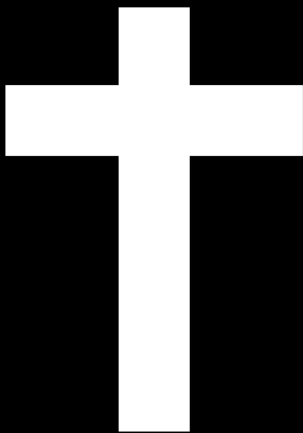

Se-nānā Diosē nanā
sā' me rá catūū
nimán ní' a

New Testament in Triqui, Copala (MX:trc:Triqui, Copala)

Se-nānā Diosē nanā sã' me rá catũũ nimán ní' a New Testament in Triqui, Copala (MX:trc:Triqui, Copala)

copyright © 1987 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Triqui, Copala

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Triqui, Copala [trc], Mexico

Copyright Information

© 1987, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Triqui, Copala

© 1987, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
3a8f2838-fe9f-5490-8d78-a7bbfddab871

Contents

San Mateo	1
San Marcos	83
San Lucas	134
San Juan	218
Hechos	279
Romanos	352
I Corintios	385
II Corintios	417
Gálatas	437
Efesios	450
Filipenses	461
Colosenses	468
1 Tesalonicenses	475
2 Tesalonicenses	482
1 Timoteo	486
2 Timoteo	495
Tito	501
Filemón	505
Hebreos	507
Santiago	531
1 Pedro	538
2 Pedro	547
1 Juan	552
2 Juan	560
3 Juan	561
Judas	563
Apocalipsis	566

Nihánj me se-nana Jesucristó nana sa' cachrón síí cu'naj Mateo rihaan yanj a

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij xii Jesucristó nij síí man gaa naá a

¹ Yanj nihánj me taj xna'anj che'é nij xii Jesucristó a. Veé xii Jesucristó me síí cu'naj David síí cane gaa naá, ne xii David me síí cu'naj Abraham síí cane gaa naá adonj.

² Dan me se síí cu'naj Abraham me rej síí cu'naj Isaac, ne Isaac me rej síí cu'naj Jacob, ne Jacob me rej nij tinuj síí cu'naj Judá, ³ ne Judá me rej síí cu'naj Fares ga síí cu'naj Zara, ne chana cu'naj Tamar me nii roj so' a. Ne Fares me rej síí cu'naj Esrom, ne Esrom me rej síí cu'naj Aram, ⁴ ne Aram me rej síí cu'naj Aminadab, ne Aminadab me rej síí cu'naj Naasón, ne Naasón me rej síí cu'naj Salmón, ⁵ ne Salmón me rej síí cu'naj Booz, ne nii Booz me chana cu'naj Rahab a. Ne Booz me rej síí cu'naj Obed, ne nii Obed me chana cu'naj Rut a. Ne Obed me rej síí cu'naj Isai, ⁶ ne Isai me rej síí cu'naj David, ne síí cu'naj David ro', me síí nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvií israelitá gaa cane so' adonj.

Ne David me rej síí cu'naj Salomón, ne nii Salomón me nicá síí cu'naj Urías a. ⁷ Ne Salomón me rej síí cu'naj Roboam, ne Roboam me rej síí cu'naj Abías, ne Abías me rej síí cu'naj Asa a. ⁸ Ne Asa me rej síí cu'naj Josafat, ne Josafat me rej síí cu'naj Joram, ne Joram me rej síí cu'naj Uzías a. ⁹ Ne Uzías me rej síí cu'naj Jotam, ne Jotam me rej síí cu'naj Acaz, ne Acaz me rej síí cu'naj Ezequías a. ¹⁰ Ne Ezequías me rej síí cu'naj Manasés, ne Manasés me rej síí cu'naj Amón, ne Amón me rej síí cu'naj Josías a. ¹¹ Ne Josías me rej nij tinuj síí cu'naj Jeconías, ne cayáán nij so' yo' qui'yaj canaán nij síí man Babilonia rihaan nij yuvií israelitá, ne ca'anj nicaj nij so' man nij yuvií israelitá chiháán nij so' guun nij yuvií israelitá mozó rihaan nij so' adonj.

¹² Guun naá doj, ne guun Jeconías rej síí cu'naj Salatiel, ne Salatiel me rej síí cu'naj Zorobabel, ¹³ ne Zorobabel me rej síí cu'naj Abiud, ne Abiud me rej síí cu'naj Eliaquim, ne Eliaquim me rej síí cu'naj Azor, ¹⁴ ne Azor me rej síí cu'naj Sadoc, ne Sadoc me rej síí cu'naj Aquim, ne Aquim me rej síí cu'naj Eliud, ¹⁵ ne Eliud me rej síí cu'naj Eleazar, ne Eleazar me rej síí cu'naj Matán, ne Matán me rej síí cu'naj Jacob, ¹⁶ ne Jacob me rej síí cu'naj José, ne José me síí xcaj man chana cu'naj Mariá, ne no' me nii síí cu'naj Jesús, ne síí ca'neé Diose tinanii man yuvií man rihaan chumii nihánj rihaan sayuun me Jesús adonj.

¹⁷ Dan me se asij síí cu'naj Abraham ndaa síí cu'naj David síj xca'anj xii síí cu'naj Jesucristó a. Ne asij síí cu'naj David ndaa ca'anj nicaj nij síí man Babilonia man nij yuvií israelitá chiháán nij so' síj yo'ó xca'anj xii síí cu'naj Jesucristó a. Ne asij ca'anj nicaj nij síí man Babilonia man nij yuvií israelitá chiháán nij so' ndaa ca'ngaa síí cu'naj Jesucristó, ne síj yo'ó xca'anj nij xii Jesucristó uún adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa ca'ngaa Jesucristó rihaan chumii nihánj a

¹⁸ Ne nihánj me se vaa guun asij rque gaa ataa ca'ngaa Jesucristó a. Dan me se nii Jesucristó me chana cu'naj Mariá a. Gaa asino yaan guun ya rá no' ga

síi cu'naj José se vaa xcaj tuvi' roj so' a. Tzaj ne ataa cunu ruca'aan roj so' a. Tzaj ne xcaj no' cuentá se vaa aj nari' no' ne'ej qui'yaj Nimán Diöse a. ¹⁹ Dan me se síi cu'naj José me síi xcaj man chana cu'naj Mariá, ne xcaj so' cuentá se vaa aj nuu rque no' ne'ej a. Che'é dan nuchruij raá so', ne guun rá so' se vaa tanáj yuve so' man no' adonj. Dan me se sij vaa nica nimán me so', ne guun rá so' cataj xna'anj so' rihaan nij síi nica suun, tzaj ne guun vij rá so', ne ne ca'vej rá so' cuta' so' cacun' xraá chana cu'naj Mariá rihaan nij síi nica suun a. ²⁰ Dan me se nuchruij raá so' daj qui'yaj so', gaa ne rej nij ca'mii nej rihaan so' a. Dan me se cotoj so', ne naqui'yaa rihaan so' se vaa ca'na' yo'o se-mozó síi 'nij ra'a man ní', ne cataj se-mozó síi 'nij ra'a man ní' rihaan so' a:

—Cunó so' ca'mii 'unj, José. 'O se ta'nij si'no síi cu'naj David síi cane gaa naá mé so' adonj. Se cucu'vi' so' xcaj so' man chana cu'naj Mariá ma'. Ne tumé no' cacun' ma'. Maan se nayón ne'ej rque no' qui'yaj Nimán Diöse adonj. ²¹ Dan me se cuchruij no' ne'ej sno'o cunii, ne asa' cuchruij no' ne'ej, ne Jesús tucu'náj so' man ne'ej yo' á. Danj tucu'náj soj man so', che'é se guun so' síi tinanii man nij tuvi' so' rihaan chrej chi'ii uun chij nimán nij so' adonj. —Danj ca'mii se-mozó síi 'nij ra'a man ní' rihaan síi cu'naj José a.

²² Nu' nihánj me se vaa qui'yaj síi 'nij ra'a man ní' a. Qui'yaj guee so' nu' nana cataj xna'anj so' gaa naá rihaan 'o síi nata' se-ñana Diöse rihaan yuvii, ne nihánj me nana ca'mii so' rihaan síi nata' se-ñana Diöse yo' a: ²³ “Quene'en soj se vaa quinari' 'o chana yaan ne'ej, ne cuchruij no' ne'ej sno'o cunii, ne Emanuel cu'naj ne'ej adonj”. Danj ca'mii síi 'nij ra'a man ní' gaa naá rihaan síi nata' se-ñana Diöse, ne nana “Emanuel” taj se vaa cane ma'an Diöse ga ní' adonj.

²⁴ Veé dan, ne quinanuú rá síi cu'naj José, ne qui'yaj so' nu' ndaa vaa cataj xna'anj se-mozó síi 'nij ra'a man ní' rihaan so', ne xcaj so' man chana cu'naj Mariá a. ²⁵ Tzaj ne ne cotoj so' ga no' ndaa se quisíj cuchruij no' ne'ej sno'o cunii a. Ne tucu'náj José Jesús man ne'ej adonj.

2

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij síi tucu'yón ndo'o che'é yati' a

¹ Dan me se ca'ngaa Jesucristó chuman' Belén chuman' naj estadó Judea, ne síi cu'naj Herodes me síi nica suun rey uun chij rihaan chuman' rej ca'ngaa Jesucristó a. Quisíj ca'ngaa Jesucristó, gaa ne ca'na' nij síi tucu'yón ndo'o che'é yati' chuman' cu'naj Jerusalén, ne nij síi cavii rej síj güii me nij so' a. ² Ne xna'anj nij so' man nij síi man Jerusalén, cataj nij so':

—Ne'ej guun síi nica suun rey guun chij rihaan nij yuvii israelita ro', me rej ca'ngaa so' ga. Quene'en núj yati' taj xna'anj yo' se vaa ca'ngaa so' nanj á. Cavii yati' yo' xta' rej síj güii, ne che'é dan ca'na' núj quina'vij núj rihaan so' adonj —taj nij síi tucu'yón ndo'o che'é yati' a.

³ Gaa ne cuchi' nana rihaan síi nica suun rey cu'naj Herodes se vaa xna'anj ndo'o nij síi tucu'yón ndo'o che'é yati' me rej ca'ngaa ne'ej yo', gaa ne cucu'vi' ndo'o so' se vaa cachij ne'ej yo', ne ca'nee ne'ej yo' se-suun so' ra'a so' vaa güii, rá so' a. Ne cucu'vi' ndo'o nij síi man chuman' Jerusalén se vaa caxrii yuva Herodes man ma'an nij so' a. ⁴ Veé dan, ne cunu chre' taran' nij xrej ata suun nocó doj cunu chre' nij síi naqui'yaj cu se-tucuanj Moisés rihaan nij yuvii cunu chre' rihaan so', qui'yaj so', ne xna'anj Herodes man nij so' me rej ca'ngaa síi ca'nej Diöse tinanii man yuvii man rihaan chumii rihaan sayuun a. ⁵ Gaa ne cataj nij so' rihaan Herodes a:

—Ca'ngaa so' chuman' Belén chuman' naj estadó Judea a —taj nij so' rihaan síí nicaj suun rey cu'naj Herodes a.

Danj ca'mii nij so' che'é nana nihánj nana cachrón síí nata' se-nana Diose rihaan yanj a: ⁶ “Ne ma'án so', chuman' Belén chuman' naj estadó Judea ro', chuman' sa' ndo'o 'njij ra'a man tuvi' chuman' naj estadó Judea mé so' á. Dan me se vaa síí guun chihánj mán so', ne guun chij uxrá so', ne uxrá cutumé so' man nij yuvij israelitá yuvij cuné' 'unj canoco' manj a”. Nihánj me nana cachrón síí nata' se-nana Diose rihaan yanj gaa naá a.

⁷ Cuno síí nicaj suun Herodes nana ca'mii nij so', gaa ne ca'née yuve so' nana rihaan nij síí tucu'yón ndo'o che'é yati' se vaa ca'na' nij so' rihaan Herodes a. Gaa ne xná'anj Herodes man nij so' me yavii curuvi' naca yati' taj xna'anj che'é ne'ej yo', taj Herodes a. Gaa ne cataj xna'anj nij so' rihaan Herodes a. ⁸ Gaa ne ca'née Herodes man nij so' ca'anj nij so' chuman' Belén, ne ca'ne' Herodes suun rihaan nij so', ne cataj Herodes:

—Nanó' uxrá soj man ne'ej yo', ne asa' nari' soj man ne'ej, ne cataj xna'anj soj rihanj me rej ne ne'ej yo', gaa ne ca'anj ma'anj quina'vij ma'anj rihaan ne'ej yo' adonj —taj Herodes rihaan nij síí tucu'yón ndo'o che'é yati', ca'mii ne so' rihaan nij síí tucu'yón ndo'o che'é yati' a.

⁹ Quisíj cuno nij so' nana cataj xna'anj síí nicaj suun rey rihaan nij so', gaa ne curihanj nij so', ca'anj nij so', gaa ne quene'en uún nij so' man yati' yo' a. Yati' aj quene'en nij so' rej síj güii me yati' yo', ne dan me se vaj yati' yo', ne yo'ó canoco' nij so' man yati' yo', ndaa se canicun' yati' yo' rej xta' rej yanj ne'ej yo' a. ¹⁰ Gaa quene'en nij so' man yati' yo', gaa ne uxrá guun niha' rá nij so', ¹¹ gaa ne catúj nij so' rá ve' rej canicun' yati' xta', gaa ne nari' nij so' man ne'ej ga nii ne'ej chana cu'naj Mariá, gaa ne canicun' ruj nij so', ne quina'vij nij so' rihaan ne'ej yo' a. Veé dan, gaa ne nuxra' nij so' se-chrunj nij so', gaa ne rqué ndo'o nij so' rasuun sa' rihaan ne'ej yo' a. Dan me se aga' oró mii do', squíí cu'naj incienso do', squíí cu'naj mirra do', rqué uun nij so' rihaan ne'ej yo' a. ¹² Ne rej nii ca'mii nej rihaan nij so', ne cataj xna'anj Diose rihaan nij so' se vaa se canicaj uún nij so' ca'anj nij so' rihaan síí nicaj suun rey cu'naj Herodes, taj nej rihaan nij so' a. Che'é dan yo'ó chrej canicaj nij so' quinan' nij so' chiháán nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj nicaj José ga Mariá man Jesucristó rej cu'naj Egiptó a

¹³ Quisíj quinan' nij síí tucu'yón ndo'o che'é yati', gaa ne rej nii ca'mii nej rihaan síí cu'naj José a. Dan me se naqui'yaa yo'ó se-mozó síí 'njij ra'a man ní' rihaan so', ne cataj se-mozó síí 'njij ra'a man ní' rihaan so' a:

—Naxagaa so', ne nicaj so' man roj nii ne'ej, ne cunanj so' ca'anj so' rej cu'naj Egiptó, ne cayáán so' Egiptó ndaa güii ca'mii uún 'unj rihaan so' á. 'O se nanó' ndo'o síí nicaj suun rey cu'naj Herodes man ne'ej, ne ticavi' so' man ne'ej yo' vaa taj so' adonj —taj se-mozó síí 'njij ra'a man ní' rihaan síí cu'naj José a.

¹⁴ Gaa ne naxagaa síí cu'naj José, ne nicaj so' man roj nii ne'ej, ne rej nii cavii nij so' ca'anj nij rej so' Egiptó, ¹⁵ ne cane nij so' Egiptó yo' ndaa se cavi' síí nicaj suun rey cu'naj Herodes a.

Dan me se quisíj ya nu' nana ndaa vaa cataj xna'anj síí 'njij ra'a man ní' rihaan 'o síí nata' se-nana Diose gaa naá, se vaa cataj so': “Canacúún 'unj man ta'nij se vaa cavii so' Egiptó ca'na' so' adonj”. Danj taj Diose gaa naá che'é ta'níí so' Jesucristó adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cavi' ndo'o ne'ej man chuman' Belén, qui'yaj sí nicaj suun cu'naj Herodes a

¹⁶ Quisíj ca'anj nij rej Jesucristó rej cu'naj Egiptó, gaa ne xcax sí nicaj suun rey cu'naj Herodes cuentá se vaa aj tihá' yu'unj nij sí tucu'yón che'é yati' man so', gaa ne ca'maan ndo'o rá so', ne che'é dan ca'ne' so' suun rihaan tanuu se vaa ticavi' tanuu man nu' ne'ej sno'o cunii yanj nu' anicaj chuman' Belén a. Ne'ej vaj vj j yo' rej rque ro', cavi', taj so' a. Daj qui'yaj so', gaa ne cavi' ne'ej ca'mii yati' che'é taj nij sí tucu'yón che'é yati' rihaan so', rá so' a.

¹⁷ Daj qui'yaj so', ne quisíj ya nu' nana cataj xna'anj sí nata' se-nana Diose gaa naá sí cu'naj Jeremías, se vaa cataj so': ¹⁸ "Cuno nii ta'vee ndo'o chana man chuman' cu'naj Ramá a. Ase vaa chana cu'naj Raquel chana cane gaa naá gaa nij chana, ta'vee ndo'o nij no' che'é ta'níi nij no' a. Ne se ca'vej uxrá rá nij chana naqui'yaj niha' no' nimán no', che'é se navij ta'níi nij no' cavi' nanj adonj". Daj ni ca'mii sí cu'naj Jeremías gaa naá a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa curihanj uún nij rej Jesucristó rej cu'naj Egiptó, ca'anj nij so' chuman' Nazaret a

¹⁹ Gaa quisíj cavi' sí nicaj suun rey cu'naj Herodes, gaa ne naqui'yaa uún yo'o se-mozó sí 'nij ra'a man ní' rihaan sí cu'naj José gaa yáán so' Egiptó gaa otoj so' rej nij a. ²⁰ Ne cataj xna'anj se-mozó sí 'nij ra'a man ní' rihaan José a:

—Naxagaa so', ne nicaj so' roj nij ne'ej, ne ca'anj so' rej cu'naj Israel á. 'Q se yaj me se cavi' nij sí me rá ticavi' man ne'ej yaj nanj adonj —taj se-mozó sí 'nij ra'a man ní' rihaan sí cu'naj José a.

²¹ Gaa ne naxagaa sí cu'naj José, ne nicaj uún so' roj nij ne'ej ca'anj so' rej cu'naj Israel a. ²² Ne cuchi' nana rihaan so' se vaa sí cu'naj Arquelao guun sí nicaj suun rey uun chij rihaan estadó Judea a. Dan me se nayón sí cu'naj Arquelao rihaan rej so' sí cu'naj Herodes a. Che'é dan cuchu'vi' ndo'o sí cu'naj José ca'anj so' estadó Judea, gaa ne ca'mii nej rihaan uún so' se vaa se ca'anj so' estadó Judea ma'. Che'é dan ca'anj so' estadó Galilea, ²³ ne cuchi' so' chuman' Nazaret, ne cayáán so' chuman' yo' a. Dan me se cayáán nij so' chuman' Nazaret, ne quisíj ya nu' nana cataj nij sí nata' se-nana Diose gaa naá, se vaa sí cavii Nazaret me sí ca'nej Diose tinanii man yuvii rihaan sayuun adonj. Inanj daj ca'mii nij sí nata' se-nana Diose gaa naá yo' a.

3

Nana nihánj taj xna'anj daj vaa ca'mii natáj sí cu'naj Juan sí cuta' ne yuvii a

¹ Dan me se yo'o yáán Jesucristó chuman' Nazaret, ne cavii sí cu'naj Juan tacaan estadó Judea, ne ca'mii natáj ndo'o so', ² cataj so':

—Nuchran' nimán soj, ne tanáj soj chrej chi'ii ei. 'Q se nichrun' guun chij Diose rihaan chumii nihánj nanj adonj —taj so', a'mii natáj so' a.

³ Sí nata' se-nana Diose rihaan yuvii gaa naá sí cu'naj Isaías ro', cataj xna'anj che'é sí cu'naj Juan, cataj so': "Nucuj ndo'o ca'mii natáj 'o so' rej tacaan, ne cataj so' se vaa nuchran' nimán yuvii, ne ve'é ca'mii nij yuvii ga sí 'nij ra'a man ní' asa' ca'na' so' a", taj sí cu'naj Isaías gaa naá a.

⁴ Dan me se sí cu'naj Juan me se nuu so' yatzi j nuj xcuu camelló ne 'nij catuun so' merque nuj, ne chá so' inanj rqui, ne catzi' txaan man quij co'o so' adonj. ⁵ Ne curihanj ndo'o yuvii man chuman' Jerusalén do', yuvii man nu' estadó Judea do', yuvii man nij chuman' naj tu'va chráa cu'naj Jordán do',

ca'na' rihaan síi cu'naj Juan, ⁶ gaa ne cata' ne nij yuvii rá chráá cu'naj Jordán, qui'yaj Juan a. Dan me se nata' ya nij yuvii che'é nu' cacun' tumé nij yuvii, gaa ne cata' ne nij yuvii adonj.

⁷ Gaa ne quene'en síi cu'naj Juan se vaa ca'na' ndo'o nij síi fariseo do', nij síi saduceo do', me rá nij so' cuta' ne Juan man nij so' a. Gaa ne ca'mii natá so' rihaan nij so', cata' raj so':

—Ase vaa xcuáá yuvaá vaa soj á. Me síi cataj xna'anj rihaan soj cunanj soj, ne quinanií soj rihaan sayuun qui'yaj Diose ga. Asa' ca'vee quinanií soj rihaan sayuun, qui'yaj inanj na cata' ne soj ga. ⁸ Sese ya cunuu sa' nimán soj, ne ca'anj soj qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj yuvii cunuu sa' nimán á. ⁹ Ne tadó soj sese quisij rá soj cataj soj se vaa ta'núí ta'nij si'no síi cu'naj Abraham síi cane ga náa me soj, ne ne tumé soj cacun', cataj soj á. Se ca'mii soj daj chihaa míj danj ma'. Maan se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nuvee se ya'anj tiha' ta'núí ta'nij si'no síi cu'naj Abraham me soj a ma'. Maan se sese Diose rá, ne ca'vee nicaj Diose náa guun yahij naj rihaan yo'óo nihánj, ne qui'yaj Diose man 'o ta'núí ta'nij si'no síi cu'naj Abraham adonj. Che'é dan canoco' ya soj man Diose á.

¹⁰ "O se nichrun' qui'yaj Diose sayuun man nij síi na'vej rá cunó rihaan so' nanj á. Ase vaa síi oro' aga' a'ne' chruun, ne oro' so' aga' ca'ne' so' chruun ro', danj vaa Diose cuano ei. Che'é dan ase vaa 'yaj nii man chruun ro', ta'nga' danj qui'yaj Diose man nij síi ne uno rihaan so' a. Dan me se a'ne' nii chruun nuvi' chruj sa' raq, ne araa nii man chruun yo' rihaan ya'an a. Ta'nga' danj qui'yaj Diose man nij síi na'vej rá canoco' chrej sa' adonj.

¹¹ "Unj nihánj me síi cuta' ne un man soj sijn nuchran' nimán canoco' chrej sa' a. Tzaj ne vaa yo'óo síi ca'na', ne sijn sca' doj guun so' rihanj a. Che'é dan me aj ne nó xcunj nachej nuj correá 'nij tacanj so' ma'. Ne ca'na' so', ne ca'na' Nimán Diose ga so', ne caxrii ya'an so' man soj sijn na'vej rá cunó rihaan Diose, ne cacaa soj adonj. ¹² Dan me se ase vaa síi oro' chruun palá vaa so' cuano adonj. Dan me se síi nicaj chruun palá ro', rii nu' 'núú trigó naj rihaan yo'óo, ne naqui'yaj chre' so' man 'núú trigó sa', ne araa so' man 'núú trigó sa' rá ve', ne anicaj so' araa so' squij ni'ya xráá trigó rihaan ya'an a. Ne ase vaa síi nicaj palá man cuano ro', danj qui'yaj síi ca'na', ne naqui'yaj chre' so' man cunudanj nij síi cunuu sa' nimán, ne caraa so' man nij síi chi'ii rihaan ya'an, ne cacaa nij so' nu' cavii nu' ca'anj, ne daj chihaa míj se quina'áj ya'an yo' a man adonj. —Danj ca'mii síi cu'naj Juan rihaan nij yuvii yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cata' ne Jesucristó a

¹³ Gaa ne curihanj Jesucristó estadó Galilea ca'anj so' chráá cu'naj Jordán rihaan síi cu'naj Juan, ne cuta' ne Juan man Jesucristó, rá so' a. Dan me se cuchí' Jesucristó rihaan síi cu'naj Juan, ¹⁴ tzaj ne veé dan me se ne ca'vej rá síi cu'naj Juan cuta' ne so' man Jesucristó ma'. Maan se cataj síi cu'naj Juan rihaan Jesucristó a:

—Me che'é 'ná' so' cuta' ne 'unj mán so' ga. Tananj ma'án so' me síi vaa che'é cuta' ne man ma'anj nanj á. Tzaj ne xa' 'unj me se ne nó xcúún 'unj cuta' nej mán so' ma' —taj síi cu'naj Juan rihaan Jesucristó a.

¹⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ca'vej so' cuta' ne so' manj ei. Danj qui'yaj ní', che'é se no xcúún ní' qui'yaj ní' nu' se vaa me rá Diose qui'yaj ní' adonj —taj Jesucristó rihaan síi cu'naj Juan, gaa ne ca'vej rá so', gaa ne cata' ne so' man Jesucristó a.

¹⁶ Quisij cata' ne Jesucristó, gaa ne curihanj so' rá na, gaa ne taj ni'yón naxra' rej xta', ne quene'en so' se vaa nanij Nimán Diose rej xta', ne ase vaa cha'aan ro', vaa Nimán Diose, curuvi' yo' rej xta' nanij yo' raa Jesucristó a. ¹⁷ Gaa ne rej xta' ca'mii Diose rihaan Jesucristó, ne cuno nij síi nicun' ga Jesucristó nana ca'mii Diose, ne dan me se cataj Diose a:

—Ta'núí 'unj síi 'ee ndo'o raj man mé so', ne niha' ndo'o raj ni'yaj 'unj mán so' adonj —taj nana cavii rej xta' ca'mii Diose rihaan Jesucristó a.

4

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun ndo'o rá síi chree tiha' yu'unj síi chree man Jesucristó a

¹ Gaa ne ca'anj Jesucristó rej tacaan, qui'yaj Nimán Diose, che'é rej ca'vee guun rá síi chree tiha' yu'unj síi chree man Jesucristó a. ² Ne vij chihaa ya güii quisij Jesucristó toco' Jesucristó x'naa man ma'an so' che'é se aráj guęę so' rihaan Diose, gaa ne quina'aan ndo'o rque Jesucristó a. ³ Dan me se cuchi' síi chree rihaan Jesucristó, gaa ne guun rá so' tiha' yu'unj so' man Jesucristó, che'é se guun rá so' canoco' Jesucristó man so' adonj. Che'é dan cataj so' rihaan Jesucristó, ne:

—Sese ya ya ta'nij Diose mé so', ne cataj so' rihaan yahij nihánj se vaa guun yo' rachruún cha so' á —taj síi chree rihaan Jesucristó a.

⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan síi chree a:

—Tzaj ne danj Diose taj: “Nuveé inanj se chá me se achiin rihaan yuvij, ne ca'vee cayáan sa' yuvij ma'. Tananj achiin cunudanj se-nana Diose cunę yuvij, ne ve'é cayáan yuvij ei”. Inanj danj taj danj Diose —taj Jesucristó rihaan síi chree yo' a.

⁵ Gaa ne ca'anj nicaj síi chree man Jesucristó chuman' guęę chuman' Jerusalén, ne tacavii so' man Jesucristó raę nuvíi nocę, ⁶ ne cataj so' rihaan so':

—Sese ya ta'nij Diose mé so', ne güej so', ne nanij guęę so' rihaan yo'óó á. 'O se danj Diose taj: “Yo'o a'ne' Diose suun rihaan nij se-mozó so' se vaa cętumé nij so' mán so', ne çaráan ra'a nij so' mán so', se gaa nanj caco' che'é so' yahij a”. Inanj danj a'mii danj Diose —taj síi chree rihaan Jesucristó adonj.

⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Tzaj ne ne nó xcúnj qui'yaj danj ma'. 'O se taj uún danj Diose: “Se guun quiri'yunj so' man Diose síi 'nij ra'a man ní' ne tihá' so' man so' ma'”. Inanj danj a'mii danj Diose rihaan ní' adonj —taj Jesucristó rihaan síi chree a.

⁸ Gaa ne nicaj síi chree man Jesucristó ca'anj so' raę 'o qui xcaan ndo'o uún a. Ne tihaan so' man nu' chuman' man rihaan cunę chumij rihaan Jesucristó, ne tihaan so' rihaan Jesucristó se vaa ve'é ndo'o vaa nu' chuman' yo' adonj. ⁹ Dan me se cataj uún síi chree rihaan Jesucristó a:

—Guun chij so' rihaan cunudanj chuman' naj rihaan chumij, qui'yáá 'unj, sese canicun' ruj so' quina'vij so' rihaan 'unj á —taj síi chree yo' rihaan Jesucristó a.

¹⁰ Gaa ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan síi chree a:

—Naxuun yanáj so' mán so', Satanás. 'O se danj Diose taj: “Rihaan orún' Diose síi 'nij ra'a man ní' canicun' ruj so', ne a 'ó rihaan tuví' so' se ca'vee na'vij so' ma'”. Danj taj danj Diose adonj —taj Jesucristó rihaan síi chree yo' a.

11 Gaa ne tanáj síi chree man so', ca'anj síi chree yo', gaa ne cuchi' nij se-mozó Diose rihaan Jesucristó, rqué nij so' me ma'an se cachiin rihaan Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj Jesucristó estadó cu'naj Galilea a

12 Cuchi' nana rihaan Jesucristó se vaa quita'aa nij tanuu man síi cu'naj Juan, caxrj tanuu taga' man so', ne che'é dan ca'anj Jesucristó estadó Galilea, 13 tzaj ne ne cayáán so' chuman' Nazaret ma'. Cavii so' chuman' Nazaret yo', ne ca'anj so' cayáán so' chuman' Capernaum chuman' naj tu'va na lacuaná a. Chuman' yo' naj rihaan to'óo nij ta'níi ta'nij si'no síi cu'naj Zabolón do', síi cu'naj Neftalí do', síi man gaa naá yo' a.

14 Dan me se danj qui'yaj Jesucristó ca'anj so' rej yo', gaa ne guun ya nu' ndaa vaa cataj síi cu'naj Isaías síi nata' se-nana Diose gaa naá se vaa cataj so': 15 "To'óo nij ta'níi ta'nij si'no Zabolón do', to'óo nij ta'níi ta'nij si'no Neftalí do', me yo'óo naj tu'va na lacuaná rej rnej tu'va chraá cu'naj Jordán, ne estadó Galilea estadó yanj nij síi yanj me uún yo' a. 16 Ne nij síi man rej yo' ro', guun que'ee yo' ne quene'en uxrá nij so' rasuun che'é Diose ma'. Maan se ase vaa yuvií ne rej rmi' ro', danj vaa nij so' ne nij so' nanj adonj. 'O se vaa güii, ne cavi' uun nij so', ne danj uun ma'an, rá nij so' adonj. Tzaj ne ca'na' 'o ya'an, ne cuchuguun rej yanj nij so', qui'yaj ya'an yo', ne ve'é ndo'o xcax nij so' cuentá adonj". Yo' me se vaa cataj síi cu'naj Isaías gaa naá a.

17 Gaa ne guun che'e Jesucristó ca'mii natáj so' rihaan yuvií, ne cataj so':

—Nuchran' nimán soj ei. 'O se nichrun' quisij güii ca'na' Diose guun chij Diose rihaan chumii nihánj nanj adonj. —Inanj danj ca'mii natáj Jesucristó rihaan nij yuvií a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan ca'anj síi rii xcuaj se vaa canoco' nij so' man Jesucristó a

18 'O güii cachén Jesucristó tu'va na lacuaná cu'naj na Galilea, ne quene'en so' man roj tinuj roj so' a. Yo'o so' me síi cu'naj Simón, ne Pedró cu'naj yo'ó se-chuvii síi cu'naj Simón yo' a. Ne tinúú so' me síi cu'naj Andrés a. Dan me se gaa quene'en Jesucristó man roj so', ne nicun' roj so' tu'va na lacuaná, ne tiguíj roj so' nanj rque na, ne dan me se síi rii xcuaj me roj so' a. 19 Ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Canoco' roj soj manj á. 'O se síi naqui'yaj chre' xcuaj me roj soj, tzaj ne rej rihaan ní' me se guun roj soj síi naqui'yaj chre' yuvií, qui'yáj, ne canoco' nij yuvií manj a —taj Jesucristó rihaan roj tinuj roj so' a.

20 Ne nu' canicaj roj so' tanáj roj so' xnánj roj so', ne canoco' roj so' man Jesucristó ca'anj roj so' nanj adonj.

21 Veé dan, ne cachéé nij so' doj, ne quene'en Jesucristó man yavíj roj tinuj roj so' a. Yo'o so' me síi cu'naj Jacobo, ne tinúú so' me síi cu'naj Juan, ne ta'níi síi cu'naj Zebedeo me roj tinuj roj so' a. Dan me se nuu roj so' rque rihoo chéé rihaan na ga rej roj so' síi cu'naj Zebedeo, ne naqui'yaj sa' nij so' nanj rii xcuaj, ne canacúun Jesucristó man roj tinuj roj so' canoco' roj so' man Jesucristó a. 22 Veé dan, ne canicaj roj so' tanáj roj so' rihoo do', rej roj so' do', ne canoco' roj so' man Jesucristó ca'anj roj so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun ndo'o yuvií, qui'yaj Jesucristó a

23 Veé dan, ne cachéé Jesucristó nu' estadó Galilea, ne tucu'yón so' se-nana Diose man nij yuvií nuu chre' rá ve' tucu'yón nij yuvií israelitá se-tucuanj Moisés, ne ca'mii natáj so' nana sa' rihaan nij yuvií che'é yan guun chij Diose

rihaan chumiꞑ nihánꞑ me nanaꞑ saꞑ ca'mii natáj so' a. Ne nahuun cunudaꞑꞑ nij yuvii ran' do', cunudaꞑꞑ nij yuvii ninaj do', qui'yaj so' a. ²⁴ Ne cuchi' nanaꞑ che'é so' nu' estadó Siria, gaa ne nicaj ndo'o nij yuvii tuvi' nij yuvii síí ran' ndo'o, ca'anꞑ nij yuvii rej vaj Jesucristó a. Dan me se nij yuvii ran' ndo'o qui'yaj chi'ii do', nij yuvii a'ngaj ndo'o cúu man do', nij yuvii nuu nanaꞑ chree nimán do', nij yuvii snúú qui'yaj yavii do', nij yuvii na'vee cacheꞑ do', cuchi' rihaan Jesucristó, qui'yaj tuvi' nij yuvii, ne nahuun cunudaꞑꞑ nij so', qui'yaj Jesucristó nanꞑ adonꞑ. ²⁵ Veé dan, ne canoco' que'ee ndo'o yuvii man so', ne dan me se yuvii man estadó Galilea do', yuvii man rej cu'naj Chi' Chuman' do', yuvii man chuman' Jerusalén do', yuvii man estadó Judea do', yuvii man ndaa rej tu'va chráá cu'naj Jordán do', canoco' man so' nanꞑ adonꞑ.

5

Nanaꞑ nihánꞑ taj xna'anꞑ se vaa cavii Jesucristó raꞑ quiꞑ gaꞑ nij yuvii, ne nago' so' chrej man nij yuvii a

¹ Quene'en Jesucristó man ndo'o yuvii nu' anicaj x'núú so', ne che'é dan cavii so' ca'anꞑ so' raꞑ 'o quiꞑ, ne ndaa dan ca'anꞑ cayáán so', gaa ne cuchi' nij síí tucu'yón se-nanaꞑ so' rihaan so' a.

Nanaꞑ nihánꞑ taj xna'anꞑ me yuvii cavii saꞑ doꞑ a

² Gaa ne guun che'e Jesucristó tucu'yón Jesucristó rihaan nij so', cataꞑ so':

³ —Cavii saꞑ' taran' nij síí vaa nicá' nimán adonꞑ. 'O se nij so' me síí cayáán gaꞑ Diose güii guun chij Diose rihaan chumiꞑ nihánꞑ adonꞑ.

⁴ "Cavii saꞑ' taran' nij síí nanó ndo'o rá adonꞑ. 'O se guun nihaꞑ' nimán ma'an nij so', qui'yaj Diose vaa güii adonꞑ.

⁵ "Cavii saꞑ' taran' nij síí ni'yanꞑ a'mii adonꞑ. 'O se guun to'óó ma'an nij so' man nu' chumiꞑ vaa güii adonꞑ.

⁶ "Cavii saꞑ' taran' nij síí me ndo'o rá cunuꞑ saꞑ' nimán adonꞑ. 'O se cunuꞑ saꞑ' ma'an nij so' vaa güii, qui'yaj Diose adonꞑ.

⁷ "Cavii saꞑ' taran' nij síí 'ee rá man tuvi' adonꞑ. 'O se cunuꞑ 'ee rá Diose man ma'an nij so', ne taj sayuun quiran' nij so', qui'yaj Diose a man adonꞑ.

⁸ "Cavii saꞑ' taran' nij síí vaa saꞑ' nimán adonꞑ. 'O se quene'en ma'an nij so' man Diose vaa güii adonꞑ.

⁹ "Cavii saꞑ' taran' nij síí nacaj man síí me rá cunuꞑ adonꞑ. 'O se ase vaa Diose ro', danꞑ gaa ma'an nij so' vaa güii adonꞑ.

¹⁰ "Cavii saꞑ' taran' nij síí ran' sayuun 'yaj tuvi' che'é se ve'é 'yaj saꞑ' nij so' adonꞑ. 'O se cayáán ma'an nij so' gaꞑ Diose güii guun chij Diose rihaan chumiꞑ nihánꞑ adonꞑ.

¹¹ "Ne cavii saꞑ' ndo'o soꞑ sese ca'mii yuvii nanaꞑ nij rihaan soꞑ do', sese qui'yaj yuvii sayuun man soꞑ do', sese ca'mii ne yuvii cataꞑ yuvii se vaa tumé ndo'o soꞑ cacun' do', che'é se me soꞑ síí nocq' mán 'unꞑ adonꞑ. Ne quene'en soꞑ se vaa yaꞑ cavii saꞑ' soꞑ adonꞑ. ¹² Gaa ne no xcuún soꞑ guun nihaꞑ' uxrá rá soꞑ, che'é se uxrá naru'vee Diose rihaan soꞑ asaꞑ' nucui' soꞑ rej xtaꞑ adonꞑ. 'O se ase vaa 'yaj nii sayuun man soꞑ ro', ta'nga' danꞑ qui'yaj nii sayuun man nij síí nata' se-nanaꞑ Diose rihaan yuvii gaa naá uún adonꞑ.

Nanaꞑ nihánꞑ taj xna'anꞑ se vaa ase vaa yaan do', ase vaa ya'an chuguun do', danꞑ vaa ní' a

¹³ "Ase vaa yaan gaꞑ chraa ro', danꞑ vaa soꞑ gaꞑ chumiꞑ nihánꞑ ei. Dan me se sese ne 'ne' chá yaan yo', gaa ne taj se qui'yá' cunuꞑ saꞑ' yaan gaa a ma'. Taj se

gún' man yaan yo' gaa ma'. Maan se quiri'ij nii man yaan yo' xe', ne cachee uun yuvií xráa yaan yo' nanj ei. Ne danj vaa uún soj ei. Sese taj se gún' man soj rihaan chumií nihánj, ne daj chihaa mij se cavii sa' soj a man adonj.

¹⁴ "Ne ase vaa ya'an vaa soj chuguun soj rihaan chumií nihánj a. Ne'en soj se vaa sese naj 'o chuman' raa tacaan, ne quene'en cunudanj yuvií naj chuman' yo' raa tacaan ei. ¹⁵ Ne gaa rmi', ne a 'o yuvií uta' ya'an raa aga' ya'an ne axríj yuve' nij so' rque 'o chrúun ma'. Sese rmi', ne achrón nii ya'an raa aga' ya'an ne uta' nii aga' yo' rej xta', ne daj a nij yuvií atúj rá ve' ro', chuguun ni'yaj nij so' adonj. ¹⁶ Ne veé danj vaa guee soj, ne ase vaa aga' ya'an ro', vaa soj rihaan chumií nihánj, ne sese sa' qui'yaj soj, ne sa' doj xcaj yuvií cuentá, qui'yaj soj ei. Che'é dan se guun na'aj soj quene'en yuvií daj vaa 'yaj soj ma'. Tananj guun niha' rá soj quene'en yuvií se vaa ve'é 'yaj soj, ne che'é dan danj nanj ve'é ca'mii nij yuvií che'é Rej ní Diose, qui'yaj soj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúun do'o ní cunó ní se-nana Jesucristó a

¹⁷ "Se guun rá soj se vaa ca'ná' 'unj tiri' 'unj se-tucuanj Moisés tucuaán cuchruj so' gaa naá ma'. Se guun rá soj se vaa ca'ná' 'unj tiri' 'unj nana ca'mii natáj nij síí nata' se-nana Diose gaa naá ma'. Nuveé che'e yo' ca'naj ma'. Tananj ca'naj che'é rej quínavij quisij nu' tucuaán yo', gaa ne nari' nu' soj daj me rá Diose qui'yaj soj adonj. ¹⁸ Ya uxrá cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa gaa ataa navij chumií nihánj do', gaa ataa navij xta' nihánj do', ne qui'yaj Diose nu' se vaa me rá Diose qui'yaj Diose rihaan chumií nihánj, ne che'é dan se tanáj xco ní' a 'o nana rque Diose rihaan ní' canoco' ní' ma'. ¹⁹ Dan me se me ma'an 'o síí tiri' 'o nana le'ej a'mij nihánj ne ino vaa nana tijaan so' man nij tuvi' so', ne asa' guun chij Diose, ne guun so' síí le'ej uxrá rihaan Diose nanj adonj. Tzaj ne sese me ma'an 'o síí 'yaj ya ndaa vaa taj 'unj nihánj ne tijaan ya so' man tuvi' so' ndaa vaa taj 'unj nihánj, ne síí nihánj ro', me síí guun síí chij rej guun chij Diose vaa güii adonj.

²⁰ "O se cataj xna'anj 'unj rihaan soj, ne sese nij síí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvií ga nij síí fariseo me se 'yaj sa' nij so' rihaan yuvií, rá nij so', tzaj ne sese se qui'yaj sa' soj doj rihaan nij yuvií ndaa vaa 'yaj nij síí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés ga nij síí fariseo, gaa ne daj chihaa mij se cayáan soj ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumií nihánj a man adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sese axríj yuvaa ní' man tuvi' ní', ne tumé ní' cacun' a

²¹ "Aj ne'en soj nana nihánj nana ca'na' rihaan nij síí man gaa naá ei: "Se ticavi' soj man yuvií ma'. Dan me se qui'yaj Diose sayuun man cunudanj yuvií ticavi' tuvi' adonj", me nana ca'na' rihaan nij so' a. ²² Tzaj ne 'unj nihánj me se cataj xna'anj 'unj, ne a me ma'an 'o síí ca'maan rá ni'yaj man tinúú, ne aj tumé so' cacun' rihaan Diose, ne veé danj qui'yaj Diose sayuun man so' uún adonj. Ne a me ma'an síí cataj rihaan tuvi': "Síí snúú rma'an mé so' ei", cataj so' rihaan tinúú so', ne aj tumé ndo'o so' cacun' rihaan Diose nanj adonj. Ne a me ma'an 'o síí cataj rihaan tuvi' se vaa mayán tuvi' so' me se vaa che'é ca'anj ma'an so' rihaan ya'an cacaá so' nanj adonj.

²³ "Che'é dan me sese ca'anj nıcaj so' rasuun rihaan chraan altar, rque so' rasuun guee rihaan Diose, rá so', ne sese ninuj rá so' se vaa qui'yáa so' cacun' man tinúú so', ²⁴ ne se guun go' so' rasuun yo' rihaan Diose ma'. Maan se cuchruj so' rasuun yo' rihaan yo'óo, ne ca'anj so' rej yanj tinúú so', gaa ne

na'mií sa' so' ga so', gaa ne canicaj so' rej naj si'yáa so', gaa ne rque so' si'yáa so' rihaan Diose adonj.

²⁵ "Ne so' me se sese vaa síí taj se vaa nij qui'yáa so' rihaan so', ne gaa tihaj vaj so' chrej ga so', ne ve'é ca'mií so' ga so', cataj so' rihaan so' se vaa: "Ca'ne' rá so', ne se cutá' so' cacun' xráj ma'", cataj so', ne ve'é ca'mií so' ga so' á. Ne sese se qui'yáa so' danj ve'é ca'mií so' ga so' gaa tihaj vaj roj soj chrej rihaan chumií nihánj, ne nicaj so' mán so' ca'anj so' rihaan cuese, ne cuese yo' ro', tacuachén mán so' ra'a síí tumé taga', ne so' me síí caxrií taga' mán so', ²⁶ ne yo' me se guun raan ndo'o so', ne ndaa navij naruvee so' nu' cacun' qui'yáa so', gaa ne curihánj so' taga' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa tumé ní' man ní' se qui'yaj ní' cacun' ga yo'ó chana a

²⁷ "Aj ne'en soj nana nihánj a: "Orún' nicá soj cotoj ga soj á", me nana ca'na' rihaan soj gaa naá a. ²⁸ Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa naj guun síí ni'yaj ni'yaj man yo'ó chana, ne che'é rej guun ndo'o rá so' cotoj so' ga no' ro', ase vaa nimán síí otoj ga yo'ó chana ro', ta'nga' danj vaa nimán síí ni'yaj ndo'o man yo'ó chana yo' nanj adonj. Ne tumé ya so' cacun' adonj. ²⁹ Danj nanj uún, ne sese 'o rlií rihaan so' rej nuva' so' me rá qui'yaj cacun', ne táa a se qui'rií so' man yo', ne taj se 'yaj ma'. Ca'vee a doj qui'ri' orún' yo' ne se cacaa nu' nee mán so' ma'. ³⁰ Danj nanj uún, ne sese 'o ra'á so' rej nuva' so' me rá qui'yaj cacun', ne táa a se ca'ne' so' man yo', ne taj se 'yaj ma'. Ca'vee a doj ca'anj ni'ya orún' yo' ne se ca'anj ni'ya cunudanj nee man ma'an so' ma'.

Nana nihánj taj xna'anj che'é síí me rá qui'ri'j nica a

³¹ "Ne gaa naá me se ca'na' nana nihánj a: "Sese me rá yo'ó so' qui'ri'j so' nica so', ne naxcaj so' 'o yanj cataj xna'anj se vaa ya qui'ri'j so' nica so' á". Danj vaa nana ca'na' rihaan nij yuvií ei. ³² Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sese qui'ri'j yo'ó so' man nica so', ne sese nuvi' cacun' tumé no' se vaa cotoj no' ga yo'ó chíí, ne ma'an síí ri'íj man no' qui'yaj tumé no' cacun' gaa ei. Ne che'é se qui'ri'j nica chana man no', che'é dan xcaj no' yo'ó snó'o, ne ase vaa chana otoj ga naj guun snó'o ro', danj gaa ma'an no', qui'yaj síí qui'ri'j man no' adonj. Ne síí xcaj man chana qui'ri'j nica me se ase vaa síí otoj ga nica yo'ó snó'o ro', vaa uún so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'mií ya ní' a

³³ "Ne aj ne'en soj nana nihánj nana ca'na' rihaan nij síí man gaa naá adonj: "Sese cata' tu'vá so' rihaan síí 'nij ra'a man ní' se vaa qui'yáa so', ne se ca'ne' rá so' qui'yáa so' danj ma'. Maan se ya qui'yáa so' nu' se vaa cataj xna'anj so' rihaan so', gaa ne ca'vee nanj adonj". ³⁴ Ne cuano nihánj ro', cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa asa' ca'mií soj 'o nana guun ya ya rá soj, ne daj chihaa mij se cuta' soj raá xta' ma'. 'O se xta' ro', nicun' ma'an Diose ya ya nanj adonj. ³⁵ Ne raá chumií se cuta' soj ma'. 'O se chumií nihánj me rej taj tacóo Diose nanj adonj. Ne raá chuman' Jerusalén se cuta' soj ma'. Ése chuman' yo' ne ma'an Diose síí nicaj yu'unj man ní' nanj adonj. ³⁶ Ne raá ma'an soj se cuta' soj ma'. 'O se se guun nucuaj soj naquiyaj catzií soj yo'ó yuvé raá soj, ne se guun nucuaj soj naquiyaj maruú soj yo'ó yuvé raá soj ma'. ³⁷ Veé dan, ne sese ya a'mií soj, rá soj, ne cataj soj: "Ya ei". Ne sese ne ya vaa 'o nana, rá soj, ne cataj soj: "Ne ya ma'", cataj soj á. Inanj danj ca'mií soj ei. Sese nana' soj yo'ó nana, ne chí'íj vaa nimán soj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní rihaan yuvii 'yaj chi'ii rihaan ní a

³⁸ "Aj ne'en soj nana nihánj nana ca'na' gaa naá a: "Sese curihanj rlij rihaan so' qui'yaj tuví' so', ne ca'vee quirii so' rlij rihaan tuví' so' á. Ne sese curihanj cúu yán' so', qui'yaj tuví' so', ne ca'vee quirii so' cúu yan' tuví' so' á". Danj vaa nana ca'na' rihaan yuvii nanj adonj. ³⁹ Tzaj ne cuano nihánj ro', cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa se qui'yaj soj sayuun man síi 'yaj sayuun man soj ma'. Tananj sese vaa síi coxro nichrej xruú so', gaa ne ca'ne' rá so' coxro so' nichrej xruú so' uún ei. ⁴⁰ Ne sese me rá yo'q so' cutá' so' cacun' xráá so' rihaan cuese ca'nee so' cotoó nuu so', ne go' uun so' cotoó yo' dō', ndaa se-rotō so' dō', go' so' man so' ei. ⁴¹ Ne sese ca'ne' yo'q so' suun rihaan so' ca'anj tanáj so' si'yaj so' yo'q kilómetro, ne ca'vej so' ca'anj tanáj so' si'yaj so' ndaa vij kilómetro ei. ⁴² Sese achíin yo'q so' rasuun mán so', ne go' so' se achíin man so' ei. Ne sese me rá yo'q so' racuj so' sa'anj man so', ne se cataj so' se vaa taj vaj sa'anj ma'. Racuj so' man so' ei.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní gaa 'ee rá ní man nij síi taj ri'yunj man ní a

⁴³ "Aj ne'en soj nana nihánj nana ca'na' gaa naá a: "Gaa 'ee rá so' man tuví' so', tzaj ne se guun gaa 'ee rá so' man nij síi taj ri'yunj mán so' ma". Danj vaa nana ca'na' gaa naá nanj adonj. ⁴⁴ Tzaj ne cuano nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nō xcúun soj cunuu 'ee rá soj ni'yaj soj man nij síi taj ri'yunj man soj, ne cachinj ni'yaj soj rihaan Diose che'é nij síi 'yaj sayuun man soj á. ⁴⁵ Gaa ne guun soj ta'núí Rej soj Diose síi nicun' xta' ei. 'Q se Diose 'yaj síj güii, ne o' naán rihaan to'óo nij síi chi'ii dō', rihaan to'óo nij síi sa' dō', 'yaj Diose, ne aman' rihaan to'óo nij síi 'yaj sa' dō', rihaan to'óo nij síi 'yaj chi'ii dō', 'yaj uún Diose adonj. ⁴⁶ 'Q se sese 'ee rá soj man inanj nij síi 'ee rá man soj, gaa ne me che'é naru'vee Diose rihaan soj, rá soj ga. 'Q se ne'en soj se vaa ndaa nij síi tiha' yu'unj man soj che'é puextó ro', 'ee rá nij so' man tuví' ma'an nij so' adonj. ⁴⁷ Che'é dan, sese ve'é a'mii soj ga inanj tinúú soj, ne sa' doj vaa soj rihaan yo'óo nij yuvii, rá soj na'. Taj ma'. Ne ndaa nij síi ne ne'en daj vaa Diose ro', ne'en soj se vaa 'ee rá nij so' man tuví' ma'an nij so' nanj á. ⁴⁸ Che'é dan sese nuveé sij tiha' yu'unj dō', sij yaníj dō', me soj, ne nō xcúun soj guun soj síi vaa sa' inanj nimán adonj. Ne ase vaa síi sa' inanj me Diose ro', danj gaa ma'an soj, síi sa' inanj guun soj adonj.

6

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní gaa rque ní sa'anj man nij síi nique a

¹ "Ne cutumé soj man soj gaa 'yaj soj se sa' dō', se luj dō' á. Se guun rá soj quene'en yuvii man soj ne cataj nij yuvii che'é soj se vaa síi sa' inanj man soj ma'. Sese danj qui'yaj soj, ne daj chihaa mij se rque Rej soj síi nicun' xta' a doj rasuun sa' man soj a man adonj. ² Che'é dan sese me rá so' rque so' sa'anj man nij síi nique, ne se guun rá so' ca'yanj nii chruun a'yánj qui'yáá so', ne ni'yaj yuvii go' so' sa'anj man síi nique, ne cataj nij yuvii se vaa ve'é qui'yáá so' ma'. 'Q se inanj danj 'yaj nij síi nucui' rá gaa vaj nij so' rá ve' tucu'yón ní se-tucuanj Moisés dō', rihaan nij callé dō', ne uno cunudanj yuvii, 'yaj nij so' adonj. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa aj ve'é ca'mii yuvii che'é nij so', tzaj ne a 'ó rasuun se quiri' uún nij so' a ma'. A 'ó xco' se naru'vee Diose rihaan nij so' man adonj. ³ Tzaj ne so' ro', sese me rá so' rque so' sa'anj man nij síi nique, ne se natá' so' rihaan yuvii daj 'yáá so' ma'. Dan me se daj

chihaa mǐj se cataj xna'anj so' rihaan ra'á so' rej nichruún so' se vaa rqué ra'á so' rej nuva' so' ma'. ⁴ Asa' quisj rqué yuve so' sa'anj yo', gaa ne orún' Réé so' Diose me síi quene'en daj qui'yaj yuve so', gaa ne so' me síi naru'vee rihaan so' quene'en cunudanj yuvii nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' gaa achíin ni'yaj ní' rihaan Diose a

⁵ "Ne gaa achíin ni'yaj soj rihaan Diose, ne se qui'yaj soj se vaa 'yaj nij síi nucui' rá ma'. 'O se niha' rá nij so' canicun' nij so' rá ve' tucu'yón yuvii se-tucuanj Moisés, ne niha' rá nij so' canicun' nij so' rej nuná tuvi' chrej ca'aan nocoo, ne achíin ni'yaj nij so' rihaan Diose, tzaj ne inanj me rá nij so' quene'en yuvii man nij so', ne ve'é ca'mii yuvii che'é nij so', rá nij so' adonj. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa aj ve'é ca'mii yuvii che'é nij so', ne aj navij quiri' nij so' tu'vee nij so' vaa, ne a 'ó xco' se naru'vee uún Diose rihaan nij so' a ma'. ⁶ Tzaj ne so' ro', gaa me rá so' cachinj ni'yáá so' rihaan Diose, ne asino catuú so' rá ve', gaa ne caráán so' ta'yaa, gaa ne cachinj ni'yaj yuve so' rihaan Rej ní' Diose á. Ne Rej ní' Diose me síi ne'en se vaa achíin ni'yaj niganj so' rihaan so', ne naru'vee so' rihaan so' adonj. ⁷ Ne gaa achíin ni'yaj soj rihaan Diose, ne se qui'yaj soj se vaa 'yaj nij síi ne ne'en daj vaa Diose ma'. Dan me se a'mii rma'an ndo'o nij so' nana, tzaj ne ne ne'en nij so' me taj nana yo' ma'. Maan che'é se a'mii a'mii nij so', che'é dan guun niha' rá Diose ne cuno Diose nu' nana a'mii nij so', rá nij so' nanj adonj. ⁸ Che'é dan se qui'yaj soj danj ma'. 'O se asij ataa cachinj ni'yaj soj rihaan Rej soj Diose, ne aj ne'en so' nu' se vaa achiin man soj nanj adonj.

⁹ "Che'é dan asa' achíin ni'yaj soj, ne nihánj cataj soj á: "Ataj Chij síi nicun' xtá', me rá núj xcaj yuvii cuentá se vaa inanj sa' 'yáá so' a. ¹⁰ Ne me rá núj quisj güii guun chij so' rihaan chumii nihánj, ne me rá núj qui'yaj yuvii nu' se vaa me rá so' qui'yaj yuvii a. Dan me se ase vaa 'yaj nij síi man xtá' nu' se vaa me rá so' qui'yaj nij so' ro', danj gaa qui'yaj núj sij man rihaan chumii nihánj nu' se vaa me rá so' qui'yaj núj, rá núj a. ¹¹ Ne rque so' nu' rasuun achiin rihaan núj cha' núj cuan' á. ¹² Ne caraa x'naa so' che'é xcúun taj xráá núj rihaan so' á. Dan me se ase vaa qui'yaj núj caráj x'naa núj che'é cacun' qui'yaj tuvi' núj rihaan núj ro', ta'nga' danj qui'yáá so' che'é ma'an núj caraa x'naa so' rihaan núj á. ¹³ Dan me se caráán ra'á so' xráá núj rihaan chrej chí'ii á. Ne tinanii so' man núj se guun qui'yaj núj cacun' a". Inanj danj ca'mii soj cachinj ni'yaj soj rihaan Diose adonj. ¹⁴ O se sese caraa x'naa soj che'é cacun' qui'yaj tuvi' soj rihaan soj, ne danj qui'yaj uún Rej soj síi nicun' xtá', ne caraa x'naa so' rihaan soj uún adonj. ¹⁵ Tzaj ne sese se ca'vej rá soj caraa x'naa soj che'é cacun' qui'yaj tuvi' soj rihaan soj, ne daj chihaa mǐj se tinavij Rej soj Diose cacun' tumé ma'an soj a man adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' gaa caraa guee ní' rihaan Diose a

¹⁶ "Ne gaa toco' soj x'naa man soj che'é se aráj guee soj rihaan Diose, ne se qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj nij síi nucui' rá ma'. Dan me se gaa aráj guee nij so', ne ase vaa rihaan síi nanó ndo'o rá ro', vaa rihaan nij so', 'yaj nij so', ne anó ndo'o nacaj rihaan nij so', 'yaj uún nij so', ne me inanj rá nij so' quene'en yuvii man nij so' daj 'yaj nij so' gaa ne xcaj nij yuvii cuentá se vaa aráj guee nij so' rihaan Diose, rá nij so' nanj adonj. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa aj quiri' nij so' tu'vee nij so' vaa, ese aj ve'é ca'mii yuvii che'é nij so' nanj adonj. Ne a 'ó rasuun se quiri' nij so' rihaan Diose a ma'. ¹⁷ Tzaj ne soj ro', ino qui'yaj soj á. Gaa toco' soj x'naa man ma'an soj che'é se aráj guee

soj rihaan Diose, ne canaan soj rihaan soj ne caxrii soj casté raq soj á. ¹⁸ Dan me se se guun rá soj quene'en yuvii se vaa aráj guqe soj a ma'. Ne ca'vee se taj vaj yuvii quene'en man soj aráj guqe soj, tzaj ne quene'en Rej soj Diose daj 'yaj soj, ne so' me síi naru'vee rihaan soj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa qui'yaj suun ní' che'é yan cumán si'yaj ní' rej xta' a

¹⁹ "Se qui'yaj suun soj cumán ndo'o si'yaj soj rihaan chumii nihánj ma'. 'O se rihaan chumii nihánj mán ndo'o xcuu xluú xij rasuun do', tacunj yoo do', chá si'yaj yuvii nihánj a. Ne vaa síi ituu atúj rá ve' ne 'yaj ituu si'yaj tuvi' uún a. ²⁰ 'O se taj che'é naqui'yaj ru'vee soj man soj nihánj ma'. Tananj qui'yaj suun ndo'o soj che'é yan cumán si'yaj soj rej xta' á. Dan me se xta' ro', taj se chá si'yaj soj ma'. Ne taj síi qui'yaj ituu si'yaj soj man adonj. ²¹ Ne sese inanj che'é rasuun man rihaan chumii nihánj qui'yaj suun soj, gaa ne veé maan rihaan chumii nihánj quinaj nimán soj gaa nanj adonj. Ne sese inanj che'é rasuun man xta' ro', qui'yaj suun soj, gaa ne veé rej xta' ro', ca'anj nimán soj nanj adonj. Me rej ma'an araa sa' soj rasuun, ne veé rej danj vaj nimán soj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúún ní' xcaj ní' cuentá daj qui'yaj ní' a

²² "Rlij rihaan ní' me ya'an nicaj yu'unj man ní' ei. Dan me se sese rlij rihaan ní' ro', ni'yaj yo' ne nuu sa' rá yo', gaa ne nu' nee man ní' ro', sa' vaa, ne adi' se chuguun aga' ya'an ro', danj chuguun man ní' gaa sa' rihaan ní' adonj. ²³ Tzaj ne sese rlij rihaan ní' ro', ni'yaj yo' ne inanj uun chi'ii rá yo', gaa ne nu' nee man ní' ro', uun chi'ii rá, gaa ne adi' síi nicun' yan rmi' ne cunudanj man so' ro', rmi', ne danj vaa síi uun chi'ii rá, ne rmi' uxrá nu' man so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se guun nucuaj ní' ca'nej nucuaj ní' nimán ní' qui'yaj suun ní' se-suun Diose, sese me rá ní' qui'yaj suun ní' che'é sa'anj a

²⁴ "Taj vaj síi guun nucuaj qui'yaj suun sa' rihaan vij ru'vee ma'. Sese qui'yaj suun 'o so' rihaan vij ru'vee, ne nachri' so' ni'yaj so' man 'o ru'vee yo', ne caran' rá so' ni'yaj so' man yo'ó ru'vee yo' a. Se guun nucuaj so' caran' rá so' ni'yaj so' man vij ru'vee ma'. Ne xa' soj, tzaj ne se ca'vee qui'yaj suun soj che'é Diose ne qui'yaj suun soj che'é nij rasuun man rihaan chumii nihánj a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne nó xcúún ní' nano ndo'o rá ní' che'é se cha ní' do', che'é yatzij cunuú ní' do' a

²⁵ "Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa taj che'é nano ndo'o rá soj che'é soj ma'. Ne che'é dan se nanó rá soj che'é se chá soj do', che'é yan quirí' soj se caráan xráá soj do', se nanó rá soj ma'. Dan me se aj ne'en soj vaa i'na' soj, qui'yaj Diose, ne se guun nucuaj Diose rque Diose se chá soj, rá soj gaa a na'. Daj chihaa mjí se guun danj rá soj ma'. Ne Diose me síi ca'vee rque se chá soj ei. Ne Diose me síi qui'yaj nee man soj, ne se guun nucuaj Diose rque Diose yatzij caráan xráá soj, rá soj gaa a na'. Daj chihaa mjí se guun danj rá soj ma'. Ne Diose me síi ca'vee rque se caráan xráá soj ei.

²⁶ "Xcaj soj cuentá daj 'yaj nij xtáj vaj xta', ne ne unó nij xo' 'núú, ne ne rii nij xo' naa, ne ne araa nij xo' tan' rá cuchruu, tzaj ne Rej soj síi nicun' xta' ro', a'vee rque se chá nij xo' ei. Ne táa a soj, ne sa' doj vaa soj rihaan xtáj ne'en Diose a adonj. Ya sa' doj vaa soj chuguanj. ²⁷ Ne nda' se nanó ndo'o rá soj che'é yan chre' vaa soj, tzaj ne a 'ó xco' se guun nucuaj soj cachij xcaan soj

doj qui'yaj ma'an soj ma'. Maan Diose ro', me sí ne'en daj gaa cachij soj, ne che'é dan taj che'é nano rá soj a ma'.

²⁸ "Ne me che'é nanó rá soj che'é yatzij çaráan xráa soj ga. 'Q se xcaj soj cuentá ni'yaj soj nij yâj man tacaan se vaa ve'é ndo'o vaa nij yâj man tacaan ei. Ne 'yaj suun nij yâj, tzaj ne ma'an Diose ro', me sí sa' ndo'o vaa qui'yaj man nij yâj adonj. Ne ne rii nij yâj yu'vej ma'. ²⁹ Tzaj ne adij se vaa sí ru'vee ne sa' uxrá vaa sagan' so' ro', vaa nij yatzij nuu nij yâj adonj. Dan me se cataj xna'anj lunj rihaan soj se vaa sí cu'naj Salomón sí cane gaa naá, ne ve'é uxrá vaa yatzij nuu so', qui'yaj cunudanj sa'anj vaa rihaan so', tzaj ne nij doj vaa yatzij nuu so' rihaan nij yâj man tacaan yo', qui'yaj Diose adonj. ³⁰ Dan me se danj nanj nij yâj man tacaan yo', tzaj ne sa' uxrá vaa nij yatzij nuu nij yâj yo', 'yaj Diose, ne cuan' ro', mán nij yâj tacaan, tzaj ne a'yuj ne ca'ne' nii man nu' koj do', yâj do', man tacaan, ne caraa nii man yo' rihaan ya'an, ne cacaa nu' nij yâj yo' nanj adonj. Ne a doj yu'vee taj nó yâj yo' a ma'. Táa a soj yuvij, ne se nanó rá soj ma'. Diose me sí rque sagan' soj adonj. Tzaj ne ne guun ya sa' rá soj se vaa Diose me sí raçuuj ya man soj man adonj.

³¹ "Dan me se se nanó ndo'o rá soj cataj soj: "Me se çá ní' ga. Me se co'o ní' ga. Me se çaráan xráa ní' ga". Se guun rá soj danj ma'. ³² 'Q se nij sí ne ne'en daj vaa Diose ro', inanj 'yaj suun ndo'o nij so' che'é rasuun man rihaan chumij nihánj adonj. Tzaj ne nu' rasuun achiin man soj ro', aj ne'en Rej soj sí nicun' txá' se vaa achiin nu' rasuun yo' man soj adonj. ³³ Che'é dan nanó' soj rej daj qui'yaj soj ne guun chij Diose nimán soj ne cunu sa' nimán soj, gaa ne rque Diose nu' rasuun yo' man soj ei. ³⁴ Che'é dan se nanó rá soj che'é se vaa cachij rihaan soj a'yuj ma'. 'Q se vaa sayuun 'na' daj a 'o' o' gúii adonj. Che'é dan xcaj soj cuentá daj qui'yaj soj gúii cuan', ne se nanó rá soj che'é se vaa qui'yaj soj gúii a'yuj ma'.

7

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' gaa ca'mii ní' ga tinúú ní' che'é cacun' tumé tinúú ní' a

¹ "Se guun niha' rá soj cuta' soj cacun' xráa tinúú soj, gaa ne taj cacun' cuta' Diose xráa ma'an soj man adonj. ² Dan me se sese guun niha' rá soj cuta' soj cacun' xráa tinúú soj, ne cuta' Diose cacun' yo' xráa ma'an soj ei. Ne sese se cuta' soj cacun' xráa tinúú soj, ne cunu 'ee rá Diose man ma'an soj uun nanj adonj. ³ Me che'é guun chree rá so' ni'yaj so' ni'ya nuu rihaan tinúú so' ga. Ne ne ni'yaj so' chruun manj nuu rihaan ma'an so' a. ⁴ Asa' ca'vee cataj so' rihaan tinúú so', "rque so' rihaan so' quirij lunj ni'ya á". Se guun a doj cataj so' danj tihá' so' man tinúú so' ma'. 'Q se ni'yaj so', ne chruun manj vaa guee nuú rihaan so' ei. ⁵ Sí nucui' rá mé so' ei. Asino quirij so' chruun manj nuu rihaan so', gaa ne ca'vee quirij so' ni'ya nuu rihaan tinúú so' adonj. Dan me se ase vaa aráan ni'ya rihaan yuvij ro', danj vaa aráan rihaan yuvij 'yaj cacun' atá yuvij adonj.

⁶ "Tzaj ne ne'en soj se vaa ne nó xcúun soj go' soj rasuun guee man chuvee ma'. Ne se caraa soj chruj perlá tu'vee ndo'o rihaan xcáa ma'. 'Q se chuvee yo' ro', canicaj ne çá man soj, ne xcáa yo' ro', tuguáj che'é xcáa man se sa' yo', ne quinavij nu' yo' xtun', qui'yaj xcáa nanj adonj. Ne se sa' yo' me chrej noco' ní' adonj. Che'é dan sese na'vej uxrá rá yuvij cunq yuvij chrej nago' soj rihaan nij yuvij, ne ase vaa xcáa do', ase vaa chuvee do', danj vaa nij yuvij ei. Ne se nago' soj doj chrej sa' man nij yuvij 'yaj danj a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nq xcuún ní' cachinj ni'yaj ní' rihaan Diose che'é rasuun achiin man ní' ei

⁷ "Cachinj soj se vaa achiin man soj rihaan Diose, ne so' me síi rque man soj, ne nana' soj rasuun achiin man soj, ne nari' soj rasuun yo', ne ase vaa 'yaj síi tica'mii ta'yaa tucuá tuvi' ro', danj qui'yaj soj ga Diose, ne ca'nuu Diose ta'yaa yo', ne rque Diose rasuun achiin man soj adonj. ⁸ 'O se síi achiin rasuun rihaan Diose ro', quirj' so' rasuun achiin man so', ne síi nano' rasuun achiin man ro', quirj' so' rasuun yo', ne síi tica'mii ta'yaa rej yanj Diose ro', ca'nuu Diose ta'yaa, ne quirj' síi tica'mii ta'yaa rasuun achiin man so' adonj. ⁹ Xcaj soj cuentá se vaa ma'an soj, nanj yuvii me soj, tzaj ne sese achiin ta'nii yo' soj chraa chá yo' man soj, ne se ca'vee nano' soj yahij ne caxrii soj ston yo' ma'. ¹⁰ Ne sese achiin ta'nii soj nee xcuaj chá yo' man soj, ne se ca'vee nano' soj xcuáá ne caxrii soj ston so' ma'. ¹¹ Dan me se danj nanj soj, ne síi chi'ii nimán me soj, tzaj ne ne'en soj rque soj se sa' chá ta'nii soj ei. Che'é dan táa a Rej soj síi nicun' xta', ne sij sa' inanj me so', ne so' me síi rque ya rasuun sa' man nij síi achiin rasuun man so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' rihaan tuvi' ní' a

¹² "Dan me se daj se uun rá soj qui'yaj sa' yuvii rihaan soj ro', ta'nga' danj qui'yaj sa' soj rihaan tuvi' soj á. Sese danj qui'yaj soj rihaan tuvi' soj, ne síi uno nu' se-tucuanj Moisés me soj, ne síi uno nu' se-nana nij síi nata' se-nana Diose gaa naá me uún soj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é vij chrej a

¹³ "Ase vaa vij chrej vaa rej vaa rihaan soj, ne dan me se chrej ca'aan me yo'o chrej yo', ne caxra' ndo'o vaa rej nayón yuvii, ne rihaan ya'an ro', vaj chrej yo' nanj adonj. Ne man uxra' yuvii vaj chrej yo' ei. Se ca'anj soj chrej yo' ma'. Nanj vaa chrej ca'anj soj ei. Chrej catuun me chrej ca'anj soj, ¹⁴ ne chruj vaa rej nayón yuvii a. Sayuun ndo'o vaa vaj yuvii chrej yo', tzaj ne vaj chrej yo' rej gaa i'na' yuvii cayáan yuvii ga Diose nu' cavii nu' ca'anj adonj. Tzaj ne doj nij yuvii nari' chrej catuun nanj ei.

Nana nihánj taj xna'anj daj gaa qui'yaj ní' quene'en ní' daj vaa nimán yuvii a

¹⁵ "Vaa yuvii taj se vaa me nij so' síi nata' se-nana Diose, tzaj ne ne ya a'mii nij so' ma'. Cutumé soj man soj, se gaa nanj qui'yaj nij so' sayuun man soj á. Dan me se vaa güii cuchí' nij so' rihaan soj, ne ase vaa matzinj ro', danj gaa nij so' cuchí' nij so' rihaan soj, ne ni'yanj ndo'o ca'mii nij so' rihaan soj, tzaj ne nimán nij so' ro', ase vaa nimán xca'yanj ca'nu' ro', gaa nimán nij so', guun rá nij so' qui'yaj nij so' sayuun man soj nanj adonj. ¹⁶ Che'é dan xcax soj cuentá ni'yaj soj man nij so' daj qui'yaj nij so', gaa ne quene'en nij soj daj vaa nimán nij so' ei. Uta nii chruj chá raá chruun tanj, rá soj na'. Taj ma'. ¹⁷ Dan me se chruun sa' ro', man chruj chá raá a. Ne chruun tanj ro', man chruj xnaj raá uún a. Sese chruu chruun, ne se cumán chruj sa' raá chruun yo' a ma'. ¹⁸ Chruun sa' ro', se guun cumán chruj nij raá ma'. Ne chruun nij ro', se guun cumán chruj sa' raá ma'. Ase vaa chruun yo' ro', danj vaa nimán yuvii, ne ase vaa chruj yo' ro', danj vaa rasuun 'yaj yuvii adonj. ¹⁹ Ne sese nuvi' chruj sa' raá 'o chruun, ne a'ne' nii man chruun yo', ne axri' ya'an nii man chruun yo' nanj adonj. Ne ase vaa ran' chruun yo' ro', ta'nga' danj quiran' uún nij yuvii 'yaj se chi'ii nanj adonj. ²⁰ Dan me se sese xcax soj cuentá ni'yaj soj man yuvii, gaa

ne quene'en soj daj vaa nimán nij yuvij, gaa ne quene'en soj daj yuvij me nij so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj me sí cayáan ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj a

²¹ "Ne'en soj se vaa mañ ndo'o yuvij taj rihanj se vaa uno nij so' rihanj, tzaj ne tu'va rma'an ta'aj nij so' nanj á. Nuveé cunudanj nij sí taj ne'en manj ca'anj cayáan ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj ma'. Tananj orún' me se inanj nij sí uno rihaan Réé 'unj sí nicun' xta' me sí cayáan ga so' nanj adonj. ²² Ne güii ca'ne' 'unj cacun' che'é yuvij me se cumañ ndo'o yuvij cataj rihaan 'unj: "Sí uno rihaan so' me núj, Señor. Aj nata' núj nana rqué so' man núj rihaan yuvij á. Ne cata' tu'va núj se-chuvií so', ne quirii núj nana chree nimán yuvij á. Ne qui'yaj suun ndo'o núj suun sa' che'é so' adonj". Danj ca'mii nij yuvij yo' rihaan 'unj vaa güii nanj adonj. ²³ Gaa ne cataj yá 'unj rihaan nij yuvij a: "A 'ó güii ne ne'én 'unj man soj ma'. Mañ sí 'yaj inanj cacun' me soj nanj adonj. Naxuun soj man soj rihanj á". Danj cataj 'unj rihaan nij sí 'yaj cacun' vaa güii nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' nij sí uno rihaan Jesucristó do', nij sí ne uno rihaan Jesucristó do' a

²⁴ "Dan me se a me ma'an sí uno sa' nana nihánj nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj ne 'yaj so' nda vaa taj 'unj, ne ase vaa 'o sí cune' ve' tucua' rihaan yuvej vaa so' ei. Sí cune' ve' yo' me se sí acaj ndo'o cuentá me so', ne cune' so' ve' yo' rihaan 'o yuvej adonj. ²⁵ Gaa ne ca'na' mañ, ne go' ndo'o mañ ra vee', ne cavii ni'yoj chráa, ne ca'na' go' tacóo ve', ne ca'na' uxrá nana yuvaa, ne go' rihaan ve' yo' a. Tzaj ne ne canee ve' yo' a ma'. 'O se raan inanj ne ve' yo' rihaan yuvej nanj adonj. ²⁶ Tzaj ne sí na'vej rá cunq nana nihánj nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj me se ase vaa sí cune' ve' rihaan yo'óo vaa so' adonj. Ne sí ni'yón rmii me so', ne cune' so' ve' rihaan yo'óo chruu, ²⁷ ne veé dan, gaa ca'na' uxrá mañ yuvaa go' yo' xráa ve', ne cavii ni'yoj chráa, ne ca'na' na xee go' na xee tacóo ve', ne ca'na' uxrá nana yuvaa ne go' xráa ve' yo' a. Veé dan, ne canee nu' ve' tucua' sí ni'yón yo' nanj adonj. Che'é dan xcaj soj cuentá, ne ve'é cunq soj nana nihánj, ne se quiran' soj sayuun ma'. —Inanj nana nihánj ca'mii Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

²⁸ Veé dan, ne quisij tucu'yón Jesucristó nu' nana nihánj rihaan nij yuvij, gaa ne caráya'anj ndo'o nij yuvij noco' man so' che'é nana nihánj, nana cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so' a. ²⁹ Q se xcaj nij yuvij cuentá se vaa ase vaa a'mii 'o sí nicaj suun avii tu'va ro', vaa a'mii Jesucristó, rá nij so' a. Ne cuu doj vaa se-nana so' ga se-nana nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés, rá nij so' a.

8

Nana nihánj taj xna'anj daj vaa nahuun sa' 'o sí ran' luj ri'yuj, qui'yaj Jesucristó a

¹ Gaa ne nanij Jesucristó quij yo', ne cachéé ndo'o yuvij ga so' a.

² Dan me se cuchí' yo'ó sí ran' luj ri'yuj rihaan Jesucristó, ne canicun' ruj so' rihaan Jesucristó, ne cataj so':

—Sese me rá so', ne ca'vee ca'nee so' chí'ij xráj, Señor —taj so' rihaan Jesucristó a.

³ Gaa ne cuta' Jesucristó ra'a Jesucristó raá sí ran', ne cataj Jesucristó:

—Me raj qui'yáj danj ei. Nahuún so', qui'yáj adonj —taj Jesucristó rihaan so' a.

Nu' danj cataj Jesucristó, ne nu' quinavij luj xráá síi ran' a. ⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Cutumé so' mán so' se cataj xna'anj so' rihaan yuvij che'é se qui'yáá 'unj che'é so' ma'. Maan se cuchí' so' rihaan xrej, ne t̄haán so' mán so' rihaan xrej se vaa nahuún so', ne rque so' rihaan Diose se vaa cataj síi cu'naj Moisés gaa naá ndaa vaa nō xcúún so' rque so' rihaan Diose á. Gaa ne xcaj nij xrej cuentá se vaa nahuún so' qui'yáj adonj —taj Jesucristó rihaan síi nahuun yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun se-mozó yo'q tanuu capitán, qui'yaj Jesucristó a

⁵ Dan me se cuchí' Jesucristó chuman' Capernaum, ne catúj so' chuman' yo', ne cuchí' yo'q tanuu capitán rihaan so' a. Ne so' ro', me síi rii ta'nga' rihaan 'o' cientó tanuu adonj. Dan me se cachíín ni'yaj so' rihaan Jesucristó, ⁶ cataj so':

—Canó chí'ii man se-mozó 'unj, Señor. Ne ne nasqui' so' ma'. 'O se yo'q naj so' rá ve', ne ran' uxrá so' sayuun, 'yaj chí'ii nanj á —taj tanuu capitán yo' rihaan Jesucristó a.

⁷ Ne cataj Jesucristó rihaan so':

—Ca'anj ní, gaa ne nahuun so', qui'yáj á —taj Jesucristó a.

⁸ Gaa ne cataj uún tanuu capitán yo':

—'O se nuveé sij sa' mé 'unj ma'. Ne nó xcúún 'unj catuú so' rá ve' tucuaq qui'yáj a ma'. Maan se ca'ne' uún so' suun se vaa nahuun se-mozó 'unj, gaa ne nahuun ma'an so' adonj. ⁹ 'O se vaa síi rii ta'nga' rihaan 'unj, ne rii ta'ngá' 'unj rihaan tanuu, ne taj xna'anj 'unj rihaan tanuu se vaa ca'anj nij so', ne 'anj níj so', ne taj xna'anj 'unj rihaan níj so' se vaa ca'na' nij so', ne 'na' níj so' rihaan 'unj, ne taj xna'anj 'unj daj qui'yaj nij so', ne veé danj 'yaj tanuu adonj. Ne ne'én 'unj se vaa ase vaa rii ta'ngá' 'unj rihaan níj tanuu noco' manj ro', danj rii ta'nga' guee so' rihaan chí'ii anó man yuvij nanj á —taj tanuu capitán yo' rihaan Jesucristó a.

¹⁰ Dan me se, gaa cuno Jesucristó nana ca'mii tanuu capitán yo', ne ca'anj rá Jesucristó, ne cataj so' rihaan níj síi noco' rej xco so' a:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa taj vaj a 'ó rej ne naríj man yo'q síi israelitá síi cuchumán ndo'o rá nana a'mii 'unj ndaa vaa amán rá tanuu capitán nihánj a ma'. ¹¹ Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa güii guun chíj Diose rihaan chumii nihánj ro', ca'na' ndo'o yuvij man cunu' chumii, ne cayáán nij so' rihaan se-mesa Diose, ne cha' nij so' chraa ga síi cu'naj Abraham do', ga síi cu'naj Isaac do', ga síi cu'naj Jacob do', adonj. ¹² Ne níj síi israelitá ro', nō xcúún níj so' cuchuman rá níj so' ni'yaj níj so' manj, ne sese cuchuman rá níj so' ni'yaj níj so' manj, ne ca'vee cane' níj so' uún ga Diose nanj á. Tzaj ne na'vej rá níj so' a man adonj. Che'é se na'vej rá níj so' qui'yaj níj so' danj, che'é dan quiri'ij gan' ndo'o níi man níj so' rej rmi', ne ta'vee uxrá níj so', ne ndaa cha' ruj ma'an níj so' cúu yan' níj so' nanj adonj. Danj quiran' níj so' che'é se na'vej rá níj so' cuchuman rá níj so' ni'yaj níj so' manj nanj á —taj Jesucristó rihaan níj yuvij canoco' man so' a.

¹³ Canicaj uún Jesucristó cataj Jesucristó rihaan tanuu capitán:

—Ca'vee ca'anj so' yaj a. Ya' cuchumán rá so' se vaa nahuun se-mozó so' qui'yáj a. Ne nahuun so' ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

Ne veé maan orá yo' ro', nahuun se-mozó tanuu capitán yo', qui'yaj Jesucristó adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó, nahuun nii chej Pedró do', que'ee uxrá yo'ó yuvij do', qui'yaj Jesucristó a

¹⁴ Gaa ne ca'anj Jesucristó tucua síi cu'naj Pedró, ne quene'en so' se vaa naj nii chej Pedró ran' no', ne caxrj uxrá cachi' man no' a. ¹⁵ Ne quita'aa Jesucristó ra'a no', gaa ne veé maan orá dan nahuun no', qui'yaj Jesucristó, ne naxagaá no', ne qui'yaj chuyi no' cha nij so' nanj adonj.

¹⁶ Rej ca'anj güii cuchi' yuvij rihaan Jesucristó a. Dan me se nicaj nij yuvij man que'ee uxrá síi nuu nana chree nimán, cuchi' nij yuvij rihaan Jesucristó, ne cataj xna'anj uun Jesucristó rihaan nij nana chree se vaa naxuun nij so' man nij so', gaa ne, veé dan, ne curihanj nij nana chree nimán nij yuvij, gaa ne cunuu sa' nimán nij yuvij yo' cuaj nanj adonj. Ne quinahuun sa' cunudanj nij síi ran', qui'yaj uún Jesucristó a.

¹⁷ Dan me se quisij ya nu' nana nihánj nana ca'mii síi cu'naj Isaías síi nata' se-nana Diose gaa naá, se vaa cataj so': "Ninaj ní, ne canó chí'ij man ní, tzaj ne nahuun ní, qui'yaj síi ca'na' vaa güii nanj adonj", taj síi cu'naj Isaías gaa nata' so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Jesucristó rihaan vij síi tihaj guun rá canoco' man so' a

¹⁸ Quene'en Jesucristó se vaa man ndo'o yuvij anicaj rej nicun' so' ni'yaj man so' a. Che'é dan ca'ne' so' suun rihaan nij síi tucuyón se-nana so' se vaa ca'anj nij so' ga so' ndaa rnej na lacuaná cu'naj Galilea a.

¹⁹ Gaa ne cuchi' yo'ó so' rihaan Jesucristó a. So' ro', me síi naqui'yaj cuy se-tucuanj Moisés rihaan yuvij adonj. Ne cataj so' rihaan Jesucristó a:

—Canocó' 'unj mán so' daj rej ma'an vaj so', maestro —cataj so' rihaan Jesucristó a.

²⁰ Gaa ne cataj ya Jesucristó se vaa ran' so' chéé so' a:

—'O se nij chunee ro', otoj sa' nij xo' rá yu'uj taj rque yo'ó, ne nij xtâj chéé xta' ro', vaa saca' nij xo' a. Ne xa' 'unj sij ca'neé Diose nicaj yu'unj man yuvij, tzaj ne taj a' ó rej quináa 'unj cotoj 'unj a ma' —taj Jesucristó rihaan so' a.

²¹ Ne vaa yo'ó síi tucuyón se-nana Jesucristó cuchi' rihaan so', ne cataj so':

—Ca'vej so' nanj tucuj, ne ndaa cavi' réj, gaa ne cachin' 'unj man réj, gaa ne canocó' 'unj mán so', Señor —taj yo'ó so' a.

²² Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ca'ne' rá so' cachin' ma'an nij síi cavi' nimán man tuvi' so' xngá á. Tzaj ne cuano nihánj ro', no xcúun so' yo'ó canocó' so' manj adonj —taj Jesucristó rihaan yo'ó so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'ne' Jesucristó suun rihaan na do', rihaan nana do', se vaa canicun' yo' a

²³ Gaa ne catúj Jesucristó rque rihoo chéé rihaan na, gaa ne catúj nij síi tucuyón se-nana so' rque rihoo ga so' a. ²⁴ Veé dan, ne nasqui' nucuaj ndo'o rihaan na lacuaná, ne me ndo'o rá na yo' guun nucuaj yo' caráán yo' xráá rihoo a. Ne veé dan vaj Jesucristó, ne cotoj so' adonj. ²⁵ Gaa ne ca'anj nij síi tucuyón se-nana Jesucristó rej naj so' cotoj so', ne narii nij so' nej rihaan so', ne cataj nij so':

—Tinanii so' man ní se cavi' nu' ní, man Señor —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

²⁶ Dan me se ma'an Jesucristó cataj, ne:

—Me che'é chu'vi' ndo'o nimán soj ga. Yo' me rej ataa cuchuman sa' rá soj ni'yaj soj manj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Gaa ne canicun' caya so', ne caxrj yuvaa so' man na do', man nana do' a. Gaa ne canicun' dínj uxrá rihaan na lacuaná yo', qui'yaj Jesucristó nanj adonj.

²⁷ Neuchu'vi' nij snó'o yo' ni'yaj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

—Daj sij me sí nihánj ga. 'Q se ndaa nana ndaa na uno a'mii so' ason —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quirii Jesucristó man nij nana chree nimán vij snó'o a

²⁸ Gaa ne cuchi' Jesucristó ndaa rnej na lacuaná yo' rej ne nij sí man chuman' cu'naj Gadara a. Ne vaa yu'uj yuvej, rej cachin' nij yuvi xngá a. Dan me se cavii vij snó'o yu'uj yuvej yo', ne cuchi' roj so' rihaan Jesucristó a. Roj so' me sí nuu nana chree nimán, ne yuvaa ndo'o roj so' adonj. Che'é roj so' na'vee cachén yuvi rej yo' a ma'. ²⁹ Dan me se caguáj roj so' rihaan Jesucristó, cataj roj so':

—Veé ne'en núj se vaa ta'nij Diose mé so' á. Me che'é ca'ná' so' rej ne núj ga. Ca'ná' so' qui'yáa so' sayuun man núj na'. 'Q se ataa doj quisij güii qui'yáa so' sayuun man núj adonj —taj roj so' rihaan Jesucristó a.

³⁰ Dan me se rej xcó roj so' ro', vaj que'ee xcáa chá coj man tacaan a. ³¹ Ne nij nana chree nuu nimán roj snó'o yo' ro', cachín ni'yaj nij so' rihaan Jesucristó, cataj nij so':

—Sese quirii so' man núj nimán roj snó'o nihánj, ne qui'yáa so' se ndo'o ca'nej so' man núj, catuu núj nimán xcáa yo' ruguanj —taj nij nana chree yo' rihaan Jesucristó a.

³² —Ca'anj soj cuaj á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Gaa ne ca'anj nij so' catúj nij so' nimán xcáa yo', ne dan me se ruvaa uxrá tacaan nicun' tu'va na lacuaná rej vaj nij xcáa yo', ne gaa catúj nij nana chree nimán nij xcáa yo' me se cunánj ndo'o nij xo' ca'anj xo', ne veé danj vaj nij xo', ne quini cunudanj nij xo' rque na, ne canó xráa nij xo', qui'yaj na nanj adonj.

³³ Ne nij sí tumé xcáa yo' ro', cunánj nij so' ca'anj nij so' ndaa chuman', ne catúj nij so' chuman', ne cataj xna'anj nij so' rihaan nij sí man chuman' yo' nu' se vaa quiran' roj snó'o do', nij xcáa do' a. ³⁴ Gaa ne curihanj cunudanj nij sí man chuman' yo', guun rá nij so' narí' nij so' man Jesucristó a. Dan me se quene'en nij so' man so', ne cachín ni'yaj nij so' rihaan so' se vaa curihanj so' rej yanj nij so' ca'anj so' rej yanj a.

9

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o sí na'vee cachee, qui'yaj Jesucristó a

¹ Gaa ne cavii Jesucristó rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj so' chuman' cayáan so', ne catúj so' chuman' yo' a. ² Ne veé nicaj nii man 'o sí na'vee cachee táa rihaan yuvéé, ne ca'na' nii rihaan Jesucristó a. Ne quene'en Jesucristó se vaa cuchuman' uxrá rá nij yuvi se vaa nahuun sa' sí na'vee cachee yo' qui'yaj so' a. Che'é dan cataj so' rihaan sí ran' yo' a:

—No xcúun so' guun niha' rá so' che'é se navij cacun' xráa so', nanj tinuj —taj Jesucristó rihaan sí na'vee cachee yo' a.

³ Dan me se cane doj sí naqui'yaj cuu se-tucu'anj Moisés rihaan yuvií rá ve' ga Jesucristó, ne cataj nij so' rihaan tuvi' nij so' a:

—Nij vaa nana ca'mii sí nihánj rihaan Diose á. 'O se orún' Diose no xcúun cataj se vaa navij cacun' xráa yuvií á —taj nij sí tucu'yón se-tucu'anj Moisés ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

⁴ Ne quene'en Jesucristó me nana guun rá nij so' ca'mii nij so', ne che'é dan cataj so':

—Me che'é avii ndo'o nana chi'ii raá soj ga. ⁵ Tu'va ruma'án 'unj se vaa navij cacun' xráa sí nihánj, rá soj a na'. Ca'vee cataj un n' navij cacun' xráa sí nihánj na'. Ase ca'vee doj cataj ní' naxagaa so', ne cachee so' cuaj, cataj ní' xa'. ⁶ Dan me se me rá 'unj xcaj soj cuentá se vaa sí ca'née Diose n'caj yu'unj man yuvií mej ne no xcúun 'unj tinavíi 'unj cacun' xráa nij yuvií man rihaan chumí nihánj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Dan me se cataj Jesucristó rihaan sí na'vee cachee a:

—Nacue so' tuvée so', ne nan' so' tucua so' á —taj Jesucristó rihaan sí naj rihaan yuvéé yo' a.

⁷ Gaa ne naxagaa so', ne cavii so', ne quinan' so' tucua so' adonj. ⁸ Ne quene'en nij yuvií se vaa nahuun sa' so', qui'yaj Jesucristó, ne che'é dan cuhu'vi' nimán nij so', quene'en nij so' Jesucristó, ne ve'é ndo'o ca'mii nij so' che'é Diose, se vaa guun nucuaj Jesucristó racuíj ndo'o Jesucristó man yuvií, qui'yaj Diose adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan sí cu'naj Mateo se vaa canoco' so' man Jesucristó a

⁹ Gaa ne cavii Jesucristó rej yo', ne quene'en so' man yo'o sí yanj 'o ve' a'néj nii puextó man yuvií a. Mateo cu'naj sí ne rej yo' a.

Dan me se cataj Jesucristó rihaan so', ne:

—Canoco' so' manj, ca'anj ní' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

Gaa ne naxumaan so', ne canoco' so' man Jesucristó, ca'anj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá Jesucristó racuíj so' man nij sí tumé cacun' a

¹⁰ Dan me se 'o güii cayáan Jesucristó rá ve', ne ca'na' ndo'o tuvi' so' sí a'néj puextó do', yo'ó nij sí tumé ndo'o cacun' do', ne catúj nij so' rá ve', ne ca'anj cayáan nij so' ga Jesucristó, ne dan me se man rcua'aan nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó do', ne chá cunudanj nij so' chraa a. ¹¹ Ne quene'en nij sí fariseo se vaa chá Jesucristó chraa ga nij sí a'néj puextó do', ga yo'ó nij sí tumé ndo'o cacun' do', ne xná'anj nij so' man nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó, cataj nij so':

—Sí tucu'yón nana rihaan soj ro', me che'é chá so' chraa ga nij sí a'néj puextó do', ga yo'ó nij sí tumé ndo'o cacun' do', rá núj a —taj nij sí fariseo rihaan nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó a.

¹² Ne cuno Jesucristó nana ca'mii nij so', ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Sí vaa nucuaj ro', ne nano' nij so' man doctor ma'. Maan sí ran' ro', me sí nano' man doctor adonj. Gaa ne ase vaa sí ran' ro', danj vaa nij sí nihánj adonj. ¹³ 'O se vaa che'é ca'anj soj tucu'yón soj daj taj nana nihánj nana no rihaan danj Diose á: “Ne uun niha' rá 'unj ni'yaj 'unj yuvií nago' xcuu rihaan 'unj ma'. Tananj uun niha' rá 'unj ni'yaj 'unj yuvií 'ee rá man tuvi' adonj”. Inanj danj me se-nana Diose nana tucu'yón soj á. Dan me se xcaj soj cuentá se vaa ne ca'na' 'unj canacunj 'unj man sí sa' ma'. Che'é nij sí tumé cacun'

ca'naj se vaa canoco' nij so' se-nanaj adonj. Tzaj ne sese sí sa' me soj, rá soj, ne nuveé sij canacunj 'unj man me soj ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é ne toco' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó x'naa man ma'an nij so' a

14 Gaa ne nij sí tucu'yón se-nana sí cu'naj Juan cuchi' rihaan Jesucristó, ne xná'anj nij so' man so', cataj nij so':

—Me che'é, ne toco' núj x'naa man ma'an núj che'é se aráj guéé núj rihaan Diose, ne toco' nij sí fariseo x'naa man ma'an nij so' uún, tzaj ne nij sí tucu'yón se-nana so' me se ne toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' ga —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

15 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ase vaa sí cuchruj sa'anj vaa 'unj, ne asa' ca'vee toco' nij sí man gaj x'naa man ma'an nij so', rá soj ga. Ase vaa sí cataj xcáj man chana ne man tuvi' so' do', danj vaa nij sí man nihánj cuano, ne anuú ndo'o cha'anj man nij so', ne se ca'vee toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' ma'. Tzaj ne vaa güii, ne guun yaníj 'unj rihaan nij so' qui'yaj yuvií, gaa ne nano rá nij sí nihánj, gaa ne toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nij sí noco' tucuáán nga ro', se guun nucuaj nij so' cunó nij so' se-nana Jesucristó ma'

16 "Tzaj ne ase vaa yatzíj sin' vaa tucuáán nga noco' soj, ne se guun na'nej ní' mantá naca man yatzíj nga yo' ma'. 'Q se sese qui'yaj ní' danj, ne güii quinanj yuvií yatzíj yo', gaa ne nagüé mantá naca yo', ne sese cuxuun yuvií man yatzíj yo', ne quisín' yo', gaa ne cunuú xij doj yu'uj aj taj man yatzíj nga yo' nanj adonj. 17 Ne dan me se ase vaa nuj nga nuj araa ní na vinó vaa uún soj a. Ne se ca'vee tucu'yón 'unj se-tucuaj 'unj rihaan soj ma'. 'Q se ase vaa na vinó naca vaa nana tucu'yón 'unj, ne se guun caraa yuvií na vinó naca rque nuj nga ma'. Sese danj qui'yaj yuvií, ne cuyan na vinó cunuú xéé na vinó, ne se cacua nuj nga ma'. Che'é dan canuú yo', ne cayan na vinó rihaan yo'óo a. Che'é dan araa ní na vinó naca rque nuj naca, ne 'o mán sa' na vinó rque nuj yo' a. Che'é dan inanj rihaan sí naca sí ne noco' tucuáán nga tucu'yón 'unj se-nana nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana sí cu'naj Juan yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é chala cunii do', che'é chana chij do', nahuun sa', qui'yaj Jesucristó a

18 Asij ca'mii Jesucristó nana yo' rihaan nij sí tucu'yón se-nana sí cu'naj Juan, ne cuchi' 'o sí nicaj suun rihaan Jesucristó, ne canicun' ruj so', cachíin ni'yaj so' rihaan Jesucristó, cataj so':

—Cuanó cavi' ta'nij chala cunii a. Tzaj ne qui'yáá so' se ndo'o, ca'anj ní', ne cuta' so' ra'á so' xráá no', ne cunuú i'na' uún no' nanj ruguanj —taj so', cachíin ni'yaj so' rihaan Jesucristó a.

19 Gaa ne naxumaan Jesucristó, ne canoco' so' do', nij sí tucu'yón se-nana so' do', man sí nicaj suun yo' a.

20 Gaa ne ca'na' 'o chana rej xco Jesucristó, ne quisíj 'o chuyij yo' xra' ton man chana yo', ne canó ra'a no' doj tu'va sagan' Jesucristó a. 21 'Q se: "Sese cano ra'aj sagan' Jesucristó, ne nahuun sa' 'unj nanj adonj", guun rá no' a.

22 Gaa ne canicaj Jesucristó quene'en Jesucristó man no', ne cataj so':

—No xcúún so' guun niha' rá so', nocoj. 'Q se che'é se amán rá so' ni'yaj so' manj ro', che'é dan nahuun sa' so' á —taj Jesucristó rihaan chana yo' a.

Ne veé maan orá dan nahuun sa' chana yo' adonj.

²³ Gaa ne ca'anj Jesucristó ve' tucua sí nicaj suun yo', ne catúj so' rá ve', ne quene'en so' se vaa man sí o' chra' man rihuu flauta, ne quene'en so' se vaa man ndo'o yuvij rá ve', ne nanó ndo'o rá nij yuvij che'é se cavi' chala cunii yo' adonj. ²⁴ Gaa ne cataj so':

—Curihanj soj xe' á. 'O se ne cavi' chala cunii nihánj ma'. Maan se otoj uun no' nanj á —taj Jesucristó rihaan nij yuvij man rá ve' yo' a.

Gaa ne ca'nga' nacoqo nij yuvij ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

²⁵ Gaa quisij quirii Jesucristó man cunudanj nij yuvij xe', ne catúj Jesucristó rej táa chala cunii yo', ne quita'aa so' ra'a no', ne cunuu i'na' uún chala cunii, ne naxagaa no' adonj. ²⁶ Ne cuchi' nana rihaan cunudanj nij yuvij man rej yo' che'é se vaa qui'yaj Jesucristó, se vaa cunuu i'na' chala cunii yo' qui'yaj so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa naxra' rihaan vij sí tuchrij, qui'yaj Jesucristó a

²⁷ Dan me se gaa cavii Jesucristó tucua sí nicaj suun yo', ne canoco' vij sí tuchrij man so' a. Ne caguáj roj so', cataj roj so':

—Ne'en rój se vaa tuvi' sí cu'naj David sí cane gaa naá mé so' á. Che'é dan cunuu 'eé rá so' man rój ruguanj —taj roj so', caguáj roj so' a.

²⁸ Dan me se catúj Jesucristó rá ve', ne cuchi' roj sí tuchrij yo' rihaan so' a. Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj so':

—Amán rá roj soj se vaa guun nucuáj naxra' rihaan roj soj qui'yáj na' —taj Jesucristó, xna'anj Jesucristó man roj so' a.

—Amán rá rój, Señor —taj roj so' rihaan Jesucristó a.

²⁹ Gaa ne cuta' ra'a Jesucristó rihaan roj so', ne cataj Jesucristó:

—Che'é se amán rá roj soj, ne che'é dan naxra' rihaan roj soj adonj —taj Jesucristó a.

³⁰ Veé dan, ne naxra' rihaan roj so' nanj adonj.

Gaa ne caxrij yuvaa Jesucristó rihaan roj so', ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Cutumé uxrá roj soj man roj soj, ne a 'ó yuvij se cuno se vaa qui'yáa 'unj che'é roj soj á. —Dan me se nucuaj ndo'o ca'mii Jesucristó nana yo' rihaan roj so' a.

³¹ Tzaj ne curihanj roj so' ca'anj roj so', ne uxrá nata' roj so' rihaan cunudanj nij yuvij man rej yo' che'é yan qui'yaj sa' Jesucristó che'é roj so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'vee ca'mii 'o sí ya'mii, qui'yaj Jesucristó a

³² Dan me se tanáj roj so' man Jesucristó, gaa ne ca'anj Jesucristó, gaa ne cuchi' yuvij rihaan so' a. Dan me se nicaj nij yuvij man 'o sí ya'mii cuchi' nij yuvij rihaan Jesucristó a. Sí ya'mii yo' me se nana chree nuú nimán so', ne che'é dan ne ca'mii so', qui'yaj nana chree yo' a. ³³ Dan me se quirii Jesucristó man nana chree yo' nimán so', gaa ne guun che'e sí ya'mii ca'mii so' nanj adonj. Veé dan quene'en nij yuvij, ne caráya'anj uxrá nij yuvij, ne cataj nij so':

—Xa' ní' sij israelitá, tzaj ne a 'ó sí 'yaj danj ne quene'en ní' ma' —taj nij yuvij che'é Jesucristó a.

³⁴ Tzaj ne nij sí fariseo cataj me se:

—Guun nucuaj so' quirii so' man nana chree, che'é se a'mii so' ga ma'an sí chree uun chij adonj —taj nij sí fariseo, ca'mii ne nij so' che'é Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó gaa cunuu 'ee ndo'o rá so' man nij yuvij a

³⁵ Gaa ne ca'anj Jesucristó nu' nij chuman' nocoo nu' nij chuman' cunii nu', ne tucu'yón so' rihaan nij yuvij man rá ve' tucu'yón nij yuvij israelitá se-tucuañj Moisés, ne ca'mii natáj so' nana sa' che'é güii guun chij Diose rihaan chumij nihánj, ne nahuun sa' taran' nij sí ran' do', nij sí ninaj do', qui'yaj uún so' adonj. ³⁶ Ne quene'en so' man cunudañj nij yuvij, ne cunuu 'ee rá so' man nij yuvij yo' a. 'Q se quene'en so' se vaa ase vaa matzinj vaj ma'an vaa nij yuvij, nuvi' sí tumé man nij so', ne aj quiran' ndo'o nij so' sayuun, ne ninaj ndo'o nij so' adonj. ³⁷ Gaa ne cataj so' rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a:

—Ya uxrá, ne vaa ndo'o suun rihaan ní', ne nij sí 'yaj suun me se doj nij so' nanj adonj. ³⁸ Ne cachinj ni'yaj ní' doj nij sí qui'yaj suun rihaan Diose sí uun chij 'nij ra'a suun, gaa ne ca'nej so' doj yuvij qui'yaj suun se-suun so' adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

10

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'neé Jesucristó man chuvij nij sí tucu'yón se-nana so' ca'anj ca'mii natáj nij so' a

¹ Gaa ne canacúun Jesucristó man chuvij nij sí tucu'yón se-nana so', ne cuchi' nij so' rihaan so', ne go' so' rej nucuaj man nij so', gaa ne ca'vee qui'yaj canaán nij so' rihaan nij nana chree a. Dan me se guun nucuaj nij so' quirij nij so' man nij nana chree nimán yuvij, ne guun nucuaj nij so' nahuun sa' yuvij ran' do', yuvij ninaj do', qui'yaj uún nij so' a.

² Ne nihánj me se-chuvij chuvij nij apóstol cune' Jesucristó man nata' rihaan yuvij che'é so' a. Yo'ó so' me sí cu'naj Simón, ne Pedró cu'naj yo'ó se-chuvij sí cu'naj Simón a. Ne yo'ó so' me tinúu Simón, sí cu'naj Andrés a. Ne yo'ó so' me sí cu'naj Jacobo, ne ta'níi sí cu'naj Zebedeo me so' a. Ne yo'ó so' me tinúu Jacobo, sí cu'naj Juan a. ³ Ne vaa sí cu'naj Felipe vaa sí cu'naj Bartolomé vaa sí cu'naj Tomás vaa a. Ne yo'ó so' me sí cu'naj Mateo sí ca'nej puextó man yuvij a. Ne yo'ó so' me sí cu'naj Jacobo uún, ne ta'níi sí cu'naj Alfeo me so' a. Ne yo'ó so' me sí cu'naj Lebeo, ne Tadeo cu'naj yo'ó se-chuvij sí cu'naj Lebeo a. ⁴ Ne yo'ó so' me sí cu'naj Simón uún, ne so' me tuvi' nij sí me rá cunu' ga gobiernó man Romá a. Ne yo'ó so' me sí cu'naj Judas Iscariote, ne so' me sí tacuachén man Jesucristó rihaan nij sí taj ri'yunj man Jesucristó a.

⁵ Dan me se ca'neé Jesucristó man chuvij nij snó'o yo', ne cataj xna'anj so' rihaan nij so' daj qui'yaj nij so' a:

—Se ca'anj nij soj rej man nij sí yanj ma'. Se ca'anj soj chiháan nij yuvij samaritana ma'. ⁶ Rihaan orún' nij yuvij israelitá ca'anj soj á. 'Q se ase vaa daán Diose matzinj vaa nij so', tzaj ne ca'anj ni'ya nij so', ne ne noco' sa' nij so' man Diose ma'. ⁷ Dan me se ca'anj soj, ne ca'mii natáj soj rihaan nij so', cataj soj: “Nichrun' quisij güii guun chij Diose rihaan chumij nihánj adonj”. Danj cataj soj á. ⁸ Nahuun sa' nij sí ran', qui'yaj soj, ne cunuu i'na' uún nij sí cavi', qui'yaj soj, ne nahuun sa' nij sí ran' luj ri'yuj, qui'yaj uún soj, ne quirij soj man nij nana chree nimán nij yuvij á. Cuanó nihánj me rquej rej nucuaj man soj qui'yaj soj danj a. Che'é dan nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj se ca'nej soj sa'anj man nij yuvij ma'.

9 "Se nano' soj aga' oró míi do', aga' platá catziji do', naj guun sa'anj do', caraa soj rque se-caxran' soj a ma'. 10 Se nicaj soj xnánj soj ma'. Se ca'anj vij cotoó gá soj ma'. Se qui'nij tacóo soj canj ma'. Ne chruun garroté se coró' soj cachee soj ma'. Maan se gaa uun soj ca'anj soj á. 'Q se no xcúun yuvij rque yuvij chraa chá soj che'é suun sa' 'yaj suun soj nanj adonj. 11 Asa' catuj soj chuman' nocoo do', chuman' ra'a do', ne xna'anj soj man nij yuvij me síi ne chuman' yo' me síi sa', gaa ne cuchij' soj tucua síi sa' yo', ne cayáan soj tucua so' ndaa se cavij uun soj ca'anj soj á. 12 Asa' cuchij' soj tucua síi sa' yo', ne ve'é ca'mij soj nana sa' rihaan nij síi tucua yo', cataj soj se vaa dínj gaa cumán nij so' á. 13 Ne sese ya síi sa' me nij síi tucua yo', ne ya dínj gaa cumán nij so', qui'yáj a. Tzaj ne sese nuveé sij sa' me nij so', ne canicaj uun nana sa' ca'mii soj rihaan ma'an soj, qui'yáj, tzaj ne se cavij sa' nij síi tucua yo' a ma'. 14 Ne naj guun yuvij se ca'mii sa' ga soj do', naj guun yuvij se ca'vej rá cunó nana a'mii soj do', cavij soj ve' tucua so' cavij soj chiháan so' cavij soj, ne nacunan' soj tacóo soj tucua yuu soj yo'óo tachruu avii chuman' yo' rihaan yo'óo, ne ndaa dan, gaa ne quene'en yuvij se vaa síi man chuman' yo' tumé cacun' se vaa ne uno nij so' rihaan Diose ma'. 15 Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa güii ca'ne' 'unj cacun' che'é nij yuvij, gaa ne quiran' yuvij man chuman' yo' doj sayuun rihaan nij síi chi'ij man chuman' Sodoma do', rihaan yuvij man chuman' Gomorra do' adonj.

Nana nihánj me taj xna'anj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' daj gaa sayuun quiran' nij so' a

16 "Dan me se ca'nej 'unj man soj rej man síi me rá qui'yaj sayuun man soj a. Ase vaa matzinj vaj rej man xca'yanj ca'nu' ro', danj gaa soj adonj. Che'é dan gaa cuu raá soj á. Ase cacuj raá xtaa ro', danj cacuj gaa raá soj á. Tzaj ne ase vaa taj vaj cacun' tumé cha'aan ro', danj gaa soj, se cutumé soj cacun' ma'. 17 Cutumé ndo'o soj man soj se qui'yaj yuvij sayuun man soj ma'. Dan me se ca'anj nicaj nij yuvij man soj rihaan cuese, ne go' ndo'o nij so' vará xráa soj rá ve' tucu'yón nij so' se-tucuanj Moisés a. 18 Ne ca'anj nicaj nij yuvij man soj rihaan síi nicaj suun do', rihaan síi nicaj suun rey do', che'é se me soj síi nocó' manj a. Ne cataj xna'anj soj rihaan nij síi nicaj suun do', rihaan nij síi yanij do', che'ej a. 19 Asa' tacuachén nij so' man soj rihaan nij síi nicaj suun, ne se nanó rá soj daj ca'mij soj rihaan nij so' ma'. Maan Nimán Diose rque nu' nana ca'mij soj maan orá yo' nanj adonj. 20 'Q se nuveé ma'an soj me nij síi ca'mij rihaan nij so' ma'. 'Q se Nimán Rej ní' me síi rque nana ca'mij soj nanj adonj.

21 "Dan me se ca'anj nicaj snó'o man tinúu snó'o rihaan yuvij, ne ticavij nii man tinúu snó'o yo', qui'yaj ma'an so' nanj adonj. Ne ca'anj nicaj snó'o man ta'níi snó'o rihaan yuvij, ne ticavij nii man ta'níi snó'o yo', qui'yaj so' ei. Ne cunu' xnii ga rej xnii, ne ca'anj nicaj xnii man rej xnii rihaan yuvij, ne ticavij nii man rej xnii yo', qui'yaj xnii ei. 22 Ne quitaj ri'yunj cunudanj yuvij man soj che'é se me soj síi nocó' manj a. Tzaj ne síi yo'q canocó' manj ndaa se quisij nu' sayuun yo' ro', ve'é cavij sa' so' rihaan Diose adonj. 23 Ne sese qui'yaj nij síi man yo'q chuman' sayuun man soj, ne cunanj soj ca'anj soj yo'ó chuman' á. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa se canó cunudanj nij chuman' man nij yuvij israelitá ca'anj soj, ne ca'na' uun 'unj sij ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvij rihaan chumij nihánj adonj.

24 "Dan me se tucu'yón 'unj se-nanaj rihaan soj, ne nocó' soj se-nanaj a. Ne ase vaa uno mozó rihaan se-ru'vee mozó ro', danj vaa uno soj rihanj nanj á.

Ne ne'en soj se vaa ase vaa 'yaj yuvi man sí tucu'yón nana rihaan tuvi' ro', danj qui'yaj uún nij yuvi man sí noco' nana yo' a. Ne ase vaa 'yaj yuvi man nij ru'vee ro', danj qui'yaj uún nij yuvi man se-mozó ru'vee yo' a. ²⁵ Dan me se ne'en sí noco' nana ne'en mozó ne'en daj qui'yaj yuvi man ma'an so', tzaj ne me inanj rá so' guun so' ndaa vaa sí tucu'yón nana man so' do', ndaa vaa se-ru'vee so' do' a. Dan me se tucu'náj nij yuvi Beelzebú manj, cataj nij yuvi se vaa sí chree mej a. Ne ase vaa rej soj vaa 'unj a. Che'é dan danj ca'mii nij yuvi nana vaa danj che'é ma'an soj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se cuchu'vi' ní' quene'en ní' yuvi ma'

²⁶ "Che'é dan se cuchu'vi' soj ni'yaj soj yuvi me rá qui'yaj sayuun man soj ma'. 'O se nu' nana ca'mii yuve nij yuvi do', nu' se vaa qui'yaj yuve nij yuvi do', nu' yo' ro', nurihanj quene'en cunudanj yuvi vaa güii adonj. ²⁷ Nana a'mii yuve 'unj rihaan soj cuano ro', ca'mii ranga' soj á. Ne nu' se vaa a'mii 'unj xréé soj ro', cavii soj rej quene'en yuvi man soj, ne ca'mii natáj soj nana yo' á.

²⁸ "Ne se cuchu'vi' soj quene'en soj nij sí guun nucuaj ticavi' man inanj nee man soj ma'. 'O se se guun nucuaj nij so' ticavi' nij so' man nimán soj a ma'. Tzaj ne vaa che'é cuchu'vi' soj ni'yaj soj Diose nanj á. 'O se so' me sí guun nucuaj qui'yaj cacaa nimán soj cacaa nee man soj cacaa rihaan ya'an adonj.

²⁹ "Ne'en soj daj vaa nij xtáj chrin' se vaa vij un' yo' nó yo'o sa'anj nii cuartó a. Tzaj ne se guun cavi' yo'o xo' quinnj xo' rihaan yo'óo, sese na'vej Rej soj sí nicun' xtá' cavi' yo'o xo' ma'. ³⁰ Ne Diose me se vaa cuentá yuvé raá soj 'yaj so', ne ne'en so' me daj yuvé raá soj, ³¹ ne che'é dan se cuchu'vi' soj che'é sayuun qui'yaj yuvi man soj ma'. 'O se uxrá vaa yu'vee doj nó soj rihaan xtáj chrin' yo', 'yaj Diose adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúún ní' cataj xna'anj ní' rihaan yuvi che'é Jesucristó a

³² "Che'é se tumé Diose man soj, che'é dan no xcúún soj nata' ya soj rihaan yuvi se vaa me soj sí noco' manj, ne nu' sí 'yaj danj ro', vaa güii, ne nata' 'unj rihaan Réé 'unj sí nicun' xtá' se vaa sij noco' manj me so' a. ³³ Ne sí taj xna'anj rihaan yuvi se vaa ne noco' so' manj ro', vaa güii, ne cataj xna'anj 'unj rihaan Réé 'unj sí nicun' xtá' se vaa nuveé sij noco' manj me so' a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunu' ndo'o yuvi ga tuvi' yuvi che'é Jesucristó a

³⁴ "Se guun rá soj se vaa ca'ná' 'unj rihaan chumii nihánj che'é rej dínj doj cayáán nij yuvi man rihaan chumii nihánj ga tuvi' yuvi ma'. Ne qui'yaj danj ma'. 'O se che'é se ca'ná' 'unj rihaan chumii nihánj, che'é dan cunu' ndo'o yuvi ga tuvi' yuvi adonj. ³⁵ 'O se ca'ná' 'unj che'é rej nata' 'unj se-nanaj rihaan yuvi, tzaj ne se cuno cunudanj nij yuvi rihanj ma'. Che'é dan cunu' snó'o ga rej ma'an so', ne xa' chana, tzaj ne cunu' no' ga nii no' do', ga nii chej no' do', che'ej a. ³⁶ Ne nij tuvi' yuvi sí man rá ve' tucua yuvi cunu' ga yuvi nanj á. ³⁷ Sese guun rá yo'o so' se vaa sa' doj vaa rej so' do', nii so' do', rihanj, ne taj che'é cataj so' se vaa sij noco' manj me so' ma'. Ne sese guun rá yo'o so' se vaa sa' doj vaa ta'ní so' rihanj, ne taj che'é cataj so' se vaa sij noco' manj me so' ma'. ³⁸ Ne sí na'vej rá quiran' sayuun che'é se me so' sí noco' manj ro', taj che'é cataj so' se vaa me so' sí noco' manj ma'. ³⁹ Sí cavii sa' nimán rihaan chumii nihánj ro', cavi' nu' so' a. Ne sí cavi' che'é se noco' so' manj ro', so' me sí gaá i'na' nimán nu' cavii nu' ca'anj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj quirán' nij yuvií racuj man nij sí 'yaj suun rihaan Diose a

⁴⁰ "Sese a'mii sa' yo'ó so' ga soj, ne sij a'mii sa' gaj me so' adonj. Ne sese a'mii sa' so' gaj, ne sij a'mii sa' ga sí ca'néé manj rihaan chumií nihánj me uún so' adonj. ⁴¹ Sese a'mii sa' yo'ó so' ga 'o sí nata' se-nana Diose, che'é se ve'é 'yaj so' nata' so' se-nana Diose, ne rá se vaa ma'an sí nata' se-nana Diose vaa so' uún adonj. Dan me se 'o cuyaán naru'vee Diose rihaan so' ga ma'an sí nata' se-nana Diose ei. Ne sese a'mii sa' yo'ó so' ga yo'ó sí sa' 'yaj, ne naru'vee Diose rihaan so' uún adonj. 'O cuyaán naru'vee Diose rihaan so' ga ma'an sí sa' 'yaj ei. ⁴² Dan me se a me ma'an yo'ó sí rqué doj na acoj co'ó yo'ó nij sí noco' uún nihánj che'é se-chuvií 'unj, ne ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa daj chiháa mij se quinavij se sa' naru'vee Diose rihaan sí rqué doj na yo' ma'.

11

¹ Dan me se quisíj nana yo' nana cataj xna'anj Jesucristó rihaan chuvij nij sí tucu'yón se-nana so', ne curihanj Jesucristó rej yo', ne ca'anj so' chiháan nij yuvií israelita tucu'yón so' rihaan nij so' ne ca'mií natáj so' rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nana ca'mii Jesucristó che'é sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvií a

² Dan me se 'nij sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvií taga', ne cuchi' nana rihaan so' che'é nu' se vaa qui'yaj Jesucristó a. Che'é dan ca'néé so' vj tuvi' nij sí tucu'yón se-nana so' rihaan Jesucristó a. ³ Ne nana nihánj ro', xna'anj roj so' man Jesucristó, qui'yaj sí cu'naj Juan a:

—So' me sí ca'na' tinani man yuvií rihaan sayuun na'. Ase na'vji ní ca'na' yo'ó so' xa'. —Dan me nana me rá sí cu'naj Juan xna'anj roj so' man Jesucristó a.

⁴ Gaa ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Cavií roj soj cuchi' uún roj soj rihaan sí cu'naj Juan, ne cataj xna'anj roj soj rihaan so' nu' nana cuno roj soj do', nu' se vaa quene'en roj soj do' á. ⁵ Dan me se nij sí tuchrií ro', naxra' rihaan, ne nij sí na'vee cachee ro', chéé nij so', ne nij sí ran' luj ri'yuj ro', nahuun sa', ne nij sí so' ro', nachuguun xréé nij so', ne nij sí cavi' ro', cunuu i'na' uún, ne nij sí nique ro', uno nij so' nana sa' a. Nu' nihánj cataj xna'anj roj soj rihaan sí cu'naj Juan yo' á. ⁶ Ne cataj uún roj soj rihaan sí cu'naj Juan se vaa cavií sa' so' qui'yaj Diose, sese se guun na'aj so' ni'yaj so' manj a. Danj ca'mií roj soj rihaan sí cu'naj Juan yo' á —taj Jesucristó rihaan roj sí tucu'yón se-nana Juan yo' a.

⁷ Dan me se ca'anj roj so', gaa ne guun che'é Jesucristó ca'mii so' rihaan cunudanj nij yuvií che'é sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvií a:

—Asij ca'anj soj rej tacaan quene'en soj man sí cu'naj Juan ro', ne daj gaa so' quene'en soj, rá soj ga. Ase vaa yo'ó rcoo naan ndo'o 'yaj nana vaa so', rá soj na'. Guun vj nimán so' che'é tucuaán noco' so', rá soj na'. Taj ma'. ⁸ Maan se daj gaa so' rá soj, asij ca'anj soj quene'en soj man so' ga. Sij nuu yatzií laruu ndo'o me so', rá soj na'. Taj ma'. 'O se nij sí nuu yatzií laruu ro', yanj rá ve' tucua sí nicaj suun rey adonj. ⁹ Maan se daj gaa sí cu'naj Juan rá soj, asij ca'anj soj quene'en soj man so' ga. Sij nata' se-nana Diose me so', rá soj na'. Ya uxrá ei. Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sa' doj vaa so' rihaan cunudanj nij sí nata' se-nana Diose adonj.

10 "Q se nana nihánj nana nō rihaan danj Dioṣe ro', taj xna'anj che'é sí cu'naj Juan a: "Vaa sí ca'anj suun che'é 'unj, ne ca'nej 'unj man so' quitaj yaan so' rihaan so', ne nuchran' nimán yuvií ve'é ca'mii nij yuvií ga so', qui'yaj so' a". Danj taj danj Dioṣe che'é sí cu'naj Juan se vaa nuchran' nimán yuvií ve'é ca'mii nij yuvií ga sí ca'na' tinanii man nij yuvií rihaan sayuun, qui'yaj sí cu'naj Juan, taj danj Dioṣe, ne danj qui'yaj so' adonj.

11 "Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa sij sa' doj rihaan cunudanj nij yuvií man rihaan chumii me sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvií a. A 'ó yuvií ne vaa sa' doj rihaan so' ma'. Tzaj ne cuano ro', uun chij Dioṣe nimán yuvií man rihaan chumii nihánj, ne naj guun yuvií uun chij Dioṣe nimán ro', me sí sa' doj rihaan sí cu'naj Juan a. 12 Dan me se asij tucu'yón sí cu'naj Juan rihaan yuvií ndaa cuano me se naqui'yaj ino ndo'o yuvií se-nana Dioṣe se vaa guun chij so' rihaan chumii nihánj, ne vaa sí sca' ndo'o sí me inanj rá cataj daj qui'yaj Dioṣe asa' guun chij Dioṣe adonj. 13 Q se nij sí nata' se-nana Dioṣe rihaan yuvií gaa naá do', nu' se-tucuanj Moisés do', ndaa ma'an sí cu'naj Juan do', cataj xna'anj ndo'o nij so' che'é güii guun chij Dioṣe nimán yuvií man rihaan chumii nihánj nanj á. 14 Dan me se aj ne'en soj se vaa sí cu'naj Elías sí nata' se-nana Dioṣe rihaan yuvií gaa naá ro', ca'na' uún so' rihaan chumii nihánj, taj danj Dioṣe a. Dan me se sese me rá soj guun ya rá soj cunō soj nana nihánj, ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sí cu'naj Juan me sí ata' se-suun sí cu'naj Elías sí cane gaa naá yo' á. 15 Sese taj yu'uj xréé soj, ne cunō soj nana nihánj ei.

16 "Ne daj vaa yuvií man rihaan chumii nihánj cuano, rá soj ga. Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj á. Ase vaa xnii ca'anj rihaan yu'vee ne tico ga tuvi' ro', vaa nij yuvií man rihaan chumii nihánj adonj. Dan me se yáan nij xnii yo' rihaan yo'ó, 17 ne aguáj nij xnii rihaan tuvi' xnii, taj nij xnii: "Nica'j núj ta'ánj núj, go' núj chra' choco', tzaj ne me che'é ne ra'anj soj ga. Ne go' núj chra' xngā, tzaj ne me che'é ne ta'vee soj ga. Me che'é ne 'yaj soj ndaa vaa me rá núj ga", taj nij xnii rihaan tuvi' nij so' a. 18 Q se ca'na' sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvií, gaa ne ne cha' so' do', ne co'o so' do', ma'. Ne che'é dan taj nij yuvií se vaa nuu nana chree nimán so', taj nij yuvií a. 19 Ne ca'ná' 'unj sij ca'néé Dioṣe nica'j yu'unj man yuvií, gaa ne niha' rá 'unj chá 'unj do', co'o 'unj do', gaa ne che'é dan taj uún nij yuvií se vaa sí cachén chá do', sí cachén co'o do', mé 'unj, taj uún nij yuvií a. Ne taj uún nij so' se vaa tuvi' 'unj me sí a'nej puextó man yuvií do', yo'ó nij sí tumé cacun' do', taj nii a. Danj tu'va nij so', tzaj ne ne ne'en uxrá nij so' ma'. Sese xcax yuvií cuentá daj vaa 'yaj rój, ne guun ya rá nij yuvií se vaa sij cuu raá me rój ga sí cu'naj Juan yo' adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvií a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó che'é sayuun quiran' yuvií man va'núj chuman' yuvií ne ca'vej rá cunō se-nana Jesucristó a

20 Sij, gaa ne guun che'é Jesucristó cuta' Jesucristó cacun' xráá nij yuvií man va'núj chuman' a. Dan me se cuta' so' cacun' xráá nij so' se vaa guun nichraj nimán nij so' a. Dan me se nda' se doj a vaa suun sa' qui'yaj suun so' chiháan nij so' quene'en nij so' rihaan suun sa' qui'yaj suun so' yo'ó chuman', tzaj ne ne canicaj nimán nij so' a ma', taj Jesucristó a. 21 Ne nihánj me nana ca'mii Jesucristó che'é nij yuvií man nij chuman' yo' a:

—Nique soj sij man chuman' Corazín a. Nique soj sij man chuman' Betsaida a. Q se quiran' uxrá soj sayuun nanj á. Dan me se nij sí man

chuman' Tiro do', nij síi man chuman' Sidón do', me síi chi'ii nimán nanj á. Tzaj ne sese ca'anj 'unj chiháán nij so' ne sese qui'yáj suun sa' nocoo ni'yaj nij so', gaa ne cuno nij so' se-nanaj, ne guun ya rá nij so' se vaa tumé nij so' cacun', ne canicaj nimán nij so', ne quinanó ndo'o rá nij so' che'é cacun' tumé nij so', ne ndaa yatzíj ya' cunuú nij so', ne ndaa yaj chruun acaa ruvaj caraa nij so' raa nij so', che'é se quinanó rá nij so' che'é cacun' tumé nij so' asuun saj adonj. Nihánj, ne ne ca'anj 'unj ma'. Maan inanj chiháán soj 'naj, ne qui'yáj suun sa' nocoo quene'en ma'an soj, tzaj ne ne canicaj nimán nij soj a ma'.
 22 Dan me se yaj cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa güii ca'ne' 'unj cacun' che'é nij yuvii ro', doj a gaa sayuun quiran' soj rihaan sayuun quiran' nij síi chi'ii man chuman' Tiro do', man chuman' Sidón do' adonj.

23 "Ne vaa soj sij man chuman' Capernaum uún á. Ne síi sa' inanj me ma'an soj, rá soj na'. Nuve'é sij sa' me soj ma'. Síi ca'anj rihaan ya'an guun soj á. Dan me se nij síi man chuman' Sodoma ro', me síi chi'ii nimán a. Tzaj ne sese ca'anj 'unj chiháán nij so' ne sese qui'yáj suun sa' nocoo ni'yaj nij so', ne cuno nij so' se-nanaj, ne guun ya rá nij so' se vaa tumé nij so' cacun', ne canicaj nimán nij so', ne ne cacaa chiháán nij so' ma'. Ne naj chiháán nij so' ndaa cuano asuun saj a. Tzaj ne ne ca'anj 'unj ma'. Maan se inanj chiháán soj 'naj, ne qui'yáj suun sa' nocoo yo' quene'en ma'an soj, tzaj ne ne canicaj nimán nij soj a ma'.
 24 Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa güii ca'ne' 'unj cacun' che'é nij yuvii ro', doj a gaa sayuun quiran' soj rihaan sayuun quiran' nij síi chi'ii man chuman' Sodoma yo' adonj —taj Jesucristó che'é nij yuvii ne ca'vej rá cuno se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me síi nari' sq' se-nana Jesucristó a

25 Dan me se güii yo' cachíin ni'yaj Jesucristó rihaan Diose, cataj so':

—Síi 'nij ra'a xta' do', síi 'nij ra'a chumi do', mé so', Ataj Chij. Ne sa' uxrá qui'yáa so' caráán so' rihaan nij síi avii raá do', rihaan nij síi acaj cuentá do', se vaa se cuno nij so' se-nanaj ma'. Maan nij síi vaa nica' nimán ro', ve'é cuno nij so', qui'yáa so' á. 26 Danj inanj qui'yáa so', che'é yan danj me rá so' qui'yáa so', Ataj —taj Jesucristó rihaan Rej so' Diose a.

27 Canicaj Jesucristó ca'mii so' rihaan nij yuvii, cataj so' a:

—Aj rqué Réé 'unj Diose cunudanj rasuun rihanj á. Ne a 'ó síi ne ne'en daj vaa 'unj; maan orún' Réj ne'en a. 'Q se ta'níi so' mej adonj. Ne a 'ó yuvii ne ne'en daj vaa Réj ma'. Maan orún' 'unj ne'en daj vaa so' adonj. Ne sese me rá 'unj cataj xna'anj 'unj rihaan yo'ó nij yuvii daj vaa Réj, ne quene'en yo'ó nij so' uún adonj. 28 Ne sese vaa síi navij ndo'o rá che'é yan nano' uxrá so' tucuáán sa' do', sese vaa síi nanó ndo'o rá che'é yan ne guun nucuaj so' qui'yaj so' nu' tucuáán sa' tucuáán nocoo so' do', ne ca'na' nij síi vaa danj rihanj á. 'Q se naraan rá nij síi vaa danj, qui'yáj nanj á. 29 Dan me se canoco' soj manj, ne qui'yaj soj tucuáán tucu'yón 'unj man soj á. 'Q se síi vaa nica' nimán mej, ne quinari' soj chrej quinarajan rá soj adonj. 30 'Q se ne sayuun vaa tucuáán cuchruj 'unj canoco' soj ma'. 'Q se guun nucuaj soj qui'yaj soj cunudanj adonj —taj Jesucristó a.

12

Nana nihánj taj xna'anj che'é güii naránj rá ní' a

1 Dan me se naca' ca'mii Jesucristó nana yo', ne 'o güii naránj rá nij yuvii israelitá me yo', ne vaj Jesucristó rque 'o naa 'núú trigó a. Vaj nij síi tucu'yón

se-nanā so' gā so' a. Veé dan vaj nij so', ne na'aan rque nij so' a. Che'é dan me guun che'e nij so' cuta nij so' doj 'núú trigó chá nij so' a. ²Tzaj ne quene'en nij síí fariseo se vaa cuta nij so' doj 'núú trigó, ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Ní'yaj so' ei. Güii naránj rá yuviij me güii cuan' á. Ne nó xcúún nij síí tucu'yón se-nanā so' cutā nij so' 'núú trigó cuan' ā ma' —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³Gāa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Me che'é, ne ne nayaā soj rihaan danj Diose daj qui'yaj síí cu'naj David gāa naā a. Gāa quina'aan rque nij tuvi' nij so', ⁴gāa ne catúj nij tuvi' nij so' rá nuvíí, ne chá nij so' rachrúún taj rihaan se-mesa Diose a. Ne ne nó xcúún nij so' chá nij so' rachrúún yo'; maan se orún' nij xrej nó xcúún chá rachrúún yo' a. Tzaj ne maan che'é se rque nij so' na'aan uxrá, gāa ne chá nij so' rachrúún yo' nanj adonj. Tzaj ne ne cataj Diose se vaa tumé síí cu'naj David cacun' ma'.

⁵"Ne ne nayaā soj me taj se-tucañj Moisés che'é nij xrej 'yaj suun nuvíí na'. 'Q se che'é se-suun nij so', 'yaj nij so' se vaa ne nó xcúún yuviij qui'yaj yuviij güii naránj rá ní' sji israelitá ma'. Tzaj ne ne tumé nij so' cacun' che'é se vaa 'yaj nij so' ma'. ⁶Ne cuano nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa vaa síí nicun' rihaan soj cuano, ne sa' doj vaa so' rihaan nuvíí yo' adonj. ⁷Ne vaa yo'ó nana no rihaan danj Diose taj: "Ne uun niha' rá 'unj ní'yaj 'unj síí rque xcuu rihaan 'unj ma'. 'Q se uun niha' rá 'unj ní'yaj 'unj yuviij 'ee rá man tuvi' adonj". Yo' me se-nanā Diose nana no rihaan yanj yo' a. Sese cuno soj me taj nana yo', ne ne cutā' soj cacun' xráá nij síí nihánj saj ma'. Ne ne tumé nij síí nihánj cacun' ma'. ⁸'Q se síí ca'neé Diose nıcaj yu'unj man yuviij mej, ne no xcúnj quirıı ta'ngaj daj qui'yaj yuviij güii naránj rá yuviij adonj —taj Jesucristó rihaan nij síí fariseo yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o síí nacoo ra'a, qui'yaj Jesucristó a

⁹Gāa ne curihanj Jesucristó rej naj naā yo', ne catúj so' rá ve' tucu'yón nij síí man chuman' yo' se-tucañj Moisés a. ¹⁰Dan me se yáán 'o síí nacoo ra'a rá ve' yo' a. Ne xná'anj nij síí fariseo man Jesucristó sese no xcúún yuviij qui'yaj cono'ó yuviij man tuvi' yuviij güii naránj rá yuviij a. Danj tu'va nij so' rihaan Jesucristó, che'é yan me rá nij so' cutā' nij so' cacun' xráá Jesucristó che'é nana ca'mıı Jesucristó adonj. ¹¹Gāa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Sese vaa daán yo' o soj matzinj, ne sese quinıj xo' rá yu'uj güii naránj rá yuviij, ne cuxuun síí daan man xo' quirıı so' man xo' rque yu'uj yo', raj a. ¹²Ne sa' uxrá doj vaa yuviij rihaan matzinj yo' adonj. Che'é dan no xcúún yuviij raçuıj yuviij man tuvi' yuviij güii naránj rá yuviij á —taj Jesucristó rihaan nij síí fariseo yo' a.

¹³Canicaj Jesucristó cataj Jesucristó rihaan síí nacoo ra'a yo':

—Tıcuá so' ra'á so' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

Gāa ne tucuá so' ra'a so', ne cunuu sa' ra'a so', ne ase vaa guęę nıchrej ra'a so' rej vaa sa' ro', danj vaa guęę nıchrej ra'a so' uún a.

¹⁴Dan me se curihanj nij síí fariseo rá ve' yo', ne ca'anj nij so' rej yanıj, ne guun rá taran' nij so' daj gāa qui'yaj nij so' ne cavi' Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'ne' Jesucristó suun rihaan yuviij se vaa se nata' nij yuviij rihaan tuvi' yuviij che'é so' a

¹⁵ Tzaj ne quene'en Jesucristó daj me rá nij síí fariseo qui'yaj nij so' man Jesucristó a. Che'é dan cavii so' rejyo', ne ca'anj ndo'o yuvii ga so', ne nahuun cunudanj nij síí ran' vaj ga nij yuvii, qui'yaj Jesucristó a. ¹⁶ Ne ca'ne' so' suun rihaan nij yuvii se vaa se nata' nij yuvii rihaan tuvi' yuvii che'é yan vaa 'yaj so' a.

¹⁷ Danj ca'mii Jesucristó, gaa ne quisj ya nu' nana nihánj nana cataj xna'anj Diose rihaan yuvii gaa naá a. Dan me se ca'mii Diose nana nihánj cuno síí cu'naj Isaiás síí nata' se-nana Diose gaa naá, ne nata' síí cu'naj Isaiás nana nihánj rihaan yuvii che'é Diose a. Nana ca'mii ma'an Diose, cataj xna'anj Diose che'é Jesucristó me nana nihánj a: ¹⁸ "Xcaj soj cuentá se vaa síí nihánj me síí 'yaj suun rihanj a. Narii 'unj man so' cunuú so' rihanj, ne 'ee rá 'unj man so', ne aran' raj ni'yaj 'unj man so' a. Ca'nej 'unj Nimanj nimán so', ne nata' so' rihaan nij síí yanj se vaa ve'é ca'ne' 'unj cacun' che'é nij so' a. ¹⁹ Se cunu' so' ga yuvii ma'. Se caguáj so' rihaan yuvii ma'. Se canicun' so' chrej ca'aan ca'mii natáj so' rihaan yuvii ma'. ²⁰ Ne sese nari' so' man yo'o síí quirí' rá síí ne uun nucuaj noco' chrej sa', ne se tiri' nu' so' man síí quirí' rá yo' ma'. 'O se racuj so' man so' adonj. Dan me se ca'vee se ase vaa rcoo xtun' do', ca'vee se ase vaa aga' ya'an navij na acaa rque do', vaa síí quirí' rá yo', tzaj ne racuj so' man so', yan cunu sa' so' adonj. Dan me se qui'yaj canaan nana ya ca'mii síí 'yaj suun rihanj gaa ve'é ca'ne' so' cacun' che'é yuvii nanj adonj. ²¹ Ne gaa nucuaj rá nij síí yanj man so' se vaa racuj so' man nij síí yanj adonj", taj Diose gaa naá a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuta' nij síí fariseo cacun' rmi' xráa Jesucristó se vaa ca'mii Jesucristó ga síí chree a

²² Guun naá doj, gaa ne ca'na' yuvii rihaan Jesucristó, ne nicaj nij yuvii man 'o síí ya'mii aráan rihaan nuu nana chree nimán a. Xa' síí nuu nana chree nimán, tzaj ne caráan rihaan so', ne ya'mii so' a. Ne nahuun nu' so', qui'yaj Jesucristó, ne naxra' rihaan so', ne ca'mii so' adonj. ²³ Dan me se quene'en nij yuvii se vaa nahuun sa' so' qui'yaj Jesucristó, ne guun niha' rá nij yuvii, ne cataj nij yuvii:

—Síí nihánj me tuvi' síí cu'naj David gaa naá, rá soj na'. Síí tinanii man ní' rihaan sayuun me síí nihánj, rá soj na' —taj nij yuvii, xna'anj nij yuvii man tuvi' yuvii me síí me Jesucristó a.

²⁴ Tzaj ne cuno nij síí fariseo daj ca'mii nij yuvii che'é Jesucristó, ne cataj nij so':

—Nuveé ma'an síí nihánj rii nana chree ma'. Maan se a'mii so' ga síí chree uun chij síí cu'naj Beelzebú, ne che'é dan rii so' nij nana chree nimán yuvii adonj —taj nij síí fariseo che'é Jesucristó, ca'mii ne nij so' a.

²⁵ Dan me se quene'en Jesucristó daj vaa nimán nij síí fariseo yo', gaa ne ca'mii so' rihaan nij síí fariseo a:

—Ne'en soj se vaa sese vaa 'o nación, ne sese xra' ta'aj nij síí uun chij rihaan nación yo' ne cunu' nij ma'an nij so' ga tuvi' nij so', ne vaa güii, ne nu' nación yo' quirí' nu' nanj adonj. Ne sese cunu' ta'aj nij yuvii man ma'an chuman' ga tuvi' yuvii, ne vaa güii quirí' nu' chiháan nij so', qui'yaj nij so' nanj adonj. Ne sese cunu' ta'aj nij yuvii man 'o barrio ga ma'an tuvi' yuvii síí man ma'an barrio yo', ne vaa güii quirí' nu' barrio yo', qui'yaj nij so' nanj adonj. ²⁶ Che'é dan me sese racuj síí chree síí cu'naj Satanás manj rii 'unj tuvi' so' nana chree nimán nij yuvii, gaa ne asa' ca'vee guun chij ndo'o so' rihaan nij yuvii man rihaan chumii nihánj, rá soj ga. ²⁷ Dan me se sese rii 'unj nana chree

nimán nij yuvij, 'yaj síi chree cu'naj Beelzebú, che'é se a'mii 'unj ga so', rá soj a. Tzaj ne nij síi tucu'yón se-nanā soj me se veé danj rii uún nij so' nij nanā chree nimán yuvij uún á. Ne asa' a'vee 'yaj nij so' danj, rá soj ga. Ne vaa nij so' vaa, veé danj a'mii nij so' ga síi chree, rá soj gaā na'. Che'é nanā ca'mii soj me se ma'an nij síi tucu'yón se-nanā soj cuta' cacun' xráa soj se vaa ca'mii ne soj adonj. ²⁸ Tzaj ne 'unj me se ya Nimán Diose me síi racuj manj rii 'unj nanā chree nimán yuvij adonj. Che'é dan xcaj soj cuentá se vaa aj guun che'é Diose uun chij Diose rihaan chumij nihánj adonj.

²⁹ "Ne sese me rá yo'o so' catuu so' rá ve' tucua síi ru'vee qui'yaj ituu so' si'yaj síi ru'vee yo', ne asino numij so' man síi ru'vee yo', gaā ne canicaj so' catzj so' tucua síi ru'vee yo' ei. Ne ase vaa 'yaj síi atuj tucua síi ru'vee ro', danj 'yá man síi chree yo' chuguanj. Dan me se numij 'unj man so', ne cuano nihánj a'néj 'unj man nu' nij síi 'nj ra'a so' adonj.

³⁰ "Naj guun síi na'vej rá qui'yaj suun ga 'unj ro', síi taj ri'yunj manj me so' a. Ne naj guun síi ne racuj manj naqui'yaj chre' 'unj man yuvij canoco' man Diose ro', so' me síi ticha'nuu man nij yuvij, ne aráan so' rihaan nij yuvij se canoco' nij yuvij man Diose ei. ³¹ Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nu' cacun' tumé yuvij do', nu' nanā chi'ij ca'mij yuvij do', ca'vee tinavij Diose cacun' yo' che'é nij yuvij a. Tzaj ne sese nachri' yo'o so' ni'yaj so' man Nimán Diose, ne daj chihaa mij se quinavij cacun' yo' xráa so' a ma'. ³² Dan me se 'unj sij ca'née Diose njcaj yu'unj man yuvij ro', ca'vee se ca'mii yo'o so' nanā chi'ij che'ej, tzaj ne ca'vee navij cacun' yo' xráa so' qui'yaj Diose ei. Tzaj ne sese ca'mij chi'ij yo'o so' che'é Nimán Diose, ne daj chihaa mij se tinavij Diose cacun' yo' xráa so' a ma'. Dan me se ca'vee se rihaan chumij nihánj do', ca'vee se ndaa cavi' so' do', tzaj ne se quinavij cacun' yo' nu' cavii nu' ca'anj xráa so' a ma'.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa nimán yuvij ro', danj vaa nanā a'mii yuvij a

³³ "Sese sa' vaa 'o chruun ne sa' vaa chruj man raā chruun yo' a. Sese chi'ij vaa 'o chruun ne chi'ij vaa chruj man raā chruun yo' a. Dan me se sese ne'en yuvij se vaa vaa sa' chruj man raā chruun, ne ne'en yuvij se vaa chruun sa' me yo' a. Ne sese ne'en yuvij se vaa vaa chi'ij chruj man raā chruun, ne ne'en uún yuvij se vaa chruun chi'ij me yo' adonj. ³⁴ 'O se ase vaa xcuáa yuvaa vaa soj ei. Chi'ij vaa nimán soj, ne chi'ij vaa nanā a'mii soj ei. 'O se ase vaa se man nimán yuvij ro', danj vaa nanā avii tu'va yuvij adonj. ³⁵ Dan me se síi sa' ro', man ndo'o se sa' nimán so', ne inanj nanā sa' a'mii so' adonj. Síi chi'ij ro', man ndo'o se chi'ij nimán so', ne inanj nanā chi'ij a'mii so' adonj. ³⁶ Ne cuano nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nu' nanā a'mii ne nij yuvij ro', cataj xna'anj nij yuvij rihaan Diose me che'é ca'mii nij yuvij nanā vaa danj asa' quisij güii ca'ne' Diose cacun' che'é cunudanj nij yuvij man rihaan chumij nihánj adonj. ³⁷ 'O se sese sa' vaa nanā ca'mii so', ne cataj Diose se vaa ne tumé so' cacun' ma'. Ne sese chi'ij vaa nanā ca'mii so', ne cuta' Diose cacun' xráa so' adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo yo' a.

Nanā nihánj me taj xna'anj Jesucristó me suun sa' nocoo me qui'yaj Jesucristó, gaā ne guun ya rá yuvij se vaa ya vaa nanā a'mii so' a

³⁸ Cachén doj, gaā ne ca'na' uún doj síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés ga doj síi fariseo rihaan Jesucristó, ne cataj nij so':

—Qui'yáá so' 'o suun sa' nocoo quene'en núj, maestro. Gaa ne guun ya rá núj se vaa ya a'mii so' á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Xa' soj sij 'na' inanj rej chi'ii do', rej cacun' do', me se me rá gaa soj qui'yáj suun sa' nocoo ni'yaj soj, tzaj ne daj chihaa míj se qui'yáj ndaa vaa me rá soj ma'. Maan se quene'en soj se vaa ase vaa quiran' síi cu'naj Jonás síi nata' se-nana Diöse gaa naá ro', danj quirán' 'unj, vaa güii, ni'yaj soj adonj. ⁴⁰ 'O se ase vaa cunuú síi cu'naj Jonás va'núj ya güii rque xcuu xij vaj rque na ya'anj ro', ta'nga' danj gaa va'núj ya güii nuvií nigan' quinaá 'unj rque yo'óo quene'en soj adonj. ⁴¹ Nij síi man chuman' cu'naj Nínive ro', canicun' nij so' ga ma'an soj sij vaa i'na' rihaan chumií nihánj cuano asa' quisíj güii ca'ne' Diöse cacun' che'é yuvií, ne cuta' nij síi man chuman' Nínive yo' cacun' xráá soj adonj. Cuno nij so' nana ca'mii natáj síi cu'naj Jonás, ne nuhran' nimán nij so', ne canoco' nij so' man Diöse adonj. Ne xa' 'unj sij nicun' rihaan soj cuano, tzaj ne sa' doj vaa 'unj rihaan síi cu'naj Jonás yo', tzaj ne taj se qui'yá' nuhran' nimán soj ma'. ⁴² Ne güii ca'ne' Diöse cacun' che'é yuvií ro', cuchí' chana nicaj suun reiná guun chíj rihaan chuman' naj gan' ndo'o rej sur, ne canicun' no' rihaan soj, qui'yaj Diöse, ne cuta' no' cacun' xráá soj adonj. 'O se gan' ndo'o cachéé no' cuchí' no' rihaan síi cu'naj Salomón, ne cuno no' nana cuu tucu'yón Salomón man no' adonj. Ne xa' 'unj sij nicun' rihaan soj cuano, tzaj ne sa' doj vaa 'unj rihaan síi cu'naj Salomón yo' a adonj. Tzaj ne na'vej rá soj cuño soj nana a'mii 'unj rihaan soj a man adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj 'yaj nana chree gaa anicaj uún nana chree nimán yuvií a

⁴³⁻⁴⁴ "Ne gaa tihaj yuun avii yo' o nana chree nimán snó'o, ne chéé rma'an nana chree yo' nano' so' rej cayáán so', tzaj ne taj se qui'yá' qui'ri' nana chree yo' rej cayáán so', gaa ne me rá uún nana chree yo' canicaj so' rej cavii so' gaa naá a. Dan me se taj nana chree yo': "Canicaj uún 'unj nan' 'unj rej cavii 'unj a. Ve'é nanj vaa tucuaí, ne naruvii rá ve' tucuaí cuano, ne uun yaj yanj rá ve' tucuaí cuano adonj", taj nana chree yo' a. ⁴⁵ Gaa ne dan me se anicaj uún nana chree yo' nimán snó'o yo', ne nano' nana chree yo' yo'ó chíj tuvi' nana chree yo' síi chi'ii doj, ne 'na' ni'que uún so' nimán snó'o yo', gaa ne cayáán taran' nij nana chree yo' a. Dan me se gaa naá gaa cayáán orún' nana chree yo', ne maan ta'nga' quij vaa nimán snó'o yo', tzaj gaa namán yo'ó chíj nana chree yo', gaa ne doj a tico nana chree man so', ne doj a quij vaa nimán snó'o yo', 'yaj nana chree yo' a adonj.

"Ne ase vaa ran' snó'o yo' ro', ta'nga' danj quiran' soj sij israelitá sij na'vej rá cuño se-nana 'unj ei. 'O se che'é se natá' 'unj se-nanaj rihaan soj ro', che'é dan doj a gaa sayuun quiran' soj rihaan sayuun quiran' nij síi ataa cuño se-nanaj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés do', rihaan nij síi fariseo do' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa nii Jesucristó do', ase vaa tinúú Jesucristó do', ase vaa ra'vij Jesucristó do', vaa nij síi uno rihaan Diöse a

⁴⁶ Ataa quisij ca'mii Jesucristó rihaan nij yuvií, ne cuchí' nii Jesucristó do', tinúú Jesucristó do', rihaan ve' a. Nanó rá nij so' daj qui'yaj nij so' ca'mii nij so' ga Jesucristó a. ⁴⁷ Ne cataj yo' o so' rihaan Jesucristó a:

—Xe' ro', nicun' nii so' nicun' tinúú so' nicun', ne me ndo'o rá nij so' ca'mii nij so' ga so' á —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁴⁸ Ne cataj uún Jesucristó rihaan síi cataj xna'anj rihaan Jesucristó a:

—Me chana me níi 'unj rihaan 'unj, rá so' ga. Me síi me tinúú 'unj rihaan 'unj, rá so' ga —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴⁹ Ne ticun' so' ra'a so' rihaan nij síi tucu'yón se-nana so', ne cataj so':

—Ní'yaj so' ei. Ase vaa níi 'unj do', ase vaa tinúú 'unj do', vaa nij síi nihánj adonj. ⁵⁰ 'O se yuvij uno rihaan Réé 'unj síi nicun' xta' ro', ase vaa tinúú 'unj do', ase vaa ra'vij 'unj do', ase vaa níi 'unj do', vaa nij so' rihanj adonj —taj Jesucristó a.

13

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é 'núú trigó tix'nuu yo'q so' a

¹ Dan me se guun naá doj, ne curihanj Jesucristó rá ve', ne cane so' tu'va na lacuaná, ² ne ca'na' ndo'o yuvij rihaan so', ne che'é dan cavii so' rque 'o rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj cané so' rque rihoo yo', ne canicun' nij yuvij tu'va na lacuaná yo' a. ³ Ne nanó ndo'o Jesucristó cuentó rihaan nij yuvij, cataj so':

—Dan me se curihanj 'o síi me rá cuchruj naá 'núú trigó, ne tix'nuu so' 'núú trigó yo' rihaan yo'óó, ⁴ ne cayuu doj 'núú trigó yo' rá chrej chéé yuvij, ne ca'na' xtâj chá xtâj man 'núú trigó naj rá chrej yo', ne dan me se navij nu' 'núú trigó yo', qui'yaj nij xtâj nanj adonj. ⁵ Ne yo'ó ta'aj 'núú trigó yo' ro', cayuu rihaan yuvej rej taj catun' yo'óó a. Che'é dan cuaj xra' stanj le'ej a. ⁶ Veé dan, ne quisij güii, ne cuchrii naá le'ej, qui'yaj naán, che'é se ne ca'vee ca'anj nij yáa naá le'ej yo' a man adonj. ⁷ Ne yo'ó ta'aj 'núú trigó yo' ro', cayuu sca'núj coj tanj, ne dan me se yoo doj cachij coj tanj yo' rihaan naá le'ej, ne quinavij nu' naá le'ej, qui'yaj coj tanj yo' nanj adonj. ⁸ Ne yo'ó ta'aj 'núú trigó yo' ro', cayuu rihaan yo'óó sa', ne naá yo' ro', cachij sa' a. Dan me se rihaan ta'aj yo'óó sa' yo' cientó ya 'núú cavii, qui'yaj 'o 'o 'núú le'ej nii quinij rihaan yo'óó sa' yo', ne rihaan yo'ó ta'aj yo'óó sa' yo' va'núj chihaa ya 'núú cavii, qui'yaj 'o 'o 'núú le'ej nii quinij rihaan yo'óó sa' yo', ne rihaan yo'ó ta'aj yo'óó sa' yo' icó chí' ya 'núú trigó cavii, qui'yaj 'o 'o 'núú le'ej nii quinij rihaan yo'óó sa' yo' nanj adonj.

⁹ "Sese taj yu'uj xréé soj, ne cunq soj nana nihánj ei. —Veé dan quisij cuentó yo' cuentó nanó Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é nanó ndo'o Jesucristó cuentó che'é nij rasuun rihaan nij yuvij a

¹⁰ Gaa ne quinichrun' nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan so', ne xná'anj nij so' man Jesucristó a:

—Me che'é nanó so' cuentó che'é nij rasuun rihaan nij yuvij ga —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

¹¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Xa' soj, tzaj ne tihaan Diose nana rihaan soj daj qui'yaj Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj adonj. Dan me se nana ne ne'en cunudanj yuvij me nana tihaan Diose rihaan soj adonj. Ne ne racuj Diose man yo'ó ta'aj nij yuvij quene'en nij yuvij daj qui'yaj Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj ma'. ¹² 'O se síi aj nari' nana ro', doj a nari' uún so', ne uxrá quene'en ndo'o so', qui'yaj Diose nanj adonj. Ne síi na'vej rá nari' sa' nana ro', tananj ca'nee Diose doj nij nana nari' so' man so', ne quinaj un so' nanj adonj. ¹³ Che'é dan nanó cuentó che'é nij rasuun rihaan nij yuvij yo', che'é se ní'yaj nij so' do', nanó xrej nij so' do', tzaj ne ne ne'en nij so' do', ne acaj nij

so' cuentá dɔ', ma'. ¹⁴ Ne ase vaa naná nihánj naná nata' síi cu'naj Isaías che'é Diose gaa naá ro', veé danj vaa nij yuviij ne veé danj 'yaj nij yuviij cuano ei: “Catuu uxrá naná xréé soj, tzaj ne se xcaj soj cuentá ma'. Ne n'iyaj uxrá soj, tzaj ne se quene'en soj ma'. ¹⁵ 'Q se caráán ma'an nij yuviij nihánj rihaan nij so', che'é rej na'vej rá nij so' quene'en ma'an nij so', ne caráán nij so' xréé nij so', che'é rej na'vej rá nij so' cuno nij so' uún a. Ne ne atúj naná nimán nij so', 'yaj nij so', che'é yan na'vej rá nij so' xcaj nij so' cuentá ne canicaj nimán nij so' a ma'. 'Q se na'vej uxrá rá nij so' quinahuun sa' nimán nij so' qui'yáá 'unj a man adonj”. Yo' me se-naná Diose naná nata' síi cu'naj Isaías che'é ma'an Diose gaa naá a.

¹⁶ "Tzaj ne vaa che'é gaa niha' rá soj che'é rihaan soj dɔ', che'é xréé soj dɔ' ei. 'Q se aj quene'en soj se vaa qui'yáj, ne aj cuno soj naná ca'mij á. ¹⁷ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa man ndo'o síi man gaa naá síi nata' se-naná Diose dɔ', síi sa' dɔ', guun rá quene'en se vaa quene'en nij soj, tzaj ne ne quene'en nij so' ma'. Ne guun rá nij so' cuno nij so' se vaa uno soj, tzaj ne ne cuno nij so' man adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-naná so' a.

Naná nihánj taj xna'anj me taj cuentó che'é 'núú trigó yo' a

¹⁸ Gaa ne cataj uún Jesucristó:

—Che'é dan cuno ma'an soj, cataj xna'anj 'unj rihaan soj me taj cuentó che'é 'núú trigó tix'nuu síi cuchruj naa yo' á. ¹⁹ Cunudanj yuviij uno naná che'é daj qui'yaj Diose asa' guun chij Diose rihaan chumiij ro', sese ne acaj sa' nij so' cuentá, ne 'na' síi chree, ne a'néj síi chree naná yo' nimán yuviij yo' a. Dan me se ase vaa 'núú trigó cayuu rá chrej chéé yuviij vaa yuviij yo' a. ²⁰ Ne 'núú trigó cayuu rihaan yo'óo taj rihaan yuvej ro', ase vaa síi uno se-naná Diose vaa yo', ne cuaj uun niha' rá so' canoco' so' naná yo', ²¹ tzaj ne ataa xcaj sa' so' cuentá, ne gaa uun che'é yuviij 'yaj yuviij sayuun man so' che'é naná noco' so', ne cuaj nu' uun na'aj so', ne tanáj so' naná yo' cuaj nanj adonj. ²² Ne 'núú trigó cayuu sca'núj coj tanj ro', ase vaa síi uno se-naná Diose vaa yo', tzaj ne nanó ndo'o rá so' che'é rasuun man rihaan chumiij nihánj, ne me ndo'o rá so' qui'yaj canaán so' sa'anj, ne che'é dan tiha' yu'unj so' man ma'an so' che'é sa'anj a. Che'é dan me taj se 'yá' canoco' sa' so' naná nari' so', ne ne nuu sa' nimán so' rihaan Diose ma'. ²³ Ne 'núú trigó cayuu rihaan yo'óo sa' ro', ase vaa síi uno se-naná Diose vaa yo', ne xcaj sa' so' cuentá, ne nuu sa' nimán so' rihaan Diose a. Ne sa' uxrá 'yaj ta'aj nij so', ne sa' doj 'yaj yo'ó ta'aj nij so', ne sa' doj tzin' 'yaj yo'ó ta'aj nij so' nanj adonj. —Veé danj quisij naná ca'mii Jesucristó che'é cuentó yo' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é coj cachij sca'núj 'núú trigó a

²⁴ Ne nanó so' yo'óo cuentó nii rihaan nij so', cataj so':

—Ase vaa qui'yaj 'o síi tix'nuu 'núú trigó sa' to'óo so' ro', danj gaa qui'yaj Diose asa' guun chij Diose rihaan chumiij nihánj adonj. ²⁵ Dan me se quisij tix'nuu so' 'núú trigó yo', ne rej ni orá otoj yuviij catúj 'o síi taj ri'yunj man so' to'óo so', ne tix'nuu síi chi'lii yo' caán coj chi'lii rihaan yo'óo naj 'núú trigó yo', ne veé dan me se ca'anj uún so', ²⁶ ne dan me se xra' 'núú trigó xra' coj xra', gaa ne quichihón caa raá 'núú trigó dɔ', raá coj dɔ', ne xcaj nij se-mozó síi to'oj yo' cuentá se vaa nuveé 'nuj trigó me nu' naa a. Maan se man uxrá coj rque naa yo' nanj adonj. ²⁷ Che'é dan cuchi' nij se-mozó síi to'oj yo' rihaan síi to'oj, ne cataj xna'anj nij so' rihaan so', cataj nij so': “Ya nanj 'núú trigó sa'

tix'nuú so' na'. Me rej cavii coj chi'ijí nihánj ga, señor”, taj nij mozó rihaan síí to'oj yo' a. ²⁸ Gaa ne cataj so' rihaan nij se-mozó so' a: “Síí taj ri'yunj manj me síí tix'nuú caân coj chi'ijí rihaan to'ój ei”, taj so' rihaan nij se-mozó so' a. “Ne me rá so' quirihaa núj coj ne naqui'yaj chre' núj coj na”, taj nij mozó rihaan ru'vee yo' a. ²⁹ “Taj che'é qui'yaj soj danj ma'. Sese quirihaa soj man coj yo', gaa ne quirihaa uún soj man ta'aj 'núú trigó yo' gaa nañj adonj. ³⁰ Maan se ca'ne' rá soj cachij rcua'aan coj yo' ga 'núú trigó yo', gaa ne yavii quirijí ni' naa trigó, gaa ne cataj xna'anj 'unj rihaan nij síí quirijí naa se vaa asino naqui'yaj chre' nij so' coj yo', gaa ne numíj nij so' coj yo', gaa ne cacaa coj yo' adonj. Gaa ne naqui'yaj chre' nij so' 'núú trigó sa', gaa ne caraa sa' nij so' man yo' rá cuchruu adonj”, cataj síí to'oj rihaan se-mozó so' a —cataj Jesucristó rihaan nij yuvijí a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é caân cuêj mostazá xlá a

³¹ Ne nihánj me yo'ó cuentó nanó Jesucristó rihaan nij yuvijí a:

—Ase vaa achij caân cuêj mostazá xlá ro', danj gaa guun chij Diose rihaan chumijí nihánj adonj. Dan me se nicaj yo'ó so' man caân cuêj mostazá xlá, ne axrij so' caân yo' rihaan to'óo so' a. ³² Dan me se le'ej doj vaa caân cuêj mostazá xlá rihaan cunudanj nij caân, tzaj ne asa' cachij yo', ne xij doj vaa yo' rihaan nu' coj man tacaan, ne ase vaa chruun vaa yo' a. Dan me se ayuu nij xtáj vaj rej xta' raá cuêj yo', ne 'yaj nij xo' se-sca' nij xo' raá cuêj yo' adonj. —Danj ca'mii Jesucristó rihaan nij so' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é levadura se 'yaj naraa nana rque rachruún a

³³ Ne nihánj me yo'ó cuentó nanó Jesucristó rihaan nij yuvijí a:

—Dan me se naqui'yaj ní' 'o chana caxrij yo'óo levadura rque cunj hariná gaa 'yaj no' rachruún a. Dan me se ase vaa 'o chana, ne cuxra' ta'aj no' 'o va'núj ya aga' yo'óo hariná, ne caxrij ndo'o no' yo'óo levadura, ne caxrij yuve no' man yo' ndaa navij naraa ndo'o nana rque yo' a. Ase vaa uun chij yo'óo levadura rihaan cunj hariná ro', danj gaa guun chij Diose rihaan chumijí nihánj adonj. —Danj ca'mii Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa inanj cuentó nanó Jesucristó rihaan nij yuvijí a

³⁴ Inanj cuentó che'é nij rasuun nanó Jesucristó rihaan nij yuvijí, gaa ne a'vee nata' so' rihaan nij yuvijí a. ³⁵ Danj qui'yaj so', che'é yan me rá so' qui'yaj so' nu' se vaa cataj 'o síí nata' se-nana Diose gaa naá, cataj so': “Inanj cuentó che'é nij rasuun nana 'unj rihaan yuvijí, ne dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan nij so' che'é se vaa qui'yaj Diose asij qui'yaj Diose man nu' chumijí nihánj adonj”. Danj ca'mii síí nata' se-nana Diose gaa naá a.

Nana nihánj taj xna'anj me taj cuentó che'é coj cachij sca'núj 'núú trigó yo' a

³⁶ Gaa ne na'née Jesucristó chrej man nij yuvijí, ne catúj so' rá ve', gaa ne cuchi' nij síí tucu'yón se-nana so' rihaan so' a. Ne xná'anj nij so' man so', cataj nij so':

—Cataj xna'anj so' rihaan núj me taj cuentó che'é coj cachij sca'núj 'núú trigó yo' á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³⁷ Gaa ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so', cataj so':

—Síí tix'nuú 'núú trigó sa' rihaan yo'óo ro', ase vaa 'unj sij ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvijí vaa so', ³⁸ ne ase vaa chumijí nihánj vaa yo'óo yo', ne

'núu trigó sa' ro', ase vaa nij síi cayáan ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumiij vaa yo', ne ase vaa coj chi'ij yo' ro', vaa nij síi noco' man síi chree, ³⁹ ne ase vaa síi tix'nuu caan coj chi'ij rihaan yo'óo yo' ro', vaa ma'an síi chree yo', ne ase vaa güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuviij man rihaan chumiij nihánj ro', danj vaa güii quirij nii naa yo', ne ase vaa nij se-mozó Diose vaa nij síi quirij naa yo' á. ⁴⁰ Dan me se ase vaa naqui'yaj chre' nii man coj yo' ne cacaa yo' rihaan ya'an ro', danj gaa quiran' nij síi noco' man síi chree güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuviij man rihaan chumiij nihánj adonj. ⁴¹ Dan me se síi ca'neé Diose nicaj yu'unj man yuviij mej, ne güii dan ca'nej 'unj man nij se-mozó 'unj, ne nariij nij so' man nij síi chi'ij 'nij sca'núj nij yuviij guun chij 'unj rihaan a. Dan me se nu' síi tumé cacun' do', nu' síi na'vej rá cunó rihaan Diose do', quirij nij se-mozó 'unj man nij so' rihaan chumiij nihánj, ⁴² ne ca'nej nij so' man nij síi chi'ij rque chrúun acaa ndo'o nanj adonj. Ne yuviij cumaj rej yo' me se ta'vee ndo'o nij so', ne ndaa cha ruj ma'an nij so' cúu yan' nij so' nanj adonj. ⁴³ Gaa ne cuchuguun nij síi sa' yo' adonj. Dan me se ase vaa chuguun güii ro', danj gaa cuchuguun nij so', ne guun chij Rej nij so' síi nicun' xta' rihaan nij so' ei.

"Dan me se sese taj yu'uj xrée soj, ne cunó soj naná nihánj ei.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é chrúun sa'anj nari' yo'o so' a

⁴⁴ "Ase vaa 'o chrúun sa'anj 'nij yuve rque yo'óo vaa rej rihaan soj se vaa cayáan soj ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumiij nihánj adonj. Dan me se nari' 'o snó'o man chrúun sa'anj yo', gaa ne naráan uún so' yo'óo xraá yo', ne guun niha' uxrá rá so' che'é chrúun sa'anj nari' so', ne ca'anj so' cutu'vej so' nu' si'yaj so', ne nicaj so' sa'anj, ca'anj so', quiránj so' nu' yo'óo 'nij chrúun sa'anj yo' nanj adonj.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é chruj perlá tu'vee ndo'o a

⁴⁵ "Ne ase vaa síi ne tiendá ne nano' chruj perlá tu'vee ndo'o quiraan ro', danj vaa síi cayáan ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumiij nihánj adonj. ⁴⁶ Dan me se nari' síi ne tiendá yo' 'o chruj perlá sa' uxrá doj rihaan yo'óo perlá, gaa ne ca'anj so' cutu'vej so' cunudanj si'yaj so', ne nicaj so' sa'anj, quiránj so' man chruj perlá sa' doj yo' nanj adonj.

Nana nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é xcuaaj atúj rque nanj tiguúj nii rá na a

⁴⁷ "Ne ase vaa quiran' xcuaaj catúj rque nanj tiguúj nii rá na ro', danj gaa quiran' yuviij asa' guun chij Diose rihaan chumiij nihánj ei. Dan me se tiguúj yuviij man nanj yo' rque na, ne dan me se me ma'an xcuaaj catúj rque nanj yo' a. ⁴⁸ Ndaa síj gaa caraa nanj yo', gaa ne cuxuun nij yuviij man nanj yo' ndaa tu'va na yo', gaa ne ca'anj cayáan nij so' rihaan yo'óo, gaa ne nariij nij so' man xcuaaj sa', ne nariij nij so' man xcuaaj nij uún a. Gaa ne xcuaaj sa' yo' me se caraa nij so' man xcuaaj sa' yo' rá scaa a. Tzaj ne xcuaaj nij me se quirí'ij uun nij so' man yo' nanj ei. ⁴⁹ Ne ase vaa quiran' nij xcuaaj yo' ro', danj quiran' yuviij asa' ca'ne' Diose cacun' che'é yuviij, ne caviij nij se-mozó Diose ne cuxra' ta'aj nij so' man nij síi chi'ij ga nij síi vaa sa', ⁵⁰ ne quirí'ij nij so' man nij síi chi'ij yo' rque chrúun ya'aan ndo'o, gaa ne dan me se ta'vee uxrá nij so', ne ndaa cha ruj ma'an nij so' cúu yan' nij so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é síi ne'en cunudanj se-nana Diose a

⁵¹ Ne xná'anj Jesucristó man nij sí tucu'yón se-nānā so', cataj so':

—Cuno soj nū' cuentó nanó 'unj cuano na' —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij sí tucu'yón se-nānā so' a.

—Cuno nūj nū' cuentó yo' á —taj nij so' a.

⁵² Ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés me se sese nari' uún nij so' nana che'é güii guun chij Diose rihaan chumij nihánj, ne sí ne'en nū' nana me nij so', ne sí cuu raq guun nij so', qui'yaj nū' nana nari' nij so' adonj. Dan me se ase vaa sí ru'vee ne man rasuun nga do', rasuun naca do', rihaan ro', danj gaa nij so', ne cavi sa' uxrá nij so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nānā so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne ca'vej rá nij sí man chiháán Jesucristó chuman' cu'naj Nazaret cuno nij so' nana ca'mii Jesucristó ma'

⁵³ Dan me se quisj nanó Jesucristó nū' cuentó nihánj rihaan yuvij, ne curihanj so' rej yo', ne ca'anj so' a. ⁵⁴ Gaa ne nucui' so' rej chiháán so', ne ca'anj so' ve' tucu'yón nij sí man chiháán so' se-tucuanj Moisés, ne tucu'yón so' man nij sí man rá ve' yo' a. Dan me se caráya'anj nij so', ne cataj nij so':

—Me rej nari' sí nihánj nana cuu avii raq sí nihánj ga. Me rej nari' so' suun sa' 'yaj suun so' ga. ⁵⁵ Nuveé ta'nij sí acó j chruun sí ne chiháán ní' me so' na'. Ne nii so' me chana cu'naj Mariá á. Ne tinúú so' me sí cu'naj Jacobo do', sí cu'naj José do', sí cu'naj Simón do', sí cu'naj Judas do' á. ⁵⁶ Ne nij ra'vij so' me chana ne chiháán ní' á. Tzaj ne ne ne'enj me rej me nari' so' suun nihánj qui'yaj suun so' ma' —taj nij sí man chiháán Jesucristó rihaan tuvi' nij so' a.

⁵⁷ Ne guun nacoó rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a. Ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Me rej ma'an vaj 'o sí nata' se-nānā Diose, ne aráj cochroj nij yuvij rihaan so', tzaj ne nij yuvij man chiháán so' do', nij tuvi' so' sí yanj tucua so' do', na'vej rá caraq cochroj rihaan so' ma' —taj Jesucristó rihaan nij sí man chiháán so' chuman' cu'naj Nazaret yo' a.

⁵⁸ Ne doj vaa suun sa' qui'yaj suun Jesucristó chiháán so', che'é se ne cuchuman rá nij sí man chiháán so' ni'yaj nij so' man so' a.

14

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cavi' Juan sí cuta' ne man yuvij, qui'yaj sí nicaj suun cu'naj Herodes a

¹ Dan me se cachén doj güii, gaa ne cuchi' nana rihaan sí nicaj suun cu'naj Herodes che'é nū' se vaa qui'yaj Jesucristó a. ² Gaa ne cataj so' rihaan nij se-mozó so' a:

—Sí cu'naj Jesucristó ro', ya sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvij me so' á.

Dan me se cunuu i'na' ya uún sí cu'naj Juan, raj á. Ése sí cu'naj Juan me sí guun nucuaj qui'yaj nij suun sa' nocoó yo' nanj adonj —taj Herodes rihaan nij se-mozó so' a.

³ Danj ca'mii sí cu'naj Herodes, che'é se gaa rque doj, ne so' me sí qui'yaj quita'aa nij tanuu man sí cu'naj Juan, ne numij nij tanuu man sí cu'naj Juan, ne caxrij sí cu'naj Herodes taga' man sí cu'naj Juan gaa rque doj a. Danj qui'yaj so' che'é chana cu'naj Herodías nica tinúú Herodes sí cu'naj Felipe a.

⁴ Dan me se xcaj sí cu'naj Herodes man no', ne cataj xna'anj sí cu'naj Juan rihaan so' se vaa ne nó xcúun so' xcaj so' man choço' so' ma'. ⁵ Che'é se cataj

sí cu'naj Juan rihaan so', gaa ne guun ndo'o rá sí cu'naj Herodes cavi' sí cu'naj Juan yo' a. Tzaj ne cuchu'vi' so' se vaa ca'maan rá nij yuvi' a. 'O se sí nata' se-nana Diose me sí cu'naj Juan, rá nij yuvi' a.

⁶ Dan me se quisj güii canuú se-cha'anj ma'an sí cu'naj Herodes, gaa ne quira'ánj ndo'o ta'níi chana cu'naj Herodías ni'yaj cunudanj nij sí ca'na' a. Ne guun niha' rá sí cu'naj Herodes quene'en so' man chana yaan quira'ánj, ⁷ gaa ne che'é dan cata' tu'va so' se vaa ya uxrá rque so' rihaan no' me ma'an rasuun cachinj no' rihaan so' a. ⁸ Dan me se cataj xna'anj chana cu'naj Herodías rihaan ta'níi no' daj ca'mii no' rihaan sí cu'naj Herodes, gaa ne canicun' chana yaan yo' rihaan sí cu'naj Herodes, qui'yaj nii no' chana cu'naj Herodías a. Ne cataj chana yaan yo':

—Ca'nej so' cúu yave sí cu'naj Juan rque aga' rco'oo, ne rque so' manj nihánj á —taj chana yaan yo' rihaan sí cu'naj Herodes, qui'yaj nii no' chana cu'naj Herodías a.

⁹ Gaa ne quinanó ndo'o rá sí cu'naj Herodes yo' gaa cuno so' nana yo' a. Quinanó rá so' se vaa cuno cunudanj nij sí ca'na' nana ca'mii so' se vaa rque so' me ma'an rasuun rihaan chana yaan yo' a. Tzaj ne cataj xna'anj so' se vaa nıcaj ya chana yaan se vaa cachıın no' rihaan so' nanj á. ¹⁰ Ne ca'ne' so' suun rihaan tanuu ca'anj tanuu taga' ca'ne' tanuu cúu yave sí cu'naj Juan yo' a. Ne danj qui'yaj nij tanuu a. ¹¹ Ne ca'neé nij tanuu cúu yave Juan rque aga' rco'oo, ne ca'anj nicaj nij tanuu cúu yave Juan rihaan chana yaan yo', ne caxrıj nij so' man yo' ston chana yaan yo' a. Ne ca'anj nicaj chana yaan yo' man cúu yave Juan rihaan nii no' a.

¹² Gaa ne cuchi' nij sí tucu'yón se-nana Juan taga', ne ca'anj nacaj nij so' cúu man sí cu'naj Juan, ne cachin' nij so' man so' rque yo'óo a. Gaa ne ca'anj nij so', cataj xna'anj nij so' rihaan Jesucristó se vaa cavi' sí cu'naj Juan yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'vee quirii Jesucristó se chá 'un' mij snó'o a

¹³ Dan me se cuno Jesucristó daj cataj sí cu'naj Herodes che'é so', ne che'é dan curihanj Jesucristó rej yo', ne dan me se cavi' so' rque rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj so' rej quij rej taj vaj yuvi' mán a. Ne cuno nij yuvi' nana se vaa ca'anj so' rej quij yo' a. Che'é dan curihanj nij yuvi' chiháan nij yuvi', ne cachéé tacqj nij yuvi' tu'va na lacuaná, ne ca'anj nij yuvi' rej ca'anj Jesucristó a. ¹⁴ Ne nanij Jesucristó rá rihoo, ne quene'en so' se vaa aj mán uxrá yuvi', ne cunuu 'ee rá so' man nij yuvi', ne nahuun sa' taran' nij sí ran' ca'na', qui'yaj so' nanj adonj.

¹⁵ Dan me se cachén ndo'o orá, ne nanij güii, ne cuchi' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan so', ne cataj nij so':

—Rco' quij uun me nihánj, ne taj se chá chá nij yuvi' nihánj, ne cachén ndo'o orá nanj á. Qui'yáá so' se ndo'o, ne na'nej so' chrej man nij yuvi', ca'anj nij yuvi' chuman' quiraan nij yuvi' se chá nij yuvi' á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹⁶ —Taj che'é ca'anj nij yuvi' ma'. Maan se go' ma'an soj se chá chá nij yuvi' á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁷ —Tzaj ne taj se chá rihaan núj nihánj ma'. Maan orún' 'un' rachrúun do', vij guce xcuaj do', vaa rihaan núj nanj á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹⁸ —Rque soj man yo' rihanj nihánj á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁹ Gaa ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij yuvi' ca'anj cayáán nij yuvi' rihaan coj chrin', gaa ne coró' so' 'un' nij rachrúun ne vij roj xcuaj, ne ni'yaj

so' rej xta', ne nago' so' graciá rihaan Diose, gaa ne cuxra' ta'aj so' man rachruún yo', ne caxríj so' ston nij síi tucu'yón se-nana so', ne caxríj nij so' ston nij yuvií a. ²⁰ Gaa ne chá taran' nij yuvií, ne caraa rque cunudanj nij so', ne ndaa quináj ndo'o se chá, qui'yaj nij yuvií a. Gaa ne naqui'yaj chre' nii man se quináj tu'va nij yuvií, ne caraa yo'ó chuvij ya scaa a. ²¹ Ne nij snó'o rque Jesucristó chraa me se 'un' mǐj snó'o me nij so', ne ne qui'yaj contá nii man chana man xnií man chá se chá yo' ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachée Jesucristó rihaan na a

²² Gaa ne ra'yanj ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' se vaa cavii nij so' rihoo chée rihaan na ca'anj nij so' rej xcó na lacuaná yo', quitaj yaan nij so' rihaan Jesucristó, ne dan me se ma'an Jesucristó na'nej chrej man nij yuvií, taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a. ²³ Dan me se ca'anj nij so', ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvií se vaa ca'vee ca'anj nij yuvií a. Gaa ne cavii orún' so' raá quij, ne cachíin ni'yaj so' rihaan Diose a. Ne daj doj cata' güii raá quij, ne so' me se quináj so' raá quij yo' a.

²⁴ Dan me se gan' uxrá vaj rihoo nuu nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan na, ne güej ndo'o rihoo yo' rihaan na, qui'yaj nana, che'é se go' nana rej rihaan rihoo yo' a. ²⁵ Dan me se yan' si'nu' ca'anj Jesucristó rej vaj nij so', chée tacoj uun so' rihaan na yo', vaj so' nanj adonj. ²⁶ Ne quene'en nij síi tucu'yón se-nana so' man so' se vaa chée uun so' rihaan na, ne cucu'vi' ndo'o nimán nij so' a.

—Ta'naj me yo' ei —taj nij so' rihaan tuvi' nij so', ne caguáj nij so', che'é se cucu'vi' nij so' a.

²⁷ Veé dan, ne nu' cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Naqui'yaj nucuaj soj nimán soj ei. 'Unj 'na' ei. Se cucu'vi' soj ma' —taj so' rihaan nij so' a.

²⁸ Gaa ne cataj Pedró rihaan so' a:

—Sese ya ya veé so' 'na', ne qui'yáa so' se ndo'o, ne ca'vee cachee 'unj rihaan na qui'yáa so', Señor —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

²⁹ —Ca'vee ca'na' so' á —taj Jesucristó rihaan Pedró a.

Ne nanij Pedró rá rihoo, ne cachée so' rihaan na, ne ca'anj so' rihaan Jesucristó a. ³⁰ Tzaj ne ni'yaj so' na se vaa cavii ndo'o nana yo', ne cucu'vi' so', ne guun che'e so' ca'anj nij so' rque na yo' a. Che'é dan caguáj so' rihaan Jesucristó, cataj so':

—Tinanii so' manj rihaan na, Señor —taj so' a.

³¹ Veé dan, ne nu' quita'aa Jesucristó ra'a Pedró, ne quirii Jesucristó man so' rque na, ne cataj Jesucristó:

—Doj amán rá so' ni'yaj so' manj á. Me che'é guun vij nimán so' ga —taj Jesucristó rihaan so' a.

³² Gaa ne catúj roj so' rque rihoo chée rihaan na, gaa ne canicun' nana yo' a. ³³ Gaa ne canicun' ruj nij síi man rque rihoo rihaan Jesucristó, ne cataj nij so':

—Ya ta'nij Diose mé so' á —taj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nari' nucuaj nij síi ran' man rej cu'naj Genesaret, qui'yaj Jesucristó a

³⁴ Gaa ne cuchi' nij so' tu'va na lacuaná, ne ca'anj nij so' rej cu'naj Genesaret a. ³⁵ Ne nuu yaan nij síi man rej yo' man Jesucristó, ne ca'née nij so' nana rihaan cunudanj nij síi yanj nu' anicaj se vaa ca'na' Jesucristó a. Ne

nicaj nii man cunudanj nij sí ran' yanj rej yo' ca'na' nii rihaan Jesucristó a.
³⁶ Ne cachúin ni'yaj uxrá nij yuvií rihaan Jesucristó se vaa ca'vej Jesucristó cano ra'a nij so' doj tu'va sagan' so' a. Ne nu' nij sí canó ra'a doj tu'va sagan' so' ro', nahuun sa' cunudanj nij so' cuaj nanj adonj.

15

Nana nihánj taj xna'anj me che'é ne na'ya' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó gaa chá nij so' chraa a

¹ Gaa ne quinichrun' sí fariseo do', quinichrun' sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés do', rihaan Jesucristó, ne sí cavii chuman' Jerusalén me nij so' a. Ne xná'anj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

² —Nij sí tucu'yón se-nana so' ro', me che'é ne uno nij so' nana cataj xna'anj nij sí man gaa naá ga. 'O se ne na'ya' nij so' gaa chá nij so' chraa ma' —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Danj nanj ma'an soj, ne me che'é ne uno ma'an soj se-nana Diose 'yaj ma'an tucuaán noco' soj ga. ⁴ 'O se ca'ne' Diose suun se vaa: “Caraa cochróo so' rihaan rée so' do', rihaan nii so' do' á”. Ne: “Sí a'mii chree rihaan rej do', rihaan nii do', me se vaj so' ne nu' che'e caví' so' á”. Danj vaa nana cataj xna'anj Diose rihaan ní' á. ⁵ Tzaj ne taj soj se vaa sese cataj yo'o so' rihaan rej so' do', rihaan nii so' do', se vaa aj rque so' nu' si'yaj so' rihaan Diose ne che'é dan se ca'vee racuíj so' man rej so' do', man nii so' do', ⁶ ne daj chihaa mij ne nó xcúun so' racuíj so' man rej so' do', man nii so' do', taj soj a. Dan me se danj inanj a'mii soj gaa tucu'yón soj se-nana nij sí man gaa naá, ne axríj yuve soj man se-nana Diose nanj adonj.

⁷ “Dan me se sí tu'va rma'an me soj nanj á. Dan me se ca'mii natáj sí cu'naj Isaías se-nana Diose gaa naá, ne cataj xna'anj so' daj sij me soj a. Cataj so': ⁸ “Yuvií nihánj ro', ase vaa nana a'mii sí aráj cochroj rihanj vaa nana a'mii nij so', tzaj ne tu'va rma'an nij so' nanj á. Nimán nij so' me se ino vaa nanj adonj. 'O se ne noco' uxrá nimán nij so' manj ma'. ⁹ Na'víj rma'an nij so' rihanj nanj á. 'O se nanj se-nana yuvií me nana tucu'yón nij so' nanj adonj”. Dan me se-nana Diose nana a'mii che'é soj á —taj Jesucristó rihaan nij sí fariseo do', rihaan nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvií do' a.

¹⁰ Gaa ne canacúin Jesucristó man nij yuvií ca'na' nij yuvií rihaan so' a. Gaa ne cataj so' rihaan nij yuvií:

—Cuno soj nana nihánj, ne xcaj soj cuentá nedí'. ¹¹ Nuveé se atúj tu'va yuvií me se 'yaj chí'ii man yuvií ma'. Se avii tu'va yuvií ro', 'yaj chí'ii man yuvií adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvií a.

¹² Gaa ne cuchí' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan Jesucristó, ne cataj nij so':

—Ne'én so' se vaa ca'maan rá nij sí fariseo che'é nana ca'mii so' rihaan nij so' na' —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

¹³ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Xa' nij so', tzaj ne ase vaa coj xra' ma'an vaa nij so' do', vaa nana tucu'yón nij so' do' adonj. Nuveé sij tucu'yón se-nana Diose me nij so' ma'. Che'é dan, ase vaa tíri' nii man coj xra' ma'an ro', danj gaa tíri' Diose man nij so' ga nana tucu'yón ma'an nij so' nanj adonj. ¹⁴ Tanáj nij soj man nij so' á. Me rá nij so' cataj xna'anj nij so' rihaan yuvií daj qui'yaj yuvií á. Tzaj ne ase vaa sí aráan rihaan vaa nij so' adonj. Dan me se ne'en soj se vaa sese guun rá sí tuchríj

raçuj so' man yo'ó sí tuchri nari' so' chrej ca'anj so', ne quinij roj sí tuchri yo' rá yu'uj nanj ei —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

¹⁵ Gaa ne cataj Pedró rihaan so' a:

—Cataj xna'anj so' rihaan núj me taj nana ca'mii so' che'é se atúj tu'va yuvi á —taj Pedró a.

¹⁶ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Vaa soj vaa, ne ataa xcaj ma'an soj do' cuentá a na'. ¹⁷ Ne ne'en soj se vaa nu' se atúj tu'va yuvi ro', achén yo' rque yuvi, ne urihanj yo' gaa re'é yuvi nanj á. ¹⁸ Tzaj ne se urihanj tu'va yuvi ro', yo' me nana avii nimán yuvi, ne nana yo' me 'yaj chi'ii ndo'o man yuvi adonj. ¹⁹ 'O se nihánj me se chi'ii avii nimán yuvi a: se chi'ii do', yan ticavj' man tuvi' do', yan cotoj ga nica tuvi' do', che'é yan qui'yaj ituu si'yaj tuvi' do', che'é yan ca'mii ne che'é tuvi' do', che'é yan nachri' ni'yaj man tuvi' do', me nu' se avii nimán yuvi, ²⁰ ne nu' yo' me se vaa 'yaj chi'ii man yuvi nanj adonj. Tzaj ne che'é nu' se chá yuvi me se ca'vee se ne na'ya' yuvi gaa chá yuvi chraa, tzaj ne se qui'yaj chi'ii yo' man yuvi ma' —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchumán rá 'o chana cananea se vaa raçuj Jesucristó man no' a

²¹ Gaa ne curihanj Jesucristó rej yo', ne ca'anj so' rej naj chuman' cu'naj Tiro do', chuman' cu'naj Sidón do' a. ²² Gaa ne curihanj 'o chana cananea chana ne rej yo' a. Ne caguáj ndo'o no' rihaan Jesucristó, cataj no':

—Ne'enj se vaa tuvi' sí cu'naj David sí cane gaa naá mé so', Señor. Che'é dan cunu 'ee rá so' manj á. 'O se canó uxrá nana chree man ta'nij chala cunii nanj á —taj chana yo', caguáj no' rihaan Jesucristó a.

²³ Tzaj ne a 'ó nana ne ca'mii Jesucristó rihaan no' a. Gaa ne cuchi' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan so', ne cachún ni'yaj nij so' rihaan so', cataj nij so':

—Qui'yáá so' se ndo'o, ne cataj xna'anj so' rihaan chana yo' se vaa ca'anj chana yo' nanj ruguanj. 'O se noco' uxrá no' man ní', ne aguáj ndo'o no' nanj asanj —taj nij so' a.

²⁴ Gaa ne cataj so':

—Nanj chana yanj me no', ne inanj rihaan nij yuvi israelitá ca'née Diose manj nanj á. 'O se ase vaa daán Diose matzinj ro', vaa nij sí israelitá rihaan Diose, ne aj ca'anj ni'ya uxrá nij so', ne che'é yan nana 'unj man sí ca'anj ni'ya 'naj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²⁵ Gaa ne cuchi' chana yo' rihaan Jesucristó, ne canicun' ruj no' rihaan Jesucristó, ne:

—Raçuj so' manj, Señor —taj no' a.

²⁶ Gaa ne cataj so':

—Dan me se ne'én so' se vaa se ca'vee çata'aa ní' co'oo man rihaan nij xnii ne go' ní' cha nij chuvee ma'. Che'é dan ne nó xcúnj raçuj man soj sij yanj a man adonj. Maan se inanj ma'an nij yuvi israelitá me no' xcún 'unj raçuj 'unj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan chana yo' a.

²⁷ Gaa ne cataj no':

—Veé danj vaa guee, Señor. Ne nij chuvee ro', chá nij xo' tachruu ayuu tu'va se-xqui' nij xo' nanj á. Ne ase vaa chuvee chá tachruu vaa 'unj rihaan so' nanj adonj. Che'é dan me ndo'o raj raçuj so' doj manj, raj nanj adonj —taj chana yo' rihaan Jesucristó a.

²⁸ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Cuchumán uxrá rá so' ni'yaj so' manj, nocoj. Che'é dan qui'yáj se vaa achíin so' rihanj nanj ei —taj Jesucristó rihaan no' a.

Ne veé maan orá dan nahuun sa' ta'níi chana yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' uxrá yuvií, qui'yaj Jesucristó a

²⁹ Gaa ne curihanj Jesucristó rej yo', ne cachén so' na lacuaná cu'naj Galilea, gaa ne cavii so' raa 'o quij, ne ca'anj cayáán so' rihaan yo'óo a. ³⁰ Ne cuchí' uxrá yuvií rihaan so', ne ca'na' nij yuvií nicaj nij yuvií man tuvi' nij yuvií síi ran' rihaan so' a. Dan me se síi chéé rengo do', síi tuchrií do', síi ya'míi do', síi anó chi'íi do', cuchí' rihaan Jesucristó, qui'yaj nij yuvií, ne cuchruj nij yuvií man nij síi ran' yo' tacóo Jesucristó, ne nahuun sa' nij so', qui'yaj Jesucristó a. ³¹ Ne caráya'anj ndo'o nij yuvií quene'en nij yuvií se vaa ca'mii nij síi ya'míi yo' do', se vaa cachéé sa' nij síi rengo do', se vaa nachuguyun rihaan nij síi tuchrií do' a. Ne sa' uxrá ca'mii nij yuvií che'é Diose se vaa ve'é ndo'o vaa Diose síi noco' nij yuvií israelitá man a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa go' Jesucristó se chá rihaan ca'anj mij snó'o a

³² Gaa ne canacúun Jesucristó ca'na' nij síi tucu'yón se-nana so' rihaan so', ne cataj so':

—Cunuu 'ee raj man nij yuvií nihánj nanj á. 'O se quisíj va'nuj güii mán nij so' gaj, ne taj yan vaj se chá nij so' a ma'. Ne na'vej raj ca'nej 'unj man nij so' ca'anj nij so' ma'. 'O se vaj nij so' chrej, ne na'aan rque nij so', ne ninaj nij so' rá chrej, rá 'unj nanj adonj —taj Jesucristó a.

³³ Ne cataj nij síi tucu'yón se-nana so' rihaan so' a:

—'O se rco' quij un me nihánj, ne me rej quirí' ní' rachrúun cha cunudanj nij yuvií nihánj ga —taj nij so' a.

³⁴ —Me daj rachrúun vaa rihaan soj ga —taj Jesucristó, xna'anj so' man nij síi tucu'yón se-nana so' a.

—Daj 'o chij rachrúun ne daj doj xcuaj le'ej nii ne, vaa rihaan núj nanj adonj —taj nij so' a.

³⁵ Gaa ne ca'ne'í Jesucristó suun rihaan nij yuvií se vaa cayáán nij yuvií rihaan yo'óo a. ³⁶ Gaa ne nicaj so' chij rachrúun yo' ne doj xcuaj, ne nago' so' graciá rihaan Diose, gaa ne cuxra' ta'aj so' man rachrúun yo' do', man nee xcuaj yo' do', ne caxrií so' ston nij síi tucu'yón se-nana so', ne rque nij so' rihaan nij yuvií a. ³⁷ Gaa ne chá cunudanj nij yuvií, ne ndaa caraa rque nij so' a. Gaa ne naqui'yaj chre' nii se vaa quináj tu'va nij yuvií yo', ne quisíj 'o cunu' chij ya scaa caraa qui'yaj se quináj tu'va nij yuvií yo' a. ³⁸ Dan me se cunudanj nij so' chá, ne quisíj ndaa ca'anj mij nij snó'o chá, ne ino me se chá nij chana do', nij xnií do', nanj adonj. ³⁹ Gaa ne na'née Jesucristó chrej man nij yuvií, ne cavii so' rá rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj so' rej cu'naj Magadán a.

16

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachíin nij síi fariseo do', nij síi saduceo do', qui'yaj Jesucristó 'o suun sa' nocoj quene'en nij so' a

¹ Gaa ne cuchí' nij síi fariseo cuchí' nij síi saduceo cuchí' rihaan Jesucristó, ne me rá nij so' quene'en nij so' sese ya síi ca'née Diose me Jesucristó a. Che'é dan cachíin ni'yaj nij so' rihaan Jesucristó se vaa raçuíj Diose man Jesucristó,

ne qui'yaj Jesucristó 'o suun sa' nocoo quene'en nij so', gaa ne guun ya rá nij so' se vaa síi ca'néé ya Diose me Jesucristó, rá nij so' a. ² Gaa ne ca'mii Jesucristó rihaan nij so', cataj so':

—Dan me se gaa ata' güii, ne ni'yaj soj xta', ne sese maree vaa xta', ne: “Xraj, ne x'nuu a'yuj”, taj soj á. ³ Ne rej na'yaan ni'yaj soj xta', ne sese maree vaa rej xta', ne sese aráán ndo'o ngaa rej xta', ne: “Corá caman' uxrá maan”, taj uún soj á. Dan me se ne'en soj xcaj soj cuentá che'é se vaa ne'en soj rej xta', tzaj ne ne ne'en soj xcaj soj cuentá che'é sayuun quiran' soj sij man rihaan chumii nihánj vaa güii a ma'.

⁴ “Maan che'é se yuvii 'na' rej chi'ii na'vej rá canoco' sa' man Diose me soj sij israelitá, ne che'é dan me rá soj qui'yaj suun sa' nocoo á. Tzaj ne se qui'yaj suun sa' nocoo ma'. Maan se quene'en soj se vaa ase vaa quiran' síi cu'naj Jonás síi nata' se-nana Diose gaa naá ro', danj quirán' 'unj, vaa güii nanj á —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo do', rihaan nij síi saduceo do' a. Gaa ne tanáj Jesucristó man nij so', ne ca'anj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne ca'vej rá Jesucristó cunq nij síi tucu'yón se-nana so' man nana tucu'yón nij síi fariseo do', nij síi saduceo do' a

⁵ Gaa ne ca'anj nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rej xco na lacuaná, gaa ne xcaj nij so' cuentá se vaa quini'yón nij so', ne nicaj nij so' rachrúun cha nij so' a. ⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Cutumé soj man soj se gaa nanj quirán' soj sayuun, qui'yaj se-levadura nij síi fariseo do', nij síi saduceo do' á —taj Jesucristó no nij so' a.

⁷ Ne nuchruj raa ndo'o nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó che'é nana ca'mii so', ne:

—Che'é se taj rachrúun nicaj ní, ne che'é dan a'mii so' che'é levadura se 'yaj naraa nana rque rachrúun nanj adonj —taj nij so' a.

⁸ Ne aj ne'en Jesucristó daj uun nimán nij so', ne che'é dan cataj so':

—Me che'é nanó ndo'o rá soj se vaa taj rachrúun rihaan soj ga. 'O se doj amán rá soj ne'en soj manj vaa gaa nanj asan. ⁹ Me che'é ataa xcaj soj cuentá ga. Ne ne nuú rá soj gaa vaa daj 'o 'un' guee rachrúun rihaan ní' tzaj ne quisj chá cunu' 'un' mij snó'o, qui'yaj a. Ne ndaa que'ee scaa se chá quináj tu'va yuvii gaa naqui'yaj chre' soj a. ¹⁰ Ne me che'é quini'yón soj che'é chij rachrúun ga. Ne nuú rá soj gaa vaa daj 'o chij guee rachrúun rihaan ní' tzaj ne quisj chá cunu' ca'anj mij snó'o, qui'yaj a. Ne ndaa que'ee scaa se chá quináj gaa naqui'yaj chre' uún soj a. ¹¹ Daj me che'é ne ne cunq soj ga. Nuveé che'é nanj rachrúun ca'mij rihaan soj ma'. Maan se cutumé soj man soj se gaa nanj quirán' soj sayuun qui'yaj se-levadura nij síi fariseo do', nij síi saduceo do' adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹² Gaa ne xcaj nij so' cuentá se vaa nuveé che'e nanj levadura se 'yaj naraa nana rque rachrúun me cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so' se vaa cutumé nij so' man nij so', maan ne 'o se che'e se ne ca'vej rá Jesucristó tihá' yu'unj nij síi fariseo do', nij síi saduceo do', man nij so' ga se-nana nij so' ro', che'é dan ca'mii Jesucristó nana vaa danj rihaan nij síi nocoo' man so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Pedró me síi me Jesucristó a

¹³ Gaa ne ca'anj Jesucristó rej naj chuman' cu'naj Cesarea de Filipino, gaa ne xná'anj so' man nij síi tucu'yón se-nana so', cataj so':

—Daj taj nij yuvii che'é 'unj sij ca'néé Diose nicaj yu'unj man yuvii ga. Ne me síi mé 'unj, taj nij yuvii ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij so' a.

14 —Vaa síí taj se vaa síí cu'naj Juan síí cuta' ne man yuvij mé so' ei. Ne vaa síí taj uún se vaa síí cu'naj Elías síí nata' se-nana Diose gaa naá me uún so' chuguanj. Ne vaa síí taj uún se vaa síí cu'naj Jeremías do', yo'ó síí nata' se-nana Diose gaa naá do', me uún so' xa'. 'O se danj taj 'o 'o nij yuvij che'é so' nanj adonj —cataj nij so' rihaan Jesucristó a.

15 —Ne ma'an soj, gaa ne me síí mé 'unj, rá ma'an soj ga —taj Jesucristó, xna'anj so' man nij síí tucu'yón se-nana so' a.

16 Gaa ne cataj síí cu'naj Simón Pedró:

—Síí ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun mé so', ne ta'nij Diose síí vaa i'na' ya mé so' ei —taj so' rihaan Jesucristó a.

17 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan Pedró a:

—Qui'yaj uxrá Diose se luj che'é so', Simón ta'nij síí cu'naj Jonás á. 'O se nuveé nana cataj xna'anj yuvij rihaan so' me nana ca'mii so' cuano ma'. 'O se Réé 'unj síí nicun' xta' me síí racuíj mán so' narí' so' nana yo' nanj adonj. 18 Ne cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa ya Pedró cu'naj so', che'é se ase vaa yuvej ne tacóo ve' ro', vaa so', ne síí nucuaj ndo'o nimán mé so' ei. Che'é dan, ase vaa 'yaj nii une' nii ve' xráa yuvej ro', danj gaa qui'yáj, cune' 'unj man nij síí nocó' manj, se vaa guun nucuaj rá nij so' mán so', ne njaj yu'unj so' man nij so', qui'yáj nanj adonj. Ne se cavi' nu' soj sij nocó' manj á ma'. 'O se gaa i'na' soj nu' cavi' nu' ca'anj nanj adonj. 19 Ne cune' 'unj mán so' se vaa guún so' síí qui'yaj cayáán yuvij ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj, ne naj guun rasuun cataj xna'anj so' se vaa ne nó xcúun yuvij qui'yaj yuvij me se veé danj ma'an Diose na'vej qui'yaj yuvij danj ma'. Ne naj guun rasuun cataj xna'anj so' se vaa ca'vee qui'yaj yuvij me se veé danj ma'an Diose a'vej qui'yaj yuvij danj adonj. —Inanj danj ca'mii Jesucristó rihaan síí cu'naj Pedró a.

20 Gaa ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij síí tucu'yón se-nana so' se vaa se nata' nij so' rihaan a 'ó yuvij se vaa síí ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun me so', taj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó se vaa cavi' so', ne cunuu i'na' uún so' a

21 Dan me se güii yo' guun che'e Jesucristó cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij síí tucu'yón se-nana so' se vaa nó xcúun so' cavi' so' chuman' Jerusalén, ne quirán' ndo'o so' sayuun qui'yaj nij síí uun chij do', nij xrej ata suun nocóo doj do', nij síí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan nij yuvij do' a. Ne ticavi' nii man so', ne cachén va'núj güii, gaa ne cunuu i'na' uún so', cataj so' a. 22 Gaa ne quirii yanj síí cu'naj Pedró man Jesucristó, ne guun che'e so' cataj so' se vaa ne nó xcúun Jesucristó ca'mii Jesucristó danj a. Ne cataj Pedró:

—Cunuu 'ee rá Diose mán so', Señor. Daj chihaa mij se quirán' so' danj ma' —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

23 Gaa ne canicaj Jesucristó, ne ca'mii so' rihaan Pedró a:

—Naxuun so' mán so' rihanj á. Na'vej raj quene'enj mán so' ma'. 'O se ase tu'va síí chree síí cu'naj Satanás ro', danj tu'vá so', ne aráán so' chrej rihanj cunoj rihaan Diose ei. Danj tu'vá so', che'é se ne acaj so' cuentá daj me rá Diose adonj. Maan se inanj acaj so' cuentá daj me rá yuvij nanj adonj —taj Jesucristó rihaan síí cu'naj Pedró yo' a.

24 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij síí tucu'yón se-nana so' a:

—Sese me rá yo'ó so' canoco' so' manj, ne se guun rá so' qui'yaj so' se vaa me rá ma'an so' qui'yaj so' ma'. Ne ca'vee se quirán' uxrá so' sayuun do',

ca'vee se ndaa cachron nii man so' rihaan rcutzē do', tzaj ne yo'ō qui'yaj suun so' che'ej, ne yo'ō canoco' raan so' manj adonj. ²⁵ Tzaj ne sese vaa 'ō sī me rá tñaniī man ma'an rihaan sayuun, ne vaa güii yo'ō cavī' nimán so' adonj. Tzaj ne sese cavī' yo'ō so' che'é se vaa me so' sī noco' manj, ne vaa güii cunūu i'na' uún so' adonj. ²⁶ Ne a me se quirij 'ō so' sese qui'yaj canaán so' nu' rasuun man rihaan chumij nihánj ne ca'anj ni'ya nimán so', rá soj ga. Daj chihaa mīj se ca'vee cavij sa' so', qui'yaj rasuun man rihaan chumij nihánj a ma'. Tzaj ne ca'vee se navij nu' si'yaj yo'ō so' rihaan chumij nihánj, tzaj ne sese gaa i'na' nimán so' nu' cavij nu' ca'anj, ne quinano rá so', rá soj na'. Daj chihaa mīj se quinano rá so' a ma'. 'Q se cavij sa' uxrá so' nanj adonj.

²⁷ 'Q se ya ya ca'na' 'unj sij ca'née Diōse nīcaj yu'unj man yuvij, ne uxrá ve'e gaa 'unj, qui'yaj Réé 'unj, ne ca'na' nij se-mozō so' ga 'unj nanj adonj. Gaa ne ñaru'vee 'unj rihaan 'ō 'ō so' che'é sese suun qui'yaj suun 'ō 'ō so' nanj adonj. ²⁸ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa xa' ta'aj soj sij nicun' nihánj cuano me se gaa ataa a cavī' ta'aj soj, ne ya quene'en ta'aj soj asa' ca'ná' 'unj guun chij 'unj rihaan chumij nihánj, ne quene'en ta'aj soj manj nanj adonj. Dan me se sī ca'née Diōse nīcaj yu'unj man yuvij mej nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sī tucu'yón se-ñana so' a.

17

Nana nihánj taj xna'anj se vaa chuguun ndo'o man Jesucristó ni'yaj nij sī tucu'yón se-ñana so' a

¹ Cachén vatan' güii, gaa ne nīcaj Jesucristó man sī cu'naj Pedró do', sī cu'naj Jacobo do', tinúú Jacobo sī cu'naj Juan do', ca'anj so' raá 'ō qui' xcaan rej taj vaj a 'ó yuvij ne a. ² Gaa ne yo'ō cunuu ino cunudanj man Jesucristó ni'yaj nij sī tucu'yón se-ñana so', ne dan me se chuguun ndo'o rihaan so', ne ase vaa chuguun güii ro', danj chuguun rihaan so' nanj á. Ne nuu catzij ndo'o sagan' so', ne ase vaa ya'an chuguun vaa sagan' so' a. ³ Gaa ne naqui'yaa sī cu'naj Moisés sī cane gaa naá ga sī cu'naj Elías sī cane gaa naá rihaan nij so', ne nanó roj so' cuentó ga Jesucristó a. ⁴ Gaa ne cataj Pedró rihaan Jesucristó a:

—Cunaj uxrá vaa mán núj nihánj ga so', Señor. Sese me rá so', ne qui'yáá 'unj va'nuj ve' yacataj canē soj nanj á. 'Q ve' cané so', ne yo'ó ve' canē sī cu'naj Moisés, ne yo'ó ve' canē sī cu'naj Elías ei —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

⁵ Ataa quisij ca'mii Pedró, ne ca'na' 'ō ngaa chuguun ndo'o, ne caráán ngaa chuguun yo' man taran' nij so' a. Gaa ne Diōse ro', ca'mii nana cuno nij so' rque ngaa yo', ne cataj Diōse:

—Sī nihánj me ta'nj adonj. 'Ee raj man so', niha' raj ni'yaj 'unj man so' adonj. Cuno soj rihaan so' ei —taj Diōse cuno nij so' a.

⁶ Dan me se cuno nij sī tucu'yón se-ñana Jesucristó nana yo', gaa ne ca'anj quinaj nij so' rihaan yo'ó, ne cuchu'vi' ndo'o nij so' a. ⁷ Gaa ne cuchu'vi' Jesucristó rihaan nij so', ne cuta' ra'a so' xráá nij so', ne cataj so':

—Canicun' caya soj, ne se cuchu'vi' soj ma' —taj so' a.

⁸ Gaa ne naxcaj rihaan nij so' ni'yaj nij so', ne daj orún' Jesucristó nicun', quene'en nij so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa sī cu'naj Elías ro', danj vaa sī cu'naj Juan sī cuta' ne man yuvij a

⁹ Gaa ne gaa nanij nij so' tacóo quij yo' me se ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij so', cataj so':

—Se nata' soj rihaan a 'ó yuvií che'é se vaa quene'en soj cuan' ma'. Yo'ó dínj gaa tu'va soj che'é se vaa quene'en soj á. Ndaa quisíj cavi' 'unj ne cunuu i'na' uún 'unj, gaa ne ca'vee nata' soj se vaa quene'en soj daj quirán' 'unj sij ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvií nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁰ Gaa ne xná'anj nij síi tucu'yón se-nana so' man so', cataj nij so':

—Me che'é taj nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvií se vaa asino ca'na' síi cu'naj Elías síi nata' se-nana Diose gaa naá, gaa ne ca'vee ca'ne' Diose cacun' che'é yuvií ga —taj nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó, xná'anj nij so' man Jesucristó a.

¹¹ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Ya a'mii nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés, taj nij so' se vaa asino ca'na' síi cu'naj Elías, gaa ne naqui'yaj sa' so' nu' rasuun adonj. ¹² Tzaj ne cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa aj ca'na' síi cu'naj Elías yo', tzaj ne ne cunó nij yuvií rihaan so' ma'. Maan se qui'yaj ya nij yuvií ndaa vaa me rá ma'an níj yuvií man so' nanj adonj. Ne nda' se sij ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvií mej, tzaj ne ase vaa quirán' so' sayuun qui'yaj nij yuvií ro', danj inanj quirán' 'unj sayuun qui'yaj uún nij yuvií nanj adonj —taj Jesucristó a.

¹³ Gaa ne xcaj nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó cuentá se vaa ca'mii Jesucristó che'é síi cu'naj Juan síi cuta' ne man yuvií cataj Jesucristó se vaa síi nacaj se-suun síi cu'naj Elías me síi cu'naj Juan yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o xnií nuu nana chree nimán, qui'yaj Jesucristó a

¹⁴ Gaa ne ca'anj nij so' rej vaj ndo'o yuvií, ne cuchi' 'o snó'o rihaan Jesucristó, gaa ne canicun' ruj so' rihaan Jesucristó, gaa ne cataj so':

¹⁵ —Cunuu 'ee rá so' man ta'nıj, Señor. 'O se quisnúu so', qui'yaj yavii, ne inanj naxru' so' rihaan ya'an, ne ran' ndo'o so' sayuun nanj adonj. Veé dan, ne inanj naxru' so' rque na uún, ne ne ni'yanj uxrá ran' so' ma'. ¹⁶ Ne ca'anj nıcaj 'unj man so' rihaan nij síi tucu'yón se-nana so', tzaj ne taj se qui'yá' nahuun sa' so', qui'yaj nij so' ma' —taj snó'o yo' a.

¹⁷ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Dan me se síi ne amán rá me soj sij man rihaan chumij nihánj cuano, ne chí'ıj vaa nimán soj, ne a me daj cachej ga soj, ne a me daj gaa naj nimanj ni'yaj 'unj man soj, gaa ne ca'vee qui'yaj canaán soj ga. Nıcaj soj man xnií ca'na' soj rihanj cuaj á —taj Jesucristó a.

¹⁸ Gaa ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nana chree nuu nimán xnií se vaa tanáj so' man xnií yo' a. Gaa ne curihanj so' nimán xnií, ca'anj so', ne veé maan orá dan nahuun sa' xnií yo' a.

¹⁹ Gaa ne cuchi' inanj nij ma'an nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan Jesucristó, ne xná'anj nij so' man so', cataj nij so':

—Me che'é ne guun nucuaj núj ca'vee quirııj núj man nana chree yo' nimán xnií ga —cataj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

²⁰ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Che'é se doj amán rá soj, che'é dan ne ca'vee guun nucuaj soj ei. Tzaj ne ne'en soj se vaa caán man raá cuêj mostazá xlá, ne nda' se tzin' vaa yo', tzaj ne asa' achij yo', ne ase vaa caán chruun chíi ndo'o ro', vaa yo' ei. Ne ase vaa

caân cuêj mostazá xlá yo' ro', danj gaa ma'an soj á. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sese ya amán rá soj ne sese cataj soj rihaan 'o quij se vaa curihañ quij yo' rej nicun' yo' ne natuna quij yo' rej nicun' quij yo', ne sese ya ya cuchuman rá soj se vaa ca'anj quij yo', ne caviñ quij yo' rej nicun' yo', ne ca'anj yo' nichrej ei. Ne guun nucuaj soj qui'yaj soj cunudanñ nanj adonj. ²¹ Ne nana chree vaa danj ro', se ca'vee qui'yaj ní curihaññ nij so' nimán yuviñ sese ne achúin ni'yaj ndo'o ní rihaan Diose ne sese ne toco' ní x'naa man ma'an ní che'é se aráj guëj ní rihaan Diose a —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nanañ nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj uún Jesucristó se vaa cavi' so' ne cunuú i'na' uún so' a

²² Dan me se cunuú chre' uún taran' nij so' estadó Galilea, gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a:

—'O se sí ca'née Diose ñicaj yu'unj man yuviñ mej, ne vaa güii nago' nii manj rihaan yuviñ adonj. ²³ Dan me se ticavi' nij yuviñ manj, gaa ne cachén va'nuj güii, gaa ne cunuú i'na' uún 'unj nanj adonj —taj Jesucristó a.

Gaa ne quinanó ndo'o rá nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nanañ nihánj taj xna'anj me che'é ne nó xcúún Jesucristó go' so' puextó che'é nuvíi a

²⁴ Catúj nij so' chuman' Capernaum, gaa ne cuchi' nij sí ca'néj puextó che'é nuvíi rihaan sí cu'naj Pedró, ne xná'anj nij so' man Pedró, cataj nij so':

—Sí tucu'yón nanañ rihaan soj ro', o' so' puextó che'é nuvíi na' —taj nij so' a.

²⁵ —O' so' ei —taj Pedró rihaan nij so' a.

Gaa ne catúj Pedró rá ve', tzaj ne aj ne'en Jesucristó se vaa me rá Pedró xná'anj Pedró sese ya o' Jesucristó puextó che'é nuvíi a. Che'é dan asino Jesucristó xná'anj man Pedró, cataj so':

—Daj uun rá so', ga Simón'. Nij sí nicaj suun rey uun chij rihaan yuviñ man rihaan chumiñ nihánj me se me sí a'néj nij so' puextó rihaan ga. Rihaan ma'an ta'níi nij so' na'. Ase rihaan yo'ó yuviñ xa' —taj Jesucristó, xná'anj so' man Pedró a.

²⁶ —Rihaan yo'ó yuviñ adonj —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

Gaa ne cataj Jesucristó:

—Che'é dan taj che'é go' ta'níi sí nicaj suun puextó ma'. Ne ase vaa sí nicaj suun vaa Réé 'unj Diose, ne rii ta'nga' so' rihaan nuvíi, ne che'é dan ne nó xcúnj goj puextó che'é nuvíi ma'.

²⁷ "Tzaj ne se guun ca'maan rá nij sí a'néj puextó che'é nuvíi, qui'yaj ní ma'. Che'é dan ca'anj so' tu'va na lacuaná, ne tagúéj so' 'o aga' ata'aa xcuañ rque na, ne quita'aa so' xcuañ cano aga' asino yaan á. Gaa ne nuxra' so' tu'va xcuañ yo', ne quirí' so' sa'anj aga' estatero tu'va xcuañ yo', ne go' so' sa'anj yo' che'é ní rihaan nij sí a'néj puextó á —taj Jesucristó a.

18

Nanañ nihánj taj xna'anj me sí me sí guun chij doj asa' guun chij Diose rihaan chumiñ nihánj a

¹ Veé mañ orá dan cuchi' nij sí tucu'yón se-nanañ Jesucristó rihaan so', ne xná'anj nij so' man so' a:

—Ne me sí me sí guun chij doj asa' guun chij Diose rihaan chumiñ nihánj ga —taj nij so' a.

² Gaa ne canacúún Jesucristó ca'na' 'o ne'ej rihaan so', ne cachrón so' man ne'ej yo' tanuu nij sí tucu'yón se-nana so', ³ ne cataj so':

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa no xcúún soj nuchran' nimán soj, ne ase vaa ne'ej nihánj ro', danj gaa soj á. Sese na'vej rá soj qui'yaj soj danj, ne daj chihaa mij se cayáan soj ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumi' nihánj a ma'. ⁴ Dan me se sese naqui'yaj nica' yo' so' nimán so', ne sese ase vaa nimán ne'ej nihánj danj gaa nimán so', ne so' me sí guun chij doj asa' guun chij Diose rihaan chumi' nihánj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj quirán' sí qui'yaj chí'ii nimán 'o sí nica' nimán sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

⁵ Ne me ma'an 'o sí aráj cochroj ne a'mii sa' ga 'o ne'ej nihánj che'ej, ne adi' ma'anj me aráj cochroj ne a'mii sa' so' ga vaa nanj adonj. ⁶ Dan me se me ma'an 'o sí qui'yaj chí'ii nimán 'o sí le'ej amán rá ni'yaj manj, ne ca'vee a doj cavii sa' sí qui'yaj danj sese toco' nii 'o yuvej xij váj 'núú trigó gaán chihá so' ne tagúej nii man so' rque na ya'anj nanj adonj. Dan me se doj a sayuun quirán' so', sese qui'yaj chí'ii so' nimán 'o sí le'ej amán rá ni'yaj manj adonj. ⁷ Niqúe ndo'o nij sí man rihaan chumi' nihánj, che'é se vaa ya'núj uxrá rihaan nij so' canoco' nij so' chrej chí'ii ei. Ne nanj danj vaa chumi' nihánj, man ndo'o chrej chí'ii canoco' yuvii ei. Tzaj ne niqúe sí 'yaj anoco' yuvii chrej chí'ii yo' nanj adonj. 'O se daj chihaa mij se cavii sa' so' ma'.

⁸ Dan me se sese ra'á so' do', tacóo so' do', me rá qui'yaj cacun', ne táa a se ca'ne' so' man yo', gaa ne se gaa nanj ca'anj so' rihaan ya'an qui'yaj yo' ei. Taj se 'yaj sese taj vaj tacóo so' do', ra'á so' do', tzaj ne ca'vee cayáan so' ga Diose gaa ei. Tzaj ne sese quitaj ra'á so' do', tacóo so' do', ne qui'yaj nij yo' cacun', ne ca'anj so' rihaan ya'an, qui'yaj nij yo', ne dan me se yo' me se cunuú so' nu' cavii nu' ca'anj ei. ⁹ Veé danj uún sese me rá rlij rihaan so' qui'yaj yo' cacun', ne táa a se quirii so' man yo', ne sí rihaan canuu gaa so', tzaj ne ca'vee cayáan so' ga Diose gaa ei. Tzaj ne sese cunuú rlij rihaan so' ne qui'yaj yo' cacun', ne ca'anj so' rihaan ya'an, qui'yaj yo' ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é ndo'o tumé Diose man nij sí vaa nica' nimán sí noco' man so' a

¹⁰ Cutumé soj man soj se cataj soj se vaa taj yu'vee nó yo' o tuvi' soj sí nica' nimán ei. 'O se cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa vaa se-mozó Réé 'unj sí nicun' xta' tumé man 'o 'o nij so' nanj adonj. Ne niganj nicun' nij so' rihaan Réj, ne uno Réj nu' nana nata' nij so' rihaan Réj ei. ¹¹ 'O se xa' 'unj sij ca'neé Diose nicaj yu'unj man yuvi', tzaj ne ca'ná' 'unj che'é rej tinanii 'unj man nij sí ca'anj ni'ya rihaan sayuun a.

¹² Tumé Diose man nij sí nica' nimán sí noco' man so', rá soj na'. Nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj á. Ne'en soj se vaa sese vaa 'o cientó daán yo' o so' matzinj, ne sese ca'anj ni'ya orún' matzinj yo', ne tanáj sí daan matzinj yo' man ca'anj chihaa xnu' ca'anj matzinj yo' raá quij, ne ca'anj so' nano' so' matzinj ca'anj ni'ya yo' ei. ¹³ Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sese nari' so' daán so' matzinj, ne guun niha' uxrá rá so' nanj adonj. Doj tzin' gaa niha' rá so' che'é ca'anj chihaa xnu' ca'anj nij matzinj ne ca'anj ni'ya a. Tzaj ne che'é matzinj nari' uún so' doj a gaa niha' rá so' nanj adonj. ¹⁴ Dan me se ase vaa na'vej rá so' ca'anj ni'ya orún' daán so' matzinj ro', danj vaa na'vej rá Rej ní' sí nicun' xta' ca'anj ni'ya a 'o sí nica' vaa nimán sí noco' man so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa vaa suun rihaan ní' ca'mii ní' rihaan tinúú ní' che'é cacun' tumé tinúú ní' a

¹⁵ "Ñe sese qui'yaj tinúú so' cacun' rihaan so', ñe ca'anj orún so' rihaan so', ñe cataj xna'anj so' rihaan so' che'é cacun' tumé so' á. Ñe sese cunõ so' rihaan so', ñe dan me se aj qui'yaj canaán so', ñe yo'õ canocõ tinúú so' man Diose gaa so' vaa gaa ñanj adõnj. ¹⁶ Tzaj ñe sese ne cunõ so' rihaan so' ñe ñicaj so' yo'õ do', yavíj do', tinúú so' ca'anj so' rihaan tinúú so' síí tumé cacun' yo', ñe ndaa síj, gaa ñe canicun' vjij va'núj soj sij cunõ nana ca'mii so', gaa ñe guun ya rá soj a. Sese 'õ cuyaán gaa nana ca'mii vjij va'núj síí quene'en, ñe ya vaa nana ca'mii nij so' a. ¹⁷ Ñe sese ne cunõ síí tumé cacun' rihaan vjij va'núj nij tinuj nij soj, gaa ñe ca'anj soj nata' soj rihaan taran' nij síí nocõ' man Diose yanj chiháán soj á. Ñe sese ne cunõ so' rihaan taran' nij síí nocõ' man Diose, gaa ñe guun yaníj soj rihaan so' á. Dan me se ase vaa 'õ síí yaníj do', ase vaa 'õ síí tiha' yu'unj che'é puextõ do', ñanj gaa so' rihaan soj ei.

¹⁸ "Cuanõ nihánj me cataj ya 'unj rihaan soj se vaa a me ma'an rasuun se ca'vee qui'yaj yuvii rá soj, ñe veé ñanj na'vej rá Diose qui'yaj yuvii uún a. Ñe ñaj guun rasuun cataj soj se vaa ca'vee qui'yaj yuvii, ñe veé ñanj gaa qui'yaj yuvii, rá ma'an Diose uún a. ¹⁹ Dan me se cataj uún 'unj rihaan soj, ñe sese vaa vjij soj me rá cachin' ni'yaj rihaan Réj síí nicun' xta', ñe cachin' ni'yaj soj se vaa achiin rihaan soj, ñe rque so' man soj se vaa achiin man soj a. ²⁰ Ëse me rej ma'an nuu chre' 'õ vjij síí nocõ' manj cachin' ni'yaj nij so', ñe veé ñanj nicun' ma'anj ga nij so' a —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nõ xcúún ndo'o ní' caraq x'naa ní' che'é tinúú ní' a

²¹ Gaa ñe cuchi' síí cu'ñaj Pedró rihaan Jesucristó, ñe xna'anj so' man so', cataj so':

—Me ñaj nó xcúnj caraq x'ñaj che'é tinúj síí qui'yaj chi'ii manj ga. Chij ya caraq x'ñaj na' —taj Pedró, xna'anj so' a.

²² Gaa ñe cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ne ne'en uxrá so' á. 'O se ñaj guun cacun' qui'yaj tinúú so', ñe yo'õ caraq x'naa niganj so' che'é tinúú so' nu' cavii nu' ca'anj ñanj adõnj. ²³ Dan me se ase vaa 'õ síí ñicaj suun rey ro', ñanj gaa Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj adõnj. Dan me se síí ñicaj suun rey yo' me se 'õ güii, ñe guun rá so' nachin' so' sa'anj man nij se-mozó so' a. ²⁴ Dan me se guun che'ë so' ca'ñee so' sa'anj vaa xcúún, ñe asino yaan ñicaj nii man 'õ síí 'yaj xcúún que'ëe millón peso ca'na' nii rihaan síí ñicaj suun rey yo' a. ²⁵ Ñe taj yan vaj a doj sa'anj ñicaj síí 'yaj xcúún yo' narque so' rihaan rey a ma'. Che'é dan cataj xna'anj síí ñicaj suun rey yo' se vaa cane' mozó cane' ñicaj mozó cane' ta'núú mozó cane' nu' si'yaj mozó cane', gaa ñe nari' rey se-sa'anj rey, taj rey a. ²⁶ Gaa ñe canicun' ruj mozó yo' rihaan síí ñicaj suun rey yo', ñe cachin' ni'yaj uxrá so', cataj so': "Caraq x'naa uxrá so' doj, ñe vaa güii narquej cunudanj sa'anj mán so', síí chij", taj se-mozó so' rihaan so' a. ²⁷ Gaa ñe cunuu 'ëe rá síí ñicaj suun rey ni'yaj so' man se-mozó so', ñe ca'ñej so' xcúún xraá mozó yo', ñe ca'ne' rá so', ca'anj uun mozó yo', qui'yaj so' a.

²⁸ "Veé dan, gaa ñe curihanj mozó yo', ca'anj so', gaa ñe nari' tuvi' so' ga yo'õ mozó 'yaj suun rcua'aan ga so', gaa ñe yo'õ mozó yo' me síí qui'yaj xcúún doj peso rihaan mozó caráj x'naa rey a. Gaa ñe quita'aa so' man tuvi' so' mozó yo', ñe cataj so': "Narque so' nu' se vaa 'yaj xcúún so' rihanj cuaj vjij", taj

so' rihaan tuvi' so' a. ²⁹ Gaa ne canicun' ruj yo'ó mozó yo' rihaan tuvi' so' sí nachin' xcúun yo', gaa ne cataj so': "Caraa x'naa so', ne vaa güii, ne narquej sa'anj mán so' ei", taj mozó yo' rihaan tuvi' so' a. ³⁰ Tzaj ne ne ca'vej rá so' caraa x'naa so' rihaan tuvi' so' mozó yo' a ma'. Maan se ca'anj so', ne caxrj so' taga' man tuvi' so', ne ndaa se narque ya tuvi' so' nu' se vaa 'yaj xcúun yo' rihaan so', gaa ne ca'ne' rá so' a.

³¹ "Veé dan, gaa ne quene'en yo'ó nij se-mozó sí nicaj suun rey daj qui'yaj sí caxrj taga' man tuvi', ne nanó ndo'o rá nij so' che'é sí 'nij taga' yo' a. Che'é dan cuchi' nij so' rihaan sí nicaj suun rey yo', ne nata' nij so' cunudanj rihaan rey a. ³² Gaa ne ca'née sí nicaj suun rey yo' nana rihaan mozó caxrj taga' man tuvi' se vaa ca'na' so' rihaan so' a. Dan me se ca'na' so' rihaan rey, gaa ne ca'mii rey rihaan so' a: "Mozó chi'ii nimán mé so' ei. 'Unj me se ca'nej un rihaan xcúun xráá so', che'é se cachín n'yaá so' rihanj a. ³³ Ne ase vaa cunuu 'ee raj mán so' ro', danj vaa nq xcúun so' cunuu 'ee rá so' man tuvi' so' mozó 'yaj suun ga so' adonj", taj so' rihaan se-mozó so' a. ³⁴ Gaa ne ca'maan ndo'o rá sí nicaj suun, ne tacuachén sí nicaj suun man mozó yo' rihaan sí 'nij ra'a taga', ne naqui'yaj naca' sí nicaj suun yo' xcúun xráá mozó, ne cataj xna'anj so' se vaa se curihanj mozó yo' taga' ndaa naru'vee ya so' nu' se vaa qui'yaj xcúun so', gaa ne curihanj so' a.

³⁵ "Ne ase vaa qui'yaj sí nicaj suun yo' ro', ta'nga' danj qui'yaj uún Réj sí nicun' xtá' che'é soj, sese na'vej rá soj caraa x'naa soj rihaan tinúú soj nanj adonj —taj Jesucristó a.

19

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne nó xcúun yuvii quiri'ij yuvii man nica yuvii
a

¹ Gaa ne quisj ca'mii Jesucristó nana yo', gaa ne curihanj so' estadó Galilea, ne ca'anj so' ndaa rnej tu'va chráa cu'naj Jordán, ndaa estadó Judea a. ² Ne canoco' uxrá yuvii man so', ne nahuun sa' nij sí ran', qui'yaj so' a.

³ Gaa ne cuchi' doj sí fariseo rihaan Jesucristó, ne me rá nij so' cuta' nij so' cacun' xráá Jesucristó che'é nana ca'mii Jesucristó a. Che'é dan xna'anj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

—Sese ne chihan' 'yaj chana nica yo'ó snó'o, rá snó'o yo', ne nq xcúun so' quiri'ij so' man no' na' —taj nij so' a.

⁴ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Aj nayaa soj nana nq rihaan danj Diose nana taj se vaa asij qui'yaj Diose chumii, ne qui'yaj Diose snó'o, ne qui'yaj Diose chana, ne vij roj so' me yuvii, qui'yaj Diose a. ⁵ Ne vaa yo'ó nana taj: "Che'é dan tanáj snó'o man rej so' do', man nii so' do', ne ve'é nacaj snó'o man chana nica so', ne ase vaa orún' yuvii ro', danj gaa roj so' adonj". Danj taj danj Diose a. ⁶ Dan me se nuveé vij ran' yuvii me roj so' asij xcaj tuvi' roj so' a ma'. 'Q se ase vaa orún' yuvii ro', vaa roj so' nanj adonj. Dan me se ma'an Diose qui'yaj xcaj tuvi' roj so', ne che'é dan ne nó xcúun a 'o yuvii ca'ne' tanuu yuvii man roj so' ma' —taj Jesucristó rihaan nij sí fariseo yo' a.

⁷ Gaa ne cataj nij sí fariseo:

—Che'é dan, me che'é cataj xna'anj Moisés se vaa naxcaj snó'o 'o yanj cataj xna'anj se vaa quiri'ij so' chana nica so', ne ca'vee quiri'ij so' man no' ga —taj nij so' a.

⁸ Ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Che'é se nichraj ndo'o nimán soj ro', che'é dan cataj xna'anj Moisés rihaan soj se vaa naꝥcaj soj yanj yo', ne quiri'ij soj nica soj a. Tzaj ne asij guun che'e Diose qui'yaj Diose man yuvij, ne ne vaa danj ma'. ⁹ Cuaꝥ nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sese ne cotoj chana nica yo'o so' ga yo'o chii, ne sese ri'ij rma'an so' man chana yo' ne xcaj so' man yo'o chana, ne sí tumé ndo'o cacun' me ma'an so' nanj adonj. Veé ase vaa sí cotoj ga naj guun chana ro', vaa so' rihaan Diose nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁰ Gaa ne cataj nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan so':

—Sese ne nó xcúun snó'o quiri'ij so' man chana nica so', ne taj che'é xcaj snó'o man chana ma'. Maan se sa' doj cavij sí ne un adonj —taj nij so' a.

¹¹ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Nuveé tucuanj canoc'o cunudanj yuvij me nana ca'mii soj ma'. Maan se doj vaa nij yuvij canoc'o tucuáan yo', qui'yaj Diose nanj ei. ¹² Dan me se vaa sí asij ca'ngaa so', danj na'vej rá so' xcaj so' man chana, tzaj ne vaa yo'o so' uún, ne gaa me so' xnii, ne ta'aj nij sí xcoj ruvaa rá ne ma'an nij so' naqui'yaj capuú man ta'aj xnii, ne gaa achij xnii, gaa ne na'vej rá so' xcaj so' man chana gaa a man adonj. Dan me se vaa yo'o so' uún, ne ca'vee nanj xcaj so' chana, tzaj ne maan se noc'o' ndo'o so' man Diose, ne me ndo'o rá so' guun chij Diose rihaan chumij nihánj, ne 'yaj suun ndo'o so', ne ne vaa ya'núj rihaan so' xcaj so' chana, rá so', gaa ne che'é dan na'vej inanj rá ma'an so' xcaj so' chana a man adonj. Sese guun nucuaj yo'o so' canoc'o' so' tucuáan yo', ne ve'é canoc'o' so' tucuáan yo' nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é caran' rá Jesucristó ni'yaj so' man ne'ej a

¹³ Gaa ne nicaj nij yuvij man nij ne'ej ca'na' nij yuvij rihaan Jesucristó a. Me rá nij yuvij cuta' Jesucristó ra'a so' raaj nij ne'ej, ne cachinj ni'yaj so' rihaan Diose che'é nij ne'ej yo' a. Tzaj ne cataj xna'anj nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan nij yuvij se vaa ne nó xcúun nij ne'ej ca'na' nij ne'ej rihaan Jesucristó, taj nij so' a. ¹⁴ Tzaj ne cataj Jesucristó:

—Ca'ne' rá soj ca'na' nij ne'ej rihanj á. Se caráan soj chrej rihaan nij ne'ej mei. 'O se tucua' nij sí vaa danj ro', me rej yanj Diose uun chij Diose nanj adonj —taj Jesucristó a.

¹⁵ Gaa ne cuta' so' ra'a so' raaj nij ne'ej, gaa ne curihanj so' rej yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é yo'o sí me rá cayáan ga Diose nu' cavii nu' ca'anj a

¹⁶ Dan me se cuchí' yo'o sí tachruu yo' rihaan Jesucristó, ne xná'anj so' man Jesucristó, cataj so':

—Me suun sa' qui'yaj sunj, ne ca'vee cayánj ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ga maestro' —taj so' a.

¹⁷ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Me che'é xná'anj so' manj che'é se sa' ga. 'O se orún' Diose vaa sa' á. Tzaj ne sese me rá so' cayáan so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ne cunó so' nij nana nocoo ya ya nana cataj xna'anj Diose rihaan ní' á —taj Jesucristó a.

¹⁸ —Me nana ga —taj sí tachruu yo', xná'anj so' man Jesucristó a.

Gaa ne cataj Jesucristó:

—Nana nihánj a: “Se ticaví' so' yuvij ma'. Se cotoj so' ga chana nica yo'o yuvij ma'. Se qui'yaj ituu so' si'yaj yo'o yuvij ma'. Se nanó so' cuentó ne che'é yuvij ma'. ¹⁹ Caraa cochróo so' rihaan rée so' do', rihaan ní' so' do' á. Ase vaa

'ee rá so' man ma'án so' ro', danj gaa 'ee rá so' man tuví' so' á." Yo' me nana cunó so' ei —taj Jesucristó rihaan síi tachruu yo' a.

²⁰ —Nu' man nana yo' unoj adonj. Vaa yo'ó se vaa achiin qui'yaj na' —taj síi tachruu yo' rihaan Jesucristó a.

²¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Sese me rá so' cunuú sa' inanj nimán so', ne cavii so' ca'anj so', ne cutu'vee so' nu' si'yáá so', ne sa'anj quirí' so' ro', caxrii so' ston nij síi nique, ne cumañ ndo'o si'yáá so' rej xta', qui'yaj Diose nanj ei. Ne dan me se ca'na' so', ne canocó' so' manj, ca'anj ní' á —taj Jesucristó a.

²² Dan me se cuno síi tachruu yo' nana cataj xna'anj Jesucristó rihaan so', ne ca'anj un so', ne nanó ndo'o rá so' a. 'O se síi ru'vee me so', ne vaa ndo'o si'yaj so' a.

²³ Gaa ne ca'mii Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so', cataj so':

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sayuun uxrá vaa quisij síi ru'vee cayáán síi ru'vee ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj nanj adonj. ²⁴ Dan me se ne'en soj se vaa sayuun ndo'o vaa cachén xcuu camelló rihaan yu'uj taj tacúún cúu nuvá, tzaj ne cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ca'vee a doj cachén xcuu yo' yu'uj taj tacúún cúu nuvá, ndaa rá se vaa síi ru'vee, ne se guun cachén so' cayáán so' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj a ma' —taj Jesucristó a.

²⁵ Dan me se cuno nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó nana ca'mii so', ne caráya'anj uxrá nij so', cataj nij so':

—Che'é dan me se me síi guun nucaj quinanii rihaan sayuun ga —taj nij so' a.

²⁶ Ni'yaj Jesucristó man nij so', ne cataj so':

—Se guun nucaj yuvii quinanii ma'an nij yuvii rihaan sayuun ma'. Sayuun uxrá vaa rihaan nij so' nanj adonj. Tzaj ne xa' Diose me se ne sayuun a doj vaa rihaan so' a ma'. Canó rasuun ca'vee qui'yaj so' nanj adonj —taj so' a.

²⁷ Gaa ne cataj Pedró rihaan Jesucristó a:

—Ne núj ga. Aj tanáj núj nu' si'yaj núj, ne canoco' núj mán so' á. Daj quiran' núj ga —taj Pedró, xna'anj so' a.

²⁸ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Veé síi noco' manj me soj, ne síi ca'néé Diose nicaj yu'unj man yuvii mej adonj. Ne ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa asa' cunuú naca chumii nihánj, ne asa' guun che'ej cayánj gunj síi rii ta'nga' rihaan chumii nihánj, ne cayáán chuvij nij soj ca'ne' soj cacun' che'é chuvij nij x'ne' nij yuvii israelitá adonj. ²⁹ Ne síi tanáj ve' tucua tanáj tinúú tanáj ra'vij tanáj rej tanáj nii tanáj ta'nii tanáj yo'óo tanáj canoco' so' manj ro', uxrá doj rasuun quirí' uún so', ne cayáán so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj adonj. ³⁰ Tzaj ne que'ee nij síi guun chij ndo'o rihaan chumii nihánj ro', guun nij so' síi noco' ei. Ne que'ee nij síi ne guun chij rihaan chumii nihánj me se guun chij nij so', qui'yaj Diose nanj adonj.

20

Cuentó nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Diose naru'vee Diose rihaan taran' níi sij 'yaj suun che'é so' a

¹ "Ase vaa qui'yaj 'o síi to'oj rej man ndo'o coj chruj uvá ro', danj qui'yaj Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj adonj. Dan me se síi to'oj yo'

ro', rej taxrej curihanj so' nano' so' sí quiyaj suun rihaan to'óo so' rej man coj chruj uvá yo' a. ² Gaa ne yo' o ca'mii so' ga nij sí quiyaj suun rihaan to'óo so', se vaa 'o sa'anj denario go' so' che'é suun quiyaj suun 'o 'o nij so' 'o güii, ne ca'neé so' man nij so', quiyaj suun nij so' rihaan to'óo so' a.

³ "Gaa ne aga' un' curihanj uún sí to'oj yo', ca'anj so' rihaan yu'vee, gaa ne quene'en so' doj snó'o nicun' ma'an un' rihaan yu'vee, ne taj vaj suun rihaan nij so' a. ⁴ Gaa ne cataj so' rihaan nij so': "Ca'anj soj quiyaj suun soj rihaan to'ój ei. Naru'vee 'unj rihaan soj che'é nu' suun quiyaj suun soj ei", taj so' rihaan nij mozó a. ⁵ Dan me se ca'anj nij snó'o yo' quiyaj suun nij so' uún to'óo sí to'oj yo' a.

"Gaa ne caxuj do', aga' va'nuj do', curihanj uún sí to'oj yo', ne nari' so' doj sí quiyaj suun rihaan to'óo so', ne ca'neé so' man nij so' quiyaj suun nij so' rihaan to'óo so' uún a.

⁶ "Gaa ne aga' 'un' curihanj uún sí to'oj yo', ne nari' so' doj sí nicun' ma'an rihaan yu'vee a. "Me che'é nicun' ma'an soj nu' güii nihánj ga. Taj vaj suun quiyaj suun soj á", taj so', xná'anj so' man nij so' a. ⁷ "Maan se taj sí rqué suun man núj quiyaj suun núj ma'", taj nij so' a. "Ca'anj soj quiyaj suun soj rihaan to'ój ei", taj so' rihaan nij so' a.

⁸ "Veé dan, gaa ne nichrun' cata' güii tu'va quij, gaa ne ca'ne' sí to'oj yo' suun rihaan se-mozó so' sí tumé sa'anj se vaa naru'vee so' sa'anj rihaan nij sí quiyaj suun rihaan to'óo so' yo' a. "Canacunj so' ca'na' nij sí quiyaj suun yo', ne naru'vee so' rihaan nij so' á. Asino yaan naru'vee so' rihaan nij sí catúj suun aga' 'un', gaa ne naru'vee so' rihaan nij sí catúj suun rej na'yaan á", taj so' rihaan sí tumé sa'anj yo' a.

⁹ "Dan me se asino yaan ca'na' nij sí catúj naa aga' 'un' rihaan sí tumé sa'anj, ne 'o sa'anj denario quiri' 'o 'o nij so' a. ¹⁰ Gaa ne ca'na' nij sí catúj suun rej na'yaan rihaan sí tumé sa'anj yo' a. Nocoj doj sa'anj quiri' nij so', rá nij so', tzaj ne veé danj 'o sa'anj denario quiri' 'o 'o nij so' uún a. ¹¹ Nica'j nij so' sa'anj, gaa ne guun che'e nij so' ca'maan rá nij so' ni'yaj nij so' sí to'oj yo', ¹² gaa ne cataj nij so': "Sí nihánj me se orún' orá gué quiyaj suun nij so', tzaj ne 'o cuyaan naru'vee so' rihaan nij so' ga núj, ne quiyaj suun núj nu' güii, ne go' uxrá naán xráá núj á", taj nij so' rihaan sí to'oj yo' a. ¹³ Gaa ne sí to'oj yo' cataj rihaan yo' o tuvi' nij mozó: "Ne ta'yunj man so', man tinuj. Maan se aj ca'mii ni' che'é se vaa quiyaj suun so' che'é 'o sa'anj denario che'é 'o güii a. ¹⁴ Nacaj so' sa'anj quiyaj canaan so', ca'anj so' á. Maan se inanj me raj cuyaan naru'vej rihaan soj nanj adonj. ¹⁵ Ne nó xcúnj quiyaj se vaa rii nimanj, rá so' na'. Xcoj ruvaá rá so', che'é se quiyaj se luj rihaan tuvi' so' na'", taj sí to'oj yo' rihaan sí quiyaj suun rihaan to'óo so' a.

¹⁶ "Dan me se ase vaa quiyaj sí to'oj yo' ro', danj quiyaj uún Diose che'é nij sí 'yaj suun che'é Diose nanj adonj. Che'é dan nij sí ne guun chij rihaan chumi' nihánj me se xta' ro', guun chij nij so' a. Ne nij sí guun chij ndo'o rihaan chumi' nihánj me se xta' ro', guun nij so' sí noco', quiyaj Diose nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana' nihánj taj xna'anj se vaa síj va'nuj cataj xna'anj Jesucristó se vaa cavi' so' ne cunu' i'na' uún so' a

¹⁷ Gaa ne cavi' Jesucristó ca'anj so' chuman' Jerusalén, ne ca'anj chuvij nij sí tucu'yón se-nana' so' ga so', quiyaj so' a. Veé asij vaj orún' cha'nuj nij so' ga Jesucristó chrej, ne ca'mii Jesucristó rihaan nij so', cataj so':

18 —Nihánj me ca'anj ní chuman' Jerusalén, ne quita'aa nii manj sij ca'née Diose nica'j yu'unj man yuvij, ne nago' nii manj rihaan nij xrej ata suun nocoo doj do', rihaan nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do' a. Ne cuta' nij so' cacun' xráj, ne cataj nij so' se vaa cavi' 'unj a. 19 Gaa ne nago' nij so' manj rihaan nij sí yanij, ne ca'nga' nacoo nij sí yanij quene'en nij so' manj, ne go' nij so' cuarta xráj, ne cachron nij so' manj rihaan rcutze a. Gaa ne cachén va'nuj güii, gaa ne cunu'u i'na' uún 'unj, qui'yaj Diose ei —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachín ni'yaj nii sí cu'naj Jacobo do', sí cu'naj Juan do', se vaa cataj roj so' suun sa' doj qui'yaj Jesucristó a

20 Gaa ne cuchi' nii sí cu'naj Jacobo do', sí cu'naj Juan do', rihaan Jesucristó, ne ta'ní sí cu'naj Zebedeo me uún roj so' a. Dan me se cuchi' nij ta'nij no' rihaan Jesucristó, gaa ne canicun' ruj no' rihaan Jesucristó, ne cataj no' se vaa vaa se cachin' ni'yaj no' rihaan so', rá no' a.

21 —Me se achiin mán so' ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man no' a.

Ne cataj no':

—Cataj xna'anj so' se vaa asa' guun chij so' rihaan chumij nihánj, ne quitaj roj ta'nij x'núu so', ne cataj roj so' suun sa' doj qui'yáa so' á. Dan me se yo'o so' cayáan rej nuva' so', ne yo'ó so' cayáan rej nichruún so', ne quirij ta'nga' roj so' ga so', cataj so', raj a —taj chana yo' a.

22 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj tinuj roj so' a:

—Ne ne'en roj soj me rasuun cachín ni'yaj roj soj rihanj nihánj a ma'. 'O se guun nucuaj roj soj quirán' roj soj sayuun ndaa vaa quirán' 'unj na' —taj Jesucristó, xná'anj so' a.

—Guun nucuaj rój nanj adonj —taj roj so' a.

23 Gaa ne cataj Jesucristó:

—Ya ya quirán' soj sayuun gaj nanj á. Tzaj ne ne nó xcúnj cataj xna'anj 'unj me sí cayáan x'núu 'unj rej nuva' 'unj do', rej nichrunj do', ma'. Orún' Réj sí nicun' xtá' cataj xna'anj me sí quirij ta'nga' gaj nanj adonj —taj Jesucristó a.

24 Gaa ne cuno yo'ó chí' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó se vaa ca'mii roj tinuj roj so' rihaan Jesucristó, ne ca'maan rá nij so' ni'yaj nij so' man roj so' a. 25 Gaa ne canacúun Jesucristó man cunudanj nij so' se vaa ca'na' nij so' rihaan so', ne cataj so':

—Ne'en soj se vaa nij sí ata suun man rihaan chumij nihánj me se rii ta'nga' uxrá nij so' rihaan tuvi' nij so' nanj adonj. 26 Tzaj ne se gaa danj sca'núj nij soj a ma'. 'O se sese me rá nij soj guun chij nij soj rihaan tuvi' nij soj, ne guun nij soj sí qui'yaj suun rihaan taran' tuvi' nij soj, 27 ne ase vaa mozó ro', danj gaa xa' nij soj rihaan taran' tuvi' nij soj nanj adonj. 28 Dan me se ca'née Diose man nica'j yu'unj 'unj man yuvij, tzaj ne ne ca'na' 'unj ne guun nij yuvij mozó rihanj ma'. 'O se ca'ná' 'unj qui'yaj suun ma'anj rihaan nij yuvij nanj adonj. Ne ca'ná' 'unj nayon ma'anj rihaan yuvij ne cavi' 'unj che'é cacun' ata nij so', gaa ne cavij sa' uxrá nij so', qui'yaj nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa naxra' rihaan vij sí tuchrij, qui'yaj Jesucristó a

29 Gaa ne cavij nij so' chuman' Jericó, ne cachée ndo'o yuvij xcó Jesucristó a. 30 Ne vaa vij sí tuchrij ne tu'va chrej, ne cuno roj so' cuentó se vaa cachén Jesucristó rej ne roj so' a. Che'é dan caguáj roj so', cataj roj so':

—Ya ya ta'ní ta'nij si'no' sí cu'naj David sí cane gaa naá mé so', Señor. Cunu'u ee rá so' man rój ei —taj roj so' a.

³¹ Tzaj ne:

—Dínj tu'va roj soj á —taj nij yuvij rihaan roj so' a.

Tzaj ne doj a nucuaj caguáj roj so', cataj roj so':

—Ta'níi ta'nij si'nq síi cu'naj David síi cane gaa naá mé sq', Señor. Cunuu 'eé rá sq' man rój ei —taj uún roj so' a.

³² Gaa ne canicun' Jesucristó, ne canacúun Jesucristó man roj so' se vaa ca'na' roj so' rihaan so', ne cataj so':

—Daj qui'yáj man roj soj, rá roj soj ga —taj Jesucristó, xna'anj so' man roj so' a.

³³ —Cunuu sa' rihaan rój, rá rój, Señor —cataj roj so' a.

³⁴ Gaa ne cunuu 'eé rá Jesucristó man roj so', ne cuta' Jesucristó ra'a Jesucristó rihaan roj so', gaa ne veé mañ orá dan cunuu sa' rihaan roj so' nanj adonj. Gaa ne ca'anj roj so' ga Jesucristó a.

21

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó gaa catúj Jesucristó chuman' Jerusalén a

¹ Gaa ne cuchi' Jesucristó cuchi' nij síi tucu'yón se-nana so' cuchi' tu'va chuman' cu'naj Betfagé a. Naj chuman' yo' tacó quij cu'naj Quij man Chruun Olivó, ne nichrun' naj chuman' Jerusalén ga chuman' cu'naj Betfagé yo' a. Gaa ne ca'née Jesucristó man vij tuvi' nij síi tucu'yón se-nana so' ca'anj roj so' rque chuman' yo', ² ne cataj so' rihaan roj so' a:

—Catuu roj soj chuman' nihánj, chuman' naj rihaan ní', ne nari' nu' roj soj yo'q burró chana numii, ne vaa ta'níi xo' burró le'ej ya'anj nicun' ga xo' adonj. Nache roj soj man burró chana yo', ne nicaj roj soj man roj xo' ca'na' roj soj rihaan 'unj á. ³ Ne sese xna'anj nii man roj soj me che'é nache roj soj burró, ne cataj roj soj: “Síi 'nij ra'a man ní' achiin xcuu nihánj rihaan chuguanj”, cataj roj soj, gaa ne nu' ca'nej nij so' man roj xcuu ca'na' roj xcuu ga roj soj ei —taj Jesucristó rihaan roj so' a.

⁴ Dan me se nu' yo' qui'yaj Jesucristó, qui'yaj gueé so' ndaa vaa taj síi nata' se-nana Diose gaa naá a. Ne síi nata' yo' ro', cataj so': ⁵ “Dan me se cataj xna'anj soj rihaan nij síi man chuman' Jerusalén se vaa xcaj nij so' cuentá se vaa ca'na' síi guun chij rihaan nij so' adonj. Dan me se síi nica' nimán me so', quitaj so' xráá burró a. Dan me se quitaj so' xráá ta'níi xcuu 'yaj suun nanj adonj”, taj síi nata' yo' a.

⁶ Dan me se ca'anj roj síi tucu'yón se-nana Jesucristó, ne qui'yaj roj so' nu' ndaa vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan roj so' a. ⁷ Dan me se nicaj roj so' man roj ta'nij roj burró chana yo' ca'anj roj so' rihaan Jesucristó, ne cuta' roj so' yatzij xráá roj xcuu, ne cavii Jesucristó a. ⁸ Ne que'ee nij yuvij cuchruj yatzij sagan' nij yuvij rá chrej, ne ta'aj nij tuvi' nij so' ro', ca'ne' ra'a chruun, ne caraa nij so' rá chrej, cacheé roj burró yo' rihaan yatzij do', rihaan ra'a chruun do' a. ⁹ Ne man uxrá yuvij quitáa yaan rihaan Jesucristó, ne man uxrá yuvij noco' rej xco Jesucristó a. Ne caguáj nij yuvij, cataj nij yuvij:

—Caraa gueé ní' rihaan ta'níi ta'nij si'nq síi cu'naj David síi cane gaa naá nanj á. Cunaj ndo'o vaa ca'na' síi ca'née síi 'nij ra'a man ní' adonj. Se luj ndo'o me 'yaj Diose che'é ní' á. Caraa gueé ní' rihaan Diose síi nicun' xta' ei —taj nij yuvij, caguáj nij yuvij a.

¹⁰ Dan me se catúj Jesucristó chuman' Jerusalén, ne caráya'anj taran' nij yuvij man chuman' yo', ne cataj nij so':

—Me síí atúj chuman' gá —cataj nij síí man chuman' Jerusalén, xná'anj nij so' man nij yuvií atúj chuman' Jerusalén a.

¹¹ —Síí nihánj me Jesucristó síí cavii chuman' Nazaret chuman' naj estadó Galilea, ne síí nata' se-nana Diose me so' adonj —taj nij yuvií catúj chuman' Jerusalén, ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quirii Jesucristó man nij yuvií tu'vej rasuun man rá nuvií nocoo a

¹² Gaa ne catúj Jesucristó rá nuvií nocoo, gaa ne quirii so' man taran' nij síí tu'vej rasuun do', man taran' nij síí quiránj rasuun man rá nuvií do' a. Ne tiguíj ra'a so' nij chruun mesá natuná nii sa'anj rihaan, ne tiguíj ra'a so' chruun xlá taj nij síí tu'vej cha'aan a. ¹³ Gaa ne ca'mii so' rihaan nij so', cataj so':

—Danj Diose taj se vaa tucua Diose rej na'váj yuvií rihaan Diose me nihánj á. Tzaj ne guun tucua síí ituy man tucua Diose nihánj, qui'yaj soj nanj á —taj Jesucristó a.

¹⁴ Gaa ne catúj síí tuchrii catúj síí rengó catúj rá nuvií, ne nahuun sa' nij so', qui'yaj Jesucristó a.

¹⁵ Ne man xnii catúj rá nuvií, ne caguáj nij xnii cataj nij xnii:

—Caraa guee ni' rihaan síí nihánj ta'níí ta'nij si'no síí cu'naj David síí cane gaa naá ei —taj nij xnii a.

Ne vaa xrej atá suun nocoo doj vaa síí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés vaa, ne quene'en nij so' nu' suun sa' qui'yaj Jesucristó rá nuvií, ne cuno nij so' nana caguáj nij xnii a. Gaa ne ca'maan rá nij so', ¹⁶ ne cataj nij so':

—Unó so' nana aguáj xnii nihánj na'. Me che'é a'vej so' caguaj xnii danj ga —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

Ne cataj Jesucristó:

—Unó 'unj ei. Me che'é na'vej rá nij soj ca'mii xnii danj ga. Ne ni'yaj soj, ne Diose ca'née nana vaa danj nimán xnii ca'mii xnii danj a. Me che'é ne nayaá nij soj nana no rihaan danj Diose ga. Ése gaa naá, ne ca'mii yo'ó so' rihaan Diose, cataj so' se vaa ve'é ca'mii xnii do', ve'é ca'mii ne'ej utzii too do', rihaan Diose, qui'yaj ma'an Diose, taj nana no rihaan danj Diose a —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁷ Gaa ne tanáj Jesucristó man nij so', ne curihanj so' chuman' Jerusalén, ne ca'anj so' chuman' Betania, ne caran' so' 'o yan' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa canacoó 'o chruun man chruj higó, qui'yaj Jesucristó a

¹⁸ Rej ranga' cavii uún Jesucristó ca'anj so' chuman' Jerusalén, ne na'aan rque so' a. ¹⁹ Gaa ne quene'en so' 'o chruun man chruj higó nicun' tu'va chrej, ne ca'anj so' tacóo chruun yo', tzaj ne taj vaj á 'o chruj higó ne quiríj so' a ma'. Maan nanj coj uun táá raá chruun yo' a. Gaa ne ca'mii so' rihaan chruun yo', cataj so':

—Daj chihaa míj se cumán chruj raá so' ma' —taj Jesucristó a.

Ne nu' ca'mii so' ga chruun, ne maan orá dan canacoó chruun man chruj higó yo' a. ²⁰ Gaa ne caráya'anj nij síí tucu'yón se-nana Jesucristó, quene'en nij so' se vaa quiran' chruun yo' a. Ne cataj nij so':

—Asa' ca'vee nu' nacoó chruun nihánj cuano ga —taj nij so', caráya'anj nij so' a.

²¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Yá yá cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa sese se guun vij rá soj ne yo'õ cuchuman rá soj, ne doj a qui'yaj soj vaa güii, se vaa qui'yáá 'unj man chruun nihánj a adonj. Dan me se cataj xna'anj nij soj rihaan quij xcaan yo' se vaa cūrihanj quij rej nicun' quij ne ca'anj nij quij rque na ya'anj, ne ya ca'anj nij yo' rque na ya'anj, qui'yaj soj adonj. ²² Ne nu' se vaa cachinj ni'yaj soj rihaan Diose ro', rque Diose rihaan soj, sese yá yá cuchuman rá soj nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa xná'anj nii man Jesucristó me sí ca'ne' suun rihaan so' qui'yaj so' ndaa vaa 'yaj so' a

²³ Gaa ne catuj Jesucristó rá nuvií, ne tucuyón so' nana man nij sí man rá nuvií yo' a. Gaa ne cuchi' nij xrej atá suun nocõo doj do', nij sí uun chij rihaan nij yuvií do', rihaan so', ne xná'anj nij so' man so', cataj nij so':

—Me sí ca'ne' suun rihaan so' qui'yáá so' ndaa vaa 'yáá so' ga —taj nij so' a.

²⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ne vaa yo'õ nana xná'anj 'unj man nij soj, ne sese yá cataj xna'anj nij soj nana yo' rihanj, ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj me sí ca'ne' suun rihanj a.

²⁵ Dan me se me sí ca'ne' suun rihaan sí cu'naj Juan cutá' ne so' man yuvií, rá soj ga. Ma'an Juan cavii raá na'. Ase Diose cataj xna'anj rihaan so' xa'. Cataj xna'anj nij soj rihanj á —taj Jesucristó a.

Gaa ne nuchruij raá ndo'o nij so' ga tuvi' nij so', cataj nij so':

—Sese cataj ni' se vaa Diose ca'ne' suun rihaan sí cu'naj Juan cutá' ne so' man yuvií, ne cataj Jesucristó rihaan ni' me che'é ne cuchuman rá ni' nana ca'mii Juan, cataj so' a. ²⁶ Tzaj ne sese cataj ni' se vaa nuveé sij ca'ne' Diose suun rihaan me sí cu'naj Juan, ne ca'maan rá nij yuvií, ne quirán' ni' sayuun, qui'yaj nij yuvií nanj á. 'O se nij yuvií me se sí ca'née Diose nata' se-nana Diose me sí cu'naj Juan, rá cunudanj nij yuvií nanj á —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

²⁷ Gaa ne cataj nij so' rihaan Jesucristó:

—Ne ne'en núj me sí ca'ne' suun rihaan sí cu'naj Juan cutá' ne so' man yuvií ma' —taj nij so' a.

—Che'é dan se cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj me sí ca'ne' suun rihanj qui'yaj ndaa vaa 'yá ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é roj ta'ní 'o so' a

²⁸ Gaa ne nanó Jesucristó cuentó nihánj cuno nij so' a:

—Ne daj vaa nana nihánj nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj, rá soj ga. Vaa vij ta'ní 'o so' a. Ne cuchi' so' rihaan yo'õ ta'ní so', cataj so': “Cuan' cavij so' qui'yaj suun so' rque naá chruij uvá, rej”, taj so' rihaan ta'ní so' a. ²⁹ “Se ca'anj 'unj ma'”, taj xnii yo' rihaan rej so' a. Tzaj ne orá nii doj naqui'yaj nica' so' nimán so', ne ca'anj qui'yaj suun so' a. ³⁰ Gaa ne cuchi' rej xnii rihaan yo'õ ta'ní so', ne cataj xna'anj so' se vaa ca'anj xnii yo', qui'yaj suun yo' a. “Ca'anj 'unj, ataj”, taj so' rihaan rej so' a. Tzaj ne ne ca'anj so' qui'yaj suun so', ne tiha' so' man rej so' a. ³¹ Ne me ta'ní snó'o yo' cuno sa' rihaan so', rá soj ga —taj Jesucristó, xná'anj Jesucristó man nij so' a.

—Xnii ca'anj qui'yaj suun ro', cuno yá so' rihaan rej so' ei —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Yá yá cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj cuano se vaa nij sí tiha' yu'unj man yuvií che'é puextó do', nij chana nihá' rá ga chii do', quitaj yaan rihaan

soj catuꝝ nij so' rihaan Dioꝛ asa' guun chij Dioꝛ rihaan chumiꝝ nihánj, ne quinaj xco nij soj adonj. ³² 'O se cuchi' sí cu'naj Juan rihaan nij soj, ne tucu'yón so' rihaan nij soj daj qui'yaj soj cunꝝ sa' soj rihaan Dioꝛ, tzaj ne ne cuchuman rá nij soj nana ca'mii so' ma'. Tzaj ne nij sí tiha' yu'unj man yuviꝝ che'é puextó do', nij chana niha' rá ga chii do', cuchumán rá nana ca'mii Juan nanj adonj. Ne quene'en soj se vaa cuchumán rá nij so', tzaj ne ne nuchran' nimán soj, ne ne cuchuman rá ma'an soj ma'.

Nana nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é yuviꝝ chi'ii 'yaj suun rihaan yo'ó a

³³ Ne cunꝝ uún nij soj yo'ó cuentó nihánj á. Dan me se vaa yo'ó sí to'oj, ne cuchruj so' yo'ó naa chruj uvá, ne qui'yaj so' chingá nu' anicaj tu'va naa yo', gaa ne gáán so' yu'uj rej xtun' chruj uvá ne cavii na, ne cune' so' 'o ve' nata' cayáán nij sí cutumé naa yo' a. Gaa ne tanáj so' man naa yo' rihaan sí qui'yaj suun naa yo', ne curihanj so' ca'anj so' gan' a. ³⁴ Cachén doj yavii, ne quisij yavii cutá nii chruj uvá, ne ca'née sí xnaa yo' man yo'ó ta'aj nij se-mozó so' rihaan nij sí nuꝝ tumé xnaa so' a. Me rá so' ca'na' nıcaj yo'ó nij se-mozó so' doj chruj uvá rihaan ma'an so' a. ³⁵ Gaa ne quita'aa nij sí nuꝝ tumé naa man yo'ó nij mozó cuchi' uún a. Dan me se go' uxrá nij so' chruun xráa yo'ó mozó yo', ne ticavi' nij so' man yo'ó mozó yo', ne go' uxrá nij so' yahij man yo'ó mozó yo' ne yuun che'e cavi' so' nanj adonj. ³⁶ Gaa ne ca'née uún sí xnaa yo' man yo'ó danj mozó ca'anj uún rej naj xnaa so' a. Tzaj ne nij sí nuꝝ tumé naa ro', yo'ó danj qui'yaj uún nij so' man uún nij sí cuchi' uún a. ³⁷ Veé dan, gaa ne ca'née sí xnaa yo' ta'nii so' rej man nij sí nuꝝ tumé xnaa so' a. "Caraa cochroj nij sí tumé naa rihaan ta'nıj sese ca'anj ta'nıj saj xee", taj sí xnaa yo' a. ³⁸ Tzaj ne quene'en nij sí tumé naa man ta'nii sí xnaa, ne cataj nij so': "Sí nihánj me sí guun sí xnaa naa nihánj vaa güii ei. Che'é dan ticavi' ni' man so', ne vaa güii, ne guun xnaa ma'an ni' man naa nihánj chuguanj", taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a. ³⁹ Gaa ne quita'aa nij so' man ta'nii sí xnaa yo', ne quirrii nij so' xe', ne ticavi' nij so' man ta'nii sí xnaa adonj. ⁴⁰ Ne vaa güii, ne ca'na' uún sí xnaa yo', ne daj qui'yaj so' man nij sí nuꝝ tumé xnaa so', rá nij soj ga —taj Jesucristó, xna'anj so' man nij xrej do', man nij sí uun chij do' a.

⁴¹ —Qui'yaj ndo'o sí xnaa yo' sayuun man nij sí chi'ii 'yaj suun xnaa so', ticavi' so' man nij so' nanj á. Ne taꝛuachén so' xnaa so' rihaan yo'ó sí tumé xnaa so', ne yavii cutá nii chruj uvá ro', ve'é rque nij so' chruj yo' rihaan sí xnaa yo' nanj adonj —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁴² Gaa ne cataj Jesucristó:

—Me che'é ne nayaá nij soj nana nihánj nana no rihaan danj Dioꝛ ga: "Yuvej quiri'ıj nij sí cune' ve' ro', guun yuvej sa' doj rihaan cunudanj nij yuvej man tacóo ve' yo' nanj adonj. Ma'an sí 'nij ra'a man ni' qui'yaj yo', ne cunaj uxrá vaa yo', rá ní á", taj danj Dioꝛ a. ⁴³ Che'é dan cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj se vaa ca'nee Dioꝛ se-suun soj suun guun chij ga Dioꝛ rihaan chumiꝝ nihánj, gaa ne cune' Dioꝛ man yo'ó yuviꝝ se vaa guun chij yo'ó nij yuviꝝ rihaan chumiꝝ nihánj ga so', ne ve'é qui'yaj yo'ó nij yuviꝝ yo' nu' se vaa me rá Dioꝛ qui'yaj nij so' nanj á. ⁴⁴ Ne yuvej yo' me se ase vaa yuvej yo' vaa 'unj, ne ase vaa yuviꝝ tíxé yuvej yo' vaa yuviꝝ na'vej rá cunꝝ rihaan 'unj, ne uxrá quiran' nij so' sayuun nanj adonj. Ne ase vaa yuviꝝ quinij yuvej yo' xráa vaa nij yuviꝝ qui'yáa 'unj sayuun man, ne yuun che'e quinavij nij so' nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj —taj Jesucristó a.

⁴⁵ Dan me se cuno nij xrej atā suun nocōo doj cuno nij sí fariseo cuno cuentó nanó Jesucristó, ne quene'en nij so' se vaa che'e ma'an nij so' me cuentó nanó Jesucristó a. Ase vaa nij sí nuu tumé naa vaa ma'an nij so' ni'yaj Jesucristó, ne quene'en nij so' se vaa che'é dan nanó Jesucristó cuentó yo' a. ⁴⁶ Gaa ne nanó rá nij so' daj gaa quita'aa nij so' man Jesucristó, tzaj ne cucu'vi' nij so' ni'yaj nij so' man nij yuvií a. 'O se sí nata' se-nana Diose me Jesucristó, rá nij yuvií a.

22

Nana nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é nij sí catuu rihaan Diose asq' guun chij Diose rihaan chumií nihánj a

¹ Gaa ne ca'mii uún Jesucristó, nanó so' doj cuentó rihaan nij so', cataj so':

² —Ase vaa qui'yaj yo'o sí nicaj suun rey ro', danj qui'yaj uún Diose asq' guun chij Diose rihaan chumií nihánj ei. Dan me se sí nicaj suun rey yo' me se qui'yaj so' cha'anj che'é ta'ní so' sí nara'aa, ³ ne vaa yuvií navij rá cha'anj ga so', ne ca'née so' se-mozó so' ca'anj nij so' rihaan nij yuvií, cataj xna'anj se-mozó so' rihaan nij yuvií se vaa ca'na' nij so' tucua so' navij rá nij so' cha'anj nara'aa yo', tzaj ne ne ca'vej nij yuvií yo' ca'na' nij so' tucua sí nicaj suun rey a. ⁴ Gaa ne ca'née uún so' man doj se-mozó so' rihaan nij sí navij rá cha'anj ga so', ne ca'née so' nana rihaan nij yuvií yo' se vaa aj qui'yaj chuvii so' cha ni'yánj nij so' do', se vaa aj ticavi' so' scúj aj ticavi' so' scúj le'ej ramii ndo'o aj ticavi' so' do', se vaa aj vaa chuvii nu' rasuun qui'yaj so' a. Che'é dan ca'na' nij so', ne navij rá nij so' cha'anj ga so', ne che'é dan ca'née so' nana rihaan nij sí navij rá cha'anj ga so' a.

⁵ "Tzaj ne ne ca'na' a ó nij so' a ma'. Maan se ta'aj nij so' ca'anj qui'yaj suun xnaa nij so', ne yo'ó ta'aj nij so' ca'anj cutu'vee rasuun rihaan yuvií uún a.

⁶ Ne yo'ó nij so' quita'aa man nij se-mozó sí nicaj suun rey, ne qui'yaj chi'ii nij so' man mozó yo', ne ticavi' nij so' man mozó nacúun man nij so' a. ⁷ Gaa ne ca'maan ndo'o rá sí nicaj suun rey yo', ne ca'née so' man nij se-tanu so' ca'anj ticavi' nij so' man sí ticavi' man se-mozó so' a. Cuchi' nij tanuu rihaan nij sí ticavi' man mozó yo', ne ticavi' nij tanuu man nij so', ne caxrij ya'an nij tanuu man se-chuman' nij so', ne cacaa nu' chuman' yo' a.

⁸ "Gaa ne ca'mii sí nicaj suun rey rihaan nij se-mozó so', cataj so': "Sij qui'yaj chuvii ní' navij rá ní' cha'anj, tzaj ne nij sí me rá 'unj navij rá cha'anj gaj me se nuveé sij sa' me nij so' a ma'. Ne nó xcúun nij so' ca'na' nij so' ma'.

⁹ Che'é dan ca'anj soj rej nuná tuvi' chrej, ne naj guun yuvií nari' soj ro', cataj xna'anj soj rihaan yuvií yo' se vaa ca'na' nij so' navij rá nij so' cha'anj ga ní' á". Danj ca'mii so' rihaan se-mozó so', ¹⁰ gaa ne curihanj nij mozó, ne naqui'yaj chre' nij so' man cunudanj nij yuvií nari' nij so' rá chrej, ne dan me se ta'aj nij yuvií yo' me sí chi'ii, ne ta'aj nij yuvií yo' me sí sa' a. Dan me se quisj caraa nu' ve' canuú cha'anj, gaa ne ca'anj cayáán taran' nij yuvií rihaan mesá cha ni'yánj nij so' a.

¹¹ "Gaa ne catúj sí nicaj suun rey yo' rá ve' chá ni'yánj nij so', ne quene'en so' man yo'o so', se vaa nuvi' yatzij nuu nij sí navij rá cha'anj nara'aa nuú so' a. ¹² Gaa ne ca'mii sí nicaj suun rey rihaan so', cataj so': "Me che'é catúj so' rá ve' nihánj ve' anuú cha'anj, ne nuvi' yatzij nara'aa nuú so', ga tinu'", taj so' a. Ne guun na'aj so', ne ne ca'mii so' a. ¹³ Gaa ne ca'ne' sí nicaj suun rey yo' suun rihaan nij se-mozó so', cataj so': "Numij soj tacóo sí nihánj numij

soj ra'a sí níhánj nómíj soj, ne quiri'ij soj man so' xe' ca'anj so' rej rmi' á", taj sí nicaj suun rey yo' a. Rej rmi' yo' me se yo' me rej ta'vee ndo'o yuvií ne ndaa chá ruj yuvií cúu yan' yuvií adonj. ¹⁴ 'O se nacúun Diose man uxrá yuvií ca'na' nij yuvií cayáán nij yuvií ga so', tzaj ne doj vaa nij yuvií narii Diose cane ga so' nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana níhánj taj xna'anj che'é puextó go' ní' rihaan gobiernó ne che'é se rque ní' rihaan Diose do' a

¹⁵ Gaa ne curihanj nij sí fariseo, ne nuchruj raa nij so' ga tuvi' nij so' daj qui'yaj nij so' cuta' nij so' cacun' xráá Jesucristó che'é nana ca'mii Jesucristó a. ¹⁶ Gaa ne ca'néé nij so' man nij sí tucu'yón se-nana ma'an nij so' do', man nij sí noco' man sí cu'naj Herodes do', cuchí' nij so' rihaan Jesucristó a. Ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Ne'en núj se vaa nana ya inanj a'mii so', ne ya tucu'yón so' rihaan yuvií daj qui'yaj yuvií canoco' yuvií man Diose, maestro. Ne ne chu'vi' so' ni'yaj so' man nij yuvií daj cataj yuvií ma'. Ne 'o cuyaán vaa nu' yuvií rihaan so' chuguanj. ¹⁷ Che'é dan cataj xna'anj so' rihaan núj daj qui'yaj yuvií, rá so' á. No xcúun yuvií go' yuvií puextó rihaan sí nicaj suun cu'naj César na'. Ase se go' yuvií xa' —taj nij so', xná'anj nij so' nana tiha' yu'unj man Jesucristó a.

¹⁸ Tzaj ne quene'en Jesucristó se vaa me rá nij so' qui'yaj chí'ii nij so' man so' a. Che'é dan cataj so':

—Me che'é me rá soj tiha' yu'unj soj manj ne cuta' soj cacun' xráj ga. 'O se sí tiha' yu'unj man yuvií me soj, ne quij vaa nimán soj adonj. ¹⁹ Tihaan soj rihanj daj vaa sa'anj o' ní che'é puextó á —taj Jesucristó rihaan nij sí me rá tiha' yu'unj yo' a.

Gaa ne nano' nij so' sa'anj aga' o' yuvií che'é puextó, ne tihaan nij so' sa'anj aga' yo' rihaan Jesucristó a.

²⁰ —Me sí nó rihaan sa'anj aga' níhánj ga. Ne me sí se-chuvii nó rihaan sa'anj aga' níhánj ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij sí me rá tiha' yu'unj yo' a.

²¹ —Sí nicaj suun cu'naj César me nó rihaan sa'anj aga' yo', ne nó se-chuvii so' rihaan sa'anj ei —taj nij so' a.

Gaa ne cataj Jesucristó:

—Che'é dan go' soj si'yaj sí nicaj suun cu'naj César rihaan ma'an so', ne rque soj si'yaj Diose rihaan Diose á —taj Jesucristó a.

²² Dan me se cuno nij so' nana ca'mii Jesucristó, ne ca'anj rá nij so', ne tanáj nij so' man Jesucristó, ca'anj nij so' a.

Nana níhánj taj xna'anj se vaa ya cunuú i'na' uún nij sí cavi' a

²³ Ne corá cuchí' doj nij sí saduceo rihaan Jesucristó a. Nij sí saduceo ro', a'mii nana níhánj se vaa daj chíhaa míj se cunuú i'na' uún yuvií asa' cavi' yuvií, taj nij so' a. Dan me se xná'anj nij so' man Jesucristó, ²⁴ ne cataj nij so' nana níhánj a:

—Cataj xna'anj sí cu'naj Moisés nana níhánj cunó ní' a: “Sese cavi' yo' o so', ne sese taj vaj ta'níi so', ne no xcúun tinúu so' xcaj tinúu so' man choco' so' chana quináj, ne cotoj tinúu sí cavi' ga choco' so', ne cuchruj no' ne'ej, ne guun ta'nij sí cavi' man ne'ej yo', ne cunuú ne'ej yo' rihaan to'óo sí cavi' yo' a”, taj sí cu'naj Moisés gaa naá, maestro. ²⁵ Dan me se vaa chíj nij tinuj 'o nij so' ne ga núj a. Sí chava' ro', xcaj man chana, tzaj ne cavi' so', ne taj vaj ne'ej cuchruj chana nicá so', qui'yaj so', ne che'é dan quináj uun chana

yo', ne che'é dan xcaj scue'ee sí cavi' yo' man choco' so' a. ²⁶ Tzaj ne cavi' so' uún, ne quináj uún chana xcaj scue'ee so' uún, ne veé dan me se xcaj chij nij tinuj nij so' man chana yo', tzaj ne cavi' taran' nij so' nanj á. ²⁷ Sij, gaa ne cavi' ma'an chana yo' uún, ²⁸ ne dan me se asa' cunuu i'na' uún nij sí cavi', gaa ne me nij tinuj nij so' nica' man chana yo', rá so' ga. 'O se gaa vaa i'na' nij so', ne nica' taran' nij tinuj nij so' guun orún' no' a —taj nij sí saduceo, xna'anj nij so' man Jesucristó a.

²⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ne ne'en uxrá soj ma'. 'O se ne ne'en soj me taj danj Diose, ne ne ne'en soj sese nucuaj ndo'o Diose a. ³⁰ 'O se asa' cunuu i'na' uún nij sí cavi', ne se xcaj tuvi' nij so' a ma'. 'O se ase vaa yaán nij se-mozó Diose rej xtá' ro', danj gaa cayáán nij so' nanj adonj. ³¹ Gaa ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj daj gaa quene'en soj se vaa ya ya cunuu i'na' uún yuvij asa' cavi' yuvij ei. Ataa nayaa soj nana nihánj nana ca'mii ma'an Diose na'. Dan me se se-nana Diose taj: ³² “Diose sí noco' nij sí man gaa naá sí cu'naj Abraham do', sí cu'naj Isaac do', sí cu'naj Jacob do', mej a.” Danj ca'mii Diose che'é nij sí man gaa naá yo' a. Dan me se nuvé se-Diose nij xngá me Diose ma'. Inanj nij sí vaa i'na' a'vee noco' man Diose nanj adonj. Che'é dan, nda' se sí cane gaa naá me va'nuj nij so', tzaj ne vaa i'na' nij so' rihaan Diose nanj ei —taj Jesucristó a.

³³ Dan me se cuno nij yuvij nana ca'mii Jesucristó, gaa ne guun niha' uxrá rá nij so' se vaa ve'é uxrá tucu'yón so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me nana me nana nocoo doj cunq ní a

³⁴ Dan me se cuchi' nana rihaan nij sí fariseo se vaa sa' uxrá ca'mii Jesucristó rihaan nij sí saduceo ne taj vaj nana nari' nij sí saduceo ca'mii uún nij so' rihaan Jesucristó ma'. Gaa ne cunuu chre' nij sí fariseo nuchruj raa nij so' daj qui'yaj ma'an nij so' a. ³⁵ Gaa ne xna'anj yo'o tuvi' nij so' yo'o nana man Jesucristó, quene'en so' sese guun nucuaj Jesucristó cataj xna'anj Jesucristó nana yo' a. Dan me se cataj so':

³⁶ —Me nana cataj xna'anj Moisés me nana nocoo ndo'o nana cunq uxrá ní ga —taj so', xna'anj so' a.

³⁷ Gaa ne cataj Jesucristó:

—“Ndaa nimán yá so' guun rá so' ni'yaj so' man Diose sí 'nij ra'a man ní, ne yo'o ndaa cúu yave mán so' cuchuman rá ni'yaj man Diose nanj adonj”. ³⁸ Ne nihánj me ya nana uun chij ya nanj ei. ³⁹ Ne ase vaa nana yo', danj vaa yo'o nana nihánj nana me rá Diose cunq uún ní a: “Adi' se 'ee rá so' man ma'an so' ro', danj gaa 'ee rá so' man tuvi' so' á”. ⁴⁰ 'O cuyaan a'mii roj nana nihánj ga nu' tucuáan cuchruj sí cu'naj Moisés gaa naá do', ga nu' nana nata' nij sí nata' se-nana Diose gaa naá do' nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sí ca'nej Diose tjanii man yuvij rihaan sayuun ro', nuvé nanj yuvij me so' ma'

⁴¹ Dan me se nuu chre' nij sí fariseo rihaan Jesucristó, gaa ne xna'anj Jesucristó man nij so', cataj so':

⁴² —Daj sij me sí ca'nej Diose tjanii man yuvij rihaan sayuun, rá nij soj ga. Me sí tuvi' me so', rá soj ga —taj Jesucristó, xna'anj so' man nij sí fariseo a.

—Ta'nii ta'nij si'no sí cu'naj David sí cane gaa naá me sí ca'na' tjanii man yuvij rihaan sayuun nanj á —taj nij sí fariseo a.

⁴³ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Tzaj ne gaa cunuú Nimán Diose nimán síi cu'naj David, ne cataj David se vaa síi 'nij ra'a man ma'an so' me síi ca'nej Diose tinanii man yuvii rihaan sayuun nanj á. Dan me se cataj so': ⁴⁴ "Ca'mii Diose síi 'nij ra'a man ní' rihaan síi 'nij ra'a manj, cataj so' se vaa cayáán síi 'nij ra'a manj x'núú Diose rej nuva' Diose ndaa se quisij qui'yaj canaán Diose rihaan taran' nij síi taj ri'yun' man síi 'nij ra'a manj ne quirii ta'nga' síi 'nij ra'a manj rihaan nij so' nanj adonj", taj síi cu'naj David yo' a. ⁴⁵ Dan me se síi 'nij ra'a man síi cu'naj David me síi ca'nej Diose tinanii man yuvii rihaan sayuun, taj síi cu'naj David yo' a. Sese 'nij ra'a so' man David, ne me che'é taj soj se vaa nanj ta'nii ta'nij si'no David me so' ga. Taj che'é cataj soj se vaa nanj yuvii me so' ma' —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo yo' a.

⁴⁶ Ne a 'ó nij so' ne guun nucuaj cataj xna'anj 'o nana rihaan Jesucristó, ne a 'ó nij so' ne quisij rá xna'anj doj nana man Jesucristó a ma'.

23

Nana nihánj taj xna'anj che'é cacun' tumé nij síi naquiyaj cuu se-tucuñj Moisés do', che'é cacun' tumé nij síi fariseo do' a

¹ Gaa ne ca'mii Jesucristó rihaan nij yuvii do', rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' do', ² cataj so':

—Nij síi naquiyaj cuu se-tucuñj Moisés do', nij síi fariseo do', ata nij so' se-suun síi cu'naj Moisés síi cane gaa naá a. ³ Che'é dan, naj guun nana cataj nij so' rihaan soj ro', cunõ soj nu' nana yo', ne danj qui'yaj guee soj á. Tzaj ne se qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj nij so' a ma'. 'O se taj xna'anj nij so' daj qui'yaj yuvii, tzaj ne ne 'yaj ma'an nij so' se vaa taj nij so' ma'. ⁴ Ne a'ne' uxrá nij so' suun rihaan yuvii daj qui'yaj yuvii canoco' yuvii man Diose, ne dan me se ase vaa yuvii araa ndo'o rasuun 'ee xráa tuvi' vaa nij so', tzaj ne a doj ne racuñj nij so' man yuvii cata yuvii rasuun 'ee yo' a ma'. A 'ó raa ra'a nij so' ne racuñj nij so' man yuvii nanj man adonj. ⁵ Naj guun suun sa' 'yaj nij so' ro', tzaj ne maan che'é rej me rá nij so' quene'en yuvii, ne che'é dan 'yaj nij so' danj nanj adonj. 'O se caxra' ndo'o vaa nij caxran' nuu se-nana Diose noco' rihaan nij so', 'yaj nij so', ne xcaan ndo'o vaa yiquitzij noco' tu'va sagan' nij so', 'yaj uún nij so', ⁶ ne niha' rá nij so' nana' nij so' rej sa' doj quitaj nij so' gaa 'anj nij so' cha'anj, ne niha' rá nij so' nana' nij so' chruun xlá sa' doj quitaj nij so' rá ve' tucu'yón yuvii se-tucuñj Moisés, ⁷ ne niha' rá nij so' gaa ve'é a'mii yuvii ga nij so' gaa chéé nij so' yu'vee, ne niha' rá nij so' cataj yuvii "Síi guun chij" rihaan nij so', ⁸ tzaj ne ma'an soj ro', se guun cataj yuvii "Síi guun chij" rihaan ma'an soj, qui'yaj soj a ma'. 'O se vaa orún' síi uun chij rihaan soj, ne tinuj taran' soj nanj á. ⁹ Ne se guun cataj soj "Ataj chij" rihaan yuvii man rihaan chumii nihánj a ma'. 'O se vaa orún' Rej soj síi nicun' xtá' á. ¹⁰ Ne se guun cataj yuvii se vaa noco' nij yuvii man soj, qui'yaj soj a ma'. 'O se orún' síi ca'néé Diose tinanii man yuvii rihaan sayuun me síi canoco' soj man nanj adonj. ¹¹ Ne me ma'an tuvi' soj síi 'yaj suun che'é soj ro', yo' me síi sa' doj rihaan taran' soj, ¹² ne xa' síi me rá ticavii sa' man ma'an, tzaj ne quirii' so', ne guun na'aj so', ne xa' síi 'yaj nica' nimán, tzaj ne cavii sa' so' adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvii a.

¹³ Gaa ne canicaj Jesucristó ca'mii Jesucristó rihaan nij síi fariseo do', rihaan nij síi naquiyaj cuu se-tucuñj Moisés rihaan yuvii do', cataj so':

—Nique soj sij fariseo do', sij naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do' a. Quiran' uxrá soj sayuun adonj. Dan me se a'néj nij soj ve' tucua chana cavi' nica, ne yuun che'e guun tucua nij soj man ve' yo', 'yaj ma'an nij soj, ne raan ndo'o achin ni'yaj nij soj rihaan Diose, che'é rej sa' doj guun nucuaj nij soj tihá' yu'unj soj man yuvij a. Che'é dan doj a gaa sayuun quiran' soj qui'yaj Diose, asa' ca'ne' Diose cacun' che'é yuvij adonj.

14 "Nique soj sij fariseo do', sij naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do' a. Quiran' uxrá nij soj sayuun nanj adonj. Síí nucui' rá me nij soj adonj. Dan me se aráan soj chrej catuu yuvij rihaan Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj á. 'Q se ne uun chij Diose nimán soj, 'yaj soj ma'. Ne ndaa nij síí me rá guun chij Diose nimán ro', aráan soj chrej cunō nij so' rihaan Diose adonj.

15 "Nique soj sij naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do', sij fariseo do' ei. Quiran' uxrá nij soj sayuun nanj adonj. Síí nucui' rá me nij soj á. Dan me se chéé soj ndaa rej xcō tu'va na ya'anj do', ndaa rej xcō quij do', nano' soj yo'ō síí canoco' man soj, gaa ne quisij canoco' yo'ō so' man soj 'yaj soj, gaa ne nuu chi'ij doj nimán so' rihaan nimán soj, 'yaj soj, ne quitaj yaan so' rihaan soj ca'anj taran' nij soj rihaan ya'an adonj.

16 "Nique soj che'é sayuun quiran' soj nanj á. Ase vaa síí tuchrij vaa soj, tzaj ne me rá soj tiháan soj rihaan yuvij daj gaa qui'yaj yuvij a. Ca'vee se cuta' yo'ō so' raá nuvií nocōo se vaa ya vaa nana ca'mii so', tzaj ne taj se 'yaj sese ca'mii ne so' ma', taj soj a. Tzaj ne sese cuta' yo'ō so' raá aga' oró mii nuu rá nuvií, gaa ne che'é dan ya vaa nana ca'mii so', ne nō xcúun so' qui'yaj so' nu' ndaa vaa cataj so', taj soj a. 17 Ase vaa síí ni'yōn do', ase vaa síí tuchrij do', vaa soj adonj. Me che'é ne ne'en soj se vaa nuvií nocōo me se sa' doj vaa yo' rihaan aga' oró mii nuu rque nuvií yo' ga. 'Q se ne'en soj se vaa che'é ma'an nuvií nocōo yo' ro', nuu guēe aga' oró mii yo' rihaan Diose á. 18 Ne taj uún soj se vaa sese cuta' yo'ō so' raá chraan altar acaa xcuu rqué yuvij rihaan Diose se vaa ya vaa nana ca'mii so', ne taj se 'yaj sese ca'mii ne so' ma', taj uún soj a. Tzaj ne sese cuta' so' raá xcuu naj rihaan chraan altar yo', ne nō xcúun so' qui'yaj so' nu' ndaa vaa cataj so', taj uún soj a. 19 Dan me se ase vaa síí tuchrij vaa soj adonj. Me che'é ne ne'en soj se vaa sa' doj vaa chraan altar yo' rihaan xcuu naj rihaan yo' ga. 'Q se che'é ma'an chraan altar ro', che'é dan nuu guēe xcuu yo' rihaan Diose nanj á. 20 Che'é dan sese cuta' yo'ō so' raá chraan altar yo', ne nuveé raá chraan altar yo' me se cuta' so' raá ma'. 'Q se cuta' so' raá chraan altar do', raá nu' se taj rihaan chraan altar yo' do' adonj. 21 Ne sese cuta' yo'ō so' raá nuvií nocōo, ne nuveé inanj raá nuvií nocōo me se cuta' so' raá ma'. 'Q se cuta' so' raá nuvií nocōo do', raá ma'an Diose síí yanj nuvií nocōo do' adonj. 22 Ne sese cuta' yo'ō so' raá rej xta', ne nuveé inanj rej xta' me se cuta' so' raá ma'. 'Q se cuta' so' raá rej xta' do', raá chruun xlá chruun taj ma'an Diose gaa rii ta'nga' Diose do', raá ma'an Diose síí taj rihaan chruun xlá yo' do', cuta' so' nanj adonj.

23 "Nique soj sij naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do', sij fariseo do' ei. Quiran' uxrá soj sayuun adonj. Síí nucui' rá me nij soj nanj á. Dan me se sese vaa nuu xlá do', coj eneldo do', coj cominō do', rihaan soj, ne rqué soj 'ō nánj coj rihaan Diose rihaan daj a chi' nánj coj yo' a. Tzaj ne nana nocōo doj ne 'yaj soj ma'. Ne a'ne' nica soj cacun' che'é tuvi' soj ma'. Ne 'eē rá soj tuvi' soj ma'. Ne uun nucuaj rá tuvi' soj man soj ma'. Tzaj ne Diose ro', me rá qui'yaj soj nu' nana nocōo nihánj, ne na'vej rá Diose tanáj xcō soj a yo'ō

nana le'ej doj ma'. ²⁴ Dan me se ase vaa sí tuchrii vaa soj, tzaj ne me rá soj t̃ihaan soj rihaan yuvií daj qui'yaj yuvií adonj. Ase vaa sí rii ndaa 'o yacoq le'ej rque na co'o ro', vaa soj, tzaj ne chumánj uun soj cunu' xcuu camelló vaa guee nanj adonj.

²⁵ "Nique soj s̃ij naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvií do', s̃ij fariseo do' a. Quiran' uxrá nij soj sayuun adonj. Sí nucui' rá me nij soj nanj á. Dan me se ase vaa rasuun, ne sa' uxrá na'nu' nii xráá yo', tzaj ne rque yo' ro', me se vaa nacaj guee yo', ta'nga' danj vaa guee soj, ne xráá soj me se ve'é naruvii, tzaj ne nimán soj me se quij vaa, ne niha' uxrá rá soj ca'nee soj si'yaj tuvi' soj, ne taj se 'yá' ca'ne' rá soj a ma'. ²⁶ Ase vaa sí tuchrii vaa soj s̃ij fariseo ei. Ase vaa 'yaj yuvií na'nu' rque rasuun ro', danj qui'yaj uún soj, naqui'yaj sa' soj nimán soj á. Ndaa s̃j, gaa ne sa' inanj qui'yaj soj quene'en yuvií ei.

²⁷ "Nique soj s̃ij naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvií do', s̃ij fariseo do' a. Quiran' uxrá nij soj sayuun adonj. Sí nucui' rá me nij soj nanj á. Dan me se ase vaa chraan naj xngá rihaan santó ro', vaa soj, ne xráá soj ro', vaa catz̃ij, ne ve'é ndo'o ruvi' man soj, tzaj ne nimán soj me se ad̃i' se vaa cúu ri'yuj ro', vaa nimán soj, ne chi'ij vaa nu' nimán soj adonj. ²⁸ Dan me se ase vaa sí nica nimán vaa soj chéé soj ni'yaj yuvií, tzaj ne 'yaj yuve ndo'o soj se chi'ij, ne ne uno uxrá soj rihaan Diose a ma'. Inanj danj vaa nimán soj nanj adonj.

²⁹ "Nique soj s̃ij naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvií do', s̃ij fariseo do' a. Quiran' uxrá soj sayuun adonj. Sí nucui' rá me nij soj nanj á. Dan me se ve'é une' soj chraan yan naj cúu man nij sí nata' se-nana Diose gaa naá do', man nij sí vaa sa' cane gaa naá do', ne ve'é tumé soj man chraan yo' a. ³⁰ Ne taj soj se vaa sese cayáan soj ga x̃ij soj nij sí man gaa naá ro', ne ne ticavi' soj man nij sí nata' se-nana Diose ndaa vaa qui'yaj ma'an x̃ij soj a ma'. Danj a'mii soj, ³¹ taj xna'anj ma'an soj se vaa ya tuvi' nij sí ticavi' man nij sí nata' se-nana Diose gaa naá me ma'an soj nanj á. ³² Ne ataa quis̃ij cacun' qui'yaj nij tuvi' soj nij sí man gaa naá yo' a. Tzaj ne t̃is̃ij soj cacun' yo' adonj.

³³ "Ase vaa xcuáá yuvaa vaa soj, ne taj se qui'yá' quinanj soj rihaan sayuun qui'yaj Diose man soj ma'. Cacaq soj rihaan ya'an adonj. ³⁴ Che'é dan xa' soj, tzaj ne ca'nej 'unj sí nata' se-nana Diose ca'nej 'unj sí ca'mii nana cuu ca'nej 'unj sí tucuyón se-nana Diose ca'nej 'unj rihaan soj, gaa ne ticavi' soj man ta'aj nij so', ne cachron soj man ta'aj nij so' rihaan rctze, ne go' soj cuarta xráá ta'aj nij so', ne cunanj nij so' rihaan soj, curihanj nij so' 'o chuman', ne canoco' uxrá soj man nij so' ndaa 'ó chuman' uún, qui'yaj soj vaa güii nanj adonj. ³⁵ Ndaa s̃j, gaa ne nu' ton cayanj man nij sí sa' rihaan Diose rihaan chumij nihánj ro', nu' cacun' yo' ro', nata' xráá nij soj a. Dan me se as̃ij ton cayanj man sí sa' cu'naj Abel ne ndaa ton cayanj man sí cu'naj Zacarías ta'nú sí cu'naj Berequías gaa cavi' so' rihaan nuvií yan nicun' chraan altar ro', nu' cacun' yo' ro', nata' xráá nij soj a. ³⁶ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa quiran' ma'an nij tuvi' nij soj sayuun che'é nu' cacun' yo' adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí fariseo do', rihaan nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvií do' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' nij sí man chuman' Jerusalén a

³⁷ Gaa ne cataj uún Jesucristó a:

—Naná uxrá raj che'é soj s̃ij man chuman' Jerusalén nihánj nanj á. Dan me se ticavi' soj man nij sí nata' se-nana Diose, ne go' soj yahij man nij sí

ca'néé Diose cuchí' rihaan soj á. Guun que'eë ndo'o guun rá 'unj naqui'yaj chre' 'unj man soj cütumé 'unj man soj, tzaj ne taj se qui'yá' ca'vee ma'. Dan me se ase vaa 'yaj chuchee naqui'yaj chre' chuchee man ta'níi xo' caráán xo' xcóo xo' xráá ta'níi xo' ro', danj guun raj qui'yáj man soj, tzaj ne ne ca'vej rá soj qui'yáj danj a ma'. ³⁸ Yaj me se cütumé ma'an soj man soj nanj adonj. ³⁹ 'Q se cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa rej rihaan ní' ro', se quene'en uún soj manj ma'. Tzaj ne ndaa güii ca'na' uún 'unj rihaan chumij nihánj quene'en soj manj, ne cataj soj: "Ve'é uxrá 'na' síi a'néé síi 'nij ra'a man ní' á", cataj soj a —taj Jesucristó ni'yaj so' man nij síi man Jerusalén yo' a.

24

Nana nihánj taj xna'anj se vaa canee nu' nuvíi nocoo ne chuman' Jerusalén a

¹ Gaa ne curihaanj Jesucristó nuvíi nocoo, ca'anj so', ne cuchí' nij síi tucu'yón se-nana so' rihaan so' a. Guun rá nij so' quene'en Jesucristó daj vaa nij ve' man nuvíi nocoo yo' a. ² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Dan me se ne'en soj nu' ve' man nuvíi nocoo nihánj na'. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa vaa güii, ne canee nu' nuvíi nocoo nihánj, ne a 'ó yuvej se quitáá xráá tuvi' yuvej nihánj a ma' —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sayuun guun rihaan chumij nihánj vaa güii a

³ Dan me se ca'anj cayáán Jesucristó raá quij cu'naj Quij man Chruun Olivó, ne cuchí' orún' nij síi tucu'yón se-nana so' rihaan so', ne cataj nij so':

—Cataj xna'anj so' rihaan núj aman canee nu' nuvíi nocoo yo' do', a me rasuun ca'na' qui'yáá so' asa' quisij ca'na' so' quene'en núj ne quinavij nu' chumij nihánj, maestro —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

⁴ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Cütumé ndo'o soj man soj se gaa nanj tihá' yu'unj yuvij man soj á. ⁵ 'Q se ca'na' uxrá yuvij cataj: "Uñj me síi ca'néé Diose tñanii man yuvij rihaan sayuun", cataj nij so', ne dan me se tihá' yu'unj uxrá nij so' man tuvi' nij so' nanj á.

⁶ "Dan me se vaa güii, ne quene'en soj se vaa cunu' uxrá chuman' ga tuvi' chuman' a. Ne cunó uxrá soj nana se vaa unu' chuman' man gan' ga tuvi' chuman' yo' a. Cütumé soj man soj se cuchu'vi' nimán soj ma'. Maan se vaa che'é guun sayuun yo' rihaan chumij nihánj adonj. Tzaj ne asa' quisij guun danj, gaa ne se ca'anj ni'ya chumij nihánj nu' orá ma'. 'Q se quinaj chumij nihánj doj adonj. ⁷ Dan me se cunu' uxrá yuvij man chuman' a nocoo ga yo'ó chuman' nocoo, ne cunu' gobiernó ga tuvi' gobiernó a. Ne cachén x'naa cachén yuún nocoo cachén que'eë chuman' a. ⁸ Nu' sayuun nihánj ro', ase vaa guun che'e 'o chana ve'eë rque no' cuchruj no' ne'ej ro', danj gaa nu' sayuun nihánj nanj ei. Dan me se nu' ne'en chana ve'eë rque yo', ne ne'en no' doj a quiran' no' sayuun rej rihaan, ne ase uun rá chana yo', danj guun rá soj gaa ca'na' sayuun yo', guun rá soj se vaa daj doj guun uxrá sayuun rihaan chumij nihánj nanj adonj.

⁹ "Gaa ne ca'anj nicaj yuvij man ta'aj soj rihaan nij síi nicaj suun, ne quiran' ta'aj soj sayuun ne cavi' ta'aj soj nanj á. Ne nachri' cunudanj nij síi yanij ni'yaj nij so' man soj, che'é se me soj síi nocoo manj adonj. ¹⁰ Gaa ne tanáj que'eë tinúú soj chrej sa', ne taquachén tinúú soj síi tanáj chrej sa' man yo'ó

tinúú soj rihaan síf nicaj suun, ne nachri' uún tinúú soj síf tanáj chrej sa' man ta'aj soj sij noco' manj nanj á. ¹¹ Gaa ne ca'na' uxrá síf nata' rihaan yuvi se vaa sij nata' se-nana Diose me nij so', cataj nij so', tzaj ne ca'mii ne uun nij so', ne tiha' yu'unj uxrá nij so' man yuvi adonj. ¹² Gaa ne xna'anj ndo'o se chi'ii qui'yaj yuvi, ne ca'ne' rá nij yuvi ga suun noco' se-nana Diose, ne che'é dan tanáj uxrá nij síf noco' manj chrej sa' chrej 'e'e rá man tuvi' a. ¹³ Tzaj ne síf noco' raan manj ndaa se ca'anj ni'ya chumij nihánj ro', so' me síf quinani rihaan sayuun adonj. ¹⁴ Ne ca'mii natáj yuvi nana sa' nihánj nana che'é güii guun hij Diose rihaan chumij nihánj cunō yuvi man cunudanj chuman' man rihaan chumij, ne xcaj nij yuvi cuentá che'ej, gaa ne guun che'e chumij nihánj quinavij chumij nihánj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síf tucu'yón se-nana so' a.

¹⁵ Ne soj sij nayaá nana nihánj nana cachronj rihaan yanj nihánj ro', xcaj uxrá soj cuentá me taj nana nihánj nana ca'mii Jesucristó che'é se chi'ii á.

Dan me se cataj uún Jesucristó:

—Aj ne'en soj se vaa cataj xna'anj síf cu'naj Daniel síf nata' se-nana Diose gaa naá che'é yo'o se chi'ii qui'yaj ndo'o sayuun man yuvi, ne dan me se güii quene'en soj se chi'ii yo' rej guee, ¹⁶ ne yo'o cunanj nij síf man estadó Judea ca'anj nij so' raa quij á. ¹⁷ Ne síf taj xraá ve' tucua' ro', se catúj so' rá ve' tucua' so' quirij so' si'yaj so' ma'. ¹⁸ Ne síf 'yaj suun tacaan ro', se canicaj so' nano' so' sagan' so' tanáj so' rihaan yo'óo ma'. Se guun raan nij so' ma'. Maan se yo'o cunanj nij so' á. ¹⁹ Nique chana nuu rque dō', chana vaa ta'níí ne'ej utzii dō', güii ca'na' sayuun yo' a. 'Q se se guun nucaj chana yo' cunanj chana yo' ma'. ²⁰ Cachinj ni'yaj soj rihaan Diose se vaa se ca'na' sayuun yo' güii gaa maan dō', güii nō xcúun yuvi naraan rá yuvi dō' ma'. ²¹ 'Q se güii ca'na' sayuun ro', quij ndo'o guun nanj á. Quij doj gaa sayuun yo' rihaan nu' nij sayuun quiran' yuvi gaa nu' ca'na', ne daj chihaa mij se quiran' uún yuvi sayuun vaa danj ma'. ²² Sese que'ee uxrá güii guun sayuun, ne se quinani yuvi rihaan sayuun yo' ma'. Tzaj ne vaa güii quisij sayuun, qui'yaj Diose, che'é rej quinani nij síf narii so' canoco' man so' adonj.

²³ Ne güii yo' me se sese cataj yuvi rihaan soj: “Ni'yaj so' ei. Nihánj 'na' síf tinani man ni' rihaan sayuun á”, ne se cuchumán rá soj ma'. ²⁴ 'Q se ca'na' uxrá síf ne síf cataj se vaa síf tinani man yuvi rihaan sayuun me nij so', ne ca'na' uxrá síf ne síf cataj se vaa nata' nij so' se-nana Diose, ne qui'yaj nij so' suun sa' noco, ne tiha' yu'unj nij so' man cunudanj nij yuvi man rihaan chumij nanj adonj. Ndaa nij síf narii Diose man ro', sese taj vaj Diose tumé man nij so', ne cuchuman' rá nij so' ni'yaj nij so' man nij síf tiha' yu'unj yo' nanj adonj. ²⁵ Nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj daj guun rihaan chumij nihánj nanj á. ²⁶ Che'é dan me sese cataj yuvi rihaan soj se vaa vaj 'unj rej quij, ne se ca'anj soj rej quij nano' soj manj ma'. Ne sese cataj yuvi rihaan soj se vaa yáan 'unj rá 'o ve', ne se cuchumán rá soj ma'. ²⁷ Dan me se ndaa rá se uun gaa raan rej síf güii ne 'o chuguun nu' xta' ndaa rej ata' güii ro', ne ne'en cunudanj yuvi se vaa raan rihaan chumij a. Ne ase uun rá soj ne'en soj gaa raan ro', danj guun rá soj asa' ca'ná' 'unj sij ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvi, ne yo'o quene'en nu' yuvi man rihaan chumij nihánj se vaa ca'ná' 'unj adonj. ²⁸ Aj ne'en soj daj 'yaj yachruú vaj rej xta', ne ne'en ma'an xo' me rej naj nee cha' xo' a. Taj síf nata' rihaan xo' me rej naj nee yo' ma'. Ne ase uun rá yachruú ro', danj guun rá ma'an soj asa' ca'na' uún

'un̄j rihaan chumīj nihánj adon̄j. Quene'en ma'an soj s̄j m̄an rihaan chumīj nihánj me rej ca'na' 'un̄j adon̄j.

Nana nihánj taj xna'an̄j daj gaa ca'na' uún Jesucristó rihaan chumīj nihánj a

²⁹ "S̄j quiran' yuvīj sayuun yo', gaa ne guun rmi' güii guun rmi' yavii guun rmi', ne cayuu nij yati' xtá' ne quinaan taran' nij rasuun nucuaj m̄an rej xtá' do' a. ³⁰ Gaa ne vaa se curuv̄j' rej xtá' quene'en soj, ne quene'en soj se vaa daj doj ca'na' uún 'un̄j s̄j ca'née Diose n̄icaj yu'un̄j man yuvīj a. Gaa ne cunudan̄j nij sí m̄an rihaan chumīj nihánj ro', quinan̄o ndo'o rá ma'an nij so', gaa ne quene'en nij so' mán 'un̄j s̄j ca'née Diose n̄icaj yu'un̄j man yuvīj á. Dan me se xráá ngaa quitaj 'un̄j ca'na' 'un̄j, ne guun nucuaj ndo'oj quirīj ta'ngaj, ne ve'é uxrá curuv̄j ca'naj á. ³¹ Gaa ne ca'yan̄j nii chruun a'yan̄j, qui'yáj, ne ca'nej 'un̄j man nij se-mozó 'un̄j ca'na' nij so' rihaan chumīj nihánj, ne naqui'yaj chre' nij se-mozó 'un̄j man nij sí narīi Diose man canoco' manj a. Dan me se cachee nij se-mozó 'un̄j rihaan nu' chumīj nihánj, nano' nij so' taran' nij sí cunuu chre' ga 'un̄j nan̄j adon̄j.

Nana nihánj taj xna'an̄j se vaa ya quene'en ní se vaa nichrun' ca'na' uún Jesucristó a

³² "Tucu'yón soj nana nihánj nana che'é chruun m̄an chruj higó raá á. Gaa quis̄j guun laruu ra'a chruun, ne naca coj ya'lij raá chruun, ne ne'en soj se vaa nichrun' 'na' dió namān maan a. ³³ Dan me se xcaj uún soj cuentá se vaa asa' quene'en soj nu' se vaa cataj xna'an̄j 'un̄j rihaan soj cuano, ne nichrun' ca'na' uún 'un̄j nan̄j adon̄j. Dan me se ase vaa sí nicun' ta'yaa ro', gaa 'un̄j ei. ³⁴ Ya ya cataj xna'an̄j 'un̄j rihaan soj cuano quis̄j nu' rasuun nihánj nu' se vaa cataj xna'an̄j 'un̄j rihaan soj cuano ei. Ne ya quene'en soj nu' nihánj gaa ataa cav̄j' soj ei. ³⁵ Vaa güii ca'an̄j ni'ya yo'óo do', xtá' do', tzaj ne se-nan̄j me se daj chíhaa m̄j se quinavij yo' ma'.

Nana nihánj taj xna'an̄j se vaa ne ne'en ní me güii ca'na' uún Jesucristó ma'

³⁶ "Nihánj me cataj xna'an̄j 'un̄j rihaan soj se vaa a 'ó sí ne ne'en me güii ca'na' uún 'un̄j rihaan chumīj nihánj ma'. Ca'vee se ndaa se-mozó Diose 'yaj suun rej xtá', ca'vee se ndaa ma'an̄j ta'nij Diose, tzaj ne ne ne'en núj me güii me yo' ma'. Qrún' Réj me sí ne'en nan̄j adon̄j. ³⁷ Ase vaa qui'yaj yuvīj gaa cayáán sí cu'naj Noé rihaan chumīj ro', dan̄j gaa qui'yaj uún yuvīj asa' ca'na' uún 'un̄j s̄j ca'née Diose n̄icaj yu'un̄j man yuvīj rihaan chumīj nihánj adon̄j. ³⁸ Dan me se gaa cayáán sí cu'naj Noé, ne daj doj caráán na ya'an̄j rihaan chumīj, tzaj ne chá yuvīj do', co'o yuvīj do', ne xcaj tuvi' nij yuvīj do'; inan̄j dan̄j qui'yaj nij yuvīj ndaa quis̄j güii catúj nij tuvi' sí cu'naj Noé rque rihoo xij chée rihaan na a. ³⁹ Ne xcaj nij yuvīj cuentá sese caráán na ya'an̄j xráá nij so' ma'. Maan se ndaa quis̄j caráán na ya'an̄j xráá cunudan̄j nij so', ne dan̄j gaa xcaj nij so' cuentá nan̄j á. Ne ase vaa ne xcaj nij yuvīj m̄an gaa naá cuentá se vaa quiran' nij so' sayuun ro', dan̄j gaa uún yuvīj asa' quis̄j ca'na' uún 'un̄j s̄j ca'née Diose n̄icaj yu'un̄j man yuvīj rihaan chumīj nihánj adon̄j. 'O se ndaa s̄j güii quene'en nij so' manj, gaa ne xcaj nij so' cuentá nan̄j á.

⁴⁰ "Ne asa' quis̄j güii yo', ne cunuú v̄j roj snó'o qui'yaj suun roj so' yo'óo, ne nacaj se-mozó Diose man yo'ó so', ne quinaj yo'ó so' a. ⁴¹ Ne cunuú v̄j roj chana gaj roj no' 'núú trigó, ne nacaj se-mozó Diose man yo'ó no', ne quinaj yo'ó no' nan̄j adon̄j. ⁴² Che'é dan cutumé uxrá soj man soj á. 'O se ne ne'en soj me güii ca'na' sí 'n̄j ra'a man soj a ma'. ⁴³ Dan me se sese 'o sí tucua ve' ro',

aj ne'en so' me orá ca'na' sí ituu ne qui'yaj ituu sí ituu rasuun man tucua' so', ne uxrá cutumé so' tucua' so', ne se qui'yaj ituu sí ituu tucua' so' tzaj ma'. Maan se ne ne'en soj me orá ca'na' sí ituu man adonj. ⁴⁴ Dan me se ta'nga' danj vaa guqe 'unj sij ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvi, ne ne ne'en soj me orá ca'na' uún 'unj man adonj. Che'é dan yo'q ni'yaj soj á.

Nana nihánj taj xna'anj daj quirán' sí ve'é 'yaj suun rihaan Diose do', daj quirán' sí ne 'yaj suun sa' rihaan Diose do' a

⁴⁵ "Che'é dan me sese cune' sí tucua' yo'q ve' man yo'q se-mozó so' se vaa cutumé mozó yo' man tuvi' mozó rque so' se chá rihaan nij so' orá chá nij so' chraa, ne daj qui'yaj mozó yo', rá soj ga. Sese ya ya sij ve'é 'yaj suun me so' do', sese ya ya sij avii raq me so' do', ne daj qui'yaj so', rá soj ga. ⁴⁶ Gaa ne güii naman se-ru'vee mozó ro', sese quene'en se-ru'vee mozó se vaa ve'é 'yaj suun mozó se-suun ru'vee, ne cavii sa' uxrá mozó yo', qui'yaj se-ru'vee mozó yo' adonj. ⁴⁷ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa cune' ru'vee yo' man mozó yo' guun so' sí tumé man cunudanj si'yaj ru'vee yo' a. ⁴⁸ Tzaj ne sese vaa chi'ii nimán mozó yo', ne guun rá so' se vaa guun raan ndo'o se-ru'vee so', ⁴⁹ gaa ne guun che'e so' go' so' man tuvi' so' mozó, ne cha so' co'q so', ne guun xno so' a. ⁵⁰ Dan me se ne ne'en so' aman naman se-ru'vee so' a. Ne na'vij so' ca'na' ru'vee a. Tzaj ne sij güii sij orá sij, ne ca'na' ma'an se-ru'vee mozó yo', ⁵¹ gaa ne ca'ne' nu' so' man mozó yo' ne cataj so' se vaa ca'anj mozó yo' rihaan ya'an ga yo'ó nij sí nucui' rá a. Ne yuvi man rihaan ya'an yo' ro', ta'vee uxrá, ne ndaa chá ruj ma'an nij yuvi cúu yan' yuvi ei.

25

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é chi' chana yaan me rá catuu rej anuu cha'anj nara'aa a

¹ "Ne asa' ca'na' uún 'unj rihaan chumij nihánj, ne ase vaa chi' chana yaan ro', danj gaa nij yuvi me rá catuu rihaan Diose asa' guun chij Diose á. Dan me se nicaj nij chana yaan yo' saga' nij no' aga' ya'an, ne ca'anj na'vij nij no' man sí nara'aa a. ² Dan me se 'un' nij chana yaan yo' ro', me chana ni'yon, ne yu'un' nij chana yaan yo' ro', me chana nicaj cuentá a. ³ Q se nij chana ni'yon yo' ro', nicaj nij no' saga' nij no' aga' ya'an, tzaj ne taj vaj casté acaa nicaj nij no' a ma'. ⁴ Ne nij chana nicaj cuentá ro', nij no' me se nicaj nij no' saga' nij no' aga' ya'an do', aga' nuu casté acaa do' a. ⁵ Dan me se guun raan sí nara'aa, ne ca'na' nej rihaan taran' nij chana yaan yo', ne cotoj taran' nij no' a. ⁶ Guun yan', ne caguá yuvi cataj yuvi: "Na' sí nara'aa ga chana yaan ei. Cuvá' soj narí' tuvi' soj ga so' ei", cataj yuvi rihaan chi' nij chana yaan yo' a. ⁷ Gaa ne cuno nij chana yaan, ne ra'yanj naxagaa taran' nij no', ne naqui'yaj sa' nij no' saga' nij no' aga' ya'an a. ⁸ Ne cataj nij chana ni'yon rihaan nij chana nicaj cuentá, ne: "Qui'yaj soj doj se ndo'o, rque soj doj casté acaa rihaan núj ruguanj. Quina'áj saga' núj aga' ya'an nanj achuguanj", taj nij chana ni'yon yo' rihaan tuvi' no' a. ⁹ Gaa ne tuvi' no' chana nicaj cuentá me se cataj: "Maan se se quisij casté acaa cacaa rihaan taran' ní' ma'. Ca'anj soj rej ane' casté acaa, ne quiraan soj man yo' á", taj nij chana nicaj cuentá yo' rihaan nij chana ni'yon a. ¹⁰ Veé dan, ne ca'anj nij chana ni'yon yo' quiraan nij no' casté acaa, ne ca'na' sí nara'aa, ne nij chana nicaj cuentá me se ne cachiin casté acaa rihaan nij no' ma'. Che'é dan catúj nij no' rá ve' canuu cha'anj ga sí nara'aa, ne caráan nii ta'ya' yo' a. ¹¹ Cachén doj orá, gaa ne

ca'na' nij chana' ni'yon uún, ne cataj nij no': "Ca'nuu so' ta'yaa catuu núj, socoj", cataj nij no' rihaan sí nara'aa a. ¹² Ne cataj sí nara'aa yo': "Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ne ne'én 'unj man soj ma'", taj so' rihaan nij chana' ni'yon yo' a.

¹³ "Che'é dan cutumé uxrá nij soj man soj á. 'Q se ne ne'en soj me güii ca'na' 'unj ne ne'en soj me orá ca'na' 'unj ne ne'en soj ma'.

Nana' nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é sí racuíj sa'anj rihaan se-mozó so' a

¹⁴ "Q se güii ca'na' 'unj me se ase vaa qui'yaj yo'q ru'vee ga se-mozó ru'vee ro', danj gaá qui'yáj ga soj sij nocó' manj adonj. Dan me se guun rá ru'vee yo' ca'anj so' yo'ó chuman', ne canacúun so' man nij se-mozó so', ne racuíj so' se-sa'anj so' rihaan nij mozó yo' a. ¹⁵ Dan me se rihaan yo'q so' racuíj so' 'unj sa'anj nocoo uxrá cu'naj talento a. Rihaan yo'ó so' racuíj so' vjj sa'anj talento a. Ne rihaan yo'ó so' racuíj so' yo'q sa'anj talento a. Danj qui'yaj so', racuíj so' sa'anj rihaan 'o 'o nij se-mozó so', ne rihaan 'o 'o mozó yo' racuíj so' ndaa vaa guun nucuaj mozó tinaca' mozó yo' a. Dan me se me rá so' qui'yaj suun 'o 'o mozó tinaca' 'o 'o mozó sa'anj rqué so' rihaan mozó yo', ne che'é dan qui'yaj so' danj a. Ne cavii so', ca'anj so' a.

¹⁶ "Sij ca'anj so', ne cavii sí nicaj 'unj sa'anj talento ca'anj so', ne qui'yaj suun so', ne quisij, gaá ne qui'yaj canaán so' yu'un' sa'anj talento ga sa'anj uún a. ¹⁷ Ne ase vaa qui'yaj so' ro', danj vaa qui'yaj sí nicaj vjj sa'anj talento uún, ne qui'yaj canaán so' yavij sa'anj talento uún a. ¹⁸ Tzaj ne sí quiri' 'o sa'anj talento yo' me se cavii so' ca'anj so', ne gaán so' 'o yu'uj, ne caxrij yuve so' man sa'anj racuíj ru'vee rihaan so' a.

¹⁹ "Veé dan, ne guun raan uxrá, ne namán se-ru'vee va'nuj nij mozó, ne xná'anj ru'vee man 'o 'o nij so' daj qui'yaj nij so' a. ²⁰ Ne cuchi' sí nicaj 'unj sa'anj talento rihaan ru'vee, ne rqué so' chí' sa'anj talento man se-ru'vee so', cataj so': "Un' sa'anj talento racuíj so' manj, señor. Ne yaj ro', nuu yo' chí' sa'anj talento, qui'yáj nanj á", taj so' a. ²¹ Ne cataj ru'vee yo' rihaan se-mozó so': "Cunaj uxrá vaa qui'yáá so' ei. Mozó sa' mé so', ne gaá nucuaj raj mán so' adonj. Ve'é cutumé so' man doj si'yáj á. Che'é dan, ne yaj cané so' tumé so' nocoo doj si'yáj á. Cuvá' so' cayáán so' ga 'unj, ne ve'é cayáán ní' nanj ei", taj so' rihaan se-mozó so' a.

²² "Gaá ne cuchi' sí nicaj vjj sa'anj talento uún, ne cataj so': "Racuíj so' vjj sa'anj talento rihanj, señor. Ne yaj, ne nuu yo' ca'anj sa'anj talento, qui'yáj nanj á", taj so' a. ²³ Ne cataj ru'vee yo' rihaan so': "Cunaj uxrá vaa qui'yáá so' ei. Mozó sa' mé so' uún, ne gaá nucuaj raj mán so' uún adonj. Ve'é cutumé so' man doj si'yáj, ne che'é dan yaj cané so' tumé so' nocoo doj si'yáj ya ei. Cuvá' so', cayáán so' ga 'unj, ne ve'é cayáán ní' ya ei", taj ru'vee yo' rihaan yo'ó se-mozó so' a.

²⁴ "Veé dan, ne cuchi' sí nicaj yo'q sa'anj talento uún rihaan se-ru'vee so', ne cataj so': "Ne'én 'unj se vaa sij sca' ndo'o nimán mé so', señor. Ne'én 'unj se vaa yo'ó yuvij unó 'núú, ne ma'án so' me síi rii unu naa nanj adonj. Ne yo'ó yuvij narij squij man 'núú trigó, 'yáá so', ne ma'án so' naran' unu man 'núú trigó sa' yo' nanj adonj. ²⁵ Che'é dan cuchu'ví' 'unj, ne ca'anj 'unj, ne caxrij yuve 'unj se-sa'anj so' rque yo'óó nanj adonj. Dan me se nacaj guee uún so' se-sa'anj so' nanj ei", taj mozó yo' rihaan ru'vee a. ²⁶ Ne cataj ru'vee yo' rihaan mozó: "Mozó chí'ii nimán do', mozó rmij do', mé so' ei. Se danj ne'én so' se vaa yo'ó yuvij unó 'núú, ne ma'anj rii naa, ne ne'én so' se vaa

yo'ó yuvij narii squij man 'núú trigó, ne 'unj naran' 'núú trigó sa' yo', ²⁷ ne me che'é ne tacuachén so' se-sa'anj 'unj rihaan nij sí nuta' raá sa'anj ga. Gaa ne asa' ná' 'unj, ne nicaj 'unj se-sa'anj 'unj ga sa'anj nata' raá yo' ga", taj ru'vee yo' rihaan yo'ó mozó yo' a.

²⁸ "Ne ca'mii uún ru'vee yo' rihaan yo'ó nij se-mozó so', cataj so': "Ca'neej soj sa'anj nicaj mozó chí'ij nihánj, ne tacuachén soj rihaan sí nicaj chí' sa'anj talento á. ²⁹ 'O se sí ne'en sa' qui'yaj suun rihanj me se vaa güii, ne doj a guun nucuaj so' qui'yaj suun so' rihanj adonj. Ne sí ne ne'en qui'yaj suun rihanj me se ca'neej 'unj suun le'ej nii atá so', ne quinaaj uun so', qui'yaj adonj. ³⁰ Ne mozó chí'ij yo' me se taj se uun so' rihanj ma'. Quiri'ij soj man so' xe' rej rmi' á. Ne yuvij man rej rmi' yo' me se ta'vee uxrá ne ndaa chá ruj ma'an nij yuvij cúu yan' nij so' nanj adonj", taj ru'vee rihaan yo'ó nij se-mozó so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é güii ca'ne' Jesucristó cacun' che'é yuvij man rihaan chumij a

³¹ "Dan me se sí ca'neé Diosej nicaj yu'unj man yuvij mé 'unj, ne ca'na' uún 'unj rihaan chumij nihánj, ne ve'é uxrá gaa ca'na' 'unj, ne ca'na' cunudanj nij se-mozó 'unj, ne asa' ca'ná' 'unj, ne quitaj 'unj rihaan xrúun 'unj chruun xlá sa', ne ca'ne' 'unj canun' che'é yuvij adonj. ³² Dan me se naqui'yaj chre' nij se-mozó 'unj man cunudanj nij yuvij man rihaan chumij, ne canicun' nij yuvij rihaan 'unj, ne cuxra' ta'aj 'unj man nij yuvij, ne dan me se ase vaa 'yaj sí tumé matzinj uxrá' ta'aj so' man nij matzinj ga nij tana ro', danj gaa qui'yáá 'unj, cuxra' ta'aj 'unj man nij yuvij yo' nanj adonj. ³³ Dan me se nij sí sa' ro', ase vaa matzinj gaa nij so' rihanj, ne cachén nij so' canicun' nij so' rej nuva' 'unj, ne nij sí chí'ij ro', ase vaa tana gaa nij so' rihanj, ne cachén nij so' canicun' nij so' rej nichruún 'unj a.

³⁴ "Ne guún 'unj sí nicaj suun rey, quirij ta'ngá' 'unj rihaan nij so', ne dan me se ca'mij 'unj rihaan nij sí nicun' rej nuva' 'unj, cataj 'unj: "Cuva' soj ei. Nihá' uxrá rá Réé 'unj ni'yaj so' man soj á. Dan me se asij qui'yaj Réé 'unj man chumij nihánj, ne cachrón so' güii guun chij ma'an soj rihaan chumij nihánj a. Che'é dan ca'na' soj, ne nacaj soj nu' se sa' qui'yaj Réj á. ³⁵ 'O se gaa naá, ne quina'aaan rquej, ne rqué soj se chaj á. Ne nacoó 'unj na, ne rqué soj na co'oj á. Ne ase vaa sí 'na' yo'ó chuman' vaa 'unj rihaan soj, tzaj ne ve'é ca'mii soj gaj a. ³⁶ Tachrinj uun vaa sagan' 'unj, tzaj ne rqué soj yatzij manj á. Ne canó chí'ij manj, ne cuchí' soj rej náj, ne taj ya'anj soj manj á. Qui'nij 'unj taga', ne cuchí' soj taga', ne ca'mii soj gaj adonj", cataj 'unj rihaan nij sí nicun' rej nuva' 'unj a.

³⁷ "Gaa ne ca'mij nij sí sa' yo' rihanj, cataj nij so': "Aman quene'en núj se vaa na'aan rqué so', ne rqué núj se chá so', Señor. Aman quene'en núj se vaa nacoó so' na, ne rqué núj na co'o so' ga. ³⁸ Aman ase vaa sí 'na' yo'ó chuman' vaa so' rihaan núj, ne ca'mii núj ga so' ga. Aman quene'en núj se vaa tachrinj uun vaa sagan' so', ne rqué núj yatzij cunuú so' ga. ³⁹ Aman quene'en núj se vaa canó chí'ij mán so' do', se vaa catúj so' taga' do', ne cuchí' núj racuíj núj mán so' ga", cataj nij sí sa', xna'anj nij so' manj a.

⁴⁰ "Gaa ne cataj 'unj rihaan nij so': "Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa racuíj ndo'o soj man nij tinúú 'unj gaa quiran' nij so' sayuun vaa danj á. Nda' se sí nica' ndo'o me ta'aj nij so', tzaj ne racuíj ndo'o soj man nij so', ne che'é se racuíj ndo'o soj man tinúú 'unj, ne che'é dan nuchruj 'unj cuentá se vaa me soj sí racuíj man ma'anj adonj", cataj 'unj rihaan nij so' a.

⁴¹ "Gaa ne cataj 'unj rihaan nij sí nicun' rej nichruún 'unj a: "Naxuun soj man soj rihanj ei. Maan se cataj ya Diose se vaa inanjan sayuun quiran' soj, ca'anj soj rihaan ya'an, cacaa soj nu' cavii nu' ca'anjanjan á. Dan me se qui'yaj Diose ya'an yo' cacaa sí chree cacaa nij nana chree cacaa, ne cacaa nij soj cacaa ga so' adonj. ⁴² O se quina'aan rquej gaa naá, tzaj ne ne rque soj a doj se chá chaj ma'. Nacoó 'unj na, tzaj ne ne rque soj a doj na co'oj ma'. ⁴³ Ase vaa sí 'na' yo'ó chuman' vaa 'unj rihaan soj, tzaj ne ne ca'mii soj gaj ma'. Tachrinj uun nuú 'unj, tzaj ne ne rque soj a doj yatzíj ma'. Canó chi'ij manj do', qui'nij 'unj taga' do', tzaj ne a 'ó güii ne cuchí' soj rihanj ma'", cataj 'unj rihaan nij so' a.

⁴⁴ "Gaa ne cataj ma'an nij sí chi'ij yo': "Aman quene'en núj mán so' se vaa na'aan rque so' do', se vaa nacoó so' na do', se vaa ase vaa sí ca'na' yo'ó chuman' vaa so' do', se vaa achiin yatzíj cunuú so' do', se vaa canó chi'ij mán so' do', se vaa qui'nij so' taga' do', ne ne racuíj núj mán so', Señor", cataj nij so', xna'anjanj nij so' manj a.

⁴⁵ "Gaa ne cataj 'unj rihaan nij so': "Ya ya cataj xna'anjanj 'unj rihaan soj cuano se vaa a 'ó xco' ne racuíj soj man nij tinúú 'unj gaa quiran' nij so' sayuun vaa danj ma'. Ne nda' se sí nica' ndo'o me ta'aj nij so', tzaj ne no xcuún nij soj racuíj soj man nij so' adonj. Ne che'é se ne racuíj soj man nij so' ro', che'é dan nuchruj 'unj cuentá se vaa nuveé sij racuíj manj me soj ma'", cataj 'unj rihaan nij so' a.

⁴⁶ "Gaa ne cavii nij so' ca'anjanj nij so', ne quiran' ndo'o nij so' sayuun nu' cavii nu' ca'anjanj, tzaj ne nij sí sa' ro', ve'é cayáan nij so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anjanjan adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

26

Nana nihánj taj xna'anjanj se vaa 'o guun rá nij xrej atá suun nocoo doj do', nij sí uun chij do', se vaa cavi' Jesucristó a

¹ Sij cataj xna'anjanj Jesucristó nu' nana yo', gaa ne ca'mii uún so' rihaan nij sí tucu'yón se-nana so', cataj so':

² —Ne'en soj se vaa cachén vij güii, gaa ne canúú cha'anjanj pascuá, ne tacuachén nii manj rihaan nij sí cachron manj rihaan rcutze nanjan adonj. Danj qui'yaj nij so', che'é se sí ca'née Diose nicaj yu'unjan man yuvii mej a —taj Jesucristó a.

³ Gaa ne cunuú chre' nij xrej atá suun nocoo doj do', nij sí uun chij do', rihaan ve' xij tucuá xrej atá suun nocoo doj sí cu'naj Caifás a. ⁴ Ne 'o guun rá cunudanjanj nij so' se vaa tihá' yu'unjanj nij so' man Jesucristó, ne quita'aa yuve nij so' man Jesucristó, ne cavi' Jesucristó, qui'yaj nij so', rá nij so' a. ⁵ Tzaj ne cataj nij so':

—Se quita'aa ní man so' gaa aman anuú cha'anjanj ma'. Maan se sese danj qui'yaj ní', ne ca'maan rá nij yuvii, ne guun sayuun, qui'yaj nij yuvii nanjan adonj —taj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anjanj se vaa caxr'ij 'o chana casté raq Jesucristó a

⁶ Dan me se yáan Jesucristó chuman' cu'naj Betania, ne ne so' rá 'o ve' tucuá sí cu'naj Simón sí canó luj ri'yuj man, ⁷ ne yáan Jesucristó rihaan mesá, ne cuchí' yo'ó chana rihaan so', ne nicaj chana yo'ó aga' catzii nuú casté gun' daj, ne casté tu'vee ndo'o me yo' a. Gaa ne caxr'ij chana casté raq Jesucristó a. ⁸ Ne ca'maan rá nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó, ne cataj nij so':

—Me che'é tiri' rma'an chana nihánj casté sa' ga. ⁹ Me che'é ne cutu'vee no' casté, ne quiri' uxrá no' sa'anj, ne go' no' sa'anj yo' man sí níque ga —cataj nij so', ni'yaj nij so' man chana yo' a.

¹⁰ Ne quene'en Jesucristó daj vaa ca'mii nij so', ne cataj so' rihaan nij so' a: —Me che'é a'mii soj danj ni'yaj soj man chana ga. 'O se ve'é uxrá vaa qui'yaj no' manj á. ¹¹ 'O se sí níque me se daj á güii mán nij sí níque ga soj, ne ca'vee qui'yaj soj danj ga sí níque ei. Tzaj ne 'unj me se vaa güii ca'anj 'unj, ne quinaj uun soj, ne se ca'vee qui'yaj soj se luj che'ej ma'. ¹² Dan me se caxrij chana nihánj casté raj, ne che'é dan ne'en soj se vaa cachin' nii manj adonj. ¹³ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa me rej ma'an ca'mii natáj yuvi se-nanaj nana sa' rihaan nij yuvi man rihaan nu' chumii nihánj ro', ne cataj xna'anj uun nij yuvi rihaan tuvi' yuvi che'é se vaa qui'yaj chana nihánj manj, ne se quini'yón yuvi man chana nihánj ma' —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cutu'vej sí cu'naj Judas man Jesucristó rihaan nij sí taj ri'yunj man Jesucristó a

¹⁴ Gaa ne cavii sí cu'naj Judas Iscariote, ca'anj so' rihaan nij xrej atá suun nocoo doj a. Dan me se yo' o tuvi' chuvij nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó me sí cu'naj Judas yo' a. ¹⁵ Dan me se cataj so' rihaan nij xrej a:

—A me se rque soj manj, ne racuj 'unj man soj tacuachén 'unj man Jesucristó rihaan soj ga —taj so', xna'anj so' man nij xrej a.

Ne go' nij so' ico chi' sa'anj platá catzii man sí cu'naj Judas yo' a. ¹⁶ Gaa ne guun che'e sí cu'naj Judas nuchruj raa so' aman guun nucuaj so' racuj so' man nij xrej atá suun nocoo doj, tacuachén so' man Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ma'an Jesucristó taj xna'anj se vaa tacuachén yo' o tuvi' nij sí tucu'yón se-nana so' man so' rihaan nij sí taj ri'yunj man so' a

¹⁷ Ne güii canuu cha'anj pascuá ro', cuchí' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan Jesucristó, ne xna'anj nij so' man so', cataj nij so':

—Me rej qui'yaj chuvii núj cha xti'no ní' cha'anj pascuá, rá so' ga —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹⁸ Ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so' se vaa catuu nij so' chuman' Jerusalén, ne cuchí' nij so' rihaan yo' o so', ne ca'mii nij so' nana nihánj rihaan so' a: “Taj xna'anj maestró rihaan so' se vaa daj doj quisij se-ora so' a. Ne cha xti'no so' do', nij sí tucu'yón se-nana so' do', cha'anj pascuá tucua so' á”, cataj nij so' rihaan sí ne chuman' yo', taj Jesucristó rihaan nij so' a. ¹⁹ Dan me se qui'yaj nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó ndaa vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so', ne qui'yaj chuvii nij so' cha xti'no nij so' cha'anj pascuá a. ²⁰ Ne rej tí'nuu, ne cayáan Jesucristó ga chuvij nij sí tucu'yón se-nana so' rihaan mesá a. ²¹ Ne gaa chá nij so' chraa, ne cataj Jesucristó:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa tacuachén yo' o tuvi' soj manj rihaan nij sí taj ri'yunj manj ei —taj Jesucristó a.

²² Gaa ne quinanó ndo' o rá nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó, ne guun che'e nij so' ndaa 'o 'o nij so' xna'anj man Jesucristó, cataj 'o 'o nij so':

—'Unj me sí qui'yaj danj ni', Señor' —taj 'o 'o nij so' a.

²³ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Sí tiguí rachruún ga 'unj rá co'oo ro', so' me sí tacuachén manj rihaan nij sí taj ri'yunj manj adonj. ²⁴ 'O se taj danj Diose se vaa ca'anj 'unj caví' 'unj sij ca'née Diose nijaj yu'unj man yuvi ne ya danj quirán' 'unj adonj. Tzaj ne

niq̄e ndo'o síf taçuachén manj rihaan nij síf taj ri'yunj manj nanj á. Quir̄an' uxrá so' sayuun nanj á. Snó'o yo' me se sese ne ca'ngaa so', ne cavii sa' so' doj tzaj adonj —taj Jesucristó a.

²⁵ Ne síf cu'naj Judas síf me rá taçuachén man Jesucristó rihaan nij síf taj ri'yunj man Jesucristó me se xná'anj so' man Jesucristó, cataj so':

—'Unj me síf qui'yaj danj ni', maestro' —taj ma'an so', xná'anj ma'an so' man Jesucristó uún a.

—Ya uxrá cataj so', veé so' qui'yaj danj ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é rachrúún rqué Jesucristó rihaan nij síf tucu'yón se-nana so' cha nij so' do', che'é na vinó rqué so' co'o nij so' do' a

²⁶ Ne gaa chá nij so' chraa ne quita'aa Jesucristó yo'o rachrúún, ne nago' so' graciá rihaan Diose, ne cuxra' ta'aj so' rachrúún, ne rqué so' rihaan nij síf tucu'yón se-nana so', ne cataj so':

—Quita'aa soj rachrúún nihánj, cha soj man yo' á. Neē manj me rachrúún nihánj ei —taj so' a.

²⁷ Gaa ne quita'aa Jesucristó aga' tazá nuu na vinó, ne nago' so' graciá rihaan Diose, ne taçuachén so' aga' nuu na vinó rihaan nij so', ne cataj so':

—Co'o taran' soj na vinó nihánj á. ²⁸ 'O se ton manj me na nihánj, ne che'é ton manj ro', rqué Diose 'o nana rihaan soj daj qui'yaj Diose ga soj a. Dan me se che'é se cayanj ton manj ro', che'é dan me caraa x'naa Diose ni'yaj Diose cacun' tumé que'ee yuvij adonj. ²⁹ Ne cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa veé doj nihánj me co'oj, ne se co'oj yaj a ma'. Tzaj ne asa' quisíj güii guun chij Réé 'unj rihaan chumii nihánj, ne cunuu naca chumii nihánj, ne co'o ni' na vinó naca ei —taj Jesucristó rihaan nij síf tucu'yón se-nana so' a.

³⁰ Gaa ne cachráá taran' nij so' chra' rihaan Diose, ne cavii nij so', ca'anj nij so' quij cu'naj Quij man Chruun Olivó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó se vaa guun na'qj síf cu'naj Pedró ne cataj so' se vaa nuveé sij noco' man Jesucristó me so' a

³¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Danj Diose taj se vaa go' Diose man síf tumé matzinj, ne cunanj nij matzinj cha'nuu nij xo' a. Ne ya ase vaa daán 'unj matzinj vaa soj, ne ni corá guun na'aj taran' soj, ne se canoco' soj manj a ma'. ³² Tzaj ne asa' quisíj cunuu i'na' uún 'unj, ne quitaj yaan 'unj rihaan soj ca'anj 'unj estadó Galilea, ne nari' tuvi' ni' estadó Galilea nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síf tucu'yón se-nana so' a.

³³ Gaa ne cataj síf cu'naj Pedró rihaan so' a:

—Ca'vee se tanáj taran' nij so' mán so', tzaj ne daj chihaa míj se tanáj 'unj mán so' ma' —taj Pedró a.

³⁴ Ne cataj Jesucristó:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan so' cuano se vaa aj ne'én 'unj se vaa ni corá gaa ataa caguaj to'loo, ne va'nuj ya cataj so' rihaan yuvij se vaa nuveé sij noco' manj mé so' a —taj Jesucristó rihaan Pedró a.

³⁵ Ne cataj Pedró:

—Taj ma'. Ca'vee se ticavi' yuvij man ní', tzaj ne daj chihaa míj se cataj 'unj se vaa nuveé sij noco' mán so' mej ma' —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

Ne ase vaa cataj Pedró ro', danj cataj taran' nij síf tucu'yón se-nana Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó gaa cachín ni'yaj Jesucristó rihaan Diose a

³⁶ Gaa ne ca'anj Jesucristó ga nij so' ndaa yo'ó rej cu'naj Getsemani, ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so':

—Cane soj nihánj, na'vij soj mán 'unj, ne ca'anj 'unj gan' doj tzin', ne cachinj ni'yáj rihaan Réj a —taj Jesucristó a.

³⁷ Ne nicaj Jesucristó man Pedró do', man roj ta'núí síí cu'naj Zebedeo do', ca'anj so', ne guun che'e so' quinanó ndo'o rá so' a. ³⁸ Gaa ne cataj so' rihaan va'núj nij síí ca'anj ga so' a:

—Naná uxrá raj adonj. Maan che'é rej nanó ndo'o raj, qui'yaj cavi' 'unj, raj a. Qui'yaj soj se ndo'o quinaj soj nihánj, ne se cotoj soj ma' —taj Jesucristó rihaan va'núj nij so' a.

³⁹ Gaa ne cavii so' yaníj doj tzin', ne ca'anj cayáán rno so' rihaan yo'óo, ne cachín ni'yaj so' rihaan Diose, ne cataj so' rihaan Diose a:

—Sese ca'vee, ne caráán ra'á so' xráj, se gaa nanj quirán' uxrá 'unj sayuun, tzaj ne sese mā'án so' me rá quirán' 'unj sayuun, ne qui'yáá so' ndaa vaa me rá mā'án so', ne se qui'yáá so' ndaa vaa me rá mā'anj, man Ataj —taj Jesucristó, cachín ni'yaj so' rihaan Diose a.

⁴⁰ Gaa ne canicaj uún so' ca'na' so' rihaan va'núj nij síí tucu'yón se-nana so', ne quene'en so' se vaa cotoj cunudanj nij so' a. Gaa ne cataj so' rihaan Pedró a:

—Dan me se xa' soj me se a 'ó orá ne guun nucuaj soj ni'yaj soj gaj a ma'. Ya na'. ⁴¹ Maan se ni'yaj soj, ne cachinj ni'yaj soj rihaan Diose se vaa caráán Diose rihaan síí chree se caxríj síí chree chrej chí'ii rque soj á. 'O se niha' rá soj qui'yaj soj se sa', tzaj ne ne guun nucuaj soj ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

⁴² Gaa ne cavii uún so', ne cachín ni'yaj uún so' rihaan Diose, cataj so':

—Sese se ca'vee quinaníj 'unj rihaan sayuun ase vaa, ne qui'yáá so' ndaa vaa me rá so', Ataj —taj Jesucristó, cachín ni'yaj so' a.

⁴³ Gaa ne canicaj uún so' ca'na' so', ne quene'en so' se vaa cotoj uún va'núj nij síí tucu'yón se-nana so' a. 'O se ca'na' ndo'o nej rihaan nij so' a.

⁴⁴ Gaa ne tanáj so' man nij so', ne cavii uún so', ne cachín ni'yaj uún so' rihaan Diose, ne ase vaa cachín ni'yaj so' gaa rque ro', danj vaa cachín ni'yaj uún so' rihaan Diose a.

⁴⁵ Gaa ne canicaj uún so' ca'na' so' rihaan va'núj nij síí tucu'yón se-nana so', ne cataj so':

—Ca'vee cotoj soj ca'vee naraan rá soj ca'vee sese vaa ya'núj rihaan soj á. Dan me se daj doj quisij orá tucuachén yo'o so' manj rihaan síí tumé ndo'o cacun', che'é se mé 'unj síí ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvií adonj.

⁴⁶ Naxagaa soj, ca'anj ni' nanj ei. Ni'yaj soj nedí'. 'Na' síí tucuachén manj rihaan síí taj ri'yunj manj nanj chuguanj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nii gaa quita'aa nii man Jesucristó a

⁴⁷ Dan me se nicun' Jesucristó ca'mii so', ne nu' ca'na' síí cu'naj Judas yo'o tuvi' chuvij nij síí tucu'yón se-nana Jesucristó, ne ca'na' uxrá yuvií ga so', ne nicaj nij yuvií neé espada do', chruun do' a. Dan me se nij yuvií ca'née nij xrej atá suun nocojo doj do', nij yuvií ca'née nij síí uun chíj rihaan nij yuvií israelitá do', me nij yuvií ca'na' a. ⁴⁸ Ne síí cu'naj Judas cataj xna'anj rihaan nij yuvií se vaa daj gaa qui'yaj so' ga Jesucristó, gaa ne cunu yaan nij yuvií man Jesucristó, ne cataj so':

—Síf cachron tu'vaj ro', so' me síf quita'aa soj cuaj á —taj síf cu'naj Judas a.

⁴⁹ Gaa ne nu' cuchi' so' cuaj rihaan Jesucristó, ne cataj so':

—Ca'na' uxraj, nanj maestro —taj so' rihaan Jesucristó a.

Gaa ne nu' cachron tu'va so' xruu Jesucristó a.

⁵⁰ Gaa ne xná'anj Jesucristó man Judas, cataj so':

—Me che'é ca'ná' so', ga tinu' —taj so' rihaan Judas a.

Gaa ne cuchi' nij yuvij rihaan Jesucristó, ne quita'aa nij yuvij man Jesucristó a.

⁵¹ Ne yo'o síf nicun' ga Jesucristó me se quirii so' taneê so' neê espadá, ne go' so' neê espadá yo' raá yo'o se-mozó xrej atá suun nocqo doj, ne veé dan güéj nu' xréé mozó yo', qui'yaj so' a. ⁵² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan síf nicaj neê espadá yo' a:

—Na'nej so' taneê so' á. 'O se nu' yuvij nicaj neê espadá ro', veé neê espadá qui'yaj cavi' nij yuvij nanj adonj. ⁵³ Ne ne ne'én so' se vaa guun nucuáj cachinj ni'yáj rihaan Réj, ne ca'na' que'ee ndo'o se-mozó Réj rihanj cuano, ne ca'vee qui'yaj cananj a. ⁵⁴ Tzaj ne sese danj qui'yáj, gaa ne asa' ca'vee qui'yaj ní nu' nana no rihaan danj Diose nana taj xna'anj daj gaa quirán' 'unj ga —taj Jesucristó rihaan síf nicaj neê espadá yo' a.

⁵⁵ Ne canicaj Jesucristó, cataj Jesucristó rihaan nij yuvij a:

—Me che'é nicaj soj neê espadá nicaj soj chruun nicaj soj, ca'na' soj ga. Síf ituu mé 'unj, rá soj na'. Ne 'o se guun que'ee güii cayáan 'unj rá nuví nocqo, tucu'yón 'unj se-nanaj rihaan nij yuvij, tzaj ne ne quita'aa soj manj a. ⁵⁶ Tzaj ne nihánj me se quirán' 'unj nu' se vaa taj nana cachron nij síf nata' se-nana Diose gaa naá rihaan yanj a —taj Jesucristó a.

Gaa ne tanáj cunudanj nij síf tucu'yón se-nana Jesucristó man so', ne canánj nij so', ca'anj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nii gaa cuta' nii cacun' xráá Jesucristó a

⁵⁷ Dan me se nij síf quita'aa man Jesucristó me se nicaj nij so' man Jesucristó ca'anj nij so' rihaan síf cu'naj Caifás xrej atá suun nocqo doj a. Ne aj mán chre' nij síf naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés do', nij síf uun chij do', rihaan síf cu'naj Caifás yo' a. ⁵⁸ Ne gan' gan' canoco' síf cu'naj Pedró xcó Jesucristó, ne cuchi' so' rihaan chingá rej yanj síf cu'naj Caifás yo', ne catúj so' rá chingá ne ca'anj cayáan so' ga nij se-mozó xrej man rá chingá, quene'en so' daj quirán' Jesucristó a.

⁵⁹ Dan me se nano' nij xrej atá suun nocqo doj nano' nij cuese nano' man yuvij cataj xna'anj che'é cacun' tumé Jesucristó a. Me rá nij so' nari' nij so' cacun' rmi' cuta' nij so' xráá Jesucristó ne cavi' Jesucristó, rá nij so' a. Tzaj ne taj vaj a 'ó cacun' tumé Jesucristó a ma'. ⁶⁰ Che'é dan ndá' se cuchi' uxrá síf ne rihaan nij cuese ca'mii ne nij so', tzaj ne taj vaj cacun' quiri' nij so' cuta' nij so' xráá Jesucristó a ma'. Veé dan, ne cuchi' vij roj so', ⁶¹ ne cataj roj so':

—Síf nihánj cataj se vaa guun nucuaj so' tacuane so' nuví nocqo nuví na'váj ní rihaan Diose, ne rque va'nuj güii cune' uún so' nuví yo', taj so' ei —taj roj so' a.

⁶² Gaa ne canicun' xrej atá suun nocqo doj, ne xná'anj so' man Jesucristó, cataj so':

—Me che'é ne a'mii so' ga. Daj vaa nana nihánj nana a'mii roj síf nihánj che'é so' ga —taj so', xná'anj so' man Jesucristó a.

⁶³ Tzaj ne dínj táá Jesucristó a. Gaa ne cataj uún xrej atá suun nocqo doj rihaan Jesucristó a:

—Ase vaa nanā taj xna'anj ma'an Diosō rihaan so' ro', danj gaā nanā nihánj nanā cataj xna'anj 'unj rihaan so' á. 'Unj me síi yā yā ca'ne' suun rihaan so' cataj xna'anj so' sese yā yā mé so' ta'níi Diosō síi t̄inani man yuvīi rihaan sayuun á —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁶⁴ Gaā nē cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Yā vaa nanā ca'mii ma'an so' ei. Nē vaj ā doj cataj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa ndaā yaj quene'en soj se vaa síi ca'neé Diosō n̄icaj yu'unj man yuvīi mej, nē quene'en soj se vaa cayáán 'unj rej nuva' Diosō síi nucuaj ndo'o ei. Nē quene'en uún soj se vaa ca'na' uún 'unj rihaan chumii nihánj, nē quitaj 'unj xráá ngaā xtá' ca'naj adonj —taj Jesucristó rihaan xrej atá suun noc̄ō doj yo' a.

⁶⁵ Gaā nē ca'maan rá xrej yo', nē cutzin' xrej yo' sagan' ma'an xrej, nē cataj xrej rihaan tuvi' xrej a:

—Ni'yaj soj vjj. Quij uxrá tu'va síi nihánj rihaan Diosō nanj ei. Sē cachiin doj síi ca'na' cataj xna'anj rihaan ní' che'é cacun' tumé síi nihánj a ma'. Maan sē cuanō nihánj me sē cuno ma'an soj nanā quij ca'mii so' se vaa cayáán ma'an so' rej x'nuj Diosō, taj so' ei. ⁶⁶ Daj qui'yaj ní' man so', rá soj gā —taj xrej, xná'anj xrej man nij tuvi' xrej a.

—Cavi' so' ei —taj nij so' a.

⁶⁷ Gaā nē quirii talúj nij so' rihaan Jesucristó, nē go' nij so' man Jesucristó a. Nē coxro ta'aj nij so' xruū Jesucristó, ⁶⁸ nē cataj nij so':

—Sese yā yā ca'neé Diosō mán so' t̄inani so' man yuvīi rihaan sayuun, nē raçuíj Diosō mán so' cataj xna'anj so' rihaan núj me síi go' mán so' v̄ij —taj nij so', ca'mii nac̄ōo nij so' man Jesucristó a.

Nanā nihánj taj xna'anj daj qui'yaj síi cu'naj Pedró gaā cataj so' se vaa nuveé sij noc̄o' man Jesucristó me so' a

⁶⁹ Veé dan, nē nē Jesucristó gā yo'ó nij so' rá ve', nē nē síi cu'naj Pedró xe' rá chingá a.

Nē cuchí' yo' o' mozó chanā rihaan so', nē cataj no':

—Nē so' me yo' o' síi cachéé gā Jesucristó síi cavii estadó Galilea á —taj mozó chanā yo' rihaan Pedró a.

⁷⁰ —Taj ma'. Nē unó 'unj me taj so' ma' —taj Pedró cuno taran' nij yuvīi cayáán gā so' a.

⁷¹ Gaā nē curihanj Pedró, nē canicun' so' rej atúj yuvīi chingá a.

Gaā nē quene'en yo' o' mozó chanā man so', nē ca'mii no' rihaan nij yuvīi nicun' rihaan ve' gā Pedró, cataj no':

—Síi nihánj cachéé gā Jesucristó síi cavii chuman' Nazaret asuun asanj —taj chanā yo' a.

⁷² Gaā nē nucuaj ndo'o ca'mii uún Pedró, cataj so':

—Taj ma'. Ā doj nē ne'enj man snó'o yo' ma' —taj Pedró yo' a.

⁷³ Nē corá nii cuchí' nij síi nicun' gā Pedró rihaan Pedró, nē cataj nij so':

—Yā yā yo' o' síi cachéé gā Jesucristó mé so' ei. 'O se ase vaa nanā a'mii nij síi cachéé gā Jesucristó ro', vaa nanā a'mii so' chuguanj —taj nij so' rihaan Pedró a.

⁷⁴ Gaā nē guun che'ē Pedró nucuaj doj ca'mii Pedró, cataj Pedró se vaa ca'vee qui'yaj Diosō sayuun man so' sese nuveé nanā yā me nanā a'mii so', nē cataj so':

—Nē ne'enj man snó'o yo' ma' —taj uún Pedró, gaā nē nu' caguáj to'loo a.

⁷⁵ Gaa ne ninuj rá Pedró ndaa vaa cataj Jesucristó rihaan so' quii se vaa gaa ataa caguaj to'loo, ne va'nuj cataj Pedró se vaa nuveé sij noco' man Jesucristó me ma'an Pedró ma'. Gaa ne curihanj Pedró xe', ne uxrá ta'vee Pedró a.

27

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nicaj nii man Jesucristó, ca'anj nii rihaan síi cu'naj Pilato a

¹ Rej ranga' nuchruj raa taran' nij xrej ata suun nocoo doj do', nij síi uun chij do', daj qui'yaj nij so', ne cavi' Jesucristó a. ² Gaa ne numij nij so' man so', ne nicaj nij so' man so' ca'anj nij so' rihaan síi nicaj suun gobernador cu'naj Pilato, ne tacuachén nij so' man Jesucristó rihaan so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' síi cu'naj Judas gaa cavi' so' a

³ Dan me se síi cu'naj Judas me síi tacuachén man Jesucristó rihaan nij síi taj ri'yunj man Jesucristó gaa asino yaan, ne xcaj so' cuentá se vaa ya ya ticavi' nii man Jesucristó ne ma'an so' me síi tumé cacun' se vaa cavi' Jesucristó a. Che'é dan nanó ndo'o rá so', ne me rá so' narque uún so' ico chi' sa'anj platá catzji yo' rihaan nij xrej ata suun nocoo doj do', rihaan nij síi uun chij do' a. Dan me se cuchi' so' rihaan nij so', ⁴ ne cataj so':

—Tumé 'unj cacun' se vaa tacuachén 'unj man yo'o síi sa' inanj rihaan soj á —taj síi cu'naj Judas yo' a.

—Nuveé se-cacun' núj me cacun' tumé so' ma'. Xcaj ma'an so' cuentá daj gaa qui'yáa so' ei —taj nij so' rihaan síi cu'naj Judas a.

⁵ Gaa ne nicaj so' sa'anj aga' yo', ri'lj uun so' rá nuvií nocoo, ne cavii so' ca'anj so', ne toco' vaj ma'an so' man so', ne cavi' so' a. ⁶ Gaa ne naran' nij xrej ata suun nocoo doj man sa'anj aga' yo', ne cataj nij so':

—Ne nó xcúún ní' caraa ní' sa'anj nihánj rá chrúún sa'anj taj rihaan Diose ma'. 'O se sa'anj go' ní' che'é rej cavi' yo'o yuvií me sa'anj nihánj á —taj nij so' a.

⁷ Dan me se nuchruj raa nij so' daj qui'yaj nij so', ne nicaj nij so' sa'anj yo', ne quiránj nij so' to'óo síi rii xruj a. Ne guun yo'óo yo' santó cachin' nii man náá guun yuvií 'na' yo'ó chuman' yuvií cavi' chuman' Jerusalén a. ⁸ Che'é dan cu'naj yo'óo yo' Yo'óo Ton cuano ei. ⁹ Dan me se quisij qui'yaj nij so' nu' se vaa cataj síi cu'naj Jeremías síi nata' se-nana Diose gaa naá gaa cataj so': “Gaa ne nicaj nij so' ico chi' sa'anj aga' a. Sa'anj yo' me sa'anj no yo'o so', cataj nij yuvií israelitá a. ¹⁰ Ne nicaj nij so' sa'anj yo' quiránj nij so' to'óo síi rii xruj, ndaa vaa cataj xna'anj síi 'nij ra'a man ní' rihanj nanj adonj”, taj síi cu'naj Jeremías a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii síi cu'naj Pilato ga Jesucristó a

¹¹ Dan me se canicun' Jesucristó rihaan síi nicaj suun gobernador yo', ne xná'anj síi nicaj suun yo' man Jesucristó, cataj so':

—So' me síi nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvií israelitá na' —taj so', xná'anj so' man Jesucristó a.

—Vej ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

¹² Ne xná'anj síi nicaj suun gobernador yo' man Jesucristó che'é cacun' cuta' nij xrej ata suun nocoo doj do', nij síi uun chij do', xráa Jesucristó a. Tzaj ne ne ca'mii Jesucristó a 'ó nana rihaan so' ma'. ¹³ Gaa ne xná'anj uún síi nicaj suun yo' man Jesucristó, cataj so':

—Aj cunó so' cataj nij so' se vaa tumé so' cacun' na'. Me che'é ne a'mii so' ga —taj so', xná'anj so' man Jesucristó a.

¹⁴ Tzaj ne yuun che'e ne ca'mii Jesucristó a 'ó nana rihaan so' che'é cacun' cuta' nii xraá so' a. Veé dan, ne caráya'anj uxrá síi nicaj suun gobernador yo' che'é yan qui'yaj so' danj a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj síi cu'naj Pilato se vaa cavi' Jesucristó rihaan rcutze a

¹⁵ Ne vaa yo' tucuáan noco' síi nicaj suun gobernador se vaa rii so' man yo' o' síi 'nij taga' 'o' cha'anj pascuá, ne tinavij yuun so' cacun' tumé síi urihanj taga' yo' a. Me ma'an 'o' síi 'nij taga' a'mii nij yuvij che'é se vaa quirij so', ne ca'vee qui'yaj so' ndaa vaa taj nij yuvij a. ¹⁶ Ne veé yo' yo' ro', 'nij yo' o' síi cu'naj Barrabás taga', ne quene'en cunudanj nij yuvij se vaa tumé ndo'o so' cacun' a. ¹⁷ Dan me se nuu chre' nij yuvij rihaan síi nicaj suun gobernador cu'naj Pilato, ne xná'anj so' man nij yuvij, cataj so':

—Me síi quirij 'unj, rá soj ga. Síi cu'naj Barrabás na'. Ase síi cu'naj Jesucristó xa' —taj so', xná'anj so' man nij yuvij a.

¹⁸ Danj ca'mii so', ne'en so' se vaa maan che'é se guun xcoj ruvaá rá nij xrej ata suun noco'o doj me tacuachén nij xrej man Jesucristó rihaan ma'an so' a.

¹⁹ Ne asij yaán síi cu'naj Pilato yo' rihaan xrúun so' chruun xlá, ne ca'neé nicá so' nana chuchi' rihaan so', taj no':

—Se guun ca'ne' so' cacun' che'é síi sa' yo' ma'. 'O se asij cua'aa me se nanó ndo'o raj che'é yan tucua'nu' snó'o yo' manj adonj —taj nica síi cu'naj Pilato rihaan so' a.

²⁰ Tzaj ne cataj xna'anj nij xrej ata suun noco'o doj do', nij síi uun chij do', rihaan nij yuvij se vaa ca'mii nij yuvij che'é síi cu'naj Barrabás rihaan síi cu'naj Pilato, ne cataj nij yuvij se vaa cavi' Jesucristó a. Ne cuchumán rá nij yuvij a. ²¹ Gaa ne xná'anj síi nicaj suun gobernador cu'naj Pilato man nij yuvij, cataj so':

—Me ya ya síi quirij, rá soj ga —taj so', xná'anj so' man nij yuvij a.

—Quirij so' man síi cu'naj Barrabás ei —taj nij yuvij rihaan so' a.

²² —Ne me qui'yáa 'unj ga síi cu'naj Jesucristó, rá soj ga —taj uún síi cu'naj Pilato, xná'anj so' man nij yuvij a.

—Cavi' so' rihaan rcutze, rá núj ei —taj taran' nij yuvij a.

²³ —Tzaj ne me cacun' tumé so' ga —taj síi cu'naj Pilato, xná'anj so' man nij yuvij a.

Tzaj ne doj a caguáj nij yuvij, cataj nij yuvij:

—Cavi' so' rihaan rcutze ei. —Danj inanj caguáj nij yuvij a.

²⁴ Dan me se quene'en síi cu'naj Pilato se vaa taj se 'yá' quina'maan rá nij yuvij, ne maan se doj a ca'maan rá nij yuvij, ne doj a qui'yaj nij yuvij sayuun a. Che'é dan nicaj so' na, ne na'ya' so' ni'yaj nij yuvij a. Ne cataj so':

—Se tumé 'unj cacun' sese cavi' síi nihánj a ma'. 'O se ma'an soj me síi qui'yaj cavi' so' adonj —taj síi cu'naj Pilato a.

²⁵ Gaa ne cataj nij yuvij rihaan so' a:

—Veé ma'an núj, ma'an ta'níi núj do', me síi tumé cacun' se vaa cavi' so' ei —taj nij yuvij yo' a.

²⁶ Gaa ne quirij síi cu'naj Pilato man síi cu'naj Barrabás taga' che'é nij yuvij, ne go' nij tanuu cuartá xraá Jesucristó, qui'yaj síi cu'naj Pilato, ne tacuachén síi cu'naj Pilato man so' rihaan nij tanuu se vaa cachron nij tanuu man so' rihaan rcutze a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'nga' nacoqo nij tanuu ni'yaj nij tanuu man Jesucristó a

²⁷ Gaa ne ca'anj nicaj nij tanuu 'yaj suun rihaan síi nicaj suun gobernador man Jesucristó rá ve' tucua' síi nicaj suun gobernador yo' a. Ne naqui'yaj chre' nij tanuu man taran' nij tuvi' tanuu nij so' a. ²⁸ Gaa ne quirii nij so' sagan' Jesucristó man Jesucristó, ne na'neé nij so' sagan' rey yatzij maree man Jesucristó, ²⁹ ne qui'yaj nij so' cachriin tanj, ne cuta' nij so' cachriin tanj raq Jesucristó, ne caxrij nij so' yo'q vará tico uun ston Jesucristó a. Gaa ne canicun' ruj nij tanuu rihaan Jesucristó, ne ca'nga' nacoqo nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, ne cataj nij so':

—Ya ya sij nicaj suun rey rii ta'nga' rihaan nij yuvij israelitá mé so' ei —taj nij so' tiha' nij so' man Jesucristó a.

³⁰ Gaa ne quirii taluj nij so' man Jesucristó, ne nacaj nij so' vará noco' ra'a Jesucristó, ne go' nij so' vará raq Jesucristó a. ³¹ Sij ca'nga' nacoqo nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, gaa ne quirii uun nij so' sagan' rey yatzij maree nuu Jesucristó, ne na'neé uun nij so' sagan' uun Jesucristó man uun so', gaa ne nicaj nij so' man Jesucristó cavii nij so' ca'anj nij so' yan cachron nij so' man Jesucristó rihaan rcutze a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nij yuvij gaa cachrón nij yuvij man Jesucristó rihaan rcutze a

³² Dan me se cavii nij so', ne nari' nij so' man yo'q síi ne chuman' Cirene, ne so' me síi cu'naj Simón a. Veé dan, ne qui'yaj uxrá nij tanuu fuerzá man síi cu'naj Simón yo' cata so' rcutze cano Jesucristó rihaan a. ³³ Gaa ne cuchi' nij so' tacaan cu'naj Gólgota, ne Gólgota ro', me rej cu'naj Tacaan Cúu Yave Xnangá a. ³⁴ Gaa ne rque' nij tanuu doj na vinó nachej ga na e' man Jesucristó co'q so' a. Ne doj tzin' tiguíj daa Jesucristó, ne ne ca'vej rá so' co'q so' ma'. ³⁵ Veé dan, ne cachrón nij tanuu man Jesucristó rihaan rcutze, ne tico tixaj nij so' che'é sagan' Jesucristó, ³⁶ gaa ne ca'anj cané nij so' rihaan yo'óo, ne tumé nij so' man Jesucristó a. ³⁷ Ne cachrón nij tanuu yo'q rcuchra' raq rcutze, ne no letrá rihaan rcuchra' yo', ne taj xna'anj letrá yo' me che'é cavi' Jesucristó, ne: “Síi nihánj me síi cu'naj Jesucristó, ne síi nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvij israelitá me so' a”, taj letrá yo' a. ³⁸ Gaa ne cachrón nij tanuu man yavíj snó'o rihaan yavíj rcutze yo', ne yavíj roj so' me síi ituu a. Dan me se nicun' yo'q so' rej nuva' Jesucristó, ne nicun' yo'ó so' rej nichruun Jesucristó a.

³⁹ Gaa ne cachén yuvij rej nicun' Jesucristó, ne ca'mii chi'ij ndo'o nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a. Dan me se tucunó nij yuvij raq nij yuvij, ⁴⁰ cataj nij yuvij:

—Tacuaneé so' man nuvií nocoqo, ne rque va'núj güii cune' so' yo'ó nuvií nocoqo, rá so' na'. Dan me se sese ya ya ta'nij Diose mé so', ne tinanii so' mán so' rihaan rcutze, ne nanij so' rihaan yo'óo yaj vj —taj nij yuvij rihaan Jesucristó a.

⁴¹ Ne ase vaa qui'yaj nij yuvij yo' ro', danj qui'yaj uun nij xrej ata suun nocoqo doj do', nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés do', nij síi uun chij do', ca'mii chi'ij nij so', cataj nij so':

⁴² —Tinanii síi nihánj man yo'ó yuvij rihaan sayuun, rá so', tzaj ne ne guun nucuaj so' tinanii so' man ma'an so' rihaan rcutze danj. Sese ya ya sij nicaj suun rey uun chij rihaan ní' sij israelitá me so', ne nanij so' cuano rihaan yo'óo, ne cuchuman rá ní' ni'yaj ní' man so' ei. ⁴³ Dan me se nucuaj rá so'

man Dioso se vaa cavij sa' so', qui'yaj Dioso, rá so' a. Ca'vee tinanii Dioso man so' cuango, sese sij 'ee rá Dioso man me so' á. 'O se ma'an so' taj se vaa ta'nij Dioso me ma'an so' adonj —taj nij so', chi'ii ndo'o ca'mii nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a. ⁴⁴ Ne ase vaa ca'mii nij so' ro', danj ca'mii uún roj sí ituu noco' rihaan rcutze rej x'nuj Jesucristó, ca'mii roj so' nana nij rihaan Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa cavi' Jesucristó a

⁴⁵ Veé dan, ne caxuj, ne yuun che'e guun rmi' rihaan chumij, ne yo'o guun rmi' chumij ndaa quisij aga' va'nuj rej anoco' güii a. ⁴⁶ Veé dan, ne quisij aga' va'nuj, gaa ne nucuaj ndo'o caguáj Jesucristó, cataj so':

—Elí, Elí, lama sabactani —taj so', caguáj so' xna'anj a'mii ma'an so', ne nana caguáj so' taj: “Dioso noco' 'unj mé so' á. Me che'é tanáj uuñ so' mán 'unj ga”, taj nana caguáj Jesucristó a.

⁴⁷ Ne cuno ta'aj nij sí nicun' rej x'nuj Jesucristó nana caguáj so', tzaj ne ne cuno nij so' me taj Jesucristó ma'. Maan se:

—Nacúún sí nihánj man sí cu'naj Elías tadonj —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

⁴⁸ Gaa ne nu' ra'yanj cunánj yo'o sí nicun' rej x'nuj Jesucristó, ne nicaj so' yataañ esponja, ne caraa so' na vinó yuu rque yataañ, ne cuta' so' raq yo'o vará, ne ru'maan so' yataañ tu'va Jesucristó, ne co'o Jesucristó na yuu yo', qui'yaj so' a. ⁴⁹ Tzaj ne ca'mii yo'ó nij yuvij, cataj nij so':

—Dínj qui'yaá so' á. Quene'en ní sese ca'na' sí cu'naj Elías tinanii sí cu'naj Elías man so' rihaan rcutze ei —taj nij yuvij yo' a.

⁵⁰ Gaa ne sca' caguáj uún Jesucristó, ne cavi' so' a. ⁵¹ Veé dan, ne quisin' yatzij mantá cortiná noco' rá nuví noco' ndaa rej raq, ne 'o quiniñ ca'anj ndaa tacóo yo' a. Dan me se cachén yuún, ne quixra' ta'aj nij yuvej, ⁵² ne x'núj rej cachin' nii man nij sí cavi', ne cunuu i'na' uún que'ee nij sí sa' cavi' asij rque a. ⁵³ Ne gaa quisij orá cunuu i'na' uún ma'an Jesucristó, ne curihanj nij sí cunuu i'na' uún yo', ne catúj nij so' chuman' guee chuman' Jerusalén, ne quene'en uxrá yuvij man nij so' a.

⁵⁴ Veé dan, ne nicun' tanuu capitán nicun' yo'ó nij tanuu nicun' cutumé man Jesucristó a. Ne quene'en nij so' cachén yuún, ne quene'en nij so' nu' se vaa guun, ne chuchu'vi' ndo'o nij so', ne ndaa dan asuun gaa xcaj nij so' cuentá se vaa ya uxrá ta'nij Dioso me Jesucristó, ne dan me se cataj nij so':

—Ya ta'nij Dioso me sí nihánj tadonj —taj nij so' a.

⁵⁵ Ne gan' doj nicun' que'ee chana, ni'yaj uuñ nij chana man Jesucristó a. Chana cuno se-nana Jesucristó asij cavii Jesucristó estadó Galilea me nij chana yo', ne qui'yaj suun nij chana yo' che'é Jesucristó a. ⁵⁶ Yo'o no' me chana cu'naj Mariá Magdalena, ne yo'ó no' me chana cu'naj Mariá nii sí cu'naj Jacobo ga sí cu'naj José a. Ne yo'ó no' me ni roj ta'nii sí cu'naj Zebedeo a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachin' nii man Jesucristó rque yu'uj yuvej a

⁵⁷ Ne rej ata' güii ca'na' yo'o sí ru'vee sí ne chuman' Arimatea a. José cu'naj so', ne so' me sí tucuyón se-nana Jesucristó a. ⁵⁸ Dan me se ca'anj so' rihaan sí cu'naj Pilato, ne cachín ni'yaj so' rihaan sí cu'naj Pilato se vaa ca'vej sí cu'naj Pilato cachin' so' man Jesucristó a. Ne sí cu'naj Pilato ro', cataj se vaa ca'vee qui'yaj so' danj a. ⁵⁹ Ne nicaj sí cu'naj José man Jesucristó, ne nacutáj so' yatzij mantá naruvii xráá Jesucristó, ⁶⁰ ne vaa yu'uj

yuvej rihaan so', rej achin' nii man nij sí cavi', tzaj ne yu'uj naçá me yo' a. Ma'an so' me sí qui'yaj gáán nii yu'uj yo', ne taj vaj xnangá naj rque yu'uj ma'. Ne caxrij so' man Jesucristó rque yu'uj yo', ne caráán so' yuvej xij tu'va yu'uj yo' a. ⁶¹ Ne cayáán chana cu'naj Mariá Magdalena cayáán yo'ó chana cu'naj Mariá cayáán tu'va yu'uj yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa tumé uxrá nii man yu'uj nuu Jesucristó a

⁶² Veé dan, ne taxrej, ne ndaa quisij qui'yaj chuvii nij yuvij israelitá che'é güii naraan rá nij so', ne cunuu chre' nij xrej atá suun nocoo doj do', nij sí fariseo do', ne ca'anj nij so' rihaan sí cu'naj Pilato, ⁶³ ne cataj nij so':

—Nuu rá núj daj cataj sí tiha' yu'unj yo' gaa gaa i'na' so', señor. Dan me se cataj so' se vaa cachén va'núj güii, gaa ne cunuu i'na' uún so', cataj so' adonj.

⁶⁴ Che'é dan ca'ne' so' suun rihaan tanuu se vaa tumé tanuu man yu'uj naj so' ndaa se quisij va'núj güii yo' ruguanj. Sese se qui'yaj ní danj, ne ca'na' nij sí tucu'yón se-nana so', ne quirii nij so' man so', ne cataj nij so' rihaan nij yuvij se vaa cunuu i'na' uún so' nanj adonj. Asa' quisij, gaa ne doj a tiha' yu'unj uún nij so' man nij yuvij nanj adonj —taj nij so' rihaan sí cu'naj Pilato a.

⁶⁵ Ne cataj sí cu'naj Pilato rihaan nij so' a:

—Vaa tanuu rihaan soj ei. Nijcaj soj man tanuu ca'anj soj cutumé soj man yu'uj yo' á. Ne'en ma'an soj daj qui'yaj soj á —taj Pilato rihaan nij so' a.

⁶⁶ Gaa ne cavii nij so' ca'anj nij so' tumé nij so' man yu'uj yuvej yo' a. Dan me se ca'ne' nij so' suun rihaan tanuu cutumé tanuu yu'uj, ne cachrón nij so' yánj nichraj tu'va yuvej caráán tu'va yu'uj yo' a.

28

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunuu i'na' uún Jesucristó a

¹ Dan me se ca'anj güii cuetan' güii naránj rá nij yuvij israelitá, ne na'yaan cotungó me yo', ne daj doj quisij güii a. Ne ca'na' chana cu'naj Mariá Magdalena do', yo'ó chana cu'naj Mariá do', quene'en roj chana yu'uj catúj Jesucristó a. ² Veé dan, ne cachén uxrá yuún, ne cavii yo'ó se-mozó sí 'nij ra'a man ní rej xta', ca'na' so', nanij so' tu'va yu'uj yo', gaa ne quirii yanj so' yuvej aráán tu'va yu'uj yo', ne ca'anj cané so' xráá yuvej yo' a. ³ Daj se uun rá roj no' ne'en roj no' gaa raan ro', danj guun rá roj no' gaa curuvi' so' a. Ne daj se uun rá roj no' ne'en roj no' yu've' catzii ndo'o ro', danj guun rá roj no' ne'en roj no' sagan' so' a. ⁴ Gaa ne cuchu'vi' ndo'o nij tanuu man tumé tu'va yu'uj yo', ne quiril'j ndo'o man nij so' a. Dan me se ase vaa mán sí cavi' vaa mán nij so' rihaan yo'ó a. ⁵ Veé dan, ne cuchi' roj chana yo' rihaan se-mozó Diose, ne cataj se-mozó Diose rihaan roj no' a:

—Se cuchu'vi' roj soj ma'. 'Q se aj ne'en 'unj se vaa nano' roj soj man Jesucristó sí cavi' rihaan rcutze adonj. ⁶ Taj vaj so' naj nihánj a ma'. 'Q se cunuu i'na' uún so', ndaa vaa cataj xna'anj so' rihaan soj á. Catuu roj soj ni'yaj roj soj rej quinaj so' á. ⁷ Gaa ne ra'yanj ca'anj roj soj, cataj xna'anj roj soj rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' se vaa cunuu i'na' uún so' á. Veé dan me se quitaj yaan so' rihaan soj ca'anj so' estadó Galilea, ne ca'anj soj ndaa yo', ne quene'en soj man so' á. Danj gaa cataj xna'anj soj rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' á. Veé dan me quisij nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj a —taj se-mozó Diose rihaan roj chana yo' a.

⁸ Veé dan, ne curihaanj roj chana ca'anj roj no' a. Veé roj no' cuchu'vi', ne veé roj no' guun niha' rá uún a. Veé dan me se cunánj ndo'o roj no', cataj

xna'anj roj no' rihaan nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó nu' se vaa quene'en roj no' do', nu' nana cataj xna'anj se-mozó Diosé rihaan roj no' do' a. ⁹ Ne maan orá dan nari' tuvi' ma'an Jesucristó ga roj chana yo', ne cataj so':

—Gaa niha' nimán roj soj á —taj Jesucristó rihaan roj no' a.

Gaa ne cuchi' roj chana yo' rihaan Jesucristó, ne ca'anj canicun' ruj roj no' rihaan so', ne quita'aa roj no' tacóo Jesucristó, ne na'víj roj no' rihaan Jesucristó a. ¹⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj chana a:

—Se kuchu'vi' roj soj ma'. Maan se ca'anj roj soj cataj xna'anj roj soj rihaan nij tinúu 'unj se vaa cavii nij so' ca'anj nij so' estadó Galilea, ne ndaa yo' quene'en nij so' manj á —taj Jesucristó rihaan roj chana yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nana cataj xna'anj nij tanuu rihaan nij xrej ata suun nocoo doj a

¹¹ Ne gaa quisij ca'anj roj chana yo', ne dan me se cavii ta'aj nij tanuu man tu'va yu'uj yo' rque chuman', ne cataj xna'anj nij tanuu rihaan nij xrej ata suun nocoo doj nu' se vaa guun a. ¹² Ne cunuu chre' nij xrej ata suun nocoo doj ga nij sí uun chij, ne nuchruj raa nij so' daj qui'yaj nij so' a. Gaa ne go' uxrá nij so' sa'anj rihaan nij tanuu yo', ¹³ ne cataj nij so':

—Cataj soj se vaa rej niñ cotoj soj, ne nij sí tucu'yón se-nana so' ro', ca'na' quirii man so' a. Danj cataj soj á. ¹⁴ Ne sese cuchi' nana yo' rihaan sí nicaj suun gobernador, ne sese me rá so' qui'yaj so' sayuun man soj, ne ma'an núj çaráán ra'a sayuun xráá soj á —taj nij so' rihaan nij tanuu a.

¹⁵ Dan me se guun ya rá nij tanuu, ne quita'aa nij so' sa'anj yo', ne qui'yaj nij so' nu' se vaa cataj xna'anj nij xrej ata suun nocoo doj do', nij sí uun chij do', rihaan nij so' a. Ne ase vaa nana ca'mii nij tanuu rihaan yuvi ro', ta'nga' danj vaa nana ticha'nuu nij yuvi israelitá rihaan yuvi ndaa yo' yaj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é suun ca'ne' Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a

¹⁶ Gaa ne ca'anj xaan nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó estadó Galilea, ne cavii nij so' raa 'o quij a. Danj qui'yaj nij so', ése cuno nij so' nana cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so' gaa rque a. ¹⁷ Gaa ne quene'en nij so' man Jesucristó, ne na'víj nij so' rihaan so', tzaj ne ne guun ya rá ta'aj nij so' se vaa ya ya Jesucristó me so' a. ¹⁸ Gaa ne cuchi' Jesucristó rihaan nij so', ne cataj so' rihaan nij so':

—Yaj me se 'unj me sí uun chij xta' do', nu' rihaan yo'óo do', qui'yaj Diosé ei. ¹⁹ Che'é dan ca'anj soj tucu'yón soj se-nana rihaan nij yuvi man 'o 'o chuman' naj rihaan chumii, ne canoco' nij yuvi manj, qui'yaj soj, ne cuta' ne soj man nij so', ne cata' tu'va soj se-chuvii Réé 'unj Diosé do', se-chuvií 'unj ta'nij Diosé do', se-chuvii Nimán Diosé do' á. ²⁰ Ne tucu'yón soj rihaan nij yuvi se vaa cuno nij yuvi nu' nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj á. Veé dan yuun che'e cachee 'unj ga soj nu' gúii cachee soj rihaan chumii nihánj, ndaa se quinavij nu' chumii nihánj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nihánj me se-nanā Jesucristó nanā sa' cachrón sí cu'naj Marcos rihaan yanj a

Nanā nihánj taj xna'anj che'é sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvií a

¹ Nanj vaa guun che'e se-nanā Jesucristó nanā sa' a. ² Dan me se sí cu'naj Isaías sí nata' se-nanā Diose gaa naá ro', cachrón so' nanā nihánj rihaan yanj, ne: “Vaa sí ca'anj suun che'é 'unj, ne ca'nej 'unj man so' quitaj yaan so' rihaan so', ne nuchran' nimán yuvií ve'é ca'mii nij yuvií ga so', qui'yaj so' a”, me se-nanā Diose nanā cachrón sí cu'naj Isaías rihaan yanj a. ³ Ne yo'ó nanā cachrón uún so' me nanā nihánj, ne: “Nucuaj ndo'o ca'mii natáj 'o so' rej tacaan, ne cataj so' se vaa nuchran' nimán yuvií, ne ve'é ca'mii nij yuvií ga sí 'nij ra'a man ní asá ca'na' so' adonj”, taj sí cu'naj Isaías gaa naá, ne ase vaa cataj so' ro', ta'nga' danj guun adonj. ⁴ Dan me se cavii sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvií, ne vaj so' rej tacaan, ne ca'mii natáj so' rihaan nij yuvií, cataj so' se vaa nuchran' nimán nij yuvií, ne tanáj nij yuvií chrej chí'ii, ne ca'vee tinavij Diose cacun' tumé nij yuvií, taj Juan adonj. ⁵ Ne dan me se curihanj ndo'o nij yuvií man estadó Judea do', man ma'an chuman' Jerusalén do', ca'na' nij yuvií rihaan sí cu'naj Juan, ne cata' ne nij yuvií rá chráa cu'naj Jordán, qui'yaj Juan a. Dan me se nata' ya nij yuvií che'é cacun' tumé nij yuvií, gaa ne cata' ne nij yuvií adonj.

⁶ Dan me se sí cu'naj Juan me se cachij taj xráa xcuu camelló guun yatzíj nuu so', ne 'nij catuun so' 'o nuj, ne chá so' rquí chá so' catzi' xtaan man quií chá so' a. ⁷ Ne ca'mii natáj so', ne cataj so':

—Vaa 'o sí sca' doj rihanj, ne so' me sí ca'na' rej rihaan ní, ne 'unj nihánj me se ne nó xcúnj nachej nij correá 'nij tacanj so' ma'. ⁸ Ne sí uta' ne na uun man soj mej, tzaj ne ca'na' so', ne ca'na' Nimán Diose rihaan soj, qui'yaj so' adonj —taj sí cu'naj Juan rihaan nij yuvií a.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa cuta' ne Juan man Jesucristó a

⁹ Ne güii yo' ta' asuun me se cavii Jesucristó chuman' Nazaret chuman' naj estadó Galilea, ne cata' ne so' rá chráa cu'naj Jordán, qui'yaj sí cu'naj Juan a. ¹⁰ Nu' curihanj uún Jesucristó rque na, ne nu' quene'en so' se vaa naxra' rej xtá', ne quene'en so' se vaa nanij Nimán Diose raq ma'an so', ne ase vaa cha'aan ro', vaa Nimán Diose, curuvi' yo' a. ¹¹ Gaa ne rej xtá' ca'mii Diose rihaan Jesucristó, ne cuno nij sí nicun' ga Jesucristó nanā ca'mii Diose, ne dan me se cataj Diose a:

—Ta'nii 'unj sí 'ee ndo'o raj man mé so', ne niha' ndo'o raj ni'yaj 'unj mán so' adonj —taj nanā cavii rej xtá' ca'mii Diose rihaan Jesucristó a.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa guun ndo'o rá sí chree tihā' yu'unj sí chree man Jesucristó a

¹² Ne dan me se ca'anj ndo'o Jesucristó rej tacaan, qui'yaj Nimán Diose a. ¹³ Ne vij chihāā güii vaj so' rej tacaan, ne guun rá sí chree tihā' yu'unj so' man Jesucristó, ne vaj Jesucristó rej man xcuu yuvāa, ne rqué nij se-mozó Diose me ma'an se cachiin rihaan Jesucristó a.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj Jesucristó estadó cu'naj Galilea a

14 Dan me se gaa quisij quita'aa nij tanuu man síi cu'naj Juan, ne ca'anj Jesucristó estadó cu'naj Galilea, 15 ne ca'mii natáj so' se-nana Diöse nana sa', ne cataj so' se vaa nichrun' quisij güii ca'na' Diöse guun chij Diöse rihaan chumij nihánj, ne:

—Che'é dan nuchran' nimán soj, ne cuchuman rá soj cunó soj se-nanaj nana sa' á —taj so' rihaan nij yuvij a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan ca'anj síi rii xcuaj se vaa canoco' nij so' man Jesucristó a

16 'Q güii cachén Jesucristó tu'va na lacuaná cu'naj na Galilea, ne quene'en so' síi cu'naj Simón ga tinúu Simón síi cu'naj Andrés, ne dan me se nicun' roj so' tu'va na lacuaná, ne tiguij roj so' nanj rque na, ne dan me se síi rii xcuaj me roj so' a. 17 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Canoco' roj soj manj á. 'Q se síi naqui'yaj chre' xcuaj me roj soj, tzaj ne rej rihaan ní' me se guun roj soj síi naqui'yaj chre' yuvij, qui'yáj, ne canoco' nij yuvij manj a —taj Jesucristó rihaan roj tinuj roj so' a.

18 Ne nu' canicaj roj so' tanáj roj so' xnánj roj so', ne canoco' roj so' man Jesucristó, ca'anj roj so' nanj adonj.

19 Veé dan, ne cachée nij so' doj, gaa ne quene'en Jesucristó man síi cu'naj Jacobo ta'nii síi cu'naj Zebedeo do', man tinúu Jacobo síi cu'naj Juan do' a. Dan me se nuu roj so' rque rihoo chée rihaan na, ne naqui'yaj sa' roj so' nanj rii xcuaj, ne canacúun Jesucristó man roj tinuj roj so' canoco' roj so' man Jesucristó a. 20 Veé dan, ne canicaj roj so', tanáj roj so' man rej roj so' síi cu'naj Zebedeo rá rihoo ga nij se-mozó so', gaa ne cavii roj so' canoco' roj so' man Jesucristó, ca'anj roj so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quirii Jesucristó man yo'o nana chree nimán 'o snó'o a

21 Dan me se catúj nij so' chuman' Capernaum, ne daj a güii naránj rá nij yuvij israelitá ca'anj Jesucristó ve' tucuyón nij so' se-tucuanj Moisés, ne tucuyón so' se-nana Diöse man nij yuvij a. 22 Ne caráya'anj nij yuvij se-nana so', che'é se cuu doj vaa se-nana so' ga se-nana nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés a. 'Q se ase vaa a'mii 'o síi uun chij ndo'o ro', danj ca'mii so' rihaan nij yuvij a.

23 Ne dan me se 'o güii naránj rá nij yuvij israelitá, ne yáan 'o síi nuu nana chree nimán rá ve' yo', ne caguáj so', 24 ne cataj so' se vaa:

—Me che'é ra'yunj so' man núj, ga Jesús Nazareno'. 'Na' so' tari' so' man núj na'. Ne'enj mán so' se vaa síi guee cavii rihaan Diöse mé so' adonj —taj síi nuu nana chree nimán rihaan Jesucristó a.

25 Gaa ne canicaj Jesucristó, caxrij yuvaa Jesucristó man nana chree nuu nimán snó'o yo', ne cataj so' a:

—Dínj tu'vá so', curihanj so' cuaj nimán síi nihánj á —taj Jesucristó rihaan nana chree yo' a.

26 Ndaa quisnúu ma'an snó'o yo', qui'yaj nana chree, ne nucuaj ndo'o caguáj nana chree, ne curihanj nana chree nimán snó'o yo', ne nahuun sa' so' a. 27 Gaa ne ca'anj uxrá rá nij yuvij, ne xná'anj nij yuvij man tuvi' nij yuvij, cataj nij yuvij:

—Asa' ca'vee qui'yaj so' danj ga. Tucuáan naca me nihánj chuguanj. 'Q se guun chij ndo'o síi nihánj, ne ndaa rihaan nij nana chree taj xna'anj síi nihánj

daj qui'yaj nij so', ne uno nij nana chree yo' rihaan so' ga —taj nij yuvij rihaan tuvi' nij yuvij a.

²⁸ Gaa ne cuchi' nana che'é Jesucristó rihaan cunudanj nij yuvij man nichrun' estadó Galilea yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sq' nii chej Simón Pedró, qui'yaj Jesucristó a

²⁹ Dan me se curihanj nij tuvi' Jesucristó rá ve' tucu'yón nii se-tucuanj Moisés, gaa ne catúj taran' nij so' rá ve' tucua' Simón ga Andrés, ne 'na' Juan ga Jacobo ga nij so' a. ³⁰ Dan me se nii chej Simón ro', ran' no' chi'ii naca yuva, ne naj no', ne cataj xna'anj yo' o' nij so' rihaan Jesucristó se vaa ran' uxrá no' a. ³¹ Gaa ne cuchi' Jesucristó rej naj no', ne canó so' ra'a no', ne naxcaj so' man no', ne naxagaá no', ne nu' x'néj chi'ii xráá no', qui'yaj Jesucristó a. Ne veé maan orá dan qui'yaj chuvij no' chá nij so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun que'ee sí ran', qui'yaj Jesucristó a

³² Dan me se cata' güii, ne ti'nuu, ne nicaj nij yuvij cunudanj tuvi' nij yuvij sí ran' do', sí nuu nana chree nimán do', vaj nij yuvij rej ne Jesucristó a. ³³ Ne dan me se que'ee nij yuvij man chuman' Capernaum yo' nuu chre' rihaan ta'yaa ve' ne Jesucristó a. ³⁴ Gaa ne nahuun que'ee nij sí ran' daj a chi'ii, qui'yaj Jesucristó, ne quirii ndo'o so' nana chree nimán nij yuvij, ne ca'ne' so' suun rihaan nij nana chree se vaa se ca'mii nij nana chree a doj nana a. Dan me se ne ca'vej rá Jesucristó cataj nij nana chree se vaa cunuu yaan nij nana chree man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj Jesucristó nu' nij ve' tucu'yón nij yuvij israelitá se-tucuanj Moisés, ca'mii natáj so' a

³⁵ Gaa ne rej taxrej naxagaá Jesucristó, ne cavii so' chuman' Capernaum, ne ca'anj so' rej tacaan cachinj ni'yaj so' rihaan Diosé a. ³⁶ Gaa ne canoco' nij tuvi' Simón man so', ³⁷ gaa ne nari' nij so' man so', ne cataj nij so' rihaan so' se vaa:

—Cunudanj nij yuvij nano' mán so' á —taj nij tuvi' Simón rihaan Jesucristó a.

³⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so':

—Cavij ní' rej nihánj, ca'anj ní' yo'ó nij chuman' naj nichrun', ne ca'mii natáj 'unj rihaan nij yuvij man yo'ó nij chuman' uún á. 'O se che'é dan ca'ná' 'unj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

³⁹ Gaa ne ca'anj so' nu' nij chuman' naj estadó Galilea, ne ca'mii natáj so' rá ve' tucu'yón nij sí man nij chuman' yo' se-tucuanj Moisés, ne quirii so' man nij nana chree nuu nimán yuvij a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sq' 'o sí ran' luj ri'yuj, qui'yaj Jesucristó a

⁴⁰ Gaa ne ca'na' 'o sí ran' luj ri'yuj, ne canicun' ruj so' rihaan Jesucristó, ne cachín ni'yaj so' rihaan Jesucristó, ne cataj so' se vaa:

—Sese me rá so', ne ca'vee ca'nee so' chi'ii xrá á —taj sí ran' luj ri'yuj yo' rihaan Jesucristó a.

⁴¹ Gaa ne cunuu 'ee rá Jesucristó man so', ne cuta' Jesucristó ra'a Jesucristó raá so', ne cataj Jesucristó:

—Me raj qui'yáj danj ei. Nahuún so' qui'yáj adonj —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴² Nū' danj cataj Jesucristó, ne nū' quinaŷij luj xráá síí ran', ne nahuun sa' so' cuaj a.

⁴³ Gaa ne ca'mii yuvaá Jesucristó ga so', ne quirii Jesucristó man so' rá ve',
⁴⁴ ne cataj Jesucristó rihaan so':

—Se guun cataj xna'anj so' a doj nana rihaan a 'ó yuvií ma'. Maan se ca'anj so' rihaan xrej, ne tihaán so' mán so' rihaan xrej se vaa nahuún so', qui'yaj Diose, ne rque so' rihaan Diose ndaa vaa cataj síí cu'naj Moisés gaa naá ndaa vaa no xcuún so' rque so' rihaan Diose che'é yan nahuún so' adonj. Gaa ne xcaj nij xrej cuentá se vaa nahuún so' qui'yáj adonj —taj Jesucristó rihaan síí nahuun yo' a.

⁴⁵ Tzaj ne curihanj síí nahuun yo', ne guun che'e so' ca'mii natáj ndo'o so', ndaa síj, gaa ne cha'nuu ndo'o nana se vaa nahuun so' qui'yaj Jesucristó a. Ne dan me se ne ca'vee a doj catuú ranga' Jesucristó rá nij chuman', qui'yaj nij nana yo', ne inanj rej tacaan vaj so', ne canó nij yuvií cuchi' rej vaj so' a.

2

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o síí na'vee cachee, qui'yaj Jesucristó a

¹ Dan me se cachén doj güii, gaa ne catúj uún Jesucristó chuman' Capernaum, gaa ne cuchi' nana rihaan nij yuvií se vaa yanj so' rá ve' a. ² Gaa ne cunuú chre' que'ee ndo'o nij yuvií rihaan ve' yo', ne ndaa raan ma'an mán nij yuvií, ne ndaa rihaan ta'yaa ve' yo' taj rej quisij doj cumán nij yuvií a. Ne nata' Jesucristó se-nana so' rihaan nij yuvií a. ³ Ne dan me se ca'na' doj yuvií uún, ne nij so' me se nicaj nij so' yo' o' tuvi' nij so' síí na'vee cachee, ne táá chíha ca'anj nij so' man síí na'vee cachee yo', ne dan me se guun rá nij so' cuchi' síí na'vee cachee yo' rihaan Jesucristó a. ⁴ Tzaj ne ne ca'vee cuchi' síí na'vee cachee yo' rihaan Jesucristó, qui'yaj nij so' a ma'. 'O se man uxrá yuvií, ne ne ca'vee cachén nij so' a. Che'é dan cavii nij so' xráá ve', ne caya' nij so' yu'uj xráá ve' rej nicun' Jesucristó rá ve', ne tananij nij so' yuvéé táá síí na'vee cachee yo' rihaan Jesucristó a. ⁵ Dan me se gaa quene'en Jesucristó se vaa cuchumán uxrá rá nij tuvi' síí na'vee cachee yo' se vaa ca'vee nahuun so' qui'yaj Jesucristó, gaa ne cataj so' rihaan síí na'vee cachee yo':

—Navij cacun' xráá so', nanj tinuj —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁶ Ne ne doj síí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rá ve' yo' ga Jesucristó, ne nuchruj raá nij so', ne guun rá nij so': ⁷ “Me che'é a'mii síí nihánj danj ga. 'O se a'mii so' nana vaa nij rihaan Diose asan. Qrún' Diose guun nucuaj tinavij cacun' xráá yuvií nanj á”, guun rá nij síí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés yo' a. ⁸ Dan me se quene'en ma'an Jesucristó se vaa guun rá nij so' danj, ne che'é dan cataj so':

—Me che'é nuchruj raá soj nana nanj ga. ⁹ Tu'va rma'an 'unj se vaa navij cacun' xráá síí nihánj, rá soj a na'. Ca'vee cataj uun ní' navij cacun' xráá síí nihánj na'. Ase ca'vee doj cataj ní' naxagaa so', ne nacué so' tuvée so', ne cachee so' cuaj, cataj ní' xa'. ¹⁰ Dan me se me rá 'unj xcaj soj cuentá se vaa síí ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvií mej ne no xcuún 'unj tinavíí 'unj cacun' xráá nij yuvií man rihaan chumií nihánj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Dan me se cataj Jesucristó rihaan síí na'vee cachee a:

¹¹ —Rihaan so' sij na'vee cachee taj 'unj, ne nacué so' tuvée so', ne nan' so' tucua so' á —taj Jesucristó rihaan síí naj rihaan yuvéé yo' a.

¹² Gaa ne naxagaa sí na'vee cachee yo', ne nacué so' tuvée so', gaa ne curihanj so' rá ve', ni'yaj taran' nij yuviñ man rá ve' a. Ndaa síj, gaa ne ca'anj rá nij yuviñ, ne cataj nij yuviñ se vaa sa' uxrá qui'yaj Dióse, ne:

—Daj chihaa míj ne quene'en ní' suun danj a man adonj —taj nij yuviñ yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nacúún Jesucristó man Leví, ne canoco' Leví man so' a

¹³ Gaa ne curihanj uún Jesucristó, ca'anj so' tu'va na lacuaná, gaa ne ca'na' cunudanj nij yuviñ rej vaj so', gaa ne tucu'yón so' man nij yuviñ a.

¹⁴ Veé danj vaj so', ne quene'en so' man sí' cu'naj Leví ta'ní' sí' cu'naj Alfeo, ne dan me se ne so' 'o ve' a'néj ní' puextó, ne a'néj so' puextó man yuviñ a. Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so', ne:

—Canocó' so' manj, ca'anj ní' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

Gaa ne naxumaan so', ne canoco' so' man Jesucristó, ca'anj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá Jesucristó racúñj so' man nij sí' tumé cacun' a

¹⁵ Dan me se 'o güií yáán Jesucristó rá ve' tucua' sí' cu'naj Leví yo', ne ca'na' ndo'o tuvi' so' sí' a'néj puextó do', yo'ó nij sí' tumé ndo'o cacun' do', ne catúñj nij so' rá ve', ne ca'anj cayáán nij so' ga' Jesucristó, ne dan me se man rcua'aan nij sí' tucu'yón se-nana Jesucristó do', ne chá cunudanj nij so' chraa a. 'Q se que'ee ndo'o nij sí' tumé cacun' yo' me canoco' se-nana Jesucristó a. ¹⁶ Gaa ne nij sí' fariseo naqui'yaj cuu se-tucuañ Moisés rihaan yuviñ ro', quene'en nij so' se vaa chá Jesucristó chraa do', co'o Jesucristó do', ga' nij sí' a'néj puextó do', ga' yo'ó nij sí' tumé ndo'o cacun' do', gaa ne cataj nij so' rihaan nij sí' tucu'yón se-nana Jesucristó, ne:

—Me che'é chá sí' nihánj chraa ne co'o so' na ga' nij sí' a'néj puextó do', ga' yo'ó nij sí' tumé cacun' do', ga' —taj nij so', xna'anj nij so' man nij sí' tucu'yón se-nana Jesucristó a.

¹⁷ Ne cuno Jesucristó nana ca'mii nij so', gaa ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Sí' vaa nucuaj ro', ne nano' nij so' man doctor ma'. Maan sí' ran' ro', me sí' nano' man doctor adonj. Gaa ne ase vaa sí' ran' ro', danj vaa nij sí' nihánj adonj. Ne ca'na' 'unñ canacunñ 'unñ man sí' sa' ma'. Che'é nij sí' tumé cacun' ca'naj se vaa canoco' nij so' se-nana adonj. Tzaj ne sese sí' sa' me soj, rá soj, ne nuveé sij canacunñ 'unñ man me soj ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é ne toco' nij sí' tucu'yón se-nana Jesucristó x'naa man ma'an nij so' a

¹⁸ Ne dan me se toco' nij sí' tucu'yón se-nana Juan do', nij sí' fariseo do', x'naa man ma'an nij so', ne ca'na' nij so' rihaan Jesucristó, ne xna'anj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

—Me che'é, ne toco' núj sij tucu'yón se-nana Juan do', sij tucu'yón se-nana nij sí' fariseo do', x'naa man ma'an núj che'é se aráj guée núj rihaan Dióse, tzaj ne nij sí' tucu'yón se-nana so' me se ne toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' ga' —taj nij so', xna'anj nij so' man Jesucristó a.

¹⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ase vaa sí' cuchruj sa'anj vaa 'unñ, ne asa' ca'vee toco' nij sí' man gaj x'naa man ma'an nij so', rá soj ga. Ase vaa sí' cataj xcaj man chana ne man tuvi' so' do', danj vaa nij sí' man nihánj cuano, ne anuú ndo'o cha'anj man nij so', ne se ca'vee toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' cuano ma'. ²⁰ Tzaj ne

vaa güii, ne guun yanij 'unj rihaan nij so', qui'yaj yuvii, gaa ne nanõ rá nij síi nihánj, gaa ne toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nij síi noco' tucuáán nga ro', se guun nucuaj nij so' cunõ nij so' se-nana Jesucristó ma'

²¹ "Tzaj ne ase vaa yatzij sin' vaa tucuáán nga noco' soj, ne se guun na'nej ní' mantá naca man yatzij nga yo' ma'. 'O se sese qui'yaj ní' danj, ne güii quinanj yuvii yatzij yo', gaa ne nagüej mantá naca yo', ne sese cuxuun yuvii man yatzij yo', ne quisin' yo', gaa ne cunu xij doj yu'uj taj man yatzij nga yo' nan adonj. ²² Ne dan me se ase vaa nuj nga nuj araa ní na vinó vaa uún soj ei. Ne se ca'vee tucu'yón 'unj se-tucuanj 'unj rihaan soj ma'. 'O se ase vaa na vinó naca vaa nana tucu'yón 'unj, ne se guun caraa yuvii na vinó naca rque nuj nga ma'. Sese danj qui'yaj yuvii, ne cuyan na vinó cunu xej na vinó, ne se cacua nuj nga ma'. Che'é dan canu yo', ne cayan na vinó rihaan yo'óó a. Che'é dan araa ní na vinó naca rque nuj naca, ne 'o mán sa' na vinó rque nuj yo' a. Che'é dan inanj rihaan síi naca síi ne noco' tucuáán nga tucu'yón 'unj se-nanaj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana síi cu'naj Juan do', rihaan nij síi tucu'yón se-nana nij síi fariseo do' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é güii naránj rá ní a

²³ 'O güii naránj rá nij yuvii israelitá cachén Jesucristó ga nij síi tucu'yón se-nana so' rque 'o naa 'núú trigó, ne guun che'e nij síi tucu'yón se-nana so' vaj nij so' ne cuta nij so' doj caa trigó a. ²⁴ Gaa ne cataj nij síi fariseo rihaan Jesucristó a:

—Ní'yaj so' ei. Me che'é 'yaj nij síi tucu'yón se-nana so' danj ga. Ne nó xcúún ní' qui'yaj ní' danj güii naránj rá ma' —taj nij síi fariseo rihaan Jesucristó a.

²⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Me che'é, ne ne nayaá soj rihaan danj Diose daj qui'yaj síi cu'naj David gaa naá a. Gaa quina'aa rque nij tuvi' nij so', ²⁶ gaa ne catúj so' rá nuvíi gaa cayáán síi cu'naj Abiatar xrej atá suun nocoõ doj, ne chá so' rachruún taj rihaan se-mesa Diose a. Ne ne nó xcúún so' chá so' rachruún yo', maan orún' nij xrej nó xcúún chá rachruún yo' a. Ne go' uún síi cu'naj David yo' chá nij tuvi' so' uún a. Tzaj ne ne cataj Diose se vaa tumé síi cu'naj David cacun' ma' —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo, ²⁷ gaa ne cataj uún so' rihaan nij síi fariseo a— Maan che'é rej ca'vee cavii sa' nij yuvii me cuchruj Diose güii naránj rá nanj á. Nuveé che'e rej cata nij yuvii suun navij rá güii naránj rá me qui'yaj Diose man nij yuvii a ma'. ²⁸ Che'é dan me, 'unj sij ca'néé Diose nıcaj yu'unj man yuvii ro', nõ xcúnj quirii ta'ngaj daj qui'yaj yuvii güii naránj rá nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo a.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o síi nacoõ ra'a, qui'yaj Jesucristó a

¹ Gaa ne natúj Jesucristó rá ve' tucu'yón nij síi israelitá se-tucuanj Moisés, ne dan me se yáán 'o snó'o nacoõ ra'a rá ve' yo' a. ² Ne nij síi fariseo me se yáán nij so' rá ve' yo', ne tumé uxrá nij so' man Jesucristó sese nahuun yuvii qui'yaj so' gaa güii naránj rá nij yuvii israelitá a. Danj qui'yaj nij so' che'é rej guun rá nij so' cuta' nij so' cacun' xráá Jesucristó a. ³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan síi nacoõ ra'a a:

—Naxumaan so' canicun' cayá so' sca'núj núj á —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴ Gaa ne xná'anj Jesucristó man nij síi fariseo yo', cataj so', ne:

—Nō xcúún ní' racují ní' man tuvi' ní' gúii naránj rá ní' na', ase nō xcúún ní' qui'yaj chí'ii ní' man tuvi' ní' xá'. Daj qui'yaj ní' rá soj gaa gúii naránj rá ní' ga. Ne nō xcúún ní' tñanii ní' man tuvi' ní' rihaan sayuun gaa gúii naránj rá gaa a na'. Nij'yaj uun ní' cavi' so' gaa gúii naránj rá gaa a na'. —Danj taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Tzaj ne dínj tu'va nij so' a. ⁵ Gaa ne ca'maan rá Jesucristó, ne ni'yaj so' man nij síi fariseo yo' a. 'Q se nanó ndo'o rá so' che'é nij so' se vaa síi nichraj ndo'o nimán me nij so' a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan síi nacoḡ ra'a yo' a:

—Tucúá so' ra'á so' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

Ne tucúá so' ra'a so', ne cunuu sa' ra'a so' nanj adonj. ⁶ Gaa ne curihanj nij síi fariseo yo', ne cunuu chre' nij so' ga nij síi noco' man síi cu'naj Herodes, ne ca'anj nij so' rej yaníj, ne guun rá taran' nij so' daj gaa qui'yaj nij so' ne cavi' Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa xcaj ndo'o nij yuvii cuentá se vaa síi 'yaj nahuun sa' yuvii me Jesucristó a

⁷ Gaa ne cavií Jesucristó ga nij síi tucu'yón se-nana so' rej yo', ne ca'anj so' tu'va na lacuaná a. Ne canoco' uxrá yuvii man so' a. Dan me se síi man estadó Galilea do', ⁸ síi man estadó Judea do', síi man chuman' Jerusalén do', síi man estadó Idumea do', síi man rej rnej chráá cu'naj Jordán do', síi man chuman' Tiro do', síi man chuman' Sidón do', cuno nij so' nana daj qui'yaj Jesucristó che'é nij síi ran', ne che'é dan ca'na' ndo'o nij so' rihaan Jesucristó a. ⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' se vaa qui'yaj chuvii nij so' 'o rihoo chéé rihaan na catuu so', gaa ne se gaa nanj curu'maan nij yuvii man so', taj so' a. ¹⁰ 'Q se nahuun sa' uxrá yuvii, qui'yaj Jesucristó, ndaa sj, gaa ne taran' nij síi ran' ro', canoco' uxrá nij so' man Jesucristó che'é rej ca'vee cano ra'a nij so' man so' gaa ne nahuun sa' nij so', rá nij so' a. ¹¹ Ne nij síi nūu nana chree nimán ro', gaa quene'en nij so' man Jesucristó, ne ca'anj quinaj nij so' rihaan yo'óo tacóo Jesucristó, ne cataj nij nana chree se vaa:

—So' me ta'níi Diose ya adonj —taj nij nana chree rihaan Jesucristó a.

¹² Gaa ne ca'ne' ndo'o Jesucristó suun rihaan nij nana chree se vaa se guun nata' nij so' rihaan nij yuvii che'é so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quinarii Jesucristó chuvij síi ca'anj nata' se-nana so' a

¹³ Gaa ne cavií Jesucristó xráá quij, ne canacúún so' man nij síi me rá so' ca'na' rihaan so', gaa ne cavií nij so', ne cuchi' nij so' rihaan Jesucristó a.

¹⁴ Gaa ne quinarii Jesucristó man chuvij nij so' se vaa guun nij so' apóstol nata' rihaan yuvii che'é so' a. 'Q se guun rá so' se vaa cachee chuvij nij so' ga so', ne guun rá so' ca'nej so' man chuvij nij so' ca'mii natáj nij so' rihaan nij yuvii a. ¹⁵ Ne guun rá so' nago' so' suun uun chij ra'a nij so' che'é rej ca'vee nahuun sa' nij síi ran' ne quirii nij so' man nij nana chree nimán nij yuvii a. ¹⁶ Dan me se cune' Jesucristó man síi cu'naj Simón, ne tucunáj so' Pedró man Simón a. ¹⁷ Ne cune' so' man síi cu'naj Jacobo ta'níi síi cu'naj Zebedeo, ne cune' so' man tinúu Jacobo síi cu'naj Juan, ne tucunáj so' Boanerges man roj so', ne nana "Boanerges" ro', taj se vaa ase vaa ta'níi ya'anj tu'vii vaa roj

so' a. ¹⁸ Ne cune' so' man sí cu'naj Andrés dɔ', man sí cu'naj Felipé dɔ', man sí cu'naj Bartolomé dɔ', man sí cu'naj Mateo dɔ', man sí cu'naj Tomás dɔ', man sí cu'naj Jacobo ta'níi sí cu'naj Alfeo dɔ', man sí cu'naj Tadeo dɔ' a. Ne cune' so' man yo'ó sí cu'naj Simón, ne tuvi' nij sí me rá cunɔ' gá gobiernó man Romá me so' a. ¹⁹ Ne cune' Jesucristó man sí cu'naj Judas Iscariote, ne so' me sí tacuachén man Jesucristó rihaan nij sí taj ri'yunj man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuta' nij sí fariseo cacun' rmi' xráá Jesucristó se vaa ca'mii Jesucristó gá sí chree a

Gaa ne catúj Jesucristó rá ve' a. ²⁰ Gaa ne cunuu chre' ndo'o uún nij yuvi' rihaan so', ne dan me se guun chruj ndo'o rihaan Jesucristó gá nij sí tucu'yón se-nana so', qui'yaj nij yuvi', ne ndaa ne gaa ya'núj rihaan Jesucristó gá nij sí tucu'yón se-nana so' cha' nij so' chraa, qui'yaj nij yuvi' a. ²¹ Gaa ne cuchi' nana rihaan nij tuvi' Jesucristó daj ran' so' 'yaj nij yuvi', ne che'é dan ca'anj nij tuvi' Jesucristó quita'aa nij so' man Jesucristó a. 'O se guun rá nij tuvi' Jesucristó se vaa guun snuj Jesucristó a. ²² Gaa ne nij sí naqui'yaj cuu se-tucuañj Moisés sí cavii chuman' Jerusalén ro', cataj nij so' se vaa sí chree uun chij sí cu'naj Beelzebú nuú nimán Jesucristó, ne che'é dan guun nucuaj Jesucristó quirri' Jesucristó nana chree nimán yuvi' qui'yaj sí chree uun chij yo', taj nij sí naqui'yaj cuu se-tucuañj Moisés yo' a.

²³ Gaa ne canacúun Jesucristó man nij sí naqui'yaj cuu se-tucuañj Moisés, ne nanó so' doj cuentó rihaan nij so', ne dan me se cataj so', ne:

—Asá' ca'vee quirri' sí chree sí cu'naj Satanás man ma'an tuvi' so' nana chree nimán nij yuvi', rá nij soj gá. Daj chihaa mǐj se ca'vee qui'yaj so' danj a man adonj. ²⁴ Ne'en soj se vaa sese vaa 'o nación, ne sese xra' ta'aj nij sí uun chij rihaan nación yo' ne cunɔ' ma'an nij so' gá tuvi' nij so', ne vaa güii, ne nu' nación yo' quirri' nu' nanj adonj. ²⁵ Ne sese unu' ta'aj nij yuvi' man 'o barrió gá tuvi' yuvi' sí man ma'an barrió yo', ne vaa güii, ne quirri' nu' barrió yo', qui'yaj nij so' nanj adonj. ²⁶ Che'é dan me sese unu' sí chree sí cu'naj Satanás gá tuvi' ma'an so', ne sese racuíj sí chree mán 'unj quirri' 'unj nana chree nimán nij yuvi', ne se ca'vee guun chij sí chree yo' sese navij tuvi' so' ma'. Maan se quirri' nu' so' nanj adonj.

²⁷ "Ne sese me rá yo'q so' catuu so' rá ve' tucúa sí ru'vee qui'yaj ituu so' si'yaj sí ru'vee yo', ne asino numǐj so' man sí ru'vee yo', gaa ne canicaj so' catzj so' tucúa sí ru'vee yo' ei. Ne ase vaa 'yaj sí atúj tucúa sí ru'vee ro', danj 'yáj man sí chree yo' chuguañj. Dan me se numǐj 'unj man so', ne cuano nihánj a'néj 'unj man nu' nij sí 'nij ra'a so' adonj.

²⁸ "Cataj xna'anj yá yá 'unj rihaan soj cuano se vaa nu' cacun' tumé yuvi' dɔ', me ma'an nana chi'ii ca'mii yuvi' dɔ', ca'vee tinavij Diose cacun' yo' che'é nij yuvi' a. ²⁹ Tzaj ne sese nachri' yo'q so' ni'yaj so' man Nimán Diose, ne daj chihaa mǐj se quinavij cacun' yo' xráá so' a ma'. Tananj quita'j cacun' yo' xráá so' nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj. ³⁰ —Danj cataj Jesucristó rihaan nij sí naqui'yaj cuu se-tucuañj Moisés, che'é se aj cataj nij so' se vaa nana chree nuú nimán so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa nii Jesucristó dɔ', ase vaa tinúú Jesucristó dɔ', ase vaa ra'vij Jesucristó dɔ', vaa nij sí uno rihaan Diose a

³¹ Gaa ne ca'na' nii Jesucristó dɔ', tinúú Jesucristó dɔ', ne nicun' nij so' xe' rihaan ve' nuu Jesucristó, ne ca'néé nij so' nana rihaan Jesucristó se vaa

curihanj so' ca'na' so' rej nicun' nij so' a. ³² Ne yáán ndo'o yuvij nu' anicaj rej ne Jesucristó, ne cataj nii rihaan Jesucristó a:

—Nicun' níi so' nicun' tinúú so' nicun' xe', ne me rá nij so' quene'en nij so' mán so', Jesús —taj nii rihaan Jesucristó a.

³³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij síi nata' rihaan so' se vaa:

—Me chana me níi 'unj, rá soj ga. Me síi me tinúú 'unj, rá soj ga —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

³⁴ Gaa ne ni'yaj Jesucristó man nij síi yanj nu' anicaj rej ne so', ne cataj so' a:

—Ni'yaj soj ei. Ase vaa níi 'unj do', ase vaa tinúú 'unj do', vaa nij síi nihánj adonj. ³⁵ Yuvij uno rihaan Diose ro', ase vaa tinúú 'unj do', ase vaa ra'vij 'unj do', ase vaa níi 'unj do', vaa nij so' adonj —taj Jesucristó a.

4

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é 'núú trigó tix'nuu yo'q so' a

¹ Gaa ne ca'anj Jesucristó tu'va na lacuaná, ne guun che'e so' tucu'yón so' se-nana so' rihaan yuvij tu'va na lacuaná a. Ne dan me se ca'na' ndo'o yuvij rihaan so', ne che'é dan cavii so' rque 'o rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj cane so' rque rihoo yo', ne canicun' nij yuvij rihaan yo'óo tu'va na lacuaná yo' a.

² Gaa ne tucu'yón so' man nij yuvij, nanó ndo'o so' cuentó rihaan nij yuvij, ne dan me se cataj so' rihaan nij yuvij a:

³ —Cuno soj ca'mij á. Dan me se curihanj 'o síi me rá cuchruj naa 'núú trigó, ne tix'nuu so' 'núú trigó yo' rihaan yo'óo, ⁴ ne cayuu doj 'núú trigó yo' rá chrej chéé yuvij, ne ca'na' xtâj chá xtâj man 'núú trigó naj rá chrej yo', ne dan me se navij nu' 'núú trigó yo', qui'yaj nij xtâj nanj adonj. ⁵ Ne yo'ó ta'aj 'núú trigó yo' ro', cayuu rihaan yuvej rej taj catun' yo'óo a. Che'é dan cuaj xra' stanj le'ej a. ⁶ Veé dan, ne quisij güii, ne cuchrii naa le'ej, qui'yaj naán, che'é se ne ca'vee ca'anj nij yáa naa le'ej yo' a man adonj. ⁷ Ne yo'ó ta'aj 'núú trigó yo' ro', cayuu sca'núj coj tanj, ne dan me se yoo doj cachij coj tanj yo' rihaan naa le'ej, ne quinavij nu' naa le'ej, qui'yaj coj tanj yo', ne ne cavii sa' naa yo' a man adonj. ⁸ Ne yo'ó ta'aj 'núú trigó yo' ro', cayuu rihaan yo'óo sa', ne naa yo' ro', cachij sa' a. Dan me se rihaan ta'aj yo'óo sa' yo' icq chj' ya 'núú cavii, qui'yaj 'o 'o 'núú le'ej nii quinij rihaan yo'óo sa' yo', ne rihaan yo'ó ta'aj yo'óo sa' yo' va'nuj chihaa ya 'núú cavii, qui'yaj 'o 'o 'núú le'ej nii quinij rihaan yo'óo sa' yo', ne rihaan yo'ó ta'aj yo'óo sa' yo' cientó ya 'núú trigó cavii, qui'yaj 'o 'o 'núú le'ej nii cayuu rihaan yo'óo sa' yo' uún nanj adonj —taj Jesucristó, ⁹ gaa ne cataj uún so'— Sese taj yu'uj xréé soj, ne cuno soj nana nihánj ei. —Veé danj quisij cuentó yo' cuentó nanó Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é nanó ndo'o Jesucristó cuentó che'é nij rasuun rihaan nij yuvij a

¹⁰ Gaa ne gaa guun yanj so' rihaan nij yuvij, ne nij síi chéé ga so' do', chuvij nij apóstol cune' so' man nata' rihaan yuvij che'é so' do', xna'anj nij so' man so' che'é nij cuentó nanó so' rihaan nij yuvij a.

¹¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Xa' soj, tza'j ne tihaan Diose nana rihaan soj daj qui'yaj Diose gaa guun chij Diose rihaan chumij nihánj adonj. Dan me se nana ne ne'en cunudanj yuvij me nana yo' nana tihaan Diose rihaan soj adonj. Ne rihaan yo'óo nij yuvij man rihaan chumij me se inanjanj cuentó che'é nij rasuun nanó rihaan

nij yuvii, ¹² gaa ne ni'yaj nij so' do', nano xrej nij so' do', tzaj ne se quene'en nij so' do', se xcaj nij so' cuentá do', a ma'. 'O se na'vej uxrá rá nij so' canicaj nimán nij so' ne güej cacun' xráá nij so' a man adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me taj cuentó che'é 'núu trigó yo' a

¹³ Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ne ne ne'en soj me taj cuentó nihánj cuentó che'é 'núu trigó tix'nuu yo'o so' na'. Ne asa' ca'vee xcaj soj cuentá che'é yo'ó nij cuentó, rá soj ga.

¹⁴ "Dan me se síi tix'nuu 'núu trigó ro', so' me síi nata' se-nana Diose rihaan yuvii adonj. ¹⁵ Ne ase vaa 'núu cayuu rá chrej qui'yaj síi tix'nuu 'núu ro', danj vaa ta'aj nij síi uno se-nana Diose, ne dan me se uno nij so' doj tzin', tzaj ne nu' cuno nij so', ne nu' 'na' síi chree síi cu'naj Satanás, ne a'néj síi chree se-nana Diose nana cayuu rque nimán nij so' a.

¹⁶ "Ne vaa ta'aj 'núu trigó cayuu rihaan yuvej uún, ne 'núu trigó yo' ro', ase vaa nij síi uno se-nana Diose vaa yo', ne cuaj uun niha' rá nij so' canoco' nij so' nana yo' a. ¹⁷ Tzaj ne ataa xcaj sa' nij so' cuentá, ne gaa uun che'e yuvii 'yaj yuvii sayuun man nij so' che'é nana noco' nij so', ne cuaj nu' uun na'aj nij so', ne tanáj nij so' nana yo' cuaj nanj adonj.

¹⁸ "Ne ase vaa nij 'núu trigó cayuu sca'núj coj tanj ro', danj vaa yo'ó ta'aj nij yuvii uún, ne dan me se uno nij so' se-nana Diose, ¹⁹ tzaj ne nanó ndo'o rá nij so' che'é se man rihaan chumii nihánj, ne me ndo'o rá nij so' qui'yaj canaán nij so' sa'anj, don tiha' yu'unj nij so' man ma'an nij so' che'é sa'anj, ne me ma'an yo'ó nij rasuun nano' ndo'o nij so', ne che'é dan tanáj xco' nij so' se-nana Diose, ne ne 'yaj nij so' se sa' a ma'.

²⁰ "Ne 'núu trigó cayuu rihaan yo'óo sa' ro', ase vaa síi uno se-nana Diose vaa yo', ne uun niha' rá so' uno so' nana yo', ne nuu sa' nimán so' rihaan Diose a. Ne sa' doj tzin' 'yaj ta'aj nij so', ne sa' doj 'yaj yo'ó ta'aj nij so', ne sa' uxrá doj 'yaj yo'ó ta'aj nij so' uún nanj adonj. —Veé danj quisij nana ca'mii Jesucristó che'é cuentó yo' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é aga' ya'an a

²¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ne gaa rmi' me se achrón nii ya'an raá aga' ya'an, ne axrij yuve nii aga' ya'an yo' rque 'o chrúun do', rque yuvéé do', rá soj na'. Taj ma'. Sese rmi', ne uta' nii aga' yo' rej xta', gaa ne cuchuguun sa' ndo'o adonj. ²² Dan me se a 'o rasuun caxrij yuve yuvii se qui'nij yuve ma'. Ya nurihanj yo' vaa güii, ne cunudanj yuvii quene'en, vaa güii adonj. Ne cunudanj rasuun 'yaj yuve yuvii quene'en daj a yuvii vaa güii ei. ²³ Sese taj yu'uj xréé soj, ne cunó soj nana nihánj ei —taj Jesucristó rihaan nij so', ²⁴ gaa ne cataj uún so' se vaa— Nuchruj raá soj nana ca'mij nihánj ei. Sese qui'yaj suun uxrá soj nari' soj nana nihánj, ne rque ndo'o Diose doj nana nari' uún soj nanj adonj. ²⁵ 'O se síi nari' nana ro', doj a nari' uún so', qui'yaj Diose nanj adonj. Ne síi na'vej rá nari' sa' nana ro', tananj ca'neé Diose doj nij nana nari' so' man so', ne quinaj uun so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é naa a

²⁶ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Dan me se ase vaa achij naá cuchruj 'o snó'o ro', danj gaa guun chij Diose rihaan chumii nihánj, ne snó'o yo' ro', cunó so' 'núu rihaan yo'óo, ²⁷ ne síj cunó so', ne otoj so' rej ni, ne naxagaa so', ne danj 'yaj so' daj a güii, ne dan

me se xra' naa le'ej, ne achij naa le'ej, ne ne ne'en uxrá snó'o me che'é me xra' naa ne achij naa a ma'. ²⁸ Achij ma'an naa rihaan yo'óo, ne dan me se asino yaan xra' naa, gaa ne anó tihaj, gaa ne uun xij yumíi naa a. ²⁹ Gaa ne gaa quisij tan' xráa naa, ne a'née snó'o man nij sí quiríi naa nanj á. 'O se quisij tió quiríi nii naa nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é caân cuêj mostazá xlá a

³⁰ Gaa ne cataj uún Jesucristó:

—Daj gaa guun chij Diosé rihaan chumij nihánj, rá soj ga. ³¹ Dan me se ase vaa achij caân cuêj mostazá xlá ro', danj gaa guun chij Diosé rihaan chumij nihánj adonj. Dan me se axrij nii caân yo' rihaan yo'óo, ne caân yo' me se caân le'ej nii doj vaa caân yo' rihaan cunudanj nij caân man rihaan chumij nihánj, ³² tzaj ne dan me se gaa axrij nii caân yo' rihaan yo'óo, ne achij caân yo', ne xij doj uun yo' rihaan cunudanj nij coj man tacaan, ne xcaan ndo'o vaa ra'a cuêj yo', ne a'vee 'yaj nij xtâj vaj rej xtâ' saca' nij xo' raá cuêj yo', ne aráán cachun' xráa nij xo', 'yaj cuêj mostazá xlá yo' nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa inanj cuentó nanó Jesucristó rihaan nij yuvií a

³³ Dan me se que'ee cuentó vaa danj cuentó che'é nij rasuun nanó Jesucristó rihaan nij yuvií, nata' so' se-nana Diosé rihaan nij yuvií, ndaa vaa guun nucuaj nij yuvií cunó nij yuvií a. ³⁴ Taj vaj yo'óo nana nanó Jesucristó rihaan nij yuvií a ma'. Maan inanj cuentó che'é nij rasuun nanó Jesucristó rihaan nij so', tzaj ne rihaan ma'an nij sí tucu'yón se-nana so' me se ataj xna'anj so' che'é nij cuentó yo' rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'ne' Jesucristó suun rihaan na do', rihaan nana do', se vaa canicun' yo' a

³⁵ Gaa ne rej ti'nuu güii yo' me se cataj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so', ne:

—Ca'anj ní' ndaa yo'óo níchrej tu'va na lacuaná á —taj so' rihaan nij so' a.

³⁶ Gaa ne nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó me se ca'anj rihoo nuu nij so' ga Jesucristó, qui'yaj nij so', ne quináj nij yuvií tu'va na lacuaná, ne vaa doj nij rihoo canoco' xcó nij so' a. ³⁷ Gaa ne cavií uxrá nana yuvaa rihaan na lacuaná, ne quinaan ndo'o rihaan na, ne catúj uxrá na rque rihoo yo', ne daj doj caraá nu' rque rihoo, qui'yaj na a. ³⁸ Ne Jesucristó me se naj so' rej sihuu rihoo, ne 'nij raá so' camá, otoj so' a. Gaa ne narii nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó nej rihaan Jesucristó, ne cataj nij so':

—Nihánj me se daj doj caví' ní', maestro, ne me che'é ne rihuun rá so' ga —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³⁹ Gaa ne canicun' caya Jesucristó, ne caxrij yuvaa so' man nana, ne cataj so' rihaan na lacuaná:

—Gaa dínj rihaan so', ne se quinaán so' ma' —taj so', gaa ne nu' canicun' nana, ne canicun' dínj rihaan na lacuaná yo', qui'yaj Jesucristó nanj adonj.

⁴⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a:

—Me che'é chu'vi' ndo'o nimán soj ga. Ataa cuchuman sa' rá soj ni'yaj soj manj na' —taj so' rihaan nij so' a.

⁴¹ Gaa neuchu'vi' ndo'o nij so', ne xná'anj nij so' man tuvi' nij so', cataj nij so':

—Daj sij me sí nihánj ga. Ndaa nana do', ndaa na do', uno a'mii so' ason —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

5

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quirii Jesucristó man nij nana chree nimán 'o snó'o a

¹ Gaa ne ca'anj nij so' ndaa nichrej tu'va na lacuaná yo', ndaa rej ne nij síi man chuman' Gadara a. ² Ne rej yo' me se taj yu'uj yuvej rej achin' nii xngá a. Dan me se nanij Jesucristó ga nij síi tucu'yón se-nana so' rque rihoo, ne nu' curihanj 'o snó'o nuu nana chree nimán rque yu'uj yuvej yo', ne cuchí so' rihaan Jesucristó a.

³ Ne síi nuu nana chree nimán me se cu'yón so' cayáan so' rque yu'uj yuvej yo', ne ne ca'vee numíj nij yuvií man rej yo' aga' ne' man so' a. ⁴ Q se aj uun que'ee ndo'o numíj nij yuvií ne' do', aga' ne' do', man so', tzaj ne cuxra' so' aga' ne', ne ca'ne' so' ne' do', ne a 'o yuvií taj quisíj naqui'yaj camanj man so' a. ⁵ Ne niganj me se nuvíi nigan' cayáan so' rque nij yu'uj yuvej do', vaj so' xráá quij do', ne caguáj ndo'o so', ne nicaj so' yahij sihaa ca'ne' ndo'o so' nee man ma'an so' uún a.

⁶ Dan me se gaa quene'en so' man Jesucristó se vaa gan' uxrá vaj Jesucristó, ne cunánj so' ndaa rej vaj Jesucristó, ne na'víj so' rihaan Jesucristó, ⁷ ne nucuaj ndo'o caguáj so' rihaan Jesucristó, ne cataj so':

—Aj ne'én 'unj se vaa ta'nij Diose síi sa' ndo'o mé so', Jesús. Me che'é 'ná' so' rej né 'unj ga. Cataj xna'anj sa' 'unj rihaan so' ni'yaj Diose se vaa se qui'yáa so' sayuun manj ma' —taj síi nuu nana chree nimán rihaan Jesucristó a.

⁸ Danj ca'mii so' rihaan Jesucristó che'é se aj cataj Jesucristó rihaan so' se vaa: “Rihaan so' nana chree nuu nimán síi nihánj cataj xna'anj 'unj se vaa curihanj so' nimán síi nihánj á”, taj Jesucristó, tzaj ne ne guun rá nana chree curihanj so' ma'.

⁹ Gaa ne xná'anj Jesucristó man nana chree, ne cataj so':

—Daj cu'naj so' ga —taj Jesucristó rihaan so' a.

Ne:

—X'ne' nocoo ndo'o me núj, ne que'ee ndo'o núj á —taj nana chree rihaan Jesucristó, ¹⁰ ne cachíin ni'yaj nij nana chree yo' rihaan Jesucristó se vaa se ca'neé Jesucristó man nij nana chree ndaa yo'ó rej yaníj ma'.

¹¹ Dan me se rej tacaan rej nicun' nij so' me se chéé 'o x'ne' nocoo xcáá, chá nij xo' coj, ¹² gaa ne cachíin ni'yaj nij nana chree rihaan Jesucristó, cataj nij so':

—Ca'nej so' man núj catuu núj nimán nij xcáá á —taj nij nana chree rihaan Jesucristó a.

¹³ Gaa ne ca'vej rá Jesucristó qui'yaj nij so' danj, gaa ne curihanj nij so' nimán snó'o yo', gaa ne catúj nij so' nimán nij xcáá, ne dan me se ruvaa uxrá tacaan nicun' tu'va na lacuaná rej vaj nij xcáá yo', ne gaa catúj nij nana chree yo' nimán nij xcáá yo', gaa ne cunánj ndo'o nij xo', ca'anj nij xo', ne veé danj vaj nij xo', ne quiniij nij xo' rque na, ne canó xráá nij xo' nanj adonj. Ne dan me se víj míj xcáá me nij xcáá canó xráá rque na a.

¹⁴ “Ne nij síi tumé nij xcáá ro', cunánj nij so' ca'anj cataj xna'anj nij so' rihaan nij yuvií man chuman' do', rihaan nij yuvií man tacaan do' a. Gaa ne dan me se ca'na' ni'yaj nij yuvií se vaa guun, gaa ne ca'na' nij so' rihaan Jesucristó, ¹⁵ gaa ne quene'en nij so' man síi curihanj nana chree nimán a. Aj nanuú so' sagan' so', ne dínj ne so' rihaan Jesucristó a. Ne aj ti'inj se snúú so', ne nuu sa' so' a. Gaa ne cuchu'vi' ndo'o nij yuvií se vaa qui'yaj Jesucristó, ¹⁶ gaa ne cataj xna'anj nij síi quene'en yo' rihaan nij yuvií daj

qui'yaj Jesucristó che'é síi nuu nana chree nimán do', ga nij xcáa do', ¹⁷ gaa ne guun che'e nij yuvií cachíin ni'yaj nij yuvií rihaan Jesucristó se vaa curihanj so' rej yanj nij so' ca'anj so' rej yanj a.

¹⁸ Che'é dan cavii Jesucristó rque rihoo chée rihaan na, gaa ne dan me se cachíin ni'yaj síi curihanj nana chree nimán rihaan Jesucristó se vaa ca'vej rá Jesucristó ca'anj so' ga Jesucristó a. ¹⁹ Tzaj ne ne ca'vej rá Jesucristó ca'anj so' ga Jesucristó a. Tananj cataj Jesucristó rihaan so' se vaa:

—Cavii so' nán so' ve' tucua so' rej yanj nij tuví so', ne cataj xna'anj so' rihaan nij so' nu' se vaa qui'yaj síi 'nij ra'a man ní' che'é so', ne cataj so' se vaa cunuú 'ee rá so' ni'yaj so' mán so' á —taj Jesucristó rihaan síi curihanj nana chree nimán a.

²⁰ Gaa ne ca'anj síi curihanj nana chree nimán, ne guun che'e so' ca'mii natáj so' rihaan nij yuvií man rej cu'naj Chí' Chuman', ne cataj xna'anj so' nu' se vaa qui'yaj Jesucristó che'é so' a. Ne ca'anj ndo'o rá cunudanj nij yuvií cuno se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é chalá cunii do', che'é chana chij do', nahuun sa', qui'yaj Jesucristó a

²¹ Dan me se nuu Jesucristó rque rihoo chée rihaan na, ne ca'anj uún so' ndaa níchrej tu'va na lacuaná, gaa ne cunuú chre' ndo'o yuvií rihaan so', ne vaj so' tu'va na lacuaná a. ²² Gaa ne dan me se ca'na' yo'o nij síi 'nij ra'a ve' tucu'yón nij yuvií israelitá se-tucuanj Moisés, ne Jairo cu'naj so' a. Dan me se quene'en síi cu'naj Jairo man Jesucristó, gaa ne canicun' ruj so' rihaan Jesucristó, ²³ gaa ne cachíin ni'yaj uxrá so' rihaan Jesucristó, ne dan me se cataj so' se vaa:

—Ta'nij chalá cunii ro', ran' ndo'o no', ne daj doj caví' no', ne me rá 'unj cuchí' so' ve' tucua, ne cutá' so' ra'á so' raá no', ne nahuun sa' no', ne se caví' no', qui'yáa so' ma' —taj síi cu'naj Jairo rihaan Jesucristó a.

²⁴ Gaa ne ca'anj Jesucristó ga so', ne canoco' uxrá yuvií xcó roj so', ne ndaa raan ma'an chrej vaj yuvií ga nij so' a.

²⁵ Dan me se sca'núj nij so' vaj 'o chana ran' ndo'o, ne quisj chuvij ya yo' xra' ton man no' a. ²⁶ Ne aj quiran' ndo'o no' sayuun, qui'yaj que'ee nij doctor, ne aj cutun' no' cunudanj sa'anj vaa rihaan no', tzaj ne taj se qui'yá' a doj nahuun sa' no' qui'yaj nij doctor yo' a ma'. Tananj doj a ran' no' nanj adonj. ²⁷ Gaa ne aj cuchí' nana rihaan no' che'é nu' se vaa qui'yaj Jesucristó che'é nij yuvií, ne che'é dan ca'na' no' sca'núj nij yuvií rej xco Jesucristó, gaa ne canó ra'a no' doj tu'va sagan' so' a. ²⁸ 'Q se guun rá no' se vaa: “Sese cano ra'aj sagan' Jesucristó, ne nahuun sa' 'unj nanj adonj”, guun rá no' a. ²⁹ Dan me se síj cano ra'a no' sagan' Jesucristó, gaa ne nu' canicun' ton man no' cuaj a. Ne quene'en no' se vaa nahuun sa' no', qui'yaj Jesucristó a. ³⁰ Dan me se nu' cano ra'a no' sagan' Jesucristó, ne nu' xcaj Jesucristó cuentá se vaa nahuun yuvií qui'yaj so' a. Che'é dan canicaj so', ne xná'anj so', cataj so':

—Me síi cano ra'a sagan' 'unj ga —taj so' a.

³¹ Gaa ne cataj nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó se vaa:

—Ne'én so' se vaa raan ndo'o vaj nij yuvií ga so', ne me che'é xná'anj so' me síi cano ra'a sagan' so' ga —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

³² Gaa ne canicaj Jesucristó, ne quene'en so' man chana cano ra'a tu'va sagan' so' a. ³³ Ne dan me se cuchu'vi' ndo'o no' ne ndaa ri'ij man no', ne aj ne'en no' se vaa nahuun sa' no' a. Gaa ne ca'anj no', ne canicun' ruj no' rihaan Jesucristó, ne cataj ya no' rihaan Jesucristó nu' se vaa qui'yaj no' a.

³⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan no' a:

—Nahuún so' che'é se amán rá so' ni'yaj so' manj, nocoj. Ve'é ca'anj so', ne díng gaa nimán so' ca'anj so' á. Gaa nucuáá so', ne aj x'néj nu' chi'ii yo' xráá so' nanj ei —taj Jesucristó rihaan chana yo' a.

³⁵ Ataa navij ca'mii Jesucristó, ne ca'na' 'o síi cavii tucuá síi cu'naj Jairo, ne cataj so' rihaan Jairo a:

—Aj cavi' ta'nú so', ne taj che'é caraa chrúú so' rihaan maestró a ma' —taj síi 'na' cataj xna'anj rihaan Jairo a.

³⁶ Dan me se cuno Jesucristó nana ca'mii síi ca'na', gaa ne cataj so' rihaan síi cu'naj Jairo a:

—Se cuchu'ví so' ma'. Maan se cuchuman ya rá so' ni'yaj so' manj á —taj Jesucristó rihaan so' a.

³⁷ Dan me se ne ca'vej rá Jesucristó canoco' a doj nij yuvij man so', ne maan Pedró do', Jacobo do', Juan tinúú Jacobo do', ca'vej so' canoco' man so' a. ³⁸ Gaa ne cuchi' so' rihaan ve' tucuá Jairo, ne quene'en Jesucristó se vaa ta'vee uxrá nij yuvij man rá ve' a. ³⁹ Gaa ne catúj Jesucristó rá ve', ne cataj so' rihaan nij yuvij a:

—Me che'é ta'vee ndo'o nij soj ga. Ne cavi' chala cunii nihánj ma'. Maan se otoj uun no' nanj á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

⁴⁰ Gaa ne ca'nga' nacoo nij yuvij ni'yaj nij yuvij man Jesucristó a. Tzaj ne quirii Jesucristó man cunudanj nij yuvij xe', gaa ne nicaj so' man rej chala cunii do', man nii chala cunii do', man va'núj nij síi ca'na' ga so' do', ne catúj so' rá cuarto naj chala cunii yo' a.

⁴¹ Gaa ne quita'aa Jesucristó ra'a chala cunii, ne cataj so' rihaan chala cunii yo' a:

—Talita, cumi —taj so' rihaan no' xna'anj a'mii ma'an so' a. Ne se-nana so' taj: “Naxagaa so', chala cunii”, taj nana ca'mii Jesucristó rihaan chala cunii yo' a.

⁴² Nu' ca'mii Jesucristó nana dan, ne nu' naxagaa chala cunii yo', chéé no' cuaj a. Nahuun i'na' no' a.

Ne chala cunii vaj chuvij yo' me no' a.

Ne nij síi quene'en, tzaj ne ca'anj ndo'o rá nij so' a. ⁴³ Gaa ne ca'ne' uxrá Jesucristó suun rihaan nij so' a:

—A 'ó yuvij se cataj xna'anj nij soj rihaan daj qui'yáj che'é chala cunii ma' —taj Jesucristó rihaan nij so', ne cataj so' se vaa rque nii doj se chá cha no' a.

6

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne ca'vej rá nij síi man chiháán Jesucristó chuman' cu'naj Nazaret cuno nij so' nana ca'mii Jesucristó a

¹ Gaa ne curihanj Jesucristó ve' yo', gaa ne namán so' rej chiháán so', ne canoco' nij síi tucu'yón se-nana so' man so' a. ² Ne güii naránj rá nij yuvij israelitá me se ca'anj so' ve' tucu'yón nij síi man chiháán so' se-tucuanj Moisés, ne guun che'e so' tucu'yón so' man nij síi man rá ve' yo' a. Ne ca'anj ndo'o rá nij yuvij gaa cuno nij yuvij se-nana Jesucristó, gaa ne cataj nij yuvij:

—Me rej nari' síi nihánj nana cuu avii raá síi nihánj ga. Me rej nari' so' suun sa' 'yaj so' ga. ³ Nuveé sjj acóy chruun síi ne chiháán ní' me so' na'. Ne ta'nú chana cu'naj Mariá me so' á. Ne tinúú síi cu'naj Jacobo do', síi cu'naj José do', síi cu'naj Judas do', síi cu'naj Simón do', me so' á. Ne nij ra'vij so' me chana ne

chiháán ní á —taj nij síi man chiháán Jesucristó rihaan tuvi' nij so', ne guun nacoo rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Me rej ma'an vaj 'o síi nata' se-nana Diosé, ne aráj cochroj nij yuvií rihaan so', tzaj ne nij yuvií man chiháán so' do', nij tuvi' so' do', nij síi yanj tucúá so' do', na'vej rá caraa cochroj rihaan so' ma' —taj Jesucristó rihaan nij síi man chiháán so' chuman' cu'naj Nazaret yo' a.

⁵ Ne ne guun nucuaj Jesucristó qui'yaj so' a doj suun sa' nocoo chiháán so', maan se doj síi ran' me se cuta' so' ra'a so' raá ne nahuun sa' nij so', qui'yaj so' a. ⁶ Ne caráya'anj ndo'o so' se vaa ne cuchuman rá nij síi man chiháán so' ni'yaj nij so' man so' a. Ne cavii so' ca'anj so' nij chuman' naj nichrun', tucuyón so' se-nana so' man nij yuvií a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'néé Jesucristó man chujij nij síi tucuyón se-nana so' ca'anj ca'mii natáj nij so' a

⁷ Gaa ne canacúun Jesucristó man chujij nij síi tucuyón se-nana so', ne cuchi' nij so' rihaan so', gaa ne guun che'e so' ca'néé so' man vij vij nij so', ne go' so' se nucuaj man nij so', gaa ne ca'vee qui'yaj canaán nij so' rihaan nij nana chree a. ⁸ Ne ca'ne' so' suun rihaan nij so' se vaa a doj rasuun se nicaj nij so' gaa vaj nij so' chrej; maan orún' chruun garroté me se ca'vee nicaj nij so', tzaj ne rachruún do', nanj do', se nicaj nij so', ne se ca'vee cunuú sa'anj rque se-caxran' nij so', ⁹ tzaj ne qui'nij tacóo nij so' canj, ne orún' yatzíj quitaj xráá nij so', taj Jesucristó rihaan nij so', ¹⁰ ne:

—Me ma'an ve' caran' soj, ne yo'o cayáán soj ve' yo' ndaa se curihanj soj chuman' yo' á. ¹¹ Ne me rej ma'an se ca'mii sa' nij yuvií ga soj do', se ca'vej rá nij yuvií cunoo nij yuvií nana a'mii soj do', ne asa' cavii soj rej yo', ne nacunan' soj tacóo soj tucuyuu soj yo'óo tachruu cano' tacóo soj, ne ndaa dan, gaa ne xcaj nij síi man rej yo' cuentá se vaa tumé ndo'o nij so' cacun' se vaa ne ca'vej rá nij so' cunoo nij so' se-nana soj adonj. Cataj xna'anj yá yá 'unj rihaan soj cunoo se vaa doj a quiran' nij so' cacun' rihaan nij yuvií man chuman' Sodoma ga chuman' Gomorra nanj adonj —taj Jesucristó rihaan chujij nij so' a.

¹² Gaa ne ca'anj nij so', gaa ne ca'mii natáj nij so' rihaan nij yuvií se vaa canicaj rá nij yuvií canoco' nij yuvií chrej sa', ¹³ ne quirii ndo'o nij so' man nij nana chree nimán nij yuvií, ne cutáj ndo'o nij so' casté raá nij síi ran', ne nahuun sa' nij síi ran', qui'yaj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cavi' Juan síi cuta' ne man yuvií, qui'yaj síi nicaj suun cu'naj Herodes a

¹⁴ Dan me se cuchi' nana rihaan síi nicaj suun rey cu'naj Herodes che'é nu' se vaa qui'yaj nij síi tucuyón se-nana Jesucristó, ne nu' cachra' cha'nuu ndo'o se-nana Jesucristó a. Gaa ne cataj síi cu'naj Herodes se vaa:

—Cunuu i'na' yá uún síi cu'naj Juan, raj á. Ése síi cu'naj Juan me síi guun nucuaj qui'yaj nij suun sa' nocoo yo' nanj adonj —taj síi cu'naj Herodes a.

¹⁵ Ne yo'ó ta'aj nij yuvií me se cataj se vaa síi cu'naj Elías síi nata' se-nana Diosé gaa naá me Jesucristó, ne yo'ó ta'aj nij yuvií uún cataj se vaa yo'ó nij síi nata' se-nana Diosé gaa naá me Jesucristó a. ¹⁶ Dan me se cuno síi cu'naj Herodes daj guun rá nij yuvií, gaa ne cataj so':

—Síi cu'naj Juan síi ca'ne' nij tanuu cúu yave qui'yaj ro', aj cunuu i'na' ya so' chuguanj —taj Herodes a.

¹⁷ 'Q se ma'an sí cu'naj Herodes me sí ca'néé man nij tanuu quita'aa nij tanuu man sí cu'naj Juan asij rque doj, ne numij nij tanuu man sí cu'naj Juan, ne caxrij sí cu'naj Herodes taga' man sí cu'naj Juan, che'é chana cu'naj Herodías nica tinúú Herodes sí cu'naj Felipe a. 'Q se xcaj sí cu'naj Herodes man chana Herodías yo', ¹⁸ gaa ne cataj sí cu'naj Juan rihaan sí cu'naj Herodes se vaa:

—Ne nó xcúún so' xcaj so' man choco' so' ma' —taj Juan rihaan Herodes a.

¹⁹ Che'é dan nachri' chana cu'naj Herodías ni'yaj no' man Juan, ne guun ndo'o rá no' cavi' Juan, tzaj ne ne ca'vee ma'. ²⁰ 'Q se cuhu'vi' sí cu'naj Herodes ni'yaj so' man Juan, che'é se quene'en Herodes se vaa sí nica rá sí sa' inanj nimán rihaan Diose me Juan, ne che'é dan caráán Herodes rihaan chi'ij che'é Juan a. Dan me se gaa cuno Herodes se-nana Juan, ne quinanó ndo'o rá so', tzaj ne guun niha' rá so' ca'mij Juan rihaan so' a.

²¹ Dan me se quisij 'o güii ca'vee qui'yaj canaán chana cu'naj Herodías yo', ne dan me se se-cha'anj sí cu'naj Herodes me yo', ne ca'ne' so' suun se vaa canuú se-cha'anj so', ne canacúún so' ca'na' nij sí 'yaj suun ga ma'an so' do', nij tanuu uun chij doj do', nij sí uun chij rihaan estadó Galilea do', ca'na' cha ni'yánj nij so' ga so' a. ²² Gaa ne catúj ta'nii chana cu'naj Herodías rej anuú cha'anj, ne ra'anj no', ne guun niha' uxrá rá Herodes ga nij sí ca'na' cha'anj yo' ni'yaj taran' nij so' man ta'nii Herodías a. Gaa ne cataj Herodes rihaan chana yaan yo':

—Cuanō nihánj me se a me ma'an rasuun me rá so' cachinj so' rihanj, ne rque 'unj mán so' ei —taj so', ²³ gaa ne cataj uún so'— Cuta' yá 'unj raá Diose se vaa a me ma'an rasuun cachinj so' rihanj, ne rque 'unj mán so' á. Ndaa yaney yo'óo uun chij 'uj rihan ro', rque 'unj mán so' nanj adonj —taj Herodes rihaan chana yaan yo' a.

²⁴ Gaa ne curihanj chana yaan, ne xná'anj no' man nii no' chana cu'naj Herodías, ne cataj no':

—Me se cachinj 'unj, ga nahiin —taj no' rihaan nii no' a.

Gaa ne chana cu'naj Herodías cataj:

—Cachinj so' cúú yave sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvi á —taj no' rihaan ta'nii no' chana yaan yo' a.

²⁵ Gaa ne nu' catúj ra'yanj chana yaan yo' rej man sí nicaj suun rey cu'naj Herodes, ne cachín ni'yaj no' rihaan so', cataj no':

—Me rá 'unj se vaa maan orá cuanō ro', ca'nej so' cúú yave sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvi rque aga' rco'oo, ne rque so' rihanj cuaj á —taj no' rihaan Herodes a.

²⁶ Gaa ne nanó ndo'o rá sí nicaj suun rey cu'naj Herodes yo' che'é se aj cuta' so' raá Diose ne aj cuno taran' nij sí yanj rihaan mesá ga so', ne che'é dan ne ca'vej rá so' tari' so' se-nana so' se vaa se qui'yaj so' ndaa vaa taj chana yaan yo' rihaan so' a. ²⁷ Gaa ne nu' ca'néé so' man sí ticavi' man sí cu'naj Juan, ne ca'ne' so' suun se vaa nicaj so' cúú yave Juan ca'na' so' a. ²⁸ Gaa ne ca'anj sí ticavi' man Juan taga', ne ca'ne' so' cúú yave Juan, ne ca'néé so' cúú yave Juan rque aga' rco'oo, nicaj so', ca'na' so', ne rque so' man chana yaan, ne nago' chana yaan yo' man nii no' a.

²⁹ Gaa ne gaa cuchi' nana rihaan nij sí tucu'yón se-nana Juan se vaa cavi' Juan, ne ca'na' nij so', ne nicaj nij so' cúú man Juan, cachin' nij so' rque yu'uj yuvej a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'vee quirii Jesucristó se chá 'un' mij snó'o a

³⁰ Dan me se nij sí ca'neé Jesucristó ca'anj nata' rihaan yuvii che'é so' ro', cunuu chre' nij so' ga Jesucristó, ne nata' nij so' rihaan Jesucristó che'é cunudanj nij suun sa' nocoo qui'yaj nij so' do', che'é cunudanj nij nana tucu'yón nij so' man nij yuvii do' a. ³¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ca'anj ní' doj rej tacaan rej taj vaj yuvii ne, gaa ne ca'vee naraan rá nij soj doj á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

'Q se ca'na' ndo'o yuvii do', ca'anj ndo'o yuvii do', ne ne vaa ya'núj rihaan nij so' cha nij so' a doj chraa a.

³² Gaa ne cavii nij so' rque rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj orún' nij so' rej tacaan a. ³³ Tzaj ne quene'en ndo'o nij yuvii se vaa ca'anj nij so', ne xcaj yuvii cuentá se vaa ca'anj nij so', qui'yaj nij sí quene'en, gaa ne chéé tacoj nij yuvii man cunudanj nij chuman' naj rej yo', ne cunánj nij yuvii, cunuu chre' nij yuvii rej ca'anj nij tuví' Jesucristó, ne asino nij yuvii cuchí', ne na'vij nij yuvii ca'na' Jesucristó a. ³⁴ Ne nanij Jesucristó rá rihoo, ne quene'en so' se vaa aj mán uxrá yuvii, ne cunuu 'ee rá so' man nij yuvii a. 'Q se ase vaa matzinj nuvi' sí tumé man vaa nij yuvii, ni'yaj Jesucristó, gaa ne guun che'e so' tucu'yón ndo'o so' se-nana so' man nij yuvii a.

³⁵ Dan me se cachén ndo'o orá, gaa ne ca'na' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan Jesucristó, gaa ne cataj nij so' se vaa:

—Rco' quij uun me nihánj, ne taj se chá cha nij yuvii nihánj, ne cachén ndo'o orá nanj á. ³⁶ Qui'yáá so' se ndo'o, ne na'nej so' chrej man nij yuvii, ca'anj nij yuvii chuman' naj nichrun' do', nij rancho naj nichrun' do', quiraan nij yuvii se chá cha nij yuvii nanj á —taj nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan Jesucristó a.

³⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Go' ma'an soj se chá cha nij yuvii á —taj so' a.

Gaa ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Ca'anj núj go' núj sa'anj vaa tu'vee yuvii 'yaj suun tunj yavii ne quiraan núj rachrúun, ne rque núj cha nij yuvii, rá so' na' —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Me daj rachrúun vaa rihaan soj ga. Cavii soj, ne xcaj soj cuentá á —taj so' a.

Gaa ne ca'anj nij so' qui'yaj contá nij so' rachrúun vaa rihaan nij so', gaa ne canicaj nij so', ne cataj nij so':

—Vaa 'un' guee rachrúun ne vij guee xcua'j rihaan núj nanj á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³⁹ Gaa ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij yuvii se vaa ca'anj cayáan cunudanj nij yuvii rihaan coj chrin', ne ca'anj cumán x'ne' nij yuvii rihaan coj chrin', taj Jesucristó rihaan nij yuvii a. ⁴⁰ Gaa ne naqui'yaj x'ne' nij yuvii man nij yuvii, ne cayáan nij yuvii rihaan coj chrin', ne dan me se cientó yuvii do', vij chihaa chi' yuvii do', me 'o' x'ne' nij yuvii a.

⁴¹ Gaa ne quita'aa Jesucristó 'un' nij rachrúun ne vij roj xcua'j, gaa ne ni'yaj so' rej xta', ne nago' so' graciá rihaan Diose, gaa ne cuxra' ta'aj so' man rachrúun yo', ne caxríj so' ston nij sí tucu'yón se-nana so', che'é rej caxrii nij so' ston nij yuvii a. Gaa ne cuxra' ta'aj so' nee xcua'j cha cunudanj nij yuvii a. ⁴² Gaa ne chá taran' nij yuvii, ne caraa rque cunudanj nij so', ⁴³ ne ndaa quináj ndo'o se chá, qui'yaj nij yuvii a. Gaa ne naqui'yaj chre' nii se vaa quináj tu'va yuvii, ne caraa yo'ó chuvij ya scaa, ne ta'aj rachrúun do', ta'aj

neē xcuaj dō', me se chá naqui'yaj chre' nii a. ⁴⁴ Ne nij snó'o rqué Jesucristó chraa me se 'un' mǐj snó'o me nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachéé Jesucristó rihaan na a

⁴⁵ Gaa ne ra'yánj ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' se vaa cavii nij so' rihoo chéé rihaan na ca'anj nij so' rej xco na lacuaná yo' ndaa chuman' cu'naj Betsaida, quitaj yaan nij so' rihaan Jesucristó, ne dan me se ma'an Jesucristó na'nej chrej man nij yuvi, taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a. ⁴⁶ Dan me se ca'anj nij so', ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvi se vaa ca'vee ca'anj nij yuvi a. Gaa ne cavii so' raa quij, ne cachíin ni'yaj so' rihaan Diose a.

⁴⁷ Dan me se daj doj cata' güii raa quij, ne vaj rihoo tanuu rihaan na lacuaná, ne orún' Jesucristó me sí nicun' rihaan yo'óo a. ⁴⁸ Ne quene'en so' man nij sí tucu'yón se-nana so' se vaa güéj ndo'o rihoo yo' rihaan na qui'yaj nana, che'é se go' nana rej rihaan rihoo yo' a. Dan me se yan' si'nu' ca'anj Jesucristó rej vaj nij so', chéé tacoj uun so' rihaan na yo', vaj so' nanj adonj. Ne guun rá so' cachén so' rej x'nuj nij so' a. ⁴⁹ Ne quene'en nij sí tucu'yón se-nana so' man so' se vaa chéé uun so' rihaan na, ne guun rá nij so' se vaa ta'naj me so', ne che'é dan caguáj ndo'o nij so' a. ⁵⁰ O se quene'en cunudanj nij so' man so', ne cuchu'vi' ndo'o nimán nij so' a. Veé dan, ne nu' cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Naqui'yaj nucuaj soj nimán soj ei. 'Unj 'na' ei. Se cuchu'vi' soj ma' —taj so' rihaan nij so' a.

⁵¹ Gaa ne catúj so' rque rihoo rej nuu nij sí tucu'yón se-nana so', gaa ne canicun' nana yo', ne ca'anj ndo'o rá nij so' a. ⁵² O se ne xcax sa' nij so' cuentá che'é se nucuaj nicaj Jesucristó gaa cuxra' ta'aj Jesucristó rachruún chá nij yuvi a. Maan se nichraj ndo'o nimán nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nari' nucuaj nij sí ran' man rej cu'naj Genesaret, qui'yaj Jesucristó a

⁵³ Gaa ne cuchi' nij so' tu'va na lacuaná rej cu'naj Genesaret, ne numǐj nij so' rihoo tu'va na lacuaná a. ⁵⁴ Gaa ne nanij nij so' rá rihoo, ne nu' cunuu yaan nij sí man rej yo' man Jesucristó, ⁵⁵ ne yoo ca'anj cunudanj nij sí yanj nu' anicaj, ne guun che'e nij so' cuchruj nij so' tuvi' nij so' sí ran' rihaan yuvéé, ne quitáa chihá nij so' nij sí ran' yo', vaj nij so' me rej ma'an vaj Jesucristó a. ⁵⁶ Ne me ma'an chuman' ra'a dō', chuman' nocoo dō', rancho dō', catúj Jesucristó me se cuchruj nij yuvi man nij sí ran' rihaan yu'vee, ne cachíin ni'yaj uxrá nij yuvi rihaan Jesucristó se vaa ca'vej rá Jesucristó cano' ra'a nij so' doj tu'va sagan' so' a. Ne nu' nij sí cano' ra'a doj man so' ro', nahuun sa' cunudanj nij so' cuaj nanj adonj.

7

Nana nihánj taj xna'anj me che'é ne na'ya' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó gaa chá nij so' chraa a

¹ Gaa ne quinichrun' sí fariseo dō', quinichrun' sí naqui'yaj cu se-tucuanj Moisés dō', rihaan Jesucristó, ne sí cavii chuman' Jerusalén me nij so' a. ² Ne quene'en nij so' se vaa gaa chá nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó chraa, ne ne na'ya' nij so', ne che'é dan ne naruvii ra'a nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó ni'yaj Diose, rá nij sí fariseo dō', nij sí naqui'yaj cu se-tucuanj Moisés dō' a. ³ O se xa' nij sí fariseo ga cunudanj yo'óo nij sí israelitá, tzaj ne

ḡ doj ne chá nij so' chraa sese ataa na'ya' nij so' ma'. Đanj 'yaj nij so', che'é se noco' nij so' tucuáán cuchruj nij síi chij cayáán gaa naá a. ⁴ Ne gaa 'na' nij so' yu'vee, ne ane nij so', ne sese ataa canē nij so', ne ne chá nij so' chraa a ma'. Ne vaa uxrá doj tucuáán nicaj nij so', ne ndaa vaa tucuáán che'é tazá do', che'é xruj do', che'é aga' do', daj qui'yaj nij so' gaa na'nu' nij so' man nij rasuun vaa nacaj do' a.

⁵ Gaa ne xná'anj nij síi fariseo gā nij síi naqui'yaj cuu se-tucuānj Moisés man Jesucristó, ne cataj nij so', ne:

—Nij síi tucu'yón se-nānā so' me se me che'é ne noco' nij so' tucuáán cuchruj nij síi chij cayáán gaa naá, ne nihánj me se chá nij so' chraa, ne ne naruvii ra'a nij so' ni'yaj Diose ḡ ma' —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Cunaj uxrá vaa nana nata' síi cu'naj Isaías gaa naá gaa ca'mii so' che'é nij soj sji nucui' rá, ne dan me se ca'mii so' se-nānā Diose, ne cataj so' se vaa: “Yuvii nihánj me se gan' uxrá nicun' nimán nij so' gā 'unj nanj adonj. ⁷ Na'víj rma'an nij so' rihanj, ne dan me se nanj se-nānā nij síi man rihaan chumii tucu'yón nij so' rihaan tuvi' nij so', ne taj nij so' se vaa se-nānā me se-nānā nij yuvii yo' a”, taj se-nānā Diose nata' síi cu'naj Isaías gaa naá a. ⁸ 'Q se aj tanáj xco' soj nana cataj xna'anj Diose rihaan ní', ne nanj tucuáán cuchruj yuvii un noco' soj nanj ei —taj Jesucristó, ⁹ ne cataj uún so' se vaa— Cunaj uxrá vaa 'yaj soj, ne uta' yaníj soj nana cataj xna'anj Diose rihaan ní', che'é rej ca'vee canoco' soj se-tucuānj ma'an soj asan.

¹⁰ 'Q se ca'ne' Moisés suun se vaa: “Caraḡ cochróo so' rihaan rée so' do', rihaan níi so' do' á”. Tzaj ne: “Síi a'mii chrēe rihaan rej do', rihaan níi do', me se vaj so' ne nu' che'é cavi' so' á”. Đanj vaa cataj xna'anj Moisés rihaan ní' a. ¹¹ Tzaj ne taj soj se vaa sese cataj yo'o so' rihaan rej so' do', rihaan níi so' do', se vaa aj rqué so' nu' si'yaj so' rihaan Diose ne che'é dan se ca'vee racuíj so' man rej so' do', man níi so' do', taj soj a. ¹² Ne ne ca'vej soj racuíj so' man rej so' do', man níi so' do' a. ¹³ Dan me se đanj inanj a'mii soj gaa tucu'yón soj se-nānā nij síi man gaa naá, ne axríj yuve soj man se-nānā Diose nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo do', rihaan nij síi naqui'yaj cuu se-tucuānj Moisés rihaan yuvii do' a.

¹⁴ Gaa ne canacúún uún Jesucristó man nij yuvii ca'na' nij yuvii rihaan so', gaa ne cataj so' rihaan nij yuvii a:

—Cuno taran' soj nana nihánj, ne xcaj soj cuentá nedí'. ¹⁵ A doj rasuun atúj tu'va yuvii se ca'vee qui'yaj chí'ii man yuvii ma'. Se avii tu'va yuvii ro', 'yaj chí'ii man yuvii adonj. ¹⁶ Sese taj yu'uj xrée soj, ne cuno soj nana nihánj ei —taj Jesucristó rihaan nij yuvii a.

¹⁷ Dan me se corá ca'anj yaníj Jesucristó gā nij síi tucu'yón se-nānā so' rihaan nij yuvii, ne catúj nij so' rá ve', gaa ne xná'anj nij síi tucu'yón se-nānā Jesucristó man so' me taj nana ca'mii so' che'é se atúj tu'va yuvii gaa. ¹⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Vaa soj vaa, ne ne xcaj ma'an soj do' cuentá ḡ na'. Ne ne'en soj se vaa nu' se atúj tu'va yuvii ro', se ca'vee qui'yaj chí'ii yo' man yuvii a. ¹⁹ 'Q se ne atúj yo' ndaa nimán yuvii ma'. Tananj achén yo' rque yuvii, ne urihanj yo' gaa re'é yuvii nanj á —taj Jesucristó, ne nana yo' taj se vaa ca'vee chá yuvii me ma'an rasuun ne nuveé cacun' me yo' rihaan Diose a. ²⁰ Ne cataj uún so' a— Tzaj ne se urihanj tu'va yuvii ro', yo' me nana avii nimán yuvii, ne nana yo' me 'yaj chí'ii ndo'o man yuvii adonj. ²¹ 'Q se nihánj me se chí'ii avii nimán yuvii a. Se

chi'ij do', che'é yan qui'yaj ituu si'yaj tuvi' do', yan cotoj ga nica tuvi' do', yan ticavi' man tuvi' do', ²² yan guun rá nica si'yaj tuvi' do', yan tiha' yu'unj man tuvi' do', yan ni'yaj ndo'o man yo'ó chana do', yan guun xcoj ruvaá rá ni'yaj tuvi' do', che'é yan nachri' ni'yaj man tuvi' do', yan ca'mii xta' do', yan qui'yaj rma'an náá guun se nij do', me nu' se avii nimán yuvii, ²³ ne nu' yo' me se avii nimán yuvii ne 'yaj chi'ij man yuvii nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchumán rá 'o chana sirofenicia se vaa racúj Jesucristó man no' a

²⁴ Gaa ne canicun' Jesucristó, ne curihañj so' rej yo', ne ca'anj so' rej naj chuman' cu'naj Tiro a. Ne catúj so' rá 'o ve', ne ne ca'vej rá so' quene'en nij yuvii me rej vaj so' a. Tzaj ne ne ca'vee qui'nij yuve so' ma'. ²⁵ Tananj ra'yanj cuhi' nana rihaan 'o chana se vaa yanj so', ne ta'nii chana ro', me ní nuu nana chree nimán, ne ca'na' chana, ne canicun' ruj chana yo' rihaan Jesucristó a. ²⁶ Dan me se chana sirofenicia a'mii xna'ánj griego me chana yo', ne cachín ni'yaj no' rihaan Jesucristó se vaa quirii Jesucristó nana chree nimán ta'nii no' a. ²⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan no' a:

—Dan me se canicún' so' doj, ne cha asino nij xnii tucua, ne ne'én so' se vaa se ca'vee cata'aa ní co'oo man rihaan nij xnii ne go' ní cha nij chuvee ma'. Dan me se ndaa síj chá nij xnii tucua, gaa ne sese náj se chá tu'va nij xnii yo', gaa ne ca'vee go' cha chuvee nanj adonj. Che'é dan ase vaa ne nó xcúun yuvii ca'nee yuvii rachruún tu'va ta'nii yuvii go' yuvii rachruún yo' cha chuvee ro', danj vaa ne nó xcúnj racúj man soj síj yanj a man adonj. Maan inanj ma'an nij yuvii israelitá me no xcúun 'unj racúj 'unj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan chana yo' a.

Gaa ne cataj no':

²⁸ —Veé dan vaa guge, Señor. Tzaj ne nij chuvee nicun' rque chruun mesá ro', chá nij xo' tachruu ayuu tu'va nij xnii nanj á. Ne ase vaa chuvee chá tachruu vaa 'unj rihaan so' nanj adonj. Che'é dan me ndo'o raj racúj so' doj manj, raj nanj adonj —taj chana yo' rihaan Jesucristó a.

²⁹ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Che'é nana ca'mii so' nihánj ro', ca'vee cavii so' ca'anj so', ne aj curihañj nana chree nimán ta'nii so' nanj ei —taj so' rihaan no' a.

³⁰ Gaa ne ca'anj chana, catúj chana rá ve' tucua chana, ne quene'en chana se vaa díng naj ta'nii chana rihaan yuvéé, ne aj curihañj nana chree nimán ta'nii chana adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sí naxra' tu'va do', nachuguun xréé do', qui'yaj Jesucristó a

³¹ Gaa ne curihañj uún Jesucristó rej naj chuman' Tiro, ne cachén so' sca'núj chuman' cu'naj Sidón, ca'anj uún so' tu'va na lacuaná cu'naj Galilea, ne cachén so' sca'núj rej cu'naj Chi' Chuman' a. ³² Ne nicañj nij yuvii man 'o sí so'o ya'mii ca'na' nij yuvii rihaan Jesucristó, ne cachín ni'yaj uxrá nij yuvii rihaan Jesucristó se vaa cuta' ra'a Jesucristó xráá sí so'o ya'mii yo' a.

³³ Gaa ne nicañj Jesucristó man sí so'o ya'mii ca'anj yanj so' rihaan yo'ó nij yuvii, gaa ne tucua'anj Jesucristó ra'a Jesucristó yu'uj xréé sí so'o ya'mii, gaa ne quirii talúj Jesucristó ra'a Jesucristó, ne canó ra'a Jesucristó daa sí so'o ya'mii yo' a. ³⁴ Gaa ne ni'yaj Jesucristó rej xta', gaa ne caráchej Jesucristó, ne cataj Jesucristó:

—Efata —taj Jesucristó, ne nana “Efata” taj: “Nachuguun xrée so' á”, me nana ca'mii Jesucristó rihaan sí so'o ya'mii yo' a.

³⁵ Gaa ne nachuguun xrée so', ne nahuun sa' daa so', gaa ne ca'mii sa' so' a.

³⁶ Gaa ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij sí quene'en daj qui'yaj Jesucristó che'é sí so'o ya'mii se vaa se guun cataj xna'anj nij so' rihaan a 'ó yuvii a. Dan me se doj a na'vej rá Jesucristó cataj xna'anj nij so' rihaan tuvi' nij so', tzej ne doj a nata' nij so' rihaan tuvi' nij so' a. ³⁷ Gaa ne ca'anj uxrá rá nij yuvii xcaj cuentá daj qui'yaj Jesucristó, ne cataj nij yuvii se vaa sa' uxrá vaa nu' se vaa qui'yaj Jesucristó, ne ndaa nachuguun xrée nij sí so'o do', ndaa a'mii sa' nij sí ya'mii do', 'yaj Jesucristó, taj nij yuvii yo' a.

8

Nana nihánj taj xna'anj se vaa go' Jesucristó se chá rihaan ca'anj mǐj snó'o a

¹ Ne güii dan me se vaj uún que'ee yuvii ga Jesucristó, ne nuvi' uún se chá rihaan nij yuvii, gaa ne canacúun Jesucristó man nij sí tucu'yón se-nana so' se vaa ca'na' nij so' rihaan so', gaa ne cataj so' rihaan nij so' a:

² —Ee rá 'unj man nij yuvii nihánj, ne nihánj me se síj va'nuj ya güii 'o vaj nij yuvii ga 'unj, ne taj vaj se chá rihaan nij yuvii cuano a ma'. ³ Ne sese na'nej 'unj chrej man nij yuvii cuano quinán' nij so' gaa na'aan rque nij so', ne ninaj nij so' rá chrej, ne dan me se ta'aj nij so' me sí yanj rej gan' ndo'o nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

⁴ Gaa ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Tzaj ne rej tacaan uun me nihánj, ne nuvi' rachrúun nihánj go' ní' chá nij yuvii a ma' —taj nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó a.

⁵ Gaa ne xná'anj Jesucristó man nij so', cataj so':

—Me daj rachrúun vaa rihaan soj ga —taj so', xná'anj so' man nij sí tucu'yón se-nana so' a.

—Chij rachrúun vaa rihaan núj nanj á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁶ Gaa ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij yuvii se vaa ca'anj cayáan nij yuvii rihaan yo'óo a. Gaa ne nicaj so' chij nij rachrúun, ne nago' so' gracia rihaan Diose, gaa ne cuxra' ta'aj so' rachrúun yo', ne caxrj so' ston nij sí tucu'yón se-nana so', ne tucuachén nij so' rihaan nij yuvii, ne dan me se rque nij so' rachrúun yo' rihaan nij yuvii a. ⁷ Ne nicaj Jesucristó doj xcuaj le'ej uún, ne nago' so' gracia rihaan Diose che'é nij xcuaj le'ej, ne cataj so' rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' se vaa tucuachén nij so' nee xcuaj le'ej uún rihaan nij yuvii uún a. ⁸ Gaa ne chá cunudanj nij yuvii, ne ndaa caraa rque nij so' a. Gaa ne naqui'yaj chre' nii se vaa quináj tu'va nij yuvii, ne quisíj 'o cunu' chij ya scaa caraa qui'yaj se quináj tu'va nij yuvii yo' a. ⁹ Dan me se cunudanj nij so' chá, ne quisíj ndaa ca'anj mǐj yuvii chá nanj adonj.

Gaa ne na'neé Jesucristó chrej man nij yuvii, ¹⁰ gaa ne nu' cavii Jesucristó ga nij sí tucu'yón se-nana so' rá rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj nij so' rej cu'naj Dalmanuta a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachúin nij sí fariseo se vaa qui'yaj Jesucristó 'o suun sa' nocoo quene'en nij so' a

¹¹ Dan me se curihanj doj nij sí fariseo, gaa ne guun che'e nij so' canó tuvi' nij so' ga Jesucristó, ne dan me se cachúin ni'yaj nij so' rihaan Jesucristó se vaa racuj Diose man Jesucristó, ne qui'yaj Jesucristó 'o suun sa' nocoo quene'en

nij so', gaa ne guun ya rá nij so' se vaa sí ca'néé ya Diose me Jesucristó, rá nij so' a.

¹² Gaa ne nucuaj ndo'o caráchej Jesucristó, ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Ne me che'é me rá soj sij israelitá qui'yáj suun sa' nocoo quene'en soj ga. Dan me se daj chihaa mij se qui'yáj suun sa' nocoo che'é soj a ma' —taj Jesucristó rihaan nij sí fariseo yo' a.

¹³ Gaa ne tanáj Jesucristó man nij so', gaa ne cavii uún so' rque rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj so' rej xcó na lacuaná a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne ca'vej rá Jesucristó cunó nij sí tucu'yón se-nana so' man nana tucu'yón nij sí fariseo do', sí cu'naj Herodes do' a

¹⁴ Dan me se quini'yón nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó nicaj nij so' rachruún chá nij so', ne vaa grún' rachruún rá rihoo vaj ga nij so' a. ¹⁵ Gaa ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij so', cataj Jesucristó:

—Cutumé soj man soj se gaa nanj quiran' soj sayuun, qui'yaj se-levadura nij sí fariseo do', sí cu'naj Herodes do' á —taj Jesucristó no nij so' a.

¹⁶ Ne nuchruj raá ndo'o nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó che'é nana ca'mii so', ne:

—Che'é se taj rachruún nicaj ní', ne che'é dan a'mii so' che'é levadura se 'yaj naraa nana rque rachruún nanj adonj —taj nij so' a.

¹⁷ Ne aj ne'en Jesucristó daj uun nimán nij so', ne che'é dan cataj so':

—Me che'é nanó ndo'o rá soj se vaa taj rachruún rihaan soj ga. Me che'é ataa xcaj soj cuentá ga. 'Q se vaa nichraj ndo'o nimán soj nanj adonj. ¹⁸ 'Q se vaa rlij rihaan soj, tzaj ne ne ni'yaj soj a ma'. Vaa xréé soj, tzaj ne ne uno soj a ma'. ¹⁹ Ne ne nuú rá soj gaa vaa daj 'o 'un' guee rachruún cuxra' ta'aj 'unj tzaj ne quisíj chá cunu' 'un' mij snó'o, qui'yáj a. Ne me daj scaa se chá quináj tu'va yuvií naqui'yaj chre' soj, rá soj ga —taj Jesucristó, xná'anj Jesucristó man nij so' a.

Gaa ne:

—Chuvij a —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

²⁰ Gaa ne cataj uún Jesucristó:

—Ne ne nuú rá soj gaa vaa daj 'o chij guee rachruún cuxra' ta'aj 'unj tzaj ne quisíj chá cunu' ca'anj mij yuvií, qui'yáj a. Ne me daj scaa se chá quináj tu'va yuvií naqui'yaj chre' soj, rá soj ga —xná'anj uún Jesucristó man nij so' a.

Gaa ne:

—Chij a —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

²¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ne me che'é me ataa xcaj soj cuentá se vaa ca'vee rque 'unj nu' se vaa achiin man soj ne nuveé inanj che'é rej nanao rá soj che'é rachruún me ca'mij rihaan soj che'é se-levadura nij sí fariseo do', sí cu'naj Herodes do' ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa naxra' rihaan 'o sí tuchrii, qui'yaj Jesucristó a

²² Gaa ne catúj Jesucristó ga nij sí tucu'yón se-nana so' rá chuman' cu'naj Betsaida a. Gaa ne nicaj yuvií 'o sí tuchrii ca'na' nij yuvií rihaan Jesucristó, ne cachíin ni'yaj nij yuvií rihaan Jesucristó se vaa cuta' Jesucristó ra'a Jesucristó raá sí tuchrii che'é rej naxra' rihaan sí tuchrii yo' a. ²³ Gaa ne quita'aa Jesucristó ra'a sí tuchrii yo', ne curihanj so' rej tu'va chuman' ga sí tuchrii, ne quirii talúj Jesucristó rihaan sí tuchrii yo', ne cuta' ra'a Jesucristó xráá so', gaa ne xná'anj Jesucristó man so' a:

—Ruvi' rihaan so' na' —taj Jesucristó, xná'anj so' man sí tuchrii yo' a.

²⁴ Gaa ne ni'yaj sí tuchrii yo' doj, gaa ne cataj so':

—Ne'én 'unj nij snó'o, ne ase vaa chruun vaa nij so', tzaj ne chéé nij so' ni'yaj 'unj nanj asanj —taj so' rihaan Jesucristó a.

²⁵ Gaa ne cuta' ra'a uún Jesucristó rihaan sí tuchrii yo', gaa ne ni'yaj ni'yaj sí tuchrii, ne dan me se nahuun sa' nu' rlij rihaan so', ne curuvi' sa' cunudanj rasuun ni'yaj so' nanj adonj. ²⁶ Gaa ne ca'néé Jesucristó man so' quinan' so', tzaj ne cataj Jesucristó rihaan so' se vaa:

—A doj se catúj so' rá chuman', ne se cataj so' rihaan a 'ó nij yuvii, gaa ne se gaa nanj xcaj nij yuvii cuentá daj qui'yáj che'é so' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Pedró me sí me Jesucristó a

²⁷ Gaa ne curihanj Jesucristó ga nij sí tucu'yón se-nana so' chuman' Betsaida yo', ne ca'anj nij so' nij chuman' ra'a nocó' man chuman' cu'naj Cesarea de Filipo do' a.

Dan me se vaj nij so', ne xná'anj Jesucristó man nij sí tucu'yón se-nana so', ne cataj so':

—Daj taj nij yuvii che'é 'unj ga. Ne me sí mé 'unj, taj nij yuvii ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij so' a.

²⁸ —Vaa sí taj se vaa sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvii mé so' ei. Ne vaa sí taj uún se vaa sí cu'naj Elías sí nata' se-nana Diose gaa naá me uún so' chuguanj. Ne vaa sí taj uún se vaa yo'ó sí nata' se-nana Diose gaa naá me uún so' chihá'. 'O se danj taj 'o 'o nij yuvii che'é so' nanj adonj —cataj nij so' rihaan Jesucristó a.

²⁹ —Ne ma'an soj, gaa ne me sí mé 'unj, rá ma'an soj ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Gaa ne cataj sí cu'naj Pedró:

—Sí ca'néé Diose tinanii man yuvii rihaan sayuun mé so' ei —taj so' rihaan Jesucristó a.

³⁰ Gaa ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' se vaa se nata' nij so' rihaan a 'ó yuvii me sí me so', taj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó se vaa cavi' so' ne cunu i'na' uún so' a

³¹ Gaa ne guun che'e Jesucristó tucu'yón so' man nij sí tucu'yón se-nana so' se vaa che'é se sí ca'néé Diose nicaj yu'unj man yuvii me so' ro', che'é dan no xcuún so' quiran' ndo'o so' sayuun, qui'yaj nij sí uun chij do', nij xrej atá suun nocóo doj do', nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan nij yuvii do', ne nachri' nij so' ni'yaj nij so' man so', ne ticavi' nii man so', ne cachén va'núj giui, gaa ne cunu i'na' uún so', cataj so' a. ³² Ne nucuaj ndo'o nata' so' nana yo' rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a. Gaa ne quirii yanj sí cu'naj Pedró man Jesucristó, ne guun che'e so' cataj so' se vaa ne nó xcuún Jesucristó ca'mij Jesucristó nana vaa danj a. ³³ Gaa ne canicaj Jesucristó, ne ni'yaj so' man nij sí tucu'yón se-nana so', ne cataj so' rihaan Pedró se vaa ne nó xcuún uxrá ma'an Pedró ca'mij Pedró danj, ne cataj so':

—Naxuun so' mán so' rihanj á. Na'vej raj quene'enj mán so' a ma'. 'O se ase tu'va sí chree sí cu'naj Satanás ro', danj tu'vá so' ei. Danj tu'vá so', che'é se ne acaj so' cuentá daj me rá Diose adonj. Maan se inanj acaj so' cuentá daj me rá yuvii nanj adonj —taj Jesucristó rihaan sí cu'naj Pedró a.

³⁴ Gaa ne canacúun Jesucristó man nij yuviñ ca'na' nij yuviñ rej nicun' so' ga nij sí tucu'yón se-nana so', gaa ne cataj so' rihaan taran' nij so' a:

—Sese me rá yo'ó so' canoco' so' manj, ne se guun rá so' qui'yaj so' se vaa me rá ma'an so' qui'yaj so' ma'. Ne ca'vee se quiran' uxrá so' sayuun do', ca'vee se ndaa cachron nii man so' rihaan rcutze do', tzaj ne yo'ó qui'yaj suun so' che'ej, ne yo'ó canoco' raan so' manj adonj. ³⁵ Tzaj ne sese vaa 'ó sí me rá tinanii man ma'an rihaan sayuun, ne vaa güii, ne yo'ó cavi' nimán so' adonj. Tzaj ne sese cavi' yo'ó so' che'é se vaa me so' sí noco' manj do', che'é se nata' so' se-nanaj nana sa' do', ne vaa güii, ne cunu u i'na' uún so' adonj. ³⁶ Ne a me se quirij' 'o so' sese qui'yaj canaán so' nu' rasuun man rihaan chumij nihánj ne ca'anj ni'ya nimán so', rá soj ga. Daj chihaa mij se ca'vee cavi' sa' so', qui'yaj rasuun man rihaan chumij nihánj a ma'. ³⁷ Tzaj ne ca'vee se navij nu' si'yaj yo'ó so' rihaan chumij nihánj, tzaj ne sese gaa i'na' nimán so' nu' cavi' nu' ca'anj, ne quinano rá so', rá soj na'. Daj chihaa mij se quinano rá so' a ma'. 'O se cavi' sa' uxrá so' nanj adonj.

³⁸ "Dan me se xa' sí uun na'aj ni'yaj manj ne uun na'aj ni'yaj se-nanaj ro', ase vaa nij sí chi'ii tumé ndo'o cacun' man rihaan chumij nihánj cuano vaa so' adonj. Ne vaa güii guun na'aj 'unj sij ca'née Diöse nica' yu'unj man yuviñ ni'yaj 'unj man so' asa' ca'na' uún 'unj rihaan chumij nihánj, ne dan me se uxrá ve'é gaa 'unj, qui'yaj Réé 'unj, ne ca'na' nij se-mozó so' ga 'unj asa' ca'ná' 'unj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so'a.

9

¹ Gaa ne cataj uún so' se vaa:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa xa' ta'aj soj sij nicun' nihánj cuano, me se gaa ataa a cavi' ta'aj soj, ne ya quene'en ta'aj soj asa' guun che'e Diöse nucuaj ndo'o guun chij Diöse rihaan chumij nihánj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan taran' nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa chuguun ndo'o man Jesucristó ni'yaj nij sí tucu'yón se-nana so' a

² Cachén vatán' güii, gaa ne nica' Jesucristó man sí cu'naj Pedró do', sí cu'naj Jacobo do', sí cu'naj Juan do', ca'anj so' ra' 'o quij xcaan rej taj vaj a 'ó yuviñ ne a. Gaa ne yo'ó cunuun ino cunudanj man Jesucristó ni'yaj nij sí tucu'yón se-nana so' yo' a. ³ Ne dan me se cunuun catzii ndo'o sagan' so', ne ndaa raan lá ma'an sagan' so' ni'yaj nij so' a. Ne taj vaj a yo'ó sí man rihaan chumij nihánj ca'vee qui'yaj catzii yatzi' ndaa rá se vaa sagan' Jesucristó a.

⁴ Ne ni'yaj va'nuj nij so', ne dan me se naqui'ya sí cu'naj Elías sí cane gaa naá ga sí cu'naj Moisés rihaan nij so', ne nanó roj so' cuentó ga Jesucristó ni'yaj nij so' a. ⁵ Gaa ne cataj Pedró rihaan Jesucristó a:

—Cunaj uxrá vaa man núj nihánj ga so', maestro. Ne qui'yaj núj va'nuj ve' yacataj cané soj nanj á. 'O ve' cané so', ne yo'ó ve' cané sí cu'naj Moisés, ne yo'ó ve' cané sí cu'naj Elías ei —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

⁶ 'O se ne quene'en uxrá Pedró daj me che'é ca'mii so' rihaan Jesucristó danj a ma'. 'O se cuchu'vi' ndo'o va'nuj nij so' che'é se vaa quene'en nij so' nanj adonj.

⁷ Gaa ne ca'na' 'o ngaa, ne caráan ngaa man taran' nij so' a. Gaa ne Diöse ro', ca'mii nana cuno nij so' rque ngaa yo', ne cataj Diöse a:

—Síi nihánj me ta'nij adonj. 'Ee raj man so' adonj. Cuno soj rihaan so' ei —taj Diöse cuno nij so' a.

⁸ Gaa ne nu' ni'yaj nij so', ne daj orún' Jesucristó nicun' ga nij so', quene'en nij so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa síi cu'naj Elías ro', danj vaa síi cu'naj Juan síi cuta' ne man yuvií a

⁹ Gaa ne gaa nanij nij so' tacóo quij yo' me se ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij so' se vaa se nata' nij so' rihaan a doj yuvií che'é se vaa quene'en nij so' a. Yo'ó díng gaa tu'va nij so' che'é rasuun quene'en nij so' a. Ndaa quisíj cavi' so' ne cunu i'na' uún so', gaa ne ca'vee nata' nij so' se vaa quene'en nij so' daj quirán' so' síi ca'née Diosé nıcaj yu'unj man yuvií, taj Jesucristó rihaan nij so' a. ¹⁰ Ne yo'ó nuú rá nij so' nana yo', ne xná'anj ndo'o nij so' man tuvi' ma'an nij so' me che'é me cataj Jesucristó se vaa cavi' so' ne cunu i'na' uún so' a. ¹¹ Gaa ne xná'anj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

—Me che'é taj nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvií se vaa asino ca'na' síi cu'naj Elías síi nata' se-nana Diosé gaa naá, gaa ne ca'vee ca'ne' Diosé cacun' che'é yuvií ga —taj nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó, xná'anj nij so' man Jesucristó a.

¹² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ya a'mii nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés, taj nij so' se vaa asino ca'na' síi cu'naj Elías, gaa ne naqui'yaj sa' so' nu' rasuun adonj. Ne me che'é taj danj Diosé se vaa síi ca'née Diosé nıcaj yu'unj man yuvií me se quirán' ndo'o so' sayuun ne nachri' nij yuvií ni'yaj nij yuvií man so', rá soj ga. ¹³ Tzaj ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa aj ca'na' ya síi cu'naj Elías, tzaj ne qui'yaj ya yuvií ndaa vaa me rá ma'an nij yuvií man so' ndaa vaa taj danj Diosé che'é so' nanj adonj. Che'é dan ca'vee xcaj soj cuentá daj quirán' 'unj qui'yaj uún nij yuvií adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sq' 'o xnií nuu nana chree nimán, qui'yaj Jesucristó a

¹⁴ Dan me se cuchi' nij so' rej nicun' yo'ó nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó, ne quene'en nij so' se vaa mán que'ee yuvií anıcaj rej nicun' nij so', ne nicun' doj nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés, ne ca'mii cunu' uxrá nij so' ga nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó yo' a. ¹⁵ Ne nu' quene'en nij yuvií man Jesucristó, ne nu' ca'anj ndo'o rá nij yuvií, ne cunánj nij yuvií ndaa rej vaj Jesucristó ca'mii nij so' ga so' a. ¹⁶ Gaa ne xná'anj Jesucristó man nij yuvií a:

—Me che'é me ca'mii cunu' nij soj ga nij síi tucu'yón se-nana ga —taj so' rihaan nij yuvií a.

¹⁷ Gaa ne yo'ó nij yuvií cataj rihaan Jesucristó a:

—'Unj me se nıcaj 'unj ta'nıj ca'ná' 'unj nano' 'unj mán sq', maestro. Ne ta'nıj me se ya'mii so' che'é se nuu nana chree nimán so', ¹⁸ ne me rej ma'an me rá nana chree quita'aa nana chree man so', ne cagan' nana chree man so' rihaan yo'óó, ne avii yatan' tu'va so', ne chá ruj so' cúu yan' so', ne nuu chrúnj nu' so' nanj adonj. Ne cataj 'unj rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' se vaa quirıjıj nij so' man nana chree nimán ta'nıj, tzaj ne ne ca'vee qui'yaj canaán nij so' ma' —taj snó'o yo' rihaan Jesucristó a.

¹⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvií a:

—Dan me se síi ne amán rá me soj sijn man rihaan chumii nihánj cuano, ne a me daj cachej ga soj, ne a me daj gaa naj nimanj ni'yaj 'unj man soj, gaa ne

ca'vee qui'yaj canaán soj ga. Nı́caj soj man xnii ca'na' soj rihanj cuaj á —taj Jesucristó a.

²⁰ Gaa ne nı́caj nij yuvı́j man xnii ca'na' nij yuvı́j rihaan Jesucristó a. Ne dan me se gaa quene'en nana chree man Jesucristó, ne nu' snúú xnii, ne naxru' xnii, qui'yaj nana chree yo', ne natúj rmiı́ xnii, ne cavii yatan' tu'va xnii a.

²¹ Gaa ne xná'anj Jesucristó man rej xnii, cataj Jesucristó:

—Me daj güii ran' ta'nı́ı so' danj ga —taj Jesucristó rihaan rej xnii a.

²² Gaa ne cataj rej xnii:

—Danj ran' so' asij ne'ej me so', ne que'ee ndo'o cagan' nana chree man so' rihaan ya'an do', rihaan na do', qui'yaj nana chree, che'é rej me rá nana chree cavi' so', tzaj ne sese ca'vee, ne cunuı́ ee rá so' manj ne racuíj so' man nı́j ruguanj —taj rej xnii yo' rihaan Jesucristó a.

²³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Taj che'é cataj so' nana “sese ca'vee” ma'. 'O se sí amán rá ni'yaj man Dı́ose ro', ca'vee qui'yaj so' cunudanj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan so' a.

²⁴ Nu' ca'mii Jesucristó danj, ne nu' caguáj rej xnii, cataj so':

—Amán rá 'unj ni'yaj 'unj Dı́ose á. Racuíj so' manj cuchuman raj doj, Señor —taj so' rihaan Jesucristó a.

²⁵ Dan me se quene'en Jesucristó se vaa cunanj ndo'o yuvı́j ca'na' nij yuvı́j rej nı́cun' so', ne che'é dan ca'ne' Jesucristó suun rihaan nana chree yo', ne cataj Jesucristó:

—Rihaan so' nana chree qui'yaj ya'mii ne qui'yaj so'o man xnii nihánj a'mij, ne cataj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa curihanj so' cuaj nimán so' cuano, ne daj chihaa mı́j se catúj uún so' nimán so' mei —taj Jesucristó rihaan nana chree yo' a.

²⁶ Gaa ne caguáj nana chree, ne guun snuj ndo'o xnii naxru' xnii, qui'yaj nana chree, ne dan me se curihanj nana chree nimán xnii yo' a. Gaa ne ase vaa sí cavi' ro', danj vaa xnii, naj xnii rihaan yo'óó, ne cataj nij yuvı́j se vaa ya ya cavi' so' a. ²⁷ Tzaj ne quita'aa Jesucristó ra'a xnii, ne naxcaj Jesucristó man xnii, ne naxagaa so' a.

²⁸ Dan me se corá catúj Jesucristó rá ve', ne inanj nij ma'an nij síı́ tucu'yón se-nana so' ro', man rá ve' ga so', ne xná'anj nij so' man so', ne cataj nij so':

—Me che'é ne guun nucuaj nı́j quirı́ı nı́j man nana chree yo' ga —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

²⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' se vaa:

—Xa' nana chree vaa danj ro', se ca'vee qui'yaj ní' curihanj nij so' nimán yuvı́j sese ne achı́ın ni'yaj ndo'o ní' rihaan Dı́ose ma'. Dan me se cachı́nj ni'yaj uxrá', ne caraa guee ndo'o', gaa ne ca'vee adonj —taj Jesucristó rihaan nij síı́ tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj uún Jesucristó se vaa cavi' so' ne cunuı́ i'na' uún so' a

³⁰ Gaa ne cavii Jesucristó ga nij síı́ tucu'yón se-nana so' rej yo', ne ca'anj nij so' estadó Galilea, ne ne ca'vej rá Jesucristó xcaj nij yuvı́j cuentá me rej vaj so' a. ³¹ 'O se tucu'yón so' man nij síı́ tucu'yón se-nana so', ne dan me se cataj so' rihaan nij so' se vaa:

—'O se síı́ ca'née Dı́ose nı́caj yu'unj man yuvı́j mej, ne vaa güii, ne nago' nii manj rihaan yuvı́j adonj. Dan me se ticavi' nij yuvı́j manj, gaa ne cachın va'nı́j güii, gaa ne cunuı́ i'na' uún 'unj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síı́ tucu'yón se-nana so' a.

³² Tzaj ne ne cunō nij so' nanā ca'mii Jesucristó, ne chu'vi' nij so' xnā'anj nij so' man Jesucristó me taj nanā yo' a.

Nanā nihánj taj xna'anj me sí me sí guun chij doj asq' guun chij Diose rihaan chumiñ nihánj a

³³ Gaa ne catúj Jesucristó ga nij sí tucu'yón se-nanā so' chuman' cu'naj Capernaum a.

Dan me se gaa mán nij so' rá ve', ne xná'anj Jesucristó man nij sí tucu'yón se-nanā so', ne cataj so':

—Me che'é me canó tuvi' nij soj gaa vaj ní' chrej asij cua'aa ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij so' a.

³⁴ Gaa ne cunuu dínj tu'va nij so' a. 'O se gaa vaj nij so' chrej, ne canó tuvi' nij so' ga ma'an tuvi' nij so' se vaa cataj nij so' me nij so' me sí guun chij doj a.

³⁵ Gaa ne ca'anj quitaj Jesucristó chruun xlá, ne canacúún so' man chujij nij so' se vaa ca'na' nij so' rihaan so', gaa ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Me ma'an 'o sí me rá guun chij doj, ne so' me sí guun sí nocō', ne ndaa guun so' mozó rihaan daj a tuvi' so' adonj —taj Jesucristó rihaan chujij nij so' a.

³⁶ Gaa ne nicaj Jesucristó man 'o ne'ej, ne cachrón so' man ne'ej yo' tanuū nij sí tucu'yón se-nanā so', ne na'yaan so' man ne'ej, ne cataj so' rihaan nij sí tucu'yón se-nanā so' a:

³⁷ —Me ma'an 'o sí aráj cochroj ne a'mii sa' so' ga 'o ne'ej nihánj che'ej, ne adi' ma'anj me aráj cochroj ne a'mii sa' so' ga vaa nanj adonj. Dan me se sí a'mii sa' ga 'unj me se nuveé orún' 'unj me a'mii sa' so' ga ma'. Maan Diose ya sí ca'neé mán 'unj rihaan chumiñ nihánj me aráj cochroj ya so' ne a'mii sa' ya so' ga vaa nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nanā so' a.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó se vaa me ma'an sí ne unu' ga so' me tuvi' so' a

³⁸ Cataj sí cu'naj Juan rihaan Jesucristó a:

—Quene'en núj man 'o sí ata' tu'va se-chuvií so', ne urihanj nanā chree nimán nij yuvií, 'yaj so', nanj maestro. Tzaj ne caráán núj chrej ca'mií so' ne se qui'yaj so' danj, che'é se nuveé sij chéé ga ní' me so', taj núj, nanj maestro —taj Juan rihaan Jesucristó a.

³⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan chujij nij sí tucu'yón se-nanā so' a:

—Ca'ne' sa' guee rá soj qui'yaj ma'an so' danj ei. 'O se taj a 'ó sí ata' tu'va se-chuvií 'unj ne qui'yaj so' suun sa' nocōo che'é se-chuvií 'unj, ne sij, gaa ne canicaj so' ne ca'mií chree so' che'é 'unj ma'. ⁴⁰ 'O se xa' sí ne unu' ga ní', tzaj ne tuvi' ní' me so' adonj. ⁴¹ 'O se a me ma'an yo' o sí rqué doj na co' o nij soj che'é se-chuvií 'unj, ne ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa daj chihaa míj se quinavij se sa' naru'vee Diose rihaan sí rqué doj na yo' co' o soj ma'.

Nanā nihánj taj xna'anj daj quiran' sí qui'yaj chi'ii nimán 'o sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

⁴² "Dan me se me ma'an 'o sí qui'yaj chi'ii nimán 'o sí le'ej amán rá ni'yaj manj, ne ca'vee a doj cavii sa' sí qui'yaj danj sese toco' nii 'o yuvej xij váj 'núu trigó gaán chihá so' ne tagüej nii man so' rque na ya'anj nanj adonj. Dan me se doj a sayuun quiran' so', sese qui'yaj chi'ii so' nimán 'o sí le'ej amán rá ni'yaj manj adonj.

⁴³ "Dan me se sese ra'á so' me rá qui'yaj cacun', ne táá a se ca'ne' so' man yo', gaa ne se gaa nanj ca'anj so' rihaan ya'an qui'yaj yo' ei. Taj se 'yaj se nuj se taj yan vaj ra'á so', tzaj ne ca'vee cayáán so' ga Diose gaa ei. Tzaj ne sese quitaj ra'á so' ne qui'yaj yo' cacun', ne ca'anj so' rihaan ya'an, qui'yaj yo', ne dan me se ya'an yo' me se daj chihaa mǐj se quina'áj ya'an yo' nuvíi nigan' a mei. ⁴⁴ Ne nij síi man rihaan ya'an yo' me se se ca'vee cavi' xluú chá man nij so', ne daj chihaa mǐj se quina'áj ya'an rej cunuú nij so' cacaa nij so' a man adonj.

⁴⁵ "Ne sese tacóó so' me rá qui'yaj cacun', ne táá a se ca'ne' so' man yo', gaa ne se gaa nanj ca'anj so' rihaan ya'an qui'yaj yo' nanj ei. Taj se 'yaj se nuj se taj yan vaj tacóó so', tzaj ne ca'vee cayáán so' ga Diose ei. Tzaj ne sese quitaj tacóó so' ne qui'yaj yo' cacun', ne ca'anj so' rihaan ya'an, qui'yaj yo' ei. ⁴⁶ Ne nij síi man rihaan ya'an yo' me se se ca'vee cavi' xluú chá man nij so', ne daj chihaa mǐj se quina'áj ya'an rej cunuú nij so' cacaa nij so' a man adonj.

⁴⁷ "Veé danj uún sese me rá rlij rihaan so' qui'yaj yo' cacun', ne táá a se quiríi so' man yo', ne síi rihaan canuu gaa so', tzaj ne ca'vee catuu so' rej guun chij Diose ei. Tzaj ne sese cunuú rlij rihaan so' ne qui'yaj yo' cacun', ne ca'anj so' rihaan ya'an, qui'yaj yo' ei. ⁴⁸ Ne nij síi man rihaan ya'an yo' me se se ca'vee cavi' xluú chá man nij so', ne daj chihaa mǐj se quina'áj ya'an rej cuman nij so' cacaa nij so' a man adonj.

⁴⁹ "'O se vaa sayuun quiran' cunudanj nij rasuun man rihaan chumií nihánj, qui'yaj Diose, ne dan me se ase vaa nuu sa' nee 'yaj yaan ro', danj gaa cunu sa' nij síi man rihaan chumií nihánj, qui'yaj ya'an ei.

⁵⁰ "Ne ase vaa yaan ga chraa ro', danj vaa nij soj sij tucu'yón se-nanaj ga chumií nihánj, ne vaa se uun ndo'o yaan ei. Dan me se sese ne 'ne' chá yaan yo', gaa ne taj se qui'yá' cunu sa' yaan gaa a ma'. Che'é dan, ase vaa yaan 'ne' sa' ro', danj gaa soj, ne dínj cayáán soj ga tuvi' soj, ne ca'vee cunu sa' chumií nihánj qui'yaj soj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

10

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne nó xcúún yuvií qui'ri'ij yuvií man nica yuvií a

¹ Gaa ne curihanj Jesucristó rej yo', ne ca'anj so' ndaa rnej tu'va chraá cu'naj Jordán, ndaa estadó Judea a. Gaa ne cunu chre' uún que'ee yuvií rihaan so', ne tucu'yón uún so' se-nana so' rihaan nij yuvií, ndaa vaa u'yón so' 'yaj so' a. ² Gaa ne ca'na' doj síi fariseo rihaan so', ne xná'anj nij so' man Jesucristó sese no xcúún snó'o qui'ri'ij snó'o man nica so' a. Danj cataj nij síi fariseo, che'é se guun rá nij so' cuta' nij so' cacun' xraá Jesucristó che'é nana ca'míi Jesucristó a. ³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ne daj cataj síi cu'naj Moisés qui'yaj soj ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij síi fariseo a.

⁴ Gaa ne cataj nij so' se vaa:

—Ca'ne' síi cu'naj Moisés suun se vaa naxcaj yuvií yanj rihaan nij síi nicaj suun, ne ca'vee qui'ri'ij yuvií man nica yuvií á —taj nij síi fariseo a.

⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Maan che'é se síi nichraj ndo'o rá me nij soj ro', che'é dan cachrón Moisés nana yo' rihaan yanj cunə soj a. ⁶ Tzaj ne asij qui'yaj Diose chumií, ne qui'yaj Diose snó'o, ne qui'yaj Diose chana, ne vij roj so' me yuvií, qui'yaj Diose a.

7 Che'é dan t̄anáj snó'o man rej so', man nii so' d̄o', ⁸ ne ase vaa orún' yuvī ro', danj gaa snó'o ga nica snó'o, taj danj Diose a. Dan me se nuveé vij ran' yuvī me roj so' asij xcaj tuvi' roj so' a ma'. 'Q se ase vaa orún' yuvī ro', vaa roj so' nanj adonj. ⁹ Dan me se Diose me sí qui'yaj xcaj tuvi' roj so', ne che'é dan ne nó xcúún a 'ó yuvī ca'ne' tanuu yuvī man roj so' ma' —taj Jesucristó rihaan nij sí fariseo yo' a.

¹⁰ Dan me se gaa man nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rá 'o ve' ga so', gaa ne xná'anj nij so' man so' che'é nana ca'mii so' rihaan nij sí fariseo a. ¹¹ Ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Me ma'an 'o sí ri'ij man nica ne xcaj so' man yo'ó chana, ne tumé ndo'o so' cacun', ne nij qui'yaj so' rihaan nica so' ei. ¹² Tzaj ne sese cunanj chana rihaan nica no', ne xcaj no' man yo'ó chi, ne tumé ndo'o no' cacun' uún adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é caran' rá Jesucristó ni'yaj so' man ne'ej a

¹³ Gaa ne nicaj nij yuvī man nij ne'ej ca'na' nij yuvī rihaan Jesucristó, che'é rej cuta' Jesucristó ra'a so' raaj nij ne'ej a. Tzaj ne nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó me se cataj xna'anj nij so' rihaan nij yuvī se vaa ne nó xcúún nij ne'ej ca'na' nij ne'ej rihaan Jesucristó, taj nij so' a. ¹⁴ Tzaj ne xcaj Jesucristó cuenta' daj qui'yaj nij sí tucu'yón se-nana so', gaa ne ca'maan rá Jesucristó, ne cataj so' rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a:

—Ca'ne' rá soj ca'na' nij ne'ej rihanj á. Se caráan soj chrej rihaan nij ne'ej mei. 'Q se tucua' nij sí vaa danj ro', me rej yanj Diose uun chij Diose nanj adonj. ¹⁵ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa me ma'an 'o sí na'vej rá guun chij Diose nimán, ndaa vaa uun chij Diose nimán ne'ej, ne daj chíhaa nij se ca'vee cayáan so' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumī nihánj ma' —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

¹⁶ Gaa ne na'yaan Jesucristó man nij ne'ej, ne uta' so' ra'a so' raaj nij ne'ej, ne achún ni'yaj so' rihaan Diose che'é nij ne'ej a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é yo'ó sí me rá cayáan ga Diose nu' cavii nu' ca'anj a

¹⁷ Dan me se gaa nayón Jesucristó chrej, ne dan me se cunanj 'o sí tachruu yo' ca'na' so' rihaan Jesucristó, ne canicun' ruj sí tachruu yo' rihaan Jesucristó, ne xná'anj so' man Jesucristó, cataj so', ne:

—Maestro. Sí sa' uxrá mé so' adonj. Daj qui'yaj ne ca'vee cayánj ga Diose nu' cavii nu' ca'anj ga —taj sí tachruu yo', xná'anj so' man Jesucristó a.

¹⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Me che'é cataj so' se vaa sí sa' uxrá mej ga. 'Q se orún' Diose me sí sa' ei. ¹⁹ Ne aj ne'én so' nij nana nocqo ya ya nana cataj xna'anj Diose se vaa canoco' ní' á. Dan me se taj nana yo': “Se ticavi' so' yuvī ma'. Se cotoj so' ga chana nica yo'ó yuvī ma'. Se qui'yaj ituu so' si'yaj yo'ó yuvī ma'. Se nanó so' cuentó ne che'é yuvī ma'. Se tiha' yu'unj so' man yuvī che'é sa'anj ma'. Caraa cochróo so' rihaan rée so' d̄o', rihaan ní so' d̄o' á” —taj Jesucristó rihaan sí tachruu yo' a.

²⁰ —Asij gaa mej xnii me ve'é unó 'unj nu' nij nana yo', nanj maestro —taj so' rihaan Jesucristó a.

²¹ Gaa ne ni'yaj uxrá Jesucristó man so', ne cunuu 'ee rá Jesucristó man so', ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Daj orún! rasuun achiin ya mán so' nanj ei. Cavii so' ca'anj so', ne cutu'vee so' nu' si'yaá so', ne sa'anj quirí so' ro', caxrii so' ston nij sí níque, ne cumān ndo'o si'yaá so' rej xta', qui'yaj Diose nanj ei. Ne dan me se ca'na' so', ne canocó so' manj, ca'anj ní' á —taj Jesucristó a.

²² Gaa ne quirí ndo'o rá sí tachruu, qui'yaj se-nana Jesucristó, ne ca'anj uun so', ne nanó ndo'o rá so' a. 'O se sí ru'vee me so', ne vaa ndo'o si'yaj so' a.

²³ Gaa ne ni'yaj Jesucristó, ne cataj so' rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a: —Sayuun uxrá vaa quisij nij sí vaa ndo'o sa'anj rihaan cayáan ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

²⁴ Gaa ne ca'anj ndo'o rá nij so' gaa cuno nij so' nana yo' nana ca'mii Jesucristó a. Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan nij so' a:

—Sayuun uxrá vaa quisij yuvii cayáan nij yuvii ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj nanj chuguanj. ²⁵ Dan me se ne'en soj se vaa sayuun ndo'o vaa cachēn xcuu camello rihaan yu'uj taj tacúun cúu nuvá, tzaj ne cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ca'vee a doj cachēn xcuu yo' yu'uj taj tacúun cúu nuvá, ndaa rá se vaa sí ru'vee, ne se guun cachēn so' cayáan so' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj a ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²⁶ Gaa ne ca'anj ndo'o rá nij so', ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Che'é dan me se me sí guun nucuaj quinanii rihaan sayuun ga —taj nij so', xná'anj nij so' man so' a.

²⁷ Ni'yaj Jesucristó man nij so', ne cataj so':

—Se guun nucuaj yuvii quinanii ma'an nij yuvii rihaan sayuun ma'. Sayuun uxrá vaa rihaan nij so' nanj adonj. Tzaj ne xa' rihaan Diose me se ne sayuun a doj vaa rihaan so' a ma'. Canó rasuun ca'vee qui'yaj so' nanj adonj —taj Jesucristó a.

²⁸ Gaa ne guun che'e Pedró cataj Pedró:

—Aj tanáj núj nu' si'yaj núj, ne canoco' núj mán so' á —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

²⁹ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj se vaa sí tanáj ve' tucúa tanáj tinúu tanáj ra'vij tanáj nii tanáj rej tanáj ta'nii tanáj to'óo tanáj che'é se me rá so' canoco' so' manj ne nata' so' se-nanaj nana sa' rihaan yuvii, ³⁰ ne cientó doj a rasuun quirí uún so' gaa vaa i'na' so' rihaan chumii nihánj cuano adonj. Dan me se cumān que'ee ve' tucúa so' do', tinúu so' do', ra'vij so' do', nii so' do', ta'nii so' do', to'óo so' do', rihaan so' gaa vaa i'na' so' rihaan chumii nihánj, tzaj ne vaa sayuun quirān' so' che'é 'unj adonj. Ne asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj me se yo' o cayáan so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj.

³¹ Tzaj ne que'ee nij sí guun chij ndo'o rihaan chumii nihánj ro', guun nij so' sí noco' ei. Ne que'ee nij sí ne guun chij rihaan chumii nihánj me se guun chij nij so', qui'yaj Diose nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa síj va'nuj cataj xna'anj Jesucristó se vaa cavii so' ne cunu i'na' uún so' a

³² Dan me se vaj nij so' chrej avii nij so' chuman' Jerusalén, ne táa yaan Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so', ne ma'anj ndo'o rá nij so', ne nij sí noco' xcó nij so' me se chucu'vi' ndo'o nij so' a. Dan me se narii Jesucristó

man chuvjij nij sí tucu'yón se-nānā so', nē guun che'e so' cataj xna'anj so' rihaan nij so' daj quirān' so' a. ³³ Dan me se cataj Jesucristó rihaan nij so', nē:

—Nihánj me ca'anj ní' chuman' Jerusalén, nē quita'aa nii manj sij ca'néé Diose nīcaj yu'unj man yuvi, nē nago' nii manj rihaan nij xrej atā suun nocoḡ doj dō', rihaan nij sí naqui'yaj cūu se-tucuañj Moisés rihaan yuvi dō' a. Ne cuta' nij so' cacun' xráj, nē cataj nij so' se vaa cavi' 'unj a. Gaa nē nago' nij so' manj rihaan nij sí yaníj, ³⁴ nē ca'nga' nacoḡ nij sí yaníj quene'en nij so' manj, nē quiríj talúj nij so' rihanj, nē go' nij so' cuartá xráj, nē ticavi' nij so' manj a. Gaa nē cachēn va'nuj güüi, gaa nē cunūu i'na' uún 'unj, qui'yaj Diose ei —taj Jesucristó rihaan chuvjij nij sí tucu'yón se-nānā so' a.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa achín ni'yaj sí cu'naj Jacobo dō', sí cu'naj Juan dō', se vaa caḡa roj so' suun sa' doj qui'yaj Jesucristó a

³⁵ Gaa nē cuchi' sí cu'naj Jacobo dō', sí cu'naj Juan dō', rihaan Jesucristó, nē ta'níi sí cu'naj Zebedeo me roj so' a. Gaa nē cataj roj so' rihaan Jesucristó a:

—Me rá rój se vaa qui'yáa so' ndāa vaa cachinj ni'yaj rój rihaan so' che'é rój, maestro —taj roj so' rihaan Jesucristó a.

³⁶ Gaa nē cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Daj qui'yáj che'é roj soj, rá roj soj gā —taj so', xná'anj so' man roj so' a.

³⁷ Gaa nē cataj roj so' rihaan Jesucristó a:

—Cataj xna'anj so' se vaa asa' guun chij so' rihaan chumij nihánj, nē quitaj rój x'núu so', nē caḡa rój suun sa' doj, qui'yáa so' á. Dan me se yo'o rój cayáán rej nuva' so', nē yo'o rój cayáán rej nichruún so', nē quiríj ta'nga' rój gā so', cataj so', rá rój a —taj roj sí cu'naj Jacobo gā Juan rihaan Jesucristó a.

³⁸ Gaa nē cataj Jesucristó rihaan roj tinuj roj so' a:

—Ne ne'en roj soj me rasūn cachín ni'yaj roj soj rihanj nihánj a ma'. 'Q se guun nucuaj roj soj quirān' roj soj sayuun ndāa vaa quirān' 'unj na' —taj Jesucristó, xná'anj Jesucristó man roj so' a.

³⁹ —Guun nucuaj rój ei —taj roj so' a.

Gaa nē cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Ya ya quirān' roj soj sayuun gaj nanj á. ⁴⁰ Tzaj nē ne nó xcúnj cataj xna'anj 'unj me sí cayáán x'núu 'unj rej nuva' 'unj dō', rej nichrunj dō', ma'. Qrún' Diose me sí cataj xna'anj me sí quiríj ta'nga' gaj nanj adonj —taj Jesucristó a.

⁴¹ Gaa nē cuno yo'o chí' nij sí tucu'yón se-nānā Jesucristó se vaa ca'mii roj sí cu'naj Jacobo gā Juan rihaan Jesucristó, gaa nē guun che'e nij so' ca'maan rá nij so' ni'yaj nij so' man roj so' a.

⁴² Gaa nē canacúun Jesucristó man cunudanj nij so' se vaa ca'na' nij so' rihaan so' a. Nē cataj so':

—Ne'en soj se vaa nij sí atā suun man rihaan chumij nihánj me se rii ta'nga' uxrá nij so' rihaan tuvi' nij so' nanj adonj. ⁴³ Tzaj nē se gaa danj se a nuj ní' qui'yaj ní' ma'. 'Q se sese me rá ní' guun chij ní' rihaan tuvi' ní', nē guun ní' sí qui'yaj suun rihaan taran' tuvi' ní', ⁴⁴ nē ase vaa mozó ro', danj gaa xa' ní' rihaan tuvi' ní' nanj adonj. ⁴⁵ Dan me se ca'néé Diose manj nīcaj yu'unj 'unj man yuvi, tzaj nē ne ca'na' 'unj nē guun nij yuvi mozó rihanj ma'. 'Q se ca'ná' 'unj qui'yaj suun ma'anj rihaan nij yuvi nanj adonj. Nē ca'ná' 'unj nayon ma'anj rihaan yuvi nē cavi' 'unj che'é cacun' atā nij so', gaa nē cavi' sa' uxrá nij so', qui'yáj nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa naxra' rihaan sí cu'naj Bartimeo, qui'yaj Jesucristó a

⁴⁶ Gaa ne catúj nij so' chuman' Jericó a. Gaa ne curihanj Jesucristó do', nij sí tucu'yón se-nana so' do', que'ee yuvi do', chuman' Jericó, ne dan me se yáan 'o sí tuchrii cu'naj Bartimeo tu'va chrej, ne ta'níi sí cu'naj Timeo me so', ne sí achúin caridad me so' a. ⁴⁷ Gaa ne xcaj so' cuentá se vaa Jesucristó sí cavii chuman' Nazaret me sí cachē rej ne so', ne che'é dan guun che'e so' caguáj so', ne cataj so':

—Ya ya ta'níi ta'nij si'no sí cu'naj David sí cane gaa naá mé so', Jesús. Cunuu 'ee rá so' manj ei —taj so' a.

⁴⁸ Tzaj ne:

—Dínj tu'vá so' á —taj que'ee nij yuvi rihaan so' a.

Tzaj ne doj a nucuaj caguáj so', cataj so':

—Ta'níi ta'nij si'no sí cu'naj David sí cane gaa naá ei. Cunuu 'ee rá so' manj ei —taj uún so' a.

⁴⁹ Gaa ne canicun' Jesucristó, ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij sí nicun' ga so' se vaa ca'anj nacaj nij so' man sí tuchrii yo' ne ca'na' so' rihaan Jesucristó a. Gaa ne ca'anj canacunj nij so' man sí tuchrii, ne cataj nij so':

—Yo'q ca'nej nucuaj nimán so' ei. Nacúun so' mán so', ne naxumaan so', ca'anj ní' á —taj nij so' rihaan sí tuchrii cu'naj Bartimeo a.

⁵⁰ Gaa ne tanáj so' yatzíj taj xráa so', ne güej so', ne ca'na' so' rihaan Jesucristó a.

⁵¹ Gaa ne xná'anj Jesucristó man so', cataj Jesucristó:

—Daj qui'yáj mán so', rá so' ga —taj Jesucristó a.

Ne:

—Cunuu sa' rihanj, raj, maestro —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁵² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ca'vee ca'anj so' á. Maan che'é se amán rá so' ni'yaj so' manj ro', che'é dan cunuu sa' rihaan so' ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

Nu' ca'mii Jesucristó danj, ne nu' curuvi' rihaan sí tuchrii yo', ne ca'anj so' ga Jesucristó chrej vaj Jesucristó a.

11

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó gaa catúj Jesucristó chuman' Jerusalén a

¹ Gaa ne quinichrun' Jesucristó ga nij sí tucu'yón se-nana so' roj chuman' cu'naj Betfagé ga Betania, ne roj chuman' yo' ro', naj nichrun' tu'va chuman' Jerusalén, ne tacóo quij cu'naj Quij man Chruun Olivó naj roj chuman' yo' a. Gaa ne ca'neé Jesucristó man vj tuvi' nij sí tucu'yón se-nana so' ca'anj rque chuman' Betfagé yo', ² ne cataj so' rihaan roj so' a:

—Cavii roj soj ca'anj soj, ne catuu roj soj chuman' nihánj chuman' naj rihaan ní', ne nu' catúj roj soj, ne nu' narí' roj soj man yo'q burró le'ej ya'anj numii a. Dan me se nachē roj soj man xo', ne nica' roj soj ca'na' roj soj rihanj nihánj á. ³ Ne sese xna'anj nii man roj soj me che'é 'yaj roj soj danj ga burró, ne cataj roj soj: “Sí 'nij ra'a man ní' achiiin xcuu nihánj rihaan chuguanj. Ne nu' navij suun rihaan burró nihánj, ne nu' ca'nej uún so' man núj man ná' tanáj uún núj man burró nihánj ei”, cataj roj soj á —taj Jesucristó rihaan roj sí tucu'yón se-nana so' a.

⁴ Dan me se ca'anj roj so', ne catúj roj so' chuman', ne nari' roj so' man burró le'ej, ne nicun' xo' rá 'o callé rihaan ta'yaa, ne numii xo' a. Dan me se nache roj so' man xo' a. ⁵ Ne nicun' doj nij yuvií rej yo', ne xná'anj nij so' man roj so', ne cataj nij so':

—Me che'é nache roj soj burró ga —taj nij sí nicun' rej yo' a.

⁶ Ne ca'mii roj sí tucu'yón se-nana Jesucristó ndaa vaa ca'ne' Jesucristó suun rihaan roj so', gaa ne ca'vej rá nij sí nicun' rej yo' nıcaj roj so' burró ca'na' roj so' a.

⁷ Dan me se nicaj roj so' burró ca'na' uún roj so' rej nicun' Jesucristó, ne cuta' roj so' sagan' roj so' xráa burró, ne cavii Jesucristó xráa burró yo' a.

⁸ Dan me se uchruj ndo'o nij yuvií yatzıj sagan' nij so' rá chrej, ne achén Jesucristó ga burró yo' rihaan yatzıj a. Ne yo'ó ta'aj nij yuvií ro', a'ne' nij so' roj ra'a chruun do', coj man tacaan do', uchruj nij so' rá chrej, ne achén Jesucristó ga burró le'ej a.

⁹ Ne vaj yuvií taj yaan rihaan Jesucristó, ne 'na' yuvií noco' rej xco Jesucristó, ne caguáj nij yuvií, cataj nij yuvií:

—Caraa guęę ní' rihaan Diose ei. 'Na' sí ca'née sí 'nij ra'a man ní' ei. Se luj ndo'o me 'yaj Diose che'é ní' ei. ¹⁰ Cunaıj uxrá vaa 'na' sí guun chıj ndaa vaa guun chıj xıi ní' sí cu'naj David gaa naá ei. Caraa guęę ní' rihaan Diose sí nicun' xta' ei —taj nij yuvií yo', caguáj nij so' a.

¹¹ Gaa ne catúj taran' nij so' rihaan nuvií nocoıo ne chuman' Jerusalén, ne ni'yaj Jesucristó man cunudanıj nij rasuun man anıcaj rihaan nuvií nocoıo, ne maan che'é se nichrun' guun rmi', ne che'é dan curıhanıj uún Jesucristó ga chıvıj nij sí tucu'yón se-nana so', ne nanıcaj so' ca'anj so' chuman' Betania a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Jesucristó rihaan chruun nuvi' chruj raa a

¹² Ne yo'ó güii me se curıhanıj uún nij so' chuman' Betania, ne na'aaan rque Jesucristó a. ¹³ Gaa ne gan' nicun' 'o chruun man chruj hıgó quene'en Jesucristó, ne taj coj raa chruun yo' a. Ne cuchi' so' tacóo chruun, ne ni'yaj so', ne taj vaj a doj chruj man raa chruun a. Maan nanıj coj uun táa raa chruun yo' a. 'O se nuveé tiıo man chruj hıgó me yo' a. ¹⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan chruun a:

—Daj chıhaa mıj se cumán chruj raá so' cha yuviı a ma' —taj so' rihaan chruun man chruj hıgó yo' a.

Ne cuno nij sí tucu'yón se-nana so' se vaa ca'mii so' danıj rihaan chruun yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quirii Jesucristó man nij yuviı tu'véj rasuun man rá nuviı nocoıo a

¹⁵ Gaa ne catúj Jesucristó ga nij sí tucu'yón se-nana so' chuman' Jerusalén, gaa ne catúj Jesucristó rá nuvií nocoıo, gaa ne guun che'e so' quirii so' man nu' nij sí tu'véj rasuun do', man nij sí quiránıj rasuun man rá nuvií nocoıo do' a. Ne tıguıj ra'a so' nij chruun mesá natuná niı sa'anıj rihaan, ne tıguıj ra'a so' chruun xlá taj nij sí tu'véj cha'aaan a. ¹⁶ Ne caráan so' chrej se cataj nij yuviı rasuun 'ee cachen nij so' rque nuviı a. ¹⁷ Gaa ne tucu'yón so' man nij sí man rihaan nuviı, ne cataj so':

—Ya uxrá danıj Diose taj se vaa tucua Diose rej na'vıj ndaa nij yuviı yanıj rihaan Diose me nihánj á. Tzaj ne guun tucua sí ituu man tucua Diose nihánj, qui'yaj soj nanıj á —taj Jesucristó a.

18 Ne cuno nij xrej do', nij síi naqui'yaj çuu se-tucu'anj Moisés rihaan yuviñ do', se-nana Jesucristó, gaa ne nano' uxrá nij so' daj qui'yaj nij so' ne ca'vee caviñ Jesucristó a. 'O se chu'vi' nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, che'é se ca'anj ndo'o rá cunudanj nij yuviñ cuno nij yuviñ nana tucu'yón Jesucristó a. 19 Tzaj ne ca'anj güii, ne nichrun' guun rmi', ne curihanj uún Jesucristó ga nij síi tucu'yón se-nana so' chuman' Jerusalén ca'anj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' chruun man chruj higó raq a

20 Gaa ne rej na'yaan yo'ó güii me se vaj Jesucristó ga nij síi tucu'yón se-nana so' chrej, ne cachén nij so' rej nicun' chruun higó ca'mii Jesucristó rihaan gaa güii quii, ne dan me se yo'ó nacoq ndaa yáa nu' chruun yo' a. 21 Dan me se nanuj rá síi cu'naj Pedró daj ca'mii Jesucristó rihaan chruun yo', ne che'é dan cataj so' rihaan Jesucristó a:

—Ni'yaj so', maestro. Nacoq nu' chruun ca'mii chree so' rihaan gaa quii nanj á —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

22 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan taran' nij so' a:

23 —Cuchuman rá soj ni'yaj soj Diose ei. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa me ma'an 'o síi cataj rihaan ndaa quij xcaan yo' se vaa curihanj quij rej nicun' quij ne ca'anj nij quij rque na ya'anj, ne sese se guun vij rá so' ne cuchuman ya rá so' se vaa guun nu' ndaa vaa cataj so', ne ya guun ndaa vaa cataj so' adonj. 24 Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nu' se vaa cachin' ni'yaj soj rihaan Diose ro', sese cuchuman rá soj se vaa aj qui'yaj Diose danj che'é soj, ne ya ya guun ndaa vaa cachin' ni'yaj soj adonj. 25 Ne gaa nicun' soj achin' ni'yaj soj rihaan Diose, ne sese vaa cacun' qui'yaj yo'ó so' rihaan soj, ne caraq x'naa soj che'é cacun' tumé tuvi' soj, gaa ne ca'vee caraq x'naa Rej soj síi nicun' xtá' ni'yaj so' cacun' tumé ma'an soj adonj. 26 Tzaj ne sese se ca'vej rá soj caraq x'naa soj che'é cacun' qui'yaj tuvi' soj rihaan soj, ne daj chihaa mǐj se tinavij Rej soj síi nicun' xtá' cacun' tumé ma'an soj a ma' —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa xná'anj nii man Jesucristó me síi ca'ne' suun rihaan so' qui'yaj so' ndaa vaa 'yaj so' a

27 Gaa ne catúj uún Jesucristó ga nij síi tucu'yón se-nana so' rque chuman' Jerusalén, gaa ne chée Jesucristó rá nuviñ nocoq, ne cuchi' nij xrej atá suun nocoq doj do', nij síi naqui'yaj çuu se-tucu'anj Moisés rihaan yuviñ do', nij síi uun chij rihaan nij yuviñ do', rihaan so', 28 gaa ne cataj nij so' rihaan so' a:

—Me síi ca'ne' suun rihaan so' qui'yáa so' ndaa vaa 'yáa so' ga —taj nij so' a.

29 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ne vaa yo'ó nana xná'anj 'unj man nij soj, ne sese ya cataj xna'anj nij soj nana yo' rihanj, ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj me síi ca'ne' suun rihanj a.

30 Dan me se me síi ca'ne' suun rihaan síi cu'naj Juan cutá' ne so' man yuviñ, rá soj ga. Ma'an Juan cavii raq na'. Ase Diose cataj xna'anj rihaan so' xa'. Cataj xna'anj nij soj rihanj á —taj Jesucristó a.

31 Gaa ne nuchruj raq ndo'o nij so' ga tuvi' nij so', ne cataj nij so':

—Sese cataj ní' se vaa Diose ca'ne' suun rihaan síi cu'naj Juan cutá' ne so' man yuviñ, ne cataj Jesucristó rihaan ní' me che'é ne cuchuman rá ní' nana ca'mii Juan, cataj so' a. 32 Tzaj ne daj chihaa mǐj se ca'vee cataj ní' se vaa ma'an Juan cavii raq qui'yaj danj ma' —taj nij so' rihaan tuvi' nij so', che'é se cuhu'vi' nij so' ni'yaj nij so' man nij yuviñ a.

'Q se nij yuvij me se sí ca'neé Diose nata' se-nana Diose rihaan yuvij me ya sí cu'naj Juan, rá cunudanj nij yuvij a.

³³ Gaa ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Ne ne'en núj me sí ca'ne' suun rihaan sí cu'naj Juan cuta' ne so' man yuvij ma' —taj nij so' a.

—Che'é dan se cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj me sí ca'ne' suun rihanj quí'yáj ndaa vaa 'yáj ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

12

Nana nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é yuvij chí'ii 'yaj suun rihaan yo'ó a

¹ Gaa ne guun che'e Jesucristó nanó so' cuentó rihaan nij so' a:

—Dan me se cuchruj yo'q so' naa chruj uvá, ne qui'yaj so' chingá nu' anicaj tu'va naa yo', gaa ne gaán so' yu'uj rej xtun' chruj uvá ne cavij na, ne cune' so' 'q ve' nata' cayáan nij sí cutumé naa yo' a. Gaa ne tanáj so' naa yo' rihaan sí qui'yaj suun naa yo', ne curihanj so' ca'anj so' gan' a. ² Cachén doj yavii, ne quisij yavii cuta' nii chruj uvá, ne ca'neé sí xnaa yo' man yo'q se-mozó so' rihaan nij sí nuu tumé xnaa so' a. Me rá so' ca'na' nıcaj se-mozó so' doj chruj uvá rihaan ma'an so' a. ³ Gaa ne quita'aa nij sí nuu tumé naa man se-mozó sí xnaa, ne go' uxrá nij so' chruun xráa so', ne ca'neé nij so' man so' rihaan sí xnaa a. Tzaj ne a doj chruj uvá ne nıcaj so' ca'anj so', qui'yaj nij so' a ma'.

⁴ Gaa ne ca'neé sí xnaa man yo'ó mozó rihaan nij sí nuu tumé xnaa so' uún a. Tzaj ne go' nij so' raá so', ne qui'yaj chí'ii nij so' man so' a. ⁵ Gaa ne ca'neé sí xnaa yo'ó mozó uún, ne ticavi' nij sí nuu tumé naa man so', ne que'ee doj mozó ca'neé uún sí xnaa, ne ta'aj nij so' go' nij sí nuu tumé naa xráa, ne yo'ó ta'aj nij so' ticavi' nij sí nuu tumé naa, ⁶ ne daj orún' so' quináj, ne sí quináj me ta'nii sí xnaa, ne 'ee ndo'o rá sí xnaa man ta'nii so' a. Tzaj ne ca'neé sí xnaa yo' man ta'nii so' rihaan nij sí tumé xnaa so' a. “Caraa cochroj nij sí tumé naa rihaan ta'nij sese ca'anj ta'nij saj xee”, taj sí xnaa yo' a.

⁷ “Tzaj ne cataj nij sí tumé naa rihaan tuvi' nij so': “Sí nihánj me sí guun xnaa naa nihánj vaa güii ei. Che'é dan ticavi' ní' man so', ne vaa güii, ne guun xnaa ma'an ní' man naa nihánj chuguanj”, taj nij so' ni'yaj nij so' man ta'nii sí xnaa a. ⁸ Gaa ne quita'aa nij so' man ta'nii sí xnaa yo', ne ticavi' nij so' man so', ne quirí'ij nij so' man so' xe' a.

⁹ “Ne daj qui'yaj sí xnaa man nij sí tumé xnaa so', rá soj ga. Dan me se ca'na' so', ne ticavi' so' man nij so', ne tıcuachén so' xnaa so' rihaan yo'ó sí tumé xnaa so' a. ¹⁰ Ne me che'é ne nayaá nij soj nana nihánj nana no rihaan danj Diose ga: “Yuvej quirí'ij nij sí cune' ve' ro', guun yuvej sa' doj rihaan cunudanj nij yuvej man tacóo ve' yo' nanj adonj. ¹¹ Ma'an sí 'nij ra'a man ní' qui'yaj yo', ne cunaj uxrá vaa yo', rá ní' á”, taj danj Diose a —taj Jesucristó rihaan nij sí uun chíj rihaan nij yuvij israelitá a.

¹² Gaa ne nanó rá nij so' daj gaa quita'aa nij so' man Jesucristó, tzaj ne cuchu'vi' nij so' ni'yaj nij so' man nij yuvij a. Ése che'e ma'an nij so' me cuentó nanó Jesucristó a. Ase vaa nij sí nuu tumé naa vaa ma'an nij so' ni'yaj Jesucristó, ne quene'en nij so' se vaa che'é dan nanó Jesucristó cuentó yo' a. Gaa ne tanáj nij so' man Jesucristó, ne ca'anj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é puextó go' ní' rihaan gobiernó ne che'é se rque ní' rihaan Diose do' a

¹³ Gaa ne ca'néé nij síi uun chij yo' doj síi fariseo do', doj síi nocó' man síi cu'naj Herodes do', rihaan Jesucristó, che'é rej cutá' nij so' cacun' xráá Jesucristó che'é nana ca'mii Jesucristó a. ¹⁴ Dan me se cuchí' nij síi tíha' yu'unj yo' rihaan Jesucristó, ne cataj nij so' rihaan so' a:

—Ne'en núj se vaa nana ya inanj a'mii so', maestro. Ne ne chu'ví' so' ni'yaj so' man nij yuvii daj cataj nij yuvii ma'. Ne 'o cuyaan vaa nu' yuvii rihaan so' chuguanj. Maan se ya tucu'yón so' rihaan yuvii daj qui'yaj yuvii canoco' yuvii man Diose adonj. Ne no xcuún yuvii go' yuvii puextó rihaan síi nicaj suun gobiernó na'. Ase se go' yuvii xa'. Dan me se go' núj na'. Se go' núj xa' —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

¹⁵ Dan me se aj ne'en Jesucristó se vaa síi nucui' rá me nij síi xná'anj nana yo' man so', ne che'é dan cataj so' rihaan nij so' a:

—Me che'é me rá soj tíha' yu'unj soj manj ne cutá' soj cacun' xráj ga. Tíhaan soj 'o sa'anj aga' rihanj ni'yaj á —taj Jesucristó rihaan nij síi me rá tíha' yu'unj man so' a.

¹⁶ Ne tíhaan nij so' 'o sa'anj aga' rihaan so', ne xná'anj so' man nij so', cataj so':

—Me síi nó rihaan sa'anj aga' nihánj ga. Ne me síi se-chuvii nó rihaan sa'anj aga' nihánj ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij síi me rá tíha' yu'unj yo' a.

—Síi nicaj suun gobiernó me nó rihaan sa'anj aga' yo', ne nó se-chuvii so' rihaan sa'anj ei —taj nij so' a.

¹⁷ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Go' soj si'yaj síi nicaj suun rihaan ma'an so', ne rque soj si'yaj Diose rihaan Diose á —taj Jesucristó a.

Gaa ne ca'anj ndo'o rá nij síi me rá tíha' yu'unj yo' ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ya cunuu i'na' uún nij síi cavi' a

¹⁸ Gaa ne cuchí' doj síi saduceo rihaan Jesucristó a. Nij síi saduceo ro', a'mii nana nihánj se vaa daj chihaa mij se cunuu i'na' uún yuvii asa' cavi' yuvii, taj nij so' a. Dan me se xná'anj nij so' man Jesucristó, ne cataj nij so' nana nihánj a:

¹⁹ —Cachrón síi cu'naj Moisés nana nihánj rihaan yanj cunó ní' a: “Sese cavi' yo' o so', ne sese quináj uun nica so', ne sese taj vaj ta'nú' so', ne no xcuún tinúú so' xcáj tinúú so' man choco' so' chana quináj, ne cotoj tinúú síi cavi' ga choco' so', ne cuchruj no' ne'ej, ne guun ta'nij síi cavi' man ne'ej yo' ne cunuú ne'ej yo' rihaan to'óo síi cavi' yo' a”, me nana cachrón síi cu'naj Moisés rihaan yanj gaa naá, maestro. ²⁰ Dan me se vaa chij nij tinuj 'o nij so', ne síi chava' me se xcáj so' chana, gaa ne cavi' so', ne taj vaj ne'ej cuchruj chana nica so', qui'yaj so' a. ²¹ Gaa ne xcáj scue'ee síi cavi' man choco' so' chana cavi' nica, gaa ne cavi' so' uún, ne taj vaj ne'ej cuchruj chana yo', qui'yaj so', ne veé danj xcáj scue'ee so' uún man chana, ne so' cavi' uún, ne veé danj qui'yaj cunudanj chij nij tinuj nij so', ne xcáj cunudanj nij so' man orún' chana yo', tzaj ne cavi' cunudanj nij so', ne taj vaj a 'o ne'ej cuchruj chana yo' a man adonj. ²² Ndaa síj, gaa ne cavi' ma'an chana uún, ²³ ne dan me se asa' cunuu i'na' uún nij síi cavi', gaa ne me tuví' nij so' nica man chana yo', rá so' ga. 'O se gaa vaa i'na' nij so', ne nica taran' nij tinuj nij so' guun orún' no' a —taj nij síi saduceo, xná'anj nij so' man Jesucristó a.

²⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ne ne'en uxrá soj ma'. 'Q se ne ne'en soj me taj danj Diose, ne ne ne'en soj sese nucuaj ndo'o Diose a. ²⁵ 'Q se asa' cunuu i'na' uún nij sí cavi', ne se xcaj tuvi' nij so' a ma'. 'Q se ase vaa yáán nij se-mozó Diose rej xta' ro', danj gaa cayáán nij so' nanj adonj. ²⁶ Gaa ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj daj gaa quene'en soj se vaa ya ya cunuu i'na' uún yuvi' asa' cavi' yuvi' ei. Ataa nayaa soj nana nihánj nana no rihaan danj Moisés nana che'é coj aco' ya'an raá na'. Ne dan me se gaa quene'en Moisés coj yo', ne cataj Diose rihaan Moisés: “Diose sí noco' nij sí man gaa naá sí cu'naj Abraham do', sí cu'naj Isaac do', sí cu'naj Jacobo do', mej a”. Danj cataj Diose che'é nij sí man gaa naá yo' a. ²⁷ Dan me se nuveé se-Diose nij xngá me Diose ma'. Inanj nij sí vaa i'na' a'vee noco' man Diose nanj adonj. Che'é dan, nda' se sí cane gaa naá me va'nuj nij so', tzaj ne vaa i'na' nij so' rihaan Diose nanj ei. Ne ne'en uxrá soj a ma' —taj Jesucristó rihaan nij sí saduceo yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj me nana me nana nocoj doj cunó ní a

²⁸ Gaa ne yo'o nij sí naqui'yaj cu se-tucuanj Moisés cuhi' rihaan Jesucristó, ne so' ro', me sí cuno daj ca'mii Jesucristó ga nij sí saduceo yo', ne quene'en so' se vaa sa' uxrá ca'mii Jesucristó, ne che'é dan xná'anj so' man Jesucristó, ne cataj so':

—Me nana me nana nocoj doj rihaan cunudanj nij nana cataj xna'anj Diose rihaan ní' cunó ní' ga —taj so', xná'anj so' man Jesucristó a.

²⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Nana nocoj doj rihaan cunudanj nij nana cunó ní' me nana nihánj, ne: “Cunó soj sij israelitá, ne Diose sí 'nij ra'a man ní' me se oruun so', ³⁰ ne ndaa nimán yá so' guun rá so' ni'yaj so' man Diose sí 'nij ra'a man ní', ne yo'o ndaa cúu yave yá so' cuchuman ya rá ni'yaj man Diose, ne ndaa nu' se nucuaj yá so' caraá cochroj rihaan Diose nanj adonj”. Ne nihánj me ya nana uun chij ya nanj ei. ³¹ Ne vaa yo'ó nana nihánj nana me rá Diose cunó uún ní' a: “Adi' se 'ee rá so' man ma'an so' ro', danj gaa 'ee rá so' man tuvi' so' á”. Taj vaj yo'ó nana nocoj doj rihaan roj nana nihánj nana cataj xna'anj Diose rihaan ní' a man adonj —taj Jesucristó rihaan sí naqui'yaj cu se-tucuanj Moisés yo' a.

³² Gaa ne cataj sí naqui'yaj cu se-tucuanj Moisés yo' rihaan Jesucristó a:

—Cunaj uxrá ca'mii so', maestro, ne ya uxrá vaa nana ca'mii so', se vaa oruun Diose, ne taj vaj tuvi' Diose, maan se oruun so' nicun', ³³ ne ya uxrá vaa nana se vaa sese ndaa nimán ya ní' guun rá ní' ni'yaj ní' man Diose do', sese yo'o cuchuman rá ndaa cúu yave ya ní' ni'yaj ní' man Diose do', sese ndaa nu' se nucuaj man ní' caraá cochroj rihaan Diose do', sese gaa 'ee rá ní' man tuvi' ní' ndaa se 'ee rá ní' man ma'an ní' do', ne sa' doj vaa tucuaán nihánj rihaan nu' tucuaán nago' que'ee scúj cacaa rihaan Diose nanj chuguanj —taj sí naqui'yaj cu se-tucuanj Moisés yo' rihaan Jesucristó a.

³⁴ Gaa ne quene'en Jesucristó se vaa ya cavi' raá sí ca'mii danj rihaan so', ne che'é dan cataj Jesucristó rihaan so':

—So' me se nichrun' ya guun chij Diose nimán so' nanj ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

Ne taj vaj sí quisij rá xná'anj yo'ó nana man Jesucristó a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sí ca'néé Diose tinanii man yuvi' rihaan sayuun ro', nuveé nanj yuvi' me so' ma'

³⁵ Dan me se gaa tucu'yón Jesucristó se-nana so' man nij yuvi' rá nuvi' nocoj, ne cataj so':

—Nij sí naqui'yaj çu se-tucuañj Moisés rihaan yuviñ ro', me che'é taj nij so' se vaa ñañj ta'nú ta'nij si'no sí cu'ñaj David sí cane gaa naá me sí ca'na' tñaniñ man yuviñ rihaan sayuun, rá soj ga. ³⁶ 'O se nuú Nimán Diose nimán sí cu'ñaj David, ñ cataj sí cu'ñaj David: “Ca'mii Diose sí 'nij ra'a man ní rihaan sí 'nij ra'a manj, cataj so' se vaa çayáan sí 'nij ra'a manj x'núú Diose rej nuva' Diose ndaa se quisiñ qui'yaj canaan Diose rihaan taran' nij sí taj ri'yunñ man sí 'nij ra'a manj ñ quiriñ ta'nga' sí 'nij ra'a manj rihaan nij so' ñañj adonj”, taj sí cu'ñaj David yo' a. ³⁷ Dan me se sí 'nij ra'a man sí cu'ñaj David me sí ca'nej Diose tñaniñ man yuviñ rihaan sayuun, taj sí cu'ñaj David yo' a. Sese 'nij ra'a so' man David, ñ me che'é taj nij sí naqui'yaj çu se-tucuañj Moisés se vaa ñañj ta'nú ta'nij si'no David me so' ga. Taj che'é cataj nij so' se vaa ñañj yuviñ me so' ma' —taj Jesucristó rihaan nij yuviñ man rá nuví nocoo a.

Que'eg nij yuviñ cuno se-ñañ Jesucristó, ñ guen niha' rá nij so' cuno nij so' se-ñañ so' a.

Nañ nihánj taj xna'anj che'é cacun' tumé nij sí naqui'yaj çu se-tucuañj Moisés rihaan yuviñ a

³⁸ Dan me se gaa tucu'yón Jesucristó se-ñañ so' man nij yuviñ, ñ cataj so':

—Xcaj nij soj cuentá ñaj 'yaj nij sí naqui'yaj çu se-tucuañj Moisés rihaan yuviñ, ñ tumé soj man soj se gaa ñañj qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj nij so' á. Dan me se niha' rá nij so' cunuú nij so' yatzíj sa' xcaañ cacheñ nij so' rej quene'en yuviñ man nij so', ñ me rá nij so' ca'mii sa' yuviñ ga nij so' gaa chéé nij so' rihaan yu'vee a. ³⁹ Ñ uun rá nij so' quitaj nij so' chruun xlá sa' doj gaa 'anj nij so' ve' nuu chre' ní tucu'yón ní se-tucuañj Moisés do', gaa 'anj nij so' cha'anj do' a. ⁴⁰ Ñ a'nej nij so' ve' tucua' chana cavi' nica, ñ yuun che'e guun tucua' nij so' man ve' yo', ñ 'yaj xcaañ ndo'o nij so' cuentó achíñ ni'yaj nij so' rihaan Diose, che'é rej sa' doj guun nucuaj nij so' tiha' yu'unj nij so' man yuviñ a. Xa' nij so', tzaj ñ che'é se vaa 'yaj nij so' ro', che'é dan doj a gaa sayuun quirañ' nij so' qui'yaj Diose, asa' ca'ne' Diose cacun' che'é yuviñ adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuviñ a.

Nañ nihánj taj xna'anj che'é chana' nique cavi' nica qui'yaj sa' doj rihaan nij ru'vee, ni'yaj Diose a

⁴¹ Dan me se taj Jesucristó rej taj chrúun sa'anj taj rihaan nuví nocoo, ñ ne'en so' ñaj qui'yaj nij yuviñ gaa araa nij yuviñ sa'anj aga' rque chrúun sa'anj yo' che'é Diose, ñ dan me se man ndo'o sí ru'vee araa uxrá sa'anj rque chrúun yo' a. ⁴² Ñ dan me se ca'na' 'o chana' cavi' nica chana' nique, ñ caraa no' vij guñ sa'anj aga' le'ej rque chrúun yo' a. ⁴³ Gaa ñ canacúun Jesucristó man nij sí tucu'yón se-ñañ so' ca'na' nij so' rihaan so', gaa ñ cataj so' rihaan nij so' a:

—Cataj xna'anj yá yá 'unj rihaan nij soj cuano se vaa xa' chana' cavi' nica chana' nique nihánj, tzaj ñ doj a caraa no' sa'anj rque chrúun yo' rihaan sa'anj caraa cunudañj yo'ó nij yuviñ ñañj adonj. ⁴⁴ 'O se nij so', ñaj doj sa'anj quinañ ga se-sañj nij so' ro', caraa nij so' rque chrúun, ñ xa' no', tzaj ñ nda' se achiñ ndo'o sa'anj rihaan no', tzaj ñ rque no' rihaan Diose cunudañj sa'anj nicañ no' sa'anj quirañ no' se cha' no' ñañj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-ñañ so' a.

13

Nana nihánj taj xna'anj se vaa canee nu' nuvíi nocoo ne chuman' Jerusalén
a

¹ Gaa ne curihañj Jesucristó rá nuvíi nocoo, gaa ne yo'ó tuvi' nij síi tucu'yón se-nana so' cataj rihaan so' a:

—Ní'yaj so', ne yuvej sa' inañj me yuvej guun nuvíi nocoo, ne ve'é ndo'o vaa nu' nij ve' man nuvíi nocoo, maestro —taj yo'ó tuvi' nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó a.

² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ne'én so' nu' nij ve' nocoo man nuvíi nihánj na'. Vaa güii, ne canee nu' nuvíi nocoo nihánj, ne a' ó yuvej se quitáá xráá tuvi' yuvej nihánj a ma' —taj Jesucristó rihaan síi tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sayuun guun rihaan chumiñ nihánj vaa güii a

³ Dan me se ca'anj cayáan Jesucristó raá quij cu'naj Quij man Chruun Olivó, ne ní'yaj so' nuvíi nocoo, ne cuchi' orún' ca'anj nij síi cu'naj Pedró do', Jacobo do', Juan do', Andrés do', rihaan so', ne xna'anj nij so' man so', cataj nij so':

⁴ —Cataj xna'anj so' rihaan núj aman canee nu' nuvíi nocoo yo' do', a me rasuun ca'na' qui'yáá so' asa' quisj ca'na' nu' nij sayuun ndaa vaa cataj xna'anj so' rihaan núj, maestro —taj ca'anj tuvi' nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan Jesucristó a.

⁵ Gaa ne guun che'e Jesucristó cataj xna'anj Jesucristó rihaan nij so', ne:

—Cütumé ndo'o soj man soj se gaa nanj tihá' yu'unj yuvij man soj á. ⁶ 'O se ca'na' uxrá yuvij cataj: "Uñj me síi na'vij soj, ne Cristó mej á", cataj nij so', ne dan me se tihá' yu'unj uxrá nij so' man tuvi' nij so' nanj á.

⁷ "Dan me se asa' quene'en soj se vaa unu' uxrá chuman' ga tuvi' chuman', ne asa' cuno uxrá soj nana se vaa unu' chuman' man gan' ga tuvi' chuman' yo', ne cütumé soj man soj se cuchu'vi' nimán soj ma'. Mañ se vaa che'é guun sayuun yo' rihaan chumiñ nihánj adonj. Tzaj ne asa' quisj guun danj, gaa ne se ca'anj ní'ya chumiñ nihánj nu' orá ma'. 'O se quinaj chumiñ nihánj doj adonj. ⁸ Dan me se cunu' uxrá yuvij man chuman' nocoo ga yo'ó chuman' nocoo, ne cunu' gobiernó ga tuvi' gobiernó a. Ne cachén yuun nocoo que'ee chuman', ne cachén ndo'o x'naa uún a. Nu' sayuun nihánj ro', ase vaa guun che'e 'o chana que'ee rque no' cuchruj no' ne'ej ro', danj gaa nu' sayuun nihánj nanj ei. Dan me se nu' ne'en chana ve'ee rque no', ne ne'en no' doj a quiran' no' sayuun rej rihaan no', ne ase uun rá chana yo', danj guun rá soj gaa ca'na' sayuun yo', guun rá soj se vaa daj doj guun uxrá sayuun rihaan chumiñ nihánj nanj adonj.

⁹ "Ne tadó soj che'é sayuun quiran' ma'an soj ei. 'O se taçuachén nii man soj rihaan nij síi uun chij rihaan ní' sñj israelítá, ne taçuachén nii man soj rihaan nij síi man rá ve' tucu'yón ní' se-tucañj Moisés, ne mañ yo' go' nii cuartá xráá soj a. Ne taçuachén nii man soj canicun' soj rihaan síi nicaj suun do', rihaan síi nicaj suun rey do', che'é se me soj síi nocoo' manj a. Ne cataj xna'anj soj rihaan nij síi nicaj suun che'ej a. ¹⁰ Ne asino ca'miñ natáj soj se-nanaj nana sa' rihaan cunudanj nij síi yanj, gaa ne ca'vee quinavij chumiñ nihánj adonj.

¹¹ "Dan me se asa' ca'anj nicaj nii man soj rihaan nij síi nicaj suun, ne se nanó rá soj daj ca'miñ soj rihaan nij so' ma'. Mañ Nimán Diose rque nu' nana ca'miñ soj man orá yo' nanj adonj. 'O se nuveé ma'an soj me nij síi ca'miñ rihaan nij so' ma'. 'O se Nimán Diose me síi ca'miñ rihaan nij so' nanj

adonj. ¹² Dan me se ca'anj nıcaj snó'o man tinúú snó'o rihaan yuvij, ne ticavı' nii man tinúú snó'o yo', qui'yaj ma'an so' nanj adonj. Ne ca'anj nıcaj snó'o man ta'nıı snó'o rihaan yuvij, ne ticavı' nii man ta'nıı snó'o yo', qui'yaj so' ei. Ne cunu' xniı ga rej xniı, ne ca'anj nıcaj xniı man rej xniı rihaan yuvij, ne ticavı' nii man rej xniı yo', qui'yaj so' ei. ¹³ Ne nachrı' cunudanj nij yuvij man rihaan chumiı ni'yaj nij so' man soj, che'é se me soj sıı noco' manj adonj. Tzaj ne sıı noco' raan manj ndaa se ca'anj ni'ya chumiı nihánj ro', so' me sıı quinaniı rihaan sayuun adonj —taj Jesucristó rihaan ca'anj tuvi' nij sıı tucu'yón se-nana so' a.

¹⁴ Ne soj sij nayaa nana nihánj ro', xcaj uxrá soj cuentá me taj nana nihánj nana ca'mii Jesucristó che'é se chí'ij á.

Dan me se cataj uún Jesucristó:

—Aj ne'en soj se vaa vaa 'o se chí'ij qui'yaj ndo'o sayuun man yuvij, ne dan me se güii quene'en soj man se chí'ij yo' rej ne nó xcúún yo' nicun' yo', ne yo'o cunanj nij sıı man estadó Judea ca'anj nij so' raá quiı á. ¹⁵ Ne sıı taj xráá ve' tucua' ro', se catúj so' rá ve' tucua' so' quirıı so' si'yaj so' ma'. ¹⁶ Ne sıı 'yaj suun tacaan ro', se canicaj so' nano' so' sagan' so' se vaa tanáj so' rihaan yo'óo ma'. Se guun raan nij so' ma'. Maan se yo'o cunanj nij so' á. ¹⁷ Niqıe nij chana nuı rque do', chana vaa ta'nıı ne'ej utzii do', güii ca'na' sayuun yo' a. 'O se se guun nucuaj chana yo' cunanj chana yo' ma'. ¹⁸ Cachınj ni'yaj soj rihaan Diose se vaa se ca'na' sayuun yo' güii gaá maan ma'.

¹⁹ "O se güii yo' me se ca'na' uxrá sayuun, ne quiı doj gaá sayuun yo' rihaan nu' nij sayuun quiran' yuvij asij qui'yaj Diose chumiı, ne daj chihaa mıj se quiran' uún yuvij sayuun vaa danj ma'. ²⁰ Sese que'ee uxrá güii guun sayuun, ne se quinaniı yuvij rihaan sayuun yo' ma'. Tzaj ne vaa güii quisıj sayuun, qui'yaj sıı 'nij ra'a man ní', che'é rej quinaniı nij sıı narii so' canoco' man so' adonj.

²¹ "Ne güii yo' me se sese cataj yuvij rihaan soj: "Ni'yaj soj ei. Nihánj 'na' sıı tınaniı man ní' rihaan sayuun á", ne se cuchumán rá soj ma'. ²² 'O se ca'na' uxrá sıı ne sıı cataj se vaa sıı tınaniı man yuvij rihaan sayuun me nij so', ne ca'na' uxrá sıı ne sıı cataj se vaa nata' nij so' se-nana Diose, ne qui'yaj nij so' suun sa' noco, ne tiha' yu'unj nij so' man cunudanj nij yuvij man rihaan chumiı nanj adonj. Ndaa nij sıı narii Diose man ro', sese taj vaj Diose tumé man nij so', ne cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' man sıı tiha' yu'unj yo' nanj adonj. ²³ Tadó uxrá soj á. Nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj daj guun rihaan chumiı nihánj nanj á.

²⁴ "Tzaj ne güii yo' me se asa' navij quisıj sayuun yo', gaá ne guun rmi' güii guun rmi' yavii guun rmi', ²⁵ ne cayuu nij yati' xta', ne quinaan taran' nij rasuun nucuaj man rej xta' a. ²⁶ Gaá ne quene'en nii mán 'unj sij ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvij á. Dan me se xráá ngaa quitaj 'unj ca'na' 'unj, ne guun nucuaj ndo'oj quirıı ta'ngaj, ne ve'é uxrá curuvij ca'naj a. ²⁷ Gaá ne ca'nej 'unj man nij se-mozó 'unj cuchı'ı nij so' rihaan chumiı nihánj, ne dan me se naqui'yaj chre' 'unj man nij sıı narii Diose man canoco' manj a. Dan me se cachee nij se-mozó 'unj rihaan nu' chumiı nihánj, nano' nij so' taran' nij sıı cunuı chre' ga 'unj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ya quene'en ní' se vaa nichrun' ca'na' uún Jesucristó a

²⁸ "Tucu'yón soj nana nihánj nana che'é chruun man chruj higó raá á. Gaá quisıj guun laruu ra'a chruun, ne naca coj ya'lij ra'a chruun, ne ne'en soj se

vaa nichrun' 'na' tió naman maan a. ²⁹ Dan me se xcaj uún soj cuentá se vaa asa' quene'en soj nu' se vaa cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano, ne nichrun' ca'na' uún 'unj nanj adonj. Dan me se ase vaa sí nicun' ta'yaa ro', gaa 'unj ei. ³⁰ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa quene'en ta'aj soj sij vaa i'na' rihaan chumiñ nihánj cuano se vaa quisij ya 'unj nu' rasuun nihánj nu' se vaa cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano ei. Ne ya quene'en soj nu' nihánj gaa ataa cavi' soj ei. ³¹ Vaa güii ca'anj ni'ya yo'óo do', xta' do', tzaj ne se-nanaj me se daj chihaa mij se quinavij yo' ma'.

Nanañ nihánj taj xna'anj se vaa ne ne'en ni' me güii ca'na' uún Jesucristó ma'

³² "Nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa a' óo sí ne ne'en me güii ca'na' uún 'unj rihaan chumiñ nihánj ma'. Ca'vee se ndaa se-mozó Diose 'yaj suun rej xta', ca'vee se ndaa ma'anj ta'nij Diose, tzaj ne ne ne'en núj me güii me yo' ma'. Orún' Réj me sí ne'en nanj adonj. ³³ Yo'óo ni'yaj soj, ne se guun cotoj soj ma'. 'Q se ne ne'en uxrá soj me güii me ca'na' ma'. ³⁴ Dan me se ase vaa sí ca'anj yo'óo chuman' naj gan' vaa 'unj, ne aj tanáj 'unj ve' tucuañ, ne ca'ne' 'unj suun rihaan 'o' 'o' nij mozó nuu rihañ se vaa ve'é cütumé nij so' nu' si'yáj, ne ase vaa sí tumé ta'yaa vaa nij soj, ne aj cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj se vaa ni'yaj soj a. ³⁵ Che'é dan tumé uxrá soj man soj, ne ni'yaj soj á. 'Q se ne ne'en soj aman ca'na' 'unj sij tucuañ ve' ma'. Ca'vee ca'na' rej ti'nuu, ca'vee rej yan', ca'vee orá aguáj to'loo ca'vee rej na'yaan ca'vee, ³⁶ ne tadó soj se guun taj ni'yón ca'naj ne nari' 'unj man soj ne xcaj 'unj cuentá se vaa otoj rma'an soj ei. ³⁷ Ne nanañ nihánj nanañ taj xna'anj 'unj rihaan nij soj ro', ve'e nanañ nihánj taj xna'anj 'unj rihaan cunudanj nij yuviñ, se vaa tumé soj man soj se gaa nanj cotoj rma'an soj a —taj Jesucristó rihaan ca'anj tuvi' nij sí tucuyón se-nanañ so' a.

14

Nanañ nihánj taj xna'anj se vaa 'o' guun rá nij xrej atá suun nocoo doj do', nij sí naqui'yaj cuu se-tucuañ Moisés rihaan yuviñ do', se vaa cavi' Jesucristó a

¹ Dan me se rque vij güii canuñ cha'anj pascuá cha'anj chá nij yuviñ israelitá chraa yo'óo trigó, ne dan me se 'o' guun rá nij xrej atá suun nocoo doj gañ nij sí naqui'yaj cuu se-tucuañ Moisés rihaan yuviñ se vaa tiha' yu'unj nij so' man Jesucristó, ne quita'aa yuveñ nij so' man Jesucristó, ne cavi' Jesucristó, qui'yaj nij so', rá nij so' a. ² Ne cataj nij so':

—Se quita'aa ní' man so' gaa aman anuñ cha'anj ma'. Sese danj qui'yaj ní', ne ca'maan rá nij yuviñ, ne guun sayuun, qui'yaj nij yuviñ nanj adonj —taj nij so' a.

Nanañ nihánj taj xna'anj se vaa caxrj 'o' chana casté raq Jesucristó a

³ Dan me se yaán Jesucristó chuman' cu'naj Betania, ne ne so' rá 'o' ve' tucuañ sí cu'naj Simón sí canó luj ri'yuj man, ne yaán Jesucristó rihaan mesá, ne cuchí yo'óo chanañ rihaan so', ne nicaj chanañ yo'óo aga' catzii nuu casté gun' daj rii nii man coj cu'naj nardo, ne casté tu'vee ndo'o me yo' a. Naxra' chanañ yo' aga', ne caxrj chanañ casté raq Jesucristó a. ⁴ Ne ca'maan rá ta'aj nij sí quene'en, ne cataj nij so' rihaan tuvi' nij so':

—Me che'é tiri' rma'an chanañ nihánj casté sa' ga. ⁵ Me che'é ne cutu'vee no' casté, ne quirí' no' sa'anj ase vaa 'yaj canaan yuviñ rque 'o' yo', ne go' no' sa'anj yo' man nij sí nique ga —taj nij so' rihaan tuvi' nij so', gaa ne guun che'eñ nij so' caxrj yuvañ nij so' man chanañ yo' a.

⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Me che'é a'mii soj danj ni'yaj soj man chana ga. Ca'ne' guee rá nij soj doj nanj á. 'O se ve'é uxrá qui'yaj no' manj ei. ⁷ 'O se síi niq̄e me se daj a güii mán nij síi niq̄e ga soj, ne me ma'an güii guun rá soj, ne ca'vee qui'yaj soj se luj ga nij síi niq̄e ei. Tzaj ne 'unj me se vaa güii ca'anj 'unj, ne quinaj uun soj, ne se ca'vee qui'yaj soj se luj che'ej ma'. ⁸ Ne chana nihánj me se qui'yaj ma'an no' nu' ndaa vaa ca'vee qui'yaj no', ne dan me se gaa ataa cavi' 'unj ne aj caxr̄j no' casté gun' daj manj che'é rej xcaj soj cuentá se vaa cach̄n' n̄i manj adonj. ⁹ Ne cataj yá yá 'unj rihaan nij soj cuano se vaa me rej ma'an ca'mī natáj yuvī se-nanaj nana sa' rihaan nij yuvī man rihaan nu' chumī nihánj ro', ne cataj xna'anj uun yuvī rihaan tuvi' yuvī che'é se vaa qui'yaj chana nihánj manj, ne se quini'yón yuvī man chana nihánj ma' —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cutu'véj síi cu'naj Judas man Jesucristó rihaan nij síi taj ri'yunj man Jesucristó a

¹⁰ Gaa ne síi cu'naj Judas Iscariote yo' o tuvi' chuvij nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó me se cavii so' ca'anj so' rihaan nij xrej at̄ suun noc̄o doj, che'é rej racuj so' man nij so' quita'aa nij so' man Jesucristó a. ¹¹ Ne gaa cuno nij xrej at̄ suun noc̄o doj, ne guun niha' uxrá rá nij so', ne cata' tu'va nij so' se vaa nago' nij so' sa'anj man síi cu'naj Judas a. Gaa ne guun che'e síi cu'naj Judas nuchruj raa so' aman ca'vee racuj so' man nij xrej at̄ suun noc̄o doj quita'aa nij so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ma'an Jesucristó taj xna'anj se vaa taquachén yo' o tuvi' nij síi tucu'yón se-nana so' man so' rihaan nij síi taj ri'yunj man so' a

¹² Dan me se quisj güii yaan canū cha'anj chá nij yuvī israelitá chraa yo'óo trigó, ne güii ticavi' nij so' matzinj le'ej che'é Dios̄e me yo', ne dan me se nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó me se xná'anj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

—Me rej ca'anj núj qui'yaj chuvii núj cha xti'no ní' cha'anj pascuá, rá so' ga —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹³ Gaa ne ca'née Jesucristó man vij tuvi' nij síi tucu'yón se-nana so', ne cataj so' rihaan roj so' a:

—Cavii roj soj, ne catuu roj soj chuman' Jerusalén nihánj, ne nari' tuvi' roj soj ga 'o síi at̄ 'o cacuaj na, ¹⁴ ne canoc̄o' roj soj man so', ne rihaan síi tucua ve' catuu so' me se cataj soj: “Xná'anj maestró mán so' se vaa me rej ne ve' cha xti'no maestró chraa ga nij síi tucu'yón se-nana so' che'é cha'anj pascuá, taj so' a”, cataj roj soj rihaan síi tucua ve' yo' á. ¹⁵ Gaa ne t̄haan so' 'o ve' nata' xij rihaan roj soj, ne aj vaa chuvii rá ve' yo', ne man chruun mesá man chruun xlá man rá ve' yo' a. Yo' me rej qui'yaj chuvii roj soj á —taj Jesucristó rihaan roj so' a.

¹⁶ Gaa ne curihanj roj síi tucu'yón se-nana Jesucristó, ne catúj roj so' chuman' Jerusalén, ne nari' roj so' nu' ndaa vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan roj so', gaa ne qui'yaj chuvii roj so' cha xti'no nij so' chraa che'é cha'anj pascuá a. ¹⁷ Ne rej ti'nuu, ne ca'na' Jesucristó ga yo'óo ch̄i' nij síi tucu'yón se-nana so' a.

¹⁸ Dan me se yáan nij so' rihaan mesá, chá nij so' chraa, ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Yá yá cataj xna'anj 'uj rihaan soj cuano se vaa yo' o tuvi' nij soj me sí tacuachén manj rihaan nij sí taj ri'yunj manj, ne sí chá chraa ga 'uj cuano me sí qui'yaj danj ei —taj Jesucristó a.

¹⁹ Gaa ne guun che'e nij sí tucu'yón se-nana so' quinano ndo'o rá nij so', ne guun che'e nij so' ndaa 'o 'o nij so' xna'anj man Jesucristó, cataj 'o 'o nij so':

—'Uj me sí qui'yaj danj na' —taj 'o 'o nij so' a.

²⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Yo' o tuvi' chuvij nij soj sij tucu'yón se-nanaj me sí tacuachén manj rihaan nij sí taj ri'yunj manj, ne sí tiguíj rachruún ga 'uj rá co'oo me so' adonj. ²¹ 'O se taj danj Diose se vaa ca'anj 'uj cavi' 'uj sij ca'née Diose njcaj yu'unj man yuvi, ne ya danj quirán' 'uj adonj. Tzaj ne niqé ndo'o sí tacuachén manj rihaan nij sí taj ri'yunj manj nanj á. Quiran' uxrá so' sayuun nanj á. Snó'o yo' me se sese ne ca'ngaa so', ne cavii sa' so' doj tzaj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é rachruún rqué Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' chá nij so' do', che'é na vinó rqué so' co' o nij so' do' a

²² Ne gaa chá nij so' chraa, ne quita'aa Jesucristó yo' o rachruún, ne nago' so' gracia rihaan Diose, ne cuxra' ta'aj so' rachruún, ne rqué so' rihaan nij sí tucu'yón se-nana so', ne cataj so':

—Quita'aa soj rachruún nihánj á. Ne manj me rachruún nihánj ei —taj so' a.

²³ Gaa ne quita'aa Jesucristó aga' tazá nuu na vinó, ne nago' so' gracia rihaan Diose, ne tacuachén so' aga' nuu na vinó rihaan nij so', ne co' o cunudanj nij so' na vinó yo' a. ²⁴ Gaa ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Ton manj me na nihánj, ne che'é ton manj ro', rqué Diose 'o nana rihaan soj daj qui'yaj Diose ga soj a. Dan me se cayanj ton manj che'é que'ee yuvi adonj. ²⁵ Ne cataj yá yá 'uj rihaan soj cuano se vaa veé doj nihánj me co'oj, ne se co'oj yaj a ma'. Tzaj ne asa' quisíj güii guun chij Diose rihaan chumi nihánj, ne cunu naca chumi nihánj, gaa ne co'oj na vinó naca ei —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

²⁶ Gaa ne cachraá taran' nij so' chra' rihaan Diose, ne cavii nij so', ca'anj nij so' quij cu'naj Quij man Chruun Olivó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó se vaa guun na'aj sí cu'naj Pedró, ne cataj so' se vaa nuveé sij noco' man Jesucristó me so' a

²⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Danj Diose taj se vaa go' Diose man sí tumé matzinj, ne cunanj nij matzinj cha'nuu nij xo' a. Ne ya ase vaa daán 'uj matzinj vaa soj, ne guun na'aj taran' soj, ne se canoco' soj manj a ma'. ²⁸ Tzaj ne asa' quisíj cunu i'na' uún 'uj, ne quitaj yaan 'uj rihaan soj ca'anj 'uj estadó Galilea, ne nari' tuvi' ní' estadó Galilea nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

²⁹ Gaa ne cataj sí cu'naj Pedró rihaan so' a:

—Ca'vee se tanáj taran' nij so' mán so', tzaj ne daj chihaa míj se tanáj 'uj mán so' ma' —taj Pedró a.

³⁰ Ne cataj Jesucristó:

—Yá ya cataj xna'anj 'uj rihaan so' cuano se vaa aj ne'én 'uj se vaa ni cuan' gaa ataa quisij víj caguá to'loo, ne va'nuj ya cataj so' rihaan yuvi se vaa nuveé sij noco' manj mé so' a —taj Jesucristó rihaan Pedró a.

31 Gaa ne nucuaj uxrá cataj Pedró rihaan Jesucristó, ne:

—Taj ma'. Ca'vee se ticavi' yuvi man ní', tzaj ne daj chihaa mǐj se cataj 'unǵ se vaa nuveé sǵj nocǵ mán so' mej ma' —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

Ne ase vaa cataj Pedró ro', danǵ cataj taran' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó a.

Nana nihánǵ taj xna'anǵ daj qui'yaj Jesucristó gaa cachín ni'yaj Jesucristó rihaan Diose a

32 Gaa ne ca'anǵ Jesucristó ga nij so' ndaa yo'ó rej cu'naj Getsemani, ne cataj xna'anǵ Jesucristó rihaan nij so' a:

—Cane soǵ nihánǵ, na'vǵ soǵ mán 'unǵ, ne ca'anǵ 'unǵ, cachǵnǵ ni'yáj rihaan Réj a —taj Jesucristó a.

33 Ne nicaj Jesucristó man Pedró do', man Jacobo do', man Juan do', ca'anǵ so', ne guun che'e so' quinanó ndo'o rá so' a. 34 Gaa ne cataj so' rihaan va'nuj nij sí ca'anǵ ga so' a:

—Nanó uxrá raj adonǵ. Maan che'é rej nanó ndo'o raj, qui'yaj cavi' 'unǵ, raj a. Qui'yaj soǵ se ndo'o quinanǵ soǵ nihánǵ, ne se cotoj soǵ ma' —taj Jesucristó rihaan va'nuj nij so' a.

35 Gaa ne cavii so' yanǵ doǵ tzin', ne ca'anǵ cayáán rno so' rihaan yo'óo, ne cachín ni'yaj so' rihaan Diose se vaa sese ca'vee, ne caráán ra'a Diose xráá so', se gaa nanǵ quiran' so' sayuun a. 36 Dan me se cataj so':

—Ca'vee qui'yáá so' cunudanǵ, Ataj. Caráán ra'á so' xráj, se gaa nanǵ quiran' uxrá 'unǵ sayuun, tzaj ne sese ma'án so' me rá quiran' 'unǵ sayuun, ne qui'yáá so' ndaa vaa me rá ma'án so', ne se qui'yáá so' ndaa vaa me rá ma'anǵ ma' —taj Jesucristó, cachín ni'yaj so' rihaan Diose a.

37 Gaa ne canicaj uún so' ca'na' so' rihaan va'nuj nij sí tucu'yón se-nana so', ne quene'en so' se vaa cotoj cunudanǵ nij so' a. Gaa ne cataj so' rihaan Pedró a:

—Otoj so', nanǵ Pedro. A' ó orá ne guun nucuáá so' ni'yaj so' a ma'. Ya na'.

38 Maan se ni'yaj soǵ, ne cachǵnǵ ni'yaj soǵ rihaan Diose se vaa caráán Diose rihaan sí chree se caxriǵ sí chree chrej chi'ǵ rque soǵ á. 'Q se niha' rá soǵ qui'yaj soǵ se sa', tzaj ne ne uun nucuaj soǵ ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

39 Gaa ne cavii uún Jesucristó, ca'anǵ so', ne cachín ni'yaj uún so' rihaan Diose, ne cuyaán vaa nana ca'mii so' rihaan Diose ga nana ca'mii so' asǵ cua'aa doǵ a. 40 Gaa ne canicaj uún so' ca'na' so', ne quene'en so' se vaa cotoj uún va'nuj nij sí tucu'yón se-nana so' a. 'Q se ca'na' ndo'o nej rihaan nij so' a. Ne ne nari' nij so' nana ca'mii nij so' rihaan so' a.

41 Gaa ne corá me se ca'na' uún so' rej man va'nuj nij sí tucu'yón se-nana so', ne cataj so':

—Ca'vee cotoj soǵ ca'vee naraán rá soǵ ca'vee sese vaa ya'núǵ rihaan soǵ á. Ni'yaj soǵ, ne nihánǵ me se quisǵ orá tacuachén yo'q so' manǵ rihaan sí tumé ndo'o cacun', che'e se mé 'unǵ sí ca'née Diose nǵcaj yu'unǵ man yuvi adonǵ.

42 Naxagaa soǵ, ca'anǵ ní' nanǵ ei. Ni'yaj soǵ nedǵ'. 'Na' sí tacuachén manǵ rihaan sí taj ri'yunǵ manǵ nanǵ chuguanǵ —taj Jesucristó a.

Nana nihánǵ taj xna'anǵ daj qui'yaj nii gaa quita'aa nii man Jesucristó a

43 Dan me se nicun' Jesucristó ca'mii so', ne nu' ca'na' sí cu'naj Judas yo'q tuvi' chuvǵ nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó, ne ca'na' uxrá yuvi ga so', ne nicaj nij yuvi neé espadá do', chruun do' a. Dan me se nij yuvi ca'née nij xrej atǵ suun nocǵ doǵ do', nij yuvi ca'née nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanǵ

Moisés do', nij yuviï ca'neé nij sí uun chij rihaan nij yuviï israelitá do', me nij yuviï ca'na' a. ⁴⁴ Ne sí cu'naj Judas cataj xna'anj rihaan nij yuviï se vaa ðaj qui'yaj so' ga Jesucristó, gaa ne cunu u yaan nij yuviï man Jesucristó, ne cataj so':

—Sí rütu'vaj ro', so' me sí quita'aa soj cuaj á. Raan cano soj man so', ca'anj soj á —taj sí cu'naj Judas a.

⁴⁵ Gaa ne nu' cuchi' so' cuaj rihaan Jesucristó, ne cataj so':

—Maestro —taj so', ne nu' cachrón tu'va so' xruu Jesucristó a.

⁴⁶ Gaa ne cuchi' nij yuviï rihaan Jesucristó, ne quita'aa nij yuviï man Jesucristó a.

⁴⁷ Ne yo'o sí nicun' ga Jesucristó me se quirii so' taneê so' neê espadá, ne go' so' neê espadá yo' raá yo'o se-mozó xrej atá suun nocoo doj, ne veé dan güë nu' xrée mozó yo', qui'yaj so' a.

⁴⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij yuviï a:

—Me che'é nicaj soj neê espadá nicaj soj chruun nicaj soj, ca'na' soj ga. Sí ituu mé 'unj, rá soj na'. ⁴⁹ Ne 'o se guun que'ee güii cayáán 'unj rá nuví nocoo, tucu'yón 'unj se-nanaj rihaan soj, tzaj ne ne quita'aa soj manj ma'. Tzaj ne nihánj me se quirán' 'unj nu' se vaa taj naná no rihaan danj Diose a —taj Jesucristó a.

⁵⁰ Gaa ne tanáj cunudanj nij sí tucu'yón se-nanaj Jesucristó man so', ne cunánj nij so', ca'anj nij so' a. ⁵¹ Ne vaa 'o sí tachruu nocoo' xcó Jesucristó, ne orún' yatzíj mantá niqee so', ne quita'aa nij yuviï man so', ⁵² gaa ne tanáj so' yatzíj mantá ra'a nij yuviï, cunánj so', ne cánj uun vaa so', cunánj so' a.

Naná nihánj taj xna'anj ðaj qui'yaj nii gaa cuta' nii cacun' xráa Jesucristó a

⁵³ Dan me se nij sí quita'aa man Jesucristó me se nicaj nij so' man Jesucristó ca'anj nij so' rihaan sí yanj xrej atá suun nocoo doj, gaa ne cunu chre' yo'ó nij xrej atá suun nocoo doj do', nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan nij yuviï do', nij sí uun chij do', rej mán nij so' a. ⁵⁴ Ne gan' gan' canoco' sí cu'naj Pedró xcó Jesucristó, ne cuchi' so' rihaan ve' yanj xrej atá suun nocoo doj yo', ne catúj so' rá ve', ne ca'anj cayáán so' ga nij se-mozó xrej man rá ve', tinaguun so' ra'a so' rihaan ya'an a.

⁵⁵ Dan me se nano' nij xrej atá suun nocoo doj nano' nij cuese nano' man yuviï cataj xna'anj che'é cacun' tumé Jesucristó a. Me rá nij so' nari' nij so' cacun' cuta' nij so' xráa Jesucristó, ne cavi' Jesucristó, rá nij so' a. Tzaj ne nuvi' cacun' tumé Jesucristó nari' nij so' ma'. ⁵⁶ O se cuchi' uxrá sí ne rihaan nij cuese ca'mii ne nij so', tzaj ne ino vaa naná ca'mii 'o 'o nij so' a. ⁵⁷ Gaa ne canicun' yo'ó doj sí ne uún, ne guun rá nij so' cuta' nij so' cacun' xráa Jesucristó, ne dan me se cataj nij so':

⁵⁸ —Cuno núj se vaa cataj Jesucristó se vaa: “‘Unj me sí taçuanee nuví nocoo nihánj nuví cune' yuviï, ne rque va'núj güii cune' 'unj yo'oj uún, tzaj ne nuveé nuví cune' ma'an yuviï me nuví cune' 'unj a man adonj”, taj Jesucristó cuno núj ei —taj sí ne ni'yaj nij so' man Jesucristó, ⁵⁹ tzaj ne ndaa se-nanaj nij so' me se ne 'o cuyaan vaa naná ca'mii 'o 'o nij so' a ma'. ⁶⁰ Gaa ne canicun' xrej atá suun nocoo doj tanuu yo'ó nij sí man rá ve' yo', ne xná'anj so' man Jesucristó, cataj so':

—Me che'é ne a'mii so' ga. ðaj vaa naná nihánj naná a'mii roj sí nihánj che'é so' ga —taj so', xná'anj so' man Jesucristó a.

⁶¹ Tzaj ne dínj táa Jesucristó, ne ca'mii so' a doj nana a. Gaa ne xná'anj uún xrej atá suun nocoo doj man Jesucristó, ne:

—So' me ta'níi Diose síi tinanii man yuvij rihaan sayuun na' —taj so', xná'anj so' man Jesucristó a.

⁶² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Veé danj vaa ya ei. Ne quene'en soj se vaa quitaj 'unj rej nuva' Diose síi nucuaj ndo'o á. Ne quene'en uún soj se vaa ca'na' uún 'unj rihaan chumij nihánj, ne quitaj 'unj xráá ngaa xta' ca'naj adonj —taj Jesucristó rihaan xrej atá suun nocoo doj yo' a.

⁶³ Gaa ne ca'maan rá xrej yo', ne cutzin' xrej yo' sagan' ma'an xrej, ne cataj xrej rihaan tuvi' xrej a:

—Ni'yaj soj vij. Se cachiin doj síi ca'na' cataj xna'anj rihaan ní' che'é cacun' tumé síi nihánj a ma'. ⁶⁴ Ne cuno soj nana quij ca'mii so' se vaa quitaj ma'an so' rej x'nuj Diose na'. Aj cuno soj chuguanj. Ne daj qui'yaj ní' man so', rá soj ga —taj xrej, xná'anj xrej man nij tuvi' xrej a.

Gaa ne cunudanj nij so' cuta' cacun' xráá Jesucristó se vaa nq xcúun Jesucristó cavi' Jesucristó a. ⁶⁵ Gaa ne guun che'e ta'aj nij so' quirii talúj nij so' man Jesucristó, ne caráán nij so' yatzíj rihaan Jesucristó, ne go' nij so' man Jesucristó, ne cataj nij so':

—Racuúj Diose mán so' cataj xna'anj so' rihaan núj me síi go' mán so' vij —taj nij so', tiha' yu'unj nij so' man Jesucristó a.

Ne nicaj nij tanuu man so', ne go' nij tanuu chruun xráá so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj síi cu'naj Pedró gaa cataj so' se vaa nuveé sij nocoo' man Jesucristó me so' a

⁶⁶ Veé dan, ne yanj Jesucristó ga yo'o nij so' rá ve', ne yanj síi cu'naj Pedró rej rque' doj rej rihaan ve' yo' a. Gaa ne ca'na' yo'o mozó chana nuu rihaan xrej atá suun nocoo doj, ⁶⁷ ne quene'en no' man Pedró gaa tinaguun Pedró ra'a Pedró rihaan ya'an a. Gaa ne ni'yaj uxrá mozó chana yo' man Pedró, gaa ne cataj no':

—Ne ma'an so' me yo'o síi cachée ga Jesucristó síi cavii chuman' Nazaret á —taj mozó chana yo' rihaan Pedró a.

⁶⁸ —Taj ma'. Ne unó 'unj me taj so' ma' —taj Pedró rihaan mozó chana, gaa ne curihanj so', ne canicun' so' rihaan chingá a.

⁶⁹ Gaa ne quene'en mozó chana se vaa nicun' Pedró rihaan chingá, ne guun che'e no' ca'mii no' rihaan nij yuvij nicun' rihaan chingá ga Pedró, cataj no':

—Síi nihánj me yo'o nij síi cachée ga Jesucristó asuun asán —taj mozó chana yo' a.

⁷⁰ Gaa ne cataj uún Pedró se vaa ne ne'en so' man Jesucristó a.

Dan me se corá níi me se cataj nij síi nicun' ga Pedró rihaan Pedró a:

—Ya ya yo'o síi cachée ga Jesucristó mé so' ei. 'O se sij cavii estadó Galilea mé so' chuguanj —taj nij so' rihaan Pedró a.

⁷¹ Gaa ne guun che'e Pedró nucuaj doj ca'mii Pedró, cataj Pedró se vaa ca'vee qui'yaj Diose sayuun man so' sese nuveé nana ya me nana a'mii so', ne cataj so':

—Ne ne'enj man snó'o nihánj síi a'mii soj che'é a ma' —taj uún Pedró, ⁷² gaa ne nu' quisij vij caguáj to'loo a.

Gaa ne nanuj rá Pedró ndaa vaa cataj Jesucristó rihaan so' quii se vaa gaa ataa quisij vij caguáj to'loo, ne va'nuj cataj Pedró se vaa nuveé sij nocoo' man Jesucristó me ma'an Pedró a. Gaa ne guun che'e Pedró ta'vee ndo'o Pedró a.

15

Nanə nihánj taj xna'anj daj ca'mii síi cu'naj Pilato ga Jesucristó a

¹ Gaa ne rej ranga' cunuu chre' nij xrej atə suun nocoo doj do', nij síi uun chij do', nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés do', cunudənj nij cuese do', qui'yaj nij so' juntá, gaa ne numij nij so' man Jesucristó, ne nicaj nij so' man Jesucristó ca'anj nij so' rihaan síi cu'naj Pilato, ne tacuachén nij so' man Jesucristó rihaan so' a. ² Gaa ne xná'anj síi cu'naj Pilato man Jesucristó, cataj so':

—So' me síi nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvij israelitá na' —taj so', xná'anj so' man Jesucristó a.

—Vejei —taj Jesucristó rihaan so' a.

³ Ne cuta' ndo'o nij xrej atə suun nocoo doj cacun' xráa Jesucristó a. ⁴ Gaa ne xná'anj uún síi cu'naj Pilato man Jesucristó, cataj so':

—Me che'é ne a'mii so' ga. Nihánj me se uta' uxrá nii cacun' xráa so' ei —taj síi cu'naj Pilato rihaan Jesucristó a.

⁵ Tzaj ne yuun che'e ne ca'mii Jesucristó a doj nana rihaan so', ne caráya'anj uxrá síi cu'naj Pilato che'é yan qui'yaj so' danj a.

Nanə nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj síi cu'naj Pilato se vaa cavi' Jesucristó rihaan rcutze a

⁶ Ne vaa yo'q tucuáan nocoo' síi cu'naj Pilato se vaa rii so' man yo'q yo'q síi 'nij taga' 'o' 'o' cha'anj pascua, ne tinavij uun so' cacun' tumé síi urihanj taga' yo' a. Me ma'an 'o' síi 'nij taga' achíin nij yuvij se vaa quirij so', ne ca'vee qui'yaj so' ndaa vaa taj nij yuvij a. ⁷ Dan me se vaa 'o' síi cu'naj Barrabás 'nij taga' ga yo'ó nij síi guun rá cunu' ga gobiernó, ne nij so' me se gaa cunu' nij so' ga gobiernó ne ticavi' ndo'o nij so' yuvij a. ⁸ Dan me se cavii nij yuvij israelitá, ne guun che'e nij so' cachíin nij so' man síi cu'naj Pilato se vaa quirij so' man 'o' síi 'nij taga' ndaa vaa u'yón so' 'yaj so' che'é nij so' a. ⁹ Gaa ne xná'anj síi cu'naj Pilato man nij yuvij, cataj so':

—Ne me rá soj quirij 'unj man síi nicaj suun rey uun chij rihaan soj sji israelitá na' —taj so', xná'anj so' man nij yuvij a.

¹⁰ Danj ca'mii so', ne'en so' se vaa maan che'é se guun xcoj ruvaa rá nij xrej atə suun nocoo doj me tacuachén nij xrej man Jesucristó rihaan so' a.

¹¹ Tzaj ne nij xrej atə suun nocoo doj me se cataj xna'anj nij so' rihaan nij yuvij se vaa quirij síi cu'naj Pilato man síi cu'naj Barrabás taga' qui'yaj nij yuvij a.

¹² Gaa ne xná'anj uún síi cu'naj Pilato man nij yuvij, cataj so':

—Che'é se me rá soj quirij 'unj man síi cu'naj Barrabás rihaan soj, ne che'é dan daj qui'yáj man síi tucu'náj soj síi nicaj suun rey uun chij rihaan soj ga —taj so', xná'anj so' man nij yuvij a.

¹³ Gaa ne caguáj uún nij yuvij, cataj nij yuvij:

—Cavi' so' rihaan rcutze, qui'yáa so' ei —taj nij yuvij a.

¹⁴ —Tzaj ne me cacun' tumé so' ga —taj síi cu'naj Pilato, xná'anj so' man nij yuvij a.

Tzaj ne doj a caguáj nij yuvij, cataj nij yuvij:

—Cavi' so' rihaan rcutze, qui'yáa so' cuaj ei. —Danj inanj caguáj nij yuvij a.

¹⁵ Ne síi cu'naj Pilato me se guun rá so' qui'yaj so' ndaa vaa no' xcúun so' qui'yaj so' che'é nij yuvij, ne che'é dan quirij so' man síi cu'naj Barrabás taga' che'é nij yuvij, ne go' nij tanuu cuartá xráa Jesucristó, qui'yaj so', ne

tacuachén so' man Jesucristó rihaan nij tanuu che'é rej cachron nij tanuu man Jesucristó rihaan rcutze a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'nga' nacoo nij tanuu ni'yaj nij tanuu man Jesucristó a

¹⁶ Gaa ne ca'anj nicaj nij tanuu man Jesucristó rá ve' tucúa sí nicaj suun gobernador, gaa ne canacúun nij tanuu man taran' nij tuvi' tanuu nij so' cunuu chre' taran' nij so' a. ¹⁷ Gaa ne nanuú Jesucristó sagan' rey yatzij tintá, qui'yaj nij tanuu, ne qui'yaj nij so' cachriin tanj, cuta' nij so' raá Jesucristó a. ¹⁸ Gaa ne guun che'e nij tanuu caguáj nij tanuu rihaan Jesucristó, cataj nij tanuu:

—Ya ya sij nicaj suun rey rii ta'nga' rihaan nij yuvij israelitá mé so' ei —taj nij so', tihá' nij so' man Jesucristó a.

¹⁹ Gaa ne go' nij so' vará raá Jesucristó, ne quirii talúj nij so' man Jesucristó, ne canicun' ruj nij so' rihaan Jesucristó, ne qui'yaj nij so' ndaa vaa 'yaj yuvij na'víj rihaan ya'anj a. ²⁰ Sij ca'nga' nacoo nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, gaa ne quirii uún nij so' sagan' rey yatzij tintá nuu Jesucristó, ne na'née uún nij so' sagan' uún Jesucristó man uún so', gaa ne nicaj nij so' man Jesucristó cavii nij so' ca'anj nij so' yan cachron nij so' man Jesucristó rihaan rcutze a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nij yuvij gaa cachron nij tanuu man Jesucristó rihaan rcutze a

²¹ Dan me se gaa vaj nij tanuu ga Jesucristó, ne 'na' nique yo'o sí cu'naj Simón sí cavii chuman' Cirene rej tacaan, ne so' me se rej roj sí cu'naj Alejandro ga Rufo me so', ne dan me se quita'aa nij tanuu man so', ne qui'yaj uxrá nij tanuu fuerzá man sí cu'naj Simón yo' cata so' rcutze cano Jesucristó rihaan a. ²² Dan me se nicaj nij tanuu man Jesucristó ca'anj nij tanuu tacaan cu'naj Gólgota, ne nana “Gólgota” ro', taj Tacaan Cúu Yave Xnangá a. ²³ Gaa ne rque nij tanuu doj na vinó nachej ga na e' cu'naj mirra man Jesucristó co'o so' a. Tzaj ne ne co'o so' ma'. ²⁴ Veé dan, ne cachron nij tanuu man Jesucristó rihaan rcutze, ne tico tixaj nij so' che'é sagan' Jesucristó me sí qui'yaj canaán 'o 'o ta'aj sagan' so' a.

²⁵ Dan me se aga' uun rej xta' güii me cachron nij tanuu man Jesucristó rihaan rcutze a. ²⁶ Ne cachron nij tanuu letrá rihaan 'o rcuchra', ne taj xna'anj letrá yo' me che'é cavi' Jesucristó, ne: “Sí nihánj me sí nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvij israelitá a”, taj letrá yo' a. ²⁷ Gaa ne cachron nij tanuu man yavij snó'o rihaan yavij rcutze yo', ne yavij roj so' me sí ituu a. Dan me se nicun' yo'o so' rej nuva' Jesucristó, ne nicun' yo'o so' rej nichruun Jesucristó a. ²⁸ Ne veé danj quisij ya nu' nana no rihaan danj Diose nana taj: “Guun rá nii se vaa yo'o tuvi' nij sí tumé cacun' me so', rá nii a”, taj se-nana Diose yo' a. ²⁹ Gaa ne cachén yuvij rej nicun' Jesucristó, ne ca'mii chi'ij ndo'o nij yuvij ni'yaj nij yuvij man Jesucristó a. Dan me se tucunó nij yuvij raá nij yuvij, cataj nij yuvij:

—Nihánj táá so' sij guun rá tacuaneé man nuvií nocoo ne cune' yo'ó nuvií nocoo rque va'nuj güii na'. ³⁰ Tinanii so' mán so' rihaan rcutze, ne nanj so' rihaan yo'ó yaj vj —taj nij yuvij rihaan Jesucristó a.

³¹ Ne ase vaa qui'yaj nij yuvij ro', danj qui'yaj uún nij xrej ata suun nocoo doj do', nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés do', ca'mii chi'ij nij so' rihaan tuvi' nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, ne cataj nij so':

—Tɪnanii síi nihánj man yo'ó yuvij rihaan sayuun, rá so', tzaj ne ne guun nucuaj so' tɪnanii so' man ma'an so' rihaan rcutze danj. ³² Sese ya ya sij ca'neé Diosɛ tɪnanii man yuvij rihaan sayuun me so' do', sese ya ya sij nicaj suun rey uun chij rihaan ní' sij israelitá me so' do', ne nanij so' cuano rihaan yo'óo, ne quene'en ní', ne cuchuman rá ní' ni'yaj ní' man so' adonj —taj nij so', chi'ij ndo'o ca'mii nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

Ne roj síi ituu nicun' rihaan rcutze rej x'nuj Jesucristó me se ca'mii roj so' nana nij rihaan Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa cavi' Jesucristó a

³³ Veé dan, ne caxuj, ne yuun che'e guun rmi' rihaan chumii, ne yo'o guun rmi' chumii ndaa quisij aga' va'nuj rej anoco' güii a. ³⁴ Veé dan, ne quisij aga' va'nuj, gaa ne nucuaj ndo'o caguáj Jesucristó, cataj so':

—Eloi, Eloi, lama sabactani —taj so', caguáj so' xna'ánj a'mii ma'an so' a. Ne nana caguáj so' taj: “Diosɛ síi nocó' 'unj mé so' á. Me che'é tanáj uun so' mán 'unj ga”, taj nana caguáj Jesucristó a.

³⁵ Ne cuno ta'aj nij síi nicun' rej x'nuj Jesucristó nana caguáj so', tzaj ne ne cuno nij so' me taj Jesucristó a ma'. Maan se:

—Ni'yaj so' ei. Nacúún síi nihánj man síi cu'naj Elías tadonj —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

³⁶ Gaa ne cunánj yo'o so', ne caraa so' na vinó yuu rque 'o yataa esponja, ne cuta' so' raá yo'o vará, ne ru'maan so' yataa tu'va Jesucristó, ne co'o Jesucristó na yuu yo', qui'yaj so', ne cataj síi qui'yaj danj:

—Dinj qui'yaj so'. Quene'en ní' sese ca'na' síi cu'naj Elías tananij síi cu'naj Elías man so' rihaan yo'óo ei —taj so' rihaan tuvi' so' a.

³⁷ Gaa ne sca' caguáj Jesucristó, ne cavi' so' a. ³⁸ Gaa ne quisin' yatzij mantá cortiná nocó' rá nuvíi nocoo yo' ndaa rej raá, ne 'o quiniñ ca'anj ndaa tacóo yo' a.

³⁹ Veé dan, ne nicun' tanuu capitán rihaan Jesucristó, ne quene'en so' nu' se va guun gaa cavi' Jesucristó, ne ndaa dan asuun gaa xcaj so' cuentá se vaa ya uxrá ta'nij Diosɛ me Jesucristó, ne dan me se cataj so':

—Ya ta'nij Diosɛ me snó'o nihánj tadonj —taj tanuu capitán yo' a.

⁴⁰ Ne gan' doj nicun' que'ee chana, ni'yaj uun nij chana man Jesucristó a. Yo'o no' me chana cu'naj Mariá Magdalena, ne yo'ó no' me chana cu'naj Mariá nii síi cu'naj Jacobo Cunij ga síi cu'naj José a. Ne yo'ó no' me chana cu'naj Salomé a. ⁴¹ Dan me se gaa vaj Jesucristó estadó Galilea, ne qui'yaj suun nij chana che'é Jesucristó a. Ne vaa que'ee doj chana uún níi ca'anj chuman' Jerusalén ga Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachin' nii man Jesucristó rque yu'uj yujej a

⁴² Dan me se rej ata' güii me yo', ne güii no xcuún nij yuvij israelitá qui'yaj chuvij nij so' che'é güii a'yuj güii naránj rá nij so' me yo', ⁴³ ne che'é dan ca'na' yo'o síi cu'naj José síi ne chuman' Arimatea, ne yo'o síi sa' uun chij rihaan nij yuvij israelitá me so', ne síi me ndo'o rá guun chij Diosɛ rihaan chumii nihánj me uún so' a. Dan me se quisij rá so', ne catúj so' rihaan síi cu'naj Pilato, ne cachín ni'yaj so' rihaan síi cu'naj Pilato se vaa ca'vej síi cu'naj Pilato cachin' so' man Jesucristó a. ⁴⁴ Dan me se caráya'anj ndo'o síi cu'naj Pilato nana se vaa aj cavi' Jesucristó, gaa ne canacúún so' ca'na' tanuu capitán rihaan so', ne xná'anj so' man tanuu capitán sese ya ya cavi' Jesucristó a. ⁴⁵ Gaa ne cataj tanuu capitán se vaa ya ya cavi' Jesucristó, ne che'é dan ca'vej rá síi cu'naj

Pilato n̄icaj sí cu'naj José man Jesucristó ca'anj cachin̄j so' a. ⁴⁶ Gaa n̄ xcaj sí cu'naj José yatzíj mantá, gaa n̄ tananij so' man Jesucristó, n̄ nacutáj so' yatzíj mantá xráá Jesucristó, n̄ caxríj so' man Jesucristó rque yu'uj gáán n̄ rque yuvej, n̄ caráán so' yuvej x̄ij tu'va yu'uj yo' a. ⁴⁷ N̄ quene'en chana cu'naj Mariá Magdalena do', chana cu'naj Mariá n̄i sí cu'naj José do', rej cachin' so' man Jesucristó a.

16

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunuu i'na' uún Jesucristó a

¹ N̄ ti'nuu güii naránj rá nij yuvīi israelitá me se quiránj chana cu'naj Mariá Magdalena do', chana cu'naj Mariá n̄i Jacobo do', chana cu'naj Salomé do', yo'óo gun' daj, che'é rej ca'anj caxrīi nij no' yo'óo gun' daj man Jesucristó a. ² Gaa n̄ taxrej cotungó me se ca'anj va'n̄uj nij chana rej cachin' n̄i man Jesucristó, n̄ dan me se aj quisíj güii, ³ n̄ cataj nij chana rihaan tuvi' chana, n̄:

—Me sí quiríj yaníj yuvej aráán tu'va yu'uj gaa n̄ catūu ní ḡa —taj nij no', xna'anj nij no' man tuvi' nij no' a.

⁴ Gaa n̄ ni'yaj nij chana, n̄ quene'en nij chana se vaa aj naj yaníj yuvej, n̄ dan me se yuvej x̄ij ndo'o me yo' a. ⁵ Gaa n̄ catúj nij chana rque yu'uj, gaa n̄ quene'en nij chana se vaa yan̄j 'o sí yaan rej nuva' nij chana, n̄ nuú so' yatzíj xcaan catzīi, n̄ ca'anj ndo'o rá nij chana a.

⁶ Gaa n̄ cataj sí yaan rihaan nij chana a:

—Taj che'é ca'anj rá nij soj ma'. Nihánj me nano' nij soj man Jesucristó sí cavii chuman' Nazaret sí cachrón n̄i rihaan rcutz̄e, n̄ so' me se aj cunuu i'na' uún so' ei. N̄ ni'yaj soj rej cuchruī n̄i man so', n̄ xcaj soj cuentá se vaa nuvi' so' naj nihánj a man adon̄j. ⁷ Tananj cavii soj cataj soj rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' do', ndaa rihaan Pedró do', cataj soj: “Táá yaan Jesucristó rihaan soj 'anj so' estadó Galilea, n̄ yo' me rej quene'en nij soj man so' ndaa vaa cataj ma'an so' rihaan soj á”, cataj nij soj rihaan Pedró ga yo'óo nij sí tucu'yón se-nana so' á —taj sí yaan rihaan va'n̄uj nij chana a.

⁸ Gaa n̄ curihan̄j nij chana rque yu'uj, n̄ cunan̄j nij chana, ca'anj nij no' a. 'O se ca'anj ndo'o rá nij chana, n̄ ndaa ri'íj man nij chana a. N̄ ne ca'vee ca'mīi nij no' a doj nana rihaan a 'ó yuvīi, che'é se cuchu'vi' ndo'o nij no' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quene'en chana cu'naj Mariá Magdalena man Jesucristó a

⁹ Dan me se cunuu i'na' uún Jesucristó taxrej cotungó, gaa n̄ curuvi' so' asino yaan rihaan chana cu'naj Mariá Magdalena, n̄ no' me chana quirii so' chíj nana chree nimán asij rque doj a. ¹⁰⁻¹¹ Dan me se ca'anj no' rej man̄ nij sí chéé ḡa Jesucristó, n̄ dan me se nanó ndo'o rá nij so', n̄ ta'vee nij so', n̄ dan me se cataj xna'anj no' rihaan nij so' se vaa vaa i'na' Jesucristó n̄ quene'en no' man Jesucristó, taj no', tzaj n̄ ne cuchuman̄ rá nij so' a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa curuvi' Jesucristó rihaan vij tuvi' nij sí tucu'yón se-nana so' gaa vaj roj so' rej tacaan a

¹² Cachén doj, gaa n̄ dan me se chéé vij tuvi' nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rej tacaan, n̄ curuvi' Jesucristó rihaan roj so', tzaj n̄ ino doj vaa so', ruvi' so', ni'yaj roj so' a. ¹³ Gaa n̄ cavii roj so' uún, nata' roj so' rihaan yo'óo nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó, tzaj n̄ nij so' me se ne cuchuman̄ rá nij so' se-nana roj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa curuvi' Jesucristó rihaan xaḡan nij sí tucu'yón se-nana so' a

¹⁴ Corá me se gaa yaán xaḡan nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan mesá, ne curuvi' ma'an Jesucristó rihaan nij so', ne cuta' so' cacun' xráá nij so' se vaa guun nichraj rá nij so' ne ne cuchuman rá nij so' se-nana nij sí quene'en man so' gaa cunuu i'na' uún so' a. ¹⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ca'anj nij soj rihaan nu' cachra' chumij, ne ca'mij natáj soj se-nana nana sa' rihaan cunudanj nij yuvij a. ¹⁶ Ne me ma'an 'o sí cuchuman rá se-nana soj ne cata' ne, ne so' me sí quinanij rihaan sayuun, tzaj ne sí na'vej rá cuchuman rá se-nana soj me se qui'yaj Diöse sayuun man so' che'é cacun' tumé so' adonj. ¹⁷ Ne nihánj me suun sa' nocoo qui'yaj nij sí cuchuman ya rá ni'yaj manj, ne dan me se quitaj tu'va nij so' se-chuvií 'unj, quirij nij so' nana chree nimán yuvij, ne ca'mij nij so' xna'ánj naca' xna'ánj ne ne'en ma'an nij so', ¹⁸ ne ma'an ra'a nij so' quita'aa nij so' xcuáá yuvaa, ne ca'vee se co'o nij so' se xnaj, tzaj ne a doj se quiran' nij so' chi'ij ma'. Ne cuta' ra'a nij so' xráá sí ran', ne nahuun sa' nij sí ran' yo' a —taj Jesucristó rihaan xaḡan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cavii Jesucristó xta' a

¹⁹ Dan me se quisij ca'mii Jesucristó nana dan rihaan nij sí tucu'yón se-nana so', gaa ne cavii so' xta', gaa ne cayáán so' rej nuva' Diöse a. ²⁰ Gaa ne nij sí tucu'yón se-nana so' me se ca'anj ca'mij natáj nij so' se-nana so' nu' nij chuman', ne racuíj sí 'nij ra'a man ní' man nij so', ne dan me se che'é suun sa' nocoo qui'yaj nij so' me se raan doj canoco' nij yuvij se-nana Jesucristó a. Vée danj gaa ya ei.

Nihánj me se-nanā Jesucristó nana sa' cachrón síi cu'naj Lucas rihaan yanj a

Nana nihánj taj xna'anj se vaa qui'yaj síi cu'naj Lucas yanj nihánj ca'nej so' rihaan síi cu'naj Teófilo a

¹ Dan me se que'ee uxrá yuvi guun rá cachrón nica nana rihaan yanj che'e nu' se vaa qui'yaj Jesucristó sca'núj ní' asij rque doj a. ² Dan me se cachrón nij so' nana cataj xna'anj nij síi quene'en cunudanj se vaa qui'yaj Jesucristó asij guun che'e so' cayáan so' rihaan chumi nihánj, ne nij síi quene'en ro', me síi atá suun nata' nana yo' rihaan nu' yuvi a. ³ Ne 'unj nihánj me síi tucu'yón uxrá, don ca'vee narij cunudanj rasuun yo', ne che'é dan vaa che'é cachrón nica 'unj cunudanj se vaa qui'yaj Jesucristó rihaan yanj nihánj nayaá so' sij cu'naj Teófilo sij sa' ndo'o, raj adonj. ⁴ Nanj qui'yá, gaa ne ca'vee guun ya rá so' se vaa ya vaa nu' nana cataj xna'anj nii rihaan so' che'é Jesucristó adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj se-mozó Diose se vaa ca'ngaa Juan síi cuta' ne man yuvi a

⁵ Gaa cayáan síi cu'naj Herodes síi nica suun rey uun chij rihaan estadó Judea, gaa ne 'o xrej canicun' rihaan yuvi israelitá me 'o síi cu'naj Zacarías, ne cachée so' ga 'o ta'aj nij xrej, ne ta'núj ta'nij si'no Abías me nij so' a. Ne nica Zacarías me chana cu'naj Elisabet, ne ta'nij 'o xrej me no', ⁶ ne síi yanj sa' rihaan Diose me roj nica roj so', ne sa' uxrá cuno roj so' nu' nij nana me rá Diose cunó ní', ne nuvi' cacun' tumé roj so' a doj a ma'. ⁷ Tzaj ne taj vaj ta'núj roj so', che'é se chana ituun me Elisabet adonj. Ne aj cachén ndo'o yo' ne roj nica roj so' nanj a.

⁸ Dan me se gaa natúj nij ta'núj ta'nij si'no Abías qui'yaj suun nij so' se-suun Diose, ⁹ ne 'o güi quiri' ni'yaj Zacarías catuu so' nuvi nocoo caraa so' squíi xlá rihaan ya'an a. 'O se tucuaán noco' nij xrej me se daj a güi tico tixaj nij so' se-chuvi nij so', se vaa quene'en nij so' a me síi quiri' ni'yaj caraa squíi rihaan ya'an a. ¹⁰ Dan me se catúj Zacarías rque nuvi nocoo, ne xe' nicun' 'o x'ne' yuvi, cachín ni'yaj nij so' rihaan Diose gaa caraa Zacarías squíi rihaan ya'an a. ¹¹ Dan me se naqui'yaa 'o se-mozó Diose rihaan Zacarías, ne nicun' so' rej nuva' mesá altar acaa squíi a. ¹² Dan me se gaa quene'en Zacarías man se-mozó Diose, gaa ne cuchu'vi' ndo'o so' a. ¹³ Tzaj ne cataj se-mozó Diose rihaan so', ne:

—Se cuchu'vi' so', man Zacarías. 'O se aj cuno Diose nana cachín ni'yáá so' rihaan so', ne che'é dan cuchruj nica so' Elisabet ta'nij sno'o so' adonj. ¹⁴ Juan tucu'náj so' man so' á. Guun niha' ndo'o rá so', ne guun niha' rá que'ee yuvi asa' ca'ngaa so' adonj. ¹⁵ 'O se ta'núj so' me síi guun síi sa' ndo'o rihaan Diose nanj adonj. Se co'o so' tzi' se co'o so' rinté se co'o so' ma'. Asij güi ataa ca'ngaa so', ne guun che'e Nimán Diose yo' cayáan Nimán Diose ga so' nanj á. ¹⁶ Ne que'ee síi israelitá canicaj nimán canoco' uún man Diose síi 'nij ra'a man nij so', qui'yaj ta'núj so' adonj. ¹⁷ Dan me se guun so' síi ca'anj suun rihaan Diose adonj. Asino ta'núj so' guun che'e ca'mij natá rihaan yuvi, gaa ne ca'mij síi ca'nej Diose man a. Daj se qui'yaj Nimán Diose, racuúj Nimán Diose man síi cu'naj Elías gaa naá ro', danj qui'yaj guee Nimán Diose, racuúj ndo'o so' man ta'núj so' a. Ca'mij luj yuvi ga ta'núj yuvi, qui'yaj so', natuna nimán nij

síi chi'ji cunō nij so' rihaan Diose, qui'yaj so' nanj á. Juan me síi qui'yaj, ne caraya'anj nu' yuvij che'é se ca'na' síi qui'nij ra'a man ní' adonj. —Nu' nana nihánj cataj xna'anj se-mozó Diose rihaan Zacarías a.

¹⁸ Gaa ne cataj Zacarías rihaan se-mozó Diose a:

—Asa' ca'vee cuchuman raj se vaa ya ca'mii so' ga. Chii nga mé 'unj nihánj, ne chana hij me nica 'unj nihánj nanj á —taj Zacarías rihaan se-mozó Diose yó' a.

¹⁹ Gaa ne cataj se-mozó Diose rihaan Zacarías a:

—Gabriel síi nicun' rihaan Diose mé 'unj adonj. Ma'an Diose me síi ca'née manj ca'naj ca'mij ga so' adonj. Ca'ne' so' suun rihanj se vaa cataj xna'anj 'unj nana sa' nihánj rihaan so', ²⁰ tzaj ne ne cuchuman rá so' nana nihánj, ne che'é dan me guun ya'mii so' adonj. A 'ó nana se ca'vee ca'mii so' ndaa quisij güii quisij ya nu' nana nihánj ndaa vaa cataj xna'anj 'unj rihaan so' adonj. Ne ya quisij nana nihánj güii aj cachrón Diose adonj. —Danj cataj se-mozó Diose rihaan Zacarías a.

²¹ Dan me se xe' mán nij yuvij, na'vij nij yuvij a me orá curihanj Zacarías rque nuví, ne caraya'anj nij so' se vaa guun raan so' rque nuví a. ²² Dan me se gaa curihanj so' rque nuví, gaa ne ne ca'vee ca'mii so' ga nij so' a ma'. Che'é dan xcaj nij so' cuentá se vaa naqui'yaa 'o rasuun rihaan Zacarías, qui'yaj Diose, gaa nuu so' rque nuví a. Daj doj ra'a so' tucunó so' che'é se yo' o guun ya'mii so' a.

²³ Gaa cachén Zacarías se-suun Diose, gaa ne quinan' so' tucúa so' a.

²⁴ Cachén doj güii, gaa ne nari' nica so' Elisabet 'o ne'ej a. 'Un' yavii cayáan no' tucúa no', ²⁵ ne nuchruj raan no' nana nihánj a: “Ga naá guun na'aj uxraj rihaan yuvij che'é se chana ituun mej, tzaj ne ndaa yaj racuuj Diose manj á”. Danj guun rá no' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj se-mozó Diose se vaa ca'ngaa Jesucristó a

²⁶ Gaa quisij vatan' yavii cunuú rque Elisabet, gaa ne ca'née Diose man se-mozó so' síi cu'naj Gabriel ca'anj so' ndaa 'o chuman' naj rihaan estadó Galilea chuman' cu'naj Nazaret a. ²⁷ Ne ca'anj cataj xna'anj so' 'o nana rihaan 'o chana yaan cu'naj Mariá a. Aj guun ya xcaj 'o síi cu'naj José man no', ne 'o ta'núí ta'nij si'no síi guun chij ndo'o gaa naá síi cu'naj David me so' a. ²⁸ Gaa ne dan me se cuchí' se-mozó Diose rihaan Mariá, ne cataj so':

—Racuuj Diose mán so' á. 'O se qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é so', ne yo' o yáan Diose ga so' á. Sa' doj cavii uruún so' rihaan cunudanj nij chana, qui'yaj Diose a. —Danj cataj se-mozó Diose rihaan Mariá a.

²⁹ Tzaj ne caraya'anj Mariá nana ca'mii se-mozó Diose, ne ne quene'en no' me che'é ca'mii so' nana vaa danj ma'. ³⁰ Gaa ne cataj uún se-mozó Diose rihaan no' a:

—Se kuchu'vi' so', man Mariá. Aran' rá Diose qui'yaj Diose se luj che'é so' á.

³¹ Nari' so' 'o ne'ej, ne cuchruj so' 'o ne'ej sno' o adonj. Jesús tucu'náj so' man so' á. ³²⁻³³ Síi sa' ndo'o guun so', ne ta'núí Diose síi sa' ndo'o me so' adonj. Guun so' síi guun chij rihaan ní', qui'yaj Diose síi 'nij ra'a man ní' a. Ase vaa guun chij xii so' síi cu'naj David rihaan soj sij israelitá gaa naá ro', danj qui'yaj ma'an so' guun chij so' rihaan soj nu' cavii nu' ca'anj adonj. —Danj cataj Gabriel rihaan Mariá a.

³⁴ Ne cataj Mariá rihaan se-mozó Diose, ne:

—Chana yaan mej á. Asa' ca'vee cuchruj 'ujj ne'ej, rá so' ga —taj Mariá, xna'anj no' man se-mozó Diose a.

³⁵ Gaa ne cataj se-mozó Diose rihaan Mariá a:

—Cayáan Nimán Diose ga so', ne racuij Diose síi nucuaj ndo'o mán so', ne che'é dan cuchruj so' ne'ej sa' rihaan Diose, ne ta'níi Diose me ne'ej cuchruj so' a. ³⁶ Ne xcaj so' cuentá che'é tuvi' chana so' Elisabet se vaa nda' se chana ituun me no', taj nii, ne nda' se chana chij me no', tzaj ne aj quisij vatan' yavii nuu rque no' cuano nanj á. ³⁷ Diose me síi a'vee 'yaj cunudanj a —taj se-mozó Diose rihaan Mariá a.

³⁸ Ne cataj Mariá rihaan se-mozó Diose a:

—Dan me se nanj chana 'yaj suun che'é síi 'nij ra'a man ní' mej, ne ca'vee qui'yaj so' ndaa vaa cataj so' rihanj á —taj Mariá rihaan se-mozó Diose yo' a.

Gaa ne naxuun se-mozó Diose man so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj Mariá ca'mii no' ga Elisabet a

³⁹ Cachén doj güii, gaa ne qui'yaj chuvii Mariá si'yaj no', ne yoo ndo'o ca'anj no' 'o chuman' naj estadó Judea, 'o chuman' naj rej xraj a. ⁴⁰ Ne ca'anj no' tucúá Zacarías, ne catúj no' rá ve', ne cataj no': “Vaa nucuáá so' na'”, taj no' rihaan Elisabet a.

⁴¹ Nu' cuno Elisabet nana ca'mii Mariá, ne nu' güéj ne'ej rque no' a. Dan me se catúj Nimán Diose nimán Elisabet, ⁴² ne nucuaj ca'mii no' ga Mariá, cataj no':

—Rqué Diose xna'anj ni'yaj uruún so' rihaan cunu' danj chana a. Ne uxrá rque Diose xna'anj ni'yaj ne'ej cuchruj so' a. ⁴³ Ve'é ndo'o quirán' 'ujj se vaa ca'na' roj nij síi qui'nij ra'a man ní' tucua' a. ⁴⁴ Nu' cunoj nana cataj so' rihanj, ne nu' guun nihá' rá ne'ej, ne nu' güéj ne'ej rquej a. ⁴⁵ Cavii sa' so' che'é se amán rá so' se-nana Diose, se vaa quisij ya nu' nana ca'mii Diose rihaan so' adonj —taj Elisabet rihaan Mariá a.

⁴⁶⁻⁴⁸ Gaa ne cataj Mariá nana nihánj a:

—Nda' se chana yanj rma'an mé 'ujj, tzaj ne cunu' 'ee rá Diose ni'yaj so' manj a. Che'é dan me daj cataj ma'an Diose, ne ca'vee qui'yaj a. Nanuj rá Diose manj, ne che'é dan sa' vaa Diose, rá nimanj, ne guun nihá' ndo'o rá nimanj ni'yaj nimanj man Diose síi tinanii manj rihaan sayuun nanj adonj. Ne yaj cataj cunudanj yuvii se vaa chana quiri' ndo'o xna'anj ni'yaj mej a.

⁴⁹ Danj cataj nij so' che'é se sa' qui'yaj Diose síi nucuaj ndo'o che'ej a. Ne síi vaa sa' inanj me so' adonj. ⁵⁰ 'O 'ee rá so' man taran' nij síi uno rihaan so' a.

⁵¹ Qui'yaj Diose suun nocoo uxrá a. Nu' nij síi xta' nimán ro', qui'yaj canaan Diose rihaan nij so', ne quinavij se-nana nij so' nanj adonj. ⁵² Nu' nij síi rii ta'nga' ro', ca'nee Diose suun ra'a nij so', ne guun nij so' síi noco' nanj adonj.

Ne nu' nij síi noco' ro', guun nij so' síi quiri' ta'nga' naca, qui'yaj Diose nanj á. ⁵³ Nu' nij síi na'aan rque ro', rque Diose chraa cha' nij so', ne nu' nij ru'vee ro', cunu' nique' nij so', qui'yaj Diose a. ⁵⁴ Quisij ya nu' nana ca'mii Diose rihaan xii ní' nij síi man gaa naá a. Racuj so' man ní' sji israelitá, che'é se sji noco' man so' me ní' adonj. ⁵⁵ Nanuj rá so' ndaa vaa cataj so' rihaan xii ní' síi cu'naj Abraham, ne che'é dan 'ee rá so' man ní' sji israelitá, che'é se ta'níi ta'nij si'nó Abraham me ní' a. —Nu' nana nihánj me nana cataj Mariá a.

⁵⁶ Gaa ne va'nuj yavii cayáan Mariá tucúá Elisabet, gaa ne quinán' no' tucúá no' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'ngaa Juan síi cuta' ne man yuvii a

⁵⁷ Gaa quisíj güii ca'ngaa ta'níi Elisabet, gaa ne dan me se cuchruj no' 'o ne'ej sno'o cunii a. ⁵⁸ Cuno nij tuvi' no' se vaa ve'é uxrá qui'yaj Diose ga no', ne guun niha' uxrá rá nij so' che'é no' a. ⁵⁹ Gaa quisíj ne'ej tunj güii, gaa ne dan me se cuchi' nij síi cuta' ta'nga' nee man ne'ej ve' a. Ne nij so' me rá tu'cu'náj Zacarías man ne'ej che'é se Zacarías cu'naj rej ne'ej, ⁶⁰ tzaj ne ne ca'vej rá ni ne'ej cu'naj ne'ej danj ma'. 'O se cataj no':

—Juan cu'naj se-chuvii ta'níj á —taj no' rihaan nij so' a.

⁶¹ Tzaj ne cataj nij síi ca'na' rihaan no' a:

—Tzaj ne a 'ó tuvi' soj ne cu'naj Juan ma' —taj nij so' rihaan no' a.

⁶² Che'é dan xná'anj nij so' man rej ne'ej, daj doj ra'a nij so' tucunó nij so' a. Guun rá nij so' quene'en nij so' daj quinaj se-chuvii ne'ej, qui'yaj rej ne'ej, rá nij so' a. ⁶³ Cachín Zacarías yanj ga ra'a so', ne cachrón so' letrá rihaan yanj yo', ne: “Juan cu'naj se-chuvii ne'ej”, taj letrá cachrón so' rihaan yanj, ne che'é dan caráya'anj ndo'o nij síi ca'na' a. ⁶⁴ Nu' cachrón Zacarías letrá, ne nu' ca'vee ca'mii uún so' nanj adonj. Gaa ne guun che'é so' cataj so' se vaa ve'é uxrá qui'yaj Diose a. ⁶⁵ Ne caráya'anj nij síi yanj nichrun' se vaa quiran' Zacarías se vaa guun ya'mii so', ne ndaa taran' nij síi yanj quij nicun' estadó Judea ro', cuno ndaa vaa quiran' so' a. ⁶⁶ Taran' nij síi cuno ro', nuchruj raa, ne xná'anj nij so' man tuvi' nij so' me suun cata Juan asa' cachij so' a. Danj tu'va nij so' che'é se quene'en nij so' se vaa rqué ndo'o Diose xna'anj ni'yaj Juan a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Zacarías se vaa racuj ndo'o Diose man nij yuvi' israelitá a

⁶⁷ Racuj Nimán Diose man rej Juan síi cu'naj Zacarías, ne cataj so':

⁶⁸ —Ca'mii sa' ní' che'é Diose síi noco' ní' sij israelitá a. Ése racuj so' man ní' sij noco' man so', ne tinanii so' man ní' rihaan sayuun a. ⁶⁹ Ca'na' 'o síi nucuaj guun so' síi tinanii sa' man ní' rihaan sayuun, qui'yaj Diose a. 'O ta'níi ta'nij si'no' síi guun chij gaa naá síi cu'naj David guun so', ⁷⁰ ndaa vaa cataj nij síi nata' se-nana Diose, qui'yaj Diose gaa naá, ⁷¹ ne dan me se ca'na' síi nucuaj tinanii so' man ní' rihaan nij síi taj ri'yunj man ní', taj nij so', ne se guun nucuaj nij síi taj ri'yunj man ní' qui'yaj chi'ii nij so' man ní' ma', taj nij so' a. ⁷² Dan me se cunuu 'ee rá so' man ní' ndaa vaa cata' tu'va so' rihaan xii ní', ne yo'o nuú rá so' nu' se vaa cataj xna'anj so' se vaa qui'yaj so' che'é ní' do' a.

⁷³⁻⁷⁴ “Dan me se cataj so' rihaan xii ní' síi cu'naj Abraham se vaa ya ya tinanii so' man ní' rihaan nij síi taj ri'yunj man ní', gaa ne se chuchu'vi' ní' qui'yaj suun ní' che'é so' a. ⁷⁵ Ne gaa nica' nimán ní' rihaan Diose nu' güii gaa i'na' ní' adonj —taj Zacarías, gaa ne ca'mii uún Zacarías rihaan ma'an ta'nú so'— ⁷⁶ Ne xa' ma'án so', tzaj ne guún so' síi nata' se-nana Diose, ne Diose me síi sa' ndo'o, rej. Asino so' guun che'e ca'mii natáj, gaa ne ca'na' síi qui'nij ra'a man ní' ei. Dan me se cunuu nica' nimán yuvi', qui'yáa so', ne caráya'anj yuvi' man síi ca'na' qui'nij ra'a man ní', qui'yáa so', ⁷⁷ ne so' qui'yaj xcaj nij síi canoco' man Diose cuentá se vaa ca'vee quinavij cacun' tumé nij so' qui'yaj síi ca'na', ne ca'vee quinanii nij so' rihaan sayuun a. ⁷⁸ Danj qui'yaj Diose che'é nij so' che'é se 'ee uxrá rá Diose man nij so', ne che'é dan ca'nej so' man síi qui'nij ra'a man nij so' asa' quisíj güii ca'vee cavi' sa' ní' qui'yaj Diose adonj. ⁷⁹ Gaa ne xa' tuvi' ní' síi ne acaj cuentá do', xa' tuvi' ní' síi chu'vi' ndo'o se vaa cavi' nij so' do', tzaj ne chugugun rihaan nimán nij so', gaa ne xcaj nij

so' cuentá, gaa ne nari' taran' ní' daj qui'yaj ní', ne cunu xej nimán ní' adonj —taj Zacarías rihaan ta'níi so' a.

⁸⁰ Dan me se cachij xnii cu'naj Juan, ne guun so' síi nucuaj nimán, ne inanj rej tacaan yáán so' ndaa se quisij güii guun che'e so' nata' so' se-nana Diose rihaan nij síi israelitá a.

2

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'ngaa Jesucristó a

¹ Maan yo' ca'ngaa Juan ro', cayáán síi cu'naj Augusto síi nicaj suun emperador, ne ca'neé so' nana rihaan nij síi man taran' nij chuman' rii ta'nga' so' rihaan se vaa me rá so' naxcaj so' 'o yanj documento no se-chuvii 'o 'o nij yuvii a. ² Ne cayáán síi cu'naj Cirenio síi nicaj suun gobernador uun chij rihaan estadó Siria gaa naxagaa yanj yo' a. ³ Dan me se ca'anj cunudanj nij yuvii chuman' chiháán xii nij so', gaa ne naxagaa yanj no se-chuvii nij yuvii yo' a.

⁴ Cavii síi cu'naj José chuman' Nazaret chuman' naj estadó Galilea, ne ca'anj so' chuman' Belén chuman' naj estadó Judea a. Chuman' ca'ngaa xii so' síi guun chij gaa naá síi cu'naj David me Belén, ne che'é dan ca'anj José ndaa Belén, che'é se 'o ta'níi ta'nij si'no David me so' a. ⁵ Nicaj so' chana cu'naj Mariá chana aj guun ya xcaj so' man, ca'anj so' cano se-chuvii roj so' rihaan yanj a. Nuú rque Mariá, ⁶ ne gaa caran' roj so' Belén, ne quisij güii ca'ngaa ne'ej a. ⁷ Taj yan vaa ya'núj caran' roj so' ca'ngaa ne'ej a ma'. Dan me se daj doj rej man scúj vaa ya'núj caran' roj so' a. Ne cuchruij no' 'o ne'ej sno'o cunii ta'níi no' síi chava' a. Qui'yaj yanu' no' man ne'ej, ne ca'neé no' man ne'ej rá rihoo yan nuú co'yoo chá scúj a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa curuvi' se-mozó Diose rihaan nij síi tumé matzinj a

⁸ Dan me se mán síi tumé matzinj rej tacaan nichrun' yáj tu'va chuman' Belén, ne nicun' ta'aj nij so' xe' tumé nij so' daán nij so' rej ni' a. ⁹ Gaa ne dan me se naqui'yaa 'o se-mozó Diose rihaan nij so', ne cuchuguun uxrá rihaan nij so', qui'yaj Diose, gaa ne chucu'vi' ndo'o nij so' a. ¹⁰ Gaa ne cataj se-mozó Diose rihaan nij so' a:

—Se chucu'vi' soj ma'. 'O se ca'ná' 'un'j nata' 'un'j 'o nana sa' rihaan soj che'é rasuun qui'yaj guun niha' rá taran' nij yuvii ei. ¹¹ 'O se cuan' me se ca'ngaa 'o ne'ej chuman' chiháán David, ne ne'ej yo' ro', me síi ca'neé Diose tinanii man yuvi' rihaan sayuun, ne síi qui'nij ra'a man ní' me so' ei. ¹² Nanj vaa quene'en soj se vaa ya ca'mij rihaan soj a. Ca'anj nij soj chuman' Belén, ne nari' soj 'o ne'ej guun yanu', ne nuú so' rá rihoo chá xcuu co'yoo, ne so' me síi qui'nij ra'a man ní' a. —Danj cataj se-mozó Diose rihaan nij síi tumé matzinj a.

¹³ Dan me se nu' navij ca'mii se-mozó Diose ga nij so', gaa ne veé maan orá dan curuvi' que'eej doj nij se-mozó Diose uún, ne ve'é uxrá ca'mii nij so' che'é Diose, cataj nij so':

¹⁴ —Sa' uxrá vaa Diose, síi nicun' xta', ne gaa xej nimán nij yuvii sij sa' nimán a —taj nij se-mozó Diose rihaan nij síi tumé matzinj a.

¹⁵ Dan me se quinan' nij se-mozó Diose xta', gaa ne cataj nij síi tumé matzinj rihaan tuvi' nij so' a:

—Ca'anj ní' Belén quene'en ní' daj guun se vaa cataj xna'anj Diose rihaan ní' ei —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

16 Yoo ca'anj nij so', ne dan me se nu' cuchi' nij so', ne nu' quinari' nij so' man Mariá ga José, ne dan me se quinari' nij so' man ne'ej, nuu ne'ej rá rihoo a. 17 Dan me se gaa quene'en nij sí tumé matzinj man ne'ej, gaa ne cataj xna'anj nij so' nana ca'neé Diose rihaan nij so' che'é ne'ej rihaan Mariá ga José do', rihaan nij sí man nichrun' do' a. 18 Gaa ne caráya'anj cunudanj yuviij cuno nana ca'mii nij sí tumé matzinj yo' a. 19 Ne Mariá me se ca'neé no' cunudanj nana yo' cúu yave no', ne nuchruj raa no' che'é nana yo' a. 20 Dan me se quinan' nij sí tumé matzinj, gaa ne guun niha' uxrá rá nij so' che'é nu' nana cuno nij so' do', che'é nu' se vaa quene'en nij so' do', ne: "Sa' uxrá qui'yaj Diose á", taj nij so' a. 'O se ase vaa cataj xna'anj se-mozó Diose rihaan nij so' ro', veé danj vaa guun a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa caxrij roj nica José ne'ej ston Diose a

21 Cachén 'o tunj güii gaa ne cuta' nii ta'nga' nee man ne'ej, ne Jesús cu'naj ne'ej, qui'yaj nii, ndaa vaa cataj xna'anj se-mozó Diose gaa ataa nayon so' rque Mariá a.

22 Cachén vij chihaa güii, gaa ne quisij güii cunu sa' Mariá rihaan Diose a. Che'é dan nicaj roj so' man ne'ej ca'anj roj so' nuvií nocoo yanj chuman' Jerusalén, ne caxrij roj so' ne'ej ston Diose a. 23 'O se danj Diose taj se vaa daj a ta'nii nij yuviij israelitá sí chava' guun si'yaj Diose, ne che'é dan qui'yaj roj so' danj a. 24 Dan me se ca'anj roj so' ca'anj go' roj so' xcuu rihaan Diose ndaa vaa taj danj Diose a. Ca'vee go' yuviij vij cha'aan ca'vee go' yuviij vij culuj ca'vee, taj danj Diose a.

25 Dan me se cayáan 'o chii nga cu'naj Simeón chuman' Jerusalén a. Sij vaa nica nimán me so', ne sij noco' uxrá man Diose me uún so', ne quisij que'ee yo' na'vij uxrá so' se vaa tinanii Diose man nij yuviij israelitá rihaan sayuun a. Cayáan Nimán Diose ga so', 26 ne aj cataj xna'anj Nimán Diose rihaan so' se vaa se cavi' so' ndaa se aj quene'en ya so' man sí ca'nej Diose a. 27 Dan me se güii cuchi' roj nica José chuman' Jerusalén me se cataj xna'anj Nimán Diose rihaan Simeón se vaa ca'anj so' nuvií nocoo, ne che'é dan ca'anj so' catúj so' rque nuvií a. Gaa ne catúj roj nica José rque nuvií ga ne'ej che'é se guun rá roj so' qui'yaj roj so' ndaa vaa taj danj Diose a. 28 Gaa ne tára'a sí cu'naj Simeón ne'ej, ne nago' so' graciá rihaan Diose che'é ne'ej a. Ne nihánj me nana ca'mii so' a:

29 —Quisij ya nu' ndaa vaa cataj so' rihanj, ne che'é dan ca'vee cavij yaj, ne gaa xej nimanj, Ataj Chij. 30 Quene'en rihanj man sí ca'neé so' man tinanii man núj rihaan sayuun, 31 ne quene'en cunudanj yuviij se vaa ca'na' so' qui'yáa so' nanj á. 32 Ase vaa ya'an chuguun gaa so' tihaa so' se-tucaanj so' rihaan nij yuviij yanij, ne ca'mii sa' nii che'é níj sij israelitá, qui'yaj uún so', ese sí noco' mán so' me núj nanj adonj —taj Simeón rihaan Diose a.

33 Caráya'anj roj nica José se-nana sí cu'naj Simeón se vaa ca'mii so' che'é ne'ej, 34 ne cachúin ni'yaj Simeón rihaan Diose se vaa rque Diose xna'anj ni'yaj roj nica José a. Gaa ne cataj so' rihaan Mariá a:

—Cune' Diose man ne'ej nihánj qui'yaj suun so' rihaan Diose, ne dan me se cavii sa' uxrá que'ee tuvi' ní' sij israelitá, qui'yaj so', tzaj ne que'ee tuvi' ní' tuna, qui'yaj uún so' adonj. Dan me se ca'neé Diose man so' che'é rej xcáj yuviij cuentá che'é Diose, tzaj ne ca'mii chi'ii nii ni'yaj nii man so' adonj. 35 Ne xa' so', tzaj ne quinano ndo'o rá ma'an so' che'é so' vaa güii nanj á. Dan me se ca'vee xcáj ní' cuentá daj vaa nimán que'ee yuviij, qui'yaj so' adonj —taj Simeón rihaan Mariá a.

³⁶ Ne yáán 'o chanā hij cu'naj Ana, ne ní nata' se-nanā Diose me no', ne ta'ní sít cu'naj Fanuel me no', ne ta'ní ta'nij si'no sít cu'naj Aser me roj rej roj no' a. Xcaj chíi man no' gaa naá, ne nicaj tuvi' roj so' hij yo', gaa ne cavi' nica no', ³⁷ ne quináj no' ne ma'an no', ne quisíj no' ndaa ca'anj chihaa ca'anj yo' gaa ca'ngaa ne'ej cu'naj Jesús a. Chanā noco' uxrá man Diose me no', ne che'é dan yo'o cayáán no' nuvíi noco, ne niganj yaj a'yuj caráj guee no', ne cachíin ni'yaj no' rihaan Diose a. ³⁸ Maan orá ca'mii Simeón che'é ne'ej ro', veé maan orá dan vaj chanā hij cu'naj Ana, ne catúj no' rque nuvíi, gaa ne nago' no' graciá rihaan Diose che'é ne'ej, ne cataj xna'anj no' che'é ne'ej rihaan nij yuvi man na'vij güii tñanii Diose man nij sít man Jerusalén rihaan sayuun a.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa canicaj roj nicā José quinán' roj so' tucuā roj so' a

³⁹ Dan me se gaa quisíj qui'yaj roj nicā José se vaa taj se-tucuañj Moisés, gaa ne quinán' roj so' estadó Galilea a. Quinán' roj so' chiháán roj so' chuman' Nazaret a. ⁴⁰ Cachij ne'ej guun so' sít nucuaj a. Xnii vaa hij rá me so', ne rque uxrá Diose xna'anj ni'yaj so' a.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa ca'mii Jesucristó rihaan nij sít naqui'yaj çu se-tucuañj Moisés gaa me Jesucristó xnii a

⁴¹ Daj a yo' ca'anj roj nicā José chuman' Jerusalén gaa canuú cha'anj pascuā, ⁴² ése danj vaa tucuaán noco' nij sít israelitá a. Dan me se gaa quisíj Jesucristó chujj yo', gaa ne ca'anj roj nii so' cha'anj ga rej so' a. ⁴³ Cachén cha'anj, gaa ne quinán' roj nicā roj so', tzaj ne xnii ro', quináj Jerusalén, ne ne quene'en roj nicā roj so' se vaa quináj xnii a ma'. ⁴⁴ Quinán' xnii ga tuvi' roj so', rá roj so', ne che'é dan ca'anj roj so' a. Gaa ne rej ti'nuu guun che'e roj so' nano' roj so' man xnii rihaan tuvi' roj so', ⁴⁵ tzaj ne nuvi' yan vaj xnii a ma'. Che'é dan nanicaj uún roj so' ca'anj uún roj so' Jerusalén, ne nano' uxrá roj so' man xnii a. ⁴⁶ Quisíj va'nuj güii nano' roj so' man xnii, gaa ne ca'anj roj so' rque nuvíi noco man nij sít naqui'yaj çu se-tucuañj Moisés, ne maan dan ne xnii nanó xrej xnii nana a'mii nij so', ne achíin na'anj xnii nana çu man nij so', ⁴⁷ ne caráya'anj daj a nij sít cuno nana ca'mii xnii, ése sij nicaj uxrá cuentá me xnii, ne sa' uxrá ca'mii xnii, rá nij so' a. ⁴⁸ Ne caráya'anj roj nicā roj so' gaa quene'en roj so' se vaa ne xnii sca'núj nij sij a. Gaa ne cataj nii so' rihaan so' a:

—Ne chihán' qui'yáá ñi' man núj, man rej. Nanó ndo'o rá rée ñi' do', nanó ndo'o rá 'unj do', qui'yáá ñi', che'é se nuvíi nano' núj man ñi', rej —taj nii so' rihaan so' a.

⁴⁹ Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Taj che'é nano' roj soj manj ma'. Me che'é ne ne'en roj soj se vaa no xcuún 'unj qui'yaj suun 'unj se-tucuañj Réj ga —taj xnii rihaan roj nicā roj so' a.

⁵⁰ Tzaj ne ne cuno roj so' se-nana xnii se vaa no xcuún so' qui'yaj suun so' se-chrej Rej so' Diose a.

⁵¹ Dan me se quinán' Jesucristó chuman' Nazaret ga roj so', ne yo'o yanj uno sa' so' rihaan roj so' a. Ne yo'o nuú rá Mariá nu' ndaa vaa guun che'é so' gaa ca'ngaa so' do', nu' nana çu sa' a'mii so' do' a. ⁵² Dan me se cachij Jesucristó guun so' sít çu raq, ne caran' rá Diose ni'yaj Diose man so', ne caran' rá yuvi uún ni'yaj yuvi man so' nanj adonj.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj Juan síi cuta' ne man yuvij tacaan, ca'mii natáj so' a

1-2 Yo' xnu' cayáán síi cu'naj Tiberio síi nicaj suun emperador ro', maan yo' dan me rqué Diose se-nana Diose rihaan síi cu'naj Juan ta'níi Zacarías gaa cachéé so' tacaan a. Veé maan yo' ca'mii Diose rihaan Juan, dan me cayáán síi cu'naj Poncio Pilato síi nicaj suun gobernador uun chij rihaan estadó cu'naj Judea a. Ne veé maan yo' dan cayáán síi cu'naj Herodes síi nicaj suun tetrarca uun chij rihaan estadó cu'naj Galilea, ne cayáán tinúú so' síi cu'naj Felipe síi nicaj suun tetrarca uun chij rihaan roj estadó cu'naj Iturea ga Traconite a. Ne veé maan yo' dan cayáán síi cu'naj Lisantias síi nicaj suun tetrarca uun chij rihaan estadó cu'naj Abilinia, ne cayáán roj síi cu'naj Anás ga Caifás xrej ata suun nocoo doj rihaan nij yuvij israelitá a. Taran' nij so' me síi uun chij gaa cuchí' se-nana Diose rihaan Juan gaa cachéé so' tacaan a.

3 Dan me se cachéé Juan nu' rej naj nichrun' tu'va chraá cu'naj Jordán, ne guun che'e so' ca'mii natáj so' rihaan yuvij se vaa nuchran' nimán nij yuvij, ne tanáj nij yuvij chrej chí'ii, ne ca'vee tinavj Diose cacun' tumé nij yuvij, taj Juan adonj.

4 Dan me se qui'yaj Juan nu' ndaa vaa taj nana cachrón síi cu'naj Isaías síi nata' se-nana Diose gaa naá rihaan yanj, ne nihánj me nana cachrón so' a: "Nucuj ndo'o ca'mii natáj 'o so' rej tacaan, ne cataj so' se vaa nuchran' nimán yuvij, ne ve'é ca'mii nij yuvij ga síi 'nij ra'a man ní' asa' ca'na' so' adonj. 5 Dan me se se ca'vee quinaj a doj se chí'ii nimán ní' caráán chrej rihaan síi 'nij ra'a man ní' ca'na' so' ma'. Maan se quirij ní' nu' se chí'ii, ne caraa ní' nu' se sa' cachijin man nimán ní', ne ve'é inanj cunuú nica nimán ní', qui'yaj ní' ei. 6 Gaa ne quene'en nu' nij síi man daj a chuman' se vaa ca'vee tinanii Diose man yuvij rihaan sayuun nanj á". Dan me nana cachrón síi cu'naj Isaías rihaan yanj gaa naá naj xna'anj che'é síi cu'naj Juan a.

7 Dan me se cuchí' que'ee ndo'o yuvij rihaan Juan che'é se guun rá nij so' cuta' ne Juan man nij so' a. Gaa ne caxrij yuvaa Juan man nij so', cataj so':

—Ase vaa xcuáá yuvaa vaa soj á. Me síi cataj xna'anj rihaan soj cunanj soj, ne quinanij soj rihaan sayuun qui'yaj Diose ga. Asa' ca'vee quinanij soj rihaan sayuun, qui'yaj nanj na cata' ne soj, rá soj ga. 8 Sese ya' cunuú sa' nimán soj, ne ca'anj soj qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj yuvij cunuú sa' nimán ei. Ne tadó soj sese guun che'e soj cataj soj se vaa ta'níi ta'nij si'no síi cu'naj Abraham síi cane gaa naá me soj, ne ne tumé soj cacun', cataj soj á. Se ca'mii soj daj chí'haa mij danj ma'. Maan se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nuveé se ya'anj tiha' ta'níi ta'nij si'no síi cu'naj Abraham me soj a ma'. Maan se sese Diose rá, ne ca'vee nica Diose naá guun yahij naj rihaan yo'ó nihánj, ne qui'yaj Diose man 'o ta'níi ta'nij si'no síi cu'naj Abraham adonj. Che'é dan canoco' ya soj man Diose ei. 9 'Q se nichrun' qui'yaj Diose sayuun man nij síi na'vej rá cunó rihaan so' nanj á. Ase vaa síi oro' aga' a'ne' chruun, ne oro' so' aga' ca'ne' so' chruun ro', danj vaa Diose cuano ei. Che'é dan ase vaa 'yaj nii man chruun ro', ta'nga' danj qui'yaj Diose man nij síi ne uno rihaan so' a. Dan me se a'ne' nii chruun nuvi' chruj sa' raa, ne araa nii man chruun yo' rihaan ya'an a. Ta'nga' danj qui'yaj Diose man nij síi na'vej rá canoco' chrej sa' adonj. —Danj cataj Juan rihaan nij yuvij a.

10 Gaa ne xna'anj nij yuvij man Juan, cataj nij yuvij:

—Daj qui'yaj núj, rá so' ga —taj nij so' rihaan Juan a.

11 Gaa ne cataj Juan rihaan nij so' a:

—Sii vaa vij se-cotoó ro', caxrii uun so' 'o cotoó ston sii nuvi' se-cotoó á. Ne sii vaa se chá rihaan ro', go' so' doj se chá man nij sii nuvi' se chá rihaan á. —Danj cataj Juan rihaan nij so' a.

12 Doj tuvi' nij sii a'néj puextó ro', ca'na' rihaan Juan che'é se guun rá nij so' cutá' ne Juan man nij so' a. Ne xná'anj nij so' man Juan, cataj nij so':

—Daj qui'yaj núj, rá so', ga maestro' —taj nij so' rihaan Juan a.

13 Ne cataj Juan rihaan nij so' a:

—Inanj sa'anj no xcúun soj ca'nee soj man yuvi ro', ca'vee ca'nee soj á. Se ca'néj soj doj sa'anj man yuvi ma' —taj Juan rihaan nij so' a.

14 Gaa ne xná'anj doj tanuu man Juan a:

—Daj qui'yaj núj, rá so' ga —taj nij so' rihaan Juan a.

Ne cataj Juan rihaan nij so' a:

—Se qui'yaj soj fuerzá rque yuvi sa'anj rihaan soj a ma'. Se ca'mii ne soj che'é yuvi ne ca'nee soj sa'anj man nij yuvi a ma'. Veé doj sa'anj vaa tu'vee soj ro', guun niha' rá soj nicaj soj nanj á. —Danj cataj Juan rihaan nij tanuu a.

15 Dan me se nuchruij nij yuvi cuenta' sese sij ca'neé Diose tinanii man yuvi rihaan sayuun me Juan, ne che'é dan na'vij ndo'o nij yuvi cataj xna'anj ma'an sii cu'naj Juan daj sij me ma'an so' a. 16 Ne che'é dan cataj Juan rihaan nij so' a:

—Sii uta' ne na uun man soj mej, tzaj ne ca'na' yo'ó sii guun sca' doj rihanj a. Che'é dan me aj ne nó xcúnj nachej nuj correá 'nij tacanj so' ma'. Ne ca'na' so', ne ca'na' Nimán Diose ga so', ne caxrii ya'an so' man soj sij na'vej rá cuno rihaan Diose, ne cacaa' soj adonj. 17 Dan me se ase vaa sii oro' chruun palá vaa so' cuano adonj. Dan me se sii nicaj chruun palá ro', rii nu' 'núú trigó naj rihaan yo'óó, ne naqui'yaj chre' so' man 'núú trigó sa', ne araa so' man 'núú trigó sa' rá ve', ne anicaj so' araa so' squij ni'ya xráá trigó rihaan ya'an a. Ne ase vaa sii nicaj palá man cuano ro', danj qui'yaj sii ca'na', ne naqui'yaj chre' so' man cunudanj nij sii cunuu sa' nimán, ne caraa so' man nij sii chi'ii rihaan ya'an, ne cacaa' nij so' nu' cavii nu' ca'anj, ne daj chihaa mij se quina'áj ya'an yo' a man adonj. —Danj ca'mii sii cu'naj Juan rihaan nij yuvi yo' a.

18 Ne vaa uxrá doj chrej sa' nago' so' man nij yuvi, ne ve'é nata' so' se-nana Diose nana sa' rihaan nij so' a.

19 Dan me se cataj Juan se vaa ne chihan' qui'yaj sii nicaj suun rey sii cu'naj Herodes che'é se ca'néj so' nicá tinúú so' chana' cu'naj Herodías ne xcax so' man no' do', che'é que'ee ndo'o doj se chi'ii qui'yaj Herodes do' a. 20 Che'é se nij ndo'o qui'yaj Herodes ca'néj so' nicá tinúú so' cataj Juan, ne ca'maan ndo'o rá Herodes ni'yaj so' man Juan, ne caxrij so' taga' man Juan nanj á. Maan ta'nga' doj vaa cacun' tumé so' gaa ataa caxrii so' taga' man Juan, tzaj ne yaj caxrij so' taga' man Juan, ne doj a tumé so' cacun' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuta' ne Juan man Jesucristó a

21 Dan me se gaa ataa catuu Juan taga', ne cata' ne taran' nij yuvi, qui'yaj Juan, gaa ne cata' ne Jesucristó, ne nu' nago' Jesucristó graciá rihaan Diose, gaa ne naxra' rej xtá' a. 22 Gaa ne nanij Nimán Diose raá Jesucristó, ne ase vaa ruvi' 'o cha'aan ro', danj vaa curuvi' Nimán Diose a. Gaa ne ca'mii Diose sii nicun' xtá', cataj Diose:

—Ta'nii 'unj sii 'ee ndo'o raj man mé so', ne niha' ndo'o raj ni'yaj 'unj man so' adonj —taj Diose sii nicun' xtá' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é taran' nij xii Jesucristó a

²³ Ndaa quisij Jesucristó icó chí' yo' tá' asuun, gaa ne guun che'e so' qui'yaj suun so' se-suun so' a. Dan me se guun rej Jesucristó man síi cu'naj José, ne ta'nij José me Jesucristó, rá nij yuvii a. Ne ta'níi Eli me José a. ²⁴ Ta'níi Matat me Eli, ne ta'níi Leví me Matat, ne ta'níi Melqui me Leví, ne ta'níi Jana me Melqui, ne ta'níi José me Jana a. ²⁵ Ta'níi Matatías me José, ne ta'níi Amós me Matatías, ne ta'níi Nahum me Amós, ne ta'níi Esli me Nahum, ne ta'níi Nagai me Esli a. ²⁶ Ta'níi Maat me Nagai, ne ta'níi Matatías me Maat, ne ta'níi Semei me Matatías, ne ta'níi José me Semei, ne ta'níi Judá me José a. ²⁷ Ta'níi Joana me Judá, ne ta'níi Resa me Joana, ne ta'níi Zorobabel me Resa, ne ta'níi Salatiel me Zorobabel, ne ta'níi Neri me Salatiel a.

²⁸ Ta'níi Melqui me Neri, ne ta'níi Adi me Melqui, ne ta'níi Cosam me Adi, ne ta'níi Elmodam me Cosam, ne ta'níi Er me Elmodam a. ²⁹ Ta'níi Josué me Er, ne ta'níi Eliezer me Josué, ne ta'níi Jorim me Eliezer, ne ta'níi Matat me Jorim a. ³⁰ Ta'níi Leví me Matat, ne ta'níi Simeón me Leví, ne ta'níi Judá me Simeón, ne ta'níi José me Judá, ne ta'níi Jonán me José, ne ta'níi Eliaquim me Jonán a. ³¹ Ta'níi Melea me Eliaquim, ne ta'níi Mainán me Melea, ne ta'níi Matata me Mainán, ne ta'níi Natán me Matata a. ³² Ta'níi David me Natán, ne ta'níi Isai me David, ne ta'níi Obed me Isai, ne ta'níi Booz me Obed, ne ta'níi Salmón me Booz, ne ta'níi Naasón me Salmón a.

³³ Ta'níi Aminadab me Naasón, ne ta'níi Aram me Aminadab, ne ta'níi Esrom me Aram, ne ta'níi Fares me Esrom, ne ta'níi Judá me Fares a. ³⁴ Ta'níi Jacob me Judá, ne ta'níi Isaac me Jacob, ne ta'níi Abraham me Isaac, ne ta'níi Taré me Abraham, ne ta'níi Nacor me Taré a. ³⁵ Ta'níi Serug me Nacor, ne ta'níi Ragau me Serug, ne ta'níi Peleg me Ragau, ne ta'níi Heber me Peleg, ne ta'níi Sala me Heber a. ³⁶ Ta'níi Cainán me Sala, ne ta'níi Arfaxad me Cainán, ne ta'níi Sem me Arfaxad, ne ta'níi Noé me Sem, ne ta'níi Lamec me Noé a. ³⁷ Ta'níi Matusalén me Lamec, ne ta'níi Enoc me Matusalén, ne ta'níi Jared me Enoc, ne ta'níi Mahalaleel me Jared, ne ta'níi Cainán me Mahalaleel a. ³⁸ Ta'níi Enós me Cainán, ne ta'níi Set me Enós, ne ta'níi Adán me Set a. Ne Adán ro', me síi qui'yaj ma'an Dioso man a. Nu' nij so' me xii Jesucristó cumán gaa naá a.

4

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun ndo'o rá síi chree tihq' yu'unj so' man Jesucristó a

¹ Dan me se naraa Nimán Dioso nu' nimán Jesucristó, gaa ne cavii Jesucristó tu'va chraá cu'naj Jordán, ne ca'anj so', vaj so' rej tacaan, qui'yaj Nimán Dioso a. ² Ne vij chihaa ya güii guun rá síi chree tihq' yu'unj síi chree man Jesucristó, che'é rej guun rá so' canoco! Jesucristó man so' a. Ne a 'ó xco' chraa ne chá Jesucristó cunu' vij chihaa güii ma'. Gaa quisij nu' vij chihaa güii, gaa ne quina'aan ndo'o rque Jesucristó a. ³ Gaa ne dan me se cataj síi chree rihaan Jesucristó, ne:

—Sese ya ya ta'nij Dioso mé so', ne cataj so' rihaan yahij nihánj se vaa guun yo' rachuún chá so' á —taj síi chree rihaan Jesucristó a.

⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so', ne:

—Danj Dioso taj: “Nuveé inanj se chá me se achiin rihaan yuvii, ne ca'vee cayáan sa' yuvii ma'”. Inanj danj taj danj Dioso —taj Jesucristó rihaan síi chree yo' a.

⁵ Gaa ne dan me se nicaj sí chree man Jesucristó cavii so' 'o rej xta' ndo'o, gaa ne tihaan so' man cunudanj nij chuman' naj rihaan chumi rihaan Jesucristó rque orún' orá nii a. ⁶ Gaa ne cataj so' rihaan Jesucristó, ne:

—Rque 'unj nu' chuman' nihánj do', nu' se sa' man nij chuman' nihánj do', mán so' a. 'Q se aj ca'vej Diose guun chij 'unj rihaan nij chuman' yo', ne che'é dan ca'vee qui'yáj guun chij náá guun yuvi rihaan chuman' yo' adonj. ⁷ Che'é dan sese canicun' ruj so' rihanj, ne guun si'yáá so' man nu' nihánj, qui'yáj adonj. —Danj cataj sí chree rihaan Jesucristó a.

⁸ Ne canicaj Jesucristó cataj Jesucristó rihaan sí chree:

—Daj chihaa mij se canicun' ruj 'unj rihaan so' a ma'. 'Q se danj Diose taj nana nihánj, se vaa: “Rihaan orún' Diose sí 'nij ra'a man ní' canicun' ruj so', ne a 'o rihaan tuví so' se ca'vee na'vij so' ma'”. Danj taj danj Diose adonj —taj Jesucristó rihaan sí chree yo' a.

⁹ Gaa ne nicaj sí chree man Jesucristó ca'anj so' chuman' Jerusalén, ne tacavii so' man Jesucristó raá nuví nocoo, ¹⁰ ne cataj so' rihaan so', ne:

—Sese ya ta'nij Diose mé so', ne güej so', ne nanij guée so' rihaan yo'óó á. 'Q se danj Diose taj: “Ca'ne' Diose suun rihaan nij se-mozó so' se vaa cutumé nij so' mán so' a”, taj danj Diose, ne taj uún yo': ¹¹ “Caráán ra'a nij so' mán so', se gaa nanj cano che'é so' yahij ma'”. Danj a'mii danj Diose —taj sí chree rihaan Jesucristó adonj.

¹² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan sí chree a:

—Tzaj ne ne nó xcúnj qui'yáj danj ma'. 'Q se taj uún danj Diose a: “Se guun quiri'yunj so' man Diose sí 'nij ra'a man ní', ne tihá' so' man so' ma'”. Inanj danj a'mii danj Diose rihaan ní' adonj —taj Jesucristó rihaan sí chree a.

¹³ Danj qui'yaj sí chree, tzaj ne a doj ne cuchuman rá Jesucristó a man adonj. Gaa ne ca'ne' rá sí chree doj güii ga Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun che'e Jesucristó tucu'yón so' se-nana Diose man nij yuvi man estadó Galilea a

¹⁴ Dan me se nan' Jesucristó estadó Galilea, ne yo'o racuíj ndo'o Nimán Diose man so', ne cuchí' nana che'é so' rihaan nij yuvi man nu' nij chuman' naj estadó Galilea a. ¹⁵ Ca'anj Jesucristó daj a nij ve' tucu'yón nij yuvi israelitá se-tucuanj Moisés, ne tucu'yón so' se-nana Diose man nij yuvi, ne ve'é uxrá ca'mii taran' nij yuvi che'é so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nucu' Jesucristó chiháán so', ne ca'mii natáj so' a

¹⁶ Gaa ne dan me se nucu' uún Jesucristó chiháán so' chuman' Nazaret rej cachij so' a. Gaa quisij güii naránj rá nij yuvi israelitá, ne catáj so' rá ve' tucu'yón nij so' se-tucuanj Moisés, ese danj inanj cu'yón so' qui'yaj so' a. Gaa ne canicun' caya so' nayaá so' danj Diose rihaan nij yuvi a. ¹⁷ Sí tumé yanj quiri yanj no nana cachrón sí cu'naj Isaías sí nata' se-nana Diose gaa naá, ne caxrij so' ston Jesucristó a. Nacuchra' Jesucristó yanj, ne nari' so' rej no nana nihánj a: ¹⁸ “Yanj Nimán Diose ga 'unj, ne che'é dan nari' Diose manj ca'anj ca'mii natáj 'unj nana sa' rihaan nij sí niqee a. Ca'née Diose manj ca'mii natáj 'unj rihaan nij sí 'nij taga' cataj 'unj se vaa curihanj nij so' cachee yuun nij so' a. Ne ca'née Diose manj racuíj 'unj man nij sí tuchri naxra' rihaan nij so', ne ca'née Diose manj racuíj 'unj man nij sí ran' sayuun uún nanj á. ¹⁹ Ca'née Diose manj cataj xna'anj 'unj se vaa yaj ro', me rá Diose cavij sa' nij sí nocó' man so' qui'yaj so' adonj.” ²⁰ Nu' nihánj me nana nayaá

Jesucristó, gaa ne nacué uún so' yanj ne nago' uún so' man sí tumé yanj, gaa ne ca'anj quitaj so' chruun xlá a. Tzaj ne ni'yaj uxrá cunudanj nij yuvij man rque ve' yo' man so', ²¹ ne che'é dan ca'mii uún so', cataj so':

—Veé cuano nihánj me se aj quisíj ya nu' nana nihánj, ne 'unj sij nayaa nana nihánj cuno soj me sí qui'yaj nu' se vaa taj nana nihánj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²² Sa' uxrá ca'mii Jesucristó, cataj nij yuvij, ne caráya'anj nij so' cuno nij so' se vaa ve'é uxrá vaa nana ca'mii Jesucristó a. Gaa ne dan me se xná'anj nij so' man tuvi' nij so' sese nuvéé ta'nij José sí ne chiháán ní' me so', xná'anj nij so' man tuvi' nij so' a. ²³ Che'é dan me ca'mii Jesucristó nana nihánj rihaan nij so' a:

—Ne'én 'unj se vaa cataj soj nana nihánj rihanj a: “Sese ya sij 'yaj cono'ó mé so', ne qui'yaj cono'ó so' man ma'án so' á”, cataj soj rihanj che'é se cuno soj se vaa que'ee suun sa' nocó qui'yaj chuman' Capernaum a. Ne cataj soj rihanj se vaa qui'yaj suun sa' nocó tuvi' yo' chuman' chiháán ní' nihánj uún a. ²⁴ Tzaj ne vaa nana nihánj nana cataj ma'anj rihaan soj uún a: “Xa' sí nata' se-nana Diose, tzaj ne ne amán rá tuvi' so' ni'yaj nij so' man so' ma'”, me nana taj 'unj no soj a.

²⁵ “Dan me se cuno soj ca'mij á. Ne'en soj se vaa gaa cayáán sí cu'naj Elías sí nata' se-nana Diose gaa naá, ne cachén va'nuj yo' táa yanéé, ne ne caman', ne che'é dan guun uxrá x'naa nu' chiháán nij sí israelitá, ne yo' dan me se cayáán que'ee chana cavi' nica chiháán nij sí israelitá a. ²⁶ Tzaj ne a 'ó chana nique cayáán chiháán nij sí israelitá ro', ne ca'nej Diose man Elías rihaan no', racuíj so' man no' ma'. Maan se rihaan orún' chana nique ne chuman' Sarepta chuman' nocó' man chuman' Sidón ca'née Diose man Elías, ne nda' se nuvéé chana israelitá me no', tzaj ne racuíj Elías man no' adonj.

²⁷ “Ne ne'en soj se vaa que'ee yuvij quiran' ndo'o luj ri'yuj cayáán chiháán nij sí israelitá gaa cayáán sí cu'naj Eliseo sí nata' se-nana Diose gaa naá a. Tzaj ne a 'ó nij so' ne nahuun ma'. Maan se orún' sí cu'naj Naamán sí cavii rej yanij cu'naj Siria nahuun, qui'yaj Eliseo adonj. —Danj cataj Jesucristó rihaan nij sí man rá ve' tucu'yón nii se-tucuanj Moisés ve' ne chiháán nij so' a.

²⁸ Cuno nij yuvij ndaa vaa cavii sa' nij sí man chuman' yanij, ne guun xcoj ruvaá rá nij so', gaa ne ca'maan rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a. ²⁹ Naxumaan nij so' nicaj nij so' man Jesucristó ca'anj nij so' tu'va chuman' a. Ne dan me se chuman' yo' ro', naj xráá 'o tacaan ruvaá ndo'o a. Ne nicaj nij so' man Jesucristó ca'anj nij so' rej ruvaá, ne guun rá nij so' tanij nij so' man Jesucristó rej ruvaá a. ³⁰ Tzaj ne cachén Jesucristó sca'núj nij yuvij, ne ca'anj so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quirii Jesucristó man yo'o nana chree nimán 'o snó'o a

³¹ Gaa ne ca'anj Jesucristó chuman' Capernaum chuman' naj estadó Galilea, ne güii naránj rá nij yuvij israelitá ca'anj Jesucristó ve' tucu'yón nij so' se-tucuanj Moisés, ne tucu'yón so' se-nana Diose man nij yuvij a. ³² Ne caráya'anj nij yuvij se-nana so', che'é rej ase vaa a'mii 'o sí uun chij ndo'o ro', danj ca'mii so' rihaan nij yuvij a.

³³ Ne dan me se yáán 'o sí nuu nana chree nimán rá ve' yo', ne nucuaj ndo'o caguáj so', ne cataj so' se vaa:

34 —Me che'é ra'yunj so' man núj, ga Jesús Nazareno'. 'Ná' so' tarí' so' man núj na'. Ne'enj mán so' se vaa sí' guëë cavii rihaan Dioşë mé so' adonj —taj sí' nuu nana chree nimán rihaan Jesucristó a.

35 Gaa ne canicaj Jesucristó caxrj yuvaa so' man nana chree nuu nimán snó'o yo', ne cataj so':

—Dínj tu'vá so' curihanj so' cuaj nimán sí' nihánj á —taj Jesucristó rihaan nana chree yo' a.

Ndaa naxru' ma'an snó'o rej tanuu nij yuvij, qui'yaj nana chree, gaa ne curihanj nana chree nimán snó'o yo', ne nahuun sa' so', taj a doj chi'ij ran' so' a ma'. 36 Gaa ne ca'anj uxrá rá nij yuvij, ne xná'anj nij so' man tuvi' nij so', cataj nij so':

—Daj sij me sí' a'mii nana nihánj, ne uun chij so' rihaan nana chree, ne urihanj nij nana chree nimán yuvij 'yaj sí' nihánj ga —taj nij yuvij ni'yaj nij yuvij man Jesucristó a.

37 Gaa ne cuchi' nana che'é Jesucristó rihaan cunudanj nij yuvij man nichrun' chuman' Capernaum yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun nii chej Simón Pedró, qui'yaj Jesucristó a

38 Dan me se curihanj Jesucristó rá ve' tucu'yón nii se-tucuanj Moisés, ne ca'anj so' tucua' sí' cu'naj Simón a. Ne ran' nii chej Simón chi'ij nacaa yuvaa, ne che'é dan cachiín ni'yaj nii rihaan Jesucristó che'é no' a. 39 Gaa ne ca'anj Jesucristó canicun' so' rej tu'va yuvéé naj no', ne ca'ne' so' suun rihaan chi'ij se vaa quix'neë chi'ij xráá no' a. Gaa ne nu' quix'néj chi'ij xráá no', qui'yaj Jesucristó a. Ne veé maan orá dan naxagaa no', ne qui'yaj chuvij no' cha' nij so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun que'ëë sí' ran', qui'yaj Jesucristó a

40 Cata' güii, ne nicaj nij yuvij cunudanj tuvi' nij so' sí' ran', vaj nij so' rej ne Jesucristó a. Que'ëë ndo'o chi'ij ran' nij so' a. Ne ca'anj Jesucristó, cuta' so' ra'a so' raá ndaa 'o' 'o' nij sí' ran', gaa ne nahuun taran' nij so', qui'yaj Jesucristó a. 41 Ne que'ëë nij sí' ran' ro', curihanj nana chree nimán uún, ne caguáj nij nana chree yo', ne cataj nij so' se vaa ta'ní' Dioşë me Jesucristó a. Tzaj ne caxrj yuvaa Jesucristó man nij nana chree, ne ne ca'vej rá Jesucristó ca'mij nij so' nana vaa danj a. 'O se quene'en nij so' se vaa sij ca'néé Dioşë tinanii man yuvij rihaan sayuun me Jesucristó, ne ne ca'vej rá Jesucristó guun cuentó che'é so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj Jesucristó nu' nij ve' tucu'yón nij yuvij israelitá se-tucuanj Moisés, ca'mii natáj so' a

42 Rej taxrej cavii Jesucristó chuman' Capernaum ca'anj so' rej tacaan a. Gaa ne nano' nij sí' man Capernaum man so', ne gaa nari' nij so' man Jesucristó, gaa ne caráán nij so' chrej rihaan Jesucristó, ne:

—Se ca'vee ca'anj so' rej yanj ma' —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

43 Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Vaa ndo'o suun rihaan 'unj ca'anj 'unj yo'ó nij chuman' uún, ne nata' 'unj nana sa' nihánj rihaan nij sí' ne yo'ó chuman' se vaa guun chij Dioşë rihaan chumij nihánj adonj. 'O se che'é nana sa' nihánj me ca'néé Dioşë manj ca'naj rihaan chumij nihánj ca'mij natáj 'unj rihaan cunudanj nij yuvij adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí' man Capernaum a.

⁴⁴ Gaa ne ca'ne' rá nij so', ne ca'anj Jesucristó nu' nij ve' tucu'yón nij yuvií israelitá se-tucuanj Moisés ve' yanj estadó Judea, ne ca'mii natáj so' nana sa' a.

5

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quiri' uxrá nij tuvi' Simón Pedró xcuaaj, qui'yaj Jesucristó a

¹ Dan me se 'o güii canicun' Jesucristó tu'va na lacuaná cu'naj Genesaret, ne cuchi' uxrá yuvií rej nicun' so', ne cunuu chre' ndo'o nij so' che'é se guun rá nij so' cunó nij so' se-nana Diose a. Dan me se ndaa raan ma'an man nij so' x'núú Jesucristó a. ² Dan me se quene'en Jesucristó vj rihoon naj tu'va na lacuaná, ne sí uta xcuaaj me nij sí sí'yaj rihoon yo', ne tanáj nij so' se-rihoon nij so' 'o orá níi, ne ca'anj na'nu' nij so' xnánj nij so' a. ³ Dan me se catúj Jesucristó rá 'o rihoon, ne se-rihoon sí cu'naj Simón me yo', ne cachíin ni'yaj Jesucristó rihaan Simón se vaa qui'yaj so' se ndo'o cuxuun so' rihoon ca'anj rihoon yo' doj rihaan na a. Gaa ne cayáan Jesucristó rque rihoon, ne tucu'yón so' se-nana Diose man nij yuvií man tu'va na a. ⁴ Quisíj tucu'yón Jesucristó man nij yuvií, gaa ne cataj so' rihaan Simón, ne:

—Nícaj so' rihoon ca'anj so' rej cunuú doj na, gaa ne tiguíj soj nanj rá na á —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁵ Tzaj ne cataj Simón rihaan Jesucristó, ne:

—Nigan' qui'yaj suun uxrá núj, tiguíj ndo'o núj nanj rá na, tzaj ne a 'o xcuaaj ne quirí' núj, man maestro. Tzaj ne maan che'é se ma'an so' cataj, ne ca'anj tiguíj uún núj nanj rá na nanj á —taj Simón rihaan Jesucristó a.

⁶ Dan me se ca'anj tiguíj uún nij tuvi' Simón nanj rá na, ne quiri' uxrá nij so' xcuaaj ndaa quisin' ma'an xnánj nij so', qui'yaj xcuaaj a. ⁷ Che'é dan canacúun nij so' man tuvi' nij so' sí nuu rque yo'ó rihoon, che'é rej guun rá nij so' racuíj tuvi' nij so' man nij so' a. Dan me se ca'na' nij tuvi' nij so' yan nicun' nij so', ne caraa uxrá nij so' xcuaaj rque roj rihoon a. Ne uxrá caraa roj rihoon, ne daj doj se ca'anj nij roj rihoon rque na nanj á. ⁸ Dan me se quene'en Simón Pedró se vaa qui'yaj Jesucristó, gaa ne ca'anj canicun' ruj so' rihaan Jesucristó, cataj so':

—Nuveé sji canicun' nichrun' rihaan so' mej a ma'. Sji atá ndo'o cacun' mej nanj á —taj Simón rihaan Jesucristó a.

⁹ Dan me se ca'anj ndo'o rá nij tuvi' Simón se vaa quiri' uxrá nij so' xcuaaj a.

¹⁰ Ne ca'anj rá sí cu'naj Jacobo do', sí cu'naj Juan do', che'é xcuaaj a. Ne tuvi' Simón me roj so', ne ta'níi sí cu'naj Zebedeo me roj so' a. Ne dan me se cataj Jesucristó rihaan Simón, ne:

—Se cucu'ví' so' ma'. 'O se rej rihaan ní' me se guún so' sí naqui'yaj chre' yuvií canoco' yuvií manj á —taj Jesucristó rihaan Simón a.

¹¹ Gaa ne nícaj nij so' se-rihoon nij so' ca'anj nij so' ndaa tu'va na a. Gaa ne tanáj nij so' cunudanj nij rasuun yo', ne canoco' nij so' man Jesucristó, ne ca'anj nij so' ga so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o sí ran' luj ri'yuj, qui'yaj Jesucristó a

¹² Dan me se 'o güii caran' Jesucristó 'o chuman', ne cuchi' 'o sí ran' ndo'o luj ri'yuj rihaan so' a. Gaa quene'en sí ran' yo' man Jesucristó, gaa ne canicun' ruj so' rihaan Jesucristó, ne cachíin ni'yaj so' rihaan Jesucristó, cataj so':

—Sese me rá sɔ', ne ca'vee ca'nee sɔ' chí'ij xrá, Señor —taj so' rihaan Jesucristó a.

¹³ Gaa ne cuta' Jesucristó ra'a Jesucristó raá sí ran', ne cataj Jesucristó:

—Me raj qui'yáj danj ei. Nahuún sɔ', qui'yáj adonj —taj Jesucristó rihaan so' a.

Nu' danj cataj Jesucristó, ne nu' quinavij luj xráá sí ran' a.

¹⁴ Dan me se ca'ne' Jesucristó suun rihaan sí nahuun yo', ne se cataj xna'anj so' rihaan a 'ó yuvij che'é se vaa quiran' so' ma'. Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan so' a:

—Ca'anj sɔ' rihaan xrej, ne tijaán sɔ' mán sɔ' rihaan xrej se vaa nahuún sɔ', ne rque sɔ' rihaan Diose se vaa cataj sí cu'naj Moisés gaa naá ndaa vaa nɔ xcúun sɔ' rque sɔ' rihaan Diose che'é yan nahuún sɔ' adonj. Gaa ne xcaj nij xrej cuentá se vaa nahuún sɔ' qui'yáj adonj —taj Jesucristó rihaan sí nahuun yo' a.

¹⁵ Tzaj ne cha'nuu ndo'o nana che'é se vaa quiran' sí nahuun yo', ne che'é dan cunu chre' ndo'o nij yuvij rej vaj Jesucristó a. Guun rá nij so' cunɔ nij so' se-nana Jesucristó, ne guun rá nij sí ran' x'nee chí'ij xráá nij so' uún a.

¹⁶ Tzaj ne naxuun Jesucristó man so' rihaan nij yuvij, ne ca'anj so' rej tacaan, ne cachún ni'yaj ndo'o so' rihaan Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o sí na'vee cachee, qui'yaj Jesucristó a

¹⁷ 'O güii me se ne Jesucristó rá 'o ve', ne tucu'yón so' se-nana Diose man yuvij, ne ne doj sí fariseo ga sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rá ve' yo', ne mán sí cavii chuman' Jerusalén dɔ', yo'ó nij chuman' naj estadó Judea dɔ', nij chuman' naj estadó Galilea dɔ', mán ga nij so' rá ve' yo' a. Ne Diose sí 'nij ra'a man ní' ro', racuj ndo'o man Jesucristó, ne nahuun ndo'o nij sí ran', qui'yaj Jesucristó a. ¹⁸ Dan me se táá 'o sí na'vee cachee rihaan yuvéé, ne táá chíhā nū man so' ca'na' nū rihaan Jesucristó a. Tzaj ne man ndo'o yuvij rá ve' ne Jesucristó, ne nano' nij so' rej catuu nij so' rá ve' cuchruj nij so' man sí ran' rihaan Jesucristó a. ¹⁹ Tzaj ne taj se qui'yá' ca'vee cachēn nij so' sca'núj nij yuvij a. Che'é dan cavii nij so' xráá ve', ne caya' nij so' yu'uj xráá ve', che'é rej ca'vee tjanij nij so' man sí ran' rihaan Jesucristó a. ²⁰ Gaa quene'en Jesucristó se vaa cummán uxrá rá nij tuvi' sí ran' yo' se vaa ca'vee nahuun so' qui'yaj Jesucristó, gaa ne cataj Jesucristó rihaan sí ran' yo', ne:

—Navij cacun' xráá sɔ', nanj tinuj —taj Jesucristó rihaan so' a.

²¹ Ne cuno nij sí fariseo cuno nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés cuno nana ca'mii Jesucristó, gaa ne nuchruj raá nij so' nana nihánj ga tuvi' nij so' a:

—Daj sij me sí nihánj, ne a'mii so' nana vaa nij rihaan Diose ga. Orún' Diose uun nucuaj tinavj cacun' xráá yuvij nanj á —taj nij so' ga tuvi' nij so' a.

²² Quene'en Jesucristó daj nuchruj raá nij so', ne che'é dan cataj so' rihaan nij so' a:

—Me che'é nuchruj raá soj nana nanj ga. ²³ Tu'va rma'án 'unj se vaa navij cacun' xráá sí nihánj, rá soj a na'. Ca'vee cataj uun ní' navij cacun' xráá sí nihánj na'. Ase ca'vee doj cataj ní' naxagaa so', ne cachee so' cuaj, cataj ní' xa'. ²⁴ Dan me se me rá 'unj xcaj soj cuentá se vaa sí ca'néé Diose nicanj yu'unj man yuvij mej ne nɔ xcúun 'unj tjaníí 'unj cacun' xráá nij yuvij man rihaan chumij nihánj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Dan me se cataj Jesucristó rihaan sí na'vee cachee a:

—Rihaan so' sji na'vee cachee taj 'unj, ne nacue so' tuvée so', ne nán' so' tucúa so' á —taj Jesucristó rihaan sí naj rihaan yuvée yo' a.

²⁵ Nu' danj tu'va Jesucristó, gaa ne nu' naxagaa sí ran' yo' ni'yaj taran' nij yuvij a. Gaa ne nacué so' tuvée so', gaa ne nan' so' tucúa so', ne ve'é uxrá ca'mii so' che'é Diose a.

²⁶ Dan me se ca'anj rá taran' nij yuvij man rá ve' yo', ne cataj nij yuvij se vaa ve'é uxrá qui'yaj Diose a. Ne cuchu'vi' ndo'o nij yuvij, ne cataj nij yuvij se vaa:

—Niha' uxrá vaa suun sa' nocoo quene'en ní' cuan' adonj —taj nij yuvij yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nacúún Jesucristó man Leví, ne canoco' Leví man so' a

²⁷ Quisij nahuun sí ran' yo', gaa ne curihanj Jesucristó xe', ne quene'en so' man 'o sí a'néj puextó cu'naj Leví a. Ne ne sí cu'naj Leví 'o ve' a'néj ni puextó man yuvij a. Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so', ne:

—Canocó' so' manj, ca'anj ní' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

²⁸ Gaa ne tanáj Leví man cunudanj rasuun nicaj so', ne naxumaan so', canoco' so' man Jesucristó, ca'anj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá Jesucristó racúj so' man nij sí tumé cacun' a

²⁹ Gaa ne canuú ndo'o cha'anj nocoo tucúa Leví che'é Jesucristó, qui'yaj Leví a. Ne man que'ee ndo'o tuvi' so' sí a'néj puextó do', que'ee yo'ó yuvij do', mán tucúa Leví, ne ne nij so' ga nij tuvi' Jesucristó a. ³⁰ Dan me se man nij sí fariseo do', sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés noco' man nij sí fariseo do', gaa ne ca'mii chí'ij nij so' che'é Jesucristó rihaan nij sí tucuyón se-nana Jesucristó a. Dan me se cataj nij sí fariseo ga nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés:

—Me che'é chá soj chraa ne 'o soj na ga nij sí a'néj puextó do', ga yo'ó nij sí tumé cacun' do', ga —taj nij so', xná'anj nij so' man nij sí tucuyón se-nana Jesucristó a.

³¹ Gaa ne dan me se cataj ma'an Jesucristó rihaan nij so' a:

—Sí vaa nucuaj ro', ne nano' nij so' man doctor ma'. Maan se sí ran' ro', me sí nano' man doctor adonj. Gaa ne ase vaa sí ran' ro', danj vaa nij sí nihánj adonj. ³² O se ne ca'na' 'unj canacunj 'unj man sí sa' ma'. Che'e nij sí tumé cacun' ca'naj se vaa canicaj nimán nij so' ne canoco' nij so' se-nana adonj. Tzaj ne sese sí sa' me soj, rá soj, ne nuveé sij canacunj 'unj man me soj ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é ne toco' nij sí tucuyón se-nana Jesucristó x'naa man ma'an nij so' a

³³ Gaa ne nij sí fariseo ga nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés me se cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Me che'é, ne nij sí tucuyón se-nana Juan sí uta' ne man yuvij me se toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' do', na'vij nij so' do', ne veé danj 'yaj nij sí tucuyón se-nana núj sij fariseo do', tzaj ne nij sí tucuyón se-nana so' me se ne toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' do', ne na'vij nij so' do', rihaan Diose ga —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³⁴ Ne cataj Jesucristó rihaan nij so':

—Ase vaa sí cuchrui sa'anj vaa 'unj, ne asa' ca'vee toco' nij sí man gaj x'naa man ma'an nij so', rá soj ga. Ase vaa sí cataj xcaj man chana ne man

tuvi' so' dɔ', danj vaa nij síi man nihánj cuano, ne anuû ndo'o cha'anj man nij so', ne se ca'vee toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' cuano ma'. ³⁵ Tzaj ne vaa güii, ne guun yanjij 'unj rihaan nij so', qui'yaj yuvij, gaa ne nano rá nij síi nihánj, gaa ne toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo ga nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés yo' a.

³⁶ Gaa ne ca'mii Jesucristó yo'ó nana rihaan nij so', cataj so':

—Ase vaa yatzi' sin' vaa tucuaán nga noco' soj, ne se guun cusin' ní' yatzi' naca ne na'nej ní' man yatzi' nga ma'. Sese danj qui'yaj ní', gaa ne quirj' nu' yatzi' naca yo', qui'yaj yatzi' nga nanj adonj. Gaa ne ino uxrá gaa yatzi' naca, qui'yaj yatzi' nga yo' nanj adonj. ³⁷ Ne dan me se ase vaa nuj nga nuj araa nii na vinó vaa uún soj a. Ne se ca'vee tucu'yón 'unj se-tucuanj 'unj man soj ma'. 'O se ase vaa na vinó naca vaa nana tucu'yón 'unj, ne se guun caraa yuvij na vinó naca rque nuj nga ma'. Sese danj qui'yaj yuvij, ne cuyanj na vinó cunu xee na vinó, ne se cacua' nuj nga ma'. Che'é dan canuu yo', ne cayanj na vinó rihaan yo'ó a. ³⁸ Che'é dan araa nii na vinó naca rque nuj naca, ne 'o mán sa' na vinó rque nuj yo' a. Che'é dan inanj rihaan síi naca síi ne noco' tucuaán nga tucu'yón 'unj se-nanaj nanj adonj. ³⁹ Ne taj síi guun rá co' o na vinó naca, sese aj co' o so' na vinó nga ma'. 'O se sa' doj vaa na nga, cataj so' nanj á. Ne danj vaa guee soj, inanj tucuaán nga noco' soj, ne che'é dan na'vej soj canoco' doj tucuaán naca nanj adonj. —Danj cataj Jesucristó rihaan nij síi fariseo dɔ', rihaan nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés dɔ' a.

6

Nana nihánj taj xna'anj che'é güii naránj rá ní' a

¹ 'O güii naránj rá nij yuvij israelitá cachén Jesucristó ga nij síi tucu'yón se-nana so' rque 'o naa 'nuú trigó a. Ne cuta nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó doj caa trigó, ne tuguáj ra'a nij so' caa, gaa ne chá nij so' doj trigó a. ² Gaa ne xna'anj ta'aj síi fariseo man nij so', cataj nij so':

—Me che'é 'yaj soj danj ga. Ne nó xcúún ní' cuta ní' trigó güii naránj rá ma' —taj nij síi fariseo rihaan nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó a.

³ Tzaj ne cataj ma'an Jesucristó rihaan nij síi fariseo a:

—Me che'é, ne ne nayaá soj rihaan danj Diose daj qui'yaj síi cu'naj David gaa naá a. Gaa quina'aan rque nij tuvj' nij so', ⁴ gaa ne catúj so' rá nuví, ne chá so' rachrúún taj rihaan se-mesa Diose a. Ne go' uún so' chá nij tuvi' so' uún a. Ne ne nó xcúún nij so' chá nij so' rachrúún yo', maan se orún' nij xrej nó xcúún chá rachrúún yo' a. Tzaj ne maan che'é se rque nij so' na'aan uxrá, gaa ne chá nij so' rachrúún yo' nanj adonj. Tzaj ne ne cataj Diose se vaa tumé síi cu'naj David cacun' ma' —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo a.

⁵ Gaa ne canicaj so', cataj uún so' a:

—Síi ca'née Diose njcaj yu'unj man yuvij mej, ne no xcúnj quirij ta'ngaj daj qui'yaj yuvij güii naránj rá yuvij adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o síi nacoo ra'a, qui'yaj Jesucristó a

⁶ Dan me se yo'ó güii naránj rá nij yuvij israelitá ro', catúj Jesucristó rque 'o ve' tucu'yón nij so' se-tucuanj Moisés, ne tucu'yón so' se-nana Diose man nij yuvij a. Ne dan me se yaán 'o snó'o rá ve' yo', ne nacoo ra'a so' rej nuva' so' a. ⁷ Ne nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij dɔ', nij síi fariseo dɔ', yaán nij so' rá ve', ne tumé uxrá nij so' man Jesucristó sese nahuun yuvij

qui'yaj so' gaa güii naránj rá nij so' a. Dánj qui'yaj nij so' che'é rej guun rá nij so' cutá' nij so' cacun' xráá Jesucristó a. ⁸ Tzaj ne quene'en Jesucristó se vaa guun rá nij so', gaa ne cataj so' rihaan síi nacoó ra'a a:

—Naxumaan so' canicun' cayá so' sca'núy á —taj Jesucristó rihaan so' a.

Gaa ne naxumaan so', ne canicun' cayá so' sca'núy nij yuvij a.

⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij síi nanó chí'ijí rá a:

—Cuanó nihánj me se xná'anj 'unj man soj che'é güii naránj rá xa'. No xcúun ní' racují ní' tuvi' ní' na'. Ase no xcúun ní' qui'yaj chí'ijí ní' man tuvi' ní' xa'. Daj qui'yaj ní' rá soj gaa güii naránj rá ní' ga. Ne nó xcúun ní' tinanii ní' man tuvi' ní' rihaan sayuun gaa güii naránj rá gaa a na'. Ní'yaj un ní' caví' so' gaa güii naránj rá gaa a na'. —Dánj taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁰ Gaa ne ni'yaj Jesucristó man cunudanj nij yuvij man rque ve' yo', gaa ne cataj so' rihaan síi nacoó ra'a a:

—Tucúa so' ra'a so' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

Ne tucúa so' ra'a so', ne cunuu sa' ra'a so' adonj. ¹¹ Tzaj ne ca'maan ndo'o rá nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés ga nij síi fariseo, ne guun rá nij so' ga tuvi' nij so' daj gaa qui'yaj chí'ijí nij so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa narij Jesucristó chuvij apóstol ca'anj nataq se-nana so' a

¹² Dan me se cachén doj güii, gaa ne ca'anj Jesucristó rej quij, ca'anj cachinj ni'yaj so' rihaan Diose a. Nigan' quináj so' quij cachún ni'yaj so' rihaan Diose a. ¹³ Ranga', gaa ne canacúun Jesucristó man cunudanj nij síi tucu'yón se-nana so' ca'na' nij so' rihaan so', gaa ne narij Jesucristó man chuvij nij so' guun nij so' apóstol nataq' rihaan yuvij che'é so' a. ¹⁴ 'O so' me síi cu'naj Simón, ne tucu'náj Jesucristó Pedró man so' a. Yo'ó so' me tinúu Pedró síi cu'naj Andrés a. Yo'ó nij so' me Jacobo do', Juan do', Felipe do', Bartolomé do', ¹⁵ Mateo do', Tomás do', Jacobo ta'níi Alfeo do' a. Yo'ó so' uún me Simón, ne tuvi' nij síi me rá cunu' ga gobiernó ne Romá me so' a. ¹⁶ Yo'ó so' me Judas tinúu Jacobo, ne yo'ó so' uún me Judas Iscariote síi tacuachén man Jesucristó rihaan nij síi taj ri'yunj man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nago' Jesucristó chrej man 'o x'ne' nocoo yuvij a

¹⁷ Dan me se nanij Jesucristó ga chuvij nij apóstol yo' taa rque doj, ne cuchí' nij so' 'o rej vaa taa, ne nocoo doj síi tucu'yón se-nana so' man ga so' a. Ne ca'na' ndo'o yuvij cavii chuman' Jerusalén do', yuvij cavii yo'ó nij chuman' naj estadó Judea do', yuvij cavii rej tu'va na ya'anj rej naj chuman' Tiro ga chuman' Sidón do' a. ¹⁸ Ne guun rá nij yuvij cunó nij so' se-nana Jesucristó, ne guun rá nij síi ran' nahuun nij so' a. Ne vaa nij yuvij nuu nana chree nimán, ne sayuun ndo'o quiran' nij yuvij, qui'yaj nana chree, tzaj ne quirii Jesucristó nana chree nuu nimán nij so', ne cunuu sa' nij so', qui'yaj Jesucristó a. ¹⁹ Gaa ne guun rá cunudanj nij yuvij cano ra'a nij so' xráá Jesucristó che'é se cavii ndo'o se nucuaj man Jesucristó, ne nahuun sa' cunudanj nij yuvij, qui'yaj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj me yuvij cavii sa' doj ne me yuvij quiran' sayuun a

²⁰ Gaa ne naxcaj Jesucristó rihaan so' ni'yaj so' man nij síi tucu'yón se-nana so', gaa ne cataj so' a:

—Cavii sa' taran' soj sij ni'que, ne soj me síi cayáan ga Diose gaa güii guun chij Diose rihaan chumij nihánj adonj.

21 "Cavii sa' taran' soj sij na'aan rque cuano adonj. Vaa güii quirir' soj se cha soj adonj.

"Cavii sa' taran' soj sij ta'vee cuano adonj. Vaa güii ca'nga' ndo'o soj adonj.

22 "Ne cavii sa' ndo'o soj sese quitaj ri'yunj yuvii man soj do', sese quirir' yanij yuvii man soj do', sese ca'mii yuvii nana nij rihaan soj do', sese nachri' yuvii ni'yaj yuvii man soj se vaa sij chi'ii me soj do', che'é se me soj sí nocó' manj sij ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvii adonj. Ne quene'en soj se vaa ya cavii sa' soj adonj. 23 Gaa ne güii quiran' soj danj me se no xcúun soj guun niha' uxrá rá soj ne güej ndo'o soj, che'é se uxrá naru'vee Diose rihaan soj asa' cuchı' soj rej xta' adonj. 'O se ase vaa 'yaj nij yuvii man soj ro', ta'nga' danj qui'yaj xii nij yuvii man nij sí nata' se-nana Diose gaa naá uún adonj.

24 "Tzaj ne nıque ndo'o soj sij ru'vee nanj á. Soj sij ru'vee me se aj quirir' soj nu' se sa' nıcaj soj, ne taj vaj doj se sa' rque Diose man soj a ma'.

25 "Nıque soj sij vaa raan rque cuano nanj á. Vaa güii quina'gan rque soj adonj.

"Nıque soj sij a'nga' cuano nanj á. Vaa güii quinanó ndo'o rá soj do', ta'vee soj do', adonj.

26 "Ne nıque soj sij ve'é inanj a'mii cunudanj yuvii che'é nanj á. 'O se ase vaa ve'é inanj a'mii nij yuvii che'é soj ro', ta'nga' danj ca'mii xii nij yuvii che'é nij sí tiha' yu'unj se vaa sij nata' se-nana Diose me nij so' gaa naá a —taj Jesucristó rihaan cunudanj nij sí tucuyón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa gaa 'ee rá ní' man nij sí taj ri'yunj man ní' a

27 Canicaj Jesucristó, cataj so' a:

—Tzaj ne rihaan soj sij man nanó xrej ro', cataj xna'anj 'unj se vaa gaa 'ee rá soj man nij sí taj ri'yunj ni'yaj man soj, ne qui'yaj soj se luj che'é nij sí nachri' ni'yaj man soj ei. 28 Ve'é ca'mii soj rihaan nij sí a'mii quij rihaan soj, ne cachınj ni'yaj soj rihaan Diose che'é nij sí 'yaj se nij man soj a. 29 Sese vaa sí coxro nıchrej xruú so', ne ca'ne' rá so' coxro so' nıchrej xruú so' uún a. Sese vaa sí ca'néj se-roto so', ne ca'ne' rá so' ca'nee so' se-cotoó so' uún a. 30 Ne me ma'an yuvii achıın ni'yaj rasuun rihaan soj, ne go' soj rasuun yo' man nij so' ei. Sese vaa yuvii ca'néj si'yaj soj, ne se nachin' soj si'yaj soj ma'. 31 Dan me se daj se uun rá soj qui'yaj sa' yuvii rihaan soj ro', ta'nga' danj qui'yaj sa' soj rihaan yuvii á.

32 "Dan me se gaa 'ee rá soj man cunudanj yuvii ei. Sese 'ee rá soj man inanj nij sí 'ee rá man soj, gaa ne me che'é naru'vee Diose rihaan soj, rá soj ga. 'O se ndaa nij sí chi'ii ro', 'ee rá nij so' man nij sí 'ee rá man nij so' nanj á. 33 Ne qui'yaj soj se luj rihaan cunudanj yuvii ei. 'O se sese qui'yaj soj se luj rihaan inanj sí 'yaj se luj rihaan soj, gaa ne me che'é naru'vee Diose rihaan soj, rá soj ga. 'O se ndaa nij sí chi'ii ro', 'yaj nij so' se luj rihaan tuvi' nij so' sij 'yaj se luj rihaan nij so' nanj adonj. 34 Me ma'an yuvii racuıj soj sa'anj, ne se guun rá soj nacaj uún soj se-sa'anj soj ma'. Sese racuıj soj sa'anj man inanj sí naru'vee rihaan soj, gaa ne me che'é naru'vee Diose rihaan soj, rá soj ga. 'O se ndaa ma'an nij sí chi'ii ro', racuıj nij so' sa'anj man nij tuvi' so' sij naru'vee rihaan so' adonj.

35 "Dan me se gaa 'ee rá soj man nij sí taj ri'yunj ni'yaj man soj, ne qui'yaj soj se luj rihaan nij sí nachri' man soj, ne racuıj soj sa'anj man yuvii, ne se guun rá soj nacaj uún soj se-sa'anj soj ma'. Ne vaa güii, ne narque uxrá Diose se sa' man soj, ne ta'nıı Diose sí sa' ndo'o me soj gaa adonj. 'O se Diose me sí 'yaj se luj rihaan ndaa sí ne ne'en me se uun se luj do', rihaan ndaa sí

chi'ij do', adonj. ³⁶ Ase vaa 'ee rá Rej ní' Diose man daj a nij yuvij ro', danj gaa 'ee rá soj man daj a nij yuvij uún adonj. —Danj cataj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' gaa ca'mii ní' ga tinúú ní' che'é cacun' tumé tinúú ní' a

³⁷ Ne canicaj Jesucristó cataj so' a:

—Se guun niha' rá soj cuta' soj cacun' xráá tinúú soj, gaa ne taj cacun' cuta' Diose xráá ma'an soj man adonj. Maan se caraa x'naa soj rihaan tinúú soj, ne caraa x'naa Diose rihaan ma'an soj uún adonj. ³⁸ Go' soj rasuun man tuvi' soj, ne Diose me síi narque rasuun rihaan soj uún adonj. So' me síi sa' ndo'o rá, ne adi' se 'yaj síi sa' rá tu'vej 'núú ne araa navii so' rihaan tanej ro', danj qui'yaj guee Diose ga soj, ne doj a narque Diose rasuun sa' man soj adonj. Ase vaa 'yaj guee soj ga tuvi' soj ro', danj qui'yaj guee Diose ga soj uún adonj. —Danj cataj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

³⁹ Gaa ne nanó Jesucristó se-cuento roj síi tuchrii rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a:

—Ne ca'vee tihaa 'o síi tuchrii chrej rihaan tuvi' tuchrii so', rá soj na'. Taj ma'. Sese danj qui'yaj so', gaa ne quinj roj so' rá yu'uj nanj adonj. ⁴⁰ Danj nanj uún, ne 'o xnií tucu'yón se guun nucuaj so' quene'en so' doj rihaan se-maestro so' ma'. Ne ca'vee se uxrá tucu'yón so', tzaj ne veé ase vaa ne'en se-maestro so' ro', veé danj quene'en ma'an so' nanj adonj. ⁴¹ Me che'é guun chree rá so' ni'yaj so' ni'ya nuu rihaan tinúú so' ga. Ne ne ni'yaj so' chruun manj nuu rihaan ma'an so' a. ⁴² Asa' ca'vee cataj so' rihaan tinúú so': “Rque so' rihaan so' quirij 'unj ni'ya á”. Se guun a doj cataj so' danj tihá' so' man tinúú so' ma'. Asino quirij so' chruun manj nuu rihaan so', gaa ne aj ruvi' sa' rihaan so', gaa ne ca'vee quirij so' ni'ya nuu rihaan tinúú so' adonj. Dan me se ase vaa aráán ni'ya rihaan yuvij ro', danj vaa aráán rihaan yuvij 'yaj cacun' atá yuvij ne na'vee xcaj sa' nij yuvij cuentá man adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa nimán yuvij ro', danj vaa a'mii yuvij a

⁴³ Gaa ne canicaj Jesucristó, cataj so':

—Chruun sa' ro', se guun cumán chruj nij raá ma'. Ne chruun nij ro', se guun cumán chruj sa' raá ma'. Ase vaa chruun yo' ro', danj vaa nimán yuvij, ne ase vaa chruj yo' ro', danj vaa se vaa 'yaj nij yuvij adonj. ⁴⁴ Maan chruj man raá chruun ro', 'yaj ne'en ní' daj chruun me yo' adonj. Taj rutzij' mán raá chruun tanj yangij ma'. Ne taj rcoo mán raá chruun tanj xcuaa ma'. ⁴⁵ Dan me se síi sa' ro', man ndo'o se sa' nimán so', ne a'mii so' inanj nana sa' adonj. Síi chi'ij ro', man ndo'o se quij nimán so', ne a'mii so' inanj nana chi'ij adonj. 'O se ase vaa se man nimán yuvij ro', danj vaa nana a'mii yuvij nanj á —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa síi 'yaj ve' sa' ro', danj vaa síi uno sa' rihaan Jesucristó a

⁴⁶ Canicaj Jesucristó, cataj so' nana nihánj a:

—Me che'é taj soj se vaa síi 'nij ra'a man soj mej, tzaj ne ne uno soj rihanj ga. Ne chihan' 'yaj soj ma'. ⁴⁷ Cuanó nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj daj sij me síi 'na' nanó xrej nana a'mij, ne 'yaj so' ndaa vaa taj se-nanaj a.

⁴⁸ Ase vaa 'o síi cune' ve' tucua' rihaan 'o yuvej vaa so' a. Cunuu ndo'o váan

so' rej cuchruj so' tacóo ve', ne raan ndo'o yáán ve', 'yaj so' a. Ca'vee se maan nana yuvaa curihanj go' xráá ve', ne ca'vee se cavií chráá, ne ca'na' na xee go' na xee tacóo ve', tzaj ne se naxru' ve', qui'yaj na xee ma'. Danj vaa síi uno se-nanaj a. ⁴⁹ Tzaj ne ino vaa síi nanó xrej nana a'mij tzaj ne ne 'yaj ndaa vaa taj se-nanaj ma'. Ase vaa 'o síi 'yaj ve' nij vaa so' a. Ne váán cunuú so' rej cuchruj so' tacóo ve' rihaan yo'óo ma'. Che'é dan yáán cuan' uun tucua' so' a. Sese curihanj maan nana yuvaa, ne go' yo' xráá ve', ne sese cavií chráá, ne ca'na' na xee go' na xee tacóo ve', gaa ne canee guee ve' nanj á. Nu' canee ve' yo', ne daj chihaa mij se cunuú sa' yo' a ma'. Danj vaa síi ne uno se-nanaj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

7

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun se-mozó tanuu capitán, qui'yaj Jesucristó a

¹ Quisíj ca'mii Jesucristó nu' nana yo' cuno nij yuvií, gaa ne ca'anj so' chuman' Capernaum a. ² Dan me se yáán 'o tanuu capitán chuman' yo', ne síi rii ta'nga' rihaan 'o cientó tanuu me so' a. Ne vaa 'o se-mozó so' síi 'ee uxrá rá so' man, ne ran' uxrá mozó yo', ne daj doj cavi' so' a. ³ Dan me se cuno tanuu capitán se vaa ca'na' Jesucristó chuman' yo', ne ca'née so' doj síi uun chij rihaan nij yuvií israelitá cuchí' nij so' rihaan Jesucristó, ne cachínj ni'yaj nij so' rihaan Jesucristó se vaa ca'na' so' tinahuun so' se-mozó tanuu capitán yo' a. ⁴ Dan me se cuchí' nij síi uun chij yo' rihaan Jesucristó, gaa ne cachín ni'yaj uxrá nij so' rihaan Jesucristó, cataj nij so':

—Síi sa' me tanuu capitán yo', ne che'é dan vaa che'é raquíj so' man so' adonj. ⁵ 'Ee rá so' man ní' sij israelitá, ne ma'an so' qui'yaj ve' nuu chre' núj tucu'yón núj se-tucuanj Moisés adonj —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁶ Ne ca'anj Jesucristó ga' nij so', ne daj doj cuchí' nij so' ve', gaa ne ca'née tanuu capitán man tuvi' so' ca'anj caran' man Jesucristó, ne cataj nij so':

—Se caráya'áán so', man maestro. 'O se nuveé sij sa' me so', taj so' ma'. Ne nó xcúún so' catuú so' rá ve' tucua' so', taj so' ma'. ⁷ Che'é dan ne quisíj rá ma'an so' ca'na' so' rihaan so', taj so' ma'. Maan se ca'ne' uun so' suun se vaa nahuun se-mozó so', gaa ne nahuun ma'an se-mozó so', taj so' nanj á. ⁸ Ne cataj so' se vaa vaa síi rii ta'nga' rihaan so', ne rii ta'nga' so' rihaan tanuu, ne taj xna'anj so' rihaan tanuu se vaa ca'anj nij so', ne 'anj nij so', ne taj xna'anj so' rihaan nij tanuu se vaa ca'na' nij so', ne 'na' nij so' rihaan so', ne taj xna'anj so' daj qui'yaj nij tanuu, ne veé danj 'yaj nij tanuu adonj. Ne ne'en so' se vaa ase vaa rii ta'nga' so' rihaan nij tanuu nocó' man so' ro', danj rii ta'nga' guee so' rihaan chí'íi anó man yuvií, taj so' nanj á —taj nij tuvi' tanuu capitán rihaan Jesucristó a.

⁹ Dan me se gaa cuno Jesucristó nana ca'mii tuvi' tanuu capitán yo', ne ca'anj rá Jesucristó, ne canicaj so' cataj so' rihaan nij síi nocó' rej xco so' a:

—Cuanó nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa taj vaj a 'o rej ne naríj man yo' o síi israelitá síi cuchumán ndo'o rá nana a'mii 'unj ndaa vaa amán rá tanuu capitán nihánj a ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁰ Dan me se canicaj uún nij tuvi' tanuu capitán ca'anj nij so' tucua' so', ne gaa cuchí' nij so', ne aj nahuun se-mozó tanuu capitán yo', qui'yaj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunuú i'na' uún ta'núí 'o chana' cavi' nica, qui'yaj Jesucristó a

11 Dan me se cachén doj güii, gaa ne ca'anj Jesucristó chuman' cu'naj Naín ga nij sí tucu'yón se-nana so' ga 'o x'ne' nocoo yuvii a. 12 Quinichrun' nij so' tu'va chuman', gaa ne dan me se nari' tuvi' Jesucristó ga nij sí ca'anj cachin' 'o xngá a. Ne sí cavi' me se orún' so' me ta'níi chana cavi' nica, ne vaj 'o x'ne' nocoo yuvii man chuman' yo' ga nii so' rihaan santó a. 13 Dan me se quene'en Jesucristó man chana yo', gaa ne cunuu 'ee rá so' man no', gaa ne cataj so':

—Se ta'veé so' ma' —taj so' a.

14 Gaa ne dan me se ca'anj Jesucristó canó ra'a so' man chrúun taj xngá, gaa ne canicun' nij sí taj chíhá xngá a. Gaa ne cataj Jesucristó rihaan sí cavi' a:

—Cunó so' a'mij, ne naxagaa so', xnii —taj Jesucristó rihaan sí cavi' yo' a.

15 Gaa ne cunuu i'na' ya uún xnii, ne naxagaa so', gaa ne guun che'e xnii ca'mii so' a. Gaa ne:

—Nihánj 'na' ta'níi so' á —taj Jesucristó rihaan nii xnii a.

16 Gaa ne dan me se ca'anj rá taran' nij yuvii se vaa qui'yaj Jesucristó, gaa ne guun niha' rá nij so' se vaa ve'é qui'yaj Diose, gaa ne canicaj nij so' cataj nij so' se vaa ca'née Diose 'o sí nata' se-nana so' rihaan nij so' a. Ne cataj uún nij so' se vaa ca'na' Diose racuj so' man nij so' sij nocó' man Diose a.

17 Gaa ne cuchí' nana rihaan nij yuvii man estadó Judea do', rihaan nu' nij yuvii man anicaj estadó Judea che'é se vaa qui'yaj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nana ca'mii Jesucristó che'é sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvii a

18 Dan me se cuno nij sí tucu'yón se-nana Juan nu' se vaa qui'yaj Jesucristó, gaa ne cataj xna'anj nij so' rihaan Juan a. Gaa ne canacúun Juan man vij sí tucu'yón se-nana so' ca'na' roj so' rihaan so', gaa ne dan me se ca'née so' man roj so' cuchí' roj so' rihaan sí 'nij ra'a man ní' a. 19 Ne nana nihánj ro', xna'anj roj so' man Jesucristó, taj sí cu'naj Juan rihaan roj so' a: “So' me sí ca'na' tñani man yuvii rihaan sayuun na'. Ase na'vij ní' ca'na' yo'ó so' xa'”. Dan me nana me rá sí cu'naj Juan xna'anj roj so' man Jesucristó a. 20 Dan me se cuchí' roj so' rihaan Jesucristó, ne cataj roj so':

—Vij ran' rój me sí ca'née Juan sí uta' ne man yuvii ca'na' rihaan so' a. Me rá Juan quene'en so' sese ma'án so' me sí ca'na' tñani man yuvii rihaan sayuun ní', ase na'vij ní' ca'na' yo'ó so' a —taj roj so' rihaan Jesucristó a.

21 Gaa ne veé maan orá ca'na' roj sí ca'née Juan man ro', nahuun que'ee ndo'o sí ran' do', curihanj nana chree nimán que'ee yuvii do', nachuguun rihaan que'ee sí tuchri do', qui'yaj Jesucristó a. 22 Gaa ne cataj xna'anj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Cavii roj soj cuchí' uún roj soj rihaan sí cu'naj Juan, ne cataj xna'anj roj soj rihaan so' nu' nana cuno roj soj do', nu' se vaa quene'en roj soj do' á. Dan me se nij sí tuchri ro', naxra' rihaan, ne nij sí na'vee cachee ro', chéé nij so', ne nij sí ran' luj ri'yuj ro', nahuun sa', ne nij sí so' o ro', nachuguun xrée nij so', ne nij sí cavi' ro', cunuu i'na' uún, ne nij sí nique ro', uno nij so' nana sa' a. Nu' nihánj cataj xna'anj roj soj rihaan sí cu'naj Juan yo' á. 23 Ne cataj uún roj soj rihaan sí cu'naj Juan se vaa cavii sa' so' qui'yaj Diose, sese se guun na'aj so' ni'yaj so' manj a. Danj ca'mii roj soj rihaan sí cu'naj Juan yo' ei —taj Jesucristó rihaan roj sí tucu'yón se-nana Juan yo' a.

24 Dan me se gaa ca'anj roj sí ca'anj suun che'é Juan, gaa ne guun che'e Jesucristó ca'mii so' rihaan cunudanj nij yuvii che'é sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvii a:

—Asij ca'anj soj rej tacaan quene'en soj man sí cu'naj Juan ro', ne daj gaa so' quene'en soj, rá soj ga. Ase vaa yo'ò rcoo naan ndo'o 'yaj nana vaa so', rá soj na'. Guun vij nimán so' che'é tucuáan noco' so', rá soj na'. Taj ma'.

25 Maan se daj gaa so' rá soj, asij ca'anj soj quene'en soj man so' ga. Sij nuu yatzij laruu ndo'o me so', rá soj na'. Taj ma'. 'O se nij sí nuu yatzij sa' ndo'o do', nij sí utun' ndo'o sa'anj do', yanj rá ve' tucuá sí nicaj suun rey adonj.

26 Maan se daj gaa sí cu'naj Juan rá soj, asij ca'anj soj quene'en soj man so' ga. Sij nata' se-nana Diose me so', rá soj na'. Ya uxrá ei. Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sa' doj vaa so' rihaan cunudanj nij sí nata' se-nana Diose adonj.

27 "O se nana nihánj nana no rihaan danj Diose ro', taj xna'anj che'é sí cu'naj Juan a: "Vaa sí ca'anj suun che'é 'unj, ne ca'nej 'unj man so' quitaj yaan so' rihaan so', ne nuchran' nimán yuvii ve'é ca'mii nij yuvii ga so', qui'yaj so' a". Danj taj danj Diose che'é sí cu'naj Juan se vaa nuchran' nimán yuvii ve'é ca'mii nij yuvii ga sí ca'na' tinanii man nij yuvii rihaan sayuun, qui'yaj so' a. Ne danj qui'yaj so' adonj.

28 "Cuanò nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sij sa' doj rihaan cunudanj nij yuvii man rihaan chumii me sí cu'naj Juan a. A 'ó yuvii ne vaa sa' doj rihaan so' ma'. Tzaj ne cuanò ro', uun chij Diose nimán yuvii man rihaan chumii nihánj, ne naj guun yuvii guun chij Diose nimán ro', me sí sa' doj rihaan sí cu'naj Juan a. —Danj cataj Jesucristó rihaan nij yuvii yo' a.

29 Dan me se nu' nij yuvii man ne ndaa nij sí a'néj puextó ro', gaa cuno nij so' se-nana Jesucristó, ne cataj nij so' se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose a. 'O se sij cata' ne qui'yaj Juan me nij so' a. 30 Ne nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés do', nij sí fariseo do', ne ca'vej rá nij so' cuno nij so' daj me rá Diose qui'yaj Diose che'é nij so' ma'. 'O se nuveé sij cata' ne qui'yaj Juan me nij sí na'vej rá ma'.

31 Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan nij yuvii a:

—Ne daj vaa nij soj sij man rihaan chumii nihánj cuano, rá soj ga. Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj ei. 32 Ase vaa xnii ca'anj rihaan yu'vee ne tico ga tuvi' ro', vaa soj sij man rihaan chumii nihánj adonj. Dan me se yáán nij xnii yo' rihaan yo'óó, ne aguáj nij xnii rihaan tuvi' xnii, taj nij xnii: "Nicaj núj rihuu núj, go' núj chra' choco', tzaj ne me che'é ne ra'anj soj ga. Ne go' núj chra' xngá, tzaj ne me che'é ne ta'vee soj ga. Me che'é ne tico soj ga núj ga", taj nij xnii rihaan tuvi' nij so' a. 33 'O se ca'na' Juan sí cuta' ne man yuvii, gaa ne ne cha' so' chraa do', ne co'ò so' na vinó ga tuvi' so' do', gaa ne che'é dan taj soj se vaa nuu nana chree nimán so', taj soj a. 34 Ne ca'ná' 'unj sij ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvii, gaa ne niha' rá 'unj chá 'unj do', co'o 'unj do', gaa ne che'é dan taj uún soj se vaa sí cachén chá do', sí cachén co'o do', mé 'unj, taj uún soj a. Ne taj uún soj se vaa tuvi' 'unj me sí tiha' yu'unj man yuvii che'é puextó do', yo'ó nij sí tumé cacun' do', taj soj a. Danj tu'va soj, tzaj ne ne ne'en uxrá soj ma'. 35 Sese xcaj soj cuentá daj vaa 'yaj rój, ne guun ya rá soj se vaa sij cuu raq me rój ga sí cu'naj Juan yo' adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvii a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa na'nu' 'o chana tacóó Jesucristó a

³⁶ Dan me se canacúun 'o síi fariseo man Jesucristó chá Jesucristó chraa tucúa so', gaa ne ca'anj cayáan Jesucristó tucúa so' chá so' chraa a. ³⁷ Ne dan me se yáan 'o chana niha' rá ga chii chuman' yo', gaa ne cuno no' nana se vaa cuchi' Jesucristó chá so' chraa tucúa síi fariseo yo', gaa ne che'é dan nicaj no' 'o aga' catzij ve'é ndo'o vaa nuu casté gun' daj, ca'anj no' tucúa síi fariseo yo' a. ³⁸ Gaa ne ca'anj cané ruj no' nichrun' tacóo Jesucristó, ne ta'vee uxrá no', ne na'nu' no' na rihaan no' tacóo Jesucristó a. Gaa ne maan yuvé raá no' na've no' tacóo Jesucristó a. Cachrón tu'va no' tacóo Jesucristó, gaa ne caxrj no' casté gun' daj tacóo so' uún a. ³⁹ Dan me se gaa quene'en síi tucua se vaa qui'yaj chana man Jesucristó, gaa ne guun rá so' nana nihánj ni'yaj so' man Jesucristó a: “Sese ya sij nata' se-nana Diose me síi nihánj, ne aj ne'en so' daj chana me chana nihánj, se vaa chana ata cacun' me no', ne ne ca'vej rá so' qui'yaj no' danj ga so' tzaj man adonj”, guun rá síi tucua yo' a. ⁴⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Vaa nana me raj cataj 'unj rihaan so', Simón —taj Jesucristó rihaan so' a.

—Ca'mii so', maestro —taj síi tucua yo' a.

⁴¹ Gaa ne nanó Jesucristó se-cuento vij síi 'yaj xcúun a:

—Vij síi 'yaj xcúun sa'anj rihaan 'o ru'vee me roj so' a. 'O so' ro', 'yaj xcúun 'un' cientó sa'anj denario, ne yo'ó so' ro', 'yaj xcúun vij chihaa chi' sa'anj denario a. ⁴² Tzaj ne sa'anj rihaan roj so' naru'vee roj so' rihaan ru'vee, gaa ne che'é dan cunuu 'ee rá ru'vee man roj so', ne quinavij uun xcúun xráa roj so', qui'yaj ru'vee a. Me tuvi' roj so' caran' doj rá ni'yaj man ru'vee, rá so' ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man síi cu'naj Simón yo' a.

⁴³ —Caran' doj rá síi navij nocgo doj xcúun xráa ni'yaj so' man ru'vee, che'é rej nocgo doj se luj qui'yaj ru'vee che'é so', raj a —taj síi cu'naj Simón yo' a.

—Veé danj vaa ya —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴⁴ Gaa ne canicaj Jesucristó ni'yaj Jesucristó man chana, gaa ne cataj so' rihaan síi cu'naj Simón yo' a:

—Xcax so' cuentá se vaa qui'yaj chana nihánj ei. Ca'ná' 'unj tucúa so', tzaj ne taj na rque' so' na'nuj tacój ma'. Tzaj ne chana nihánj me níi na'nu' na rihaan no' tacój, ne maan yuvé raá no' na've no' tacój nanj á. ⁴⁵ Ca'naj tucúa so', tzaj ne ne cachrón tu'va so' ra'aj ma'. Tzaj ne chana nihánj ro', nu' catúj 'unj rá ve', ne nu' cachrón tu'va no' tacój, ne veé 'o achrón tu'va no' tacój nanj á.

⁴⁶ Taj vaj casté caxrj so' raj ma'. Tzaj ne chana nihánj me níi caxrj casté gun' daj tacój adonj. ⁴⁷ Cuno so' ca'mij á. Ase vaa síi navij uun xcúun 'un' cientó sa'anj denario xráa ro', danj vaa no' a. 'O se nda' se níi tumé uxrá cacun' me no', tzaj ne che'é se caraya'anj ndo'o no' ni'yaj no' manj ro', che'é dan ne'en ní' se vaa x'néj nu' cacun' xráa no' nanj adonj. Ne xa' síi x'néj doj cacun' xráa, tzaj ne doj araya'anj so' ni'yaj so' manj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan síi cu'naj Simón yo' a.

⁴⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan chana yo' a:

—Navij cacun' tumé so' ei —taj Jesucristó rihaan no' a.

⁴⁹ Gaa ne guun che'e nij síi chá chraa tucúa Simón ca'mii nij so' ga tuvi' nij so', cataj nij so' a:

—Daj sij me síi nihánj, ne síj rá so' cataj so' se vaa navij cacun' xráa yuvij, rá soj ga —taj nij so', xná'anj nij so' man tuvi' nij so' a.

⁵⁰ Tzaj ne canicaj uún Jesucristó, cataj so' rihaan chana a:

—Quinani so' rihaan sayuun, che'é se amán rá so' ni'yaj so' manj adonj. Ve'é ca'anj so', ne dínj gaa nimán so' á —taj Jesucristó rihaan chana yo' a.

8

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij chana racuñj man Jesucristó a

¹ Dan me se cachén doj güii, gaa ne ca'anj Jesucristó que'ee chuman', ca'mii natáj so' rihaan yuviñ che'é güii guun chij Diose rihaan chumiñ nihánj, ne ca'anj chuvij nij sí tucu'yón se-nana so' ga so' a. ² Ne ca'anj chana nahuun sa' qui'yaj Jesucristó ga nij so' a. Dan me se ta'aj no' me ní nahuun qui'yaj Jesucristó, ne yo'ó ta'aj no' me ní curihanj nana chree nimán qui'yaj Jesucristó a. Chana cu'naj Mariá Magdalena me 'o no', ne no' me ní curihanj chij nana chree nimán qui'yaj Jesucristó a. ³ Ne yo'ó no' ro', me ní cu'naj Juana, ne nica no' ro', me sí cu'naj Chuza sí nicun' rihaan sí nicaj suun rey cu'naj Herodes a. Ne yo'ó chana ca'anj ga Jesucristó ro', me ní cu'naj Susana a. Ne vaa que'ee doj nij chana ca'anj ga nij so' a. Nu' nij chana nihánj ro', me ní racuñj man nij tuv' Jesucristó se vaa rque' nij no' si'yaj nij no' rasuun cachiin man nij tuv' Jesucristó a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é 'núu trigó tix'nuu yo'o so' a

⁴ Dan me se cavii que'ee ndo'o nij yuviñ daj a chuman', ca'anj ni'yaj nij so' man Jesucristó, ne dan me se quisij cunuu chre' nij yuviñ, gaa ne guun che'e Jesucristó nanó so' se-cuento 'núu trigó rihaan nij so' a. ⁵ Cataj Jesucristó nana nihánj a:

—Dan me se curihanj 'o sí me rá cuchruj naa 'núu trigó, ne tix'nuu so' 'núu trigó rihaan yo'óo, ne cayuu doj 'núu trigó yo' rá chrej chéé yuviñ, ne curu'maan che'é yuviñ man yo', ne ca'na' xtâj, chá xtâj man 'núu trigó naj rá chrej yo', ne dan me se navij nu' 'núu trigó yo', qui'yaj nij xtâj nanj adonj. ⁶ Ne yo'ó ta'aj 'núu trigó yo' ro', cayuu rihaan yuvej rej taj catun' yo'óo a. Xra' 'núu, tzaj ne cuchrii naa le'ej che'é se taj nocqo 'yoo táá xráá yuvej yo' nanj adonj. ⁷ Ne yo'ó ta'aj 'núu trigó yo' ro', cayuu sca'núj coj tanj, ne dan me se yoo doj cachij coj tanj yo' rihaan naa le'ej, ne quinavij nu' naa le'ej, qui'yaj coj tanj nanj adonj. ⁸ Ne yo'ó ta'aj 'núu trigó yo' ro', cayuu rihaan yo'óo sa', ne naa yo' ro', cachij sa', ne cientó ya 'núu cavii, qui'yaj 'o 'o 'núu le'ej nii quiniñ rihaan yo'óo sa' yo' nanj adonj. —Danj cataj Jesucristó rihaan nij so' a.

Gaa ne guun che'e so' ca'mii nucuaj so', cataj so':

—Sese taj yu'uj xréé soj, ne cunó soj nana nihánj ei —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é nanó ndo'o Jesucristó cuentó che'é nij rasuun rihaan nij yuviñ a

⁹ Gaa ne xná'anj nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó man so' me che'é nanó so' cuentó che'é 'núu trigó yo' a. ¹⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Xa' soj, tzaj ne tihaan Diose nana rihaan soj daj qui'yaj Diose gaa guun chij Diose rihaan chumiñ nihánj adonj. Tzaj ne rihaan yo'óo nij yuviñ me se inanj cuentó che'é nij rasuun nanó 'unj rihaan nij so', gaa ne ni'yaj nij so' do', nana xrej nij so' do', tzaj ne se quene'en nij so' do', se xcaj nij so' cuentá do', a man adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me taj se-cuento 'núu trigó yo' a

¹¹ Canicaj Jesucristó, cataj so':

—Nihánj me cataj xna'anj 'unj che'é se-cuento 'núu trigó, ne ase vaa 'núu trigó yo' ro', danj vaa se-nana Diose adonj. ¹² Ne ase vaa 'núu cayuu rá chrej ro', danj vaa ta'aj nij sí uno se-nana Diose, ne dan me se uno nij so' doj tzin',

tzaj ne 'na' síi chree, ne a'nej síi chree se-nana Diose nimán nij so' che'é se na'vej rá síi chree cuchuman rá nij so' ne quinaniij nij so' rihaan sayuun qui'yaj Diose adonj. ¹³ Ne ase vaa ta'aj 'núu trigó cayuu rihaan yuvej ro', danj vaa yo'ó ta'aj nij síi uno se-nana Diose, ne uun niha' rá nij so', ne doj orá nii gaa chumán xa' rá nij so', tzaj ne nu' 'na' sayuun rihaan nij so', ne nu' tanáj nij so' se-nana Diose, ne ne noco' raan nij so' se-nana Diose ma'. ¹⁴ Ne ase vaa ta'aj 'núu cayuu sca'núj tanj ro', danj vaa yo'ó ta'aj nij síi uno se-nana Diose uún, ne dan me se achén güii, gaa ne anicaj nij so' niganj nanó rá nij so' che'é rasuun achiin man nij so' do', che'é sa'anj do', che'é se niha' ndo'o vaa rasuun man rihaan chumiij nihánj rá nij so' do', ne che'é dan me tanáj xco nij so' se-nana Diose, ne ne 'yaj nij so' se sa' a ma'. ¹⁵ Ne yo'ó ta'aj nij síi uno se-nana Diose me se ase vaa 'núu cayuu rihaan yo'óo sa' ne sa' uxrá cachij yo' ro', danj vaa síi sa' uno se-nana Diose, ne sa' uxrá vaa nij so', ne ve'é nanó xrej nij so' se-nana Diose, ne noco' raan nij so' se-nana Diose, ne inanj se sa' 'yaj nij so', ne ne a'ne' rá nij so' ga se-nana Diose ma' —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é aga' ya'an a

¹⁶ Dan me se guun che'e Jesucristó cataj so':

—Nuvi' a 'ó síi achrón ya'an raá aga' ya'an, ne axrij yuve so' aga' rque xruj do', rque yuvéé do' ma'. Tananj toco' nii aga' ya'an rej xtá', gaa ne chuguun yo' rihaan cunudanj nij síi atúj rá ve' adonj. ¹⁷ Dan me se a 'ó rasuun caxrij yuve yuviij se qui'nij yuve ma'. Ya nurihanj yo', vaa güii, ne cunudanj yuviij quene'en, vaa güii adonj. ¹⁸ Che'é dan nuchruj raá soj nana ca'mij nihánj ei. 'Q se síi nari' nana ro', doj a nari' so', qui'yaj Diose, ne síi na'vej rá nari' sa' nana ro', tananj doj a ca'neé Diose nana nari' so' man so', ne quinaj uun so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa nii Jesucristó do', ase vaa tinúú Jesucristó do', vaa nij síi uno se-nana Diose a

¹⁹ Dan me se cuchi' nii Jesucristó cuchi' nij tinúú Jesucristó cuchi' ndaa rej vaj Jesucristó, tzaj ne ne ca'vee quinichrun' nij so' rihaan Jesucristó, che'é se man ndo'o yuviij a. ²⁰ Ne cataj 'o so' rihaan Jesucristó a:

—Nicun' níi so' nicun' tinúú so' nicun' xe', ne me rá nij so' quene'en nij so' mán so', Jesús —taj so', cataj xna'anj so' rihaan Jesucristó a.

²¹ Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan nij yuviij a:

—Ase vaa níi 'unj do', ase vaa tinúú 'unj do', vaa nij síi nihánj adonj. 'Q se nanó xrej nij so' se-nana Diose, ne 'yaj nij so' ndaa vaa taj nana yo' adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuviij a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'ne' Jesucristó suun rihaan na do', rihaan nana do', se vaa canicun' yo' a

²² Dan me se 'o güii catúj Jesucristó rque 'o rihoo ga cunudanj nij síi tucu'yón se-nana so', ne cataj Jesucristó rihaan nij so' se vaa ca'anj cunudanj nij so' ndaa yo'ó nichej tu'va na lacuaná a. Gaa ne guun che'e rihoo chéé rihoo rihaan na, qui'yaj nij so' a. ²³ Doj ca'anj rihoo, ne cotoj Jesucristó a. Cachén 'o orá nii, gaa ne guun che'e nana yuvaa cavii uxrá yo' go' ndo'o yo' rihaan na, ne dan me se catúj ndo'o na rque rihoo, ne daj doj ca'anj nij rihoo rque na a. ²⁴ Gaa ne guun che'e nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó narii nij so' nej rihaan so', ne:

—Daj doj cavi' ní', nanj maestro —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

Gaa ne canicun' caya so', ne caxrij yuvaa so' man nana do', man na do' a. Gaa ne canicun' nana canicun' na do', ne canicun' dínj rihaan na lacuaná yo', qui'yaj Jesucristó nanj adonj. ²⁵ Gaa ne xná'anj Jesucristó man nij sí tucu'yón se-nana so', cataj so':

—Me che'é ne amán rá soj ni'yaj soj man Diose ga —taj so' rihaan nij so' a. Tzaj ne ca'anj rá nij so', ne cuhu'vi' nij so', ne cataj nij so' rihaan tuvi' nij so':

—Daj sij me sí nihánj ga. Ndaa rihaan nana do', ndaa rihaan na do', a'ne' so' suun, ne uno roj yo' a'mii so' ason —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quirii Jesucristó man nij nana chree nimán 'o snó'o a

²⁶ Dan me se guun gan' rihoo nuu Jesucristó ga estadó Galilea, ne cachén yo' ca'anj yo' ndaa nichrej tu'va na lacuaná yo', ndaa rej ne nij sí man chuman' Gadara a. ²⁷ Cuchi' nij so' yo'óo yo', ne nanij Jesucristó rihoo, gaa ne nari' tuvi' so' ga 'o sí chihanj chuman' yo', ne so' me sí nuu nana chree nimán, ne taj yatzij nuu so' do', na'vej rá so' cayaán so' ve' tucua so' do', inanj rihaan santé ne so' do' a. ²⁸⁻²⁹ Dan me se ca'ne' Jesucristó suun rihaan nana chree se vaa curihanj nana chree nimán so' a. 'O se quisij que'ee canó nana chree man so' a. Dan me se ndaa aga' ne' numij nii ra'a so' do', tacóo so' do', tzaj ne xuun so', ne x'ne' yo', qui'yaj so', gaa ne nicaj nana chree man so' ca'anj nij so' quij nanj adonj. Dan me se gaa quene'en so' man Jesucristó, ne caguáj so', ne canicun' ruj so' rihaan Jesucristó, ne nucuaj ca'mii so', cataj so':

—Veé ne'én 'unj se vaa ta'nij Diose sí sa' ndo'o mé so', Jesús. Me che'é 'ná so' rej né 'unj ga. Cataj xna'anj sa' 'unj rihaan so' se vaa se qui'yáa so' sayuun manj ma' —taj so' rihaan Jesucristó a.

³⁰ Gaa ne xná'anj Jesucristó man nana chree yo', cataj so':

—Daj cu'naj so' ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nana chree a.

Ne dan me se cataj nana chree yo':

—X'ne' nocoo me núj á —taj nij so' che'é rej aj catúj que'ee ndo'o nij so' nimán snó'o yo' a.

³¹ Gaa ne cachín ni'yaj nij nana chree rihaan Jesucristó se gaa nanj ca'nej so' man nij so' rej cunuuj rej nuu ya'an, ne:

—Achín ni'yaj ndo'o núj rihaan so' se ca'née so' man núj rej nuu ya'an, man Jesús —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³² Ne dan me se chée 'o x'ne' nocoo xcáa rej tacaan rej yo', chá nij xo' coj, ne dan me se cachín ni'yaj nij nana chree rihaan Jesucristó se vaa ca'vej rá Jesucristó catuuj nij so' nimán xcáa, ne cayaán nij so' nimán xcáa a. Ne ca'vej rá Jesucristó catuuj nij so' nimán xcáa a. ³³ Che'é dan me curihanj nij nana chree nimán snó'o, ne catúj nij so' nimán xcáa, ne dan me se ruvaa uxrá tacaan nicun' tu'va na lacuaná rej vaj nij xcáa yo', ne gaa catúj nij nana chree nimán xcáa yo', gaa ne cunánj ndo'o nij xo' ca'anj nij xo', ne veé danj vaj nij xo', ne quinj nij xo' rque na, ne canó xráa nij xo' nanj adonj.

³⁴ Dan me se quene'en nij sí tumé xcáa se vaa guun, gaa ne cunánj nij so' ca'anj cataj xna'anj nij so' rihaan nij yuvij man chuman' do', rihaan nij yuvij man tacaan do' a. ³⁵ Gaa ne dan me se ca'na' ni'yaj nij yuvij se vaa guun, gaa ne ca'na' nij so' rej nicun' Jesucristó, gaa ne quene'en nij so' man sí curihanj nana chree nimán a. Aj nanuú so' sagan' so', ne dínj ne so' rihaan Jesucristó a. Ne aj ti'inj se snúu so', ne nuu sa' so' a. Gaa ne cuhu'vi' ndo'o nij yuvij

se vaa qui'yaj Jesucristó a. ³⁶ Gaa ne cataj xna'anj nij sí quene'en rihaan nij yuvij daj qui'yaj Jesucristó ne nahuun sa' sí nuu nana chree nimán a.

³⁷ Che'é dan cuchu'vi' ndo'o nij sí man chuman' Gadara, ne che'é dan cachín ni'yaj taran' nij so' rihaan Jesucristó se vaa ca'anj yaní Jesucristó rihaan nij so' a. Gaa ne dan me se catáj Jesucristó rque rihoo, ne canicaj so' ca'anj so' a. ³⁸ Gaa ne dan me se cachín ni'yaj sí nahuun sa' rihaan Jesucristó se vaa ca'vej rá Jesucristó ca'anj so' ga Jesucristó, tzaj ne ne ca'vej rá Jesucristó ma'.

³⁹ —Canicaj so' nán' so' tucua' so', ne cataj xna'anj so' rihaan tují so' che'é se sa' ndo'o qui'yaj Dióse che'é so' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

Gaa ne canicaj sí nahuun sa' yo' quinan' so', ne ca'mii natáj so' rihaan taran' nij yuvij yanj chuman' yo' che'é se sa' qui'yaj Jesucristó rihaan so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é chala cunii do', che'é chana chij do', nahuun sa', qui'yaj Jesucristó a

⁴⁰ Nanicaj Jesucristó, namán uún so' tu'va na lacuaná a. Gaa ne man ndo'o yuvij na'vij man so', ne guun niha' rá nij yuvij se vaa namán uún so' a. ⁴¹ Gaa ne dan me se ca'na' 'o so' rihaan Jesucristó, ne Jairo cu'naj so', ne so' me sí 'nij ra'a 'o ve' tucu'yón nij yuvij israelitá se-tucuanj Moisés, ne dan me se canicun' ruj so' rihaan Jesucristó, ne cachín ni'yaj so' rihaan Jesucristó se vaa ca'anj Jesucristó tucua' so' a. ⁴² Ne orún' raá ta'nij chana so' chala cunii vaj chuvij yo', tzaj ne ran' ndo'o yo', ne daj doj cavi' yo', ne che'é dan guun rá so' ca'anj Jesucristó tucua' so' a.

Veé dan me ca'anj Jesucristó ga so', ne ca'anj ndo'o yuvij ga so', ne ndaa raan ma'an chrej vaj yuvij ga so' a.

⁴³ Dan me se sca'núj nij so' vaj 'o chana ran' ndo'o, ne quisj chuvij ya yo' xra' ton man no', ne cutun' no' cunudanj sa'anj vaa rihaan no', tzaj ne taj vaj a 'ó sí guun nucuaj qui'yaj nahuun sa' no' ma'. ⁴⁴ Dan me se quinchrun' no' rej xco Jesucristó, ne canó ra'a no' doj tu'va sagan' so' a. Dan me se nu' canó ra'a no' tu'va sagan' so', ne nu' canicun' se xra' ton man no' nanj adonj.

⁴⁵ Gaa ne xná'anj Jesucristó se vaa me sí canó ra'a sagan' so', tzaj ne a 'ó nij yuvij ne canó ra'a sagan' so' ma', taj nu' nij yuvij a. Gaa ne cataj Pedró rihaan Jesucristó:

—Maan che'é se raan vaj nij yuvij, ne canó rma'an ra'a 'o so' sagan' so', maestro —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

⁴⁶ Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Vaa 'o yuvij canó ra'a sagan' 'unj adonj. Ne'enj se vaa nahuun yuvij qui'yaj adonj —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴⁷ Gaa ne xcaj chana cuentá se vaa quene'en Jesucristó se vaa qui'yaj no', gaa ne ri'ij man no', ne ca'na' no', ne canicun' ruj no' rihaan so', gaa ne cataj xna'anj no' rihaan nu' nij yuvij se vaa maan se canó ra'a no' sagan' Jesucristó, ne nu' maan orá dan nahuun sa' no' ne canicun' se xra' ton man no', taj no' rihaan cunudanj nij yuvij a.

⁴⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan no', ne:

—Nahuún so' che'é se amán rá so' ni'yaj so' manj, nocoj. Ve'é ca'anj so', ne dínj gaa nimán so' ca'anj so' á —taj Jesucristó rihaan no' a.

⁴⁹ Ataa navj ca'mij Jesucristó, ne ca'na' 'o sí cavi' tucua' Jairo, ne cataj so' rihaan Jairo a:

—Aj cavi' ta'nú so', ne taj che'é caraá chrúu so' rihaan maestró a ma' —taj sí 'na' cataj xna'anj rihaan Jairo a.

⁵⁰ Dan me se cuno Jesucristó naná ca'mii síí ca'na', gaa ne cataj so' rihaan síí cu'naj Jairo a:

—Se cuchu'vi' so' ma'. Maan se cuchuman ya rá so' ni'yaj so' manj, ne quinahun ta'níí so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁵¹ Dan me se cu'chi' Jesucristó tucua' Jairo, ne ne ca'vej Jesucristó catuu nij yuvij rá ve' ga' so', ne maan Pedró do', Juan do', Jacobo do', roj nica Jairo do', ca'vej so' catuu rá ve' ga' so' a. ⁵² Dan me se ta'vee ndo'o nij síí cunuu chre' rá ve' che'é chalá cunii cavi', ne nanó uxrá rá nij so', ne go' nij so' cuxru' rucuaa nij so' a. Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan nij so':

—Se ta'vee soj ma'. 'O se ne cavi' no' ma'. Maan se otoj uun no' nanj á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

⁵³ Gaa ne ca'nga' nacoó nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó che'é se aj quene'en nij so' se vaa aj cavi' ya no' a. ⁵⁴ Tzaj ne catú Jesucristó rá cuarto naj no', ne quita'aa so' ra'a no', ne nacúun so' man no', cataj so':

—Naxagaa so', chalá cunii —taj so' rihaan no' a.

⁵⁵ Ne cunuu i'na' uún no', gaa ne nu' naxagaa no', ne nu' ca'ne' Jesucristó suun rihaan roj nica Jairo se vaa go' roj so' doj se chá chá chalá cunii, taj Jesucristó rihaan roj nica Jairo a.

⁵⁶ Dan me se ca'anj rá roj so' se vaa qui'yaj Jesucristó, gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—A 'ó yuvij se cataj xna'anj roj soj rihaan daj qui'yáj che'é chalá cunii ma' —taj Jesucristó rihaan roj nica roj so' a.

9

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'née Jesucristó man chuvij nij síí tucuyón se-nana so' ca'anj ca'mii natáj nij so' a

¹ Dan me se canacúun Jesucristó man chuvij nij síí tucuyón se-nana so', ne cunuu chre' nij so', ne go' so' se nucuaj man nij so', gaa ne ca'vee qui'yaj canaan nij so' rihaan me ma'an nana chree do', ca'vee ca'nee nij so' chi'ii xráá síí ran' do' a. ² Gaa ne ca'née so' man nij so' ca'anj ca'mii natáj nij so' che'é güii guun chij Diöse rihaan chumii nihánj, ne ca'nee nij so' chi'ii xráá nij síí ran' do' a. ³ Ne cataj so' rihaan nij so' a:

—A 'ó rasuun se nicaj soj ca'anj soj ma'. Chruun garroté do', nanj do', se chá do', sa'anj do', se nicaj soj ma'. Qrún' niqee yatzíj nuu soj ca'anj ga soj á. ⁴ Ne me ma'an ve' cu'chi' soj ne ca'vej 'o so' cané soj ro', ne veé ve' yo' yo'ó cané soj ne veé ve' yo' cavi' soj ca'anj soj ca'mii natáj soj se-nana Diöse á. ⁵ Ne me ma'an 'o chuman' se ca'vej rá nij síí chihánj cunó nij so' se-nana soj, tanáj soj chuman' yo', ne cavi' soj tu'va chuman' yo', ne nacunan' soj tacóó soj cayuu yo'óó tachruu man chuman' yo' tacóó soj á. Ndaa dan, gaa ne xcax nij síí chihánj yo' cuentá se vaa tumé nij so' cacun' se vaa ne ca'vej rá nij so' cunó nij so' se-nana soj man adonj —taj Jesucristó rihaan chuvij nij so' a.

⁶ Gaa ne dan me se ca'anj nij so' nij chuman', ne ca'mii natáj nij so' se-nana Diöse nana sa', ne me rej ma'an vaj nij so' ca'néj nij so' chi'ii xráá nij síí ran' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa xcax síí nicaj suun cu'naj Herodes cuentá che'é Jesucristó a

⁷ Dan me se cuno síí nicaj suun cu'naj Herodes nu' se vaa qui'yaj Jesucristó, gaa ne guun rá Herodes quene'en so' me síí me Jesucristó a. 'O se ta'aj yuvij

cataj se vaa cunuu i'na' uún Juan síi cuta' ne man yuvij, ⁸ ne yo'ó ta'aj yuvij cataj se vaa curuvi' uún síi cu'naj Elías síi cayáan gaa naá, ne yo'ó ta'aj uún yuvij cataj se vaa cunuu i'na' uún 'o síi nata' se-nana Diose gaa naá a. ⁹ Tzaj ne ma'an síi cu'naj Herodes cataj, ne:

—Aj cavi' Juan, ne x'ne' chihá Juan, qui'yáj a. Tzaj ne ne ne'enj me yuvij me síi nihánj, ne tu'va nii danj che'é so' rihanj ma' —taj Herodes a.

Gaa ne guun uxrá rá Herodes quene'en so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'vee quirii Jesucristó se chá 'un' mij snó'o a

¹⁰ Dan me se namán chuvij nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan Jesucristó, ne nata' nij so' rihaan Jesucristó che'é nu' nij suun sa' nocoo qui'yaj suun nij so' rej ca'anj nij so' a. Gaa ne nicaj Jesucristó man taran' nij so', ca'anj nij so' ndaa tu'va chuman' cu'naj Betsaida rej yanj a. ¹¹ Tzaj ne quene'en 'o x'ne' nocoo yuvij rej ca'anj Jesucristó, gaa ne canoco' nij so' man Jesucristó, ca'anj nij so' a. Gaa ne ve'é ca'mii Jesucristó ga x'ne' nocoo yuvij canoco' man so', ne ca'mii natáj so' che'é güii guun chij Diose rihaan chumij nihánj, ne quinahuun nij síi ran', qui'yaj so' do' a. ¹² Dan me se nichrun' cata' güii, ne dan me se quinchrun' chuvij nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan so', ne cataj nij so':

—Qui'yáa so' se ndo'o, ne na'nej so' chrej man nij yuvij, ca'anj nij so' rej chuman' nocoo chuman' ra'a do', gaa ne man ve' caran' nij so' do', man se chá quirj' nij so' cha nij so' do' a. Tzaj ne rej man ní' nihánj me se rco' quij me nihánj, ne taj rej caran' nij so', taj se chá cha nij so' do', nihánj ma' —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹³ Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Go' ma'an soj se chá cha nij yuvij ei —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

—Tzaj ne taj se chá rihaan núj ma'. Maan se orún' 'un' rachrúun ne vij guee xcuaj ne, vaa rihaan núj nanj á. Tzaj ne ca'vee ca'anj núj, ne quiraan núj se chá cha cunudanj nij yuvij nihánj nanj á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹⁴ Dan me se 'un' mij snó'o man rej yo' ta' asuun, ne ino me chana ga xni adonj. Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a:

—Cayáan nij yuvij rihaan yo'óo, qui'yaj soj, ne dan me se cunuu chre' 'o vij chihaa chj' vj chihaa chj' yuvij cane 'o 'o rej, qui'yaj soj á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁵ Ne veé danj qui'yaj nij so', ne ca'anj cane cunudanj nij yuvij a. ¹⁶ Gaa ne dan me se quita'aa Jesucristó 'un' nij rachrúun ga roj xcuaj yo', gaa ne ni'yaj so' rej xta', ne nago' so' gracia rihaan Diose che'é se chá yo', gaa ne cuxra' ta'aj so' rachrúun do', nee xcuaj do', ne caxrj' so' ston nij síi tucu'yón se-nana so', che'é rej caxrij' nij so' ston nij yuvij a. ¹⁷ Gaa ne chá taran' nij yuvij, ne caraa rque nij so' ne ndaa quináj ndo'o se chá a. Gaa ne naqui'yaj chre' nij so' nu' se quináj tu'va yuvij, ne caraa nij so' yo'ó cunu' chuvij scaa a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Pedró me síi me Jesucristó a

¹⁸ Dan me se 'o güii ca'anj Jesucristó 'o rej yanj cachíin ni'yaj so' rihaan Diose, ne nij síi tucu'yón se-nana so' ro', man rej yo' ga so', ne xná'anj so' man nij so', cataj so', ne:

—Me sij mé 'unj, taj nij yuvij ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij so' a.

¹⁹ —Vaa síi taj se vaa síi cu'naj Juan síi cuta' ne man yuvij mé so' ei. Ne vaa síi taj uún se vaa síi cu'naj Elías síi nata' se-nana Diose gaa naá me uún so'

chuguñj. Ne vaa síí taj uún se vaa yo'ó síí nata' se-nanā Diose gaa naá me uún so' xā'. Đanj taj 'o 'o ta'aj nij yuviñ nanñ á —taj nij so' a.

²⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so':

—Ne ma'an soj, gaa ne me sij mé 'unñ, rá soj uún ga —taj Jesucristó, xná'anñ so' man nij síí tucu'yón se-nanā so' a.

Gaa ne cataj Pedró:

—Síí ca'néé Diose ñinanii man yuviñ rihaan sayuun mé so' ei —taj so' rihaan Jesucristó a.

²¹ Gaa ne cataj xna'anñ Jesucristó rihaan nij so' a:

—Se cataj nij soj nanā vaa ðanj rihaan ā 'o' nij yuviñ ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nanā nihánj taj xna'anñ se vaa cataj xna'anñ Jesucristó se vaa cavi' so' ne cunuñ i'na' uún so' a

²² Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan nij síí tucu'yón se-nanā so' a:

—Xa' 'unñ sij ca'néé Diose ñicaj yu'unñ man yuviñ, tzaj ne no xcúun 'unñ quiran' ndo'o 'unñ sayuun qui'yaj nij síí uun chij do', qui'yaj nij xrej ata suun nocōo doj do', qui'yaj nij síí naqui'yaj cūu se-tucuanñ Moisés rihaan yuviñ do', ne nachrī' ndo'o nij so' ñi'yaj nij so' mán 'unñ, ne ticavi' nii mán 'unñ, ne cachēn va'nuj güii, gaa ne cunuñ i'na' uún 'unñ adonñ —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²³ Gaa ne dan me se cataj so' rihaan cunudaññ nij yuviñ a:

—Sese me rá yo'ō so' canoco' so' manñ, ne se guun rá so' qui'yaj so' se vaa me rá ma'an so' qui'yaj so' ma'. Ne ca'vee se quiran' uxrā so' sayuun do', ca'vee se ndāa cachron' nii man so' rihaan rcutzē dō', tzaj ne ðaj ā 'o' 'o' güii me se yo'ō qui'yaj suun so' che'ej, ne yo'ō canoco' raan so' manñ adonñ.

²⁴ Tzaj ne sese vaa 'o' síí me rá ñinanii man ma'an rihaan sayuun, ne vaa güii yo'ō cavi' nimán so' adonñ. Tzaj ne sese cavi' yo'ō so' che'é se me so' síí noco' manñ, ne vaa güii cunuñ i'na' uún so' adonñ. ²⁵ Ne ā me se quiriñ 'o' so' sese qui'yaj canaán so' nu' rasuun man rihaan chumiñ nihánj, ne ca'anñ ni'ya nimán ma'an so', rá soj ga. Đaj chihaā mīj se ca'vee caviñ sa' so', qui'yaj rasuun man rihaan chumiñ nihánj ā ma'. ²⁶ Dan me se xa' síí uun na'aj ni'yaj manñ ne uun na'aj ni'yaj se-nanāñ, tzaj ne vaa güii guun na'aj 'unñ sij ca'néé Diose ñicaj yu'unñ man yuviñ ni'yaj 'unñ man so' asa' ca'na' uún 'unñ rihaan chumiñ nihánj adonñ. Ne güii yo' me se ve'é ndo'o guun chij 'unñ, qui'yaj Réj Diose, ne caviñ sa' 'unñ, qui'yaj se-mozó Diose nij síí guēe adonñ. ²⁷ Nihánj me se cataj yá 'unñ rihaan soj se vaa xa' ta'aj soj sij nicun' nihánj cuano me se gaa ataa ā cavi' ta'aj soj, ne ya quene'en ta'aj soj asa' guun che'e Diose guun chij Diose rihaan chumiñ nihánj nanñ adonñ —taj Jesucristó rihaan cunudaññ nij so' a.

Nanā nihánj taj xna'anñ se vaa chuguun ndo'o man Jesucristó ni'yaj nij síí tucu'yón se-nanā so' a

²⁸ Quisj ca'mii Jesucristó nanā vaa ðanj, gaa ne cachēn 'o' tunñ güii ta' asuun, gaa ne ñicaj Jesucristó man Pedró ga Juan ga Jacobo, ne caviñ so' raā 'o' quij xcañ, ca'anñ cachinñ ni'yaj so' rihaan Diose a. ²⁹ Gaa cachún ni'yaj so' rihaan Diose, ne yo'ō cunuñ inō rihaan so', ne yuun che'e cunuñ catziñ sagan' so', ne ndāa raan lá ma'an sagan' so' a. ³⁰ Gaa ne ðan me se naqui'yaā vij snó'o rihaan nij so', ne nanó roj so' cuentó ga Jesucristó, ne Moisés do', Elías síí nata' se-nanā Diose gaa naá do', me roj so' a. ³¹ Dan me se ve'é ndo'o curuvi' roj so', ne ca'mii roj so' ga Jesucristó che'é se vaa quiran' Jesucristó

chuman! Jerusalén, ne cavij so' chumij nihánj, ndaa vaa guun rá Diose qui'yaj so' a. ³² Dan me se ca'na' ndo'o nej rihaan nij tuvj' Pedró, tzaj ne ne cotoj nij so' ma'. Quene'en nij so' ndaa vaa chuguun sagan' Jesucristó do', ndaa vaa chuguun sagan' roj síi nicun' ga so' do' a. ³³ Gaa ne dan me se guun che'e roj síi nicun' ga Jesucristó ca'anj yanj roj so' ga Jesucristó, gaa ne cataj Pedró rihaan Jesucristó:

—Cunaj uxrá vaa mán núj nihánj ga so', maestro. Ne qui'yaj núj va'núj ve' yacataj canē soj nanj á. 'O ve' canē so', ne yo'ó ve' canē síi cu'naj Moisés, ne yo'ó ve' canē síi cu'naj Elías ei —taj Pedró rihaan Jesucristó, tzaj ne ne quene'en uxrá so' daj me che'é ca'mii so' rihaan Jesucristó danj a ma'.

³⁴ Quisij ca'mii so' nana vaa danj, gaa ne ca'na' 'o ngaa rej xta', ne caráán ngaa xraá nij so' ne naxij nij so' rque ngaa, ne cuchu'vi' va'núj nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó yo' a. ³⁵ Gaa ne Diose ro', ca'mii nana cuno nij so' rque ngaa yo' a. Ne cataj Diose:

—Síi nihánj me ta'nij síi 'ee raj adonj. Cuno soj rihaan so' ei —taj Diose cuno nij so' a.

³⁶ Quisij ca'mii Diose, gaa ne taj orún' Jesucristó nicun', quene'en nij so' a. Tzaj ne yo'ó caráán tu'va nij so' se vaa quene'en nij so', ne güii guun danj me se a 'ó yuvij ne cataj xna'anj nij so' rihaan a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o xnii nuu nana chree nimán, qui'yaj Jesucristó a

³⁷ Dan me se cachén 'o yan', ne quisij güii, gaa ne ca'anj Jesucristó ga nij síi tucu'yón se-nana so' rej rque a. Gaa ne nari' tuvi' nij so' ga 'o x'ne' nocoo yuvij a.

³⁸ Gaa ne dan me se nucuaj ndo'o ca'mii yo'ó síi 'na' sca'núj nij yuvij rihaan Jesucristó, ne cataj so':

—Achín nū'yáj rihaan so' se vaa cunu 'ee rá so' nū'yaj so' ta'nij che'é se orún' raa so' me ta'nij, maestro —taj so' rihaan Jesucristó, ne— ³⁹ Dan me se naruvi' nana chree nimán ta'nij, ne taj ni'yón snúú so', ne aguáj so', ne avii yatan' tu'va so', 'yaj nana chree yo', ne 'yaj chi'ij ndo'o nana chree yo' man ta'nij, ne sayuun uxrá curihanj nana chree yo' nimán ta'nij adonj. ⁴⁰ Ne dan me se cachín nū'yáj rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' se vaa quirij nij so' nana chree nimán ta'nij, tzaj ne ne ca'vee quirij nij so' nana chree nimán ta'nij ma'. —Danj cataj snó'o yo' rihaan Jesucristó a.

⁴¹ Gaa ne cataj Jesucristó a:

—Dan me se síi ne amán rá me soj sji man rihaan chumij nihánj cuano, ne chi'ij vaa nimán soj, ne a me daj cachej ga soj, ne a me daj gaa naj nimanj nū'yaj 'unj man soj, gaa ne ca'vee qui'yaj canaán soj ga. Nijcaj so' man xnii ca'na' so' rihanj cuaj á —taj Jesucristó a.

⁴² Dan me se ga 'na' xnii, ne nu' snúú xnii, ne naxru' xnii, qui'yaj nana chree yo', tzaj ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nana chree se vaa curihanj so' nimán xnii, ne dan me se curihanj nana chree yo' nimán xnii, ne nahuun sa' xnii, qui'yaj Jesucristó, ne nago' Jesucristó man xnii rihaan rej xnii a. ⁴³ Gaa ne quene'en nij yuvij se vaa nucuaj ndo'o Diose síi qui'yaj suun sa' nocoo yo', ne caráya'anj nu' nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj uún Jesucristó se vaa vaa güii cavij' so' a

—Ne ne'en soj daj sij me soj ne guun danj rá soj a. Xa' 'unj, tzaj ne ne ca'na' 'unj ticavi' 'unj man yuvi' ma'. Che'é yan tinanii 'unj man yuvi' rihaan sayuun ca'ná' 'unj adonj —taj Jesucristó rihaan roj so' a.

⁵⁶ Gaa ne ca'anj nij tuvi' Jesucristó yo'ó chuman' caran' nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Jesucristó rihaan va'núj sítihaj guun rá canoco' man so' a

⁵⁷ Gaa vaj nij so' chrej, gaa ne ca'na' 'o so', ca'mii so' ga Jesucristó a:

—Canoco' 'unj mán so' daj rej ma'an vaj so' ei —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁵⁸ Gaa ne cataj ya Jesucristó se vaa ran' so' chéé so' a:

—'O se nij chunee ro', otoj sa' nij xo' rá yu'uj taj rque yo'ó, ne nij xtâj chéé xta' ro', vaa saca' nij xo' a. Ne xa' 'unj sij ca'neé Diose nicaj yu'unj man yuvi', tzaj ne taj a doj rej quináá 'unj cotoj 'unj a ma' —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁵⁹ Ne dan me se cataj Jesucristó rihaan yo'ó so' a:

—Canoco' so' manj ca'anj ní' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

—Ca'vej so' nanj tucuj, ne ndaa cavi' réj, gaa ne cachin' 'unj man réj, gaa ne canoco' 'unj mán so' ei —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁶⁰ Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ca'ne' rá so' cachin' ma'an nij sít cavi' nimán man tuvi' so' xngá á. Ne ca'anj so', ca'mii natáj so' che'é güii guun chij Diose rihaan chumi' nihánj ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁶¹ Ne dan me se cataj yo'ó so' uún rihaan Jesucristó a:

—Me raj canocoj mán so', Señor. Tzaj ne asino ca'vej so' ca'anj cataj xna'anj 'unj rihaan nij tuvij, gaa ne ca'naj, ne ca'anj ní' ei —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁶² Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Sít oro' nee ni'yaj rej xco ro', daj chihaa mój se cavii nica tucuaán qui'yaj so' ma'. Ne sít me rá canoco' manj me se se guun canicaj uún so' rej xco so' ma'. Ne sese danj qui'yaj so', ne daj chihaa mój se ca'vee guun chij Diose nimán so' ma'. Ne ase vaa sít oro' nee rii tucuaán ro', vaa sít me rá canoco' manj adonj —taj Jesucristó rihaan so' a.

10

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'neé Jesucristó man va'núj chihaa chít' sít tucu'yón se-nana so' ca'anj ca'mii natáj nij so' a

¹ Cachén doj, gaa ne narii Jesucristó man ya'núj chihaa chít' snó'o, ne ca'neé so' man vij vij nij so' quitaj yaan nij so' rihaan Jesucristó ca'anj nij so' daj a chuman' cachén Jesucristó, ² ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ya uxrá, ne vaa ndo'o suun rihaan ní', ne nij sít 'yaj suun me se doj nij so' nanj adonj. Ne cachin' ni'yaj ní' doj nij sít qui'yaj suun rihaan Diose sít uun chij 'nij ra'a suun, gaa ne ca'nej so' doj yuvi' qui'yaj suun se-suun so' adonj.

³ Dan me se ca'anj ca'mii natáj soj rihaan nij yuvi', tzaj ne xcaj soj cuentá se vaa ca'na' sayuun rihaan soj ei. 'O se ase vaa matzinj vaj rej man xca'yanj ca'nu' ro', danj gaa soj chuguanj. ⁴ Se nicaj soj vitó nuu sa'anj se nicaj soj nanj se nicaj soj yo'ó tacoj canj se nicaj soj ca'anj soj ma'. 'O rej ca'anj soj, ne 'o rej canicaj soj, ne se canicun' soj nano soj cuentó ga yuvi' ma'.

⁵ Asa' catúj soj rá 'o ve', ne asino cataj soj rihaan nij sít yanj rá ve' yo' se vaa dínj gaa cumán nij so', qui'yaj Diose a. ⁶ Ne sese yanj 'o sít cayáan sa' ga Diose rá ve' yo', gaa ne ya ve'é cayáan so', qui'yaj Diose a. Tzaj ne sese nuvi' sít cayáan sa' ga Diose yáan rá ve' yo', ne canicaj uún nana sa' ca'mii soj rihaan

ma'an soj, qui'yaj Diose, tzaj ne se cavii sa' nij síi tucua yo' a ma'. ⁷ Caran' soj ve' yanj síi sa' yo', ne me ma'an se rque síi yanj yo', ne cha soj co'o soj do', ne no xcúun yuvii rque yuvii chraa cha soj che'é suun sa' 'yaj suun soj a. Se ca'anj soj caran' soj yo'ó yo'ó ve' ma'. ⁸ Asa' cuchi' soj 'o chuman', ne sese ve'é ca'mii nij síi man chuman' yo' ga soj, gaa ne cha soj me ma'an se cha rque nij so' man nij soj a. ⁹ Ca'nee soj chi'ii xraá nij síi ran' man chuman' yo', ne ca'mii natáj soj rihaan yuvii se vaa nichrun' guun chij Diose chiháan nij so' a.

¹⁰ "Tzaj ne asa' cuchi' soj 'o chuman', ne sese ne ca'vej rá nij yuvii cunō nij yuvii se-nana soj, gaa ne canicun' soj tanuu rá callé chuman', gaa ne cataj soj rihaan nij yuvii man chuman' yo' a: ¹¹ "Asa' curihanj núj chuman' nihánj, ne nacunan' núj tacóo núj, ne tucuyuu núj yo'óo tachruu avii chiháan soj tacóo núj cayuu yo' rihaan ma'an soj a. Gaa ne xcaj soj cuentá se vaa guun rá Diose guun chij Diose chiháan soj, tzaj ne ne ca'vej rá soj a". Danj cataj soj rihaan nij síi na'vej rá cunō nana ca'mii soj a. ¹² Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa vaa güii ca'ne' 'unj cacun' che'é nij yuvii, gaa ne quiran' nij yuvii man chuman' yo' doj sayuun rihaan nij síi chi'ii man chuman' Sodoma adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi ca'neé so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó che'é sayuun quiran' yuvii man va'núj chuman' yuvii ne ca'vej rá cunō se-nana so' a

¹³ Gaa ne dan me se cataj uún Jesucristó a:

—Nique soj sij man chuman' Corazín a. Nique soj sij man chuman' Betsaida a. 'O se quiran' uxrá soj sayuun nanj á. Dan me se nij síi man chuman' Tiro do', nij síi man chuman' Sidón do', me síi chi'ii nimán nanj á. Tzaj ne sese ca'anj 'unj chiháan nij so', ne sese qui'yaj suun sa' nocoo ni'yaj nij so', ne cuno nij so' se-nanaj ne guun ya rá nij so' se vaa tumé nij so' cacun', ne canicaj nimán nij so', ne quinanó ndo'o rá nij so' che'é cacun' tumé nij so', ne ndaa yatzij ya' cunuú nij so', ne ndaa yaj chruun acaa ruvaj caraa nij so' raá nij so', che'é ye ca' quinanó rá nij so' che'é cacun' tumé nij so' asuun saj adonj. Nihánj, ne ne ca'anj 'unj ma'. Maan se inanj chiháan soj 'naj, ne qui'yaj suun sa' nocoo quene'en ma'an soj, tzaj ne ne canicaj nimán nij soj a ma'. ¹⁴ Dan me se güii ca'ne' 'unj cacun' che'é nij yuvii ro', doj a gaa sayuun quiran' soj rihaan sayuun quiran' nij síi chi'ii man chuman' Tiro do', man chuman' Sidón do' adonj. ¹⁵ Ne vaa soj sij man chuman' Capernaum uún a. Ne síi sa' inanj me ma'an soj, rá soj na'. Nuveé sij sa' me soj ma'. Síi ca'anj rihaan ya'an guun soj adonj —taj Jesucristó a.

¹⁶ Ne cataj uún Jesucristó rihaan nij síi tucuyón se-nana so' a:

—Síi nanó xrej se-nana soj ro', so' me síi nanó xrej se-nana ma'anj a. Tzaj ne síi uun nacoo rá ni'yaj man soj ro', so' me síi uun nacoo rá ni'yaj man ndaa ma'anj a. Ne síi uun nacoo rá ni'yaj man ma'anj ro', so' me síi uun nacoo rá ni'yaj man Diose síi ca'neé manj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucuyón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa namán va'núj chihaa chi' nij síi ca'neé Jesucristó a

¹⁷ Quisij qui'yaj va'núj chihaa chi' nij so' ndaa vaa cataj Jesucristó, gaa ne namán uún nij so' a. Niha' rá nij so', ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Ndaa nij nana chree uno rihaan núj, Señor. Che'é se se-chuvii so' táá tu'va núj, ne urihanj nij so' nimán yuvii nanj á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

18 Ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ne'en yaj cayuu se nucuaj nicaj Satanás, ne ase uun raan ro', me cayuu se nucuaj nicaj Satanás adonj. 19 Cuno soj ca'mij á. 'Unj ro', me sí qui'yaj guun nucuaj soj qui'yaj canaán soj rihaan daj a se chi'li a. Ca'vee se ru'maan che'é soj 'o xcuáa do', 'o xcuun do', tzaj ne taj se qui'yaj xo' man soj ma'. Qui'yaj canaán soj rihaan nu' se nucuaj nicaj Satanás sí taj ri'yunj ni'yaj man ní, ne a 'o xco' se qui'yaj chi'li a 'ó rasuun man soj ma'. 20 Tzaj ne taj che'é guun niha' rá soj che'é se uno nij naná chree rihaan soj ma'. Guun niha' rá soj, tzaj ne che'é se aj cachrón Diose se-chuvii soj rej xta' ro', che'é dan guun niha' rá soj á —taj Jesucristó rihaan va'nuj chíhaa chi' nij so' a.

Naná nihánj taj xna'anj se vaa guun niha' rá Jesucristó, qui'yaj Nimán Diose a

21 Maan güii yo' ro', guun niha' rá Jesucristó, qui'yaj Nimán Diose, ne cataj Jesucristó rihaan Diose a:

—Síi 'nij ra'a chumij do', síi 'nij ra'a xta' do', mé so', Ataj Chij. Ne sa' uxrá qui'yáa so' caráan so' rihaan nij síi avii raá do', rihaan nij síi acaj cuentá do', se vaa se cuno nij so' se-nanaj ma'. Maan nij síi vaa nicá' nimán ro', ve'é cuno nij so', qui'yáa so' a. Danj inanj qui'yáa so', che'é yan danj me rá so' qui'yáa so', Ataj —taj Jesucristó rihaan Rej so' Diose a.

22 Canicaj Jesucristó, ca'mii so' rihaan nij yuvii, cataj so' a:

—Aj rqué Réé 'unj Diose cunudanj rasuun rihanj á. Ne a 'ó síi ne ne'en daj vaa 'unj, maan se orún' Réj ne'en a. 'O se ta'nii so' mej adonj. Ne a 'ó síi ne ne'en daj vaa Réj ma'. Maan se orún' 'unj ne'en daj vaa so' adonj. Ne sese me rá 'unj cataj xna'anj 'unj rihaan yo'ó nij yuvii daj vaa Réj, ne quene'en yo'ó nij so' uún adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvii a.

23 Gaa ne ni'yaj Jesucristó man nij síi tucu'yón se-nana so', ne cataj so' rihaan inanj ma'an nij so' a:

—Vaa che'é gaa niha' rá soj che'é rihaan soj á. 'O se aj quene'en soj se vaa qui'yaj nanj á. 24 'O se cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa man ndo'o síi man gaa naá síi nata' se-nana Diose do', síi nicaj suun rey do', guun rá quene'en se vaa quene'en nij soj, tzaj ne ne quene'en nij so' ma'. Ne guun rá nij so' cuno nij so' se vaa cuno nij soj, tzaj ne ne cuno nij so' a man adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Naná nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é síi samaritano racuj man síi ran' chi'ii a

25 Gaa ne dan me se canicun' caya 'o síi naqui'yaj cuu se-tucuaj Moisés rihaan yuvii, ne xná'anj so' 'o naná man Jesucristó, che'é rej guun rá so' quirí' so' rej caraa so' cacun' xráa Jesucristó a.

—Daj qui'yaj, gaa ne ca'vee cayánj ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ga maestro' —taj so' rihaan Jesucristó a.

26 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ne'én so' me naná no rihaan yanj no se-tucuaj Moisés na'. Daj taj yanj yo' nayaa so' ga —taj Jesucristó, xná'anj Jesucristó man so' a.

27 Gaa ne cataj so' rihaan Jesucristó a:

—“Ndaa nimán yá so' guun rá so' ni'yaj so' man Diose síi 'nij ra'a man ní, ne ndaa nu' se nucuaj yá so' caraa cochroj rihaan Diose, ne yo' o ndaa cúu yave mán so' cuchumanj rá ni'yaj man Diose nanj adonj.” Ne, “Adí' se 'ee rá so' man ma'an so' ro', danj gaa 'ee rá so' man tuvi' so' á”, taj se-tucuaj Moisés adonj —taj síi naqui'yaj cuu se-tucuaj Moisés yo' a.

²⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ya uxrá a'mii so' á. Danj quiyáá so', gaa ne cayáán so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj nanj á —taj Jesucristó rihaan so' a.

²⁹ Tzaj ne síi sa' inanj me síi tucu'yón se-tucuaj Moisés, rá ma'an so' a. Che'é dan xná'anj so' nana nihánj man Jesucristó a:

—Me síi me tuvi' 'unj ga —taj so' a.

³⁰ Gaa ne canicaj Jesucristó, nanó so' se-cuento síi samaritano a:

—Dan me se cavii 'o síi israelitá chuman' Jerusalén, ca'anj so' chuman' Jericó a. Vaj so' chrej, gaa ne caráán síi ituu man so' chrej, ne go' uxrá nij síi ituu man so', ne quirii nij síi ituu sagan' so', ne daj doj se cavi' so', gaa ne tanáj nij síi ituu man so' a. ³¹ Gaa ne dan me se vaj 'o xrej nicun' rihaan ní' sij israelitá chrej yo' a. Quene'en so' man síi quiran' chi'ii naj tu'va chrej, tzaj ne cachén yanj so' ca'anj so' a. ³² Gaa ne dan me se vaj 'o ta'nii ta'nij si'no Levi síi racuj man xrej uún a. Quene'en so' man síi quiran' chi'ii yo', tzaj ne cachén yanj so' ca'anj so' uún a.

³³ "Gaa ne dan me se ca'na' 'o síi samaritano uún a. Nuveé sij israelitá me so' ma'. Sij yanj avii rej Samaria me so' a. Quene'en so' man síi quiran' chi'ii yo', gaa ne cunuu 'ee rá so' man síi quiran' chi'ii yo' a. ³⁴ Ca'anj so' quiyaj cono'ó so' man síi quiran' chi'ii yo', ne cuta' so' rmedió rej quiran' chi'ii, ne nacutáj so' mantá rej quiran' chi'ii yo' a. Gaa ne cuta' síi samaritano yo' man síi quiran' chi'ii yo' xráá daán so' xcuu vaj ga so', ne ca'anj roj so' ve' aran' yuvi' chéé chrej, ne taj ya'anj síi samaritano yo' man síi quiran' chi'ii yo' a.

³⁵ Cachén 'o yan', ne yo'ó güii me se guun rá síi samaritano ca'anj so', ne quirii so' vij sa'anj denario, ne caxrj so' ston síi tucua ve' se vaa taj ya'anj so' man síi ran', gaa ne cataj so' rihaan síi tucua: "Asa' ca'na' uún 'unj, ne naru'vee 'unj me daj ma'an sa'anj me gaa tu'vee so', rá so'", taj síi samaritano rihaan síi tucua a. —Veé danj sj cuentó nanó Jesucristó rihaan síi naqui'yaj cuu se-tucuaj Moisés yo' a.

³⁶ Gaa ne xná'anj Jesucristó nana nihánj man síi naqui'yaj cuu se-tucuaj Moisés yo' a:

—Va'nuj nij síi vaj rá chrej yo', gaa ne me so' me tuvi' síi quiran' chi'ii yo', rá so' ga —taj Jesucristó, xná'anj Jesucristó man so' a.

³⁷ —Síi cunuu 'ee rá man so' ro', me tuvi' so', raj a —taj síi naqui'yaj cuu se-tucuaj Moisés rihaan Jesucristó a.

Ne cataj uún Jesucristó rihaan so' a:

—Ase vaa quiyaj síi cunuu 'ee rá man síi quiran' chi'ii yo' ro', veé danj quiyaj guee so', ca'anj so' ei —taj Jesucristó rihaan síi naqui'yaj cuu se-tucuaj Moisés yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj Jesucristó tucua roj chu'vij Marta a

³⁸ Dan me se vaj Jesucristó chrej ga nij síi tucu'yón se-nana so', ne cuchí' so' 'o chuman', ne dan me se ca'vej rá 'o chana cu'naj Marta yanj chuman' yo' caran' Jesucristó tucua no', ³⁹ ne yaán chu'vij no' chana cu'naj Mariá ga no', ne dan me se ca'anj cayáán chu'vij no' Mariá tacóó Jesucristó, ne nanó xrej no' se-nana so' a. ⁴⁰ Tzaj ne Marta ro', daj á suun caráya'anj no' a. Dan me se quinichrun' Marta rihaan Jesucristó, ne cataj no' rihaan so' a:

—Me che'é ne rihuun rá so' se vaa dínj ne chu'vij 'unj, ne orún' ma'anj 'yaj chuvii, ga Señor!. Cataj so' rihaan no' se vaa racuj no' manj á —taj Marta rihaan Jesucristó a.

⁴¹ Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan no' a:

—Xa' che'é suun man rihaan chumiij nihánj, tzaj ne taj che'é caraya'áan so' ndaa vaa 'yaá so', man Marta. Snúú rá so', 'yaj suun vaa rihaan so' á. 'Q se taj che'é caraya'anj ní' rasuun man rihaan chumiij nihánj ma'. ⁴² 'Q se doj a vaa suun achiin qui'yaj ní', ne vaa orún' suun sa' ya ya achiin rihaan ní' nanj á. Ne Mariá nihánj, tzaj ne cunaj 'yaj no' se vaa me rá no' cunq no' se-nanaj, ne taj che'é cataj ní' se vaa nij 'yaj no' uno no' se-nanaj ma' —taj Jesucristó rihaan Marta a.

11

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'miij ní' gaa achíin ni'yaj ní' rihaan Diose a

¹ Gaa ne dan me se cachíin ni'yaj Jesucristó rihaan Diose 'o güii, ne gaa quisij cachíin ni'yaj so' rihaan Diose, gaa ne cataj 'o síi tucu'yón se-nana so' rihaan so' a:

—Tucu'yón so' man núj daj ca'miij núj gaa cachinj ni'yaj núj rihaan Diose, Señor. 'Q se xa' síi cu'naj Juan síi cuta' ne man yuviij, tzaj ne tucu'yón so' rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' daj ca'miij nij so' gaa cachinj ni'yaj nij so' rihaan Diose, ne danj inanj qui'yáa so' che'é núj, rá núj a —taj so' rihaan Jesucristó a.

² Gaa ne dan me se ca'miij Jesucristó nana nihánj rihaan nij so' a:

—Nanj cataj soj gaa cachinj ni'yaj soj rihaan Diose á: “Ataj Chij, me rá núj xcay yuviij cuentá se vaa inanj sa' 'yaá so' a. Ne me rá núj quisij güii guun chij so' rihaan chumiij nihánj a. ³ Ne 'o 'o güii me se rque so' nu' rasuun achiin man núj cha núj á. ⁴ Ne caraá x'naa so' che'é cacun' taj xráa núj á. 'Q se ma'an núj me síi aráj x'naa che'é cacun' 'yaj tuvi' núj rihaan núj nanj adonj. Dan me se caráan ra'á so' xráa núj rihaan chrej chi'ii á”. Danj cataj soj gaa cachinj ni'yaj soj rihaan Diose ei —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúún ní' cachinj ni'yaj ní' rihaan Diose che'é rasuun achiin man ní' a

⁵ Gaa ne canicaj Jesucristó, nanó so' 'o se-cuento síi cachíin rasuun rihaan tuvi' rej nij a:

—Dan me se cataj ní', ne cuchí' 'o so' tucua tuvi' so' yan', ne cataj so' rihaan tuvi' so': “Qui'yáa so' se ndo'o, ne racuuj so' va'nuj chraa manj, tinuj. ⁶ Ca'na' 'o tuvij síi achén chrej, ne caran' so' tucuaaj, tzaj ne taj vaj chraa rihanj goj cha so' ma'”, cataj so' rihaan tuvi' so' a. ⁷ Ne daj cataj tuvi' so' rihaan so', rá soj ga. Cataj tuvi' so': “Se narii so' nej rihanj, man tinuj. Aj naqui'yaj raan 'unj ta'yaa, ne aj otoj nij ta'nij núj, ne rmij naxagaj rquej chraa man so' ei”, cataj tuvi' so' rihaan so', rá soj na'. Daj chihaa mij se ca'miij so' danj ma'. ⁸ Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa síi otoj yo' ro', nda' se na'vej rá so' naxagaa so' go' so' chraa man tuvi' so', tzaj ne che'é se ne uun na'aj tuvi' so' achíin achiin so' chraa, ne che'é dan guun rmij xréé síi naj otoj, gaa ne naxagaa so', ne go' so' me ma'an rasuun achiin man síi nicun' ta'yaa yo' adonj.

⁹ Ne 'unj nihánj me síi cataj xna'anj rihaan soj se vaa cachinj soj se vaa achiin man soj rihaan Diose, ne so' me síi rque man soj, ne nana' soj rasuun achiin man soj, ne nari' soj rasuun yo', ne ase vaa 'yaj síi tica'miij ta'yaa tucua tuvi' ro', danj qui'yaj soj ga Diose, ne ca'nuu Diose ta'yaa yo', ne rque Diose rasuun achiin man soj adonj. ¹⁰ 'Q se síi achíin rasuun rihaan Diose ro', quirí' so' rasuun achiin man so', ne síi nano' rasuun achiin man ro', quirí'

so' rasuun yo', ne sí tica'mii ta'yaa rej yanj Diose ro', ca'nuu Diose ta'yaa, ne quirí' sí tica'mii ta'yaa rasuun achiin man so' adonj. ¹¹ Xcaj soj cuentá se vaa ma'an soj, nanj yuvií me soj, tzaj ne sese achín ta'níi yo' o tuvi' soj chraa chá yo' man soj, ne se ca'vee nano' soj yahij ne caxrii soj ston yo' ma'. Ne sese achín ta'níi soj nee xcuaj chá yo' man soj, ne se ca'vee nano' soj xcuáa ne caxrii soj ston yo' ma'. ¹² Ne sese achín ta'níi soj xruú chuchee chá yo' man soj, ne se ca'vee nano' soj xcuun ne caxrii soj ston yo' ma'. ¹³ Dan me se danj nanj soj, ne sí chi'ii nimán me soj, tzaj ne ne'en soj rque soj se sa' chá ta'níi soj ei. Che'é dan táa a Rej soj sí nicun' xta', ne sij sa' inanj me so', ne so' me sí rque ya Nimán man nij sí achín Nimán Diose rihaan so' nanj adonj. —Danj cataj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuta' nij sí fariseo cacun' rmi' xráa Jesucristó se vaa ca'mii Jesucristó ga sí chree a

¹⁴ Dan me se 'o güii quirii Jesucristó yo' o nana chree nimán 'o sí ya'mii, ne dan me se ya'mii so', qui'yaj nana chree yo', tzaj ne curihanj nana chree nimán so', ne guun che'e so' ca'mii so' adonj. Ne caráya'anj uxrá nij yuvií quene'en nij so' se vaa qui'yaj Jesucristó, ¹⁵ ne ta'aj nij yuvií cataj se vaa a'mii Jesucristó ga sí chree cu'naj Beelzebú sí uun chij rihaan nij nana chree, ne che'é dan rii so' man nij nana chree nimán yuvií, taj ta'aj nij yuvií, ni'yaj nij yuvií man Jesucristó a. ¹⁶ Ne yo' o ta'aj nij yuvií guun rá cuta' cacun' xráa Jesucristó, ne che'é dan cachín ni'yaj nij so' rihaan Jesucristó se vaa qui'yaj so' 'o suun sa' noço 'na' rej xta' n'yaj nij so', taj nij so' a. ¹⁷ Dan me se quene'en ma'an Jesucristó daj vaa nimán nij yuvií, ne che'é dan cataj so':

—Ne'en soj se vaa sese vaa 'o nación, ne sese xra' ta'aj nij sí uun chij rihaan nación yo' ne cunu' ma'an nij so' ga tuvi' nij so', ne vaa güii, ne nu' nación yo' quirí' nu' nanj adonj. Ne sese cunu' ta'aj nij yuvií man 'o barrió ga tuvi' yuvií sí man ma'an barrió yo' ro', ne vaa güii, ne quirí' nu' barrió yo', qui'yaj nij so' nanj adonj. ¹⁸ Che'é dan me sese racuáj sí chree sí cu'naj Satanás manj rii 'unj man tuvi' so' nana chree nimán nij yuvií, ga ne asa' ca'vee guun chij ndo'o so' rihaan nij yuvií man rihaan chumií nihánj, rá soj ga. Nana nihánj xná'anj 'unj man soj che'é se me rá soj cataj soj se vaa sí chree cu'naj Beelzebú ro', me sí racuáj manj rij man nana chree nimán nij yuvií, rá soj vaa nanj á. ¹⁹ Dan me se rii 'unj man nij nana chree nimán nij yuvií, 'yaj sí chree cu'naj Beelzebú, che'é se a'mii 'unj ga so', rá soj a. Tzaj ne nij sí tucu'yón se-nana soj me se ve'e danj rii uún nij so' man nij nana chree nimán nij yuvií uún ei. Ne asa' a'vee 'yaj nij so' danj, rá soj ga. Ne vaa nij so' vaa, ve'e danj a'mii nij so' ga sí chree, rá soj ga na'. Che'é nana ca'mii soj me se ma'an nij sí tucu'yón se-nana soj cuta' cacun' xráa soj se vaa ca'mii ne soj adonj. ²⁰ Tzaj ne 'unj me se ya ma'an ra'a Diose racuáj manj rii 'unj man nij nana chree nimán nij yuvií adonj. Che'é dan xcaj soj cuentá se vaa aj guun che'e Diose guun chij Diose rihaan chumií nihánj adonj.

²¹ "Dan me se sese 'o sí ru'vee yanj rá ve' me se vaa aga' sihaa dō', vaa mixté dō', rihaan so', ne tumé so' si'yaj so' yáan so', ne taj sí ca'nee si'yaj so' ma'. ²² Tzaj ne sese ca'na' yo' o sí vaa doj fuerzá rihaan, ga ne qui'yaj canaán so' rihaan sí yanj raan, ga ne ca'nee so' nu' saga' so' dō', nu' si'yaj so' dō', ne cuxra' ta'aj so' ga tuvi' so' nanj adonj. Ta'nga' danj 'yáa 'unj ga sí chree, ne 'yaj canaán 'unj man so' adonj.

23 "Naj guun sí na'vej rá qui'yaj suun ga 'un̄j ro', sí taj ri'yun̄j manj me so' a. Ne naj guun sí ne racūj manj naqui'yaj chre' 'un̄j man yuvīj canoco' man Diose ro', so' me sí ticha'nuu man nij yuvīj, ne aráán so' rihaan nij yuvīj se canoco' nij yuvīj man Diose ei —taj Jesucristó rihaan nij yuvīj a.

Nana nihánj taj xna'anj daj 'yaj nana chree gaa anicaj uún nana chree nimán yuvīj a

24-25 Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan nij yuvīj a:

—Ne gaa tihaj avii yuun yo'o nana chree nimán snó'o, ne chéé rma'an nana chree yo' nano' so' rej cayáán so', tzaj ne taj se qui'yá' quir̄i' nana chree yo' rej cayáán so', gaa ne me rá uún nana chree yo' canicaj so' rej cavii so' gaa naá a. Dan me se taj nana chree yo': "Canicaj uún 'un̄j nán' 'un̄j rej cavii 'un̄j a. Ve'é nanj vaa tucuaj, ne naruvīj rá ve' tucuaj cuano, ne uun yâj yan̄j rá ve' tucuaj cuano adonj", taj nana chree yo' a. 26 Gaa ne dan me se anicaj uún nana chree yo' nimán snó'o yo', ne nano' nana chree yo' yo'ó chij tuvi' nana chree yo' sí chi'ii doj, ne 'na' nique uún so' nimán snó'o yo', gaa ne cayáán taran' nij nana chree yo' a. Dan me se gaa naá gaa cayáán orún' nana chree yo', gaa ne maan ta'nga' quij vaa nimán snó'o yo', tzaj gaa namán yo'ó chij nana chree yo', gaa ne doj a tico nana chree man so', ne doj a quij vaa nimán snó'o yo', 'yaj nana chree yo' a adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvīj a.

Nana nihánj taj xna'anj me sí me nij sí cavii sa' ga Diose a

27 Dan me se gaa ca'mii Jesucristó nana vaa danj, gaa ne nucuaj ca'mii 'o chana nicun' sca'núj nij yuvīj, cataj no':

—Cavii sa' nii so', che'é se cuchruj no' mán so', ne tucutzii no' mán so' á —taj chana yo', caguáj no' rihaan Jesucristó a.

28 Tzaj ne cataj Jesucristó a:

—Sí cavii sa' ya ro', me sí uno se-nana Diose ne 'yaj ndaa vaa taj nu' nana yo' adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvīj yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj me suun sa' nocço me qui'yaj Jesucristó, yan guun ya rá nij yuvīj se vaa ya vaa nana ca'mii so' a

29 Dan me se cunuu chre' doj yuvīj rihaan Jesucristó, ne che'é dan guun che'e so' ca'mii so' nana nihánj a:

—Inanj che'é se yuvīj vaa chi'ii nimán me soj ro', che'é dan me rá soj qui'yáj suun sa' nocço á. Tzaj ne se qui'yáj suun sa' nocço che'é soj ma'. Maan se quene'en soj se vaa ase vaa quiran' sí cu'naj Jonás gaa naá ro', danj quirán' 'un̄j, vaa güii nanj á. 30 Dan me se qui'yaj Diose suun sa' nocço ga sí cu'naj Jonás quene'en nij sí man chuman' Nínive gaa naá, ne danj inanj qui'yaj uún Diose ga 'un̄j sij ca'néé so' nicaj yu'unj man yuvīj, quene'en soj adonj.

31 "Ne güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuvīj ro', cuchí' chana nicaj suun reiná guun chij rihaan chuman' naj gan' ndo'o rej sur, ne canicun' no' rihaan soj, qui'yaj Diose, ne cuta' no' cacun' xráá soj adonj. 'O se gan' ndo'o cachéé no' cuchí' no' rihaan sí cu'naj Salomón, ne cuno no' nana cuu tucu'yón Salomón man no' adonj. Ne xa' 'un̄j sij nicun' rihaan soj cuano, tzaj ne sa' doj vaa 'un̄j rihaan sí cu'naj Salomón yo' adonj. Tzaj ne na'vej rá soj cuno soj nana a'mii 'un̄j rihaan soj a man adonj. 32 Ne nij sí man chuman' Nínive ro', canicun' nij so' ga ma'an soj sij vaa i'na' rihaan chumii nihánj cuano asa' quisij güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuvīj, ne cuta' nij sí man chuman' Nínive yo' cacun' xráá soj adonj. Cuno nij so' nana ca'mii natáj sí cu'naj Jonás, ne nuchran' nimán nij so', ne canoco' nij so' man Diose adonj. Ne xa' 'un̄j sij nicun' rihaan soj

cuang, tzaj ne sa' doj vaa 'unj rihaan sí cu'naj Jonás yo', tzaj ne taj se qui'yá' naqui'yaj sa' soj nimán soj ma' —taj Jesucristó rihaan nij yuvi yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúun ní' xcax ní' cuentá daj qui'yaj ní' a

³³ Ne cataj uún Jesucristó rihaan nij so' a:

—Gaa rmi', ne a 'ó yuvi ne uta' ya'an raá aga' ya'an ne axríj yuve nij so' rque 'o chrúun ma'. Sese rmi', ne achrón nii ya'an raá aga' ya'an ne uta' nii aga' yo' rej xta', ne daj a nij yuvi atúj rá ve' ro', chuguun ni'yaj nij so' adonj.

³⁴ "Rlij rihaan ní' me ya'an nicaj yu'unj man ní' ei. Dan me se sese rlij rihaan ní' ro', ni'yaj yo' ne uun sa' rá yo', gaa ne nu' nee man ní' ro', sa' vaa, ne adi' se chuguun aga' ya'an ro', danj chuguun man ní' gaa sa' rihaan ní' adonj. Tzaj ne sese rlij rihaan ní' ro', ni'yaj yo' ne inanj uun chi'ii rá yo', gaa ne nu' nee man ní' ro', uun chi'ii rá, gaa ne adi' sí nicun' yan rmi' ne cunudanj man so' ro', rmi', ne danj vaa sí uun chi'ii rá adonj. ³⁵ Xcax ndo'o soj cuentá se gaa nanj quina'aj ya'an nicaj yu'unj man soj ne guun soj 'o se rmi' a. ³⁶ Dan me se sese cunudanj man ní' nuú ya'an, gaa ne taj a doj se rmi' nuu man ní', gaa ne cunudanj man ní' ro', chuguun, ne adi' gaa o' cachun' ya'an xráá nii ne chuguun nu' man nii ro', danj vaa ní' adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvi yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é cacun' tumé nij sí fariseo a

³⁷ Dan me se gaa ca'mii Jesucristó rihaan nij yuvi, ne canacúun 'o sí fariseo man so' chá so' chraa tucúá sí fariseo yo', gaa ne dan me se ca'anj cayáan roj so' rihaan mesá a. ³⁸ Dan me se xcax sí fariseo yo' cuentá se vaa ne noco' Jesucristó se-tucuanj nij sí fariseo se vaa ne na'ya' so' gaa chá so' chraa, gaa ne caráya'anj ndo'o sí fariseo yo' a. ³⁹ Che'é dan cataj sí 'nij ra'a man ní' rihaan so':

—Xa' soj sij fariseo, tzaj ne ase vaa rasuun, ne sa' uxrá na'nu' nii xráá yo', tzaj ne rque yo' ro', me se vaa nacaj guee yo', ta'nga' danj vaa guee soj, ne xráá soj me se ve'é naruvii, tzaj ne nimán soj me qui' vaa, ne niha' uxrá rá soj ca'nee soj si'yaj tuvi' soj, ne noco' ndo'o soj chrej chi'ii adonj. ⁴⁰ Nuveé sij acaj cuentá me soj a ma'. Ne'en soj se vaa Diose ro', me sí qui'yaj ra'a soj, ne na'ya' ndo'o soj, ne veé so' me sí qui'yaj nimán soj uún a. ⁴¹ Dan me se go' soj ta'aj se chá do', ta'aj sa'anj do', man nij sí nique, gaa ne xcax soj cuentá se vaa sí sa' nimán me soj adonj.

⁴² "Tzaj ne nique soj sij fariseo nanj á. 'O se quiran' uxrá soj sayuun nanj adonj. 'O se sese vaa nuu xlá do', coj ruda do', me ma'an cuêj do', rihaan soj, ne rque soj 'o nanj rasuun yo' rihaan Diose che'é 'o 'o chi' nanj rasuun vaa rihaan soj nanj á. Tzaj ne ne a'ne' nicá soj cacun' che'é tuvi' soj ma'. Ne aráj cochroj soj rihaan Diose ma'. Tzaj ne me rá Diose qui'yaj soj nu' nana noco' nihánj, ne na'vej rá Diose tanaj xco soj yo'ó nana le'ej doj yo' a ma'.

⁴³ "Nique soj sij fariseo nanj á. Quiran' uxrá nij soj sayuun adonj. 'O se niha' rá soj quitaj soj chruun xlá sa' doj nicun' rá ve' tucuyón ní' se-tucuanj Moisés, ne niha' rá soj caráya'anj yuvi man soj gaa chéé soj yu'vee a.

⁴⁴ "Nique soj che'é sayuun quiran' soj á. Ne ase vaa chraan naj xngá rihaan santó ro', vaa soj, ne xráá soj ro', vaa catzii, tzaj ne nimán soj me se adi' se vaa cúu ri'yuj ro', vaa nimán soj adonj. Ne vaa chraan naj xngá rihaan santó, ne xráá yo' me se sa' uxrá vaa yo', ne rque yo' me se cúu ri'yuj inanj man rque yo', ne nij yuvi me se chéé nij yuvi yo' xráá chraan, ne taj nij so' se vaa sa' ndo'o vaa chraan yo', taj nij so', tzaj ne ne ne'en nij so' se vaa

inanj cúu ri'yuj man rque yo' a man adonj. Ta'nga' danj vaa guee soj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi fariseo yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é cacun' tumé nij síi naqui'yaj cju se-tucuanj Moisés rihaan yuvij a

⁴⁵ Gaa ne ca'mii 'o síi naqui'yaj cju se-tucuanj Moisés rihaan yuvij, ne cataj so' rihaan Jesucristó a:

—Tzaj ne nachrí' so' ni'yaj so' man ma'an núj gaa a'mii so' nana vaa danj á —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁴⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ne nique ma'an soj sij naqui'yaj cju se-tucuanj Moisés rihaan yuvij a. Ma'an soj uún quirán' uxrá sayuun nanj adonj. 'O se a'ne' uxrá soj suun rihaan yuvij daj qui'yaj nij yuvij canoco' nij yuvij man Diose, tzaj ne dan me se ase vaa yuvij araa ndo'o rasuun 'ee xráa tuvi' vaa nij soj, ne a doj ne racuíj soj man yuvij cata yuvij rasuun 'ee yo' a ma'. A 'ó raá ra'a nij soj ne racuíj soj man yuvij a man adonj.

⁴⁷ "Nique soj che'é sayuun quirán' soj a. Ve'é une' soj chraan yan naj cúu man nij síi nata' se-nana Diose gaa naá, tzaj ne ma'an xij soj ro', me síi ticavi' man nij so' adonj. ⁴⁸ Dan me se che'é se ne'en ní' se vaa 'yaj ma'an soj, ne che'é dan xcaj ní' cuentá se vaa 'o vaa rá soj ga xij soj síi man gaa naá, ne cyaan 'yaj soj ga xij soj adonj. Dan me se nij so' ro', ticavi' man nij síi nata' se-nana Diose, ne soj ro', une' chraan yan naj cúu man nij so' adonj.

⁴⁹ "Che'é dan cavii 'o nana cju raá Diose, cataj Diose: "Xa' yuvij nihánj, tzaj ne ca'nej 'unj síi nata' se-nanaj rihaan nij so' a. Dan me se ticavi' nij so' man ta'aj nij síi ca'nej 'unj, ne yo'ó ta'aj nij so' me se me rej ma'an vaj nij so', ne quitaj ri'yunj uxrá nij so' man nij síi ca'nej a. ⁵⁰ Ndaa sj, gaa ne nu' ton cayanj man nij síi nata' se-nana Diose asij gaa guun che'e chumi' ro', nu' cacun' yo' ro', nata' xráa nij so' a. ⁵¹ Dan me se asij ton cayanj man síi cu'naj Abel ne ndaa ton cayanj man síi cu'naj Zacarías gaa cavi' so' rihaan nuvii yan nicun' mesá altar xij ro', nu' cacun' yo' ro', nata' xráa nij so' a", taj Diose a. Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa quirán' ma'an nij tuvi' nij soj sayuun che'é nu' cacun' yo' adonj.

⁵² "Nique soj sij naqui'yaj cju se-tucuanj Moisés rihaan yuvij a. Quirán' uxrá soj sayuun adonj. Taj se qui'yá' xcaj yuvij cuentá, 'yaj soj ma'. Dan me se ma'an soj ro', na'vej rá catuu se-tucuanj Diose, ne nij síi me rá catuu me se aráan soj chrej rihaan nij so', ne na'vej rá soj catuu nij so' a man adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi naqui'yaj cju se-tucuanj Moisés rihaan yuvij a.

⁵³ Dan me se curihanj Jesucristó ve' yo', ne guun che'e nij síi naqui'yaj cju se-tucuanj Moisés do', nij síi fariseo do', táa ri'yunj uxrá nij so' man Jesucristó, ne guun che'e nij so' xna'anj nij so' man so' che'é que'ee rasuun a. ⁵⁴ Dan me se nanó xrej uxrá nij so' nana ca'mii Jesucristó che'é rej guun ndo'o rá nij so' cutá' nij so' cacun' xráa Jesucristó che'é nana tu'va so' a.

12

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne ca'vej rá Jesucristó qui'yaj nij síi tucu'yón se-nana so' ndaa vaa qui'yaj nij síi fariseo a

¹ Dan me se cunuu chre' uxrá yuvij rej vaj Jesucristó, ne uxrá chruj nij so', ne ndaa tigu'j tuvi' ma'an nij so' a.

Gaa ne guun che'e Jesucristó ca'mii so' asino yaan ga nij sí tucu'yón se-nana so', cataj so':

—Cutumé soj man soj se gaa nanj quiran' soj sayuun, qui'yaj se-levadura nij sí fariseo a. Dan me se taj nij so', ne inanj nana sa' a'mii nij so', taj nij so', tzaj ne taj ma'. Tu'va rma'an nij so' nanj adonj. Nuveé nana sa' a'mii nij so' ma'. Inanj nana nucui' rá a'mii nij so' nanj adonj. ² Tzaj ne dan me se nu' nana ca'mii yuve nij so' do', nu' rasuun 'yaj yuve nij so' do', nu' yo' ro', nurihanj quene'en cunudanj yuvij vaa güii adonj. ³ Che'é dan nu' nana ca'mii soj rej rmi' ro', vaa güii nurihanj yo' rej chuguun, ne nu' nana ca'mii soj xréé tuvi' soj rej rá ve', ne nurihanj yo' vaa güii ndaa patio rihaan ve' adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se cuchu'vi' ní' quene'en ní' yuvij ma'

⁴ Gaa ne cataj uún Jesucristó a:

—Dan me se tuvi' 'unj me soj, ne che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa se cuchu'vi' soj quene'en soj nij sí ticavi' man nee man soj ma'. 'O se asa' qui'yaj nij so' danj, gaa ne taj vaj doj se chi'ii qui'yaj nij so' man soj a ma'. ⁵ Tzaj ne nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj me sí cuchu'vi' soj ni'yaj soj man a. Dan me se vaa che'é cuchu'vi' soj ni'yaj soj Diose adonj. Asa' quisij ticavi' nii man soj, gaa ne so' me sí ca'nej man soj rihaan ya'an cacaa soj sese tumé soj cacun' adonj. Che'é dan taj 'unj rihaan soj se vaa vaa che'é cuchu'vi' soj ni'yaj soj man so' adonj.

⁶ Ne'en soj daj vaa nij xtâj chrin' se vaa 'un' ya xo' nó chi' guëe cha'aa a. Tzaj ne taj ya'anj uxrá Diose man 'o 'o nij xo' a. ⁷ Ne Diose me se vaa cuentá yuvé raá soj 'yaj so', ne ne'en so' me daj yuvé raá soj, ne che'é dan se cuchu'vi' soj che'é sayuun qui'yaj yuvij man soj ma'. 'O se uxrá vaa yu'vee doj nó soj rihaan xtâj chrin' yo', 'yaj Diose adonj. ⁸ Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa no xcuún soj nata' ya soj rihaan yuvij se vaa me soj sí noco' manj, ne nu' sí 'yaj danj ro', vaa güii, ne 'unj sij ca'neé Diose nıcaj yu'unj man yuvij ro', nataj rihaan nij se-mozó Diose se vaa sij noco' manj me so' a. ⁹ Ne sí taj xna'anj rihaan yuvij se vaa nuveé sij noco' manj me so' ro', vaa güii, ne cataj xna'anj yá 'unj rihaan nij se-mozó Réé 'unj se vaa nuveé sij noco' manj me so' a ma'.

¹⁰ "Dan me se 'unj sij ca'neé Diose nıcaj yu'unj man yuvij ro', ca'vee se ca'mii yo'o so' nana chi'ii che'ej, ne ca'vee navij cacun' xráa so' qui'yaj Diose, tzaj ne sese ca'mii chi'ii yo'o so' che'é Nimán Diose, ne daj chihaa mį se tinavij Diose cacun' yo' xráa so' a ma'.

¹¹ "Dan me se asa' tucuatúj nii man soj rá ve' tucu'yón ní' sij israelitá se-tucuąnj Moisés ne canicun' soj rihaan nij sí uun chij, ne se nanó rá soj daj ca'mii soj che'é soj rihaan nij so' ma'. ¹² 'O se orá yo' ro', ma'an Nimán Diose ro', tucu'yón man soj daj ca'mii soj rihaan nij so' adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é 'o sí ru'vee caraa sa' que'ee rasuun rihaan chumij nihánj a

¹³ Dan me se cataj yo'o tuvi' nij yuvij yo' rihaan Jesucristó a:

—Cataj so' rihaan tinúu 'unj, ne cuxra' ta'aj so' yo'óo do', rasuun do', gaj, maestro —taj so' rihaan Jesucristó a.

¹⁴ Gaa ne:

—Me che'é guun rá so' se vaa guún 'unj sít a'ne' cacun' che'é soj ga. Me che'é ca'mii 'unj che'é rasuun vaa rihaan roj tinuj soj, rá so', ga tinu' —taj Jesucristó rihaan so' a.

¹⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvii a:

—Tumé uxrá soj man soj rihaan nij rasuun xcoj ruvaa rá a. Nuveé rasuun man rihaan ní' qui'yaj cavii sa' nimán ní' ma' —taj Jesucristó rihaan nij yuvii a.

¹⁶ Gaa ne dan me se nanó Jesucristó 'o se-cuento 'o sít ru'vee rihaan nij yuvii a:

—'O sít ru'vee me 'o so', ne cavii ndo'o xnaa so', ne man ndo'o rasuun rihaan so', ¹⁷ ne dan me se taj so': "A me se qui'yaj ga rasuun man rihanj ne taj rej caraj man rasuun yo' ga", taj so' a. ¹⁸ Gaa ne: "Aan a. Aj ne'enj me se qui'yaj á. Tucuanee 'unj man nij cuchruu nii, ne qui'yaj doj ve' xij, ne yo'o caraa chre' 'unj man nij rasuun, ne tinavii 'unj man nij yo' rá nij ve', ¹⁹ gaa ne cataj 'unj rihaan nimanj se vaa man ndo'o rasuun rihaan ní' cha ní', ne se nanó rá ní', maan se ve'é cha ní' do', ve'é co'o ní' do', ve'é cayáan ní' do', ve'é cotoj ní' do' a. Danj cataj rihaan nimanj che'é nij rasuun cumán rihanj", taj so' a. ²⁰ Tzaj ne Diose ca'mii rihaan so', cataj Diose: "Sít ni'yón mé so' á. 'O se nij corá me se cavii so', ne xa' rasuun caraa sa' so', tzaj ne me se guun yo' rihaan so', rá so' ga", taj Diose rihaan ru'vee yo' a. ²¹ Danj quiran' sít araa sa' rasuun che'é ma'an danj, ne taj vaj a doj rasuun sa' nicaj so', ni'yaj Diose a ma' —taj Jesucristó rihaan nij yuvii a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne nó xcúun ní' nano ndo'o rá ní' che'é se cha ní' do', che'é yatzíj cunuú ní' do' a

²² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij sít tucu'yón se-nana so' a:

—Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa taj che'é nano ndo'o rá soj che'é soj ma'. Ne che'é se cha soj do', ne che'é yan quirí' soj se caráan xraá soj se nanó rá soj ma'. ²³ Aj ne'en soj se vaa aj vaa i'na' soj, qui'yaj Diose, ne se guun nucuaj Diose rque Diose cha soj, rá soj gaa a na'. Daj chíhaa mój se guun danj rá soj ma'. Ne Diose me sít ca'vee rque se cha soj ei. Ne Diose me sít qui'yaj nee man soj, ne se guun nucuaj Diose rque Diose yatzíj caráan xraá soj, rá soj gaa a na'. Daj chíhaa mój se guun danj rá soj ma'. Ne Diose me sít ca'vee rque se caráan xraá soj ei.

²⁴ Xcaj soj cuentá daj 'yaj nij xcaa, ne ne unô nij xo' 'núu, ne ne rii nij xo' naa, ne taj se-cuchruu nij xo', tzaj ne Diose ro', rque se chá nij xo' adonj. Ne sa' doj vaa soj rihaan xcaa ni'yaj Diose adonj. Ya sa' doj vaa soj chuguanj.

²⁵ Ne ndá' se nanó ndo'o rá soj che'é yan chre' vaa soj, tzaj ne a 'o xco' se guun nucuaj soj cachij xcaan soj doj qui'yaj ma'an soj ma'. Maan se Diose ro', me sít ne'en daj gaa cachij soj, ne che'é dan taj che'é nano rá soj a ma'.

²⁶ Dan me se sese se ca'vee qui'yaj soj rasuun le'ej doj, ne asa' ca'vee qui'yaj soj rasuun nocqo doj, rá soj ga. Che'é dan taj che'é nano ndo'o rá soj che'é nij rasuun nocqo doj a ma'.

²⁷ 'O se xcaj soj cuentá ni'yaj soj nij yâj se vaa ve'é ndo'o vaa nij yâj a. Ne 'yaj suun nij yâj, tzaj ne ma'an Diose ro', me sít sa' ndo'o vaa qui'yaj man nij yâj adonj. Ne ne rii nij yâj yu'vej ma'. Tzaj ne adí' se vaa sít rii yu'vej ne sa' uxrá vaa sagan' so' ro', vaa nij yatzíj nuu nij yâj adonj. Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sít cu'naj Salomón sít cane gaa naá, ne ve'é uxrá vaa yatzíj nuu so', qui'yaj cunudanj sa'anj vaa rihaan so', tzaj ne nij doj vaa yatzíj nuu so' rihaan nij yâj man tacaan yo', qui'yaj Diose adonj. ²⁸ Dan me se

danj nanj nij yâj man tacaan yo', tzaj ne sa' uxrâ vaa nij yatzíj nuu nij yâj yo', 'yaj Diose, tzaj ne a'yuj ca'ne' nii man nu' coj do', yâj do', ne caraa nii man yo' rihaan ya'an, ne cacaa nu' nij yâj yo' nanj adonj. Ne a doj yu'vee taj nó yâj yo' a ma'. Táa a soj yuvi, ne se nanó rá soj ma'. Diose me síi rque sagan' soj adonj. Tzaj ne ne guun ya sa' rá soj se vaa Diose me síi racuíj ya man soj man adonj.

²⁹ "Ne xa' soj, tzaj ne se nano' ndo'o soj se cha soj do', se co'o soj do' ma'. Ne se nanó ndo'o rá soj che'é nij yo' ma'. ³⁰ O se nij síi man rihaan chumií nihánj síi ne ne'en daj vaa Diose ro', inanj 'yaj suun ndo'o nij so' che'é rasuun man rihaan chumií nihánj adonj. Tzaj ne nu' rasuun achiin man soj ro', aj ne'en Rej soj Diose se vaa achiin rasuun yo' man soj adonj. ³¹ Tzaj ne nanó' soj rej daj qui'yaj soj, ne guun chij Diose nimán soj, gaa ne rque Diose rasuun yo' rihaan soj adonj.

³² "Se cuchu'vi' soj ma'. Ase vaa daán Diose matzinj vaa soj, ne Diose tumé man soj, ne aj guun rá Rej soj Diose se vaa guun chij soj rihaan chumií nihánj ga so' vaa güii a.

³³ "Cutu'vee soj si'yaj soj, ne go' soj sa'anj man nij síi nique á. Gaa ne vaa güii quirí' soj 'o nanj caraa nu' sa'anj rque, ne xa' nanj yo', tzaj ne daj chihaa mij se xtuu nanj yo', ne xa' sa'anj yo', tzaj ne daj chihaa mij se navij sa'anj yo' a. Yo' me se quirí' soj rej xta', ne rej xta' ro', taj vaj síi ituu ma'. Ne taj vaj xluú chá rasuun ma'. ³⁴ Ne sese inanj che'é rasuun man rihaan chumií nihánj qui'yaj suun soj, gaa ne veé maan rihaan chumií nihánj quinaj nimán soj gaa nanj adonj. Ne sese inanj che'é rasuun man xta' ro', qui'yaj suun soj, gaa ne veé rej xta' ro', ca'anj nimán soj nanj adonj. Me rej ma'an araa soj rasuun, ne veé rej danj yanj nimán soj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nanã so' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é mozó na'vij namã ru'vee a

³⁵ Ne cataj uún Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ase vaa síi 'nij raan nuj catuun ro', danj gaa soj ei. Ase vaa síi nicaj aga' chuguun aco' ya'an ro', danj gaa soj ei. ³⁶ Dan me se qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj mozó na'vij so' namã se-ru'vee so' gaa ca'anj se-ru'vee so' cha'anj nara'aa ei. Dan me se asa' namán ru'vee ne nu' tara'a so' ta'yaa, ne nu' ca'nuu mozó yo' ta'yaa, gaa ne guun niha' rá se-ru'vee mozó yo' adonj. ³⁷ Ne cavii sa' uxrâ nij mozó 'yaj danj, che'é se ne cotoj nij so' gaa namã se-ru'vee nij so' a. Dan me se quene'en ya so' se vaa ne cotoj nij so' ma'. Cataj yá 'unj rihaan soj cuano se vaa ma'an ru'vee yo' ro', naquiyaj sa' so' man so', cayáan se-mozó so' rihaan mesá, qui'yaj so', ne qui'yaj chuvii ma'an so' cha' nij se-mozó so' adonj. ³⁸ Dan me se ca'vee se rej yan' namã so' ni', ca'vee se rej taxrej namã so' ni', tzaj ne aj ne'en so' se vaa ve'é inanj na'vij nij mozó yo' man so', ne cavii sa' uxrâ nij mozó yo' adonj. Che'é dan qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj nij mozó yo' ei. ³⁹ Dan me se sese 'o síi tucua ve' ro', aj ne'en so' me orá ca'na' síi ituu ne qui'yaj ituu síi ituu rasuun man tucua so', ne uxrâ cutumé so' tucua so', ne se qui'yaj ituu síi ituu tucua so' tzaj ma'. Maan se ne ne'en so' me orá ca'na' síi ituu man adonj. ⁴⁰ Dan me se ta'nga' danj vaa guee 'unj sij nicaj yu'unj man yuvi, ne ne ne'en soj me orá ca'na' uún 'unj man adonj. Che'é dan yo'o ni'yaj soj á —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nanã so' a.

Nanã nihánj taj xna'anj daj quirã' síi ve'é 'yaj suun rihaan Diose do', daj quirã' síi ne 'yaj suun sa' rihaan Diose do' a

⁴¹ Gaa ne xná'anj síi cu'naj Pedró man Jesucristó, cataj so' a:

—Señor. Che'é ma'an núj me nanó so' cuentó yo' na'. Ase che'é cunudanj yuvij xá' —taj Pedró, xná'anj so' man Jesucristó a.

⁴² Gaa ne cataj síi 'nj ra'a man ní' a:

—Che'é dan me sese cune' síi tucua yo'o ve' man yo'o se-mozó so' se vaa cütumé mozó yo' man tuvi' mozó rque so' se chá rihaan nij so' orá chá nij so' chraa, ne daj qui'yaj mozó yo', rá soj ga. Sese ya ya sij ve'é 'yaj suun me so' do', sese ya ya sij avii raá me se so' do', ne daj qui'yaj so', rá soj ga. ⁴³ Gaa ne güii naman se-ru'vee mozó ro', sese quene'en se-ru'vee mozó se vaa ve'é 'yaj suun mozó se-suun ru'vee, ne cavij sa' uxrá mozó yo', qui'yaj se-ru'vee mozó yo' adonj. ⁴⁴ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa cune' ru'vee yo' man mozó yo' guun so' síi tumé man cunudanj si'yaj ru'vee yo' a. ⁴⁵ Tzaj ne sese guun rá mozó yo' se vaa guun raan ndo'o se-ru'vee so', gaa ne guun che'é so' go' so' man yo'o nij mozó do', man nij mozó chana do', ne chá so' co'o so' ne guun xnó so' a. ⁴⁶ Dan me se ne ne'en so' aman naman se-ru'vee so' a. Ne na'vij so' ca'na' ru'vee a. Tzaj ne síj güii síj orá síj, ne ca'na' ma'an se-ru'vee mozó yo', gaa ne ca'ne' nu' so' man mozó yo', ne cataj so' se vaa ca'anj mozó yo' rihaan ya'an ga yo'ó nij síi ne amán rá ni'yaj man Diose a.

⁴⁷ "Dan me se xá' mozó ne'en daj me rá se-ru'vee so' qui'yaj so', tzaj ne sese se qui'yaj so' danj, ne qui'yaj so' inanj se vaa rii nimán ma'an so' qui'yaj so', ne cayuun uxrá so' vaa güii adonj. ⁴⁸ Ne xá' síi ne ne'en daj me rá se-ru'vee so' qui'yaj so', ne qui'yaj so' rasuun na'vej rá se-ru'vee so' qui'yaj so', tzaj ne maan che'é se ne ne'en so' ne qui'yaj so' rasuun chi'ij ro', maan che'é dan doj cayuun so' adonj.

"Ne síi ata suun nocoo doj 'yaj Diose ro', doj a guun rá Diose qui'yaj suun so' a. Ne síi tumé doj rasuun che'é Diose ro', doj a gaa rasuun nachin' Diose rihaan so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunu' ndo'o yuvij ga tuvi' yuvij che'é Jesucristó a

⁴⁹ Gaa ne cataj uún Jesucristó a:

—Ca'ná' 'unj rihaan chumij nihánj che'é rej guun rá 'unj tacuacoj ya'an nimán yuvij, ne guun niha' rá nij yuvij canoco' nij yuvij man Diose adonj. Ne me ndo'o raj se vaa ra'yanj caco' ya'an yo' nimán nij yuvij adonj. ⁵⁰ Tzaj ne rej rihaan ní' me se vaa uxrá sayuun quírán' 'unj, se vaa nata' nu' sayuun yo' xráj nanj á. ⁵¹ Dan me se ca'ná' 'unj che'é rej dínj doj cayáan nij yuvij man rihaan chumij nihánj ga tuvi' yuvij, rá soj na'. Taj ma'. Cuano nihánj me cataj 'unj rihaan soj se vaa ca'ná' 'unj che'é rej nata' 'unj se-nanaj rihaan yuvij, tzaj ne se cuno cunudanj nij yuvij rihanj ma'. Che'é dan cunu' yuvij ga tuvi' yuvij adonj. ⁵² Dan me se rej rihaan ní' me se, sese cayáan 'un' yuvij rá 'o ve', ne cunu' va'nuj nij so' ga yavij nij so', ne cunu' vjij nij so' ga ya'núj nij so' adonj. ⁵³ Dan me se cunu' snó'o ga ta'nij sno'o so', ne cunu' ta'nij sno'o so' ga ma'an so', ne cunu' chana ga ta'nij chana no', ne cunu' ta'nij chana no' ga ma'an no' adonj. Ne cunu' chana ga chocó' no', ne cunu' chocó' no' ga ma'an no', che'é se-nanaj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne quene'en nij yuvij xcax nij yuvij cuentá che'é sayuun quírán' nij yuvij ma'

⁵⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvij a:

—Dan me se soj me se sa' uxrá ne'en soj xcaj soj cuentá adonj. Nu' ne'en soj se vaa gaa avii ngaa rej ata' güii, ne nu' taj soj se vaa caman' uxrá maan, taj soj, ne veé danj 'yaj guee xa' maan, ne aman' ndo'o yo' nanj adonj. ⁵⁵ Ne nu' ne'en uún soj se vaa avii nana yuvaa rej rque rej sur, ne nu' taj soj se vaa daj doj ca'na' ndo'o cachi' taj soj, ne veé danj 'yaj xa' cachi', ne maan ndo'o nanj adonj. ⁵⁶ Dan me se xa' soj sijn nucui' rá me se sí sa' me soj taj soj, tzaj ne tu'va rma'an soj nanj adonj. 'O se ne'en soj xcaj soj cuentá che'é se vaa rihaan chumij do', che'é se vaa rej xta' do', tzaj ne ne ne'en soj xcaj soj cuentá che'é sayuun quiran' soj sijn man rihaan chumij nihánj vaa güii ma'.

⁵⁷ "Ne me che'é na'vee xcaj ma'an soj cuentá che'é se vaa no xcuún soj qui'yaj ma'an soj ga. ⁵⁸ Ne so' me se sese vaa sí me rá cutá' cacun' xráa so' rihaan nij sí nicaj suun, ne gaa tihaj vaj so' chrej ga so', ne ve'é ca'mii so' ga so', cataj so' rihaan so' se vaa: "Ca'ne' rá so', ne se cutá' so' cacun' xráj ma'", cataj so', ne ve'é ca'mii so' ga so' ei. Ne sese se qui'yáa so' danj ca'mii sa' so' ga so' gaa tihaj vaj roj soj chrej rihaan chumij nihánj, ne nicaj so' man so' ca'anj so' rihaan cuese, ne cuese yo' ro', taçuachén man so' ra'a sí tumé taga', ne so' me sí caxrii taga' man so', ⁵⁹ ne yo' me se guun raan ndo'o so', ne ndaa navij naru'vee so' nu' cacun' qui'yáa so', gaa ne curihanj so' taga' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvij a.

13

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quirij nu' ní sese se ca'vej rá ní canicaj nimán ní tanáj ní chrej chí'ij a

¹ Güii dan me se man ta'aj nij yuvij, ne nata' nij so' rihaan Jesucristó che'é daj quiran' ta'aj nij sí man estadó Galilea gaa man nij so' ticavi' nij so' xcuu rihaan Diose gaa ne curihanj nij tanuu 'yaj suun rihaan sí cu'naj Pilato, ne ticavi' nij tanuu man nij sí man estadó Galilea yo' a. ² Gaa ne canicaj Jesucristó cataj so' rihaan nij yuvij nata' nana yo' a:

—Che'é yan quiran' nij so' danj, ne che'é dan sijn tumé doj cacun' rihaan cunudanj yo'ó nij sí ne estadó Galilea me nij so', rá soj na'. ³ Taj ma'. Tzaj ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa sese se canicaj nimán soj tanáj soj chrej chí'ij, ne vaa güii quirij nu' soj ne quiran' soj ndaa vaa quiran' nij so' adonj.

⁴ "Ne xa' xnu' va'núj nij sí cavi' gaa canee ve' nata' xcaan cu'naj Siloé xráa nij so', gaa ne sijn tumé doj cacun' rihaan cunudanj nij sí man chuman' Jerusalén me nij so', rá soj gaa na'. ⁵ Taj ma'. Tzaj ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa sese se canicaj nimán soj tanáj soj chrej chí'ij, ne vaa güii quirij nu' soj ne quiran' soj ndaa vaa quiran' nij so' adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvij a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó se vaa sese se guun rá ní qui'yaj ní ndaa vaa me rá Diose, ne quirij ní a

⁶ Gaa ne nanó Jesucristó cuentó nihánj a:

—Dan me se 'o snó'o me se naj 'o xnaa so' naa chruj uvá, ne nicun' 'o chruun higó rque naa uvá yo', tzaj ne 'na' so' nano' so' chruj raá yo' chá so', tzaj ne a 'ó chruj ne quirij so' chá so' raá chruun yo', ne che'é dan quiri' rá so' ni'yaj so' chruun yo' a. ⁷ Che'é dan cataj so' rihaan sí 'yaj suun rque xnaa so': "Ni'yaj so' ei. Sij va'núj ya yo' 'ná' 'unj nanó' 'unj chruj higó raá chruun nihánj, tzaj ne a 'ó chruj nuvi' raá chruun nihánj chá' ma'. Ca'ne' so' man yo',

ne taj che'é canicun' rma'an yo' rihaan to'ó j a ma", taj so' rihaan sí 'yaj suun rque naa uvá yo' a. ⁸ Tzaj ne sí 'yaj suun rque naa uvá yo' ro', cataj rihaan so' a: "Qui'yáá so' se ndo'o, ne daj orún' guee yo' cuano tanáj ní' man chruun nihánj, ne canaa 'unj nu' anicaj tacóo chruun yo', ne caraá 'unj ya'luj tacóo chruun yo', señor. ⁹ Xraj, ne sese yo' natuu ro', ne cumañ chruj raq chruun yo', ne quinaj chruun yo', qui'yaj ní' a. Se taj, ne ca'ne' cachrij ní' man chruun yo' ei", taj sí 'yaj suun naa uvá yo' rihaan sí si'yaj chruun yo' a. —Dan me cuentó nanó Jesucristó rihaan nij yuvij yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o chana guun lacuu xraá, qui'yaj Jesucristó güii naránj rá nij yuvij israelitá a

¹⁰ Dan me se 'o güii naránj rá nij yuvij israelitá me se tucu'yón Jesucristó rihaan nij yuvij cunuu chre' rá ve' tucu'yón nii se-tucuanj Moisés, ¹¹ ne dan me se rá ve' yo' ro', nicun' 'o chana guun lacuu xraá, ne nana chree yanj nimán no' ro', me qui'yaj guun lacuu xraá no' a. Ne aj quisij xnu' va'nuj yo' quiran' no' danj a. Dan me se ne ca'vee canicun' caya no' a ma'. ¹² Dan me se quene'en Jesucristó man no', ne canacúun so' man no', cataj so':

—Cuanó nihánj me x'nee chi'ij xraá so', nocoj —taj Jesucristó, ¹³ ne cuta' so' ra'a so' xraá no' a.

Nu' xcaj chana cuentá se vaa nahuun sa' no', ne nu' guun che'e no' cataj no' se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose a.

¹⁴ Tzaj ne ca'maan rá sí 'nij ra'a ve' tucu'yón nii se-tucuanj Moisés, che'é se güii naránj rá nij yuvij israelitá me güii qui'yaj cono'ó Jesucristó man chana yo' a. Che'é dan cataj sí 'nij ra'a ve' yo' rihaan nij yuvij a:

—Vatan' güii me güii no xcuún ní' qui'yaj suun ní' 'o 'o smaná a. Ca'na' soj güii yo', ne nahuun sa' soj ei. Se ca'na' soj nahuun sa' soj güii naránj rá ní' ma' —taj so' rihaan nij yuvij a.

¹⁵ Gaa ne cataj sí 'nij ra'a man ní' rihaan nij tuvij' sí 'nij ra'a ve' a:

—Quij ndo'o vaa nimán soj, ne sí nucui' ndo'o rá me soj adonj. 'O se taran' soj me se ne nache soj daán soj scúj do', daán soj burró do', rej numji xo', ne nicaj soj man xo' 'anj soj rej co'ó xo' na güii naránj rá ní' gaa na'. ¹⁶ Ne nihánj me nicun' chana nihánj, ne ta'nú ta'nij si'no xij ní' sí cu'naj Abraham me no', ne nihánj me quisij xnu' va'nuj yo' numj sí cu'naj Satanás man no', ne ca'vee se güii naránj rá ní' me güii cuan', tzaj ne vaa che'é ndo'o nache ní' man no' ra'a sí cu'naj Satanás adonj —taj Jesucristó rihaan sí 'nij ra'a ve' yo' a.

¹⁷ Ne gaa quisij ca'mii so' danj, gaa ne guun na'aj cunudanj nij sí guun rá cunuj ga so', gaa ne guun niha' rá cunudanj nij yuvij che'é cunudanj nij suun sa' nocoj qui'yaj so' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é caän cuêj mostazá xlá a

¹⁸ Che'é dan cataj Jesucristó a:

—Daj gaa guun chij Diose rihaan chumij nihánj, rá soj ga. ¹⁹ Dan me se ase vaa achij caän cuêj mostazá xlá ro', danj gaa guun chij Diose rihaan chumij nihánj adonj. Dan me se nicaj yo'ó so' man caän cuêj mostazá xlá ne caxrij so' caän yo' rque to'ó so', ne dan me se xra' caän yo', ne cachij yo', ne asa' cachij yo', ne ase vaa 'o chruun ro', danj vaa yo' a. Gaa ne cayuu nij xtâj vaj rej xtâ' raq cuêj yo', ne qui'yaj nij xo' saca' nij xo' raq cuêj yo' adonj. —Danj ca'mii Jesucristó rihaan nij yuvij a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é levadura se 'yaj naraa nana rque rachruún a

²⁰ Gaa ne cataj uún Jesucristó a:

—Daj gaa 'o rasuun naquiyaj ní rihaan soj, gaa ne quene'en soj daj gaa guun chij Diose rihaan chumiñ nihánj, rá soj ga. ²¹ Dan me se naquiyaj ní 'o chana caxrj yo'óo levadura rque cunj hariná gaa 'yaj no' rachruún a. Dan me se ase vaa 'o chana, ne cuxra' ta'aj no' 'o va'nuj ya aga' yo'óo hariná, ne caxrj ndo'o no' yo'óo levadura, ne caxrj yuve no' man yo' ndaa navij naraa ndo'o nana rque yo' a. Ase vaa uun chij yo'óo levadura yo' rihaan cunj hariná ro', danj gaa guun chij Diose rihaan chumiñ nihánj adonj. —Danj ca'mii Jesucristó rihaan nij yuvií a.

Nana nihánj taj xna'anj me sí ca'anj cayáan ga Diose ne me sí ca'anj rihaan ya'an a

²² Gaa ne vaj Jesucristó cachén so' nij chuman' nocoo do', nij chuman' ra'a do', ne tucu'yón so' se-nana so' rihaan nij yuvií a. Ne danj nanj nichrun' so' nichrun' so' chuman' Jerusalén a. ²³ Ne xná'anj yo'q so' man Jesucristó, cataj so':

—Ne doj nij sí ca'vee quinanii rihaan sayuun, qui'yaj Diose a na' —taj so', xná'anj so' man Jesucristó a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvií a:

²⁴ —Ase vaa ta'yaa chruj ndo'o vaa rej cachén yuvií catuu yuvií rihaan Diose adonj. Qui'yaj nucuaj soj nimán soj che'é rej catuu soj rej yo' ei. Cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa guun ndo'o rá nij yuvií catuu nij so' rej yo', tzaj ne se guun nucuaj nij so' catuu nij so' ma'. ²⁵ Ne asa' quisj canicun' caya sí tucua ve' yo' ne caráan so' ta'yaa, gaa ne soj ro', canicun' xe', ne guun che'e soj tica'mii soj ta'yaa, ne cataj soj: “Na'nuu so' ta'yaa catuu núj, Señor”, cataj soj, gaa ne cataj 'unj rihaan soj: “Ne ne'en uxraj me rej cavii soj a ma'”, cataj 'unj rihaan soj gaa nanj adonj. ²⁶ Gaa ne guun che'e soj cataj soj: “Chá núj chraa do', co'o núj na ga so' do', ne tucu'yón so' se-nana so' chiháan núj nanj á”, cataj soj rihanj á. ²⁷ Gaa ne cataj uún 'unj rihaan soj: “Ne ne'en uxraj me rej cavii cunudanj soj sij 'yaj inanj cacun' a ma'. Naxuun soj man soj rihanj á”, cataj 'unj rihaan soj a.

²⁸ “Ne rej ca'anj soj me se rej ta'vee ndo'o yuvií me yo', ne ndaa cha ruj ma'an yuvií cúu yan' yuvií, ne quene'en soj man sí cu'naj Abraham do', man sí cu'naj Isaac do', man sí cu'naj Jacob do', man cunudanj nij sí nata' se-nana Diose gaa naá do', se vaa cayáan nij so' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumiñ nihánj, ne xa' soj, tzaj ne quene'en soj se vaa aj quiri'ij nii man soj xe' nanj adonj. ²⁹ Ne güii guun chij Diose rihaan chumiñ nihánj ro', ca'na' ndo'o yuvií man cunu' chumiñ, ne cayáan nij so' rihaan se-mesa Diose, ne cha nij so' chraa adonj. ³⁰ Ne nij sí ne guun chij rihaan chumiñ nihánj me se xta' ro', guun chij nij so' a. Ne nij sí guun chij ndo'o rihaan chumiñ nihánj me se rej xta' ro', guun nij so' sí nocoo, qui'yaj Diose nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvií yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne cuchu'vi' Jesucristó ni'yaj so' man sí cu'naj Herodes ma'

³¹ Ne güii dan me se cuchu' doj nij sí fariseo rihaan Jesucristó, ne cataj nij so' a:

—Curihanj so' estadó nihánj ca'anj so', ne sí nicaj suun rey cu'naj Herodes me se me ndo'o rá so' ticavi' so' mán so' á —taj nij sí fariseo rihaan Jesucristó a.

³² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ase vaa chunee avii ndo'o raꝝ qui'yaj sayuun vaa síf cu'naj Herodes yo', ne ca'anj soj, ne cataj soj rihaan so' se vaa 'unj me se rii 'unj nana chree nimán nij yuvi, ne naqui'yaj sa' 'unj man nij síf ran', ne 'o güii cuan' ne 'o güii a'yuj ne rque va'nuj guee güii qui'yaj suun 'unj se-sunj, ne veé danj quisij se-sunj, qui'yáj nanj adonj. ³³ Tzaj ne vaa che'é qui'yaj suun 'unj cuan' ne a'yuj ne yataj, ne rque va'nuj güii qui'yaj suun 'unj che'é xrej 'unj, gaa ne curihanj 'unj estadó nihánj ei. 'O se taj che'é cavi' 'o síf nata' se-nana Diose rej yanij yo'ó chuman', ne veé chuman' Jerusalén cavi' so' gaa ca'vee adonj —taj Jesucristó rihaan nij síf fariseo yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' nij síf ne chuman' Jerusalén a

³⁴ Gaa ne cataj uún Jesucristó a:

—Nanó uxrá raj che'é soj sij man chuman' Jerusalén nihánj nanj á. Dan me se ticavi' soj man nij síf nata' se-nana Diose, ne go' soj yahij man nij síf ca'née Diose cuchí' rihaan soj a. Guun que'ee ndo'o guun rá 'unj naqui'yaj chre' 'unj man soj cutumé 'unj man soj, tzaj ne taj se qui'yá' ca'vee ma'. Dan me se ase vaa 'yaj chuchee naqui'yaj chre' chuchee man ta'níi xo' caráan xo' xcóo xo' xráa ta'níi xo' ro', danj guun raj qui'yáj man soj, tzaj ne ne ca'vej rá soj qui'yáj danj a ma'. ³⁵ Yaj me se cutumé ma'an soj man soj nanj adonj. 'O se cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa rej rihaan ní' ro', se quene'en uún soj manj ma'. Tzaj ne ndaa güii ca'na' uún 'unj rihaan chumi nihánj quene'en soj manj, ne cataj soj: “Ve'é uxrá 'na' síf a'née síf 'nij ra'a man ní' ei”, cataj soj a —taj Jesucristó ni'yaj so' man nij síf man Jerusalén yo' a.

14

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun snó'o quixj cu'maan man, qui'yaj Jesucristó güii naránj rá nij yuvi israelitá a

¹ Dan me se 'o güii naránj rá nij yuvi israelitá me se catúj Jesucristó rá ve' tucua' 'o síf uun chij rihaan nij síf fariseo cha' so' chraa, ne nij síf fariseo ro', tumé uxrá man so' daj qui'yaj so' a. ² Ne veé danj nicun' 'o síf quixj cu'maan man rihaan Jesucristó a. ³ Gaa ne xna'anj Jesucristó man nij síf naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvi dɔ', man nij síf fariseo dɔ', cataj so':

—No xcúun ní' ca'neꝝ ní' chí'ij xráa síf ran' güii naránj rá ní', rá soj na'. Ase ne nó xcúun ní' xa' —taj Jesucristó, xna'anj Jesucristó man nij so' a.

Tzaj ne guun dínj tu'va nij so' a.

⁴ Gaa ne quita'aa Jesucristó man síf ran' yo', ne nahuun sa' so', qui'yaj Jesucristó, gaa ne na'née Jesucristó chrej man so' a. ⁵ Gaa ne ni'yaj Jesucristó rihaan nij síf fariseo yo', cataj so' a:

—Ne sese quinij ta'níi 'o tuvi' soj dɔ', 'o daán soj scúj dɔ', rá cuxruj na güii naránj rá ní', ne ra'yanj quirij soj man ta'níi soj dɔ', man daán soj dɔ', rá 'unj ei —taj Jesucristó rihaan nij síf fariseo a.

⁶ Veé dan me se a 'o nana ne quirij nij so' ca'mij nij so' rihaan Jesucristó ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se nano' ní' rej sa' doj quitaj ní' a

⁷ Dan me se quene'en Jesucristó se vaa nij síf 'na' tucua' síf fariseo yo' ro', nano' ndo'o nij so' rej sa' doj quitaj nij so', gaa ne che'é dan tucuyón Jesucristó nana nihánj man nij so', cataj so' a:

⁸ —Asa' canacúun ta'aj nii mán so' ca'anj so' cha'anj nara'aa, ne se ca'anj quitaj so' chruun xlá sa' doj ma'. 'O se ne ne'én so' sese canacunj nii man

yo'ó sí sá' doj rihaan so' ne quitaj so' chruun xlá taj so' man adonj. ⁹ Ne sí 'yaj cha'anj ro', cataj so' rihaan so': "Rque so' chruun yo' quitaj sí nihánj á", cataj so' rihaan so', gaa ne guun na'aj so', ne chruun xlá nij doj ca'anj quitaj so', qui'yaj so' a. ¹⁰ Dan me se asa' canacúun nii mán so', ne asa' cuchí' so' rej canúu cha'anj, ne rej nij doj ro', quitaj so' ei. Gaa ne asa' ca'na' sí canacúun mán so', gaa ne cataj so' rihaan so': "Cavii so' quitaj so' rej sa' doj nihánj, tinuj", cataj so' rihaan so', gaa ne caraya'anj uxrá cunudanj nij sí 'na' cha'anj yo' n'iyaj nij so' mán so' nanj adonj. ¹¹ O se xa' sí me rá tucavii sa' man ma'an, tzaj ne quirí' so', ne guun na'aj so' adonj. Ne xa' sí 'yaj nica' nimán, tzaj ne cavii sa' so' adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí fariseo do', rihaan nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do' a.

Nana nihánj taj xna'anj me sí canacujn ni' cha chraa ga ni' a

¹² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan sí canacúun man so' cha so' chraa a:

—Asa' guun rá so' ca'na' yuvij cha yuvij chraa ve' tucua' so', ne se canacúun so' man tuví' so' do', man tinúu so' do', man nij sí ru'vee man chíháan so' do' ma'. Dan me se sese canacujn so' man inanj ma'an nij so', gaa ne vaa güii canacujn nij so' mán so' cha so' chraa ga nij so', gaa ne dan me se aj naru'vee nij so' nu' se chá rihaan so' danj rá se vaa gaa nanj adonj. ¹³ Tzaj ne asa' canúu cha'anj qui'yáa so', ne canacujn so' man nij sí nique do', man nij sí rengo do', man nij sí tuchrij do', cha nij so' chraa ei. ¹⁴ Danj qui'yáa so', gaa ne nij so' me se taj rasujn rihaan nij so' naru'vee nij so' rihaan so' ma'. Gaa ne asa' cunuu i'na' uún nij sí sa' rihaan Diose, ne ma'an Diose naru'vee rihaan so', gaa ne cavii sa' uxrá so' adonj —taj Jesucristó rihaan sí canacúun man so' cha so' chraa a.

Cuentó nihánj taj xna'anj me sí cha chraa ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj a

¹⁵ Dan me se cuno yo'ó sí chá chraa ga Jesucristó nana ca'mii Jesucristó, gaa ne che'é dan cataj so' rihaan Jesucristó a:

—Cavii sa' cunudanj nij sí cha chraa ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj nanj ei —taj so' rihaan Jesucristó a.

¹⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Sí navij rá cha'anj nocoo ndo'o me so', ne nacúun so' ca'na' que'ee yuvij a. ¹⁷ Gaa ne dan me se maan orá cha nij so' chraa me ca'née sí navij rá cha'anj man se-mozó so' ca'anj cataj mozó yo' rihaan nij sí ca'na' se vaa ca'na' nij so' cha'anj cha nij so' chraa a. "Aj quisij guun chuvii, ne ca'anj ni' cha nij soj chraa ei", taj mozó yo' rihaan nij sí ca'na' cha'anj yo' a. ¹⁸ Gaa ne guun che'e nij so' cataj 'o 'o nij so' rihaan mozó yo' se vaa se ca'vee cuchí' nij so' cha nij so' chraa a. Dan me se yo'ó so' cataj: "Tzaj ne 'unj me se tihaj quiránj 'unj 'o yo'ó, ne vaa che'é ndo'o ca'anj 'unj quene'én 'unj yo'ó yo' a. Ne qui'yáa so' se ndo'o, cataj so' se vaa se ca'vee cuchí' 'unj ma'", taj so' rihaan mozó yo' a. ¹⁹ Gaa ne yo'ó so' cataj: "Maan se 'unj me se 'un' yuntá scúj quiránj 'unj, ne cuano nihánj me se ca'anj 'unj quene'én 'unj daj vaa scúj quiránj sese scúj sa' me xo' a. Ne che'é dan qui'yáa so' se ndo'o cataj so' se vaa se ca'vee cuchí' 'unj ma'", taj so' rihaan mozó yo' a. ²⁰ Ne yo'ó so' ro', cataj uún rihaan mozó yo' a: "'Unj me se tihaj xcaj 'unj chana, ne che'é dan se ca'vee cuchí' 'unj ma'", taj so' rihaan se-mozó sí navij rá cha'anj yo' a. Ne veé danj ca'mii cunudanj nij sí aj quirí' ni'yaj ca'anj cha'anj yo' a.

21 "Dan me se namán mozó, ne nata' mozó nu' se vaa ca'mii 'o 'o nij so' rihaan se-ru'vee mozó a. Gaa ne ca'maan ndo'o rá sí navij rá cha'anj yo' gaa cuno so' se-nanā se-mozó so', ne cataj so' rihaan se-mozó so': "Ra'yanj cavij so' ca'anj so' daj a nij callé, ne nīcaj so' man nij sí nique do', man nij sí chéé rengó do', man nij sí tuchrij do', ca'na' so' nihánj, ne cha nij so' chraa ga ní' ei", taj so' rihaan se-mozó so' a. 22 Veé danj qui'yaj se-mozó so', ne cuchí' uún mozó yo' rihaan se-ru'vee so', ne cataj so': "Aj qui'yáj nu' se vaa cataj so' rihanj, señor. Tzaj ne vaa rej quisij catuu doj yuvij uún a", taj mozó yo' rihaan se-ru'vee so' a. 23 Gaa ne cataj ru'vee yo' rihaan mozó a: "Cavij so' ca'anj so' nu' nij chrej ca'aan do', nu' nij chrej catuun do', ne qui'yáa so' fuerzá man nij yuvij se vaa ca'na' nij so' á. Gaa ne caraa nu' ve' tucuaq ei. 24 'O se cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa xa' nij sí canacúon ní' asino yaan, tzaj ne a 'o níj so' se ca'vee ca'na' cha chraa ga ní' a man adonj", taj so' rihaan se-mozó so' a. —Veé danj quisij cuentó nanó Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa yuun che'e ca'nej nimán ní' canoco' ní' man orún' Jesucristó a

25 Dan me se que'ee uxrá yuvij vaj ga Jesucristó, ne canicaj so', cataj so' rihaan nij yuvij a:

26 —Sese me rá 'o so' ca'na' so' rihanj, ne sese guun rá so' se vaa sa' doj vaa rej so' do', nii so' do', nica so' do', ta'níi so' do', tinúú so' do', ra'vij so' do', ndaa nimán ma'an so' do', rihanj, ne se ca'vee guun so' 'o sí tuculyón se-nanaj a ma'. 27 Ne sí na'vej rá quirān' sayuun che'é se me so' sí noco' manj ro', se ca'vee guun so' 'o sí tuculyón se-nanaj a ma'.

28 "Dan me se soj, tzaj ne sese guun rá yo'o tuvi' soj cune' yo'o soj ve' nata' xcaan, ne sí qui'yaj ve' yo' me se asino nuchruj raā so' cuentá sese quisij se-sa'anj so' quisij nu' ve' yo', raj a. 29 Ne sese se qui'yaj so' danj nuchruj so' cuentá asino yaan, gaa ne asa' cuchruj so' tacóo ve', gaa ne se guun nucuaj so' qui'yaj so' nu' ve' a ma'. Ne nij sí ne'en se vaa qui'yaj so' ro', ca'nga' nacoō nij so' ni'yaj nij so' man so', 30 ne cataj nij so': "Sí nihánj me se guun che'e so' cune' so' ve', tzaj ne ne guun nucuaj so' quisij nu' ve' qui'yaj so' a ma'", cataj nij so' ni'yaj nij so' man sí guun che'e ve' yo' a.

31 "Ne dan me se sese vaa 'o sí nicaj suun rey vaa chí' mīj tanuu rihaan, ne sese ca'na' yo'ó sí nicaj suun rey vaa icō mīj tanuu rihaan cunu' ga so', gaa ne asino yaan xcaj so' cuentá sese guun nucuaj so' qui'yaj canaán so' rihaan sí vaa icō mīj tanuu rihaan yo', ne sese guun nucuaj so' rá so', ne cavij so' cunu' so' ga nij sí 'na' yo' a. 32 Tzaj ne sese se guun nucuaj so' qui'yaj canaán so' rá so', gaa ne ca'nej so' sí ca'anj suun ca'mii ga sí 'na' yo' ndaa vaa se guun cunu' nij so' a. Danj cataj so' gaa tihaj 'na' sí cunu' ga so' gan' a. Gaa ne cachinj ni'yaj sí ca'anj suun yo' rihaan sí 'na', ndaa vaa ca'ne' rá so' ga suun cunu' a.

33 "Dan me se ase vaa xcaj sí cune' ve' do', sí cunu' ga tuvi' do', cuentá sese guun nucuaj roj so' qui'yaj roj so' danj ro', veé danj qui'yaj guee soj sij me rá canoco' manj ei. Ne sese se guun rá soj tanáj xco soj nu' si'yaj soj do', nu' tuvi' soj do', canoco' soj manj, ne se ca'vee guun soj sí tuculyón se-nanaj a ma'.

34 "'O se ase vaa yaan ga chraa ro', danj vaa nij sí tuculyón se-nanaj ga chumij nihánj, ne vaa se uun ndo'o yaan nanj á. Dan me se sese ne 'ne' chá yaan yo', gaa ne taj se qui'yá' cunuū sa' yaan gaa a ma'. 35 Taj se guun yaan yo' rihaan to'óo ní' cunuū sa' to'óo ní' ma'. Taj se guun yaan yo' rihaan ya'luj

se vaa cunu sa' doj ya'luj ma'. A doj rasuun se cavii sa', qui'yaj yaan yo' ma'. Maan se ri'ij uun ni man yaan vaa danj xe' a.

"Dan me se sese taj yu'uj xreé soj, ne cunq soj nana nihánj ei —taj Jesucristó rihaan nij yuvi yo' a.

15

Nihánj me cuentó che'é matzinj ca'anj ni'ya a

¹ Dan me se cuchi' que'ee sí a'néj puextó dq', que'ee sí tumé cacun' do', rihaan Jesucristó a. 'Q se guun rá nij so' cunq nij so' se-nana so' a. ² Ne xa' nij sí fariseo do', nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvi do', tzaj ne ca'maan rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, ne nij ca'mii nij so' che'é so', che'é rej ve'é nicaj tuvi' so' ga nij sí tumé cacun' ne chá so' chraa ga nij so' a. ³ Gaa ne nanó Jesucristó 'o cuentó nihánj rihaan nij so' a:

⁴ —Dan me se sese yo' tuvi' nij soj nicaj 'o cientó matzinj, ne sese ca'anj ni'ya orún' guee daán so' matzinj, ne tanáj so' yo'ó ca'anj chihaa xnu' ca'anj daán so' matzinj rej tacaan, ne cavii so' ca'anj nano' so' man orún' daán so' matzinj ca'anj ni'ya á. Ne se ca'ne' rá so' ma'. Tananj ya ca'anj so' nano' so' man daán so' matzinj, gaa ne uun daj nari' so' man yo' adonj. ⁵ Ne asa' quisij nari' so' man xo', gaa ne cuta' so' man xo' tacaan xcóo so', ne guun niha' ndo'o rá so' a. ⁶ Ne asa' namán so' tucua so', gaa ne nacunj so' man nu' tuvi' so' sí ne chiháan so', ne cataj so' rihaan nij tuvi' so': "Guun niha' rá soj gaj ei. 'Q se narij danj matzinj ca'anj ni'ya ei", cataj so' rihaan tuvi' so' a. ⁷ Ne cuano nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa xta' rej ne Diose ro', guun niha' doj rá nij sí man yo' ni'yaj nij so' man orún' sí tumé cacun' gaa canicaj nimán so' canoco' so' chrej sa' a. Tzaj ne se caráya'anj nij so' man ca'anj chihaa xnu' ca'anj, ese sij sa' me nij so', rá nij so' ma', ne taj che'é canoco' nij so' tucuaán naca narque Diose, rá nij so' ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nihánj me cuentó che'é pesó xoo ca'anj ni'ya a

⁸ Ne cataj uún Jesucristó a:

—Ne sese nicaj 'o chana chi' pesó xoo, ne sese ca'anj ni'ya orún' pesó xoo yo', ne tucuaço' no' ya'an aga' chuguun, ne naca' no' nu' ve' tucua no', ne uxrá nano' no' pesó xoo yo', ne se ca'ne' rá no' ma'. Tananj uxrá nano' no' man pesó xoo yo', uun daj nari' ya no' man yo', gaa ne ca'ne' rá no' adonj. ⁹ Ne asa' quisij nari' no' pesó xoo yo', gaa ne canacunj no' man nu' tuvi' chana no' ní ne x'núu ve' tucua no', ne cataj no' rihaan nij tuvi' chana no': "Guun niha' rá soj gaj á. 'Q se narij se-sa'anj pesó xoo ca'anj ni'ya ei", cataj no' rihaan tuvi' chana no' a. ¹⁰ Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj a. Ndaa rá se vaa guun rá chana gaa nari' no' se-sa'anj no' ro', danj guun niha' uxrá rá nij se-mozó Diose ni'yaj nij so' man orún' sí tumé cacun' gaa canicaj nimán so' canoco' so' chrej sa' adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nihánj me cuentó che'é sí tumé cacun' canicaj rihaan rej a

¹¹ Gaa ne cataj uún Jesucristó a:

—'Q sí vaa vij ta'ní me so' a. ¹² Ne cataj sí cunij rihaan rej so' a: "Me rá 'unj cuxra' ta'aj so' rasuun rque so' manj guun si'yá, ataj", taj so' rihaan rej so' a. Gaa ne cuxra' ta'aj snó'o yo' nu' si'yaj so', ne rque so' ta'aj si'yaj so' rihaan 'o 'o ta'ní so' a. ¹³ Dan me se cachén doj güi, gaa ne naqui'yaj chre' sí cunij yo' nu' si'yaj so', ne cavii so' ca'anj so' chuman' naj gan', ne qui'yaj ndo'o so' se nij, ne cutun' rma'an so' nu' se-sa'anj so' a. ¹⁴ Quisij cutun' so' nu' se-sa'anj

so', gaa ne cachén ndo'o x'naa chuman' yo', ne guun che'e so' quiran' ndo'o so' sayuun, ne quina'aan ndo'o rque so', ne taj vaj a doj se chá rihaan so' chá so' a. ¹⁵ Dan me se catúj so' rihaan 'o síi chihanj chuman' yo', ne ca'ne' síi chihanj chuman' yo' suun rihaan so' ca'anj so' se-rancho síi chihanj yo' cútumé so' xcáá a. ¹⁶ Tzaj ne na'aan ndo'o rque so', ne ndaa guun rá so' chá so' coj go' nii chá nij xcáá a. Tzaj ne ne rque nii coj yo' chá so' a ma'.

¹⁷ "Dan me se 'o güii ne nahuun sa' raá so', ne guun che'e so' xcaj so' cuentá, ne nanuj rá so' rej so' a. Ne me rá so': "Nij se-mozó réj, tzaj ne man ndo'o se chá rihaan réj, ne man ndo'o se chá rihaan se-mozó réj a. Ne nihánj me cavi' 'unj qui'yaj x'naa nanj á. ¹⁸ Naxumaan 'unj, ne nán' 'unj rej ne réj, cataj 'unj rihaan réj: Tumej cacun' rihaan Diose, ne tumej cacun' rihaan so', ataj. ¹⁹ Taj che'é cataj so' se vaa ta'níi so' mej cuano a ma'. Maan se qui'yáá so' se ndo'o, ne guún 'unj mozó rihaan so', qui'yáá so', ruguanj, cataj 'unj rihaan réj", guun rá síi cunjij yo' a.

²⁰ "Gaa ne cavii so' ca'anj so' rej ne rej so' a. Dan me se gan' ndo'o vaj so' chéé so', ne quene'en rej so' man so', ne cunuu 'ee ndo'o rá rej so' man so', ne cunánj rej so' ndaa rej vaj so', ne na'yaan rej so' man so', ne cachrón tu'va rej so' man so' a. ²¹ Gaa ne cataj síi cunjij yo' rihaan rej so' a: "Tumej cacun' rihaan Diose, ne tumej cacun' rihaan so', ataj. Taj che'é cataj so' se vaa ta'níi so' mej cuano a ma'. Maan se qui'yáá so' se ndo'o, ne guún 'unj mozó rihaan so', qui'yáá so', ruguanj", taj so' rihaan rej so' a. ²² Tzaj ne ca'mii rej so' rihaan nij mozó man rihaan rej so', cataj rej so': "Ra'yanj nıcaj soj yatzıj sa' ndo'o ca'na' soj cunuú ta'nıj, ne ca'na' se'ej sa' cunuú ra'a ta'nıj, ne ca'na' canj naca qui'nij tacóo so' á. ²³ Ne ticavi' soj man scúj le'ej ramii ndo'o, ne qui'yaj chuvii soj, ne chá ní, ne qui'yaj ní' cha'anj, ne guun niha' uxrá rá ní' ei. ²⁴ 'O se ta'nıj nihánj me se ase vaa síi cavi' gaa so' rihanj, tzaj ne nihánj me se cunuu i'na' uún so' rihanj, ne ase vaa síi ca'anj ni'ya gaa so', tzaj ne nihánj me se narij man so' nanj adonj", taj rej so', ne guun che'e nij so' guun niha' uxrá rá nij so' a.

²⁵ "Tzaj ne vaa síi chava' uún, ne 'yaj suun so' se-rancho rej so' a. Dan me se 'na' nique síi chava' yo', ne gaa quinichrun' so' ve', ne cuno so' se vaa go' ndo'o miscá chra' do', se vaa ra'anj ndo'o yuvij do' a. ²⁶ Gaa ne canacúun síi chava' yo' man 'o mozó, ne ca'na' yo' o mozó rihaan so', ne xná'anj so' man mozó, ne: "Me che'é 'yaj nii nu' cha'anj ga", taj so' rihaan mozó yo' a. ²⁷ Gaa ne cataj mozó rihaan so' a: "Namán tinúú so', ne cavi' scúj le'ej ramii ndo'o, qui'yaj réé so', che'é se nari' uún so' ta'níi so' ne vaa nucuaj ta'níi so' nari' so' a", taj mozó rihaan síi chava' yo' a.

²⁸ "Dan me se ca'maan rá síi chava', ne na'vej uxrá rá so' catuu so' rá ve' a. Tzaj ne curihanj rej so', gaa ne canacúun rej so' man so' ca'na' so' a. ²⁹ Tzaj ne cataj so' rihaan rej so' a: "'Unj nihánj me se aj quisıj que'ee yo' qui'yaj suun 'unj rihaan so' nihánj, ne cunudanj nij nana cataj xna'anj so' rihanj ve'é cunoj a. Ne a 'ó güii ne rque so' a 'ó tana le'ej rihanj ne qui'yaj chuvii 'unj ne chaj ga nij tuvij a ma'. ³⁰ Tzaj ne nihánj me se namán ta'níi so' síi chá nu' si'yáá so' gaa chéé so' ga nij chana niha' rá, ne ticavi' so' scúj le'ej ramii che'é so' a", taj síi chava' yo' rihaan rej so' a.

³¹ "Gaa ne cataj rej so' rihaan so' a: "Maan se so' me se 'o né so' ga 'unj nihánj, rej. Ne nu' rasuun si'yáj me si'yáá so', rej. ³² Tzaj ne vaa che'é guun niha' rá ní' gaa namán tinúú so', rej. 'O se tinúú so' ro', ase vaa 'o síi cavi' gaa so' rihanj, tzaj ne nihánj me cunuu i'na' uún so', ne ase vaa 'o síi ca'anj ni'ya

gaa so' rihanj, tzaj ne cuano nihánj me se aj narij man so' nanj adonj", taj rej so' rihaan sí chava' yo' a. —Veé danj quisíj cuentó nanó Jesucristó rihaan nij so' a.

16

Cuentó nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní gá si'yaj ní rihaan chumií nihánj, ne ca'vee cayáan ní gá Diose asa' guun chíj Diose rihaan chumií nihánj a

¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a:

—Sí ru'vee me yo'ó so', ne nuu 'o mayordomo rihaan so' sí tumé nu' si'yaj so' a. Dan me se cuta' nii cacun' xráa mayordomo yo' rihaan ru'vee se vaa cutun' ndo'o so' si'yaj ru'vee a. ² Gaa ne canacúun ru'vee man mayordomo, ne ca'na' mayordomo rihaan so', ne cataj so' rihaan mayordomo yo' a: “Aj ca'na' nana rihanj se vaa cutun' ndo'o so' si'yaj, ne ne ne'en uxraj me che'é qui'yáa so' danj a ma'. Tzaj ne cataj xna'anj so' rihanj daj qui'yáa so' gaa cutumé so' si'yaj á. 'O se se ca'vee cunuú so' doj rihanj cutumé so' si'yaj a ma'”, taj ru'vee rihaan mayordomo yo' a.

³ “Dan me se curihanj mayordomo, ne guun rá so' a: “Nihánj me se daj qui'yaj, ne ca'nee se-ru'vee 'unj suun ra'aj, ne daj qui'yaj cuano, raj a. 'Unj me se se guun nucuáj qui'yaj suun 'unj suun 'ee, ne na'aj 'unj cachin' 'unj caridad, na'aj 'unj cachee rma'anj nanj á. ⁴ Aan a. Nihánj me qui'yaj nanj á. Gaa ne asa' ca'néj ru'vee suun ra'aj gaa ne nuvi' rej ca'anj 'unj, gaa ne canacunj yo'ó nij so' manj ca'anj 'unj tucua' yo'ó nij so' cayánj a”, guun rá so' a.

⁵ “Gaa ne canacúun so' man nij sí qui'yaj xcúun rihaan se-ru'vee so', ne ca'na' 'o 'o nij so' rihaan so' a. Gaa ne rihaan sí taj yaan rihaan yo'ó nij so' cataj so': “Me daj qui'yaj xcúun so' rihaan se-ru'vee 'unj gá”, taj so', xna'anj so' man sí taj yaan yo' a. ⁶ Gaa ne so' cataj: “'O cientó tambo casté qui'yaj xcúnj rihaan se-ru'vee so' a”, taj so' rihaan mayordomo yo' a. Gaa ne cataj mayordomo yo' rihaan so': “Nícaj so' dáan so' yanj cuentá nihánj, tírí' so' man yo', ne ra'yanj cayáan so', ne qui'yáa so' yo'ó yanj naca, ne cachron so' rihaan yanj naca se vaa víj chihaa chí' guee tambo qui'yaj xcúun so' á”, taj mayordomo yo' rihaan sí taj yaan yo' a. ⁷ Gaa ne xna'anj so' man yo'ó so', cataj so': “Ne so' gá. Me daj qui'yaj xcúun so' rihaan se-ru'vee 'unj gá”, taj so', xna'anj so' man yo'ó so' yo' a. “'O cientó nanj 'núú trigó a”, taj yo'ó so' a. “Nícaj so' dáan so' yanj cuentá nihánj, tírí' so' man yo', ne qui'yáa so' yo'ó yanj naca, ne ca'anj chihaa guee nanj cachron so' rihaan yanj naca yo' á”, taj mayordomo rihaan yo'ó so' a.

⁸ “Dan me se xcaj se-ru'vee mayordomo yo' cuentá se vaa qui'yaj chí'íi ndo'o mayordomo yo' rihaan so', tzaj ne ca'mii sa' ru'vee che'é mayordomo cataj ru'vee se vaa síj avii ndo'o raá me mayordomo yo' adonj. Danj nanj nij sí man rihaan chumií nihánj cuano, tzaj ne gaa 'yaj suun nij so' ga tuvi' ma'an nij so', ne doj a avii raá nij so' rihaan nij sí nocó' se-nana Diose nanj á.

⁹ “Gaa ne cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nij rasuun man rihaan chumií nihánj, tzaj ne 'yaj ndo'o nij yuvií cacun' che'é rej qui'yaj canaan nij yuvií rasuun man rihaan chumií nihánj, ne soj ro', vaa che'é nícaj soj si'yaj soj rasuun man rihaan chumií nihánj, ne go' soj man yuvií gaa ne guun tuvi' soj gá nij yuvií, qui'yaj rasuun yo' a. Ne güii navij nu' rasuun man rihaan chumií nihánj me se aj quirí' ndo'o soj tuvi' soj sí cayáan gá soj, gaa

ne ve'é ndo'o çayáan soj gā nij tuvi' soj gā Dioṣe rej xta' nu' cavii nu' ca'anj a. ¹⁰ 'Q se sí ve'é tumé doj tzin' rasuun ro', so' me sí guun nucuaj çutumé nocoo rasuun, ne sí 'yaj chi'ii gā doj rasuun ro', chi'ii doj qui'yaj so' gā nocoo rasuun ei. ¹¹ Che'é dan sese ne guun nucuaj soj çutumé sa' soj nij rasuun chi'ii man rihaan chumii nihánj, gā ne me sí guun rá rque nij rasuun ya rihaan soj çutumé soj, rá soj gā. Taj vaj sí guun rá qui'yaj danj a ma'. ¹² Ne nuvéé si'yaj ma'an ya soj me nij rasuun man rihaan chumii nihánj a man adonj. Ne sese ne guun nucuaj soj çutumé sa' soj nij rasuun man rihaan chumii nihánj, ne me sí guun rá rque rihaan soj rasuun guun si'yaj ma'an ya soj rej xta', rá soj gā. Taj sí guun rá qui'yaj danj ma'.

¹³ "Taj vaj sí guun nucuaj çutumé sa' si'yaj vij ru'vee ma'. Sese qui'yaj suun ní' rihaan vij ru'vee, ne nachri' ní' ni'yaj ní' man 'o ru'vee yo', ne caran' rá ní' ni'yaj ní' man yo'ó ru'vee yo' a. Se guun nucuaj ní' caran' rá ní' ni'yaj ní' man vij ru'vee ma'. Ne xa' soj, tzaj ne se ca'vee qui'yaj suun soj che'é Dioṣe ne qui'yaj suun soj che'é nij rasuun man rihaan chumii nihánj a ma' —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-ñanā so' a.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa tumé nij sí fariseo cacun' rihaan se-tucuñj Moisés a

¹⁴ Dan me se nij sí fariseo ro', me sí aran' ndo'o rá ni'yaj sa'anj, ne gāa cuno nij so' cunudanj se-ñanā Jesucristó nanā che'é rasuun man rihaan chumii nihánj, gāa ne ca'nga' nacoo nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a. ¹⁵ Gāa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Xā' soj, tzaj ne nuvi' cacun' tumé soj ni'yaj yuvii, 'yaj soj ma'. Tzaj ne Dioṣe ro', me sí ne'en daj vaa nimán soj adonj. 'Q se sa' uxrá vaa 'yaj yuvii, rá tuvi' yuvii, tzaj ne chi'ii ndo'o 'yaj nij yuvii, rá Dioṣe nanj adonj.

¹⁶ "Q se gāa ataa ca'na' sí cu'naj Juan sí cuta' ne man yuvii me se cuno yuvii rihaan inañj se-tucuñj Moisés do', rihaan nij sí nata' se-ñanā Dioṣe gāa naá do', tzaj ne yaj me se uno ndo'o yuvii nanā sa' nanā che'é güii guun chij Dioṣe nimán yuvii man rihaan chumii nihánj, ne me inañj rá cunudanj nij yuvii cataj ma'an nij yuvii daj qui'yaj Dioṣe asa' guun chij Dioṣe adonj.

¹⁷ Tzaj ne ne nó xcúún ní' tanáj ní' a 'ó nanā rqué Dioṣe rihaan ní' canoco' ní' ma'. 'Q se ca'vee a doj quinavij rej xta' do', ca'vee a doj quinavij chumii nihánj do', tzaj ne se ca'vee quinavij a doj nanā rqué Dioṣe rihaan ní' canoco' ní' ma'. ¹⁸ Dan me se sese quiri'ij yo'ó so' man niça so', ne sese xcaj so' man yo'ó chana, ne çutumé so' cacun', ne sese xcaj yo'ó so' man chana quiri'ij chii man, ne çutumé so' cacun' uún adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí fariseo yo' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é ru'vee ne che'é 'o sí nique cu'naj Lázaro a

¹⁹ Gāa ne nanó Jesucristó cuentó nihánj a:

—Ru'vee me yo'ó so', ne yatzij sa' inañj cunuú so', ne daj a güii uun ndo'o nihaa sa' tucua so', ne guun niha' uxrá rá so' rihaan chumii nihánj a. ²⁰ Ne naj 'o sí nique cu'naj Lázaro rihaan yo'óo ta'yaa ve' tucua ru'vee yo', ne mán ndo'o luj xráa sí nique yo', ²¹ ne guun rá sí cu'naj Lázaro cha so' se quini rihaan yo'óo rej chá ru'vee yo' chraa, tzaj ne daj doj chuvee ca'na' chavé luj xráa so' a.

²² "Dan me se gāa quisij güii cavi' sí nique yo', gāa ne nicaj nij se-mozó Dioṣe man so' ca'anj so' rej sa', ne na'yaan sí cu'naj Abraham man so' a. Ne

cavi' ru'vee uún, ne cachin' nii man so' a. ²³ Dan me se ca'anj so' rihaan ya'an, ne quiran' uxrá so' sayuun rihaan ya'an yo', gaa ne naxcaj so' rihaan so', ne quene'en so' se vaa gan' ndo'o ne sí cu'naj Abraham, ne na'yaan Abraham man sí cu'naj Lázaro yo' a. ²⁴ Gaa ne canacúun so' man sí cu'naj Abraham, cataj so': "Cunū 'ee rá so' manj, ataj Abraham. Ne ca'nej so' man sí cu'naj Lázaro se vaa ca'na' so' ne tiguíj so' raá ra'a so' rque na, ne tucuachree so' ra'a so' daa 'unj, gaa ne cunū cuíj doj raj qui'yaj so', ataj. 'O se na'aan ndo'o manj, 'yaj ya'an nihánj nanj á", taj ru'vee yo' rihaan sí cu'naj Abraham a.

²⁵ "Tzaj ne cataj Abraham rihaan so': "Tzaj ne nanuj rá so', ta'nij, se vaa gaa gaa i'na' so' rihaan chumií ne nicaj so' inanj rasuun sa', ne Lázaro me se inanj rasuun chi'ii nicaj so' nanj á. Ne cuano nihánj me se uun niha' nimán so', ne ma'án so' me se ran' sayuun a. ²⁶ Ne danj inanj uún, ne nuu 'o yu'uj cunū ndo'o rej ne ní, ne veé danj se ca'vee cuchí' yuvií man nihánj ndaa rej ne nij soj yo', ne sí man yo' se ca'vee ca'na' rej nihánj a ma'", taj Abraham rihaan ru'vee yo' a.

²⁷ "Ne cataj ru'vee yo' rihaan Abraham a: "Che'é dan qui'yáa so' se ndo'o, ataj, ne ca'nej so' man sí cu'naj Lázaro ca'anj so' tucua réj. ²⁸ ne vaa 'un' tinúj, ne me rá 'unj cataj xna'anj so' rihaan nij so' daj rán' 'unj nihánj, ne se ca'na' nij so' uún rej rán' 'unj sayuun nihánj a ma'", taj ru'vee rihaan Abraham a. ²⁹ Gaa ne cataj Abraham rihaan so' a: "Vaa se-nana sí cu'naj Moisés do', se-nana nij sí nata' se-nana Diose gaa naá do', nicaj nij so' á. Ca'vee cunū nij so' nana yo' ei", taj Abraham rihaan ru'vee a. ³⁰ "Se cuno nij so', man ataj Abraham. Tzaj ne sese ca'anj 'o sí cavi' rihaan nij so', gaa ne canicaj nimán nij so' canoco' nij so' chrej sa', raj a", taj ru'vee rihaan Abraham a.

³¹ "Tzaj ne cataj Abraham rihaan so' a: "Sese se ca'vej rá nij so' cunū nij so' rihaan sí cu'naj Moisés do', rihaan nij sí nata' se-nana Diose gaa naá do', ne ca'vee se cunū i'na' uún 'o sí cavi', tzaj ne se cuchumán rá nij so' ni'yaj nij so' man so' a ma'", taj Abraham rihaan ru'vee yo' a. —Veé danj quisíj cuentó nanó Jesucristó a.

17

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúun ní racuíj ní man tinúú ní se qui'yaj tinúú ní cacun' a

¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a:

—Xa' chumií nihánj, tzaj ne man ndo'o chrej chi'ii canoco' yuvií, ne vaa ya'núj uxrá rihaan nij yuvií canoco' nij yuvií chrej chi'ii adonj. Tzaj ne niqúe sí 'yaj anoco' yuvií chrej chi'ii yo' adonj. ² Daj chihaa míj se cavii sa' so' ma'. Ne'en soj se vaa sese toco' vaj nii yuvej xij vaj 'núú trigó man chihá yo' o so', ne sese tagüéj nii man so' rque na ya'anj, ne nij uxrá vaa ran' sí 'anj nij rque na ya'anj yo' nanj adonj. Tzaj ne nij doj quiran' sí qui'yaj chi'ii nimán yo' o tuvi' soj sí nica' nimán nanj á. 'O se quiran' so' sayuun nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj.

³ Tumé uxrá soj man soj daj qui'yaj soj á. Sese qui'yaj tinúú so' cacun', ne cataj so' rihaan so' se vaa nij ndo'o qui'yaj so', ne sese canicaj nimán so' tanáj so' chrej chi'ii, ne caraa x'naa so' che'é cacun' tumé so' ei. ⁴ Dan me se ca'vee se chíj ya qui'yaj so' cacun' rihaan so' rque orún' güií, tzaj ne sese chíj cuchí' so' rihaan so' ne cataj so' se vaa canicaj nimán so' ne nij vaa cacun' qui'yaj so' rá so', ne caraa x'naa so' rihaan so' ei —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é rasuun guun nucuaj ní qui'yaj ní sese cuchuman rá ní ni'yaj ní man Diose a

⁵ Gaa ne nij apóstol cune' Jesucristó man ro', cataj chuvij nij so' rihaan ma'an Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' a:

—Cataj xna'anj so' rihaan núj daj qui'yaj núj, gaa ne doj a cuchuman rá núj ni'yaj núj Diose á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁶ Gaa ne cataj sí 'nij ra'a man ní' rihaan nij so' a:

—Sese daj se 'o sni' cuchuman rá soj ni'yaj soj man Diose, ne sese ase vaa caân cuêj mostazá xlá gaa cuchuman rá soj, ne cataj soj rihaan chruun se vaa curihanj chruun yo'óo rej nicun' chruun ne ca'anj chruun canicun' chruun rque na ya'anj, ne cuno chruun rihaan soj ei —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se ca'mii xta' ní che'é suun qui'yaj suun ní che'é Diose ma'

⁷ Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan nij apóstol cune' so' a:

—Sese vaa mozó nuu rihaan 'o tuvi' soj, ne sese 'yaj suun uxrá mozó uxrá' mozó yo' yo'óo do', sese tumé mozó yo' daán soj xcuu do', ne daj cataj soj rihaan mozó nuu rihaan soj asa' namán mozó yo' ca'anj qui'yaj suun mozó tacaan ga. Ne se cataj soj rihaan mozó yo' se vaa nu' namán mozó ne nu' cayáán mozó cha mozó chraa ma'. Daj chihaa míj se tu'va soj danj a ma'.

⁸ Maan se cataj soj: “Qui'yaj chuvii so' cha 'unj chraa, ne cuta' so' chraa do', na do', rihaan mesá rej cha 'unj chraa, ne rque so' nij rasuun achiin manj, ne asa' quisij chaj chraa gaa ne ca'vee cha so' chraa ne co'o so' na á”. Danj ca'mii soj rihaan se-mozó soj nanj á. ⁹ Ne se caráya'anj soj man mozó sese qui'yaj suun ndo'o mozó yo' suun ca'ne' soj rihaan mozó yo' ma'. ¹⁰ Ne ase vaa mozó nuu rihaan Diose vaa soj, ne che'é dan asa' quisij qui'yaj suun soj nu' suun ca'ne' Diose rihaan soj, ne cataj soj se vaa mozó rmii me soj, ne inanj do' suun ataj Diose rihaan soj qui'yaj suun soj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sí samaritano sí nago' gracia' rihaan Diose a

¹¹ Dan me se vaj Jesucristó chrej ca'anj chuman' Jerusalén, ne cachée so' chrej uun ran' estado Samaria ga estado Galilea, ¹² ne dan me se daj doj catuu so' 'o chuman', ne nari' tuvi' so' ga chi' sí ran' luj ri'yuj a. Ne gan' canicun' nij so', ¹³ ne nucuaj canacúun nij so' man Jesucristó, ne cataj nij so':

—Cunuu 'ee rá so' man núj, maestró Jesucristó —taj nij so', caguáj nij so' a.

¹⁴ Gaa ne quene'en Jesucristó man nij so', gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Cavij soj ca'anj soj, ne tihaan soj man soj rihaan nij xrej á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Dan me se cuno nij so' nana ca'mii Jesucristó, ne cavii nij so', ca'anj nij so', ne gaa vaj nij so' chrej, ne nahuun sa' cunudanj nij so' ta'aj chrej a. ¹⁵ Ne yo'o tuvi' nij so' ro', xcaj cuentá se vaa nahuun sa' so', gaa ne canicaj so' ca'anj so' rej vaj Jesucristó, ne nucuaj ndo'o caguáj so' cataj so' se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose ga so' a. ¹⁶ Ne gaa cuci' so' rihaan Jesucristó, gaa ne canicun' ruj so' ne nago' so' gracia' rihaan Jesucristó a. Ne sí samaritano sí yanij ga nij yuvii israelitá me so' a.

¹⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij sí chée ga so' a:

—Chi' ya yuvii nahuun sa', qui'yáj, raj a. Ne me rej vaj yo'óo uun nij sí nahuun sa', rá soj ga. ¹⁸ Ne a 'o nij so' ne canicaj cataj se vaa sa' uxrá qui'yaj

Diose che'é so' a ma'. Qrún' sí yanj nihánj me sí guun rá cataj daj qui'yaj Diose ga so' na' —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij yuvij chéé ga so' a.

¹⁹ Gaa ne canicaj Jesucristó cataj Jesucristó rihaan sí samaritano yo':

—Naxumaan so', ne ca'anj so' á. Che'é se amán rá so' ni'yaj so' Diose ro', che'é dan aj nahuun sa' so' ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é güii guun che'e Diose guun chij Diose rihaan chumij nihánj a

²⁰ Dan me se xná'anj nij sí fariseo man Jesucristó me güii guun chij Diose rihaan chumij nihánj a. Gaa ne cataj so' rihaan nij sí fariseo a:

—Taj che'é ni'yaj ndo'o soj ma'. Ca'vee se guun chij Diose rihaan chumij nihánj, tzaj ne se quene'en yuvij ma'. ²¹ Ne se cataj nii: “Ni'yaj so' ei. Nihánj me guun chij Diose á. Yo' me rej guun chij Diose á”. Se ca'mii yuvij danj ma'. 'Q se sca'núj ma'an soj vaj 'o sí 'yaj uun chij Diose adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí fariseo a.

²² Gaa ne canicaj Jesucristó cataj so' rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a:

—Vaa güii guun ndo'o rá soj quene'en soj güii nihánj güii vaj 'unj sij ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvij rihaan chumij nihánj, tzaj ne se ca'vee quene'en soj manj ma'. ²³ Gaa ne cataj yuvij rihaan soj: “Ni'yaj so' ei. Yo' me rej vaj Jesucristó ei”. Ne cataj uun yuvij: “Ni'yaj so' ei. Nihánj me rej vaj Jesucristó ei”, cataj yuvij rihaan soj a. Tzaj ne se cavii soj nano' soj manj ma'. ²⁴ Dan me se ndaa rá se uun gaa raan rihaan chumij nihánj, ne 'o chuguun nu' rihaan chumij nihánj ro', ne ne'en cunudanj yuvij se vaa raan rihaan chumij á. Ne ase uun rá soj ne'en soj gaa raan ro', danj guun rá soj asa' ca'ná' 'unj sij nıcaj yu'unj man yuvij, ne quene'en nu' yuvij man rihaan chumij nihánj se vaa ca'ná' 'unj adonj. ²⁵ Tzaj ne vaa che'é quirán' 'unj que'ee sayuun asino yaan, gaa ne vaa che'é nachri' nij sí man rihaan chumij nihánj ni'yaj nij so' manj a.

²⁶ “Ne ase vaa qui'yaj yuvij gaa cayáan sí cu'naj Noé rihaan chumij ro', danj gaa qui'yaj uun yuvij asa' ca'na' uun 'unj sij ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvij rihaan chumij nihánj adonj. ²⁷ Dan me se chá yuvij do', co'o yuvij do', ne xcaj tuvi' nij yuvij do', inanj danj qui'yaj nij yuvij ndaa quisj güii catúj nij tuvi' sí cu'naj Noé rque rihoo xij chéé rihaan na a. Gaa ne taj ni'yón caman' ndo'o, ne ca'na' na ya'anj, ne caráan na ya'anj xráá cunudanj nij so', ne cavi' nij so' a. ²⁸ Ne ase vaa qui'yaj nij yuvij man chuman' cu'naj Sodoma gaa cayáan sí cu'naj Lot ro', danj qui'yaj uun yuvij asa' ca'na' uun 'unj rihaan chumij nihánj adonj. Dan me se chá nij so' do', co'o nij so' do', quiránj nij so' rasuun tutu'vej nij so' do', cunô nij so' naa do', cune' nij so' ve' do', ²⁹ ne nu' curihanj sí cu'naj Lot chuman' Sodoma, ne nu' cavii ya'an rej xta' ga yo'óo azufre, cayuu yo' rihaan chuman' yo', ne cacaa nu' chuman' yo', ne cavi' cunudanj nij sí man chuman' yo' a. ³⁰ Ne ase vaa ne xcaj nij yuvij man gaa naá cuentá se vaa quirán' nij so' sayuun ro', danj gaa uun yuvij asa' quisj ca'na' uun 'unj sij nıcaj yu'unj man yuvij rihaan chumij nihánj adonj. 'Q se ndaa sj güii quene'en nij so' manj, gaa ne xcaj nij so' cuentá a.

³¹ “Ne güii guun danj me se xa' sí taj xráá ve' tucúa me se se ca'vee catuu so' rá ve' tucúa so' quirıı so' si'yaj so' ma'. Ne sí nuu tacaan 'yaj suun tacaan ro', se canicaj so' nano' so' si'yaj so' ma'. Maan se yo'o cunanj nij so' á. ³² Vaa che'é nanuj rá soj daj quirán' nıca sí cu'naj Lot gaa canicaj no' ni'yaj no' rej xco no', ne cavi' no' a.

³³ "Sís chu'vi' ndo'o cavi' rihaan chumiij nihánj ro', cavi' nu' so', ne sís cavi' ro', so' me sís gaa' i'na' nimán nu' cavi' nu' ca'anj adonj.

³⁴ "Cuanō nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj a: Ne güii guun danj me se rej nü' ro', quitaj roj nica roj so' cotoj roj so', ne nacaj se-mozō Diose man yo'ō so', ne quinaj yo'ō so' a. ³⁵ Ne cunuū vij roj chana gaj roj no' n'úú trigō, ne nacaj se-mozō Diose man yo'ō no', ne quinaj yo'ō no' a. ³⁶ Ne cunuū vij roj snó'o qui'yaj suun roj so' yo'óó, ne nacaj se-mozō Diose man yo'ō so', ne quinaj yo'ō so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

³⁷ Gaa ne xná'anj nij sís tucu'yón se-nana Jesucristó man so', ne:

—Ne me rej ca'na' so', ga Señor —taj nij so', xná'anj nij so' a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Aj ne'en soj daj 'yaj yachruú vaj rej xtá', ne ne'en ma'an xo' me rej naj nee cha xo' a. Taj sís nata' rihaan xo' me rej naj nee yo' ma'. Ne ase uun rá yachruú ro', danj guun rá ma'an soj asa' ca'na' uún 'unj rihaan chumiij nihánj adonj. Quene'en ma'an soj sij man rihaan chumiij nihánj me rej ca'na' 'unj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

18

Nihánj me cuentó che'é chana cavi' nica cachín ni'yaj ndo'o rihaan cuese a

¹ Ne nanó Jesucristó cuentó nihánj rihaan nij sís tucu'yón se-nana so', che'é rej guun rá so' xcaj nij sís tucu'yón se-nana so' cuentá se vaa nō xcúún nij so' niganj cachinj ni'yaj nij so' rihaan Diose, ne se guun rmiij nij so' ma'. ² Dan me se cataj Jesucristó a:

—'O cuese cayáán rque 'o chuman' me yo'ō so', ne nuveé sij amán rá ni'yaj man Diose do', nuveé sij aráj cochroj rihaan yuvij do', me cuese yo' a. ³ Ne yáán 'o chana cavi' nica chuman' yo', ne guun che'e no' cachín ni'yaj no' rihaan so' se vaa qui'yaj so' sayuun man sís qui'yaj sayuun man no' a. ⁴ Ne a doj ne ca'vej rá so' racuj so' man no' a. Tzaj ne 'o güii me se guun rá ma'an cuese yo', ne: "Ca'vee se ne amán raj ni'yaj 'unj Diose do', ca'vee se ne aráj cochroj rihaan yuvij do', ⁵ tzaj ne che'é se guun rmiij ndo'oj 'yaj chana cavi' nica nihánj, ne che'é dan ca'ne' cachrú' 'unj cacun' che'é sís 'yaj sayuun man no', ne ca'vee a. Se taj, ne guun rmiij xréé 'unj, qui'yaj no' vaa güii adonj", guun rá cuese yo' a ⁶ —taj sís 'nij ra'a man ní', ne cataj uún so'— Xcaj soj cuentá daj ca'mii cuese vaa quij nimán yo' á. ⁷ Ne dan me se táá a nij sís narii Diose, ne nuvij nigan' aguáj ndo'o nij so', achín ni'yaj nij so' rihaan Diose, ne Diose, tzaj ne se ca'ne' Diose cacun' che'é nij sís 'yaj sayuun man nij so', rá soj na'. Guun raan ndo'o Diose ca'ne' so' cacun', rá soj na'. Se guun danj rá soj ma'.

⁸ 'O se cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa ra'yanj uxrá ca'ne' Diose cacun' che'é nij sís 'yaj sayuun man nij sís narii so' man adonj. Tzaj ne dan me se asa' ca'na' uún 'unj sij nicaj yu'unj man yuvij rihaan chumiij nihánj, ne me daj yuvij amán rá ni'yaj man Diose narij ga —taj Jesucristó rihaan nij sís tucu'yón se-nana so' a.

Nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é vij sís cachín ni'yaj rihaan Diose a

⁹ Gaa ne nanó Jesucristó cuentó nihánj rihaan ta'aj yuvij guun rá se vaa sij sa' inanj me ma'an nij so' ne nachri' nij so' ni'yaj nij so' man yo'ō yuvij a:

¹⁰ —Canicun' vij snó'o rá nuví nocōo, cachín ni'yaj roj so' rihaan Diose a. Yo'ō so' ro', me sís fariseo, ne yo'ō so' ro', me sís tiha' yu'unj man yuvij che'é puextó a.

11 "Dan me se canicun' síi fariseo yo', ne cachíin ni'yaj so', ne cataj so' naná nihánj rihaan Diose a. 'O se ne ca'mii nucaj so' ma'. Maan se rihaan ma'an so' ca'mii so', cataj so': "Guun ni'yaj uxrá ní, Ataj Diose. Guun ni'yaj uxrá ní se vaa ne 'yáá 'unj ndaa vaa 'yaj yo'ó nij yuvií ma'. Dan me se xa' nij so', tzaj ne sij tiha' yu'unj do', sij tumé cacun' do', sij otoj ga nica yo'ó yuvií do', me nij so', ne ne 'yáá 'unj danj ma'. Ne guun ni'yaj ní se vaa ne 'yáá 'unj ndaa vaa 'yaj síi nihánj síi tiha' yu'unj man yuvií che'é puextó a. 12 Ne vij ya aráj guee 'unj che'é se chá 'o 'o tunj güii, ne rqué 'unj 'o pesó rihaan daj a chí' pesó 'yaj canaán 'unj rihaan so' ei", taj síi fariseo yo' rihaan Diose a.

13 "Ne gan' doj tzin' nicun' síi a'nej puextó man yuvií yo', ne guun na'aj ndo'o so' ni'yaj so' man so' rihaan Diose, ne ne ca'vej rá so' naxcaj so' rihaan so' ni'yaj so' rej nicun' Diose a. Tzaj ne go' so' se-cuxru' so' rucuaa ma'an so', ne cataj so': "Cunuu 'ee rá so' ni'yaj so' manj, Ataj Diose. 'O se sij tumé cacun' mej adonj", taj so' rihaan Diose a.

14 "Ne cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa gaa quinán' síi tiha' yu'unj man yuvií che'é puextó yo' tucua' so', gaa ne aj cunuu sa' so' rihaan Diose nanj á. Tzaj ne yo'ó so' ro', taj ma'. 'O se xa' síi me rá tacavii sa' man ma'an, tzaj ne quirí' so', ne guun na'aj so' a. Ne xa' síi naqui'yaj nica' nimán, tzaj ne cavii sa' ndo'o so' adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvií yo' a.

Naná nihánj taj xna'anj me che'é caran' rá Jesucristó ni'yaj so' man ne'ej a

15 Gaa ne nica'j nij yuvií man nij ne'ej ca'na' nij yuvií rihaan Jesucristó a. 'O se me rá nij yuvií cutá' Jesucristó ra'a so' raaj nij ne'ej che'é rej quirí' ne'ej xna'anj ni'yaj ne'ej a. Tzaj ne quene'en nij síi tucuyón se-naná Jesucristó daj qui'yaj nij yuvií, gaa ne cataj xna'anj nij so' rihaan nij yuvií se vaa ne nó xcúun nij ne'ej ca'na' nij ne'ej rihaan Jesucristó a. 16 Tzaj ne canacúun Jesucristó man nij síi tucuyón se-naná so', ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ca'ne' rá soj ca'na' nij ne'ej rihanj á. Se caráán soj chrej rihaan nij ne'ej mei. 'O se tucua' nij síi vaa danj ro', me rej yanj Diose uun chij Diose nanj adonj. 17 Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa síi na'vej rá guun chij Diose nimán, ndaa vaa a'vej rá ne'ej guun chij Diose nimán ne'ej ro', daj chihaa mij se cayáán so' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumií nihánj ma' —taj Jesucristó rihaan nij síi tucuyón se-naná so' a.

Naná nihánj taj xna'anj che'é 'o síi me rá cayáán ga Diose nu' cavii nu' ca'anj a

18 Dan me se xná'anj 'o síi nica'j suun yo' man Jesucristó, cataj so' rihaan Jesucristó a:

—Maestro. Síi sa' uxrá mé so' adonj. Daj qui'yaj, ne ca'vee cayánj ga Diose nu' cavii nu' ca'anj ga —taj síi nica'j suun yo', xná'anj so' man Jesucristó a.

19 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Me che'é cataj so' se vaa síi sa' uxrá mej ga. 'O se orún' Diose me síi sa' á. 20 Ne aj ne'én so' nij naná nocoo ya ya naná cataj xna'anj Diose se vaa canoco' ní' á. Dan me se taj naná yo': "Se cotoj so' ga chana nica yo'ó yuvií ma'. Se ticavi' so' yuvií ma'. Se qui'yaj ituu so' si'yaj yo'ó yuvií ma'. Se nanó so' cuentó ne che'é yuvií ma'. Caraa cohroó so' rihaan rée so' do', rihaan níi so' do' á". Yo' me naná cunó so' ei —taj Jesucristó rihaan síi nica'j suun yo' a.

21 —Asij gaa mej xnii me ve'é unó 'unj nu' nij naná yo' nanj á —taj so' rihaan Jesucristó a.

22 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Daj orún' rasuun achiin ya mán so' nanj ei. Dan me se cutu'vee so' cunudanj si'yáa so', ne sa'anj quirí' so' ro', caxrii so' ston nij síi nique, ne cumān ndo'o si'yáa so' rej xta', qui'yaj Diose nanj ei. Ne dan me se ca'na' so', ne çanocó' so' manj, ca'anj ní' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

²³ Dan me se cuno síi nicaj suun yo' nana nihánj, gaa ne quinanó ndo'o rá so' a. 'O se síi ru'vee ndo'o me so' a.

²⁴ Dan me se ni'yaj Jesucristó man so', ne cataj Jesucristó:

—Sayuun uxrá vaa quisij nij síi vaa ndo'o sa'anj rihaan çayáan nij so' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj nanj adonj. ²⁵ Dan me se ne'en soj se vaa sayuun ndo'o vaa cachēn xcuu camelló yu'uj taj tacúun cúu nuvá, tzaj ne ca'vee a doj cachēn xcuu yo' yu'uj taj tacúun cúu nuvá, ndaa rá se vaa síi ru'vee, ne se guun cachēn ma'an síi ru'vee çayáan so' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj a ma' —taj Jesucristó a.

²⁶ Gaa ne xná'anj nij síi cuno nana nihánj man Jesucristó, cataj nij so':

—Che'é dan me se me síi guun nucuaj quinanii rihaan sayuun ga —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

²⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Xa' rasuun na'vee qui'yaj ma'an inanj yuvii, tzaj ne Diose me síi uun nucuaj qui'yaj nu' rasuun yo' adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²⁸ Gaa ne cataj Pedró rihaan so' a:

—Ne núj ga. Aj tanáj núj nu' si'yaj núj, ne canoco' núj mán so' á —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

²⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Cuanó nihánj me se cataj yá 'unj rihaan soj se vaa síi tanáj ve' tuca tanáj nica tanáj tinúu tanáj tuvi' tanáj ta'nii tanáj, che'é rej guun chij Diose rihaan chumii nihánj ro', ³⁰ uxrá doj a rasuun quirí' uún so' gaa vaa i'na' so' rihaan chumii nihánj, ne asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj me se yo' çayáan so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa síj va'nuj cataj xna'anj Jesucristó se vaa cavi' so' ne cunu i'na' uún so' a

³¹ Dan me se nicaj Jesucristó chuvij nij síi tucu'yón se-nana so' ca'anj so', ne cataj so' rihaan nij so':

—Nihánj me ca'anj ní' chuman' Jerusalén, ne asa' cuchí' ní', ne quisij ya nu' nana cataj xna'anj nij síi nata' se-nana Diose gaa naa che'é 'unj síj ca'née Diose nica yu'unj man yuvii, ³² ne dan me se taçachēn nii manj rihaan nij síi yaníj, ne ca'nga' nacoo nij so' quene'en nij so' manj, ne qui'yaj chí'ii nij so' manj, ne quirii talúj nij so' manj, ³³ ne go' nij so' cuartá xráj, gaa ne ticaví' nij so' manj a. Gaa ne cachēn va'nuj güii, gaa ne cunu i'na' uún 'unj, qui'yaj Diose ei —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

³⁴ Ne ne quene'en uxrá nij so' me che'é ca'mii Jesucristó danj ma'. 'O se ne ca'vee xcaj nij so' cuentá che'é nana yo' ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa naxra' rihaan 'o síi tuchrii, qui'yaj Jesucristó a

³⁵ Dan me se gaa quinichrun' Jesucristó chuman' Jericó, ne yáan 'o síi tuchrii tu'va chrej, ne achíin so' caridad rihaan yuvii a. ³⁶ Dan me se cuno síi tuchrii yo' se vaa cachēn ndo'o yuvii chrej rej ne so', ne che'é dan xná'anj so' man yuvii che'é rej vaj ndo'o yuvii chrej yo' a. ³⁷ Gaa ne cataj xna'anj nii

rihaan so' se vaa Jesucristó sí cavii chuman' Nazaret me sí achén rej ne nij so' a. ³⁸ Gaa ne dan me se caguáj sí tuchrii yo', cataj so':

—Ya ya ta'níi ta'nij si'no sí cu'naj David sí cane gaa naá mé so', Jesús. Cunuu 'ee rá so' manj ei —taj so', caguáj so' a.

³⁹ Gaa ne cataj nij sí racuíj man so' chéé so' se vaa se tu'va so' danj, maan se:

—Díj gaa tu'vá so' á —taj nij so' rihaan sí tuchrii, tzaj ne doj a nucauj caguáj so', cataj so':

—Ta'níi ta'nij si'no sí cu'naj David mé so' ei. Cunuu 'ee rá so' manj ei —taj so', caguáj so' rihaan Jesucristó a.

⁴⁰ Canicun' Jesucristó, ne canacúun Jesucristó man sí tuchrii se vaa racuíj nii man so' ca'na' so' rihaan Jesucristó a. Ne gaa quinichrun' sí tuchrii yo' rihaan Jesucristó, ne xná'anj Jesucristó man so', cataj Jesucristó rihaan so' a:

⁴¹ —Daj qui'yáj man so', rá so' ga —taj Jesucristó, xná'anj Jesucristó man so' a.

—Curuvi' rihanj raj, Señor —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁴² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so':

—Ca'vee curuvi' rihaan so' á. Maan che'é se amán rá so' ni'yaj so' manj ro', che'é dan nahuun sa' so' ei —taj Jesucristó a.

⁴³ Ne nu' curuvi' rihaan so', gaa ne canoco' so' xcó Jesucristó, ne nata' so' se vaa sa' uxrá qui'yaj Diosé ga so' a. Ne nu' nij yuvi' quene'en daj quiran' so' cataj se vaa sa' uxrá qui'yaj Diosé a.

19

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj sí cu'naj Zaqueo gaa guun rá so' quene'en so' man Jesucristó a

¹ Dan me se catúj Jesucristó chuman' Jericó, ne cachén so' chuman' yo', ² ne yáan 'o sí cu'naj Zaqueo chuman' yo', ne so' me sí uun chij rihaan nij sí tiha' yu'unj man yuvi' che'é puextó, ne ru'vee ndo'o so' a. ³ Dan me se guun rá so' quene'en so' me sí me Jesucristó, tzaj ne ne ca'vee quene'en so', che'é se man ndo'o yuvi', ne sí chre' nii vaa sí cu'naj Zaqueo a. ⁴ Che'é dan yoo cunánj so' quitáa yaan so' rihaan nij yuvi', gaa ne cavii so' raá 'o chruun man chruj hígó raá, che'é yan me rá so' quene'en so' man Jesucristó a. 'O se cachén Jesucristó tacóo chruun yo' a. ⁵ Dan me se gaa cuchí' Jesucristó tacóo chruun taj Zaqueo, ne ni'yaj Jesucristó raá chruun, ne cataj so' rihaan Zaqueo a:

—Nanj so' cuaj rihaan yo'óo, Zaqueo. 'O se vaa che'é ndo'o carán' 'unj ve' tucúá so' cuan' á —taj Jesucristó rihaan Zaqueo a.

⁶ Gaa ne yoo nanj Zaqueo rihaan yo'óo, ne guun niha' uxrá rá so' se vaa carán' Jesucristó tucúá so' a.

⁷ Dan me se cuno nij yuvi' daj cataj Jesucristó, gaa ne nij ca'mii nij yuvi' ni'yaj nij so' man Jesucristó a. Ne cataj nij so' che'é Jesucristó a:

—Nihánj me se carán' so' tucúá 'o sí tumé ndo'o cacun' adonj —taj nij yuvi' ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

⁸ Tzaj ne canicun' ma'an Zaqueo, cataj so' rihaan sí 'nij ra'a man ní' a:

—Cuanó nihánj me se rque 'unj yanéj si'yáj rihaan nij sí niqúe, ne nij sí tiha' yu'unj 'unj man, tzaj ne naqui'yáj 'ó cunu' ca'anj narque 'unj rihaan nij so' se vaa ca'néj 'unj man nij so', Señor —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Cuan' me se aj cavii sa' nij tucua sí nihánj, ndaa rá se vaa 'o ta'níi síi cu'naj Abraham gaa naá ro', danj vaa ma'an so' cuano a. ¹⁰ 'O se ca'ná' 'unj sij nicaj yu'unj man yuvij che'é rej ca'vee nano' 'unj man nij síi ca'anj ni'ya, ne cavii sa' nij so' qui'yáj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é síi racuj sa'anj rihaan se-mozó so' a

¹¹ Dan me se cuno nij síi man chuman' Jericó se-nana Jesucristó, tzaj ne guun rá nij so' se vaa che'é se nichrun' Jesucristó chuman' Jerusalén, che'é dan ra'yanj guun chij Diosé rihaan chumij nihánj adonj, rá nij so', ne che'é dan guun che'é Jesucristó naqui'yaj Jesucristó yo'o cuentó nihánj, gaa ne ca'vee xcaj nij yuvij cuentá a. ¹² Dan me se cataj so' a:

—Yo'o síi xna'anj ru'vee guun rá quinaj suun uun chij chiháan, ne guun rá so' ca'anj so' chuman' raa ne nata suun so' suun guun chij chiháan so', gaa ne canicaj so' naman so' chiháan so', rá so' a. ¹³ Gaa ne canacúun so' man chi' nij se-mozó so' ca'na' rihaan so', gaa ne rque so' 'o sa'anj mina rihaan 'o 'o nij so', ne cataj xna'anj so' rihaan nij so' se vaa qui'yaj suun nij so' ga sa'anj, ne tanaca nij so' man sa'anj, ne ndaa quisij güii naman uún so', gaa ne nuchruj nij so' cuentá, taj so' a. Danj ca'mii so', gaa ne cavii so' ca'anj so' a.

¹⁴ "Tzaj ne nij síi man chiháan so' ro', quitáa ri'yunj man so', ne che'é dan ca'néé nij so' síi ca'anj suun ca'anj cataj xna'anj rihaan síi nicaj suun rej ca'anj síi xna'anj ru'vee yo' se vaa ne ca'vej rá nij so' guun chij síi xna'anj ru'vee yo' rihaan nij so' a.

¹⁵ "Dan me se ya qui'yaj canaán síi xna'anj ru'vee yo' guun chij so' chiháan so', gaa ne gaa namán so', ne cataj xna'anj so' se vaa nacunj nii man chi' nij se-mozó so' nij síi rque so' sa'anj rihaan a. 'O se guun rá so' xcaj so' cuentá me daj sa'anj qui'yaj canaán nij so' a.

¹⁶ "Dan me se síi ca'na' asino yaan rihaan so' ro', cataj: "Xa' sa'anj mina rque so' manj, tzaj ne qui'yaj canaán 'unj 'o chi' sa'anj mina uún, qui'yaj sa'anj yo', señor", taj so' rihaan síi xna'anj ru'vee yo' a. ¹⁷ Gaa ne cataj síi xna'anj ru'vee yo' rihaan mozó yo': "Cunaj uxrá qui'yáa so' á. Mozó sa' inanj mé so' ei. Che'é dan guun chij so' rihaan chi' ya chuman', qui'yáj a", taj síi xna'anj ru'vee rihaan mozó sa' yo' a.

¹⁸ "Dan me se ca'na' uún yo'ó mozó, cataj so': "Xa' sa'anj mina rque so' manj, tzaj ne qui'yaj canaán 'unj yu'un' sa'anj mina uún, qui'yaj sa'anj yo', señor", taj so' rihaan síi xna'anj ru'vee yo' a. ¹⁹ Ne cataj síi xna'anj rihaan so': "Gaa ne guun chij so' rihaan 'un' ya chuman' nanj ei", taj so' rihaan yo'ó mozó yo' a.

²⁰ "Dan me se ca'na' yo'ó so' uún, ne cataj so': "Nihánj me nacaj so' se-sa'anj so', señor. 'O se caraa sa' 'unj man yo' rque 'o vitó, ²¹ ne cuchu'ví' 'unj ni'yaj 'unj mán so', che'é se sij sca' ndo'o nimán mé so', ne naxcaj so' rasuun rej nuvi' rasuun cutá' so', ne yo'ó yuvij unó caân, ne so' me se, ne ma'an so', ne rii so' naa adonj", taj mozó yo' rihaan síi xna'anj ru'vee yo' a.

²² "Gaa ne cataj síi xna'anj ru'vee rihaan mozó yo': "Mozó chi'ij nimán mé so' ei. Cutá' 'unj cacun' xraá so' che'é nana tu'va ma'an so' á. 'O se quene'én so' se vaa sij sca' ndo'o nimán mej, ne quene'én so' se vaa naxcaj 'unj rasuun rej nuvi' rasuun cutaj, ne quene'én so' se vaa yo'ó yuvij unó caân ne 'unj rii naa nanj á. ²³ Che'é dan me che'é ne tachuachén so' se-sa'anj 'unj rihaan nij síi nuta' sa'anj ga. Gaa ne gaa ca'ná' 'unj, ne nacaj 'unj se-sa'anj 'unj ga sa'anj nata' raa yo' ga", taj síi xna'anj ru'vee yo' rihaan mozó rmij yo' a. ²⁴ Gaa ne

cataj so' rihaan yo'ó nij síí nicun' ga so' a: "Ca'neē soj sa'anj nicaj mozó chí'ij nihánj, ne tacuachén soj rihaan síí nicaj chí' sa'anj mina yo' á", taj síí xna'anj ru'vee yo' rihaan yo'ó nij so' a. ²⁵ "Tzaj ne aj nicaj so' 'o chí' vaa gueē á", cataj nij so' rihaan síí xna'anj ru'vee yo' a. ²⁶ "Taj se 'yaj ma'. Cuanō nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa síí ne'en sa' qui'yaj suun rihanj ro', ne vaa güii, ne doj a guun nucuj so' qui'yaj suun so' adonj. Ne síí ne ne'en qui'yaj suun rihanj ro', ca'neē 'unj suun le'ej nii atā so', ne quinaj uun so' adonj", taj síí xna'anj ru'vee yo' rihaan nij so' a. ²⁷ Gaa ne cataj uún so': "Tzaj ne xa' nij síí taj ri'yunj manj síí ne ca'vej rá guun chíj 'unj rihaan, tzaj ne nicaj soj man nij so' ca'na' soj rihanj, gaa ne ticaví' soj man nij so' rihanj nihánj ei", taj uún so' a. ²⁸ —Veé danj quisij cuentó nanó Jesucristó a.

Gaa ne cavii so' ca'anj so' chuman' Jerusalén, ne táá yaan so' rihaan nij síí tucuyón se-nānā so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó gaa catúj Jesucristó chuman' Jerusalén a

²⁹ Dan me quinichrun' Jesucristó roj chuman' cu'naj Betfagé ga Betania a. Naj roj chuman' yo' tacóo quij cu'naj Quij man Chruun Olivó a. Gaa ne ca'neé Jesucristó man vj tuvi' nij síí tucuyón se-nānā so' ca'anj rque chuman' Betfagé, ³⁰ ne cataj so' rihaan roj so' a:

—Cavii roj soj ca'anj soj, ne catuu roj soj chuman' nihánj chuman' naj rihaan ní', ne asa' catúj roj soj, ne nari' roj soj man yo'ó burró le'ej ya'anj numji a. Dan me se nache roj soj man xo', ne nicaj roj soj ca'na' roj soj rihanj nihánj á. ³¹ Ne sese xna'anj nii man roj soj me che'é nache roj soj burró, ne cataj roj soj: "Síí 'nij ra'a man ní' achiin xcuu nihánj rihaan chuguanj", cataj roj soj á —taj Jesucristó rihaan roj síí tucuyón se-nānā so' a.

³² Dan me se ca'anj roj so', ne catúj roj so' chuman' yo', ne nari' roj so' man burró le'ej, ndaa vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan roj so' a. ³³ Ne gaa nache roj so' man burró, ne xná'anj nij síí daan burró man roj so' a:

—Me che'é nache soj burró ga —taj nij so', xná'anj nij so' man roj so' a.

³⁴ Gaa ne cataj roj so' rihaan nij síí daan burró a:

—Síí 'nij ra'a man ní' achiin xcuu nihánj rihaan chuguanj —taj roj so' a.

³⁵ Gaa ne nicaj roj so' xcuu ca'na' roj so' rihaan Jesucristó, ne cuta' roj so' sagan' roj so' xráá burró, ne tacavii roj so' man Jesucristó xráá burró yo', ³⁶ ne gaa vaj Jesucristó, ne cuchruj ndo'o nij yuvij yatzíj sagan' nij so' rá chrej, ne achén Jesucristó ga burró yo' rihaan yatzíj a. ³⁷ Dan me se quinichrun' Jesucristó chuman' Jerusalén, ne vaj so' tacóo Quij man Chruun Olivó rej vaj nij chrej, ne guun che'e que'ee nij síí tucuyón se-nānā so' guun niha' rá nij so', ne aguáj nij so', ca'mii sa' nij so' che'é Diosé che'é nu' nij suun sa' nocqo qui'yaj Jesucristó quene'en nij so' a. ³⁸ Dan me se cataj nij so':

—Cunaj uxrá vaa ca'na' síí ca'neé síí 'nij ra'a man ní' ei. Síí nicaj suun rey uun chíj rihaan ní' me so' ei. Ve'é cayáán Diosé síí nicun' xtá' á. Cunaj uxrá 'yaj so' ei —taj nij yuvij, caguáj nij so' a.

³⁹ Dan me se ta'aj nij síí cheé ga Jesucristó me síí fariseo, ne ta'aj nij so' cataj rihaan Jesucristó a:

—Cataj xna'anj so' rihaan nij síí tucuyón se-nānā so' se vaa ca'ne' rá nij so' ga nana vaa danj á —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁴⁰ Gaa ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa sese dínj gaa tu'va nij sí agúaj nana vaa danj, ne ma'an nij yahij naj rihaan yo'óo nihánj caguaj nana vaa danj asuun nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí fariseo yo' a.

⁴¹ Ne gaa quínichrun' Jesucristó chuman' Jerusalén yo', ne ta'vee Jesucristó che'é chuman' yo', ⁴² ne cataj so':

—Güii cuan' me se me inanj raj quene'en soj sij man chuman' Jerusalén daj qui'yaj soj ne ca'vee dínj cayaán soj, tzaj ne cuano nihánj me se se ca'vee xcaj soj cuentá ma'. ⁴³ Dan me se quisij ya güii, ne ca'na' nij sí taj ri'yunj man soj, ne cune' nij so' chingá nu' anicaj chiháán soj, ne tucuachrijn nij so' man soj, ne se ca'vee curihanj soj, qui'yaj nij so' ma'. ⁴⁴ Ne tucuanee nij so' nu' chiháán soj, ne cavj' soj, ne a 'ó yuvej se quitáá xráá tuvi' yuvej, qui'yaj nij so' ma'. Danj quiran' soj, che'é se gaa guun rá Diosé racuj Diosé man soj, ne ne xcaj soj cuentá ma' —taj Jesucristó ni'yaj so' man nij sí man chuman' Jerusalén yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quirii Jesucristó man nij yuvii tu'vej rasuun rá nuvii nocoo a

⁴⁵ Gaa ne catúj Jesucristó rá nuvii nocoo, gaa ne guun che'e so' quirii so' man nu' nij yuvii tu'vej rasuun man rá nuvii nocoo a. ⁴⁶ Ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Danj Diosé taj se vaa tucua Diosé me rej na'vúj yuvii rihaan Diosé á. Tzaj ne guun tucua sí ituu man tucua Diosé nihánj, qui'yaj soj nanj á —taj Jesucristó rihaan nij yuvii quirii so' a.

⁴⁷ Ne dan me se daj a güii nicun' Jesucristó rá nuvii nocoo, tucu'yón Jesucristó se-nana so' rihaan yuvii, tzaj ne nij xrej atá suun nocoo doj do', nij sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvii do', nij sí uun chij rihaan nij yuvii israelitá do', nano' uxrá nij so' daj qui'yaj nij so' gaa ne ca'vee cavj' Jesucristó a. ⁴⁸ Tzaj ne ne nari' nij so' daj qui'yaj nij so' cavj' Jesucristó ma'. 'Q se guun niha' uxrá rá nij yuvii cuno nij so' se-nana Jesucristó a.

20

Nana nihánj taj xna'anj se vaa xná'anj nii man Jesucristó me sí ca'ne' suun rihaan so' qui'yaj so' ndaa vaa 'yaj so' a

¹ Dan me se 'o güii nicun' Jesucristó rá nuvii nocoo, tucu'yón Jesucristó rihaan yuvii, ne nata' so' se-nana so' nana sa', ne nicun' xrej atá suun nocoo doj nicun' sí naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés nicun' sí uun chij nicun' rej tucu'yón Jesucristó a. ² Gaa ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Me sí ca'ne' suun rihaan so' qui'yáa so' ndaa vaa 'yáa so' ga —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ne vaa yo'o nana me raj xna'anj 'unj man nij soj, ne cataj soj rihanj á.

⁴ Dan me se me sí ca'ne' suun rihaan sí cu'naj Juan cutá' ne so' man yuvii, rá soj ga. Ma'an Juan cavii raá na'. Ase Diosé cataj xna'anj rihaan so' xa'. Cataj xna'anj nij soj rihanj ei —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

⁵ Gaa ne nuchruj raá ndo'o nij so' ga tuvi' nij so' a:

—Ne sese cataj ní se vaa Diosé ca'ne' suun rihaan sí cu'naj Juan cutá' ne so' man yuvii, ne cataj Jesucristó rihaan ní me che'é ne cuchuman rá ní nana ca'mii Juan, cataj so' a. ⁶ Tzaj ne sese cataj ní se vaa nuveé sij ca'ne' Diosé suun rihaan me sí cu'naj Juan, ne go' cunudanj nij yuvii yahij man ní a. 'Q

se cuchumán rá nij yuviij se vaa síi nata' se-nānā Diose me síi cu'naj Juan a —cataj nij so' ga tuvi' ma'an nij so' a.

⁷ Gaa ne cataj nij so' rihaan Jesucristó se vaa ne ne'en nij so' me síi ca'ne' suun rihaan síi cu'naj Juan cuta' ne so' man yuviij a.

⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Che'é dan se cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj me síi ca'ne' suun rihanj qui'yáj ndaa vaa 'yáj ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj me cuentó nanó Jesucristó che'é yuviij chi'ij 'yaj suun rihaan yo'ó a

⁹ Gaa ne guun che'e Jesucristó nanó so' cuentó nihánj rihaan nij yuviij a.

—Dan me se cuchruj yo'ó so' yo'ó naa chruj uvá a. Gaa ne tanáj so' man naa yo' rihaan síi qui'yáj suun naa yo', ne curihanj so' ca'anj so' gan' que'ee yavii a. ¹⁰ Ne 'o güii ca'née so' man yo'ó se-mozó so' ca'anj so' rihaan nij síi nuu tumé xnaa so' a. 'O se me rá so' rque nij síi nuu tumé naa doj chruj uvá rihaan yo'ó mozó yo', tzaj ne a doj chruj ne rque nij síi nuu tumé naa rihaan yo'ó mozó yo' ma'. Maan se go' ndo'o nij so' xráa so', ne quirii nij so' man so' rque naa yo' a. ¹¹ Che'é dan ca'née síi to'oj naa yo' man yo'ó mozó uún, tzaj ne nij síi nuu tumé naa ro', go' uún nij so' xráa mozó uún, ne nij uxrá qui'yáj nij so' man so', ne quirii nij so' man so' rque naa, ne a doj chruj ne rque nij so' man mozó yo' a ma'. ¹² Gaa ne ca'née uún síi xnaa yo' yo'ó mozó uún, tzaj ne quiran' chi'ij ndo'o so', qui'yáj nij síi nuu tumé naa, ne quirii nij so' man so' xe' a.

¹³ "Gaa ne guun rá síi xnaa yo': "Daj qui'yáj yaj ga. 'O se ca'nej 'unj ma'an ta'nij síi 'ee raj man á. Caraa cochroj nij so' rihaan ta'nij sese ca'anj ta'nij saj xee", guun rá síi xnaa, ne ca'née so' man ta'nii ma'an so' ca'anj a. ¹⁴ Dan me se quene'en nij síi nuu tumé naa se vaa 'na' ta'nii síi xnaa, gaa ne nuchruj raa nij so' ga tuvi' nij so' daj qui'yáj nij so', taj nij so' a: "Síi nihánj me síi guun xnaa man naa nihánj vaa güii ei. Che'é dan ticavi' ní' man so', ne vaa güii, ne guun xnaa ma'an ní' man naa nihánj chuguanj", taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a. ¹⁵ Gaa ne quirii nij so' man ta'nii síi xnaa yo' xe', ne ticavi' nij so' man ta'nii síi 'yaj naa nanj adonj. Che'é dan daj qui'yáj síi 'yaj naa yo' man nij síi nuu tumé xnaa so', rá nij soj ga. ¹⁶ 'O se ca'na' so' vaa güii, ne ticavi' so' man nij síi nuu tumé naa yo', ne tachuachén so' xnaa so' rihaan yo'ó síi tumé man xnaa so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuviij a.

Gaa cuno nij yuviij nana nihánj, ne chucu'vi' ndo'o nij so', ne cataj nij so':

—Orún' raa Diose me síi naca'j man núj rihaan sayuun yo' nanj chuguanj —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹⁷ Gaa ne ni'yaj Jesucristó man nij so', ne xna'anj Jesucristó man nij so' a:

—Che'é dan me se me che'é nó nana nihánj rihaan danj Diose, rá nij soj ga: "Yuvej quirii'ij nij síi cune' ve' ro', guun yuvej sa' doj rihaan cunudanj nij yuvej man tacóo ve' yo' nanj adonj", taj danj Diose a. ¹⁸ Ne yuvej yo' me se ase vaa yuvej yo' vaa 'unj, ne ase vaa yuviij tíxe yuvej yo' vaa yuviij na'vej rá cuno rihaan 'unj, ne uxrá quiran' nij so' sayuun nanj adonj. Ne ase vaa yuviij quinij yuvej yo' xráa vaa nij yuviij qui'yáa 'unj sayuun man, ne yuun che'e quinavij nij so' nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj —taj Jesucristó a.

¹⁹ Gaa ne guun rá nij síi naqui'yaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuviij guun rá nij xrej ata suun nocoo doj guun rá quita'aa ra'yanj man Jesucristó, tzaj ne chu'vi' nij so' ni'yaj nij so' man nij yuviij a. Quene'en nij so' se vaa che'e ma'an nij so' me cuentó nanó Jesucristó a. Ase vaa nij síi nuu tumé naa vaa ma'an

nij so' rihaan Jesucristó, ne quene'en nij so' se vaa che'é dan nanó Jesucristó cuentó yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é puextó go' ní' rihaan gobiernó do', che'é se rque ní' rihaan Diose do' a

²⁰ Dan me se cutumé ndo'o nij sí naqui'yaj cū se-tucuañj Moisés rihaan yuviñ do', nij xrej ata suun nocoo doj do', man Jesucristó daj ca'miñ so' a. Ne go' nij so' sa'anj rihaan doj tuvi' nij so' sí tiha' yu'unj cuchí' nij so' rihaan Jesucristó, ne qui'yaj nij so' ndaa vaa 'yaj sí vaa sa' sí me rá xna'anj nana man so' a. 'O se guun rá nij so' cuta' nij so' cacun' xráa Jesucristó che'é nana ca'miñ so', gaa ne ca'vee taacuachén nij so' man Jesucristó rihaan sí nicaj suun procurador a. ²¹ Dan me se xna'anj nij sí tiha' yu'unj yo' man Jesucristó a:

—Ne'en núj se vaa nana nicá inañj a'miñ so' ne tucu'yón so' do', maestro. Ne 'o cyaan vaa cunudañj yuviñ rihaan so' chuguañj. Ne ya tucu'yón so' rihaan yuviñ daj qui'yaj yuviñ canoco' yuviñ man Diose, maestro. ²² Dan me se nó xcúun ní' go' ní' puextó rihaan sí nicaj suun gobiernó na'. Ase se go' ní' xa' —taj nij sí tiha' yu'unj, xna'anj nij so' man Jesucristó a.

²³ Tzaj ne caxríj rá Jesucristó se vaa me rá nij so' tiha' yu'unj nij so' man so' a. Che'é dan cataj Jesucristó nana nihánj rihaan nij so' a:

²⁴ —Tijaan soj sa'anj aga' ni'yaj ní' á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Gaa ne gaa tihaan nij so' sa'anj aga' yo' rihaan Jesucristó, gaa ne cataj Jesucristó:

—Me sí nó rihaan sa'anj aga' nihánj ga. Ne me sí se-chuvií nó rihaan sa'anj aga' nihánj ga —taj Jesucristó, xna'anj so' man nij sí me rá tiha' yu'unj yo' a.

—Sí nicaj suun gobiernó me nó rihaan sa'anj aga' yo', ne nó se-chuvií so' rihaan sa'anj ei —taj nij so' a.

²⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Che'é dan go' soj si'yaj sí nicaj suun gobiernó rihaan ma'an so', ne rque soj si'yaj Diose rihaan Diose á —taj Jesucristó a.

²⁶ Gaa ne ne guun nucuaj nij sí tiha' yu'unj yo' cuta' nij so' cacun' xráa Jesucristó che'é se-nana so' ma'. 'O se cuno cunudañj nij yuviñ daj ca'miñ nij so', gaa ne ca'anj ndo'o rá nij yuviñ cuno nij so' se-nana Jesucristó, ne ca'ne' rá nij so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ya cunuu i'na' uún nij sí cavi' a

²⁷ Dan me se cuchí' doj nij sí saduceo rihaan Jesucristó a. Nij sí saduceo ro', a'miñ nana nihánj se vaa daj chíhaa míj se cunuu i'na' uún yuviñ asa' cavi' yuviñ, taj nij so' a. ²⁸ Dan me se xna'anj nij so' man Jesucristó, ne cataj nij so' nana nihánj a:

—Cachrón sí cu'naj Moisés nana nihánj rihaan yanj, che'é rej cunó ní' nana nihánj a: “Sese cavi' yo' o sí vaa nicá, ne sese taj vaj ta'níí so', ne nó xcúun tinúú so' xcaj tinúú so' man choco' so' chana quináj, ne cotoj tinúú sí cavi' ga choco' so', ne cuchruj no' ne'ej, ne guun ta'nij sí cavi' man ne'ej yo', ne cunuú ne'ej yo' rihaan to'óo sí cavi' yo' a”, taj sí cu'naj Moisés gaa naá, maestro. ²⁹ Dan me se vaa chíj nij tinuj 'o nij so' a. Sí chava' ro', xcaj man chana, tzaj ne cavi' so', ne taj vaj ne'ej cuchruj chana nicá so', qui'yaj so', ³⁰ ne che'é dan xcaj scue'ee sí cavi' yo' man choco' so' chana quináj, tzaj ne cavi' so' uún, ne xcaj scue'ee so' uún man chana, tzaj ne cavi' so' uún, ³¹ ne dan me se quisíj xcaj nu' chíj nij tinuj nij so' man orún' chana yo', tzaj ne taj vaj a 'ó

ne'ej cuchruij chana yo', qui'yaj nij so' ma'. Ne cavi' taran' nij so' nanj adonj.
³² Sij, gaa ne cavi' ma'an chana yo' uun, ³³ ne dan me se asa' cunuu i'na' uun
 nij sif cavi', gaa ne me nij tinuj nij so' nicaj man chana yo', ra so' ga. 'O se
 gaa vaa i'na' nij so', ne nica taran' nij tinuj nij so' guun orun' no' a —taj nij sif
 saduceo, xna'anj nij so' man Jesucristo a.

³⁴ Gaa ne cataj Jesucristo rihaan nij so' a:

—Xa' nij yuvi man rihaan chumiij nihanj cuano, tzaj ne uchruj nij so' sa'anj
 do', xcaj tuvi' nij so' do', ³⁵ tzaj ne ino qui'yaj nij yuvi cunuu i'na' uun cayaan
 ga Diose asa' cunuu naca uun chumiij nihanj nanj a. 'O se rej yanj Diose me
 se taj yan vaj sif xcaj tuvi' yo' ma'. ³⁶ 'O se danj nanj uun, ne taj yan vaj sif
 cavi' uun rej yo' ma'. 'O se ase vaa nij se-mozó Diose ro', danj gaa nij so', ne
 cayaan gaa nij so' ga nij se-mozó Diose, ese ta'nij Diose me nij so', ne sij aj
 cavi' ne cunuu i'na' uun me nij so' adonj.

³⁷ "Ne ma'an sif cu'naj Moisés me sif cataj xna'anj asino yaan se vaa ca'vee
 cunuu i'na' uun nij sif cavi' ndaa vaa nari' so' gaa canicun' so' rihaan yan
 nicun' 'o coj aco' ya'an raa a. Dan me se cataj so' se vaa sif 'nij ra'a man ni'
 ro', me Diose sif noco' nij sif man gaa naa sif cu'naj Abraham do', sif cu'naj
 Isaac do', sif cu'naj Jacobo do' a. ³⁸ Dan me se nuvee se-Diose nij xngá me
 Diose ma'. Inanj nij sif vaa i'na' a'vee noco' man Diose nanj adonj. Che'é dan,
 nda' se sif cane gaa naa me va'nij nij so', tzaj ne vaa i'na' nij so' rihaan Diose
 nanj ei. 'O se vaa i'na' cunudanj yuvi ni'yaj Diose nanj adonj —taj Jesucristo
 rihaan nij so' a.

³⁹ Gaa ne ta'aj nij sif naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés rihaan yuvi ro', cataj
 rihaan Jesucristo a:

—Cunaj uxrá ca'mii so', maestro —taj nij so' a.

⁴⁰ 'O se ne quisij rá nij so' xna'anj nij so' doj nana man Jesucristo a ma'.

*Nana nihanj taj xna'anj se vaa sif ca'nej Diose tinanii man yuvi rihaan
 sayuun ro', nuvee nanj yuvi me so' ma'*

⁴¹ Gaa ne cataj Jesucristo rihaan nij so' a:

—Me che'é taj nij soj se vaa nanj ta'nif ta'nij si'no sif cu'naj David sif cane
 gaa naa me sif ca'nej Diose tinanii man yuvi rihaan sayuun ga. ⁴² 'O se no
 se-nana ma'an sif cu'naj David rihaan yanj no chra' qui'yaj so', se vaa cataj
 so': ⁴³ "Ca'mii Diose sif 'nij ra'a man ni' rihaan sif 'nij ra'a manj, cataj so' se
 vaa cayaan sif 'nij ra'a manj x'núu Diose rej nuva' Diose ndaa se quisij qui'yaj
 canaan Diose rihaan taran' nij sif taj ri'yunj man sif 'nij ra'a manj ne quirij
 ta'nga' sif 'nij ra'a manj rihaan nij so' adonj", taj sif cu'naj David yo' a. ⁴⁴ Dan
 me se sif 'nij ra'a man sif cu'naj David me sif ca'nej Diose tinanii man yuvi
 rihaan sayuun, taj sif cu'naj David yo' a. Sese 'nij ra'a so' man David, gaa ne
 me che'é taj soj se vaa nanj ta'nif ta'nij si'no David me so' ga. Taj che'é cataj
 soj se vaa nanj yuvi me so' ma' —taj Jesucristo rihaan nij sif naquiyaj cuu
 se-tucuanj Moisés a.

*Nana nihanj taj xna'anj che'é cacun' tumé nij sif naquiyaj cuu se-tucuanj
 Moisés rihaan yuvi a*

⁴⁵ Gaa ne ca'mii so' nana nihanj rihaan nij sif tucuyón se-nana so', ne cuno
 cunudanj nij yuvi daj ca'mii so' a:

⁴⁶ —Xcaj nij soj cuentá daj 'yaj nij sif naquiyaj cuu se-tucuanj Moisés
 rihaan yuvi, ne tumé soj man soj se gaa nanj qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj nij
 so' a. Dan me se nihá' rá nij so' cunuú nij so' yatzij sa' xcaan cachee nij so'

rej quene'en yuviij man nij so', ne aran' rá nij so' se vaa ca'miij sa' yuviij ga nij so' gaa chéé nij so' rihaan yu'vee a. Ne uun rá nij so' quitaj nij so' chruun xlá sa' doj gaa 'anj nij so' ve' nuu chre' ní' tucu'yón ní' se-tucuanj Moisés do', gaa 'anj nij so' cha'anj do' a. ⁴⁷ Ne a'néj nij so' ve' tucua' chana cavi' nica, ne yuun che'e guun tucua' nij so' man ve' yo', ne 'yaj xcaan ndo'o nij so' cuentó achiin ni'yaj nij so' rihaan Diose, che'é rej sa' doj guun nucuaj nij so' tihá' yu'unj nij so' man yuviij a. Xa' nij so', tzaj ne che'é se vaa 'yaj nij so' ro', che'é dan doj a gaa sayuun quiran' nij so' qui'yaj Diose, asa' ca'ne' Diose cacun' che'é yuviij adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

21

Nana nihánj taj xna'anj che'é chana nique cavi' nica qui'yaj sa' doj rihaan nij ru'vee, ni'yaj Diose a

¹ Dan me se ni'yaj Jesucristó, ne quene'en so' se vaa araa ndo'o nij síi ru'vee sa'anj rque chrúun taj rihaan nuvií nocoo che'é Diose a. ² Ne quene'en so' 'o chana' cavi' nica chana nique se vaa caraa no' vj gué sa'anj aga' le'ej rque chrúun yo', ³ ne cataj so':

—Cataj xna'anj yá yá 'unj rihaan nij soj cuano se vaa xa' chana cavi' nica chana nique nihánj, tzaj ne doj a caraa no' sa'anj rque chrúun yo' rihaan sa'anj caraa cunudanj yo'ó nij yuviij nanj adonj. ⁴ 'Q se nij so', daj doj sa'anj quináj raq se-sa'anj nij so' ro', caraa nij so' rque chrúun, ne xa' no', tzaj ne ndá' se achiin ndo'o sa'anj rihaan no', tzaj ne rque no' rihaan Diose cunudanj sa'anj nica' no' sa'anj quiraan no' se cha' no' nanj adonj —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa canee nu' nuvií nocoo ne chuman' Jerusalén a

⁵ Dan me se cataj ta'aj yuviij se vaa xa' nuvií nocoo, tzaj ne yujej sa' inanj me yujej guun nuvií nocoo, ne me doj uxrá sa'anj go' nij yuviij rihaan Diose che'é rej ca'vee cuné' nii nuvií nocoo yo' a. ⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Xa' nu' nuvií nocoo ni'yaj soj nihánj, tzaj ne vaa güii canee nu' nuvií nocoo nihánj, ne a 'ó yujej se quitáa xráa tuvi' yujej nihánj a ma' —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sayuun guun rihaan chumiij nihánj vaa güii a

⁷ Dan me se xná'anj nii man Jesucristó, ne cataj nii rihaan so' a:

—Che'é dan cataj xna'anj so' rihaan núj aman canee nu' nuvií nocoo nihánj do', a me rasuun ca'na' qui'yáa so' asa' quisij ca'na' sayuun yo', señor —taj nii, xná'anj nii man so' a.

⁸ Gaa ne cataj so' rihaan nii:

—Tumé ndo'o soj man soj se gaa nanj tihá' yu'unj yuviij man soj á. 'Q se ca'na' uxrá yuviij cataj: “'Unj me síi na'vj soj, ne Cristo mej á”, cataj nij yuviij, ne cataj uún nij yuviij: “Aj quisij güii ca'anj ni'ya chumiij nanj á”, cataj uún nij yuviij rihaan soj a. Tzaj ne se cuchumán rá soj, ne se canoco' soj man yuviij a'miij danj ma'.

⁹ “Dan me se ca'vee se cunoo soj nana se vaa unu' uxrá chuman' ga tuvi' chuman' do', ca'vee se cunoo soj nana se vaa tucua' ndo'o yuviij rihaan gobiernó do', tzaj ne se kuchu'vi' soj ma'. Maan se vaa che'é guun sayuun yo' rihaan chumiij nihánj asino yaan adonj. Tzaj ne asa' quisij guun danj, gaa

ne se ca'anj ni'ya chumij nihánj nu' orá ma'. 'Q se quinaj chumij nihánj doj adonj —taj so' rihaan nij so' a.

¹⁰ Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan nij so' a:

—Dan me se cunu' uxrá yuvij man chuman' nocoo ga yo'ó chuman' nocoo, ne cunu' gobiernó ga tuvi' gobiernó a. ¹¹ Ne cachén ndo'o yuún nocoo, ne que'ee chuman' me se cachén ndo'o chi'ij cachén ndo'o x'naa cachén ndo'o a. Ne quene'en ndo'o yuvij rasuun nocoo nij ndo'o rej xtá', ne cuchu'vi' nij yuvij, qui'yaj rasuun yo' a.

¹² "Tzaj ne asa' ataa guun nu' sayuun yo', ne quitaj ri'yunj nii man soj, ne quita'aa nii man soj, ne canoco' nii man soj qui'yaj nii sayuun man soj, ne tacuachén nii man soj rihaan nij sí man rá ve' nuu chre' ní' tucu'yón ní' se-tucuanj Moisés, ne caxrij nii taga' man soj, ne tacuachén nii man soj rihaan nij sí nicaj suun, che'é se sij nocó' manj me soj a. ¹³ Sij, gaa ne quirij' soj cataj xna'anj soj rihaan nij so' che'é 'unj a. ¹⁴ Ne asa' nicun' soj rihaan nij so', ne yo'ó ca'nej nimán soj se nanó rá soj che'é nana ca'mij ma'an soj rihaan nij so' ma'. ¹⁵ 'Q se ma'anj me sí rque nana cuu cavij tu'va soj nanj á. Ne taj sí guun nucaj qui'yaj canaán rihaan se-nana soj ma'. ¹⁶ Dan me se ndaa ma'an rej soj do', ndaa ma'an tuvi' soj do', ndaa ma'an tinúú soj do', ndaa ma'an nij sí chiháan soj do', me nij sí tacuachén man soj rihaan nij sí qui'yaj sayuun man soj, gaa ne ticavij' nii man ta'aj soj, ¹⁷ ne nachrij' cunudanj nij yuvij man rihaan chumij ni'yaj nij so' man soj, che'é se me soj sí nocó' manj adonj. ¹⁸ Tzaj ne daj chihaa mij se ca'anj ni'ya a doj yuvé raa soj ma'. ¹⁹ 'Q se che'é se nocó' raan soj manj ro', che'é dan yo'ó gaa i'na' soj nu' cavij nu' ca'anj adonj.

²⁰ "Dan me se asa' quene'en soj se vaa tucuachriin tanuu nu' chuman' Jerusalén, ne xcaj soj cuentá se vaa daj doj quirij' nu' chuman' yo', ne quinavij nu' chuman' yo' nanj adonj. ²¹ Ne güii dan me se yo'ó cunanj nij sí man estadó Judea ca'anj nij so' raa quij, ne nij sí vaj rque chuman' Jerusalén me se ra'yanj curihanj nij so', ne nij sí vaj rej tacaan me se se catúj nij so' chuman' yo' daj chihaa mij ma'. ²² 'Q se yo' me güii naru'vee Diose sayuun rihaan nij sí ne estadó Judea yo' che'é cacun' tumé nij so', ne ya danj guun, gaa ne quisij ya nu' nana no' rihaan danj Diose che'é nij so' a. ²³ Nique chana nuu rque do', chana vaa ta'ní ne'ej utzii do', güii ca'na' sayuun yo' a. 'Q se se guun nucaj chana yo' cunanj chana yo' ma'. 'Q se guun ndo'o sayuun rej yo', ne caxrij yuvaá Diose man yuvij yo', ²⁴ ne cavij' que'ee nij so' raa nee espadá, ne quita'aa nii man que'ee nij so' ca'anj nicaj nii rej ne nij sí yanj a. Ne cachee nij sí yanj xraá nu' chuman' Jerusalén, ndaa se quisij güii ca'nee Diose suun ra'a nij so' a —taj Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj gaa ca'na' uún Jesucristó rihaan chumij nihánj a

²⁵ Ne cataj uún Jesucristó a:

—Gaa ne quene'en yuvij se vaa cunu ino güii do', yavij do', nij yati' do', ne rihaan ma'an chumij me se cuchu'vi' ndo'o cunudanj nij yuvij cunó nij so' daj gaa carrijn ndo'o na ya'anj do', quene'en nij so' daj gaa quinaan rihaan na ya'anj do' a. ²⁶ Ne cuchu'vi' ndo'o nij yuvij, che'é yan quinao rá nij so' daj gaa quirán nu' chumij nihánj a. Ne quinaan taran' nij rasuun nucaj man rej xtá' a. ²⁷ Gaa ne quene'en nij so' mán 'unj sij ca'neé Diose nicaj yu'unj man yuvij á. Dan me se xraá ngaa quitaj 'unj ca'na' 'unj, ne guun nucaj ndo'oj quirij ta'ngaj, ne ve'é uxrá curuvij ca'naj ei. ²⁸ Dan me se asa' guun

che'e nu' rasuun nihánj guun yo' danj, ne canicun' soj, ne ni'yaj soj xta', ne daj doj nacaj 'unj man soj rihaan chumiij nihánj gaa nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ya quene'en ní se vaa daj doj ca'na' uún Jesucristó a

²⁹ Gaa ne nanó Jesucristó cuentó nihánj a:

—Xcaj soj cuentá daj 'yaj chruun man chruj higó raá do', daj 'yaj me ma'an chruun do' á. ³⁰ Gaa naca coj ya'lij ra'a nij chruun, ne ni'yaj soj man nij chruun, ne ne'en soj se vaa daj doj 'na' tió naman maan a. ³¹ Dan me se xcaj uún soj cuentá se vaa asa' quene'en soj nu' se vaa cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano, ne daj doj guun che'e Diose guun chij Diose rihaan chumiij nihánj nanj adonj. ³² Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa quene'en ta'aj soj sij vaa i'na' rihaan chumiij nihánj cuano quisij nu' rasuun nihánj nu' se vaa cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano ei. Ne ya quene'en soj nu' nihánj gaa ataa cavi' soj ei. ³³ Vaa güii ca'anj ni'ya yo'óo do', xta' do', tzaj ne se-nanaj me se daj chíhaa mij se quinaavij yo' ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa tumé ní man ní daj qui'yaj ní, gaa ne ca'vee canicun' ní rihaan Jesucristó a

³⁴ Ne cataj uún Jesucristó a:

—Dan me se cutumé soj man soj se gaa nanj yo'o guun rá soj rasuun man rihaan chumiij nihánj, ne guun rá soj guun xno soj do', guun rá soj ca'miij sca' soj do', guun rá soj guun si'yaj soj nu' rasuun man rihaan chumiij nihánj do' a. Se qui'yaj soj danj, tóse taj ni'yón ca'naj, ne se quene'en soj ca'naj a. ³⁵ Q se ndaa rá se vaa 'o lazo ne ta'aa man nii ro', danj gaa ca'na' xraá cunudanj chumiij nihánj adonj. ³⁶ Che'é dan yo'o ni'yaj soj, ne xcaj soj cuentá nu' güii, ne inanj cachinj ni'yaj soj rihaan Diose se vaa ca'vee quinanij soj rihaan nu' sayuun nihánj asa' guun danj rihaan chumiij nihánj, gaa ne ca'vee canicun' soj rihaan 'unj sij ca'neé Diose nica'j yu'unj man yuvij ei —taj Jesucristó a.

³⁷ Dan me se rej ranga' ro', ne Jesucristó rá nuvíi nocoo, ne tucu'yón so' man nij yuvij, ne rej ti'nuu me se curihanj so', ne rej cu'naj Quij man Chruun Olivó aran' so' a. ³⁸ Ne taxrej uchi' cunudanj nij yuvij cunoo nij so' se-nana Jesucristó a.

22

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj síi cu'naj Judas gaa cutu'veé yuve so' man Jesucristó a

¹ Dan me se daj doj canuú cha'anj pascuá cha'anj chá nij yuvij israelitá chraa yo'óo trigó a. ² Ne nano' nij xrej ata suun nocoo doj do', nij síi naqui'yaj cu se-tucuanj Moisés rihaan yuvij do', daj qui'yaj nij so' ne cavi' Jesucristó, che'é se man ndo'o yuvij nocoo' man Jesucristó a.

³ Ne catúj síi chree cu'naj Satanás nimán síi cu'naj Judas Iscariote, ne so' me se yo'o tuvi' ma'an chuvij nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó me so' a. ⁴ Dan me se cavii so' ca'anj so', ne ca'miij so' ga nij xrej ata suun nocoo doj do', ga tanuu uun chij rihaan nij tanuu tumé nuvíi do', gaa ne cataj so' daj qui'yaj so' ne tacuachén so' man Jesucristó rihaan nij so' a. ⁵ Gaa ne guun niha' rá nij so' gaa cuno nij so' se-nana Judas, ne guun ya ca'miij nij so' ga Judas se vaa rque nij so' sa'anj man Judas a. ⁶ Dan me se cata' tu'va síi cu'naj Judas se vaa tacuachén so' man Jesucristó rihaan nij so', gaa ne nuchruj raá Judas

aman ca'vee tacuachén so' man Jesucristó rihaan nij so', gaa ne se gaa nanj quene'en nij yuvij a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é rachrúun rqué Jesucristó rihaan nij síu tucuyón se-nana so' cha' nij so' do', che'é na vinó rqué so' co'oj nij so' do' a

⁷ Dan me se quisij güii canuü cha'anj chá nii chraa yo'óo trigó, ne güii dan me güii ticavi' nij yuvij israelitá matzinj le'ej che'é Diose a. ⁸ Dan me se ca'née Jesucristó man Pedró do', man Juan do', ne cataj so' rihaan roj so':

—Ca'anj roj soj qui'yaj chuvij roj soj cha ní' ne navij rá ní' cha'anj pascuá ei —taj so' rihaan roj so' a.

⁹ Gaa ne xná'anj roj so' man Jesucristó a:

—Me rej qui'yaj chuvij núj cha ní' ga —taj roj so' a.

¹⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Cuno roj soj nana nihánj, se vaa asa' catúj roj soj chuman' yo', ne nari' tuvi' roj soj ga 'o síi táa chiha 'o cacuaj na, ne canoco' roj soj man so', catuü roj soj rá ve' catuü so', ¹¹ ne cataj roj soj rihaan síi tucua ve' yo': “Xná'anj maestró mán so' se vaa me rej ne ve' cha xti'no maestró chraa ga nij síi tucuyón se-nana so' che'é cha'anj pascuá, taj so' a”, cataj roj soj rihaan síi tucua ve' yo' a. ¹² Gaa ne tijaan so' 'o ve' nata' xij rihaan roj soj, ne aj vaa chuvij rá ve' yo', ne man chruun mesá man chruun xlá man rá ve' yo' a. Yo' me rej qui'yaj chuvij roj soj á —taj Jesucristó rihaan roj so' a.

¹³ Dan me se cavij roj so' ca'anj roj so', ne nari' roj so' nu' ndaa vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan roj so', gaa ne qui'yaj chuvij roj so' cha xti'no nij so' chraa che'é cha'anj pascuá a. ¹⁴ Ne quisij orá cha xti'no nij so', ne ca'na' Jesucristó ga yo'óo nij apóstol cune' so' man nata' rihaan yuvij che'é so', gaa ne ca'anj cayaán taran' nij so' rihaan mesá a. ¹⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Guun ndo'o raj cha xti'no 'unj che'é cha'anj pascuá nihánj ga nij soj cuano nihánj gaa ataa quirán' 'unj sayuun a. ¹⁶ 'O se cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa se chá xti'no uún 'unj ga soj a 'o cha'anj nihánj ndaa se quisij güii canuü cha'anj pascuá naca asa' guun chij Diose rihaan chumij nihánj a man adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁷ Gaa ne nicaj so' 'o aga' tazá na vinó, ne nago' so' graciá rihaan Diose, gaa ne cataj so':

—Quita'aa soj na nihánj, cuxra' ta'aj soj, ne co'oj cunudanj soj á. ¹⁸ 'O se cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa veé doj nihánj me co'oj, ne se co'oj yaj a ma'. Tzaj ne asa' quisij güii guun chij Diose rihaan chumij nihánj, ne co'oj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁹ Gaa ne nicaj so' rachrúun, ne nago' so' graciá rihaan Diose, gaa ne cuxra' so' rachrúun, ne rqué so' man nij so', ne cataj so':

—Ne manj me rachrúun nihánj nanj á. Ca'vej rá 'unj cavij' ne manj che'é soj, ne cha soj man nihánj, gaa ne yo'oj cunuü rá soj manj ei —taj so' rihaan nij apóstol a.

²⁰ Gaa ne ase vaa qui'yaj so' ga rachrúun ro', danj qui'yaj uún so' ga aga' nuu na vinó gaa quisij chá xti'no nij so', ne cataj so':

—Na vinó nihánj ro', me ton manj a. Che'é te manj ro', rqué Diose 'o nana rihaan soj daj qui'yaj Diose ga soj a. Dan me se che'é se cayanj ton manj ro', che'é dan me caraá x'naa Diose ni'yaj Diose cacun' tumé yuvij nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ma'an Jesucristó cataj xna'anj se vaa tacuachén yo'q sí tucu'yón se-nana so' man so' rihaan nij sí taj ri'yunj man so' a

²¹ Ne cataj uún Jesucristó a:

—Tzaj ne xcáj soj cuentá se vaa vaa 'o sí tacuachén manj rihaan nij sí taj ri'yunj manj, ne táa ra'a so' rihaan chruun mesá taj ra'aj nihánj cuano ei. ²² 'Q se xa' 'unj sij ca'néé Diose nicaj yu'unj man yuvií, tzaj ne ca'anj 'unj cavi' 'unj ndaa vaa cataj xna'anj ma'an Diose a. Tzaj ne nique ndo'o sí tacuachén manj rihaan nij sí taj ri'yunj manj nanj á. Quiran' uxrá so' sayuun adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²³ Gaa ne guun che'e nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó nuchruj raá nij so' ga tuvi' nij so' me tuvi' nij so' me sí qui'yaj danj man Jesucristó, rá nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní sese me rá ní guun ní sí guun chij doj rihaan tuvi' ní a

²⁴ Gaa ne ca'mii cunu' cunudanj nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó me tuvi' nij so' me sí guun chij doj a. ²⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Nij sí nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvií yaníj ro', rii ta'nga' uxrá nij so' rihaan tuvi' nij so', ne tucu'náj nii “sí 'nj ra'a man ní” man nij so' nanj á. ²⁶ Tzaj ne se guun soj sí vaa danj ma'. Maan se tuvi' soj sí guun rá se vaa guun chij so' doj rihaan soj ro', vaa che'é guun so' sí nocq' doj rihaan soj, ne guun so' ase vaa 'o se-mozó soj a. ²⁷ Dan me se me sí me sí uun chij doj, rá soj ga: sí anicaj co'oo rihaan mesá na', ase sí yanj rihaan mesá xa'. Veé sí yanj rihaan mesá me sí uun chij doj, rá soj a. Tzaj ne nihánj me se vaj ma'an 'unj sca'núj nij soj, ne aj guún 'unj mozó rihaan soj vaa nanj adonj.

²⁸ Ne xa' soj, tzaj ne nij soj me nij sí cachéé ga 'unj gaa quirán' 'unj sayuun, ²⁹ ne ase vaa cune' Réj Diose manj se vaa guun chij 'unj ro', danj gaa cune' 'unj man soj cuano ³⁰ se vaa cayáan soj rihaan xrúun 'unj chruun mesá asa' guun chij ma'anj, ne cha soj chraa ne co'q soj na ga 'unj adonj. Ne quitaj soj chruun xlá sa' ndo'o, ne ca'ne' soj cacun' che'é chuvij nij x'ne' yuvií israelitá adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Jesucristó ga sí cu'naj Simón Pedró a

³¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan sí cu'naj Simón Pedró a:

—Cunó sq' nana nihánj ca'mij rihaan sq', Simón. 'Q se aj cachíin ni'yaj sí cu'naj Satanás rihaan Diose se vaa ca'vej rá Diose qui'yaj so' sayuun man nij soj a. Dan me se ase vaa 'yaj nii man 'núu trigó gaa tixrin' nii 'núu trigó rihaan rcuaa ro', danj qui'yaj sí chree man soj, che'é se guun rá so' quirí' soj adonj. ³² Tzaj ne aj cachíin ni'yáa 'unj rihaan Diose che'é so', se vaa se ca'ne' rá so' ga suun amán rá ni'yaj manj a ma'. Gaa ne asa' nanicaj nimán sq' canoco' uún sq' manj ro', ne raquíj so' man nij tinúu sq' se vaa cunu sq' doj nimán nij so' uún á —taj Jesucristó rihaan sí cu'naj Simón Pedró yo' a.

³³ Gaa ne cataj so' rihaan Jesucristó a:

—Tzaj ne aj ca'néé nimanj yo'q cachee 'unj ga so', Señor. Ca'vee se caxrii nii taga' mán sq' ca'vee se ticavi' nii mán sq' ca'vee se, tzaj ne se tanáj xcq' 'unj mán so' ma' —taj so' rihaan Jesucristó a.

³⁴ Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan Pedró a:

—Nihánj me cataj 'unj rihaan sq' daj qui'yáa so', Pedró. Ne'én 'unj se vaa asa' ataa caguaj to'loo nii corá, ne va'nuj cataj so' se vaa ne ne'én sq' manj ma' —taj Jesucristó rihaan Pedró a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quirán' nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó sayuun a

³⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a:

—Gaa ca'néé 'unj man soj ca'mii natáj soj se-nanaj rihaan nij yuvij israelitá ne taj nanj taj vitó taj canj taj ca'anj nicaj soj gaa ca'anj soj, tzaj ne taj vaj rasuun cachiin man soj gaa ca'anj soj, rá 'unj a —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

—Taj vaj a doj rasuun ne cachin man núj ma' —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Yaj me se sese vaa xnánj soj do', se-vitó soj do', ne nicaj soj ca'anj soj á. Ne sese taj yan vaj neé espadá rihaan soj, ne quirán soj 'o taneé soj neé espadá á. Ne sese nuvi' sa'anj rihaan yo'ó tuvi' soj, ne vaa che'é cutu'vee so' se-roto so', ne quirán so' neé espadá ei. ³⁷ 'Q se vaa nana no rihaan danj Diose taj: “Cataj nii se vaa sij 'yaj cacun' me so'”, taj danj Diose che'é 'unj, ne vaa che'é quisij ya nu' nana yo' che'ej a. 'Q se daj doj quinavij se vaa 'yáá 'unj rihaan chumij nihánj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

³⁸ Gaa ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Ni'yaj so' ei. Vaa vij neé espadá rihaan ní' nihánj, Señor —taj nij so' a.

—Vee danj me se danj nanj á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó gaa cachin ni'yaj Jesucristó rihaan Diose a

³⁹ Gaa ne cavii so' ca'anj so' quij cu'naj Quij man Chruun Olivó, ndaa vaa cu'yón inanj so' qui'yaj so' a. Ne canoco' nij síi tucu'yón se-nana so' rej xco so' a. ⁴⁰ Ne gaa cuchi' nij so' rej yo', ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Cachin ni'yaj soj rihaan Diose se vaa caráán Diose chrej rihaan síi chree se gaa nanj guun rá soj qui'yaj soj cacun' qui'yaj síi chree á —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

⁴¹ Gaa ne naxuun so' man so' rihaan nij síi tucu'yón se-nana so', ne ca'anj so' rej yanj doj, ne canicun' ruj so', ne cachin ni'yaj so' rihaan Diose, ⁴² ne cataj so' rihaan Diose a:

—Sese ca'vee, ne caráán ra'á so' xráj, se gaa nanj quirán' uxrá 'unj sayuun, tzaj ne sese ma'an so' me rá quirán' 'unj sayuun, ne qui'yáá so' ndaa vaa me rá ma'an so', ne se qui'yáá so' ndaa vaa me rá ma'anj ma' —taj Jesucristó, cachin ni'yaj so' rihaan Diose a.

⁴³ Gaa ne curuvi' yo'ó se-mozó Diose cavii rej xtá' rihaan so', ne nari' nucuj nimán so', qui'yaj se-mozó Diose yo' a. ⁴⁴ Ne nanó ndo'o rá so', ne nucuj ndo'o cachin ni'yaj so' rihaan Diose, ne cavii ndo'o nihaa rihaan so', ne ase vaa ton vaa nihaa cavii rihaan so' cayanj rihaan yo'ó a. ⁴⁵ Ne canicun' caya so', ne ca'anj so' rej ne nij síi tucu'yón se-nana so', tzaj ne quene'en so' se vaa cotoj nu' nij so', che'é se nanó ndo'o rá nij so' a. ⁴⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Me che'é otoj soj ga. Naxumaan soj cachin ni'yaj soj rihaan Diose se gaa nanj guun rá soj qui'yaj soj cacun' qui'yaj síi chree á —taj so' rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nii gaa quita'aa nii man Jesucristó a

⁴⁷ Dan me se nicun' Jesucristó ca'mii so', ne nu' ca'na' que'ee yuvij, ne síi cu'naj Judas yo'ó tuvi' chuvij nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó me síi táá yaan rihaan nij yuvij, ne quinichrun' síi cu'naj Judas rihaan Jesucristó, che'é

rej guun rá so' cachron tu'vá so' xruu Jesucristó a. ⁴⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan Judas a:

—Ne chihan' uxrá 'yáá so', se vaa tacuachén so' manj sij ca'née Diose nicaj yu'unj man yuviij gaa cachron tu'vá so' xruj, man Judas —taj so' rihaan Judas yo' a.

⁴⁹ Dan me se quene'en nij síi nicun' ga Jesucristó daj qui'yaj nij yuviij man Jesucristó, ne che'é dan xná'anj nij so' man Jesucristó a:

—Go' núj neé espadá raá nij so', rá so' na' —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁵⁰ Ne yo'q tuvi' nij so' ro', go' taneé so' neé espadá raá se-mozó xrej ata suun nocoo doj, ne güéj nü' xrée yo' rej nuva' yo', qui'yaj so' a. ⁵¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ca'ne' rá soj ga suun 'yaj danj a —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Gaa ne cuta' Jesucristó ra'a Jesucristó rej quiran' chi'ij xrée mozó yo', ne nü' orá nahuun sa' xrée mozó yo', qui'yaj Jesucristó a. ⁵² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij xrej ata suun nocoo doj do', rihaan tanuu uun chij rihaan nij tanuu tumé nuvií do', rihaan nij síi uun chij rihaan nij yuviij israelitá do' a:

—Me che'é 'na' neé espadá 'na' chruun 'na' ga soj ga. Síi ituu mé 'unj, rá soj na'. ⁵³ 'Q se daj a güii yáán 'unj ga nij soj rá nuvií nocoo, tzaj ne ne guun rá soj quita'aa soj mán 'unj ma'. Tzaj ne cuano nihánj me se aj quisij orá ca'vee qui'yaj soj ndaa vaa me rá soj qui'yaj soj, ne nihánj me se ca'vee guun nucaj soj sij vaj rej rmi' a —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj síi cu'naj Pedró gaa cataj so' se vaa nuveé sij nocoo' man Jesucristó me so' a

⁵⁴ Dan me se quita'aa nij so' man Jesucristó, ne ca'anj nicaj nij so' man Jesucristó rá ve' tucua' xrej ata suun nocoo doj, ne gan' gan' canoco' síi cu'naj Pedró rej xco' Jesucristó, 'na' so' a. ⁵⁵ Dan me se naran' nii ya'an rá ve', ne yáán tacuachriin taran' nii rihaan ya'an, ne yáán síi cu'naj Pedró sca'núj nij so' a.

⁵⁶ Dan me se yáán so' rej chuguun ya'an rihaan nij tuvi' xrej, ne quene'en yo'q mozó chana man so', ne ni'yaj uxrá chana yo' man so' a. Gaa ne cataj mozó chana yo' rihaan tuvi' no' síi man ga no' a:

⁵⁷ —Síi nihánj ro', me yo'q síi cachée ga Jesucristó a —taj chana yo', ni'yaj yo' man Pedró a.

Gaa ne cataj Pedró rihaan chana yo' a:

—Ne ne'én 'unj man so', man nocoj —taj so' a.

⁵⁸ Ne yo'ó orá nii me se quene'en yo'ó so' man Pedró uún a:

—Yo'q tuvi' nij síi chée ga so' mé so' ei —taj so' rihaan Pedró a.

—Taj ma'. Nuveé sij chée ga so' mé 'unj, man tinuj —taj Pedró yo' a.

⁵⁹ Dan me se cachén yo'ó orá uún, gaa ne nucaj ca'mii yo'ó so' a:

—Ya uxrá sij cachée ga Jesucristó me síi nihánj nanj ei. 'Q se sij cavii estadó Galilea me roj so' ga Jesucristó chuguanj —taj yo'ó so' a.

⁶⁰ Gaa ne cataj Pedró rihaan síi tu'va danj a:

—Ne uno uxraj me taj so', man tinuj —taj so' rihaan nij so' a.

Ne dan me se nü' ca'mii so' danj, ne nü' caguáj to'loo a. ⁶¹ Gaa ne canicaj síi 'nij ra'a man ní, ne ni'yaj so' man Pedró, gaa ne nanuj rá Pedró se-nana síi 'nij ra'a man ní' gaa cataj síi 'nij ra'a man ní' rihaan so': “Ne'én 'unj se vaa asa' ataa caguaj to'loo nii corá, ne va'núj cataj so' se vaa ne ne'én so' manj ma'”, cataj síi 'nij ra'a man ní' rihaan so' quii a. ⁶² Dan me se gaa ni'yaj síi 'nij ra'a man ní' man Pedró, gaa ne curihanj Pedró xe', ne ta'vee ndo'o so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nii gaa cuta' nii cacun' xráá Jesucristó a

⁶³ Gaa ne nij síi quita'aa man Jesucristó ro', tiha' ndo'o nij so' man so', ne go' nij so' xráá so' a. ⁶⁴ Ne gaa go' nij so' xráá so' me se caráán nij so' rihaan Jesucristó, ne cataj nij so' rihaan so' a:

—Cataj so' rihaan núj me síi go' mán so' á —taj nij so', ⁶⁵ ne que'ee doj nana nij a'mii uún nij so' rihaan Jesucristó a.

⁶⁶ Ne gaa quisij güii, ne cunuu chre' nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá, ne dan me se nij xrej atá suun nocoo doj do', nij síi naquiyaj çu se-tucuanj Moisés do', cunuu chre', ne ca'anj nicaj nij so' man Jesucristó rá ve' a'ne' nij so' cacun' che'é yuvij a. Gaa ne xná'anj nij so' man Jesucristó, ne cataj nij so':

⁶⁷ —Sese ya sij ca'née Diosé tinanii man yuvij rihaan sayuun mé so', rá so', ne cataj xna'anj so' rihaan núj á —taj nij so' a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ca'vee se cataj xna'anj 'unj rihaan soj, tzaj ne se cuchumán rá soj se-nanaj ma'. ⁶⁸ Ne sese xna'anj 'unj 'o nana man soj, tzaj ne se cataj xna'anj soj rihanaj ma'. ⁶⁹ Tzaj ne rej rihaan ní' me se xa' 'unj sij ca'née Diosé nicaj yu'unj man yuvij, tzaj ne cayáán 'unj rej nuva' Diosé síi nucuaj ndo'o a —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

⁷⁰ Gaa ne xná'anj cunudanj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

—Che'é dan me ta'nij Diosé mé so', rá so' na' —taj nij so' rihaan so' a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Veé ya ndaa vaa cataj soj ro', veé danj vaa nanj á —taj so' a.

⁷¹ Gaa ne cataj nij so' rihaan tuvi' nij so' a:

—Se cachiin doj síi ca'na' cataj xna'anj rihaan ní' che'é cacun' tumé síi nihánj a ma'. 'O se ma'an ní' me síi cuno daj tu'va so' nihánj nanj adonj —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

23

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii síi cu'naj Pilato ga Jesucristó a

¹ Dan me se que'ee nij so', ne naxumaan taran' nij so', ne ca'anj nicaj nij so' man Jesucristó rihaan síi cu'naj Pilato a. ² Gaa ne cuta' nij so' cacun' xráá so' rihaan síi cu'naj Pilato, ne cataj nij so' rihaan síi cu'naj Pilato a:

—Síi nihánj ro', me síi tucu'yón tucuáán ne rihaan tuvi' núj sij israelitá, ne cataj so' se vaa se go' yuvij puextó rihaan síi nicaj suun cu'naj César, ne taj so' se vaa sij ca'née Diosé guun síi nicaj suun rey me ma'an so', taj so' adonj —taj nij so' rihaan síi cu'naj Pilato, ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

³ Gaa ne xná'anj síi cu'naj Pilato man Jesucristó a:

—So' me síi nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvij israelitá na' —taj so', xná'anj so' man Jesucristó a.

—Vej á —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴ Gaa ne cataj síi cu'naj Pilato rihaan nij xrej atá suun nocoo doj do', rihaan nij yuvij do' a:

—Nuvi' cacun' tumé síi nihánj narij ma' —taj so' a:

⁵ Tzaj ne nucuaj doj ca'mii nij so', cataj nij so' a:

—Tzaj ne que'ee yuvij uno se-nana so', ne vaa güii qui'yaj nij so' sayuun nanj á. Ne vaj so' tucu'yón so' se-nana so' nu' estadó Judea nihánj, ne guun che'e so' tucu'yón so' se-nana so' estadó Galilea, ne 'na' so' ndaa nihánj tucu'yón so' nanj adonj —taj nij so' rihaan Pilato a.

⁶ Dan me se cuno Pilato se-nanā nij so', gaa ne xná'anj Pilato man nij so' sese sij cavii estadó Galilea me Jesucristó a. ⁷ Gaa ne quene'en so' se vaa ya cavii Jesucristó estadó Galilea rej uun chij síi cu'naj Herodes a. Che'é dan cataj so' se vaa ca'anj nīcaj nij so' man Jesucristó rihaan síi cu'naj Herodes yo' a. 'Q se güii dan me se nuú ma'an síi cu'naj Herodes chuman' Jerusalén a.

Nanā nihánj taj xna'anj daj ca'mii síi cu'naj Herodes ga Jesucristó a

⁸ Gaa quene'en síi cu'naj Herodes man Jesucristó, gaa ne guun niha' uxrá rá so' a. 'Q se asij rque ndo'o me se guun rá so' quene'en so' man Jesucristó, che'é se aj cuchí' nanā rihaan so' daj 'yaj Jesucristó a. Ne guun rá so' se vaa qui'yaj Jesucristó 'o suun sa' nocoo nī'yaj so' a. ⁹ Dan me se xná'anj ndo'o so' nanā man Jesucristó, tzaj ne a 'ó nanā ne ca'mii Jesucristó rihaan so' a ma'. ¹⁰ Tzaj ne nicun' nij xrej atā suun nocoo doj nicun' nij síi naqui'yaj cuu se-tucuañj Moisés rihaan nij yuviñ nicun', ne nucuaj ndo'o cuta' nij so' cacun' xráá Jesucristó a. ¹¹ Gaa ne nachri' Herodes do', nij tanuu nuu rihaan so' do', nī'yaj nij so' man Jesucristó, ne ca'nga' nacoo nij so' nī'yaj nij so' man Jesucristó a. Gaa ne na'née nij so' yatzíj sedá man Jesucristó qui'yaj Herodes, ne veé dan na'née uún Herodes man so' rihaan Pilato a. ¹² Ne güii dan me se guun che'e Herodes ga Pilato na'mii sa' roj so' ga tuvi' roj so' a. 'Q se asij rque doj me se sij taj ri'yunj man tuvi' me roj so' a.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj síi cu'naj Pilato se vaa caví' Jesucristó rihaan rcutze a

¹³ Dan me se canacúun síi cu'naj Pilato man nij xrej atā suun nocoo doj do', man nij síi uun chij rihaan nij yuviñ israelitá do', man ma'an nij yuviñ do', se vaa ca'na' nij so' cunuu chre' nij so' rihaan so' a. ¹⁴ Gaa ne cataj Pilato rihaan nu' nij yuviñ a:

—Dan me se nicaj soj man snó'o nihánj ca'na' soj rihanj, ne cataj soj se vaa so' me síi me rá qui'yaj nij yuviñ sayuun a. Ne veé xná'anj 'unj man so' cuno taran' soj daj 'yaj so', ne xa' cacun' cuta' soj xráá so', tzaj ne taj vaj cacun' vaa danj tumé síi nihánj naríj ma'. ¹⁵ Ne síi cu'naj Herodes ro', ne narí' so' cacun' tumé síi nihánj a ma'. Maan se na'née uun síi cu'naj Herodes man síi nihánj rihaan ní' nanj á. Ne xcaj soj cuentá se vaa taj cacun' qui'yaj síi nihánj, ne ne nó xcúun so' caví' so' ma'. ¹⁶ Che'é dan qui'yaj doj sayuun man so', ne ca'anj uun so', qui'yaj ní' nanj á —taj Pilato rihaan taran' nij yuviñ a.

¹⁷ 'Q se maan güii dan me se daj a cha'anj pascuá na'née nij so' man 'o yuviñ 'nij taga' a.

¹⁸ Gaa ne caguáj cunudanj nij so', cataj nij so' a:

—Ticavi' soj man síi nihánj ei. Ticavi' soj man síi nihánj ei. Ne quiríj so' man síi cu'naj Barrabás taga' che'é núj á —taj nij so', caguáj nij so' rihaan Pilato a.

¹⁹ Ne xa' síi cu'naj Barrabás, tzaj ne sij qui'yaj cunu' nij yuviñ man chuman' Jerusalén me so', ne sij ticavi' man yuviñ me so', ne che'é dan caxríj nii taga' man so' a.

²⁰ Gaa ne ca'mii uún Pilato rihaan nij yuviñ a. 'Q se guun rá so' quiríj so' man Jesucristó ca'anj Jesucristó a.

²¹ Gaa ne caguáj nu' nij yuviñ, cataj nij so':

—Canó ya so' rihaan rcutze ei —taj nij yuviñ, caguáj nij yuviñ a.

²² Gaa ne quisíj va'núj cataj so' rihaan nij yuviñ:

—Tzaj ne taj vaj se chi'ii qui'yaj so' ma'. Taj vaj cacun' tumé so', ne ne nó xcúún so' cavi' so' ma'. Dan me se qui'yáj doj sayuun man so', ne ca'anj uun so' qui'yáj nanj á —taj uún Pilato rihaan nij yuvii a.

²³ Tzaj ne caguáj ndo'o nij yuvii, ne uxrá ca'ne' nij yuvii suun rihaan Pilato se vaa ya cavi' Jesucristó rihaan rcutze qui'yaj so', ne guun nucaj doj se-nana nij yuvii yo' a. ²⁴ Gaa ne guun ya rá Pilato se vaa qui'yaj so' ndaa vaa cataj nij yuvii rihaan so' a. ²⁵ Dan me se sí 'njj taga' tumé cacun' se vaa cunu' yuvii qui'yaj do', se vaa ticavi' yuvii do', quirii Pilato man so' ca'anj uun so', ndaa vaa cataj nij yuvii a. Ne Jesucristó ro', ca'vej rá Pilato quirán' so' ndaa vaa guun rá nij yuvii quirán' so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nij yuvii gaa cachrón nij yuvii man Jesucristó rihaan rcutze a

²⁶ Dan me se nicaj nii man Jesucristó ca'anj nii, gaa ne quita'aa nii man yo'o sí cu'naj Simón sí cavii chuman' Cirene gaa 'na' nique so' rej tacaan, ne cuta' nii rcutze xráá so' atá so' rcutze 'na' so' rej xco Jesucristó a. ²⁷ Ne noco' que'ee yuvii man Jesucristó, ne ta'aj nij yuvii me chana, ne dan me se go' nij chana se-cuxru' nij no' rucuaa nij no', ne ta'vee ndo'o nij chana ni'yaj nij chana man Jesucristó a. ²⁸ Gaa ne canicaj Jesucristó, cataj Jesucristó rihaan nij chana yo':

—Cuno soj chana ta'nij chuman' Jerusalén ca'mjj á. Se ta'vee nij soj ni'yaj soj mán 'unj a ma'. Tzaj ne ta'vee soj ni'yaj soj man ma'an soj do', man ma'an ta'ní soj do' á. ²⁹ Q se vaa güii cataj nii se vaa aj cavii sa' doj nij chana itun do', nij chana ne nari' ne'ej do', nij chana ne tucutzii ne'ej do' a. ³⁰ Q se güii dan me se guun che'e yuvii nacunj yuvii nij qui se vaa canee nij qui caráán nij qui xráá ma'an nij so' a. ³¹ Q se ase vaa chruun maree vaa i'na' vaa 'unj nihánj, tzaj ne danj nanj ticavi' nii manj a. Táá a nij sí ne chuman' Jerusalén, ne ase vaa chruun naco cavi' vaa nij sí tumé cacun' ne chuman' Jerusalén, ne che'é dan chi'ii uxrá doj quirán' nij so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij chana a.

³² Ne nicaj nii man yavij roj sí tumé cacun', ca'anj nii rej cavi' roj so' ga Jesucristó a. ³³ Ne gaa cuchi' taran' nij so' rej cu'naj Tacaan Cúu Yave Xnangá, ne cachrón nii man Jesucristó ga roj sí tumé cacun' rihaan va'núj rcutze, ne dan me se yo'o so' ro', cachrón nii rej nuva' Jesucristó, ne yo'o so' ro', cachrón nii rej nichruun Jesucristó a. ³⁴ Gaa ne cachín ni'yaj Jesucristó rihaan Diose, cataj so':

—Caraa x'naa so', ne se qui'yáá so' sayuun man nij so', man Ataj Chij. 'Q se ne ne'en nij so' daj 'yaj nij so' ma' —taj so', cachín ni'yaj so' rihaan Rej so' Diose a.

Gaa ne tico tixaj nij tanuu che'é sagan' Jesucristó a.

³⁵ Ne canicun' que'ee yuvii ni'yaj daj quirán' Jesucristó a. Dan me se ca'nga' naco nij sí uun chij, cataj nij so':

—Aj tinanii so' man yo'o yuvii rihaan sayuun, rá so' á. Ca'vee tinanii so' man ma'an yo' yaj ei. Sese sij narii Diose me so' do', sese sij ca'née Diose tinanii man yuvii rihaan sayuun me so' do', ne ca'vee tinanii ma'an so' man so' a —taj nij sí uun chij ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

³⁶ Ne nij tanuu, tzaj ne ca'nga' naco uún nij tanuu ni'yaj nij tanuu man Jesucristó, ne ru'maan nij tanuu na vinó yuu tu'va Jesucristó, ³⁷ ne cataj nij so':

—Sese so' me sí nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvij israelitá, ne t̄inanií so' man ma'án so' rihaan sayuun yaj vij —taj nij tanuu rihaan Jesucristó a.

³⁸ Ne vaa rcuchra' nó rihaan rcute yo', ne nó nana rihaan rcuchra' yo' se vaa: “Sij nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvij israelitá me sí nihánj a”, taj nana yo' a.

³⁹ Ne yo'o tuvi' roj sí tumé cacun' noco' rihaan rcute rej x'nuj Jesucristó ro', nij ca'mii so' rihaan Jesucristó, cataj so':

—Sij ca'née Diose t̄inanií man yuvij rihaan sayuun mé so', rá so' na'. Me che'é ne tinanií so' man taran' ní gā —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁴⁰ Tzaj ne yo'ó sí tumé cacun' ro', cataj so' rihaan tuvi' so':

—Nihánj me se cuyaán vaa sayuun ran' ní gā sayuun ran' sí nihánj nanj á. Ne me che'é ne chu'ví so' a doj ni'yaj so' Diose gā. ⁴¹ Dan me se xa' ní', tzaj ne vaa che'é cavj' ní', ne ran' ní' sayuun che'é cacun' tumé ní', tzaj ne xa' sí nihánj, tzaj ne taj vaj a doj se chí'ij ne qui'yaj sí nihánj a ma' —taj yo'ó sí tumé cacun' yo' rihaan tuvi' so' a.

⁴² Gaa ne cataj so' rihaan Jesucristó a:

—Se quini'yón so' račuj so' manj, asa' guun che'e so' guun chij so' a ma' —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁴³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Yā yā cataj xna'anj 'unj rihaan so' cuano se vaa güii cuan' me se cayáán so' gā 'unj rej sa' ndo'o rej ne nij sí sa' rihaan Diose ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴⁴ Veé dan, ne caxuj me yo', ne guun rmj' rihaan nu' chumij, ne yo'o guun rmj' rihaan chumij ndaa quisj aga' va'nuj rej anoco' güii a. ⁴⁵ Ne guun rmj' rihaan güii, ne sin' nu' yatzj cortiná noco' rá nuví noco' a. ⁴⁶ Gaa ne nucuaj ndo'o caguáJ Jesucristó, cataj so':

—Nacaj so' nimanj, Ataj Chij —taj so', ne veé dan cavi' so' a.

⁴⁷ Dan me se quene'en tanuu capitán se vaa guun, gaa ne ve'é uxrá ca'mii so' che'é Diose, ne cataj so':

—Xa' sí nihánj, tzaj ne yā yā sí sa' me so' nanj á —taj tanuu yo' ni'yaj so' man Jesucristó a.

⁴⁸ Dan me se quene'en taran' nij yuvij cunuu chre' rej yo' se vaa guun, gaa ne go' nij so' se-cuxru' nij so' rucuaa' nij so' che'é se nanó ndo'o rá nij so', gaa ne canicaj nij so' ca'anj nij so' chuman' a. ⁴⁹ Ne canicun' cunudanj nij tuvi' Jesucristó rej gan' doj, ne ta'aj nij so' me chana' cuun se-nana Jesucristó asij cavii Jesucristó estado Galilea a. Ne ni'yaj taran' nij so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachin' nii man Jesucristó rque yu'uj yuvej a

⁵⁰ Ne vaa 'o sí cu'naj José, ne yo'o tuvi' nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá me so' a. Ne sí sa' me so', ne sí nica nimán me so', ⁵¹ ne ne vaa rá so' daj se vaa rá yo'ó nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá ma'. Ne guun rá so' qui'yaj so' ndaa vaa qui'yaj yo'ó nij so' ma'. Ne sí cavii chuman' Arimatea yo'o chuman' naj estado Judea me so' a. Ne so' me sí me ndo'o rá guun chij Diose rihaan chumij nihánj a.

⁵² Dan me se ca'anj so' rihaan sí cu'naj Pilato, ne cachín ni'yaj so' rihaan sí cu'naj Pilato se vaa ca'vej rá sí cu'naj Pilato cachin' so' man Jesucristó a. Dan me se ca'vej sí cu'naj Pilato, ⁵³ gaa ne ca'anj sí cu'naj José, tinanií so' man Jesucristó, ne nacutáj so' yatzj mantá xráá Jesucristó, ne caxrj so' man Jesucristó rque yu'uj yuvej rej nuvi' a 'ó xngá naj a.

⁵⁴ Veé danj qui'yaj nij so' güii 'yaj chuvii nij yuvii israelitá che'é güii naraan rá nij so', ne veé danj quisij güii naránj rá nij so' a. ⁵⁵ Ne canoco' nij chana cavii estadó Galilea ga Jesucristó rej xco síi cu'naj José, ne quene'en nij chana yu'uj rej caxrij síi cu'naj José man Jesucristó, ⁵⁶ gaa ne canicaj nij chana chuman' Jerusalén, ne qui'yaj chuvii nij chana yo'óo gun' daj do', squíi xlá mirra do', caxrij nij chana man Jesucristó rá nij chana a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunuu i'na' uún Jesucristó a

Dan me se ma'an güii naránj rá nij yuvii israelitá me se naránj rá nij chana a.

24

¹ Ne taxrej güii cotungó, gaa ataa doj quisij güii, me se ca'anj nij chana rej taj yu'uj, ne nicaj nij chana nij rasuun gun' daj se vaa aj qui'yaj chuvii nij no' a. ² Gaa ne quene'en nij chana se vaa naj yanij yuvej aráan tu'va yu'uj naj Jesucristó a. ³ Ne gaa catúj nij chana rá yu'uj, ne ne narí' nij chana man Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' a ma'. ⁴ Dan me se caráya'anj ndo'o nij chana, ne nicun' vij snó'o rihaan nij chana, ne roj snó'o yo' me se yatzij chuguun uxrá nuú roj so' a. ⁵ Dan me se cucu'vi' uxrá nij chana, ne ca'anj cayáan ruj nij chana, ne cuchruj nij chana rihaan nij chana rihaan yo'óo a. Gaa ne cataj roj snó'o rihaan nij no':

—Taj che'é nana' soj man síi vaa i'na' rej naj nij síi cavi' ma'. ⁶ 'O se nuvi' so' naj nihánj a ma'. 'O se cunuu i'na' uún so' nanj á. Dan me se nanuj rá soj se vaa cataj so' gaa vaj nij soj estadó Galilea, ne cataj xna'anj so' rihaan soj se vaa ⁷ xa' so' sij ca'née Diose njaj yu'unj man yuvii, tzaj ne vaa che'é taçuachén nii man so' rihaan síi tumé cacun', ne cachron nij so' man so' rihaan rcutze, ne cachén va'nuj güii, gaa ne cunuu i'na' uún so', taj so' a —taj roj snó'o yo' rihaan nij chana a.

⁸ Dan me se nanuj rá nij chana nana ca'mii Jesucristó a. ⁹ Gaa ne curihanj nij chana yu'uj yuvej, ne canicaj nij chana yo' chuman' Jerusalén, ne cataj xna'anj nij chana nu' se vaa quene'en nij no' rihaan xaan nij apóstol cune' Jesucristó man do', rihaan yo'óo nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó uún do' a. ¹⁰ Dan me se va'nuj nij chana me níi cu'naj Mariá Magdalena do', níi cu'naj Juana do', níi cu'naj María nii Jacobo do', ne va'nuj nij no' ga yo'óo nij chana ro', cataj xna'anj rihaan nij apóstol che'é nu' se vaa quene'en nij no' a. ¹¹ Ne gaa cuno nij apóstol cune' Jesucristó man se-nana nij chana, gaa ne nana snúu rma'an me nana yo', rá nij apóstol cune' Jesucristó man, ne ne cuchuman rá nij so' se-nana nij chana a. ¹² Tzaj ne naxumaan síi cu'naj Pedró, ne cavii so' cunanj so' ca'anj so' ndaa yu'uj yo', ni'yaj so' a. Dan me se canicun' nituu so', ni'yaj so' rque yu'uj, tzaj ne nuvi' Jesucristó naj rque yu'uj quene'en so' a. Maan yatzij mantá uun naj, ni'yaj so' a. Gaa ne cavii so' quinan' so', ne caráya'anj so' che'é nu' se vaa guun a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'mii Jesucristó ga vij tuvi' nij síi tucu'yón se-nana so' gaa vaj roj so' chrej ndaa chuman' cu'naj Emaús a

¹³ Dan me se vij tuvi' nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó ro', vaj roj so' chrej veé maan güii cotungó yo', ca'anj roj so' ndaa 'o chuman' naj xaan kilómetro ga chuman' Jerusalén, ne Emaús cu'naj chuman' yo' a. ¹⁴ Ne nanó roj so' cuentó che'é nu' se vaa quiran' nij tuvi' Jesucristó a. ¹⁵ Dan me se nanó roj so' cuentó, ne nuchruj raq roj so' daj quiran' Jesucristó, gaa ne ma'an Jesucristó quinichrun' rihaan roj so', ne chée Jesucristó ga roj so' a. ¹⁶ Tzaj ne ne ca'vee

cunū yāan roj so' man Jesucristó ma'. ¹⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Chéé roj soj nanó roj soj cuentó, ne me che'é nanó roj soj cuentó ga tuvi roj soj, ne me che'é nanó ndo'o rá roj soj ga —taj so', xná'anj so' man roj so' a.

Ne dan me se canicun' roj so', ne nanó ndo'o rá roj so' a. ¹⁸ Dan me se yo'q so' me sí cu'naj Cleofas, ne cataj so' rihaan Jesucristó a:

—Cunudanj nij sí aran' chuman' Jerusalén ne'en daj vaa guun chuman' Jerusalén güii cachén nihánj ei. Ne me che'é daj 'o ruún so' me sí ne ne'en daj vaa guun güii cachén nihánj ga —taj so', xná'anj so' man Jesucristó a.

¹⁹ Gaa ne:

—Daj guun chuman' Jerusalén ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man roj so' a.

Gaa ne cataj roj so' rihaan Jesucristó a:

—Nu' se vaa quiran' Jesucristó sí cavii chuman' Nazaret a. Ne so' me sí guun sí nata' se-nānā Diose rihaan nij yuvi, ne sí uun nucuaj ndo'o qui'yaj suun me so', ne sí cavii ndo'o nana sa' che'é Diose tu'va me so' rihaan cunudanj nij yuvi a. ²⁰ Ne dan me se ca'ne' nij xrej ata suun nocoo doj ca'ne' nij sí nicaj suun ca'ne' suun se vaa cavi' so', gaa ne cachrón nii man so' rihaan rcutze, ²¹ ne dan me se guun rá núj se vaa so' me sí tñanii man ní sij israelitá rihaan sayuun, tzaj ne quiran' so' cunudanj, ne nihánj me se síj va'núj güii cavi' so' adonj. ²² Tzaj ne caráya'anj ndo'o núj, qui'yaj chana tuvi' núj a. 'O se taxrej cuan' me se ca'anj ni'yaj nij chana yu'uj cachin' nii man so', ²³ tzaj ne dan me se ne nari' nij chana man so' a ma'. Che'é dan ca'na' uún nij chana rihaan núj, ne cataj nij chana se vaa ndaa vij se-mozó Diose naqui'jaa rihaan nij no', ne cataj roj se-mozó Diose se vaa vaa i'na' Jesucristó, taj nij chana rihaan núj nanj adonj. ²⁴ Dan me se cavii 'o vij tuvi' núj ca'anj ni'yaj roj so' yu'uj yo', tzaj ne quene'en roj so' nu' ndaa vaa cataj xna'anj nij chana rihaan núj, tzaj ne ne nari' roj so' man ma'an Jesucristó a ma' —taj roj so' rihaan Jesucristó a.

²⁵ Gaa ne ma'an Jesucristó cataj rihaan roj so' a:

—Dan me se sí ne acaj cuentá me soj, ne sí ne niha' rá cuchuman rá nu' se-nānā nij sí nata' se-nānā Diose gaa naá me soj nanj á. ²⁶ 'O se ne ne'en soj se vaa xá' sí ca'néé Diose tñanii man yuvi rihaan sayuun, tzaj ne vaa che'é ndo'o quiran' so' sayuun ne catuu so' rej guun chij ndo'o so' a —taj Jesucristó rihaan roj so' a.

²⁷ Gaa ne dan me se guun che'e so' ca'mii so' che'é se-nānā sí cu'naj Moisés do', che'é se-nānā cunudanj nij sí nata' se-nānā Diose do', gaa ne cataj xna'anj so' rihaan roj so' daj taj nu' danj Diose che'é ma'an so' a.

²⁸ Dan me se quinichrun' nij so' tu'va chuman' rej ca'anj roj so', gaa ne Jesucristó me se ndaa rá se 'yaj sí ca'anj chuman' naj gan' doj ro', qui'yaj so' a. ²⁹ Gaa ne terquee roj so' man Jesucristó a:

—Quinaj cachrú so' ga rój, ne aj ca'anj güii, ne vaj so' chrej, ne guun rmi' nanj á —taj roj so' rihaan Jesucristó a.

Gaa ne quináj so' ga roj so', ne catúj so' chuman' caran' so' ga roj so' a.

³⁰ Dan me se yáan nij so' chá xti'nq nij so', ne nicaj Jesucristó rachruún, ne nago' so' graciá rihaan Diose che'é rachruún, gaa ne cuxra' ta'aj so' rachruún, rqúe so' chá roj so' a. ³¹ Dan me se caxrúj rá roj so', ne cunuu yaan roj so' man Jesucristó, ne veé dan nu' ca'anj ni'ya Jesucristó rihaan roj so', ne ne ca'vee quene'en roj so' man so' a ma'. ³² Gaa ne cataj roj so' rihaan tuvi' roj so' a:

—Veé ya ma'an Jesucristó me yo' asan. 'O se gaa ca'mii so' ga ní' gaa vaj ní' chrej do', gaa cataj xna'anj so' che'é danj Diose do', gaa ne guun niha' uxrá nimán ní', ne ndaa tiquisii ma'an nimán ní', qui'yaj so' a —taj roj so' rihaan tuvi' roj so' a.

³³ Gaa ne maan orá dan naxumaan roj so', ne canicaj roj so' ca'anj uún roj so' chuman' Jerusalén, gaa ne cuchi' roj so' yo', gaa ne aj cunuu chre' xaan nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó ga yo'ó tuvi' nij so', ³⁴ ne nij so' ro', cataj rihaan roj so' se vaa ya aj cunuu i'na' uún síi 'nij ra'a man ní', ne síi cu'naj Simón me síi quene'en man so', taj nij so' rihaan roj so' a. ³⁵ Gaa ne roj so' ro', cataj xna'anj daj guun gaa quene'en roj so' man Jesucristó gaa vaj roj so' chrej, ne cataj xna'anj roj so' se vaa ndaa cuxra' ta'aj so' rachruún gaa cunuu yaan roj so' man Jesucristó, taj roj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa curuvi' Jesucristó rihaan xaan nij síi tucu'yón se-nana so' ga tuvi' nij so' a

³⁶ Dan me se gaa nanó nij so' cuentó che'é nu' rasuun dan, ne nu' curuvi' Jesucristó tanuu sca'núj nij so', ne:

—Dínj gaa nimán soj á —taj so' rihaan nij so' a.

³⁷ Gaa ne cuchu'vi' ndo'o nij so', ne ta'naj me síi nicun' rihaan nij so', rá nij so' a. ³⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Me che'é nanó ndo'o rá soj, ne me che'é uun vij rá soj ga. ³⁹ Ni'yaj soj ra'aj ni'yaj soj tacó j ni'yaj soj, ne xcaj soj cuentá se vaa ma'anj me á. Xa' ta'naj, tzaj ne taj nee man so' do', taj cúu man so' do' ma' —taj Jesucristó rihaan nij so', ⁴⁰ ne tihaan so' ra'a so' do', tacó so' do', rihaan nij so' a.

⁴¹ Dan me se ne ca'vee cuchuman rá nij so' se vaa ma'an Jesucristó me a. 'O se guun niha' uxrá rá nij so', ne ca'anj uxrá rá nij so' a. Che'é dan cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Vaa doj se chá rihaan soj na' —taj so', xná'anj so' man nij so' a.

⁴² Gaa ne rque' nij so' 'o xco' nee xcuaj ri'ya do', doj scuux xtaan do', man so', ⁴³ gaa ne nicaj so', ne chá so' ni'yaj nij so' a. ⁴⁴ Gaa ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Nihánj me nana ca'mii 'unj rihaan nij soj gaa vaj 'unj ga soj, se vaa cataj 'unj vaa che'é quisij ya 'unj nu' nana a'mii che'é 'unj nana no rihaan yanj no se-tucuanj Moisés do', yanj no se-nana nij síi nata' se-nana Diose gaa naá do', yanj no nij chra' salmo do' a —taj so' rihaan nij so' a.

⁴⁵ Gaa ne guun nucuaj nij so' xcaj nij so' cuentá che'é nu' danj Diose, qui'yaj so', ⁴⁶ ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Veé danj taj danj Diose se vaa xa' 'unj sij ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun, tzaj ne quiran' ma'anj sayuun, ne cavi' 'unj, ne cachén va'nuj güii, gaa ne cunuu i'na' uún 'unj a. ⁴⁷ Gaa ne ca'mii natáj nii rihaan cunudanj nij yuvij man rihaan chumii se vaa che'é se vaa ca'ná' 'unj ro', che'é dan sese canicaj nimán nij yuvij canoco' nij yuvij chrej sa', gaa ne tinavij Diose cacun' tumé nij so' a. Dan me se asino ca'mii natáj nii nana dan chuman' Jerusalén, gaa ne ca'mii natáj nii nu' rihaan chumii adonj. ⁴⁸ Ne nij soj ro', me nij síi quene'en nu' rasuun qui'yaj ne testigó guun soj, ⁴⁹ ne nihánj me se rque' 'unj Nimán Diose rihaan soj ndaa vaa cata' tu'va ma'an Diose gaa naá a. Dan me se yo'q cayáán soj chuman' Jerusalén nihánj ndaa se narí' nucuaj nimán soj qui'yaj Diose á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cavii Jesucristó xtq' a

⁵⁰ Gaa ne nicaj Jesucristó man nij so', ca'anj so' ndaa tu'va chuman' Betania, gaa ne naxcaj so' ra'a so', ne cachín ni'yaj so' rihaan Diose se vaa ve'é raçuíj Diose man nij so', ne cavii sa' nij so' a. ⁵¹ Ne nu' ca'mii so' danj che'é nij so', ne nu' cavii so' xtá' ca'anj so' a. ⁵² Dan me se na'víj nij so' rihaan so', gaa ne canicaj nij so' ca'anj uún nij so' ndaa chuman' Jerusalén, ne guun niha' uxrá rá nij so', ⁵³ ne yo'ó ca'anj nij so' nuvíi nocgo, ne nata' nij so' rihaan nij yuvij se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose a. Veé danj gaa ya ei.

Nihánj me se-nānā Jesucristó nana sa' cachrón sí cu'naj Juan rihaan yanj a

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun yuvij man se-nānā Diose a

¹ Asij ataa qui'yaj Diose chumij, ne aj vaa se-nānā Diose, ne se-nānā Diose ro', canicun' so' rihaan ma'an Diose, ne Diose me so' a. ² Dan me se asij ataa qui'yaj Diose chumij, ne canicun' se-nānā Diose rihaan Diose, ³ ne ca'ne' Diose suun rihaan so' qui'yaj so' nu' rasuun a. Ne sese taj se-nānā Diose, ne taj vaj a doj rasuun mán nihánj cuano ne guun ma'. ⁴ So' me sí qui'yaj cunuu i'na' rasuun, ne che'é se cunuu i'na' yuvij qui'yaj so', che'é dan guun nucuaj yuvij xcaj yuvij cuentá a. Dan me se ase vaa ya'an chuguun vaa so' rihaan yuvij, ⁵ ne qui'yaj so' chuguun rej rmi' rej man ní' sij man rihaan chumij nihánj sij ataa xcaj cuentá, ne ne qui'yaj canaán rej rmi' yo' rihaan so' a man adonj.

⁶ Ne curihanj yo'o snó'o, ne dan me se sí ca'néé Diose me so', ne Juan cu'naj so', ⁷ ne ca'na' so' cataj xna'anj so' che'é ya'an chuguun yo', ne me rá so' cuchuman, ne che'é se cunudanj yuvij ni'yaj ni' yuvij man ya'an chuguun yo' a. ⁸ Nuveé ma'an so' me ya'an chuguun yo'; maan se ca'na' so' cataj xna'anj so' che'é ya'an chuguun yo' a.

⁹ Ne ya'an chuguun ya yo' ro', yo' me sí 'yaj chuguun rihaan cunudanj yuvij, che'é rej guun nucuaj nij yuvij xcaj nij yuvij cuentá a. Ne ca'na' so' rihaan chumij nihánj, ¹⁰ ne cayáán so' rihaan chumij nihánj, ne ma'an so' me sí qui'yaj chumij nihánj, qui'yaj Diose, tzaj ne ne xcaj nij sí man rihaan chumij nihánj cuentá me sí me so' a ma'.

¹¹ Ndaa rihaan ma'an nij tuvi' so' cuchi' so', tzaj ne ne ca'mij sa' nij so' ga so' a ma'. ¹² Tzaj ne xa' taran' nij sí ca'mii sa' ga so', tzaj ne sí amán rá ni'yaj man so' me nij so', ne danj nanj rque so' guun nij so' ta'nii ma'an ya Diose a. ¹³ Ne nij sí guun ta'nij Diose man, tzaj ne nuveé che'e se nayón nij so' rque nii nij so' me guun ta'nij Diose man nij so' ma'. Ne nuveé che'e se guun rá ma'an rej nij so' nayón nij so' rque nii nij so' me guun ta'nij Diose man nij so' ma'. Nuveé che'e se guun rá rej nij so' ca'ngaa nij so' me guun ta'nij Diose man nij so' ma'. Maan se ma'an Diose me sí qui'yaj guun ta'nij Diose man nij so' adonj.

¹⁴ Gaa ne guun se-nānā Diose yo' yuvij, ne cayáán so' ga ní', ne quene'en núj se vaa ve'é inanj qui'yaj so', ne dan me se taj vaj yo'ó ta'nii Rej so' Diose ma'. Tanañ orún' so' me sí qui'yaj ndaa vaa qui'yaj so', ne se luj ndo'o qui'yaj so' che'é ní', ne inanj nana ya ca'mii so' adonj.

¹⁵ Ne sí cu'naj Juan me sí cataj xna'anj rihaan yuvij che'é Jesucristó, ne nucuaj ca'mii so', cataj so':

—Sí nihánj ro', aj cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é so' gaa rque á. Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nda' se sí ca'na' rej rihanj me so', tzaj ne 'o se sij uun chij ndo'o doj me so' rihanj nanj á. 'O se asij ataa ca'ngaa 'unj, ne aj nicun' so' nanj adonj —taj sí cu'naj Juan yo' a.

¹⁶ Danj ca'mii sí cu'naj Juan che'é se Jesucristó me sí nicaj nu' rasuun sa', ne so' me sí rque se sa' man taran' ní', ne dan me se nuveé orún' se luj 'yaj so' che'é ní' ma'. 'O se que'ee se luj 'yaj so' che'é ní' adonj. ¹⁷ 'O se rque Diose

se-tucuꝁnj Moisés rihaan xij ní' gaa naá, tzaj ne Jesucristó me síí tacuachén nana luj do', nana ya do', rihaan ní' a. ¹⁸ Ne xa' Diose, tzaj ne taj vaj a do' me ta'níí Diose, ne nicun' so' rihaan Diose, ne so' me síí tihaꝁn rihaan ní' daj vaa Diose adonj.

Nihánj me se-nana síí cu'naj Juan síí cuta' ne man yuvij a

¹⁹ Ne nij síí uun chij rihaan nij yuvij israelitá síí man chuman' Jerusalén me se ca'néé nij so' man xrej do', man do'j tuvi' síí cu'naj Leví síí cayáan gaa naá do', se vaa ca'anj nij so' xna'anj nij so' man síí cu'naj Juan me síí me Juan a. Dan me se ca'anj nij so' xná'anj nij so' man Juan, gaa ne Juan yo' ro', ca'mii so' nana nihánj rihaan nij so' a. ²⁰ Dan me se yo'o cataj xna'anj síí cu'naj Juan rihaan nij so' daj sij me so', ne ne ca'mii ne so' ma'. 'Q se ca'mii ya so', cataj so':

—Nuveé sij ca'néé Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun mé 'unj ma' —taj síí cu'naj Juan yo' a.

²¹ Gaa ne xná'anj uún nij so' man so', cataj nij so':

—Che'é dan me síí mé so' ga. Síí cu'naj Elías síí nata' se-nana Diose gaa naá mé so' na' —taj uún nij so', xná'anj nij so' man Juan a.

—Taj ma'. Nuveé so' mé 'unj ma' —taj uún síí cu'naj Juan yo' a.

—Ne'en núj se vaa vaa güii ca'na' yo'o síí nata' se-nana Diose, ne sij nata' yo' mé so' na' —taj uún nij so', xná'anj nij so' man Juan a.

—Taj ma' —taj síí cu'naj Juan yo' a.

²² Che'é dan cataj nij so':

—Tzaj ne cataj ya so' me sij mé so', gaa ne ca'vee cataj xna'anj núj rihaan nij síí ca'néé man núj ca'na' núj daj sij mé so' a. Me sij mé so' ga. Daj vaa yo', rá so' ga —taj uún nij so', xná'anj nij so' man Juan a.

²³ Ne cataj síí cu'naj Juan:

—Síí cu'naj Isaías síí nata' se-nana Diose gaa naá ro', cataj xna'anj so' che'é suun 'yaj sunj a. Dan me se 'unj me síí nucuꝁj ndo'o a'mii rej tacaan, ne taj 'unj rihaan yuvij se vaa nuchran' nimán yuvij, ne ve'é ca'mii nij yuvij ga síí 'nij ra'a man ní' asa' ca'na' so' a —taj síí cu'naj Juan yo' a.

²⁴ Ne ta'aj nij síí ca'na' rihaan síí cu'naj Juan me síí fariseo, ²⁵ ne cataj nij so' rihaan síí cu'naj Juan a:

—Dan me se nuveé sij ca'néé Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun mé so' ma'. Nuveé sij cu'naj Elías mé so' ma'. Nuveé sij nata' se-nana Diose yo' mé so' ma'. Che'é dan ne nó xcúún so' cuta' ne so' man yuvij —taj nij síí fariseo yo' rihaan síí cu'naj Juan a.

²⁶ Ne cataj xna'anj síí cu'naj Juan rihaan nij so', cataj so':

—'Unj me síí uta' ne uun man yuvij a. Tzaj ne vaa yo'ó síí nicun' sca'núj soj, ne ne ne'en soj man so' ma'. ²⁷ Ne so' me síí 'na' rej xcoj, ne sij sa' uxrá doj me so' rihanj, ne daj chihaa mij se quisíj raj quirij canj 'nij tacóo so' ma' —taj síí cu'naj Juan rihaan nij síí fariseo yo' a.

²⁸ Danj guun rej Betania rej rnej tu'va chráa cu'naj Jordán, rej vaj síí cu'naj Juan gaa cuta' ne so' man yuvij a.

²⁹ Dan me se yo'ó güii, ne quene'en síí cu'naj Juan se vaa ca'na' Jesucristó rihaan so', ne cataj so':

—Ní'yaj soj ei. Ase vaa matzinj cavi' rihaan Diose vaa síí nihánj, ne dan me se síí nihánj me síí ca'neé cacun' tumé yuvij man rihaan chumii nihánj, ³⁰ ne síí nihánj ro', cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é so' gaa rque, ne cataj 'unj se

vaa ca'vee se sij 'na' rej xcoj me so', tzaj ne sij uun chij doj rihaan 'unj me so' a. 'O se asij ataa ca'ngaa 'unj, ne aj nicun' so' nanj adonj. ³¹ Dan me se gaa rque ro', ne quene'en ma'anj sese sij nihánj me so' ma'. Tzaj ne maan che'é se me rá 'unj quene'en nij yuvij israelitá man so' ro', che'é dan ca'ná' 'unj, ne che'é dan cuta' ne 'unj man yuvij nanj á —taj síi cu'naj Juan yo' a.

³² Gaa ne cataj xna'anj ya síi cu'naj Juan che'é se vaa quene'en ma'an so', cataj so':

—Quene'en 'unj se vaa nanij Nimán Diose rej xta', ne ase vaa 'o cha'aan vaa Nimán Diose yo', ne ca'na' yo', quitáa yo' raa Jesucristó ei. ³³ Gaa ne nu' xcaj 'unj cuentá se vaa ma'an so' me síi ca'née Diose á. 'O se síi ca'née mán 'unj cutá' ne 'unj man yuvij me se ma'an so' cataj rihaan 'unj se vaa sese quene'en 'unj nanij Nimán Diose raa yo'o so', ne sese quitaj Nimán Diose yo' raa so', ne so' me síi ca'née Diose, ne cayáan uxrá Nimán Diose ga yuvij, qui'yaj so' a, taj síi ca'née manj adonj. ³⁴ Gaa ne quene'en ma'an 'unj man Jesucristó nihánj, se vaa nanij Nimán Diose raa so', ne aj cataj ya 'unj rihaan soj se vaa ta'nij Diose me so' ei —taj síi cu'naj Juan yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun che'e va'nuj nij snó'o canoco' nij so' man Jesucristó a

³⁵ Güii a'yuj me se canicun' uún síi cu'naj Juan ga vij tuvi' nij síi tucu'yón se-nana so' a. ³⁶ Ne ni'yaj uxrá síi cu'naj Juan man Jesucristó gaa chée Jesucristó, ne cataj síi cu'naj Juan:

—Ni'yaj roj soj ei. Ase vaa matzinj caví' rihaan Diose vaa síi nihánj á —taj síi cu'naj Juan a.

³⁷ Dan me se cuno roj síi tucu'yón se-nana Juan nana ca'mii so', ne canoco' roj so' man Jesucristó a. ³⁸ Gaa ne canicaj Jesucristó, ne quene'en so' se vaa canoco' roj so' man so', ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Vaa se achiin man roj soj na' —taj Jesucristó, xná'anj Jesucristó man roj so' a.

Gaa ne xná'anj roj so', cataj roj so':

—Me rej né so', rabbí —cataj roj so', xná'anj roj so' man Jesucristó, ne nana “rabbí” yo' taj “maestró” a.

³⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Ca'anj ní', ne quene'en soj á —taj Jesucristó a.

Che'é dan me ca'anj roj so', ne quene'en roj so' rej ne Jesucristó, ne cunuú roj so' tucua' so' cunu' güii yo' a. Dan me se aga' ca'anj rej anoco' güii me orá ca'mii roj so' ga Jesucristó a.

⁴⁰ Dan me se yo'o tuvi' roj síi cuno nana ca'mii síi cu'naj Juan ne canoco' man Jesucristó ro', me síi cu'naj Andrés, ne tinúú síi cu'naj Simón Pedró me uún so' a. ⁴¹ Asino yaan nari' síi cu'naj Andrés man tinúú so' síi cu'naj Simón, ne cataj so' rihaan tinúú so':

—Nari' núj man Mesías ei —taj so' rihaan tinúú so' a. Ne nana “Mesías” taj “síi ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun” a.

⁴² Ne ca'anj nicaj so' man tinúú so' rihaan Jesucristó, gaa ne ni'yaj uxrá Jesucristó man síi cu'naj Simón yo', ne cataj so':

—Síi cu'naj Simón mé so', ne ta'nii síi cu'naj Juan mé so' á. Tzaj ne ndaa yaj, ne Cefas cu'naj so' á —taj Jesucristó rihaan so' a. Ne nana “Cefas” ro', xna'anj hebreo me yo', ne 'o cuyaan vaa yo' ga nana “Pedró”, ne taj yo' se vaa ase vaa 'o yuvej vaa síi cu'naj Pedró, ne sca' nimán so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa canacúun Jesucristó man síi cu'naj Felipé do', man síi cu'naj Natanael do', se vaa canoco' roj so' man so' a

⁴³ Dan me se yo'ó güii uún me rá Jesucristó cavij so' ca'anj so' estadó Galilea, ne nari' Jesucristó man síi cu'naj Felipé, ne dan me se cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Canoco' so' manj, ca'anj ní' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴⁴ Ne Felipé ro', me síi ne chuman' Betsaida, ne Betsaida me chiháan síi cu'naj Andrés do', síi cu'naj Pedró do', uún a. ⁴⁵ Veé dan, ne nari' síi cu'naj Felipé yo' man síi cu'naj Natanael, ne cataj so':

—Aj nari' núj man síi ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun, ne dan me se síi ca'mii Moisés che'é gaa cuchruj so' se-tucuanj so' me so', ne nij síi nata' se-nana Diose gaa naá ro', nata' uún nij so' che'é so' nanj adonj. Ne dan me se Jesús ta'níi síi cu'naj José, síi ne chuman' Nazaret me so' ei —taj Felipé rihaan Natanael yo' a.

⁴⁶ Ne cataj Natanael yo':

—Taj vaj síi sa' avii chuman' Nazaret ma' —taj Natanael yo' a.

Ne cataj Felipé:

—Ca'anj ní', quene'én so' man so', sese me rá so' á —taj Felipé rihaan so' a.

⁴⁷ Veé dan, ne quene'en Jesucristó se vaa ca'na' Natanael rihaan so', ne ca'mii so' 'o nana che'é Natanael, cataj so':

—Nij'yaj soj ei. Ya sij israelitá me síi 'na' cuano ei. Nica a'mii so', ne a'mii so' nana tiha' yu'unj ma' —taj Jesucristó ni'yaj so' man Natanael yo' a.

⁴⁸ Gaa ne xná'anj Natanael yo' man Jesucristó, cataj so':

—Asa' a'vee ne'én so' manj ga —taj so', xná'anj so' man Jesucristó a.

Ne cataj Jesucristó:

—Asij ataa ca'mii Felipé rihaan so' do', asij cayáan so' tacóo chruun man chruj higó raá do', ne aj quene'én 'unj mán so' ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴⁹ Gaa ne cataj Natanael:

—Ta'nij Diose mé so', maestro. Sij nicaj suun rey uun chij rihaan ní' sij israelitá mé so' á —taj Natanael a.

⁵⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so':

—Che'é se cataj 'unj rihaan so' se vaa quene'én 'unj mán so' gaa cayáan so' tacóo chruun man chruj higó ro', maan che'é dan amán rá so' ni'yaj so' manj na'. Tzaj ne quene'én so' que'ee doj rasuun nocoo doj uún a á. ⁵¹ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj cuano se vaa quene'en soj naxra' rej xta', ne quene'en soj man nij se-mozó Diose, ne cavij nij so' xta', ne nanij uún nij so' rihaan 'unj sij ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvij adonj —taj Jesucristó rihaan taran' nij so' a.

2

Nana nihánj taj xna'anj se vaa naqui'yaj Jesucristó na vinó man na uun gaa canuú cha'anj nara'ga chuman' Caná a

¹ Cachén yavij güii, gaa ne canuú cha'anj nara'ga chuman' Caná chuman' naj estadó Galilea, ne ca'anj nii Jesucristó cha'anj yo' a. ² Dan me se nacúun nii man Jesucristó do', man nij síi tucu'yón se-nana so' do', ca'na' nij so' cha'anj yo' a. ³ Veé dan, ne navij na vinó man nij síi navij rá cha'anj yo', ne che'é dan cataj nii Jesucristó rihaan Jesucristó a:

—Taj vaj na vinó rihaan nij síi navij rá cha'anj ma' —taj no' a.

⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nii so' a:

—Taj che'é ca'mii so' danj rihanj ma'. Ni'yaj so', ne ataa quisij güii qui'yáj suun sa' nocoo á —taj so' no nii so' a.

⁵ Gaa ne cataj xna'anj nii Jesucristó rihaan nij mozó a:

—Cuno nij soj nu' se vaa cataj xna'anj ta'nij rihaan soj, ne qui'yaj soj nu' se vaa cataj so' á —taj no' rihaan nij mozó a.

⁶ Veé dan, ne ne vatan' xruj yahij xij a. Xruj nicaj ca'anj chihaa litró na me xruj yo', ne xruj araa nij yuvii israelitá na rásuun nij so' na'ya' nij so' ndaa vaa taj se-tucuanj Moisés me xruj yo' a. ⁷ Ne ca'ne' Jesucristó suun rihaan nij mozó, cataj so':

—Caraa soj na rque nij xruj yahij yo' á —taj so' rihaan nij mozó yo' a.

Gaa ne caraa nij mozó na, ne yo'q caraa ndaa tu'va xruj yo', qui'yaj nij so' a. ⁸ Gaa ne cataj xna'anj uún Jesucristó rihaan nij mozó yo', cataj so':

—Yaj ro', quirii soj doj na nuu rque xruj, ne ca'anj nicaj soj na yo' rihaan síi uun chij rihaan nij mozó anicaj co'oo rihaan nij yuvii á —taj Jesucristó a. Ne danj qui'yaj nij so' a.

⁹ Veé dan, ne síi uun chij rihaan nij mozó anicaj co'oo rihaan yuvii me se co'lo so' doj tzin' na yo', tzaj ne nuveé na uun me yo' a ma'. Nu' guun na yo' na vinó nanj adonj. Ne ne quene'en so' me rej cavii na vinó yo' a ma'. 'Q se maan inanj nij mozó quirii na yo' rque xruj ro', orún' nij so' me síi quene'en me rej cavii na yo' a. Veé dan, ne nacúún síi uun chij yo' man síi nara'aa ca'na' síi nara'aa rihaan so', ¹⁰ ne cataj so':

—Tucuáan 'yaj ní' ro', me se nanj vaa yo' nanj á. Asino yaan go' ní' na vinó sa' doj co'q nij síi tihaj 'na' cha'anj, gaa ne ndaa quisij guun xno yuvii asuun, gaa ne go' ní' na vinó nij doj co'q nij so' a. Tzaj ne so' me se ino qui'yáa so' chuguanj. Dan me se ndaa yaj quirii so' na vinó sa' doj yo' asanj —taj síi uun chij yo' rihaan síi nara'aa yo' a.

¹¹ Nihánj me se guun che'e Jesucristó qui'yaj Jesucristó suun sa' nocoo, ne nu' nihánj me se vaa qui'yaj so' chuman' Caná chuman' naj estadó Galilea a. Che'é dan xcaj nij yuvii cuentá se vaa sij sa' uxrá me so', qui'yaj so', ne cuchumán rá nij síi tucu'yón se-nana so' ni'yaj nij so' man so' a.

¹² Gaa quisij canuú cha'anj nara'aa yo', gaa ne ca'anj Jesucristó do', nii so' do', nij tinúú so' do', nij síi tucu'yón se-nana so' do', chuman' Capernaum, ne doj güii cayáan nij so' chuman' yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó gaa quirii so' man síi chi'ii rá nuvii nocoo a

¹³ Dan me se ataa doj quisij cha'anj pascuá cha'anj navij rá nij yuvii israelitá, gaa ne cavii Jesucristó ca'anj so' chuman' Jerusalén a. ¹⁴ Gaa ne rá nuvii nocoo ro', naj 'o' yu'vee nocoo 'yaj nij yuvii israelitá, ne maan dan man nij so' tu'vej nij so' scúj do', matzinj do', cha'aan do' a. Ne vaa síi ne rihaan chruun mesá, ne síi natuná sa'anj che'é yuvii atúj rque nuvii me nij so' a.

¹⁵ Gaa ne nicaj Jesucristó ne', qui'yaj so' cuartá, go' so' man nij síi tu'vej xcuu do', man nij síi natuná sa'anj do', ne quirii so' xe' man taran' nij so' a. Ne rano so' man nij scúj do', man nij matzinj do', quirii so' xe' a. Ne ticha'nuu so' se-sa'anj síi natuná sa'anj rihaan yo'óo, ne tinaxu' so' nij chruun mesá a.

¹⁶ Gaa ne cataj so' rihaan nij síi tu'vej cha'aan a:

—Quirii soj rasuun nihánj xe' cuaj ei. Se guun qui'yaj soj yu'vee tucua Réj ma' —taj so' rihaan nij síi tu'vej cha'aan man rá nuvii yo' a.

¹⁷ Gaa ne ninuj rá nij sí tucu'yón se-nanā Jesucristó se vaa nó nanā nihánj rihaan danj Dioso a: “Che'é se 'ee ndo'o raj ve' tucua' so', che'é dan ca'née nimanj qui'yaj sunj che'é yo' a”. Yo' me nanā nó rihaan danj Dioso a.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa ca'mii Jesucristó che'é güii cunuü i'na' uún so' a

¹⁸ Quene'en nij sí uun chij rihaan nij yuviü israelitá se vaa qui'yaj Jesucristó rá nuví yo', gaa ne che'é dan cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Ne nó xcúún so' quirii so' man sí tu'vej xcuu man rá nuví nocoo, rá núj ma'. Maan se qui'yáá so' 'o suun sa' nocoo quene'en núj, gaa ne guun ya rá núj se vaa no xcúún so' qui'yáá so' danj ei —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹⁹ Ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Tiri' soj man nuví nihánj, ne rque va'núj güii, ne cunuü sa' uún nuví nihánj, qui'yáj ei —taj Jesucristó a.

²⁰ Che'é dan cataj nij sí uun chij yo' rihaan Jesucristó a:

—Vij chíhaa vatan' ya yo' qui'yaj suun nij sí cune' nuví nihánj, tzaj ne asa' ca'vee naqui'yaj sa' so' nuví nihánj rque va'núj güii, rá so' ga —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

²¹ Tzaj ne ne ca'mii Jesucristó che'é maan nuví nocoo yo' ma'. Maan se ca'mii so' che'é ma'an yan cunuü i'na' uún so' rque va'núj güii a. ²² Che'é dan, gaa quisij cavi' so' ne cunuü i'na' uún so', gaa ne nanuj rá nij sí tucu'yón se-nanā so' nanā nihánj nanā aj ca'mii so', ne cuchumán rá nij so' nanā no rihaan danj Dioso nanā taj xna'anj daj quiran' sí ca'nej Dioso tinanii man yuviü rihaan sayuun, ne cuchumán rá nij so' nanā ca'mii ma'an Jesucristó uún a.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa ne'en Jesucristó daj vaa nimán yuviü a

²³ Dan me se nu' nihánj qui'yaj Jesucristó chuman' Jerusalén gaa canuü cha'anj pascua', ne che'é dan que'ee ndo'o nij yuviü cuchumán rá se vaa sij ca'née Dioso me so' a. 'O se quene'en nij yuviü nij suun sa' nocoo qui'yaj suun so' a. ²⁴ Tzaj ne ma'an Jesucristó, ne gaa nucuj rá so' man nij yuviü yo' ma'. 'O se so' me sí ne'en cunudanj, ²⁵ ne ne cachjin yo'o sí cataj xna'anj rihaan Jesucristó daj vaa nimán yuviü ma'. 'O se ma'an so' me sí quene'en daj vaa nimán nu' nij yuviü adonj.

3

Nanā nihánj taj xna'anj daj ca'mii Jesucristó ga sí cu'naj Nicodemo a

¹ Dan me se vaa yo'o sí fariseo cu'naj Nicodemo, ne sí uun chij rihaan nij yuviü israelitá me so' a. ² Dan me se rej nij ca'na' so' rihaan Jesucristó, ne cataj so':

—Ne'en núj se vaa sij ca'née Dioso tucu'yón man yuviü mé so', maestro. 'O se sese nuvi' Dioso racuj man so', ne ne guun nucuaá so' qui'yáá so' ndaa vaa 'yáá so' nihánj cuano asuun ma' —taj so' rihaan Jesucristó a.

³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan so' cuano se vaa sí se ca'ngaa naca uún ro', daj chíhaa mój se guun nucuj so' quene'en so' man Dioso asa' guun chij Dioso rihaan chumii nihánj a ma' —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴ Dan me se xna'anj sí cu'naj Nicodemo man Jesucristó, cataj so':

—Asa' ca'vee ca'ngaa uún 'o síi aj cachij ga. Ca'vee xa' catuu uún so' rque nii so' ne ca'ngaa naca uún so' gaá a na' —taj Nicodemo, xná'anj so' man Jesucristó a.

⁵ Gaa ne cataj uún Jesucristó:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa sese se ca'ngaa yo'o so' qui'yaj na ne qui'yaj Nimán Diose, ne se guun nucuaj so' catuu so' rihaan Diose asa' guun chij Diose rihaan chumiij nihánj ma'. ⁶ 'O se sese nanj yuviij qui'yaj ca'ngaa ní', ne nanj yuviij man rihaan chumiij nihánj me ní', tzaj ne sese ca'ngaa ní' qui'yaj Nimán Diose, ne ase vaa sa' Nimán Diose ro', danj gaa sa' nimán ní' nanj adonj. ⁷ Se caráya'anj tihá' so' se vaa cataj 'unj rihaan so' ma'. 'O se no xcúún nij soj ca'ngaa ya uún nij soj adonj. ⁸ Dan me se xcaj so' cuentá ni'yaj so' nana a. Avii nana yo', ne cayuj 'yaj yo', tzaj ne ne ne'én so' me rej avii yo' 'na' yo', ne ne ne'én so' me rej ca'anj yo' ma'. Ne ase vaa nana ro', danj vaa Nimán Diose, ne dan me se sese cunuu sa' nimán yo'o so' qui'yaj Nimán Diose, ne taj ne'én' asa' ca'vee cunuu sa' nimán so' qui'yaj Nimán Diose ma' —taj Jesucristó rihaan síi cu'naj Nicodemo yo' a.

⁹ Veé dan, ne xná'anj síi cu'naj Nicodemo, cataj so':

—Asa' ca'vee qui'yaj yuviij danj ga —taj so', xná'anj so' a.

¹⁰ Gaa ne xná'anj uún Jesucristó man so', cataj Jesucristó:

—'O se me che'é sij uun chij sij tucu'yón se-nana Diose rihaan nij yuviij israelitá mé so', tzaj ne ne ne'én so' nana nihánj nana cataj 'unj rihaan so' ga. ¹¹ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa xa' níj, tzaj ne che'é inanj se vaa ne'én núj a'mii núj ne che'é se vaa quene'en núj nata' núj adonj. Tzaj ne ne amán rá nij soj nana a'mii núj ma'. ¹² Dan me se nanj che'é rasuun man rihaan chumiij nihánj cataj xna'anj 'unj rihaan soj, tzaj ne ne cuchuman rá soj ma'. Asa' ca'vee cuchuman rá soj sese cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é rasuun man rej xta' ga. ¹³ 'O se taj vaj síi cavii rej xta' nanij rihaan yo'óo cataj xna'anj rihaan soj daj vaa nij rasuun man rej xta' ma'. Maan orún' 'unj sij ca'néé Diose nıcaj yu'unj man yuviij ro', me síi 'na' rej xta' nanij rihaan yo'óo nihánj, ne che'é dan ma'anj me síi guun nucuaj cataj xna'anj rihaan soj che'é rej xta' adonj. ¹⁴ Dan me se ase vaa tacavii síi cu'naj Moisés xcuáa aga' raá chruun rej tacaan ro', danj qui'yaj nii manj sij ca'néé Diose nıcaj yu'unj man yuviij, ne tacavii nii manj raá 'o chruun, ¹⁵ ne ndaa sj, gaa ne taran' nij síi cuchuman rá ni'yaj manj ro', cayáan nij so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan síi cu'naj Nicodemo a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é ca'na' Jesucristó rihaan chumiij nihánj a

¹⁶ Dan me se 'eé uxrá rá Diose ni'yaj Diose man ní' sij man rihaan chumiij nihánj, ne nda' se orún' ta'níi Diose, tzaj ne rqué uun Diose ta'níi so' yo', ca'na' ta'níi so' rihaan chumiij nihánj, ne cataj Diose se vaa nij yuviij amán rá ni'yaj man ta'níi so' ro', se cavi' nij so' daj chihaa mj ma'. Tananj cane nij so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj. ¹⁷ 'O se ne ca'nej Diose ta'níi so' che'é rej cutá' ta'níi so' cacun' xráa nij yuviij man rihaan chumiij nihánj ma'. Tananj ca'néé Diose man ta'níi so' rihaan chumiij nihánj che'é rej tinanii ta'níi so' man nij yuviij rihaan chrej chi'ij uun chij nimán nij so' adonj. ¹⁸ Ní' sij amán rá ni'yaj man ta'níi Diose me se taj vaj sayuun quirán' ní' ma'. Tzaj ne síi ne amán rá ni'yaj man so' ro', aj cataj Diose se vaa ya quirán' so' sayuun nanj á. Che'é se ne cuchuman ya rá so' ni'yaj so' orún' ya ta'níi Diose ro', che'é dan quirán' ya so' sayuun adonj.

¹⁹ Dan me se nihánj me cacun' tumé nij sí quiran' sayuun yo' a. 'Q se aj ca'na' Jesucristó rihaan chumiñ nihánj, ne ase vaa 'o ya'an chuguun vaa so', tzaj ne caran' inanñ rá nij sí man rihaan chumiñ nihánj cachee nij so' rej rmi', ne ne ca'vej rá nij so' quinichrun' nij so' rihaan ya'an chuguun yo' a. 'Q se chi'ii ndo'o vaa se qui'yaj nij so' adonj. ²⁰ Dan me se nu' yuviñ 'yaj se chi'ii ro', taj ri'yunñ nij so' ni'yaj nij so' ya'an chuguun yo', ne ne 'na' nij so' rihaan ya'an chuguun yo' ma'. 'Q se na'vej rá nij so' curuvi' se vaa 'yaj nij so' ma'. ²¹ Tzaj ne nij sí me rá canoco' nana ya ro', 'na' nij so' rihaan ya'an chuguun yo', ne dan me se gaa 'yaj nij so' danj, ne ruvi' se vaa 'yaj nij so', ne sí noco' man Diose me nij so', ne Diose racuñ man nij so' nu' se vaa 'yaj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sij sa' doj rihaan sí cu'naj Juan me Jesucristó, taj ma'an Juan yo' a

²² Dan me se gaa quisij nu' se vaa qui'yaj Jesucristó chuman' Jerusalén, gaa ne curihanñ Jesucristó do', nij sí tucu'yón se-nana so' do', chuman' Jerusalén, ne ca'anñ nij so' ne nij so' chuman' le'ej nii naj estadó Judea, ne veé dan vaj nij so' cuta' ne nij so' man yuviñ do' a. ²³ Ne sí cu'naj Juan ro', ne chuman' cu'naj Enón, ne uta' ne so' man yuviñ uún a. 'Q se nichrun' naj chuman' Enón ga chuman' Salim, ne man uxrá na cata' ne yuviñ rej yo', ne ca'na' uxrá yuviñ, ne ata' ne nij yuviñ adonj. ²⁴ 'Q se ataa doj caxriñ nii taga' man sí cu'naj Juan yo' gaa ei. ²⁵ Veé dan, ne guun che'e nij sí tucu'yón se-nana Juan ca'mii cunu' nij so' ga 'o sí uun chij rihaan nij yuviñ israelitá che'é nana cataj xna'anñ sí cu'naj Moisés, se vaa daj qui'yaj yuviñ na'ya' yuviñ, gaa ne ca'vee guun niha' rá Diose ni'yaj Diose man nij so' a. ²⁶ Veé dan, ne cuchi' nij sí tucu'yón se-nana Juan rihaan ma'an Juan, ne cataj nij so':

—Síi chéé ga so' gaa vaj ní' rej rnej tu'va chráa cu'naj Jordán ro', síi natá' so' che'é ro', uta' ne so' man yuviñ cuang, ne 'anj taran' nij yuviñ rej vaj so', maestro —taj nij sí tucu'yón se-nana Juan rihaan Juan a.

²⁷ Gaa ne cataj Juan:

—A 'o yuviñ na'vee canoco' daj chihaa mñ man so', sese nuveé Diose me sí ca'vej rá ma'. ²⁸ 'Q se aj cuno ma'an soj nana cataj xna'anñ 'unñ rihaan soj se vaa nuveé sij ca'néé Diose tinaniñ man yuviñ rihaan sayuun mej a. Maan se 'unñ me sí ca'néé Diose ca'na' asino yaan rihaan sí tinaniñ man yuviñ rihaan sayuun ei. ²⁹ Ase vaa sí xcaj man chana ne nara'aa ro', vaa so', ne ase vaa tuvi' sí nara'aa ro', danñ vaa 'unñ, ne nicún' 'unñ no' 'unñ se vaa a'mii so', ne uun niha' uxrá raj, 'yaj nana a'mii sí nara'aa, ne che'é dan me uun niha' uxrá raj adonj. ³⁰ 'Q se no xcúun so' guun chij so' doj, ne 'unñ me se no xcúnj gunj sí nica' doj rihaan so' adonj —taj sí cu'naj Juan yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúun ní' cuchuman rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó a

³¹ Síi nanij rihaan chumiñ nihánj ro', so' me sí uun chij rihaan cunudanñ rasuun adonj. Nij sí man rihaan chumiñ nihánj, tzaj ne che'é inanñ rasuun man rihaan chumiñ nihánj a'mii nij so', ne taj vaj yo'ó rasuun ne'en nij so' ma'. Tzaj ne síi nanij rej xtá' ro', ³² so' me sí a'mii che'é se vaa quene'en so' rej xtá' do', che'é nana cuno so' rej xtá' do', ne taj vaj síi amán rá uno se-nana so' ma'. ³³ Tzaj ne sí amán rá se-nana so' ro', so' me síi taj se vaa nana ya me se-nana Diose adonj. ³⁴ Síi ca'néé Diose man ro', me sí a'mii se-nana Diose á. 'Q se rqué ndo'o Diose Nimán Diose rihaan so' adonj. ³⁵ 'Ee rá Rej so' man so', che'é yan ta'nij Rej so' me so', ne rqué Rej so' cunudanñ rasuun man so', che'é

rej guun chij so' rihaan cunudanj nij rasuun yo' adonj. ³⁶ Sí amán rá ni'yaj man ta'nú Diosē ro', so' me sí ve'é cayáan gā Diosē nu' cavii nu' ca'anj, tzaj ne sí na'vej rá cunō rihaan ta'nú Diosē ro', daj chihāa mij se cayáan so' gā Diosē ma'. Tananj yo'o ca'maan rá Diosē ni'yaj Diosē man so', ne yo'o quirān' so' sayuun, qui'yaj Diosē adonj.

4

Nanā nihánj taj xna'anj che'é nanā ca'mii Jesucristó gā 'o chana samaritana
a

¹ Dan me se xcaj Jesucristó cuentá se vaa cuchi' nanā rihaan nij sí fariseo se vaa doj ā vaa nij sí tucu'yón se-nānā Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nānā Juan, ne nocōo doj nij yuviī cata' ne qui'yaj Jesucristó rihaan nij yuviī cata' ne qui'yaj Juan a. ² Tzaj ne nuveé ma'an Jesucristó me sí cuta' ne man nij yuviī ma'. Maan nij sí tucu'yón se-nānā so' cuta' ne man nij yuviī a. ³ Dan me se xcaj Jesucristó cuentá se vaa cuchi' nanā yo' rihaan nij sí fariseo, gāa ne cavii so' estadó Judea ca'anj so' estadó Galilea a. ⁴ 'O se ya cachēn so' estadó Samaria yo', ⁵ ne cuchi' so' tu'va yo'o chuman' naj estadó Samaria, ne Sicar cu'naj chuman' yo' a. Dan me se nichrun' naj chuman' yo' tu'va yo'óo rqué sí cu'naj Jacob rihaan ta'nú so' sí cu'naj José gāa naá, ⁶ ne tu'va chuman' yo' nuū yo'o na yu'uj qui'yaj sí cu'naj Jacob gāa naá a. Dan me se xe' man Jesucristó che'é yan cachéé uxrá so' ca'na' so' chuman' yo', ne che'é dan ca'anj canē so' tu'va na yu'uj yo', ne caxuj me yo' a.

⁷ Dan me se ca'na' 'o chana samaritana na yu'uj quirii no' na, ne cataj Jesucristó rihaan chana yo' a:

—Qui'yáa so' se ndo'o, ne rquē so' doj na co'oj ruguānj —taj Jesucristó no chana yo' a.

⁸ Ne taj vaj nij sí tucu'yón se-nānā Jesucristó nicun' gā so' gāa ma'. 'O se ca'anj nij so' chuman' quiraan nij so' se chá a.

⁹ Veé dan, ne cataj chana samaritana yo' rihaan Jesucristó a:

—Me che'é cachíin so' na rihanj, co'o so', ne ni'yaj so', ne sij israelitá mé so', ne chana samaritana mej gā —taj chana yo', xna'anj no' man Jesucristó a.

'O se ne a'mii sa' nij sí israelitá gā nij sí samaritano ma'.

¹⁰ Gāa ne cataj Jesucristó rihaan no' a:

—Sese xcaj so' cuentá che'é se luj qui'yaj Diosē che'é so' ne sese quene'én so' me sí achíin na mán so' cuano, ne cachíin so' na 'yaj vaa i'na' yuviī man so' co'o so', ne rquē so' na yo' co'o so' saj adonj —taj Jesucristó no chana yo' a.

¹¹ Gāa ne cataj chana rihaan Jesucristó a:

—Tzaj ne taj vaj sihuu rihaan so' quirii so' na nihánj ma'. Ne cunuū ndo'o nuū na rá yu'uj nihánj, señor. Me rej quirii so' na 'yaj vaa i'na' yuviī rquē so' co'oj gā. ¹² Dan me se xii ní' sí cu'naj Jacob ro', so' me sí co'o na nuū na yu'uj nihánj, ne veé dan me co'o ta'nú so' do', daán so' xcuu do', ne rquē so' na nihánj co'o núj a. Ne sij sa' doj rihaan so' mé so', rá so' na' —taj chana yo' rihaan Jesucristó a.

¹³ Gāa ne cataj Jesucristó rihaan no':

—Cunudanj nij sí co'o na nuū rá yu'uj nihánj ro', canacōo uún nij so' na vaa güi, ne ca'na' uún nij so' quirii nij so' doj na ā adonj. ¹⁴ Tzaj ne sí co'o na rquē 'unj nihánj me se daj chihāa mij se canacōo uún so' na yo' ā ma'. Ase vaa rej ve'é uxrá avii na ro', danj gāa nimán so', ne cunuū uxrá se luj nimán

so', ne gaa i'na' so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj na rquej adonj —taj Jesucristó rihaan chana yo' a.

15 Ne cataj chana rihaan so':

—Rque so' doj na yo' co'oj, señor. Ne se canacoó 'unj na, ne se ca'na' uún 'unj quirij na nihánj a ma' —taj chana rihaan Jesucristó a.

16 Ne cataj Jesucristó rihaan no' a:

—Ca'anj nacunj so' man nica so', ne ca'na' so' nihánj á —taj so' rihaan no' a.

17 Ne cataj chana rihaan so':

—Taj vaj nica ma' —taj chana yo' a.

Ne cataj Jesucristó rihaan no' a:

—Cunaj uxrá ca'mii so', cataj so' se vaa taj vaj nica so' ei. 18 'O se asij rque me se quisij ya 'un' snó'o xcaj so', tzaj ne tanáj so' man nij so', ne yaj nihánj me se nica so' man 'o so', tzaj ne nuveé nica so' me so' ma'. Che'é dan ya uxrá ca'mii so' ei —taj Jesucristó no chana yo' a.

19 Ne cataj chana rihaan so':

—Cuanó nihánj xcaj 'unj cuentá se vaa sij nata' se-nana Diose mé so', señor.

20 Dan me se xii núj ro', quina'vij nij so' xraá quij nihánj, tzaj ne soj sij israelitá taj se vaa orún' chuman' Jerusalén me rej no xcuún ní' na'vij ní' rihaan Diose, taj soj adonj —taj chana yo' rihaan Jesucristó a.

21 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan chana a:

—Cuchuman rá so' nana nihánj nana cataj xna'anj 'unj rihaan so', nocoj. Dan me se vaa güii, ne se cavii nij soj raá quij nihánj do', se ca'anj nij soj chuman' Jerusalén do', na'vij soj rihaan Rej ní' Diose ma'. 22 Dan me se ne ne'en nij soj man sí na'vij soj rihaan ma'. Tzaj ne xa' núj sij israelitá, tzaj ne ne'en núj soj man sí na'vij núj rihaan a. 'O se núj sij israelitá me nij sí qui'yaj quinanij yuvij rihaan sayuun a. 23 Tzaj ne vaa güii, ne nij sí na'vij sa' rihaan Rej ní' Diose ro', guun inanj rá nij so' na'vij nij so' rihaan Diose, ne me rej ma'an vaj nij so' na'vij ya nij so' rihaan Diose nanj adonj. Ne cuano nihánj me aj guun che'e yuvij qui'yaj yuvij danj adonj. 'O se me ndo'o rá Rej ní' Diose na'vij ya yuvij rihaan so' ei. 24 Dan me se me ma'an rej vaj ní' nicun' Diose, ne che'é dan ní' sij na'vij rihaan Diose ro', me ma'an rej man ní', ne no xcuún ní' guun niha' rá ní' na'vij ya ní' rihaan so' adonj —taj Jesucristó rihaan chana yo' a.

25 Gaa ne cataj chana rihaan Jesucristó a:

—Ne'én 'unj se vaa vaa güii, ne ca'na' sí ca'nej Diose tinanii man ní' rihaan sayuun, ne asa' ca'na' so', ne cataj xna'anj ma'an so' che'é cunudanj rasuun rihaan ní' nanj á —taj chana rihaan Jesucristó a.

26 Gaa ne canicaj Jesucristó cataj Jesucristó rihaan no', ne:

—'Unj sij a'mii rihaan so' cuano nihánj ro', me sí ca'née Diose adonj —taj Jesucristó rihaan chana yo' a.

27 Veé dan, ne nu' 'na' nique nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó, ne caráya'anj nij so' se vaa ca'mii Jesucristó ga chana yo' a. Tzaj ne a 'o nij so' ne xna'anj man so' daj qui'yaj so' do', me che'é ca'mii so' ga chana yo' do' a ma'. 28 Gaa ne tanáj chana se-sihuú chana, ne cavii chana quinan' chana chuman', gaa ne cataj chana rihaan nij yuvij man chuman' a:

29 —Ca'anj ní', ne quene'en soj 'o snó'o sí cataj xna'anj rihanj che'é nu' se vaa qui'yaj gaa rque á. Nuveé sij ca'née Diose tinanii man ní' rihaan sayuun me so', rá soj na' —taj chana rihaan nij snó'o man chuman' yo' a.

³⁰ Gaa ne curihanj nij so' chuman', ne ca'na' nij so' rihaan Jesucristó a.

³¹ Dan me se gaa ca'mii chana ga nij síi man chuman' yo', ne guun che'e nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rquee nij so' chraa man Jesucristó, cataj nij so':

—Cha so' doj chraa, maestro —taj nij so' a.

³² Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Vaa se chá rihanj, tzaj ne ne ne'en soj ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

³³ Gaa ne xna'anj nij so' man tuvi' nij so', cataj nij so':

—Vaa síi ca'na' rque se chá so', rá soj na' —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

³⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Sese 'yáa 'unj ndaa vaa me rá síi ca'née manj qui'yáj, ne sese navij quisij suun ca'ne' so' rihanj, ne ase vaa se chá vaa yo' rihanj adonj. Dan me se nuu xej nimanj gaa 'yaj sunj suun yo' ei. ³⁵ Se guun cataj soj se vaa cachēn yo'ó ca'anj yavii, gaa ne quirii ní' naa, cataj soj ma'. Maan se cuano nihánj cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa naxcaj soj rihaan soj, ni'yaj soj nij yuvii, se vaa ase vaa naa 'núu trigó vaa nij yuvii, ne catzii ndo'ó vaa naa 'núu trigó yo', cachij yo', ne cuano nihánj me se no xcuún ní' quirii ní' 'núu trigó yo' adonj. Dan me se aj guun che'e ³⁶ Diose naru'vee Diose rihaan nij síi rii naa yo', ne naqui'yaj chre' ndo'ó nij so' man nij síi cayáan ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ne rej rihāan guun niha' rá síi cunō naa ga síi rii naa adonj. ³⁷ 'O se ya uxrá vaa nana nihánj se vaa ino vaa síi cunō naa ga síi rii naa, ³⁸ ne aj ca'née 'unj man soj quirii soj naa rej ne qui'yaj suun soj ma'. Yo'ó yuvii me nij síi qui'yaj suun naa yo' gaa rque, ne catúj soj qui'yaj suun soj ga nij so' adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

³⁹ Dan me se che'é se nata' chana yo' rihaan nij yuvii samaritana man chuman' yo' se vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan no' nu' se vaa qui'yaj no' gaa rque ro', che'é dan me cuchumán rá que'ee nij yuvii man chuman' yo' ni'yaj nij yuvii man Jesucristó a. ⁴⁰ Dan me se cuchí' nij síi man chuman' yo' rihaan Jesucristó, ne cachíin ni'yaj uxrá nij so' rihaan so' se vaa caran' so' doj tucua' nij so', ne che'é dan vij güii quínáj so' chuman' yo' a. ⁴¹ Ne guun rii doj nij síi cuchumán rá cuno se-nana Jesucristó a. ⁴² Ne nij yuvii amán rá ni'yaj man Jesucristó ro', cataj nij so' rihaan chana yo' a:

—Nuveé che'e doj nana natá' so' rihaan núj me cuchumán rá núj ni'yaj núj man so' ma'. Maan se cuno ma'an núj se-nana so', ne xcaj núj cuentá se vaa ya síi tñanii man yuvii man rihaan chumii nihánj rihaan sayuun me síi nihánj nanj adonj —taj nij so' rihaan chana yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' ta'nú' yo'ó síi nicaj suun, qui'yaj Jesucristó a

⁴³ Dan me se quisij vij güii caran' Jesucristó chuman' yo', gaa ne cavii so' ca'anj so' estadó Galilea a. ⁴⁴ Dan me se ma'an Jesucristó me síi cataj xna'anj se vaa nij síi man chiháan 'o síi a'mii natáj se-nana Diose me se ne aráj cochroj nij síi man ma'an dan rihaan so' ma'.

⁴⁵ Gaa ca'na' Jesucristó estadó Galilea, gaa ne ve'é uxrá ca'mii nij síi man estadó yo' che'é suun sa' nocoo qui'yaj so' cha'anj canuú chuman' Jerusalén a. 'O se ma'an nij so' ca'anj cha'anj yo' a.

⁴⁶ Dan me se ca'anj uún so' chuman' Caná chuman' naj estadó Galilea a. Chuman' yo' me chuman' naqui'yaj so' na vinó man na uun gaa rque a. Ne chuman' Capernaum ro', ne yo'ó síi nicaj suun rihaan rey a. Ne canó chi'ii

man ta'níi so' 'o snó'o cunii a. ⁴⁷ Dan me se cuchi' nana rihaan síi nicaj suun yo' se vaa cavii Jesucristó estadó Judea ca'na' Jesucristó estadó Galilea, gaa ne ca'anj so' cuchi' so' rihaan Jesucristó, ne cachíin ni'yaj uxrá so' rihaan Jesucristó se vaa ca'anj Jesucristó qui'yaj cono'ó Jesucristó man ta'níi so' a. Dan me se daj doj caví' ta'níi so', taj so' a. ⁴⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Sese se qui'yáj suun sa' nocoo quene'en soj, ne daj chihaa míj se cuchumán rá soj ni'yaj soj manj ma' —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁴⁹ Gaa ne cataj síi nicaj suun yo' rihaan Jesucristó a:

—Daj doj caví' ta'níj, nanj señor. Qui'yáá so' se ndo'o uxrá, ne ca'anj ní' doj ruguanj —taj so', cachíin ni'yaj so' rihaan Jesucristó a.

⁵⁰ Ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ca'vee ca'anj so' á. 'O se aj nahuun sa' ta'níi so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan so' a.

Gaa ne cuchumán rá snó'o yo' nana cataj xna'anj Jesucristó rihaan so', ne cavii so' ca'anj so' a.

⁵¹ Veé dan, ne tihaj nan' so' chrej, ne ca'anj caran' nij se-mozó so' man so', ne cataj xna'anj nij yo' rihaan so' se vaa aj nahuun sa' ta'níi so' nanj adonj.

⁵² Veé dan, ne xná'anj so' man nij mozó yo':

—Me orá me guun che'e ta'níj nahuun sa' yo' ga —cataj so' rihaan nij mozó yo' a.

Gaa ne cataj nij mozo yo' rihaan so':

—Quii aga' 'o me na'maân cachi' man xnii nanj á —taj nij mozó yo' rihaan so' a.

⁵³ Che'é dan me xcaj snó'o yo' cuentá se vaa maan orá cataj xna'anj Jesucristó rihaan so' se vaa nahuun sa' ta'níi so' ro', maan orá dan me nahuun sa' ya ta'níi so' a. Gaa ne cuchumán rá nij tucua so' se vaa sij ca'neé Diose me Jesucristó a. ⁵⁴ Dan me se quisíj vjij suun sa' nocoo qui'yaj Jesucristó gaa quisíj cavii so' estadó Judea ca'anj so' estadó Galilea a.

5

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o síi ninaj cunu' icó xnu' va'nuj yo', qui'yaj Jesucristó a

¹ Veé dan, ne canuú cha'anj navij rá nij síi israelitá, gaa ne cavii Jesucristó ca'anj so' chuman' Jerusalén a. ² Dan me se chuman' Jerusalén ro', vaa 'o na cu'naj Betesda xna'ánj a'mii nij síi israelitá a. Nichrun' naj na yo' ga ta'yaa atúj matzinj, ne vaa 'un' ve' ne nu' anicaj tu'va na yo' a. ³ Rá ve' yo' mán ndo'o síi ninaj do', síi tuchri do', síi rengo do', síi nuu chrúnj ra'a do' a. ⁴ Dan me se ndaa vaa orá nanij yo' se-mozó síi 'nij ra'a man ní' rá na yo', ne tanicaj so' na yo', taj nij yuvi yo' a. Ne gaa anicaj na yo', ne síi nanij asino yaan rque na ro', orún' so' güej naj guun chi'ij xráá, taj uún nij yuvi yo' a. ⁵ Ne naj yo' o snó'o tu'va na yo', ne sij icó xnu' va'nuj ya yo' ran' so' a. ⁶ Dan me se quene'en Jesucristó man so' se vaa naj so' rej yo', ne aj quene'en Jesucristó se vaa guun que'ee yo' ran' so', ne xná'anj Jesucristó man so', cataj Jesucristó a:

—Nahuun sa' so', rá so' na' —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁷ Ne cataj síi ran' yo' rihaan Jesucristó a:

—Nahuún 'unj raj, tzaj ne taj vaj tuví' 'unj síi tinanij mán 'unj rá na gaa anicaj na, man señor. Che'é dan me gaa 'anj 'unj tu'va na yo', ne guun yucuan' yo' so', ne asino so' atúj rque na rihanj nanj adonj —taj so' rihaan Jesucristó a.

⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so':

—Naxagaa so', ne naxcaj so' tuvée so', cachee so' á —taj Jesucristó rihaan so' a.

⁹ Gaa ne nu' nahuun sa' snó'o yo', ne naxcaj so' tuvée so', ne ca'anj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é no xcuún Jesucristó qui'yaj cono'ó so' man yuviü güii naránj rá nij yuviü israelitá a

Ne güii nahuun sa' snó'o yo' me güii naránj rá nij yuviü israelitá a. ¹⁰ Che'é dan me nij sí' uun chij rihaan nij yuviü israelitá me se cataj nij so' rihaan sí' nahuun sa' yo':

—Güii naránj rá ní' me nihánj á. Ne nó xcuún so' catá so' tuvée so' cuan' ma' —taj nij so' rihaan so' a.

¹¹ Gaa ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Tzaj ne sí' qui'yaj nahuun sa' 'unj ro', so' me sí' ca'ne' suun rihanj naxcaj 'unj tuvée 'unj ne cachee 'unj adonj —taj so' rihaan nij so' a.

¹² Gaa ne xná'anj nij so' man so', cataj nij so':

—Me sí' cataj rihaan so' naxcaj so' tuvée so' ne cachee so' ga —taj nij so' rihaan so' a.

¹³ Tzaj ne ne quene'en sí' nahuun sa' me sí' qui'yaj danj ma'. 'Q se gaa quisij nahuun sa' so', ne naxuun Jesucristó man ma'an so' cachén Jesucristó sca'nú' nij yuviü man anicaj ni'yaj man sí' nahuun sa' yo', ca'anj so' a. ¹⁴ Veé dan, ne nari' Jesucristó man sí' nahuun sa' yo' rá nuviü noco, ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ya nahuun sa' so' á. Tanáj so' chrej chi'ü á. Sese taj, ne canicaj uún chi'ü mán so', ne doj a quirán' so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan so' a.

¹⁵ Dan me se cavii snó'o yo', ne nata' so' rihaan nij sí' uun chij rihaan nij yuviü israelitá se vaa Jesucristó me sí' qui'yaj nahuun sa' so' a. ¹⁶ Che'é dan guun rá nij sí' uun chij yo' qui'yaj nij so' sayuun man Jesucristó, che'é se güii naránj rá nij so' me güii nahuun snó'o yo', qui'yaj Jesucristó a.

¹⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Réj me se ne anicun' so' ga suun ma'. Che'é dan yo'o 'yaj suun ma'anj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁸ Che'é dan doj a nano' nij so' daj qui'yaj nij so', gaa ne ca'vee cavii' Jesucristó a. 'Q se nuveé che'e inanj tinavij Jesucristó tucuaán noco' nij so' che'é güii naránj rá nij so' me guun rá nij so' cavii' Jesucristó ma'. 'Q se che'é se cataj so' se vaa Réj ma'an so' me Diose, che'é dan guun doj rá nij so' cavii' Jesucristó nanj adonj. Dan me se ase vaa Diose vaa ma'an so', taj so' a.

¹⁹ Che'é dan cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Dan me se cataj xna'anj yá yá 'unj rihaan soj a. Dan me se ase vaa xnii rihaan rej xnii ro', danj vaa 'unj sij ta'nij Diose nihánj rihaan Réj Diose, ne ne uun nucaáá 'unj 'yáá 'unj se vaa rii nimán ma'anj ma'. 'Q se inanj 'yáá 'unj ndaa vaa 'yaj Réj Diose ne'enj a. Ne ase vaa 'yaj guee so' ro', veé danj vaa guee 'yáá 'unj uún adonj. ²⁰ 'Q se 'ee ndo'o rá Réj Diose ni'yaj so' manj che'é se ta'nij so' mej, ne tihaan so' manj nu' se vaa 'yaj so' a. Ne suun sa' doj rihaan suun sa' qui'yá' quene'en soj cuano ro', tihaan so' manj a. Yo' me se doj a caraya'anj soj ni'yaj soj suun sa' yo' ei. ²¹ Dan me se ase vaa nuu i'na' uún nij sí' cavii' 'yaj Réj ro', danj qui'yáá 'unj uún adonj. Dan me se cunüu i'na' uún naj guun yuviü qui'yáá 'unj, sese guun rá 'unj cunüu i'na' uún nij so' adonj.

²² Dan me se ne a'ne' Réj Diose cacun' che'é a doj yuviü ma'. 'Q se aj ca'ne' so' suun rihanj sij ta'nij so' se vaa ca'ne' ma'anj cacun' che'é cunudanj yuviü,

²³ ne ase vaa aráj cochroj yuvií rihaan so' ro', danj gaa caraa cochroj yuvií rihanj adonj. Dan me se sí na'vej rá caraa cochroj rihanj sij ta'nij Diose me se so' me sí se guun rá caraa cochroj rihaan ndaa Réj Diose sí ca'née manj a.

²⁴ "Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa sí uno se-nanaj ne amán rá ni'yaj man sí ca'née manj ro', se cuta' Diose cacun' xráa so' ma'. Dan me se daj chíhaa mij se cavi' nu' so' ma'. Tananj gaa i'na' so' nu' cavii nu' ca'anj ga Diose adonj. ²⁵ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa vaa güii, ne nij sí man rihaan chumii nihánj nij sí cavi' vaa güii ro', ca'mij sij ta'nij Diose rihaan nij so', ne nu' nij sí cunó nana ca'mij ro', cunuu i'na' ya nimán nij so', ne cuano nihánj me güii a'mij rihaan nij so', sese me rá nij so' cunó nij so' adonj. ²⁶ 'O se ase vaa vaa i'na' ma'an Diose, ne vaa i'na' taran' nij rasuun 'yaj Diose ro', danj vaa vaa i'na' ma'anj sij ta'nij Diose uún, 'yaj Diose, ne cunuu i'na' yuvií, qui'yáa 'unj, ²⁷ ne 'unj me sí nicaj suun, ne ca'ne' 'unj cacun' che'é yuvií, che'é yan sí ca'née Diose nicaj yu'unj man yuvií mej adonj.

²⁸ "Se caráya'anj soj nana nihánj ma'. 'O se vaa güii cunó taran' nij sí cavi' naj rihaan santó se-nanaj, ²⁹ ne curihanj nij so' rque yo'óo nanj adonj. Dan me se, nij sí qui'yaj se sa' gaa vaa i'na' ro', curihanj nij so', ne cunuu i'na' uún nij so' cané nij so' ga Diose adonj. Tzaj ne nij sí qui'yaj se chí'ii ro', curihanj nij so', tzaj ne 'o quiran' ndo'o nij so' sayuun che'é cacun' tumé nij so' nanj adonj. ³⁰ Dan me se a' doj ne uun nucuaj ma'anj qui'yaj sunj a ma'. Maan se ase vaa taj xna'anj Réj Diose rihanj ro', veé danj vaa 'yáj gaa a'né' 'unj cacun' che'é nij yuvií, ne 'o nicá a'né' 'unj cacun' che'é nij yuvií nanj adonj. 'O se ne 'yáj inanj se me raj qui'yáj ma'. Tananj inanj se ataj xna'anj sí ca'née manj me se vaa 'yáj adonj.

³¹ "Sese orún' 'unj me sí cataj xna'anj rihaan soj daj sij mej, ne taj che'é cataj soj se vaa ya vaa se-nanaj ma'. ³² Tzaj ne vaa yo'ó sí cataj xna'anj daj sij mej, ne ne'éen 'unj se vaa so' me sí cataj xna'anj ya che'é 'unj ei.

³³ "Dan me se ca'née soj sí cuchi' rihaan sí cu'naj Juan che'é rej nari' nij so' se-nana sí cu'naj Juan, ne cataj xna'anj so' nana ya rihaan nij soj a. ³⁴ (Dan me se ca'vee se ca'mii ve'é yuvií che'ej ca'vee se se ca'mii ve'é yuvií che'ej, taj se 'yaj ma'. Maan se nanj taj 'unj rihaan soj che'é se me raj quiniánj soj rihaan sayuun nanj adonj.) ³⁵ Dan me se sí cu'naj Juan ro', ase vaa aga' ya'an vaa so', ne ase vaa ruvi' sa' rihaan yuvií gaa chuguun aga' ya'an yo' ro', danj vaa ruvi' sa' tucuán ya rihaan soj qui'yaj so' nanj adonj. Tzaj ne nij soj ro', guun rá soj cunó soj se-nana so' 'o orá nii, che'é se guun rá soj guun niha' rá soj, qui'yaj se-nana so', tzaj ne qui'yaj rma'an soj doj tzin', ne tanáj uún soj se-nana so' a.

³⁶ "Ne xa' 'unj nihánj, tzaj ne sa' doj vaa sí taj xna'anj che'é 'unj rihaan sí cu'naj Juan a. Dan me se vaa suun ca'ne' Réj rihanj se vaa ya quisij suun yo' qui'yáj, ne che'é dan me 'yaj suun 'unj nij suun yo' a. Che'é ma'an suun sa' yo' ca'vee xcaj soj cuentá se vaa sij ca'née Réj Diose mej adonj. ³⁷ Ne Réj sí ca'née manj ro', ma'an so' cataj xna'anj daj sij mej, tzaj ne taj se-nana so' cunó soj ma'. Ne ne ne'en soj daj vaa Réj ma'. ³⁸ Ne taj se-nana so' nayón nimán soj a ma'. Danj vaa soj, che'é yan ne cuchuman rá soj ni'yaj soj manj sij ca'née so' rihaan chumii nihánj man adonj. ³⁹ Dan me se nayaa uxrá soj danj Diose, che'é se me rá soj xcaj soj cuentá daj qui'yaj soj ne ca'vee cayáan soj ga Diose nu' cavii nu' ca'anj ei. Ne veé ma'an danj Diose ataj xna'anj che'é

'un̄j a. ⁴⁰ Tzaj ne na'vej rá soj ca'na' soj rihan̄j, yan ca'vee can̄e soj gā Diosē nu' cavii nu' ca'an̄j qui'yá ma'.

⁴¹ "Taj se 'yaj sese na'vej rá yuvii ca'mii yuvii nanā sa' che'ej ma'. ⁴² Tzaj ne ne'én 'un̄j daj vaa rá soj, se vaa ne niha' rá soj ni'yaj soj Diosē ma'. ⁴³ Dan me se ca'neé Réj man̄j ca'naj rihaan chumii nihán̄j ca'mij se-nanā Réj Diosē rihaan soj, tzaj ne ne aran' rá soj ca'mij rihaan soj ma'. Tzaj ne sese ca'na' me ma'an̄ yo'ó so' ca'mii so' nanā avii rāa ma'an̄ so', ne ve'é cun̄o soj se-nanā so' ei. ⁴⁴ Daj chih̄aa m̄j se guun nucuaj soj cuchuman̄ rá soj ni'yaj soj man̄j a ma'. 'O se me rá soj ve'é ca'mii nij tuvi' soj che'é soj, tzaj ne ne nanó rá soj daj qui'yaj soj, ne ve'é ca'mii Diosē che'é soj ma'. ⁴⁵ Se guun rá soj se vaa 'un̄j me sí cuta' cacun' xráa soj rihaan Réj Diosē ma'. Maan̄ se vaa sí cu'naj Moisés, ne nucuaj ndo'o rá soj man so' se vaa ca'vee cavii sa' soj rihaan Diosē qui'yaj so', tzaj ne ma'an̄ so' me sí cuta' cacun' xráa soj adon̄j. ⁴⁶ 'O se sese ya amán rá soj ni'yaj soj man sí cu'naj Moisés, ne cuchuman̄ rá uún soj ni'yaj soj man̄j, gaa ne ca'vee ei. 'O se so' me sí cachrón nanā rihaan yan̄j nanā taj xna'an̄j che'é 'un̄j adon̄j. ⁴⁷ Tzaj ne sese ne amán rá soj nanā cachrón so' rihaan yan̄j, gaa ne asa' ca'vee cuchuman̄ rá soj cun̄o soj se-nanāj gā —taj Jesucristó rihaan nij sí uun chij rihaan nij yuvii israelitá a.

6

Nanā nihán̄j taj xna'an̄j se vaa go' Jesucristó se chá rihaan 'un' m̄j snó'o a

¹ Veé dan, ne cavii Jesucristó ca'an̄j Jesucristó rej xc̄o na lacuaná cu'naj Galilea a. Tiberias cu'naj yo'ó se-chuvii na lacuaná yo' a. ² Dan me se rii uxrá yuvii canoco' rej xc̄o so', che'é yan̄ aj quene'en nij yuvii nu' nij suun sa' noc̄o qui'yaj suun Jesucristó, se vaa nahuun sa' ndo'o sí ran', qui'yaj so' a. ³ Dan me se cavii so' rāa quīj, ne ca'an̄j can̄e so' rihaan yo'ó gā nij sí tucu'yón se-nanā so', ⁴ ne dan me se daj doj güii achiin canuú cha'an̄j pascuá cha'an̄j navij rá nij yuvii israelitá a. ⁵ Dan me se naxcaj Jesucristó rihaan Jesucristó, ne quene'en so' se vaa ca'na' ndo'o yuvii rihaan so', ne cataj so' rihaan sí cu'naj Felipé a:

—Me rej quiraan̄ ni' rachrúun̄ chá taran' nij yuvii nihán̄j, rá so' gā —taj so', xna'an̄j so' man sí cu'naj Felipé yo' a.

⁶ Dan̄j ca'mii so' rihaan sí cu'naj Felipé, che'é se me rá so' quene'en so' daj cataj sí cu'naj Felipé a. Tzaj ne aj ne'en so' daj qui'yaj ma'an̄ so' nan̄j adon̄j.

⁷ Dan me se cataj sí cu'naj Felipé rihaan Jesucristó:

—A' sa'an̄j vaa tu'vee yuvii 'yaj suun tun̄j yavii se quis̄j quir̄i' nij so' doj rachrúun̄ chá nij so' a ma' —taj so' a.

⁸ Dan me se 'o sí tucu'yón se-nanā so' sí cu'naj Andrés tinúú sí cu'naj Simón Pedró me so' a. Cataj so' rihaan Jesucristó a:

⁹ —Nihán̄j me nicun' 'o xnii, ne nicaj xnii nihán̄j 'un' guee rachrúun̄ 'núú cebada, ne vij guee xcuāj nicaj so', tzaj ne asa' ca'vee quis̄j doj tzin' nihán̄j chá taran' nij yuvii nihán̄j gā —taj sí cu'naj Andrés yo' a.

¹⁰ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Ca'an̄j can̄e nij yuvii rihaan coj chr̄in', qui'yaj nij soj ei —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nanā so' a.

Dan me se man̄ uxrá coj chr̄in' rej yo', ne ca'an̄j can̄e nij yuvii rihaan coj chr̄in' yo', ne 'un' m̄j snó'o me nij so' a.

11 Dan me se quita'aa Jesucristó rachrúún, ne nago' so' graciá rihaan Diose, ne cuxra' ta'aj so' rachrúún caxrj so' ston nij sí tucu'yón se-nana so', ne nij sí tucu'yón se-nana so' ro', rque nij so' cha taran' nij sí ne rihaan coj chrin' yo' a. Ne ase vaa qui'yaj so' ga rachrúún ro', danj qui'yaj uún so' ga nee xcua'j yo', rque so' nu' se vaa me rá nij yuvij cha nij yuvij yo' a. 12 Gaa quisj caraa rque nij yuvij, ne cataj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a:

—Naqui'yaj chre' nij soj se quináj tu'va nij yuvij, ne se guun quir' uun yo' ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

13 Che'é dan naqui'yaj chre' nij so' nu' se quináj tu'va nij yuvij, ne caraa cunu' chuvij ya scaa, qui'yaj nij xco' nii rachrúún quináj tu'va nij yuvij gaa quisj chá nij yuvij yo' 'un' rachrúún yo' nanj adonj. 14 Dan me se gaa quene'en nij snó'o suun sa' nocgo qui'yaj suun Jesucristó, ne cataj nij so':

—Sí nihánj ro', ya uxrá sí nata' se-nana Diose me so', ne sí na'vij ní ca'na' ya rihaan chumij nihánj me so' ei —taj nij snó'o yo' a.

15 Tzaj ne aj ne'en Jesucristó se vaa ca'na' nij so', ne quita'aa nij so' man so', ne cune' nij so' man Jesucristó guun so' sí nicaj suun rey guun chij rihaan nij so', ne che'é dan naxuun so' man so', ne cavii uún orún' so' ca'anj so' quij a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachéé Jesucristó rihaan na a

16 Dan me se rej ti'nuu, ne nanij nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó tu'va na lacuaná, 17 gaa ne catúj nij so' rihoo, gaa ne cavii nij so' ca'anj nij so' chuman' Capernaum a. Dan me se quisj guun rmi' rihaan na lacuaná yo', ne ataa naman Jesucristó rihaan nij so' a. 18 Ne cavii nana yuva, ne uxrá nari' nucua'j ndo'o na lacuaná yo', 19 ne dan me se 'un' kilómetro ca'anj nij so', gaa ne quene'en nij so' se vaa chéé Jesucristó rihaan na 'na' so', ne gaa quinichrun' so' rihaan rihoo yo', ne cucu'vi' nij so' a. 20 Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—'Unj me yo' ei. Se chu'vi' soj ma' —taj Jesucristó a.

21 Che'é dan guun niha' uxrá rá nij so', ne nu' catúj Jesucristó rá rihoo, ne nu' cuchí' rihoo tu'va na lacuaná rej vaj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj Jesucristó se vaa ase vaa se chá vaa Jesucristó rihaan nimán ní a

22 Dan me se yo'ó güi me se quene'en nij yuvij quináj rej xco na lacuaná yo' se vaa taj vaj yo'ó rihoo chéé rihaan na rej yo', maan se oruun rihoo catúj nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó gaa ca'anj nij so' a. Tzaj ne ne catuu Jesucristó rá rihoo yo' ga nij sí tucu'yón se-nana so', ni'yaj nij yuvij a. Che'é dan ne quene'en uxrá nij yuvij me rej ca'anj Jesucristó a. 23 Tzaj ne ca'na' doj rihoo cavii chuman' Tiberias tu'va na lacuaná nichrun' rej nago' sí 'nij ra'a man ní graciá rihaan Diose che'é rachrúún ne chá nij yuvij rachrúún yo' a. 24 Che'é dan gaa quene'en nij yuvij se vaa taj vaj Jesucristó ga nij sí tucu'yón se-nana so' chéé ga nij so', gaa ne catúj nij yuvij rque nij rihoo yo', ne ca'anj nij yuvij chuman' Capernaum, nano' nij yuvij man Jesucristó a. 25 Dan me se nari' nij so' man Jesucristó chuman' Capernaum, gaa ne xná'anj nij so' man so', cataj nij so':

—Me aman ca'ná' so' nihánj, ga maestro' —taj nij yuvij, xná'anj nij so' man Jesucristó a.

26 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Yá yá cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa nuveé che'e se quene'en soj nij suun sa' nocoo qui'yáa 'unj me nano' soj manj ma'. Maan che'é se chá soj rachruún yo' ne caraa rque soj ro', che'é dan nano' soj manj ei.

²⁷ “Se guun qui'yaj suun soj che'é inanj se cha soj ma'. 'O se vaa güii, ne quinavij nu' nij rasuun yo' nanj adonj. Che'é dan qui'yaj suun soj che'é se vaa qui'yaj cavii sa' nimán soj, gaa ne gaa i'na' ya nimán soj nu' cavii nu' ca'anj ei. 'Unj sij ca'née Diöse nıcaj yu'unj man yuvii me síi rque se sa' yo' rihaan soj ei. 'O se Réj Diöse me síi cataj se vaa ca'vee qui'yáj danj che'é soj adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvii a.

²⁸ Che'é dan cataj nij yuvii rihaan so' a:

—Me suun qui'yaj suun núj, rá Diöse ga —taj nij yuvii a.

²⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvii:

—Nihánj me suun me rá Diöse qui'yaj suun soj, se vaa cuchuman rá soj ni'yaj soj mán 'unj sij ca'née so' rihaan soj adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvii a.

³⁰ Che'é dan cataj nij yuvii rihaan so' a:

—Sese danj vaa, ne me suun sa' nocoo qui'yáa so' quene'en núj, gaa ne cuchuman rá núj ni'yaj núj mán so' ga. ³¹ Dan me se qui'yaj Diöse suun sa' nocoo gaa naá, ne xii ní' me se chá nij so' se cu'naj maná gaa chée nij so' rej tacaan, qui'yaj Diöse gaa naá, ne dan me se danj Diöse taj se vaa nanij se chá rihaan nij so', qui'yaj Diöse, ne chá nij so' se chá nanij rej xta' adonj —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³² Che'é dan cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Yá yá cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano, ne xa' se rqué Moisés chá soj, tzaj ne nuveé se chá 'yaj vaa i'na' yuvii nu' cavii nu' ca'anj me yo' ma'. Xa' se rqué Réj Diöse cha soj, tzaj ne se qui'yaj gaa i'na' soj me ya yo' adonj. ³³ 'O se se chá rqué Réj Diöse rihaan soj mé 'unj sij cavii rej xta', ne 'unj me síi rqué se vaa ca'vee gaa i'na' ya soj sij man rihaan chumii nihánj nu' cavii nu' ca'anj adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvii a.

³⁴ Che'é dan cataj nij yuvii rihaan Jesucristó a:

—Rque so' se chá yo' rihaan núj nu' cavii nu' ca'anj, señor —taj nij yuvii a.

³⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvii a:

—'Unj nihánj me se chá, ne a'vee 'yáj vaa i'na' ya yuvii ei. Sese ca'na' soj rihanj, ne yo'o gaa xej nimán soj, sese ya uxrá amán rá soj ni'yaj soj manj á.

³⁶ Tzaj ne aj cataj 'unj rihaan soj se vaa nda' se quene'en soj manj, tzaj ne ne cuchuman rá soj ni'yaj soj manj a ma'. ³⁷ Xa' nij síi rqué Réj Diöse manj, tzaj ne ca'na' nij so' rihanj, ne ve'é ca'mii 'unj ga nij so', ne xa' nij síi 'na' rihanj, tzaj ne daj chihaa mij se quiri'ij yanj 'unj man nij so' ma'. ³⁸ Dan me se ca'na' 'unj rihaan chumii nihánj, tzaj ne se guun qui'yáa 'unj ndaa vaa me rá ma'anj qui'yáj ma'. Tananj che'é rej qui'yáa 'unj se vaa me rá Diöse síi ca'née mán 'unj qui'yáa 'unj ro', che'é dan nanij 'unj rihaan chumii nihánj adonj. ³⁹ Ne nihánj me se vaa me rá Diöse qui'yáj ei. Dan me se na'vej uxrá rá Diöse ca'anj ni'ya a 'ó nij síi rqué so' manj ma'. Dan me se me rá Diöse cunuu i'na' uún taran' nij so', qui'yáj, asa' quisij güii ca'anj ni'ya chumii nihánj adonj. ⁴⁰ 'O se nihánj me se vaa me rá Réj Diöse ei. Me rá so' yo'o gaa i'na' taran' nij síi amán rá ni'yaj manj nu' cavii nu' ca'anj ga so', ne 'unj me síi qui'yaj cunuu i'na' uún nij so' asa' quisij güii ca'anj ni'ya chumii nihánj adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvii a.

⁴¹ Dan me se, che'é se cataj Jesucristó se vaa ma'an so' me se chá nanij rej xta' rihaan chumiñ nihánj, ne che'é dan ca'mii nij síi uun chij rihaan nij yuviñ israelitá nanañ nij ni'yajñ nij so' man Jesucristó, ⁴² catajñ nij so':

—Nuveé sij cu'naj Jesús me síi nihánj na'. Nuveé ta'nij síi cu'naj José me so' na'. Nuveé sij ne'en ní' me rej so' me nii so' do' na'. Me che'é guun rá so' cataj so' cuano se vaa me so' síi nanij rej xta' rihaan chumiñ nihánj ga —tajñ nij síi uun chij ni'yajñ nij so' man Jesucristó a.

⁴³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaanñ nij so' a:

—Se ca'mii soj nanañ nij ga tuvi' soj ma'. ⁴⁴ Dan me se ca'née Réj Diose manj, ne a 'o yuviñ se ca'vee ca'na' rihanj sese nuveé Réj Diose qui'yaj ca'na' so' rihanj a. Ne xa' síi 'na' rihanj, tzaj ne cunuu i'na' uún so' qui'yáa asa' quisij güii ca'anj ni'ya chumiñ nihánj adonj. ⁴⁵ Dan me se vaa 'o síi nata' se-nanañ Diose cachrón nanañ nihánj rihaanñ yanj gaa naá a: “Ne ma'an Diose tucu'yón man taran'ñ nij so' adonj”, tajñ síi nata' yo' a. Dan me se taran'ñ nij síi uno rihaan Réj ne nari' se-nanañ Réj me síi 'na' rihanj ei. ⁴⁶ Taj vaj yo'ó síi quene'en man Réj a ma'. Tzaj ne orún' 'unñ me síi quene'en man so', che'é se sij cavii rihaan so' mej adonj.

⁴⁷ “Ya ya cataj xna'anj 'unñ rihaanñ soj cuano se vaa síi amán rá ni'yaj manj me se yo'ó cayáan so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj ei. ⁴⁸ Dan me se ase vaa i'na' nee man soj 'yaj se chá soj ro', danj gaa i'na' nimán soj qui'yáa 'unñ adonj. ⁴⁹ Xa' xii soj síi man gaa naá, tzaj ne cháñ nij so' se cu'naj maná gaa chéeñ nij so' rej tacaan, gaa ne cavi'ñ nij so', ⁵⁰ tzaj ne vaa 'unñ nihánj, ne ase vaa se chá cu'naj maná cavii rej xta'ñ nanij rihaanñ xii soj vaa 'unñ, ne sese chá soj man 'unñ ne daj chihaa míj se cavi'ñ nimán soj ma'. ⁵¹ Dan me se 'unñ me se chá vaa i'na' yañ nanij rej xta', ne sese chá yo'ó so' man se cháñ nanij rej xta'ñ nihánj, ne yo'ó gaa i'na' so' ei. Tzaj ne se chá rque 'unñ chá yuviñ ro', nee manj me yo' ei. Ne yo' me qui'yáa, gaa ne ca'vee gaa i'na' ya cunudanñ soj sij man rihaanñ chumiñ nihánj ei —tajñ Jesucristó rihaanñ nij síi uun chij rihaanñ nij yuviñ israelitá a.

⁵² Dan me se nuchruj raañ ndo'oñ nij síi uun chij yo' ga tuvi'ñ nij so', ne xna'anjñ nij so' man tuvi'ñ nij so', ne:

—Asa' ca'vee rque síi nihánj nee man ma'an so' chá yuviñ ga —tajñ nij so', xna'anjñ nij so' man tuvi'ñ nij so' a.

⁵³ Che'é dan cataj Jesucristó rihaanñ nij so' a:

—Ya ya cataj xna'anj 'unñ rihaanñ soj cuano se vaa sese se chá soj nee manj, ne sese se co'o soj ton manj, ne se ca'vee gaa i'na' nimán soj a ma'. ⁵⁴ Tzaj ne síi chá nee manj ne co'o ton manj me se yo'ó gaa i'na' so' nu' cavii nu' ca'anj, ne asa' quisij güii ca'anj ni'ya chumiñ nihánj, ne cunuu i'na' uún so', qui'yáa adonj. ⁵⁵ Xa' nee manj, tzaj ne nee chá ya ya me yo', ne ton manj me se na co'o ya me yo' ei. ⁵⁶ Ne síi chá nee manj ne co'o ton manj me se yo'ó cayáan so' ga 'unñ, ne yo'ó cayáan 'unñ ga so' chuguanj. ⁵⁷ Ase vaa vaa i'na' Réé 'unñ síi ca'née man 'unñ rihaanñ chumiñ nihánj ro', danj vaa vaa i'na' 'unñ, 'yaj Réé 'unñ a. Ne xa' síi chá man 'unñ, tzaj ne yo'ó gaa i'na' nimán so', qui'yáa 'unñ a. ⁵⁸ 'Unññ nihánj me se se chá 'na' rej xta'ñ nanij rihaanñ yo'óoñ nihánj mé 'unñ ei. Tzaj ne ino uxrá vaa 'unñ ga se cu'naj maná chá xii soj gaa naá ei. 'O se cavi' cunudanññ nij so' nanj á. Tzaj ne síi chá manj me se yo'ó gaa i'na' nimán so' nu' cavii nu' ca'anj adonj. ⁵⁹ —Nanaññ nihánj me nanañ tucu'yónñ Jesucristó rihaanññ nij yuviññ cunuu chre' rá ve' tucu'yónññ nij síi israelitá se-tucuanññ Moisés ve' ne chuman' Capernaum a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii sí tanáj xco man Jesucristó ne daj ca'mii sí noco' raan man Jesucristó a

⁶⁰ Que'ee nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó cuno nana nihánj nana ca'mii Jesucristó, gaa ne cataj nij so':

—Sayuun uxrá vaa nana nihánj chuguanj. Daj chihaa mǐj se cuno ní' doj nana tu'va so' a ma' —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

⁶¹ Quene'en ma'an Jesucristó se vaa nana nij yo' ca'mii ta'aj nij sí tucu'yón se-nana so', gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so':

—Guun na'aj soj, qui'yaj nana nihánj ei. ⁶² Che'é dan sese quene'en soj mán 'unj sij ca'née Diose nǐcaj yu'unj man yuvii se vaa cavii uún 'unj quínán' 'unj rej cayáán 'unj asij rque, ne daj guun rá soj ga. 'O se doj a guun na'aj soj che'é se ne cuno soj se-nanaj chuguanj. ⁶³ Dan me se Nimán Diose me se vaa 'yaj vaa i'na' nimán yuvii ei. Tzaj ne taj se gún' man nee man yuvii qui'yaj yo' gaa i'na' yuvii a ma'. Xa' nana ca'mij rihaan soj, tzaj ne nana cavii Nimán Diose me nana yo', ne ca'vee gaa i'na' nimán soj, qui'yaj se-nanaj ei. ⁶⁴ Tzaj ne ta'aj soj me sí ne amán rá uno se-nanaj a man adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

'O se asij guun che'e Jesucristó tucu'yón so' se-nana so' man yuvii, ne aj ne'en so' me sí me sí cuchumán rá ni'yaj man so', ne aj ne'en so' me sí me sí tacuachén man so' rihaan nij sí taj ri'yunj man so' adonj. ⁶⁵ Gaa ne cataj uún Jesucristó:

—Che'é se ne cuchuman rá soj ro', che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa a 'o sí se guun nucuaj ca'na' rihaan 'unj, sese nuveé Réj Diose me sí qui'yaj ca'na' so' rihaan 'unj ma' —taj uún Jesucristó a.

⁶⁶ Che'é dan canicaj que'ee nij sí tucu'yón se-nana so', ne ca'ne' rá nij so' ga suun chée ga Jesucristó a.

⁶⁷ Che'é dan xná'anj Jesucristó man chuvij nij sí tucu'yón se-nana so', cataj so':

—Soj do' me rá tanáj manj na' —taj Jesucristó, xná'anj so' man chuvij nij sí tucu'yón se-nana so' a.

⁶⁸ Gaa ne cataj sí cu'naj Simón Pedró rihaan so' a:

—Taj yo'ó sí cuch'i' nǐj rihaan, man Señor. 'O se so' me sí a'mii nana qui'yaj gaa i'na' nǐj rihaan Diose nu' cavii nu' ca'anj, ⁶⁹ ne amán rá nǐj ni'yaj nǐj mán so', ne aj ne'en nǐj se vaa mé so' sí guee sí ca'née ma'an Diose rihaan chumii nihánj adonj —taj Simón Pedró rihaan Jesucristó a.

⁷⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan chuvij nij so' a:

—Dan me se 'unj me sí narii man chuvij nij soj se vaa canoco' soj manj, tzaj ne ase vaa ma'an sí chree vaa yo'o tuvi' soj adonj —taj Jesucristó rihaan chuvij nij so' a.

⁷¹ Nana yo' ca'mii Jesucristó ni'yaj Jesucristó man sí cu'naj Judas ta'nú sí cu'naj Simón Isariote a. 'O se sí cu'naj Judas yo', tzaj ne yo'o tuvi' chuvij nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó me so', tzaj ne me so' sí tacuachén man Jesucristó rihaan nij sí taj ri'yunj man Jesucristó a.

7

Nana nihánj taj xna'anj che'é nana ca'mii Jesucristó ga nij tinúú so' a

¹ Quisǐj ca'mii Jesucristó nu' nana dan, gaa ne cachée Jesucristó estadó Galilea a. 'O se ne ca'vej rá so' cachee so' estadó Judea, che'é se nano' nij

síí uun chij rihaan nij yuvij israelitá man so', ne ticavi' nij so' man Jesucristó, rá nij so' a.

² Dan me se daj doj quisij cha'anj navij rá nij yuvij israelitá cha'anj une' nij so' ve' yacataj a. ³ Che'é dan cataj nij tinúú Jesucristó rihaan so' a:

—Cavij so' ca'anj so' estadó Judea, gaa ne quene'en nij síí tucu'yón se-nana so' nij suun sa' nocoo 'yáá so', tinuj. ⁴ 'O se sese me rá so' qui'yáá so' suun sa' nocoo, ne ca'anj so' rej quene'en nij síí man rihaan chumiij nihánj mán so' á —taj nij tinúú ma'an Jesucristó rihaan so' a.

⁵ 'O se ndaa ma'an nij tinúú Jesucristó ne cuchuman rá ni'yaj man Jesucristó a ma'. ⁶ Che'é dan cataj Jesucristó rihaan nij so':

—Ataa quisij güii no xcúún 'unj qui'yaj suun 'unj á. Se-suun ma'an soj me se a me ma'an güii ca'vee qui'yaj suun soj se-suun soj ei. ⁷ Taj che'é quitaj ri'yunj nij síí man rihaan chumiij nihánj man soj ma'. 'Unj ro', vaa che'é quitaj ri'yunj nij so', ese 'unj me síí taj xna'anj rihaan nij so' se vaa chi'ij ndo'o vaa 'yaj nij so' adonj. ⁸ Ca'anj soj cha'anj xraj ei. Xa' 'unj, tzaj ne se ca'anj 'unj cha'anj ma'. 'O se ataa quisij güii qui'yaj sunj nanj adonj ⁹ —taj Jesucristó rihaan nij so', gaa ne quináj so' estadó Galilea a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Jesucristó gaa canuú cha'anj une' nii ve' yacataj a

¹⁰ Dan me se gaa quisij cavii nij tinúú Jesucristó ca'anj nij so' cha'anj, gaa ne cavii ma'an Jesucristó ca'anj so' cha'anj uún a. Tzaj ne ca'anj yuve so' a.

¹¹ Che'é dan me nano' nij síí uun chij rihaan nij yuvij israelitá man Jesucristó rej canuú cha'anj yo' a. Ne xná'anj nij so' man tuvi' nij so', cataj nij so':

—Me rej vaj so' ga —taj nij so', xná'anj nij so' man tuvi' nij so' a.

¹² Ne nanó yuve ndo'o nij yuvij cuentó che'é Jesucristó a. Dan me se ta'aj nij yuvij cataj:

—Síí sa' me so' á —taj ta'aj nij yuvij a.

Tzaj ne yo'ó ta'aj nij yuvij cataj:

—Taj ma'. Síí tiha' yu'unj man nij yuvij me so' ei —taj yo'ó ta'aj nij yuvij yo' a.

¹³ Tzaj ne a 'ó nij yuvij ne ca'mii ranga' che'é Jesucristó ma'. 'O se cuchu'vi' nij yuvij ni'yaj nij yuvij man nij síí uun chij rihaan nij so' a.

¹⁴ Dan me se gaa anuú cha'anj, ne cavii Jesucristó rá nuvií nocoo, ne tucu'yón so' man nij yuvij a. ¹⁵ Che'é dan caráya'anj nij síí uun chij rihaan nij yuvij israelitá, ne cataj nij so':

—Nuveé sij tucu'yón me síí nihánj ma'. Me rej nari' so' se-nana Diose ga —taj nij síí uun chij yo' ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

¹⁶ Che'é dan cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Xa' se-nana, tzaj ne nuveé nana cavii raá 'unj me nana nihánj ma'. 'O se se-nana Diose síí ca'née manj me nana nihánj ei. ¹⁷ Dan me se sese me rá yo'ó so' cunó so' rihaan Diose, ne quene'en so' se vaa nuveé nana avii raá 'unj me nana tucu'yón 'unj ma'. 'O se quene'en so' se vaa se-nana Diose me nana yo' a. ¹⁸ Xa' síí a'mii se-nana ma'an, tzaj ne inanj me rá so' ca'mii sa' yuvij che'é ma'an so', ne me rá so' cavii sa' ma'an so' ei. Tzaj ne sese me rá yo'ó so' ca'mii sa' yuvij che'é síí ca'née man so', ne inanj nana ya che'é síí ca'née man so' a'mii so', ne ne nano' so' chrej chi'ij ma'. ¹⁹ Ya uxrá rqué síí cu'naj Moisés se-tucuanj so' rihaan soj, tzaj ne a 'ó tuvi' soj na'vej rá qui'yaj tucuáan yo' a ma'. Me che'é nano' soj daj qui'yaj soj, ne cavi' 'unj ga —taj Jesucristó rihaan nij síí uun chij rihaan nij yuvij israelitá a.

²⁰ Gaa ne cataj nij yuvij rihaan Jesucristó a:

—Nuu nana chree nimán so' á. Me sí me rá ticaví' mán so', rá so' ga —taj nij yuvij rihaan Jesucristó a.

²¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Gaa rque me se orún' suun sa' nocoo qui'yáj, ne caráya'anj taran' nij soj se vaa qui'yáa 'unj suun sa' nocoo güii naránj rá ní' a. ²² Dan me se ya uxrá cataj xna'anj Moisés rihaan ní' se vaa ca'ne' ní' ta'nga' man snó'o che'é rej ca'vee cunuú sa' ní' rihaan Diose adonj. Tzaj ne nuveé tucuñj cuchrui ma'an Moisés me yo' ma'. 'O se se-tucuñj xii ní' nij sí man gaa naá me yo' adonj. Ne ndaa güii naránj rá a'ne' soj ta'nga' man snó'o ei. ²³ Dan me se che'é se me rá soj qui'yaj soj nu' se-tucuñj Moisés, che'é dan a'vej rá soj cata' ta'nga' man snó'o güii naránj rá soj, tzaj ne me che'é axrij yuvaa soj manj che'é yan cunuú sa' nu' nee man yo'o snó'o qui'yáj güii naránj rá soj ga. ²⁴ Se guun xcay soj cuentá che'é se vaa 'yaj yuvij ni'yaj soj che'é inanj tucuaán noco' soj ma'. 'O se xcay soj cuentá daj me rá Diose, ne cunuú cuu soj doj, qui'yaj soj ei —taj Jesucristó rihaan nij yuvij a.

²⁵ Che'é dan cataj ta'aj nij sí ne chuman' Jerusalén:

—Ne sij nihánj, nuveé sij nano' nii ticaví' nii man me so' na'. ²⁶ Ne veé a'mii ranga' so' nihánj, ne a' ó nana ne a'mii nij so' rihaan so' man asanj. Ya ya sí ca'neé Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun me so', rá nij xrej atá suun sa' doj na'. ²⁷ Tzaj ne ne'en ní' me rej cavii sí nihánj ei. Tzaj ne taj sí ne'en me rej cavii sí ca'nej Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun asa' ca'na' so' man asanj —taj nij sí ne chuman' Jerusalén yo' a.

²⁸ Che'é dan sca' ndo'o ca'mii Jesucristó, cataj so':

—Ne'en soj manj, ne ne'en soj me rej cavii 'unj ei. Tzaj ne ne ca'na' ma'anj ma'. 'O se ya a'mii sí ca'neé manj, tzaj ne ne ne'en uxrá soj man so' a ma'. ²⁹ 'Unj me sí ne'en man so', che'é se cavii 'unj rihaan so', ne so' me sí ca'neé manj adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuvij a.

³⁰ Che'é dan nano' nij so' daj qui'yaj nij so' ne quita'aa nij so' man Jesucristó, tzaj ne a' ó nij so' ne quisij rá quita'aa man so' a ma'. 'O se ataa quisij güii ca'vee qui'yaj nij so' danj man so' a.

³¹ Ne que'ee nij yuvij cuchumán rá ni'yaj man so', ne cataj nij sí cuchumán rá ni'yaj man so':

—Ca'vee se ca'na' yo'ó so' cataj so' se vaa tinanii so' man ní' rihaan sayuun, tzaj ne daj chihaa mój se quisij so' qui'yaj so' doj suun sa' nocoo rihaan suun sa' nocoo qui'yaj sí nihánj a ma'. Ya ya sij tinanii man ní' rihaan sayuun me sí nihánj adonj —taj nij yuvij ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

³² Dan me se gaa cuno nij sí fariseo se vaa ca'mii yuve nij yuvij nana dan che'é Jesucristó, gaa ne ca'neé nij xrej atá suun nocoo doj ca'neé nij sí fariseo man tanuu ca'anj nij tanuu quita'aa nij tanuu man Jesucristó a. ³³ Che'é dan cataj Jesucristó:

—Doj güii cayáan 'unj ga nij soj, ne cavij 'unj quínán' 'unj rihaan sí ca'neé manj 'na' 'unj nanj ei. ³⁴ Nano' soj manj, tzaj ne se nari' soj manj a ma'. Ne se guun nucuaj soj cuchí' soj rej cayáan 'unj a ma' —taj Jesucristó a.

³⁵ Che'é dan nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá cataj rihaan tuvi' nij so' a:

—Me rej ca'anj sí nihánj, ne se nari' ní' man so' ga. Ca'anj so' rihaan tuvi' ní' sí ne chiháan nij yuvij yanj na'. Tucu'yón so' se-nana so' rihaan nij yuvij yanj na'. ³⁶ 'O se cataj so' nana nihánj se vaa: "Nano' soj manj, tzaj ne se nari'

soj manj a ma'. Ne se guun nucauj soj cuchí' soj rej çayáan 'unj a ma''. Me che'é tu'va so' danj, rá soj ga —taj nij síi uun chij yo', xná'anj nij so' man tuvi' nij so' a.

³⁷ Dan me se daj yo'ó güii navij cha'anj nocoo sa' ndo'o yo', ne güii yo' canicun' Jesucristó, ne cataj so':

—Sese ase vaa síi nacoo ndo'o na vaa soj, ne ca'na' soj rihanj, ne rquej na achiin ya man soj á. ³⁸ Xa' síi amán rá ni'yaj manj, tzaj ne quirí' so' se vaa taj danj Diose rihaan ní', ne dan me se ase vaa 'o chráa sa' ndo'o nuu na sa' inanj ro', danj gaa se sa' cunuú nimán síi amán rá ni'yaj manj, ne ca'vee gaa i'na' nimán so' adonj. ³⁹ —Danj taj Jesucristó, ca'mii so' che'é Nimán Diose cunuú nimán nij síi cuchumán rá ni'yaj man so' a. 'O se ataa ca'na' Nimán Diose rihaan yuvií, ese ataa quisij güii caví' so' rihaan rcute a.

⁴⁰ Che'é dan ta'aj nij yuvií cuno nana nihánj cataj:

—Ya ya sij nata' se-nana Diose gaa naá sij ca'na' uún rihaan chumií nihánj me síi nihánj nanj á —taj ta'aj nij yuvií a.

⁴¹ Yo'ó ta'aj nij yuvií cataj:

—Sij ca'née Diose tñanií man ní' rihaan sayuun me síi nihánj ei —taj yo'ó ta'aj nij so' a.

Tzaj ne yo'ó ta'aj nij yuvií cataj:

—Xa' síi ca'nej Diose tñanií man ní' rihaan sayuun, tzaj ne nuveé sij cavii estadó Galilea me so' ma'. ⁴² 'O se danj Diose taj se vaa ta'níi ta'nij si'no síi cu'naj David síi cane gaa naá me síi ca'nej Diose, ne sij caviií chiháan síi cu'naj David chuman' Belén me uún so' adonj —taj yo'ó ta'aj nij yuvií uún a.

⁴³ Che'é dan guun vij ca'mii nij yuvií, ni'yaj nij yuvií man Jesucristó a. ⁴⁴ Ne guun rá ta'aj nij so' quita'aa nij so' man Jesucristó, tzaj ne taj vaj síi quisíj rá quita'aa man so' a ma'. ⁴⁵ Che'é dan canicaj nij tanuu ca'anj uún nij tanuu rihaan nij xrej atá suun nocoo doj do', rihaan nij síi fariseo do', gaa ne cataj nij xrej do', nij síi fariseo do', rihaan nij tanuu:

—Me che'é ne ca'na' Jesucristó ga soj, qui'yaj soj ga —taj nij so', xná'anj nij so' man nij tanuu yo' a.

⁴⁶ Gaa ne cataj nij tanuu:

—Tzaj ne cunaj uxrá vaa nana a'mii so', ne taj vaj yo'ó yuvií ne'en ca'mii nana a'mii so' a ma' —taj nij tanuu yo' a.

⁴⁷ Che'é dan cataj nij síi fariseo rihaan nij tanuu a:

—Tiha' yu'unj so' man soj do' nanj ei. ⁴⁸ 'O se a'ó nij síi uun chij do', a'ó nij síi fariseo do', ne cuchumán rá se vaa sij ca'née Diose me so' a ma'. ⁴⁹ Ne xa' nij yuvií, tzaj ne ne ne'en nij yuvií se-tucuanj Moisés, ne inanj sayuun quirán' nij yuvií yo', qui'yaj Diose chuguanj —taj nij síi fariseo rihaan nij tanuu yo' a.

⁵⁰ Dan me se nicun' síi cu'naj Nicodemo ga nij so', ne yo'ó tuvi' nij so' me so', ne síi ca'anj nanó cuentó ga Jesucristó rej nií gaa rque doj me so', ne cataj so':

⁵¹ —Tzaj ne se-tucuanj Moisés taj se vaa ne nó xcúun ní' ca'ne' ní' cacun' che'é yo'ó so', sese ataa cunó ní' nana a'mii so' ne sese ataa xcaj ní' cuentá daj 'yaj so' ma' —taj síi cu'naj Nicodemo rihaan yo'ó nij síi fariseo yo' a.

⁵² Gaa ne cataj nij so' rihaan síi cu'naj Nicodemo a:

—Me che'é me rá so' ca'mii sa' so' che'é Jesucristó ga. 'O se sij cavii estadó Galilea mé so' ga so' na'. Tuçu'yón so', ne xcaj so' cuentá se vaa a'ó síi nata' se-nana Diose ne avii estadó Galilea, 'yaj Diose ma' —taj nij síi fariseo rihaan

síi cu'naj Nicodemo yo' a. ⁵³ Dan me se cavii nij so', ne quinan' 'o 'o nij so' tucua' nij so' a.

8

¹ Tzaj ne cavii Jesucristó xráa quij cu'naj Quij man Chruun Olivó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Jesucristó ga nij síi me rá go' yahij man chana tumé cacun' a

² Dan me se rej síj güii me se ca'anj uún Jesucristó rá nuvíi nocqo a. Gaa ne cuchí' cunudanj nij yuvií rihaan so', ne ca'anj quitaj so' chruun xlá, ne tucu'yón so' man nij yuvií yo' a. ³ Veé dan, ne ca'na' nij síi naqui'yaj çu se-tucuanj Moisés rihaan yuvií ca'na' nij síi fariseo do', ne nicaj nij so' man 'o chana a. Ne chana nicaj nij so' me se aj nari' nii man chana yo' gaa cotoj no' ga snó'o, tzaj ne nuveé nica no' me snó'o cotoj ga no' a. Che'é dan quita'aa nij so' man no', ne nicaj nij so' man no' ca'na' nij so' rihaan Jesucristó, ne cachrón nij so' man chana tanuu ma'an nij so' ga Jesucristó a. ⁴ Gaa ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Chana nihánj me se maan orá cotoj no' ga yo'ó snó'o, ne nari' nii man no', ne quita'aa nii man no', maestro. ⁵ Dan me se se-tucuanj Moisés taj se vaa no xcuún ní' go' ní' yahij man chana vaa danj ndaa se cavi' no', taj tucuaán yo' nanj á. Che'é dan me, daj qui'yaj ní', rá so' ga —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a. ⁶ 'O se guun rá nij so' ca'mii Jesucristó yo' o nana vaa nij che'é se-tucuanj Moisés, gaa ne ca'vee cuta' nij so' cacun' xráa Jesucristó che'é nana ca'mii so' a.

Dan me se ca'anj cane ruj Jesucristó, ne cachrón ra'a so' letrá rihaan yo'óo a. ⁷ Tzaj ne yo' o tirquee nij so' xná'anj nij so' man so' a. Che'é dan canicun' caya uún so', ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Sese danj me rá soj, ne ca'vee, tzaj ne a me ma'an 'o soj taj a doj cacun' tumé ro', ca'vee go' yahij man no' asino yaan ei —taj Jesucristó rihaan nij so', tzaj ne aj ne'en Jesucristó se vaa taran' nij so' atá cacun' a.

⁸ Gaa ne ca'anj cane ruj uún Jesucristó, ne cachrón uún so' letrá rihaan yo'óo yo' a.

⁹ Veé dan, gaa ne guun na'aj nij so' gaa cuno nij so' se-nana Jesucristó, ne nayón nij so' chrej, ne ca'anj nij so' a. Dan me se ndaa 'o 'o nij so' nayón chrej, ne asino yaan ca'anj nij síi cachij doj, gaa ne canoco' nij síi tachruu doj xó nij so', ne ca'anj cunudanj nij so' nanj adonj. Ndaa síj, gaa ne quínaj uun Jesucristó, ne nicun' orún' chana yo' rihaan so' a. ¹⁰ Gaa ne canicun' caya uún Jesucristó, ne cataj so' rihaan chana yo':

—Ca'anj taran' nij so', nanj nocoj. Me rej vaj nij síi cuta' cacun' xráa so' ga. A 'o nij so' ne quisij rá cavi' so' a na' —taj Jesucristó, xná'anj so' man chana yo' a.

¹¹ Gaa ne cataj chana yo':

—Taj vaj a 'o síi me rá ca'mii danj, a man Señor —taj chana yo' rihaan Jesucristó a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan no' a:

—A 'unj se cataj se vaa qui'yaj nii sayuun mán so' a ma'. Dan me se ca'anj so', ne se qui'yáa so' a doj cacun' rej rihaan so' a ma' —taj Jesucristó rihaan chana yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj Jesucristó se vaa ya vaa se-nana so' a

¹² Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan nij xrej atá suun nocqo doj do', rihaan nij síi fariseo do' a:

—Ase vaa ya'an chuguun vaa 'unj rihaan soj sij man rihaan chumij nihánj adonj. Dan me se síi nocq' manj ro', se cachée so' rej rmi' ma'. 'Unj ro', me ya'an chuguun cachee ga so', ne xcaj so' cuentá me rej vaj so', qui'yáj, ne che'é dan gaa i'na' ya nimán so' nu' cavii nu' ca'anj adonj —taj Jesucristó no nij so' a.

¹³ Che'é dan cataj nij síi fariseo rihaan so' a:

—Tzaj ne inanj ma'án so' me síi taj xna'anj che'é ma'án so' á. Nuveé nana ya me nana a'mii so' che'é ma'án so' a ma' —taj nij síi fariseo rihaan Jesucristó a.

¹⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Nda' se ma'anj me síi a'mii che'ej, tzaj ne ya vaa se-nanaj ei. 'O se 'unj me síi ne'en me rej cavij, ne 'unj me síi ne'en me rej ca'anj 'unj ei. Ne xa' soj, tzaj ne ne ne'en soj me rej cavij ne ne'en soj me rej ca'anj 'unj a ma'. ¹⁵ Xa' soj, tzaj ne inanj uta' soj cacun' xráa yuvij che'é inanj se vaa ruvi' rihaan soj nanj ei. Tzaj ne 'unj me se ne utá' 'unj cacun' xráa a 'ó yuvij ma'. ¹⁶ Tzaj ne ca'vee se xcaj 'unj cuentá che'é yuvij daj vaa yuvij, tzaj ne ya xcaj 'unj cuentá che'é yuvij ei. Dan me se nuveé orún' 'unj me síi xcaj cuentá che'é yuvij ma'. 'O se vaa Réj síi ca'neé manj rihaan chumij nihánj, ne so' me síi racu'j manj adonj. ¹⁷ Ne se-tucuanj Moisés tucuaán nocq' soj me se nana yo' taj se vaa sese cyaan vaa nana a'mii vij roj so', ne ya vaa se-nana roj so', taj nana yo' ei. ¹⁸ Dan me se 'unj me síi taj xna'anj che'é ma'anj, ne taj xna'anj Réj síi ca'neé manj uún adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁹ Che'é dan xna'anj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

—Me rej ne rée so' ga —taj nij so' a.

Gaa ne cataj Jesucristó:

—Ne ne'en uxra soj manj do', man Réj do' ma'. 'O se sese ne'en ya soj manj, ne ne'en soj man Réj uún adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²⁰ Nu' nihánj me nana tucuyón Jesucristó gaa canicun' so' rá nuvii nocqo rej rqué yuvij sa'anj rihaan Diose a. Ne taj vaj yuvij quita'aa man so' a ma'. 'O se ataa quisij güii ca'vee qui'yaj nii sayuun man Jesucristó nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj Jesucristó se vaa daj chihaa mij se guun nucuaj nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá cuchí' nij so' rihaan so' a ma'

²¹ Che'é dan cataj uún Jesucristó rihaan nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá a:

—'Unj nihánj me se cavii 'unj ca'anj 'unj, gaa ne nano' soj manj, tzaj ne asa' cavi' soj, ne yo'o quitaj nu' cacun' tumé soj xráa soj, ne se guun nucuaj soj cuchí' soj rej ca'anj 'unj ma' —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²² Che'é dan xna'anj nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá man tuvi' nij so', cataj nij so':

—Ticavi' so' man ma'an so', rá soj na'. Che'é dan cataj so' se vaa se guun nucuaj ni' cuchí' ni' rej ca'anj so', rá soj na' —taj nij so', xna'anj nij so' man tuvi' nij so' a.

²³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so':

—Dan me se xa' soj, tzaj ne nanj sij man rihaan chumij nihánj me soj, ne 'unj, tzaj ne sij cavii rej xtá' mej nanj á. ²⁴ Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa asa' cavi' soj, ne yo'o quitaj nu' cacun' tumé soj xráa soj nanj ei. 'O se sese se cuchumán rá soj se vaa Diose mé 'unj, ne asa' cavi' soj, ne yo'o

quitaj nu' cacun' tumé soj xráá soj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²⁵ Che'é dan xná'anj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

—Me sí mé so' ga —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Aj cataj xna'anj 'unj rihaan soj asino yaan me sij mej ei. ²⁶ Vaa ndo'o nana no xcúnj ca'mij che'é soj, ne no xcúún uxraj ya ca'ne' 'unj cacun' che'é soj ei. Dan me se sí ca'néé manj, tzaj ne so' me sí a'mii ya uxrá, ne inanj nana ca'mii so' cunoj me nana taj xna'anj 'unj rihaan soj sij man rihaan chumij nihánj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²⁷ Tzaj ne ne quene'en nij so' se vaa ca'mii Jesucristó che'é Rej so' Diose sí ca'néé man Jesucristó a ma'. ²⁸ Che'é dan cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Asa' quisij cavii 'unj xta' qui'yaj soj, gaa ne xcaj ya soj cuentá se vaa ya ya sij ca'néé Diose nicaj yu'unj man yuvij mej ei. Ne ne 'yáá 'unj se vaa avii inanj raá ma'anj ma'. 'O se a'mii 'unj ndaa vaa tucu'yón Réj manj adonj. ²⁹ Ne so' me sí ca'néé manj rihaan soj, ne yo'o nicun' so' ga 'unj, ne a doj ne tanáj yaníj so' manj a ma'. 'O se 'yáá 'unj se inanj me rá ma'an so' qui'yáj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

³⁰ Gaa quisij ca'mii Jesucristó nana vaa danj, gaa ne cuchumán rá que'ee nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Jesucristó ga nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá sí cuchumán rá ni'yaj man so' a

³¹ Che'é dan cataj Jesucristó rihaan nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá sí cuchumán rá ni'yaj man so' a:

—Sese yo'o canoco' soj se-nanaj, ne sij ya ya tucu'yón se-nanaj me soj, ³² ne quene'en soj nu' nana ya, ne quinanií soj rihaan suun uun mozó, qui'yaj nana ya yo' chuguanj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

³³ Gaa ne cataj nij so' rihaan Jesucristó:

—'O se ta'núí ta'nij si'no sí cu'naj Abraham sí cane gaa naá me núj, ne daj chihaa mij ne guun núj mozó a ma'. Me che'é cataj so' se vaa quinanií núj rihaan suun uun mozó ga —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

³⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa sí 'yaj cacun' ro', me sí uun mozó rihaan cacun' yo' ei. ³⁵ Ne xa' mozó, tzaj ne se ca'vee guun chij mozó, ne se ca'vee cane so' nu' cavii nu' ca'anj ma'. Ne xa' ta'núí sí tucua ve', tzaj ne so' me sí ca'vee cane rá ve' nu' cavii nu' ca'anj adonj. ³⁶ Che'é dan me sese tinanií ta'núí Diose man soj rihaan suun uun mozó, ne ya ya nuveé sij uun mozó me soj a ma'.

³⁷ “Aj ne'enj se vaa ta'núí ta'nij si'no sí cu'naj Abraham me soj á. Tzaj ne nano' uxrá soj daj qui'yaj soj ne cavi' 'unj ei. Danj 'yaj soj che'é rej na'vej rá soj narí' soj canoco' soj se-nanaj ei. ³⁸ Dan me se a'mii 'unj inanj se vaa quene'enj qui'yaj Réj a. Tzaj ne nij soj me sí 'yaj ndaa vaa cataj rej soj rihaan soj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

³⁹ Gaa ne cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Xii núj me sí cu'naj Abraham gaa naá adonj —taj nij so' a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Sese ya ya ta'núí ta'nij si'no sí cu'naj Abraham me soj, ne qui'yaj soj ndaa vaa qui'yaj sí cu'naj Abraham yo' asuun tzaj a. ⁴⁰ Tzaj ne cuano nihánj me se nano' soj daj qui'yaj soj ne cavi' 'unj, ne 'unj me sí cataj xna'anj rihaan soj

nu' nana ya cataj xna'anj Réj Diose rihanj adonj. Dan me se ino uxrá vaa 'yaj soj ga sí cu'naj Abraham adonj. ⁴¹ Maan se 'yaj soj inanj se vaa 'yaj rej soj nanj á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Che'é dan cataj nij so' rihaan Jesucristó a:

—Nuveé ta'nij cacun' me núj ma'. 'Q se oruun Rej núj, ne Diose me so' nanj á —taj nij so' a.

⁴² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Sese Diose me Rej soj, ne cunuu 'eé rá soj manj se danj ei. 'Q se 'unj me sí cavii rej nicun' Diose, ne ca'ná' 'unj nihánj chuguanj. Dan me se ne ca'na' ma'anj nihánj ma'. 'Q se so' me sí ca'neé manj ca'naj nihánj adonj.

⁴³ “Che'é se na'vej rá soj cunq soj se-nanaj, che'é dan sayuun uxrá vaa nana a'mij rihaan soj adonj. ⁴⁴ 'Q se ta'nú sí chree me soj, ne me rá soj qui'yaj soj inanj ndaa vaa me rá rej soj sí chree qui'yaj soj adonj. Ne xa' so', tzaj ne sí ticavi' man yuvií me so' asj guun che'e chumií nihánj, ne daj chihaa míj ne ne'en so' ca'mii nicá so' nana ya ma'. 'Q se ne aran' rá so' ca'mii so' nana ya a man adonj. Danj inanj vaa so', a'mii ne so', che'é se sí ne inanj me so', ne sí tucu'yón man yuvií ca'mii ne yuvií me uún so' adonj.

⁴⁵ “Ne xa' 'unj, tzaj ne che'é se nana ya a'mij rihaan soj, che'é dan ne amán rá soj uno soj se-nanaj a ma'. ⁴⁶ A' ó tuvi' soj se ca'vee quirii cacun' cuta' xráj a ma'. Inanj nana ya a'mij rihaan soj ei. Me che'é ne cuchuman rá soj cunq soj se-nanaj ga. ⁴⁷ 'Q se sí noco' ya man Diose me sí uno se-nanaj Diose adonj. Tzaj ne nuveé sij noco' man Diose me soj a ma'. Che'é dan ne uno soj a man adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí uun chij rihaan nij yuvií israelitá a.

⁴⁸ Gaa ne cataj nij sí uun chij rihaan nij yuvií israelitá a:

—Ya uxrá vaa nana ca'mii núj se vaa nuveé tuvi' núj mé so' a ma'. 'Q se sí cavii estadó Samaria mé so' chuguanj. Nuú nana chree nimán so' ei —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁴⁹ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Taj vaj nana chree nuú nimanj ma'. 'Q se aráj cochroó 'unj rihaan Réj Diose, tzaj ne ne aráj cochroj soj rihanj a ma'. ⁵⁰ Ne 'yaj suun 'unj che'é yan cataj yuvií se vaa sij sa' mej ma'. Tzaj ne vaa Diose, ne so' me sí me rá cataj yuvií se vaa sij sa' mé 'unj, ne so' me sí ca'ne' cacun' che'é yuvií adonj. ⁵¹ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cunq se vaa sese cunq soj se-nanaj, ne daj chihaa míj se cavi' soj a ma' —taj Jesucristó a.

⁵² Che'é dan nij sí uun chij rihaan nij yuvií israelitá cataj rihaan so' a:

—Cunq nihánj me se ne'en ya núj se vaa nuú nana chree nimán so' á. 'Q se cavi' sí cu'naj Abraham cavi' nij sí nata' se-nanaj Diose gaa naá cavi', ne nihánj me taj so' se vaa sese cunq núj se-nanaj so', ne daj chihaa míj se cavi' núj, taj so' man asanj. ⁵³ Dan me se gaa naá me se cavi' xii núj sí cu'naj Abraham, ne sij sa' doj mé so' rihaan so', rá so' na'. Ne cavi' nij sí nata' se-nanaj Diose uún a. Daj sij mé so', rá so' ga —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁵⁴ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Sese cataj 'unj se vaa sij sa' me ma'anj, ne taj yu'vee nó se-nanaj a ma'. Tzaj ne vaa Réj, ne so' me sí taj se vaa sa' 'yá adonj. Dan me se Diose me Réj, ne nij soj me sí taj se vaa noco' soj man so', ⁵⁵ tzaj ne ne ne'en uxrá soj man so' a ma'. Tzaj ne 'unj me sí ne'en man so' adonj. Dan me se sese cataj 'unj se vaa ne ne'enj man so', ne tuvi' soj sí ne mej nanj á. Tzaj ne ya ya ne'enj man so', ne noco' 'unj se-nanaj so' chuguanj.

⁵⁶ “Dan me se guun niha' uxrá rá xii soj síi cu'naj Abraham che'é se quene'en so' se vaa vaa güüi quene'en so' se vaa ca'ná' 'unj rihaan chumiñ nihánj a. Dan me se quene'en so' se vaa ca'ná' 'unj, gaa ne guun niha' ya uxrá rá so' ei —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

⁵⁷ Che'é dan nij síi uun chij rihaan nij yuviñ israelitá cataj rihaan Jesucristó a:

—Ataa quisij so' vjij chihaa chí' yo' a. Asá' a'vee taj so' se vaa quene'én so' man Abraham ga —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

⁵⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa asij ataa ca'ngaa síi cu'naj Abraham, ne aj nej nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

⁵⁹ Che'é dan quita'aa nij so' yahij, ne go' nij so' man Jesucristó, rá nij so' a. Tzaj ne curihañj yuve so' rá nuvíi nocgo yo', ne ca'anj so' a. Dan me se maan tanu sca'núñ nij so' cachén Jesucristó, ca'anj so' a.

9

Nana nihánj taj xna'anj se vaa naxra' rihaan 'o síi tuchrii, qui'yaj Jesucristó a

¹ Dan me se cavii Jesucristó ca'anj so', gaa ne quene'en so' 'o síi tuchrii a. Dan me se síi tuchrii yo' me se tuchrii so' asij ca'ngaa so' a. ² Gaa ne xná'anj nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó man Jesucristó, cataj nij so':

—Me che'é tuchrii síi nihánj, ga man maestro'. Ma'an so' qui'yaj cacun' na'. Ase rej so' qui'yaj cacun' xa' —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

³ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Nuveé ma'an so', nuveé rej so' ga nii so' do', me síi tumé cacun' ma'. Maan se Diose me rá quene'en ní' daj qui'yaj Diose che'é so' adonj. ⁴ 'O se no xcúún ní' qui'yaj suun ní' se-suun síi ca'néé manj rihaan chumiñ nihánj adonj. Ase vaa rej ranga' vaa yo' yaj, ne ca'vee qui'yaj suun ní' yaj ei. Tzaj ne quisij güüi ca'ne' rá ní', ne ase vaa rej niñ ro', gaa güüi yo', ne se ca'vee qui'yaj suun ní' doj a ma'. ⁵ Tzaj ne cuano nihánj me se vaj 'unj rihaan chumiñ nihánj, ne ase vaa ya'an chuguun ro', danj vaa 'unj rihaan chumiñ nihánj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

⁶ Quisij ca'mii so' danj, gaa ne quirii talúj so' rihaan yo'óo, gaa ne qui'yaj so' doj sigui' man yo'óo yo', ne caxrij so' sigui' yo' rihaan síi tuchrii yo' a. ⁷ Gaa ne cataj so' rihaan síi tuchrii yo' a:

—Ca'anj so' na'nu' so' rihaan so' rá na Siloé á —taj Jesucristó rihaan so' a.

Dan me se cuyañ vaa nana “Siloé” yo' ga nana “rasuun ca'néé nii man” a. Veé dan me se ca'anj síi tuchrii yo', ne na'nu' so' rihaan so' rá na yo', gaa ne canicaj so' ca'na' uún so', ne curuvi' rihaan so' a.

⁸ Dan me se nij síi yanj nichrun' yan yanj so' do', nij síi aj ne'en man so' gaa tuchrii so' do', cataj nij so':

—Ne síi nihánj me síi cane cachín caridad gaa rque, rá soj na' —taj nij so' ni'yaj nij so' man síi naxra' rihaan yo' a.

⁹ —Danj asanj. Veé ya so' ei —taj ta'aj nij so' a.

Ne yo'ó ta'aj nij so' cataj:

—Taj ma'. Maan se ase ni'yaj guee síi cachín caridad ro', danj ni'yaj guee síi nihánj, tzaj ne nuveé so' ma' —taj yo'ó ta'aj nij so' a.

Tzaj ne ma'an síi naxra' rihaan yo' cataj:

—'Unj me síi cachín caridad yo' ei —taj so' a.

10 Che'é dan xná'anj nij yuvij man so', cataj nij yuvij:

—Daj qui'yáa so', ne ca'vee naxra' rihaan so' ga —taj nij yuvij, xná'anj nij so' man sí tuchrij yo' a.

11 Gaa ne cataj so':

—Sí cu'naj Jesucristó ro', qui'yaj sigui', ne caxrj so' sigui' rihanj, gaa ne cataj xna'anj so' rihanj se vaa ca'anj 'unj na'nu' 'unj rihanj rá na Siloé a. Gaa ne gaa quisij ca'anj na'nu' 'unj rihanj rá na yo', ne naruvi' rihanj nanj á —taj sí naxra' rihaan yo' rihaan nij yuvij a.

12 Gaa ne xná'anj nij yuvij man so', cataj nij yuvij:

—Me rej vaj so' cuano ga —taj nij yuvij, xná'anj nij yuvij man sí tuchrij yo' a.

—Ne ne'enj me rej vaj so' cuano a ma' —taj sí tuchrij yo' rihaan nij yuvij a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'maan rá nij sí fariseo ni'yaj nij so' man sí naxra' rihaan yo' a

13 Dan me se ca'anj nicaj nii man sí naxra' rihaan yo' rihaan nij sí fariseo a. 14 Dan me se güii naránj rá nij yuvij israelitá me güii qui'yaj Jesucristó sigui' ne naxra' rihaan sí tuchrij yo' qui'yaj Jesucristó a. 15 Che'é dan xná'anj uún nij sí fariseo man sí naxra' rihaan yo' daj qui'yaj so' ne naxra' rihaan so' a.

Gaa ne cataj sí naxra' rihaan yo':

—Qui'yaj so' sigui', ne caxrj so' rihanj, gaa ne na'nuj rihanj, ne cuano nihánj ruvi' rihanj nanj á —taj so' rihaan nij sí fariseo a.

16 Che'é dan cataj ta'aj nij sí fariseo:

—Nuveé sij ca'néé Diose rihaan ní me sí qui'yaj naxra' rihaan sí nihánj a ma'. 'Q se 'yaj suun so' güii no xcuún ní naraan rá ní adonj —taj ta'aj nij sí fariseo yo' a.

Tzaj ne yo'ó ta'aj nij so' cataj:

—Tzaj ne nuveé sij tumé cacun' me so' a ma'. 'Q se nij sí tumé cacun' me se daj chihaa míj se guun nucuj nij sí tumé cacun' qui'yaj nij so' suun sa' nocoo ndaa vaa qui'yaj sí qui'yaj naxra' rihaan sí nihánj a adonj —taj yo'ó ta'aj nij sí fariseo yo' a.

Dan me se cuxra' ta'aj nij sí fariseo man nij so', ne ino guun rá nij so' ga tuvi' nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a. 17 Che'é dan cataj uún nij so' rihaan sí naxra' rihaan yo' a:

—Daj uun rá ma'an so' che'é sí qui'yaj naxra' rihaan so' ga —taj nij sí fariseo, xná'anj nij so' man sí naxra' rihaan yo' a.

Ne cataj so':

—Sij nata' se-nana Diose me so', rá yá 'unj adonj —taj sí naxra' rihaan yo' che'é Jesucristó a.

18 Tzaj ne ne cuchuman rá nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá se vaa ya ya tuchrij me so' gaa rque ne naxra' rihaan so' a. Che'é dan ca'néé nij so' nana se vaa ca'na' rej so' do', nii so' do', ga sí naxra' rihaan yo' rihaan nij so' a. 19 Veé dan cuchí roj so', gaa ne xná'anj nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá man roj so', cataj nij so':

—Ya ya ta'nú roj soj me sí nihánj na'. Ya ya tuchrij me so' gaa ca'ngaa so' na'. Asa' ca'vee naxra' rihaan so' cuano, rá roj soj ga —taj nij so', xná'anj nij so' man roj nica so' a.

20 Gaa ne cataj roj so':

—Ta'nij ya rój me sí nihánj, ne tuchrii ya me so' asij ca'ngaa so', ²¹ tzaj ne ne ne'en uxrá rój asa' ca'vee naxra' rihaan so' cuano a ma'. Ne ne ne'en uxrá rój me sí qui'yaj naxra' rihaan so' a ma'. Xna'anj soj man so' á. 'Q se sí aj nocoo me so', ca'mii so' che'é ma'an so' nanj á —taj roj so' a.

²² Daj ca'mii roj nica rej sí naxra' rihaan yo' do', nii so' do', che'é se cucu'vi' roj so' ni'yaj roj so' man nij sí uun chij rihaan nij yuvií israelitá a. Dan me se aj guun ya ca'mii nij sí uun chij rihaan nij yuvií israelitá se vaa sese cataj yo' o so' se vaa sij ca'née Diose tinanii man yuvií rihaan sayuun me Jesucristó, ne quirii nij so' xe' man sí a'mii daj sca'núj nij yuvií israelitá a. ²³ Che'é dan cataj rej sí naxra' rihaan do', nii so' do', se vaa sí aj nocoo me so', ne xna'anj nij so' man ma'an so' a.

²⁴ Che'é dan nacúun uún nij so' man sí naxra' rihaan yo', ne cataj nij so' rihaan so' a:

—Ve'é cataj yá so' rihaan Diose daj quirán' so' á. 'Q se aj ne'en núj se vaa xa' snó'o ca'mii ga so', tzaj ne sij tumé cacun' me so' ei —taj nij so' rihaan sí naxra' rihaan yo' a.

²⁵ Che'é dan cataj sí naxra' rihaan yo':

—Ne ne'en uxraj sese sij tumé cacun' me so' ma'. Maan se orún' rasuun ne'én 'unj se vaa gaa rque, ne sí tuchrii mej, tzaj ne cuano nihánj me se ruvi' rihanj adonj —taj sí naxra' rihaan yo' a.

²⁶ Che'é dan xna'anj nij so' man so', cataj nij so':

—Ne xa' sí ca'mii ga so', tzaj ne daj qui'yaj so', gaa ne naxra' rihaan so' qui'yaj so' ga —taj nij so', xna'anj nij so' man so' a.

²⁷ Gaa ne cataj sí naxra' rihaan yo' rihaan nij so' a:

—Aj cataj xna'anj 'unj rihaan soj, tzaj ne ne cuño soj a ma'. Me che'é me rá soj cataj xna'anj uún 'unj rihaan soj ga. Guun ma'an soj sí tucu'yón se-nana so', rá soj na' —taj sí naxra' rihaan yo' rihaan nij so' a.

²⁸ Gaa ne nij ca'mii nij so' ga sí naxra' rihaan yo', ne cataj nij so':

—Ma'an so' me sí tucu'yón se-nana so', ne xa' núj, tzaj ne sij tucu'yón se-nana Moisés me núj ei. ²⁹ Ne'en núj se vaa ca'mii ma'an Diose ga sí cu'naj Moisés, tzaj ne ne ne'en núj me rej cavii sí ca'mii ga so' a ma' —taj nij so' rihaan sí naxra' rihaan yo' a.

³⁰ Gaa ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Niha' uxrá vaa se-nana soj chiha'. Ne ne'en soj me rej cavii so', tzaj ne sí nacuchra' rihanj me so' nanj adonj. ³¹ 'Q se ne'en ní' se vaa ne uno Diose rihaan nij sí tumé cacun' a ma'. Tzaj ne sese aráj cochroj ní' rihaan Diose, ne sese 'yaj ní' se vaa me rá Diose, ne qui'yaj Diose se vaa achíin ni'yaj ní' rihaan Diose nanj á. ³² Dan me se sí tuchrii mej gaa ca'ngaj, ne nu' ca'na' me se ne ca'na' nana rihaan ní' se vaa nacuchra' yo' o so' rihaan sí vaa daj a ma'. Tananj orún' so' me sí qui'yaj daj ei. ³³ Dan me se sese nuveé sij ca'née Diose rihaan ní' me so', ne daj chiha' mój se guun nucuaj so' qui'yaj so' daj ma' —taj sí naxra' rihaan yo' rihaan nij so' a.

³⁴ Gaa ne cataj nij so' rihaan so' a:

—Nanj sí tumé cacun' mé so' asij ca'ngaa so' ei. Ne nó xcúun so' tucu'yón so' a 'o nana rihaan núj a ma' —taj nij so' rihaan so' a.

Gaa ne quirii nij so' man so' xe' a. ³⁵ Dan me se cuci' nana rihaan Jesucristó se vaa quirii nij so' man sí naxra' rihaan yo' xe' a. Che'é dan nano' Jesucristó man so', gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—So' me sí amán rá ni'yaj man sí ca'néé Diose nīcaj yu'unj man yuviḡ na'
—taj Jesucristó rihaan sí naxra' rihaan yo' a.

³⁶ Gaa ne cataj so':

—Ne me sí me sí ca'néé Diose nīcaj yu'unj man yuviḡ, señor'. Cataj xna'anj so' noj, gaa ne cuchuman raj ni'yaj man so' ei —taj sí naxra' rihaan yo' rihaan Jesucristó a.

³⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so':

—Aj quene'én so' man so', ne 'unj sḡj a'mii ga so' cuano me so' adonj —taj Jesucristó rihaan so' a.

³⁸ Gaa ne cataj so':

—Cuanō nihánj me se chumán raj ni'yaj mán so', Señor —taj so' a.

Gaa ne canicun' ruj so' rihaan Jesucristó a. ³⁹ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Ca'ná' 'unj rihaan chumij nihánj che'é se no xcuún 'unj ca'ne' 'unj cacun' che'é yuviḡ adonj. Dan me se xa' nij sí ne ne'en, tzaj ne quene'én nij so', qui'yáḡ, ne xa' nij sí guun rá se vaa aj quisḡj xcaj nij so' cuentá, tzaj ne ase vaa sí aráan rihaan ro', danj gaa nij so' se vaa se ca'vee xcaj nij so' cuentá ma' —taj Jesucristó a.

⁴⁰ Dan me se cachée ta'aj nij sí fariseo ga Jesucristó, ne cuno nij so' nana ca'mii Jesucristó a. Che'é dan xná'anj nij so' man Jesucristó, cataj nij so':

—Ne ase vaa sí aráan rihaan vaa núj, rá so' na' —taj nij so', xná'anj nij so' man Jesucristó a.

⁴¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Sese sḡj ne ne'en me soj, ne taj vaj cacun' tumé soj ma'. Tzaj ne cuano nihánj me se cataj soj se vaa aj ne'en soj a. Che'é dan yo'q tumé soj cacun' adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí fariseo yo' a.

10

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa sí tumé matzinj ro', danj vaa Jesucristó, tumé so' man ní' a

¹ Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan nij so' a:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa xa' sí ne atúj ta'yaa rej nuu nij matzinj ne avii raá chingá rej nuu nij xo', tzaj ne sí ituu me so' adonj.

² Tzaj ne sí atúj ta'yaa ro', so' me sí daan matzinj yo' adonj. ³ Dan me se x'núj ta'yaa rihaan so', 'yaj sí tumé ta'yaa, gaa ne uno nij matzinj se-nana so', gaa ne nacúun so' man nij matzinj a'mii so' se-chuvii 'o'q nij xo', gaa ne 'anj nicaj so' man nij xo' xe' adonj. ⁴ Gaa quisḡj quirii so' man nij xo' xe', ne noco' nij matzinj xcó so', che'é se u'yón nij xo' se-nana so' ei. ⁵ Tzaj ne yo'ó yuviḡ me se se canoco' nij xo' man yo'ó so', maan se cunanj nij xo' rihaan yo'ó so', che'é se ino ca'mij yo'ó so' xréé nij xo', ne se cu'yón uxrá nij xo' se-nana yo'ó so' a ma' —taj Jesucristó a.

⁶ Dan me se ase vaa 'o' cuentó vaa nana nihánj nana ca'mii Jesucristó rihaan nij so', tzaj ne ne xcaj nij so' cuentá me taj nana nihánj a ma'. ⁷ Che'é dan cataj uún Jesucristó:

—Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa ase vaa ta'yaa rej atúj nij matzinj ro', danj vaa 'unj a. ⁸ Dan me se xa' taran' nij sí ca'na' gaa rque doj, tzaj ne ase vaa sí ituu vaa nij so' a. Tzaj ne ne cuno nij matzinj rihaan nij so' a ma'. ⁹ Dan me se ase vaa ta'yaa yo' vaa 'unj, ne sí atúj rej nicun' 'unj ro', so'

me síf amán rá ni'yaj manj, ne quinanií so' rihaan sayuun, ne ve'é catuú so', ne ve'é curihañj so', ne nari' so' coj chrin' cha so' nanj adonj.

¹⁰ “Xa' síf ituu, tzaj ne me inañj rá so' qui'yaj ituu so' matzinj do', ticavi' so' matzinj do', tinavij so' matzinj do' ei. Che'é dan atúj so' rej nuu nij matzinj a. Tzaj ne 'unj me se ca'ná' 'unj che'é se me rá 'unj yo'o gaa i'na' nij xo', ne ve'é uxá cayáán nij xo', qui'yáj chuguañj.

¹¹ “Ne 'unj ro', me síf dañj ya ya nij matzinj, ne tumé sa' yá 'unj man nij matzinj, ne ca'nej nimanj cavij che'é nij xo' adonj. ¹² Xa' mozó, tzaj ne nuveé sij dañj matzinj me so' ma'. Sij 'yaj canaán sa'anj uun me so', ne che'é dan sese ne'en so' xcuu ca'yánj ca'nu', ne chu'vi' so', ne tanáj so' matzinj yo', ne unánj so' a. Gaa ne tanáj ma'an so' man nij matzinj, gaa ne quita'aa ca'yánj yo' man nij matzinj, ne ticha'nuu ca'yánj yo' man nij xo' nanj adonj. ¹³ Danj 'yaj mozó yo', che'é se mozó uun me so', ne ne rihuun rá so' sese quirañ' nij matzinj sayuun ma'.

¹⁴ “Ne xa' 'unj, tzaj ne sij tumé sa' man nij matzinj mej, ne ne'enj man nij matzinj noco' manj, ne ne'en nij xo' manj ei. ¹⁵ Dan me se ne'en Réj Diose manj, ne ne'enj man Réj, ne ase vaa 'unj ga Réj ro', danj vaa daán 'unj matzinj gaj chuguañj. Ne a'née nimanj cavij che'é nij xo' adonj. ¹⁶ Ne vaa doj daán 'unj matzinj uún, tzaj ne nuvi' nij xo' rej nuu matzinj nihánj ma'. Ne vaa che'é ca'na' yo'o matzinj yo' uún, qui'yáj, ne cunó nij xo' se-nanaj, gaa ne cunu chre' nij xo' ga matzinj nihánj, gaa ne cutumé 'unj man cunudanj nij xo' adonj.

¹⁷ “Dan me se ca'née nimanj cavij, ne cunu i'na' uún 'unj, ne che'é dan 'ee rá Réj Diose manj adonj. ¹⁸ Taj vaj síf 'yaj fuerzá manj cavij ma'. 'O se ma'anj a'née nimanj cavij nanj á. Dan me se no xcúnj ca'nej nimanj cavij, ne no xcúnj cunu i'na' uún 'unj adonj. Nihánj me suun ca'ne' Réj Diose rihanj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

¹⁹ Gaa ne cuxra' ta'aj uún nij síf uun chij rihaan nij yuvij israelitá man nij so', gaa cuno nij so' nana yo' a. ²⁰ Dan me se ta'aj nij so' cataj:

—Nuu nana chree nimán so', ne snúu so' nanj á. Taj che'é cunó soj se-nana so' ma' —taj ta'aj nij so' rihaan tuvi' nij so', ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

²¹ Gaa ne yo'o ta'aj nij so' cataj:

—Nuveé nana chree nuú nimán síf nihánj a ma'. 'O se se guun nucuaj síf nuu nana chree nimán nacuchra' so' rihaan síf tuchrii a ma' —taj yo'o ta'aj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun rá nij síf uun chij rihaan nij yuvij israelitá go' nij so' yahij man Jesucristó a

²² Güii dan me se canuú cha'anj che'é nuvií nocoo chuman' Jerusalén, ne yavii ayuu yu've' me yo' a. ²³ Gaa ne chée Jesucristó rá chingá cu'naj Corredor Salomón rá nuvií nocoo yo', ²⁴ ne che'é dan cunu chre' nij síf uun chij rihaan nij yuvij israelitá, ne yo'o tucuachriin nij so' nu' anicaj man Jesucristó a. Gaa ne cataj nij so':

—Ndaa aman me quisij güii guun ya ya rá núj ni'yaj núj mán so' ga. 'O se cataj xna'anj yá yá so' rihaan núj sese ya sij ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun me yá so' ei —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

²⁵ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Aj cataj xna'anj 'unj rihaan soj, tzaj ne na'vej rá soj cuchuman rá soj a ma'. Ne xa' suun sa' nocoo 'yáá 'unj che'é Réj Diose, tzaj ne ma'an nij suun

sa' nocqo yo' taj xna'anj daj sij mej adonj. ²⁶ Tzaj ne ne cuchuman rá soj ni'yaj soj manj man asanj. 'O se nuveé daan 'unj matzinj me soj a ma'. ²⁷ Xa' daán 'unj matzinj, tzaj ne uno nij xo' se-nanaj, ne ne'enj man nij xo', ne nocqo' nij xo' xcoj a. ²⁸ Gaa ne cunuu i'na' nij xo' cayaán nij xo' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, qui'yáa' 'unj, ne daj chihaa mij se cavi' nij xo' a ma'. Ne taj vaj síi ca'nee man nij xo' ra'aj ma'. ²⁹ 'O se Réj Diose me síi rque' man nij xo' rihanj, ne sij uun chij ya me so' rihaan cunudanj, ne che'é dan taj vaj síi guun nucuj ca'nee man nij xo' ra'a Réj Diose a ma'. ³⁰ 'O se ase vaa orún' yuvii vaa 'unj ga Réj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

³¹ Gaa ne quita'aa uún nij síi uun chij rihaan nij yuvii israelitá yahij go' nij so' man Jesucristó a.

³² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Quisij qui'yaj uxraj suun sa' nocqo quene'en nij soj, ne guun nucuj qui'yáa' danj, qui'yaj Réj Diose, ne che'é me suun sa' nocqo me rá soj go' soj yahij manj ga —taj Jesucristó, xna'anj so' man nij so' a.

³³ Gaa ne cataj nij síi uun chij rihaan nij yuvii israelitá:

—Se go' núj yahij mán so' che'é suun sa' nocqo qui'yáa' so' a ma'. 'O se go' núj yahij mán so' che'é se ca'mii so' nana' nij che'é Diose adonj. Dan me se nanj yuvii uun mé so', ne me che'é cataj so' se vaa Diose mé so' ga —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

³⁴ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Maan se vaa nana no rihaan yanj no tucuaán nocqo' soj, ne nana ca'mii ma'an Diose me nana yo', ne dan me se cataj Diose: “'Unj me síi cataj xna'anj se vaa diose me soj á”, taj Diose rihaan nij síi ca'mii se-nana so' gaa naá a. ³⁵ Dan me se sese ma'an Diose cataj se vaa nij síi ca'mii se-nana so' me ma'an uún diose, gaa ne daj chihaa mij se ca'vee tanáj xco' ní' se-nana Diose nana no rihaan yanj gaa ma'. ³⁶ Ne veé dan me ca'ne' Diose suun guue' rihanj, ne ca'neé so' manj rihaan chumii nihánj ne maan che'é se cataj 'unj se vaa ta'nij Diose mej, che'é dan cataj soj se vaa nana' nij ca'mij che'é Diose á. Taj che'é ca'mii nij soj danj, raj ma'. ³⁷ 'O se sese ne 'yaj suun 'unj se-suun Réj Diose, ne ca'vee ca'ne' rá soj ga suun amán rá ni'yaj manj chuguanj. ³⁸ Tzaj ne sese ya 'yaj suun 'unj se-suun Réj Diose, ne ca'vee se ne amán rá soj ni'yaj soj man ma'anj, tzaj ne vaa che'é cuchuman rá soj ni'yaj soj man nij suun sa' nocqo qui'yáa' ei. Ndaa sij, gaa ne xcaj soj cuentá, gaa ne yo'o quene'en soj se vaa ne Réj Diose gaj, ne nej ga Réj Diose uún adonj —taj Jesucristó a.

³⁹ Che'é dan guun rá uún nij so' quita'aa nij so' man so' a. Tzaj ne quinanii so' rihaan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun rá nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

⁴⁰ Gaa ne cavii uún Jesucristó ca'anj so' rej rnej tu'va chráa' cu'naj Jordán ndaa rej cuta' ne síi cu'naj Juan man yuvii gaa chéé so' a. Gaa ne guun raan so' rej yo' a. ⁴¹ Gaa ne chuch' uxrá yuvii rihaan so', ne cataj nij yuvii se vaa síi cu'naj Juan síi cuta' ne man yuvii me se a doj suun sa' nocqo ne qui'yaj so', tzaj ne quisij ya nu' nana' cataj xna'anj síi cu'naj Juan che'é Jesucristó a. Danj cataj nij yuvii, ni'yaj nij yuvii nij suun sa' nocqo qui'yaj Jesucristó a. ⁴² Gaa ne cuchumán rá que'ee' nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó gaa vaj so' rej yo' a.

11

Nana nihánj taj xna'anj che'é se vaa guun gaa cavi' síí cu'naj Lázaro gaa ne cunuu i'nq' uún so', qui'yaj Jesucristó a

¹ Dan me se vaa 'o síí ran', ne síí cu'naj Lázaro me so', ne síí ne chuman' Betania me so' a. Ne chuman' Betania yo' me se chiháan chana cu'naj Mariá ga chu'vij Mariá chana cu'naj Marta me chuman' Betania yo' a. ² Ne chana cu'naj Mariá yo' me se no' me chana caxrij casté gun' daj tacóo síí 'nij ra'a man ní', ne yuvé raq ma'an no' tanacoq no' tacóo so' a. Dan me se ra'vij no' me síí cu'naj Lázaro síí ran' yo' a. ³ Dan me se ca'née roj ra'vij síí cu'naj Lázaro yo' nana rihaan Jesucristó, cataj roj no': "Xa' síí 'ee rá so' man, tzaj ne ran' so', a Señor", vaa nana ca'née roj no' rihaan Jesucristó a. ⁴ Dan me se cuchi nana yo' rihaan Jesucristó, gaa ne cataj so':

—Nuveé che'e rej yo'q cavi' síí cu'naj Lázaro me quiran' so' a ma'. 'Q se quiran' so' che'é rej ve'é doj xcaj yuvij cuentá che'é Diose adonj. Dan me se ve'é doj xcaj yuvij cuentá che'é ma'anj ta'nij Diose, che'é se quiran' síí cu'naj Lázaro yo' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síí nata' nana yo' rihaan so' a.

⁵ Ne Jesucristó me se 'ee ndo'o rá Jesucristó man chana cu'naj Marta do', man chu'vij no' chana cu'naj Mariá do', man síí cu'naj Lázaro do' a. ⁶ Dan me se gaa cuno Jesucristó nana se vaa ran' síí cu'naj Lázaro, ne ne cavij ra'yanj so' ca'anj so' a ma'. 'Q se guun raan so' yavij güii rej vaj so' a. ⁷ Dan me se cachén yavij güii yo', gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij síí tucu'yón se-nana so' a:

—Cavij ní' ca'anj uún ní' estadó Judea ei —taj so' rihaan nij so' a.

⁸ Gaa ne cataj nij síí tucu'yón se-nana so' rihaan so' a:

—Cuanq nihánj me se guun ndo'o rá nij síí uun chij rihaan nij yuvij israelitá go' nij so' yahij mán so' ne caví' so' á. Se guun ca'anj so' yo' ma' —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁹ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Ne'en soj se vaa chuvij orá ranga' rihaan chumij nihánj 'o 'o güii, ne dan me se sese cachee yo'q so' rej ranga', ne se naxru' so' ma'. 'Q se curuvj sa' rihaan so', qui'yaj güii chuguun rihaan chumij nihánj adonj. ¹⁰ Tzaj ne sese cachee yo'q so' rej nij, ne naxru' so', che'é se taj vaj ya'an chuguun nicaj so' adonj —taj Jesucristó a. ¹¹ Dan me se quisj ca'mii so' danj, gaa ne cataj uún so' — Ne xa' tuvi' ní' síí cu'naj Lázaro, tzaj ne otoj so' ei. Tzaj ne ca'anj yaj, che'é rej narij 'unj nej rihaan so' a —taj Jesucristó rihaan nij síí tucu'yón se-nana so' a.

¹² Che'é dan cataj nij síí tucu'yón se-nana so' rihaan so':

—'Q se sese otoj so', ne cunuu sa' ma'an so', Señor —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

¹³ Dan me se nana dan ca'mii Jesucristó che'é se aj cavi' síí cu'naj Lázaro, tzaj ne nij síí tucu'yón se-nana Jesucristó me se guun rá nij so' se vaa ya ya otoj uun Lázaro, taj Jesucristó, rá nij so' a. ¹⁴ Che'é dan ca'mii nicaj Jesucristó rihaan nij so', cataj so':

—Aj cavi' síí cu'naj Lázaro, ¹⁵ ne guun niha' rá 'unj se vaa nuvi' 'unj ne ga so' gaa cavi' so' a. 'Q se che'é se cavi' so' ro', che'é dan cuchuman' doj rá soj ni'yaj soj manj adonj. Tzaj ne cavij ní' ca'anj ní' rej naj so' ei —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

16 Che'é dan cataj síi cu'naj Tomás Dídimó rihaan yo'ó nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó:

—Cavii ní' ca'anj ní' gaa so', gaa ne cavi' ní' gaa so' á —taj so' ni'yaj so' man Jesucristó a.

17 Veé dan me se cuchi' Jesucristó chuman' Betania, gaa ne cataj xna'anj nii rihaan so' se vaa aj quisíj ca'anj güii cachin' nii man síi cu'naj Lázaro rque yu'uj yuvej a. 18 Dan me se nichrun' naj chuman' Betania ga chuman' Jerusalén, ne orún' va'naj kilómetro naj chuman' Jerusalén yo' a. 19 Ne aj cavii que'ee nij yuvii israelitá chuman' Jerusalén, ne cuchi' nij so' rihaan chana cu'naj Marta do', rihaan chana cu'naj Mariá do', che'é rej se nanó rá roj no', che'é se aj cavi' ra'vij roj no' a.

20 Dan me se gaa cuno chana cu'naj Marta se vaa ca'na' Jesucristó, ne curihanj no' nari' tuvi' no' ga Jesucristó, tzaj ne chana cu'naj Mariá me se quínaj no' rá ve' yo' a. 21 Gaa ne cataj chana cu'naj Marta rihaan Jesucristó a:

—Sese cané so' nihánj, ne ne cavi' ra'vij asuun saj, man Señor. 22 Tzaj ne cuano nihánj me se ne'enj se vaa me ma'an rasuun cachin' so' rihaan Dioso, ne qui'yaj so' nanj á —taj chana cu'naj Marta rihaan Jesucristó a.

23 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan no' a:

—Cunuu i'na' uún ra'vij so' —taj so' rihaan no' a.

24 Gaa ne cataj chana cu'naj Marta rihaan so':

—Aj ne'enj se vaa asa' quisíj güii ca'anj ni'ya chumij nihánj, ne cunuu i'na' uún so' ga yo'ó nij yuvii cunuu i'na' uún ei —taj no' rihaan Jesucristó a.

25 Gaa ne cataj Jesucristó rihaan no' a:

—Xa' 'unj, tzaj ne sij 'yaj nuu i'na' uún yuvii mej, ne 'unj me síi qui'yaj gaa i'na' yuvii cayáan yuvii ga Dioso nu' cavii nu' ca'anj adonj. Ne xa' síi amán rá ni'yaj manj, tzaj ne ca'vee se cavi' so', tzaj ne yo'ó gaa i'na' nimán so' chuguanj. 26 Che'é se amán rá so' ni'yaj so' manj, ne che'é dan vaa i'na' nimán so', ne daj chihaa mij se cavi' nimán so' a ma'. Amán rá so' nana nihánj na' —taj Jesucristó, xná'anj so' man chana cu'naj Marta yo' a.

27 Gaa ne cataj no':

—Chumán raj, Señor. Dan me se aj cuchumán raj se vaa sij ca'neé Dioso tinanii man núj rihaan sayuun mé so', ne ta'nij Dioso mé so', ne ca'ná' so' rihaan chumij nihánj a —taj no' rihaan Jesucristó a.

28 Dan me se quisíj ca'mii no' danj, gaa ne ca'anj no', ne canacúun yuve no' man chu'vij no' chana cu'naj Mariá, cataj no':

—Aj ca'na' maestró, ne nacúun so' mán so' a —taj no' rihaan chana cu'naj Mariá a.

29 Ne gaa cuno chana cu'naj Mariá nana yo', gaa ne ra'yanj cavii no', ne ca'anj no' rej nicun' Jesucristó a. 30 Dan me se ataa catuu Jesucristó rque chuman' yo', ne nicun' so' rej nari' tuvi' chana cu'naj Marta ga so' a.

31 Dan me se nij yuvii israelitá yuvii cane rá ve' nanó cuentó ga chana cu'naj Mariá me se quene'en nij so' se vaa ra'yanj canicun' no' ne curihanj no' xe', ne canoco' nij so' xcó no', ne curihanj nij so' xe' a. 'Q se guun rá nij so' se vaa ca'anj chana cu'naj Mariá rihaan yu'uj yuvej che'é rej ta'vee no', rá nij so' a.

32 Dan me se gaa cuchi' chana cu'naj Mariá rej nicun' Jesucristó, gaa ne quene'en no' man so', gaa ne canicun' ruj no' rihaan Jesucristó, gaa ne cataj no':

—Sese cané so' nihánj, ne ne cavi' ra'vij asuun saj, man Señor —taj no' rihaan Jesucristó a.

³³ Dan me se quene'en Jesucristó se vaa ta'vee no', se vaa ta'vee nij yuvi israelitá ca'na' ga no' do', gaa ne quinanó ndo'o rá so', ³⁴ gaa ne cataj so':

—Me rej cachin' soj man so' ga —taj so', xná'anj so' man nij so' a.

Gaa ne cataj nij so' rihaan so' a:

—Ca'anj ní, gaa ne quene'én so' á —taj nij so' rihaan so' a.

³⁵ Gaa ne ta'vee Jesucristó a. ³⁶ Che'é dan cataj nij yuvi israelitá rihaan tuvi' nij so' a:

—Ni'yaj soj ei. 'O se ta'vee so', che'é se 'ee uxrá rá so' ni'yaj so' man sí cavi' yo' a —taj nij yuvi ni'yaj nij yuvi man Jesucristó a.

³⁷ Gaa ne ta'aj nij yuvi cataj:

—'O se sij ne'en nacuchra' rihaan sí tuchri me sí nihánj á. Che'é dan uun nucuaj so' naquiyaj sa' so' man sí cu'naj Lázaro, ne sese cane so' nihánj, ne ne cavi' sí cu'naj Lázaro asuun saj ma' —taj ta'aj nij yuvi yo' a.

³⁸ Dan me se quinanó uún rá Jesucristó, ne cuchi' so' rej cachin' nii man sí cu'naj Lázaro yo' a. Dan me se yu'uj yuvej me yo', ne caráan yahij rihaan yu'uj yo' a. ³⁹ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Naxuun soj yahij rihaan yu'uj á —taj Jesucristó a.

Gaa ne cataj ra'vij sí cavi' chana cu'naj Marta rihaan so':

—Tzaj ne gun' ri'yuj man so' yaj, Señor. 'O se quisij ca'anj ya güii naj so' nanj adonj —taj no' rihaan so' a.

⁴⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan no' a:

—Aj cataj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa sese cuchuman rá so' ni'yaj so' manj, gaa ne quene'én so' se vaa nucuaj uxrá Diose á —taj Jesucristó rihaan chana cu'naj Marta yo' a.

⁴¹ Che'é dan naxuun nij so' yahij yo' a. Gaa ne naxcaj Jesucristó rihaan so', ne cataj so':

—Guun ni'yaj ní se vaa cunó so' se-nanaj, Ataj Chij. ⁴² Aj ne'enj se vaa niganj unó so' se-nanaj, tzaj ne a'mij nana nihánj che'é rej cunó nij yuvi nicun' nihánj gaj a. 'O se me raj cuchuman rá nij yuvi se vaa so' me sí ca'née manj rihaan chumi' nihánj nanj adonj —taj Jesucristó, cachíin ni'yaj so' rihaan Diose a.

⁴³ Quisij cataj so' danj, gaa ne nucuaj ndo'o caguáj so', cataj so':

—Lázaro. Cavi' so' ca'na' so' nihánj ei —taj so', caguáj so' rihaan sí cu'naj Lázaro yo' a.

⁴⁴ Gaa ne curihanj sí cavi' yo' rque yu'uj, ne ncutáj yatzíj nu' man so', ne caráan yatzíj rihaan so' uún a. Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvi a:

—Nache soj man so', ne cachee so' ca'anj so' á —taj Jesucristó rihaan nij yuvi a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun ndo'o rá nij xrej atq suun nocqo doj do', nij sí fariseo do', cavi' Jesucristó a

⁴⁵ Dan me se ca'na' nij yuvi israelitá ga chana cu'naj Mariá yo', ne quene'en nij so' daj qui'yaj Jesucristó a. Che'é dan cuchuman rá que'ee nij yuvi se vaa sí ca'née Diose me Jesucristó a. ⁴⁶ Tzaj ne cavi' yo' ta'aj nij so' ca'anj nij so' rihaan nij sí fariseo, gaa ne cataj xna'anj nij so' rihaan nij sí fariseo nu' se vaa qui'yaj Jesucristó a. ⁴⁷ Che'é dan cunuu chre' nij xrej atq suun nocqo doj do', nij sí fariseo do', qui'yaj nij so' juntá, gaa ne cataj nij so':

—Daj qui'yaj ní', rá soj ga. 'Q se xa' snó'o nihánj, tzaj ne 'yaj suun uxrá so' suun sa' nocoo adonj. ⁴⁸ Sese yo'ó tanáj ní' man so' qui'yaj so' danj, ne cuchuman rá cunudanj nij yuvij ni'yaj nij yuvij man so', gaa ne ca'na' nij tanuu 'yaj suun rihaan gobiernó man Romá, gaa ne tirí' nij tanuu man ní' do', man chiháán ní' do', man nu' tuvi' ní' do' á —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

⁴⁹ Gaa ne ca'mii yo'ó tuvi' nij so', síi cu'naj Caifás, ne so' me xrej atá suun nocoo doj yo' yo' a. Dan me se cataj so' rihaan nij so' a:

—Ne ne'en uxrá nij soj a ma'. ⁵⁰ Q se ataa xcaj soj cuentá se vaa xa' soj, tzaj ne cavii sa' doj soj sese caví' orún' snó'o che'é nij yuvij, gaa ne veé danj me se quirí' nu' ní' sji israelitá ma' —taj síi cu'naj Caifás rihaan yo'ó nij so' a.

⁵¹ Dan me se nuveé inanj nana cavii raá ma'an síi cu'naj Caifás me nana nihánj ma'. 'Q se xrej atá suun nocoo doj me so' yo' yo', ne che'é dan ma'an Diose me síi rqué nana ca'mii so', ne che'é dan me ya vaa se-nana so' gaa cataj so' se vaa caví' Jesucristó che'é taran' nij yuvij israelitá yo' a. ⁵² Ne nuveé inanj che'é nij yuvij israelitá me caví' Jesucristó ma'. 'Q se caví' so' che'é rej naqui'yaj chre' so' man cunudanj nij ta'núí Diose nij síi man nu' rihaan chumij nihánj, gaa ne cunu tuvi' cunudanj nij so' adonj.

⁵³ Dan me se maan güii dan me se guun che'e nij síi fariseo do', nij xrej atá suun nocoo doj do', nuchruj raá nij so' daj qui'yaj nij so', gaa ne caví' Jesucristó a. ⁵⁴ Che'é dan me ne ca'vee cachee ranga' so' estadó Judea ma'. Gaa ne cavii so' ca'anj so' tu'va rej taj vaj yuvij man, gaa ne catúj so' yo'ó chuman' cu'naj Efraín, gaa ne caran' so' chuman' yo' ga nij síi tucu'yón se-nana so' a.

⁵⁵ Dan me se daj doj quisj cha'anj pascuá cha'anj navij rá nij yuvij israelitá, ne che'é dan cavii nij yuvij ne chuman' le'ej, ne ca'anj nij so' chuman' Jerusalén, che'é rej qui'yaj nij so' tucuáán nocoo' nij so' ne cunu guée nij so' rihaan Diose a. ⁵⁶ Gaa ne nano' ndo'o nij yuvij man Jesucristó a. Dan me se canicun' nij yuvij rá nuvíi nocoo, ne xná'anj nij yuvij man tuvi' yuvij, cataj nij yuvij:

—Daj uun rá soj ga. Ca'na' so' rej canuú cha'anj, rá soj na' —cataj nij yuvij, xná'anj nij yuvij man tuvi' yuvij yo' a.

⁵⁷ Ne xa' nij xrej atá suun nocoo doj do', nij síi fariseo do', tzaj ne cataj xna'anj nij so' se vaa sese quene'en nij yuvij me rej vaj Jesucristó, gaa ne cataj xna'anj nij yuvij rihaan ma'an nij so' a. 'Q se guun rá nij so' quita'aa nij so' man Jesucristó adonj.

12

Nana nihánj taj xna'anj se vaa caxrj chana cu'naj Mariá casté tacóo Jesucristó a

¹ Dan me se achiin yatan' güii canuú cha'anj pascuá, ne ca'anj Jesucristó chuman' Betania a. Chuman' Betania ro', ne síi cu'naj Lázaro síi cunu i'na' uún qui'yaj Jesucristó a. ² Dan me se qui'yaj chuvij nií cha ni'yánj Jesucristó, ne chana cu'naj Marta me chana rqué chá ni'yánj nij síi 'na', ne ne síi cu'naj Lázaro rihaan mesá ga Jesucristó gaa chá so' chraa a. ³ Dan me se nicaj chana cu'naj Mariá yo'ó aga' xij casté gun' daj tu'vee ndo'o, ne caxrj no' tacóo Jesucristó, gaa ne yuvé raá ma'an no' tanacoo no' tacóo Jesucristó a. Gaa ne nasj toto' nu' rá ve' yo', qui'yaj casté caxrj chana cu'naj Mariá tacóo Jesucristó a.

4 Dan me se ne sítí cu'naj Judas Iscariote, ne yo'q sítí tucu'yón se-nanā Jesucristó me so', ne sítí tacuachén man Jesucristó rihaan nij sítí taj ri'yun man Jesucristó me so' a. Dan me se cataj so':

5 —Me che'é ne cutu'vee nii casté nihánj ne quirí' uxrá nii sa'anj ga. 'Q se ase vaa sa'anj 'yaj canaán yuvi rque 'q yo' nó casté nihánj, ne vaa che'é rque ní' sa'anj yo' rihaan nij sítí nique nanj á —taj sítí cu'naj Judas yo' a.

6 Dan me se danj tu'va ma'an sítí cu'naj Judas yo', tzaj ne a doj ne nanó rá Judas yo' che'é nij sítí nique a ma'. Maan se sij tumé se-chrunj nij tuví' Jesucristó chrúun sa'anj me so', tzaj ne sítí ituu me so', ne qui'yaj ituu ndo'o so' sa'anj man rque chrúun yo', ne che'é dan ca'mii so' danj nanj ei. 7 Dan me se cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ca'ne' rá so' qui'yaj ma'an no' ei. Che'é yan quisij güii cachin' nii manj ro', che'é dan caxríj nó' casté tu'vee ndo'o manj nanj á. 8 Xa' nij sítí nique, tzaj ne nu' güii mán nij sítí nique ga soj, ne xa' ma'anj, tzaj ne se canicún' 'unj rihaan soj nu' cavii nu' ca'anj ni'yaj soj ma' —taj Jesucristó rihaan sítí cu'naj Judas yo' a.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa guun rá nij xrej atq suun nocqo doj se vaa cavi' uún sítí cu'naj Lázaro yo' a

9 Dan me se xcaj ndo'o nij yuvi israelitá cuentá se vaa ne Jesucristó chuman' Betania, ne che'é dan ca'anj uxrá nij so' chuman' yo' a. Dan me se nuveé inañj che'é ma'an Jesucristó me ca'anj nij so' ma'. 'Q se me rá nij so' quene'en nij so' man sítí cu'naj Lázaro sítí cunuu i'na' uún qui'yaj Jesucristó a.

10 Gaa ne guun 'q rá nij xrej atq suun nocqo doj se vaa cavi' sítí cu'naj Lázaro uún, qui'yaj nij so' a. 11 'Q se che'é sítí cu'naj Lázaro me se cavii ndo'o nij yuvi israelitá canoco' nij so' man Jesucristó, ne cuchumán rá nij yuvi israelitá ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

Nanā nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nij yuvi gaa canicaj uún Jesucristó ca'anj so' chuman' Jerusalén a

12 Gaa ne güii a'yuj me se cuchi' nanā rihaan taran' nij yuvi israelitá navij rá cha'anj pascuá se vaa catuu Jesucristó chuman' Jerusalén a. 13 Che'é dan me cuta nij yuvi ra'a chruun yuun, ne curihanj nij yuvi tu'va chuman' nari' tuvi' nij so' ga Jesucristó a. Gaa ne caguáj nij yuvi, cataj nij yuvi:

—Carāā guēē ní' rihaan Diose ei. Cunaj ndo'o vaa ca'na' sítí ca'née sítí 'nij ra'a man ní' adonj. Sítí uun chij rihaan ní' sij israelitá me so' chuguanj —taj nij yuvi, caguáj nij yuvi a.

14 Gaa ne nari' Jesucristó yo'q burró, gaa ne cavii so' xráá burró a. Dan me se cayaan qui'yaj so' ga nanā nihánj nanā nō rihaan danj Diose a: 15 “Soj sij man chuman' Jerusalén me se se chuchuvi' soj ma'. 'Q se xcaj soj cuentá se vaa 'na' sítí guun chij rihaan soj nanj adonj. Dan me se sítí nica' nimán me so', ne táá so' xráá burró le'ej ta'ní xcuu burró chana adonj”, taj nanā nō rihaan danj Diose yo' a. 16 Dan me se nij sítí tucu'yón se-nanā Jesucristó me se gaa güii catúj Jesucristó chuman' Jerusalén, ne ne xcaj nij so' cuentá, ne ne caxríj rá nij so' se vaa qui'yaj so' ndaa vaa cataj nanā nō rihaan yanj yo' ma'. Tzaj ne ndaa quisij cavii sa' Jesucristó qui'yaj Diose, gaa ne ninuj rá nij so' nanā nō rihaan danj Diose, ne ninuj rá nij so' se vaa guun che'é Jesucristó a.

17 Dan me se nij yuvi cumán ga Jesucristó me se cataj xna'anj nij so' nu' se vaa guun gaa canacúun Jesucristó man sítí cu'naj Lázaro se vaa curihanj so' yu'uj yuvej ne cunuu i'na' uún ya sítí cu'naj Lázaro qui'yaj Jesucristó a. 18 Gaa

ne che'é se cuno nij yuvij man chuman' Jerusalén se vaa qui'yaj so' suun sa' nocoo yo', gaa ne che'é dan ca'na' nari' nij so' man Jesucristó a. ¹⁹ Che'é dan cataj nij síi fariseo rihaan tuvi' nij so' a:

—Ni'yaj soj ei. 'Q se ne qui'yaj canaán uxrá ní', qui'yaj soj a ma'. 'Q se veé danj ya canoco' cunudanj nij yuvij man rihaan chumi se-nana so' nanj adonj —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'na' doj síi a'mii xna'ánj griego ca'mii nij so' ga Jesucristó a

²⁰ Dan me se mán ta'aj nij síi a'mii xna'ánj griego, ne sij cuchi' chuman' Jerusalén gaa anuú cha'anj pascuá me nij so', ne cuchi' nij so' na'vij nij so' rihaan Diose a. ²¹ Dan me se cuchi' nij so' rihaan síi cu'naj Felipé síi cavii chuman' Betsaida chuman' naj estadó Galilea, gaa ne xna'anj nij so' man so', ne cataj nij so':

—Me rá núj ca'mii núj doj ga Jesucristó, señor —taj nij so' rihaan síi cu'naj Felipé yo' a.

²² Gaa ne ca'anj síi cu'naj Felipé cataj xna'anj so' rihaan síi cu'naj Andrés se vaa cataj nij síi a'mii xna'ánj griego yo' rihaan so' a. Gaa ne ca'anj cataj xna'anj roj so' rihaan Jesucristó, ne cataj roj so' rihaan Jesucristó se vaa ca'na' nij síi a'mii xna'ánj griego ne me rá nij so' ca'mii nij so' ga Jesucristó a. ²³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan roj so' a:

—Unj sij ca'née Diose nıcaj yu'unj man yuvij, tzaj ne cuano nihánj me se quisij güii cavii sa' 'unj, ne guun chij 'unj, qui'yaj Diose ei. ²⁴ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa ase vaa 'núú vaa ní', ne sese se quini' 'núú yaan rihaan yo'óo ne cavi' ma'an 'núú yaan yo', ne quinavij uun 'núú yaan, tzaj ne sese cavi' 'núú yaan yo', ne quisij que'ee doj 'núú qui'yaj yo' nanj adonj. ²⁵ Dan me se xa' síi me rá gaa i'na' rihaan chumi nihánj, tzaj ne yo'q cavi' so', ne xa' síi a'vej rá cavi' rihaan chumi nihánj che'é se me so' síi nocoo manj, tzaj ne yo'q gaa i'na' nimán so' nu' cavii nu' ca'anj adonj. ²⁶ Che'é dan me sese vaa 'q so' nuu rihanj 'yaj suun rihanj, ne canoco' so' manj cuaj ei. Ne me rej ma'an canicun' ma'anj ro', maan dan canicun' síi nuu rihanj uun nanj ei. Gaa ne cavii sa' uxrá síi 'yaj suun rihanj, qui'yaj Réj adonj.

²⁷ “Cuanó nihánj me se nanó ndo'o raj chuguanj. Ne daj qui'yáj a ranj a. Cachınj ni'yáj rihaan Réj se vaa tinani' so' manj rihaan sayuun quıranj cuano, rá soj na'. Taj che'é qui'yáj danj ma'. Che'e yan quıran' 'unj sayuun ca'naj adonj —taj Jesucristó rihaan roj so' a.

²⁸ Gaa ne cachıın ni'yaj Jesucristó rihaan Diose, cataj so':

—Cavii sa' doj ma'an so' rihaan chumi nihánj, qui'yáa so', Ataj —taj Jesucristó, cachıın ni'yaj so' a.

Gaa ne cavii 'q nana rej xtá' ca'mii Diose cuno nij so', ne nana cavii rej xtá' me:

—Aj cavii sa' 'unj, qui'yáj, tzaj ne cavii sa' 'unj doj, qui'yáj adonj —taj nana yo' nana cavii rej xtá' ca'mii Diose cuno nij so' a.

²⁹ Dan me se nicun' uxrá yuvij ga Jesucristó, ne cuno nij so' nana yo', ne cataj nij so' se vaa caguáj tu'vii rej xtá' a. Ne yo'óo ta'aj nij so' cataj se vaa ca'mii yo'q se-mozó Diose nana yo' rihaan Jesucristó a. ³⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij yuvij:

—Nuvéé che'e orún' 'unj me ca'mii Diose nana yo' ma'. 'Q se ca'mii Diose nana yo', che'é rej xcıj soj cuentá ei. ³¹ Che'é se vaa quıranj cuano ca'ne' Diose cacun' che'é nij yuvij man rihaan chumi nihánj, ne quiriı yanj Diose

man sí chree sí uun chij rihaan chumiñ nihánj chuguñj. ³² Gaa ne asa' quisij naxcaj nii manj rihaan chumiñ nihánj cachron nii manj rihaan rcutze, gaa ne guun rá cunudanj nij yuviñ canoco' nij yuviñ manj, qui'yáj adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuviñ a.

³³ Ne ma'an nanañ nihánj nanañ ca'mii Jesucristó ro', taj xna'anj daj qui'yaj nii man so' ne cavi' so' a.

³⁴ Gaa ne cataj nij yuviñ rihaan Jesucristó a:

—Aj ne'en núj nanañ no rihaan danj Diose se vaa sí ca'nej Diose tinanii man yuviñ rihaan sayuun me se sij cayáan nu' caviñ nu' ca'anj me so' a. Ne me che'é cataj so' nihánj se vaa naxcaj nii man sí ca'neé Diose ñicaj yu'unj man yuviñ rihaan chumiñ nihánj ga. Me che'é cavi' so' ga. Daj sij me sí ca'nej Diose ñicaj yu'unj man yuviñ, rá so' ga —taj nij yuviñ, xna'anj nij yuviñ man Jesucristó a.

³⁵ Che'é dan cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Cuanó nihánj me se vaj soj rej chuguñ sa' ya'an, tzaj ne daj doj quisij orá quina'aj ya'an yo', ne se guun nucuaj soj xcaj soj cuentá ma'. Che'é dan vaa che'é xcaj soj cuentá ndaa vaa 'yaj nij sí vaj rej chuguñ ya'an ei. Sese taj, ne guun soj sí chéé rej rmí', ne xa' sí chéé rej rmí', tzaj ne ne ne'en so' me rej vaj so' ma'. ³⁶ Dan me se vaj soj rej chuguñ ya'an, ne che'é dan cuchuman rá soj ni'yaj soj ya'an sa' ei. Quisij qui'yaj soj danj, gaa ne guun soj ta'nii ya'an chuguñ, ne sij xcaj cuentá guun soj adonj —taj Jesucristó rihaan nij yuviñ a.

Quisij ca'mii Jesucristó nanañ nihánj, gaa ne ca'anj Jesucristó, ne caxrij yuve so' man so', che'é se na'vej rá so' quene'en nij yuviñ man so' a.

Nanañ nihánj taj xna'anj se vaa ne cuchuman rá nij sí israelitá ni'yaj nij so' man Jesucristó ma'

³⁷ Ndá' se uxrá qui'yaj Jesucristó suun sa' nocoo ni'yaj nij yuviñ, qui'yaj Diose, tzaj ne ne cuchuman rá nij yuviñ se vaa sij ca'neé Diose me so' a ma'.

³⁸ Ne veé danj quisij ya nu' se-nanañ sí cu'naj Isaías sí nata' se-nanañ Diose gaa naá a. Dan me se cataj sí cu'naj Isaías:

—Ataj sí chij. Doj yuviñ cuchumán rá cuno nanañ ca'mii núj, ne doj yuviñ xcaj cuentá se vaa nucuaj ndo'o so' sij 'nij ra'a man núj ei —taj sí cu'naj Isaías yo' a.

³⁹ Ne vaa doj nanañ nihánj nanañ ca'mii Diose ne cachron sí cu'naj Isaías rihaan yanj, ne dan me se cataj xna'anj Diose me che'é ne guun nucuaj nij yuviñ israelitá cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a:

⁴⁰ —Sí ca'neé 'unj me se nata' uxrá so' se-nanañ rihaan yuviñ nihánj ndaa se caráan rihaan nij yuviñ, ne se ca'vee quene'en nij so' doj ma'. Ne ne ca'vee catuñ doj se-nanañ nimán nij so' ma'. 'Q se na'vej uxrá rá nij so' xcaj nij so' cuentá ne canicaj nimán nij so' ne nahuun sa' nij so' qui'yáá 'unj ma' —taj Diose ne cachron sí cu'naj Isaías rihaan yanj gaa naá a.

⁴¹ Danj ca'mii Isaías che'é se aj quene'en so' se vaa sa' uxrá qui'yaj Jesucristó, ne che'é dan ca'mii so' danj che'é Jesucristó a.

⁴² Tzaj ne cuchumán rá que'eeñ nij sí uun chij rihaan nij yuviñ israelitá ni'yaj nij so' man Jesucristó a. Tzaj ne ne cataj xna'anj nij so' se vaa cuchumán rá nij so' ma'. 'Q se cuhu'vi' nij so' ni'yaj nij so' man nij sí fariseo, se vaa cutá' nij sí fariseo cacun' xráá nij so', gaa ne quirii yanij nij sí fariseo man nij so' rque nij yuviñ israelitá yo' a. ⁴³ Dan me se niha' rá nij so' doj cunqoñ nij so' ca'mii sa' yuviñ che'é nij so', ne ne caraya'anj nij so' se vaa ve'é ca'mii Diose che'é nij so' a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj che'é cacun' tumé síí na'vej rá cunq se-nana Jesucristó a

⁴⁴ Ne sca' ndo'o ca'mii Jesucristó, cataj so':

—Xa' síí amán rá ni'yaj manj, tzaj ne nuveé inañj ma'anj me síí amán rá so' ni'yaj so' man ma'. 'Q se amán rá so' ni'yaj so' man síí ca'néé manj rihaan chumii nihánj adonj. ⁴⁵ Ne xa' síí acaj cuentá che'ej, tzaj ne so' me síí acaj cuentá che'é síí ca'néé manj rihaan chumii nihánj adonj. ⁴⁶ Xa' ma'anj, tzaj ne chuguun ya'an rihaan chumii nihánj qui'yáj gaa ca'naj rihaan chumii nihánj, che'é rej se quináj nij síí amán rá ni'yaj manj rej rmí' man chuguanj.

⁴⁷ “Ne ca'vee se se ca'vej rá yo'o so' cunq so' se-nanaj nana catúj xréé so', tzaj ne nuveé 'unj me síí cuta' cacun' xráá so' a ma'. 'Q se nuveé che'e se cuta' 'unj cacun' xráá yuvi me ca'ná' 'unj rihaan chumii nihánj ma'. Tananj ca'ná' 'unj rihaan chumii nihánj che'é rej tinanii 'unj man nij yuvi man rihaan chumii nihánj rihaan chrej chi'ii uun chij nimán nij so' adonj. ⁴⁸ Dan me se síí tanáj xcq manj ne na'vej rá cunq se-nanaj me se quitaj cacun' xráá so' ei. 'Q se che'é se ne cunq so' nana ca'mij rihaan so' ro', che'é dan quitaj cacun' xráá so' asá' quisij güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuvi chuguanj. ⁴⁹ Ne 'unj nihánj me se nuveé inañj nana cavii raj me nana ca'mij ma'. 'Q se Réj síí ca'néé manj me síí cataj xna'anj rihanj daj ca'mij ei. ⁵⁰ Ne aj ne'enj se vaa sese cunq ní' se vaa cataj xna'anj so' rihaan ní', ne cayáán ní' ga so' nu' cavii nu' ca'anj a. Che'é dan nana a'mij me se ma'an nana ca'mii Réj rihanj me nij nana a'mij adonj. —Danj cataj Jesucristó a.

13

Nana nihánj taj xna'anj se vaa na'nu' Jesucristó tacóo nij síí tucuyón se-nana so' a

¹ Dan me se gaa ataa quisij cha'anj pascuá, ne quene'en Jesucristó se vaa nichrun' quisij orá tanáj so' chumii nihánj ne quinán' so' rihaan Rej so' Diose a. Dan me se 'ee rá so' man nij síí cachée ga so' rihaan chumii nihánj, ne yo'o 'ee rá so' man nij so' ndaa se cavi' so' a. ² Dan me se quisij orá chá xti'no' nij so', ne aj guun rá síí chree se vaa síí cu'naj Judas Iscariote ta'nii Simón me síí tačuachén man Jesucristó rihaan nij síí taj ri'yunj man Jesucristó a. ³ Ne aj quene'en Jesucristó se vaa quisij guun chij ma'an so' rihaan cunudanj rasuun, qui'yaj Diose, ne aj quene'en so' se vaa sij cavii rej yanj Diose me so' ne quinán' uún so' rihaan Diose a. ⁴ Dan me se gaa quisij chá xti'no' nij so', ne quirii Jesucristó cotoo nuu so', ne cata'aa so' 'o yatzj toalla, ne tumij so' catuun so' a. ⁵ Veé dan, gaa ne caraa so' na rque rco'oo, gaa ne guun che'é so' na'nu' so' tacóo nij síí tucuyón se-nana so', ne nachen so' yatzj toalla numji catuun so', ne tinacoq so' tacóo nij síí tucuyón se-nana so' a. ⁶ Dan me se cuchí' so' rihaan síí cu'naj Simón Pedró, ne cataj Pedró rihaan so' a:

—Señor. Ma'án so' na'nu' tacóaj aj na' —taj Pedró, xná'anj so' man Jesucristó a.

⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ne ne'én so' me che'é 'yáj danj cuano ma'. Tzaj ne vaa güii, ne xcaj so' cuentá adonj —taj Jesucristó rihaan Pedró a.

⁸ —Daj chihaa míj se guun na'nu' so' tacóaj a ma' —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Tzaj ne sese se na'nú' 'unj tacóo so', ne se ca'vee guún so' tuví' 'unj ma' —taj Jesucristó rihaan Pedró a.

⁹ Gaa ne cataj Simón Pedró rihaan Jesucristó a:

—Se na'nú' so' inanj tacóo, man Señor. Ndaa nu' ra'aj do', nu' raj do', na'nu' so' ei —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

¹⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Xa' sí' aj cane, tzaj ne taj che'é na'nu' nii man nu' nee man so' ma'. 'O se aj vaa cuj man so' nanj á. Maan se inanj tacóo so' na'nu' nii nanj adonj. Ne nda' se aj vaa cuj man ta'aj soj, tzaj ne nuveé taran' soj me sí' vaa cuj man ma' —taj Jesucristó a.

¹¹ 'O se aj quene'en Jesucristó se vaa taçuachén yo'o tuví' nij so' man so' rihaan nij sí' taj ri'yunj man so', ne che'é dan cataj so' se vaa nuveé cunudanj nij so' me sí' vaa cuj man a.

¹² Dan me se gaa quisij na'nu' Jesucristó tacóo nij so', ne nanuú so' se-cotoó so', ne ca'anj cane uún so' rej ne nij so', gaa ne xná'anj so' man nij so', cataj so':

—Ne'en soj me che'é qui'yáj danj man soj na'. ¹³ Xa' soj, tzaj ne ve'é a'mii soj rihanj, taj soj se vaa sij tucu'yón man soj mej, ne sij uun chij rihaan soj mej, ne cunaj uxrá a'mii soj ei. 'O se veé yá 'unj nanj á. ¹⁴ Dan me se 'unj me sí' tucu'yón man soj ne 'unj me sí' uun chij rihaan soj, tzaj ne guún 'unj mozó rihaan soj ne na'nú' 'unj tacóo soj ei. Che'é dan xcaj soj cuentá se vaa no xcúún soj cunuu nica' nimán soj ne guun soj mozó rihaan tuví' soj ne na'nu' soj tacóo tuví' soj nanj adonj. ¹⁵ Danj inanj qui'yáj, che'é rej me raj quene'en soj manj, ne xcaj soj cuentá daj qui'yaj ma'an soj uún adonj. ¹⁶ Cuanó nihánj me cataj xna'anj yá 'unj rihaan soj se vaa nuveé sij uun chij doj me mozó rihaan se-ru'vee mozó ma'. Ne nuveé sij uun chij doj me sí' ca'anj suun rihaan sí' ca'née man so' ma'. Ne ase vaa mozó do', ase vaa sí' ca'anj suun do', vaa soj rihanj a. Che'é dan daj se qui'yáá 'unj ro', danj gaa qui'yaj soj, qui'yaj suun soj che'é tuví' soj ei. ¹⁷ Ne aj cuno soj nana nihánj, ne sese qui'yaj soj nu' nana nihánj, ne vaa che'é guun niha' rá soj, ne ya cavii sa' soj adonj. ¹⁸ Tzaj ne ne ca'mij nana nihánj che'é taran' nij soj ma'. Dan me se aj ne'enj man soj sij narii 'unj canoco' manj, tzaj ne vaa che'é quisij guee nana nihánj nana no rihaan danj Diose adonj: "Sí' chá rachruún gaj ro', me sí' guun rá tiguíj che'é manj adonj", me nana no rihaan danj Diose a.

¹⁹ "Asij cuanó nihánj nu' rej rihaan cataj xna'anj 'unj rihaan soj daj guun rej rihaan, ne cuanó nihánj me se ataa quíranj se vaa quíranj, tzaj ne asa' quisij quíranj yo', gaa ne cuchuman rá soj daj sij mej ei. ²⁰ Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa xa' sí' ve'é nicaj tuví' ga sí' ca'nej 'unj rihaan chumij nihánj, tzaj ne so' me sí' ve'é nicaj tuví' ga ma'anj, ne xa' sí' ve'é nicaj tuví' ga ma'anj, tzaj ne so' me sí' ve'é nicaj tuví' ga sí' ca'née manj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí' tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj Jesucristó che'é sí' taçuachén man so' rihaan nij sí' taj ri'yunj man so' a

²¹ Sij ca'mii Jesucristó nana nihánj, gaa ne quinanó ndo'o rá so', gaa ne guun che'e so' cataj xna'anj so' daj qui'yaj yo'o so' man so', cataj so':

—Cuanó nihánj me se cataj yá 'unj rihaan soj se vaa yo'o tuví' nij soj me sí' taçuachén manj rihaan nij sí' taj ri'yunj manj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí' tucu'yón se-nana so' a.

²² Gaa ne ni'yaj taran' nij so' man tuvi' nij so' a. 'Q se ne quene'en nij so' me che'é ca'mii Jesucristó nana vaa danj a ma'. ²³ Dan me se yanj yo' o so' x'núú Jesucristó, ne nichrun' uxrá ne so' ga Jesucristó, ne síí 'ee rá Jesucristó man me so' a. ²⁴ Che'é dan ticun' Simón Pedró raq Simón Pedró rihaan so', che'é rej xna'anj so' man Jesucristó me síí che'é a'mii Jesucristó a. ²⁵ Che'é dan xná'anj tuvi' so' man Jesucristó, cataj so':

—Me síí qui'yaj danj, ga Señor' —taj so', xná'anj so' man Jesucristó a.

²⁶ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Tiguj 'unj doj rachrúun candó nuu rque co'oo, ne rquej man síí qui'yaj danj manj a —taj Jesucristó a.

Gaa ne tiguj Jesucristó yo' o xco' rachrúun rque candó nuu rque co'oo, ne go' so' man síí cu'naj Judas ta'níí síí cu'naj Simón Iscariote a. ²⁷ Ne gaa quisij quita'aa síí cu'naj Judas rachrúun yo', gaa ne catúj Satanás nimán so' a. Che'é dan cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Cavij so' ca'anj so' cuaj qui'yáa so' ndaa vaa me rá so' á —taj Jesucristó rihaan Judas yo' a.

²⁸ Tzaj ne a 'ó nij so' ne quene'en me che'é ca'mii Jesucristó nana vaa danj rihaan síí cu'naj Judas a ma'. ²⁹ Dan me se che'é se sij tumé chrúun sa'anj me síí cu'naj Judas, che'é dan guun rá ta'aj nij so' se vaa ca'ne' Jesucristó suun rihaan so' quiraaan so' se vaa cachijn rihaan nij so' che'é cha'anj do', se vaa go' so' doj sa'anj rihaan nij síí niqwe do' a.

³⁰ Dan me se nicaj Judas rachrúun yo', ne nu' quita'aa so' nu' curihanj so' xe', ne rej nij me yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é suun ca'ne' Jesucristó rihaan ní' a

³¹ Che'é dan gaa quisij curihanj Judas, ne cataj Jesucristó rihaan yo'ó nij so' a:

—Daj doj quene'en yuvij se vaa sij sa' uxrá mej sij ca'néé Diose nicaj yu'unj man yuvij, ne che'é dan quene'en nij yuvij se vaa sij sa' uxrá me ma'an Diose adonj. ³² Ne che'é dan quene'en' se vaa sij sa' me ma'anj, qui'yaj Diose, ne nichrun' qui'yaj so' danj nanj adonj. ³³ Nichrun' quinavij orá chéé 'unj ga soj, nanj rej. Dan me se aj cataj 'unj rihaan nij síí uun chij rihaan nij yuvij israelitá se vaa cavij 'unj ca'anj 'unj, ne se guun nucuaj nij so' cuchí' nij so' rej ca'anj 'unj ma'. Ne xa' ma'an soj, tzaj ne nano' ma'an soj manj, ne nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa se guun nucuaj ma'an soj cuchí' ma'an soj rej ca'anj 'unj a ma'. ³⁴ Ne nihánj me suun naca a'nej rihaan soj, se vaa yo' o gaa 'ee rá soj man tuvi' soj ei. Dan me se daj se cunuu 'ee raj ni'yaj man soj ro', danj gaa qui'yaj soj, gaa 'ee rá soj man tuvi' soj a. ³⁵ Sese gaa 'ee rá soj man tuvi' soj, ne quene'en nu' yuvij man rihaan chumij se vaa sij tucu'yón se-nanaj me soj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nana nij ca'mii Pedró che'é Jesucristó a

³⁶ Gaa ne cataj Simón Pedró rihaan Jesucristó a:

—Me rej ca'anj so', ga Señor' —taj Pedró, xná'anj so' man Jesucristó a.

Gaa ne cataj Jesucristó:

—Xa' rej ca'anj 'unj, tzaj ne se guun nucuáa so' canocó' so' manj cuano ma'. Tzaj ne vaa güii, ne canocó' so' manj adonj —taj so' rihaan Pedró a.

³⁷ Gaa ne cataj Pedró rihaan so' a:

—Me che'é se guun nucuáj canocoj mán so' cuano, Señor'. 'Q se ca'nej nimanj cavij che'é so' á —taj Pedró rihaan Jesucristó a.

³⁸ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ya ya ca'nej nimán so' cavi' so' che'ej, rá so' na'. Cuanō nihánj me se cataj yá 'unj rihaan so' se vaa gaa ataa caguaj to'loo, ne va'nuj ya cataj so' se vaa ne ne'én so' manj chuguanj —taj Jesucristó rihaan Pedró a.

14

Nana nihánj taj xna'anj che'é nu' se vaa qui'yaj Jesucristó che'é ní' a

¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan taran' nij so' a:

—Ca'ne' rá soj ga suun guun vjy rá á. Cuchuman rá soj ni'yaj soj Diose, ne cuchuman rá soj ni'yaj soj manj ei. ² Tucuá Réj me se vaa ndo'o rej cane yuvij ei. Sese ne vaa danj, ne me che'é cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ca'anj 'unj naqui'yaj sa' 'unj rej cane ma'an soj, rá soj ga. ³ Ne che'é se ca'anj 'unj naqui'yaj sa' 'unj rej cane soj, che'é dan ne'en soj se vaa ca'na' uún 'unj rihaan soj, ne nacaj 'unj man soj; ndaa síj, gaa ne cane rcua'aan taran' ní' yo' ei. ⁴ Ne aj ne'en soj chrej uchi' ndaa rej ca'anj 'unj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síj tucu'yón se-nana so' a.

⁵ Gaa ne cataj síj cu'naj Tomás rihaan Jesucristó a:

—Ne ne'en núj rej ca'anj so', man Señor. Asa' ca'vee quene'en núj chrej uchi' ndaa rej ca'anj so' ga —taj síj cu'naj Tomás, xná'anj so' man Jesucristó a.

⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ma'anj me guun chrej rihaan soj, ne ma'anj me nana ya cuno soj, ne ma'anj me síj qui'yaj gaa 'ina' nimán soj adonj. Sese se ca'vee rá yo'o so' canoco' so' manj, ne daj chihaa muj se uchi' so' rihaan Réj Diose a ma'. ⁷ Sese ne'en ya soj manj, ne aj ne'en soj man Réj Diose adonj. Dan me se asij cuano ro', ne'en soj man so' nanj adonj —taj Jesucristó rihaan Tomás a.

⁸ Gaa ne cataj síj cu'naj Felipé:

—Tjhaán so' man Réé so' rihaan núj, ne guun ya rá núj, Señor —taj Felipé rihaan Jesucristó a.

⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan Felipé a:

—Sij que'ee ndo'o güii cachée 'unj ga nij soj, ne me che'é ne quene'én so' manj, ga Felipé'. Xa' síj ne'en manj, tzaj ne so' me síj ne'en Réj Diose adonj. Asa' ca'vee cataj so' se vaa me rá so' tjhaán 'unj man Réj Diose rihaan so' ga.

¹⁰ Ne cuchuman ya rá so' se vaa cyaan vaa rá 'unj ga Réj Diose a. 'O se xa' nana a'mij, tzaj ne nuveé nana avii ra ma'anj me nana yo' ma'. 'O se nuu Réj Diose nimanj, ne so' me síj 'yaj suun nu' suun 'yaj sunj adonj. ¹¹ Cuchuman rá soj se vaa cyaan vaa rá 'unj ga Réj ei. Ca'vee se ne amán rá soj ni'yaj soj man ma'anj, tzaj ne cuchuman rá soj se-nanaj che'é suun 'yaj sunj ei. ¹² Ne cuano nihánj me se cataj yá 'unj rihaan soj se vaa síj amán rá ni'yaj manj me se ase vaa suun 'yaj suun ma'anj ro', danj gaa suun qui'yaj suun ma'an so' uún nanj adonj. Tzaj ne suun sa' doj qui'yaj suun so', che'é se nucu' 'unj rihaan Réj Diose ei. ¹³ Ne me ma'an rasuun cachinj soj rihanj che'é se me soj síj noco' manj, ne nu' yo' qui'yaj che'é soj adonj. Ndaa síj, gaa ne ve'é ca'mú nii che'é Réj Diose, qui'yaj ei. ¹⁴ Sese cachinj soj yo'o rasuun rihanj che'é se me soj síj noco' manj, ne veé danj qui'yaj adonj.

¹⁵ “Sese ya aráj cochroj soj rihanj, ne cuno soj nij nana cataj xna'anj 'unj rihaan so' a. ¹⁶ Gaa ne cachinj ni'yaj ma'anj rihaan Réj Diose, gaa ne ca'nej so' yo'o síj uchi' rihaan soj, ne racuj ndo'o so' man soj, ne cane so' ga soj nu' cavii nu' ca'anj a. ¹⁷ Dan me se Nimán Diose me síj uchi' rihaan soj, ne

inanj nana ya rque so' man soj a. Tzaj ne se guun nucuaj nij yuviñ man rihaan chumiñ nihánj nacaj nij so' man Nimán Diose a ma'. 'Q se ne ne'en nij so' man so' ma'. Tzaj ne soj me se ne'en soj man so', che'é se ne so' ga soj, ne yo'q cane so' nimán soj adonj. ¹⁸ Se quináj ma'an soj ma'. 'Q se ca'na' uún 'unj rihaan soj ei. ¹⁹ Nichrun' ca'anj 'unj, ne se quene'en uún nij sí man rihaan chumiñ nihánj manj ma'. Tzaj ne quene'en ma'an soj manj, che'é se yo'q vaa i'na' 'unj ga Diose, ne gaa i'na' nimán soj ga Diose adonj. ²⁰ Asa' quene'en soj manj ne quene'en soj se vaa cuyaán vaa rá 'unj ga Réj, ne cuyaán gaa rá soj ga 'unj nanj adonj. ²¹ Sí nari' se-nanaj ne uno nana yo' ro', sí yo' me sí ya ya aráj cochroj rihanj chuguanj. Ne cunu 'ee rá Réj Diose man sí aráj cochroj rihanj, ne gaa 'ee rá ma'anj man so', ne quene'en so' manj, qui'yáj ei —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

²² Dan me se ca'mii sí cu'naj Judas rihaan so' a. Tzaj ne nuveé sij cu'naj Judas Iscariote me so' ma'. Yo'ó sí cu'naj Judas me a. Dan me se xná'anj so' man Jesucristó, cataj so':

—Me che'é cataj so' cuano nihánj se vaa quene'en núj mán so' qui'yáa so', tzaj ne se quene'en nij sí man rihaan chumiñ nihánj mán so' ga. Me che'é ca'mii so' danj ga —taj Judas, xná'anj so' man Jesucristó a.

²³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Sese aráj cochroj yo'q so' rihanj, ne sese cuno so' se-nanaj, gaa ne cunu 'ee rá Réj Diose man so', gaa ne cuchí' núj rihaan so', ne yo'q cayáán núj ga so' adonj. ²⁴ Xa' sí ne aráj cochroj rihanj, tzaj ne ne uno so' se-nanaj ma'. Ne nana ca'mij cuno soj me se nuveé inanj se-nanaj me nana yo' ma'. Se-nana Réj sí ca'neé manj rihaan chumiñ nihánj me nana ca'mij cuno soj nanj adonj.

²⁵ “Dan me se cuano yaj ne ma'anj ga soj, ne ca'mij nu' nana nihánj rihaan soj adonj. ²⁶ Tzaj ne vaa güi ca'nej Réj Diose man Nimán so' cuchí' Nimán so' rihaan soj, ne račuíj ndo'o Nimán so' man soj, gaa ne tucu'yón Nimán so' nu' nana man soj, ne ninuj rá soj nu' nana ca'mij rihaan soj, qui'yaj Nimán Diose yo' ei.

²⁷ “Dan me se se xej nuu nimán 'unj tanáj 'unj rihaan soj, ne se xej nuu nimán 'unj rquej man soj, ne se tiha' yu'unj 'unj man soj, ndaa vaa 'yaj nij sí man rihaan chumiñ nihánj ma'. Ya ya gaa xej nimán soj, qui'yaj yá 'unj adonj. Taj che'é quinano rá soj ma'. Se cuhu'vi' nimán soj ma'. ²⁸ Aj cuno soj nana ca'mij, se vaa cavii 'unj quinán' 'unj, tzaj ne ca'na' uún 'unj rihaan soj adonj. Sese sij aráj cochroj rihanj me soj, ne guun niha' rá soj cuno soj nana se vaa cavii 'unj quinán' 'unj yan yanj Réj Diose ei. Uun chij doj Réj rihanj nanj adonj.

²⁹ “Cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj daj quirán' 'unj rej rihaan ní, ne asa' quisij quirán' 'unj danj, gaa ne me rá 'unj cuchuman rá soj ni'yaj soj manj chuguanj. ³⁰ Se ca'mij que'ee doj nana rihaan soj a ma'. 'Q se daj doj ca'na' sí chree sí guun chij rihaan chumiñ nihánj, ne a doj se ca'vee guun chij so' rihanj a ma'. ³¹ Tzaj ne me rá 'unj quene'en nij sí man rihaan chumiñ nihánj se vaa aráj cochroó 'unj rihaan Réj Diose, ne che'é dan qui'yáj ndaa vaa cataj xna'anj so' rihanj adonj. Canicun' caya soj, ne cavii ní' ca'anj ní' ei —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

15

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa yo'q ya'aa coj chruj uvá ro', danj vaa Jesucristó, ne ase vaa ya'aa ra'q avii xráa ya'aa manj ro', danj vaa ní' a

¹ Gaa ne cataj uún Jesucristó a: —Ase vaa yo'ò ra'a manj chruun uvá ro', danj vaa yá 'unj, ne Réj Diose me sí tumé chruun uvá yo' chuguanj. ² Ne a me ma'an 'ò ra'a chruun yo' ne rii chruj uvá, ne a'néj so' man ra'a yo' nanj adonj. Tzaj ne ra'a chruun man chruj uvá raá me se ve'é a'ne' so' man yo', gaa ne cumañ doj chruj uvá raá yo' uún ei. ³ Dan me se ra'a chruun cachij sa' me soj, che'é se aj cuno soj nana ca'mij rihaan soj ei. ⁴ 'Q nuú rá soj manj, ne 'ò nuú 'unj nimán soj a. Dan me se xa' ra'a chruun uvá, tzaj ne se ca'vee cumañ chruj raá yo' sese ma'an inañj yo' a ma'. Ne ase vaa ra'a chruun chruj uvá ro', danj vaa soj, ne sese se cuno sa' soj rihanj, ne sese ca'anj yanij soj rihanj, ne se ca'vee qui'yaj soj ndaa vaa me rá Réj Diose qui'yaj soj ma'.

⁵ “Dan me se 'unj nihánj me ma'an ra'a manj coj chruj uvá, ne soj me ra'a catuun avii xráa ra'a manj ei. Ne sese yo'ò cuno soj rihanj, ne sese yo'ò cunuú 'unj nimán soj, ne qui'yaj uxrá soj se vaa me rá Diose qui'yaj soj chuguanj. 'Q se sese se racuúj 'unj man soj, ne se guun nucuaj soj qui'yaj suun soj a doj suun sa' ma'. ⁶ Sese se ca'vej rá yo'ò so' quinaj so' ga 'unj, ne quiri'ij nii man so', ndaa vaa 'yaj nii man ra'a chruun yo', ne canacoo yo', ne naqui'yaj chre' nii man nij ra'a chruun yo', ne quiri'ij nii man nij yo' rihaan ya'an ei. Dan me se cacaa nu' nij sí vaa danj nanj adonj.

⁷ “Tzaj ne sese yo'ò cuno soj rihanj, ne sese yo'ò cunuú se-nanaj nimán soj, ne ca'vee se me ma'an rasuun guun rá soj cachinj soj rihanj, ne rquej man soj chuguanj. ⁸ Che'é se uno soj rihanj, che'é dan a'mii sa' yuvii che'é Réj Diose, ne che'é dan guun nucuaj soj qui'yaj suun ndo'o soj suun sa', ne sese cuno sa' soj rihanj, ne sí tucu'yón se-nanaj me soj adonj. ⁹ Dan me se daj se 'ee rá Réj manj ro', danj vaa 'ee raj man soj chuguanj. Ne yo'ò gaa 'ee raj ni'yaj 'unj man soj, qui'yaj soj ei. ¹⁰ Sese a'néé sa' soj suun a'nej rihaan soj, ne yo'ò gaa 'ee raj man soj a. Veé danj yáa 'unj, ne a'néé sa' 'unj suun a'ne' Réj Diose rihanj, ne yo'ò 'ee rá so' manj adonj.

¹¹ “Nu' nana nihánj cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é se me raj gaa niha' uxrá raj ni'yaj 'unj man soj, ne me raj gaa niha' uxrá rá ma'an soj uún a. ¹² Nihánj me suun sa' ya a'nej rihaan soj cuno soj ei. Nda' rá se vaa 'ee raj ni'yaj 'unj man soj ro', danj gaa 'ee rá soj ni'yaj soj tuvi' soj ei. ¹³ Dan me se sese ca'vej rá yo'ò so' nayoñ so' rihaan tuvi' so' cavi' so' che'é tuvi' so', ne sij 'ee ya rá man tuvi' me so', ne taj vaj a doj sí 'ee doj rá man tuvi' rihaan sí ca'vej cavi' che'é tuvi' a ma'. ¹⁴ Ne nij soj me se tuvij me soj sese qui'yaj soj ndaa vaa cataj xna'anj 'unj rihaan soj nanj adonj. ¹⁵ Rej rihaan ní' me se se cataj 'unj se vaa se-mozó 'unj me soj a ma'. 'Q se mozó me se ne ne'en so' daj 'yaj sí uun chij rihaan so' ma'. Xa' soj, tzaj ne aj cataj 'unj se vaa tuvij me soj, che'é se aj cataj xna'anj 'unj rihaan soj nu' se vaa cataj Réj Diose rihanj adonj. ¹⁶ Ne quinarií soj manj a ma'. Tananj ma'an 'unj nihánj quinarií man soj ne cuné' 'unj man soj, yan cavií soj qui'yaj ndo'o soj se vaa me rá Diose qui'yaj soj, ne se quinavij suun sa' 'yaj suun soj daj chihaa míj ma'. Ne che'é se cuné' 'unj man soj, che'é dan me ma'an rasuun cachinj soj rihaan Réj Diose che'é se me soj sí noco' manj, ne rque so' rasuun yo' man soj adonj. ¹⁷ Nihánj me se vaa cataj xna'anj 'unj rihaan soj, se vaa gaa 'ee rá soj man tuvi' soj ei —taj Jesucristó rihaan nij sí tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj me taj xna'anj Jesucristó se vaa nij ndo'o qui'yaj nij sí man rihaan chumií nihánj man ní' a

¹⁸ Gaa ne cataj uún Jesucristó a:

—Sese quitaj ri'yunj nij síi man rihaan chumií nihánj ni'yaj nij so' man soj, ne xcaj soj cuentá se vaa asino yaan quitáa ri'yunj nij so' man ma'anj a. ¹⁹ Sese sij man rihaan chumií nihánj uun me ma'an soj, ne gaa niha' rá yo'ó nij síi man rihaan chumií nihánj ni'yaj nij so' man soj asuun, tzaj ne narii 'unj man soj se vaa tanáj soj chumií nihánj ne canoco' soj manj, ne che'é dan nuveé sij man rihaan chumií nihánj me soj cuano ma'. Che'é dan táa ri'yunj nij síi man rihaan chumií nihánj ni'yaj nij so' man soj ei.

²⁰ “Yo'ó cunuú rá soj nana nihánj nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nuveé sij uun chij doj me mozó rihaan se-ru'vee mozó ma'. Che'é se canoco' nij síi taj ri'yunj manj qui'yaj nij so' sayuun manj ro', che'é dan ne'en soj se vaa ndaa ma'an soj do', canoco' nij so' qui'yaj nij so' sayuun nanj adonj. Ne che'é se ne cunó nij so' se-nanaj, ne che'é dan ne'en soj se vaa se cunó nij so' se-nana soj a man adonj. ²¹ Dan me se qui'yaj nij so' nu' se nij yo' man soj, che'é se me soj síi nocó' manj, che'é se ne ne'en nij so' man síi ca'néé manj chuguanj. ²² Sese ne ca'na' 'unj, ne sese ne ca'mij ga nij so', ne taj vaj cacun' tumé nij so' saj ma'. Tzaj ne cuano nihánj me se natá' 'unj se-nana Diose rihaan nij so', ne se ca'vee cataj nij so' se vaa nuveé sij taj ri'yunj man Diose me nij so' ma'. ²³ 'O se síi taj ri'yunj manj ro', so' me síi taj ri'yunj man Réj Diose ei. ²⁴ Ne suun sa' nocoo qui'yaj sunj quene'en nij so' me se ne qui'yaj a yo'ó yuvii suun sa' nocoo vaa danj ma'. Ne sese ne qui'yaj suun sa' nocoo yo' quene'en nij so', ne ne tumé nij so' cacun' saj ma'. Tzaj ne yaj me se aj quene'en nij so' nij suun sa' nocoo qui'yaj sunj, ne quitáa ri'yunj nij so' mán 'unj, man Réj Diose do', nanj adonj. ²⁵ Tzaj ne nihánj me se quisij ya nu' nana nihánj nana no rihaan se-tucuanj Moisés nana nayaa ma'an nij so' se vaa, “Quitáa ri'yunj rma'an nij so' manj”, taj se-tucuanj Moisés yo', ne veé danj qui'yaj guee nij so' nanj adonj.

²⁶ “Dan me se ca'nej 'unj Nimán Diose cavij so' rej ne Diose ca'na' so' rihaan soj, ne racuíj so' man soj, ne inanj nana ya rque so' man soj, ne asa' ca'na' Nimán Diose rihaan soj, gaa ne cataj xna'anj so' rihaan soj che'ej ei. ²⁷ Ne cataj xna'anj ma'an soj che'ej, che'é rej asij guun che'ej cachée 'unj rihaan chumií nihánj, cachée soj gaj ei.

16

¹ “Nihánj me quisij cataj xna'anj 'unj nu' nana nihánj rihaan soj, che'é rej na'vej raj guun na'aj soj che'é se vaa quiran' soj a. ² 'O se se ca'vej rá nij síi israelitá cunuú chre' soj gaj nij so' rá ve' tucuyón nij so' se-tucuanj Moisés ma'. Ne quisij güii guun rá nij so' se vaa nuveé sij nocó' man Diose me soj, ne guun rá síi ticavi' man soj se vaa ve'é uxrá 'yaj suun so' rihaan Diose gaa ticavi' so' man soj a. ³ Danj qui'yaj nii, che'é rej ne ne'en uxrá nii man Réj Diose do', man ma'anj do' a. ⁴ Tzaj ne nihánj me cataj xna'anj 'unj nu' nana nihánj rihaan soj, che'é rej asa' quiran' soj nu' sayuun nihánj, ne ninuj rá soj se vaa aj cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é nu' nihánj nanj adonj —taj Jesucristó rihaan nij síi tucuyón se-nana so' a.

Nana nihánj me taj xna'anj Jesucristó se vaa ca'anj so' ne ca'na' Nimán Diose rihaan ni' a

Gaa ne cataj uún Jesucristó a:

—Ne cataj xna'anj 'unj nu' nana nihánj rihaan soj gaa guun che'e soj cachée soj gaj, che'é se cachée ma'anj ga soj, ne che'é dan ne cachiin nana vaa danj rihaan soj ma'. ⁵ Tzaj ne cuano nihánj me se quinanj' uún 'unj rihaan síi ca'néé

manj rihaan chumiꞑ nihánj, ne me che'é ne xná'anj soj manj me rej ca'anj 'unj ga. ⁶ Tzaj ne che'é se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ca'anj 'unj ro', che'é dan nanó ndo'o rá soj ne nuꞑ xru' rá soj chuguanj. ⁷ Tzaj ne ya vaa nana nihánj nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj, se vaa caviꞑ sa' soj doj che'é se ca'anj 'unj adonj. 'O se sese se ca'anj 'unj, ne se ca'na' Nimán Diose rihaan soj ma'. Tzaj ne sese ca'anj 'unj, ne ca'ne'j 'unj man so' rihaan soj adonj. ⁸ Ne asa' quisij ca'na' so', ne cuta' so' cacun' xráá nij síꞑ man rihaan chumiꞑ nihánj se vaa tumé nij so' cacun' do', se vaa ataa cunuꞑ sa' nij so' rihaan Diose do', se vaa ca'ne'j ya Diose cacun' che'é nij so' do' a. ⁹ Dan me se che'é se ne cuchuman rá nij yuviꞑ ni'yaj nij so' manj ro', che'é dan cataj Nimán Diose se vaa tumé nij so' cacun' a. ¹⁰ Che'é se caviꞑ 'unj quínán' 'unj rej yanj Réj Diose ne se quene'en soj doj manj ro', che'é dan cataj Nimán Diose se vaa ataa cunuꞑ sa' nij yuviꞑ rihaan Diose a. ¹¹ Che'é se aj ca'ne' Diose cacun' che'é síꞑ chree síꞑ uun hij rihaan chumiꞑ nihánj ro', che'é dan cataj Nimán Diose se vaa ca'ne' Diose cacun' che'é ma'an nij yuviꞑ uún adonj.

¹² “Dan me se vaa uxrá doj nana me raj cataj xna'anj 'unj rihaan soj, tzaj ne se guun nucuaj soj cunꞑ soj nana yo' cuano a ma'. ¹³ Tzaj ne asa' quisij ca'na' Nimán Diose yo', ne tucu'yón so' nu' nana ya rihaan soj nanj ei. 'O se sij a'mii inanj nana ya me so' adonj. 'O se se ca'mii so' nana caviꞑ raá so' ma'. Tananj ca'mii so' inanj nana cataj xna'anj Diose cunꞑ so', ne dan me se cataj xna'anj so' che'é se vaa ca'na' rihaan soj rej rihaan soj nanj adonj. ¹⁴ Ca'mii sa' so' che'é 'unj, che'é se nīcaj so' se-nanaj, ne nīcaj so' nu' si'yáj, ne cataj xna'anj so' nana yo' rihaan soj chuguanj. ¹⁵ Nu' se nīcaj Réj Diose me se si'yáj me yo' ei. Che'é dan cataj 'unj se vaa nīcaj so' si'yáj, ne tīhaan so' rihaan soj a —taj Jesucristó rihaan nij síꞑ tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj me taj xna'anj Jesucristó che'é güiꞑ guun niha' rá nij síꞑ tucu'yón se-nana so' a

¹⁶ Gaa ne cataj uún Jesucristó:

—Cachen doj, gaa ne se quene'en soj manj ma'. Gaa ne cachén doj uún, gaa ne quene'en uún soj manj chuguanj —taj Jesucristó rihaan nij síꞑ tucu'yón se-nana so' a.

¹⁷ Che'é dan xná'anj nij síꞑ tucu'yón se-nana so' man tuvi' nij so', cataj nij so':

—Me che'é ca'mii so' nana vaa danj se vaa, “Cachen doj, gaa ne se quene'en soj manj, ne cachén doj uún, gaa ne quene'en uún soj manj, che'é se caviꞑ 'unj quínán' 'unj rej yanj Réj Diose a”. Me che'é tu'va so' danj, rá soj ga —taj nij síꞑ tucu'yón se-nana Jesucristó, xná'anj nij so' man tuvi' nij so' a.

¹⁸ Che'é dan xná'anj uún nij so', cataj nij so':

—Me che'é ca'mii so' nana “cachén doj” ga. 'O se ne ne'en uxrá núj daj taj so' a ma' —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

¹⁹ Quene'en Jesucristó se vaa me rá nij so' xná'anj nij so' man so', ne che'é dan xná'anj ma'an so' man nij so', cataj so':

—Me che'é xná'anj ndo'o soj man tuvi' soj che'é nana ca'mij, se vaa cachén doj, gaa ne se quene'en uún soj manj, gaa ne cachén doj uún, gaa ne quene'en uún soj manj ga. ²⁰ Cuano nihánj me cataj yá yá 'unj rihaan soj se vaa ta'vee soj ne quinanó ndo'o rá soj, tzaj ne guun niha' rá nij síꞑ man rihaan chumiꞑ nihánj adonj. Nda' se quinanó ndo'o rá soj, tzaj ne cachén doj, gaa ne guun niha' uxrá nimán soj nanj ei. ²¹ Dan me se chana uchruj ne'ej me se nanó ndo'o rá no', che'é se daj doj quisij orá cuchruj no' ne'ej, tzaj ne gaa quisij

ca'ngaa ne'ej, ne ni'yón no' nu' sayuun quiran' no' nanj ei. 'Q se uun niha' ndo'o rá no' che'é se ca'ngaa yuvij rihaan chumij nanj adonj. ²² Ne xa' soj, tzaj ne cuano nihánj me se nanó rá soj, tzaj ne vaa güii quene'en uún 'unj man soj, gaa ne guun niha' uxrá rá soj, ne taj vaj a doj sí ca'neé se niha' nimán soj a ma'. ²³ Ne güii dan me se se xná'anj soj a doj nana manj a ma'. Ya ya cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa me ma'an rasuun cachinj ni'yaj soj rihaan Réj Diose ne cata' tu'va soj se-chuvij, ne rque so' nu' yo' man soj adonj. ²⁴ Dan me se nda' se sij noco' manj me soj, tzaj ne gaa rque me se ne cachinj ni'yaj soj a doj rasuun rihaan Diose ma'. Cachinj ni'yaj soj, ne quirí' soj ei. Ndaa síj, gaa ne gaa niha' uxrá rá soj adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tu'cu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj me taj xna'anj Jesucristó se vaa quinan' so' rihaan Rej so' Diose ne ca'na' uún so' rihaan chumij a

²⁵ Gaa ne cataj uún Jesucristó a:

—Dan me se aj ca'mii cachrón ndo'oj rihaan soj che'é rasuun nihánj, tzaj ne vaa güii, ne se ca'mii cachronj doj rihaan soj a ma'. Tananj nana nica nata' 'unj rihaan soj che'é Réj Diose a. ²⁶ Ne güii dan me se cachinj ni'yaj soj rasuun rihaan Réj Diose, ne cata' tu'va soj se-chuvij, ne taj che'é cataj 'unj rihaan soj se vaa ma'anj cachinj ni'yaj rihaan Réj che'é soj a ma'. ²⁷ 'Q se ma'an Réj Diose 'ee rá man soj, che'é se sij aráj cochroj rihanj me soj, ne amán rá soj se vaa cavii 'unj rihaan Réj Diose nanj á. ²⁸ Dan me se cavii 'unj rihaan Réj Diose, ne ca'ná' 'unj rihaan chumij nihánj, gaa ne cavii uún 'unj rihaan chumij nihánj, ne nucuí' uún 'unj rihaan Réj Diose adonj —taj Jesucristó rihaan nij sí tu'cu'yón se-nana so' a.

²⁹ Gaa ne cataj nij sí tu'cu'yón se-nana so' a:

—Cuano nihánj me se nana nica a'mii so' no núj, ne a doj ne ca'mii cachrón so' ma'. ³⁰ Nihánj me se ne'en núj se vaa ne'en so' cunudanj, ne ndaa ne'en so' me nana uun rá yuvij xna'anj yuvij mán so' a. Che'é dan amán rá núj se vaa cavii so' rihaan Diose nanj á —taj nij sí tu'cu'yón se-nana Jesucristó a.

³¹ Gaa ne xná'anj Jesucristó man nij so', cataj so':

—Ndaa yaj cuchumán ya rá soj na'. ³² Dan me se quisij güii, ne veé aj quisij güii yo', ne cha'nuu soj, ne ino rej cunanj 'o 'o soj, ca'anj soj, ne tanáj soj man orún' 'unj nanj á. Tzaj ne se quináj orún' 'unj ma'. 'Q se nicun' Réj Diose gaj adonj. ³³ Nu' nana nihánj ca'mij rihaan soj, che'é se me raj gaa xej nimán soj che'é rej noco' soj manj, tzaj ne quiran' soj sayuun rihaan chumij nihánj, tzaj ne vaa che'é guun niha' rá soj, ne guun ya ya rá soj se vaa 'unj nihánj qui'yaj canaán ya rihaan chumij nihánj ei —taj Jesucristó rihaan nij sí tu'cu'yón se-nana so' a.

17

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Jesucristó gaa cachín ni'yaj so' rihaan Rej so' Diose a

¹ Quisij ca'mii Jesucristó nana dan rihaan nij sí tu'cu'yón se-nana so', gaa ne naxcaj rihaan so', ni'yaj so' rej xta', ne cataj so':

—Aj quisij orá yo', Ataj. Ve'é cavii 'unj sij ta'nij so', qui'yáa so', gaa ne ve'é ca'mii yuvij che'é so', qui'yáa, ² che'é se guun chij 'unj rihaan cunudanj yuvij, qui'yáa so' a. Ne che'é dan nu' nij sí rque so' manj me se gaa i'na' nij so' nu' cavii nu' ca'anj, qui'yáa a. ³ Ne sí gaa i'na' nu' cavii nu' ca'anj me se so' me

síi ne'en mán so' do', mán 'un̄j do' a. Dan me se orún' so' me Diose ya, ne 'un̄j Jesucristó me síi ca'neé so' rihaan chumīj nihánj adonj. ⁴ Dan me se aj qui'yaj sunj nu' suun ca'ne' so' rihanj, ne che'é dan aj ca'mīi sa' nij yuvīj man rihaan chumīj nihánj che'é so' nanj adonj. ⁵ Ne cuano nihánj me se qui'yáá so' cavii sa' 'un̄j ga ma'an so', Ataj Chij, ndaa vaa cavii sa' 'un̄j ga so' asij ataa guun chumīj nihánj a.

⁶ “Ne xa' nij síi rqué so' manj síi cavii rihaan chumīj nihánj, tzaj ne cataj xna'anj 'un̄j se-nana so' rihaan nij so', ne sij cuno rihaan so' me nij so', ne rqué so' man nij so' rihanj, ne aj canoco' nij so' se-nana so' nanj á. ⁷ Nihánj me se ne'en nij so' se vaa nij rasuun nicaj 'un̄j me se ma'an so' me síi rqué nu' rasuun yo' manj nanj adonj. ⁸ 'Q se cataj xna'anj 'un̄j nu' nana rqué so' manj rihaan nij so', ne cuno nij so', ne ne'en ya nij so' se vaa cavii 'un̄j rihaan so', ne amán rá nij so' se vaa ca'neé so' manj rihaan chumīj nihánj a.

⁹ “Nihánj me se achíin n̄i'yáá 'un̄j rihaan so' che'é nij so' a. Ne xa' che'é nij síi man rihaan chumīj nihánj, tzaj ne se cachíin n̄i'yáá 'un̄j che'é cunudanj nij so' ma'. Maan inan̄j che'é nij síi rqué so' manj me cachin̄j n̄i'yáá 'un̄j rihaan so' adonj. 'Q se sij uno rihaan so' me nij so' nanj á. ¹⁰ Ne nij síi noco' manj me se noco' nij so' mán so', ne nij síi noco' mán so' ro', noco' manj, ne aj cavii sa' 'un̄j, qui'yaj nij so' nanj á. ¹¹ Ne nihánj me se nuvi' 'un̄j yáan rihaan chumīj nihánj á ma'. 'Q se nij síi nihánj yáan rihaan chumīj nihánj adonj. 'Un̄j me se quinán' 'un̄j rej yan̄j so' nanj adonj. Dan me se nij síi rqué so' manj me se qui'yáá so' se ndo'o, ne cutumé so' man nij so', che'é rej yo'o cun̄o nij so' rihaan so', Ataj Chij. Ne cuyaan gaa rá nij so' ga ní' ei. ¹² Gaa cayáan 'un̄j ga nij so' me se tumej man nij so' cun̄o nij so' rihaan so' a. Che'é se rqué so' man nij so' rihanj ro', che'é dan ve'é tumej man nij so' a. Ne canaj cutumej man nij so' adonj. Ne a' lo' nij so' ne ca'an̄j ni'ya, qui'yáj ma'. Tzaj ne quene'én so' se vaa ca'an̄j ni'ya yo'o tuvi' nij so', ne orún' so' ca'an̄j ni'ya, ne dan me se quisij ya nu' nana no' rihaan dáan so' adonj.

¹³ “Nihánj me se quinán' 'un̄j rej yan̄j so', ne a'mīi 'un̄j nu' nana nihánj gaa vaj 'un̄j rihaan chumīj nihánj, che'é se me raj gaa niha' uxrá rá nij so' ndaa se vaa niha' rá ma'an̄j adonj. ¹⁴ Aj rquej se-nana so' rihaan nij so', ne che'é dan táa ri'yun̄j nij síi man rihaan chumīj nihánj ni'yaj nij so' man nij síi rqué so' manj a. 'Q se ase vaa 'un̄j ro', danj vaa nij síi rqué so' manj, ne nuveé sij man rihaan chumīj nihánj me nij so' a ma'.

¹⁵ “'Q se se cachíin n̄i'yáá 'un̄j se vaa ca'neé so' man nij so' rihaan chumīj nihánj ma'. 'Q se me rá 'un̄j cutumé so' man nij so' se cunuu chi'ii nimán nij so' a man adonj. ¹⁶ Dan me se ase vaa 'un̄j vaa nij so', ne nuveé sij man rihaan chumīj nihánj me nij so' ma'. ¹⁷ Inan̄j nana ya cun̄o nij so', qui'yáá so', gaa ne sa' inan̄j gaa nij so' rihaan so' á. Ne se-nana ma'an so' me nana ya yo' ei. ¹⁸ Dan me se ca'neé 'un̄j man nij so' rihaan chumīj nihánj, ndaa vaa ca'neé so' man ma'an̄j rihaan chumīj nihánj a. ¹⁹ Ne nihánj me se inan̄j qui'yaj sunj rihaan so' cavii 'un̄j che'é nij so', che'é rej cunuu sa' ya nij so' rihaan so' adonj.

²⁰ “Ne nuveé inan̄j che'é nij síi nihánj me achíin n̄i'yáj rihaan so' a ma'. Tanan̄j achíin n̄i'yáá 'un̄j che'é nij síi cun̄o se-nana so' ne cuchuman̄j rá n̄i'yaj manj vaa güii, qui'yaj nij síi nihánj síi nata' se-nana so' nanj adonj. ²¹ Dan me se, ne so' ga 'un̄j, Ataj Chij, ne ne' 'un̄j ga so' a. Ne 'o' rcua'aan̄j ní', ne dan me se achíin n̄i'yáá 'un̄j che'é taran' nij so' se vaa cuyaan gaa rá taran' nij so' uún, ne yo'o noco' nij so' man ní', ne che'é dan cuchuman̄j rá nij síi man rihaan chumīj nihánj se vaa ca'neé so' manj rihaan chumīj nihánj a. ²² Ne ase vaa

cavii sa' 'un̄j qui'yaá so' ro', dan̄j cavii sa' nij so', qui'yáj, che'é se me rá 'un̄j cuyaán gaa rá nij so' ndaa rá se vaa 'yaj ma'an ní' a. ²³ Dan me se cayáán 'un̄j ga nij so' ndaa vaa yaán so' ga 'un̄j, gaa ne quisij nij so' nari' nij so' nu' nana ya, ne ase vaa orún' yuvij ro', dan̄j gaa nij so' a. Ndaa síj, gaa ne quene'en nij síj man rihaan chumij nihánj se vaa ca'née so' manj ne 'ee rá so' man nij síj rqué so' manj ndaa vaa 'ee rá so' manj adonj.

²⁴ "Ne xa' nij síj rqué so' manj, tzaj ne me rá 'un̄j cayáán nij so' ga 'un̄j rej cayáán 'un̄j, Ataj. 'O se me rá 'un̄j quene'en nij so' se vaa cavii sa' 'un̄j qui'yaá so' á. 'O se asij ataa qui'yaá so' chumij nihánj me se aj 'ee rá so' manj, ne cavii sa' 'un̄j, qui'yaá so' ei. ²⁵ Ataj Chij, sa' inan̄j 'yaá so' ei. Tzaj ne ne ne'en nij síj man rihaan chumij nihánj mán so' ma'. Tzaj ne 'un̄j me se quene'enj mán so', ne quene'en nij síj nihánj se vaa ca'née so' manj rihaan chumij nihánj a. ²⁶ Ne cataj xna'an̄j 'un̄j rihaan nij so' daj sij mé so', ne cataj 'un̄j doj rihaan nij so', che'é rej gaa 'ee rá so' man nij so' ndaa vaa 'ee rá so' manj, ne cayáán 'un̄j ga nij so' a —taj Jesucristó, cachíin ni'yaj so' rihaan Diose a.

18

Nana nihánj taj xna'an̄j daj guun gaa quita'aa nij tanuu man Jesucristó a

¹ Gaa quisij ca'mii Jesucristó nu' nana vaa dan̄j, gaa ne cavii so' ga nij síj tucu'yón se-nana so', ne ca'an̄j nij so' rej xco chraá cu'naj Cedrón, ne cuchi' nij so' 'o naa chruun, ne catúj taran' nij so' a. ² Ne síj cu'naj Judas síj taacuachén man Jesucristó rihaan nij síj taj ri'yun̄j man Jesucristó me se aj quene'en so' rej yo' a. 'O se aj guun que'ee ndo'o cunuu chre' Jesucristó rej yo' ga nij síj tucu'yón se-nana so' a. ³ Dan me se nicaj Judas man nij tanuu do', man nij se-mozó nij xrej atá suun nocço doj do', man nij se-mozó nij síj fariseo do', ca'an̄j so' rej yo' a. Ne nicaj nij so' aga' ya'an do', ca' acaa do', neé espadá do', nicaj nij so' vaj nij so' rej yan̄j Jesucristó ga nij síj tucu'yón se-nana so' a. ⁴ Dan me se quene'en Jesucristó nu' se vaa quiran' so', tzaj ne curihan̄j so', ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Me síj nano' soj ga —taj so', xna'an̄j so' man nij so' a.

⁵ Gaa ne cataj nij so' rihaan so' a:

—Nano' núj man Jesús síj cavii chuman' Nazaret a —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

—'Un̄j me so' ei —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Dan me se canicun' síj cu'naj Judas ga nij so' 'na' so' ga nij so' a. ⁶ Dan me se gaa cataj Jesucristó se vaa ma'an so' me síj nano' nij so', gaa ne nu' naxuun nij so' man nij so', ne naxru' nij so' rihaan yo'óo a. ⁷ Gaa ne xna'an̄j uún Jesucristó man nij so', cataj so':

—Me síj nano' soj ga —taj uún Jesucristó a.

Gaa ne cataj uún nij so':

—Jesús síj cavii chuman' Nazaret a —taj uún nij so' a.

⁸ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Aj cataj xna'an̄j 'un̄j rihaan soj se vaa 'un̄j me so' ei. Sese 'un̄j me síj nano' soj, ne ca'ne' rá soj ca'an̄j nij síj nihánj á —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

⁹ Danj ca'mii so' rihaan nij tanuu che'é rej ca'vee quisij ya nu' nana ca'mii so' rihaan Diose se vaa ne ca'an̄j ni'ya a 'ó nij síj rqué Diose man so' a.

¹⁰ Dan me se nicaj síj cu'naj Simón Pedró neé espadá, ne quirii so' taneé so', ne go' so' raá se-mozó xrej atá suun nocço doj, ne veé dan̄j güej nuj xréé so'

rej nuva' so', qui'yaj Pedró a. Ne mozó yo' ro', cu'naj Malco a. ¹¹ Dan me se cataj Jesucristó rihaan Pedró a:

—Na'nej sa' so' taneè so' rque nuj á. Dan me se ase vaa 'o tazá nuu na vinó rque Réj Diose manj co'oj ro', danj vaa sayuun nihánj rihanj, ne me che'é na'vej rá so' co'oj man yo' ga —taj Jesucristó, xná'anj so' man Pedró a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj nicaj nii man Jesucristó rihaan sí cu'naj Anás a

¹² Dan me se quita'aa nij tanuu do', sí uun chij rihaan nij tanuu do', nij se-mozó nij sí uun chij rihaan nij yuvií israelitá do', man Jesucristó, ne numíj nij so' ra'a so', ¹³ ne asino yaan ca'anj nicaj nij so' man so' rihaan sí cu'naj Anás a. Dan me se sí cu'naj Anás yo' me se rej chej sí cu'naj Caifás me so', ne Caifás me sí guun xrej atá suun nocoo doj yo' yo' a. ¹⁴ Ma'an sí cu'naj Caifás me sí narqué chrej rihaan nij sí uun chij rihaan nij yuvií israelitá se vaa vaa che'é cavi' 'o snó'o che'é cunudanj nij yuvií israelitá yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj sí cu'naj Pedró se vaa nuveé sij nocoo man Jesucristó me so' a

¹⁵ Dan me se canoco' Simón Pedró do', yo'ó sí tucu'yón se-nana Jesucristó do', rej xco Jesucristó a. Ne yo'ó so' me se sij ne'en xrej atá suun nocoo doj man me so', ne catúj so' ga Jesucristó ta'yaa tucúá xrej atá suun nocoo doj a. ¹⁶ Ne Pedró me se quináj so' xe' rej nichrun' ta'yaa a. Che'é dan curihanj yo'ó sí tucu'yón se-nana Jesucristó yo', ne ca'mii so' ga chana tumé ta'yaa, ne catúj Pedró uún, qui'yaj so' a. ¹⁷ Dan me se xná'anj chana tumé ta'yaa man Pedró, cataj no':

—Ne nuvé so' me sí tucu'yón se-nana sí nihánj na' —taj no', xná'anj no' man Pedró a.

Ne cataj so':

—Taj ma' —taj Pedró yo' a.

¹⁸ Ne nicun' nij mozó do', nij tanuu do', rej nachráj nii ya'an a. 'O se acoj tiha' rej manj nij so', ne cunuu guun nij so' ya'an a. Ne ca'anj Pedró uún cunu guun ma'an so' ya'an a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Jesucristó rihaan sí cu'naj Anás a

¹⁹ Dan me se sí cu'naj Anás sí cayáan xrej atá suun nocoo doj asij rque doj ro', xná'anj so' man Jesucristó che'é nij sí tucu'yón se-nana Jesucristó do', che'é ma'an nana tucu'yón Jesucristó man nij so' do' a. ²⁰ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—'Unj ro', ca'mii ranga' rihaan cunudanj nij yuvií a. Nu' güii tucu'yón 'unj se-nana rá ve' tucu'yón ní se-tucuanj Moisés do', rá nuví nocoo do', ne yo' me rej nuu chre' taran' soj sij uun chij rihaan nij yuvií israelitá a. Ne taj vaj nana ne ca'mii yuve 'unj ma'. ²¹ Me che'é xná'anj soj manj ga. Xna'anj soj manj yuvií cuno nana ca'mij á. Veé nij so' ne'en ya daj ca'mii 'unj nanj ei —taj Jesucristó rihaan sí cu'naj Anás yo' a.

²² Quisj ca'mii Jesucristó danj, gaa ne coxro yo'oc mozó nicun' rej yo' xruu Jesucristó, ne cataj so':

—Me che'é ca'mii so' danj rihaan xrej atá suun nocoo doj —taj so', guun yuvaá so' man Jesucristó a.

²³ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Sese ca'mii chi'ii 'unj, ne cataj so' me nana chi'ii ca'mij á. Tzaj ne sese ca'mii sa' 'unj, ne me che'é coxro so' manj ga —taj Jesucristó rihaan mozó coxro man so' a.

²⁴ Veé yo', gaa ne ca'née sí cu'naj Anás man Jesucristó rihaan sí cu'naj Caifás sí cayáan xrej atá suun nocojo doj, ne veé 'o danj numii so' ca'anj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa yavj cataj Pedró se vaa nuveé sij noco' man Jesucristó me so' ma'

²⁵ Dan me se nicun' Simón Pedró cunuu guun so' ya'an a. Gaa ne cataj 'o yuvij rihaan so':

—Nuveé yo' o sí noco' man so' mé so' na' —taj yuvij, xná'anj yuvij man so' a.

Ne cataj Pedró:

—Taj ma' —taj so' a.

²⁶ Gaa ne xná'anj yo' o se-mozó xrej atá suun nocojo doj man so', ne tuvi' sí güéj xréé qui'yaj Pedró me so', ne cataj so':

—Nuveé so' me sí vaj ga Jesucristó rque naq chruun quene'enj na' —taj so', xná'anj so' man Pedró a.

²⁷ Gaa ne cataj uún Pedró se vaa nuveé tuvi' Jesucristó me so' a. Ne nu' ca'mii so' danj, gaa ne nu' caguá to'loo a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nana ca'mii Jesucristó ga sí cu'naj Pilato a

²⁸ Dan me se nicaj nij mozó do', nij tanuu do', man Jesucristó curihanj nij so' rej ne sí cu'naj Caifás, ne ca'anj nij so' tucua suun a. Na'yaan uxrá me yo' a. Ne ne catuj nij sí israelitá rá tucua suun a ma'. 'O se me rá nij so' cha nij so' cha'anj pascua, ne che'é dan ne ca'vej rá nij so' guun chi'ii nij so' rihaan Dioso qui'yaj tucua suun yo' a. ²⁹ Che'é dan curihanj ma'an sí cu'naj Pilato rej nicun' nij so' a. Ne xná'anj sí cu'naj Pilato man nij so', cataj so':

—Me cacun' cutá' soj xráá snó'o nihánj, rá soj ga —taj so' rihaan nij yuvij ca'na' ga Jesucristó a.

³⁰ Gaa ne cataj nij so' rihaan sí cu'naj Pilato a:

—Sese nuveé sij 'yaj chi'ii me sí nihánj, ne ne tacuachén núj man so' ndaa rihaan so' tzaj ma' —taj nij yuvij rihaan sí cu'naj Pilato a.

³¹ Che'é dan cataj sí cu'naj Pilato rihaan nij so' a:

—Nijaj soj man so', ne ca'ne' soj cacun' che'é so', qui'yaj soj ndaa vaa tucuaán noco' ma'an soj á —taj sí cu'naj Pilato rihaan nij so' a.

—Tzaj ne no xcúun so' cavi' so', rá núj, tzaj ne na'vej rá soj sij cavii chuman' Romá ticavi' núj man a 'o yuvij a ma' —taj nij so' rihaan Pilato a.

³² Che'é se ca'mii nij so' danj ro', che'é dan quisij ya nu' se-nana Jesucristó nana a'mii che'é daj qui'yaj nii man so' ticavi' nii man so' a. 'O se orún' nij yuvij man chuman' Romá cachrón rihaan rcutze man suun yuvij tumé cacun' a.

³³ Dan me se catuj uún sí cu'naj Pilato tucua suun, ne canacúun so' ca'na' Jesucristó, ne xná'anj so' man Jesucristó, cataj so':

—Ma'an so' me sí nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvij israelitá na' —taj sí cu'naj Pilato rihaan Jesucristó a.

³⁴ Gaa ne xná'anj Jesucristó man so', cataj Jesucristó:

—Ma'an so' cavii raq nana vaa danj ca'mii so' na'. Ase yo' o yuvij cataj xna'anj rihaan so' che'ej xa' —taj Jesucristó, xná'anj so' man sí cu'naj Pilato a.

³⁵ Gaa ne xná'anj sí cu'naj Pilato man so', cataj so':

—Sij israelitá mé 'uj̄n, rá so' na'. Ne'én 'uj̄n se-tucuaj̄n soj, rá so' na'. 'O se nij tuví so' do', ma'an̄ nij xrej at̄a suun nocojo doj do', tacuachén mán so' rihan̄j á. Me cacun' tumé so' ḡa —taj sí cu'naj̄ Pilato, xná'an̄j so' man Jesucristó a.

³⁶ Gaa ne cataj Jesucristó:

—'O se nuveé rihaan̄ chumīi nihán̄j me rej uun chij 'uj̄n ma'. Sese rihaan̄ chumīi nihán̄j me rej uun chij 'uj̄n, ne gaa tanuu 'yaj suun rihan̄j, ne caviī nij tanuu, cunu' nij tanuu, che'é rej se cata'aa nij sí uun chij rihaan̄ nij yuvīi israelitá man̄j tzaj̄ adon̄j. Tzaj̄ ne nuveé rihaan̄ chumīi nihán̄j me rej guun chij 'uj̄n ma' —taj Jesucristó a.

³⁷ Gaa ne xná'an̄j sí cu'naj̄ Pilato man so', cataj so':

—Che'é dan sí nicaj̄ suun rey mé so' na'. Ȳa na' —taj Pilato, xná'an̄j so' man Jesucristó a.

Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ȳa uxrá vaa nana ca'miī ma'an̄ so' se vaa sij nicaj̄ suun rey mej á. Ne nihán̄j me cataj xná'an̄j 'uj̄n rihaan so' me che'é ca'ngaa 'uj̄n ne me che'é ca'ná' 'uj̄n rihaan chumīi nihán̄j ei. Dan me se ca'ná' 'uj̄n cataj xná'an̄j 'uj̄n nana ȳa rihaan yuvīi a. Ne cunudanj̄ nij sí ȳa ro', uno nana ȳa a'mij̄ adon̄j —taj Jesucristó rihaan Pilato a.

³⁸ Ne cataj Pilato rihaan so':

—A me nana cu'naj̄ nana ȳa ḡa —taj Pilato, xná'an̄j Pilato man Jesucristó a.

Nana nihán̄j taj xná'an̄j daj̄ qui'yaj̄ sí cu'naj̄ Pilato gaa ca'ne' so' cacun' che'é Jesucristó a

Ne gaa quisij̄ ca'miī sí cu'naj̄ Pilato nana vaa dan̄j ḡa Jesucristó, ne curihan̄j uún so' rej nicun' nij sí uun chij rihaan̄ nij yuvīi israelitá, ne cataj so' rihaan̄ nij so' a:

—Taj vaj̄ a doj cacun' tumé so' nari' 'uj̄n a ma'. ³⁹ Tzaj̄ ne vaa yo'o tucuáan̄ noco' ní se vaa rii 'uj̄n 'o tuvi' soj sí 'nij̄ taga' 'o 'o cha'an̄j pascuá a. Ne me rá soj quiriī 'uj̄n man ma'an̄ sí nihán̄j sí nicaj̄ suun rey uun chij rihaan soj sij̄ israelitá na' —taj sí cu'naj̄ Pilato, xná'an̄j so' man nij yuvīi a.

⁴⁰ Che'é dan caguáj̄ uún nij yuvīi, cataj nij so':

—Se quiriī so' man sí nihán̄j a ma'. Tananj̄ sí cu'naj̄ Barrabás quiriī so' ei —taj nij yuvīi, caguáj̄ nij yuvīi a.

Ne sí cu'naj̄ Barrabás me se sij̄ guun rá cunu' ḡa gobiernó me so' a.

19

¹ Dan me se nicaj̄ sí cu'naj̄ Pilato man Jesucristó, ne go' nij tanuu cuartá xráa so', qui'yaj̄ Pilato yo' a. ² Ne qui'yaj̄ nij tanuu cachriin tanj, ne cuta' nij so' raá Jesucristó, ne na'née nij so' yatzij̄ tintá sa' ndo'o man Jesucristó a. ³ Gaa ne cuchi' ndo'o nij so' rihaan̄ Jesucristó, ne cataj nij so':

—Veé sí nicaj̄ suun rey uun chij rihaan̄ nij yuvīi israelitá mé so' á —taj nij so', ca'miī tico nij so', ne coxro nij so' xruu Jesucristó a.

⁴ Gaa ne curihan̄j uún sí cu'naj̄ Pilato xe', ne cataj so' rihaan̄ nij yuvīi a:

—Ní'yaj̄ soj ei. Curihan̄j uún so' rihaan soj, qui'yáj̄, che'é rej xcaj soj cuenta se vaa taj vaj̄ cacun' tumé so' nari' 'uj̄n a man chuguaj̄n —taj Pilato rihaan̄ nij yuvīi a.

⁵ Gaa ne curihan̄j Jesucristó xe', ne 'nij̄ raá so' cachriin tanj, ne nuu so' yatzij̄ tintá sa' yo' a. Ne cataj Pilato rihaan̄ nij yuvīi a:

—Ní'yaj̄ soj man snó'o nihán̄j vij̄ —taj Pilato rihaan̄ nij yuvīi a.

⁶ Dan me se gaa quene'en nij xrej at̄a suun noc̄o doj do', nij se-moz̄o nij so' do', man Jesucristó, ne caguáj nij so', cataj nij so':

—Cavi' so' rihaan rcutze, qui'yáa so' ei —taj nij so', caguáj nij so' a.

Gaa ne cataj Pilato rihaan nij so' a:

—N̄icaj ma'an soj man so' cachron soj man so' rihaan rcutze, sese me rá soj ei. Xa' 'un̄j, tzaj ne taj vaj a doj cacun' tumé so' narí 'un̄j a ma' —taj Pilato rihaan nij so' a.

⁷ Gaa ne cataj nij sí uun chij rihaan nij yuvīj israelitá no sí cu'naj Pilato:

—Vaa tucuáán noc̄o' núj, ne tucuáán noc̄o' núj taj se vaa n̄o xcúun so' cavi' so', che'é rej cataj so' se vaa ta'n̄ij Diōse me so' adonj —taj nij so' rihaan Pilato a.

⁸ Dan me se gaa cuno sí cu'naj Pilato nana vaa danj, gaa ne doj a cuchu'vi' so', ⁹ gaa ne catúj uún so' tucuá suun, ne xná'an̄j so' man Jesucristó, cataj so':

—Me rej cavīj so' ga —taj so', xná'an̄j so' man Jesucristó a.

Tzaj ne ne ca'm̄ii Jesucristó a 'ó nana rihaan so' a. ¹⁰ Che'é dan cataj Pilato rihaan so' a:

—Me che'é ne a'm̄ii so' ga. Ne ne'én so' sese 'un̄j ro', me sí n̄o xcúun quir̄ij mán so' taga', ne vej nó xcúun qui'yaj cachron nij tanuu mán so' rihaan rcutze á. Me che'é ne acay so' cuentá ga —taj Pilato, xná'an̄j so' man Jesucristó a.

¹¹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Sese nuveé Diōse me sí cune' mán so' catá so' suun nihánj, ne ne guun n̄ucaá so' qui'yáa so' a doj rasuun asuun tzaj ma'. Che'é dan sí tacuachén manj rihaan so' me sí tumé doj cacun' rihaan so' adonj —taj Jesucristó rihaan Pilato yo' a.

¹² Quis̄ij cuno Pilato nana dan, gaa ne nano' so' daj qui'yaj so', gaa ne ca'vee tinanīi so' man Jesucristó a. Tzaj ne doj a caguáj nij sí uun chij rihaan nij yuvīj israelitá, cataj nij so':

—Sese ca'an̄j uun sí nihánj, qui'yáa so', ne nuveé tuv̄i' sí nicaj suun cu'naj César mé so' ma'. 'O se sí nihánj me se sij me rá guun sí nicaj suun rey me so', ne dan me se ca'nee so' suun man sí cu'naj César, rá so', ne sij taj ri'yun̄j man sí cu'naj César me so' adonj —taj nij so', caguáj nij so' a.

¹³ Dan me se gaa cuno Pilato nana vaa danj, gaa ne ca'an̄j nicaj so' man Jesucristó xe', ne ca'an̄j cayáán so' rihaan xrúun so' chruun xlá rej ca'ne' so' cacun' che'é yuvīj a. Ne rej ne chruun xlá yo' ro', me rej cu'naj Litóstratos xna'an̄j griego, ne Gabata cu'naj rej yo' xna'an̄j hebreo a. ¹⁴ Dan me se güii 'yaj chuv̄i n̄i che'é cha'an̄j pascuá me yo', ne rej caxuj me yo' a. Ne cataj Pilato rihaan nij sí uun chij rihaan nij yuvīj israelitá a:

—N̄i'yaj soj ei. Nihánj me sí nicaj suun rey uun chij rihaan soj chuguanj —taj so' rihaan nij yuvīj a.

¹⁵ Gaa ne caguáj nij yuvīj, cataj nij so':

—N̄icaj so' man so', ne ca'an̄j tanuu cachron nij tanuu man so' rihaan rcutze, qui'yáa so' cuaj ei —taj nij so' rihaan Pilato a.

Ne xná'an̄j Pilato man nij so', cataj so':

—Ma'an̄ sí nicaj suun rey uun chij rihaan soj cachronj rihaan rcutze, rá soj a na' —taj so', xná'an̄j so' man nij so' a.

—Taj vaj 'ó rey ma'. Orún' sí cu'naj César me sí uun chij rihaan núj ei —taj nij xrej at̄a suun noc̄o doj a.

¹⁶ Gaa ne tacuachén Pilato man Jesucristó rihaan nij so' cachronj nij so' man so' rihaan rcutze a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa cachrón nij tanuu man Jesucristó rihaan rcutze a

Dan me se ca'anj nicaj nij so' man Jesucristó, ¹⁷ ne ma'an so' cata rcutze, ne cavii so' ca'anj so' rej cu'naj tacaan cúu yave, ne rej yo' ro', cu'naj Gólgota xna'ánj hebreo a. ¹⁸ Ne gaa cuchi' nij so' rej yo', gaa ne cachrón nij tanuu man so' rihaan rcutze, ne yavij roj so' cachrón uun nij tanuu rihaan yavij rcutze uún, ne yo'q so' ro', nicun' rej nuva' Jesucristó, ne yo'ó so' ro', nicun' rej nichrun Jesucristó, ne tanuu nicun' ma'an Jesucristó a. ¹⁹ Ne ca'ne' sí cu'naj Pilato suun, se vaa cano letrá rihaan 'o rcuchra', ne cano rcuchra' yo' raq rcutze, ne letrá yo' taj xna'anj me che'é cavi' Jesucristó a. Ne nihánj me se taj letrá no rihaan rcuchra' yo', se vaa "Sí nihánj me Jesucristó sí cavii chuman' Nazaret, ne sí nicaj suun rey me so', uun chij so' rihaan nij yuvij israelitá", taj letrá yo' a. ²⁰ Dan me se nayaa que'ee nij sí israelitá nana yo' a. 'Q se nichrun' naj rej cachrón nii man Jesucristó rihaan rcutze ga ma'an chuman' Jerusalén yo' a. Ne cachrón nii nana yo' xna'ánj hebreo do', xna'ánj latín do', xna'ánj griego do' a.

²¹ Che'é dan nij xrej atá suun nocoo doj che'é nij yuvij israelitá ro', cataj nij ro' rihaan sí cu'naj Pilato a:

—Se guun cano letrá se vaa sí nicaj suun rey uun chij rihaan núj sij israelitá me so' ma'. Maan se cataj letrá se vaa ma'an so' cataj se vaa sí nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvij israelitá me so' á —taj nij so' rihaan sí cu'naj Pilato a.

²² —Aj quisij cachrón 'unj nana cachronj nanj á —taj Pilato rihaan nij so' a.

²³ Dan me se gaa quisij cachrón nij tanuu man Jesucristó rihaan rcutze, ne nicaj nij so' sagan' Jesucristó, ne cuxra' ta'aj nij so' sagan' Jesucristó, ne nicaj 'o 'o tanuu ta'aj sagan' Jesucristó yo' a. Ne vaa se-cotoó Jesucristó uún a. Ne xa' se-cotoó so', tzaj ne taj rej nuva' nii se-cotoó so' ma'. Maan se orún' yatzij me yo' gaa canánj nii man yo' a. ²⁴ Che'é dan cataj nij tanuu rihaan tuvi' nij so' a:

—Se cuxra' ta'aj ní' man cotoó nihánj ma'. Maan se tico tixaj ní' se-suerté ní' che'é nihánj, ne quene'en ní' me sí nacaj man cotoó yo' ei —taj nij so' a.

Danj qui'yaj nij so', ne quisij ya nu' nana nihánj nana no rihaan danj Diose a: "Cuxra' ta'aj nii sagan' 'unj, ne tico tixaj nii che'é se-cotoó 'unj a", taj danj Diose a. Dan me se nij tanuu me nij sí qui'yaj danj adonj.

²⁵ Ne nichrun' nicun' nii Jesucristó do', chu'vij nii so' do', chana cu'naj Mariá nica sí cu'naj Cleofas do', chana cu'naj Mariá Magdalena do', rihaan rcutze no Jesucristó a. ²⁶ Dan me se quene'en Jesucristó man nii so' do', man sí tucu'yón se-nana so' sí 'ee rá so' man do', se vaa nicun' rcua'aan roj so' rihaan so', ne cataj so' rihaan nii so':

—Sí nihánj guun ta'ní so', nahiin —taj Jesucristó no nii so' a.

²⁷ Gaa ne cataj so' rihaan sí tucu'yón se-nana so' yo' a:

—Chana nihánj guun ní so' á —taj so' rihaan sí tucu'yón se-nana so' yo' a.

Ne maan orá dan guun nii sí tucu'yón se-nana Jesucristó yo' man nii Jesucristó, ne ca'anj nicaj so' man no' ve' tucua' ma'an so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa cavi' Jesucristó a

²⁸ Quisij qui'yaj nij so' danj, gaa ne quene'en Jesucristó se vaa aj quisij ya nu' se vaa taj danj Diose che'é so' a. Che'é dan cataj so':

—Nacoo 'unj na nanj á —taj so' a.

²⁹ Yānj 'o xruj nuu na vinó yuu rihaan yo'óó, ne nicaj nij so' 'o yataañ esponja, ne tucua'anj nij so' yataañ rque na vinó yuu yo', ne cuta' nij so' raa 'o coj hisopo, ne cachrón nij so' yataañ yo' tu'va Jesucristó a. ³⁰ Ne gaa quisij co'o Jesucristó na vinó yuu nuu rque yataañ yo', ne cataj so':

—Veé danj navij suun, qui'yáj a —taj so', ne ni'naa raa so', ne ca'ne' rá so', ne cavi' so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cho'oj 'o tanuu chruun lanzá x'núú Jesucristó a

³¹ Dan me se güii 'yaj chuvji nij sí israelitá chá nij so' cha'anj pascuá me yo', ne güii guęę ndo'o me cuetan' a'yuj, 'yaj nij yuvij israelitá, ne ne ca'vej rá nij yuvij yo' canoco' xngá rihaan rcutze güii guęę yo' a. Che'é dan me cachín ni'yaj nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá rihaan sí cu'naj Pilato se vaa ca'ne' so' suun tucuachran' nii tacóó nij sí noco' rihaan rcutze yo' che'é rej ra'yanj doj cavi' nij so', gaa ne quirii yanj nii man nij sí cavi' yo' a. ³² Qui'yaj Pilato ndaa vaa cachín ni'yaj nij so' rihaan so', ne ca'anj nij tanuu, ne asino tucuachran' nij tanuu tacóó yo'óó sí noco' rej x'nuj Jesucristó, gaa ne tucuachran' uún nij tanuu tacóó sí noco' níchrej x'núú Jesucristó uún a. ³³ Tzaj ne gaa cuchi' nij so' rej noco' ma'an Jesucristó, gaa ne xcaj nij so' cuentá se vaa aj cavi' so', ne che'é dan ne tucuachran' nij so' tacóó so' ma'. ³⁴ Tzaj ne yo'ó tuvi' nij tanuu nicaj xrúún so' chruun taj aga' sihaa raa, ne cho'oj so' x'núú Jesucristó, ne nu' qui'yaj so' danj, ne nu' cavi' ndo'o ton do', na do', rej catúj aga' sihaa yo' a.

³⁵ Ne sí taj xna'anj nana nihánj me se sij quene'en nu' se vaa guun me so', ne ya vaa se-nana so', ne ne'en so' se vaa ya a'mii so', ne taj xna'anj so' nu' nana nihánj che'é rej cuchuman rá soj sij nayaá nana nihánj ni'yaj soj Jesucristó a.

³⁶ 'O se guun nu' nihánj che'é rej quisij ya nu' nana nihánj nana no rihaan danj Diose, se vaa taj yo': “Se cachran' a 'ó cúu man so' ma’”, taj nana no rihaan danj Diose a. ³⁷ Ne yo'ó nana ro', taj: “Ni'yaj nij so' man sí cho'oj ma'an nij so' aga' man a”, taj yo'ó nana no uún rihaan danj Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa cachin' nii man Jesucristó rque yu'uj yuvej a

³⁸ Quisij qui'yaj nij tanuu danj, gaa ne cachín ni'yaj sí cu'naj José sí cavii chuman' Arimatea rihaan sí cu'naj Pilato se vaa ca'vej rá sí cu'naj Pilato quirii yanj so' man Jesucristó a. Ne xa' sí cu'naj José yo', tzaj ne sij tucu'yón se-nana Jesucristó me so', tzaj ne maan se noco' yuve so' man Jesucristó, che'é se cuhu'vi' so' ni'yaj so' man nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá a. Dan me se ca'vej rá sí cu'naj Pilato, ne che'é dan quirii yanj sí cu'naj José man Jesucristó a. ³⁹ Ne vaa sí cu'naj Nicodemo uún, ne sij cuchi' rihaan Jesucristó rej ni' asij rque doj me so', ne ca'anj so' ga sí cu'naj José yo', ne cata so' ico' chí' kiló taj doj squí' cu'naj mirra nachej ga se cu'naj áloe a. ⁴⁰ Dan me se tananij roj so' man Jesucristó, ne nucutáj roj so' mantá sa' man nu' nee man Jesucristó, ne caraa roj so' mirra do', áloe do', rque mantá yo' a. Dan me se tucuaán noco' nij yuvij israelitá gaa achin' nij so' man nij sí cavi' qui'yaj roj so' a.

⁴¹ Dan me se nichrun' rej cachrón nii man Jesucristó rihaan rcutze ro', naj 'o naa chruun, ne rque naa yo' ro', táa yu'uj rque yuvej rej achin' nii xngá a. Tzaj ne yu'uj naca me yo', ne a 'ó xngá ne cachin' nii rque yu'uj yo' ma'.

⁴² Dan me se güii 'yaj chuvii nij sí israelitá chá nij so' cha'anj pascuá me yo', ne nichrun' naj rej taj yu'uj yo' ga rej nicun' rcutzé yo', ne che'é dan cachin' roj so' man Jesucristó rque yu'uj yo' a.

20

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa quisíj cunuu i'na' uún Jesucristó a

¹ Dan me se taxrej cotungó vaa rmi' doj, ne ca'anj chana cu'naj Mariá Magdalena rej taj yu'uj rque yuvej yo', ne quene'en no' se vaa taj yaníj yuvej aráán rihaan yu'uj yo' a. ² Che'é dan cunánj no', ne cuchi' no' rihaan sí cu'naj Simón Pedró do', rihaan yo'ó sí tucu'yón se-nana Jesucristó sí 'eé rá Jesucristó man do' a. Ne cataj no' rihaan roj so':

—Quirii nii man sí 'nij ra'a man ní' rque yu'uj nanj á. Ne ne me rej ca'anj nicaj nii man so' a ma' —taj no' rihaan roj so' a.

³ Che'é dan cavii sí cu'naj Pedró ga yo'ó sí tucu'yón se-nana Jesucristó yo', ne ca'anj roj so' rej taj yu'uj yo', ⁴ ne cunánj roj so', ne ra'yanj doj cunánj yo'ó so' rihaan sí cu'naj Pedró, ne so' me sí cuchi' asino yaan doj tu'va yu'uj yo' a. ⁵ Gaa ne ni'yaj so' rque yu'uj yo', ne quene'en so' rej naj nij yatzíj, tzaj ne ne catúy so' ma'. ⁶ Dan me se cuchi' sí cu'naj Pedró sí noco' xcó so', gaa ne catúy ma'an Pedró rque yu'uj yo', ne quene'en so' rej naj nij yatzíj, ⁷ ne quene'en so' vitó aráán raá Jesucristó, tzaj ne nuvi' yo' naj rcaua'aa ga yo'ó nij yatzíj a ma'. Tananj rej yaníj quínaj orún' yo', ne nacu'lu' yo' a. ⁸ Dan me se catúy uún yo'ó sí tucu'yón se-nana Jesucristó sí cuchi' asino yaan, ne quene'en so' nij yatzíj yo', gaa ne cuchumán rá so' se-nana chana cu'naj Mariá Magdalena yo' a. ⁹ O se ataa nari' roj so' nana no' rihaan danj Diosé se vaa cavi' Jesucristó gaa ne cunuu i'na' uún so' a. ¹⁰ Dan me se cavii uún roj sí tucu'yón se-nana Jesucristó yo', quinan' roj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quene'en chana cu'naj Mariá Magdalena man Jesucristó a

¹¹ Ne canicun' chana cu'naj Mariá nichrun' tu'va yu'uj yo', ne ta'vee ndo'o no' a. ¹² Ne quene'en no' víj se-mozó Diosé nuu yatzíj catzíj, ne ne roj so' rej cachin' nii man Jesucristó a. Yo'q so' ne rej raá Jesucristó, ne yo'ó so' ne rej tacój Jesucristó a. ¹³ Gaa ne xná'anj roj so' man chana cu'naj Mariá, cataj roj so':

—Me che'é ta'veé so', ga man nocoj —taj roj so' no no' a.

—Ta'veé 'unj che'é se quirii nii man cúu man sí 'nij ra'a manj, ne ne me rej ca'anj nicaj nii man so' a ma' —taj no' rihaan roj so' a.

¹⁴ Síj ca'mii no' danj, gaa ne canicaj no' rej xco' no', ne quene'en no' man Jesucristó, nicun' so' rihaan no' a. Tzaj ne ne cunuu yaan no' man Jesucristó a. ¹⁵ Gaa ne xná'anj Jesucristó man no', cataj so':

—Me che'é ta'veé so', ga man nocoj. Me sí nanó' so' ga —taj Jesucristó no no' a.

Dan me se guun rá no' se vaa síj tumé naá naj yo' me sí ca'mii ga no', rá no', ne che'é dan cataj no':

—Sese quirii yaníj so' man so', ne cataj xna'anj so' rihanj me rej ca'anj nicaj so' man so', ne nicaj 'unj man so' ca'anj 'unj á —taj no' rihaan sí nicun' rihaan no' a.

¹⁶ Gaa ne cataj Jesucristó:

—Mariá —taj so' a.

Canicaj no', cataj no':

—Raboni —taj no' rihaan so' xna'ánj hebreo, ne dan me se “maestró” me se taj nana ca'mii no' rihaan so' a.

¹⁷ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan no' a:

—Ca'ne' rá so', se catzíi so' doj manj ma'. 'Q se ataa cavii uún 'ujj quínán' 'ujj rihaan Réj Diose, ne me rá 'ujj ca'anj so' rihaan nij tinúu 'ujj ne cataj xna'anj so' rihaan nij so' se vaa cavii 'ujj quínán' 'ujj rihaan Réj, ne so' me se Rej soj me uún so', ne Diose síi nocó' 'ujj me so', ne Diose síi nocó' soj me uún so' adonj —taj Jesucristó rihaan chana cu'naj Mariá a.

¹⁸ Dan me se ca'anj chana cu'naj Mariá Magdalena, ne nata' no' rihaan nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó se vaa quene'en no' man síi 'nij ra'a man ní', ne nata' no' nij nana cataj Jesucristó rihaan no' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa cuchi' Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a

¹⁹ Dan me se rej ti'nuu ma'an güii cotungó yo' me se caráan nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó ta'yaa rihaan ve' man nij so', che'é se cuchu'vi' nij so' ni'yaj nij so' nij síi uun chij rihaan nij yuvii israelitá a. Gaa ne ca'na' Jesucristó, ne canicun' so' tanu rej man nij so', ne cataj so':

—Gaa dínj nimán soj ei —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²⁰ Quisíj ca'mii so' danj, gaa ne tihaan so' ra'a so' tihaan so' x'núu so' tihaan so' rihaan nij so' a. Gaa quene'en nij so' nu' yo', gaa ne guun niha' uxrá rá nij síi tucu'yón se-nana so' ni'yaj nij so' man síi 'nij ra'a man ní' a.

²¹ Dan me se yuún ca'mii Jesucristó rihaan nij so', cataj so':

—Gaa dínj nimán soj ei. Ase vaa ca'neé Réj manj ro', danj gaa ca'nej 'ujj man soj nu' rihaan chumij nihánj adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

²² Quisíj ca'mii Jesucristó danj, gaa ne ca'yánj Jesucristó rihaan nij so', ne cataj so':

—Nijcaj soj Nimán Diose nihánj á. ²³ Ne sese cataj soj se vaa navij cacun' tumé me ma'an yuvii, ne quinavij nu' cacun' tumé so' a. Ne sese cataj soj se vaa se quinavij cacun' tumé me ma'an yuvii, ne veé danj gaa quitaj nu' cacun' tumé so' xráá so' nu' cavii nu' ca'anj uún a —taj Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa quene'en síi cu'naj Tomás man Jesucristó a

²⁴ Dan me se yo'q tuvi' chujj nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó me síi cu'naj Tomás, ne yo'ó se-chuvii so' me Dídimó a. Ne nuvi' so' ne ga yo'ó nij so' gaa cuchi' Jesucristó rihaan yo'ó nij so' ma'. ²⁵ Che'é dan cataj xna'anj yo'ó nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó rihaan Tomás se vaa quene'en nij so' man síi 'nij ra'a man ní' a. Tzaj ne cataj Tomás rihaan nij so' a:

—Sese se quene'en ma'anj rej catúj caquíi ra'a so', ne sese se cutaj ra'aj rej catúj caquíi ra'a so' do', sese se cutaj ra'aj rej quiran' chi'ij x'núu so' do', ne daj chihaa mij se cuchumán raj se vaa cunuu i'na' uún so' ma' —taj síi cu'naj Tomás rihaan nij so' a.

²⁶ Dan me se cachén tunj güii, ne mán uún nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó, ne ne síi cu'naj Tomás ga nij so', ne dan me se raan nij ta'yaa, tzaj ne taj ni'yón, ne naruvi' Jesucristó tanu yan man nij so' a. Ne cataj so':

—Gaa dínj nimán soj ei —taj so' rihaan nij so' a.

²⁷ Gaa ne cataj so' rihaan síi cu'naj Tomás a:

—Tucua'anj so' ra'á so' nihánj, gaa ne xcaj so' cuentá daj vaa ra'aj, ne cuta' so' ra'á so' x'núú 'unj nihánj rej catúj chruun lanzá, gaa ne guun ya ya rá so' se vaa cunuu i'na' uún 'unj á. Cuchuman rá so', ni'yaj so' manj á —taj so' rihaan síi cu'naj Tomás a.

²⁸ Gaa ne cataj síi cu'naj Tomás rihaan so' a:

—So' me síi 'nij ra'a manj, ne so' me Diose síi nocoj adonj —taj so' rihaan Jesucristó a.

²⁹ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Uun daj quene'en ya so' manj, gaa ne amán rá so' ni'yaj so' manj nanj á. Tzaj ne vaa che'é guun niha' rá nij síi ne quene'en manj ne amán rá ni'yaj manj ei. 'Q se cavii sa' ya nij so' adonj —taj Jesucristó rihaan síi cu'naj Tomás a.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é cachrón síi cu'naj Juan yanj nihánj a

³⁰ Dan me se vaa uxrá yo'ó nij suun sa' nocoj qui'yaj suun Jesucristó quene'en nij síi tucu'yón se-nana so', tzaj ne taj vaj nana che'é yo'ó nij suun sa' nocoj yo' nó rihaan yanj nihánj, ³¹ tzaj ne no nana nihánj rihaan yanj nihánj che'é rej yo'q cuchuman rá soj sij nayaá nana nihánj se vaa Jesucristó ro', me síi ca'née Diose tinanii man yuvii rihaan sayuun, ne ta'nij Diose me ya uún so' ei. Ne che'é se amán rá soj ni'yaj soj man so' ro', che'é dan gaa i'na' nimán soj rihaan Diose nu' cavii nu' ca'anj che'é ma'an Jesucristó chuguanj.

21

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nari' tuvi' uún Jesucristó ga chij nij síi tucu'yón se-nana so' a

¹ Cachén doj, gaa ne cuchi' uún Jesucristó rihaan nij síi tucu'yón se-nana so' rej nuu na lacuaná cu'naj Tiberias a. Ne nihánj me se vaa qui'yaj so' a. ² Aj cunuu chre' síi cu'naj Simón Pedró do', síi cu'naj Tomás Dídimó do', Natanael síi cavii chuman' Caná chuman' naj estadó Galilea do', roj ta'núú síi cu'naj Zebedeo do', yavij síi tucu'yón se-nana Jesucristó do' a. ³ Gaa ne cataj Simón Pedró rihaan yo'ó nij so' a:

—Ca'anj 'unj tiguíj 'unj nanj rque na quirij xcuaj, raj chuguanj —taj so' rihaan nij so' a.

—Ca'anj ní' chihá —taj yo'ó nij so' rihaan Simón Pedró a.

Gaa ne cavii nij so' catúj nij so' rque rihoo chéé rihaan na, ne nigan' qui'yaj suun nij so', tzaj ne a 'ó xcuaj ne quirij' nij so' a ma'.

⁴ Dan me se taxrej yo'ó güii me se nicun' Jesucristó tu'va na lacuaná yo' a. Tzaj ne ne quene'en nij síi tucu'yón se-nana so' se vaa ma'an so' me yo' a ma'.

⁵ Dan me se cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Vaa doj se chá rihaan soj na' —taj Jesucristó, xná'anj so' man nij so' a.

Taj ma' —taj nij so' a.

⁶ Gaa ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Tiguíj soj nanj rque na rej x'núj rihoo rej nuva' rihoo, ne quirij' soj xcuaj ei —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

Che'é dan tiguíj nij so' nanj ndaa vaa cataj Jesucristó, ne caraa nu' nanj, qui'yaj xcuaj, ne ne guun nucaj nij so' cuxuun nij so' nanj a ma'. ⁷ Che'é dan ca'mii 'q síi tucu'yón se-nana Jesucristó síi 'ee rá Jesucristó man rihaan Pedró, cataj so':

—Síi 'nij ra'a man ní' me yo' ei —taj so' a.

Dan me se cuno Simón Pedró nana se vaa síi 'nij ra'a man ní' me yo', gaa ne che'é se aj quirii so' se-coťoó so', che'é dan nanuu ra'yanj so' se-coťoó so', gaa ne tagüej so' man so' rihaan na yo' a.

⁸Tzaj ne yo'ó nij so' ro', quináj rque rihoo yo', ne tiguúj nij so' chruun man rihoo yo', ne nicaj nij so' rihoo ca'anj nij so' ndaťa tu'va na lacuaná yo', ne orún' cientó metró tiguúj ra'a nij so' man rihoo rque na, ne cuxuun nij so' ganj caraa xcuať yo' rej tu'va na a. ⁹ Ne nu' cuchí' nij so' rihaan yo'óó, ne quene'en nij so' 'o ya'an nachráj Jesucristó, ne táá nee xcuať do', rachrúún do', ruvaj yo' a. ¹⁰ Gaa ne catať Jesucristó rihaan nij so' a:

—Nícať soť doť xcuať quirii soť ca'na' soť ei —tať Jesucristó rihaan nij so' a.

¹¹ Che'é dan cavii Simón Pedró, ne cuxuun so' nanj yo' rihaan yo'óó a. Ne caraa 'o cientó táá yavíj chihaa cha'núj xcuať rque nanj yo' a. Ne nda' se 'ee ndo'o nij xcuať, tzaj ne ne šin' nanj ma'.

¹² Gaa ne catať Jesucristó rihaan nij so' a:

—Cuvá' soť, cha' ruvá soť ei —tať so' rihaan nij so' a.

Ne a 'o nij síi tucu'yón se-nana Jesucristó ne quisij rá xna'anj man so' me síi me so' a. 'O se aj quene'en nij so' se vaa síi 'nij ra'a man ní' me yo' a. ¹³ Gaa ne ca'na' Jesucristó, ne nicaj so' rachrúún do', nee xcuať do', rque so' man nij so' a.

¹⁴ Dan me se quisij va'núj nari' tui' Jesucristó ga' nij síi tucu'yón se-nana so' gaa cunuu i'na' uún so' a.

¹⁵ Dan me se gaa quisij chá ruvá nij so', ne xna'anj Jesucristó man Simón Pedró, catať so':

—Cunó so' ca'mij, Simón ta'níi Jonás. Doť a 'ee rá so' manj rihaan nij síi nihánj na' —tať Jesucristó, xna'anj so' man Pedró a.

—Ne'en ma'an so' se vaa 'ee raj mán so', Señor —tať Pedró rihaan Jesucristó a.

—Ve'é rque so' cha' daán 'unj matzinj á —tať Jesucristó ni'yaj Jesucristó nu' nij síi nocó' man so' a.

¹⁶ Gaa ne xna'anj uún Jesucristó man Pedró, catať so':

—Cunó so' ca'mij, Simón ta'níi Jonás. 'Ee rá so' manj na' —tať uún Jesucristó rihaan Pedró a.

—Ne'en ma'an so' se vaa 'ee raj mán so', Señor —tať uún Pedró rihaan Jesucristó a.

—Ve'é tumé so' man daán 'unj matzinj á —tať uún Jesucristó, ni'yaj so' nu' nij síi nocó' man so' a.

¹⁷ Gaa ne catať uún Jesucristó rihaan Pedró:

—Cunó so' ca'mij, Simón ta'níi Jonás. 'Ee rá so' manj na' —tať uún Jesucristó, ne veé danj quisij va'núj xna'anj so' danj man Pedró a.

Dan me se quinano rá Pedró che'é se quisij va'núj xna'anj Jesucristó danj man so' a. Gaa ne catať uún so' rihaan Jesucristó a:

—Ne'én so' cunudanj, Señor. Ma'an so' ne'en se vaa 'ee raj mán so' ei —tať Pedró rihaan Jesucristó a.

—Ve'é rque so' cha' daán 'unj matzinj á. ¹⁸ Cuanó nihánj me se catať yá yá 'unj rihaan so' se vaa gaa mé so' síi tachruu, ne numíj ma'an so' yatzíj catuún so', ne chéé so' me rej me ma'an guun rá so', tzaj ne asa' guun chíj so', ne tícun' so' ra'á so', ne yo'ó so' numíj catuún so', ne nícať so' mán so' ca'anj so' me rej me ma'an rá so' ca'anj so', ne nda' se na'vej rá so' ca'anj so', tzaj ne vaj so' ei —tať Jesucristó rihaan Pedró a.

¹⁹ Ne nana cataj Jesucristó rihaan Pedró, tzaj ne nana yo' taj xna'anj se vaa tacavi' nii man so', ne ca'mij sa' yuvij che'é Diose, qui'yaj so' a.

Gaa ne cataj uún Jesucristó rihaan Pedró a:

—Yo'q canocó' so' manj ei —taj Jesucristó rihaan so' a.

²⁰ Gaa ne canicaj Pedró, ne quene'en so' man yo'ó sí tucu'yón se-nana Jesucristó sí 'ee rá Jesucristó man a. So' ro', me sí cayáan rej x'nuj Jesucristó gaa chá xti'nó nij so' gaa rque, ne so' me sí xná'anj man Jesucristó me sí tacuachén man Jesucristó rihaan nij sí taj ri'yunj man Jesucristó gaa chá xti'nó nij so' gaa rque a. ²¹ Dan me se gaa quene'en Pedró man sí 'ee rá Jesucristó man yo', ne xná'anj so' man Jesucristó, cataj so':

—Daj quiran' sí nihánj ga, Señor' —taj so' rihaan Jesucristó a.

²² Gaa ne cataj Jesucristó rihaan so' a:

—Ne sese me rá 'unj yo'q gaa i'na' so' rihaan chumij ndaa se ca'na' uún 'unj rihaan chumij nihánj, ne nuveé se-suun ma'án so' me yo' ma'. Yo'q canocó' ma'án so' manj ei —taj Jesucristó rihaan Pedró a.

²³ Che'é dan cha'nuu nana nihánj sca'núj nij tinuj nij so', ne guun rá nij so' se vaa daj chihaa mij se cavi' sí tucu'yón se-nana Jesucristó yo' a. Tzaj ne ne cataj Jesucristó se vaa ya ya se cavi' so' ma'. Maan se cataj uun so' nana: “Sese me rá 'unj yo'q gaa i'na' so' rihaan chumij ndaa se ca'na' uún 'unj rihaan chumij nihánj”, me nana ca'mij Jesucristó a.

²⁴ Dan me se sí tucu'yón se-nana Jesucristó nihánj me se so' me sí cataj xna'anj che'é nu' rasuun no' rihaan yanj nihánj, ne so' me sí cachrón nana rihaan yanj che'é rasuun nihánj, ne ne'en núj se vaa ya uxrá nu' vaa nana cataj xna'anj so' ei. ²⁵ Ne vaa que'ee doj rasuun qui'yaj uún Jesucristó, tzaj ne sese cachrón nii nu' nana che'é 'o' o' nij rasuun rihaan yanj nihánj, ne se quisíj chumij nihánj cumān cunudanj nij yanj libró yo' rihaan chumij nihánj, rá 'unj a ma'.

Yanj nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' rihaan yuvij a

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Jesucristó rihaan nij apóstol cune' so' man nata' se nana so' rihaan yuvij gaa ataa quinán' Jesucristó xtá' a

¹⁻² Dan me se yanj ca'née' unj rihaan so' asij rque me se rihaan yo' cachrón unj nana che'é nu' se vaa qui'yaj Jesucristó do', che'é nu' nana tucu'yón Jesucristó do', asij tacoo, ndaa se quinán' so' xtá', qui'yaj Diose a. Dan me se asino ca'ne' so' suun rihaan nij apóstol cune' so' man nata' se nana so' rihaan yuvij, ndaa vaa cataj Nimán Diose rihaan so', gaa ne quinán' so' xtá', ne dan me se nu' nana che'é yo' me cachronj rihaan yanj ca'néj rihaan so', Teófilo. ³ Dan me se gaa quisij cavi' Jesucristó rihaan rcutzé, gaa ne guun que'ee tihaan so' man so' rihaan nij apóstol yo', che'é rej guun ya rá nij so' se vaa ya cunuu i'na' uún so' a. Dan me se vij chihaa ya güii quene'en nij apóstol man so', ne ca'mii ndo'o so' ga nij apóstol che'é rej guun chij Diose rihaan chumij nihánj a. ⁴ Ne gaa vaj so' ga nij apóstol, ne cataj xna'anj so' rihaan nij so' se vaa:

—Yo'o cumán soj chuman' Jerusalén nihánj, ne se cavii soj ca'anj soj ma'. Maan se na'vij soj ca'na' se vaa cata' tu'va Réj Diose se vaa rque so' man soj, ndaa vaa cataj xna'anj ma'anj rihaan soj a. ⁵ O se Juan ro', me sí cuta' ne man yuvij na uun, ne xa' soj, tzaj ne ma'an Nimán Diose catyu nimán soj rque doj güii adonj —taj Jesucristó rihaan nij apóstol cune' so' man nata' se nana so' rihaan yuvij a.

⁶ Ne dan me se cunuu chre' nij apóstol rihaan Jesucristó, ne xná'anj nij so' man Jesucristó a:

—Ne yaj me se guun chij uún ní' sij israelitá rihaan chiháan ní', qui'yáa so' na'. Cataj so' rihaan núj, Señor —taj nij so' rihaan Jesucristó a.

⁷ Tzaj ne cataj Jesucristó rihaan nij so' a:

—Diose ro', me sí no xcúún cachron güii qui'yaj so' se vaa qui'yaj so' ei. Nuveé se suun soj me suun yo' ma'. ⁸ Tzaj ne asa' catúj Nimán Diose nimán soj, ne quirí' ndo'o soj rej nucuaj, gaa ne guun soj sí nata' se nana rihaan yuvij adonj. Dan me se nu' chuman' Jerusalén do', nu' estadó Judea do', ndaa chuman' Samaria do', ca'vee se ndaa chuman' gan' doj naj rihaan chumij nihánj, tzaj ne ca'anj soj nata' soj se nana adonj —taj Jesucristó rihaan nij so' a.

⁹ Dan me se quisij ca'mii Jesucristó danj rihaan nij so', gaa ne ni'yaj nij so' man so', ne dan me se cavii so' xtá', qui'yaj Diose, ne catúj so' rque ngaa, ne ne ca'vee quene'en nij so' man so' a ma'. ¹⁰ Dan me se ni'yaj uxrá nij apóstol rej xtá' rej vaj Jesucristó, tzaj ne ne ne'en nij so' daj guun, ne aj nicun' vij sí nuu yatzi' catzii x'núú nij so' nanj ei. ¹¹ Gaa ne cataj roj snó'o yo' a:

—Me che'é yo'o nicun' soj sij cavii estadó Galilea ni'yaj soj xtá' ga. Jesucristó me se ne'en soj se vaa cavii so' quinán' so' xtá', qui'yaj Diose, ne ase vaa cavii so' xtá' ro', danj qui'yaj uún so' nanj so' ca'na' so' rihaan chumij nihánj adonj —taj roj sí nuu yatzi' catzii rihaan nij apóstol yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nii gaa narii nii 'o síi nayon rihaan síi cu'naj Judas a

12 Dan me se tanáj nij apóstol quij cu'naj Quij man Chruun Olivó, ne ca'anj nij so', ne namán uún nij so' chuman' Jerusalén a. Dan me se 'o kilómetro ca'anj nij so', 13 ne gaa catúj nij so' chuman', ne cavii nij so' xta' ve' tucua' nij so' ve' nata' a. Ne nij so' ro', me Pedró dō', Juan dō', Jacobo dō', Andrés dō', Felipé dō', Tomás dō', Bartolomé dō', Mateo dō', Jacobo ta'níi Alfeo dō', Simón síi guun tuvi' ga nij síi me vaa: "Cunū' ga gobiernó man Romá dō', Judas tinúu Jacobo dō' a. 14 Dan me se yo'ō vaa rá taran' nij so', ne yo'ō achíin ni'yaj nij so' rihaan Diose a. Danj qui'yaj nij so' ga nij chana dō', ga Mariá nii Jesucristó dō', ga nij tinúu Jesucristó dō' a.

15 Ne güii dan me se canicun' Pedró tanūu nij tinuj nij so', ne ca'mii so' rihaan nij so' a. Dan me se cientó táá 'ó ico yuvi' me nij yuvi' cunuu chre' rej man nij so' a. 16 Dan me se cataj Pedró rihaan nij so' a:

—Aj quisíj ya nu' nana no rihaan danj Diose nana rque Nimán Diose ca'mii síi cu'naj David nana a'mii che'é síi cu'naj Judas, tinuj, nocoj. Ne dan me se ya ya guun so' síi racu'j man nij síi quita'aa man Jesucristó se vaa ca'vee nari' nij so' man Jesucristó, qui'yaj Judas a. 17 Ne yo'ō tuvi' núj apóstol guun so', ne cata so' se suun núj a.

18 "Dan me se nicaj so' sa'anj cacun' qui'yaj canaán ma'an so', ne quiri' so' 'o yo'óo, qui'yaj yo' a. Gaa ne dan me se naxru' so' rihaan yo'óo, ne canuu rque so', ne cavii xri' so' cayuu yo' rihaan yo'óo a. 19 Ne nihánj me nana cachén nu' rque chuman' Jerusalén, ne che'é dan tucu'náj nij síi man Jerusalén Acéldama man yo'óo yo' a —taj Pedró rihaan nij so', ne nana Acéldama ro', me se xna'anj nij so', ne nana yo' taj Yo'óo Ton a. Dan me se cataj uún Pedró— 20 'O se rihaan yanj chra' nó nana taj se vaa: "Cunūu taçaan rej cane so', ne se cayáan a doj yuvi' rej yo' ma'", taj yanj chra' yo', ne taj uún yo': "Se suun so' ro', nacaj yo'ó so' á", taj uún yanj yo' a.

21-22 "Che'é dan vaa che'é cata yo'ó tinúu ní' suun ga núj se vaa nata' so' rihaan yuvi' se vaa ya cunuu i'na' uún Jesucristó, ndaa vaa 'yaj núj a. Tzaj ne inanj síi chéé ga núj sij apóstol gaa vaj Jesucristó ga núj me síi no xcúun cata suun yo' a. Dan me se síi quene'en asij cuta' ne Juan man Jesucristó ndaa se cavii Jesucristó xta' qui'yaj Diose dō', me síi no xcúun guun tuvi' núj sij apóstol adonj —taj Pedró rihaan cunudanj nij síi cunuu chre' a.

23 Gaa ne dan me se narii nij so' man vij snó'o, ne yo'ō so' ro', me síi cu'naj José, ne Barsabás cu'naj uún so', ne Justo tucu'náj nii man so' a. Ne yo'ó so' ro', me síi cu'naj Matías a. 24 Gaa ne cachíin ni'yaj taran' nij so' rihaan Diose, cataj nij so':

—Ne'én so' daj vaa nimán cunudanj yuvi', Señor. Che'é dan tiháan so' me roj tuvi' síi nihánj narii so' 25 se vaa cata so' suun nihánj ne guun so' apóstol nata' se nana Jesucristó rihaan yuvi' a. 'O se ca'anj yanj síi cu'naj Judas, tanáj xco so' suun nihánj, ne ca'anj so' ndaa rej no xcúun so' ca'anj so' a —taj nij yuvi', cachíin ni'yaj nij yuvi' rihaan Diose a.

26 Gaa ne tico tixaj nij so' me roj so' qui'yaj canaán, ne síi cu'naj Matías me síi qui'yaj canaán, ne che'é dan guun tuvi' so' ga yo'ó xaán nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' rihaan cunudanj nij yuvi' man rihaan chumij a.

2

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'na' Nimán Diose rihaan nij síi noco' man Jesucristó a

¹ Dan me se cachén cha'anj pascuá, ne cachén yavíj chihaa chí' güii, ne quisíj cha'anj Pentecostés a. Ne güii dan me se cunuu chre' cunudanj nij síi noco' man Jesucristó rá 'o ve', ² ne taj ni'yón cuno taran' nij síi ne rá ve' se vaa nayuu rá ve', ne daj se uun rá' unó' nana yuvaa avii rej xta' ro', danj guun rá nij so' gaa nayuu rá ve' a. ³ Gaa ne quene'en nij so' rasuun, ne ase vaa yaa ya'an cuxra' ta'aj vaa rasuun quene'en nij so', ne quitáa rasuun yo' raá 'o 'o nij so' a. ⁴ Gaa ne dan me se caraa Nimán Diose nimán taran' nij so', gaa ne guun che'e nij so' nucuaj ca'mii nij so' xna'ánj ino vaa, ne ndaa vaa xna'ánj ca'vee ca'mii 'o 'o nij so' qui'yaj Nimán Diose, danj inanj ca'mii nij so' a.

⁵ Dan me se güii dan cumán ndo'o yuvi israelitá chuman' Jerusalén, ne síi me ya rá canoco' man Diose me nij yuvi israelitá yo', ne síi cavii nu' chuman' naj rihaan chumij me uún nij so' a. ⁶ Dan me se cuno nij yuvi israelitá yo' se vaa cuno nij síi noco' man Jesucristó ne rá ve' yo', ne che'é dan cunuu chre' nij yuvi israelitá rihaan ve' yo', ne ca'anj ndo'o rá nij so' se vaa guun a. 'O se 'o 'o nij yuvi israelitá yo' ro', cuno se vaa ca'mii nij síi noco' man Jesucristó xna'ánj a'mii 'o 'o nij yuvi israelitá yo' a. ⁷ Dan me se caráya'anj uxrá nij yuvi, ne cataj nij yuvi yo':

—Ni'yaj soj ei. Xa' nij síi nicun' a'mii nihánj, tzaj ne sijn cavii estadó Galilea me cunudanj nij so' á. ⁸ Ne asa' a'vee uno 'o 'o ní' se vaa a'mii nij so' xna'ánj a'mii ma'an nii ní' rihaan ní' ga. ⁹ Dan me se ma'an ní' me síi cavii Partia do', Media do', Elam do', Mesopotamia do', Judea do', Capadocia do', Ponto do', Asia do', ¹⁰ Frigia do', Panfilia do', Egiptó do', rej Libia naj nichrun' Cirene do', ne ta'aj ní' me síi ne chuman' Romá uún a. 'O se ta'aj ní' me yuvi israelitá, ne yo'ó ta'aj ní' me nij síi yaníj guun tuvi' ga nij síi israelitá a. ¹¹ Ne vaa síi cavii Creta do', Arabia do', uún a. Ne nihánj me se ndaa uno 'o 'o ní' se xna'ánj ní', 'yaj nij so' a'mii nij so', ne nata' ndo'o nij so' se vaa sa' uxrá vaa Diose á —taj cunudanj nij yuvi yo' a.

¹² Dan me se caráya'anj uxrá cunudanj nij yuvi israelitá yo', ne ne ca'vee xcaj nij so' cuentá daj me che'é guun danj a. Ne ta'aj nij so' xna'anj man tuvi', cataj nij so':

—Me che'é guun nu' danj ga —taj ta'aj nij so' a.

¹³ Ne yo'ó ta'aj nij so' ca'nga' naco, ne cataj nij so':

—Cachén ndo'o co'o nij síi nihánj na vinó naca nanj chuguanj —taj nij síi ca'nga' naco yo' a.

Nihánj me nana nata' Pedró rihaan nij yuvi a

¹⁴ Gaa ne dan me se canicun' síi cu'naj Pedró ga yo'ó xaan nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' rihaan yuvi, ne nucuaj ndo'o ca'mii Pedró ne nata' so' nana nihánj a:

—Soj sijn israelitá do', cunudanj soj sijn ne chuman' Jerusalén nihánj do', nana xrej soj nana ca'mij rihaan soj, ne xcaj soj cuentá che'é rasuun nihánj ei. ¹⁵ Ne guun xnó núj ndaa vaa guun rá ta'aj soj ma'. 'O se xcaj soj cuentá, ne tihaj aga' uun rej na'yaan me nihánj ei. ¹⁶ Tzaj ne nu' nihánj ro', me se vaa cataj síi cu'naj Joel síi nata' se nana Diose gaa naá qui'yaj Diose a. Dan me se cataj síi cu'naj Joel: ¹⁷ “Nihánj me a'mii ma'an Diose rihaan soj, ne taj Diose se vaa asa' nichrun' ca'anj ni'ya chumij nihánj, ne ca'nej ndo'o unj

Nimán 'unj nimán yuvii man rihaan nu' chumii, ne ta'núí soj ro', nata' nana rque 'unj man ma'an nij so' a. Ne nij síí tachruu ro', naqui'yaa ndo'o rasuun rihaan nij so', qui'yáj, ne nij chii nga ro', ca'mii ndo'o nej rihaan nij so', qui'yáj adonj. ¹⁸ Dan me se güii yo' caraj Nimanj nimán nij síí nuu rihanj do', nimán nij chana nuu rihanj do', ne nata' nij so' se nanaj adonj. ¹⁹ Dan me se gaa ndo'o rasuun nocoo quene'en soj rej xta', qui'yáj, ne gaa ndo'o rasuun nocoo quene'en soj rihaan yo'óo, qui'yáj, ne quene'en soj ton do', ya'an do', catze' do' a. ²⁰ Ne guun rmi' rihaan güii, ne rihaan yavii ro', guun ton, asa' nichrun' quisij güii sa' güii ca'ne' 'unj sij 'nij ra'a man soj cacun' che'é yuvii a. ²¹ Ne me ma'an síí cachinj ni'yaj rihaan 'unj, ne quinanií so' rihaan sayuun adonj". Nihánj me se nana Diose nana ca'mii síí cu'naj Joel gaa naá ei.

²² "Ne cuano nihánj me se cuño soj sij israelitá nana nihánj ei. Dan me se aj ne'en nij soj daj qui'yaj Jesucristó síí cavii chuman' Nazaret, se vaa guun nucuaj so' qui'yaj ndo'o so' suun sa' nocoo quene'en soj, qui'yaj Diose adonj. Ne dan me se xcaj soj cuentá daj sij me so', qui'yaj Diose á. ²³ Dan me se tucuachén nii man so' rihaan nij síí taj ri'yunj man so', gaa ne dan me se cachrón nij síí ne nocoo' man Diose man so' rihaan rcutze, ne cavi' so', qui'yaj ma'an soj a. Ne nu' nihánj me se vaa 'o guun rá Diose quirán' so', ne aj quene'en Diose se vaa quirán' so' danj ei. ²⁴ Tzaj ne qui'yaj Diose se vaa ne ca'vee yuun che'e cavi' so', ma'. Tzaj ne cunuu i'na' uún so', qui'yaj Diose, che'é se ne ca'vee yuun che'e cavi' so' daj chihaa míj a man adonj.

²⁵ "O se nihánj me nana ca'mii síí cu'naj David che'é Jesucristó a: "Quene'én 'unj daj quiránj rej rihanj, ne xcaj 'unj cuentá se vaa yo'q canicun' síí 'nij ra'a manj rihanj nanj á. 'O se nicun' so' rej x'nuj, ne se ca'vee naxruj, qui'yaj so' ma'. ²⁶ Che'é dan guun niha' ndo'o nimanj, ne ca'mij nana niha' cavii nimanj a. 'O se yo'q guun ya raj se vaa ya cavií sa' 'unj nanj adonj. ²⁷ 'O se se tanáj so' nimanj rej man nij síí cavi' ma'. Ne se quiri'yuj nee man síí vaa sa' rihaan so', qui'yáa so' ma'. ²⁸ Dan me se tijaán so' rihanj tucuáán canocoj ne ca'vee gaa i'na' 'unj a. Ne guun niha' ndo'o raj, qui'yáa so', asa' canicun' 'unj rihaan so' adonj". Nihánj me se nana síí cu'naj David yo' a.

²⁹ "Nuveé nana naca me nana nihánj nana cataj 'unj rihaan nij soj cuano, man tinuj. Dan me se xii ní' síí cu'naj David me se cavi' so', gaa ne cachin' nii man so', ne yaj me se ne'en ní' me rej cachin' nii man so' nanj á. ³⁰ Tzaj ne síí nata' se nana Diose me so' gaa cayáán so', ne quene'en so' se vaa cata' tu'va Diose rihaan so' se vaa guun chij yo'q ta'núí ta'nij si'no so', ndaa vaa guun chij ma'an so' a. ³¹ Ne che'é dan cataj so' se vaa se quináj Jesucristó rej man nij síí cavi', ne se quixtun' nu' nee man so' ma'. Danj ca'mii so' ni'yaj so' güii cunuu i'na' uún Jesucristó a.

³² "Gaa ne dan me se ya ya cunuu i'na' uún Jesucristó, qui'yaj Diose, ne taran' núj me síí quene'en se vaa cunuu i'na' uún so' adonj. ³³ Gaa ne cavii Jesucristó ndaa x'núú Diose rej nuva' Diose, ya gaa nacaj Jesucristó Nimán Diose gaa narqué Diose Nimán so' man Jesucristó, danj vaa cata' tu'va so' a. Ne qui'yaj Jesucristó ga núj sij apóstol ndaa vaa ne'en soj se vaa ran' núj, ne dan me se qui'yaj Jesucristó ca'mii núj sij apóstol nu' xna'ánj a'mii soj ndaa vaa cuno soj ca'mii núj ei.

³⁴ "Dan me se ne cavii ma'an síí cu'naj David rej xta' ma'. Tzaj ne cataj so': "Ca'mii Diose síí 'nij ra'a man ní' rihaan síí 'nij ra'a manj, cataj so' se vaa cayáán síí 'nij ra'a manj x'núú Diose rej nuva' Diose ³⁵ ndaa se quisij qui'yaj canaán Diose rihaan taran' nij síí taj ri'yunj man síí 'nij ra'a manj ne quirii

ta'nga' sí 'nij ra'a manj rihaan nij so' adonj", taj sí cu'naj David yo' a. ³⁶ Che'é dan vaa che'é ndo'o xcaj ya taran' soj sij israelitá cuentá se vaa xa' Jesucristó sí cachrón ma'an soj rihaan rcutze, tzaj ne sí 'nij ra'a man ní' me so', ne sí ca'néé Diose tinanii man ní' rihaan sayuun me uún so', qui'yaj Diose adonj —taj Pedró rihaan nij yuvií cunuú chre' yo' a.

³⁷ Dan me se gaa cuno nij yuvií nana yo', ne quinanó ndo'o rá nij so', ne xná'anj nij so' man Pedró ga yo'ó nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' rihaan yuvií, cataj nij so' a:

—Ne daj qui'yaj núj, ga tinu' —taj nij so', xná'anj nij so' man nij tuvi' Pedró a.

³⁸ Gaa ne cataj Pedró rihaan nij so' a:

—Canicaj nimán soj canoco' soj chre' sa', ne cata' ne cunudanj soj che'é yan quene'en yuvií se vaa nocó' soj man Jesucristó, gaa ne tinavij Diose cacun' tumé soj, ne rque Diose Nimán Diose catuu yo' nimán soj ei. ³⁹ Dan me se cata' tu'va Diose se vaa qui'yaj so' danj che'é nij soj do', che'é ta'núí soj do', che'é nij sí ne gan' do' a. Dan me se me ma'an sí nacunj Diose sí 'nij ra'a man ní' canoco' man so' me se qui'yaj Diose danj che'é so' adonj —taj Pedró rihaan nij yuvií israelitá yo' a.

⁴⁰ Gaa ne nata' so' que'eej doj nana rihaan nij so', gaa ne nago' so' chre' nucuaj man nij so', cataj so':

—Curihanj soj sca'núj tuvi' ní' sí nocó' tucuáan chi'ii, gaa ne quinaníj soj rihaan sayuun ei —taj Pedró rihaan nij yuvií israelitá a.

⁴¹ Che'é dan me nij sí cuchumán rá se nana so' ro', cata' ne nij so', ne güii yo' me se canoco' naca va'núj mǐj yuvií man Jesucristó ta' asuun a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nij sí nocó' man Jesucristó a

⁴² Dan me se yo'ocanoco' raan nij sí nocó' man Jesucristó nana tucu'yón nij apóstol rihaan nij so', ne yo'oc guun tuvi' cunudanj nij so' a. Ne yo'oc cuxra' ta'aj nij so' rachrúún chá nij so', ne yo'oc chre' cachún ni'yaj nij so' rihaan Diose a. ⁴³ Ne cunudanj nij yuvií ro', chucu'vi' ndo'o nij so' ni'yaj nij so' nij suun sa' nococo qui'yaj nij apóstol yo' a.

⁴⁴ Tzaj ne nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó me se 'o rej man chre' cunudanj nij so', ne naqui'yaj rcua'aan nij so' nu' si'yaj nij so', ne si'yaj taran' nij so' me cunudanj nij rasuun yo' a. ⁴⁵ Ne tu'vej nij so' to'óo nij so' do', si'yaj nij so' do', ne rque nij so' se sa'anj nij so' rihaan tuvi' nij so' sí achiin rasuun man a. ⁴⁶ Dan me se daj a güii 'anj nij so' nuvií nococo cachinj ni'yaj nij so' rihaan Diose, ndaa vaa guun rá taran' nij so' a. Ne 'o nuu chre' nij so' 'o ve', ne uxra' ta'aj nij so' rachrúún chá nij so' a. Ne dan me se ndaa niha' ndaa cochroj rá taran' nij so' chá nij so' chraa a. ⁴⁷ Ne cataj nij so' se vaa sa' uxra' qui'yaj Diose che'é nij so', ne ca'mii sa' cunudanj nij yuvií ne chuman' Jerusalén ni'yaj nij yuvií man nij so' gaa ve'é mán chre' nij so' a. Ne daj a güii cunuú chre' doj sí vaj nanií rihaan sayuun ga nij so', qui'yaj Diose a.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nahuun sa' 'o sí rengo, qui'yaj Pedró ga Juan a

¹ Dan me se aga' va'núj rej anoco' güii me se cuchi' sí cu'naj Pedró do', sí cu'naj Juan do', nuvií nococo, che'é se orá achún ni'yaj nii rihaan Diose me yo' a. ² Ne maan orá dan nicaj nii man 'o sí rengo cuchi' nii rihaan nuvií nococo yo', ne sí rengo me so' asij ca'ngaa so' a. Ne dan me se daj a güii uchruj nii

man so' rihaan yo'óó rej x'nuj ta'yaa cu'naj Ta'yaa Ve'é Ndo'o Vaa a. Ne yo' me rej achíin so' caridad man nij yuvii atúj nuvíi yo' a. ³ Dan me se quene'en so' man Pedró do', man Juan do', se vaa catuu roj so' rá nuvíi nocoo, gaa ne cachíin so' caridad man roj so' a. ⁴ Gaa ne ni'yaj uxrá Pedró do', Juan do', man so', ne cataj Pedró rihaan so' a:

—Ni'yaj so' man rój á —taj so' rihaan síi rengo yo' a.

⁵ Gaa ne ni'yaj síi rengo man roj so', che'é se guun rá so' se vaa rque roj so' sa'anj man so' a. ⁶ Gaa ne cataj Pedró rihaan so' a:

—Taj vaj a doj sa'anj rihaan 'unj ma'. Tzaj ne rque 'unj se vaa rihaan 'unj mán so' ei. Dan me se che'é ma'an Jesucristó síi cavii chuman' Nazaret taj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa naxumaan so' ne cachee so' á —taj Pedró rihaan so' a.

⁷ Gaa ne quita'aa Pedró ra'a so' rej nuva' so', ne cachrón caya Pedró man so', ne nu' nari' nucaj tacóo so' do', xtucua' so' do' a. ⁸ Gaa ne dan me se güéj so', ne canicun' caya so', ne cachée so', ne dan me se catúj so' rá nuvíi nocoo ga roj so', ne cachée ndo'o so', ne güéj so', ne cataj so' se vaa sa' uxrá qui'yaj Diosé che'é so' a. ⁹ Gaa ne quene'en cunudanj nij yuvii se vaa cachée so' ne cataj so' se vaa sa' uxrá qui'yaj Diosé a. ¹⁰ Ne quene'en nij yuvii se vaa ma'an so' me síi yáán rihaan ta'yaa nuvíi nocoo cu'naj Ta'yaa Ve'é Ndo'o Vaa ne achíin so' caridad, ne ca'anj ndo'o rá nij yuvii che'é se vaa nahuun sa' síi rengo yo' a.

Nihánj me nanq nata' Pedró rihaan nij yuvii a

¹¹ Dan me se quita'aa síi nahuun sa' yo' man síi cu'naj Pedró do', man síi cu'naj Juan do', ne che'é se ca'anj ndo'o rá nij yuvii, che'é dan cunanj nij yuvii cunuu chre' nij yuvii rihaan roj so' rque chingá cu'naj Corredor Salomón a.

¹² Ne gaa quene'en Pedró man nij yuvii, ne cataj so' rihaan nij yuvii a:

—Cuno soj sijn israelitá ca'mij á. Me che'é ca'anj ndo'o rá soj se vaa chée síi nihánj ga. Me che'é ni'yaj ndo'o soj man rój ga. Nuveé ma'an rój me síi guun nucaj qui'yaj cachée so' ma'. Nuveé che'e se sijn noco' sa' ndo'o man Diosé me rój, ne cachée so' qui'yaj rój ma'. ¹³ Dan me se Diosé síi noco' xii ní' síi cu'naj Abraham do', síi cu'naj Isaac do', síi cu'naj Jacob do', me síi qui'yaj cavii sa' ndo'o ta'nii ma'an so' Jesucristó nanj adonj. Tzaj ne nij soj me nij síi tucuachén man Jesucristó rihaan nij síi taj ri'yunj man Jesucristó, ne nda' se guun ya rá síi cu'naj Pilato se vaa ca'anj uun Jesucristó, tzaj ne cataj soj rihaan síi cu'naj Pilato se vaa guun rá soj cavii Jesucristó adonj.

¹⁴ "Dan me se cataj soj se vaa ne guun rá soj ni'yaj soj man síi sa' nimán yo' ma'. Maan se cachíin ni'yaj soj rihaan síi cu'naj Pilato se vaa quirrii so' taga' man 'o síi ticavi' man yuvii a. ¹⁵ Ne ticavi' soj man Jesucristó síi guun nucaj qui'yaj gaa i'na' nimán ní' a. Ne Diosé ro', qui'yaj cunuu i'na' uún Jesucristó, ne ma'an núj me síi quene'en se vaa cunuu i'na' uún so' nanj adonj. ¹⁶ Ne che'é se cuchumán rá síi nihánj ni'yaj so' man Jesucristó ro', che'é dan nari' nucaj so', qui'yaj Jesucristó adonj. Ne dan me se nahuun sa' nu' so', ne aj ne'en taran' soj daj quiran' so', ne aj cuno soj daj taj ma'an so' nanj á.

¹⁷ "Ne nihánj me se ne'éen 'unj se vaa che'é se ne quene'en soj daj sijn me Jesucristó, ne che'é dan cavii' so' qui'yaj soj ga nij síi uun chij rihaan soj nanj ei. ¹⁸ Tzaj ne Diosé ro', me síi cataj xna'anj asij naá ndo'o gaa rque so' nanq nata' nij síi nata' se nanq so', ne dan me se cataj xna'anj Diosé se vaa síi ca'nej so' tinanii man yuvii rihaan sayuun me se quiran' ndo'o so' sayuun a. Ne

nihánj me se quisij ya nu' ndaa vaa cataj Diose se vaa qui'yaj ma'an Diose nanj ei.

19 "Che'é dan canicaj nimán soj canoco' soj chrej sa', gaa ne ca'vee tinavij Diose cacun' tumé soj á. 20 Gaa ne ca'vee quisij güii cunu cuj rã taran' ni' sij israelitá, qui'yaj síi 'nj ra'a man ní', ne dan me se Jesucristó síi cune' Diose man tinanii man ní' rihaan sayuun me se ca'nej Diose man so' ca'na' uún so' rihaan ní' a. 21 Cuanõ nihánj me se me rá Diose cayáán so' rej xtã' ndaa se quisij güii naqui'yaj sa' Diose nu' nij rasuun ndaa rá se vaa nij rasuun asij naá ndo'o ndaa vaa cataj xna'anj nij síi sa' síi nata' se nana Diose gaa naá a. 22 Dan me se síi cu'naj Moisés cataj rihaan xii ní': "Diose sij 'nj ra'a man ní' me se cavii yo'õ tinúú nij soj, qui'yaj Diose, ne guun so' síi nata' se nana Diose ndaa vaa 'yaj ma'anj a. Ne cunõ soj nu' nana nata' so' rihaan soj á. 23 Ne dan me se á me ma'an síi na'ej rá cunõ se nana síi nata' se nana Diose yo', ne nu' quirii yanj nii man so' sca'núj ní' sij israelitá, ne quirí' nu' so' nanj adonj", taj síi cu'naj Moisés gaa naá a. 24 Ne dan me se síi cu'naj Samuel do', cunudanj yo'ó nij síi nata' se nana Diose do', cataj xna'anj taran' uún nij so' uún che'é güii yaj ei.

25 "Ne rihaan ma'an nij soj ca'mii nij síi nata' se nana Diose, ne ma'an nij soj me nij síi cavii sa' qui'yaj Diose, ndaa vaa cata' tu'va Diose rihaan xii ní' gaa naá ei. Dan me se rihaan xii ní' síi cu'naj Abraham cataj Diose: "Dan me se cavii sa' nij yuvij man cunudanj nij chuman' naj rihaan chumii, qui'yaj ta'nú ta'nij si'no so' a", taj Diose rihaan Abraham a. 26 Gaa ne aj ca'née Diose man ta'nú Diose rihaan chumii, ne cuchi' ta'nú Diose asino yaan rihaan ma'an soj, qui'yaj Diose, che'é rej canicaj nimán 'õ 'õ nij soj, ne tanáj xcõ nij soj tucuaán chí'ii, ne ca'vee qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é taran' nij soj ei —taj Pedró rihaan nij yuvij cunuu chre' rá nuvíi nocõõ yo' a.

4

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii síi cu'naj Pedró ga Juan rihaan nij síi uun chij rihaan nij yuvii israelitá a

1 Dan me se gaa ca'mii síi cu'naj Pedró ga Juan rihaan nij yuvii, ne cuchi' nij xrej do', tanuu uun chij rihaan nij tanuu 'yaj suun rá nuvíi nocõõ do', nij síi saduceo do', rihaan roj so' a. 2 'Q se ne guun niha' rá nij so' gaa cuno nij so' nana tucu'yón Pedró ga Juan man nij yuvii nana se vaa Jesucristó me 'õ síi cunuu i'na' uún gaa cavi' so' a. 3 Ne dan me se quita'aa nij so' man roj so', ne caxrij nij so' taga' man roj so' 'õ yan' a. 'Q se aj ti'nuu me orá yo' a. 4 Ne que'ee nij síi cuno se nana roj so' ro', cuchumán rá nana yo', ne veé danj quisij 'un' mij snó'o canoco' man Jesucristó ta' asuun a.

5 Ne yo'ó güii me se cunuu chre' nij síi nicaj suun do', nij síi uun chij do', nij síi naqui'yaj cuu se tucuanj Moisés rihaan nij yuvii do', chuman' Jerusalén ga 6 síi cu'naj Anás síi guun xrej atã suun nocõõ doj do', síi cu'naj Caifás do', síi cu'naj Juan do', síi cu'naj Alejandro do', taran' nij tuví' nij xrej atã suun nocõõ doj do' a. 7 Dan me se canicun' caya síi cu'naj Pedró ga Juan tanuu ve' man nij xrej, qui'yaj nij xrej, ne xná'anj nij xrej man roj so', cataj nij xrej a:

—Me rej quirí' roj soj rej nucuaj do', me síi ca'ne' suun rihaan roj soj do', ne qui'yaj roj soj danj ga —taj nij so', xná'anj nij so' man roj so' a.

8 Gaa ne caraa ndo'o Nimán Diose nimán Pedró, ne cataj Pedró rihaan nij so' a:

—Cuno nij soj sij nicaj suun rii ta'nga' rihaan nij yuviñ do', cuno soj sij uun chij cuno nana cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj á. ⁹ Nihánj me se naqui'yaj cuu nij soj man rój che'é se cunuu 'ee rá rój ni'yaj rój 'o sí rengó, ne me rá nij soj quene'en soj asa' ca'vee nahuun sa' sí rengó nihánj a. ¹⁰ Che'é dan xcaj nij soj do', taran' nij yuviñ israelitá do', cuentá se vaa Jesucristó sí cavii chuman' Nazaret me sí qui'yaj ca'vee naxcaj rój man sí rengó nihánj, ne 'o vaa nucuaj so' a. Ne nij soj ro', me nij sí qui'yaj cachrón nii man Jesucristó rihaan rcutze, tzaj ne cunuu i'na' uún so', qui'yaj Diose a. ¹¹ Ne xa' Jesús, tzaj ne so' me yuvej quiri'ij nij soj sij cune' ve', ne yaj me se guun so' yuvej sa' doj rihaan taran' nij yuvej man tacóo ve' yaj nanj adonj. ¹² Ne taj vaj a doj yo'ó sí guun nucuaj qui'yaj cavii sa' ní a ma'. Orún' so' me sí vaa rihaan chumiñ nihánj sí ca'née Diose, ne orún' so' me sí ca'vee tinanii man ní rihaan sayuun nanj adonj —taj Pedró rihaan nij sí uun chij yo' a.

¹³ Dan me se quene'en nij so' se vaa ne cuchu'vi' Pedró ga Juan ne sca' uxrá ca'mii roj so', ne xcaj nij so' cuentá se vaa nuveé sij tucu'yón yanj me roj so', tzaj ne sa' uxrá nari' roj so' a. Che'é dan caráya'anj nij so' a. Ne quene'en nij so' se vaa roj so' me sí cachée ga Jesucristó a. ¹⁴ Ne quene'en nij so' man sí nahuun sa' yo' nicun' ga roj so' a. Gaa ne ne quiri'ij so' nana ca'mii nij so' ma'.

¹⁵ Gaa ne ca'ne' nij sí uun chij suun rihaan Pedró ga Juan ga sí nahuun sa' yo' se vaa curihanj va'nuj nij so' xe', gaa ne ca'vee nuchruj raa nij tui'ij nij sí uun chij daj qui'yaj nij so' ga sí cu'naj Pedró ga Juan yo', rá nij so' a. ¹⁶ Dan me se cataj nij so':

—Daj qui'yaj ní ga roj sí nihánj ga. 'O se xcaj taran' nij sí ne chuman' Jerusalén nihánj cuentá se vaa ranga' qui'yaj suun roj so' suun sa' nocoo, ne se ca'vee cataj ní se vaa ne qui'yaj roj so' danj ma'. ¹⁷ Tzaj ne tuchu'vi' ní man roj so' ne ca'ne' ní suun rihaan roj so' se vaa se ca'mii roj so' che'é Jesucristó rihaan a 'ó yuviñ a. Gaa ne se cha'nuu doj nana nihánj sca'núj nij yuviñ a —taj taran' nij so' a. ¹⁸ Gaa ne canacúun nij so' catuu uún Pedró ga Juan rej nuu nij so', gaa ne nago' nij so' chrej nucuaj man roj so' se vaa se ca'mii roj so' che'é Jesucristó ne se tucu'yón roj so' se nana Jesucristó a.

¹⁹ Gaa ne canicaj sí cu'naj Pedró ga Juan cataj roj so' rihaan nij so' a:

—Nuchruj raa nij soj sese guun rá Diose cuno núj rihaan soj ne tanáj xco núj se nana Diose ei. ²⁰ Se ca'vee ca'ne' rá núj ga suun a'mii che'é rasuun quene'en núj do', che'é nana cuno núj do' a ma' —taj roj so' rihaan nij so' a.

²¹ Gaa ne doj a ca'mii yuvaa nij sí uun chij yo' rihaan roj so', tzaj ne ne quiri'ij nij sí uun chij yo' daj qui'yaj nij so' sayuun man roj so' a ma'. Che'é dan na'née nij so' chrej man roj so' a. 'O se nij yuviñ me se cunudanj nij so' cataj se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose che'é sí nahuun sa' yo' a. ²² Ne sí nahuun sa' qui'yaj suun sa' nocoo yo' me se vaj so' vij chíhaa yo' táa doj a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii nij sí noco' man Jesucristó gaa cachíin ni'yaj nij so' rihaan Diose a

²³ Dan me se na'née nii man Pedró ga Juan, ne cuhi' roj so' rihaan tinúu roj so', gaa ne nata' roj so' nu' nana cataj nij xrej ata suun nocoo doj do', nij sí uun chij do', se vaa cataj nij so' rihaan roj so' a. ²⁴ Gaa ne dan me se gaa cuno nij so' se nana roj so', gaa ne nu' guun rá taran' nij so' cachinj ni'yaj nij so' rihaan Diose, ne che'é dan nucuaj ca'mii nij so', cataj nij so' a:

—Ma'an so' me sí qui'yaj nu' rej xta' nu' chumiñ nu' na ya'anj nu' rasuun nu' a. ²⁵ Ne so' ro', ca'née Nimán so' rihaan xii núj sí cu'naj David sí qui'yaj

suun che'é so', ne Nimán so' ro', rqué nana rihaan so' ca'mii so', ne dan me se cataj so': "Me che'é ca'maan ndo'o rá nij sí yaníj, ne me che'é guun nij rma'an rá nij yuvií ga. ²⁶ Dan me se cavii nij sí nicaj suun rey uun chij rihaan chumii nihánj, gaa ne cunuu chre' nij so', che'é rej qui'yaj nij so' sayuun man sí 'nij ra'a man ní' do', man sí ca'née so' tñanii man yuvií rihaan sayuun do' a", taj sí cu'naj David yo' gaa naá a. ²⁷ Dan me se ya ya cunuu chre' sí cu'naj Herodes do', sí cu'naj Poncio Pilato do', nij sí yaníj do', nij yuvií israelitá do', rque chuman' nihánj, che'é rej qui'yaj nij so' sayuun man ta'núí so' sí cu'naj Jesucristó sí cuné' so' man tñanii man núj rihaan sayuun a. ²⁸ Tzaj ne qui'yaj nij so' inanj se vaa guun rá ma'án so' asij naá se vaa qui'yaj nij so', ne ma'án so' me sí qui'yaj guun nu' nihánj a.

²⁹ Ne nihánj me se xcaj so' sij 'nij ra'a man núj cuentá se vaa ca'mii yuvaa ndo'o nij so' rihaan núj a. Ne račuíj so' man núj sij 'yaj suun che'é so' se vaa guun nucujá núj nata' sca' núj se nana so' rihaan yuvií a. ³⁰ Dan me se račuíj so' man núj qui'yaj núj suun sa' nocoo, ne nahuun sa' yuvií, qui'yáa so', che'é rej xcaj yuvií cuentá se vaa sij nucujá ndo'o mé so' che'é ta'núí so' Jesucristó sí guée á —taj taran' nij so', cachíin ni'yaj nij so' rihaan Diose a.

³¹ Dan me se quisíj cachíin ni'yaj nij so' rihaan Diose, gaa ne quinaan nu' rej man nij so', ne caraa ndo'o Nimán Diose nimán cunudanj nij so', gaa ne sca' ndo'o ca'mii nij so' se nana Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é yan yo'o chre' mán nij sí nocoo' man Jesucristó a

³² Dan me se yo'o cuyaán vaa rá cunudanj nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó, ne a 'ó nij sí nocoo' man Jesucristó ne taj se vaa se si'yaj orún' me rasuun ma'. Tanañ nu' rasuun man rihaan 'o 'o nij so' ro', me si'yaj taran' nij so', taj nij so', ne 'o chre' mán nij so', ne 'o chre' a'mii nij so', ne orún' rasuun si'yaj cunudanj nij so' a. ³³ Ne nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' rihaan yuvií me se nucujá ndo'o nata' nij so' se vaa cunuu i'na' uún Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' a. Ne qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é cunudanj nij so' a.

³⁴ Ne taj vaj a 'ó sí achiin rasuun man 'nij sca'núj nij so' ma'. 'O se cunudanj tinúú nij so' sí vaa to'óo do', sí vaa ve' tucua do', cutu'vej nij so' si'yaj nij so', ne nicaj nij so' sa'anj quirí' nij so', ³⁵ ne caxríj nij so' sa'anj yo' ston nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' rihaan yuvií a. Ne sese cachiin rasuun rihaan 'o tinúú nij so', ne nij apóstol me nij sí rqué nu' se vaa cachiin rihaan so' a.

³⁶ Ne yo'o so' ro', me sí cu'naj José, ne tucu'náj nij apóstol Bernabé man so' a. Ne nana Bernabé taj se vaa sí 'yaj nari' nucujá ní' me so' a. Ne 'o ta'níí ta'nij si'no' sí cu'naj Leví sí cane gaa naá me so', ne cavii so' rej cu'naj Chipre a. ³⁷ Dan me se vaa 'o to'óo so', ne cutu'vej so' man yo', ne nicaj so' sa'anj quirí' so' che'é yo'óo yo', ne caxríj so' ston nij apóstol yo' a.

5

Nana nihánj taj xna'anj che'é cacun' qui'yaj sí cu'naj Ananías do', nica so' chana cu'naj Safira do' a

¹ Dan me se vaa yo'o sí cu'naj Ananías, ne vaa nica so' chana cu'naj Safira, ne cutu'vej roj nica roj so' 'o yo'óo, ² ne quirí' roj so' sa'anj, gaa ne quita'aa sí cu'naj Ananías ta'aj sa'anj yo', ne ca'vej rá nica so' quita'aa so' sa'anj yo' a. Gaa ne daj 'ó ta'aj sa'anj ca'anj nica so', caxríj so' ston nij apóstol cune'

Jesucristó man a. Ne ca'mii ne so' rihaan nij apóstol se vaa nu' sa'anj quiri' so' che'é yo'óo cutu'véj so' me yo', cataj so' a. ³ Gaa ne ca'mii Pedró rihaan síi cu'naj Ananías, cataj so', ne:

—Me che'é catúj síi chree nimán so', ne ca'mii ne so' ndaa rihaan Nimán Diose, ne quita'aa so' ta'aj sa'anj quiri' so' gaa cutu'véj so' yo'óo yo' ga. ⁴ Dan me se daj guun rá so', ne ca'mii ne so' ga. Nuveé to'oj ma'an so' cutu'véj so' ne gaa cutu'véj so' man yo' ne ne nó xcúun so' qui'yáa so' ndaa vaa me rá ma'an so' qui'yáa so' ga se sa'anj so' na'. Me che'é cavii raá so' qui'yáa so' se vaa qui'yáa so' nihánj ga. Nuveé rihaan yuvii uun ca'mii ne so' ma'. Ndaa rihaan ma'an ya Diose ca'mii ne so' nanj adonj —taj Pedró rihaan Ananías yo' a.

⁵ Gaa cuno Ananías nana ca'mii Pedró rihaan so', ne naxru' so', ne cavi' so' a. Gaa ne chucu'vi' ndo'o cunudanj nij síi cuno ndaa vaa quiran' so' a. ⁶ Gaa ne canicun' nij síi tachruu, ne caráan nij so' yatzij xráá síi cavi', gaa ne ca'anj nicaj nij so' man so' xe', gaa ne cachin' nij so' man so' a.

⁷ Dan me se cachén va'núj orá ta' asuun, gaa ne catúj nicá síi cavi' yo' rá ve', ne ne quene'en no' daj quiran' nicá no' ma'. ⁸ Gaa ne cataj Pedró rihaan no' a:

—Cataj xna'anj so' rihanj sese nu' sa'anj quita'aa roj soj che'é yo'óo cutu'véj roj soj me nihánj á —taj Pedró rihaan no' a.

—Veé cunudanj ya sa'anj quita'aa rój che'é yo'óo me yo' ei —taj no' a.

⁹ Gaa ne cataj Pedró rihaan no' a:

—Me che'é cuyaän guun rá roj soj tiha' yu'unj roj soj man Nimán síi 'nij ra'a man ní' ga. Ní'yaj so' ei. Nij síi cachin' man nicá so' ro', nicun' ta'yaa, ne nihánj me se cata' nij so' mán so', ca'anj nicaj nij so' mán so' xe' cuano ei —taj Pedró rihaan no' a.

¹⁰ Gaa ne taj ni'yón naxru' no' rihaan yo'óo rej nicun' Pedró, ne nu' cavi' no' a. Gaa ne dan me se catúj uún nij síi tachruu rá ve', ne quene'en nij so' se vaa aj cavi' no', gaa ne ca'anj nicaj nij so' man no' xe', gaa ne cachin' nij so' man no' uún x'núu nicá no' a. ¹¹ Gaa ne chucu'vi' ndo'o cunudanj nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó do', cunudanj nij síi cuno nana daj quiran' roj nicá roj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é suun sa' nocoo qui'yaj nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' a

¹² Gaa ne qui'yaj ndo'o nij apóstol cune' Jesucristó man suun sa' nocoo ni'yaj nij yuvii ne chuman' Jerusalén a. Ne yo'q vaa rá nij síi nocoo' man Jesucristó, ne cunuu chre' nij so' rá nuvíi nocoo rá chingá cu'naj Corredor Salomón a. ¹³ Tzaj ne yo'óo nij yuvii ro', ne quisij rá nij so' cunuu chre' nij so' ga nij síi nocoo' man Jesucristó ma'. Tzaj ne cunudanj nij yuvii cataj se vaa sa' qui'yaj nij síi nocoo' man Jesucristó a. ¹⁴ Tzaj ne cuchumán rá que'ee nij snó'o do', nij chana do', ni'yaj nij so' man síi 'nij ra'a man ní', ne che'é dan guun rij doj nij yuvii nocoo' man so' a. ¹⁵ Ne dan me se rihaan chruun do', rihaan yuvéé do', táá nij síi ran', rii nij yuvii man nij síi ran' yo' xe' a. Cuchruj nii man nij síi ran' rá callé rej cachén Pedró, che'é se sese se cachun' Pedró cano xráá nij síi ran' ne nahuun so', rá nij yuvii a. ¹⁶ Gaa ne ca'na' ndo'o yuvii cavii nij chuman' naj nichrun' chuman' Jerusalén, ne nuu chre' nij so' a. Dan me se ata' nij so' síi ran' do', síi nuu nana chree nimán do', ne nahuun sa' cunudanj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sayuun qui'yaj nii man nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' rihaan yuvii a

17 Dan me se guun xcoj ruvaa rá nij tuvî' xrej atã suun nocoo doj ni'yaj nij so' man nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' rihaan yuvîi a. Dan me se nij tuvî' xrej me se síf saduceo me nij so' a. 18 Dan me se ca'neé nij so' tanuu quita'aa man nij apóstol, gaa ne caxríj nij so' taga' man nij so' a. 19 Tzaj ne rej nij me se ca'na' yo'õ se mozó síf 'nij ra'a man ní', ne ca'núj so' ta'yaa taga' yo', ne ca'anj nicaj so' man nij apóstol xe' a. Gaa ne cataj se mozó Diose yo' rihaan nij apóstol:

20 —Cavîi soj, ne ca'anj soj canicun' soj rá nuvíi nocoo, ne nata' soj rihaan nij yuvîi nu' nana nihánj nana taj xna'anj daj qui'yaj nij yuvîi ne ca'vee gaa i'na' nimán nij yuvîi rihaan Diose á —taj se mozó Diose yo' rihaan nij so' a.

21 Sîj cuno nij so' nana vaa danj, gaa ne rej sîj güii catúj nij so' rá nuvíi nocoo, ne tucu'yón nij so' se nana Jesucristó rihaan nij yuvîi a. Maan orã dan canacúun nij tuvî' xrej atã suun nocoo doj, ne cunuu chre' cunudanj nij síf uun chij rihaan nij yuvîi israelitá, qui'yaj nij so' juntá a. Gaa ne ca'neé nij so' síf ca'anj taga', ne ca'na' nicaj nij so' man nij apóstol rihaan nij so', rá nij so' a. 22 Dan me se cuchî' nij mozó ca'neé nij síf uun chij yo' taga', gaa ne ne nari' mozó man nij apóstol rque taga' a ma'. Che'é dan me canicaj nij mozó yo' rej mán nij síf uun chij yo', ne nata' nij mozó yo' se vaa guun taga' a. 23 Dan me se cataj nij mozó yo' a:

—Dan me se gaa cuchî' núj taga', ne vaa raan taga', ne nicun' nij tanuu rihaan ta'yaa, tumé nij tanuu ta'yaa a. Tzaj ne gaa ca'núj núj ta'yaa, ne ne nari' núj a 'ó yuvîi rá taga' a ma' —taj nij mozó rihaan nij síf uun chij yo' a.

24 Dan me se gaa cuno tanuu uun chij rihaan nij tanuu tumé nuvíi nocoo do', gaa cuno nij xrej atã suun nocoo doj do', nana vaa danj, gaa ne dan me se cucu'vi' nij so', ne ne quene'en nij so' daj guun rej rihaan nij so' qui'yaj nij síf nocoo' man Jesucristó a. 25 Gaa ne dan me se cuchî' yo'õ so' rihaan nij síf uun chij, gaa ne nata' so' rihaan nij so', cataj so':

—Xa' nij síf caxríj nij soj taga' man, tzaj ne cuano nihánj me se nicun' nij so' rá nuvíi nocoo, tucu'yón uxrá nij so' rihaan nij yuvîi nanj á —taj síf ca'na' rihaan nij so' a.

26 Gaa ne cavîi tanuu uun chij rihaan nij tanuu tumé nuvíi nocoo cavîi nij mozó cavîi, ca'anj nij so' nuvíi nocoo, ne ca'anj nacaj nij so' man nij apóstol cune' Jesucristó man rihaan nij síf uun chij yo' a. Tzaj ne ne qui'yaj nij so' fuerzá man nij síf cune' Jesucristó man ma'. 'O se cucu'vi' tanuu do', nij mozó do', ni'yaj nij so' man nij yuvîi se vaa go' nij yuvîi yahij xráa ma'an nij so' a.

27 Dan me se ca'na' nicaj nij so' man nij apóstol rej cunuu chre' cunudanj nij síf uun chij rihaan nij yuvîi israelitá a. Gaa ne xná'anj xrej atã suun nocoo doj man nij so', 28 cataj so' a:

—Né se aj cataj xna'anj núj rihaan nij soj se vaa ca'ne' rá soj ga suun tucu'yón rihaan nij yuvîi che'é síf nata' soj che'é a. Tzaj ne cuano nihánj me se aj cuchî' se nana soj rihaan cunudanj nij síf man chuman' Jerusalén nihánj, qui'yaj soj, ne me rá soj caraa soj cacun' xráa núj se vaa cavi' snó'o nocoo' soj qui'yaj núj á —taj so' rihaan nij apóstol a.

29 Gaa ne cataj Pedró do', yo'õ nij apóstol cune' Jesucristó man do' a:

—Tzaj ne 'õ se no xcúun ní' cunoo ní' asino yaan nana a'mîi Diose rihaan nana a'mîi yuvîi a. 30 'O se nij soj me síf toco' man Jesucristó rihaan rcutze, ne cavi' so', qui'yaj soj, ne Diose nocoo' xîi ní' asij naá ro', me síf qui'yaj cunuu i'na' uún so' adonj. 31 Gaa ne ma'an Diose qui'yaj cavîi Jesucristó xta', ne

nicun' Jesucristó rej x'nuj Diose rej nuva' Diose, ne guun Jesucristó síi uun chij ndo'o, ne síi tinanii man ní' rihaan sayuun guun so', che'é rej ca'vee canicaj nimán ní' sij israelitá gaa ne quinavij cacun' tumé ní' adonj. ³² Ne núj me síi nata' nana nihánj rihaan yuvij ei. Ne ne'en Nimán Diose uún se vaa ya ya vaa nana nihánj, ne rque Diose Nimán Diose rihaan núj sij uno rihaan Diose a —taj nij so' rihaan nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá a.

³³ Dan me se gaa cuno nij síi uun chij nana nihánj, gaa ne ca'maan uxrá rá nij so', gaa ne guun rá nij so' ticavij' nij so' man nij apóstol yo' a. ³⁴ Tzaj ne canicun' caya yo'o tuvi' nij so' o síi fariseo síi cu'naj Gamaliel, ne síi naqui'yaj cuu se tucuanj Moisés me so', ne caráj cochroj cunudanj nij yuvij ni'yaj nij yuvij man so' a. Gaa ne ca'ne' so' suun se vaa curihañj nij apóstol doj 'o orá nii xe' a. ³⁵ Gaa ne cataj Gamaliel rihaan yo'ó nij síi uun chij yo' a:

—Cuno soj sij israelitá nana ca'mij rihaan nij soj cuano á. Dan me se tadó soj daj qui'yaj soj ga nij snó'o ca'na' rihaan ní' nihánj á. ³⁶ 'O se asij rque doj me se nachumaan 'o síi cu'naj Teudas, ne so' ro', me síi cataj se vaa sij sa' uxrá me ma'an so', ne canoco' 'o ca'anj cientó yuvij xcó so' tá' asuun a. Gaa ne ticavi' nii man so', ne cha'nuu cunudanj nij síi cuno se nana so', ne navij nu' se nana so' nanj adonj. ³⁷ Gaa ne dan me se cachén doj, gaa ne cavij yo'ó síi cu'naj Judas síi cavij estadó Galilea, ne nachumaan so' gaa güii cachrón gobiernó se chuvij cunudanj nij yuvij rihaan yanj a. Gaa ne tiha' yu'unj so' man yuvij, ne canoco' nij yuvij xcó so' a. Gaa ne cavi' so' uún, gaa ne cunudanj nij yuvij cuno se nana so' cha'nuu uún a.

³⁸ "Ne cuano nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj se vaa se qui'yaj nij soj a doj sayuun man nij síi ca'na' rihaan ní' cuan' ma'. 'O se sese tucuaán cuchruj yuvij uun me se tucuanj nij so', ne sese 'yaj nij so' ndaa vaa avii raa ma'an nij so', ne quiri' nu' se vaa 'yaj nij so' nanj adonj. ³⁹ Tzaj ne sese Diose me síi rque se nana nij so', ne sese 'yaj suun nij so' se suun Diose, ne daj chihaa mij se ca'anj ni'ya se nana nij so' qui'yaj soj ma'. Sese danj guun qui'yaj nij soj, ne síi unu' ga ma'an Diose me nij soj adonj —taj síi cu'naj Gamaliel cuno yo'ó nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá a.

Dan me se cuchumán rá nij so' se nana síi cu'naj Gamaliel yo', ⁴⁰ gaa ne canacúun nij so' man nij apóstol, ne catúj nij so' rej mán nij so', gaa ne go' nii rutziñ xráá nij apóstol, qui'yaj nij síi uun chij, ne ca'ne' nij so' suun rihaan nij apóstol se vaa se ca'mii nij so' a 'o nana che'é Jesucristó rihaan nij yuvij, gaa ne na'neé nij síi uun chij yo' chrej man nij apóstol a. ⁴¹ Dan me se curihañj nij apóstol rej mán nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá, ne guun niha' rá nij apóstol che'é se sij vaa sa' me nij so' ni'yaj Diose ne che'é dan ca'vee quiran' nij so' sayuun che'é Jesucristó qui'yaj Diose a. ⁴² Ne daj a güii me se cunuu chre' nij apóstol rá nuvií nocoo do', rá ve' tucua' nij so' do', ne yo'o tucuyón nij so' man nij yuvij, ne nata' nij so' se nana Jesucristó nana sa' rihaan nij yuvij a.

6

Nana nihánj taj xna'anj daj cune' nii man chij síi 'yaj suun che'é nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

¹ Ne güii dan me se guun rij doj nij síi tucuyón se nana Jesucristó, ne dan me se ta'aj nij so' me síi a'mii xna'ánj griego, ne yo'ó ta'aj nij so' me síi a'mii xna'ánj hebreo a. Ne dan me se nij ca'mii nij síi a'mii xna'ánj griego ni'yaj nij so' man nij síi a'mii xna'ánj hebreo, che'é se chá go' nij síi a'mii xna'ánj

hebreo yo' rihaan nij chana nique cavi' nica daj a güii a. Ne rihaan nij chana nique cavi' nica ní a'mii xna'ánj griego me se ne cuyaan go' nij so' se chá chá nij no' a ma'. Ne che'é dan a'maan rá nij síí a'mii xna'ánj griego a. ² Che'é dan chuvij nij apóstol cune! Jesucristó man ro', canacúún nij so' man nij síí tucu'yón se nana Jesucristó cunu chre' nij so', ne cataj chuvij nij so' a:

—Nij uxrá vaa sese tanáj xcó nuj suun nata' se nana Diose rihaan yuvij che'é rej qui'yaj chuvij núj co'oo rihaan nij chana cavi' nica adonj. ³ Che'é dan narij nij soj chij tinúú ní' síí ve'é a'mii nii ni'yaj nii man, tinuj. Dan me se nana' soj síí nuu ndo'o Nimán Diose nimán, ne síí cuu raá nana' soj, ne cune' ní' man nij so' se vaa qui'yaj suun nij so' suun nihánj á. ⁴ Ne xa' núj, tzaj ne inanj suun yo'ó cachinj ni'yaj rihaan Diose qui'yaj suun núj, ne nata' núj se nana Diose nanj á —taj chuvij nij apóstol cune! Jesucristó man nata' se nana so' a.

⁵ Dan me se guun niha' rá cunudanj nij yuvij gaa cuno nij yuvij nana yo', ne narij nij yuvij man chij tinúú nij so', ne yo'ó so' me síí cu'naj Esteban, ne so' ro', me síí nucuaj uxrá rá ni'yaj man Diose, ne nuu ndo'o Nimán Diose nimán so' a. Ne narij uún nij so' man síí cu'naj Felipé do', Prócoro do', Nicanor do', Timón do', Parmenas do', Nicolás do' a. Ne nuveé sñj israelitá me Nicolás, maan ne síí guun rá canoco' se tucuanj nij síí israelitá me so', ne síí cavii chuman' Antioquía me so' uún a. ⁶ Ne dan me se nicaj nij yuvij man chij nij so' ca'anj nij so' rihaan chuvij nij apóstol cune! Jesucristó man, ne nij apóstol me se cachín ni'yaj nij so' rihaan Diose, gaa ne cuta' nij so' ra'a nij so' raá chij nij so' che'é yan go' nij so' se chá rihaan nij chana nique cavi' nica a.

⁷ Dan me se cha'nuu uxrá se nana Diose, ne guun rij ndo'o doj nij síí tucu'yón se nana Jesucristó chuman' Jerusalén yo', ne ndaa que'ee uxrá nij xrej israelitá cuchumán rá se nana Jesucristó ne cuno rihaan Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nii gaa quita'aa nii man síí cu'naj Esteban a

⁸ Dan me se síí cu'naj Esteban me se racuj ndo'o Diose man so', ne guun nucuaj ndo'o so', ne dan me se qui'yaj ndo'o so' suun sa' nocoqo ni'yaj nij síí man rej chuman' Jerusalén a. ⁹ Tzaj ne canicun' que'ee yuvij, ne ta'aj nij so' me síí 'anj ve' tucu'yón rej nuu chre' nij síí qui'yaj canaán curihanj rihaan se ru'vee nij so', ne yo'ó ta'aj nij so' me síí cavii chuman' Cirene, ne yo'ó ta'aj nij so' me síí cavii chuman' Alejandría, ne yo'ó ta'aj nij so' me síí cavii rej cu'naj Cilicia do', rej cu'naj Asia do' a. Dan me se canó tuvi' taran' nij so' ga síí cu'naj Esteban, ¹⁰ tzaj ne ne ca'vee qui'yaj canaán se nana nij so' rihaan se nana Esteban a ma'. 'Q se racuj ndo'o Nimán Diose man síí cu'naj Esteban, ne cavii ndo'o nana cuu raá so', qui'yaj Nimán Diose a. ¹¹ Gaa ne caxrj nij so' chrej rque yo'ó ta'aj snó'o uún, ne snó'o yo' cataj:

—Cuno núj se vaa ca'mii síí cu'naj Esteban yo' nana nij che'é síí cu'naj Moisés ga ma'an Diose á —taj nij snó'o yo', ca'mii ne nij so' a.

¹² Gaa ne ca'maan rá nij yuvij do', nij síí uun chij rihaan nij yuvij israelitá do', nij síí naqui'yaj cuu se tucuanj Moisés rihaan yuvij do', gaa cuno nij so' se nana nij síí ne yo' a. Gaa ne cavii nij so', quita'aa cunudanj nij so' man Esteban, ne ca'anj nicaj nij so' man so' rá ve' nuu chre' nij so', qui'yaj nij so' juntá a. ¹³ Gaa ne canicun' doj síí ca'mii ne síí caraa cacun' xráá Esteban, ne cataj nij so' a:

—Síí nihánj ro', ne a'ne' rá so' ga suun a'mii quij che'é rej guce nihánj do', che'é tucuaán noco' ní' do', a ma'. ¹⁴ 'Q se cuno núj se vaa cataj so' se

vaa Jesucristó sí cavii chuman' Nazaret me sí tiri' nu' nuvií nocqo nihánj, ne natuná so' tucuáán cuchruj sí cu'naj Moisés che'é ní adonj —taj nij so', ca'mii ne nij so' ni'yaj nij so' man Esteban yo' a.

¹⁵ Gaa ne ni'yaj uxrá cunudanj nij sí yanj rá ve' yo' man Esteban yo', ne ase vaa rihaan se mozó Diose ro', danj vaa rihaan so', ni'yaj nij so' a.

7

¹ Gaa ne xná'anj xrej atá suun nocqo doj man sí cu'naj Esteban, cataj xrej: —Ya uxrá danj ca'mii so' dan tu'va nij so' danj che'é so' na' —taj so', xná'anj so' man Esteban a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii natáj sí cu'naj Esteban rihaan nij sí uun chij rihaan nij yuvií israelitá a

² Gaa ne cataj sí cu'naj Esteban yo':

—Cuno soj ca'mij rihaan soj, tinuj, ta'nuj. Dan me se gaa ataa cayáán xii ní sí cu'naj Abraham chuman' Harán, ne ni'ndaj ya ve'é vaa Diose curuvi' rihaan so' rej vaj so' rej cu'naj Mesopotamia, ³ ne cataj Diose rihaan so': “Curihanj so' chiháán so' rej ne nij tuví so', ne cavii so' ca'anj so' 'o rej tiháán 'unj mán so' á”, taj Diose rihaan Abraham a. ⁴ Gaa ne dan me se curihanj so' rej ne nij sí caldeo, ne ca'anj so' cayáán so' chuman' Harán a. Gaa ne quisij cavi' rej so', ne cavii uún so', ca'anj so' cayáán so' yo'óo nihánj rej ne ma'an nij soj cuano a. ⁵ Tzaj ne a doj yo'óo ne rque Diose rihaan rej sí cu'naj Abraham ma'. Ne a 'o ta'níí Abraham ne ca'ngaa gaa cata' tu'va Diose rihaan so' se vaa guun si'yaj nij ta'níí ta'nij si'no Abraham man yo'óo nihánj nanj á.

⁶ Gaa ne cataj uún Diose rihaan so' se vaa ca'anj cayáán nij ta'níí ta'nij si'no so' to'óo yo'ó yuvií, ne guun nij so' mozó cunuú rihaan yo'óo nij yuvií yo', ne tucuxru' yo'óo nij yuvií man nij so' cunu' ca'anj cientó yo' a. ⁷ Ne xa' nij yuvií guun nij so' mozó rihaan, tzaj ne ma'an Diose qui'yaj sayuun man nij yuvií yo', gaa ne curihanj nij ta'níí ta'nij si'no Abraham rej yo', ne naman nij so' cayáán nij so' rej nihánj, ne canoco' nij so' man Diose, ne qui'yaj suun nij so' che'é Diose, taj Diose rihaan Abraham gaa naá a.

⁸ “Dan me se cata' tu'va Diose se vaa qui'yaj Diose danj che'é nij tuvi' Abraham, gaa ne ca'ne' Diose suun se vaa cuta' taran' nij tuvi' Abraham ta'nga' man nij so', che'é se yuvií 'nij ra'a Diose man me nij so' a. Ne dan me se ca'ngaa ta'níí Abraham sí cu'naj Isaac, ne cuta' Abraham ta'nga' man so' gaa vaj so' tunj güii a. Ne danj qui'yaj Isaac uún che'é ta'níí so' sí cu'naj Jacob, ne danj qui'yaj uún Jacob che'é nij ta'níí so' chuvij nij xii ní' nij sí cayáán gaa naá a.

⁹ Gaa ne dan me se guun xcoj ruvaa rá nij xii ní' ni'yaj nij so' man tinúú nij so' José, gaa ne cutu'vej nij so' man so' rihaan sí ca'anj nicaj man so' ndaa rej yo'óo cu'naj Egipto a. Ne Diose vaj ga so', ¹⁰ ne tinanii Diose man so' rihaan nu' sayuun quiran' so' a. Gaa ne guun rá sí nicaj suun rey sí cu'naj Faraón ni'yaj so' man José, ne sí sa' ndo'o avii raá guun José rihaan Faraón, qui'yaj Diose a. Gaa ne cune' Faraón man José se vaa guun chij José rihaan rej Egipto, ne ndaa rihaan nu' ve' tucuá Faraón guun chij José a.

¹¹ “Gaa ne cachén ndo'o x'naa nu' rej Egipto do', rej yo'óo cu'naj Canaán do', ne quiran' ndo'o nij yuvií sayuun, ne xii ní' ro', ne guun nucuj nij so' quiri' nij so' se cha' nij so' ma'. ¹² Gaa ne cuno Jacob nana se vaa vaa 'núú trigó ane' rej Egipto, ne che'é dan tihaj yuun ca'néé so' man nij ta'níí so' ca'anj nij so' nano' nij so' 'núú trigó a. ¹³ Dan me se quisij vij ca'anj nij so' rej Egipto, gaa

ne cataj xna'anj José rihaan nij so' se vaa tinúú nij so' me so', gaa ne dan me se xcaj Faraón cuentá me rej cavii José a.

14 "Gaa ne ca'neé José nana rihaan rej so' Jacob se vaa ca'anj nij tuvi' Jacob cayáan nij so' rej Egipto, ne dan me se va'nuj chihaa xnu' yuvi' me nij tuvi' Jacob yo' a. 15 Gaa ne dan me se ca'anj Jacob rej Egipto a. Cachén doj, gaa ne cavi' so', ne cavi' nij ta'níi so' xii ní', 16 gaa ne ca'anj nicaj nii man cúu man nij so' ndaa chuman' cu'naj Siquem, ne dan me se cachin' nii man cúu man nij so' rque yu'uj yuvej aj quiránj Abraham rihaan nij ta'níi síi cu'naj Hamor rej chuman' Siquem yo' a.

17 "Dan me se gaa quinichrun' güii quisij ya nu' nana aj cata' tu'va Diose rihaan Abraham gaa naá, ne dan me se xna'anj nij yuvi' israelitá yo' rej Egipto, ne guun rii ndo'o doj nij so' a. 18 Danj quiyaj nij so' ndaa se catúj yo'ó síi nicaj suun rey yo'ó Egipto, ne ne ne'en so' a doj che'é síi cu'naj José a ma'. 19 Ne so' me síi tiha' yu'unj man tuvi' ní' nij yuvi' israelitá, ne tucuxru' so' man xii ní' nij yuvi' israelitá yo' a. Dan me se ca'ne' so' suun se vaa quir'i'ij nii man ta'níi nij yuvi' israelitá ne'ej leé no xe', che'é rej cavi' ta'níi nij so' a. 20 Ne maan tió dan me se ca'ngaa síi cu'naj Moisés, ne caran' rá Diose ni'yaj so' man Moisés, ne rque va'nuj yavii tucuachij rej so' ga nii so' man so' tucua rej so' a. 21 Gaa ne caxri' yuve roj so' man ne'ej cu'naj Moisés xe' yo'ó rej yanij, gaa ne dan me se nacaj ma'an ta'nij chana Faraón man ne'ej cu'naj Moisés yo', ne tucuachij no' man so' ase 'yá' ga ta'níi ma'an' quiyaj no' a. 22 Gaa ne tucu'yón nii nu' se nana nij síi man Egipto nana cuu man síi cu'naj Moisés, ne sca' a'mii so' ne sca' 'yaj suun so' a.

23 "Dan me se quisij síi cu'naj Moisés vij chihaa yo', gaa ne guun rá so' ca'anj ni'yaj so' daj ran' nij tuvi' so' nij yuvi' israelitá a. 24 Ne dan me se quene'en so' se vaa tucuxru' yo'ó síi man yo'ó Egipto man 'o síi israelitá a. Che'é dan guun rá síi cu'naj Moisés yo' nayoñ cuentá che'é tuvi' so' síi israelitá, ne che'é dan go' so' man síi man yo'ó Egipto yo' a. 25 Gaa ne guun rá síi cu'naj Moisés se vaa xcaj nij tuvi' so' síi israelitá cuentá se vaa Diose ra'cu'ij man so' tinanii so' man nij so' rihaan nij síi man Egipto, tzaj ne ne xcaj nij so' cuentá ma'.

26 "Dan me se yo'ó güii me se cuchi' so' rej man nij yuvi' israelitá, ne dan me se vij tuvi' nij so' cunu', ne guun rá so' na'mii sa' uún roj so', ne che'é dan cataj so': "Tinuj. Me che'é unu' roj tinuj roj soj ga", taj so' rihaan roj so' a. 27 Ne síi tucuxru' man tuvi' ro', tigu'ij ra'a so' man Moisés, ne cataj so': "Taj vaj síi cune' mán so' guun chij so' rihaan núj ne ca'ne' so' cacun' che'é núj ma'. 28 Ne nihánj me se guun rá so' ticavi' so' manj, ndaa vaa ticavi' so' man síi man yo'ó Egipto quii na'", taj síi tucuxru' man tuvi' rihaan síi cu'naj Moisés yo' a. 29 Gaa ne che'é se xcaj síi cu'naj Moisés cuentá se vaa cha'nuu ndo'o nana se vaa ticavi' so' man 'o síi man yo'ó Egipto, gaa ne che'é dan cunánj so', ne ca'anj so' cayáan so' rej cu'naj Madián a. Ne xcaj so' chana, ne ca'ngaa vij ta'níi so' snó'o cunii a.

30 "Dan me se cachén vij chihaa yo', gaa ne rej tacaan nichrun' quij cu'naj Sinaí me se quene'en so' 'o coj aco' ya'an raá, ne curuvi' yo'ó se mozó Diose rque ya'an yo' quene'en so' a. 31 Ne ca'anj rá Moisés gaa quene'en so' rasuun ya'anj yo', ne guun rá so' quinichrun' so' rihaan coj yo' ni'yaj so' man yo', tzaj ne cuno so' ca'mii síi 'nij ra'a man ní', 32 ne dan me se cataj síi 'nij ra'a man ní': "Uñj ro', me Diose nocó' nij xii so' gaa naá a. Dan me se Diose nocó' síi cu'naj Abraham do', síi cu'naj Isaac do', síi cu'naj Jacob do', mé 'unj á", taj Diose síi 'nij ra'a man ní' cuno Moisés a. Gaa ne cucu'vi' Moisés ne quir'i'ij man so',

ne ne quisij rá so' ni'yaj so' coj aco' ya'an raꝝ yo' a. ³³ Gaa ne cataj síi 'nij ra'a man ní' rihaan so' a: "Quirij so' canj 'nij tacóo so' á. 'Q se yo'óo nicun' so' cuano ro', me yo'óo gueꝝ ndo'o adonj. ³⁴ Dan me se ni'yaj 'unj, ne quene'én 'unj sayuun ran' nij yuvií nocq' manj rej Egiptó, ne cunoj daj rnúj nij so' che'é sayuun ran' nij so', ne nihánj me se nanij 'unj che'é se me raj tinanii 'unj man nij so' rihaan sayuun ran' nij so' a. Che'é dan cuva' so', ne ca'nej 'unj mán so' rej Egiptó á", taj síi 'nij ra'a man ní' rihaan Moisés a.

³⁵ "Dan me se xa' Moisés, tzaj ne so' me síi quirij yanj nij yuvií israelitá man gaa cataj nij so' se vaa taj vaj síi cune' man so' guun chij so' rihaan nij so' ne ca'ne' so' cacun' che'é nij so' ma'. Tzaj ne so' me síi ca'neé ma'an Diose se vaa guun chij so' rihaan nij yuvií israelitá ne quirij so' man nij yuvií israelitá rej guun nij so' mozó rihaan yo'ó yuvií a. Danj qui'yaj Diose ga Moisés gaa quene'en Moisés se mozó Diose yo' rque coj aco' ya'an raꝝ yo' a. ³⁶ Dan me se curihanj nij yuvií israelitá rej cu'naj Egiptó, qui'yaj Moisés, ne qui'yaj ndo'o so' suun sa' nocqo Egiptó do', rej naj na ya'anj cu'naj Na Ya'anj Maree do', rej tacaan vaj nij so' vij chihaa yo' do' a. ³⁷ Ne ma'an Moisés yo' me síi cataj rihaan nij síi israelitá: "Vaa güii, ne yo'q tuvi' soj ro', guun síi nata' se nana Diose, qui'yaj Diose, ne ase vaa 'yáá 'unj ro', danj qui'yaj so' uún a", taj Moisés rihaan nij yuvií israelitá a.

³⁸ "Ne Moisés me síi vaj ga cunudanj nij yuvií israelitá rej tacaan, ne cachée so' ga se mozó Diose síi ca'mii rihaan so' rej tacaan nichrun' quij cu'naj Sinaí, ne cachée so' ga nij xii ní' uún, ne so' me síi nata' Diose se nana Diose nana nucuaj rihaan, che'é rej tacuachén so' nana yo' ndaa rihaan ní' a. ³⁹ Tzaj ne ne ca'vej rá nij xii ní' cunqo nij so' rihaan Moisés ma'. 'Q se tanáj xcqo nij so' se nana so', ne guun inanj rá nij so' qui'yaj nij so' ndaa vaa 'yaj nij so' rej Egiptó a. ⁴⁰ Dan me se cataj nij xii ní' rihaan síi cu'naj Aarón, ne: "Qui'yáa so' ya'anj canoco' ní', gaa ne quitaj yaan ya'anj yo' rihaan ní' cacheꝝ ní' á. 'Q se xa' Moisés síi qui'yaj curihanj ní' rej cu'naj Egiptó, tzaj ne ne ne'en uxrá núj daj quiran' so' a ma'", taj nij yuvií rihaan Aarón a. ⁴¹ Ne güii dan me se qui'yaj nij yuvií israelitá 'q scúj le'ej, ne guun yo' ya'anj nocqo' nij so', ne rque ndo'o nij so' rasuun rihaan ya'anj yo', gaa ne guun niha' rá nij so' ni'yaj nij so' ya'anj qui'yaj ma'an nij so' a.

⁴² "Che'é dan guun yanj Diose rihaan nij yuvií israelitá, ne ca'neé ra'a Diose man nij so' na'vij nij so' rihaan nij rasuun vaa rej xta', ne dan me se na'vij nij so' rihaan güii do', rihaan yavii do', rihaan nij yati' do' a. Dan me se danj inanj taj nana no rihaan yanj qui'yaj nij síi nata' se nana Diose gaa naá, ne nana yo' taj: "Taj vaj rasuun rque nij soj sji israelitá rihanj gaa vaj soj rej tacaan vij chihaa yo' ma'. Taj vaj xcuu cacaa rihanj, qui'yaj soj ma'. ⁴³ Tananj cataj soj ve' mantá nuu ya'anj cu'naj Moloc, ne cataj soj yati' chraan, ne guun yo' ya'anj cu'naj Renfán rihaan soj nanj adonj. Dan me se ya'anj qui'yaj ma'an soj na'vij soj rihaan me roj ya'anj yo', ne che'é dan nonaj rej canꝝ soj, ne rej xcqo chuman' Babilonia cayáán soj, qui'yaj adonj", taj Diose rihaan nij xii ní' a.

⁴⁴ "Dan me se nicaj xii ní' nuvií mantá, ne ve' nata' ma'an Diose nana rihaan nij xii ní' gaa vaj nij so' rej tacaan me ve' yo' a. Ne nuvií mantá yo' ro', qui'yaj Moisés man yo' ndaa vaa cataj xna'anj Diose rihaan so' a. Dan me se ase vaa nuvií mantá tihaan Diose rihaan Moisés, danj vaa qui'yaj so' a. ⁴⁵ Ne ca'anj nicaj nij xii ní' ga síi cu'naj Josué man nuvií mantá yo' ndaa to'óo yuvií yanj, ne dan me se quirii yanj Diose man nij yuvií yanj rihaan to'óo

nij so', ne catúj nij xii ní', qui'yaj Diose a. Ne nuvíí mantá yo' me rej quina'víj nij xii ní' rihaan Diose ndaa se cayáán síí cu'naj David síí nicaj suun rey a.

⁴⁶ Ne David ro', guun niha' rá Diose ni'yaj Diose man so', ne cachíin ni'yaj so' rihaan Diose se vaa ca'vej rá Diose cune' so' nuvíí nocgo rej na'víj níí rihaan ta'anj síí cu'naj Jacob a. ⁴⁷ Ne síí cu'naj Salomón me síí cune' nuvíí yo' a. ⁴⁸ Tzaj ne nuveé sji ne rá ve' une' yuvij me Diose síí 'nij ra'a nu' chumij ma'. 'Q se cataj xna'anj síí nata' se nana Diose se vaa ma'an Diose cataj: ⁴⁹ "Rej xta' ro', me chruun xlá sa' táá 'unj, ne yo'óo ro', me rej taj tacój adonj. Che'é dan taj che'é cune' nij soj ve' cané 'unj ma', taj síí 'nij ra'a man ní', ne taj uún so': Taj rej qui'yaj soj naraan rá 'unj ma'. ⁵⁰ 'Q se ma'anj ra'aj qui'yaj nu' nij rasuun nihánj adonj", taj ma'an Diose a.

⁵¹ "Dan me se nichraj ndo'o rá soj, ne nuveé sji niha' rá xcaj cuentá che'é tucuaán sa' me soj ma'. Tananj niganj anó tuvi' soj ga Nimán Diose adonj. Ase vaa qui'yaj xii soj ro', danj 'yaj guce ma'an soj uún nanj á. ⁵² Dan me se canoco' xii soj man cunudanj nij síí nata' se nana Diose, ne guun rá nij so' qui'yaj nij so' sayuun man nij so', ne ndaa ticavi' nij so' man nij síí nata' che'é síí sa' ca'nej Diose rihaan chumij nihánj tinanii man yuvij rihaan sayuun ei. Ne síí sa' yo' me se guun nij soj síí tacuachén man so' rihaan nij síí taj ri'yunj man ní', ne ndaa ticavi' nij soj man so' vaa ei. ⁵³ Dan me se soj me síí guun rá se vaa se tucuanj Diose ro', me nana cataj xna'anj nij se mozó Diose rihaan soj, tzaj ne ne uno soj nana yo' ma' —taj síí cu'naj Esteban rihaan nij síí uun chij rihaan nij yuvij israelitá a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj níí gaa ticavi' níí man síí cu'naj Esteban a

⁵⁴ Dan me se gaa cuno nij síí uun chij rihaan nij yuvij israelitá nana vaa danj, gaa ne cuyanj rá nij so', ne ndaa chá ruj ma'an nij so' tu'va nij so' ni'yaj nij so' man Esteban a. ⁵⁵ Tzaj ne Esteban ro', caraa ndo'o Nimán Diose nimán so', ne dan me se ni'yaj so' rej xta', ne quene'en so' rej ve'é ndo'o vaa rej nicun' Diose, ne quene'en so' se vaa nicun' Jesucristó rej x'núú Diose rej nuva' Diose a. ⁵⁶ Gaa ne cataj síí cu'naj Esteban a:

—Nihánj me se nax'núj rej xta' ni'yaj 'unj, ne ne'én 'unj man síí ca'neé Diose njicaj yu'unj man yuvij se vaa nicun' so' rej x'núú Diose rej nuva' Diose á —taj so' no nij síí uun chij a.

⁵⁷ Gaa ne nucuaj ndo'o caguáj nij so', ne caráán ra'a nij so' xréé nij so', che'é rej ne ca'vej daj chihaa mij rá nij so' cunó nij so' a doj se nana Esteban a ma'. Gaa ne cunanj cunudanj nij so' ndaa rej nicun' Esteban, ne quita'aa cunudanj nij so' man so', ⁵⁸ ne quirii nij so' man Esteban rque chuman' Jerusalén yo', ne guun che'e nij so' go' nij so' yahij man Esteban a. Dan me se nij síí caraa cacun' xráá Esteban me se cuchruj nij so' sagan' nij so' rihaan yo'óo rej nicun' 'o síí tachruu cu'naj Saulo a. ⁵⁹ Gaa ne go' ndo'o nij so' yahij man Esteban, ne cachíin ni'yaj so' rihaan Jesucristó, ne cataj so':

—Nihánj me se nacaj so' nimanj, Jesucristó Síí Chij —taj so', cachíin ni'yaj so' rihaan Jesucristó a.

⁶⁰ Gaa ne canicun' ruj so', ne nucuaj ndo'o caguáj so', cataj so':

—Se caraa so' cacun' nihánj xráá nij so', man Síí Chij —taj so', gaa ne cavi' so' a.

8

¹ Ne síí cu'naj Saulo yo' ro', cunaj quiran' Esteban rá so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sayuun qui'yaj síi cu'naj Saulo man nij yuvií cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

Ne güii dan me se guun che'e nii qui'yaj ndo'o nii sayuun man nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó síi ne chuman' Jerusalén a. Dan me se cunánj nij so' chuman' Jerusalén, ne ca'anj nij so' ndaa nu' estadó Judea do', estadó cu'naj Samaria do' a. Tzaj ne orún' ma'an nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' ro', me nij síi yo'o quínáj chuman' Jerusalén a. ² Ne dan me se ta'aj nij síi sa' nimán cachin' man Esteban, ne ta'vee uxrá nij so' che'é se vaa cavi' so' a. ³ Tzaj ne síi cu'naj Saulo me se síi taj ri'yunj man nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó me so', ne ticavi' so' man nij síi noco' man Jesucristó a. Dan me se cuchi' so' ve' ne 'o' o' nij síi noco' man Jesucristó, ne quita'aa so' man nij so', ne dan me se nu' snó'o nu' chana nu' quita'aa so', ne caxrj so' taga' man nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchi' se nana Diose chuman' cu'naj Samaria a

⁴ Dan me se nij síi cunánj me se chéé ndo'o nij so' nata' nij so' se nana Diose nana sa' rihaan yuvií a. ⁵ Ne síi cu'naj Felipé ca'anj chuman' Samaria, ne ca'mii natáj so' se nana Jesucristó rihaan nij yuvií man chuman' yo' a. ⁶ Gaa ne cuno nij síi man chuman' Samaria se nana Felipé, ne quene'en nij so' nij suun sa' nocoo qui'yaj so', ne che'é dan guun niha' ndo'o rá cunudanj nij so' cunó nij so' se nana Felipé a. ⁷ Dan me se que'ee nij nana chree yoj gaa curihañj nij yo' a. Ne quinahuun que'ee nij síi ran' do', que'ee nij síi rengó do', ⁸ ne che'é dan guun niha' uxrá rá nij síi ne chuman' Samaria yo' a.

⁹ Ne dan me se gaa ataa cuchi' Felipé chuman' Samaria, ne vaa 'o' snó'o cu'naj Simón chuman' yo', ne Simón me se qui'yaj chruun ndo'o so', ne ca'anj rá nij síi ne Samaria, qui'yaj so' a. Ne cataj so' rihaan nij yuvií se vaa síi sa' uxrá me ma'an so', ¹⁰ ne cunudanj nij yuvií caráya'anj uxrá se vaa qui'yaj so', ne dan me se nu' nij síi noco' do', nu' nij síi uun chij do', cataj se vaa me so' síi atá ndo'o rej nucaj, qui'yaj ma'an Diose, taj nij so', ni'yaj nij so' man Simón a. ¹¹ Dan me se sa' ndo'o nanó xrej nij yuvií daj taj so', che'é se sa' ndo'o qui'yaj chruun so', ne ca'anj rá nij so', qui'yaj Simón a. ¹² Dan me se gaa nata' Felipé se nana Diose nana sa' che'é suun uun chij Diose rihaan chumií nihánj do', nana che'é Jesucristó do', ne cuchumán rá nij yuvií nana yo', ne cata' ne snó'o do', chana do', che'é Jesucristó a. ¹³ Ne ndaa ma'an Simón cuchumán rá nana yo', ne cata' ne so', ne canoco' so' xcó Felipé, ne ca'anj rá ma'an so' uún gaa quene'en so' nij suun sa' nocoo qui'yaj suun Felipé a.

¹⁴ Dan me se cuchi' nana rihaan nij apóstol síi cune' Jesucristó man nata' se nana so' síi ne chuman' Jerusalén se vaa cuchumán rá nij síi man chuman' Samaria se nana Diose, ne che'é dan ca'née nij so' man Pedró do', man Juan do', se vaa cuchi' roj so' rihaan nij síi ne chuman' Samaria, ¹⁵ ne dan me se cuchi' roj so', gaa ne cachíin ni'yaj roj so' rihaan Diose che'é nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Samaria se vaa catuú Nimán Diose nimán nij so' qui'yaj Diose a. ¹⁶ O se ataa catuú Nimán Diose nimán nij so' a. Maan se tihaj cata' ne uun nij so' che'é Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' a. ¹⁷ Dan me se cuta' ra'a Pedró gaa Juan raaj nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Samaria, gaa ne catúj Nimán Diose nimán nij so' a.

18 Dan me se quene'en síi chruun cu'naj Simón se vaa gaa cuta' ra'a Pedró ga Juan raa yuvii, ne catúj Nimán Diose nimán nij yuvii yo', ne che'é dan rquee so' sa'anj rihaan roj so', 19 ne cataj so':

—Rque 'unj sa'anj man roj soj, ne rque roj soj rej nucaj nicaj roj soj mán 'unj, ne me ma'an 'o síi cuta' 'unj ra'aj raa, ne ca'vee catuu Nimán Diose nimán nij so', qui'yaj roj soj á —taj so' rihaan roj so' a.

20 Gaa ne cataj Pedró rihaan so' a:

—Tadó so' se cacaa so' rihaan ya'an ga se sa'anj so' á. Me che'é guun rá so' se vaa ane' se rque uun Diose ga. 21 Daj chihaa mǐj se ca'vee qui'yáa so' danj ma'. Ne vaa nica a doj nimán so' rihaan Diose a man adonj. 22 Vaa che'é canicaj nimán so' tanáj so' tucuaán chi'ii noco' so' nihánj, gaa ne cachinj ni'yáa so' rihaan Diose síi 'nij ra'a man ní' sese ca'vee caraa x'naa so' ndaa vaa guun rá so' á. 23 Q se cuano nihánj me se xcaj 'unj cuentá se vaa vaa chi'ii nu' nimán so' ei —taj Pedró rihaan Simón yo' a.

24 Gaa ne cataj Simón:

—Cachinj ni'yaj roj soj rihaan Diose síi 'nij ra'a man ní' che'é 'unj se gaa nanj qui'rán' 'unj a doj se vaa cataj roj soj ruguanj —taj so' rihaan roj so' a.

25 Dan me se nata' ndo'o roj so' se nana Diose síi 'nij ra'a man ní', gaa ne quinan' roj so' chuman' Jerusalén, ne nata' roj so' se nana Diose nana sa' rque que'ee chuman' naj estadó cu'naj Samaria a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchumán rá 'o síi eunuco cavii rej cu'naj Etiopía ni'yaj so' man Jesucristó a

26 Gaa ne ca'mii yo'o se mozó Diose rihaan síi cu'naj Felipé, cataj so':

—Cavii so', ca'anj so' rej sur ndaa chrej avii chuman' Jerusalén 'anj ndaa chuman' Gaza á —taj se mozó Diose rihaan Felipé a.

Dan me se chrej vaj rej tacaan inanj me chrej yo' a.

27 Dan me se cavii Felipé, ca'anj so', ne gaa vaj so' chrej yo', ne quene'en so' 'o síi eunuco cavii yo'óo cu'naj Etiopía, ne síi nuu rihaan chana reiná cu'naj Candace uun chij rihaan nu' yo'óo Etiopía me síi eunuco yo' a. Ne síi tumé nu' se sa'anj chana reiná yo' me so' a. Dan me se aj ca'anj so' chuman' Jerusalén na'vǐj so' rihaan Diose, 28 ne nihánj me se nan' so' chiháán so', ne táá so' cuchri' nucaj cuayó, ne nayaa so' nana cachrón síi cu'naj Isaías síi nata' se nana Diose gaa naá rihaan yanj a. 29 Gaa ne dan me se cataj Nimán Diose rihaan Felipé a:

—Cuchi' so' rihaan cuchri' nucaj cuayó 'na' nihánj, ne cachee so' rej x'núu cuchri' yo' á —taj Nimán Diose rihaan Felipé a.

30 Dan me se cunanj Felipé rej x'núu cuchri', gaa ne cuno so' se vaa nayaa síi taj cuchri' se nana síi cu'naj Isaías síi nata' se nana Diose gaa naá a. Ne xná'anj Felipé man so', cataj Felipé:

—Ne ya uxrá unó so' nana nayaa so' na' —taj Felipé, xná'anj so' man síi eunuco yo' a.

31 —Q se asa' ca'vee cunoj nana nihánj rá so', ne nuvi' síi tucu'yón nana nihánj manj ga —taj síi eunuco yo' rihaan Felipé, gaa ne canacúun síi eunuco man Felipé se vaa cavii Felipé cuchri' ne quitaj so' rej x'núu síi eunuco yo' a.

32 Dan me se nana nayaa síi eunuco yo' ro', me nana nihánj a: “Ase vaa díng tu'va matzinj gaa uchi' xo' rihaan síi ticavǐ' man xo' do', ase vaa díng tu'va matzinj le'ej gaa uchi' xo' rihaan síi cacá cachij xráá xo' do', danj qui'yaj so', ne a doj nana ne ca'mǐj so' ma'. 33 Dan me se caxrǐj na'aj ndo'o nii man so', ne

mañan che'é se naqui'yaj nica' so' nimán so', ne taj ca'ne' sa' cacun' che'é so' ma'. Tzaj ne a doj yuvi se guun nucaj cataj xna'anj che'é cunudanj nij sí nocó' xna'anj tuvi' ga so', che'é se ne xna'anj so' a ma'. 'Q se ne vaj so' rihaan chumiñ nihánj cuano ma'", taj se nana sí cu'naj Isaías nana nayaa sí eunuco yo' a.

³⁴ Dan me se xná'anj sí eunuco yo' man Felipé, cataj so':

—Me sí me sí quiran' nu' ndaa vaa taj xna'anj sí nata' se nana Diose nihánj ga. Ma'an sí nata' se nana Diose quiran' danj na'. Yo'ó so' xa' —taj sí eunuco, xná'anj so' man Felipé a.

³⁵ Gaa ne guun che'e Felipé cataj xna'anj so' daj taj ma'an nana yo' nana nayaa sí eunuco yo', gaa ne nata' so' nu' se nana Jesucristó nana sa' rihaan sí eunuco yo' a. ³⁶ Dan me se gaa vaj roj so' chrej, ne cuchi' roj so' rej nuu doj na, gaa ne cataj sí eunuco:

—Ni'yaj so' ei. Nihánj me nuu na á. Ne ca'vee cata' ne 'unj na' —taj so', xná'anj so' man Felipé a.

³⁷ Gaa ne cataj Felipé rihaan so' a:

—Sese ya ya amán rá so' ni'yaj so' man Jesucristó, ne ca'vee a —taj Felipé rihaan so' a.

Gaa ne cataj sí eunuco rihaan Felipé a:

—Amán rá 'unj se vaa ta'ní Diose me Jesucristó ei —taj so' rihaan Felipé a.

³⁸ Gaa ne ca'ne' sí eunuco suun se vaa canicun' cuchri', gaa ne nanij roj so' rihaan yo'óo, gaa ne ca'anj roj so' rej nuu na, gaa ne cuta' ne Felipé man sí eunuco yo' a. ³⁹ Dan me se gaa curihanj roj so' rá na, gaa ne naxcaj Nimán Diose man Felipé, ne ne quene'en uún sí eunuco yo' man Felipé a ma'. 'Q se cavii sí eunuco yo', quinan' so', ne guun niha' rá so' a. ⁴⁰ Ne Felipé me se aj nuú so' chuman' Azoto a. Gaa ne nu' nij chuman' naj rej vaj so' ro', nata' so' se nana Diose nana sa' rihaan nij sí ne nu' nij chuman' yo', ne danj qui'yaj so' ndaa se cuchi' so' chuman' Cesarea a.

9

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' sí cu'naj Saulo gaa canicaj nimán so' qui'yaj Jesucristó a

¹ Dan me se sí cu'naj Saulo me se 'o guun rá so' qui'yaj so' sayuun man nij sí nocó' se nana Diose sij 'nij ra'a man ní' ne ndaa guun rá so' cavi' nij so', ne che'é dan canoco' uxrá so' man nij sí nocó' man Jesucristó a. Ne ca'anj so' rej ne xrej atá suun nocoo doj, ² ne naxcaj so' yanj actá rihaan xrej, ne yanj actá yo' ro', ca'anj chuman' Damasco rihaan nij sí 'nij ra'a ve' tucu'yón nij yuvi israelitá se tucuanj Moisés a. Ne taj xna'anj yanj yo' rihaan nij so' se vaa sese narj' Saulo man nij sí nocó' man Jesucristó, ne se snó'o se chana se no xcúun so' numj so' man nij so' ne ca'anj nicaj so' man nij so' ndaa chuman' Jerusalén caxri' so' man nij so' taga' a. ³ Dan me se nicaj Saulo yanj, ne vaj so' chrej, ne quinichrun' so' chuman' Damasco yo', ne taj ni'yón cuchuguun nu' xtá' nu' anicaj rej nicun' so' a. ⁴ Gaa ne quini' so' rihaan yo'óo, ne dan me se cuno Saulo se vaa cataj yo'q so' rihaan so':

—Cunó so' ca'mij, Saulo. Me che'é 'yáa so' sayuun manj ga —taj nana cuno Saulo a.

⁵ Gaa ne xná'anj Saulo man sí ca'mii rihaan so', cataj so':

—Sí Chij, me sí mé so' ga —taj so', xná'anj so' a.

Gaa ne sí ca'mii rihaan so' cataj:

—'Uñj ro', me Jesús, ne 'yaj ndo'o so' sayuun manj adonj. ⁶ Tzaj ne naxagaa so' ca'anj so' ndaa chuman' Damasco, gaa ne cataj nii rihaan so' daj qui'yáa so' á —taj Jesucristó rihaan Saulo a.

⁷ Ne nij snó'o vaj chrej ga Saulo me se canicun' nij so', ne a doj nana ne ca'mii nij so' a ma'. Ne cuno nij so' nana yo', tzaj ne taj a 'ó rasuun ne quene'en nij so' a ma'. ⁸ Ne Saulo me se naxumaan so', ne nuxra' so' rihaan so', tzaj ne taj se qui'yá' quene'en so' ma'. Yuun che'e caráan rihaan so' nanj adonj. Gaa ne quita'aa yo'ó nij so' ra'a so', ne racuíj nij so' man Saulo chéé Saulo, ne ca'anj nij so' chuman' Damasco a. ⁹ Ne quisíj va'núj güii ne ca'vee quene'en so' ma'. Ne ne cha so' ne ne co'ó so' na a ma'.

¹⁰ Dan me se chuman' Damasco ro', yáan 'o sí tucu'yón se nana Jesucristó, ne Ananías cu'naj so' a. Ne naqui'yaa Diose sij 'nij ra'a man ní' rihaan so', ne cataj so' a:

—Cunó so' ca'mij, Ananías —taj Diose sij 'nij ra'a man ní' no so' a.

—Nihánj né 'ujj unó 'ujj a'mii so' á —taj Ananías rihaan Diose sij 'nij ra'a man ní' a.

¹¹ Gaa ne cataj Diose sij 'nij ra'a man ní' rihaan Ananías a:

—Canicun' cayá so' ca'anj so' callé cu'naj Callé Nica, ne cuchí' so' ve' tucua sí cu'naj Judas, ne nano' so' 'o sí cu'naj Saulo sí cavii chuman' Tarso á. 'O se cuano nihánj me se achín ni'yaj so' rihanj, ¹² ne dan me se gaa cachín ni'yaj so' ne naqui'yaa 'o sí cu'naj Ananías rihaan so', qui'yáj adonj. Ne catúj Ananías yo' rihaan so', ne cuta' ra'a so' raá Saulo, che'é rej ca'vee curuvi' uún rihaan so' qui'yá a —taj Diose sij 'nij ra'a man ní' rihaan Ananías a.

¹³ Gaa ne cataj Ananías rihaan Diose sij 'nij ra'a man ní' a:

—Tzaj ne aj cataj xna'anj ndo'o nii rihanj che'é sí nihánj, Sí Chij. 'O se aj qui'yaj chí'ii ndo'o so' man nij sí sa' noco' mán so' nij sí yanj chuman' Jerusalén, ¹⁴ ne nihánj me se veé danj nicaj so' yanj actá che'é rej numíj so' man cunudanj núj sij achín ni'yaj rihaan so', qui'yaj nij xrej atá suun noco'o doj adonj —taj Ananías a.

¹⁵ Gaa ne cataj Diose sij 'nij ra'a man ní' rihaan so' a:

—Ca'anj so' cuaj ei. 'O se aj narii 'ujj man so' qui'yaj suun so' rihanj, ne xcáj nij sí yanj do', nij sí nicaj suun rey do', ma'an nij sí israelitá do', cuentá che'é 'ujj, qui'yaj so' adonj. ¹⁶ 'O se 'ujj me sí cataj xna'anj rihaan so' che'é nu' sayuun no xcúun so' quirán' so', che'é yan nata' so' rihaan yuvi' che'e adonj —taj Diose sij 'nij ra'a man ní' rihaan Ananías a.

¹⁷ Dan me se ca'anj Ananías, ne catúj so' rá ve' yo', ne cuta' ra'a so' raá Saulo, ne cataj so':

—Diose sij 'nij ra'a man ní' ca'néé manj ca'naj rihaan so' nihánj, tinuj. Ne so' ro', me Jesucristó sí quene'en so' gaa vaj so' chrej gaa ca'ná' so' nihánj ei. Ne me rá so' curuvi' uún rihaan so' ne catuú ndo'o Nimán Diose nimán so' ei —taj Ananías rihaan so' a.

¹⁸ Nu' ca'mii so' danj, ne nu' cayuu 'o rasuun rihaan Saulo, ne ase vaa 'o nu' catun' ro', danj vaa se cayuu rihaan so', ne curuvi' rihaan Saulo, ne canicun' cayá so', ne cata' ne so' a. ¹⁹ Ne chá so' chraa, ne nari' nucaj rá so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'mii natáj Saulo se nana Jesucristó chuman' Damasco a

Dan me se cayáan Saulo doj güii ga nij sí tucu'yón se nana Jesucristó yanj chuman' Damasco, ²⁰ ne nu' ca'anj so' nij ve' tucu'yón nij yuvi' israelitá se

doj nari' nij so' canoco' nij so' se tucuꝋanj so' a. Ne Nimán Diose tucu'yón man nij so' daj qui'yaj nij so', ne che'é dan guun rij ndo'o nij so' doj a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quinahuun sa' sí cu'naj Eneas, qui'yaj Jesucristó, gaa ca'mii Pedró ga so' a

³² Dan me se chéé sí cu'naj Pedró nu' rej ne nij sí sa' noco' man Diose, ne dan me se cuchi' so' ndaa rihaan tinúu nij so' ne chuman' Lida, ³³ ne chuman' Lida ro', nari' so' 'o sí cu'naj Eneas, ne so' me se aj quisij tunj ya yo' yo'lo naj so' rihaan yuvéé, ne 'o sí taj se 'yá' cachee me so', ³⁴ ne dan me se cataj Pedró rihaan so':

—Cuaꝋ nihánj me se nahuun sa' so', 'yaj Jesucristó, Eneas. Naxagaa so' cuaj, ne nacuꝋ so' tuvée so' cuaj ei —taj Pedró rihaan so', ne nu' ca'mii Pedró danj, ne nu' naxumaꝋan caya so' canicun' so' a.

³⁵ Gaa ne quene'en cunudaꝋnj nij sí yanj chuman' Lida do', nij sí yanj taa cu'naj Sarón do', ndaa vaa nahuun sa' sí cu'naj Eneas yo', gaa ne che'é dan canicaj nimán nij so' canoco' nij so' man Diose sij 'nij ra'a man ní' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunuu i'na' uún chana cu'naj Dorcas, qui'yaj Pedró a

³⁶ Dan me se chuman' Jope yáán 'o chana tucu'yón se nana Jesucristó, ne Tabita cu'naj no' xna'ánj hebreo, ne Dorcas me se chuvji no' xna'ánj griego a. Ne chana qui'yaj inanj se sa' me no', ne rque ndo'o no' rasuun man nij sí nique, ³⁷ ne güii dan me se canó chi'ij man no', ne quiran' ndo'o no', ne cavi' no' a. Ne tucuanee nii man no', ne cuchruj nii man no' rque ve' nata', ³⁸ ne dan me se nichrun' naj chuman' Lida ga chuman' Jope, ne cuchi' nana rihaan nij sí tucu'yón se nana Jesucristó yanj chuman' Jope se vaa vaj Pedró chuman' Lida yo', ne che'é dan ca'neé nij so' man vj snó'o cuchi' roj so' rihaan Pedró a. Dan me se cuchi' roj so' rihaan Pedró, ne cataj roj so':

—Se guun raꝋan so' cuchi' so' rihaan núj sij yanj chuman' Jope ma' —taj roj so' rihaan Pedró a.

³⁹ Gaa ne naxumaꝋan Pedró, ne ca'anj so' cuaj ga roj so' a. Ne gaa cuchi' nij so' chuman' Jope, ne ca'anj nicaꝋ nij so' man Pedró rá ve' nata' naj chana cavi' cu'naj Dorcas, ne ca'na' cunudaꝋnj nij chana cavi' nica rihaan Pedró, ne ta'vee nij no', ne tihaan nij chana rihaan Pedró cunudaꝋnj nij yatzij qui'yaj Dorcas gaa vaa i'na' no' a. ⁴⁰ Dan me se quirii Pedró man cunudaꝋnj nij no' xe', gaa ne canicun' ruj so', ne cachíin ni'yaj ndo'o so' rihaan Diose a. Gaa ne canicaj so', cataj so' rihaan cúu man chana a:

—Naxagaa so', Tabita —taj so' rihaan no' a.

Gaa ne naxra' rihaan no', ne gaa quene'en no' man Pedró, ne ca'anj cane caya no', ⁴¹ ne quita'aa Pedró ra'a no', ne naxumaꝋan no', qui'yaj so' a. Gaa ne canacúun so' ca'na' nij chana cavi' nica do', yo'ó nij sí sa' noco' man Diose do', ne tihaan so' man ní cu'naj Dorcas rihaan nij so' se vaa cunuu i'na' uún no' a. ⁴² Dan me se cuchi' nana che'é Dorcas rihaan cunudaꝋnj nij sí ne chuman' Jope, ne che'é dan que'ee nij sí man Jope cuchuman' rá ni'yaj man Diose sij 'nij ra'a man ní' a. ⁴³ Dan me se guun raꝋan Pedró que'ee güii chuman' Jope, ne dan me se tucúa 'o sí cu'naj Simón caran' so' que'ee güii, ne sí naqui'yaj laruu nuj xcuu me Simón yo' a.

10

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchí' se nana Jesucristó rihaan nij tuví' síi yaníj cu'naj Cornelio a

¹ Dan me se yaán 'o síi cu'naj Cornelio chuman' Cesarea, ne síi 'nij ra'a 'o ta'aj x'ne' tanuu cu'naj italiano me so' a. Dan me se nuveé sij israelitá me so', maan se sij yaníj me so', ² ne sij ve'é ndo'o noco' man Diose me so', ne aráj cochroj ndo'o so' rihaan Diose, ne ase vaa 'yaj so' ro', danj 'yaj nij tucua so' uún a. Ne rque ndo'o so' caridad rihaan nij yuvij, ne niganj cachíin ni'yaj so' rihaan Diose a. ³ Dan me se aga' va'núj rej ca'anj güii ta' asuun me se naqui'yaa ranga' yo'q se mozó Diose rihaan so', ne catúj se mozó Diose yo' rej nicun' so', ne cataj se mozó Diose:

—Cornelio —taj se mozó Diose no so' a.

⁴ Gaa ne ni'yaj uxrá Cornelio man se mozó Diose yo', ne cuchu'vi' ndo'o so', ne cataj so':

—Me che'é nacúún so' manj, ga —taj so', xna'anj so' man se mozó Diose yo' a.

Gaa ne cataj se mozó Diose rihaan so' a:

—Aj xcaj Diose cuentá che'é nana achíin ni'yáa so' rihaan Diose, ne aj xcaj Diose cuentá che'é caridad 'yáa so' a. Che'é dan nuu rá Diose man so' a. ⁵ Ne nihánj me se ca'nej so' snó'o ca'anj chuman' Jope, ne nacunj nij so' ca'na' 'o síi cu'naj Simón Pedró nihánj á. ⁶ Ne so' me se aran' so' ve' tucua yo'ó síi cu'naj Simón síi naqui'yaj laruu nuj xcuu síi ne tu'va na ya'anj a —taj se mozó Diose rihaan Cornelio a.

⁷ Dan me se ca'anj uún se mozó Diose yo', gaa ne canacúún Cornelio ca'na' vij se mozó ma'an so' do', yo'q tanuu noco' man Diose ga so' do', ⁸ ne ca'na' va'núj nij so', ne cataj xna'anj so' rihaan nij so' se vaa cataj se mozó Diose rihaan so', gaa ne ca'née so' man nij so' ca'anj nij so' chuman' Jope nano' nij so' man síi cu'naj Simón Pedró a.

⁹ Ne yo'ó güii me se vaj va'núj nij so' chrej, ne maan orá quinichrun' nij so' chuman' Jope me se cavii Pedró xráa ve' caran' so', cachinj ni'yaj so' rihaan Diose, ne caxuj me yo', ¹⁰ ne dan me se quina'aan rque so', ne guun rá so' cha so' chraa a. Ne tihaj 'yaj chuvii nij síi man rá ve' cha so', ne maan orá dan naqui'yaa 'o rasuun rihaan Pedró a. ¹¹ Dan me se quene'en so' se vaa naxra' rej xta', ne nanij yo'q rasuun rihaan yo'óó, ne ase vaa 'o yatzíj mantá caxra' ndo'o vaa yo', ne vaa ca'anj scúj yatzíj mantá yo' a. ¹² Ne nuu cunudanj nij xcuu vaa ca'anj tacóó do', nij xcuu nucuaj rij man do', nij xtâj do', yo'ó nij xcuu vaa tachrii xráa do', nuu rque yatzíj mantá yo' a. ¹³ Gaa ne cuno Pedró nana ca'mii yo'q so' rihaan so' a:

—Naxumaan so', Pedró. Tjaví' so' man nij xcuu yo', ne cha so' nee á —taj nana yo' cuno Pedró a.

¹⁴ Gaa ne cataj Pedró:

—Se guun ma'. Daj chihaa míj se guun qui'yáj danj, man Síi Chij. 'O se nuveé xcuu chá me yo' rihaan núj sij israelitá ma'. Maan se xcuu vaa chí'ij me nij xo' rihaan núj nanj á. 'O se nu' ca'na' a doj ne cha 'unj nee xcuu vaa danj a ma' —taj Pedró a.

¹⁵ Gaa ne ca'mii uún síi ca'mii rihaan Pedró, cataj so':

—Ne sese Diose me síi cataj se vaa cunuu sa' 'o rasuun, ne se guun cataj so' se vaa chí'ij vaa rasuun yo' rihaan so' ma' —taj uún so' rihaan Pedró a.

16 Gaa ne dan me se quisij va'nuj cuno Pedró nana vaa danj nana ca'mii Diose rihaan so', gaa ne nu' cavii uún nu' yatzij mantá man xcuu yo' rej xtá' a.

17 Dan me se quinanó ndo'o rá Pedró che'é rasuun naqui'yaa rihaan so', ne maan orá dan nari' nij snó'o ca'née sí cu'naj Cornelió ve' tucua Simón, ne dan me se canicun' nij so' ta'yaa rihaan ve' yo', 18 ne canacúun nij so', xná'anj nij so' sese aran' 'o sí cu'naj Simón Pedró ve' yo' a. 19 Dan me se Pedró ro', nuchruj raa che'é nij rasuun naqui'yaa rihaan so', ne dan me se cataj Nimán Diose rihaan so':

—Nihánj me se ca'na' va'nuj snó'o nano' mán so', 20 ne cuaj naxumaan so', nanij so', ne ca'anj so' ga nij so' á. Ne se guun vij rá so', ne se cataj so' se vaa ne nó xcúun so' ca'anj so' ga nij so' ma'. 'O se 'unj nihánj me sí ca'née man nij so' ca'na' nij so' adonj —taj Nimán Diose rihaan Pedró a.

21 Gaa ne nanij Pedró ndaa rej nicun' va'nuj nij snó'o, ne cataj so' rihaan nij so':

—'Unj nihánj me sí nano' nij soj ei. Ne me che'é ca'na' soj nihánj ga —taj Pedró, xná'anj so' man nij so' a.

22 Gaa ne cataj nij so':

—Ca'mii 'o se mozó Diose mozó guee rihaan 'o sí cu'naj Cornelió, ne so' ro', me sí 'nij ra'a 'o ta'aj x'ne' tanuu, ne cunudanj nij yuvij israelitá taj se vaa sí vaa nica nimán me so' ne sí aráj cochroj ndo'o rihaan Diose me uún so', ne dan me se cataj xna'anj se mozó Diose rihaan so' se vaa nacunj so' mán so' cuchí' so' ve' tucua' so' ne cunó so' nana nata' so' rihaan so' a —taj nij so' rihaan Pedró a.

23 Che'é dan cataj Pedró se vaa catuu nij so' rá ve', ne ve'é ca'mii so' ga nij so' a. Ne ranga' yo'ó güii me se naxagaa nij so', ne ca'anj Pedró ga ya'núj nij so', ne ca'anj doj nij tinuj nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Jope do', ga Pedró a. 24 Ne yo'ó güii uún me se catúj nij so' chuman' Cesarea, ne sí cu'naj Cornelió me se na'vij ndo'o so' ca'na' nij so', ne aj canacúun so' man nij tuvi' so' do', man nij sí ca'mii sa' ga so' do', se vaa cunuu chre' nij so' rá ve' tucua' so' a.

25 Dan me se gaa guun rá Pedró catuu Pedró rá ve', ne nari' tuvi' Cornelió ga so', ne canicun' ruj Cornelio rihaan Pedró, ne caráj guee Cornelió rihaan so' a. 26 Tzaj ne cataj Pedró rihaan Cornelió:

—Naxumaan so' ei. Taj che'é caraa guee so' rihanj ma'. 'O cuyaan yuvij uun me ní nanj á —taj Pedró rihaan Cornelió a.

27 Dan me se nanó Pedró cuentó ga Cornelió, ne catúj Pedró rá ve', gaa ne quene'en so' se vaa aj nuu chre' que'ee yuvij rá ve' yo' a. 28 Gaa ne cataj Pedró rihaan nij yuvij:

—Aj ne'en nij soj se tucuanj núj sij israelitá se vaa ne nó xcúun núj catuu núj rej man soj sij yanj, ne ne nó xcúun núj cunuu chre' núj ga soj ma'. Tzaj ne Diose tihaan rihaan ma'anj se vaa se ca'vee cataj 'unj se vaa nij vaa ta'aj yuvij rihaan so' ma'. 29 Che'é dan gaa canacúun Cornelió nihánj manj, ne ne cataj 'unj se vaa se ca'anj 'unj ma'. Tananj ca'ná' 'unj cuaj nanj ei. Ne nihánj me se cataj xna'anj nij soj rihanj daj me che'é canacúun nij soj manj ca'naj ei —taj Pedró rihaan nij tuvi' Cornelió a.

30 Gaa ne cataj Cornelió rihaan so':

—Cachén ca'anj güii ne maan orá nihánj me ta' asuun, ne aga' va'nuj me yo', ne cachíin ni'yáa 'unj rihaan Diose rá ve' tucua, ne taj ni'yón naqui'yaa 'o snó'o nicun' rihanj, ne yatzij catziji chuguun ma'an nuú so', 31 ne cataj so'

rihanj a: “Cunò so' ca'mij, Cornelio. Aj cuno Dioso nana achín ni'yáa so' rihaan so', ne Dioso me sí nuu rá se vaa rqué ndo'o so' caridad rihaan nij sí nique, ³² ne dan me se ca'nej so' nana ndaa chuman' Jope, ne canacunj so' ca'na' 'o sí cu'naj Simón Pedró nihánj á. Ne so' ro', aran' ve' tucua' 'o sí cu'naj Simón sí naqui'yaj laruu nuj xcuu sí ne tu'va na ya'anj a”, taj snó'o yo' rihanj adonj. ³³ Che'é dan me ra'yanj ca'née 'unj nana rihaan so', ne so' ro', qui'yaj ndo'o se luj che'é nuj se vaa ca'ná' so' rihaan nuj nihánj ne che'é dan me mán taran' nuj rihaan Dioso nihánj cuano, che'é rej me rá nuj cunò nuj nu' nana cataj xna'anj Dioso sí 'nj ra'a man ní rihaan so' ei —taj Cornelio rihaan Pedró a.

³⁴ Gaa ne guun che'e Pedró ca'mii so' rihaan nij so' a:

—Ndaa yaj me se xcaj 'unj cuentá se vaa ya 'o cyaan vaa cunudanj yuvij rihaan Dioso á. ³⁵ Ne sí yanj me ma'an chuman' sí aráj cochroj rihaan Dioso ne noco' tucuaán sa' ro', ca'vee nacaj Dioso man so' adonj. ³⁶ Aj ne'en nij soj nana sa' ca'née Dioso rihaan nuj sij israelitá se vaa ve'é nacaj Dioso man nuj che'é se vaa qui'yaj Jesucristó che'é nuj, ne Jesucristó ro', me sí 'nj ra'a man cunudanj yuvij adonj. ³⁷ Dan me se nana yo' ro', me nana cuchi' nu' chuman' chiháan nuj sij israelitá, ne dan me se gaa quisij ca'mii natáj sí cu'naj Juan se vaa no xcúun yuvij cata' ne yuvij, ne guun che'e Jesucristó nata' so' se nana so' rihaan nuj sij man estadó Galilea, ³⁸ ne nana yo' ro', me se nana Jesucristó sí cavii chuman' Nazaret ei. Ne nana yo' taj se vaa cune' Dioso man so' qui'yaj suun so' rihaan Dioso, ne rqué ndo'o Dioso Nimán Dioso man so', ne rqué ndo'o Dioso rej nucuj man so', ne dan me se cachée Jesucristó, ne qui'yaj suun ndo'o so' suun sa', ne cunudanj nij sí ran' sayuun 'yaj sí chree che'é se quirri ta'nga' sí chree rihaan nij so' ro', quinahuun sa' nij so', qui'yaj Jesucristó a. 'O se Dioso ro', racuj ndo'o man Jesucristó 'yaj so' danj adonj.

³⁹ Ne ma'an nuj me sí quene'en nu' se vaa qui'yaj so' gaa vaj so' nu' rej ne nuj sij israelitá do', ndaa ma'an chuman' Jerusalén do' ei. Ne dan me se cahrón nii man so' rihaan rcutze, ne cavi' so', qui'yaj nii ei. ⁴⁰ Gaa ne quisij va'nuj güii cavi' so', gaa ne cunuu i'na' uún so', qui'yaj Dioso, ne curuvi' so' rihaan nuj, qui'yaj uún Dioso adonj. ⁴¹ Dan me se ne curuvi' so' rihaan cunudanj nij yuvij ma'. Tananj curuvi' so' rihaan nuj sij aj narii Dioso nata' rihaan yuvij daj vaa so', ne nuj me sí chá chraa ne co'o na ga so' gaa cunuu i'na' uún so' gaa cavi' so' adonj. ⁴² Gaa ne ca'ne' so' suun rihaan nuj ca'mii natáj nuj rihaan nij yuvij ne nata' nuj nana se vaa ma'an so' me sí cune' Dioso ca'ne' cacun' che'é nij yuvij vaa i'na' do', che'é nij yuvij cavi' do' adonj. ⁴³ Ne cunudanj nij sí nata' se nana Dioso gaa naá ro', cataj xna'anj nij so' che'é so', ne cataj nij so' se vaa caraa x'naa Dioso ni'yaj Dioso cunudanj nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó a —taj Pedró rihaan nij tuvij' Cornelio a.

⁴⁴ Dan me se ataa a doj quisij ca'mii Pedró nu' se nana so', gaa ne catúj ndo'o Nimán Dioso nimán cunudanj nij sí cuno nana yo' a. ⁴⁵ Gaa ne nij sí israelitá cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó ca'na' ga Pedró ro', caráya'anj nij so' se vaa qui'yaj Dioso se luj che'é nij yuvij yanj ne ndaa nimán nij yuvij yanj catúj Nimán Dioso, qui'yaj Dioso a. ⁴⁶ 'O se cuno nij so' se vaa ca'mii nij tuvij' Cornelio xna'ánj naca, cataj nij so' se vaa sa' uxrá vaa Dioso á. Gaa ne cataj Pedró rihaan tuvij' ma'an so':

⁴⁷—Nihánj me se ve' é nacaj Nimán Diose man síi nihánj ndaa vaa nacaj so' man ma'an ní' adonj. Se ca'vee caráan ní' chrej rihaan nij so' cata' ne nij so' ma' —taj Pedró rihaan nij tuvi' so' a.

⁴⁸Gaa ne ca'ne! Pedró suun rihaan nij so' se vaa cata' ne nij so', che'é se sij nocó' man Jesucristó me nij so' a. Danj qui'yaj nij so', gaa ne cachíin ni'yaj nij so' rihaan Pedró se vaa guun raan so' que'eé doj güii ga nij so' a.

11

Nana nihánj taj xna'anj daj guun rá nij síi israelitá cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó ga cuno nij so' nana se vaa cuchumán rá nij síi yanj ni'yaj nij so' man Jesucristó a

¹Dan me se cuno nij síi cune! Jesucristó man nata' se nana so' cuno yo'ó nij tinuj nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj estadó Judea cuno nana se vaa ndaa nij síi yanj canoco' se nana Diose a. ²Ne gaa cavii Pedró ca'anj so' chuman' Jerusalén, ne nij síi israelitá cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó ro', cuta' cacun' xraá so', ³cataj nij so':

—Me che'é catúj so' rá ve' tucua' síi yanj ga. Me che'é chá so' chraa ga nij so' ga —taj nij so' rihaan Pedró a.

⁴Gaa ne guun che'e Pedró cataj xna'anj nica' so' rihaan nij so' daj me che'é qui'yaj so' danj a. Dan me se cataj so':

⁵—Chuman' Jope vaj 'unj, ne cachíin ni'yáa 'unj rihaan Diose, ne dan me se naqui'yaa 'o rasuun rihanj, qui'yaj Diose a. Ne dan me se nanij 'o rasuun, ne ase vaa 'o yatzíj mantá caxra' vaa rasuun yo', ne vaa ca'anj scúj yatzíj yo' a. Ne cavii yatzíj yo' rej xta', ne quinanj yo' rej nicun' 'unj a. ⁶Dan me se ni'yaj uxraj yatzíj yo', ne quene'enj se vaa man cunudanj nij xcuu vaa ca'anj tacóo do', ndaa xcuu qui do', xcuu nucuaj rij man do', xtâ do', nu' xcuu vaa tachrii xraá do', man rque yatzíj yo' a. ⁷Gaa ne cuno 'unj se vaa ca'mii yo' o so' rihanj, cataj so': “Naxumaan so', Pedró. Tíicaví' so' man nij xcuu yo', chá so' á”, taj so' cunoj a. ⁸Gaa ne cataj 'unj: “Daj chihaa míj se guun qui'yaj danj, man Síi Chij. 'O se nuveé xcuu chá me nij xo' rihaan núj sij israelitá ma'. Maan xcuu vaa chí'ii me nij xo' rihaan núj nanj á. Nu' ca'na' me se ne catuú nee xcuu vaa danj tu'vaj ma'”, cataj 'unj rihaan síi ca'mii rihanj a. ⁹Gaa ne ca'mii uún so' rihanj, cataj so': “Ne sese Diose me síi cataj se vaa cunuú sa' 'o rasuun, ne se guun cataj so' se vaa chí'ii vaa rasuun yo' rihaan so' ma'”, cataj so' rihanj a. ¹⁰Dan me se quisíj va'núj ca'mii so' nana vaa danj rihanj, gaa ne cavii uún nu' rasuun yo' rej xta', ca'anj yo' a.

¹¹“Ne nu' cavii rasuun yo' rej xta', ne nu' cuchi' va'núj snó'o rihaan ve' carán' 'unj, ne nij síi ca'neé 'o síi ne chuman' Cesarea me va'núj nij so', nano' nij so' manj a. ¹²Gaa ne cataj xna'anj Nimán Diose rihanj se vaa ca'anj 'unj ga nij so', ne se guun rá 'unj se vaa yuvií nij doj rihaan ni' sij israelitá me nij so', taj Nimán Diose rihanj a. Che'é dan ca'anj 'unj ga va'núj nij so', ne vatán' tinúu ní' síi nihánj ro', me síi ca'anj ga 'unj a. Gaa ne catúj núj rá ve' tucua' síi canacúún manj, ¹³gaa ne nata' síi ne ve' yo' rihaan 'unj se vaa aj quene'en so' 'o se mozó Diose rá ve' tucua' so', ne dan me se curuvi' se mozó Diose yo' rihaan so', ne cataj se mozó Diose yo' rihaan so': “Ca'nej so' nana chuman' Jope rihan' 'o síi cu'naj Simón Pedró, ne nacunj so' man so' ca'na' so' nihánj rihaan so' á. ¹⁴Ne so' me síi nata' nana rihaan so', ne sese cuno nu' nij tucua' soj nana yo', ne ca'vee quinanj taran' soj rihaan sayuun adonj”, taj se mozó Diose rihaan síi ne ve' yo', taj so' rihanj nanj á.

15 "Dan me se guun che'ej nataj se nana Jesucristó rihaan nij so', gaa ne catúj Nimán Diose nimán nij so' ndaa vaa catúj Nimán Diose nimán ma'an ní' gaa asino yaan nanj ei. 16 Gaa ne ninuj rá 'unj se nana Diose sij 'nij ra'a man ní' gaa cataj so': "Juan ro', na unun cata' ne so' man yuvi, tzaj ne xa' soj, tzaj ne Diose cuta' ne nimán soj ga ma'an Nimán Diose nanj adonj", taj sí 'nij ra'a man ní' a. 17 Dan me se cuyaán vaa se luj qui'yaj Diose che'é ma'an ní' sij amán rá ni'yaj man Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' nanj adonj. Ne sese Diose me sí guun rá qui'yaj danj, ne asa' ca'vee caráán 'unj chrej rihaan Diose se vaa se qui'yaj so' se vaa me rá so' qui'yaj so', rá soj ga —taj Pedró rihaan nij sí israelitá cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a.

18 Dan me se qui'yaj canaán se nana Pedró rihaan se nana yo'ó nij so', gaa ne cataj nij so' se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose a. Ne cataj uún nij so':

—Che'é dan me ndaa nij sí yanj canicaj nimán canoco' chrej sa', qui'yaj Diose, ne che'é dan cayaán nij sí yanj rihaan Diose nu' cavii nu' ca'anj adonj —taj cunudanj nij sí israelitá a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Antioquia a

19 Dan me se che'é se nana sí cu'naj Esteban me se qui'yaj ndo'o nii sayuun man nij sí israelitá cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a. Che'é dan tanáj nij so' chuman' Jerusalén, ne cunanj nij so' ca'anj nij so' ndaa estadó cu'naj Fenicia do', ndaa yo'óo taj rihaan na ya'anj cu'naj Chipre do', ndaa chuman' Antioquia do' a. Tzaj ne inanj rihaan nij yuvi israelitá nata' nij so' se nana Jesucristó, ne ne ca'mii nij so' ga nij sí yanj ma'. 20 Tzaj ne doj tuvi' nij so' me sí cavii Chipre do', estadó Cirene do', ne nij so' ro', ca'anj chuman' Antioquia, ne ndaa rihaan nij sí yanj sí a'mii xna'anj griego nata' nij so' nana sa' se nana Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' a. 21 Ne racuíj ndo'o Diose sij 'nij ra'a man ní' man nij sí nata' se nana so', ne que'ee nij sí yanj yo' cuchumán rá cuno nana sa' yo', ne canoco' nij so' man Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' a.

22 Dan me se cuhi' nana rihaan nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Jerusalén se vaa cuchumán rá nij sí yanj yanj chuman' Antioquia ni'yaj nij so' man Jesucristó a. Che'é dan ca'née nij so' man sí cu'naj Bernabé cuchj' so' chuman' Antioquia a. 23 Dan me se cuhi' so', gaa ne quene'en so' se vaa qui'yaj ndo'o Diose se luj ga nij sí yanj yo', ne guun nihá' uxrá rá so', ne narqué so' chrej sa' rihaan nij sí yanj yo' se vaa ca'nej nimán nij so' yo'q canoco' raan nij so' man Diose sij 'nij ra'a man ní' a. 24 'Q se sí vaa sa' nimán me sí cu'naj Bernabé yo', ne nuu ndo'o Nimán Diose nimán so', ne sí nucuaj ndo'o rá man Diose me uún so' a. Gaa ne dan me se guun rji' doj yuvi canoco' man sí 'nij ra'a man ní', 25 ne ca'anj Bernabé chuman' Tarso, nano' so' man sí cu'naj Saulo, 26 ne nari' Bernabé man Saulo, gaa ne nicaj Bernabé man Saulo ca'na' so' chuman' Antioquia a. Ne dan me se 'o yo' ro', yaán roj so' ga nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Antioquia, ne tucu'yón roj so' se nana Diose man que'ee ndo'o nij yuvi man yo' a. Ne nij sí man chuman' Antioquia me nij sí guun che'e tucu'náj "cristiano" man nij sí tucu'yón se nana Jesucristó a. 'Q se nana "cristiano" me rá cataj nij sí chéé stucuanj Cristo a.

27 Ne güii yo' me se cavii doj sí nata' se nana Diose chuman' Jerusalén, ne ca'anj nij so' chuman' Antioquia a. 28 Ne canicun' yo'q tuvi' nij sí nata' se nana Diose yo', ne sí cu'naj Agabo me so' a. Ne nata' so' nana rqué Nimán

Diose rihaan so' se vaa vaa güii, ne cachén x'naa nu' chuman' naj rihaan chumij a. Ne gaa cayáán sí cu'naj Claudio sí nicaj suun emperador, ne cachén ya x'naa ndaa vaa cataj sí cu'naj Agabo a. ²⁹ Dan me se nij sí tucu'yón se nana Jesucristó ro', gaa cuno nij so' se nana sí cu'naj Agabo, ne nuchruj raa 'o 'o nij so' se vaa me daj sa'anj rque so' man tinúú nij so' sí yanj estadó Judea ne racuj man nij so' a. Ne sí ru'vee doj rque nocoo doj sa'anj, ne sí nique doj ro', rqué doj sa'anj a. ³⁰ Gaa ne go' nij so' sa'anj yo' man Bernabé ga Saulo, caxrij roj so' ston nij sí uun chij rihaan nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Jerusalén a.

12

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa tinanii Diose man Pedró rihaan sí cu'naj Herodes a

¹ Dan me se güii dan me se guun rá sí nicaj suun rey cu'naj Herodes qui'yaj chi'ij so' man nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a. Che'é dan ca'ne' so' suun rihaan tanuu quita'aa nij tanuu man ta'aj nij so' a. ² Ne raa neé espadá ticavi' tanuu man sí cu'naj Jacobo tinúú sí cu'naj Juan, qui'yaj Herodes a. ³ Dan me se xcaj Herodes cuentá se vaa guun niha' rá nij yuvij israelitá se vaa cavi' Jacobo, ne che'é dan quita'aa nij tanuu man Pedró, qui'yaj uún so' a. Gaa canuú cha'anj nanuj rá nij sí israelitá güii nu' curihanj xij nij so' yo'óo Egipto gaa naá me qui'yaj Herodes danj a. ⁴ Dan me se caxrij nij tanuu taga' man Pedró, ne ca'ne' Herodes suun rihaan xnu' yaan tanuu se vaa cutumé nij tanuu man Pedró, ne ca'anj ya x'ne' me nij tanuu yo' a. 'Q se guun rá Herodes se vaa ndaa cachén cha'anj pascuá, gaa ne quirij so' man Pedró ne tihan so' man Pedró rihaan nij yuvij israelitá, rá so' a. ⁵ Dan me se Pedró ro', 'nij so' taga' rej cutumé nij tanuu man so', tzaj ne nucuaj ndo'o cachún ni'yaj nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó rihaan Diose che'é so' a.

⁶ Dan me se rej nij me yo', ne a'yuj me güii quirij Herodes man Pedró taga' rihaan nij yuvij a. Dan me se otoj Pedró naj so' rá taga', ne naj so' sca'núj vij tanuu, ne vij aga' ne' numij so' naj so' a. Ne nicun' yavij tanuu tumé ta'yaa taga' a. ⁷ Ne dan me se curuvi' yo' se mozó Diose rá ve' naj Pedró, ne chuguun ndo'o rá ve' yo' a. Gaa ne go' se mozó Diose x'núú Pedró, ne cataj so':

—'Q naxagaa so' cuaj, Pedró —taj so' rihaan Pedró a.

Dan me se naxagaa Pedró, ne aga' ne' numij ra'a so' ro', naxra' yo', ne quiniy yo' rihaan yo'óo a. ⁸ Gaa ne cataj se mozó Diose rihaan Pedró a:

—Naqui'yaj raan so' catuún so', ne caxrij so' canj tacóo so' á —taj se mozó Diose rihaan so', ne qui'yaj Pedró ndaa vaa cataj se mozó Diose rihaan so' a.

Gaa ne cataj uún se mozó Diose a:

—Niquee so' roto so', ne canocó' so' manj á —taj uún se mozó Diose rihaan so' a.

⁹ Dan me se canoco' Pedró man se mozó Diose, ne curihanj so' taga', tzaj ne ne quene'en so' sese ya curihanj so' taga' qui'yaj se mozó Diose yo' ma'. 'Q se maan se qui'yaj ma'an rihaan so' qui'yaj Diose nu' se vaa qui'yaj se mozó Diose yo', rá so' a. ¹⁰ Dan me se cachén roj so' vij rej nicun' tanuu tumé ta'yaa, gaa ne cuchi' roj so' ta'yaa aga' taga' yo', ne rej xcó ta'yaa yo' ro', naj ma'an chuman' a. Gaa ne quix'núú ma'an ta'yaa yo', ne curihanj roj so', ne cachén roj so' 'o scúj callé, gaa ne ca'anj ni'ya se mozó Diose yo' rihaan Pedró a. ¹¹ Dan me se caxrij rá Pedró se vaa ya curihanj so' taga', gaa ne cataj so':

—Ndaa yaj guun ya ya raj se vaa Diose sij 'nij ra'a man 'unj ro', ya ca'neé so' man se mozó so', ne tinanii so' man 'unj rihaan sí cu'naj Herodes, ne nihánj me se se quirán' 'unj ndaa vaa me rá nij yuvi israelitá quirán' 'unj yaj a ma' —taj Pedró a.

¹² Dan me se quisíj guun ya ya rá so', gaa ne ca'anj so' ve' tucua chana cu'naj Mariá nii sí cu'naj Juan Marcos a. Ne ve' yo' me rej aj nuu chre' que'ee nij sí cuchumán ra' ni'yaj man Jesucristó, ne achín ni'yaj nij so' rihaan Diose a. ¹³ Dan me se cuchi' Pedró tica'mii so' ta'yaa chingá nuu rihaan ve', gaa ne ca'na' 'o mozó chana cu'naj Rode ta'yaa xcaj no' cuentá me sí ca'na' a. ¹⁴ Gaa ne cunuu yaan Rode se nana Pedró a. Tzaj ne che'é se guun niha' ndo'o rá no', gaa ne che'é dan ne ca'nuu no' ta'yaa ma'. Maan se cunanj no' catúj no' rá ve', ne nata' no' rihaan yo'ó nij yuvi se vaa nicun' Pedró ta'yaa a. ¹⁵ Tzaj ne nij sí man rá ve' taj rihaan no':

—Snúu so' á —taj ta'aj nij so' rihaan no' a.

Tzaj ne taj se qui'yá' ca'ne' rá no' a. 'O se yo'o cataj no' se vaa ya nicun' Pedró ta'yaa a. Gaa ne cataj yo'ó nij so' rihaan no':

—Nanj se mozó Diose tumé man Pedró me sí nicun' rihaan ta'yaa nanj á —taj yo'ó nij so' rihaan no' a.

¹⁶ Ne Pedró ro', yo'o nicun' so' xe' tica'mii so' ta'yaa a. Gaa ne ca'na' nij so', ne ca'núj nij so', ne quene'en nij so' man Pedró, gaa ne ca'anj ndo'o rá nij so' ni'yaj nij so' man Pedró a. ¹⁷ Gaa ne naxcaj Pedró ra'a Pedró, che'é se guun rá so' gaa dínj tu'va nij so' a. Gaa ne cataj xna'anj so' rihaan nij so' nu' se vaa qui'yaj Diose sij 'nij ra'a man ní' gaa tinanii so' man Pedro taga' a. Gaa ne cataj so':

—Cataj xna'anj nij soj rihaan tinú' Jacobo ga yo'ó nij tinúu ní' daj quiranj á —taj so' a.

Gaa ne cavii so' ca'anj so' yo'ó rej yaníj a.

¹⁸ Dan me se gaa quisíj güii, ne quinanó ndo'o rá nij tanuu nicun' taga', che'é se ne quene'en uxrá nij so' me rej vaj Pedró a ma'. ¹⁹ Gaa ne ca'ne' Herodes suun rihaan tanuu ca'na' Pedró rihaan so' qui'yaj tanuu, tzaj ne ne ca'vee nari' nij tanuu man Pedró ma'. Che'é dan xná'anj Herodes man nij tanuu tumé man Pedró me rej ca'anj Pedró, tzaj ne ne quene'en nij so' a ma'. Che'é dan ca'ne' Herodes suun se vaa ticavi' nii man nij tanuu tumé man Pedró, gaa ne curihanj Herodes estadó Judea, ca'anj so' chuman' Cesarea, cayáan so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cavi' Herodes, qui'yaj xluú chá nee man so' a

²⁰ Dan me se ca'maan rá sí cu'naj Herodes ni'yaj so' man nij sí man chuman' Tiro do', chuman' Sidón do', ne che'é dan ca'na' cunudanj nij so' rej ne Herodes, ne ca'mii nij so' ga sí cu'naj Blasto sí tumé nu' ve' tucua Herodes, ne dan me se ca'vej rá sí cu'naj Blasto racuj so' man nij so' cunuu rcua'aan nij so' ga Herodes, che'é se caxríj yuve nij so' doj sa'anj ston Blasto a. 'O se nucuj rá nij so' man Herodes se vaa cuchi' se chá avii rej uun chij so' ndaa chiháan nij so' cha nij so' a. ²¹ Ne güii cachrón Blasto ca'mii nij so' ga Herodes me se nanuú Herodes yatzíj nuu sí nica'j suun rey, ne táa so' chruun xlá sa', ne ca'mii natáj ndo'o so' rihaan nij sí man Tiro do', man Sidón do' a. ²² Gaa ne caguáj cunudanj nij so', cataj nij so':

—Nuvee se nana yuvi me nana avii raá sí nihánj a ma'. 'O se se nana ya'anj avii tu'va so' nanj á —taj nij yuvi, ni'yaj nij yuvi man Herodes a.

²³ Gaa ne cuaj caxrij 'o se mozó Diose chi'ii man Herodes, che'é se ne cataj so' se vaa orún' Diose me sí 'yaj avii raá so' a. Maan se ca'vej rá so' cataj nij yuvij se vaa ya'anj me ma'an so' a. Gaa ne dan me se cunu' nee man so' chá xluú, ne cavi' so', qui'yaj xluú a.

²⁴ Tzaj ne se nana Diose me se ra'yanj achij yo' ne naxna'anj yo' cuaj cuaj a. Ne uun rij ndo'o doj nij yuvij canoco' nana yo' a. ²⁵ Ne Bernabé ga Saulo me se quisij roj so', ne caxrij roj so' sa'anj ston nij sí uun chij rihaan nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Jerusalén, ne canicaj roj so', ca'anj roj so' chuman' Antioquía, ne ca'anj sí cu'naj Juan Marcos ga roj so', qui'yaj roj so' a.

13

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cune' nii man sí cu'naj Bernabé do', man sí cu'naj Saulo do', ca'anj nata' roj so' se nana Diose rihaan yuvij a

¹ Dan me se chuman' Antioquía ro', ta'aj nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó me sí nata' se nana Diose, ne yo'ó ta'aj nij so' me sí tucu'yón se nana Diose rihaan yuvij a. Ne sí cu'naj Bernabé do', sí cu'naj Simón Negro do', sí cu'naj Lucio sí cavii estadó Cirene do', sí cu'naj Manaén sí cachij tucua' sí cu'naj Herodes do', sí cu'naj Saulo do', me nij sí cata' roj suun sa' yo' a. ² Dan me se na'vúj nij so' rihaan Diose sij 'nj ra'a man ní, ne toco' nij so' x'naa man ma'an nij so' che'é se aráj guee nij so' rihaan Diose, ne dan me se cataj Nimán Diose rihaan nij so' a:

—Cune' nij soj man sí cu'naj Bernabé ga sí cu'naj Saulo se vaa qui'yaj suun roj so' rihanj ndaa vaa cataj xna'anj 'unj rihaan roj so' á —taj Nimán Diose rihaan nij so' a.

³ Gaa ne toco' nij so' x'naa man ma'an nij so', ne cachín ni'yaj ndo'o nij so' rihaan Diose, gaa ne cuta' nij so' ra'a nij so' raá roj so', gaa ne dan me se ca'née nij so' man roj so' ca'anj nata' roj so' se nana Jesucristó rihaan yuvij a.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' 'o sí guun rá qaráan chrej rihaan se nana Diose estadó Chipre a

⁴ Dan me se gaa ca'née Nimán Diose man roj so' ca'anj roj so', ne ca'anj roj so' chuman' Seleucia, gaa ne cavii roj so' rihoo chée rihaan na ca'anj roj so' ndaa estadó cu'naj Chipre a. ⁵ Gaa ne gaa cuchí' roj so' chuman' Salamina, ne nata' roj so' se nana Diose rá nij ve' nuu chre' nij yuvij israelitá tucu'yón nij so' se tucuanj Moisés, ne sí cu'naj Juan Marcos me sí vaj racuj man roj so' a. ⁶ Dan me se yo'óo taj rihaan na ya'anj me estadó Chipre yo', ne va'núj nij so' chée nuj yo'óo yo' ndaa se cuchí' nij so' chuman' Pafos a. Ne chuman' Pafos nari' nij so' man 'o sí chruun sí tu'va rma'an se vaa sij nata' se nana Diose me so', ne sí israelitá me so', ne Barjesús cu'naj so' a. ⁷ Ne so' me sí u'yón inanj chée ga sí nicaj suun gobernador cu'naj Sergio Paulo, ne sí cavii ndo'o raá me sí cu'naj Sergio Paulo yo' a. Ne sí cu'naj Sergio Paulo canacúun man roj sí cu'naj Bernabé ga Saulo se vaa ca'na' roj so' rihaan so', ne guun ndo'o rá so' cunó so' se nana Diose, ne danj qui'yaj roj so' a. ⁸ Dan me se sí chruun cu'naj Barjesús, tzaj ne yo'ó se chuvij so' me Elimas, ne nana "Elimas" taj se vaa sí chruun me so' a. Dan me se caráan Elimas chrej rihaan se nana Bernabé ga Saulo a. 'O se guun rá so' ca'anj yanij sí cu'naj Sergio Paulo ne se cuchumán rá so' nana ya' yo' a.

⁹ Ne xa' sí cu'naj Saulo, tzaj ne yo'ó se chuvji so' me Pabló, ne dan me se caraa ndo'o Nimán Diose nimán so', ne ni'yaj uxrá so' man sí cu'naj Elimas yo', ¹⁰ ne cataj so':

—So' ro', me sí nuu nana tiha' yu'unj nimán, ne sij snúu rma'an mé so' nanj ei. Ta'níi ya sí chree mé so' á. Sij nachri' ni'yaj cunudanj se sa' mé so' a. Vaa güii tanáj ti'ín so' suun tanachej nana ya a'mii Diose sij 'nij ra'a man ní na'. ¹¹ Ne nihánj me se qui'yaj sí 'nij ra'a man ní sayuun mán so', ne caráán rihaan so' doj güii, qui'yaj so', ne ndaa naán güii se curuvi' rihaan so' ma' —taj Pabló rihaan Elimas yo' a.

Ne taj ni'yón caráán rihaan Elimas, ne adi' se ran' sí chée rque ngaa rej rmí' ro', danj quiran' so', chée so', vaj so', nano' so' man sí coró' ra'a so' racuí man so' cachee so' a.

¹² Ne gaa quene'en sí nicaj suun gobernador yo' daj quiran' sí chruun cu'naj Elimas yo', gaa ne caráya'anj ndo'o so' se tucuanj sí 'nij ra'a man ní, ne cuchumán rá so' ni'yaj so' man Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchumán rá que'ee ndo'o yuvií yanj yanj chuman' Antioquia naj estadó Pisidia cuno nij so' nana ca'mii natáj Pabló rihaan nij so' a

¹³ Dan me se cavii nij tuví' Pabló chuman' Pafos, ne cavii nij so' rque rihoo chée rihaan na, ne ca'anj nij so' ndaa chuman' Perge chuman' naj estadó Panfilia a. Tzaj ne sí cu'naj Juan Marcos me se tanáj so' man yavíj roj so', ne canicaj so' nan' so' chuman' Jerusalén a. ¹⁴ Gaa ne yavíj roj so' me se curihanj roj so' chuman' Perge, ne ca'anj roj so' chuman' Antioquia naj estadó Pisidia a. Ne güii naránj rá nij yuvií israelitá me güii yo', ne catúj roj so' rá ve' tucuyón nij yuvií israelitá se tucuanj Moisés, ne ca'anj cayáán roj so', ¹⁵ ne quisíj nayaa nii se tucuanj Moisés do', se nana nij sí nata' se nana Diose gaa naá do', ne ca'née nij sí 'nij ra'a ve' yo' nana rihaan roj so', ne nana ca'née nij so' me nana nihánj a: “Sese vaa chrej nucuj me rá roj soj nago' roj soj rihaan nij yuvií nuu chre' nihánj, ne ca'mii roj soj, tinuj”, taj sí 'nij ra'a ve' yo' rihaan sí cu'naj Pabló ga' sí cu'naj Bernabé a. ¹⁶ Gaa ne canicun' caya Pabló, ne naxcaj so' ra'a so', ne cataj so' a:

—Cuno soj sij israelitá do', soj sij aráj cochroj rihaan Diose do', ca'mij rihaan soj á. ¹⁷ Dan me se Diose sí nocó' ní' sij israelitá ro', me sí narii man xii ní', ne tinaxcaj Diose man nij xii ní' gaa cayáán nij so' rej cu'naj Egiptó, ne Diose me sí guun nucuj quirii uún man nij so' rej Egiptó a. ¹⁸ Gaa ne nda' se tucuaá ndo'o nij so' rihaan Diose, tzaj ne yo'ó racuíj Diose man nij so' gaa vaj nij so' rej tacaan nacoo vj chihaa ya yo' a. ¹⁹ Gaa ne tinavij Diose man chij x'ne' yuvií yanj rej cu'naj Canaán, gaa ne cuxra' ta'aj Diose nu' rej yo' guun yo' to'óo nij xii ní', qui'yaj Diose a. ²⁰ Ne rej yo' guun to'óo nij so' 'o ca'anj cientó táá vj chihaa chí' yo' a. Ne gaa quisíj catúj nij so' rej cu'naj Canaán, gaa ne cune' Diose man nij sí raa rii ta'nga' rihaan nij so', ne danj inanj cayáán nij so' ndaa se cayáán sí cu'naj Samuel sí nata' se nana Diose rihaan yuvií a.

²¹ Ne güii cayáán Samuel me se guun che'e nij xii ní' cachíin nij so' 'o sí nicaj suun rey guun sij rihaan nij so', gaa ne cune' Diose man sí cu'naj Saúl ta'níi sí cu'naj Cís se vaa guun chíj so' rihaan nij so' ndaa vaa guun rá ma'an nij so' a. So' ro', me ta'níi ta'nij si'no' sí cu'naj Benjamín, ne vj chihaa ya yo' cayáán so' sí nicaj suun rey a. ²² Gaa ne quirii yanj Diose man Saúl, gaa ne

cune' Diose man síi cu'naj David se vaa guun David síi nicaj suun rey uun chij rihaan nij yuvij israelitá a. Ne ca'mii Diose che'é so', cataj Diose: "Nihánj me se nari' 'unj man David ta'níi Isai, ne so' me síi qui'yaj nu' ndaa vaa me raj qui'yaj so' nanj á", taj Diose ni'yaj Diose man David a.

²³ Ne sca'núj nij ta'níi ta'nij si'no David ro', rque Diose 'o síi tinanii man ní' sij israelitá rihaan sayuun, ndaa vaa cata' tu'va Diose asjj naá, ne Jesucristó me so' a. ²⁴ Dan me se asino ca'mii natáj síi cu'naj Juan rihaan cunudanj nij yuvij israelitá se vaa canicaj nimán nij so' canoco' nij so' tucuáán sa', ne cata' ne nij so', gaa ne ca'na' Jesucristó a. ²⁵ Dan me se gaa ataa doj tzín' quisij ca'mii natáj Juan nu' se vaa guun rá Diose cataj so', gaa ne cataj so': "Me síi mé 'unj, rá nij soj gá. 'O se nuveé sij nano' soj man mej ma'. Tzaj ne vaa síi noco' xcó 'unj, ne sij sa' uxrá doj me so' rihanj, ne ne nó xcúnj nachej canj 'nij tacó so' ma'", taj síi cu'naj Juan rihaan nij yuvij ni'yaj so' man Jesucristó a.

²⁶ Cunó soj ta'nij ta'nij si'no Abraham do', soj sij aráj cochroj rihaan Diose do', ca'mij rihaan soj cuano, tinuj. Aj ca'na' nana nihánj rihaan ní', qui'yaj Diose, ne nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' gaa ne ca'vee quinanii ní' rihaan sayuun ei. ²⁷ 'O se tuvi' ní' síi yanj chuman' Jerusalén do', nij síi uun chij rihaan nij so' do', ne xcaj nij so' cuentá che'é Jesucristó ma'. Ne cuta' nij so' cacun' xráá Jesucristó se vaa nó xcúun so' ticavi' nii man so', ne dan me se quisij ya nu' se nana níi nata' se nana Diose gaa naá nana nayaa ní' daj a güii naránj rá ní', qui'yaj nij so' nanj á. ²⁸ Dan me se taj vaj a doj cacun' tumé so', tzaj ne rquee nij so' rihaan Pilato se vaa cavi' so' qui'yaj Pilato a. ²⁹ Dan me se gaa quisij qui'yaj nij so' nu' ndaa vaa nó rihaan danj Diose che'é Jesucristó, gaa ne tananj nii man so' rihaan rcutze, ne cachin' nii man so' rque yu'uj yuvej a. ³⁰ Tzaj ne Diose me síi qui'yaj cunuu i'na' uún so' adonj. ³¹ Gaa ne que'ee güii curuvi' so' rihaan nij síi cavii ga so' estadó Galilea ca'anj chuman' Jerusalén ga so' a. Ne yaj me se guun ma'an nij so' síi nata' che'é so' rihaan nij yuvij adonj.

³² Ne nihánj me se nata' núj nana sa' rihaan nij soj se vaa aj qui'yaj Diose nu' ndaa vaa cata' tu'va so' rihaan xii ní' gaa naá a. ³³ Dan me se cunuu i'na' uún Jesucristó, qui'yaj Diose che'é ní', ne dan me se quisij ya nu' nana cata' tu'va so' gaa naá, ne cavii sa' ní' ta'nij nij síi cane gaa naá, qui'yaj so' adonj. Ne ase vaa nana nihánj nana natá 'unj rihaan nij soj ro', danj vaa nana no rihaan chra' Salmo número vij, ne taj yo': "Ta'nij mé so' á. Cuanó nihánj me se quene'en yuvij se vaa ta'nij mé so', qui'yaj nanj á", taj se nana Diose no rihaan chra' Salmo yo' a. ³⁴ Dan me se naxagaa so' ne cunuu i'na' uún so', ne se ri'yuj nee man so' daj chihaa mij ma'. Ne dan me se ma'an Diose ca'mii nana nihánj adonj: "Ase vaa rque 'unj nu' se luj rihaan David, ta'nga' danj gaa rque 'unj nu' se luj rihaan so', ne daj chihaa mij se navij se luj yo' rihaan so' ma'", taj uún Diose rihaan Jesucristó a. ³⁵ Che'é se qui'yaj Diose danj che'é Jesucristó rá David ro', che'é dan cachrón David rihaan yo'ó salmo nana nihánj a: "Daj chihaa mij se ri'yuj nee man síi vaa sa' rihaan so', qui'yáa so' ma'", taj David rihaan Diose ni'yaj David man Jesucristó a. ³⁶ Dan me se xa' ma'an David, tzaj ne gaa quisij qui'yaj so' nu' ndaa vaa guun rá Diose qui'yaj so' che'é nij tuvi' so', gaa ne cavi' so', gaa ne cachin' nii man so' rej naj nij xii so', gaa ne ri'yuj nee man so' a. ³⁷ Ne xa' Jesucristó síi cunuu i'na' uún qui'yaj Diose, tzaj ne ne ri'yuj nee man so' ma'.

³⁸ Xcaj nij soj cuentá se vaa cuano nihánj me se nata' núj nana rihaan soj se vaa che'é se vaa qui'yaj Jesucristó ro', che'é dan ca'vee caraá x'naa Diose

ni'yaj Diose cacun' tumé ní, tinuj. Dan me se daj chihaa mǐj se navij nu' cacun' tumé soj, qui'yaj se tucuanj Moisés ma'. ³⁹ Tzaj ne cunudanj nij soj sij amán rá ni'yaj man Jesucristó me se x'néj uun cacun' yo' xráá soj, ne nuu sa' soj rihaan Diose adonj. ⁴⁰ Che'é dan tadó nij soj se quiran' soj ndaa vaa taj se nana Diose nana no rihaan danj nij síi nata' se nana Diose nana nihánj a: ⁴¹ "Ne soj sij a'nga' nacoo ni'yaj manj, tzaj ne ni'yaj soj ei. Ca'anj rá soj, ne quirí' nu' soj nanj ei. 'Q se gaa vaa i'na' soj nihánj, ne qui'yáj suun nocoo, ne ca'vee se cataj xna'anj yo'q so' rihaan soj che'é se vaa qui'yáj, tzaj ne se ca'vee cuchuman rá soj se nana so' asuun ma'", taj Diose rihaan soj a —taj Pabló rihaan nij yuvij cunuu chre' rá ve' yo' a.

⁴² Dan me se gaa me rá roj so' ca'anj roj so', ne cachín ni'yaj nij yuvij rihaan roj so' se vaa cachén yo'q tunj güii, ne ca'na' uún roj so' ne ca'mii uún roj so' nana vaa danj rihaan nij so' a. ⁴³ Gaa ne gaa quisij tucu'yón nij so' ne curihanj nij yuvij xe', ne que'ee nij síi israelitá do', nij síi yanij nocoo' xraan se tucuanj nij síi israelitá do', canoco' man roj síi cu'naj Pabló ga Bernabé a. Gaa ne ca'mii ndo'o roj so' ga nij so', gaa ne guun ya rá nij so' se vaa yo'q nicaj nij so' tucuaán sa' ga se luj 'yaj Diose che'é nij so' a.

⁴⁴ Dan me se cachén tunj güii ne nasij yo'ó güii naránj rá nij yuvij israelitá, gaa ne cunuu chre' cunudanj nij yuvij yanj chuman' ta' asuun, che'é rej cunoo' nij so' se nana Diose sij 'nij ra'a man ní' a. ⁴⁵ Tzaj ne quene'en nij yuvij israelitá se vaa cuchí' ndo'o yuvij rihaan Pabló, gaa ne che'é dan guun xcoj ruvaá rá nij yuvij israelitá, ne nij ca'mii nij so' che'é Pabló, cataj nij so' se vaa inanj nana ne ca'mii Pabló a. ⁴⁶ Tzaj ne ne cucu'vi' ya roj síi cu'naj Pabló ga Bernabé ni'yaj roj so' man nij yuvij israelitá a ma'. Ne cataj roj so':

—No xcúún núj nata' núj se nana Diose rihaan nij soj sij israelitá asino yaan adonj. Tzaj ne che'é se quirí'lj yanij soj nana yo', ne che'é se nuveé sij no xcúún cayáán ga Diose nu' cavii nu' ca'anj me soj rá soj, ne che'é dan nihánj me se canicaj núj, ne nata' núj nana yo' rihaan nij síi yanij ei. ⁴⁷ 'Q se Diose sij 'nij ra'a man ní' me síi ca'ne' suun rihaan núj qui'yaj núj danj adonj. Dan me se cataj síi 'nij ra'a man ní': "Aj cuné' 'unj mán so' se vaa guún so' ya'an chuguun rihaan nij síi yanij ne ca'vee xcaj nij so' cuentá, qui'yáá so', gaa ne quinanij yuvij yanj chuman' naj nu' rihaan chumij rihaan sayuun, qui'yáá so' á". Nihánj me se nana Diose nana cataj Diose rihaan núj nanj á —taj roj so' rihaan nij yuvij israelitá yo' a.

⁴⁸ Dan me se gaa cuno nij síi yanij se nana Pabló, ne guun niha' uxrá rá nij so', ne ve'é ca'mii nij so' che'é se nana Diose sij 'nij ra'a man ní' a. Ne cunudanj nij síi cuné' Diose cayáán rihaan Diose nu' cavii nu' ca'anj ro', cuchuman rá nij so' cuno nij so' nana yo' a. ⁴⁹ Gaa ne cuchí' se nana Diose sij 'nij ra'a man ní' daj a nij chuman' naj rihaan yo'óo' rej yo' a. ⁵⁰ Tzaj ne caxríj nij síi israelitá chrej rque nij chana yanij nocoo' xraan man Diose chana xna'anj do', rque nij síi nicaj suun uun chij rihaan chuman' yo' do', ne táá ri'yunj nij so' man Pabló ga Bernabé a. Gaa ne tucunánj nij so' man roj so' rej yo' a. ⁵¹ Gaa ne nacunan' roj so' tacóo roj so' tucuyuu roj so' yo'óo' tachruy cavii chuman' yo' rihaan yo'óo', che'é rej xcaj nij síi man chuman' yo' cuentá se vaa ma'an nij so' tumé cacun' se vaa ne cunoo' nij so' se nana Diose a. Gaa ne ca'anj roj so' chuman' Iconio a. ⁵² Ne nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Antioquía yo' me se 'o guun niha' uxrá rá nij so', ne 'o cunuu Nimán Diose nimán nij so' a.

14

Nana nihánj taj xna'anj daj guun rá nij síi man chuman' Iconio gaa cuchi' se nana Diose chiháán nij so' a

¹ Dan me se gaa cuchi' síi cu'naj Pabló gá síi cu'naj Bernabé chuman' Iconio, ne catúj roj so' rá ve' tucu'yón nij yuvií israelitá se tucuanj Moisés, ne che'é se ve'é ndo'o nata' roj so' se nana Diose, che'é dan cuchumán rá que'ee ndo'o yuvií israelitá do', yuvií yaníj a'mii xna'ánj griego do', ni'yaj nij so' man Jesucristó a. ² Tzaj ne nij yuvií israelitá na'vej rá cunō se nana Jesucristó me se caxríj nij so' chrej rque nij yuvií yaníj yanj chuman' yo' che'é rej nachríj nij so' ni'yaj nij so' man nij tinuj nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó, ne danj guun a. ³ Dan me se que'ee güii sca' nanj ca'mii natáj roj síi cu'naj Pabló gá Bernabé se nana Diose síj 'nij ra'a man ní', ne síi 'nij ra'a man ní' ro', racuíj man roj so' se vaa guun nucuaj roj so' qui'yaj suun roj so' suun sa' nocōo ni'yaj nij yuvií, che'é rej cuchumán rá nij yuvií se vaa ya ya vaa se nana roj so' nana che'é se luj qui'yaj síi 'nij ra'a man ní' che'é ní' a.

⁴ Gaa ne xra' ta'aj nij yuvií man chuman' yo', ne ta'aj nij so' ro', canoco' se nana nij síi israelitá síi na'vej rá cunō se nana Diose, ne yo'ó ta'aj nij so' ro', canoco' se nana roj síi cune' Jesucristó man nata' se nana so' a. ⁵ Gaa ne guun rá nij yuvií yaníj do', nij yuvií israelitá do', nij síi uun chij rihaan nij so' do', qui'yaj chí'ii nij so' man roj síi cu'naj Pabló gá Bernabé ne ndaa guun rá nij so' go' nij so' yahij man roj so' ndaa se cavi' roj so' a. ⁶ Tzaj ne xcaj roj so' cuentá, gaa ne che'é dan cunánj roj so', ca'anj roj so' chuman' Lистра chuman' naj estadó Licaonia do', chuman' Derbe yo'ó chuman' naj estadó Licaonia do', yo'ó nij chuman' ra'a naj nichrun' gá roj chuman' yo' do', ⁷ ne vaj roj so' nata' roj so' se nana Diose nana sa' rihaan nij yuvií yanj nij chuman' yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun rá nij síi ne chuman' Lистра se vaa ya'anj me síi cu'naj Pabló do', síi cu'naj Bernabé do' a

⁸ Dan me se chuman' Lистра ro', ne 'o síi rengo ne síi rengo me so' asij ca'ngaa so', ne veé 'o danj vaa so', ne daj chihaa mój taj se qui'yá' cachee so' ma'. ⁹ Ne yáán so' cuno so' se nana Pabló a. Dan me se ni'yaj uxrá Pabló man so', ne xcaj Pabló cuentá se vaa síi rengo yo' nucuaj ndo'o rá se vaa ca'vee nahuun sa' so', qui'yaj Diose a. ¹⁰ Che'é dan nucuaj ca'mii Pabló, cataj Pabló rihaan so' a:

—Naxumañ so', canicun' cayá so' ei. —taj Pabló rihaan so' a.

Gaa ne güéj síi rengo yo', ne cachéé so' a. ¹¹ Dan me se quene'en nij yuvií se vaa qui'yaj Pabló, ne che'é dan caguáj nij yuvií se xna'anj ma'an nij so', cataj nij so':

—Nahuun nij ya'anj yuvií, ne nanij nij so' rihaan yo'óo chuguanj —taj nij yuvií ni'yaj nij yuvií man Pabló gá Bernabé a.

¹² Gaa ne cataj nij yuvií se vaa ya'anj cu'naj Júpiter me Bernabé, ne Pabló me se ya'anj cu'naj Mercurio me so', che'é se so' me síi ca'mii doj a. ¹³ Ne dan me se rihaan tu'va chuman' yo' ne 'o nuvíi rej na'víj nij yuvií rihaan ya'anj Júpiter, ne xrej ne nuvíi yo' ro', ca'ne' suun se vaa ca'na' scúj toró ca'na' cachriin yâ ca'na' ta'yaa rej atúj yuvií chuman' yo', ne guun rá so' gá nij yuvií ticavi' nij so' scúj yo' rihaan Pabló gá Bernabé che'é se ya'anj me roj so' rá nij yuvií a.

14 Dan me se xcaj Bernabé ga Pabló cuentá daj guun rá nij yuvij, ne che'e dan cutzin' roj so' sagan' roj so', che'é se chi'ii ndo'o qui'yaj nij yuvij rá roj so' a. Gaa ne cunanj roj so' sca'núj nij yuvij, ne caguáj roj so', 15 cataj roj so':

—Se guun qui'yaj nij soj danj ma'. 'Q se cuyaan yuvij me ní, ne nihánj me se xa' núj, tzaj ne 'na' núj nata' núj se nana Diosé nana sa' rihaan nij soj, che'é rej tana'j soj tucuáán ni'yon rma'an noco' soj cuano nihánj ne canicaj soj canoco' taj Diosé sí vaa i'na' ya ei. Ne so' ro', me sí qui'yaj nu' rej xta' do', nu' rihaan yo'óo do', nu' na ya'anj do', ne nu' rasuun qui'yaj so' adonj. 16 Ne asij rque me se ca'née ra'a Diosé canoco' cunudanj nij x'ne' yuvij tucuáán cuchruj xii nij so' a. 17 Tzaj ne se guun cataj soj se vaa a doj ne ca'vee xcaj soj cuentá che'é Diosé ma'. 'Q se ve'é ndo'o qui'yaj Diosé che'é soj adonj. Dan me se aman' maan avii rej xta', qui'yaj Diosé che'é soj, ne síj dió avii naa, qui'yaj uún Diosé, ne dan me se araa rque soj, ne uun niha' rá soj, qui'yaj Diosé adonj —taj roj so' rihaan nij yuvij yo' a.

18 Dan me se daj doj se ticavi' nij yuvij scúj rihaan roj so', tzaj ne ca'ne' rá nij yuvij ga suun yo', qui'yaj se nana roj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sayuun qui'yaj nij sí israelitá cavii chuman' Antioquia do', chuman' Iconio do', man sí cu'naj Pabló ga Bernabé a

19 Tzaj ne cavii sí israelitá chuman' Antioquia do', chuman' Iconio do', ca'na' nij so' chuman' Listra, ne caxríj nij so' chrej rque nij yuvij man chuman' Listra, ne che'e dan go' ndo'o nij yuvij yahij man Pabló, ne cuxuun nij yuvij man so' ndaa tu'va chuman', ne ri'ij nij yuvij man so' a. Ne guun rá nij yuvij se vaa cavi' so' a. 20 Tzaj ne cunuu chre' nij sí cuchumán rá se nana Jesucristó ne chuman' yo', ne tucuachriin nij so' nu' anicaj rej naj Pabló rihaan yo'óo, ne naxagaa so', ne catúj uún so' chuman' ga nij so' a. Gaa ne yo'óo güii me se curihanj roj so' ga Bernabé ca'anj roj so' chuman' Derbe a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa canicaj sí cu'naj Pabló ga Bernabé chuman' Antioquia naj estadó Siria a

21 Dan me se nata' ndo'o sí cu'naj Pabló ga Bernabé se nana Diosé nana sa' rihaan nij yuvij man chuman' Derbe yo', ne cavii ndo'o sí tucu'yón se nana Jesucristó chuman' Derbe yo', qui'yaj roj so' a. Gaa ne canicaj roj so', ca'anj roj so' chuman' Listra do', chuman' Iconio do', chuman' Antioquia naj estadó Pisidia do' a. 22 Ne nari' nucuaj nimán cunudanj nij sí tucu'yón se nana Jesucristó, qui'yaj roj so' a. Ne narqué roj so' chrej man nij sí tucu'yón se nana Jesucristó se vaa daj chihaa mij se ca'ne' rá nij so' ga suun noco' se tucuanj Jesucristó a. Ne cataj roj so' se vaa asino quiran' ndo'o ní sayuun, gaa ne ca'vee cayáán ní ga Diosé asa' guun chij Diosé rihaan chumij nihánj, taj roj so' a. 23 Ne cune' roj so' man sí guun chij rihaan nij sí cuchumán rá nij yaj man Jesucristó 'o' o' nij chuman' a. Gaa ne toco' roj so' x'naa man ma'an roj so', ne cachíin ni'yaj roj so' rihaan Diosé sij 'nij ra'a man ní che'é nij sí cuchumán rá ni'yaj man so' se vaa racuj so' man nij so' a.

24 Dan me se cachén roj so' nu' estadó Pisidia, gaa ne cuchi' roj so' estadó Panfilia a. 25 Gaa ne ca'mii natáj roj so' se nana Diosé rihaan nij sí man chuman' Perge, gaa ne ca'anj roj so' chuman' Atalia a. 26 Gaa ne chuman' Atalia ro', cavii roj so' rihoo chée rihaan na, quinan' roj so' ndaa chuman' Antioquia naj estadó Siria a. Ne chuman' Antioquia ro', me rej cavii roj so' asino yaan gaa cachíin ni'yaj nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó rihaan Diosé se vaa racuj Diosé man roj so' qui'yaj suun roj so' ca'mij natáj roj so'

se nana Diose rihaan yuvij a. Ne nihánj me se quisij suun yo', qui'yaj roj so' nanj adonj. ²⁷ Dan me se gaa nucui' roj so', ne canacúun roj so' man nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó se vaa cunu chre' nij so', gaa ne cataj xna'anj roj so' nu' se vaa qui'yaj Diose ga roj so', ne cataj roj so' se vaa ya x'núj rihaan nij yuvij yanj cuchumán rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, qui'yaj Diose, ne ca'vee cavij sa' nij yuvij yanj yo' a. ²⁸ Gaa ne guun raan ndo'o roj so' ga nij sí tucu'yón se nana Jesucristó yanj chuman' Antioquia yo' a.

15

Nana nihánj taj xna'anj che'é juntá qui'yaj nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó man chuman' Jerusalén gaa ca'mii nij so' che'é se tucuanj Moisés a

¹ Dan me se ta'aj nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó cavii chuman' Jerusalén, ne ca'anj nij so' tucu'yón nij so' rihaan yo'ó tinúu nij so' se vaa sese se cata ta'nga' man yo'ó so' ndaa vaa taj se tucuanj Moisés, ne daj chihaa mij se ca'vee nanij so' rihaan sayuun qui'yaj Diose ma'. ² Gaa ne ca'mii canó tuvi' ndo'o sí cu'naj Pabló do', sí cu'naj Bernabé do', ga nij sí tucu'yón nana yo', gaa ne che'é dan cune' nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Antioquia man roj so' ga yo'ó doj tinúu nij so' se vaa ca'anj nij so' chuman' Jerusalén nanao nij so' cuentó ga nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' do', ga yo'ó nij sí uun chij rihaan nij so' do', che'é nana a'mii nij yuvij yo' a.

³ Dan me se cavii nij so', ca'anj nij so', ne cachén nij so' estadó Fenicia do', estadó Samaria do', ne cataj xna'anj nij so' rihaan nij tinúu nij so' che'é nij yuvij yanj se vaa cuchumán rá ta'aj nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, gaa ne guun niha' uxrá rá cunudanj nij sí cuno nana yo' a. ⁴ Dan me se cuchi' nij so' chuman' Jerusalén, gaa ne ve'é ca'mii nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó do', nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' do', yo'ó nij sí uun chij do', ga nij so' a. Gaa ne cataj xna'anj nij so' rihaan nij sí yanj chuman' Jerusalén yo' che'é nu' se vaa qui'yaj Diose ga nij tinuj nij so' a.

⁵ Tzaj ne canicun' doj sí fariseo sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó, ne cataj nij so' se vaa no xcúun nij tuvi' Pabló cuta' nij so' ta'nga' man nij sí yanj yo', ne cataj xna'anj nij so' rihaan nij sí yanj yo' se vaa no xcúun nij so' qui'yaj nij so' nu' se tucuanj Moisés a.

⁶ Dan me se cunu chre' nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se nana so' rihaan yuvij ga yo'ó nij sí uun chij rihaan nij yuvij cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó, qui'yaj nij so' juntá, ca'mii nij so' che'é se nana nij sí fariseo yo' a.

⁷ Dan me se ca'mii ca'mii nij so', gaa ne canicun' sí cu'naj Pedró, ne cataj so':

—Cuno soj ca'mij, tinuj. Aj ne'en soj se vaa asij naá ndo'o guun rá Diose cuno nij sí yanj se nana Diose nana sa', ne cuchumán rá nij sí yanj ni'yaj nij so' man nana sa' yo' a. Gaa ne narii Diose man yo'ó tuvi' ní, ne 'unj me sí narii Diose nata' se nana Diose rihaan nij yuvij yanj yo' chuguanj. ⁸ Ne Diose ro', me sí ne'en daj vaa nimán yuvij, ne Diose me sí rqué Nimán Diose man nij sí yanj yo' ndaa vaa qui'yaj so' che'é ma'an ní, che'é rej ca'vee guun ya rá ní se vaa ya tinúu ní' me nij sí yanj nanj adonj. ⁹ Dan me se cunu sa' nimán nij sí yanj rihaan Diose che'é se cuchumán rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, ne cuano nihánj me se 'o cuyan vaa nij so' ga ní' rihaan Diose nanj adonj.

10 "Ñe tadó soj sese guun rá soj quene'en soj sese ca'vee ca'maän rá Diose qui'yaj soj ñe qui'yaj Diose sayuun man soj á. 'O se xa' se tucuajñ Moisés, tzaj ñe ase vaa icón 'eë taj raá yuntá scúj ro', ñanj vaa se tucuajñ Moisés rihaan xii ní' dɔ', rihaan ma'an ní' dɔ', ñe ne ca'vee qui'yaj ní' nu' tucuáán yo' ma'. Ñe nihánj me se me rá soj cuchruj soj tucuáán yo' rihaan yo'ó nij tinúú ní' sítu' tucu'yón se ñana Jesucristó, 11 tzaj ñe amán rá ní' se vaa che'é inanj se luj qui'yaj Jesucristó sijn 'nij ra'a man ní' ro', che'é dan nanii ní' rihaan sayuun ei. Nuveé se tucuajñ Moisés me se vaa qui'yaj nanii ní' rihaan sayuun ma'. Ñe ase vaa ní' ro', ñanj vaa nij tinúú ní' sítu' yaníj uún adonj —taj Pedro rihaan cunudanj nij so' a.

12 Dan me se ca'ne' rá nij so', ñe a doj ne ca'mii nij so' a ma'. Maän se sa' uxrá nanó xrej nij so' gaa cataj xna'anj Bernabé ga Pabló che'é nij suun sa' nocoo guun nucaj roj so' qui'yaj roj so' sca'núj nij sítu' yaníj qui'yaj Diose a. 13 Dan me se gaa quisíj ca'mii roj so', gaa ñe ca'mii sítu' cu'ñaj Santiagó, cataj so':

—Cunɔ nij soj ca'mij, tinuj. 14 Nihánj me se cataj xna'anj tinú' Simón rihaan ní' se vaa asino yaän narii Diose man ta'aj nij yuviñ yaníj guun nij so' 'o se chuman' Diose a. 15 Ñe 'o cuyaän vaa se ñanañ nij sítu' nata' se ñanañ Diose gaa naá ga se ñanañ tinú' Simón nihánj a. Dan me se vaa ñanañ rihaan danj Diose taj: 16 "Asa' quisíj, gaa ñe canicaj 'unj, ñe naqui'yaj sa' 'unj rej ñe sítu' cu'ñaj David a. Dan me se canee nu' ve' ñe so', ñe quiri' ndo'o ve', tzaj ñe nacune' caya uún 'unj man nu' ve' yo', gaa ñe cunu sa' cunudanj yo' a. 17 Ñanj qui'yaj che'é rej ca'vee nanɔ' yo'ó nij yuviñ yaníj mán 'unj sijn 'nij ra'a man nij so' a. Ñanj qui'yaj cunudanj nij yuviñ yaníj noco' manj, taj 'unj sijn 'nij ra'a man soj, 18 ñe asij naá cataj 'unj se vaa qui'yaj danj adonj", taj se ñanañ Diose ñanañ cacrón sítu' nata' se ñanañ Diose gaa naá rihaan yanj a.

19 "Che'é dan 'unj me sítu' guun rá se vaa se qui'yaj ní' sayuun man nij sítu' yaníj canicaj nimán canoco' man Diose ma'. Se cataj ní' se vaa canoco' nij so' nu' se tucuajñ Moisés ma'. 20 Maän se qui'yaj ní' yanj ca'nej ní' rihaan nij so', ñe cataj xna'anj ní' rihaan nij so' se vaa se guun chañ nij so' rasuun rque yuviñ rihaan ya'anj cacóy yuviñ ma'. Ñe snó'o dɔ', chana dɔ', se cotoj nij so' ga yo'ó yuviñ sese ne nicáñ nij so' me yo' ma'. Ñe se cháñ nij so' ñe xcuu tuguájñ gaán chihá ma'. Ñe se cháñ nij so' ton ma'. 21 'O se ñe daj a güii cuetan' naránj rá ní' me se man ndo'o tuvi' ní' sijn israelitá naya se ñanañ Moisés, ñe a'mii natájñ nii che'é se tucuajñ so' rá ve' tucu'yón ní' tucuáán yo' daj a chuman' a. Ñe ñanj 'yaj inanj ní' sijn israelitá asij naá ndo'o a —taj sítu' cu'ñaj Santiagó rihaan yo'ó nij so' a.

Nanañ nihánj taj xna'anj che'é yanj cartá qui'yaj nij sítu' man Jerusalén ca'neé nij so' rihaan nij yuviñ yaníj cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

22 Gaa ñe guun rá nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se ñanañ so' dɔ', yo'ó nij sítu' uun chij dɔ', cunudanj nij yuviñ cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Jerusalén dɔ', nariiñ nij so' doj tuvi' ma'anñ nij so' ca'anjñ nij so' ndaa chuman' Antioquía ga roj sítu' cu'ñaj Pabló dɔ', Bernabé dɔ' a. Gaa ñe nariiñ nij so' man sítu' cu'ñaj Judas Barsabás dɔ', man sítu' cu'ñaj Silas dɔ', se vaa ca'anjñ roj so' a. 'O se sítu' sa' me roj so', ráñ nij tinúú roj so' a. 23 Gaa ñe qui'yaj cunudanjñ nij so' yanj cartá ca'anjñ ñicajñ nij sítu' ca'anjñ chuman' Antioquía, ñe nihánj me se vaa taj yanj cartá yo' a: "Nihánj me yanj cartá 'yajñ nuñ sijn apóstol cune' Jesucristó man nata' se ñanañ so' dɔ', sijn uun chij rihaanñ nij sítu' amán rá ni'yajñ

man Jesucristó do' a. Tinúú soj me núj, ne ca'nej núj yanj nihánj rihaan nij soj sij yanj amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Antioquía do', estadó Siria do', estadó Cilicia do' a. ²⁴ Dan me se ca'na' nana rihaan núj se vaa doj tuvi' núj me sí ca'mii nana qui'yaj sayuun rihaan soj, ne quiri' rá soj, qui'yaj nij sí ca'mii nana yo' rihaan nij soj a. Tzaj ne nuveé núj ca'née man nij so' ma'. ²⁵ Tzaj ne che'é se qui'yaj nij so' danj ro', che'é dan cuyaan guun rá núj narij núj doj tinúú núj cuchí' rihaan soj ga roj tinúú ní' sí 'ee ndo'o rá núj sí cu'naj Bernabé ga Pabló adonj. ²⁶ Ne xa' roj so', tzaj ne sij ca'née nimán cunuú rihaan Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' me roj so', ne ndaa ne chu'vi' roj so' cavi' roj so' ma'. ²⁷ Dan me se ca'née núj man sí cu'naj Judas do', man sí cu'naj Silas do', se vaa ca'anj roj so' ga sí cu'naj Bernabé ga Pabló, ne ma'an roj so' nata' rihaan soj ndaa vaa taj nana no rihaan yanj nihánj ei.

²⁸ Dan me se ne guun rá Nimán Diose do', ma'an núj do', cuchruj ndo'o núj tucuaán canoco' soj ma'. Tzaj ne vaa che'é cunoj soj ca'anj gurej nana nihánj, rá núj nanj adonj. ²⁹ Dan me se se guun cha soj rasuun rque yuvij rihaan ya'anj cacój yuvij ma'. Se guun cha soj ton ma'. Se guun cha soj nee xcuu tuguáj nii gaán chihá ma'. Ne snó'o do', chana do', se cotoj soj ga yo'ó yuvij sese ne nicá soj me yo' ma'. Ne sese qui'yaj soj nu' ndaa vaa taj nana nihánj, ne ve'é 'yaj soj, rá núj nanj adonj. Ne me rá núj se vaa ve'é cayáan soj adonj", taj yanj cartá qui'yaj nij sí man chuman' Jerusalén yo' a.

³⁰ Dan me se ca'née nij so' man ca'anj nij sí ca'anj chuman' Antioquía, gaa ne gaa cuchí' nij so', ne canacúun nij so' cunuú chre' cunudanj nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó, gaa ne caxrij nij so' yanj cartá yo' ston nij sí yanj chuman' Antioquía a. ³¹ Gaa ne nayaan nij sí man Antioquía yanj cartá, gaa ne guun niha' uxrá rá nij so' che'é nana sa' cataj xna'anj nij sí man Jerusalén rihaan nij so' a. ³² Ne sí cu'naj Judas do', sí cu'naj Silas do', sí nata' se nana Diose me roj so', ne a'mii a'mii roj so' nago' roj so' chrej man nij sí man Antioquía yo', ne nari' nucuaq nimán nij so', qui'yaj roj so' a. ³³ Dan me se quisj caran' roj so' chuman' Antioquía, gaa ne ve'é cataj nij tinuj nij sí man Antioquía rihaan roj so' se vaa díng gaa nimán roj so' ca'anj roj so' a. Gaa ne dan me se quinan' roj so' rihaan nij sí ca'née man roj so' ca'na' roj so' a. ³⁴ Tzaj ne guun rá sí cu'naj Silas quinaj so' chuman' Antioquía a. ³⁵ Ne guun raan sí cu'naj Pabló do', sí cu'naj Bernabé do', chuman' Antioquía, ne tucu'yón roj so' se nana Diose sij 'nij ra'a man ní' nana sa' rihaan yuvij a. Ne que'ee ndo'o yo'ó nij yuvij nata' nana sa' yo' ga roj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj uún Pabló tucu'yón so' se nana Diose rihaan yuvij, ne ca'anj Bernabé yo'ó rej yanj a

³⁶ Dan me se cachén doj güii, gaa ne cataj Pabló rihaan Bernabé a:

—Çanicaj ní' ca'anj uún ní' cunudanj nij chuman' yanj nij tinúú ní' nij sí nata' ní' se nana Diose nana sa' rihaan, gaa ne quene'en ní' daj vaa mán nij so' ei —taj Pabló rihaan Bernabé a.

³⁷ Tzaj ne Bernabé ro', guun rá so' se vaa ca'anj uún sí cu'naj Juan Marcos ga roj so' a. ³⁸ Tzaj ne ne ca'vej rá Pabló ca'anj uún Juan Marcos ga roj so', che'é se gaa rque me se tanáj Juan Marcos man roj so' estadó Panfilia, ne ne ca'anj so' qui'yaj suun nij so' che'é Diose ma'. ³⁹ Che'é dan guun vij nana ca'mii roj so' che'é Juan Marcos, ne che'é dan ca'anj yanj roj so', ne Bernabé ro', nicaj sí cu'naj Marcos, ne cavij roj so' rihoo cheé rihaan na, ne ca'anj roj so' estadó Chipre a. ⁴⁰ Ne Pabló ro', narij so' man sí cu'naj Silas se vaa ca'anj

so' ga Pabló a. Ne cachín ni'yaj nij tinúú roj so' nij sí man chuman' Antioquia rihaan Diose se vaa qui'yaj Diose se luj ne raçuíj so' man roj so' chrej ca'anj roj so', ne dan me se ca'anj roj so' a. ⁴¹ Gaa ne cachén roj so' nu' estadó Siria do', nu' estadó Cilicia do', ne nari' nucuaaj nimán nij x'ne' nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó man cunudanj nij chuman' naj roj estadó yo', qui'yaj roj so' a.

16

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachée sí cu'naj Timoteo ga sí cu'naj Pabló ga Silas a

¹ Dan me se cuchi' sí cu'naj Pabló ga Silas chuman' Derbe do', chuman' Lистра do' a. Ne chuman' Lистра ro', yáan 'o sí tucu'yón se nana Jesucristó, ne Timoteo cu'naj so' a. Ne nii Timoteo me chana israelitá cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó, ne rej Timoteo me sí yaníj a'mii xna'ánj griego a. ² Ne sí sa' me Timoteo, taj nij tinúú so' sí ne chuman' Lистра do', chuman' Iconio do' a. ³ Dan me se guun rá Pabló se vaa ca'anj Timoteo ga so' a. Ne cuta' Pabló ta'nga' man so', che'é se ne'en cunudanj nij sí israelitá yanj rej yo' se vaa sij yaníj me rej so' ne che'é dan nuvi' ta'nga' cata' man so' ma'. ⁴ Dan me se gaa cachén nij so' nu' nij chuman', ne cataj xna'anj nij so' rihaan nij yuvií cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó se vaa cunó nij yuvií se nana nij apóstol cune' Jesucristó man do', yo'ó nij sí uun chij yanj chuman' Jerusalén do', nana naqui'yaj cuu nij so' che'é nij sí yaníj a. ⁵ Ne xa' nij x'ne' nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó, tzej ne doj a canoco' nij so' se tucuanj Jesucristó, ne doj a cunuu rií nij x'ne' daj a güii a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa naqui'yaa 'o sí ne estadó Macedonia rihaan Pabló, qui'yaj Diose a

⁶ Dan me se caráan Nimán Diose chrej rihaan nij so' nata' nij so' se nana Diose estadó cu'naj Asia, ne che'é dan cachén nij so' rej cu'naj Frigia do', rej cu'naj Galacia do' a. ⁷ Gaa ne vaj nij so' chrej ndaa rej cu'naj Misia, gaa ne guun rá nij so' ca'anj nij so' estadó cu'naj Bitinia a. Tzej ne ne ca'vee qui'yaj nij so' danj, qui'yaj Nimán Diose ma'. ⁸ Che'é dan cachén nij so' rej cu'naj Misia, ne nanij nij so' ndaa chuman' Troas a. ⁹ Ne dan me se rej nij naqui'yaa 'o rasuun rihaan Pabló, qui'yaj Diose a. Ne dan me se nicun' 'o sí ne estadó Macedonia ni'yaj Pabló, ne canacúun snó'o yo' man Pabló, cataj so':

—Ca'na' so' ndaa estadó Macedonia nihánj, ne raçuíj so' man núj a —taj so' rquej so' man Pabló a.

¹⁰ Gaa ne nu' nanó rá ca'anj ran' núj daj gaa qui'yaj núj ne ca'vee ca'anj núj ndaa estadó Macedonia a. 'O se cachríj rá ya núj se vaa Diose me sí ca'ne' suun rihaan núj nata' núj se nana Diose nana sa' rihaan nij sí ne estadó Macedonia yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é chana cu'naj Lidia chana cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

¹¹ Dan me se chuman' Troas ro', cavii núj rihoo chée rihaan na, ne 'o chrej ca'anj núj cuchi' núj ndaa rej cu'naj Samotracia a. Ne yo'ó güii ca'anj núj rque rihoo ndaa chuman' cu'naj Neápolis a. ¹² Gaa ne cavii núj chuman' yo', ca'anj núj chuman' cu'naj Filipos a. Ne chuman' Filipos ro', me chuman' nocoo naj estadó Macedonia, ne chuman' cuchruj nij sí cavii Romá me yo' a. Dan me se guun raan núj doj güii chuman' Filipos yo', ¹³ ne güii naránj rá nij yuvií

israelitá curihanj núj ta'yaa xij rej atúj yuvij chuman' yo', ne ca'anj núj tu'va 'o chráa a. 'O se guun rá núj se vaa rej yo' me rej cunuu chre' nij yuvij israelitá cachinj ni'yaj nij so' rihaan Diose a. Dan me se cayáan núj rihaan yo'óo, ne ca'mii núj ga nij chana cunuu chre' rej yo', ¹⁴ ne yáan 'o chana cu'naj Lidia, ne no' ro', me chana ránj natu'vej yatzij mantá tintá sa' inanj, ne chana cavii chuman' Tiatira me no', ne chana yanij aráj guee rihaan Diose me no' a. Dan me se cuno no' se nana Pabló, ne racuj ndo'o Diose sij 'nij ra'a man ní' man no' se vaa ca'vee cuchumán rá no' se nana Pabló yo' a. ¹⁵ Gaa ne cata' ne nij tucua no' a. Gaa ne canacúun no' man núj, cataj no':

—Sese 'unj me chana amán ya rá ni'yaj man Diose sij 'nij ra'a man ní', rá nij soj, ne caran' soj ve' tucuaq doj güii á —taj chana cu'naj Lidia rihaan núj a. Ne rquee ndo'o no' man núj, ne caran' núj ve' tucua no' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa catúj roj sí cu'naj Pabló ga Silas taga' che'é se quirii roj so' nana chree nimán 'o chana yaan rii suerté, tzaj ne racuj Diose man roj so' a

¹⁶ Dan me se yo'ó güii ca'anj uún núj rej cachinj ni'yaj núj rihaan Diose, ne nari' tuvi' 'o chana yaan ga núj, ne nuu 'o nana chree nimán no', ne qui'yaj canaán ndo'o nij sí uun chij rihaan no' sa'anj, qui'yaj no' gaa quirii no' suerté che'é yuvij a. ¹⁷ Dan me se canoco' ndo'o no' man núj ga Pabló, ne caguáj no', cataj no':

—Nij sí nihánj ro', me sí nuu rihaan Diose sí nicun' xta', ne nata' nij so' rihaan soj me tucuaán canoco' soj ne ca'vee nani' soj rihaan sayuun ei —taj no', ni'yaj no' man núj a.

¹⁸ Dan me se guun que'ee güii qui'yaj no' danj, gaa ne guun rmii Pabló, qui'yaj no', ne che'é dan canicaj so' ca'mii so' rihaan nana chree nuu nimán no', cataj so':

—Nihánj me se che'é suun nucuaj rquee Jesucristó manj a'né' 'unj suun rihaan so' se vaa curihanj so' nimán chana nihánj á —taj Pabló rihaan nana chree yo' a.

Gaa ne nu' curihanj nana chree nimán no' a.

¹⁹ Dan me se nij sí uun chij rihaan chana yaan yo' me se xcaj nij so' cuentá se vaa che'é se curihanj nana chree nimán chana yo' ro', che'é dan se ca'vee qui'yaj canaán nij so' doj sa'anj qui'yaj chana yaan yo', rá nij so' a. Che'é dan quita'aa nij so' man Pabló ga Silas, ne nucuaj rij nii man roj so' ca'anj nij so' yu'vee ndaa rihaan nij sí nicaj suun uun chij rihaan chuman' yo' a. ²⁰ Gaa ne ca'anj nicaj nij so' man roj sí cu'naj Pabló ga Silas rihaan roj cuese uun chij rihaan chuman' yo', gaa ne cataj nij so' a:

—Roj sí nihánj me se nanej yuvij israelitá me roj so', ne uun rmii rá nu' nij sí man chiháan ní' 'yaj roj so' nanej á. ²¹ 'O se nata' roj so' tucuaán naca rihaan núj, ne nuveé tucuañj no' xcúun ní' njcaj ní' me tucuaán yo' che'é se sí noco' gobiernó ne Romá me ní' á —taj nij so' rihaan roj cuese uun chij rihaan chuman' yo' a.

²² Gaa ne 'o cunihaan guun rá nij yuvij man chuman' yo', ne caxrj yuvaa ndo'o nij so' man Pabló ga Silas a. Gaa ne nucuaj cuxuun roj cuese sagan' Pabló ga Silas ndaa se quitzin' yatzéj, ne ca'ne' roj cuese suun rihaan nij tanuu se vaa go' ndo'o nij tanuu rutzij xráa roj so' a. ²³ Ne gaa quisij cayuun roj so', ne taguéj nij tanuu man roj so' rá taga', ne ca'ne' roj cuese yo' suun rihaan sí tumé taga' se vaa cutumé uxrá so' man roj so' a. ²⁴ Dan me se gaa

cuno sí tumé taga' nana yo', ne canu' so' man roj so' rá 'o ve' rej rque taga' yo', ne caxríj so' tacóo roj so' rque yu'uj taj rque caj a.

²⁵ Dan me se rej ni' yan' achíin ni'yaj ndo'o roj sí cu'naj Pabló ga Silas ne achráa roj so' chra' rihaan Diose, ne uno nij sí man taga' se vaa 'yaj roj so', ²⁶ ne dan me se cachén ndo'o yuún, ne ndaa nasqui' ndo'o tacóo ve' taga' yo', ne x'núj nu' nij ta'yaa taj rihaan taga' yo', ne nache nu' aga' ne' nuu chihá ra'a cunudanj nij sí 'nij taga' yo' a. ²⁷ Ne nanuú rá sí tumé taga', ne quene'en so' se vaa táa ya'núj uun nij ta'yaa, gaa ne guun rá so' se vaa aj cunánj nij sí man taga', ne che'é dan quirri so' taneé so' neé espadá, ne daj doj se ticaví' so' man ma'an so' a. ²⁸ Tzaj ne nucuaj ndo'o caguáj sí cu'naj Pabló rihaan so', cataj Pabló:

—Se guun qui'yaj chi'ii so' man ma'an so' ma'. 'O se man chre' cunudanj núj nihánj nanj ei —taj Pabló, caguáj so' a.

²⁹ Gaa ne canacúin sí tumé taga' se vaa ca'ná' nicaj nii ya'an chuguun rihaan so', ne yoo ndo'o catúj so' rá taga', ne ri'ij ndo'o man so' che'é se chu'vi' so', ne cayáan ruj so' ndaa canó tu'va so' rihaan yo'óo rihaan roj sí cu'naj Pabló ga Silas a. ³⁰ Dan me se ca'anj nicaj so' man roj so' xe', ne xná'anj so' man roj so', cataj so':

—Daj qui'yáj, gaa ne ca'vee nani' 'unj rihaan sayuun quirán' 'unj nihánj ga —taj so', xná'anj so' man roj so' a.

³¹ Gaa ne cataj roj so':

—Cuchuman rá so' ni'yaj so' man Jesucristó sij 'nij ra'a man ní', gaa ne nani' so' rihaan sayuun nihánj do', rihaan chrej chi'ii uun chij nimán so' do' a. Ne danj inanj qui'yaj nij tuví' soj, gaa ne cavii sa' cunudanj soj rihaan Diose á —taj roj so' rihaan sí tumé taga' yo' a.

³² Gaa ne nata' roj so' se nana Diose sij 'nij ra'a man ní' rihaan nu' nij tucua so' a. ³³ Dan me se rej nij me yo', ne maan orá dan nicaj sí tumé taga' yo' man roj so', ne na'nu' so' xráa roj so' rej canó rutzii, ne nu' qui'yaj so' danj, ne nu' cata' ne nu' nij tucua so' a. ³⁴ Gaa ne ca'anj nicaj so' man roj so' rej xraj rej ne ma'an so', ne go' so' se chá chá roj so' a. Gaa ne dan me se guun niha' uxrá rá nij tucua so', che'é se cuchumán rá nij so' ni'yaj nij so' man Diose a.

³⁵ Gaa ne rej ranga' me se ca'neé roj cuese man misión taga', ne cataj nij misión rihaan sí tumé taga' a:

—Na'nej so' man roj snó'o yo' á —taj nij so' a.

³⁶ Gaa ne cuchi' sí tumé taga' yo' rihaan Pabló, ne nata' so' se nana nij misión rihaan Pabló, cataj so':

—Ca'neé roj cuese nana se vaa na'nej 'unj man roj soj nanj á. Che'é dan cuano nihánj me se ca'vee ca'anj roj soj, ne gaa xej nimán roj soj á —taj so' rihaan Pabló a.

³⁷ Gaa ne cataj Pabló rihaan nij misión a:

—Dan me se roj cuese yo' ro', nda' se sij romanó me rój, tzaj ne ne naqui'yaj cuu roj so' che'é rój, ne maan se go' rma'an nii rutzii xráa rój, qui'yaj roj so', ne quene'en cunudanj nij yuvi' man rój se vaa cayuun rój, gaa ne caxri' roj so' taga' man rój a. Ne nihánj me se uun rá roj so' quirri yuve roj so' man rój xe', tzaj ne se guun danj ma'. Tananj ca'na' ma'an roj so' nihánj, gaa ne ve'é quitaj yaan roj so' rihaan rój curi'hanj rój taga' nihánj á —taj Pabló rihaan nij misión ca'na' taga' a.

³⁸ Dan me se nata' nij misión se nana Pabló rihaan roj cuese yo', gaa ne cuchu'vi' ndo'o roj so' gaa cuno roj so' nana se vaa sij romanó me Pabló ga

Silas a. ³⁹ Gaa ne cuchi' roj cuese taga', gaa ne ca'mii sa' roj so' ga roj sí cu'naj Pabló ga Silas a. Gaa ne quitáa yaan roj cuese rihaan roj so' curihanj roj so' taga', ne ve'é cachín ni'yaj roj cuese rihaan Pabló ga Silas se vaa qui'yaj roj so' se ndo'o, curihanj roj so' chuman' yo' a. ⁴⁰ Dan me se gaa quisíj curihanj roj so' taga', gaa ne ca'anj roj so' tucua chana cu'naj Lidia a. Gaa ne gaa quene'en roj so' man nij tinúú nij so' sí noco' man Jesucristó, ne ca'mii roj so' ga nij so', ne cunuu xej nimán nij so' qui'yaj se nana roj so', gaa ne curihanj roj so' chuman' yo', ne ca'anj roj so' a.

17

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'maan rá nij sí man chuman' Tesalónica ni'yaj nij so' man Pabló ga Silas a

¹ Dan me se cachén roj so' chuman' Anfípolis do', chuman' Apolonia do', gaa ne catúj roj so' chuman' Tesalónica a. Ne chuman' Tesalónica ro', ne 'o ve' tucuyón nij yuvií israelitá se tucuanj Moisés a. ² Dan me se catúj Pabló rá ve' yo' rej nuu chre' nij yuvií israelitá yo', ndaa vaa u'yón inañj so' qui'yaj so' a. Ne va'núj ya güii cuetan' naránj rá nij so' nanó Pabló cuentó ga nij so' che'é nana no rihaan danj Diose a. ³ Dan me se cataj xna'anj Pabló rihaan nij so' se vaa sí ca'née Diose tinanii man yuvií rihaan sayuun me se no xcúún so' quirán' so' sayuun ne cavi' so' ne cunuu i'na' uún so', ne cataj Pabló se vaa ma'an Jesucristó sí nata' Pabló che'e rihaan nij so' ro', ma'an ya so' me sí ca'née Diose tinanii man yuvií rihaan sayuun a. ⁴ Gaa ne ta'aj nij sí israelitá cuno se nana Pabló ro', cuchumán rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, ne guun tuvi' nij so' ga Pabló ne ga Silas a. Ne cuchumán rá que'ee ndo'o nij sí yaníj a'mii xna'ánj griego aráj guee inañj rihaan Diose do', que'ee nij chana raá doj ne chuman' yo' do', cuchumán rá a.

⁵ Tzaj ne guun xcoj ruvaa rá yo'ó nij yuvií israelitá ni'yaj nij so' man roj sí cu'naj Pabló ga Silas, ne che'é dan nano' nij so' doj sí chi'ii man yu'vee, ne cunuu chre' ndo'o yuvií, qui'yaj nij sí chi'ii yo', gaa ne naxumaan ndo'o sayuun chuman' yo', qui'yaj nij so' a. Gaa ne cuchi' nij yuvií yo' rihaan ve' tucua sí cu'naj Jasón ve' caran' sí cu'naj Pabló ga Silas, ne guun rá nij yuvií quirii nij so' man roj so' ndaa rihaan yuvií cunuu chre' a. ⁶ Dan me se nuvi' roj so' ne rá ve' yo' gaa cuchi' nij yuvií nano' man roj so' ma'. Che'é dan quirii nij yuvií man ma'an sí cu'naj Jasón do', man yo'ó nij tinúú ní' sí noco' man Jesucristó do', ne nucuaaj rií nij yuvií man nij so' ndaa rihaan nij sí uun chij rihaan chuman' yo' a. Gaa ne caguáj nij yuvií, cataj nij yuvií:

—Nij sí nihánj 'yaj natuná tucuaán naj rihaan yuvií man nu' caxra' rihaan chumií, tzaj ne nihánj me se ndaa chiháán ní' 'na' nij so' tirí' nij so' yaj nanj chuguanj. ⁷ Ne sí cu'naj Jasón nihánj me se taj ya'anj so' man roj so' adonj. Ne cunudanj nij so' ro', inañj se vaa na'vej rá sí cu'naj César qui'yaj yuvií 'yaj nij so' nanj á. 'Q se tucuyón nij so' rihaan yuvií se vaa Jesucristó me yo'ó sí nicaj suun rey uun chij rihaan ní' nanj ei —taj nij yuvií israelitá, caguáj nij so', cuno nij sí uun chij rihaan chuman' Tesalónica yo' a.

⁸ Dan me se cuyanj ndo'o rá nij sí uun chij do', yo'ó nij yuvií ne chuman' yo' do', gaa cuno nij so' nana yo', ⁹ gaa ne cata' tu'va nij tuvi' sí cu'naj Jasón se vaa se guun qui'yaj nij so' doj sayuun, ne ndaa cuchruj nij so' sa'anj, ne na'née nij sí uun chij yo' chrej man nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'mii natáj síí cu'naj Pabló ga Silas se nana Diose rihaan nij síí man chuman' Berea a

¹⁰ Dan me se maan orá rej nij güii yo' ca'née nij tinúú ní' síí man chuman' Tesalónica man síí cu'naj Pabló ga Silas ca'anj roj so' ndaa chuman' Berea a. Gaa ne cuchi' roj so', ne catúj roj so' rá ve' tucu'yón nij yuvií israelitá se tucuanj Moisés a. ¹¹ Ne nij síí israelitá yanj chuman' Berea me se sa' doj vaa nimán nij so' rihaan nij síí israelitá yanj chuman' Tesalónica yo' a. 'O se aran' rá nij so' cunó nij so' se nana Diose, ne daj a nij güii yanj ndo'o nayaa nij so' danj Diose, che'é se guun rá nij so' xcáj nij so' cuentá sese ya ya cuyaan vaa se nana Pabló ga nana no rihaan danj Diose a. ¹² Che'é dan que'ee ndo'o nij so' cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a. Ne nij síí yanj a'mii xna'anj griego me se que'ee tuvi' nij so' chana ni'yanj nimán do', snó'o do', cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a.

¹³ Dan me se xcáj nij síí israelitá yanj chuman' Tesalónica cuentá se vaa ndaa chuman' Berea nata' uún síí cu'naj Pabló se nana Diose rihaan nij yuvií a. Che'é dan ca'anj nij so' chuman' Berea yo', ne ca'mii ne nij so' che'é Pabló, ne cuyanj rá nij síí man Berea ni'yaj nij so' man síí cu'naj Pabló ga Silas, qui'yaj nij síí man Tesalónica yo' a. ¹⁴ Gaa ne nu' ca'née nij tinúú ní' man Pabló ca'anj so' ndaa tu'va na ya'anj, tzaj ne quináj síí cu'naj Silas do', síí cu'naj Timoteo do', chuman' Berea yo' a. ¹⁵ Ne ta'aj nij síí man Berea yo' me se ca'anj tacuaché man Pabló, ne ca'anj nicaj nij so' man so' ndaa chuman' Atenas a. Gaa ne rque Pabló nana rihaan nij síí man Berea nata' nij so' rihaan síí cu'naj Silas ga Timoteo se vaa cuaj ca'na' roj so' rihaan Pabló a. Gaa ne canicaj nij síí man Berea yo' quinan' nij so' chiháan nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij nana ca'mii natáj Pabló rihaan nij síí man chuman' Atenas a

¹⁶ Dan me se gaa na'vij Pabló ca'na' roj síí cu'naj Silas ga Timoteo chuman' Atenas, ne ve'ee ndo'o nimán Pabló gaa quene'en so' se vaa man ndo'o ya'anj qui'yaj ra'a nij síí man Atenas yo' rque chuman' yo', ¹⁷ ne che'é dan nanó ndo'o so' cuentó ga nij yuvií israelitá do', ga nij síí yanj aráj guee rihaan Diose do', rá ve' tucu'yón nij so' se tucuanj Moisés a. Ne daj a güii ca'anj so' yu'vee, ne nanó so' cuentó ga me ma'an síí chée yu'vee yo' a. ¹⁸ Dan me se man ndo'o síí chruun yanj ne chuman' Atenas yo', ne ta'aj nij so' me síí tucu'yón se nana síí cu'naj Epicuro, ne yo'ó ta'aj nij so' cu'naj estoico a. Ne doj tuvi' nij so' nanó cuentó ga Pabló a. Dan me se ta'aj nij so' cataj:

—Me taj síí nihánj tu'va rma'an so' danj, rá soj ga —taj nij so', xná'anj nij so' man tuvi' nij so', ni'yaj nij so' man Pabló a.

Ne yo'ó ta'aj nij so' cataj:

—Síí nata' se nana ya'anj curuvi' naca me so' nanj á —taj yo'ó ta'aj nij yuvií, ese nata' Pabló se nana Jesucristó nana sa' rihaan nij so', ne nata' Pabló se vaa ca'vee cunuu i'na' uún nij síí cavi' a.

¹⁹ Dan me se ca'anj nicaj nij so' man Pabló raa 'o quij le'ej cu'naj Areópago, ne cataj nij so' rihaan Pabló:

—Qui'yáa so' se ndo'o cataj xna'anj so' rihaan núj daj vaa nij nana naca nana tucu'yón so' rihaan yuvií á. ²⁰ 'O se caráya'anj ndo'o núj ta'aj nij nana ca'mii so' cuno núj, ne che'é dan me rá núj xcáj núj cuentá daj vaa tucuaán tucu'yón so' a —taj nij síí man Atenas rihaan síí cu'naj Pabló a.

21 'Q se nij síi man chuman' Atenas do', nij síi 'na' aran' chuman' Atenas do', inanj uun rá nij so' nata' nij so' nana naca do', nari' nij so' nana naca do', nanj adonj.

22 Dan me se canicun' Pabló tanu sca'núj nij so' raq quij cu'naj Areópago, gaa ne cataj so' rihaan nij so':

—Cunq soj sij man chuman' Atenas nihánj ca'mij á. Aj ne'enj se vaa sij aran' ndo'o rá na'v'ij rihaan nij ya'anj me nij soj adonj. 23 'Q se gaa cachenj chuman' man soj, ne quene'én 'unj nij rej na'v'ij soj rihaan nij ya'anj noco' soj, ne quene'én 'unj yo'o chraan altar, ne nana no rihaan chraan altar yo' cataj, “Rej na'v'ij ní' rihaan ya'anj ne ne'en ní' man a”, taj nana no rihaan chraan altar yo' a. Ne xa' 'unj, tzaj ne nihánj me se nata' 'unj rihaan nij soj che'é ma'an ya'anj yo' ya'anj na'v'ij soj rihaan, ya'anj ne ne'en soj man nanj adonj.

24 “Dan me se Diose ro', me ya'anj qui'yaj nu' chumij do', nu' rasuun man rihaan chumij do', ne se ca'vee guun tucua so' ve' une' yuvij cane so' che'é se so' me síi 'nij ra'a nu' rej xta' nu' yo'óo nu' a. 25 'Q se so' me síi 'yaj vaa i'na' ní', ne so' me síi 'yaj naránj ní' nana, ne dan me se rqué so' nu' rasuun achiin man ní' adonj. Ne che'é dan taj vaj rasuun achiin man so', ne se ca'vee racuíj yuvij man so' ma'. 26 Ne orún' snó'o qui'yaj so' asij rqué ro', veé ton dan qui'yaj so' man daj a x'ne' nij yuvij, che'é rej cayáán nij yuvij rihaan nu' cachra' chumij adonj. Ne aj ne'en Diose me daj yo' cayáán 'o 'o x'ne' nij yuvij rihaan chumij, ne aj ne'en Diose me rej guun ran' to'óo 'o 'o x'ne' nij yuvij ei. 27 'Q se guun rá Diose se vaa xcaj nij yuvij cuentá che'é Diose ne nari' nij yuvij man Diose chuguanj. 'Q se nuveé sij ne gan' ndo'o rihaan 'o 'o ní' me Diose ma'. 28 'Q se vaa i'na' ní', 'yaj so', ne chéé ní', 'yaj so', ne vaa ní' rihaan chumij nihánj, 'yaj so' adonj. 'Q se ta'aj tuvi' nij soj síi chruun yanj cachrón nana nihánj rihaan yanj se vaa: “'Q se ndaa ta'núi so' me ní' adonj”, taj ta'aj tuvi' ma'an soj nanj ei. 29 Ne che'é se ta'nij Diose me ní' ro', che'é dan ne nó xcúun ní' guun rá ní' se vaa ase vaa Diose ro', danj vaa nij aga' oró múi titaá ní' do', nij aga' platá catzjí titaá ní' do', nij yahij acój ní' do' ma'. 'Q se inanj rasuun avii raq ma'an ní' yuvij me nij rasuun vaa danj ei.

30 “Dan me se asij rqué me se ne qui'yaj Diose sayuun man nij síi na'v'ij rihaan aga' do', rihaan yahij do' ma'. 'Q se ne ca'vee xcaj nij yuvij cuentá ma'. Tzaj ne yaj me se cataj xna'anj Diose rihaan nij yuvij man cunudanj nij chuman' naj rihaan chumij se vaa canicaj nimán nij yuvij canoco' nij yuvij tucuaán sa' adonj. 31 Ne dan me se cachrón Diose 'o güii ca'ne' nicá so' cacun' che'é cunudanj nij yuvij man rihaan chumij a. Ne aj cune' so' man 'o snó'o guun síi ca'ne' cacun' che'é yuvij a. Ne che'é se cunuu i'na' uún snó'o yo', qui'yaj Diose, gaa cavi' so', ne che'é dan no xcúun cunudanj yuvij cuchuman rá nij yuvij se vaa veé ya snó'o yo' me so' adonj —taj Pabló rihaan nij síi man Atenas yo' a.

32 Dan me se gaa cuno nij síi man Atenas nana se vaa cunuu i'na' uún 'o síi cavi', ne ta'aj nij so' ca'nga' nacoo, ne yo'ó ta'aj nij so' cataj:

—Ndaa yo'ó güii uún me se ca'na' núj cunoo núj se nana so' nanj ei —taj yo'ó ta'aj nij síi man chuman' Atenas yo' a.

33 Veé dan, ne churhanj Pabló sca'núj nij so' a. 34 Tzaj ne doj nij yuvij guun tuvi' ga Pabló, ne cuchumán rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a. Ne yo'ó so' me 'o síi uun chij cu'naj Dionisio, ne yo'ó no' me chana cu'naj Dámaris, ne vaa doj yuvij ga nij so' uún a.

18

Nana nihánj taj xna'anj che'é suun qui'yaj suun Pabló chuman' Corinto a

¹ Cachén doj, gaa ne cavii Pabló chuman' Atenas, ca'anj so' ndaa chuman' Corinto a. ² Tihaj yuun nari' tuvi' so' ga 'o sí israelitá cu'naj Aquila, ne xa' so', tzaj ne sij cavii rej cu'naj Ponto me so', ne gaa cayáan so' chuman' Romá, ne ca'ne' sí nicaj suun emperador cu'naj Claudio suun se vaa cavii cunudanj nij yuvii israelitá chuman' Romá ca'anj yaníj nij so' a. Che'é dan cavii so' ga nica so' chana cu'naj Priscila yo'óo nocoo cu'naj Italia, ne che'é dan sij ca'na' naca chuman' Corinto me roj so' a. Dan me se cuchi' Pabló rihaan roj so', ³ ne che'é se cuyaan vaa suun 'yaj suun Pabló ga suun 'yaj suun roj so' ro', che'é dan caran' Pabló ga roj so', ne qui'yaj suun so' ga roj so' a. ⁴ Ne daj a nij güii cuetan' naránj rá nij yuvii israelitá me se ca'mii so' ga nij yuvii cunuu chre' rá ve' tucu'yón nij yuvii israelitá se tucuanj Moisés, ne cuchumán rá doj sí israelitá do', doj sí yaníj a'mii xna'ánj griego do', gaa cuno nij so' se nana so' a.

⁵ Dan me se gaa cavii sí cu'naj Silas ga Timoteo estadó Macedonia ca'na' roj so' chuman' Corinto, ne yo'q ca'née nimán Pabló nata' so' se nana Diose rihaan nij yuvii, ne inanj cataj xna'anj so' rihaan nij yuvii israelitá se vaa Jesucristó me sí ca'née Diose tinanii man yuvii rihaan sayuun a. ⁶ Tzaj ne ca'mii canó tuvi' nij yuvii israelitá ga Pabló, ne quij ca'mii nij so' che'é Pabló a. Che'é dan tucuayuu so' yo'óo tachruu no' rihaan sagan' so', gaa ne cataj so' rihaan nij yuvii a:

—Ma'an inanj soj me rá ca'anj rihaan ya'an nanj á. Ne tumé 'unj cacun' se vaa quiran' soj sayuun qui'yaj Diose ma'. Ne yaj me se rej rihaan nihánj me se ca'anj 'unj nata' 'unj se nana Diose rihaan nij sí yaníj nanj á —taj Pabló rihaan nij so' a.

⁷ Gaa ne cavii so' rej mán nij so', ne ca'anj so' ve' tucua 'o sí cu'naj Titó Justo, ne so' ro', me 'o sí yaníj ne 'o sí aráj guëë rihaan Diose me so', ne ve' tucua so' ro', ne rej x'nuj ve' tucu'yón nij yuvii israelitá se tucuanj Moisés a.

⁸ Dan me se 'o sí cu'naj Crispo sí 'nij ra'a ve' tucu'yón nij yuvii israelitá se tucuanj Moisés ro', me 'o so', ne cuchumán rá nu' nij tucua so' ni'yaj nij so' man Diose sij 'nij ra'a man ní' a. Gaa ne cuchi' nana rihaan nij sí man Corinto se vaa sí cu'naj Crispo me sí cuchumán rá ni'yaj man Diose sij 'nij ra'a man ní', ne che'é dan cuchumán rá uún que'ëë nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, ne cata' ne cunudanj nij so' a.

⁹ Ne rej nij me se naqui'yaa Diose sij 'nij ra'a man ní' rihaan Pabló, ne cataj so' a:

—Seuchu'vi' so' ma'. Yo'q ca'mii so' se nanaj, ne se gaa dínj tu'vá so' ma'. ¹⁰ 'Q se vaj 'unj ga so', ne taj vaj sí go' mán so' ne qui'yaj chi'ii mán so' ma'. 'Q se man uxrá yuvii man chuman' nihánj canoco' manj adonj —taj Diose sij 'nij ra'a man ní' rihaan Pabló a.

¹¹ Gaa ne dan me se quináj Pabló 'o yo' táa yanée, tucu'yón so' se nana Diose rihaan nij sí man chuman' Corinto yo' a.

¹² Dan me se yo' dan me se sí cu'naj Galión me sí nicaj suun gobernador uun chij rihaan chuman' Corinto yo' a. Ne naxumaan yuvii israelitá, ne yo'q me nimán nij so' ni'yaj nij so' man Pabló, ne ca'anj nicaj nij so' man Pabló rihaan sí nicaj suun cu'naj Galión yo', che'é rej naqui'yaj cuu so' che'é Pabló a. ¹³ Gaa ne cataj nij so':

—Síi nihánj ro', 'yaj tanáj xco yuviij se tucuñj núj che'é suun na'víj nij yuviij rihaan Diose, ne ino doj na'víj nij yuviij rihaan Diose, 'yaj síi nihánj ei —taj nij yuviij israelitá yo', ni'yaj nij so' man Pabló a.

¹⁴ Daj doj tzín' se cavii nana tu'va Pabló, tzaj ne ma'an síi cu'naj Galión me síi ca'mii rihaan nij yuviij israelitá yo', ne cataj so':

—Cuno soj sij israelitá ca'mij á. Sese vaa cacun' chi'ii qui'yaj síi nihánj, ne no xcúnj cunoj se vaa taj soj saj á. ¹⁵ Sese taj, gaa ne che'é inanj se nana soj do', che'é se tucuñj soj do', araa soj cacun' xráá so', gaa ne che'é dan ma'an soj no xcúún ca'ne' cacun' che'é so' nanj adonj. 'O se xa' 'unj nihánj, tzaj ne na'vej uxrá raj naqui'yaj cuú 'unj che'é rasuun vaa danj ma' —taj síi cu'naj Galión rihaan nij yuviij israelitá yo' a.

¹⁶ Gaa ne quirii so' man cunudanj nij so' tucua' suun a. ¹⁷ Gaa ne quita'aa cunudanj nij yuviij man síi cu'naj Sóstenes síi 'nij ra'a man ve' tucuyón nij so' se tucuñj Moisés, ne go' nij so' chruun xráá so' rihaan tucua' suun a. Tzaj ne ne rihuun rá síi cu'naj Galión yo' gaa qui'yaj nij so' danj a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nanicaj Pabló nan' so' chuman' Antioquia a

¹⁸ Dan me se guun que'eej doj güii guun raan Pabló ga nij tinúú ní' síi ne chuman' Corinto, gaa ne cataj so' se vaa ca'anj so', ne cavii so' rque rihoo chéé rihaan na, ne ca'anj so' ndaa estadó cu'naj Siria, ne ca'anj chana cu'naj Priscila do', síi cu'naj Aquila do', ga so' a. Tzaj ne asino yaan caca caan nii raá Pabló, qui'yaj Pabló, gaa vaj nij so' chuman' Cencrea, che'é se aj cata' tu'va so' 'o nana rihaan Diose a. ¹⁹ Dan me se cuchi' nij so' chuman' Efeso, ne tanáj Pabló man roj so' chuman' yo' a. Gaa ne catúj ma'an so' rá ve' tucuyón nij yuviij israelitá se tucuñj Moisés, ne ca'mii so' ga nij yuviij che'é se nana Diose a. ²⁰ Ne cachíin ni'yaj nij síi man chuman' Efeso se vaa guun raan so' doj chiháán nij so', tzaj ne ne ca'vej so' a. ²¹ Tzaj ne cataj so':

—Ca'anj 'unj nanj ei. Vaa che'é ndo'o canicún' 'unj 'o cha'anj canuú chuman' Jerusalén, tzaj ne sese Diose ca'vej, ne ndaa yuún xe ca'na' uún 'unj a —taj so', ne cavii so' rque rihoo chéé rihaan na, ne tanáj so' man chuman' Efeso yo' a.

²² Dan me se ca'anj so' ndaa chuman' Cesarea, ne cavii so' ca'anj ni'yaj so' man x'ne' nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Jerusalén a. Gaa ne nanij so' ndaa chuman' Antioquia a. ²³ Ne guun raan so' doj chuman' Antioquia, gaa ne ca'anj so' ndaa vaa naj 'o 'o chuman' naj estadó Galicia do', estadó Frigia do', ne nari' nucua'j rá cunudanj nij síi tucuyón se nana Jesucristó yanj nij chuman' yo', qui'yaj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é síi cu'naj Apolos a

²⁴ Dan me se vaa 'o síi israelitá cu'naj Apolos, ne sij cavii chuman' Alejandria me so', ne sij ve'é ndo'o a'mii me so', ne sa' uxrá nari' so' danj Diose a. Dan me se ca'anj so' ndaa chuman' Efeso a. ²⁵ Ne aj nari' so' se tucuñj Diose sij 'nij ra'a man ní', ne guun ndo'o rá nimán so', ne che'é dan nica' nata' so' ne tucuyón so' se nana Jesucristó rihaan nij yuviij a. Tzaj ne ataa xcaj so' cuentá se vaa no xcúún yuviij cata' ne yuviij che'é Jesucristó, ne inanj quene'en so' daj qui'yaj síi cu'naj Juan gaa cuta' ne Juan man yuviij a. ²⁶ Dan me se guun che'ej so' ve'é ca'mii nataj so' rá ve' tucuyón nij yuviij israelitá man chuman' Efeso se tucuñj Moisés a. Ne cuno chana cu'naj Priscila do', síi cu'naj Aquila do', gaa ne nica'j tuvi' roj so' ga so', ne nica' doj ne sa' doj tucuyón roj so' se tucuñj Diose man Apolos a.

²⁷ Dan me se guun rá síí cu'naj Apolos cachēn so' ndaa estadó Acaya, gaa ne doj a nari' nucaj so' qui'yaj nij tinúú ní' síí man chuman' Efeso, ne qui'yaj nij so' yanj cartá nayaá nij síí tucu'yón se nana Jesucristó man estadó Acaya, ne cataj nij so' se vaa ve'é nıcaj tuvi' nij síí man Acaya ga síí cu'naj Apolos yo' a. Gaa ne gaa cuchi' síí cu'naj Apolos ndaa estadó Acaya, ne racuıj ndo'o so' man nij tinúú ní' síí cuchuman rá ni'yaj man Jesucristó che'é se luj qui'yaj Dıose a. ²⁸ 'O se cunaj uxrá tihaan so' rihaan nij yuviıj israelıtá ne amán rá ni'yaj man Jesucristó se vaa taj danj Dıose se vaa Jesucristó me síí ca'née Dıose tınanii man yuviıj rihaan sayuun, ne ca'mii canó tuvi' so' ga nij so' rej man ndo'o nij yuviıj, ne qui'yaj canaán se nana síí cu'naj Apolos rihaan se nana nij síí israelıtá yo' a.

19

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'na' Nimán Dıose rihaan nij síí tucu'yón se nana Jesucristó yanj chuman' Efeso a

¹ Dan me se gaa cayáán síí cu'naj Apolos chuman' Corınto, ne cachén Pabló rej xraj doj cuchi' so' chuman' Efeso, ne nari' so' doj síí tucu'yón se nana Jesucristó a. ² Gaa ne xná'anj Pabló man nij so' a:

—Ne catúj Nimán Dıose nimán nij soj gaa cuchuman rá soj ni'yaj soj man Jesucristó na' —taj Pabló, xná'anj so' man nij so' a.

Gaa ne cataj nij so':

—Taj ma'. 'O se a ne cunó núj nana se vaa vaa 'o Nimán Dıose a ma' —taj nij so' rihaan Pabló a.

³ Gaa ne xná'anj Pabló man nij so' a:

—Ne me síí che'e cata' ne nij soj ga —taj so', xná'anj so' man nij so' a.

Gaa ne cataj nij so':

—'O se cata' ne núj ndaa vaa cataj xna'anj síí cu'naj Juan nanj á —taj nij so' rihaan Pabló a.

⁴ Gaa ne cataj Pabló rihaan nij so' a:

—Xa' Juan, tzaj ne cuta' ne so' man yuviıj che'é yan canıcaj nimán nij yuviıj canoco' nij yuviıj tucuáán sa' a. Ne cataj Juan rihaan nij yuviıj se vaa síí ca'na' rej xco Juan ro', me síí no xcuún nij yuviıj cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' man, ne síí ca'na' rej xco Juan ro', me Jesucristó a —taj Pabló rihaan nij síí ne chuman' Efeso a.

⁵ Dan me se gaa cuno nij so' nana vaa danj, gaa ne cata' ne nij so' che'é Jesucristó sıj 'nj ra'a man ní' a. ⁶ Gaa ne cuta' Pabló ra'a so' raá nij so', ne catúj Nimán Dıose nimán nij so', ne ca'mii nij so' xna'ánj naca, ne nata' nij so' nana rqué Dıose rihaan ma'an nij so' nata' nij so' a. ⁷ Ne cunudanj nij snó'o me se quisıj ya 'o chıvıj nij so' ta' asuun a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj Pabló ca'mii so' ga yuviıj man rá escuelá 'nj ra'a síí cu'naj Tiranno a

⁸ Gaa ne catúj Pabló rá ve' tucu'yón nij yuviıj israelıtá man chuman' Efeso se tucuanj Moısés, ne va'nıj yaviıj 'o rihaan inanj ca'mii so' ga nij so' che'é se me rá so' cuchuman rá nij so' nana che'é suun uun chıj Dıose nimán yuviıj do', rihaan chımıj nihánj vaa güıı do' a. ⁹ Tzaj ne nichraj ndo'o rá ta'aj nij so', ne ne ca'vej rá nij so' cuchuman rá nij so' nana sa' yo' ma'. Gaa ne quıj ca'mii nij so' che'é tucuáán noco' ní' cuno cunudanj nij yuviıj man rá ve' yo', gaa ne che'é dan tanáj Pabló man nij síí nichraj rá yo', ne ca'anj yanıj nij síí tucu'yón se nana Jesucristó rihaan nij so', qui'yaj Pabló, ne ca'anj so' ve' escuelá 'nj

ra'a 'o sís cu'naj Tiranno, ne daj a güii ca'mii so' ga yuvi rá ve' escuelá yo' a. ¹⁰ Ne quisj vj ya yo' qui'yaj so' danj, ne che'é dan cunudanj nij sís israelitá ga nij sís yanlj a'mii xna'ánj griego yanj estadó Asia xcaj cuentá che'é se nana Jesucristó sjj 'njj ra'a man ní' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quiran' nij ta'nú sís cu'naj Esceva sayuun, qui'yaj 'o nana chree a

¹¹ Dan me se guun nucuaj Pabló qui'yaj so' suun sa' nocco, qui'yaj Diosé, ¹² ne ndaa nicaj nii se vitó Pabló do', yatzj numii catuun Pabló do', ca'anj nii cuta' nii raá nij sís ran', ne nahuun sa' nij sís ran', ne curihanj nana chree nimán nij sís ran' yo', qui'yaj Diosé a. ¹³ Ne vaa doj sís israelitá cheé canó chuman', ne nij so' me sís uta' ra'a raá sís ran' ne urihanj nana chree nimán nij sís ran' yo', 'yaj nij so' a. Ne cata' tu'va nij so' se chuvj Jesucristó sjj 'njj ra'a man ní' se vaa guun rá nij so' racujj so' man nij so' qui'yaj nij so' ndaa vaa 'yaj Pabló a. Dan me se cataj nij so' rihaan nana chree a: "Nihánj me se a'né' 'unj suun rihaan nij soj nana chree se vaa curihanj soj nimán sís ran' nihánj che'é Jesucristó sís a'mii natá sís cu'naj Pabló che'é á", taj nij so' a. ¹⁴ Ne vaa chj taj ta'nú 'o sís israelitá cu'naj Esceva, ne xrej atá suun nocco doj me so', ne chj nij ta'nú so' ro', ca'mii danj rihaan 'o nana chree nuu nimán 'o so' a. ¹⁵ Gaa ne nana chree yo' ro', ca'mii rihaan nij so', ne cataj yo':

—Ne 'unj me se ne'enj man Jesucristó, ne ne'enj daj sjj me Pabló a. Tzaj ne soj me se ne ne'en uxrá 'unj man soj a ma' —taj nana chree yo' rihaan chj nij so' a.

¹⁶ Gaa ne sís nuu nana chree yo' nimán ro', güéj so', ne tuguáj tuvi' so' ga nij so', ne nucuaj so' doj rihaan nij so', ne qui'yaj canaán so' man cunu' chj nij so' a. Dan me se cunánj nij so', curihanj nij so' rá ve' yo', ne cánj uun vaa nij so', ne quiran' ndo'o nij so' sayuun, qui'yaj sís nuu nana chree nimán yo' a.

¹⁷ Gaa ne xcaj cunudanj nij yuvi israelitá ga nij yuvi yanlj a'mii xna'ánj griego yanj chuman' Efeso yo' cuentá se vaa quiran' chj nij so', ne che'é dan cucu'u'j ndo'o cunudanj nij so', ne cataj nij so' se vaa sa' uxrá vaa Jesucristó sjj 'njj ra'a man ní' a. ¹⁸ Ne que'eej nij sís cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó me se naxra' tu'va nij so', ne nata' ya nij so' che'é cacun' qui'yaj nij so' a. ¹⁹ Ne que'eej nij sís qui'yaj chree gaa rque doj ro', naqui'yaj chre' nij so' danj nij so' yanj libró nq nana chree, ne caxrj ya'an nij so' man nij yanj yo', ni'yaj cunudanj nij yuvi a. Gaa ne narij nij so' cuentá me daj sa'anj nó nij yanj yo', ne quisj vj chihaj chí' mjj sa'anj platá catzj nó nij yanj tucuaca a nij so' a. ²⁰ Veé dan me se cha'nuu uxrá se nana Jesucristó sjj 'njj ra'a man ní', ne narij nucuaj doj se nana so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'maan rá nij sís 'yaj ya'anj aga' yanj chuman' Efeso ni'yaj nij so' man Pabló a

²¹ Veé dan gaa ne ca'née nimán Pabló cachén so' estadó cu'naj Macedonia ga Acaya ne ca'anj so' ndaa chuman' Jerusalén, ne cataj so' se vaa asa' quisj ca'anj so' ndaa chuman' Jerusalén, ne nq xcúun so' ca'anj ni'yaj so' ndaa chuman' Romá, taj so' a. ²² Gaa ne ca'née so' vj tuvi' nij sís 'yaj suun ga so' catu roj so' rej Macedonia a. Dan me se sís cu'naj Timoteo do', sís cu'naj Erasto do', me roj sís ca'née so', ne ma'an so' guun raan doj güii estadó Asia a. ²³ Ne güii dan me se guun ndo'o sayuun che'é se tucuanj ní' sjj nocco' man Jesucristó a. ²⁴ Dan me se vaa 'o sís cu'naj Demetrio ne sís 'yaj suun aga' me so', ne nij tuvj' nij so' nicaj aga' platá catzj ne 'yaj nij so' nuvi le'ej nii, ne ase

vaa ma'an nuví na'víj yuvií rihaan ya'anj çana cu'naj Diana vaa yo' a. Ne 'yaj canaán ndo'o nij so' sa'anj a. ²⁵ Dan me se canacúún sí cu'naj Demetrio man cunudanj nij sí 'yaj suun ase vaa suun 'yaj suun ma'an so' ne çhuman' Efeso yo', ne ca'mii natáj so' rihaan nij so', cataj so':

—Cuno nij soj nana ca'mij rihaan soj, tinuj. Dan me se aj ne'en soj se vaa che'é suun 'yaj suun ní' ro', che'é dan 'yaj canaán ndo'o ní' sa'anj á. ²⁶ Ne nihánj me se aj ne'en ní' daj 'yaj sí cu'naj Pabló yo', ne ca'na' nana rihaan ní' se vaa vaj so' nata' so' se nana so' se vaa xa' ya'anj 'yaj yuvií, tzaj ne nuveé ya'anj ya me ya'anj vaa danj ma'. Ne nuveé inanj çhuman' Efeso nihánj me rej tu'va so' danj ma'. Tananj vaj so' ndaa nu' estadó Asia nihánj ta' asuun, ne çuchumán rá que'ee ndo'o yuvií man estadó Asia nihánj cuno nij so' se nana Pabló, ne tanáj nij so' se tucuanj ní' qui'yaj Pabló adonj. ²⁷ Dan me se xraj ne vaa güii nachri' yuvií ni'yaj yuvií se suun ní', gaa ne dan me se guun rá uún nij yuvií se vaa taj se gún' nuví na'víj ní' rihaan ya'anj çana sa' ndo'o cu'naj Diana a ma'. Ne cataj nij yuvií se vaa nuveé ya'anj sa' me no' ma'. Ne xa' no', tzaj ne nu' ní' sij man estadó Asia nihánj do', ndaa yuvií man rihaan nu' çhumí do', na'víj rihaan no' ei —taj sí cu'naj Demetrio cuno nij tuvi' so' a.

²⁸ Dan me se gaa cuno nij so' se nana Demetrio, ne çuanj uxrá rá nij so', ne caguáj nij so', cataj nij so':

—Guee uxrá Diana ta'anj ní' sij man Efeso ei —taj nij so', caguáj nij so' a.

²⁹ Gaa ne yo'o nachej raá cunudanj nij yuvií man çhuman' Efeso yo', ne quita'aa nij yuvií man sí cu'naj Gayo ga sí cu'naj Aristarco che'é se sij chéé ga Pabló me roj so', ne sij cavii estadó Macedonia me roj so' a. Dan me se nicej cunudanj nij yuvií man roj so', ca'anj nij yuvií, ne çunanj nij so' catúj nij so' rej estadó nuu çhre' que'ee ndo'o yuvií a. ³⁰ Ne guun rá Pabló çatuu so' rej man nij yuvií, tzaj ne ne ca'vej rá yo'ó nij sí tucu'yón se nana Jesucristó ca'anj so', ne ne ca'vee çatuu Pabló rej yo' qui'yaj tuvi' so' a ma'. ³¹ Ne ta'aj nij sí uun çhij rihaan nu' estadó Asia ro', me tuvi' Pabló, ne ca'neé nij so' nana rihaan Pabló se vaa daj çhihaa míj se guun çatuu Pabló rej cunuu çhre' nij yuvií a.

³² Dan me se ino' doj vaa nana caguáj 'o 'o ta'aj nij yuvií, che'é se nachej se nana nij so' a. Ne me doj uxrá doj nij so' ne ne'en daj me che'é cunuu çhre' nij so' ma'. ³³ Dan me se tiguíj ra'a nii man sí cu'naj Alejandro, ne çanicun' so' rihaan nij yuvií, qui'yaj nij yuvií israelitá, ne guun rá ta'aj nij yuvií se vaa ca'mii Alejandro rihaan nij so' a. Gaa ne tucunó ra'a so' rihaan nij yuvií se vaa díj gaa tu'va nij yuvií, gaa ne ca'vee ca'mii nacaj so' rihaan çhuman' a. ³⁴ Tzaj ne xcaj nij yuvií cuentá se vaa sij israelitá me sí çanicun' rihaan nij so', ne che'é dan yo'o caguáj cunudanj nij yuvií, cataj nij so':

—Guee uxrá Diana ta'anj ní' sij man Efeso ei —taj taran' nij yuvií, ne çunu' vij ya orá caguáj nij so' danj a.

³⁵ Ndaa síj, gaa ne ca'ne' rá nij yuvií caguáj nij so', qui'yaj sí uta' yanj tucúa suun, ne cataj ma'an so' rihaan nij yuvií a:

—Cuno soj sij man çhuman' Efeso ca'mij á. Ya ya cunudanj yuvií man rihaan çhumí ne'en se vaa çhuman' Efeso nihánj me çhuman' na'víj rihaan ya'anj guee cu'naj Diana ga yahij quini' rej xta' çyaan vaa ga no' adonj. ³⁶ Che'é se ya vaa nu' nana nihánj ro', che'é dan no' xcúún nij soj díj çuman soj, ne xcaj soj cuentá, ne se guun qui'yaj soj a doj se nij ma'. ³⁷ O se ca'na' roj snó'o nihánj, qui'yaj soj, ne nuveé sij qui'yaj se nij rque nuví me roj so', ne

nuveé sij ca'mii nanā nij che'é ya'anj na'v'ij ní' rihaan me roj so' ma'. ³⁸ Dan me se xa' nij tuvi' sí' cu'naj Demetrio, tza'j ne sese me rá' nij tuvi' nij so' cuta' nij so' cacun' xraá 'o yuvij, ne vaa ya'nú'j rihaan nij so' ca'anj nij so' rihaan cuese, ne ca'vee cuta' nij so' cacun' xraá' tuvi' nij so' nanj á'. ³⁹ Ne sese me rá' so' naqui'yaj cuu soj doj che'é yo'ó rasuun, ne güii nuu chre' ní' ndaa vaa tucuán noco' ní' ro', güii dan me ca'vee qui'yaj soj danj ei. ⁴⁰ 'Q se nihánj me se ca'vee cuta' nii cacun' xraá' ní' se vaa qui'yaj rma'an ní' sayuun cuan', ne se guun nucauj ní' cataj xna'anj ní' me che'é me ca'na' ní' ne caguáj ndo'o ní' nihánj ma' —taj sí' uta' yanj tucua' suun rihaan nij yuvij, ⁴¹ gaa ne na'née so' chrej man taran' nij so' a.

20

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj Pabló estadó cu'naj Macedonia ga Grecia a

¹ Dan me se gaa cha'nuu nij yuvij yo', gaa ne canacúun Pabló man nij sí' tucu'yón se nanā Jesucristó se vaa cunu chre' nij so' ga so', ne nago' so' chrej nucauj man nij so' a. Gaa ne quita'aa so' ra'a cunudanj nij so', ne cataj so' se vaa ca'anj so', ne veé dan cavii so' ne ca'anj so' ndaa estadó Macedonia a. ² Dan me se cachén so' nu' estadó Macedonia yo', ne nago' ndo'o so' chrej nucauj man nij sí' noco' man Jesucristó ne chuman' yo', gaa ne ca'anj so' ndaa estadó cu'naj Grecia a. ³ Dan me se quisj va'núj yavii guun raan so' estadó Grecia yo', gaa ne guun rá' so' cavii so' rque rihoo chéé rihaan na ne ca'anj so' estadó cu'naj Siria, tza'j ne xcaj so' cuentá se vaa guun rá' nij yuvij israelitá qui'yaj nij so' sayuun man so', ne che'é dan ca'née nimán so' asino yaan cachéé tajoj so' sca'nú'j estadó Macedonia gaa ne canicaj so' ndaa estadó Siria a. ⁴ Ne yo'ó tuvi' nij sí' cachéé ga Pabló ro', me sí' cu'naj Sópater, ne ta'nú' sí' cu'naj Piro me so', ne sí' cavii chuman' Berea me so' a. Ne yavij tuvi' nij so' me sí' cavii chuman' Tesalónica, ne Aristarco do', Segundo do', cu'naj roj so' a. Ne yo'ó so' me sí' cu'naj Gayo, ne sí' cavii chuman' Derbe me so' a. Ne vaa sí' cu'naj Timoteo, ne yavij tuvi' nij so' me sí' cavii estadó Asia, ne Tíquico do', Trófimo do', cu'naj roj so' a. ⁵ Dan me se guun yaan nij so' rihaan núj, ca'anj nij so' chuman' Troas, gaa ne na'v'ij nij so' man núj rej yo' a. ⁶ Gaa ne gaa cachén cha'anj chá' nij yuvij israelitá chraa yo'ó trigó, ne cavii núj 'o rihoo chéé rihaan na, ne cavii núj chuman' Filipos, ca'anj núj, ne cachén 'un' güii, gaa ne cuchi' núj rihaan nij so' chuman' Troas yo' a. Gaa ne guun raan núj yo'ó chij güii chuman' yo' a.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa cunu i'na' uún 'o sí' cavi', qui'yaj Pabló a

⁷ Dan me se güii cotungó me se gaa cunu chre' taran' núj cuxra' ta'aj núj rachrúun, ne ca'mii natá'j Pabló nanā rihaan yo'ó nij tinú' ní' a. 'Q se guun rá' so' cavii so' ranga' yo'ó güii ca'anj so' níchrej, ne che'é dan yo'ó ca'mii so' ndaa guun ta'aj yan' a. ⁸ Ne ve' nata' rej nuu chre' nij so' me se man ndo'o aga' ya'an chuguun rá' ve' yo' a. ⁹ Dan me se táá 'o sí' tachruu cu'naj Eutico 'o ta'ya le'ej, ne che'é se xcaan ndo'o ca'mii Pabló, gaa ne che'é dan ca'na' ndo'o nej rihaan Eutico, ne yuun che'e cotoj so', ne quini' so' ca'anj so' rej taj xe' a. Dan me se ndaa rej nata' va'núj raá ve' táá so' gaa quini' so' a. Gaa ne nanij yo'ó nij so' rihaan yo'ó, ne naxcaj nij so' man so', tza'j ne aj cavi' un' so' nanj á'. ¹⁰ Gaa ne nanij Pabló, ne ca'anj quina'j Pabló rihaan nee man sí' cu'naj Eutico yo', ne na'yaan Pabló man so', ne cataj Pabló rihaan yo'ó nij so' a:

—Sę cuchu'vi' soj ma'. 'Q se vaa i'na' so' ei —taj Pabló rihaan nij so' a.

¹¹ Gaa ne cavii uún Pabló ga yo'ó nij so' rá ve' nata' yo', ne cuxra' ta'aj so' rachruún chá nij so', ne dan me se gaa quisij chá nij so', gaa ne ca'mii natáj so' doj rihaan nij so' ndaa se quisij güii a. Gaa ne curihañ Pabló, ca'anj so' a. ¹² Dan me se cunuu i'na' uún xnii quini, ne ca'anj nicaj nii man so', ne guun zej ndo'o nimán taran' nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cavii nij tuvi' Pabló chuman' Troas, ne ca'anj nij so' ndaa chuman' Mileto a

¹³ Dan me se cavii nuj rque rihoo chéé rihaan na, ne táa yaan nuj rihaan Pabló, ca'anj nuj chuman' cu'naj Asón a. 'Q se guun rá Pabló cachee tacoj so' ca'anj so' chuman' Asón, ne che'é dan guun ya ca'mii Pabló ga nuj se vaa nari' tuvi' nuj ga so' chuman' Asón ne ca'anj taran' nuj a. ¹⁴ Dan me se gaa nari' tuvi' nuj ga Pabló chuman' Asón, ne cavii so' rque rihoo ga nuj, ne ca'anj taran' nuj ndaa chuman' Mitilene a. ¹⁵ Gaa ne cavii rihoo chuman' Mitilene, qui'yaj nuj, ne yo'ó güii me se cachén nuj nichrun' rej naj chuman' cu'naj Quío a. Ne yo'ó güii uún me se cuchí' nuj ndaa rej cu'naj Samos, ne yo'ó güii uún me se ca'anj nuj ndaa chuman' cu'naj Mileto a. ¹⁶ 'Q se guun ya rá Pabló se vaa se cachén so' chuman' Efeso, che'é se na'vej rá so' guun raan so' estadó Asia ma'. Tananj guun rá so' cuchí' ra'yanj so' chuman' Jerusalén che'é cha'anj Pentecostés canuú a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Pabló ga nij síi chij nicaj yu'unj man x'ne' nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Efeso a

¹⁷ Dan me se gaa caran' Pabló chuman' Mileto, ne ca'neé so' nana rihaan nij síi chij nicaj yu'unj man x'ne' nij yuvií cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Efeso se vaa ca'na' nij so' rihaan so' a. ¹⁸ Dan me se gaa ca'na' nij so' rihaan Pabló, ne cataj Pabló rihaan nij so' a:

—Aj ne'en nij soj daj vaa 'unj daj a güii canej ga soj asij naca ca'ná' 'unj estadó Asia nihánj ndaa cuano a. ¹⁹ 'Q vaa nicá' nimán 'unj nuu 'unj rihaan Diose sji 'nij ra'a man ní', ne ne'en soj daj vaa ta'veé 'unj, ne daj vaa quirán' 'unj sayuun che'é se nuchruj raq nij síi israelitá qui'yaj nij so' sayuun manj a. ²⁰ Dan me se ne a'ne' rá 'unj ga suun natá' 'unj rihaan soj nu' nana qui'yaj cavij sa' soj doj, ne tucu'yón 'unj nana yo' rihaan soj rej cuno que'ee yuvií ca'mij do', ndaa rá ve' tucuá ma'an soj do', tucu'yonj man soj a. ²¹ Ne 'o xraan inanj cataj xna'anj 'unj rihaan nij yuvií israelitá do', rihaan nij yuvií yanij a'mii xna'anj griego do', se vaa no xcúún nij so' canicaj nimán nij so' canoco' nij so' man Diose ne cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' a.

²² Ne nihánj me se guun ya raj se vaa no xcúnj ca'anj 'unj chuman' Jerusalén, qui'yaj Nimán Diose, tzaj ne ne ne'enj daj quiranj sese cuchij yo' ma'. ²³ Tzaj ne ne'en 'unj se vaa me ma'an chuman' vaj 'unj, ne Nimán Diose 'o xraan inanj taj xna'anj rihaan 'unj se vaa vaa güii, ne caxrii nii taga' manj ne qui'yaj nii sayuun manj nanj adonj. ²⁴ Tzaj ne a doj ne chu'vi' 'unj sese ndaa ticavi' nii mán 'unj rihaan chumii nihánj a ma'. Tzaj ne ve'é inanj me raj tísij suun ca'ne' Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' rihanj, ne che'é dan 'o xraan inanj taj xna'anj 'unj nana sa' rihaan yuvií che'é se luj qui'yaj Diose che'é taran' ní' a. ²⁵ Ne nihánj me se ne'en 'unj se vaa nij soj sji cuno nana ca'mii natáj 'unj che'é suun uun chij Diose nimán yuvií do', rihaan chumii nihánj vaa güii do', a 'ó soj se quene'en uún manj daj chihaa mij a ma'. ²⁶ Che'é dan me cuano

yaj me se cataj yá 'unj rihaan soj se vaa nuveé 'unj me síf tumé cacun' sese ca'anj ni'ya 'o tuvi' soj rihaan Diose ma'. ²⁷ 'Q se ne a'ne' rá 'unj ga suun taj xna'anj 'unj rihaan cunudanj soj nu' se vaa me rá Diose cunó soj ma'.

²⁸ "Dan me se ase vaa tumé yuvij man daán yuvij matzinj ro', danj qui'yaj soj, tumé soj man ma'an soj do', man x'ne' nij síf amán rá ni'ya'j man Jesucristó do' á. Dan me se Nimán Diose me síf cune' man soj nicaj yu'unj soj man x'ne' nij síf amán rá ni'ya'j man Jesucristó a. Ne dan me se quiránj Jesucristó man cunudanj nij síf noco' x'ne' yo' che'é ton cavii man ma'an so' adonj. ²⁹ Dan me se ne'enj se vaa asa' ca'anj 'unj, ne catuu síf chi'ij sca'nú'j soj, ne ase vaa xca'yaj ca'nu' yuvaá ro', danj gaa nij síf chi'ij yo', ne se caráj x'naa nij so' man nij tinúu ní' nij síf noco' man Jesucristó, ne qui'yaj ndo'o nij síf chi'ij yo' sayuun man nij so' a. ³⁰ Ne ndaa tuvi' ma'an ya soj me síf guun che'e tuguáj nij so' nana ya, che'é se guun rá nij so' canoco' nij síf tucuyón se nana Jesucristó man ma'an nij so' a. ³¹ Che'é dan yo'o ni'ya'j soj, ne xcaj soj cuentá á. 'Q inanj nanuj rá soj se vaa rque va'nuj ya yo' me se ne ca'ne' raj ga suun narqué chrej nucuaj man 'o 'o nij soj nuvij nigan' ma'. Ne ndaa ta'veé 'unj che'é soj adonj.

³² "Ne cuanoj nihánj me se nucuaj rá 'unj man ma'an Diose se vaa tumé Diose man soj, ne nucuaj rá 'unj man se nana Diose se vaa cunó soj nana yo' ne ca'vee qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é soj a. Dan me se sa' doj canoco' soj man Diose, qui'yaj se nana Diose yo', ne guun tuvi' soj ga cunudanj yo'ó nij síf cunuu sa' rihaan Diose, ne ca'vee quirí' soj xna'anj ni'ya'j cata' tu'va Diose gaa rque adonj.

³³ "Dan me se ne sji uun ne rá guun si'yaj si'yaj yo'ó yuvij, se aga' platá catzji do', se aga' oró mí do', se yatzí sa' do', mé 'unj ma'. ³⁴ Ne aj ne'en ma'an nij soj se vaa ma'anj ra'aj nihánj qui'yaj suun che'é rej ca'vee quirí' 'unj nij rasuun achiin manj do', achiin man nij síf chéé gaj do' a. ³⁵ Cunudanj qui'yaj suun 'unj, che'é se guun raj xcaj soj cuentá se vaa no xcúun soj qui'yaj suun ma'an soj, che'é rej ca'vee racuj soj man tinúu ní' síf achiin rasuun man a. Ne yo'o cunuú rá soj nana nihánj nana ca'mii ma'an Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' a: "Síf rque rasuun rihaan tuvi' ro', uun niha' rá so' doj rihaan síf ri' rasuun yo' ra'a tuvi' a", taj síf 'nij ra'a man ní' a —taj Pabló rihaan nij síf hij nicaj yu'unj man x'ne' nij síf cuchumán rá ni'ya'j man Jesucristó yanj chuman' Efeso a.

³⁶ Dan me se gaa quisíj ca'mii Pabló nu' nana yo', gaa ne canicun' ruj so' ga nij so', ne cachíin ni'ya'j Pabló rihaan Diose ga taran' nij so' a. ³⁷ Gaa ne ta'vee uxrá cunudanj nij so', ne na'yaan nij so' man Pabló, ne cachrón tu'va nij so' xruu Pabló a. ³⁸ 'Q se quinanó doj rá nij so' che'é se nana Pabló nana se vaa daj chihaa míj se quene'en uún nij so' man Pabló ma'. Gaa ne ca'anj tanáj nij so' man Pabló ndaa rej cavii so' rque rihoo chéé rihaan na a.

21

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa ca'anj Pabló ndaa chuman' Jerusalén
a

¹ Dan me se gaa tanáj xco núj man nij síf man chuman' Efeso, ne ca'anj núj vaj núj rque rihoo, ne yo'o chrej ca'anj núj, cuchí' núj rej cu'naj Cos, ne yo'ó güii me se cuchí' núj ndaa rej cu'naj Rodas, ne ca'anj uún núj, cuchí' núj ndaa chuman' cu'naj Pátara a. ² Gaa ne nari' núj yo'ó rihoo ca'anj ndaa rej cu'naj Fenicia a. Gaa ne cavii núj rque rihoo, ne ca'anj núj a. ³ Gaa ne quene'en núj yo'ó táj rihaan na ya'anj cu'naj Chipre, ne tanáj xco núj

Chipre rej nichruun núj, ne cachén núj ca'anj núj ndaa estadó Siria a. Dan me se cuchi' núj chuman' Tiro, ne 'o se yo' me rej guun rá nij síi tumé rihoo tucuayuu nij so' cargá man rque rihoo rihaan yo'óo yo' a.

⁴Dan me se nano' núj man nij síi tucu'yón se nana Jesucristó yanj chuman' Tiro yo', ne nari' núj man nij so', ne chij güii caran' núj chuman' yo' a. Dan me se gaa nari' tuvi' núj, ne dan me se nata' nij so' nana rque Nimán Diose rihaan nij so' rihaan Pabló se vaa se guun ca'anj Pabló chuman' Jerusalén a. ⁵Dan me se gaa quisij chij güii yo', ne curihanj núj ca'anj núj rej taj rihoo rihaan na, ne cachée cunudanj nij tucua nij síi tucu'yón se nana Jesucristó ga núj ndaa se cuchi' núj tu'va chuman' a. Gaa ne canicun' ruj núj rihaan yo'óo chruu naj tu'va na ya'anj rej yo', ne cachín ni'yaj núj rihaan Diose, ⁶ne cataj núj rihaan tuvi' núj se vaa ca'anj núj, ne dan me se cavii núj rque rihoo, ne canicaj nij so' quinan' nij so' tucua' nij so' a.

⁷Dan me se tanáj núj chuman' Tiro yo', ne ca'anj uún núj rque rihoo, ne cuchi' núj ndaa chuman' cu'naj Tolemaida, ne nanó núj cuentó ga nij tinúú ní' síi yanj chuman' yo', ne quináj núj orún' güii ga nij so' a. ⁸Ne yo'óo güii me se cavii uún núj rque rihoo ga Pabló, ca'anj núj, ne cuchi' núj chuman' Cesarea, gaa ne catúj núj ndaa chuman' Cesarea, ne ca'anj núj ve' tucua' síi cu'naj Felipé síi nata' se nana Diose nana sa' rihaan yuvi' a. Ne so' ro', me 'o tuvi' chij nij síi rque se chá rihaan nij chana' cavi' nica yanj chuman' Jerusalén gaa rque doj a. Ne caran' núj tucua' so' a. ⁹Ne vaa ca'anj ta'nú' so' chana yaan, ne ca'anj nij no' me ní' nata' nana rque Diose rihaan a. ¹⁰Dan me se gaa guun raan núj que'ee güii tucua' síi cu'naj Felipé, ne nanij 'o síi cavii estadó Judea, ne síi nata' nana rque Diose rihaan me so', ne Agabo cu'naj so' a. ¹¹Dan me se ca'na' so' rihaan núj, ne nicaj so' marque 'nij catuun Pabló, numij so' tacóo Pabló do', ra'a Pabló do' a. Gaa ne cataj so':

—Síi si'yaj yatzij nihánj me se ase vaa qui'yáa 'unj cuano nihánj ro', danj gaa qui'yaj nij síi israelitá man chuman' Jerusalén, numij nij so' man so', ne taçuachén nij so' man so' ra'a nij síi yanij adonj —taj síi cu'naj Agabo yo' a.

¹²Dan me se gaa cuno núj nana yo', ne rquee uxrá núj ga nij síi yanj chuman' Cesarea yo' rihaan Pabló se vaa se cavii so' ca'anj so' ndaa chuman' Jerusalén ma'. ¹³Gaa ne cataj Pabló:

—Taj che'é ta'vee soj ne quinano rá 'unj qui'yaj soj ma'. 'O se 'unj nihánj me se a'vej raj numij nii manj ne ndaa ticaví' nii manj rej Jerusalén che'é se síi nata' che'é Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' mej chuguanj —taj Pabló rihaan nij so' a.

¹⁴Ne taj se qui'yá' cuno so' se nana núj a ma'. Che'é dan ca'ne' rá núj, ne cataj núj:

—Qui'yaj Diose sij 'nij ra'a man ní' ndaa vaa me rá ma'an so' qui'yaj so' á —taj núj a.

¹⁵Dan me se quisij caran' núj chuman' Cesarea yo', gaa ne qui'yaj chuvij núj, ne cavii núj ca'anj núj ndaa chuman' Jerusalén a. ¹⁶Ne chée ta'aj nij síi tucu'yón se nana Jesucristó yanj chuman' Cesarea ga núj, ne táa yaan nij so' rihaan núj ca'anj núj ve' tucua' 'o síi cu'naj Mnasón, caran' núj a. Ne síi cu'naj Mnasón me se sij cavii yo'óo taj rihaan na ya'anj cu'naj Chipre me so', ne aj quisij que'ee yo' tucu'yón so' se nana Jesucristó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchi' Pabló chuman' Jesusalén a.

17 Dan me se gaa cuchi' núj chuman' Jerusalén, ne guun niha' ndo'o rá nij tinúú ní' síi man Jerusalén nanao nij so' cuentó gá núj a. 18 Ne yo'ó güii me se ca'anj ni'yaj núj gá Pabló man síi cu'naj Santiagó ne catúj núj rque 'o ve' ne so', ne nari' chre' núj man nu' nij síi chij nicaj yu'unj man nij yuvií cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó gá Santiagó a. 19 Dan me se ve'é ca'mii sa' taran' núj, gaa ne cataj xna'anj Pabló rihaan nij síi chij nuu chre' gá Santiagó ndaa 'o 'o se vaa qui'yaj Diose gá nij síi yaníj gaa nata' Pabló se nana Diose rihaan nij síi yaníj yo' a. 20 Ne gaa cuno nij síi chij se nana Pabló, ne cataj nij so' se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose gá nij síi yaníj a. Gaa ne cataj nij tuvi' Santiagó rihaan Pabló a:

—Aj ne'én so' se vaa que'ee mój tuvi' ní' sji israelitá amán rá ni'yaj man Jesucristó, tinuj. Ne nij so' ro', me síi yaníj uxrá qui'yaj nu' ndaa vaa taj se tucuanj Moisés a. 21 Ne cuchi' nana ne rihaan nij so' se vaa tucuyón so' man cunudanj nij yuvií israelitá yaníj chiháan nij síi yaníj se vaa tanáj xco nij so' se nana Moisés, ne cataj so' se vaa ca'ne' rá nij so' gá suun uta' ta'nga' man ta'núí dō', gá suun noco' se tucuanj Moisés dō' a. 22 Me se no xcuún ní' qui'yaj ní', rá so' gá. 'O se ya cunuu chre' yuvií gaa xcaj cunudanj nij so' cuentá se vaa ca'ná' so' nihánj adonj.

23 "Che'é dan me rá núj qui'yáa so' ndaa vaa cataj núj rihaan so' á. Dan me se vaa ca'anj tinúú ní', ne aj cata' tu'va ma'an nij so' rihaan Diose che'é 'o rasuun qui'yaj nij so' rihaan Diose a. 24 Ne me rá núj nicaj tuvi' so' gá nij so', ne cunuu guee so' rihaan Diose gá nij so', gaa ne naru'vee so' che'é xcuu nago' nij so' rihaan Diose, gaa ne ca'vee caca caan nii raq nij so' ne quisij nu' se vaa cata' tu'va nij so' rihaan Diose á. Gaa ne xcaj nij tinúú ní' cuentá se vaa xa' nana cuno nij so' che'é so', tzaj ne ne ya vaa nana yo' ma'. Ne ma'an so' me síi noco' raan man se tucuanj Moisés a.

25 "Ne xa' nij síi yaníj amán rá ni'yaj man Jesucristó, tzaj ne aj ca'neé núj yaníj cartá rihaan nij so', ne cataj xna'anj núj rihaan nij so' se vaa taj che'é canoco' ma'an nij so' se tucuanj Moisés ma'. Maan se xcaj nij so' cuentá, ne se chá nij so' rasuun rque yuvií rihaan ya'anj cacóy yuvií ma'. Ne se chá nij so' ton ma'. Ne se chá nij so' nee xcuu tuguáj nii gaán chihá ma'. Ne snó'o dō', chana dō', se cotoj nij so' gá yo'ó yuvií sese ne nicá nij so' me yo' ma'. Danj taj yaníj ca'neé núj rihaan nij so' adonj —taj nij síi chij yo' rihaan Pabló a.

26 Gaa ne nicaj tuvi' Pabló gá ca'anj nij snó'o yo', ne yo'ó güii me se cunuu guee so' gá nij so' rihaan Diose, ne catúj so' rá nuvíi nocoq, ne nata' so' rihaan xrej me güii quisij cunuu guee nij so' rihaan Diose ne ca'na' nicaj nij so' nij rasuun guee nago' 'o 'o nij so' rihaan Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa quita'aa nii man Pabló rá nuvíi nocoq a

27 Dan me se gaa nichrun' quisij chij nij güii nuu guee 'un' nij so' rihaan Diose, ne nij síi israelitá cavii estadó Asia ro', quene'en nij so' man Pabló rá nuvíi nocoq, ne naxumaan cunudanj nij yuvií man rej yo', qui'yaj nij so', ne quita'aa nij so' man Pabló a. 28 Ne caguáj nij síi cavii estadó Asia, cataj nij so':

—Cuno soj sji israelitá ca'mii núj, ne racuíj soj man núj á. 'O se síi nihánj ro', me síi tucuyón man nij yuvií yaníj cunudanj chuman' se vaa nij vaa ní' sji israelitá dō', se vaa nij vaa tucuaán noco' ní' dō', se vaa nij vaa nuvíi nocoq nihánj dō', taj so' a. Ne ndaa yuvií yaníj catúj nuvíi nocoq nihánj, ne quiri' rej guee nihánj, qui'yaj so' nanj á —taj nij so', ni'yaj nij so' man Pabló a.

²⁹ 'Q se aj quene'en nij so' man sí cu'naj Trófimo sí yaníj cavii chuman' Efeso se vaa vaj so' ga Pabló rque chuman' Jerusalén, ne guun rá nij so' se vaa catúj sí cu'naj Trófimo yo' rá nuvíi nocoo, qui'yaj Pabló a.

³⁰ Dan me se naxumaan cunudanj nij yuvií man chuman' Jerusalén yo', ne cunánj nij so' ndaa nuvíi nocoo, gaa ne quita'aa nij yuvií man Pabló, ne nucuaj rijí nij so' man so' xe', ne nu' naráán nii nij ta'yaa rihaan nuvíi nocoo yo' a. ³¹ Dan me se guun rá nij yuvií ticavi' nij yuvií man Pabló, ne cuchi' nana rihaan sí 'nij ra'a man cunudanj nij tanuu romanó man chuman' Jerusalén se vaa ca'maan ndo'o rá nij sí man chuman' Jerusalén ne naxumaan ndo'o sayuun a. ³² Ne nicaj so' tanuu nicaj so' sí 'nij ra'a 'o cientó tanuu, ne cunánj so' ndaa rej man nij yuvií yo' a. Ne gaa quene'en nij yuvií se vaa ca'na' sí uun chij rihaan cunudanj nij tanuu do', se vaa ca'na' nij tanuu do', gaa ne ca'ne' rá nij so' ga suun o' man Pabló a. ³³ Gaa ne cuchi' sí 'nij ra'a man nij tanuu yo' rihaan Pabló, ne quita'aa so' man Pabló, ne ca'ne' so' suun se vaa numíj nij tanuu vij aga' ne' man Pabló, ne xná'anj so' man nij yuvií me sí me Pabló ne daj qui'yaj so' a.

³⁴ Ne ino vaa nana caguáj 'o 'o nij yuvií a. Dan me se ne ca'vee xcaj so' cuentá daj me che'é me ca'maan rá nij yuvií ma'. 'Q se caguáj ndo'o nij yuvií, ne ne ca'vee cunó so' se nana nij yuvií ma'. Che'é dan ca'ne' so' suun rihaan nij tanuu se vaa ca'anj njcaj nij tanuu man Pabló rá cuarteé man nij tanuu a. ³⁵ Ne gaa cuchi' nij tanuu cuarteé, gaa ne che'é se man ndo'o nij yuvií a'maan rá ni'yaj man Pabló, gaa ne ndaa ata xta' ma'an nij tanuu man Pabló, che'é se guun ndo'o rá nij yuvií quirijí nij so' man Pabló go' nij so' man so' a.

³⁶ 'Q se canoco' raan nij yuvií man nij tanuu, ne caguáj nij yuvií, cataj nij yuvií:

—Ticavi' soj man so' cuaj ei —taj nij yuvií, caguáj nij yuvií, ni'yaj nij yuvií man Pabló a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun che'e Pabló nacaj so' man so' rihaan nij sí israelitá a

³⁷ Dan me se daj doj catuu Pabló cuarteé man nij tanuu, qui'yaj nij tanuu, gaa ne cataj Pabló rihaan sí 'nij ra'a man cunudanj nij tanuu a:

—Ne ca'vee ca'mij 'o nana rihaan so' na' —taj so', xná'anj so' man sí 'nij ra'a man nij tanuu a.

Ne so' cataj:

—Ne'én so' ca'mii so' xna'anj griego na'. ³⁸ Ne nuveé so' me sí cavii rej cu'naj Egiptó sí me rá cunu' ga gobiernó ne ca'anj nicaj ca'anj mij nij sí me rá ticavi' man yuvií ndaa rej tacaan asij rque doj na' —taj sí 'nij ra'a man nij tanuu, xná'anj so' man Pabló a.

³⁹ Gaa ne cataj Pabló rihaan so' a:

—'Unj ro', me 'o sí israelitá cavii chuman' Tarso chuman' naj estadó Cilicia, ne chuman' vaa suun ndo'o me chihánj á. Rqueé 'unj rihaan so', ne ca'vej rá so' ca'mij doj ga nij yuvií á —taj Pabló rihaan sí 'nij ra'a man nij tanuu a.

⁴⁰ Dan me se ca'vej rá so', ne che'é dan canicun' Pabló rej xta' rej atúj nii cuarteé, ne tucunó ra'a so', che'é rej cunuu dínj tu'va nij yuvií a.

Dan me se cunuu dínj tu'va nij yuvií, gaa ne guun che'e Pabló ca'mii so' xna'anj hebreo rihaan nij yuvií, ne cataj so':

22

1 —Cunō soj ca'mij, tinuj, ta'nuj. Ne nanō xrej soj se vaa ca'mii nacaj 'unj manj —taj Pablō rihaan nij sī israelitá a.

2 Dan me se xcaj nij yuvij israelitá cuentá se vaa ca'mii Pablō xna'ánj hebreo, ne che'é dan ndaa dínj ma'an mán nij so' a. Gaa ne cataj uún Pablō a:

3 —Dan me se ya sī israelitá mé 'unj, ne ca'ngaa 'unj chuman' Tarso chuman' naj estadó Cilicia a. Tzaj ne cachij 'unj chuman' Jerusalén nihánj, ne nari' 'unj nocō' 'unj nu' se tucuanj xii ní', qui'yaj maestró Gamaliel a. Ne cuano nihánj me se sij yanj qui'yaj nu' ndaa vaa me rá Diosé mé 'unj ase vaa 'yaj ma'an soj güii cuan' adonj. ⁴ Ne qui'yaj ndo'oj sayuun man nij yuvij nocō' se tucuanj Jesucristó yo', ne guun ndo'o raj cavi' nij so' a. Dan me se snó'o do', chana do', numj, ne canú' 'unj man nij so' taga', ⁵ ne xrej atā suun nocōo doj do', nij sī uun chij rihaan ní' do', me sī cataj se vaa ya vaa nana nihánj nana natá' 'unj rihaan soj adonj. 'Q se ma'an nij so' rqué yanj cartá rihaan 'unj nayaá tuvi' ní' sī man chuman' Damasco, gaa ne ca'anj 'unj chuman' Damasco, ne guun rá 'unj cunumj 'unj man nij yuvij nocō' man Jesucristó yanj chuman' Damasco, che'é rej ca'na' nij so' chuman' Jerusalén nihánj ne quirān' nij so' sayuun, qui'yá adonj.

6 "Dan me se vaj 'unj chrej, ne caxuj me ta' asuun, ne nichrún' 'unj chuman' Damasco, gaa ne taj ni'yón cuchuguun nu' xta' nu' anicaj rej nicun' 'unj a. ⁷ Gaa ne quinj 'unj rihaan yo'óo, ne cunó 'unj se vaa ca'mii 'o so' rihanj, ne cataj so': "Saulo, Saulo, me che'é 'yáá so' sayuun manj, ga", taj sī ca'mii rihanj, xná'anj so' manj a. ⁸ Gaa ne: "Me sī mé so', Señor!", cataj 'unj rihaan so', xná'anj 'unj man so' a. Gaa ne cataj so': "'Unj ro', me Jesús sī cavii chuman' Nazaret, ne sī 'yaj ndo'o so' sayuun man mej adonj", taj so' rihanj a. ⁹ Gaa ne dan me se nij sī vaj ga 'unj ro', ya quene'en nij so' ya'an chuguun rej nicun' 'unj, tzaj ne ne cunō nij so' nana ca'mii Jesús rihanj a ma'. ¹⁰ Gaa ne cataj 'unj rihaan so' a: "Daj qui'yáá 'unj, rá so' ga", taj 'unj, xná'anj 'unj man so' a. Gaa ne sī 'nj ra'a man ní' ro', cataj: "Naxumaan so', ne ca'anj so' chuman' Damasco, gaa ne asa' cuchí' so' yo', ne cataj xna'anj nii rihaan so' che'é nu' se vaa nō xcúun so' qui'yáá so' á", taj sī 'nj ra'a man ní' rihanj a. ¹¹ Dan me se che'é se nucuaj ndo'o chuguun ya'an yo' ro', che'é dan ne ca'vee curuvj' rlij rihanj, ne che'é dan nij sī chéé gaj ro', quita'aa nij so' ra'aj, racuj nij so' manj, ne ca'anj 'unj catúj 'unj chuman' Damasco a.

12 "Dan me se chuman' Damasco ro', yáán 'o sī cu'naj Ananías, ne sī ve'é nocō' man Diosé me so', ne sī qui'yaj nu' se tucuanj Moisés me so', ne cunudanj nij yuvij israelitá yanj chuman' Damasco taj se vaa sij sa' me so' a. ¹³ Dan me se ca'na' so' rihanj ne canicun' so' x'núj, ne cataj so': "Nachuguun rihaan so', gaa ne nj'yaj so', tinuj Saulo", taj so' rihanj a. Ne maan orá dan nachuguun rihanj, ne quene'enj man so' a. ¹⁴ Gaa ne cataj sī cu'naj Ananías: "Diosé sī nocō' xii ní' gaa naá ro', narii so' mán so' che'é rej xcaj so' cuentá daj me rá so' qui'yaj so' che'é yuvij, ne guun rá so' quene'én so' man Jesucristó sī sa' inanj ne cunō so' nana ca'mii so' rihaan so' á. ¹⁵ Gaa ne guún so' sī ne'en che'é so', ne dan me se ca'anj so', ne nata' so' rihaan nu' nij yuvij che'é se vaa quene'én so' do', che'é nij nana cunō so' do' a. ¹⁶ Ne nihánj me se se guun raan so' doj a ma'. Maan se naxumaan so', ne cata' ne so', ne cachinj nj'yáá so' rihaan Jesucristó che'é rej tinaruvii Diosé nu' cacun' xráá so' á", taj sī cu'naj Ananías yo' rihanj a.

17 "Dan me se nanicaj 'ujj ca'ná' 'ujj chuman' Jerusalén nihánj, ne gaa cachúin nī'yáá 'ujj rihaan Diose, ne naquiyaa 'o rasuun rihaan 'ujj, 18 ne dan me se quene'én 'ujj man Jesucristó, ne cataj so' rihanj a: "Yoó so' cuaj, curihanj so' rque chuman' Jerusalén nihánj á. 'Q se se cuno nij síi man chuman' Jerusalén nana nata' so' rihaan nij so' che'é 'ujj ma'", taj so' rihanj a. 19 Gaa ne cataj 'ujj rihaan so' a: "Tzaj ne aj ne'en nij so' se vaa 'ujj me síi catúj daj a nij ve' tucu'yón nij so' se tucuanj Moisés, ne quita'aa 'ujj nij síi cuchumán rá ni'yaj mán so', ne canú' 'ujj man nij so' taga' ne gó' 'ujj cuartá xráá nij so', Señor. 20 Ne aj ne'en nij so' se vaa gaa cavi' síi cu'naj Esteban síi nata' rihaan yuvií che'é so', ne 'ujj me síi 'o vaa rá ga nij síi ticavi' man so', ne dan me se cutumej sagan' nij so' gaa go' nij so' yahij man Esteban adonj. Che'é dan cuno nij so' se nanaj nanj á", taj 'ujj rihaan Jesucristó a. 21 Gaa ne cataj so': "Ca'anj so' á. 'Q se 'ujj ca'nej mán so' ca'anj so' gan' rihaan nij síi yanj a", taj so' rihanj a —taj Pabló rihaan nij síi israelítá yo' se xna'anj nij so' a.

22 Dan me se ndaa dan ca'mii Pabló nana yo', ne nanó xrej nij síi israelítá se nana so' a. Tzaj ne gaa canicaj so' ca'mii so' che'é nij síi yanj, gaa ne canicaj uún nij so', nucuaj caguáj nij so', cataj nij so':

—Cavi' síi nihánj á. Ne nó xcúun síi nihánj gaa i'na' so' rihaan chumij nihánj a ma' —taj nij so', caguáj nij so' a.

23 Dan me se caguáj ndo'o nij so', ne quirrii nij so' roto nij so', ne taman' ndo'o nij so' yo'óo tachruu xta' che'é se ca'maan ndo'o rá nij so' a. 24 Gaa ne ca'ne' síi uun chij suun rihaan nij tanuu se vaa ca'anj nicaj nij so' man Pabló rá cuarteé ne nij so', gaa ne go' nij so' cuartá xráá Pabló, che'é rej cataj xna'anj so' me che'é caguáj nij yuvií danj ni'yaj nij so' man Pabló a. 25 Dan me se nicaj nij tanuu nuj xcaan, numij nij tanuu man Pabló, ne gaa qui'yaj nij so' danj, gaa ne ca'mii Pabló rihaan 'o síi nicun' rej nicun' so', ne tanuu uun chij rihaan 'o cientó tanuu me so', ne dan me se cataj Pabló rihaan so' a:

—Nó xcúun soj go' soj cuartá xráá 'o síi guun chihanj Romá gaa ataa ca'ne' nii cacun' che'é so' axe —taj so' rihaan tanuu yo' a. '

26 Gaa cuno tanuu yo' nana ca'mii Pabló rihaan so', ne ca'anj so' cataj xna'anj so' rihaan síi uun chij rihaan cunudanj nij tanuu, ne cataj so':

—Ya me rá so' go' ní' cuartá xráá so' na'. 'Q se sij romanó me snó'o nihánj ei —taj so' rihaan tuvi' tanuu so' tanuu uun chij rihaan cunudanj nij tanuu a.

27 Gaa ne cuchi' tanuu uun chij yo' rihaan Pabló, ne xná'anj so' man Pabló, cataj so':

—Cataj so' 'o nana rihanj á. Ya ya sij romanó mé so' na' —taj so', xná'anj so' man Pabló a.

—Vej adonj —taj Pabló rihaan so' a.

28 Gaa ne cataj tanuu uun chij yo' rihaan Pabló a:

—'Ujj nihánj, tzaj ne nocoo ndo'o sa'anj go' 'ujj che'é rej ca'vee guún 'ujj 'o síi romanó nanj á —taj so' rihaan Pabló a.

Gaa ne cataj Pabló:

—Tzaj ne 'ujj ro', me síi romanó asij ca'ngaa 'ujj adonj —taj so' rihaan tanuu uun chij yo' a.

29 Nu' ca'mii so' danj, ne nu' ca'anj yanj nij tanuu guun rá go' cuartá xráá Pabló a. Ne ma'an tanuu uun chij rihaan nij so' kuchu'vi', che'é se xcaj so' cuentá se vaa sij romanó me Pabló ne aj numij so' man Pabló a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Pabló gaa canicun' so' rihaan juntá qui'yaj nij sí uun chij rihaan nij yuvii israelitá a

³⁰ Ne ranga' yo'ó güii me se tanuu uun chij rihaan cunudanj nij tanuu ro', guun ya rá so' xcaj so' cuentá me che'é guun rá nij sí israelitá cuta' nij so' cacun' xraá Pabló a. Che'é dan ca'ne' so' suun se vaa naché nij tanuu man Pabló, ne ca'ne' so' suun se vaa cunuu chre' nij xrej atá suun nocoo doj do', nu' nij sí uun chij rihaan nij yuvii israelitá do', qui'yaj nij so' juntá a. Gaa ne catúj Pabló rej man nij so', qui'yaj so', ne canicun' Pabló tanuu rihaan nij so' a.

23

¹ Dan me se ni'yaj uxrá Pabló man taran' nij sí uun chij yo', ne cataj so':

—Cunqo nij soj ca'mij, tinuj. Nu' cavii nu' ca'na' ro', inanjan sa' uxrá 'yáá 'unj rihaan Diose, raj a. Taj cacun' tumej ma' —taj Pabló rihaan nij so' a.

² Gaa ne xrej atá suun nocoo doj sí cu'naj Ananías ro', ca'ne' so' suun rihaan nij sí nicun' rej x'núu Pabló se vaa coxró nij so' tu'va Pabló, gaa ne danj qui'yaj nij so' a. ³ Gaa ne cataj Pabló rihaan sí cu'naj Ananías yo' a:

—Vaa güii coxró Diose tu'vá so' á. 'O se sí nucui' rá mé so' á. 'O se táá so' naqui'yaj cuú so' che'ej sese qui'yáá 'unj cacun' rihaan se tucuanj Moisés, rá so' a. Tzaj ne nihánj me se tananj ca'ne' so' suun se vaa coxró nii tu'vaj, ne se tucuanj Moisés taj se vaa ne nó xcúun so' a 'ó xco' qui'yáá so' danj ma' —taj Pabló rihaan sí cu'naj Ananías a.

⁴ Gaa ne nij sí nicun' rej x'núu Pabló ro', cataj nij so' rihaan Pabló a:

—Ne nó xcúun so' caxrii yuvaa so' man sí cune' Diose guun xrej atá suun nocoo doj ma' —taj nij so' rihaan Pabló a.

⁵ Gaa ne cataj Pabló:

—Ne quene'én 'unj se vaa xrej atá suun nocoo doj me sí tu'va danj, man tinuj. 'O se danj Diose taj se vaa se ca'mii chi'ij ní ni'yaj ní sí uun chij rihaan nij tuvi' ní a ma' —taj Pabló rihaan nij so' a.

⁶ Dan me se xcaj Pabló cuentá se vaa ta'aj nij sí uun chij yo' me sí saduceo ne yo'ó ta'aj nij so' me sí fariseo, ne che'é dan caguá so', cataj so' rihaan cunudanj nij so' a:

—Sí fariseo mej, ne ta'nú sí fariseo mej, tinuj. Ne nihánj me se cuta' nii cacun' xraj che'é se 'unj me sí amán rá se vaa cunuu i'na' uún nij sí cavi' vaa güii, tinuj —taj Pabló rihaan cunudanj nij so' a.

⁷ Dan me se gaa ca'mii Pabló danj, ne ca'maan rá nij sí fariseo do', nij sí saduceo do', ni'yaj nij so' tuvi' nij so', ne xra' ta'aj nij so' a. ⁸ 'O se nij sí saduceo ro', taj se vaa se ca'vee cunuu i'na' uún nij sí cavi' ma'. Ne se mozó Diose do', nimán yuvii do', taj vaj ma', taj nij sí saduceo yo' a. Tzaj ne nij sí fariseo ro', taj se vaa ya ya cunuu i'na' uún nij sí cavi' vaa güii, ne vaa se mozó Diose, ne vaa nimán yuvii, taj nij so' a.

⁹ Dan me se caguá ndo'o cunudanj nij sí uun chij yo', ne canicun' ta'aj nij sí fariseo atá suun naqui'yaj cuu se tucuanj Moisés rihaan yuvii, ne ca'mii canó tuvi' nij so' ga' nij sí saduceo, cataj nij so':

—Nuvi' cacun' tumé sí nihánj, rá núj ma'. 'O se ca'vee se aj ca'mii 'o nimán rihaan so' ca'vee se aj ca'mii 'o se mozó Diose rihaan so' ca'vee nanj á —taj nij so', ca'mii naca'j nij so' man Pabló a.

¹⁰ Gaa ne ca'maan uxrá rá cunudanj nij so', ne che'é dan cuchu'vi' tanuu uun chij doj se vaa cutun' nij so' man Pabló, ne che'é dan ca'ne' so' suun

rihaan nij tanuu se vaa ca'anj nij tanuu quita'aa nij tanuu man Pabló ne quirij nij tanuu man Pabló sca'nú; nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá yo' ne ca'anj nıcaj nij tanuu man Pabló rá cuarteé man nij tanuu a.

¹¹ Ti'nuu yo'ó güii me se curuvi' ma'an Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' rihaan Pabló, ne cataj so' rihaan Pabló a:

—Gaa nucuaj nimán so' á. 'O se ase vaa 'o xraan taj xna'anj so' rihaan nij sí man chuman' Jerusalén nihánj che'é 'unj ro', danj gaa cataj xna'anj so' rihaan nij sí man chuman' Romá uún che'é 'unj adonj —taj sí 'nij ra'a man ní' rihaan Pabló a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun rá nij sí israelitá ticavi' nij so' man Pabló a

¹² Dan me se yo'ó güii cunuu chre' nij sí israelitá che'é rej qui'yaj nij so' sayuun man Pabló, ne cataj nij so' rihaan Diose a:

—Sese cha núj do', sese co'ó núj na do', gaa ataa cavi' Pabló qui'yaj núj, ne ca'vee qui'yáá so' sayuun man núj á —taj nij so' rihaan Diose a.

¹³ Ne vıj chihaa táá doj nij so' me nij sí guun 'o rá qui'yaj danj man Pabló a.

¹⁴ Gaa ne nij sí me rá ticavi' man Pabló ro', cuchí' nij so' rihaan nij xrej ata suun nocoo doj do', rihaan nij sí uun chij do', ne cataj nij so' a:

—Aj cata' tu'va núj rihaan Diose se vaa ca'vej rá núj qui'yaj Diose sayuun man núj sese cha núj me ma'an rasuun gaa ataa cavi' Pabló qui'yaj núj a.

¹⁵ Che'é dan soj ga yo'ó nij sí uun chij ro', cataj xna'anj soj rihaan tanuu uun chij doj se vaa me rá soj ca'na' uún Pabló rihaan soj che'é se me rá soj xcax sa' soj doj cuentá che'é Pabló, cataj soj rihaan tanuu yo' a. Tzaj ne cumán núj rá chrej, caráán núj chrej man Pabló, ne se gaa i'na' Pabló cuchí' Pabló rihaan soj, qui'yaj núj a man adonj —taj nij so' rihaan xrej ata suun nocoo doj do', rihaan tuvi' nij so' sí uun chij do' a.

¹⁶ Tzaj ne cuno xticun' Pabló se vaa ca'mii nij so' che'é rej caráán nij so' chrej man Pabló, ne che'é dan ca'anj so' catúj so' rá cuarteé, gaa ne nu' tacuachén so' nana rihaan Pabló a. ¹⁷ Gaa ne canacúun Pabló ca'na' yo'ó nij tanuu uun chij rihaan 'o cientó tanuu rihaan so', ne cataj so' rihaan tanuu yo' a:

—Catuu sí tachruu nihánj nata' so' rihaan tanuu uun chij doj, qui'yáá so' á. 'O se vaa nana me rá so' nata' so' rihaan tanuu uun chij doj a —taj Pabló rihaan tanuu yo' a.

¹⁸ Che'é dan nıcaj tanuu yo' man xticun' Pabló, ca'anj so' rihaan tanuu uun chij rihaan cunudanj nij tanuu, ne cataj so' rihaan tanuu a:

—Sí cu'naj Pabló sí 'nij taga' ro', canacúun so' manj cuchij rihaan so', ne cachún ni'yaj so' rihanj se vaa ca'na' sí tachruu nihánj rihaan so' qui'yáá a. 'O se vaa nana me rá sí tachruu nihánj nata' so' rihaan so', taj Pabló a —taj tanuu yo' rihaan tanuu uun chij doj a.

¹⁹ Dan me se coró' tanuu uun chij yo' ra'a xticun' Pabló, gaa ne ca'anj yanıj roj so', gaa ne xná'anj tanuu yo' man so', cataj so' a:

—Me nana nata' so' rihanj, rá so' ga —taj so' rihaan sí tachruu yo' a.

²⁰ Gaa ne so' cataj:

—Nij sí israelitá ro', cuyaan guun rá nij so' se vaa cachınj ni'yaj nij so' rihaan so' se vaa a'yuj ca'anj nıcaj so' man Pabló rej cunuu chre' nij sí uun chij rihaan nij so' a. 'O se cataj nij so' se vaa me rá nij so' xcax nij so' cuentá sa' doj che'é Pabló a. ²¹ Tzaj ne se cuchumán rá so' se nana nij so' ma'. 'O se

vaa vij chihaa tuvi' nij so' táa doj caráán chrej man Pabló, ne aj cata' tu'va nij so' rihaan Diose se vaa se chá nij so' do', se co'o nij so' na do', gaa ataa cavi' Pabló qui'yaj nij so', ne sese se cavi' Pabló qui'yaj nij so', ne ca'vee qui'yaj Diose sayuun man nij so', taj nij so' nanj á. Ne cuano nihánj me se me ndo'o rá nij so' se vaa cata' tu'vá so' se vaa ya ca'anj nicaj so' man Pabló rihaan nij sít uun chij yo' adonj —taj xticun' Pabló rihaan tanuu uun chij doj a.

²² Ne tanuu yo' ro', na'née so' chrej man sít tachruu yo', ne ca'ne' so' suun rihaan sít tachruu se vaa se cataj xna'anj so' rihaan a 'ó yuvií se vaa aj nata' so' nana vaa danj rihaan tanuu yo' ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'née tanuu uun chij doj man Pabló rihaan sít nicaj suun gobernador cu'naj Félix a

²³ Dan me se canacúun tanuu uun chij yo' man vij nij tanuu uun chij rihaan 'o cientó tanuu, ne cataj so' rihaan roj so' a:

—Nícaj roj soj vij cientó tanuu chée tacoj do', va'nuj chihaa chi' tanuu taj xráa cuayó do', vij cientó tanuu nicaj chruun lanzá do', ne cumán chruun soj cavi' soj aga' uun nií corá, ca'anj soj chuman' Cesarea á. ²⁴ Ne quirii soj 'o cuayó quitaj sít cu'naj Pabló, gaa ne cuchí' Pabló rihaan sít nicaj suun gobernador cu'naj Félix, qui'yaj soj, ne dan me se quinanií so' rihaan nij sít israelitá a —taj tanuu uun chij doj cuno roj so' a.

²⁵ Gaa ne qui'yaj so' 'o yanj cartá, ne ase vaa nana nihánj ro', danj vaa nana cachrón so' rihaan yanj cartá yo' a: ²⁶ “Unj sij cu'naj Claudio Lisias ro', y'áa 'unj yanj cartá nihánj ca'nej 'unj rihaan so' sij nicaj suun gobernador cu'naj Félix sij sa' ndo'o a. Ve'é caelítá man so'. ²⁷ Xa' sít ca'nej 'unj rihaan so' nihánj, tzaj ne quita'aa nij sít israelitá man so', ne guun rá nij so' ticavi' nij so' man so' a. Gaa xcax 'unj cuentá, ne nacaj núj ga nij tanuu man so', che'é se xcax 'unj cuentá se vaa sij romanó me so' a. ²⁸ Dan me se guun rá 'unj xcax 'unj cuentá me che'é me guun rá nij sít israelitá cuta' nij so' cacun' xráa so', ne che'é dan ca'anj nicaj 'unj man so' rihaan nij sít uun chij rihaan nij so' a. ²⁹ Ne xcax 'unj cuentá se vaa inanj che'é tucuáán noco' ma'an nij so' me cuta' nij so' cacun' xráa so' a. Tzaj ne taj vaj cacun' chi'íi tumé so' ma'. Taj che'é cavi' so' do', taj che'é qui'nij so' taga' do' ma'. ³⁰ Tzaj ne cataj xna'anj nii rihanj se vaa guun rá ta'aj nij sít israelitá ticavi' nij so' man so', ne che'é dan ca'nej 'unj man so' rihaan so', ne cataj 'unj rihaan nij sít me rá cuta' cacun' xráa so' se vaa cuchí' nij so' rihaan so' ne ca'mií nij so' ga so' a”, taj nana cachrón tanuu uun chij doj rihaan yanj cartá ca'née so' rihaan sít nicaj suun gobernador cu'naj Félix a.

³¹ Dan me se qui'yaj nij tanuu ndaa vaa cataj xna'anj so' rihaan nij so', ne rej nií ca'anj nicaj nij so' man Pabló ndaa chuman' cu'naj Antípatris a. ³² Gaa ne yo'ó güii me se cavii nij tanuu taj xráa cuayó, ca'anj nij so' ga Pabló, ne yo'ó nij tanuu ro', canicaj nij so' chuman' Jerusalén ndaa cuarteé a. ³³ Dan me se gaa catúj nij tanuu taj xráa cuayó ga Pabló chuman' Cesarea, ne nago' nij so' yanj cartá yo' ra'a sít nicaj suun gobernador, ne tacuachén nij so' man Pabló rihaan so' uún a. ³⁴ Gaa quisij nayaa so' yanj cartá, ne xná'anj so' me estadó cavii Pabló, ne cataj xna'anj nii rihaan so' se vaa cavii Pabló estadó Cilicia a. ³⁵ Gaa ne cataj so' rihaan Pabló a:

—Naqui'yaj cuú 'unj che'é so' asa' ca'na' nij sít cuta' cacun' xráa so' á —taj so' rihaan Pabló a.

Gaa ne ca'ne' so' suun rihaan nij tanuu se vaa ca'anj nīcaj nij tanuu man Pabló rá tucua' suun nocōo cune' síi cu'naj Herodes ne tūmé nij tanuu man so' a.

24

Nana nihánj taj xna'anj che'é cacun' cuta' nii xráa Pabló a

¹ Dan me se cachén 'unj güii, gaa ne nanij xrej ata suun nocōo doj cu'naj Ananias ndaa chuman' Cesarea, ne ca'anj ta'aj nij síi uun chij rihaan nij yuvi israelitá dō', 'o síi a'mii natáj cu'naj Tértulo dō', ga so', ne cuta' nij so' cacun' xráa Pabló rihaan síi nicaj suun gobernador a. ² Dan me se gaa canacúun nii ca'na' síi cu'naj Pabló, ne ca'na' Pabló, ne guun che'e síi cu'naj Tértulo cuta' so' cacun' xráa Pabló rihaan síi cu'naj Félix, cataj so':

—Che'é se sō' me síi acaj ndo'o cuentá ro', che'é dan dínj mán núj sij israelitá, ne naxcaj ndo'o chiháán núj, ³ ne cunudanj núj me síi taj se vaa inanj sa' uxrá qui'yáá so', Félix sij sa' ndo'o a. Ne: “O guun ni'yaj ndo'o ní’”, taj taran' núj rihaan sō' me rej ma'an vaj núj a. ⁴ Tzaj ne taj che'é guun rmiij sō' doj qui'yáa ma'. Ne che'é dan rqueé 'unj rihaan sō' se vaa veé danj gaa inaj nimán sō', ne cunó sō' doj tzin' se nana núj nanj adonj.

⁵ “Dan me se xcaj núj cuentá se vaa xa' síi nihánj, tzaj ne ase vaa yuvec xíj man naa vaa so', ne sō' me síi 'yaj se vaa ino vaa rá cunudanj nij síi israelitá yanj rihaan chumiij nihánj ne xra' ta'aj nij so', ne sō' me síi uun chij rihaan nij síi nocō' 'o tucuaán ne se tucuanj síi cavii chuman' Nazaret a. ⁶ Ne ndaa guun rá so' qui'yaj chi'ii so' man nuvií nocōo, ne che'é dan quita'aa núj man so', ne guun rá núj ca'ne' núj cacun' che'é so' ndaa vaa a'mii tucuaán nocō' ma'an núj a. ⁷ Tzaj ne síi cu'naj Lisias tanuu uun chij rihaan taran' nij tanuu man chuman' Jerusalén ro', ca'néj yuvaa so' man síi nihánj ra'a núj, ⁸ ne cataj xna'anj so' rihaan nij síi me rá cuta' cacun' xráa Pabló se vaa ca'na' nij so' rihaan sō' nihánj a. Ne dan me se ma'an sō' me síi guun nucuaj naqui'yaj cūu che'é nu' rasuun nihánj, ne xcaj ma'an sō' cuentá che'é cacun' cuta' núj xráa Pabló nanj adonj —taj síi cu'naj Tértulo cuno síi cu'naj Félix a.

⁹ Gaa ne yo'ó nij yuviij israelitá ro', caraa ndo'o nij so' cacun' xráa Pabló, ne cataj nij so' se vaa ya vaa se nana síi cu'naj Tértulo yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nana ca'mii ma'an Pabló rihaan síi nicaj suun gobernador cu'naj Félix yo' a

¹⁰ Gaa ne guun ra'a síi nicaj suun gobernador cataj so' se vaa ca'vee ca'miij Pabló, ne che'é dan cataj Pabló a:

—Ne'én 'unj se vaa quisij que'ee yo' guún sō' síi a'ne' cacun' che'é nij síi man chiháán núj, ne che'é dan uun niha' raj ca'miij nacaj 'unj che'é ma'anj rihaan sō' á. ¹¹ Ne guun nucuaj ma'an sō' xcaj sō' cuentá se vaa ataa quisij chuvij güii asij cavii 'unj chuman' Jerusalén caraa guee 'unj rihaan Diose a. ¹² Ne rá nuvií nocōo dō', rá nij ve' tucu'yón núj sij israelitá se tucuanj Moisés dō', rque chuman' dō', ne cano tuví 'unj ga yuvi ma'. Ne a doj ne ca'maan rá nij yuviij qui'yáá 'unj ma'. ¹³ Ne se ca'vee tihagan nij síi nihánj se vaa vaa che'é cuta' nij so' cacun' xraj ma'.

¹⁴ “Tzaj ne cataj ya 'unj rihaan sō' se vaa xa' tucuaán tucu'náj nij síi nihánj tucuaán ne ro', danj 'yáá 'unj aráj guee 'unj rihaan Diose sij nocō' nij xií 'unj a. 'O se amán raj nu' nana no rihaan yanj no se tucuanj Moisés dō', se nana nij síi nata' se nana Diose gaa naá dō' a. ¹⁵ Ne nucuaj rá 'unj man Diose ndaa

vaa 'yaj ma'an nij sí nihánj se vaa vaa güii cunuu i'na' uún nij sí sá' cavi' dō', nij sí chí'ij cavi' dō' a. ¹⁶ Che'é dan nu' se vaa 'yá, tzaj ne ve'é inanj 'yá che'é rej se guun quitaj cacun' xráj rihaan Diose dō', rihaan yuvi' dō' ma'.

¹⁷ "Dan me se cachén que'ee yo', gaa ne guun rá 'unj rque 'unj caridad rihaan tuvi' 'unj sí nique ne rque 'unj rasuun guee rihaan Diose, ne che'é dan ca'anj 'unj ndaa chuman' Jerusalén a. ¹⁸ Ne gaa qui'yáa 'unj danj, ne nari' doj sí israelitá cavi' estadó Asia mán 'unj rá nuvíi nocoo, ne aj cunuu sa' 'unj rihaan Diose daj vaa taj se tucuanj núj a. Tzaj ne taj vaj yuvi' vaj ga 'unj, ne taj vaj sayuun chí'ij qui'yáa 'unj gaa nari' nij so' manj ma'. ¹⁹ Ne xa' nij so', tzaj ne sese vaa cacun' tumé 'unj rá nij so', ne no xcuún nij so' ca'na' ma'an nij so' canicun' nij so' nihánj rihaan so' á. ²⁰ Ne sese taj, ne no xcuún ma'an nij sí nihánj cataj xna'anj nij so' rihaan so' me cacun' tumé 'unj nari' nij so' gaa canicun' 'unj rihaan juntá qui'yaj nij sí ata suun rihaan núj á. ²¹ O se vaa orún' nana caguáj 'unj gaa canicun' 'unj rihaan nij sí uun chij rihaan nij yuvi' israelitá yo', ne dan me se cataj 'unj danj: "Maan che'é se 'unj me sí amán rá se vaa vaa güii cunuu i'na' uún nij sí cavi' qui'yaj Diose ro', che'é dan naqui'yaj cuu nij soj che'ej cuan' a", cataj 'unj rihaan nij so' a —taj Pabló rihaan sí nicaj suun gobernador cu'naj Félix a.

²² Ese sí cu'naj Félix ro', me sí quene'en sa' daj vaa se tucuanj ní' sijn nocoo' man Jesucristó, gaa ne cataj so' se vaa guun raan doj, gaa ne ca'ne' so' cacun' che'é Pabló a. Che'é dan cataj so':

—Asa' ca'na' tanuu uun chij cu'naj Lisias nihánj, ne naqui'yaj cuú 'unj che'é nij soj á —taj sí cu'naj Félix a.

²³ Ne ca'ne' sí cu'naj Félix suun rihaan tanuu uun chij rihaan 'o cientó tanuu se vaa cutumé tanuu man Pabló, tzaj ne ca'vee cachee uun Pabló doj, ne ca'vee ca'na' nij tuvi' Pabló raçu'j nij so' doj man Pabló, qui'yaj tanuu, taj sí cu'naj Félix yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa yo' o 'nij Pabló taga', qui'yaj sí cu'naj Félix a

²⁴ Dan me se cachén doj güii, gaa ne ca'na' sí cu'naj Félix ga nica' so' chana' israelitá cu'naj Drusila, ne canacúun so' se vaa ca'na' Pabló rihaan so', ne cuno so' nana ca'mii Pabló rihaan so' che'é tucuaán nocoo' ní' sijn amán rá ni'yaj man Jesucristó a. ²⁵ Dan me se cataj xna'anj Pabló rihaan sí cu'naj Félix se vaa no xcuún ní' cunuu sa' ní' rihaan Diose ne no xcuún ní' cutumé ní' man ma'an ní' se vaa ve'é inanj qui'yaj ní' a. Ne ca'mii so' che'é güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuvi' a. Gaa ne cuchu'vi' ndo'o sí cu'naj Félix, ne cataj so':

—Cuano nihánj me se ca'anj so' yaj, tzaj ne asa' vaa i'núj rihanj, ne canacunj uún 'unj mán so' á —taj so' rihaan Pabló a.

²⁶ Danj cataj Félix che'é se me rá so' caráan Pabló sa'anj rihaan ma'an so' che'é rej quirij so' taga' man Pabló, rá so' a. Che'é dan que'ee güii canacúun so' man Pabló ca'na' Pabló rihaan so', ne ca'mii so' ga Pabló a.

²⁷ Dan me se quisij vij ya yo' 'nij Pabló taga', gaa ne x'néj suun ra'a sí cu'naj Félix, ne catúj sí cu'naj Porcio Festo a. Ne guun rá sí cu'naj Félix qui'yaj so' se luj che'é nij yuvi' israelitá, ne che'é dan tanáj so' man Pabló taga' a.

25

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj Pabló se vaa guun rá so' naqui'yaj cuu sí nicaj suun emperador che'é so' a

¹ Quisíj va'nuj güii yáán síi cu'naj Festo síi nicaj suun gobernador, gaa ne curihanj so' chuman' Cesarea cavii so' ndaa chuman' Jerusalén a. ² Gaa ne nij xrej atá suun nocoo doj do', nij síi raa doj rihaan nij yuvij israelitá do', cuta' nij so' cacun' xráá Pabló rihaan síi cu'naj Festo a. Gaa ne nucuaj ³ cachíin ni'yaj nij síi israelitá rihaan síi cu'naj Festo se vaa ca'ne' so' suun se vaa ca'na' Pabló ndaa chuman' Jerusalén a. 'O se guun rá nij so' caráán nij so' chrej ne ticavj' nij so' man Pabló a. ⁴ Che'é dan cataj síi cu'naj Festo se vaa tumé nij tanuu man Pabló chuman' Cesarea a. 'O se rque doj güii nucu' so' chuman' Cesarea, taj so' a. ⁵ Gaa ne cataj uún síi cu'naj Festo rihaan nij síi israelitá a:

—Che'é dan sese nij tuvj' soj síi guun nucuaj ca'anj ndaa chuman' Cesarea ga 'unj ro', ca'anj nij so', ne sese vaa se chi'ii qui'yaj síi cu'naj Pabló, ne cuta' nij so' cacun' xráá Pabló á —taj síi cu'naj Festo rihaan nij so' a.

⁶ Dan me se guun raan síi cu'naj Festo 'o tunj güii chuman' Jerusalén ta' asuun, gaa ne nanii so' ndaa chuman' Cesarea, gaa ne yo'ó güii me se ca'anj quitaj so' chruun xlá sa' rej naqui'yaj cuu so' che'é yuvij, gaa ne ca'ne' so' suun rihaan nij tanuu se vaa ca'na' Pabló rihaan so' qui'yaj nij tanuu a. ⁷ Gaa ne gaa ca'na' Pabló rihaan so', ne man nij síi israelitá nanij ndaa chuman' Jerusalén, ne canicun' nij so' nu' anicaj rej x'nuj Pabló, ne caraa ndo'o nij so' cacun' nocoo xráá Pabló, tzaj ne ne ca'vee tihaaan nij so' se vaa ya ya qui'yaj so' cacun' yo' ma'. ⁸ Gaa ne canicaj Pabló, ca'mii nacaj so' che'é ma'an so', cataj so':

—Taj cacun' qui'yáa 'unj rihaan se tucuanj nij síi israelitá do', rihaan nuvií nocoo do', rihaan síi nicaj suun emperador cu'naj César do' a ma' —taj Pabló rihaan síi cu'naj Festo yo' a.

⁹ Dan me se guun rá síi cu'naj Festo qui'yaj so' se luj che'é nij yuvij israelitá, ne che'é dan cataj so' rihaan Pabló a:

—Ne me rá so' ca'anj so' ndaa chuman' Jerusalén ne ndaa ti'yaj ca'ne' 'unj cacun' che'é so' che'é nij rasuun nihánj na' —taj so', xná'anj so' man Pabló a.

¹⁰ Gaa ne cataj Pabló rihaan so' a:

—Nihánj me nicún' 'unj rihaan so', sij cune' síi nicaj suun emperador cu'naj César se vaa ca'ne' so' cacun' che'é yuvij á. Ne che'é dan no xcuún so' ca'ne' so' cacun' che'é 'unj nanj adonj. Ne qui'yáa 'unj cacun' rihaan a 'ó nij síi israelitá ma'. Ne aj ne'én so' se vaa ya vaa nana nihánj nana a'mii 'unj rihaan so' chuguanj. ¹¹ Dan me se sese vaa cacun' qui'yáa 'unj ne sese vaa che'é ticavj' nii mán 'unj, ne a'vej 'unj cavj' 'unj á. Tzaj ne sese cacun' rmi' inanj me se nana nij síi nihánj, ne taj a 'ó síi nó xcuún tacuachén mán 'unj rihaan nij so' ma'. Cuanó nihánj me se achíin ni'yáa 'unj rihaan síi nicaj suun emperador cu'naj César se vaa ma'an so' ca'ne' cacun' che'é 'unj adonj —taj Pabló rihaan síi cu'naj Festo a.

¹² Dan me se nuchruij raa síi cu'naj Festo ga nij síi narqué chrej man so' daj qui'yaj nij so', gaa ne cataj so' rihaan Pabló a:

—Aj cachíin ni'yáa so' rihaan síi cu'naj César se vaa ma'an so' ca'ne' cacun' che'é so' á. Che'é dan ca'anj so' rihaan so' adonj —taj so' rihaan Pabló a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa ca'na' Pabló rihaan síi nicaj suun rey cu'naj Agripa do', rihaan ra'vij so' chana cu'naj Berenice do' a

¹³ Dan me se cachén doj güii, gaa ne síi nicaj suun rey cu'naj Agripa do', chana cu'naj Berenice do', ca'na' chuman' Cesarea, ca'na' ni'yaj roj so' síi nicaj suun gobernador cu'naj Festo a. ¹⁴ Ne guun raan roj so' que'ee güii

chuman' Cesarea a. Che'é dan cataj xna'anj sí cu'naj Festo rihaan sí nicaj suun rey yo' che'é Pabló a. Dan me se cataj so':

—Dan me se sí quínaj taga' nihánj qui'yaj sí cu'naj Félix me yo' so', ¹⁵ ne gaa nuu 'unj chuman' Jerusalén, ne nij xrej ata' suun nocqo doj do', nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá do', cataj xna'anj nij so' rihaan 'unj che'é so', ne guun rá nij so' se vaa nari' 'unj cacun' xráa so' ne qui'yáa 'unj sayuun man so' a. ¹⁶ Gaa ne cataj xna'anj 'unj rihaan nij so' se vaa nuveé se tucuanj núj sij romanó me tacuachén uun ní' man 'o' so' ticavi' nii man so' ma'. Tananj asino yaan quene'en sí ata' cacun' man nij sí cuta' cacun' xráa so', gaa ne ca'mii nacaj so' che'é ma'an so', cataj 'unj rihaan nij so' a.

¹⁷ "Dan me se ca'na' nij so' chuman' Cesarea nihánj, ne ne guun raan 'unj ma'. Tzaj ne yo'ó güii me se quitáa 'unj chruun xlá sa' rej a'né' 'unj cacun' che'é yuvij, gaa ne ca'né' 'unj suun rihaan nij tanuu se vaa ca'na' sí 'nj taga' yo' rihaan 'unj qui'yaj nij so' a. ¹⁸ Ne gaa ca'na' so', ne nij sí guun rá cuta' cacun' xráa so' ro', canicun' nij so' ne cuta' ndo'o nij so' cacun' xráa so', tzaj ne nuveé cacun' chi'ii me cacun' cuta' nij so' xráa so', rá 'unj ma'. ¹⁹ 'Q se ino doj vaa rá nij so' ga sí 'nj taga' yo', ni'yaj nij so' tucuaán nocq' ma'an nij so' do', 'o' sí cavi' cu'naj Jesús do' a. 'Q se vaa i'na' sí cu'naj Jesús, cataj sí 'nj taga' cu'naj Pabló yo' a.

²⁰ "Dan me se ne quene'en 'unj daj naqui'yaj cuj che'é rasuun vaa danj ma'. Che'é dan xná'anj 'unj man sí cu'naj Pabló yo' sese guun rá so' ca'anj so' chuman' Jerusalén, ne ca'vee ca'ne' 'unj cacun' che'é so' che'é nij rasuun yo', taj 'unj rihaan so' a. ²¹ Tzaj ne cachíin ni'yaj Pabló se vaa yo'ó qui'nij so' taga' nihánj ndaa se ca'vee naqui'yaj cuu sí nicaj suun emperador che'é so' a. Che'é dan ca'né' 'unj suun rihaan nij tanuu se vaa yo'ó cutumé nij so' man Pabló taga' ndaa se ca'nej 'unj man so' rihaan sí cu'naj César yo' a —taj sí cu'naj Festo rihaan sí cu'naj Agripa a.

²² Gaa ne cataj sí cu'naj Agripa rihaan sí cu'naj Festo a:

—Me rá 'unj cunq ma'an 'unj ca'mii snó'o yo' á —taj so' rihaan sí cu'naj Festo a.

—A'yuj me se cunó so' ca'mii so' adonj —taj sí cu'naj Festo rihaan sí cu'naj Agripa a.

²³ Ne yo'ó güii me se ve'é ndo'o qui'yaj nij yuvij gaa ca'na' sí nicaj suun rey cu'naj Agripa do', chana cu'naj Berenice do', ne catúj roj so' rá ve' 'yaj nii juntá a. Ne ca'na' tanuu uun chij rihaan 'o' míj tanuu ca'na' nij sí raa man chuman' Cesarea yo' ca'na' ga roj so' a. Gaa ne ca'ne' sí cu'naj Festo suun rihaan nij tanuu se vaa ca'na' Pabló rihaan nij so' qui'yaj nij tanuu a. ²⁴ Ne gaa catúj Pabló, ne cataj sí cu'naj Festo rihaan sí cu'naj Agripa a:

—Cunó so', sij nicaj suun rey Agripa. Cunq soj sij cunuu chre' ga núj nihánj á. Nihánj me se ni'yaj nij soj man sí nihánj á. 'Q se rqce chuman' Jerusalén do', ndaa ma'an chuman' nihánj do', ca'na' ndo'o nij yuvij israelitá rihanj ne caguáj nij so' cataj nij so' se vaa ne nó xcúun so' gaa i'na' so' doj a ma'.

²⁵ Tzaj ne xcaj 'unj cuentá se vaa taj se chi'ii qui'yaj so', ne taj che'é ticavi' nii man so' qui'yáa 'unj ma'. Tzaj ne ma'an so' cachíin ni'yaj rihaan sí nicaj suun emperador se vaa ca'ne' ma'an emperador cacun' che'é so', ne che'é dan guun raj se vaa ca'nej 'unj man so' rihaan sí nicaj suun emperador adonj. ²⁶ Tzaj ne ne cavi' raá 'unj me nana cachron 'unj rihaan yanj ca'nej 'unj rihaan sí nicaj suun emperador yo' che'é cacun' tumé sí nihánj ma'. Che'é dan ca'na' so' rihaan so' sij nicaj suun rey Agripa do', rihaan yo'ó nij soj

do', che'é rej naqui'yaj cuu nij soj che'é so' ne cataj xna'anj nij soj rihaan 'unj me nana cachron 'unj rihaan yanj che'é so' á. ²⁷'Q se snúu rma'án 'unj, sese ca'nej 'unj man 'o síi 'nij taga' rihaan síi nicaj suun emperador, sese nuvi' nana cataj xna'anj 'unj rihaan so' che'é cacun' tumé síi 'nij taga' yo', rá 'unj a —taj síi cu'naj Festo rihaan yo'ó nij so' a.

26

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Pabló rihaan síi nicaj suun rey cu'naj Agripa a

¹Gaa ne cataj síi cu'naj Agripa rihaan Pabló a:

—Ca'vee ca'mii so' che'é so' á —taj so' rihaan Pabló a.

Gaa ne ticun' ra'a Pabló, ne ca'mii nacaj so' che'é ma'an so', cataj so':

²—Aj cavii sa' uxrá 'unj nihánj, che'é se vaa i'núj rihanj ca'mii nacaj 'unj manj rihaan so' cuan', sij nicaj suun rey cu'naj Agripa. Ne nihánj me se ca'mij che'é nu' cacun' cuta' yo'ó nij síi israelitá xráj a. ³'Q se ne'én 'unj se vaa so' me síi nicaj cuentá che'é nu' se tucuñj ní' sij israelitá, ne ne'én so' daj vaa nu' nana noco' ní' a. Che'é dan achúin nǐ'yáá 'unj rihaan so' se vaa qui'yáá so' se ndo'o, ne gaa inaj nimán so', ne cunó so' nana a'mij á.

⁴"Dan me se gaa síi tachruu mé 'unj, ne cayáán 'unj chuman' Jerusalén ga yo'ó nij síi israelitá, ne aj ne'en cunudanj nij síi israelitá se vaa qui'yáj gaa mej síi tachruu a. ⁵Ne sese guun rá nij so', ne guun nucuaj nij so' cataj xna'anj ma'an nij so' se vaa sij fariseo mé 'unj asino yaan, ne qui'yáá 'unj nu' ndaa vaa 'yaj nij síi fariseo, ne nij síi fariseo ro', me síi nica' doj noco' se tucuñj ní' nanj á. ⁶Ne nihánj me se cuta' nij síi israelitá cacun' xráj, ne nicún' 'unj nihánj rihaan so', che'é se guun ya raj se vaa qui'yaj Diose nu' ndaa vaa cata' tu'va so' rihaan xii ní' gaa naá a. ⁷Ne nuvii nigan' yo'ó na'vij cunu' chuvij nij x'ne' nij síi israelitá rihaan Diose, che'é se guun ya rá ma'an nij so' se vaa qui'yaj Diose nu' danj che'é nij so' a. Ne che'é rasuun yo' rasuun qui'yaj Diose che'é ní' ro', che'é dan cuta' nij so' cacun' xráj, nanj rey Agripa. ⁸Ne me che'é ne amán rá soj se vaa ca'vee cunu' i'na' uún nij síi cavi' qui'yaj Diose ga.

⁹"Dan me se 'unj nihánj me se gaa rque me se guun ya ya rá 'unj qui'yaj ndo'o 'unj sayuun man nij síi noco' man Jesucristó síi cavii chuman' Nazaret a. ¹⁰Ne danj qui'yáá 'unj rque chuman' Jerusalén nanj á. 'Q se 'unj me síi canu' man que'ee nij síi sa' noco' man Diose taga', ne rque nij xrej atá suun noco' doj se nucuaj rihanj se vaa qui'yáj danj a. Ne gaa ca'ne' núj cacun' che'é nij so' se vaa cavi' nij so', ne ndaa 'unj me síi cataj se vaa no' xcúún nij so' cavi' nij so' adonj. ¹¹Ne guun que'ee ndo'o ca'anj 'unj cunudanj nij ve' tucu'yón ní' sij israelitá se tucuñj Moisés, ne qui'yáá 'unj sayuun man nij síi noco' man Jesús, ne ndaa rqueé 'unj man nij so' ca'mii chí'ij nij so' che'é Jesucristó, ne che'é se ca'maan ndo'o rá 'unj ni'yaj 'unj man nij so', ne ndaa canocó' 'unj man nij so' ndaa yo'ó chuman' naj gan' che'é rej qui'yáá 'unj doj sayuun man nij so' adonj.

¹²"Dan me se gaa qui'yáj danj, ne 'o güii me se ca'anj 'unj chuman' Damasco, ne aj rqueé nij xrej atá suun noco' doj rej nucuaj, ne ca'neé nij so' mán 'unj ca'anj 'unj qui'yáá 'unj sayuun man nij síi noco' man Jesucristó yanj chuman' Damasco yo' a. ¹³Cunó so' nana ca'mij rihaan so' nihánj, nanj rey. 'Q se caxuj me yo', ne vaj 'unj chrej, ne rej xtá' ro', cuchuguun 'o ya'an nu' anicaj rej nicun' 'unj ga nij síi vaj chrej ga 'unj, ne nucuaj doj ya'an yo' rihaan naán güii á. ¹⁴Dan me se quini' taran' núj rihaan yo'óo, ne cunó 'unj ca'mii

yo'q so' rihaan 'unj, ne xna'anj hebreo ca'mii so', cataj so': "Me che'é 'yáa so' sayuun manj, ga Saulo'. 'O se me rá so' qui'yáa so' sayuun manj, tzaj ne man ma'an so' 'yáa so' sayuun ase 'yaj scúj o' tacanj rihaan chruun sihaa nicaj sí 'yaj suun ga yuntá nanj á", taj sí ca'mii rihanj a. ¹⁵ Gaa ne taj 'unj: "Me sí mé so', Señor!", taj 'unj, xna'anj 'unj man so' a.

"Gaa ne cataj sí 'nj ra'a man ní: "'Unj ro', me Jesús, ne sij 'yáa so' sayuun man mej adonj. ¹⁶ Tzaj ne naxagaa so', canicun' cayá so' á. 'O se nihánj me se curuvi' 'unj rihaan so' che'é se narii 'unj mán so' qui'yaj suun so' rihanj ne nata' so' rihaan yuvij che'é nij rasuun narj' so' cuano do', che'é rej quene'én so' manj do', che'é nij rasuun narj' so' asa' curuvi' uún 'unj rihaan so' rej rihaan doj do' a. ¹⁷ Dan me se tinanii 'unj mán so' rihaan nij sí man chiháan so' yuvij israelitá do', rihaan nij sí yanj do', ne yaj ca'nej 'unj mán so' rihaan nij so', ¹⁸ che'é rej naxra' rihaan nij so' ne xcaj nij so' cuentá qui'yáa so', gaa ne tanáj xcó nij so' rej rmí' rej uun chij sí chree rihaan nij so', ne canicaj nij so' rihaan Diose rej ranga' rej guun nucuaj nij so' xcaj nij so' cuentá a. Gaa ne ca'vee quinavij nu' cacun' tumé nij so', ne ca'vee cavij sa' nij so' ga nij sí cunuu sa' nimán rihaan Diose, sese cuchuman rá nij so' n'yaj nij so' mán 'unj, qui'yáa so' á", taj sí 'nj ra'a man ní rihanj a.

¹⁹ Ne xcaj so' cuentá, sij nicaj suun rey Agripa. 'O se ne guun nichraj nimanj ma'. Tananj qui'yáa 'unj nu' ndaa vaa cataj Jesucristó rihanj gaa curuvi' so' rihanj rej xta' a. ²⁰ Asino yaan natá 'unj chuman' Damasco do', chuman' Jerusalén do', nu' estadó Judea do', gaa ne natá 'unj ndaa rej man nij sí yanj uún a. Natá 'unj rihaan cunudanj nij yuvij se vaa canicaj nimán nij yuvij canoco' nij so' Diose, ne ve'é qui'yaj nij so' ndaa vaa 'yaj sí canicaj ya nimán nanj adonj. ²¹ Che'é dan quita'aa nij yuvij israelitá mán 'unj rá nuví nocó, ne guun rá nij so' ticavi' nij so' manj a.

²² "Che'é dan nicun' 'unj rihaan nij soj cuano, ne ta'aj soj me sí yanj uun ne ta'aj soj me sí raá atá suun, tzaj ne Diose me sí racuj manj ndaa cuano nihánj, ne che'é dan natá 'unj se nana Diose rihaan nij soj a. Tzaj ne ne ino vaa nana natá 'unj rihaan nij soj cuano ga se nana nij sí nata' se nana Diose gaa naá do', se nana ma'an sí cu'naj Moisés do', gaa cataj xna'anj nij so' daj guun rej rihaan nij so' ma'. ²³ Dan me se ma'an nij so' cataj se vaa sí ca'nej Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun me se quirán' so' sayuun, ne guun so' sí cunuu i'na' uún asino yaan rihaan yo'ó nij sí cavi', ne nata' so' nana ya rihaan nij yuvij israelitá do', rihaan nij yuvij yanj do' a —taj Pabló rihaan sí cu'naj Agripa yo' a.

²⁴ Dan me se gaa ca'mii so' danj rihaan sí cu'naj Agripa, ne caguáj sí cu'naj Festo, cataj so':

—Snúú so', Pablo. Che'é se tucu'yón ndo'o so' yanj ro', che'é dan guun snuj raá so' nanj á —taj so' rihaan Pabló a.

²⁵ Gaa ne cataj Pabló rihaan sí cu'naj Festo yo' a:

—Ne snuj 'unj, man Festo sij uun chij. Tananj ya vaa nana natá 'unj, ne nana ve'é vaa no xcúun ní' cunó ní' me nij nana yo' a. ²⁶ 'O se sij nicaj suun rey me sí nihánj, ne so' me sí ne'en daj vaa nu' rasuun natá 'unj rihaan nij soj cuano á. Ne ne chu'vi' 'unj nata' 'unj nu' nana nihánj rihaan so' ma'. 'O se aj xcaj sí cu'naj Agripa nihánj cuentá che'é nu' rasuun rihanj, rá 'unj á. 'O se nuveé rasuun 'nj yuve me rasuun nihánj a man adonj —taj Pabló rihaan sí cu'naj Festo a.

²⁷ Ne cataj so' rihaan sí cu'naj Agripa a:

—Ne cataj so' 'o nana rihanj, Agripa. Amán rá so' daj taj se nana nij sí nata' se nana Diose gaa naá na'. Aj ne'én 'unj se vaa amán rá so' nanj adonj —taj Pabló rihaan sí cu'naj Agripa yo' a.

²⁸ Gaa ne cataj Agripa rihaan so' a:

—Ca'mij so' doj rihanj, gaa ne cuaj guún 'unj sí noco' man Jesucristó, rá so' na' —taj Agripa rihaan Pabló a.

²⁹ Gaa ne cataj Pabló rihaan so' a:

—Achín ni'yáá 'unj rihaan Diose se vaa, ca'vee se doj nana ca'mij, ca'vee se noco' ndo'o ca'mij, tzaj ne nuveé curuún so' cuchuman rá se nanaj ma'. Tananj me rá 'unj cuchuman rá cunudanj soj sij uno nana a'mij cuano, ne ase vaa 'unj ro', danj gaa soj uún nanj adonj. Tzaj ne se cunumij soj ga aga' ne' nihánj, rá 'unj ma' —taj Pabló rihaan nij so' a.

³⁰ Gaa ne canicun' caya sí nicaj suun rey do', sí nicaj suun gobernador do', chana cu'naj Berenice do', yo'ó nij sí yanj ga nij so' do', ³¹ ne curihanj nij so', ne cataj nij so' rihaan tuvi' nij so' se vaa taj vaj cacun' qui'yaj Pabló, ne ne nó xcúun so' cavi' so' do', qui'nij so' taga' do' ma'.

³² Gaa ne cataj sí cu'naj Agripa rihaan sí cu'naj Festo a:

—Sese ne cachinj ni'yaj sí nihánj se vaa ca'ne' César cacun' che'é so', ne ca'vee curihanj so' taga' asuun saj á —taj sí cu'naj Agripa rihaan sí cu'naj Festo a.

27

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'neé sí cu'naj Festo man Pabló ca'anj Pabló chuman' Romá a

¹ Dan me se guun ya rá sí cu'naj Festo se vaa ca'anj núj ndaa yo'óo noco' Italia rej ne sí nicaj suun emperador cu'naj César a. Gaa ne tacuachén so' man Pabló do', man yo'óo doj sí 'nij taga' do', rihaan 'o tanuu uun chij rihaan 'o cientó tanuu, ne Julio cu'naj tanuu yo', ne sí nuu rihaan ma'an sí nicaj suun emperador me so' a. ² Dan me se cavii núj ga tinú' Aristarco sí cavii chuman' Tesalónica chuman' naj estadó Macedonia rque 'o rihoo chéé rihaan na a. Ne xa' rihoo yo', tzaj ne rihoo cavii chuman' Adramitio me yo', ne ca'anj yo' ndaa nij chuman' naj tu'va na ya'anj estadó Asia a. ³ Ne yo'óo güii me se cuchí' núj chuman' cu'naj Sidón, ne ve'é inanj qui'yaj sí cu'naj Julio ga Pabló, ne ca'vej rá so' ca'anj Pabló rihaan nij tuvi' Pabló sí yanj chuman' Sidón yo', che'é rej taj ya'anj nij so' man Pabló a.

⁴ Gaa ne cavii uún núj rque rihoo, ne ca'anj uún rihoo, ne cachén núj rej sur rej nichrun' yo'óo taj rihaan na ya'anj cu'naj Chipre a. 'O se go' ndo'o nana rej rihaan rihoo yo' a. ⁵ Gaa ne cachén uún núj rihaan na ya'anj, ne cachén núj tu'va estadó Cilicia do', estadó Panfilia do', ne cuchí' núj ndaa chuman' Mira chuman' naj estadó Lisia a. ⁶ Ne chuman' yo' ro', nari' tanuu yo' 'o rihoo cavii chuman' Alejandría, ne rihoo ca'anj ndaa Italia me yo' a. Che'é dan cavii núj rque rihoo yo' qui'yaj tanuu yo' a. ⁷ Dan me se nanaj ndo'o cachéé rihoo yo' rque que'ee güii, ne che'é dan sayuun ndo'o vaa cuchí' núj rihaan chuman' Gnido a. Ne ne ca'vee ca'anj núj a doj, qui'yaj nana ma'. Che'é dan cachén núj nichrun' yo'óo taj rihaan na ya'anj cu'naj Creta, ne nichrun' rej cu'naj Salmón rej naj yo'óo Creta cachén núj a. ⁸ Ne sayuun uxrá vaa cachén núj rej yo', ne cuchí' núj ndaa 'o rej cu'naj Buenos Puertos, ne nichrun' naj chuman' yo' ga chuman' cu'naj Lasea a.

⁹ Dan me se aj cachén ndo'o güii, qui'yaj rihoo yo', ne aj cachén güii toco' nij yuvij israelitá x'naa man ma'an nij so' che'é se aráj guee nij so' rihaan Diose, ne nichrun' quisij dió avii nana yuvaá rihaan na ya'anj a. Che'é dan cuchu'vi' núj se vaa quiran' núj sij man rque rihoo yo' sayuun a. Che'é dan narqué Pabló chrej rihaan nij sí man rque rihoo yo', ¹⁰ ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Ne'én 'unj se vaa xa' rihoo nihánj, tzaj ne sese yo'o ca'anj rihoo nihánj, ne quiran' ndo'o nij rasuun man rque rihoo nihánj do', ma'an rihoo nihánj do', sayuun, ne quirij' ndo'o nij yo', qui'yaj nana yuvaá, ne ndaa cavi' ma'an ní adonj —taj Pabló rihaan nij so' a.

¹¹ Tzaj ne tanuu uun chij rihaan 'o cientó tanuu yo' ro', ne cuchuman rá so' se nana Pabló ma'. Tananj cuchumán rá so' se nana sí tuguáj rihoo do', sí si'yaj rihoo do' a. ¹² Dan me se rej cu'naj Buenos Puertos yo' ro', nuveé rej sa' quinaj rihoo nu' dió avii nana yuvaá me rej yo' a. Che'é dan nocoo doj ta'aj nij sí man rque rihoo cataj se vaa guun rá nij so' curihanj rihoo rej yo', ne guun rá nij so' se vaa cuchij' rihoo chuman' Fenice ne guun raan rihoo chuman' yo' nu' dió avii nana yuvaá a. Ne chuman' Fenice ro', me chuman' naj yo'óo cu'naj Creta, ne caráán quij rihaan nana yuvaá rej chuman' Fenice, rá nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sayuun quiran' nij so' rihaan na ya'anj, qui'yaj nana yuvaá a

¹³ Dan me se cavii 'o nana catun' rej rque tu'va na ya'anj, ne guun rá nij so' se vaa guun nucujaj nij so' qui'yaj nij so' ndaa vaa guun rá nij so' a. Che'é dan guun che'e rihoo ca'anj rihoo, ne nichrun' yo'óo cu'naj Creta vaj nij so' qui'yaj nana a. ¹⁴ Dan me se doj orá vaj rihoo, gaa ne taj ni'yón cavii 'o nana yuvaá rej xraj rihaan na ya'anj, ne go' uxrá nana yuvaá rihaan rihoo, ne nana cu'naj Euroclidón me yo' xna'anj griego a. ¹⁵ Ne ne guun nucujaj rihoo ca'anj rihoo rej rihaan rihoo ne qui'yaj canaán rihoo rihaan nana yuvaá ma'. Che'é dan ca'ne' rá núj, ne canicaj rihoo ne vaj rma'an rihoo, qui'yaj nana yo' a. ¹⁶ Ne cachén núj nichrun' yo'o yo'óo nii taj rihaan na ya'anj, ne yo'óo cu'naj Clauda me yo' a. Ne sayuun uxrá guun nucujaj núj naxcaj núj rihoo cunii nocoo' rej xco' rihoo xij ne naqui'yaj raan núj man rihoo cunii yo' rque rihoo xij yo' a. ¹⁷ Ne gaa quisij naxcaj núj man rihoo cunii yo', ne numij nij so' ne' naqui'yaj raan nij so' man rihoo xij yo' a. Dan me se cuchu'vi' ndo'o nij so' se vaa cano' rihoo rihaan yo'óo chruu naj rque na ya'anj rej cu'naj Sirte ne quirij' nu' rihoo yo' a. Che'é dan nacué nij so' mantá o' nana rihaan, che'é rej se ca'anj yoo rihoo ma'. Ne me rej ma'an go' nana ro', ca'anj rihoo uún adonj.

¹⁸ Ne yo'óo güii me se che'é se go' uxrá nana rihaan núj, ne che'é dan quirij'ij nij so' nij rasuun man rque rihoo rque na ya'anj, ¹⁹ ne güii va'núj me se ma'an nij so' ra'a nij so' ri'ij nij so' nij rasuun rasuun ma'an yuvij tuguáj rihoo rque na ya'anj, che'é rej cunuu yoo rihoo ne nij so' a. ²⁰ Ne güii do', yati' do', ne curuvij' ni'yaj núj que'ee güii a ma'. Ne yo'o go' nana yuvaá rihaan núj, ne che'é dan guun ya' rá núj se vaa daj chihaa mij se ca'vee quinaniij núj rihaan sayuun yo' a ma'. ²¹ Dan me se a 'o nij sí man rque rihoo ne cha' nij so', ne che'é dan canicun' Pabló sca'núj nij so', ne cataj so':

—Ve'é doj sese cuno nij soj se nana, tinuj. 'O se sese ne cavij' ní yo'óo cu'naj Creta, ne ne quiran' ní sayuun nihánj, ne ne ca'anj ni'ya cunudanj nij rasuun asuun saj ma'. ²² Ne nihánj me se cunoo soj chrej nago' 'unj man soj,

ne naqui'yaj niha' soj nimán soj á. 'Q se a 'ó tuvi' nij soj se cavi' ma'. Maan orún' rihoo nihánj ca'anj ni'ya a. ²³ 'Q se 'unj me síi noco' man Diose, ne 'yaj suun 'unj che'é so', ne ni' cua'aa ro', canicun' yo' o se mozó Diose rihanj, ²⁴ ne cataj so': "Se kuchu'vi' so', man Pablo. 'Q se no xcúun so' canicún' so' rihaan síi cu'naj César, ne nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa aj guun rá Diose se vaa caráan Diose rihaan sayuun che'é so' ga cunudanj nij síi nuu rque rihoo nihánj adonj", taj se mozó Diose rihanj a. ²⁵ Che'é dan naqui'yaj niha' soj nimán soj, tinuj. 'Q se 'unj me síi amán ya rá ni'yaj Diose se vaa qui'yaj Diose nu' ndaa vaa cataj xna'anj se mozó Diose rihanj adonj. ²⁶ Tzaj ne 'o se cataj se mozó Diose rihanj se vaa ya quirir' rihoo nihánj tu'va 'o yo'óo taj rihaan na ya'anj adonj —taj Pabló rihaan yo'óo nij so' a.

²⁷ Dan me se quisij xca'anj güii vaj núj rihaan na ya'anj ca'naj Adria, qui'yaj nana a. Ne rej yan' ro', guun rá nij síi tuguáj rihoo se vaa daj doj cuchí' núj rihaan 'o yo'óo a. ²⁸ Che'é dan xcaj ta'nga' nij so' me daj metró cunuú nuú na, ne xcaj nij so' cuentá se vaa icó xnu' yaan metró nuú na rej yo' a. Gaa ne na'vij nij so' 'o orá nii, ne xcaj ta'nga' uún nij so', ne xcaj nij so' cuentá se vaa icó chij guee metró cunuú nuú na a. ²⁹ Che'é dan kuchu'vi' nij so' se vaa cano rihoo yo' rihaan yuvej naj rque na ya'anj ne cachran' rihoo a. Che'é dan ca'anj nij so' rej xco rihoo, ne tananij nij so' ca'anj aga' ganchó rque na ya'anj, che'é rej nuculu' aga' yo' rque nij yuvej naj rque na ya'anj, ne canicun' rihoo yo' a. Ne guun ndo'o rá nij so' se vaa cuaj cuaj quisij güii ne guun nucujaj nij so' quene'en nij so' me rej vaj nij so' a. ³⁰ Gaa ne nij síi tuguáj rihoo ro', guun rá nij so' cunanj ma'an inanj nij so', ne quinanii nij so' rihaan sayuun quiran' tuvi' nij so' qui'yaj rihoo yo', rá nij so' a. Che'é dan tu'va rma'an nij so' cataj nij so' se vaa ca'anj nij so' tananij nij so' doj aga' ganchó rque na ya'anj rej tacúun rihoo, ne ca'anj tananij nij so' rihoo cunii yo' rihaan na ya'anj catuu nij so' a. ³¹ Tzaj ne ca'mii Pabló rihaan tanuu uun chij rihaan 'o cientó tanuu do', rihaan yo'óo nij tanuu do', cataj so':

—Sese se quináj nij síi nihánj rque rihoo nihánj, ne se ca'vee quinanii ma'an soj rihaan sayuun a ma' —taj Pabló rihaan nij so' a.

³² Gaa ne ca'anj nij tanuu, ca'ne' nij tanuu ne' numii rihoo cunii yo', ne quinij ma'an rihoo cunii yo' rihaan na ya'anj, ca'anj ni'ya ma'an yo' a.

³³ Ne nichrun' rá ranga', ne nago' Pabló chrej man yo'óo nij so' se vaa cha nij so' doj se chá a. Ne cataj so':

—Cuan' me síj 'o xnu' güii quinanó ndo'o rá nij soj, ne a doj ne cha soj se chá ma'. ³⁴ Che'é dan narque 'unj chrej man nij soj cuano se vaa cha soj á. Gaa ne guun nucujaj soj quinanii soj rihaan sayuun nanj á. 'Q se a 'ó yuvé raa a 'o nij soj se ca'anj ni'ya a ma' —taj so' rihaan yo'óo nij so' a.

³⁵ Síj ca'mii so' danj, gaa ne nicaj so' rachrúun, ne nago' so' graciá rihaan Diose che'é rachrúun ni'yaj cunudanj nij so', gaa ne cuxra' ta'aj so' rachrúun, ne guun che'e so' chá so' a. ³⁶ Gaa ne guun niha' rá cunudanj nij so', ne ndaa ma'an nij so' chá uún a. ³⁷ Ne cunudanj núj sij vaj rque rihoo yo' ro', me vij cientó táa va'núj chihaa xnu' yaan ya yuvij a. ³⁸ Ne gaa quisij caraa rque nij so', ne quirir'ij nij so' nu' 'núú trigó rihaan na ya'anj, che'é rej gaa yoo doj rihoo a.

³⁹ Dan me se quisij güii, ne quene'en núj yo'óo, tzaj ne ne cunuú yaan núj yo'óo yo' a ma'. Tzaj ne quene'en nij so' 'o rej atúj yanij doj tzin' na ya'anj, ne naj yo'óo chruu tu'va na ya'anj rej yo' a. Ne guun rá nij so' ca'anj rihoo rej yo' sese ca'vee ca'anj rihoo a. ⁴⁰ Che'é dan ca'ne' nij so' ne' noco' nij aga'

ganchó, ne quináj nij aga' ganchó rque na ya'anj, qui'yaj nij so' a. Ne nache nij so' ne' numji chruun tuguáj rihoo, ne naxumaan mantá rej tacúun rihoo, qui'yaj nij so', ne guun rá nij so' go' naná rihaan mantá ne ca'anj rihoo rej naj yo'óo chruu yo', rá nij so' a. ⁴¹ Tzaj ne ca'anj rihoo canó rihoo xráá 'o tacaan yo'óo chruu naj rque na, ne raan canó tacúun rihoo yo'óo chruu, ne ne ca'vee curihañj yo' a ma'. Ne nucuj ndo'o go' na rej xcó rihoo, ne daj doj quiri' rej xcó rihoo, qui'yaj na yo' a. ⁴² Ne guun rá nij tanuu ticavi' nij so' man nij síi 'nij taga' tumé nij so', che'é rej se ca'vee go' nij so' xtáj rihaan na ne cunanj nij so' rihaan nij tanuu a. ⁴³ Tzaj ne tanuu uun chij rihaan 'o cientó tanuu ro', ne ca'vej rá so' cavi' Pabló ma'. Che'é dan caráán so' chrej se qui'yaj yo'ó nij tanuu danj ma'. Ne ca'ne' so' suun se vaa nij síi ne'en go' xtáj rihaan na ro', güej asino nij so' rihaan na go' nij so' xtáj rihaan na ca'anj nij so' rihaan yo'óo a. ⁴⁴ Ne yo'óo nij so' ro', canó nij so' rcuchra' do', chruun cavii rihoo yo' gaa cachran' rihoo do', ne ca'anj nij so' rihaan yo'óo yo', taj so' a. Ne danj qui'yaj nij so', ne cuchi' cunudanj nij so' rihaan yo'óo, ne quinanii cunudanj nij so' a.

28

Nanañ nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Pabló yo'óo cu'naj Malta a

¹ Dan me se gaa cuchi' sa' núj yo'óo taj rihaan na ya'anj yo', ne xcax núj cuentá se vaa yo'óo cu'naj Malta me yo' a. ² Ne nij síi chihanj yo'óo yo' ro', ve'é uxrá qui'yaj nij so' ga núj a. 'O se nicaj tuvi' ndo'o nij so' ga núj, ne che'é se caman' maan ne acoj tiha', ne che'é dan naran' nij so' ya'an cunuu guun núj a. ³ Gaa ne naran' Pabló 'o nánj rca', ne cuta' so' rihaan ya'an a. Ne che'é se ya'an ndo'o ya'an, ne che'é dan curihañj 'o xcuáá yuvaá rque rca' yo', ne canó xo' ra'a Pabló a. ⁴ Ne gaa quene'en nij síi man rej yo' se vaa nocó' xcuáá ra'a Pabló, ne cataj nij so' rihaan tuvi' nij so' a:

—Ya ya sij ticavi' yuvij me síi nihánj nanj á. 'O se ndá se quinanii so' rihaan na ya'anj, tzaj ne che'é se tumé so' cacun', ne che'é dan ne no xcuúun so' gaa i'na' so' ma' —taj nij so' rihaan tuvi' nij so' a.

⁵ Tzaj ne nacunan' Pabló ra'a so', ne quinij xcuáá rihaan ya'an, ne ne qui'yaj chi'ij xcuáá a doj man Pabló a ma'. ⁶ Tzaj ne nij síi man yo'óo yo' ro', guun rá nij so' se vaa caraá cu'maan ra'a so', ase taj ni'yón cavi' so' ne naxru' so' rihaan yo'óo, tzaj ne gaa guun raan na'vij nij so' quiran' so' danj, ne gaa quene'en nij so' se vaa ne quiran' so' a doj se chi'ij, ne noná nij so' se nanañ nij so', ne cataj nij so' se vaa 'o ya'anj me Pabló a.

⁷ Dan me se nichrun' rej yo' me se naj to'óo síi uun chij doj rihaan yo'óo taj rihaan na ya'anj yo', ne Publio cu'naj so' a. Ne nicaj tuvi' so' ga núj, ne va'núj güii ve'é taj ya'anj so' man núj a. ⁸ Dan me se nacaá ndo'o rej Publio yo', ne naj so' rihaan yuvéé, ne ran' ndo'o so' chi'ij ton a. Gaa ne catúj Pabló rej naj so', ne cachíin ni'yaj Pabló rihaan Diose che'é so', gaa ne cuta' Pabló ra'a Pabló xráá so', ne dan me se nahuun sa' so', qui'yaj Pabló a. ⁹ Gaa quisij qui'yaj Pabló danj, ne yo'óo nij síi anó chi'ij yanj yo'óo yo' ro', ca'na' nij so' uún rihaan Pabló, ne nahuun sa' nij so', qui'yaj Pabló a. ¹⁰ Gaa ne caráj cochroj uxrá nij so' rihaan núj, ne gaa curihañj núj yo'óo yo', ne rqué nij so' rihaan núj cunudanj nij rasuun cachiin man núj a.

Nanañ nihánj taj xna'anj se vaa cuchi' Pabló chuman' Romá a

¹¹ Dan me se cachén va'núj yavii, gaa ne cavii núj rque yo'óo rihoo chéé rihaan na ca'anj núj a. Ne xa' rihoo yo', tzaj ne rihoo quináj sa' tu'va yo'óo

taj rihaan na ya'anj yo' nu' nij yavii avii nana yuvaḡ me yo', ne rihoo cavii chuman' Alejandría me yo', ne nḡ se tinanga' roj ya'anj cuaté cu'naj Cástor ga Pólux rihaan rihoo yo' a. ¹² Dan me se cuchí' núj chuman' cu'naj Siracusa, ne va'núj güii caran' núj chuman' yo' a. ¹³ Gaa ne cavii uún rihoo chuman' Siracusa, ne cachén rihoo nichrun' tu'va na ya'anj, ne cuchí' rihoo ndaa chuman' Regio a. Gaa ne cachén 'o güii, gaa ne cavii 'o nana rej rque rihaan na ya'anj, ne ca'anj rihoo, ne rque vj güii cuchí' núj ndaa chuman' cu'naj Puteoli a. ¹⁴ Ne chuman' Puteoli ro', nari' núj doj tinúú ní', ne cachín ni'yaj nij so' rihaan núj se vaa caran' núj chij güii ga nij so' a. Ne gaa quisíj chij nij güii, ne nayón núj chrej, ne ca'anj núj chrej vaj ndaa chuman' Romá a. ¹⁵ Ne cuchí' nana che'é núj rihaan nij tinúú ní' sí yanj chuman' Romá, ne ca'na' nij so' nari' tuvi' nij so' ga núj chuman' cu'naj Foro de Apio do', chuman' cu'naj Tres Tabernas do' a. Ne gaa quene'en Pabló man nij so', ne nago' so' graciá rihaan Diose, ne nari' nucauj nimán so' a.

¹⁶ Ne gaa quisíj catúj núj chuman' Romá, ne tacuachén tanuu uun chij rihaan 'o cientó tanuu man nij sí 'nij taga' rihaan yo'ó tanuu uun chij doj, ne ca'vej rá nij sí nicaj suun caran' Pabló rá 'o ve' ne cayáán orún' so' ga tanuu tumé man so' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii Pabló ga nij sí uun chij rihaan nij yuvií israelitá yanj chuman' Romá a

¹⁷ Dan me se cachén va'núj güii, gaa ne canacúun Pabló man nij sí uun chij rihaan nij yuvií israelitá yanj chuman' Romá se vaa cunuu chre' nij so' ga so' a. Ne gaa quisíj cunuu chre' nij so', ne cataj so' rihaan nij so' a:

—Xa' 'unj nihánj, tzaj ne taj vaj cacun' qui'yáá 'unj rihaan tuvi' ní' sji israelitá do', rihaan se tucuanj xii ní' do' man tinuj. Tzaj ne tuvi' ní' sí yanj chuman' Jerusalén ro', numíj nij so' manj ne tacuachén nij so' manj rihaan nij sí romanó adonj. ¹⁸ Ne nij sí romanó ro', taj se vaa taj che'é cavi' 'unj rá nij so' gaa naquiyaj cuu nij so' che'ej ma'. Ne guun rá nij so' quiríj nij so' taga' manj a. ¹⁹ Tzaj ne cuta' ndo'o nij sí israelitá yo' cacun' xráj, ne che'é dan nó xcúnj cachinj ni'yaj rihaan sí cu'naj César se vaa ca'ne' so' cacun' che'ej a. Tzaj ne taj a 'ó cacun' cuta' 'unj xráá soj sji man chiháán 'unj ma'. ²⁰ Che'é dan canacúun 'unj man nij soj ca'na' soj, che'é se guun rá 'unj quene'en 'unj man soj do', ca'mii 'unj ga soj do' a. 'O se che'é sí ca'vee qui'yaj cavii sa' ní' sji israelitá me se numí 'unj 'yaj aga' ne' nihánj adonj —taj Pabló rihaan yo'ó nij sí israelitá yo' a.

²¹ Gaa ne cataj nij so' rihaan Pabló a:

—Xa' nij tuvi' ní' sí yanj estadó Judea, tzaj ne taj yanj cartá ca'née nij so' rihaan núj nayaa núj ma'. Ne a 'ó tinúú ní' ne ca'na' rihaan núj nata' nana chi'ii che'é so' rihaan núj ma'. ²² Ne vaa che'é cataj ma'án so' rihaan núj daj uun rá so', rá núj a. 'O se tucúáán inḡ noco' nij tuvi' nij soj me se ne'en núj se vaa me rej ma'an a'mii chi'ii yuvií che'é tucúáán yo' nanj á —taj nij so' rihaan Pabló a.

²³ Dan me se cachrón nij so' güii ca'na' uún nij so' ve' yanj Pabló, ne güii yo' me se ca'na' que'ee tuvi' nij so' a. Gaa ne nata' Pabló rihaan nij so' che'é suun uun chij Diose nimán yuvií do', rihaan chumií nihánj vaa güii do' a. Ne nayaa so' se tucuanj sí cu'naj Moisés do', nana cachrón nij sí nata' se nana Diose rihaan yanj gaa naá do', ne cataj xna'anj so' me che'é nḡ xcúun nij so' cuchuman rá nij so' cunḡ nij so' se nana Jesucristó a. Dan me se asij na'yaan guun che'e so' ca'mii so' rihaan nij so', ne ndaa ca'anj güii navij ca'mii so'

a. ²⁴ Ne ta'aj nij so' ro', cuchumán rá se nana so', ne yo'ó ta'aj nij so' ne cuchumán rá nana yo' ma'. ²⁵ Ne ne guun cuyaán rá cunudanj nij so' a ma'. Ne guun che'e nij so' ca'anj nij so' a. Tzaj ne gaa ataa ca'anj nij so', ne ca'mii Pabló orún' nana rihaan nij so', cataj so':

—Cunaj uxrá vaa nana nihánj nana rqué Nimán Diose rihaan xii ní' gaa ca'mii síi cu'naj Isaías síi nata' se nana Diose gaa naá rihaan nij so' a. ²⁶ Nana ca'mii Isaías rihaan nij so' me nana ca'mii ma'an Diose rihaan so' a: “Cuchi' so' rihaan nij so' ne cataj xna'anj so' rihaan nij so' se vaa catuu uxrá nana xréé nij so', tzaj ne se xcaj nij so' cuentá ma'. Ne ni'yaj uxrá nij so', tzaj ne se quene'en nij so' ma'. ²⁷ 'Q se caráán ma'an nij yuvií nihánj rihaan nij so' che'é rej na'vej rá nij so' quene'en ma'an nij so', ne caráán nij so' xréé nij so', che'é rej na'vej rá nij so' cuno nij so' uún a. Ne ne atúj nana nimán nij so', 'yaj nij so', che'é yan na'vej rá nij so' xcaj nij so' cuentá ne canicaj nimán nij so' ma'. 'Q se na'vej rá nij so' nahuun sa' nimán nij so' qui'yáá 'unj a man adonj”, me se nana Diose ca'mii síi cu'naj Isaías gaa naá a. ²⁸ Che'é dan xcaj soj cuentá se vaa aj ca'anj nana nihánj rihaan nij síi yanij, ne nij so' me síi cuchumán rá se vaa tinanii Diose man nij so' rihaan chrej chi'ii uun chij nimán nij so' a. 'Q se nij so' me síi cuno ya nana nihánj nanj á —taj Pabló rihaan nij síi uun chij rihaan nij yuvií israelitá yanj chuman' Romá yo' a.

²⁹ Sij ca'mii so' danj, gaa ne cavii nij yuvií israelitá yo' ca'anj nij so', ne ca'mii canó tuvi' ma'an nij so' ga tuvi' nij so' a.

³⁰ Dan me se vij ya yo' cayáán Pabló chuman' Romá yo', ne ma'an so' go' tu'vee ve' ne so' a. Ne ve'é ca'mii so' ga cunudanj nij síi ca'na' ni'yaj man so' a. ³¹ Ne ca'mii natáj so' che'é suun uun chij Diose nimán yuvií do', rihaan chumii nihánj vaa güii do', ne tucu'yón so' se nana Jesucristó sij 'nij ra'a man ní', ne a doj neuchu'vi' so', ne ne caráán nii chrej rihaan so' qui'yaj so' danj a ma'.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj sí cu'naj Pablo ca'néé so' rihaan nij yuvij noco' man Diose yanj chuman' cu'naj Romá a

¹ 'Unj me sí cu'naj Pablo, ne 'yaj sunj rihaan Jesucristó a. Dan me se canacúun Jesucristó mán 'unj guún 'unj apóstol che'é rej nata' 'unj se-nana Diose nana sa' rihaan yuvij, ² ne dan me se gaa naá cataj Diose rihaan nij sí nata' se-nana Diose gaa naá, ne vaa güii tinanii ya Diose man yuvij rihaan sayuun, ne cuno nij sí nata' se-nana Diose, ne cachrón nij so' nana ca'mii Diose rihaan yanj cu'naj danj Diose nanj adonj.

³⁻⁴ Dan me se cataj xna'anj Diose che'é Jesucristó sji 'nij ra'a man ní, ne dan me se ta'ní Diose me Jesucristó, ne sji noco' xna'anj tuvi' ga sí cu'naj David sí cane gaa naá me so', ne dan me se ase vaa nee man sí cu'naj David ro', danj vaa nee man so' uún, tzaj ne cavi' so', gaa ne cunuu i'na' uún so', ne che'é dan me ne'en ní' se vaa ya ta'nij Diose me so' ne sí sa' nimán me uún so' a.

⁵ Inanj che'é Jesucristó me qui'yaj Diose se luj che'ej se vaa cune' Diose manj ca'anj 'unj rihaan nij yuvij yanj a. Dan me se ne ca'anj 'unj rihaan nij yuvij israelitá ma'. Tzaj ne ca'anj 'unj rihaan nij yuvij yanj, ne dan me se me rá Diose cataj xna'anj 'unj se-nana Diose rihaan nij yuvij yanj yo', che'é rej cuchuman rá nij so' nana sa' yo', gaa ne cuno nij so' rihaan Diose adonj.

⁶ Ne yuvij yanj me ta'aj nij soj uún, ne canacúun Jesucristó man ma'an soj sji yanj canoco' soj man so' adonj.

⁷ Dan me se 'yáa 'unj yanj nihánj ca'nej 'unj rihaan nij soj sji yanj chuman' Romá sji 'ee ndo'o rá Diose man, ne dan me se canacúun Diose man soj guun soj sí gaa sa' nimán, ne me raj qui'yaj Rej ní' Diose qui'yaj Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' qui'yaj se luj che'é soj, ne me raj gaa xej nimán soj, qui'yaj uún roj so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me ndo'o rá sí cu'naj Pablo cuchí' so' chuman' Romá a

⁸ Cuno yuvij man nu' cachra' rihaan chumij se vaa amán rá nij soj ni'yaj soj Diose, ne che'é dan me nagó' 'unj graciá rihaan Diose, ne racu'j Jesucristó mán 'unj nago' 'unj graciá rihaan Diose che'é cunudanj soj ei. ⁹ Dan me se 'yaj suun 'unj rihaan Diose, ne natá' 'unj nana sa' se-nana ta'ní Diose sí cu'naj Jesucristó, ne che'é dan ne'en Diose se vaa ya ya niganj achín ni'yáj rihaan Diose che'é soj ei. ¹⁰ Ne gaa achín ni'yáj rihaan Diose, ne achín ni'yáj che'é soj, ne dan me se achín ni'yáj rihaan Diose se vaa ca'vej so' cuchij chiháan soj vaa güii, ¹¹ ne me raj quene'enj man soj, ne me raj narquej chrej nucuaaj man soj, che'é rej quinari' nucuaaj nimán soj a. ¹² Dan me se nucuaaj ndo'o rá cunudanj ní' man tuvi' ní', ne che'é dan me asa' nari' tuvi' ní', ne narque ní' chrej nucuaaj man tuvi' ní' á. ¹³ Ne me raj quene'en soj se vaa guun que'ee güii cachronj cuchij chiháan soj, tinuj, nocoj. Tzaj ne ne ca'vee cuchij, che'é se vaa ndo'o suun rihanj, tzaj ne ase vaa natá' 'unj rihaan yo'ó nij yuvij yanj ro', danj gaa guee natá' 'unj rihaan soj a. Ndaa sji, gaa ne cunuu rii doj tuvi' ní', qui'yaj ní' adonj. ¹⁴ Dan me se che'é se no xcúun 'unj nata' 'unj rihaan cunudanj nij yuvij yanj ro', che'é dan natá' 'unj rihaan soj, ne dan me se

rihaan nij sí m̄an chuman' noc̄o do', rihaan nij sí ȳanj quij do', rihaan nij sí avij rāa do', rihaan nij sí ne nicaj cuentá do', rihaan cunudañj nij so' natá' 'un̄j a. ¹⁵ Che'é dan niha' ndo'o raj cuchij chuman' Romá ca'mīj natáj 'un̄j se-n̄aṅa Diose nanā sa' rihaan soj uún adon̄j.

Nanā niháñj taj xna'an̄j se vaa vaa ndo'o yu'vee nó se-n̄aṅa Diose nanā sa' a

¹⁶ Taj a doj chrej na'aj nó rihan̄j ca'mij se-n̄aṅa Diose nanā sa' ma'. 'Q se nanā nucuāj uxrá me se-n̄aṅa Diose, ne dan me se ca'mii Diose se-n̄aṅa Diose cuno yuvīj, ne cuchuman̄ rá nij yuvīj cuno nij yuvīj nanā, ne tinanii Diose man̄ nij yuvīj rihaan sayuun, ne dan me se asino yāan me rá Diose tinanii Diose man̄ nij yuvīj israelitá rihaan sayuun, ne me rá uún Diose tinanii Diose man̄ nij yuvīj yan̄j rihaan sayuun uún adon̄j. ¹⁷ Dan me se cataj se-n̄aṅa Diose rihaan ní' se vaa ca'vee cunuu sa' nimán ní' rihaan Diose, qui'yaj Diose, gāa ne amán rá ní' ni'yaj ní' Diose, ne che'é dan cunuu sa' nimán ní' rihaan Diose a. Ndaa sij, gāa ne cuchuman̄ doj rá ní' ni'yaj ní' man Diose a. Veé 'o cuyāan vaa nanā niháñj gāa nanā n̄o rihaan danj Diose, taj yo' se vaa: "Māan che'é se amán rá ní' ni'yaj ní' man Diose, che'é dan cunuu sa' nimán ní', ne gāa i'na' ní' rihaan Diose nu' cavii nu' ca'an̄j adon̄j", taj danj Diose a.

Nanā niháñj taj xna'an̄j che'é cacun' qui'yaj yuvīj a

¹⁸⁻¹⁹ Aj cataj xna'an̄j Diose sí nicun' xta' rihaan ní' se vaa a'maan rá Diose ni'yaj Diose cunudañj se chi'ii 'yaj nij yuvīj, ne me rá Diose xcaj nij yuvīj cuentá se vaa sí uun chij sa' me so', ne che'é dan qui'yaj Diose daj a rasuun m̄an rihaan chumij niháñj ni'yaj yuvīj a. Aj ne'en yuvīj rasuun, ne xcaj nij yuvīj cuentá se vaa sí uun chij sa' ndo'o me Diose, tzaj ne in̄anj cacun' 'yaj nij yuvīj, ne che'é dan taj se 'ya' cuno nij yuvīj nanā ya a ma'. Che'é dan me a'maan rá Diose ni'yaj Diose man̄ nij yuvīj a. ²⁰ Dan me se gāa qui'yaj Diose chumij, ne curuvi' nu' rasuun qui'yaj Diose ni'yaj yuvīj, ne nuvi' ma'an̄ Diose ni'yaj yuvīj, tzaj ne ne'en yuvīj nij rasuun qui'yaj Diose, ne xcaj nij yuvīj cuentá se vaa sí uun chij ndo'o me Diose, ne dan me se xcaj nij yuvīj cuentá se vaa ya orún' so' me Diose, ne xcaj nij yuvīj cuentá se vaa gāa nucuāj ndo'o Diose nu' cavii nu' ca'an̄j, rá Diose a. Che'é dan sese cataj nij yuvīj se vaa ne ne'en nij yuvīj daj vaa Diose, ne sí ne me nij yuvīj nan̄j adon̄j. 'Q se aj quene'en nij yuvīj nu' rasuun qui'yaj Diose adon̄j.

²¹ Dan me se aj quene'en nij yuvīj daj vaa Diose, tzaj ne ne cataj nij yuvīj se vaa sa' vaa Diose ma'. Ne nago' nij yuvīj graciá rihaan Diose ma'. Me rá nij yuvīj cavii rāa ma'an̄ nij so' daj vaa Diose, tzaj ne se guun nucuāj nij so' qui'yaj nij so' danj ma'. Che'é dan in̄anj rāa ma'an̄ nij so' vaj nij so', ne ne ca'vee xcaj nij so' cuentá a ma'. ²² Sí cuu rāa me nij so', taj ma'an̄ nij so', tzaj ne ca'mii ne nij so', ne tananj nahuun nij so' sí ni'yon doj a. ²³ Diose me sí ve'é ndo'o vaa, ne daj chihaāa m̄j ne avi' so', ne che'é dan n̄o xcúun yuvīj canoco' yuvīj man so' adon̄j. Tzaj ne na'vej rá nij yuvīj canoco' nij yuvīj Diose ya ma'. Māan se yuvīj do', xtáj do', xcuu do', xcuáá do', tinanga' nij yuvīj, ne yo'ó rasuun 'anj ni'yā uun rihaan yo'óo niháñj tinanga' nij so', ne taj nij so' se vaa ya'an̄j me tinanga' nij so', taj nij so' nan̄j adon̄j.

²⁴ Che'é dan ca'ne' rá Diose gāa nij so' qui'yaj nij so' me se nij me rá ma'an̄ nij so' qui'yaj nij so', ne in̄anj se nij ndo'o qui'yaj nij so' nan̄j adon̄j. Dan me se qui'yaj ndo'o nij so' cacun' man ma'an̄ nij so', ne in̄anj se nij qui'yaj nij so' gāa tuvi' nij so', ²⁵ ne se-n̄aṅa Diose nanā ya ne ca'vej nij so' cuno nij so' a ma'. Māan se nanā ne cuno nij so' nan̄j adon̄j. Ne na'vij nij so' rihaan nij rasuun qui'yaj Diose, tzaj ne rihaan ma'an̄ Diose ne na'vij nij so' ma'. Ne Diose me sí

guun chij uxrá rihaan cunudanj rasuun nu' cavii nu' ca'anj adonj. Veé danj gaa ya ei.

²⁶ Che'é dan ca'ne' rá Diose ga nij yuvii qui'yaj ma'an nij yuvii se nij, ne nij chana me se ne ca'vej rá nij chana cotoj nij no' ga nica nij no' a ma'. 'O se naqui'yaj nij ta'aj nij chana chii man nij chana, ne otoj nij no' ga tuvi' chana ma'an nij no' nanj adonj. ²⁷ Ne adj' se 'yaj nij chana ga tuvi' chana nij no' ro', danj qui'yaj guee nij snó'o uún ga tuvi' sno'o so' uún nanj adonj. Dan me se síj cotoj nij snó'o ga nica nij so', ne guun rá nij so' cotoj nij so' ga tuvi' sno'o nij so', ne nij ndo'o qui'yaj nij snó'o, ne quiran' nij so' sayuun che'é se nij qui'yaj nij so' adonj.

²⁸ Ne ca'vej rá nij yuvii quene'en nij yuvii daj vaa Diose a ma'. Che'é dan ca'ne' rá Diose ga nij yuvii, ne navij raa nij yuvii snúu nanj á. Ndaa síj, gaa ne inanj se nij 'yaj nij yuvii, ne dan me se 'yaj nij so' inanj se na'vej rá Diose qui'yaj nij so' nanj adonj. ²⁹ Quij vaa nimán nij yuvii a. Inanj me rá nij yuvii guun nij yuvii sí ru'vee doj, ne uun xcoj ruvaa rá nij yuvii ni'yaj nij so' tuvi' nij so' a. Ticavi' nij yuvii tuvi' nij yuvii, gaa ne anicaj nij yuvii unu' nij so' a. Nano' ndo'o nij yuvii daj qui'yaj nij yuvii, qui'yaj chí'ii nij yuvii man tuvi' nij yuvii a. Nanó nij so' cuentó ne che'é tuvi' nij so', ³⁰ ne nij a'mii nij so' che'é tuvi' nij so' a. Na'vej uxrá rá nij so' ne'en nij so' Diose a ma'. Inanj nana xcoj ruvaa a'mii nij so' ga tuvi' nij so' a. Sí sa' uxrá me nij so', rá nij so', ne che'é dan guun chij nij so', rá nij so' a. Niganj yaj a'yuj nuchruj raa nij so' daj gaa qui'yaj nij so', qui'yaj chí'ii nij so' man tuvi' nij so' a. Ne uno nij so' a'mii rej nij so' a'mii nii nij so' a'mii a ma'. ³¹ Sí ni'yon me nij so', ne a'ó tuvi' nij so' ne nucuaj rá ni'yaj man nij so' a ma'. Ne 'ee rá nij so' tuvi' nij so' ma'. ³² Ne'en nij so' se vaa quiran' nij so' sayuun, qui'yaj Diose, tzaj ne ne acaj nij so' cuenta ni'yaj nij so' nana a'mii Diose a ma'. Maan se inanj cacun' 'yaj nij so', ne ndaa niha' rá nij so' ni'yaj nij so' man yo'ó yuvii 'yaj cacun' adonj.

2

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Diose asa' ca'ne' Diose cacun' che'é 'o 'o yuvii a

¹ Me che'é taj so' se vaa orún' tuvi' so' tumé cacun' ga. 'O se 'o cuyaan vaa cacun' 'yaj ma'an so' ga cacun' 'yaj tuvi' so', ne sese cuta' so' cacun' xráa tuvi' so', ne cuta' uún nii cacun' xráa ma'an so' adonj. ² Ya uxrá Diose me sí ca'ne' cacun' che'é cunudanj sí 'yaj danj adonj. Dan me se inanj nana ya ca'mii Diose güii ca'ne' so' cacun' che'é yuvii, ne nu' sí chí'ii ro', quiran' ndo'o nij so' sayuun, qui'yaj Diose ei. ³ Dan me se utá' so' cacun' xráa tuvi' so', ne 'o cuyaan vaa cacun' 'yaj ma'an so' uún a. Asa' ca'vee quinanii so' rihaan sayuun asa' ca'ne' Diose cacun' che'é cunudanj yuvii, rá so' ga. ⁴ Me che'é ne guun ya rá so' se vaa me rá Diose qui'yaj sa' Diose che'é so' ga. Ne me rá uún Diose caraa x'naa Diose che'é so' adonj. Na'vej rá Diose qui'yaj Diose sayuun man so' ma'. Ne ne'en so' ase Diose me sí 'ee rá ni'yaj man so' a. Ne me rá Diose canicaj nimán so' canocó' so' man so' adonj.

⁵ Tzaj ne veé dan me se na'vej uxrá rá so' tanáj so' chrej noco' so', ne na'vej rá so' canicaj nimán so' canocó' so' man Diose ma'. Ne vaa güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuvii, ne ca'mii ya Diose, ne caxrii yuvaa Diose man cunudanj nij sí tumé cacun', ne dan me se caxrii yuvaa Diose man ma'an so' uún adonj. Ma'an so' qui'yaj caxrii yuvaa Diose man so' nanj á. ⁶ Dan me se ca'ne' Diose cacun' che'é 'o 'o yuvii, ne sese sa' qui'yaj yo'o so', ne sa' qui'yaj Diose ga so',

ne sese yo' o so' qui'yaj cacun', ne ca'anj so' rihaan ya'an, qui'yaj Diose a. Danj gaa qui'yaj Diose adonj.

⁷ Dan me se ta'aj yuvij racuj man tuvi' nij so', ne inanj 'yaj nij so' se sa' che'é tuvi' nij so', che'é rej cataj Diose se vaa sa' qui'yaj nij so' a. Me rá nij so' cayáan nij so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ne ya uxrá danj gaa qui'yaj Diose á. Cayáan nij so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj Diose adonj. ⁸ Xcoj ruvaa ndo'o rá yo'ó ta'aj yuvij, ne ne uno nij so' nana ya ma'. Maan se tucuaán chi'ij inanj noco' nij so', ne che'é dan caxrii yuvaa Diose man nij so' a. ⁹ Qui'yaj Diose sayuun man cunudanj nij sí qui'yaj se nij, ne quiran' ndo'o nij so' sayuun, qui'yaj Diose, ne asino ca'ne' Diose cacun' che'é nij sí israelitá, gaa ne guun che'é so' ca'ne' so' cacun' che'é nij yuvij yanj a.

¹⁰ Tzaj ne sa' uxrá qui'yaj Diose ga nij yuvij qui'yaj se sa', ne Diose me sí cataj se vaa sa' qui'yaj nij so', ne gaa xej nimán nij so', ne se cuchu'vi' nij so', qui'yaj Diose ma'. Danj qui'yaj uún Diose che'é nij yuvij israelitá qui'yaj se sa', gaa ne danj qui'yaj uún so' che'é nij yuvij yanj a. ¹¹ Veé 'o cyaan vaa cunudanj ní' rihaan Diose, ne 'o cyaan qui'yaj Diose che'é 'o 'o ní', ne dan me se ase vaa qui'yaj ní' gaa cayáan ní' rihaan chumij nihánj ro', danj gaa guee qui'yaj Diose ga ní' adonj.

¹² Yuvij noco' se-tucuanj Moisés me nij yuvij israelitá, ne che'é dan, sese ne 'yaj nij yuvij israelitá nu' se-tucuanj Moisés, ne qui'yaj Diose sayuun man nij so' a. Ne noco' nij yuvij yanj se-tucuanj Moisés, tzaj ne ne'en ma'an nij so' daj me rá Diose qui'yaj nij so', ne che'é dan quiran' nij so' sayuun sese se ca'vej rá nij so' qui'yaj nij so' ndaa vaa taj Diose adonj. ¹³ Ca'vee se ne'en uxrá ní' daj vaa se-tucuanj Moisés, tzaj ne sese se qui'yaj ní' ndaa vaa taj tucuaán yo', ne se cunuu sa' nimán ní' rihaan Diose ma'. Tzaj ne sese qui'yaj ní' ndaa vaa taj tucuaán yo', ne ya cunuu sa' nimán ní' rihaan Diose adonj. ¹⁴ Nda' se ne ne'en nij yuvij yanj se-tucuanj Moisés, tzaj ne avii inanj raá ma'an nij so' qui'yaj ma'an nij so' ndaa vaa me rá Diose qui'yaj yuvij adonj. Ne'en ní' se vaa 'yaj ma'an nij so' se vaa me rá Diose qui'yaj nij so', ne xcaj ní' cuentá se vaa nicaj nij so' tucuaán me rá Diose canoco' yuvij, ¹⁵ ne che'é se vaa 'yaj nij so' ro', che'é dan ne'en ní' se vaa ne'en ma'an nij so' daj me rá Diose qui'yaj yuvij, ne dan me se sese 'yaj nij so' se nij, ne ne'en ma'an nij so' se vaa na'vej Diose qui'yaj nij so' danj a. Ne nuchruij raá nij tuvi' nij so' me tucuaán sa' qui'yaj nij so', ne che'é dan ne'en ní' se vaa ya ne'en nij so' daj me rá Diose qui'yaj nij so' adonj. ¹⁶ Ne danj gaa ca'ne' Diose cacun' che'é nij so' güii ca'ne' Diose cacun' che'é nimán yuvij á. Danj a'mii se-nana Jesucristó nana sa' a'mij rihaan yuvij ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne noco' sa' nij yuvij israelitá se-tucuanj Moisés ma'

¹⁷ Tzaj ne ya yuvij israelitá mé so', rá so' á. Nucuj rá so' se vaa cavii sa' so', qui'yaj se-tucuanj Moisés, ne ne'en so' Diose, rá so' á. ¹⁸ Ne'en so' daj me rá Diose qui'yáa so', ne tucuyón so' se-tucuanj Moisés, ne inanj sa' 'yáa so', rá ma'an so' á. ¹⁹ Ne'en ma'an so' tahaan so' chrej man nij yuvij aráan rihaan, rá so' á. ²⁰ Ne'en so' tucuyón so' man nij yuvij ni'yón do', man nij xnii do', rá so' á. Che'é se tucuyón so' se-tucuanj Moisés, ne che'é dan ne'en so' nu' nana ya, rá so' á. ²¹ Sese ne'en so' tucuyón so' man yo'ó yuvij ro', me che'é na'vej rá so' tucuyón so' man ma'an so' ga. A'mii natáj so' rihaan yuvij se vaa se qui'yaj ituu yuvij ma'. Tzaj ne ma'an so' me sí ituu, ne me che'é 'yaj ituu so' ga. ²² Se cotoj yuvij ga nicá tuvi' yuvij, taj so', tzaj ne me che'é otoj so' ga nicá tuvi' so'

ga. Nij ndo'o vaa ya'anj acój yuvií, rá so', tzaj ne me che'é 'yaj ituu so' sa'anj nuu tacóo nij ya'anj yo' ga. ²³ Sa' uxrá 'yáá so' unó so' nu' se-tucuñj Moisés, taj so', tzaj ne veé dan me se 'yaj ndo'o so' cacun' na'vej rá Diose qui'yáá so', ne che'é dan a'nga' nacoq yuvií ni'yaj nij yuvií Diose, 'yáá so' adonj. ²⁴ 'Q se aj qui'yaj soj ndaa vaa taj nana no rihaan danj Diose adonj. Nanj taj danj Diose, ne: "Ma'an soj sji israelitá 'yaj a'mii yuvií yanj nana nij che'é Diose á". Nihánj me nana ca'mii Diose che'é ma'an soj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá Diose canoco' nimán yuvií man Diose a

²⁵ Cuta' nii ta'nga' man nee mán so' asanj. Cunaj vaa yo', sese ya unó so' nana ca'mii Diose, tzaj ne sese ne unó so' se-nana Diose, ne taj se gún' man ta'nga' yo' ma'. ²⁶ Ne xa' sí yaníj, tzaj ne sese 'yaj so' se vaa me rá Diose qui'yaj yuvií, ne ase vaa síj taj ta'nga' man ro', danj vaa guee so' rihaan Diose adonj. ²⁷ Dan me se ve'é'n so' sji israelitá nu' se-tucuñj Moisés, ne cuta' nii ta'nga' mán so', tzaj ne sese se cunó so' rihaan Diose, ne cuta' nii cacun' xráá so', cataj nii se vaa sa' doj 'yaj sí yaníj ase 'yáá so' á. Nda' se taj ta'nga' táá man sí yaníj, tzaj ne 'yaj so' ndaa vaa me rá Diose qui'yaj so' a, cataj nii a.

²⁸ Tzaj ne ca'vee se qui'yaj yo'o so' nu' se-tucuñj nij yuvií israelitá, tzaj ne nuveé sji israelitá ve'é noco' man Diose me so', qui'yaj tucuáan yo', ni'yaj Diose ma'. Ca'vee se cuta' nii ta'nga' nee man yo'o so', tzaj ne se ca'vee guun so' sí sa' uno rihaan Diose, qui'yaj ta'nga' yo' ma'. ²⁹ Ca'vee se nu' nana no rihaan yanj noco' yo'o so', tzaj ne nuveé sji israelitá ve'é noco' man Diose me so', qui'yaj yanj yo', ni'yaj Diose ma'. Tzaj ne me ma'an sí noco' ya man Diose ne nahuun sa' nimán, ne ase vaa yo'o yuvií israelitá ro', danj gaa so' rihaan Diose, ne ca'vee se ca'mii yuvií nana chi'ii che'é so', tzaj ne ne rihuun rá so' ma'. 'Q se ma'an Diose cataj se vaa sa' uxrá qui'yaj so' adonj.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose che'é nij yuvií israelitá a

¹ A me se ca'vee doj qui'yaj canaán ní' sji israelitá, rá so' ga. Ne a me rasuun quirí' ní' qui'yaj yan ata' ní' ta'nga' ga. ² 'Q se vaa se uun ya ní' sji israelitá ei. Dan me se asino cataj xna'anj Diose nu' se-nana Diose rihaan xii ní' gaa naá, ne nucuaj rá Diose man ní' se vaa cutumé sa' ní' se-nana so', ne se quini'yón ní' man yo', rá Diose a. ³⁻⁴ Ta'aj tuvi' ní' ne cuchuman rá ni'yaj se-nana Diose ma'. Tzaj ne taj se 'yaj ma'. A 'ó güii se quini'yón Diose nana ca'mii so' rihaan ní' sji israelitá ma'. Nucuaj rá ní' man so' se vaa qui'yaj so' cunudanj se vaa cata' tu'va so', ne dan me se ca'vee se nana ne a'mii nu' yuvií, tzaj ne ya vaa cunudanj nana ca'mii Diose adonj. Danj Diose taj se vaa sese cunq yuvií nana a'mii Diose, ne xcay yuvií cuentá se vaa ya a'mii so', ne sese nano' nij yuvií cacun' xráá Diose, ne a 'ó cacun' se nari' yuvií xráá Diose ma'. Danj a'mii danj Diose che'é ma'an Diose nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sa' uxrá 'yaj Diose axríj yuvaa Diose man yuvií tumé cacun' a

⁵ Vaa ta'aj nij yuvií cataj: "Me che'é yuvaa Diose man ní' gaa 'yaj ní' cacun' ga. Nese tanañ sa' 'yaj ní', gaa ne ca'vee xcay nii cuentá, gaa ne quene'en nii se vaa ní' ro', me sí chi'ii ne orún' raq Diose ro', me sí sa', cataj nii a". Danj cataj ta'aj nij yuvií, ⁶ tzaj ne ne chihan' uxrá tu'va nij so' danj a ma'. 'Q se sa' uxrá vaa 'yaj Diose axríj yuvaa Diose man yuvií tumé cacun', ne dan me

se no xcuún Diose ca'ne' Diose cacun' che'é cunudanj yuvij, ne che'é dan no xcuún so' qui'yaj so' sayuun man yuvij qui'yaj cacun' adonj. ⁷ Ne vaa ta'aj nij yuvij cataj uún a: "Sese a'mii ne 'unj, ne sa' 'yá, gaa ne doj xcaj nii cuentá se vaa Diose me sí a'mii nana ya a. Sa' uxrá vaa Diose, cataj nii a. Yuvij ro', me sí a'mii ne, ne orún' Diose me sí a'mii nana ya, cataj nii a. Che'é dan me taj che'é cuta' Diose cacun' xráj ma'". Daj a'mii uún ta'aj nij yuvij, ⁸ ne taj uún nij so', ne: "Sa' doj qui'yaj ndo'o ní' cacun', gaa ne cavij sa' Diose doj, qui'yaj ní' á", taj uún nij yuvij a. Ne a'mii nij so' nana nij che'é núj, ne taj nij so' se vaa 'o cuyaán vaa nana a'mii núj gaa nana a'mii nij so', taj nij so', a'mii ne nij so' a. Ve'é uxrá qui'yaj Diose, sese qui'yaj Diose sayuun man nij sí ne yo' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunudanj yuvij tumé cacun' a

⁹ Me nana ca'mii ní' che'é ní' sij israelitá gaa. Sa' doj vaa ní' rihaan nij yuvij yaníj na'. Taj ma'. Maan se aj cataj 'unj se vaa 'o cuyaán vaa se quij qui'yaj ní' sij israelitá gaa se quij qui'yaj nij yuvij yaníj, ne cunudanj ní' tumé cacun' a. ¹⁰ Ase vaa nana taj 'unj ro', daj vaa nana no rihaan danj Diose a. Taj yo': "Taj yan vaj a yo'ó yuvij sa' ma'. ¹¹ A 'ó yuvij ne ne'en daj vaa Diose ma'. A 'ó yuvij ne tucu'yón daj vaa Diose ma'. ¹² Tanáj cunudanj yuvij se-tucuanj Diose, ne taj se gún' man nij yuvij a ma'. A 'ó yuvij ne 'yaj se sa' ma'. ¹³ Ase vaa ri'yuj nee man xngá naj rihaan santó ro', daj vaa ri'yuj nana a'mii nij sí tumé cacun' yo' adonj. 'O se nana tiha' yu'unj a'mii nij so', ne dan me se ase vaa na naj man tu'va xcuáá ro', daj vaa nana tu'va nij so', ne 'yaj chi'ij nij so' man nimán yuvij adonj. ¹⁴ Dan me se inanj a'mii chree nij so' che'é tuvi' nij so' a. ¹⁵ Chéé ndaa unánj nij so' gaa tacóo nij so', che'é rej ticavi' nij so' tuvi' nij so' a. ¹⁶ Doj a rá' vaj nij so' 'yaj nij so' sayuun a. ¹⁷ Doj a rá' vaj nij so', ne unu' nij so' gaa tuvi' nij so' a. Ne a 'o tucuáán sa' ne ne'en nij so' nica'j nij so' ma'. ¹⁸ Ne chu'vi' nij so' qui'yaj Diose sayuun man nij so' ma'". Daj vaa taj danj Diose che'é cunudanj yuvij nanj adonj.

¹⁹ Dan me se yuvij noco' se-tucuanj Moisés me ní' sij israelitá, ne dan me se ne'en ní' se vaa nu' nana yo' nana no rihaan danj Diose ro', taj xna'anj rihaan ní' daj vaa ma'an ní' a. Ndaa síj, gaa ne guun na'aj ní' gaa yo'ó nij yuvij man rihaan chumij nihánj, ne quene'en cunudanj ní' se vaa vaa che'é qui'yaj Diose sayuun man ní' nanj adonj. ²⁰ 'O se taj a yo'ó yuvij ne quisij qui'yaj nu' ndaa vaa taj se-tucuanj Moisés, ne che'é dan taj se 'yá' cunuu sa' a doj yuvij rihaan Diose qui'yaj tucuáán yo' a ma'. Maan se nari' yuvij se-tucuanj Moisés, ne xcaj yuvij cuentá se vaa ya ya sij tumé cacun' me ma'an nij yuvij rihaan Diose ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunudanj yuvij cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó ro', cunuu sa' nij so' rihaan Diose a

²¹ Ne yaj me se tihaan Diose rihaan yuvij daj qui'yaj so' ne tinavij so' cacun' che'é yuvij a. Dan me se se cunuu sa' yuvij qui'yaj inanj nana ca'mii Diose rihaan sí cu'naj Moisés ma'. 'O se cataj danj Diose cataj nij sí nata' se-nana Diose gaa naá cataj se vaa ²² cuchumán rá yuvij ni'yaj yuvij Jesucristó, gaa ne tinavij Diose cacun' che'é nij yuvij, ne cunuu sa' nij yuvij rihaan Diose a. Taj a 'ó yuvij ino vaa rihaan Diose ma'. ²³ 'O se cunudanj yuvij tumé cacun' nanj adonj. Ne quisij uxrá nij yuvij cunuu sa' inanj nij yuvij ndaa vaa Diose a ma'. ²⁴ 'O se maan che'é rej cunuu 'ee rá Diose man cunudanj yuvij ne qui'yaj ma'an Diose se luj che'é nij yuvij me ca'vee tinavij Diose cacun' che'é nij yuvij

adonj. Dan me se ca'néé Dioşe man Jesucristó rihaan chumiş, che'é rej ca'nee so' cacun' xráá nij síí amán rá ni'yaj man so', ²⁵ ne dan me se ca'néé Dioşe man Jesucristó nayon Jesucristó rihaan yuviş tumé cacun', ne cuchuman rá nij síí tumé cacun' se vaa cavi' Jesucristó che'é nij so', ne quinaniş nij so' rihaan sayuun nanj adonj. Dan me se ne'en ní' se vaa tinavij Dioşe cacun' che'é yuviş, ne xcaj ní' cuentá se vaa vaa niçá rá Dioşe gaa tinavij Dioşe cacun' che'é nij yuviş cane gaa naá a. Yuviş cane gaa naá ro', ne quiran' nij so' sayuun che'é cacun' tumé nij so' ma'. ²⁶ Maan se caráj x'naa Dioşe, ne na'vjiş Dioşe ndaa se cavi' Jesucristó, gaa ne quinavij cacun' che'é nij síí cane gaa naá síí amán rá ni'yaj man Dioşe a. Ne xcaj uún ní' cuentá se vaa vaa niçá rá Dioşe gaa a'ne' so' cacun' che'é yuviş yanj rihaan chumiş cuano a. Dan me se niçá vaa rá Dioşe, ne uun nucuaj Dioşe tinavij so' cacun' tumé cunudanj ní' şij amán rá ni'yaj man Jesucristó, gaa ne guun ní' síí sa' rihaan Dioşe adonj.

²⁷ Se-tucaşanj Moisés me se taj se 'yaj tucuáán yo' che'é cacun' tumé yuviş ma'. Dan me se nuveé che'e suun sa' qui'yaj suun ní' me navij cacun' xráá ní' ma'. Maan se che'é se amán rá ní' ne'en ní' Jesucristó, che'é dan navij cacun' tumé ní' adonj. Che'é dan se guun cataj ní' maan che'é se cuno ní' nu' nana cataj xna'anj Dioşe rihaan Moisés, che'é dan guun ní' síí sa' ma'. Se ca'mii ní' danj ma'. Maan se inanj che'é Jesucristó me quinaniş ní' rihaan sayuun nanj adonj. ²⁸ Dan me se cuchuman rá yuviş ni'yaj yuviş man Jesucristó, ne quinavij cacun' xráá yuviş yo' a. Taj se 'yaj ase ca'vee daj a se luj qui'yaj nij yuviş ma'. Maan se inanj che'é Jesucristó navij cacun' xráá yuviş nanj adonj. Dan me nana guun ya rá ní' cuno ní' adonj. ²⁹ Ne nuveé se-Dioşe inanj ní' şij israelitá me Dioşe ma'. 'Q se se-Dioşe taran' nij yuviş man rihaan chumiş me Dioşe nanj adonj. ³⁰ Qrún' Dioşe nicun', ne sese cuchuman rá nij yuviş israelitá ni'yaj nij yuviş Dioşe, ne cataj Dioşe se vaa sa' qui'yaj nij so', ne sese cuchuman rá yuviş yanj ni'yaj nij so' Dioşe, ne cataj uún Dioşe se vaa sa' qui'yaj nij so' uún nanj adonj.

³¹ Dan me se aj cataj núj se vaa taj se gún' man nana cataj xna'anj Dioşe gaa naá, rá soj na'. Daj chihaa míj se guun danj rá soj ma'. Vaa se gún' man yo' ei. Vaa che'é ndo'o cuchruiş Moisés tucuáán ca'mii Dioşe che'é ní' ei. Inanj danj a'mii núj nanj adonj.

4

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj síí cu'naj Abraham, ne cunuu sa' so' rihaan Dioşe a

¹ Síí cu'naj Abraham me se xji ní' şij israelitá me so' gaa naá, ne ne'en ní' se vaa nuveé che'e se vaa qui'yaj ma'an so' me caviş sa' so' ma'. ² 'Q se ne nó xcúún Abraham cataj Abraham se vaa maan che'é se sa' qui'yaj so', che'é dan guun niha' rá Dioşe ni'yaj Dioşe man so' ma'. Taj che'é ca'mii so' danj ma'. Ne'en Dioşe se vaa ne ya vaa nana yo' ma'. ³ Maan se ma'an danj Dioşe taj: "Cuchuman rá síí cu'naj Abraham ni'yaj so' Dioşe, ne che'é dan cataj Dioşe se vaa şij sa' me Abraham a. Danj ca'mii Dioşe che'é so' a". Inanj danj a'mii danj Dioşe nanj adonj.

⁴ Dan me se sese yo'q mozó 'yaj suun rihaan 'o ru'vee, ne naru'vee ru'vee rihaan mozó yo', ne no xcúún mozó yo' qui'yaj canaán so' tu'vee so' a. ⁵ Tzaj ne ino qui'yaj Dioşe ga Abraham, ne dan me se ne qui'yaj suun Abraham rihaan Dioşe ma'. Ne nó xcúún Dioşe naru'vee Dioşe rihaan Abraham ma'. Maan che'é se xcaj Abraham cuentá se vaa ca'vee tinavij Dioşe cacun' tumé

yuvij ro', che'é dan cuchumán rá Abraham ni'yaj so' Diose, ne che'é dan cataj Diose se vaa sij sa' me so', ne danj qui'yaj uun Diose se luj che'é so' nanj adonj.

⁶ 'Q cuyaan vaa nana a'mij nihánj ga nana ca'mii síi cu'naj David gaa naá gaa cataj xna'anj David se vaa niha' rá yuvij tinavij ma'an Diose cacun' xráá, yuvij ne nó xcúun qui'yaj suun rihaan Diose a. Cataj síi cu'naj David a: ⁷ 'Cavii sa' síi x'néj cacun' xráá qui'yaj Diose á. Nu' se nij qui'yaj so' ro', navij cuano á. ⁸ Cavii sa' so', ne ne'en so' se vaa a doj cacun' se cuta' uún Diose xráá so' daj chihaa mjí ma'".

⁹ Ne orún' nij yuvij israelitá yuvij ata' ta'nga' man me avii sa' rihaan Diose, rá soj na'. Ndaa nij yuvij yaníj yuvij nuvi' ta'nga' ata' man avii sa' uún rihaan Diose, rá soj xa'. Cunudanj yuvij me ca'vee cavii sa' rihaan Diose ei. 'Q se aj ne'en ní' se vaa taj danj Diose: "Cuchumán rá síi cu'naj Abraham ni'yaj so' Diose, ne che'é dan cataj Diose se vaa sij sa' me so' a". Danj taj danj Diose a.

¹⁰ Dan me se cataj Diose se vaa navij cacun' tumé síi cu'naj Abraham yo', che'é se cuchumán rá so' ni'yaj so' Diose, ne daj sij me Abraham gaa ca'mii Diose danj, rá soj ga. Sij cata' ta'nga' man me so', rá soj na'. Taj ma'. 'Q se danj ca'mii Diose gaa ataa cata' ta'nga' man so' nanj adonj. ¹¹ Cachén xca'anj yo' ca'mii Diose danj che'é so', gaa ne cuta' ma'an so' ta'nga' man so', ne tihaan so' rihaan nij yuvij man rihaan chumij se vaa aj tinavij ya Diose cacun' xráá so', ne dan me se guun so' xii cunudanj nij yuvij nuu sa' rihaan Diose yuvij ne ata' ta'nga' man, ne ase vaa qui'yaj síi cu'naj Abraham ro', danj 'yaj uún nij so' a. Dan me se cuchumán rá síi cu'naj Abraham ni'yaj so' Diose gaa ataa cata' ta'nga' man so', ne danj 'yaj uún nij síi yaníj a. ¹² Ne xii nij yuvij ata' ta'nga' man me uún so', sese ya nocó' nij so' tucuáán nocó' ma'an so', ne dan me se cuchumán rá nij so' ni'yaj nij so' Diose, ne tuvi' síi cu'naj Abraham guun nij so' a. Dan me se xii ní' me síi cu'naj Abraham, sese qui'yaj ní' ndaa vaa qui'yaj so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchumán rá síi cu'naj Abraham cuno so' nana ca'mii Diose rihaan so' a

¹³ Dan me se ne'en ní' se vaa cata' tu'va Diose rihaan síi cu'naj Abraham se vaa vaa güii, ne nıcaj yu'unj ma'an Abraham do', nıcaj yu'unj nij ta'nıi ta'nıj si'no Abraham do', man cunudanj chumij, ne dan me se ya ya guun yo' to'óo nij so', cataj Diose rihaan síi cu'naj Abraham, ne nuveé che'e se canoco' Abraham nu' se-tucuanj Moisés me ca'mii Diose danj rihaan Abraham ma'. 'Q se aj cuchumán rá so' cuno so' nana ca'mii Diose rihaan so', ne che'é dan cunuu sa' so' rihaan Diose, ne che'é dan me cataj xna'anj Diose rihaan so' se vaa ya ya nıcaj yu'unj so' man cunudanj chumij yo' adonj. ¹⁴ 'Q se sese inanj nij síi guun nucuj qui'yaj nu' se-tucuanj Moisés me nij síi nıcaj yu'unj chumij, ne taj che'é cuchumán rá ní' nana cata' tu'va Diose rihaan Abraham a ma'. ¹⁵ 'Q se xa' se-tucuanj Moisés, tzaj ne taj a yo'ó síi uun nucuj qui'yaj nu' tucuáán yo', ne che'é dan axrıj yuvaa uun Diose rihaan yuvij, 'yaj tucuáán yo' adonj. (Tzaj ne sese nuvi' tucuáán vaa danj nocó' yuvij, ne taj cacun' tumé nij yuvij che'é tucuáán yo' ma'.)

¹⁶ Che'é dan cunudanj ní' sijn amán rá ni'yaj man Diose ro', me nij síi nıcaj yu'unj man chumij, ne veé dan me se luj qui'yaj Diose che'é ní' me yo', gaa ne ca'vee quisij ya nu' nana cata' tu'va Diose che'é taran' ní' a. Dan me se nuveé inanj nij síi guun nucuj qui'yaj nu' se-tucuanj Moisés me nij síi cavii sa' danj ma'. Tananj cavii sa' taran' ní' sijn amán rá ni'yaj man Diose, ndaa vaa qui'yaj Abraham adonj. 'Q se xii taran' ní' me so' adonj. ¹⁷ 'Q se danj Diose

taj se vaa cune' Dioso man so' guun so' xii yuvii man que'ee ndo'o chuman' a. Danj taj danj Dioso che'é so', ne dan me se xii ní' me so' rihaan Dioso á. 'O se cuchumán rá so' ni'yaj so' Dioso, ne Dioso ro', me sí 'yaj nuu i'na' uún nij sí cavi', ne Dioso me sí a'mii che'é rasuun ataa curuvi' rihaan chumii nihánj, ne taj so' se vaa aj nicun' nij rasuun nanj adonj.

¹⁸ Ne nucaj rá sí cu'naj Abraham man Dioso se vaa gaa ta'núí so', qui'yaj Dioso, tzaj ne ne quene'en so' daj me qui'yaj Dioso ne gaa ta'núí so' ma'. Maan se cuchumán rá so' cuno so' nana ca'mii Dioso rihaan so', gaa ne guun so' xii yuvii man que'ee ndo'o chuman' adonj. 'O se aj cataj Dioso rihaan so' se vaa gaa ndo'o ta'núí ta'nij si'no so', ne veé danj qui'yaj guee Dioso ga so' adonj. ¹⁹ Dan me se quisij so' 'o cientó yo', ne taj vaj ta'núí so', tzaj ne ne quirí' rá so' che'é rej chii nga me so' ne chana ituun me nica' so' chana cu'naj Sara ma'. 'O se yo'q cuchumán rá so' ne'en so' Dioso nanj adonj. ²⁰ Ne ca'vej rá so' cataj so' se vaa se ca'vee qui'yaj Dioso ndaa vaa cataj Dioso rihaan so' ma'. Tananj cuchumán ndo'o doj rá so' ni'yaj so' Dioso, gaa ne nari' nucaj doj man so' a. Cataj so' se vaa sa' uxrá vaa Dioso, ²¹ ne guun ya rá so' se vaa guun nucaj Dioso qui'yaj Dioso cunudanj se vaa cataj Dioso a.

²² Che'é dan me cataj Dioso: "Sij sa' me Abraham a". Danj ca'mii Dioso che'é so', ²³ tzaj ne nuveé che'e orún' sí cu'naj Abraham a'mii nana yo' nana no rihaan danj Dioso ma'. ²⁴ 'O se che'é ma'an ní' no nana yo' rihaan danj Dioso uún, che'é rej sij amán rá ni'yaj man Dioso me ní' uún, ne dan me se aj cataj Dioso se vaa sij sa' me ma'an ní' uún adonj. Veé dan me se amán rá ní' se vaa cunuu i'na' uún Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' qui'yaj Dioso á. ²⁵ Dan me se ca'vej rá Dioso cavi' Jesucristó che'é cacun' qui'yaj ní', ne cunuu i'na' uún so', qui'yaj Dioso, che'é yan me rá Dioso cunuu sa' ní' rihaan ma'an Dioso adonj.

5

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cavii sa' uxrá ní' che'é se cunuu sa' nimán ní' rihaan Dioso a

¹ Dan me se amán rá ní' quene'en ní' Dioso, ne che'é dan navij cacun' tumé ní', ne cunuu sa' nimán ní' rihaan Dioso, ne che'é dan me ne chu'vi' ní' yaj, ne vaa dínj nimán ní' che'é Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' adonj. Ne yuvaa Dioso man ní' ma'. ² Dan me se amán rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó, ne che'é dan cavii sa' uxrá ní', qui'yaj Dioso, ne yaj ro', vaa che'é guun niha' ndo'o rá ní' cataj xna'anj ní' rihaan yo'ó yuvii se vaa vaa güii ca'anj ní' cayáán ní' rej sa' ndo'o rej yanj ma'an Dioso adonj. ³ Ne vaa che'é guun niha' rá ní' che'é sayuun ran' ní', ne dan me se ne'en ní' se vaa che'é sayuun ran' ní' me se nari' nucaj doj nimán ní', ⁴ ne che'é dan uun niha' rá Dioso ni'yaj Dioso man ní', ne che'é dan uun ya rá ní' se vaa vaa güii cayáán ní' ga so' a. ⁵ Che'é dan se guun na'aj ní' ma'. 'O se rqué Dioso Nimán Dioso man ní', ne Nimán Dioso taj xna'anj rihaan ní' se vaa 'ee rá Dioso man ní' adonj.

⁶ 'O se Jesucristó me se gaa ne guun nucaj ma'an ní' sij man rihaan chumii nihánj qui'yaj sa' ní' do', gaa nuveé sij noco' man Dioso me ní' do', ne cavi' Jesucristó che'é ma'an ní', gaa güii cachrón ma'an Dioso cavi' so' ei. ⁷ Dan me se taj vaj yuvii ca'vej rá nayón rihaan tuvi' cavi' ma'. Ca'vee se síi ne tumé cacun' me tuvi' yuvii, tzaj ne se ca'vej rá yuvii cavi' yuvii che'é so' ma'. Ca'vee se ndaa síi sa' uxrá nimán me tuvi' yuvii, tzaj ne doj yuvii quisij rá cavi' che'é tuvi' nanj adonj. ⁸ Tzaj ne ino vaa Dioso ga yuvii ei. Dan me se nda' se tumé ní' cacun', tzaj ne cavi' Jesucristó che'é ní', ne nayón so' rihaan ní', qui'yaj

Diose, ne veé dan me se tihaan Diöse rihaan ní' se vaa 'ee ndo'o rá Diöse man ní' adonj.

⁹ Dan me se aj cunuu sa' ní' rihaan Diöse cuano, che'é se cavi' Jesucristó, ne che'é dan ne'en ní' se vaa 'ó güii se caxrj yuvaa Diöse man ní' che'é cacun' tumé ní' ma'. 'Q se tinanii Jesucristó man ní' rihaan sayuun qui'yaj Diöse man ní' a. ¹⁰ Dan me se asino yaan yuvaa Diöse man cunudanj yuvij che'é cacun' tumé nij yuvij, tzaj ne ca'née Diöse ta'níí Diöse cavi' so' che'é yuvij, ne guun tuvi' ní' ga Diöse, qui'yaj so' a. Ne cunuu i'na' uún Jesucristó, ne che'é dan ne'en ní' se vaa ya quinanii ní' rihaan sayuun asa' ca'ne' Diöse cacun' che'é cunudanj yuvij man rihaan chumij nihánj ei. ¹¹ Ne uun niha' rá ní' cataj xna'anj ní' rihaan tuvi' ní' che'é se vaa qui'yaj Diöse che'é ní', ne danj 'yaj ní' che'é Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' ei. 'Q se so' me síí qui'yaj guun tuvi' ní' ga Diöse adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa qui'yaj canaán Jesucristó rihaan cacun' xna'anj rihaan chumij nihánj a

¹² Dan me se orún' snó'o cu'naj Adán me síí guun yaan qui'yaj cacun' asino yaan, ne dan me se xii cunudanj nij yuvij man rihaan chumij me so', ne qui'yaj so' cacun', ne tanáj so' cacun' rihaan cunudanj nij yuvij man rihaan chumij, ne che'é dan ase vaa tumé Adán cacun' ro', danj vaa tumé cunudanj nij yuvij cacun' rihaan Diöse a. 'Q se che'é cacun' qui'yaj Adán me se ya guun che'e yuvij qui'yaj yuvij cacun', gaa ne guun che'e nij yuvij cavi' nimán nij yuvij, ne che'é dan nu' 'na' avi' nimán cunudanj nij yuvij man rihaan chumij nihánj cuano adonj. ¹³ Dan me se asij ataa ca'mii Diöse tucuáan cuchruj Moisés ro', asij danj me qui'yaj yuvij cacun', tzaj ne taj vaj se-tucuanj Moisés cunó nij yuvij ma'. Che'é dan ne qui'yaj nij yuvij cacun' rihaan se-tucuanj Moisés ma'. ¹⁴ 'Q se cavi' nimán síí cu'naj Adán cavi' nimán cunudanj tuvi' so' cavi' nimán, ne ndaa yuvij ne qui'yaj cacun' ndaa vaa qui'yaj síí cu'naj Adán ro', ndaa nimán nij so' cavi' gaa ataa quinaj se-tucuanj Moisés ne gaa cuchruj Diöse se-tucuanj Moisés uún a.

Dan me se ase vaa quiran' cunudanj nij yuvij man rihaan chumij sayuun, qui'yaj orún' síí cu'naj Adán ro', danj vaa cavii sa' que'ee nij yuvij man rihaan chumij, qui'yaj orún' Jesucristó uún a. ¹⁵ Dan me se ne'en ní' se vaa orún' síí cu'naj Adán qui'yaj cacun' rihaan Diöse, ne quisij cacun' yo' tiri' yo' man nimán cunudanj nij yuvij man rihaan chumij cuano, ne che'é dan nu' 'na' avi' nimán nij yuvij nanj adonj. Tzaj ne doj a nucuaj Diöse rihaan Adán ei. Che'é dan guun ya rá ní' se vaa doj a guun nucuaj Diöse racuj Diöse man me ma'an yuvij, ne doj a ca'vee cavi' sa' nij yuvij che'é se luj qui'yaj Jesucristó che'é nij so' nanj adonj. ¹⁶ Dan me se gaa qui'yaj orún' síí cu'naj Adán cacun', ne quitáa cacun' xráa nij yuvij, tzaj ne ino uxrá vaa se luj qui'yaj Jesucristó che'é ní', ne dan me se gaa quisij qui'yaj ndo'o ní' cacun' ne cavi' so' che'é ní', ne dan me se güej cacun' xráa ní', qui'yaj so' adonj. ¹⁷ 'Q se ne'en ní' se vaa gaa qui'yaj orún' síí cu'naj Adán cacun' yo', ne quiran' cunudanj nij yuvij man rihaan chumij sayuun se vaa nu' 'na' avi' nimán cunudanj nij yuvij a. Che'é dan ní' sij cunuu sa' rihaan Diöse che'é se luj qui'yaj orún' Jesucristó che'é ní' me se doj a ne'en ní' se vaa gaa i'na' nimán ní' ne guun chij ní' rihaan chumij nihánj che'é so' adonj.

¹⁸ Dan me se che'é orún' cacun' qui'yaj Adán me táa cacun' xráa cunudanj nij yuvij man rihaan chumij, tzaj ne orún' suun sa' ndo'o qui'yaj suun Jesucristó, ne che'é dan ca'vee güej cacun' xráa cunudanj nij yuvij, qui'yaj

so', ne ca'vee yo'o gaa i'na' nimán nij yuvij a. ¹⁹ Dan me se síi cu'naj Adán ro', orún' so' ne ca'vej rá cuno rihaan Diose, ne che'é dan que'ee ndo'o yuvij tumé cacun', tzaj ne cuno orún' síi cu'naj Jesucristó rihaan Diose, ne che'é dan cunuu sa' que'ee yuvij rihaan Diose adonj.

²⁰ Dan me se cataj xna'anj Diose daj gaa se-tucuanj Moisés rihaan Moisés gaa naá, tzaj ne quene'en Diose se vaa síi se cuno rihaan Diose me yuvij ne tananj guun que'ee doj cacun' qui'yaj yuvij che'é se-tucuanj Moisés a. Dan me se quisj cataj xna'anj Diose daj gaa se-tucuanj Moisés rihaan so', gaa ne doj a guun rá yuvij qui'yaj yuvij se chi'ii á. Tzaj ne gaa xna'anj doj cacun' tumé yuvij, ne Diose me síi quirii nimán qui'yaj doj se luj che'é nij yuvij, ne dan me se tinavij Diose cacun' tumé nij yuvij, gaa ne qui'yaj canaán se luj yo' rihaan cacun' yo' a. ²¹ Dan me se asino guun chij ndo'o cacun' rihaan nimán yuvij, gaa ne guun che'e yuvij cavi' nimán yuvij che'é cacun', ne quiran' nij yuvij sayuun nu' cavii nu' ca'anj a. Tzaj ne qui'yaj ndo'o Diose se luj che'e nij yuvij, che'é rej qui'yaj canaán se luj yo' rihaan cacun', ne guun chij ndo'o se luj yo' rihaan nimán nij yuvij, ne che'é dan nuu sa' nimán nij yuvij rihaan Diose, ne cayáán nij yuvij ga Diose nu' cavii nu' ca'anj a. Daj qui'yaj Diose che'é ní' gaa cavi' Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' rihaan rcutze adonj.

6

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ní' sij amán rá ni'yaj man Jesucristó me se se ca'vee canoco' ní' chrej chi'ii yaj ma'

¹ Daj qui'yaj ní', rá soj ga. 'Q qui'yaj ní' cacun', ne qui'yaj Diose doj se luj che'é ní', rá soj na'. ² Taj ma'. Se guun qui'yaj ní' dajj ma'. 'Q se aj tanáj ní' chrej chi'ii á. Asa' ca'vee canoco' uún ní' chrej chi'ii, rá soj ga. ³ 'Q se aj ne'en ya soj se vaa gaa cata' ne ní' che'é Jesucristó, ne ase vaa cavi' so' rihaan chumij nihánj ro', dajj cavi' ní' rihaan tucuaán chi'ii, ne se ca'vee canoco' ní' tucuaán chi'ii cuano a ma'. ⁴ Dan me se ase vaa quiran' Jesucristó gaa cachin' nii man so' rque yo'óo ro', dajj quiran' ní' gaa cata' ne ní', ne dan me se gaa cachin' nii man so' rque yo'óo, ne va'nuj güii ne cachee so' rihaan yo'óo ma'. Ne ase vaa ne cachee so' rihaan yo'óo ro', dajj gaa ní' cuano che'é se cata' ne ní', ne se cachéé ní' chrej chi'ii cuano ma'. Gaa ne ase vaa cunuu i'na' uún Jesucristó gaa cavi' so', qui'yaj Diose ro', dajj gaa cunuu naca nimán ní', ne ve'é uxrá qui'yaj ní' cayáán ní' ga tuvi' ní', qui'yaj Diose ei. 'Q se síi sa' nucaj me Diose ei. ⁵ Dan me se sese ya ya tanáj ní' chrej chi'ii che'é so' ro', ne ya ya cunuu sa' nimán ní' che'é so' adonj.

⁶ Ne'en ní' se vaa vaa chi'ii nimán ní' gaa ataa cavj' Jesucristó che'é ní', tzaj ne cavi' so' rihaan rcutze che'é ní', ne veé dan me se navij se chi'ii man nimán ní', qui'yaj so' gaa cavi' so', ne taj che'é qui'yaj ní' se chi'ii ne guun ní' se-mozó cacun' yaj a ma'. ⁷ 'Q se ase vaa na'vee qui'yaj xngá cacun' ro', dajj vaa ní', ne se ca'vee canoco' ní' chrej chi'ii yaj a ma'. ⁸ Dan me se cavi' Jesucristó, ne canoco' ní' man so', ne dan me se cavi' se chi'ii man nimán ní' ei. Ne cunuu i'na' uún so', ne che'é dan amán rá ní' se vaa ca'vee cayáán sa' nimán ní' ga so' nanj adonj. ⁹ Dan me se ne'en ní' se vaa cunuu i'na' uún Jesucristó, ne daj chihaa mij se ca'vee cavj' uún so' a man adonj. ¹⁰ 'Q se síi cavi' ro', daj chihaa mij se ca'vee qui'yaj so' cacun', ne síi cunuu i'na' uún me se che'é orún' Diose ne so' ei. ¹¹ Ne che'é dan cataj ma'an soj se vaa aj cavi' se chi'ii man nimán nij soj, ne se qui'yaj uún nij soj cacun' a ma'. 'Q se canoco' nij soj man Jesucristó,

ne daj se 'yaj guęę so', yanj so' che'é rej qui'yaj suun so' rihaan Diose ro', danj qui'yaj ní' uún a.

12-13 Che'é dan se ca'vej rá soj guun chij cacun' rihaan neę man soj ma'. Ne'en soj se vaa vaa güii cavi' neę man soj, ne che'é dan se guun ca'vej rá soj qui'yaj neę man soj náa guun se nij ma'. Dan me se ase vaa síi cavi' vaa soj gaa rque, tzaj ne racuį Diose man soj, ne che'é dan ase vaa síi cunuu i'na' uún vaa soj, ne che'é dan nu' neę man soj qui'yaj suun che'é Diose, qui'yaj soj, ne inanj suun sa' qui'yaj suun soj che'é Diose á. 14 Se guun chij cacun' rihaan soj yaj a ma'. 'O se ne'en soj se vaa se cuta' Diose cacun' xráa soj sese se canoco' soj nu' se-tucuanj Moisés ma'. Tzaj ne me rá Diose qui'yaj Diose se luj che'é soj, ne quinavij cacun' tumé soj, ne cavii sa' soj, qui'yaj ma'an Diose, ne che'é dan taj che'é guun chij cacun' rihaan soj a man adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa qui'yaj suun ní' rihaan inanj Diose a

15 Ta'aj yuvii cataj: "Sese danj vaa, ne sese se cuta' Diose cacun' xráa ní' che'é se-tucuanj Moisés, ne sese qui'yaj Diose se luj che'é ní', ne ca'vee qui'yaj ndo'o ní' cacun' nanj á". Danj cataj ta'aj yuvii, tzaj ne quiį ndo'o vaa nana yo' nana tu'va nij yuvii ei. 16 Ne acaj soj cuentá se vaa sese chrej chi'ii canoco' soj, ne guun soj se-mozó cacun' a. Danj inanj guun chij cacun' rihaan soj, ne inanj uun cacun' qui'yaj soj, qui'yaj cacun', gaa ne quirį' nimán soj, qui'yaj cacun' tumé soj a. Tzaj ne sese cunō soj rihaan Diose, ne cunuū soj rihaan Diose, ne cunuū sa' nimán soj rihaan Diose nanj ei. 17 Gaa rque me se se-mozó cacun' me soj, tzaj ne guun rá ma'an soj cunō soj nana tucu'yón núj rihaan soj che'é Diose, ne che'é dan nagó' 'unj gracia rihaan Diose adonj. 18 Dan me se quinanii soj rihaan cacun', ne inanj se sa' uun rá Diose 'yaj soj a. 19 (Dan me se nana nica achrón 'unj rihaan yanj nihánj nayaā soj a. Ne'én 'unj se vaa se guun nucuj soj cunō soj nana nachran' ma'.) Dan me se gaa rque me se ca'vej rá soj qui'yaj neę man soj se chi'ii, ne qui'yaj soj inanj cacun' rihaan Diose, gaa ne guun niha' rá soj qui'yaj soj doj cacun' uún a. Tzaj ne cuano nihánj me se ca'vej soj qui'yaj soj inanj se sa' ndaa vaa uun rá Diose, gaa ne guun soj síi sa' nimán rihaan Diose á.

20 Dan me se gaa se-mozó cacun' me soj, ne guun rá soj se vaa ne nó xcúún soj qui'yaj soj se sa' ma'. 21 Che'é dan me cavii sa' soj gaa canoco' soj chrej chi'ii, rá soj na'. Taj ma'. Maan se uun na'aj soj cuano che'é cacun' aj qui'yaj soj gaa rque, ne che'é cacun' yo' me se quirį' nimán soj, ne ca'anj soj rihaan ya'an nu' cavii nu' ca'anj adonj. 22 Tzaj ne yaj ro', aj quinanii soj rihaan cacun', ne nuveé se-mozó cacun' me soj, tanaņj rihaan Diose nuū soj, ne che'é suun sa' 'yaj suun soj rihaan Diose ro', che'é dan cunuū sa' nimán soj, gaa ne cayáán soj ga Diose nu' cavii nu' ca'anj ei. 23 Dan me se che'é cacun' 'yaj yuvii me se yo'o guun yanįj nimán nij yuvii rihaan Diose nu' cavii nu' ca'anj, tzaj ne qui'yaj ma'an Diose se luj che'é ní' sij 'nij ra'a Jesucristó man se vaa ca'vee cayáán ní' ga so' nu' cavii nu' ca'anj adonj.

7

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quisj canoco' ní' se-tucuanj Moisés, ne cuano nihánj ca'nej nimán ní' qui'yaj suun ní' che'é Diose a

1 Dan me se aj ne'en nij soj daj vaa se-tucuanj Moisés, tinuj, nocoj. Che'é dan ne'en soj se vaa ne nó xcúún nij síi cavi' canoco' nij so' tucuáán yo' ma'.

2 Ne dan me se sese vaa nica chana, ne canę no' ga nica no', taj nana cataj

xna'anj Dioso rihaan Moisés gaa naá yo' a. Tzaj ne sese cavi' nica chana, ne ca'vee ca'anj no' xcaj no' yo'ó snó'o a. ³ Tzaj ne sese yanj nica chana ne xcaj chana yo'ó snó'o, ne tumé ndo'o no' cacun', tzaj ne sese cavi' nica chana, ne ca'vee xcaj chana yo'ó snó'o, ne nuveé cacun' me yo' gaa ma'.

⁴ Ne ase vaa chana cavi' nica ro', danj vaa ma'an ní, tinuj, nocoj. 'O se che'é se cavi' Jesucristó ro', che'é dan quisij canoco' ní se-tucuanj Moisés nanj á. Ne cunuu i'na' uún Jesucristó, ne canoco' ní man so', ne che'é dan guun nucuaj ní' qui'yaj suun ní' suun sa' che'é Dioso a. ⁵ Asij rque me se qui'yaj suun ndo'o ní' che'é se-tucuanj Moisés, ne guun ndo'o rá ní' cunó ní' rihaan Dioso, tzaj ne ne guun nucuaj ní' cunó ní' ma'. Maan se tananj a guun doj rá ní' qui'yaj ní' cacun', gaa ne doj a vaa cacun' qui'yaj nee man ní', ne che'é dan vaa güi cavi' nu' nimán ní' ei. ⁶ Dan me se gaa naá canoco' uxrá ní' tucuáán yo' tucuáán no' rihaan yanj, ne no' xcúún ní' canoco' ní' tucuáán yo', rá ní' gaa rque, tzaj ne yaj nihánj me se taj che'é canoco' ní' tucuáán yo' a ma'. 'O se aj cunuu sa' nimán ní', ne a'neé nimán ma'an ní' qui'yaj suun ní' che'é Dioso cuano adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa che'é se-tucuanj Moisés xcaj ní' cuentá se vaa tumé ní' cacun', tzaj ne taj se 'yá' cunuu sa' nimán ní' rihaan Dioso qui'yaj tucuáán yo' ma'

⁷ Guun rá ní' se vaa tucuanj chi'ii me se-tucuanj Moisés na'. Taj a doj ma'. 'O se se-tucuanj Moisés yo' qui'yaj don ca'vee xcaj 'unj cuentá me se uun cacun' a. Dan me se gaa naá cataj Dioso se vaa na'vej rá Dioso guun rá ní' si'yaj tuvi' ní', ne veé dan me se xcaj 'unj cuentá se vaa tananj a guun ndo'o raj si'yaj tuvij gaa quene'én 'unj tucuáán yo', ne danj inanj vaa nimanj nanj á. ⁸ Veé dan me se xcaj 'unj cuentá daj vaa se-tucuanj Moisés, gaa ne guun che'ej guun ndo'o raj qui'yaj cacun' uún a. Sese nuvi' tucuáán canoco' ní' ne ne uun rá ní' qui'yaj ní' cacun' asuun saj ma'. ⁹ Ne asij ataa nari' 'unj se-tucuanj Moisés, ne guun raj se vaa sa' qui'yaj, tzaj ne narij se-tucuanj Moisés, gaa ne guun che'ej guun raj qui'yaj cacun' se vaa na'vej rá Dioso, ¹⁰ ndaa síj, gaa ne quiri' nu' nimanj nanj adonj. Sese cunó yuvi' nu' se-tucuanj Moisés, ne ve'é uxrá cayáán nij yuvi', ne che'é dan vaa tucuáán yo', tzaj ne 'unj nihánj me se daj doj se quiri' nu' nimanj, qui'yaj tucuáán yo' adonj. ¹¹ Dan me se gaa narij se-tucuanj Moisés, ne guun raj canocoj nu' tucuáán yo', ne cavi' sa' 'unj, qui'yaj tucuáán yo', raj a. Tzaj ne tananj a guun chi'ii ndo'o raj doj, qui'yaj cacun' 'nij nimanj, ne tilha' yu'unj cacun' yo' manj, ne che'é dan doj a qui'yaj cacun', ne quiri' nu' nimanj a adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa na'vee canoco' ní' se-tucuanj Moisés, che'é se uun chij cacun' rihaan nee man ní' a

¹² Dan me se guce' uxrá se-tucuanj Moisés nanj á. 'O gaa nica nimán ní', sese cunó ní' man yo' ei. Ne cunaj uxrá vaa yo' ei. ¹³ 'Unj me se quiri' nimanj qui'yaj se-tucuanj Moisés tucuáán sa', rá nij soj na'. Taj ma'. Maan se che'é cacun' qui'yáá 'unj me quiri' nimanj nanj á. Gaa cunoj se-tucuanj Moisés, ne guun che'ej qui'yaj cacun', ne que'ee ndo'o cacun' qui'yaj, gaa ne xcaj 'unj cuentá se vaa man ndo'o cacun' nimanj a.

¹⁴ Ne'en ní' se vaa nana ca'mii Nimán Dioso me se-tucuanj Moisés, tzaj ne yuvi' uun mej, ne inanj cacun' ne'enj qui'yaj a. ¹⁵ Ne ne'enj daj me che'é me 'yáá 'unj danj ma'. Dan me se me raj qui'yaj se sa', tzaj ne inanj cacun' 'yaj, ne se chi'ii na'vej raj qui'yaj, tzaj ne inanj se chi'ii 'yaj nanj adonj. ¹⁶ Chi'ii vaa

cacun' qui'yáj, raj, ne dan me se ne'én 'unj se vaa sa' vaa se-tucuanj Moisés a. ¹⁷ Dan me se ne qui'yaj ma'anj cacun' ma'. Tzaj ne uun chij ndo'o cacun' rque nee manj, ne che'é dan nee manj qui'yaj cacun' a.

¹⁸⁻¹⁹ Ne'enj se vaa taj se 'yá' qui'yaj nee manj se sa' ma'. Dan me se me raj qui'yáj se sa', tzaj ne na'vee qui'yaj nee manj se sa' ma'. Ne se chi'ii na'vej raj qui'yáj, tzaj ne dan me se inanj se chi'ii 'yáj, 'yaj nee manj adonj. ²⁰ Che'é dan me taj 'unj se vaa ne 'yaj ma'anj se chi'ii ma'. 'O se uun chij ndo'o cacun' rque nee manj, ne che'é dan inanj nee manj 'yaj se chi'ii yo' a. ²¹ Me raj qui'yáj se sa' uun rá Diose, tzaj ne na'vee qui'yáj danj ma'. 'O se tananj inanj 'na' cacun' rihanj a.

²² Ne'enj se vaa sa' vaa se-tucuanj Moisés, ²³ tzaj ne me ndo'o rá nee manj qui'yaj yo' cacun', ne na'vej nee manj cunjo yo' rihaan Diose ma'. Inanj tucuaán chi'ii me rá nee manj canoco' yo' adonj. Dan me se na'vej raj qui'yáj cacun', tzaj ne nee manj inanj me rá se vaa qui'yáj cacun' a.

²⁴ Dan me se ni'quej, raj nanj ei. Inanj cacun' 'yaj nee manj, ne che'é dan quirj' nu' nimanj, ne vaa güii ca'anj 'unj rihaan ya'an, qui'yaj nee manj asuun nanj adonj. ²⁵ Ne me síi tinanii manj rihaan nee manj, rá soj ga. 'O se guun ni'yaj ndo'o ní' rihaan Diose se vaa tinanii Jesucristó sji 'nj ra'a man ní' manj rihaan sayuun yo' adonj.

Dan me se xa' ma'anj, tzaj ne noco' uxrá ma'anj se-tucuanj Diose, tzaj ne xa' nee manj, tzaj ne inanj se chi'ii 'yaj nee manj a.

8

Nana nihánj taj xna'anj se vaa xcaxj ní' cuentá che'é inanj Nimán Diose, ne cavii sa' nimán ní' a

¹ Yaj me se daj chihaa mjí se cuta' Diose cacun' xráa ní' sji noco' man Jesucristó ma'. ² 'O se 'unj nihánj me se che'é se canoco' 'unj man Jesucristó, ne che'é dan Nimán Diose me síi guun chij rihaan nimanj, gaa ne dan me se cunuu sa' nimanj, ne che'é dan quinanii 'unj rihaan cacun', ne se cavi' nu' nimanj qui'yaj cacun' a man adonj. ³ Ne guun nucuaj nee man ní' canoco' nee man ní' nu' se-tucuanj Moisés, ne che'é dan se guun nucuaj ní' quinanii ma'an ní' rihaan cacun' tumé ní' ma'. Tzaj ne Diose me síi tinanii man ní' rihaan cacun' yo', ne ca'née Diose ma'an ta'nii Diose rihaan chumij, ne ase vaa nee man ní' ro', danj vaa nee man so' uún a. Xa' nee man ní', tzaj ne tumé ní' cacun', qui'yaj nee man ní', ne che'é dan ca'na' so', ne cayáan so' ga ní', ne cavi' so' che'é ní' a. Tzaj ne taj cacun' tumé ma'an so', ne che'é dan taj che'é qui'yaj ní' cacun' yaj ma'. ⁴ Cuanjo yaj me se taj che'é qui'yaj ní' inanj se vaa me rá nee man ní' qui'yaj ní' ma'. Inanj rihaan orún' Nimán Diose cunjo ní', ne qui'yaj ma'an ní' ndaa vaa me rá Diose qui'yaj ní' a. Dan me se Nimán Diose 'yaj uno ma'an ní' se-tucuanj Moisés adonj.

⁵ Dan me se ta'aj yuvii xcaxj cuentá inanj che'é nee man nij so', tzaj ne ino doj vaa yuvii noco' man Nimán Diose, ne dan me se che'é inanj se vaa me rá Nimán Diose xcaxj nij so' cuentá adonj. ⁶ Sese inanj che'é nee man ní' xcaxj ní' cuentá, ne cavi' nu' nimán ní' a. Tzaj ne sese che'é Nimán Diose xcaxj ní' cuentá, ne cavii sa' ní', ne ca'vee cayáan ní' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ne gaa xej nimán ní', qui'yaj Nimán Diose adonj. ⁷ Sese inanj che'é nee man ma'an ní' xcaxj ní' cuentá, ne taj ri'yunj ní' man Diose vaa gaa adonj. Se guun nucuaj ma'an ní' cunjo ní' se-tucuanj Diose vaa gaa ma'. ⁸ Ne aran' rá Diose

ni'yaj Diose man nij yuvij acaj cuentá che'é nee man ma'an nij yuvij a man adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sese yanj Nimán Diose ga ní, ne sa' doj gaa ní'a

⁹ Tzaj ne ino doj vaa nij soj sese ya yanj Nimán Diose ga soj á. Che'é dan ne 'yaj soj ndaa vaa me rá nee man soj qui'yaj soj ma'. Tzaj ne inanj rihaan Nimán Diose uno soj, ne dan me se sese nuvi' Nimán Jesucristó yáan ga yo'o so', ne nuveé sji 'nij ra'a Jesucristó man me so' ma'. ¹⁰ Ne'en soj se vaa cavi' nee man ní' che'é cacun' qui'yaj nee man ní', tzaj ne sese yanj Jesucristó ga ní', ne 'o vaa sa' ní' rihaan Diose, ne che'é dan 'o vaa i'na' nimán ní' adonj. ¹¹ Ne ne'en soj se vaa cunuú i'na' uún Jesucristó gaa cavi' so', qui'yaj Diose, ne ma'an Nimán Diose nuú nimán soj, ne che'é dan cunuú naca nee man soj asa' cavi' soj, qui'yaj uún Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa yuvij uno a'mii Nimán Diose me ta'nú Diose a

¹² Che'é dan ne nó xcúun ní' qui'yaj ní' ndaa vaa me rá nee man ní' ma'. Se racuúj ní' man nee man ní', man tinuj, man nocoj. ¹³ 'Q se sese aráya'anj ndo'o soj man nee man soj, ne ca'anj yanj soj rihaan Diose, qui'yaj ma'an soj adonj. Tzaj ne sese cunó soj nana a'mii Nimán Diose, ne se ca'vej rá soj qui'yaj nee man soj cacun', gaa ne yo'o gaa i'na' nimán soj adonj. ¹⁴ 'Q se yuvij uno a'mii Nimán Diose me ta'nú Diose ei. ¹⁵ Ne'en soj se vaa chu'vi' mozó ne'en so' se-ru'vee so', tzaj ne na'vej rá Diose qui'yaj soj danj rihaan Diose ma'. Se cuhu'vi' nimán soj ne'en soj Diose ma'. 'O se nicaj yu'unj Diose man soj, ne guun ta'nij Diose man soj, ne che'é dan me gaa niha' rá soj cataj soj: "Ataj" rihaan Diose á. ¹⁶ Dan me se yo'o a'mii Nimán Diose ga nimán ní', ne taj Nimán Diose se vaa ta'nú Diose me ní' a. ¹⁷ Che'é dan vaa güii rque ndo'o Diose se sa' rihaan ní' ga Jesucristó, ne 'o cuyaan gaa se sa' rihaan Jesucristó ga ní' a. Veé dan me che'é se ran' ní' sayuun ndaa vaa quiran' Jesucristó ro', che'é dan cavij sa' ní' ga so', ne guun chij ní' ga so' vaa güii adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa vaa güii, ne ve'é ndo'o gaa cunudanj chumij, qui'yaj Diose che'é ní' a

¹⁸ Veé dan me se ran' xa' ní' sayuun cuano, tzaj ne vaa güii, ne doj a cavij sa' ní' rihaan sayuun ran' ní' cuano adonj. 'O se ataa cataj xna'anj Diose rihaan ní' che'é nu' se sa' nica' ní', tzaj ne asa' rque Diose nu' se sa' rihaan ní', ne quini'yon ní' nu' sayuun quiran' ní' ei. Danj vaa raj nanj adonj. ¹⁹ Na'vij uxrá cunudanj nij rasuun man rihaan chumij nihánj quisij güii tihaa Diose man nij ta'nú Diose rihaan chumij, gaa ne quene'en chumij daj gaa nij so' a. ²⁰ Cuano ro', taj yu'vee nó nij rasuun man rihaan chumij ma'. Gaa qui'yaj Diose chumij, ne vaa sa' cunudanj nij rasuun yo', tzaj ne quiri' nij rasuun che'é cacun' qui'yaj yuvij, ne ca'vej rá Diose quiri' nu' nij rasuun yo', tzaj ne ne'en Diose ²¹ se vaa vaa güii cunuú sa' cunudanj nij rasuun yo' rihaan chumij, ne asa' quisij güii yo', ne taj rasuun quiri' taj rasuun cuchruú ma'. 'Q se ve'é ndo'o gaa nu' nij rasuun yo' ei. Dan me se ase vaa ma'an nij ta'nú Diose ro', danj gaa uún nij rasuun uún, ne ve'é ndo'o gaa nij yo' adonj.

²² Dan me se ne'en ní' se vaa ran' uxrá nu' rasuun man rihaan chumij sayuun cuano, ne me uxrá rá yo' cunuú naca uún yo', ne na'vij yo' quisij güii cunuú sa' yo' adonj. ²³ Vaj a doj, ne ráchej ma'an ní' uún, ne na'vij ní' cunuú naca ma'an ní' uún a. Dan me se yanj Nimán Diose ga ní', ne sa' uxrá vaa

Nimán Diose, ne che'é dan ne'en ní se vaa rque Diose se sa' doj rihaan ní, ne ne'en ní se vaa vaa güii, ne quene'en yuvií se vaa guun ta'nij Diose man ma'an ní, ne cunuu sa' nu' nee man ní a. ²⁴ Dan me se tinanii Diose man ní rihaan chrej chí'ii uun chíj nimán ní, ne che'é dan guun ya rá ní se vaa cavii sa' ní, tzaj ne ataa quene'en ní nu' se vaa qui'yaj Diose che'é ní, ne che'é dan nucuaj ndo'o rá ní man Diose se vaa ya ya qui'yaj so' che'é ní a. ²⁵ Ne ne'en ní daj qui'yaj Diose che'é ní ma'. Maan se nucuaj rá ní man Diose, ne che'é dan se gaa ra'yanj nimán ní ma'. Maan se gaa nanaj nimán ní, ne na'vij ní ndaa se cavii sa' ní qui'yaj Diose adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa racuj ndo'o Diose man ní a

²⁶ Sese ne ne'en ní qui'yaj ní nu' se vaa no xcúun ní qui'yaj ní, ne Nimán Diose racuj man ní, ne guun nucuaj ní a. Ne ne'en ní daj ca'mii ní gaa achíin ni'yaj ní rihaan Diose ma'. Che'é dan achíin ni'yaj Nimán Diose che'é ní, ne taj xna'anj Nimán Diose rihaan Diose nana me rá ma'an ní ca'mii ní a. ²⁷ Dan me se Nimán Diose ne'en daj me rá ní cataj xna'anj ní rihaan Diose, ne uno Diose a'mii Nimán Diose che'é ní ei. Ne'en Nimán Diose me se achiin man ní, ne achíin ni'yaj Nimán Diose rihaan Diose se vaa rque Diose se vaa achiin man ní a. Dan me se ne'en Diose se vaa inanj se vaa a'vej rá Diose njicaj ní achíin ni'yaj Nimán Diose, ne danj 'yaj Nimán Diose che'é cunudanj ní s'ij cunuu sa' nimán rihaan Diose adonj.

²⁸ Dan me se ne'en ní se vaa racuj ndo'o Diose man ní s'ij aráj cochroj rihaan Diose ei. 'Q se canacúun Diose man ní cayáan ní gá Diose nu' cavii nu' ca'anj, ne che'é dan me avii sa' nu' suun 'yaj suun ní gá Diose adonj. ²⁹ Gaa naá me se quene'en Diose se vaa canoco' ní man so' vaa güii, gaa ne yo'o guun rá Diose se vaa naqui'yaj sa' Diose nimán ní, ne ase vaa ta'ní Diose sí cu'naj Jesucristó ro', danj gaa ní uún, ne vaa güii cumán ndo'o tinúú Jesucristó do', ra'vij Jesucristó do', ne so' guun sí chava' rihaan cunudanj ní a. ³⁰ Gaa ne canacúun Diose man ní, gaa ne cunuu sa' ní rihaan Diose, qui'yaj Diose, gaa ne ya guun chíj ní gá Diose, qui'yaj ma'an Diose adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa daj chihaa mij se guun tanáj Diose man ní ma'

³¹ Dan me se Diose me tuvi' ní, ne che'é dan taj sí quisij qui'yaj sayuun man ní ma'. ³² 'Q se ne chuchu'vi' Diose rque Diose ma'an ta'ní Diose caví' che'é ní, ne che'é dan guun ya rá ní se vaa rque Diose nu' se sa' rihaan ní, ne cavii sa' ní adonj. ³³ Ní' s'ij narii Diose man me se se guun cuta' yuvií cacun' xráá ní rihaan Diose ma'. 'Q se ma'an Diose cataj se vaa cunuu sa' ní rihaan so' a. ³⁴ Taj yuvií cuta' cacun' xráá ní' s'ij narii Diose man ma'. 'Q se caví' Jesucristó che'é ní, ne cunuu i'na' uún Jesucristó, ne cuano nicun' so' x'núú Diose, ne ma'an so' me sí achíin ni'yaj rihaan Diose che'é ní adonj.

³⁵ A 'ó güii se guun yanj Jesucristó rihaan ní, qui'yaj nij yuvií ma'. Yo'o 'ee rá Jesucristó man ní ei. Ca'vee se quiran' ní sayuun do', ca'vee se quinano ndo'o rá ní do', ca'vee se quitaj ri'yunj yuvií man ní do', ca'vee se quina'aan rque ní do', ca'vee se quinavij sa'anj rihaan ní do', ca'vee se caví' ní do', tzaj ne daj chihaa mij se guun yanj Jesucristó rihaan ní ma'. ³⁶ No nana rihaan danj Diose se vaa che'é se noco' ní man Diose, che'é dan me rá yuvií ticavi' yuvií man ní daj a orá, ne ase vaa ticavi' nii man matzinj ro', danj me rá nii ticavi' nii man ní, taj danj Diose a. ³⁷ Tzaj ne ca'vee se daj a sayuun ran'

ní, tzaj ne taj se 'yaj ma'. 'O se Jesucristó me síi 'ee rá man ní, ne che'é dan qui'yaj canaán uxrá ní' rihaan sayuun adonj.

³⁸⁻³⁹ 'O se guun ya raj se vaa a 'ó rasuun se ca'vee qui'yaj guun yanij Diose rihaan ní' ma'. Ca'vee se gaa i'na' ní' do', ca'vee se cavi' ní' do', tzaj ne yo'o 'ee rá Diose man ní' a. Ca'vee se ma'an nij se-mozó Diose me rá qui'yaj guun yanij Diose rihaan ní, tzaj ne se ca'vee qui'yaj canaán nij so' ma'. Ca'vee se daj a sayuun quiran' ní, tzaj ne se tanáj Diose man ní' ma'. Se guun yanij Diose rihaan ní' qui'yaj yuvij do', qui'yaj síi chree do', qui'yaj nana chree do', qui'yaj naj guun rasuun do' ma'. Se guun nucuaj nij so' qui'yaj nij so' danj ma'. Taj a 'ó rasuun man xta' taj a 'ó rasuun man rej rque yo'óo qui'yaj ca'vee guun yanij Diose rihaan ní' ma'. A 'ó rasuun qui'yaj Diose se ca'vee qui'yaj danj ma'. Yo'o 'ee rá Diose man ní, ne che'é dan ca'neé so' man Jesucristó rihaan ní, ne 'nij ra'a Jesucristó man ní, ne 'ee rá so' man ní' adonj.

9

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nanó ndo'o rá síi cu'naj Pablo che'é tuvi' so' nij yuvij israelitá a

¹ Noco' nu' ní' man Jesucristó, ne se ca'mii ne 'unj rihaan nij soj ma'. 'O se yanj Nimán Diose ga 'unj, ne ma'an Nimán Diose cataj rihanj se vaa nana ya ca'mij á. ²⁻³ Dan me se inanj nanó ndo'o raj che'é nij tuvij nij yuvij israelitá, ne me raj nayonj rihaan nij so', ne ndaa ca'neé nimanj quinaj ma'anj rihaan sayuun, qui'yaj Diose, ne yo'o nacaj Diose man nij so' rihaan sayuun quiran' nij so', ne ca'neé nimanj tanáj Jesucristó manj, ne nacaj Jesucristó man nij so' a. ⁴ Dan me se yuvij israelitá me nij so', ne guun ta'nij Diose man nij so', rá Diose á. Quene'en nij so' se vaa chuguun ndo'o Diose gaa canicun' ma'an Diose ga nij so' gaa naá, ne cataj xna'anj Diose rihaan nij so' daj qui'yaj Diose che'é nij so', ne cataj xna'anj Diose rihaan nij so' daj qui'yaj ma'an nij so' a. Tucu'yón Diose man nij so' daj qui'yaj nij so' gaa na'vív nij so' rihaan Diose, ne cataj Diose rihaan nij so' se vaa ya ca'nej Diose 'o síi tinanii man nij so' rihaan sayuun a. ⁵ Xii nij yuvij israelitá me nij síi man gaa naá síi cu'naj Abraham do', síi cu'naj Isaac do', síi cu'naj Jacob do' a. Yo'o tuvi' nij so' me Jesucristó síi ca'neé Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun, ne Jesucristó me se Diose me so', ne uun chij so' rihaan cunudanj a. Ve'é ca'mii ní' che'é so' nu' cavii nu' ca'anj ei. Veé danj gaa ya ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa inanj nij yuvij israelitá narii Diose me ya ya yuvij israelitá rihaan Diose a

⁶ Dan me se gaa naá cataj Diose se vaa ya canoco' nij yuvij israelitá man so' nu' cavii nu' ca'anj, ne me che'é ne noco' nij yuvij israelitá man Diose cuano, rá soj ga. 'O se quisij ya ndaa vaa ca'mii Diose, tzaj ne ne narii ya Diose man cunudanj nij yuvij israelitá ma'. Nuveé ya ya yuvij israelitá me cunudanj nij so' rihaan Diose ma'. ⁷ Abraham síi cayáan gaa naá ro', doj ta'níi ta'nij si'no so' guun ta'níi Diose, ne dan me se cataj danj Diose se vaa orún' nij ta'níi ta'nij si'no síi cu'naj Isaac me ya ya ta'níi ta'nij si'no síi cu'naj Abraham rihaan Diose á. Danj ca'mii Diose rihaan síi cu'naj Abraham gaa naá a. ⁸ Dan me se cataj Diose se vaa se guun ta'nij Diose man cunudanj nij ta'níi ta'nij si'no síi cu'naj Abraham ma'. Maan se ta'aj nij so' narii Diose, ne inanj che'é nij síi narii Diose ca'mii Diose, gaa cata' tu'va Diose se vaa ya canoco' nij so' man so' a. ⁹ Dan me se gaa ataa ca'ngaa síi cu'naj Isaac síi narii Diose man, ne ca'mii Diose che'é so', cataj Diose se vaa nasij 'o yo', gaa ne ca'na' uún Diose rihaan

Abraham, ne ya gaa 'o ta'nij sno'o chana cu'naj Sara a. Ne sno'o cunii yo' ro', me Isaac a. Danj cataj Diose rihaan Abraham a.

¹⁰ Ne vaa chana cu'naj Rebeca uun, ne cotoj no' ga orun' nica no' sii cu'naj Isaac, ne nari' no' ndaa ne'ej cuate nuu rque no' a. ¹¹⁻¹² Gaa ataa ca'ngaa ne'ej, ne cataj xna'anj Diose rihaan no' se vaa qui'yaj suun ne'ej taj yaan ca'ngaa rihaan ne'ej noco' xco, cataj Diose a. 'Q se ataa ca'ngaa ne'ej, ne taj a 'o roj so' qui'yaj sa' do', qui'yaj chi'ii do' ma'. Taj se sa' qui'yaj sii guun chij rihaan tinuu, ne taj cacun' tumé sii qui'yaj suun che'é tinuu ma'. Maan se inanj danj qui'yaj Diose narii Diose man yo'q so' guun chij so' rihaan tinuu so', che'é rej aj guun rá Diose daj gaa suun cata 'o 'o so' rihaan Diose nanj ei. ¹³ Dan me se taj danj Diose se vaa cunuun 'ee rá Diose ne'en Diose man nij tuvij' sii cu'naj Jacob sii noco' xco, tzaj ne quiri' nij tuvij' sii cu'naj Esau rihaan Diose, taj danj Diose adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'vee narii Diose naj guun yuvij a

¹⁴ Dan me se nij qui'yaj Diose rihaan sii cu'naj Esau, rá soj na'. Taj a doj ma'. ¹⁵ 'Q se gaa naá ca'mii Diose rihaan sii cu'naj Moisés, cataj Diose a:

—No xcúun 'unj gaa 'ee rá 'unj ne'éen 'unj naj guun yuvij a. —Danj ca'mii Diose rihaan Moisés gaa naá a.

¹⁶ Dan me se ca'vee se daj a me rá yuvij, ca'vee se daj a qui'yaj yuvij, tzaj ne se ca'vee qui'yaj nij yuvij se vaa me rá ma'an nij yuvij ma'. Orun' Diose me sii cataj me sii cunuun 'ee rá so' man adonj.

¹⁷ Ne rihaan danj Diose nó nana ca'mii Diose rihaan sii cu'naj Faraón gaa cataj Diose:

—Guún so' sii nicaj suun, qui'yaj, gaa ne quene'en yuvij daj quirán' so', qui'yaj, ne xcaj nij yuvij cuentá se vaa Diose sii nucuaj mej a. —Nanj cataj Diose rihaan sii cu'naj Faraón gaa naá a.

¹⁸ Dan me se ne'en ní' se vaa sese me rá Diose cunuun 'ee rá Diose man 'o so', ne cunuun 'ee rá Diose man so', ne sese me rá Diose guun nichraj rá 'o so', ne guun nichraj rá so', qui'yaj uun Diose a.

¹⁹ Vaa yuvij cataj: “Che'é dan, me che'é uta' Diose cacun' xrá yuvij ga. 'Q se inanj se me rá Diose qui'yaj ní' 'yaj ní' á”. Danj cataj ta'aj yuvij a. ²⁰ Tzaj ne ne nó xcúun ní' cataj ní' se vaa ne nó xcúun Diose qui'yaj so' ndaa vaa 'yaj so' ma'. 'Q se Diose me sii qui'yaj man ní', ne ne nó xcúun ní' cachinj na'anj ní' man Diose me che'é cavii nij ta'aj ní' ma'. ²¹ Dan me se sii 'yaj xruj me se doj yo'óo niqiii gaa rihaan so', gaa ne ca'vee qui'yaj so' xruj a. Doj yo'óo niqiii nicaj so' qui'yaj so' xruj ve'é ndo'o vaa, gaa ne doj yo'óo niqiii nicaj so' qui'yaj so' xruj nij doj a. Ca'vee qui'yaj so' daj me rá ma'an so' á. ²² Ne ase vaa 'yaj sii 'yaj xruj ro', danj vaa 'yaj Diose, ne dan me se quiri' ndo'o ta'aj yuvij qui'yaj Diose, ne vaa güii ca'anj nij so' rihaan ya'an a. Uun yuvaa Diose man nij so' che'é cacun' 'yaj nij so', ne me rá Diose caxrii yuvaa Diose man nij so', ne me rá Diose tihaañ Diose se vaa nucuaj ndo'o Diose, tzaj ne aráj x'naa uxrá Diose ni'yaj Diose man nij yuvij, ²³ che'é rej guun rá Diose tihaañ Diose rihaan nij yuvij nu' ndaa vaa qui'yaj so' che'é yo'óo nij yuvij, ne yo'óo nij so' me se aj guun rá Diose se vaa guun chij nij so' ga so', ne che'é dan cunuun 'ee rá so' man nij so', gaa ne xcaj cunudanj nij yuvij cuentá se vaa sii uun chij sa' ndo'o me Diose ei. ²⁴ Ma'an ní' me nij yuvij guun chij ga Diose, ne dan me se ta'aj ní' me yuvij israelitá, ne yo'óo ta'aj ní' me yuvij yanij, tzaj ne canacúun Diose man 'o 'o ní' guun chij ní' ga so' adonj.

²⁵ Ase vaa nanā a'mij nihánj ro', danj vaa nanā ca'mii Diose gaa naá nanā cachrón síí cu'naj Oseas rihaan yanj a. Dan me se cataj Diose a:

—Yuvij ne noco' manj me se ne 'ee raj man nij so' ma'. Tzaj ne vaa güii guun nij so' tuvij, ne vaa güii cunuü 'ee raj man nij so' adonj. ²⁶ Dan me se maan rej nican' 'unj gaa cataj 'unj se vaa nuveé tuví' 'unj me nij yuvij ro', maan dan canícun' 'unj cataj 'unj se vaa ta'nij ma'anj me nij so' a. 'O se Diose vaa i'na' mej adonj. —Danj ca'mii Diose gaa naá a.

²⁷ Ne nucuaj ca'mii síí cu'naj Isaías gaa naá che'é nij yuvij israelitá a. Cataj so':

—Ca'vee se guun que'ee uxrá nij síí israelitá, ne ndaa ase uun rá' ne'én' yo'óo chrüü naj tu'va na ya'anj guun rá' quene'én' man nij tuví' nij so', tzaj ne taj que'ee nij so' cavii sa' ma'. 'O se doj tuví' nij so' cavii sa' nanj adonj. ²⁸ Orá le'ej nii qui'yaj suun Diose nu' suun vaa rihaan so' ca'ne' so' cacun' che'é nu' yuvij man rihaan chumij adonj. —Danj ca'mii síí cu'naj Isaías a. ²⁹ Veé dan ca'mii uún síí cu'naj Isaías che'é nij yuvij israelitá, ne cataj uún so'— Guun nucuaj ndo'o Diose guun chij Diose á. Ne ní' me se avi' ní' che'é cacun' tumé ní', tzaj ne tinanii Diose man doj tuví' ní' sij israelitá rihaan sayuun a. Sese taj tuvi' ní' quinanij rihaan sayuun, ne caví' cunudanj nij yuvij man chiháán ní', ne quinavij chiháán ní', ne ase vaa navij chuman' Sodoma do', ase vaa navij chuman' Gomorra do', danj gaa quinavij chiháán ní' nanj adonj. —Veé danj ca'mii síí cu'naj Isaías che'é nij yuvij israelitá gaa naá a.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa ne cunuü sa' nij yuvij israelitá rihaan Diose, che'é se ne cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó a

³⁰ Xcáj ní' cuentá dáj qui'yaj nij yuvij israelitá do', dáj qui'yaj nij yuvij yanij do', rihaan Diose á. Dan me se nuveé yuvij israelitá me nij yuvij yanij, ne ne guun rá nij so' qui'yaj suun nij so' yan cunuü sa' ma'an nij so' rihaan Diose, tzaj ne ta'aj nij so' me síí amán rá ni'yaj man Diose, ne che'é dan 'o cunuü sa' nij so' rihaan Diose ei. ³¹ Ino qui'yaj que'ee nij yuvij israelitá a. Dan me se qui'yaj suun uxrá nij so' nano' nij so' chrej cunuü sa' ma'an nij so' rihaan Diose, tzaj ne ne nari' nij so' chrej sa' ma'. ³² Dan me se ne nari' nij so', che'é se ne cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó ma'. Ne guun ya rá nij so' se vaa raçuüj Diose man nij so' cunuü sa' nij so' rihaan Diose ma'. Maan se cunuü sa' ma'an nij so', rá nij so', ne qui'yaj suun uxrá nij so' che'é rej ca'vee cunuü sa' ma'an nij so', rá nij so' a. Ne ca'vej rá nij so' cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó, ne dan me se ase vaa 'o yuvej aráán chrej ro', danj vaa Jesucristó rihaan nij so', ne ase vaa uun na'aj yuvij naxru' rihaan yuvej ro', danj vaa guun na'aj nij yuvij israelitá che'é se ne ca'vej rá nij so' cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó adonj.

³³ 'O cuyaán vaa nanā a'mij gā nanā a'mii danj Diose che'é Jesucristó, ne dan me se gaa naá cataj Diose a:

—Ni'yaj so' ei. Aj cuné' 'unj yo'o yuvij chuman' cu'naj Jerusalén, ne ase vaa 'o yuvej vaa so', nucuaj ndo'o so' a. Naxru' yuvij, qui'yaj yuvej yo', ne guun na'aj nij yuvij quene'en nij yuvij man so', tzaj ne sese cuchuman rá yo'o so' quene'en so' man síí cuné' 'unj, ne se guun na'aj so' ma'. Tananj cavii sa' so' adonj. —Dan me nanā ca'mii Diose che'é Jesucristó a.

10

¹ Dan me se achíin ni'yaj ndo'oj rihaan Diose che'é nij tuví' 'unj nij yuvij israelitá, tinuj, nocoj. 'Ee rá 'unj man nij so', ne che'é dan me ndo'o raj

quinanij̄ nij so' rihaan sayuun a. ² Dan me se sa' qui'yaj̄ nij so' gaa guun ndo' o rá nij so' cunu sa' nij so' rihaan Diose, tzaj̄ ne ne ne'en nij so' daj̄ qui'yaj̄ nij so' ne ca'vee cunu sa' nij so' rihaan Diose ma'. ³ Ne xcaj̄ nij so' cuentá che'é se vaa aj̄ qui'yaj̄ Diose che'é nij so', ne ne xcaj̄ nij so' cuentá se vaa ca'vee cunu sa' nij so' rihaan Diose, qui'yaj̄ ma'an Diose ma'. Maan se nano' ma'an nij so' chrej̄ cunu sa' ma'an nij so' rihaan Diose, ne che'é dan ataa qui'yaj̄ nij so' ndaa vaa me rá Diose qui'yaj̄ nij so', ne che'é dan ataa cunu sa' nij so' adonj̄. ⁴ Gaa naá, ne canoco' yuvij̄ se-tucuanj̄ Moisés, ne veé dan me se cunu sa' nij so' rihaan Diose, rá nij so', tzaj̄ ne yaj̄ nihánj̄ me se aj̄ quisij̄ se-tucuanj̄ Moisés, qui'yaj̄ Jesucristó, ne 'o se yo' o aman rá ní' ni'yaj̄ ní' man Jesucristó, gaa ne cunu sa' ní' rihaan Diose nanj̄ adonj̄.

Nana nihánj̄ taj̄ xna'anj̄ se vaa quinanj̄ cunudanj̄ nij yuvij̄ cuchumán rá ni'yaj̄ man Jesucristó rihaan sayuun a

⁵ Gaa naá cachrón sít̄ cu'naj̄ Moisés nana rihaan yanj̄, ca'mii so' che'é se-tucuanj̄ ma'an so', ne cataj̄ so' se vaa sese guun nucuj̄ yuvij̄ cunō yuvij̄ nu' tucuaán cuchruj̄ ma'an so', ne cayáán nij yuvij̄ rihaan Diose nu' cavij̄ nu' ca'anj̄ a. Danj̄ ca'mii Moisés gaa naá a. ⁶ Tzaj̄ ne cuano nihánj̄ me se aj̄ xcaj̄ ní' cuentá se vaa nuu sa' ní' rihaan Diose che'é yan cuchumán rá ní' cuno ní' nana ca'mii so', ne che'é dan yo' o a'mii ní' ga sít̄ cu'naj̄ Moisés gaa naá, taj̄ ní' se vaa taj̄ che'é cavij̄ yuvij̄ rej̄ xta' do', nana' nij yuvij̄ man sít̄ tinanij̄ man nij so' rihaan sayuun, ⁷ ne taj̄ che'é ca'anj̄ yuvij̄ rej̄ rque yo' óo do', nana' nij yuvij̄ man so' rej̄ man nimán ma'. Danj̄ taj̄ ní' ga sít̄ cu'naj̄ Moisés a.

⁸ Ne cataj̄ uún sít̄ cu'naj̄ Moisés se vaa nana achiin mán so' ro', nuveé nana ca'na' rej̄ gan' me nana yo' ma'. Tananj̄ ndaa tu'va ma'an so' do', ndaa nimán ma'an so' do', nuú nana yo' nanj̄ adonj̄, taj̄ Moisés, ne nana yo' me nana a'mii yuvij̄ taj̄ yuvij̄ se vaa aman rá yuvij̄ ni'yaj̄ yuvij̄ man Jesucristó, ndaa vaa a'mii natáj̄ núj̄ rihaan yuvij̄ ei. ⁹ 'O se sese ca'mij̄ yá so' cataj̄ so' rihaan tuvij̄ so' se vaa Jesucristó 'nij̄ ra'a mán so', ne sese guun ya rá so' se vaa cunu i'na' uún Jesucristó, qui'yaj̄ Diose, gaa cavi' so', ne quinanj̄ so' rihaan sayuun a. ¹⁰ 'O se nimán ní' me se yo' me cuchuman rá ní' ne'en ní' Jesucristó, ne ca'vee cunu sa' ní' rihaan Diose, ne tu'va ní' me se yo' me ca'mij̄ ya ní' cataj̄ ní' se vaa naco' ní' man Jesucristó, ne ca'vee quinanj̄ ní' rihaan sayuun adonj̄.

¹¹ Dan me se taj̄ uún danj̄ Diose se vaa xa' sít̄ amán rá ni'yaj̄ man Jesucristó, tzaj̄ ne se guun na'aj̄ so' ma'. Ya cavij̄ sa' so' adonj̄. Danj̄ taj̄ danj̄ Diose a. ¹² 'O se 'o cuyaán vaa cunudanj̄ yuvij̄ rihaan Jesucristó, ne dan me se yuvij̄ israelitá do', yuvij̄ yanj̄ do', 'o cuyaán vaa nij̄ so' rihaan Jesucristó, tzaj̄ ne 'nij̄ ra'a Jesucristó man cunudanj̄ nij̄ so', ne uun nucuj̄ uxrá Jesucristó racuj̄ so' man cunudanj̄ yuvij̄ achín ni'yaj̄ rihaan so' a. ¹³ Dan me se taj̄ uún danj̄ Diose a: "Yuvij̄ achín ni'yaj̄ rihaan sít̄ 'nij̄ ra'a man ní' ro', quinanj̄ cunudanj̄ nij̄ so' rihaan sayuun, ne cavij̄ sa' nij̄ so' adonj̄". Danj̄ taj̄ danj̄ Diose a.

Nana nihánj̄ taj̄ xna'anj̄ se vaa achiin ca'mij̄ natáj̄ nii che'é Jesucristó rihaan yuvij̄ ataa cunō nana che'é so' a

¹⁴ Tzaj̄ ne taj̄ che'é cachinj̄ ni'yaj̄ yuvij̄ rihaan Jesucristó, sese ataa cuchuman rá nij̄ yuvij̄ ni'yaj̄ nij̄ yuvij̄ man Jesucristó ma'. Ne se ca'vee cuchuman rá nij̄ yuvij̄ ni'yaj̄ nij̄ yuvij̄ man so', sese ataa cunō nij̄ yuvij̄ se-nana so' ma'. Ne se ca'vee cunō nij̄ yuvij̄, sese taj̄ sít̄ a'mii natáj̄ rihaan nij̄ yuvij̄ ma'. ¹⁵ Ne se cuchí' sít̄ a'mii natáj̄ rihaan yuvij̄, sese se ca'neé nii man

so' ma'. Dan me se a'mii uún danj Diose, taj yo': "Ve'é ndo'o 'yaj sí ca'anj ca'mii natáj nana sa' ei". Danj taj danj Diose a.

¹⁶ Tzaj ne vaa yuvii na'vej rá cunō nana sa' ma'. Inanj danj ca'mii sí cu'naj Isaías gaa cachín ni'yaj so' rihaan Diose, ne cataj so':

—Ataj sí chij. Doj yuvii amán rá cuno nana ca'mii núj a —taj so' rihaan Diose a.

¹⁷ Tzaj ne veé dan me se asino a'mii natáj nii rihaan yuvii che'é Jesucristó, gaa ne uno nij yuvii, ne xcaj nij yuvii cuentá che'é se vaa taj xna'anj Diose rihaan nij yuvii, gaa ne chumán rá nij yuvii ni'yaj nij yuvii man Diose nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa na'vej rá nij yuvii israelitá cunō nij so' se-nana Jesucristó nana sa' ma'

¹⁸ Tzaj ne cataj ta'aj yuvii se vaa ataa cuchí' nana sa' rihaan nij yuvii israelitá a. Danj ca'mii ta'aj nij so', tzaj ne aj cuchí' nana sa' rihaan nij yuvii israelitá ei. Dan me se taj danj Diose se vaa aj quene'en cunudanj nij yuvii man rihaan chumii se-nana Diose nana sa' a. Danj a'mii danj Diose á.

¹⁹ Tzaj ne yo'ó ta'aj yuvii cataj se vaa ne ne'en ya nij yuvii israelitá se vaa tinanii Diose man cunudanj nij yuvii man rihaan chumii rihaan sayuun ma'. Danj cataj uún nij yuvii yo', tzaj ne taj ma'. Maan se aj ne'en nij yuvii israelitá ei. 'Q se gaa naá cachrón sí cu'naj Moisés nana ca'mii Diose rihaan nij yuvii israelitá rihaan yanj, gaa cataj Diose se vaa vaa güii xcaj nij yuvii israelitá cuentá se vaa cavii sa' nij yuvii yanj, qui'yaj Diose, ne che'é dan guun xcoj ruvaa rá nij yuvii israelitá quene'en nij so' nij yuvii yanj yo' a. 'Q se nuveé yuvii acay cuentá me yuvii yanj, ne che'é dan guun xcoj ruvaa rá nij yuvii israelitá che'é se vaa cavii sa' nij yuvii yanj qui'yaj Diose ei. Danj ca'mii Diose gaa naá a.

²⁰ Ne 'o cuyaan vaa nana nihánj ga nana cachrón uún sí cu'naj Isaías rihaan yanj gaa naá, ne dan me se quisíj rá so' cataj so' se vaa nij yuvii yanj me se ne nano' nij so' man Diose, tzaj ne nari' nij yuvii yanj man Diose, ne nda' se ne guun rá nij so' quene'en nij so' me rej vaj Diose, tzaj ne curuvi' Diose rihaan nij so' a. Danj taj sí cu'naj Isaías gaa naá a.

²¹ Tzaj ne inō vaa nana ca'mii Diose rihaan nij yuvii israelitá gaa naá, taj sí cu'naj Isaías a. Dan me se cataj Diose rihaan nij yuvii israelitá se vaa 'o me rá Diose nacaj Diose man nij yuvii israelitá, tzaj ne ne ca'vej rá nij so' cunō nij so' rihaan Diose ma'. Inanj tucuaá nij so' rihaan Diose nanj á. Danj taj Diose, ne cachrón sí cu'naj Isaías rihaan yanj a.

11

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunuu 'ee rá Diose ni'yaj Diose ta'aj nij yuvii israelitá a

¹ Che'é se tucuaá nij yuvii israelitá rihaan Diose, che'é dan quiri'lj yanj Diose man nij so', rá soj na'. Taj ma'. 'Q se ma'anj me sí israelitá uún ei. Ne dan me se xii 'unj me sí cu'naj Abraham gaa naá, ne xii 'unj me sí cu'naj Benjamín uún ei. ² Ne quiri'lj yanj Diose man nij yuvii israelitá ma'. 'Q se gaa ataa qui'yaj Diose chumii, ne 'o quene'en Diose se vaa canoco' nij so' man Diose a.

Ne'en nij soj daj taj danj Diose che'é sí cu'naj Elías gaa naá a. Dan me se cuta' Elías cacun' xráá nij yuvii israelitá, ³ ne cataj so':

—Ataj sí chij. Ticavi' nij yuvij israelitá man nij sí nata' se-nanā so' rihaan yuvij che'é so' á. Tiri' nij so' rej quina'v'ij yuvij rihaan so' á. Taj orunj quináj nanj á. Ne me rá nij so' ticavi' nij so' mán 'unj uún adonj. —Danj ca'mii sí cu'naj Elías rihaan Diose a.

⁴ Gaa ne ca'mii uún Diose rihaan so', cataj Diose:

—Taj ma'. Ne taj oruún so' ma'. Tzaj ne vaa 'o cunu' chij m'ij yuvij israelitá nocó' manj, ne a 'o nij so' ne na'v'ij rihaan ya'anj cu'naj Baal ya'anj ne vaa i'na' ma'. —Danj ca'mii Diose rihaan sí cu'naj Elías a.

⁵ Ne veé danj vaa uún nij yuvij israelitá sí man cuang, ne cunuu 'ee rá Diose man nij yuvij israelitá, ne narii Diose man doj tuvi' nij so' ei. ⁶ Inanj danj qui'yaj ma'an Diose che'é ta'aj nij yuvij israelitá, tzaj ne nuveé che'e se sa' qui'yaj ma'an nij so' me narii Diose man nij so' ma'. Sese che'e se sa' qui'yaj nij so' narii Diose man nij so', ne taj che'é cataj n' se vaa cunuu 'ee rá uún Diose man nij so' ma'.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa vaa güii cunu sa' uún nij yuvij israelitá rihaan Diose a

⁷ Cuanó ro', cunudanj nij yuvij israelitá me rá cunu sa' rihaan Diose, tzaj ne ne guun nucuaj cunudanj nij so' cunu sa' ma'an nij so' ma'. Tzaj ne narii Diose man ta'aj nij so', ne cunuu sa' ta'aj nij so' rihaan Diose, ne quináj uún yo'ó ta'aj nij yuvij israelitá yo' a. Ne xa' nij sí quináj me se ne guun nucuaj nij so' daj chihāa m'ij xcaj nij so' cuentá che'é Diose ma'. ⁸ Dan me se nanj taj uún danj Diose, taj yo': "Ne ca'vee xcaj nij so' cuentá, qui'yaj Diose ma'. 'Q se ase vaa sí tuchrii do', ase vaa sí so' o do', danj vaa nij so', ne danj vaa nij so' ndaa cuano nanj adonj". Danj ca'mii danj Diose che'é nij yuvij israelitá a. ⁹ 'Q cuyaān vaa nanā nihánj gā nanā ca'mii sí cu'naj David gaa naá uún, ne cataj so' se vaa ase ran' xcuu ata' ra'nga' ro', danj quirān' nij yuvij israelitá a. Dan me se cavii sa' uxrá nij so' rihaan chumij nihánj, tzaj ne taj ni'yón quirān' nij so' sayuun, ne quirān' nij so' sayuun che'é nu' sayuun qui'yaj nij so' a. ¹⁰ Se guun nucuaj nij so' xcaj nij so' cuentá, maan se quinanó ndo'o rá nij so' che'é sayuun quirān' nij so' a. Danj ca'mii sí cu'naj David che'é se vaa quirān' nij yuvij israelitá, ne ya danj quirān' guee nij so' nanj adonj.

¹¹ Dan me se ne cuchuman rá nij yuvij israelitá nanā ca'mii Diose, gaa ne quiri' nij so' rihaan Diose, ne veé danj gaa nij so' nu' cavii nu' ca'anj, rá nij soj na'. Taj ma'. 'Q se che'é se vaa qui'yaj nij yuvij israelitá, che'é dan vaa ya'núj rihaan nij yuvij yanj quinanij nij so' rihaan sayuun, gaa ne guun xcoj ruvaa rá nij yuvij israelitá quene'en nij so' nij yuvij yanj a. ¹² Gaa ne canicaj rá nij yuvij israelitá, ne canoco' nij so' Diose adonj. Dan me se che'é se quiri' nij so' rihaan Diose, ne che'é dan cavii sa' cunudanj nij yuvij man rihaan chumij, ne ndaa nij yuvij yanj cavii sa', tzaj ne asa' nuu sa' nij yuvij israelitá rihaan Diose, ne doj a cavii sa' uún cunudanj nij yuvij man rihaan chumij adonj.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa se guun ca'mii xta' nij yuvij yanj rihaan nij yuvij israelitá ma'

¹³ Cuanó ro', ca'mij rihaan nij soj sij yanj, ne aj cune' Jesucristó mán 'unj guún 'unj apóstol nata' se-nanā so' rihaan nij soj sij yanj adonj. Ne aj guun que'ee ndo'o ca'mij rihaan nij yuvij israelitá che'é suun ca'ne' Jesucristó rihanj, ne dan me se aj guun que'ee ndo'o cataj xna'anj 'unj rihaan nij so' se vaa a'mii natáj 'unj se-nanā Diose rihaan nij soj sij yanj a. ¹⁴ 'Q se me raj guun xcoj rá nij so' ni'yaj nij so' man soj sij yanj, gaa ne canoco' ta'aj

nij so' nana noco' soj, gaa ne quinaniij nij so' rihaan sayuun, raj a. ¹⁵ Gaa quiri'ij yanij Diose man nij yuvij israelita, ne cunuu rcua'aaan yo'ó nij yuvij man rihaan chumij ga Diose, ne che'é dan asa' nacaj uún Diose man nij yuvij israelita, ne cavij sa' uxrá ma'an nij yuvij israelita uún a. Dan me se ase vaa sí cavi' vaa nij so' cuano ei. Na'vee quinaniij nij so' rihaan sayuun, tzaj ne asa' nacaj uún Diose man nij so', ne ase vaa sí na'núj ro', danj gaa nij so', cavij sa' uxrá nij so' ei. ¹⁶ Ya nacaj uún Diose man nij yuvij israelita nanj á. 'Q se ne'en ní se vaa sese go' nii ta'aj tan' rihaan Diose, ne cunuu guee ya stan' nii rihaan Diose, ne sese sa' vaa yaá chruun rihaan Diose, ne sa' vaa cunu' chruun yo' rihaan Diose ei. Che'é dan ne'en ní se vaa sese cunuu sa' ta'aj nij yuvij israelita rihaan Diose, ne gaa sa' cunudanj nij yuvij israelita rihaan Diose adonj.

¹⁷ Ne'en soj se vaa ne cuchuman rá ta'aj nij yuvij israelita ni'yaj nij so' Diose ma'. Che'é dan, ase vaa 'yaj nii man ta'aj nij ra'a chruun olivó ne rii chruj ro', danj vaa qui'yaj Diose man nij so', ne quiri'ij yanij Diose man nij sí ne cuchuman rá yo', gaa ne nacaj Diose man soj sij yanij, ne dan me se ase vaa ra'a chruun olivó nicun' rco' quij vaa soj, tzaj ne nacaj Diose man soj, caxrij Diose man soj tacóo chruun olivó sa', ne guun soj 'o chruun sa' vaa, ne vaa i'na' soj, 'yaj yaá chruun yo' nanj ei. ¹⁸ Tzaj ne se guun cataj soj se vaa sa' doj vaa soj rihaan ra'a chruun ca'anj yanij qui'yaj Diose ma'. Dan me se sese vaa se uun uxrá ma'an soj rá soj, ne me ma'an rá soj nanj ei. Dan me se xcaj soj cuentá se vaa taj se uun soj rihaan yaá chruun yo' mei. 'Q se ma'an yaá chruun yo' 'yaj don 'vee vaa i'na' soj sij uun ra'a chruun chuguanj. Xá' soj, tzaj ne maan chruun le'ej nata' nayón uun me soj nanj ei. ¹⁹ Xraj, ne cataj yo'ó tuvi' soj: "Tzaj ne quiri'ij yanij Diose man yo'ó nij ra'a chruun yo' che'é rej ca'vee caxrij so' mán 'unj tacóo chruun yo' ei", rá yo'ó tuvi' soj a. ²⁰ Tzaj ne maan che'é se nuveé sij amán rá ni'yaj Diose me ta'aj nij yuvij israelita yo' me quiri'ij yanij Diose man nij so', ne maan che'é se amán rá soj ni'yaj soj Diose me nicun' soj rihaan Diose cuano chuguanj. Tzaj ne se guun cataj soj se vaa vaa se uun ndo'o soj ma'. 'Q se cuhu'vi' nimán soj ei.

²¹ Dan me se nda' se chruun cavii man raá chruun ya me nij sí israelita, tzaj ne ne caraa x'naa Diose man nij so', ne quiri'ij yanij Diose man ma'an ya nij so', ne che'é dan táa a soj, ne se cuhu'vi' Diose quiri'ij yanij Diose man soj sij ra'a chruun cavii quij a mei. ²² Dan me se xcaj soj cuentá, ne nda' se yuvaa ya Diose ne ne'en Diose qui'yaj Diose sayuun man nij yuvij 'yaj se nij rihaan Diose, tzaj ne cunuu 'ee rá Diose man soj, ne ve'é ndo'o qui'yaj Diose rihaan soj ei. Ne ve'é qui'yaj Diose rihaan soj nu' cavii nu' ca'anj, sese se ca'anj yanij soj rihaan Diose ei. Sese ca'anj yanij soj, ne quiri'ij yanij Diose man soj nanj adonj. ²³ Ne 'o rasuun uún me se nij yuvij quiri'ij yanij Diose me se sese ca'ne' rá nij so' ga suun ne amán rá ni'yaj man Diose, ne ca'vee caxrij uún Diose man nij so' tacóo chruun sa' yo' uún ei. 'Q se guun nucaj Diose qui'yaj Diose danj ei. ²⁴ Tananj soj, ne chruun le'ej cavii raá chruun olivó mán rco' me soj, tzaj ne ca'vee ca'na' soj naxij soj tacóo chruun sa', ne táa a nij sí israelita, ne maan ra'a chruun sa' me nij so', ne taj sayuun ca'vee ca'na' uún nij so' nano uún so' tacóo chruun sa' cavii nij so' a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá Diose gaa 'ee rá Diose man cunudanj yuvij a

²⁵ Dan me se me raj xcaj soj cuentá che'é nana cataj xna'anj Diose rihaan ní, tinuj, nocoj. Sij cuno soj nana nihánj, gaa ne se guun ca'mij xta' soj ma'.

Cuanō nihánj me se na'vee xcaj nij yuvij israelitá cuentá che'é se vaa qui'yaj Diose che'é nij so' ma'. Che'é dan vaa ya'núj catuu soj sij yanj canoco' soj man Diose adonj. Ne xa' nij síi yanj narii Diose, tzaj ne vaa güii canoco' cunudanj nij so' man Diose, gaa ne cuchuman rá nij yuvij israelitá ni'yaj nij so' man Diose, ²⁶ gaa ne tinanii Diose man cunudanj nij yuvij israelitá rihaan sayuun ei. Daj a'mii danj Diose ei. Dan me se taj yo': "Chuman' Jerusalén cavii 'o síi tinanii man yuvij, ne tinavij so' se chi'ii man nimán nij yuvij israelitá a. ²⁷ Daj qui'yaj yá 'unj che'é nij so' güii tinavii 'unj cacun' che'é nij so' adonj". Dan me nana ca'mii Diose, nana nō rihaan danj Diose a. ²⁸ Dan me se ne guun ya rá nij yuvij israelitá se-nana Diose nana sa' ma'. Che'é dan guun yanj nij so' rihaan Diose, ne vaa ya'núj rihaan Diose catuu soj sij yanj a. Tzaj ne asij naá narii Diose man xii nij yuvij israelitá, ne che'é dan yo'ō 'ee rá Diose man nij so' ndaa cuano adonj. ²⁹ Daj chihaa mij se natuná Diose se-nana Diose ma'. Se ca'vee ca'nee uún Diose se vaa go' Diose rihaan yuvij ma'. 'O se gaa naá narii Diose man nij yuvij israelitá canoco' nij so' man so', ne se ca'vee cataj uún Diose se vaa se ca'vej rá so' nacaj so' man nij so' ma'.

³⁰ Dan me se asino yaan ne cunō nij soj sij yanj rihaan Diose ma'. Tzaj ne ne cuchuman rá que'ee nij yuvij israelitá ni'yaj nij so' man Diose, ne che'é dan cunuu 'ee rá Diose man soj a. ³¹ Veé dan me se cunuu 'ee rá Diose man soj cuano, tzaj ne ne uno nij yuvij israelitá rihaan Diose ma'. Inanj danj vaa nij so' cuano, qui'yaj Diose, gaa ne vaa güii cunuu 'ee rá uún Diose man nij so' adonj. ³² Dan me se 'o cyaan vaa nij yuvij israelitá ga nij yuvij yanj, qui'yaj Diose, ne cunudanj nij yuvij na'vej rá cunō rihaan Diose, ne che'é dan vaa ya'núj rihaan Diose cunuu 'ee rá Diose man cunudanj nij yuvij, ne racuíj uun Diose man cunudanj nij yuvij yo' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sa' uxrá vaa Diose adonj

³³ Inanj sa' uxrá avii raa Diose nanj á. Sa' uxrá ne'en so', ne se guun nucaj yuvij naqui'yaj cuu yuvij nu' se vaa 'yaj Diose ma'. Veé danj ca'mii 'o síi nata' se-nana Diose gaa naá, cataj so': ³⁴ "Taj vaj yuvij quisij nari' nana avii raa Diose ma'. Me yuvij ca'vee nago' nana cuu man Diose, rá soj ga. ³⁵ Me rasuun ca'vee rque yuvij man Diose, rá soj ga. 'O se ne achiin si'yaj yuvij man Diose ma'. Ne 'yaj xcúun Diose rihaan yuvij ma'". Daj taj síi nata' se-nana Diose gaa naá yo' a. ³⁶ Dan me se ma'an Diose qui'yaj cunudanj rasuun, ne che'é ma'an Diose man rasuun rihaan chumij, ne se rasuun Diose me cunudanj rasuun a. Ve'é uxrá ca'mii ní' che'é Diose nu' cavii nu' ca'anj adonj. Veé danj gaa ya ei.

12

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é qui'yaj suun ní' rihaan Diose a

¹ Nuu 'ee ndo'o rá Diose man ní', tinuj, nocej. Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj nihánj cuano se vaa qui'yaj suun soj rihaan Diose yaj gaa vaa i'na' soj á. Inanj suun sa' che'é Diose qui'yaj suun soj, gaa ne guun niha' rá Diose, qui'yaj soj ei. Ne'en soj se vaa nō xcúun soj qui'yaj soj danj ei. ² Se cataj soj se vaa sa' ndo'o vaa tucuaán noco' cunudanj nij yuvij man chiháan soj ma'. Tzaj ne ca'vej rá soj cunuu sa' nimán soj qui'yaj Diose, ne xcaj naca' soj cuentá daj qui'yaj soj gaa yáan soj rihaan chumij nihánj, gaa ne nari' soj daj me rá Diose qui'yaj soj, ne xcaj soj cuentá me se me se sa' ni'yaj Diose á. Dan me se xcaj

soj cuentá daj qui'yaj soj ne guun niha' rá Diose, ne xcaj soj cuentá me suun sa' qui'yaj suun soj ne cavii sa' soj doj nu' cavii nu' ca'anj adonj.

³ Dan me se qui'yaj Diose se luj rihanj, ca'ne' Diose suun rihanj tucu'yonj man nij soj, ne che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan 'o 'o soj daj qui'yaj soj qui'yaj suun soj rihaan Diose á. Dan me se ino gaa suun qui'yaj suun 'o 'o soj rihaan Diose, ne che'é dan xcaj 'o 'o soj cuentá me suun qui'yaj suun 'o 'o soj, ne racuj Diose man soj se vaa guun ya rá 'o 'o soj, ne a me suun guun nucuaj 'o 'o soj qui'yaj suun soj suun rque Diose man soj a. Tzaj ne se nanó rá soj, ne se guun rá soj cataj soj suun nocoj doj ma'. Maan se xcaj soj cuentá, ne cataj soj se vaa sa' vaa suun vaa rihaan soj ei.

⁴ O se aj ne'en ní se vaa vaa ndo'o nee man ní, ne dan me se vaa ra'a ní vaa tacóo ní vaa, ne vaa que'eej doj nee man ní, ne ino vaa suun 'yaj suun ra'a ní do', tacóo ní do', xréé ní do', tu'va ní do', ne ino doj vaa suun 'yaj suun yo'o yo'o nee man ní a. ⁵ Dan me se aj canoco' cunudanj ní man Jesucristó, ne che'é dan ase vaa nu' nee man 'o yuvii ro', danj vaa nu' ní, ne ino vaa suun vaa rihaan 'o 'o ní, tzaj ne racuj tuvi' ní, ⁶ gaa ne guun nucuaj 'o 'o ní qui'yaj suun 'o 'o ní suun vaa rihaan 'o 'o ní a. Danj 'yaj Diose che'é 'o 'o ní, tzaj ne ino vaa suun ne'en 'o 'o ní qui'yaj suun ní, qui'yaj Diose a. Che'é dan sese vaa suun rihaan yo'o ní ca'mii natáj ní rihaan yuvii che'é Diose, ne sese uun ya rá ní se vaa ya vaa nana nari' ní, ne ca'mii natáj ní á. ⁷ Sese ca'ne' Diose suun rihaan yo'ó ní suun racuj ní man yuvii, ne danj qui'yaj ní qui'yaj suun ní che'é tuvi' ní uún á. Sese vaa suun rihaan yo'ó ní suun tucu'yón ní se-nana Diose, ne danj qui'yaj uún ní, tucu'yón ní se-nana Diose á. ⁸ Sese vaa suun rihaan yo'ó ní nago' ní chrej nucuaj, ne danj qui'yaj ní a. Sese vaa suun rihaan yo'ó ní go' ní rasuun rihaan nij sí nique, ne guun niha' rá ní qui'yaj ní danj á. Sese vaa suun rihaan yo'ó ní guun chij ní rihaan tuvi' ní, ne qui'yaj suun uxrá ní nicaj yu'unj ní man tuvi' ní á. Sese vaa suun rihaan ní cunu 'ee rá ní tuvi' ní do', racuj ní tuvi' ní do', ne gaa niha' rá ní qui'yaj ní danj á.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní rihaan tuvi' ní a

⁹ Se cataj soj se vaa 'ee rá soj man tinúu soj, sese ne ya 'ee rá soj tinúu soj ma'. Se tu'va rma'an soj danj ma'. Tzaj ne ya gaa 'ee rá soj tinúu soj, ne se ca'vej rá soj qui'yaj soj se chii ma'. Tzaj ne inanj se sa' qui'yaj soj á. ¹⁰ Gaa 'ee ndo'o rá soj man tinúu soj sí noco' man Jesucristó, ne guun niha' rá soj caraj cochroj soj rihaan tinúu soj á. ¹¹ Se gaa rmii soj ma'. Tzaj ne gaa niha' rá soj qui'yaj suun soj che'é sí 'nij ra'a man ní ei. ¹² Ne'en soj se vaa vaa güii cavii sa' ndo'o soj, qui'yaj Diose, ne che'é dan gaa niha' rá soj á. Ca'nej nucuaj soj nimán soj quiran' soj sayuun me rá yuvii qui'yaj yuvii man soj, ne se ca'ne' rá soj ga suun achún ni'yaj rihaan Diose ma'. ¹³ Sese vaa se achii rihaan tinúu soj sí sa' noco' man Diose ro', ne racuj soj si'yaj soj rihaan nij so' a. Ne ve'é qui'yaj soj ca'vej soj caran' yuvii tucua' soj do', cha yuvii chraa ga soj do' á.

¹⁴ Xa' sí 'yaj sayuun man soj, tzaj ne ve'é qui'yaj soj rihaan nij so', ne se ca'mii chree soj che'é nij so' ma'. Tzaj ne cachinj ni'yaj soj rihaan Diose se vaa cavii sa' nij so' qui'yaj Diose a. ¹⁵ Guun niha' rá soj ga nij yuvii niha' rá, ne ta'vee soj ga sí ta'vee, ¹⁶ ne ve'é qui'yaj soj rihaan tinúu soj nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó a. Se guun rá soj cata ma'an soj suun sa' doj ma'. Maan se nana' soj man nij yuvii uun taj suun ata, ne canicun' soj ga nij so' a. Se cataj soj se vaa sij avii ndo'o ra me soj ma'.

¹⁷ Sese qui'yaj yuvii se chi'ii man soj, ne se guun rá soj qui'yaj soj se chi'ii man nij yuvii ma'. Tananj ve'é qui'yaj soj rihaan cunudanj yuvii, ne inanj se sa' qui'yaj soj ni'yaj cunudanj yuvii á. ¹⁸ Ve'é cumān soj ga cunudanj yuvii, sese ca'vej rá nij yuvii, ne se cunu' ma'an soj ga yuvii ma'. ¹⁹ Se qui'yaj soj sayuun man yuvii 'yaj sayuun man soj ma'. Maan se ca'ne' rá soj, ne Diose me sí naru'vee rihaan nij yuvii qui'yaj sayuun, ne vaa güii caxrii yuvaa Diose man nij so' a. Danj me raj qui'yaj nij soj, tinuj, nocej. 'Q se danj Diose taj se vaa nō xcúún Diose naru'vee ma'an Diose, ne vaa güii naru'vee Diose che'é sayuun nanj á. Danj taj danj Diose a. ²⁰ Tzaj ne ino qui'yaj soj rihaan yuvii taj ri'yunj man ní' cuano, taj danj Diose a. Nihánj me nana a'mii danj Diose a: "Sese na'aan rque sí taj ri'yunj man soj, ne go' soj chraa cha so' á. Sese naco so' na, ne go' soj na co'o so' á. Danj qui'yaj soj, ne guun na'aj sí taj ri'yunj man soj, ne quinano rá so' che'é sayuun qui'yaj so' ei". Danj taj danj Diose a. ²¹ Se guun qui'yaj canaán chi'ii rihaan soj ma'. Se guun guun ma'an soj sí noco' chrej chi'ii ma'. Maan se inanj se sa' qui'yaj soj rihaan sí chi'ii, gaa ne qui'yaj canaán soj rihaan sí chi'ii, ne canoco' so' chrej sa' nicaj soj adonj.

13

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunō ní' rihaan nij sí nicaj suun a

¹ Cuno cunudanj nij soj rihaan nij sí nicaj suun man tucua suun chiháan soj ei. 'Q se sese nuveé Diose rá, ne se guun nucuaj nij so' quirii ta'nga' nij so' ma'. Diose me sí cune' man nij sí nicaj suun adonj. ² Che'é dan cunō soj rihaan nij sí nicaj suun, ese danj me rá Diose qui'yaj soj, ne sese tucuaá soj rihaan nij sí nicaj suun, ne cuta' Diose cacun' xráa soj adonj. ³ Yuvii ne 'yaj sayuun ro', taj che'é cuchu'vi' nij so' rihaan nij sí nicaj suun ma'. Maan se inanj sí 'yaj sayuun cuchu'vi' rihaan nij so', ne che'é dan sese na'vej rá soj cuchu'vi' soj rihaan nij sí nicaj suun, ne ve'é qui'yaj soj, ne ve'é ca'mii nij sí nicaj suun che'é soj adonj. ⁴ Dan me se 'yaj suun nij sí nicaj suun rihaan ma'an Diose, ne vaa suun rihaan nij sí nicaj suun racuj nij so' man soj, ne cavii sa' soj ei. Tzaj ne sese qui'yaj soj cacun', ne cuchu'vi' soj rihaan nij so' á. 'Q se ne ata rma'an nij so' suun ma'. 'Yaj suun nij so' che'é Diose, ne racuj nij so' man Diose axrii yuvaa Diose man nij sí 'yaj cacun' adonj. ⁵ Che'é dan cunō soj rihaan nij sí nicaj suun, ne cuchu'vi' soj qui'yaj nij so' sayuun man soj sese qui'yaj soj cacun', ne xcaj soj cuentá se vaa me rá Diose qui'yaj soj á. ⁶ 'Q se o' soj sa'anj ata' rihaan nij sí nicaj suun, ne ne'en soj se vaa 'yaj suun nij so' rihaan Diose, ⁷ ne dan me se nō xcúún soj naru'vee soj sa'anj ata' ei. Caraa cochroj soj rihaan nij sí nicaj suun, ne ve'é ca'mii soj rihaan nij so' ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa gaa 'ee rá ní' tuvi' ní' a

⁸ Se gaa xcúún rihaan nij soj ga tuvi' soj ma'. Tzaj ne vaa 'o xcúún rihaan soj ga tuvi' soj adonj. Nihánj ro', me xcúún vaa rihaan soj ga tuvi' soj adonj. Nō xcúún soj gaa 'ee rá soj tuvi' soj, ne sese ya 'ee rá soj tuvi' soj, ne ase vaa sí qui'yaj nu' ndaa vaa taj se-tucuanj Moisés ro', danj gaa soj uún adonj. ⁹ Dan me se aj ne'en soj nu' nana cataj xna'anj Diose rihaan Moisés gaa naá, ne dan me se na'vej rá Diose cotoj yuvii ga nica tuvi' yuvii, ne na'vej rá Diose ticavj' yuvii man tuvi' yuvii, ne na'vej rá Diose qui'yaj ituu yuvii, ne na'vej rá Diose guun rá yuvii ni'yaj yuvii si'yaj tuvi' yuvii man adonj. Nihánj me nana cataj xna'anj Diose gaa naá, ne vaa uxrá doj nana cataj xna'anj uún Diose, tzaj ne vaa orún' nana achiin uxrá qui'yaj ní' cuano, ne nana yo' taj: "A se 'ee rá so'

man ma'án so' ro', danj gaa 'ee rá so' man tuvi' so' á". Nihánj me nana achiin uxrá cunō ní', ne sese cunō ní' ne qui'yaj ní' ndaa vaa taj nana nihánj, ne sij 'yaj nu' nana cataj xna'anj Diose rihaan Moisés gaa naá me ní' ei. ¹⁰ Sese 'ee rá soj tuvi' soj, ne se qui'yaj chi'ii soj man tuvi' soj, ne che'é dan sese 'ee rá soj tuvi' soj, ne sij uno nu' nana cataj xna'anj Diose rihaan Moisés gaa naá me ma'an soj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa qui'yaj Jesucristó ro', danj gaa qui'yaj ní' uún a

¹¹ Danj qui'yaj nij soj, gaa 'ee rá nij soj tuvi' soj ei. 'O se ne'en soj daj vaa chumiñ nihánj cuano nanj á. Xcaj soj cuentá á. Dan me se asij naca cuchumán rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó, ne nichrun' güii cavii sa' ní' cayáán ní' ga Diose, rá ní', tzaj ne cuano nihánj me se ya nichrun' güii cavii sa' ní' cayáán ní' ga Diose ei. ¹² Dan me se ase vaa chumiñ gaa vaa rmi' ro', danj vaa cunudanj nij yuviñ man rihaan chumiñ nihánj cuano, ne vaa rmi' rihaan nij so', ne ne ne'en nij so' a doj ma'. Tzaj ne daj doj quisij güii ca'na' Jesucristó, ne che'é dan ca'ne' rá ní' ga cacun', ne se qui'yaj ní' ndaa vaa 'yaj yuviñ chéé rej niñ ma'. 'O se adi' se chuguun rej ranga' ro', danj gaa chuguun nimán ní', qui'yaj ní', ne yo'o gaa nucuaj ní' qui'yaj suun ní' che'é Diose á. ¹³ Che'é se chuguun nimán ní', che'é dan inanj ve'é qui'yaj ní', ne se cachéé ní' cha'anj snúu rma'an, se guun xno ní', ne se qui'yaj ní' cacun' ga chana, ne se cunu' ní', ne se guun xcoj ruvaa rá ní' ne'en ní' tuvi' ní' a. ¹⁴ Se guun rá ní' qui'yaj ní' ndaa vaa me rá nee man ní' ma'. Se ca'vej rá ní' qui'yaj ní' cacun' ma'. Tzaj ne tucu'yón ní' ndaa vaa qui'yaj Jesucristó, ne ase vaa qui'yaj so' ro', danj gaa qui'yaj uún ní' nanj adonj.

14

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se cuta' ní' cacun' xráá tinúú ní' síí chá naj guun rasuun, ne se nachri' ní' ni'yaj ní' man tinúú ní' síí na'vej rá cha rasuun a

¹⁻² Ta'aj yuviñ guun ya rá se vaa a'vej rá Diose cha yuviñ naj guun rasuun, tzaj ne yo'ó ta'aj yuviñ ro', chu'vi' nij so' cha nij so' nee a. Na'vej rá Diose cha nij so' nee, rá nij so', ne che'é dan inanj cuêj chá nij so' a. Dan me se se nachri' nij soj ni'yaj nij soj man nij yuviñ na'vej rá cha naj guun rasuun ma'. Sese danj vaa rá nij so', ne se ca'mii cunu' nij soj ga nij so' ma'. ³ Se guun nachri' síí chá naj guun rasuun ni'yaj so' man síí chá inanj cuêj ma'. Se cuta' síí chá inanj cuêj cacun' xráá síí chá naj guun rasuun ma'. 'O se quene'en so' se vaa 'nij ra'a Diose man síí chá naj guun rasuun do' nanj adonj. ⁴ Xa' síí chá naj guun rasuun, tzaj ne ne 'yaj suun so' rihaan síí chá inanj cuêj ma'. 'O se rihaan Jesucristó 'yaj suun so', ne che'é dan ne nó xcúún síí chá inanj cuêj cuta' so' cacun' xráá so' ma'. Tzaj ne ma'an Jesucristó ca'ne' cacun' che'é so', ase cavii sa' so' ni', ase quiran' so' sayuun ni', ne dan me se ne ne'en ní' ma'. Dan me se nucuaj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' tucu'yón so' man síí chá naj guun rasuun daj qui'yaj so', ne cavii sa' so', qui'yaj Jesucristó adonj.

⁵ Dan me se ta'aj yuviñ taj se vaa guee ta'aj güii, ne yo'ó ta'aj yuviñ taj se vaa 'o cuyaan vaa nij güii, ne taj güii guee rihaan yo'ó ta'aj nij so' a. Ino vaa rá 'o 'o ta'aj nij yuviñ, ne che'é dan me xcaj yo'ó yo'ó nij soj cuentá daj vaa rá yo'ó yo'ó soj, ne guun ya rá yo'ó yo'ó soj daj vaa rá soj ei. ⁶ Xa' síí taj se vaa vaa güii guee, tzaj ne danj vaa rá so' che'é síí 'nij ra'a man ní', ne danj nanj síí chá naj guun rasuun, ne danj 'yaj so' che'é síí 'nij ra'a man ní' uún a. Danj 'yaj

yo'ŋ yo'ŋ nij so', ne nago' nij so' graciá rihaan Diose a. Ne xa' síi na'vej rá chá naj guun rasuun, tzaj ne veé danj vaa rá so' che'é síi 'nij ra'a man ní' uún, ne dan me se nago' so' graciá rihaan Diose uún a. ⁷ 'Q se nuvéé che'e orún' ní' vaa i'na' 'ŋ o' ní' ma'. Nuvéé che'e orún' ní' cavi' 'ŋ o' ní' ma'. ⁸ 'Q se sese vaa i'na' ní', ne vaa i'na' ní' qui'yaj suun ní' rihaan síi 'nij ra'a man ní', ne ca'vee se cavi' ní', tzaj ne yo'ŋ qui'nij ra'a so' man ní' nanj adonj. ⁹ Dan me se me rá Jesucristó njcaj yu'unj so' man yuvij vaa i'na' do', man yuvij cavi' do', ne che'é dan cavi' so', ne che'é dan cunuu i'na' uún so' a.

¹⁰ Dan me se taj che'é cuta' ní' cacun' xráá tinúú ní', ne taj che'é nachri' ní' nij'yaj ní' man tinúú ní' ma'. 'Q se canicun' cunudanj ní' rihaan Diose vaa güii, ne ca'ne' ma'an Diose cacun' che'é ní' nanj adonj. ¹¹ Dan me se danj Diose taj se vaa ya' ya' canicun' ruj cunudanj yuvij rihaan Diose vaa güii, ne ve'é ndo'o ca'mii cunudanj yuvij che'é Diose a. Danj a'mii danj Diose a. ¹² Dan me se vaa güii nata' 'ŋ o' ní' rihaan Diose che'é se vaa qui'yaj ní' gaa cayáán ní' rihaan chumij nihánj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se ca'vej rá ní' quiran' tinúú ní' cacun' che'é se vaa 'yaj ní' a

¹³ Che'é dan quisij cataj ní' se vaa tumé tinúú ní' cacun' á. Tzaj ne cataj ya nij soj se vaa se qui'yaj tinúú soj cacun', qui'yaj ma'an soj a. ¹⁴ Gaa canocó' 'unj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní', ne guun ya raj se vaa a' 'ó rasuun ne yu'va' qui'ta'a' ma'. Tzaj ne sese vaa yo'ŋ so' uun rá se vaa cacun' cha' 'ŋ rasuun, ne ya uxrá cacun' chá so' a. ¹⁵ Sese yu'va' cha' yo'ŋ rasuun rá tinúú so', ne sese chá so' maan, ne guun rá so' chá so' uún, ne dan me se chá so' maan, gaa ne quiran' so' cacun', qui'yáá so' á. Sese danj qui'yáá so', ne nuvéé sij 'eé rá man tinúú mé so' gaa a ma'. Se ca'vej rá so' quiran' tinúú so' cacun' che'é se chá so' ma'. 'Q se ne'én so' se vaa cavi' Jesucristó che'é ma'an tinúú so' adonj. ¹⁶ Ne se guun qui'yaj soj ca'mii yuvij nana nij che'é tucuáán sa' noco' soj ma'.

¹⁷ 'Q se nicaj yu'unj Diose man ní', ne che'é dan se nanó rá ní' che'é se cha ní' do', che'é se co'o ní' do' ma'. Tzaj ne xcaj ní' cuentá che'é tinúú ní' á. 'Q se che'é rej uun chij Diose, tzaj ne nuvéé che'e se chá ní' do', nuvéé che'e se co'o ní' do', me yo' ma'. Maan se che'é rej cunuu sa' nimán ní' ne che'é rej guun niha' rá ní' ne che'é rej gaa xej nimán ní' qui'yaj Nimán Diose me yo' a. ¹⁸ Dan me se sese xcaj ní' cuentá che'é tinúú ní', ne ya sij noco' man Jesucristó me ní', ne guun niha' rá Diose ne'en Diose man ní', ne cataj yuvij ne amán rá ni'yaj man Jesucristó se vaa ve'é 'yaj ní' a.

¹⁹ Che'é dan danj inanj qui'yaj ní', gaa ne gaa dínj cumán ní', ne racuúj ní' tinúú ní', gaa ne sa' doj cumán ní', ne sa' doj canoco' ní' man Jesucristó adonj.

²⁰ Dan me se qui'yaj suun Diose nimán tinúú so', ne che'é dan se ca'vej rá so' quirij' rá tinúú so' che'é se chá ma'. Ne'en ní' se vaa sa' vaa da' a rasuun qui'yaj Diose chá yuvij do', co'o yuvij do', tzaj ne sese yu'va' cha' 'ŋ rasuun rá yo'ŋ so', ne cacun' chá so' man yo' adonj. ²¹ Sese yu'va' cha' 'ŋ rasuun rá tinúú so', ne se chá so' maan, ne cunaj qui'yáá so' á. Sese yu'va' co'o' 'ŋ na rá tinúú so', ne se co'o so' maan, ne cunaj qui'yáá so' á. Tadó so' se quiran' tinúú so' cacun' che'é se vaa qui'yáá so' á.

²² Sese guun rá so' se vaa a'vej rá Diose chá so' naj guun rasuun, ne inanj danj gaa rá ma'an so' rihaan Diose á. Se nata' so' danj rihaan yuvij ma'. Guun niha' rá so' rihaan Diose sese ne'én so' se vaa sa' vaa rá so', ne'én so' me se a'vej rá Diose qui'yáá so' nanj á. ²³ Tzaj ne sese ne ne'en yo'ŋ so' sese ca'vej Diose chá so' 'ŋ rasuun ní', sese se ca'vej Diose chá so' ní', ne se chá so' ma'.

Sese chá so', ne tumé so' cacun' rihaan Diose che'é se ne guun ya rá so' se vaa a'vej Diose chá so', maan se chá ma'an so', ne che'é dan tumé so' cacun' adonj. Veé danj inanj vaa nu' se vaa qui'yaj ní' ei. Sese ne guun ya rá ní' se vaa a'vej rá Diose qui'yaj ní' 'o rasuun, ne se qui'yaj ní' danj ma'. Sese qui'yaj ní' danj, ne tumé ní' cacun' rihaan Diose nanj adonj.

15

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcuún ní' raçuíj ní' tinúú ní' a

¹ Xa' ní' sji amán rá se vaa a'vej rá Diose chá ní' naj guun rasuun, tzaj ne no xcuún ní' raçuíj ní' man nij yuvij na'vee cuchuman rá se vaa a'vej rá Diose chá nij so' naj guun rasuun a. Ne raçuíj ní' man yuvij na'vee cuchuman rá se vaa 'o cuyaan vaa nu' güii rihaan Diose á. Se qui'yaj ní' se inanj me rá ní' qui'yaj ní' ma'. ² Tzaj ne raçuíj 'o 'o ní' tinúú ní', ne guun nihá' rá tinúú ní', ne sa' doj gaa tinúú ní', ne sa' doj quene'en tinúú ní' canoco' tinúú ní' Diose a. ³ 'O se ne qui'yaj Jesucristó se me rá ma'an Jesucristó qui'yaj so' ma'. 'O se danj Diose taj se vaa nana nij ca'mii yuvij che'é Diose ro', ca'mii uun yuvij che'é Jesucristó, ne ca'vej rá Jesucristó ca'mii nij yuvij nana nij che'é ma'an so' a. Danj a'mii danj Diose che'é ma'an Jesucristó a. ⁴ Gaa naá me se cachron nii nana rihaan danj Diose yan quinari' ma'an ní' daj qui'yaj ní' gaa ne guun nucuaj ní' qui'yaj canaán ní' rihaan sayuun ne quinari' nucuaj nimán ní' gaa ne ca'vee guun ya rá ní' se vaa vaa güii cavij sa' ní' a. ⁵ Dan me se Diose me sí' 'yaj uun nucuaj nimán ní', ne sí' noco' man Jesucristó me nij soj, ne che'é dan me raj yo'q cuyaan gaa rá taran' nij soj, qui'yaj Diose a. ⁶ Gaa ne 'o cuyaan ca'mii nij soj che'é Diose, ne ve'é ca'mii nij soj che'é Diose Rej Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é se vaa qui'yaj Jesucristó che'é nij yuvij israelitá do', che'é nij yuvij yanij do' a

⁷ Che'é dan ve'é ca'mii soj ga tinúú soj gaa 'na' tinúú soj rihaan soj á. Danj qui'yaj Jesucristó, ve'é ca'mii so' ga ní' ei. Che'é dan danj qui'yaj guee ní', ve'é ca'mii ní' ga tinúú ní', ne ve'é ca'mii tinúú ní' che'é Diose á. ⁸ Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj che'é suun qui'yaj suun Jesucristó che'é nij yuvij israelitá, ne gaa naá me se cataj xna'anj Diose rihaan xii nij yuvij israelitá daj qui'yaj Diose che'é nij so', ne quisj ya nu' nana yo', qui'yaj Jesucristó a. ⁹ Ne gaa ca'na' Jesucristó, ne ve'é ca'mii nij yuvij yanij che'é Diose, qui'yaj so' a. 'O se che'é se vaa qui'yaj Jesucristó, che'é dan xcaj nij yuvij yanij cuentá se vaa cunuu 'ee rá Diose ne'en Diose man nij so' ga nij yuvij israelitá, ne che'é dan ve'é ca'mii nij yuvij yanij che'é Diose a. Danj a'mii danj Diose a.

Taj xna'anj danj Diose nana ca'mii sí' cu'naj David rihaan Diose gaa naá, gaa cataj so':

—Che'é dan ve'é ca'mij rihaan nij yuvij yanij che'é so', ne cachraj chra' rihaan so' a. —Danj ca'mii sí' cu'naj David gaa naá a.

¹⁰ Ne taj uún danj Diose se vaa guun niha' rá nij yuvij yanij ga nij yuvij israelitá a. ¹¹ Ne taj uún danj Diose se vaa ve'é ca'mii cunudanj nij yuvij yanij che'é Diose a. ¹² Ne cataj uún sí' cu'naj Isaías gaa naá se vaa cumān yo'q ta'nú' ta'nij si'no sí' cu'naj Isaí rej sí' cu'naj David gaa naá, ne ca'na' so', ne guun chij so' rihaan nij yuvij yanij a. Gaa ne gaa nucuaj rá nij yuvij yanij man so' se vaa tinanii so' man nij so' rihaan sayuun a. Danj taj sí' cu'naj Isaías che'é Jesucristó a. ¹³ Dan me se nucuaj rá ní' ne'en ní' Diose, ne ne'en ní' se vaa vaa

güii cavij sa' ní', qui'yaj Diose á. Dan me se amán rá nij soj ni'yaj soj Diose, ne che'é dan me raj guun niha' ndo'o rá soj, ne gaa xej nimán soj, qui'yaj Diose, gaa ne guun ya doj rá soj se vaa cavij sa' soj vaa güii, qui'yaj Nimán Diose adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é suun qui'yaj suun Pablo rihaan Diose a

¹⁴ Veé dan me se guun ya raj se vaa síi sa' me ma'an soj, tinuj, nocoj. Xcaj ndo'o soj cuentá, ne ne'en soj nago' soj chrej sa' man tinúu soj ei. ¹⁵⁻¹⁶ Tzaj ne ca'ne' ndo'oj suun rihaan soj gaa qui'yaj yanj cartá nihánj nanj á. 'Q se ne'en soj se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose che'ej, ne ase vaa 'yaj suun xrej rihaan Diose ro', danj vaa 'yaj suun ma'anj rihaan Jesucristó, ne dan me se 'yaj sunj tucu'yonj se-nana Diose nana sa' man soj sij yanj, ne vaa güii nacaj Diose man soj, ne che'é dan tucu'yonj man soj, ne me raj ca'vej Diose nacaj Diose man soj, ne me raj cunu sa' nimán soj rihaan Diose ei. Dan me se gaa sa' soj, qui'yaj Nimán Diose, ne che'é dan ca'ne' ndo'oj suun rihaan soj, ne nu' nana nihánj cachronj rihaan yanj cartá nihánj a. ¹⁷ Dan me se racuj ndo'o Jesucristó manj, ne che'é dan niha' raj che'é nu' se vaa 'yaj rihaan Diose ei.

¹⁸ Dan me se se ca'mij che'é se vaa aj qui'yaj yo'ó yuvij ma'. 'Q se ne nó xcúnj qui'yaj danj ma'. Maan se cataj xna'anj 'unj che'é inanj se vaa qui'yaj Jesucristó gaa racuj so' manj se vaa guun nu'cuaj cataj xna'anj 'unj rihaan soj sij yanj che'é ma'an so', ne che'é dan cuno soj sij yanj se-nana Diose, ne dan me se Jesucristó me síi racuj manj narij nu' nana nihánj ca'mij rihaan soj, ne veé so' racuj manj 'yaj sunj nu' suun 'yaj sunj nanj adonj. ¹⁹ Dan me se suun sa' nocjo 'yaj, 'yaj Jesucristó, ne Nimán Diose racuj manj ca'mij se-nana Diose, 'yaj uún Jesucristó, gaa ne xcaj yuvij yanj nu' anicaj chuman' Jerusalén cuentá che'é se-nana Jesucristó nana sa', ne ndaa yuvij yanj yo'ó chuman' gan' doj ndaa estadó cu'naj Ilirico do', xcaj cuentá che'é se-nana Jesucristó nana sa', ne dan me se cuno nij so' nana, qui'yaj a. ²⁰ 'Q se inanj me raj cataj xna'anj 'unj che'é Jesucristó rihaan yuvij ataa quene'en nana che'é so', ne se tucu'yonj man yuvij aj nari' nana che'é so' ma'. ²¹ Veé danj a'mii uún danj Diose, taj yo': "Yuvij ataa quene'en se-nana so' ro', xcaj nij so' cuentá a". Danj taj danj Diose nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'anj Pablo chuman' Jerusalén, ne ca'anj uún so' chuman' Romá a

²² Che'é dan ne ca'vee cuchij rihaan nij soj a. Quisij que'ee güii cachronj se vaa cuchij rihaan nij soj, tzaj ne ne ca'vee cuchij rihaan soj ma'. ²³ Tzaj ne cuano nihánj me se navij suun rihanj chuman' nihánj, ne guun que'ee guun raj cuchij rihaan nij soj, ²⁴ ne che'é dan me quene'en 'unj man soj gaa ca'anj 'unj rej cu'naj España, raj a. Me rá 'unj carán' 'unj chiháan soj doj güii, ne niha' raj cayánj ga soj, ne nano ní' cuentó, gaa ne ca'anj ta'aj soj gaj rej cu'naj España, raj a.

²⁵ Dan me se ca'anj 'unj chuman' Jerusalén cuano, ne qui'yaj sunj rihaan nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' yo' adonj. ²⁶ 'Q se nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj estadó cu'naj Macedonia do', estadó cu'naj Acaya do', me se me ndo'o rá nij so' rque nij so' doj sa'anj rihaan nij síi niqe amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Jerusalén ei. ²⁷ Danj me rá ma'an nij so' qui'yaj nij so', ne cataj xna'anj ma'an nij so' rihanj se vaa me ndo'o rá nij so' racuj nij so' man nij síi niqe yanj chuman' Jerusalén yo' adonj. 'Q se yuvij israelitá me nij síi man Jerusalén, ne nij yuvij israelitá

qui'yaj nari' yuviꞑ yaníj se-ṇaṇa Diose, ne che'é dan cunuꞑ sa' nimán nij yuviꞑ yaníj, taj nij síf yaníj man roj estadó yo' adonj. Che'é dan no xcuún nij yuviꞑ yaníj raꝼuꝼj nij so' man nij yuviꝼ amán rá ni'yaj man Jesucristó man Jerusalén, rá nij so' a. 'Q se sa'anj achiin man nij so', ne che'é dan rꝼeꝼe nij yuviꝼ yaníj doj sa'anj man nij so' adonj. ²⁸ Che'é dan vaa suun rihanj taꝼuachenj sa'anj rihaan nij síf amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Jerusalén, ne dan me se nagoj sa'anj rihaan nij so', ne x'nuꝼu rihanj, ne asa' ca'anj 'uꝼnj yo'óo nocꝼo cu'naj España ne vaj 'uꝼnj chrej, ne carán' 'uꝼnj chiháán soj a. ²⁹ 'Q se ne'enj se vaa me rá Jesucristó cuchij rihaan soj, ne raꝼuꝼj so' manj cuchij chiháán soj ei.

³⁰ Dan me se che'é se canoco' nu' ní' man síf cu'naj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní', che'é dan 'eꝼe rá ní' tinúú ní', 'yaj Nimán Diose, ne che'é dan cataj xna'anj 'uꝼnj rihaan nij soj se vaa raꝼuꝼj soj manj cachinꝼj ni'yaj ní' rihaan Diose che'ej á. ³¹ Cachinꝼj ni'yaj soj se vaa quinanj rihaan nij síf israelitá yanj estadó Judea síf ne amán rá ni'yaj man Jesucristó a. Cachinꝼj ni'yaj nij soj se vaa ve'é nacaj nij síf man chuman' Jerusalén sa'anj ra'aj nagoj man nij so' a. Dan me se me raj gaꝼa nica' nimán nij so', ne ca'vej rá nij so' nacaj nij so' sa'anj rꝼeꝼe nij yuviꝼ yaníj a. ³² Gaꝼa ne guun niha' uxrá raj asa' cuchij chiháán soj, ne cuchij' yá 'uꝼnj chiháán soj, sese ca'vej Diose, gaꝼa ne cunuꝼu cuj' rá taran' ní' ei. ³³ 'Q se me raj gaꝼa xej nimán soj, qui'yaj Diose adonj. Veé danj gaꝼa ya ei.

16

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é cumán nij síf amán rá ni'yaj man Jesucristó nij síf yanj chuman' Romá, rá Pablo a

¹ Cuchi' chanaꝼ cu'naj Febe rihaan nij soj, ne dan me se ra'vij ní' níf nocꝼo man Jesucristó me no', ne 'yaj suun ndo'o no' rihaan nij yuviꝼ amán rá ni'yaj man Jesucristó nij síf yanj chuman' cu'naj Cencrea a. ² Sij nocꝼo man Diose me soj, ne che'é dan ve'é ca'mij soj ga no' á. 'Q se raꝼuꝼj no' man que'eꝼe yuviꝼ, ne raꝼuꝼj no' man ma'anj, ne che'é dan sese vaa se cachin man no', ne raꝼuꝼj soj man no' ei.

³ Cataj soj rihaan chanaꝼ cu'naj Priscila do', rihaan síf cu'naj Aquila do', se vaa ve'é cayáán roj so', raj á. 'Q se qui'yaj suun roj so' gaj che'é Jesucristó a. ⁴ Dan me se ca'neé nimán roj so' cavi' roj so' che'ej, ne che'é dan nago' 'uꝼnj graciá rihaan roj so', ne nago' núj ga nij síf yaníj graciá rihaan roj so' a. ⁵ Cataj uún soj rihaan nij yuviꝼ nocꝼo man Jesucristó yuviꝼ nuu chre' tucua roj so' se vaa ve'é cumán nij so', raj á. Ne danj cataj uún soj rihaan síf cu'naj Epeneto á. 'Q se 'eꝼe raj man so', ne so' me síf cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó asino yaꝼan rihaan cunudanꝼj nij yuviꝼ man estadó cu'naj Asia a.

⁶ Ne cataj soj rihaan chanaꝼ cu'naj Mariá se vaa ve'é cayáán no' á. 'Q se que'eꝼe ndo'o qui'yaj suun no' che'é soj a. ⁷ Ne cataj soj rihaan síf cu'naj Andrónico do', rihaan síf cu'naj Junias do', se vaa ve'é cayáán roj so', raj á. 'Q se yuviꝼ israelitá me roj so' gaj, ne qui'nij roj so' taga' gaj uún a. Nij apóstol cune' Jesucristó man nataꝼ se-ṇaṇa so' rihaan yuviꝼ ro', ne'en man roj so', ne gaꝼa asij ataa cuchuman raj ni'yaj 'uꝼnj man Jesucristó, ne cuchumán rá roj so' ni'yaj roj so' man Jesucristó a. ⁸ Ne cataj soj rihaan síf cu'naj Amplias se vaa ve'é cayáán so', raj á. 'Q se nocꝼo núj man Jesucristó, ne che'é dan 'eꝼe raj man so' a. ⁹ Ne cataj soj rihaan síf cu'naj Urbano se vaa ve'é cayáán so' á. 'Yaj

suun so' gaj che'é Jesucristó a. Ne cataj uún soj rihaan síí cu'naj Estaquis se vaa ve'é cayáán so', raj, che'é rej 'ee raj man so' a.

¹⁰ Ne cataj soj rihaan síí cu'naj Apeles se vaa ve'é cayáán so', raj á. Ne'en ní' se vaa síí noco' raan man Jesucristó me so' a. Cataj soj rihaan nij tuvi' síí cu'naj Aristóbulo se vaa ve'é cumān nij so', raj á. ¹¹ Ne cataj soj rihaan síí cu'naj Herodión se vaa ve'é cayáán so' á. 'O se síí israelitá me so' gaj a. Ne cataj soj rihaan nij síí noco' man Jesucristó nij tuvi' síí cu'naj Narciso se vaa ve'é cumān nij so', raj á. ¹² Ne cataj soj rihaan chana cu'naj Trifena do', rihaan chana cu'naj Trifosa do', se vaa ve'é cayáán roj no', raj á. 'O se 'yaj suun ndo'o roj chana yo' che'é síí 'nij ra'a man ní' a. Ne cataj soj rihaan chana cu'naj Pérsida se vaa ve'é cayáán no', raj á. 'Ee rá ní' man no', ne que'ee ndo'o qui'yaj suun no' che'é síí 'nij ra'a man ní' a. ¹³ Ne cataj soj rihaan síí cu'naj Rufo se vaa ve'é cayáán so', raj, che'é se sa' uxrá noco' so' man síí 'nij ra'a man ní' a. Cataj uún soj rihaan níí so' se vaa ve'é cayáán no', raj á. 'O se ase vaa ve'é 'yaj chana rihaan ta'níí chana ro', danj 'yaj no' rihanj a.

¹⁴ Ne cataj soj rihaan síí cu'naj Asíncrito do', rihaan síí cu'naj Flegonte do', rihaan síí cu'naj Hermas do', rihaan síí cu'naj Patrobas do', rihaan síí cu'naj Hermes do', rihaan cunudanj yo'ó nij tinúú ní' síí yanj ga nij so' do', se vaa ve'é cumān nij so' á. ¹⁵ Cataj soj rihaan síí cu'naj Filólogo do', rihaan chana cu'naj Julia do', rihaan síí cu'naj Nereo do', rihaan noco' so' man síí 'nij ra'a man ní' a. ¹⁶ Gaa nari' tuvi' nij soj, ne ve'é ndo'o ca'miij soj ga tinúú soj á. Danj qui'yaj nij soj, tihān nij soj se vaa 'ee rá nij soj tinúú soj ei. Ne cunudanj nij síí amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj nu' rihaan chumiij me se ve'é cumān nij soj, rá nij so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun yanj ní' rihaan nij síí qui'yaj quixra' ta'aj ní' ga tinúú ní' a

¹⁷ Chrej nucaj me narquej rihaan soj nihánj, tinuj, nocoj. Dan me se vaa yuvií me rá cunú' soj ga tinúú soj che'é nana aj nari' soj, ne guun na'aj soj che'é se-nānā Diose, qui'yaj nij so', ne che'é dan guun yanj soj rihaan yuvií 'yaj danj á. ¹⁸ Ne 'yaj suun nij so' rihaan Jesucristó sijn 'nij ra'a man ní' ma'. Maan se 'yaj suun nij so' che'é ma'an nij so' adonj. 'O se ve'é ndo'o vaa nana a'miij nij so' che'é yuvií, ne danj 'yaj nij so', tihā' yu'unj nij so' man yuvií, ne ndāa yuvií ne tumé cacun' tihā' yu'unj nij so' man ei. ¹⁹ Dan me se aj cuno cunudanj yuvií se vaa sa' uxrá cuno soj se-nānā Diose, ne che'é dan guun niha' raj che'é soj, ne me raj xcāj soj cuentá, ne qui'yaj soj se sa' ni'yaj Diose a. Tzaj ne na'vej raj nari' soj qui'yaj soj tucuaán chi'ii mei. ²⁰ Dan me se vaa xej nimán ní', 'yaj Diose á. Ra'yānj qui'yaj canaán soj rihaan síí cu'naj Satanás, qui'yaj Diose, ne me raj qui'yaj Jesucristó sijn 'nij ra'a man ní' se luj che'é soj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é cumān nij síí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Romá, rá nij tuvi' Pabló a

²¹ Dan me se ve'é cumān nij soj, rá síí cu'naj Timoteo síí 'yaj suun gaj a. Ne síí cu'naj Lucio do', síí cu'naj Jasón do', síí cu'naj Sosípater do', nu' nij so' me síí taj se vaa ve'é cumān soj, rá nij so' a. Yuvií israelitá me nij so' gaj a. ²² Síí cu'naj Tercio mej, ne 'unj me síí achrón se-nānā síí cu'naj Pabló rihaan yanj nihánj, ne ve'é cumān nij soj, raj a. ²³ Ne me rá síí cu'naj Gayo se vaa ve'é cumān nij soj, ne ve' tucua so' yaán 'unj, ne nuu chre' cunudanj nij síí

amán rá ni'yaj man Jesucristó ve' tucúa so' a. Ne ve'é cumān soj, taj síi cu'naj Erasto, ne síi atā sa'anj rihaan chuman' nihánj me so' a. Ne ve'é cumān soj, rá tinúú ní' síi cu'naj Cuarto a. ²⁴ Dan me se me raj qui'yaj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' se luj che'é cunudānj nij soj a. Veé danj gaa ya ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sa' uxrá vaa Diose a

²⁵ Guun nucuaj Diose račúj Diose man soj narí' soj nu' nana sa' ca'mij rihaan soj a. Nana sa' che'é Jesucristó me nana yo' a. Dan me se gaa naá me se ne ca'vee xcaj yuvij cuentá che'é se-nana Diose ma'. Tzaj ne yaj ro', ne tihaan Diose se-nana Diose rihaan ní' a. ²⁶ Dan me se ca'ne' Diose suun rihaan nij síi nata' se-nana Diose gaa naá, cachron nij so' se-nana Diose rihaan yanj, ne danj qui'yaj nij so', ne xcaj cunudānj nij yuvij cuentá che'é se-nana Diose, ne me rá Diose cuchuman rá nij yuvij se-nana Diose, ne canoco' nij yuvij man Diose, ne Diose me se daj chihaa mij se cavi' so' ma'.

²⁷ Ne Diose me se oruun Diose, ne raā orún' so' avii cunudānj nana cuu sa' a. Sa' uxrá qui'yaj ta'níi so' Jesucristó che'é ní', ne che'é dan ve'é ca'mij ní' che'é Diose nu' cavii nu' ca'anj a. Sa' uxrá qui'yaj so' adonj. Ya ya danj guun adonj.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj síí cu'naj Pabló ca'néé so' rihaan nij yuvií noco' man Diose yanj chuman' cu'naj Corinto a

¹ 'Unj ro', me síí cu'naj Pabló, ne me rá Diose cataj xna'anj 'unj rihaan yuvií che'é Jesucristó, ne che'é dan cune' Jesucristó mán 'unj guún 'unj apóstol nata' se-nanā so' rihaan yuvií a. Ne vaa tinúú ní' síí cu'naj Sóstenes, ne ne so' gaj nihánj, ² ne 'yaj núj yanj nihánj ca'nej núj rihaan nij soj sij amán rá ni'yaj man Diose yanj chuman' Corinto sij naqui'yaj guee nimán che'é Jesucristó a. Dan me se canacúún Diose man soj guun soj síí naqui'yaj guee nimán, ne veé ca'nej yanj nihánj cachee rihaan cunudanj yo'ó níj síí yanj me rej ma'an síí táá tu'va se-chuvií Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' a. Dan me se síí 'nij ra'a man nij so' ne síí 'nij ra'a man ma'an ya ní' me ya so' a. ³ Me rá núj qui'yaj Rej ní' Diose qui'yaj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' qui'yaj ndo'o se luj che'é soj, ne me rá núj gaa xej nimán soj, qui'yaj roj so' adonj.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa nago' síí cu'naj Pabló graciá rihaan Diose che'é nij síí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' cu'naj Corinto a

⁴ Niganj nagó' 'unj graciá rihaan Diose che'é nij soj che'é se luj qui'yaj Diose che'é soj che'é se noco' soj man Jesucristó adonj. ⁵ 'O se che'é Jesucristó ro', cavii sa' uxrá soj, qui'yaj Diose á. Dan me se uxrá xcaj soj cuentá, ne uxrá nari' soj nanā sa', qui'yaj Diose, ⁶ ne danj qui'yaj soj che'é se sa' uxrá nari' soj se-nanā Jesucristó nanā tucu'yón 'unj man soj a. ⁷ Ne a 'ó se sa' rque Nimán Diose rihaan ní' ne achiin man soj a ma'. 'O se aj vaa nu' yo' rihaan soj, ne na'vij ndo'o soj ca'na' uún Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' rihaan chumií nihánj nanj adonj. ⁸ Ne so' me síí racuíj ndo'o man soj, ne guun nucuaj soj canoco' raan soj man so' ndaa güii ca'ne' so' cacun' che'é yuvií, ne se tumé soj cacun', qui'yaj so' a ma'. ⁹ Vaa che'é gaa nucuaj rá ní' man Diose, ne Diose me síí canacúún man soj guun tuvií soj ga ta'níí so' Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' adonj.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa nij qui'yaj nij síí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Corinto, naqui'yaj nij so' que'ee x'ne' man nij so' a

¹⁰ Dan me se cunō soj ca'mij, tinuj, nocoj. Ne che'é se-chuvií ya Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' ro', me achíín ni'yaj yaj rihaan nij soj se vaa yo'ó cuyaān gaa rá taran' soj do', yo'ó cuyaān ca'mii soj do', yo'ó rcua'aan gaa soj do', raj chuguanj. ¹¹ Dan me se cataj xna'anj nij tuvií níj cu'naj Cloé rihanj se vaa unu' soj ga tinúú soj ne uun vij ndo'o soj, nanj tinuj, nocoj. ¹² Dan me se ta'aj nij soj taj: "Unj me síí noco' se-nanā síí cu'naj Pabló a". Yo'ó ta'aj nij soj taj: "Unj me síí noco' se-nanā síí cu'naj Apolos a". Yo'ó ta'aj nij soj taj: "Unj me síí noco' se-nanā síí cu'naj Pedró a". Yo'ó ta'aj nij soj taj: "Unj me síí noco' se-nanā Jesucristó a". Dan me se danj vaa 'o 'o ta'aj soj a. ¹³ Ne me che'é 'yaj soj danj ga. 'O se nuvi' que'ee Jesucristó vaa ma'. Taj che'é gaa que'ee x'ne' soj ma'. Cavi' ma'an 'unj rihaan rcutze che'é soj na'. Cata' ne soj che'é ma'an 'unj na'. Taj ma'. Che'é dan, me che'é taj ta'aj soj se vaa sij noco' manj me ta'aj soj ga.

14-15 Dan me se ne cuta' ne 'unj man soj ma'. Maan se orún' sí cu'naj Crispo do', sí cu'naj Gayo do', cata' ne qui'yáj, ne che'é dan se ca'vee cataj soj se vaa che'ej cata' ne soj ma'. Danj gaa, ne guun niha' raj á. 'Q se cata' ne soj che'é Jesucristó, cataj soj, ne ca'mii ya soj á. 16 Cuta' ne uún 'unj man nij tucua sí cu'naj Estéfanos, tzaj ne ne nuú sa' raj sese cuta' ne 'unj man yo'ó ta'aj yuvij a ma'. 17 'Q se nuvi' suun cuta' ne yuvij ataj ma'. 'Q se ca'née xa' Jesucristó manj nataj se-nana Diose nana sa' rihaan yuvij, tzaj ne na'vej rá so' cavii raá 'unj nana cuu nachran' ca'mii 'unj ma'. Maan se nana nica inanj ca'mii 'unj, gaa ne ca'vee xcaj yuvij cuentá se vaa nuveé nana avii raá yuvij me nana yo', maan ne se-nana Jesucristó ya me yo' adonj. Dan me se ya xcaj nij yuvij cuentá se vaa ya cavi' Jesucristó rihaan rcutze che'é nij so', ne ca'vee cuchuman rá nij yuvij cunó nij yuvij nana nica ca'mii 'unj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa che'é se ca'née Diose man Jesucristó rihaan chumii nihánj, che'é dan ne'en ní se vaa avii ndo'o raq Diose a

18 Dan me se vaa yuvij cacaa nu' cavii nu' ca'anj, ne nata' nii nana se vaa cavi' Jesucristó rihaan rcutze uno nij yuvij yo', tzaj ne taj se 'yá' cuchuman rá nij yuvij ma'. Nana snúu rma'an me nana yo' rihaan nij so' nanj adonj. Tzaj ne ino vaa rá ní' sji cavii sa', ne ne'en ní' se vaa che'é nana yo' ro', guun nucuaj Diose tinanii Diose man ní' rihaan sayuun adonj. 19 Ne danj Diose taj: "Nij sí avii ndo'o raá ro', guun nij so' sí ní'yon, qui'yáj, ne se guun nucuaj nij so' xcaj nij so' cuentá che'é nana sa', qui'yáj ma'", taj nana no rihaan danj Diose á. 20 Ne daj ran' nu' nij sí avii ndo'o raá man rihaan chumii nihánj cuano, rá soj ga. Yaj nihánj me se nana snúu rma'an avii raá nij so', qui'yaj Diose nanj adonj. 21 'Q se nij sí man rihaan chumii nihánj ro', ne cavii raá nij so' daj vaa Diose ma'. Tzaj ne sí cuu raá me Diose, ne ma'an Diose caráan chrej rihaan nij so', gaa ne se gaa nanj xcaj nij so' cuentá che'é so' adonj. 'Q se me rá Diose cunó nij yuvij nana a'mii natáj núj, ne sese cunó nij yuvij, ne tinanii Diose man nij yuvij rihaan sayuun, ne dan me se nda' se nana snúu rma'an me nana a'mii núj, rá ta'aj nij yuvij ro', tzaj ne orún' nana yo' me nana tinanii man yuvij rihaan sayuun nanj adonj.

22 Ne xa' nij yuvij israelitá, tzaj ne me uxrá rá nij so' qui'yaj Diose suun sa' nocoo quene'en nij so', ne xa' nij yuvij yaníj, tzaj ne me rá nij so' cunó nij so' nana cuu á. 23 Tzaj ne a'mii natáj núj nana se vaa cavi' Jesucristó rihaan rcutze che'é yuvij, ne na'aj nij yuvij israelitá cunó nij so' nana yo', ne nij yuvij yaníj taj se vaa nana snúu rma'an me nana yo' uún adonj. 24 Tzaj ne aj canacúun Diose man ta'aj nij yuvij israelitá do', man ta'aj nij yuvij yaníj do', se vaa canoco' nij so' man so', ne gaa uno nij so' nana a'mii natáj núj, ne uun ya rá nij so' se vaa sí ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun me Jesucristó, ne xcaj nij so' cuentá se vaa ya nucuaj ndo'o Diose ne ya avii ndo'o raá Diose, che'é se ca'née Diose man Jesucristó rihaan chumii nihánj adonj. 25 Dan me se nda' se nana snúu rma'an me nana rqué Diose, rá ta'aj nij yuvij, tzaj ne nuveé nana snúu rma'an me nana yo' ma'. 'Q se avii doj raá Diose rihaan nij yuvij nanj ei. Ne nda' se ninaj ndo'o Diose, rá ta'aj nij yuvij, tzaj ne ne ninaj Diose ma'. 'Q se Diose ro', me sí nucuaj ndo'o doj rihaan nij yuvij nucuaj ndo'o adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa che'é se sí ní'yon me ní', che'é dan ne'en ní' se vaa inanj che'é Jesucristó me cavii sa' ní' a

²⁶ Dan me se xcaj nij soj cuentá daj qui'yaj Diose gaa canacúun Diose man ma'an soj, tinuj, nocoj. Doj vaa nij sí avii ndo'o raq 'nij sca'núj soj á. Doj vaa nij sí nucaj 'nij sca'núj soj á. Doj vaa nij sí xna'anj 'nij sca'núj soj á. Nuveé yuvij sa' doj rihaan yo'ó yuvij me ma'an soj ma'. ²⁷ Maan se inanj sí ni'yón narii Diose, ne dan me se nacaj Diose man nij sí ni'yón, che'é rej me rá Diose guun na'aj nij sí avii ndo'o raq nanj á. Ne sí un narii Diose, ne dan me se nacaj Diose man nij so', che'é rej me rá Diose guun na'aj nij sí vaa suun nanj adonj. ²⁸ Ne taj yu'vee nó nij sí narii Diose man ma', taj nij yuvij man rihaan chumij nihánj, tzaj ne nacaj Diose man nij so', ne qui'yaj canaan nij so' rihaan nij sí guun chij doj man rihaan chumij nihánj adonj. ²⁹ Dan me se asa' quisj, gaa ne a 'ó yuvij se quisj rá ca'mij sa' che'é ma'an rihaan Diose se vaa sij sa' uxrá me ma'an a. ³⁰ Dan me se Diose me sí 'yaj 'nij ra'a Jesucristó man soj, ne che'é orún' Jesucristó avii raq ní', qui'yaj Diose á. Che'é orún' Jesucristó cunuu sa' nimán ní' rihaan Diose á. Che'é Jesucristó me ní' sí sa' rihaan Diose, qui'yaj Diose á. Che'é Jesucristó quinanii ní' rihaan sayuun, qui'yaj Diose á. ³¹ Che'é dan no xcúun ní' qui'yaj ní' ndaa vaa taj danj Diose á. Dan me se taj danj Diose: “Se ca'mii sa' ní' che'é ma'an ní' ma'. Inanj che'é ma'an Diose guun rá ní' ca'mii sa' ní' á”. Danj taj danj Diose adonj.

2

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne ca'mii Pabló nana nachran' rihaan nij sí man Corinto ma'. Maan se inanj cataj xna'anj so' se vaa cavi' Jesucristó rihaan rcutzé che'é ní' a

¹ Ne'en nij soj se vaa gaa cuchí' 'unj chiháan soj, ne natá' 'unj se-nana Diose rihaan soj, ne ne guun rá 'unj ca'mii 'unj nana nachran' ndo'o rihaan soj, man tinuj, man nocoj. 'O se ne guun rá 'unj cataj soj se vaa avii ndo'o raá 'unj ma'. ² Tananj yo'o guun rá 'unj cataj xna'anj 'unj che'é orún' Jesucristó se vaa cavi' so' rihaan rcutzé che'é soj a. ³ Dan me se gaa cuchí' 'unj rihaan soj, ne guun na'aj 'unj ca'mii 'unj, ne cuchu'vi' nimanj, ne quirí'ij ndo'o manj nanj á. ⁴ Ne xa' nana natá' 'unj rihaan nij soj, tzaj ne nuveé nana cavii raq yuvij me nana yo' ma'. Tzaj ne cuno nij soj nana, ne guun ya' rá soj se vaa Nimán Diose rqué nana yo' manj, ne guun ya' rá soj se vaa ma'an Diose rqué se nucaj manj ca'mij nana yo' rihaan soj adonj. ⁵ Che'é dan nuveé che'é se cavii ndo'o raá 'unj me cuchumán rá soj cuno soj nana yo' ma'. Tananj che'é se vaa rqué Diose se nucaj man ní' me cuchumán rá soj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ino uxrá vaa nana avii raq nij sí man rihaan chumij nihánj ga se-nana Diose nana sa' a

⁶ Dan me se nana cuu a'mii núj rihaan nij yuvij vaa chij rá, tzaj ne nuveé nana avii raq yuvij man rihaan chumij nihánj cuano me nana a'mii núj ma'. Ne a'mii núj nana avii raq nij sí uun chij rihaan chumij nihánj ma'. 'O se ne'en núj se vaa nichrun' ca'nee Diose suun uun chij ata' nij so' nanj adonj. ⁷ Tzaj ne a'mii núj se-nana Diose nana cuu adonj. Dan me se gaa ataa qui'yaj Diose chumij, ne yo'o guun rá Diose se vaa cuno yuvij nana cuu yo', ne cavij sa' yuvij, ne ve'é ndo'o gaa yuvij, tzaj ne nij sí man gaa naá ro', ne quene'en nij so' nana yo' ma'. Ndaa yaj me tihaan naca Diose nana yo' rihaan yuvij nanj adonj. ⁸ Ne quene'en nij sí uun chij man rihaan chumij nihánj se-nana Diose nana cuu ma'. Dan me se Jesucristó me sí guun chij ndo'o rej xta', ne

sese quene'en nij sí uun chij man rihaan chumiij nihánj se-nana Diose, ne ne cachron nij so' man Jesucristó rihaan rcutze asuun saj ma'.

⁹ Tzaj ne danj Diose taj se vaa a 'ó yuviij ne guun nucuaj xcaj cuentá che'é se vaa qui'yaj Diose che'é ní' sij aráj cochroj rihaan Diose a. Danj taj danj Diose á. ¹⁰ Tzaj ne tihaan Nimán Diose man núj che'é nij rasuun qui'yaj Diose che'é ní' sij aráj cochroj rihaan Diose, ne dan me se tihaan Nimán Diose rasuun yo' man núj, qui'yaj ma'an Diose á. Dan me se nuchruj raá Nimán Diose cunudanj rasuun, ne sa' uxrá nuchruj raá Nimán Diose daj vaa ma'an Diose adonj.

¹¹ 'Q se a 'ó yuviij ne ne'en daj vaa rasuun 'nij yuve nimán yo'ó yuviij ma'. 'Q se orún' nimán yuviij ne'en daj vaa nimán ma'an yuviij nanj adonj. Ne danj vaa Diose uún a. A 'ó ní' se ca'vee xcaj cuentá daj vaa Diose ma'. Maan se orún' Nimán Diose me sí ne'en daj vaa Diose nanj adonj. ¹² Ne ino uxrá vaa nimán núj ga nimán nij yuviij man rihaan chumiij nihánj, ne xa' núj, tzaj ne nuu Nimán Diose nimán núj, ne che'é dan me xcaj núj cuentá daj vaa nij se sa' rqué Diose rihaan ní' adonj. ¹³ Dan me se gaa nata' núj rihaan yuviij che'é nij se sa' rqué Diose rihaan ní', ne ne a'mii núj nana avii raá yuviij ma'. Maan se a'mii núj nana tucu'yón Nimán Diose man núj, ne tucu'yón núj nana yo' rihaan yuviij nuu Nimán Diose nimán adonj.

¹⁴ 'Q se na'vej rá yuviij man rihaan chumiij nihánj cunō nij so' nana a'mii Nimán Diose ma'. 'Q se snúu rma'an nana a'mii Nimán Diose, rá nij so', ne ne racuíj Nimán Diose man nij so' naqui'yaj cuu nij so' nana yo' a man adonj. Che'é dan taj se 'yá' cunō nij so' ma'. ¹⁵ Xa' sí racuíj Nimán Diose man, tzaj ne ne'en so' naqui'yaj cuu so' cunudanj rasuun, tzaj ne se ca'vee naqui'yaj cuu yo'ó yuviij man so' ma'. Se guun nucuaj nij yuviij xcaj nij yuviij cuentá daj vaa rá so' ma'. ¹⁶ Dan me se danj Diose taj: "A 'ó yuviij ne ne'en daj vaa rá sí 'nij ra'a man ní' ma'. Se guun nucuaj yuviij nago' yuviij chrej man sí 'nij ra'a man ní' ma'". Danj taj danj Diose á. Ne ase vaa rá Jesucristó ro', danj vaa rá ma'an núj, ne che'é dan se guun nucuaj yuviij naqui'yaj cuu yuviij man núj a man adonj.

3

Nana nihánj taj xna'anj che'é suun qui'yaj suun Pabló rihaan Diose se vaa tucu'yón so' se-nana Diose rihaan nij sí man Corinto a

¹ Dan me se ase vaa yuviij tihaj guun che'e canoco' man Jesucristó ro', danj vaa nij soj gaa cuchí' 'unj rihaan soj, tinuj, nocoj. 'Q se vaa ni'yón doj rá soj, ne ataa doj narí' soj cunō soj rihaan Nimán Diose, ne qui'yaj ndo'o soj se vaa me rá nee man soj qui'yaj soj, ne che'é dan ne ca'vee ca'mij nana chij rihaan soj a ma'. ² Ne guun nucuaj soj cunō soj nana chij a'mii Nimán Diose a ma'. Maan se inanj nana tucu'yón nii man xnií ca'mii 'unj rihaan soj, ne veé danj vaa soj ndaa se cuano nihánj, ne ne guun nucuaj soj cunō soj nana chij a man adonj. ³ Dan me se 'yaj ndo'o soj se vaa me rá inanj nee man soj qui'yaj soj, ne dan me se uun xcoj ruvaa ndo'o rá soj ni'yaj soj tinúú soj, ne che'é dan unu' soj ga tinúú soj, ne che'é dan me ne'en núj se vaa ne uno soj a'mii Nimán Diose a man chuguanj. Maan se ase vaa naj guun yuviij man rihaan chumiij nihánj ro', danj vaa soj adonj.

⁴ Dan me se taj yo'q tuví' soj: "Sij noco' man sí cu'naj Pabló mej á". Ne yo'ó so' ro', taj: "Sij noco' man sí cu'naj Apolos mej á". Danj a'mii 'o 'o ta'aj soj, ne che'é dan ase vaa naj guun yuviij man rihaan chumiij nihánj vaa soj, rá 'unj

nanj á. ⁵ Daj sij me sí cu'naj Apolos, ne daj sij mej, rá soj ga. Maan se sí 'yaj suun un rihaan sí 'nij ra'a man ní' me núj, ne ino vaa suun ata 'o 'o núj, qui'yaj so', ne che'é suun qui'yaj suun núj ro', che'é dan amán rá soj ni'yaj soj man sí 'nij ra'a man ní' a. ⁶ Dan me se asino yaan cataj xna'anj 'unj se-nana Diose rihaan soj, gaa ne cuchi' sí cu'naj Apolos uún rihaan soj, gaa ne sa' doj tucu'yón so' nu' se-nana Diose rihaan soj, tzaj ne ma'an Diose me sí qui'yaj canoco' sa' nimán soj man so', ⁷ ne che'é dan taj che'é canoco' soj manj do', man sí cu'naj Apolos do' ma'. Maan se no xcúún soj canoco' soj man orún' Diose adonj. ⁸ Ne 'o cuyaan vaa 'unj ga sí cu'naj Apolos, ne vaa güii naru'vee Diose rihaan núj che'é suun 'yaj suun núj, ⁹ ne dan me se 'yaj suun núj che'é Diose, ne ca'ne' Diose suun rihaan núj tucu'yón núj se-nana Diose rihaan soj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúún 'o 'o sí me rá tucu'yón se-nana Diose tumé so' man ma'an so', gaa ne sa' tucu'yón so' a

¹⁰ Dan me se ase vaa sí ve'é uchruj ta'nga' chihón cayáán ve' ro', vaa 'unj, ne ve'é cuchruj 'unj tucuáán canoco' soj, che'é yan ca'ne' Diose suun yo' rihaan, ne cuano ro', tucu'yón yo'ó so' nana rihaan soj a. Dan me se no xcúún 'o 'o sí tucu'yón nana rihaan soj tumé so' man ma'an so', ne sa' gaa nana tucu'yón so' rihaan soj á. ¹¹ Se guun cuchruj nii yo'ó tucuáán rihaan soj ma'. 'O se se-tucuanj Jesucristó me tucuáán cuchruj 'unj rihaan soj, ne ne nó xcúún nii cuchruj nii yo'ó tucuáán rihaan soj man adonj. ¹² Ne ve'é ndo'o tucu'yón ta'aj nij yuvií se-tucuanj Jesucristó rihaan soj, ne nana nij doj tucu'yón yo'ó ta'aj nij yuvií rihaan soj, ¹³ tzaj ne vaa güii quene'en ní' daj vaa nana tucu'yón 'o 'o so' rihaan soj, ne dan me se ca'na' uún Jesucristó rihaan chumií nihánj, ne xa' suun qui'yaj suun 'o 'o núj sij tucu'yón se-nana Diose, tzaj ne cachén suun yo' rque ya'an, qui'yaj Jesucristó, ne quene'en núj daj vaa nana tucu'yón 'o 'o núj nanj adonj.

¹⁴ Dan me se sese se cacaa nana tucu'yón yo'ó so', ne quene'en ní' se vaa ve'é tucu'yón so' se-nana Diose, ne naru'vee Diose rihaan so', ¹⁵ tzaj ne sese cacaa nu' nana tucu'yón so', ne quene'en ní' se vaa taj yu'vee nó nana tucu'yón so' rihaan yuvií, ne a 'o xco' se naru'vee Diose rihaan so' nu' che'é suun qui'yaj suun so' a ma'. Dan me se quinaníj ma'an so' rihaan sayuun, tzaj ne nana tucu'yón so' cacaa, ne orún' so' quinaníj rihaan sayuun nanj adonj. ¹⁶⁻¹⁷ Ne ne'en soj se vaa sese tirí' yo'ó so' man ve' na'víj yuvií rihaan Diose ro', ne tirí' Diose man so' uún, ne ase vaa ve' na'víj yuvií rihaan Diose ro', ta'nga' danj vaa ma'an soj rihaan Diose, ne yanj Nimán Diose ga soj, ne che'é dan ne nó xcúún yuvií tucunu' yuvií man soj ma'. 'O se sese cunu' soj ga tinúj soj, ne quirí' soj, ne tirí' Diose man sí qui'yaj danj man soj, ne cacaa so' adonj.

¹⁸ Sese vaa yo'ó tuvi' soj avii ndo'o raá nana çuú chij nana uno yuvií man rihaan chumií nihánj cuano, ne dan me se ca'ne' rá so' ga rej a'mii danj nanj ei. Se guun tiha' yu'unj so' man ma'an so' ma'. Maan se xcaj so' cuentá ne naqui'yaj so' sí snúú rma'an man so', gaa ne ca'vee quisij so' guun so' sí avii ndo'o raá doj chuguanj. Dan me se tananj a nari' so' nana ya, ne yá nu' cavíj sa' so' doj nanj adonj. ¹⁹ Nana avii raá yuvií man rihaan chumií nihánj cuano ro', daj chiháa míj taj se uun nana yo' rihaan Diose ma'. 'O se danj Diose taj se vaa yuvií avii raá ro', me rá nij so' tiha' yu'unj nij so' tuvi' nij so', tzaj ne nicaj Diose nana avii raá nij so', ne tiha' yu'unj Diose man ma'an nij so' nanj adonj. Danj taj danj Diose ei. ²⁰ Ne taj uún danj Diose se vaa ne'en Diose se

vaa taj yu'vee nó naná avii raá yuvií man rihaan chumií nihánj a ma'. Danj taj danj Diose a.

²¹ Che'é dan ne nó xcúún ní' ca'mií xta' ní' che'é naná avii raá yo'o yuvií ma'. Se guun cataj ní' se vaa sa' doj avii raá yo'o so', ne yo'ó so' níj 'yaj, cataj ní' ma'. Tzaj ne xcaj ní' cuentá daj a'mií 'o 'o níj so' á. 'O se naná a'mií yuvií do', nu' rasuun man rihaan chumií nihánj do', ca'vee cavii sa' doj ma'an soj qui'yaj me ma'an rasuun yo', ne vaa se uun naná a'mií níj snó'o do', rasuun man rihaan chumií nihánj do', rihaan soj ei. ²² Dan me se naná a'mij do', naná a'mií síí cu'naj Apolos do', naná a'mií síí cu'naj Pedró do', vaa se uun naná yo' rihaan soj, ne rasuun man rihaan chumií nihánj ro', vaa se uun yo' rihaan soj á. Ne sese vaa i'na' soj, ne cavii sa' soj, che'é se vaa i'na' soj a. Sese cavii soj, ne ca'vee cavii sa' soj uún a. Ne sese ran' soj cuano nihánj do', sese quiran' soj rej rihaan ní' do', ne nu' níj rasuun yo' me vaa se uun rihaan soj á. ²³ 'O se síí nocó' man Jesucristó me soj, ne ta'nij Diose me Jesucristó uún a.

4

Naná nihánj taj xna'anj se vaa síí 'nij ra'a man ní' me síí naqui'yaj cuu man ní' vaa güii a

¹ Dan me se me rá núj xcaj cunudanj yuvií cuentá se vaa sijn 'yaj suun rihaan Jesucristó me núj, ne nó xcúún núj nata' núj naná me rá Diose tijaan nacá Diose man yuvií nanj á. ² Dan me se nó xcúún núj qui'yaj suun núj nu' suun ca'ne' Diose rihaan núj, ne se ca'vee ca'ne' rá núj ga suun yo' a ma'. ³ Tzaj ne ca'vee se naqui'yaj cuu soj manj do', ca'vee se naj guun cuese naqui'yaj cuu che'ej do', tzaj ne taj se 'yaj ma'. 'O se a ma'an 'unj ne naqui'yaj cuú 'unj daj 'yaj ma'. ⁴ A 'ó cacun' ne tumé 'unj cuano, rá 'unj, tzaj ne dan me se ne ne'én 'unj daj vaa man ma'anj ma'. 'O se orún' síí 'nij ra'a man ní' me síí nó xcúún naqui'yaj cuu che'ej nanj adonj. ⁵ Che'é dan se guun naqui'yaj cuu soj cacun' che'é yuvií ma'. Maan se na'vij soj ca'na' uún síí 'nij ra'a man ní' rihaan chumií nihánj ei. Cuano nihánj me se ne ne'en sa' ní' daj vaa 'yaj 'o 'o yuvií, tzaj ne asa' ca'na' síí 'nij ra'a man ní', ne tijaan so' rihaan ní' daj vaa 'yaj 'o 'o yuvií man rihaan chumií nihánj, ne sese sa' qui'yaj yo'o so', ne ma'an Diose cataj se vaa sa' qui'yaj so' adonj.

Naná nihánj taj xna'anj se vaa ne noco' sa' nij síí man Corinto naná tucuyón Pabló man nij so' a

⁶ Dan me se aj cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ma'an Jesucristó naqui'yaj cuu che'é núj ga síí cu'naj Apolos, ne me raj quene'en soj man núj, ne xcaj soj cuentá se vaa nó xcúún soj cunó soj naná aj cataj xna'anj Diose rihaan ní' naná nó rihaan yanj á. Dan me se se cataj soj se vaa sa' doj vaa yo'o tuvi' núj rihaan yo'ó tuvi' núj ma'. ⁷ Sa' doj vaa so' rihaan yo'ó yuvií, rá so' na'. Me síí cataj rihaan so' se vaa sa' doj vaa so' ga, man tinuj, man nocoj. Si'yáa so' ro', me se me síí rqué yo' rihaan so' ga. Ma'an so' qui'yaj na'. Ase Diose qui'yaj xa'. Sese rqué Diose nu' si'yáa so' rihaan so', ne taj che'é ca'mií xta' so' a doj ma'. ⁸ Ne xa' soj, tzaj ne a 'ó rasuun ne achiin man soj, rá soj, ne ru'vee me soj, rá soj, ne rii ta'nga' ndo'o soj, rá soj a. Ne xa' núj, tzaj ne a doj ne rii ta'nga' núj, rá soj a. Sese ya' rii ta'nga' soj, ne guun niha' uxrá raj, ne ndaa a núj quirii ta'nga' ga soj ei.

⁹ Ne xa' núj apóstol cune' Jesucristó man nata' se-nana so' rihaan cunudanj nij yuvií man rihaan chumií nihánj, tzaj ne ase vaa síí naj rma'an ro', danj vaa

núj rihaan chumiġ nihánj, ne sġ daj doj cavġ me núj, qui'yaj Diose, raj a. Che'é dan ni'yaj ndo'o nij sí mañ rihaan chumiġ nihánj ni'yaj ma'an nij se-mozó Diose ni'yaj ndo'o man núj, che'é se vaa sí yanġ rma'an me núj a. ¹⁰ Dan me se ase vaa sí ni'yon vaa núj rihaan chumiġ nihánj, che'é Jesucristó, tzaj ne sí cuġ raā me soġ che'é Jesucristó, rá soġ a. Ne sí nucuaj ndo'o me soġ, rá soġ, tzaj ne núj me se sí inaj me núj a. Ne ve'é ndo'o aráġ cochroj yuviġ rihaan soġ, tzaj ne xā' ma'an núj, tzaj ne tananj a nachri' yuviġ ni'yaj yuviġ man núj a.

¹¹ Nu' ca'na' me se achiin se chá rihaan núj do', achiin se co' o núj do', achiin yatziġ quitaj xráá núj do' á. Tucuxru' ndo'o nii man núj, ne ne'en nii se vaa taj vaj to'óo núj a. ¹² Dan me se 'yaj suun ndo'o núj, gaa ne a'vee ri' núj se achiin man núj a. Nachri' nii ni'yaj nii man núj, tzaj ne a'mii núj nana luġ rihaan nij sí nachri' ni'yaj man núj, ne 'yaj nii sayuun man núj, tzaj ne ne a'ne' rá núj ga suun vaa rihaan núj a man adonj. ¹³ Nana nij a'mii nii rihaan núj, tzaj ne nana sa' a'mii núj ga nij sí a'mii nij che'é núj a. Ase vaa nacaġ na'nu' nii rihaan cunudanġ rasuun mañ rihaan chumiġ ro', danġ vaa núj rihaan chumiġ nihánj nu' ca'na', ne ve'e danġ vaa núj ndaa cuano nihánj nanġ adonj.

¹⁴ Dan me se quisġ cachron' unġ nana nihánj nayaā soġ, ne nuve'e che'e se me raj guun na'aj soġ me cachronġ nana nihánj ma'. 'O se ase vaa ta'nġ vaa soġ rihanġ, tinuġ, nocoġ, ne che'é se 'ee raj man soġ, che'é dan me raj narqueġ chrej sa' man soġ ei. ¹⁵ Ca'vee se cuchġ' chí' mġ sí tucu'yón che'é Jesucristó rihaan soġ, tzaj ne asinoġ me sí cataġ xna'anġ se-nanā Diose nana sa' rihaan soġ á. Canoco' soġ man Jesucristó ga unġ, ne che'é dan ase vaa rej soġ vaa unġ, tinuġ, nocoġ. ¹⁶ Che'é dan me cataġ xna'anġ unġ rihaan soġ se vaa ase vaa 'yaá unġ ro', danġ gaa qui'yaj gueġ soġ uún a. ¹⁷ Che'é dan ca'nej unġ man sí cu'naj Timoteo cuchġ' so' rihaan soġ, ne sí nocoġ' man sí 'nij ra'a man ní' me so' ga unġ, ne che'é dan ase vaa ta'nġ vaa so' a. 'Eġ raj man soġ, ne nucuaj raj man so' nanġ adonj. Cataġ xna'anġ uún so' rihaan soġ nu' tucuáan nocoġ' unġ che'é Jesucristó, ne 'o cuyaān vaa nana tucu'yón so' ga nana tucu'yón unġ rihaan nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó mañ cunudanġ nij chuman' rej vaj unġ a.

¹⁸ Guun che'e ta'aj nij soġ ca'mii xta' ta'aj nij soġ, ne xā' nij sí a'mii xta', tzaj ne se cuchġ' ma'anġ rihaan soġ, rá nij so' a. ¹⁹ Tzaj ne ra'yanġ ya cuchġ' ma'anġ rihaan soġ, sese ca'veġ sí 'nij ra'a man ní', gaa ne nuve'e inanj che'é nana a'mii xta' nij so' xcaġ unġ cuentá ma'. 'O se xcaġ unġ cuentá sese ya quisġ nij so' qui'yaj nij so' ndaa vaa taj nij so' adonj. ²⁰ 'O se se guun chġj ní' ga Diose qui'yaj nana tu'va unġ ní' ma'. 'O se guun chġj ní' ga Diose, qui'yaj suun guun nucuaj ní' qui'yaj suun ní' che'é Diose adonj. ²¹ Me se me rá soġ qui'yáġ ga soġ asa' cuchġ' unġ rihaan soġ ga. Me rá soġ qui'yáá unġ sayuun man soġ na'. Ase me rá soġ gaa 'ee rá unġ man soġ ne ve'e ca'mġj ga soġ xā'.

5

Nana nihánj taj xna'anġ se vaa a'ne' Pabló suun rihaan nij sí mañ Corinto se vaa quirġi yanġ nij so' man 'o sí tumé cacun' nij sca'núġ nij so' a

¹ Dan me se nata' nii rihanġ se vaa 'nij 'o sí tumé ndo'o cacun' sca'núġ nij soġ, ne cacun' chí'ii ndo'o me yo', ne a nij sí ne noco' man Diose ne 'yaj danġ ma'. Dan me se vaa yo'o sí otoj ga niġa rej 'nij sca'núġ soġ, taj nii ei. ² Me che'é a'mii xta' soġ ga. Me che'é ne nanó rá soġ ga. Me che'é ne quirġi yanġ soġ man sí tumé cacun' 'nij sca'núġ soġ ga. ³⁻⁴ Nuvi' ya xā' unġ ne ga soġ cuano, tzaj ne nuchruġ raā ndo'oj che'é soġ, ne nana nihánj ro', a'mii unġ, ne ase uun

rá soj gaa nej gā soj ro', danj guun rá soj cunō soj nanā nihánj á. Che'é dan asa' cunuu chre' soj, ne xcaj soj cuentá che'é rej ya nicun' nimán 'unj sca'núj soj, qui'yaj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní', ne che'é Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' taj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ya tumé ndo'o snó'o yo' cacun', ⁵ ne taj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa taçuachén soj man sí tumé cacun' yo' rihaan sí chree cu'naj Satanás, gaa ne quirán' ndo'o nee man so' sayuun, qui'yaj sí chree, gaa ne sese xcaj sa' so' cuentá, ne gaa asa' ca'na' sí 'nij ra'a man ní' ca'ne' so' cacun' che'é yuvij, gaa ne quinanij nimán so', qui'yaj sí 'nij ra'a man ní' a.

⁶ Ne chihan' uxrá vaa gaa a'mii xta' soj, man tinuj, man nocoj. Ne'en soj se vaa yo'óo cu'naj levadura 'yaj naraa nanā rque rachrúun a. Doj tzin' yo'óo cu'naj levadura 'yaj naraa nanā rque nocoj ndo'o cunj adonj. Ne ase vaa levadura rihaan cunj yo' ro', danj vaa orún' sí 'yaj cacun' rihaan soj, ne dan me se quirí' que'ee soj, qui'yaj orún' sí tumé cacun' 'nij sca'núj soj ei. ⁷ Che'é dan me, ne quirí' yaníj soj nu' se nij 'nij sca'núj soj, gaa ne ase vaa cunj naca sa' ro', danj gaa soj, ne se guun qui'nij se nij sca'núj soj a ma'. Xa' soj, tzaj ne ya vaa sa' soj, qui'yaj Jesucristó, ne dan me se aj cavi' so' che'é ní', ne ase vaa caráan matzinj rihaan sayuun che'é nij yuvij israelitá gaa naá ro', danj vaa caráan Jesucristó rihaan nu' sayuun che'é ní', ne se quirán' ní' sayuun che'é cacun' tumé ní' a ma'. ⁸ Che'é dan, ase vaa navij rá nij yuvij israelitá cha'anj pascuá cha'anj avi' matzinj che'é nij so' ro', danj gaa ve'é ndo'o qui'yaj ma'an ní' rihaan Diose cuano, che'é rej cavi' Jesucristó che'é ní' á. Dan me se yuvij israelitá ro', ri'íj nij so' nu' se cu'naj levadura man tucua' nij so' gaa navij rá nij so' cha'anj pascuá, ne 'o cyaan qui'yaj ní' ga nij so', quirí'ij ní' nu' se chí'ij man nimán ní', gaa ne se gaa chí'ij nimán ní' ei. Se qui'yaj ní' se nij qui'yaj ní' gaa rque ma'. Tananj ca'mii chij ní', ne inanj tucuaán ya qui'yaj ní' á.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa sese vaa 'o sí taj se vaa tinúu ní' me so', tzaj ne sese 'yaj ndo'o so' cacun', ne se chá ní' chraa gā so' a

⁹ Aj ca'neé 'unj nanā rihaan soj rihaan yo'óo yanj se vaa se cunuu chre' soj ga nij sí 'yaj cacun' ga chana adonj. ¹⁰ Tzaj ne ne ca'mii 'unj che'é sí man rihaan chumij nihánj sí ne noco' man Jesucristó ma'. Dan me se nij so' me sí 'yaj ndo'o cacun' ga chana, ne uun xcoj ruvaa rá nij so' ne'en nij so' tuvi' nij so', ne 'yaj ituu nij so' si'yaj tuvi' nij so', ne na'víj nij so' rihaan ya'anj ne vaa i'na' uún a. Tzaj ne sese me rá soj guun yaníj soj gā nij sí 'yaj cacun' man rihaan chumij nihánj, ne me rej ca'anj soj ga. 'Q se man nij so' rihaan nu' cachra' chumij nihánj, ne se ca'vee cūrihanj soj rihaan nij so' rihaan chumij nihánj ma'. ¹¹ Maan se che'é soj cachrón 'unj nanā nihánj se vaa se guun cunuu chre' soj ga yo'óo sí taj uun tinúu man soj, ne ne ya noco' so' man Jesucristó, ne 'nij so' sca'núj soj ei. Dan me se sese tinúu soj me so', taj yo'ó so', tzaj ne sese 'yaj so' cacun' ga chana dō', sese uun xcoj ruvaa rá so' dō', sese na'víj so' rihaan ya'anj ne vaa i'na' dō', sese nachri' so' ni'yaj so' tuvi' so' dō', sese sí xno me so' dō', sese sí ituu me so' dō', ne se cunuu chre' soj ga so' dō', a ne nó xcúun so' cataj tinuj soj man so' a mei. Ne a 'ó chraa se chá soj gā so' a ma'.

¹²⁻¹³ Dan me se ne nó xcúun 'unj ca'ne' 'unj cacun' che'é nij sí ne noco' man Diose so'. Ma'an Diose nó xcúun ca'ne' cacun' che'é nij so' adonj. Tzaj ne no xcúun soj ca'ne' soj cacun' che'é nij tinúu soj sí nuu chre' ga soj, ne danj Diose taj: "Quirí' yaníj soj man sí chí'ij 'nij sca'núj ma'an soj á". Danj taj danj Diose adonj.

6

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne nó xcúún ní' ca'mii ní' che'é pleitó man sca'núj ní' rihaan nij cuese man chiháán ní' a. Ne se guun qui'yaj ní' cacun' man tinúú ní' ma'

¹ Gaa unu' soj ga tinúú soj, ne 'anj soj uchruj soj cacun' rihaan cuese síe ne amán rá ni'yaj man Jesucristó ne ne 'anj soj rihaan yo'q tuvi' nij síe sa' noco' man Diose man chuguanj. Nij uxrá vaa 'yaj soj danj ei. ² Ne ne ne'en soj se vaa vaa güii, ne ca'ne' ní' sji sa' noco' man Diose cunudanj cacun' che'é cunudanj nij yuvi man rihaan chumii nihánj a. Sese ca'ne' soj cacun' che'é cunudanj chumii vaa güii, gaa ne me che'é se guun nucuaj soj ca'ne' soj cacun' che'é cacun' le'ej nii cuano ga. ³ Ne ne'en soj se vaa vaa güii, ne ndaa che'é ya se-mozó Diose ca'ne' ní' cacun' vaa güii a. Che'é dan me ya guun nucuaj ya soj ca'ne' soj cacun' che'é daj a nij síe man rihaan chumii nihánj cuano ei. ⁴ Che'é dan, sese vaa cacun' sca'núj soj rihaan chumii nihánj, ne ca'anj cuchruj soj cacun' rihaan naj guun síe amán rá ni'yaj man Jesucristó ei. Me ma'an síe nica' doj rihaan cunudanj soj ro', guun nucuaj so' ca'ne' so' cacun' che'é tinúú soj ei. ⁵ Dan me se vaa che'é guun na'aj ya soj che'é se vaa 'yaj soj danj ei. Ne nuvi' a 'ó tinúú soj síe guun nucuaj naqui'yaj cuu man pleitó che'é tinúú soj síe man sca'núj soj a a. ⁶ Tzaj ne nuveé, maan se inanjan unu' soj ga tinúú soj, maan ne ndaa 'anj soj uchruj soj cacun' 'yaj soj rihaan nij síe ne amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne nij uxrá vaa 'yaj soj adonj.

⁷ Che'é yan unu' soj ga tinúú soj me se aj tumé uxrá soj cacun' vaa nanjan adonj. Aj quiriri' nu' soj, ne sa' doj sese ca'ne' cachrij rá soj qui'yaj chi'ii tinúú soj man soj do', ca'ne' rá soj qui'yaj ituu cachrij tinúú soj man si'yaj soj do', nanjan ei. ⁸ Tzaj ne na'vej rá soj qui'yaj soj danj, maan ne tananj a ma'an soj 'yaj chi'ii man tinúú soj do', 'yaj ituu soj si'yaj tinúú soj do', nanjan chihá. ⁹ Ne ne'en soj se vaa se cayáán nij síe chi'ii ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj a. Se guun tiha' yu'unj soj man ma'an soj ma'. 'Q se síe chi'ii do', síe na'vji rihaan ya'anj ne vaa i'na' do', síe otoj ga nica' tuvi' do', chii chana do', síe otoj ga chii chana do', ¹⁰ síe ituu do', síe uun xcoj ruvaa rá do', síe xno do', síe nachri' ni'yaj tuvi' do', síe tiha' yu'unj man tuvi' do', se cayáán nij so' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumii nihánj a ma'. ¹¹ Dan me se danjan inanjan qui'yaj ta'aj soj gaa rque, tzaj ne yaj me se x'nej cacun' taj xraá soj, ne cunuu sa' nimán soj, ne cunuu sa' soj rihaan Diose, qui'yaj Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' do', qui'yaj Nimán Diose síe noco' ní' man do', cuano ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne nó xcúún ní' qui'yaj ní' cacun' ga chana ma'

¹² Dan me se taj ya uún nii, ne: "Síe vaa ya'núj rihaan mej a. Ca'vee qui'yáá 'unj naj guun rasuun me raj qui'yáj á". Tzaj ne se cavii sa' 'unj, qui'yaj naj guun rasuun me raj qui'yáj a ma'. Dan me se ya uxrá síe vaa ya'núj rihaan mej, tzaj ne se ca'vej raj guun chij a doj rasuun rihanjan ma'. ¹³ Dan me se taj ya uún nii, ne: "Vaa rque ní' a. Che'é dan cha' ní' a. Inanjan che'é rque ní' ro', vaa se chá yo' a. Ne che'é se chá yo' vaa rque ní' uún", taj uún nii a. Dan me se ya uxrá ei. Danj vaa roj yo' ei. Tzaj ne Diose qui'yaj navij roj yo' nanjan chuguanj. Dan me se xa' nee man ní', tzaj ne nuveé se qui'yaj naj guun rasuun chi'ii ga chana me yo' ma'. Se cayáán ga síe 'nij ra'a man ní' me yo', ne rej ne so' me uún yo' chuguanj. ¹⁴ Dan me se nda' rá se vaa naqui'yaj i'na' Diose man

sí 'nĭj ra'a man ní' gaa cavi' so' ro', danj guun nucaj Diose cunu u'na' uún ma'an ní' qui'yaj uún so' nanj adonj.

¹⁵ Ne ne ne'en soj se vaa nee man nij soj me se ase vaa nee man Jesucristó ro', vaa nee man soj a. Dan me se ca'vee nĭcaj ní' nee man Jesucristó, ne cunu rcua'aan yo' ga chana niha' rá ga chii, qui'yaj ní' na'. Se ca'vee gaa danj qui'yaj ní' a ma'. ¹⁶ Dan me se ne ne'en soj se vaa sí otoj ga chana niha' rá ro', nuu 'o nee man so' ga chana yo' a. Dan me se ase vaa orún' yuviĭ vaa so' ga chana yo' nanj chuguanj. Danj Diose taj: "Ase vaa orún' yuviĭ ro', danj vaa roj so' a". Danj a'mii danj Diose ei. ¹⁷ Tzaj ne sese guun tuvi' ní' ga sí 'nĭj ra'a man ní', ne 'o vaa nimán ní' ga so' adonj.

¹⁸ Tumé uxrá soj man soj, ne naxuun soj man soj rihaan nij chana niha' chana me rá cotoj ga soj ei. Se ca'vej uxrá rá soj qui'yaj soj danj ma'. Naj guun cacun' qui'yaj ma'an snó'o ro', nuveé cacun' qui'yaj so' man ma'an nee man so' me cacun' yo' ma'. Tzaj ne sese qui'yaj snó'o cacun' ga chana niha' rá, ne yo' me cacun' qui'yaj so' man ma'an nee man so' adonj.

¹⁹ Ne ne ne'en soj se vaa ase vaa nuviĭ sa' ndo'o vaa nee man soj, ne rej yanj Nimán Diose me yo' a. Dan me se Diose me sí rque nee man soj rihaan soj, ne nuveé si'yaj ma'an soj me nee man soj a man adonj. ²⁰ Dan me se vaa ndo'o yu'vee nó soj rihaan Diose, ne nocoo ndo'o naru'vee so' gaa quiránj so' man soj, ne che'é dan no xcúun soj qui'yaj suun nee man soj che'é Diose, ne ve'é ndo'o ca'mĭi yuviĭ che'é Diose, qui'yaj soj ei.

7

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' sese vaa nĭca ní' do', sese taj vaj nĭca ní' do' a

¹ Ne cuano nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é rasuun xná'anj soj manj a. Dan me se sa' vaa sese se xcaj tuvi' snó'o ga chana saj adonj. Sa' vaa sese quinaj uun so', cayáán ma'an so' adonj. ² Tzaj ne cuano nihánj me se 'yaj ndo'o yuviĭ cacun' ga chana, ne che'é dan ca'vee a doj xcaj snó'o man nĭca so' nanj á. Dan me se no xcúun snó'o xcaj so' man chana, ne no xcúun chana xcaj no' man snó'o, ³ ne ve'é qui'yaj snó'o cotoj so' ga chana nĭca so', ne ve'é qui'yaj chana cotoj no' ga snó'o nĭca no' uún a. No xcúun roj so' cotoj roj so' ga tuvi' roj so' ei. ⁴ Dan me se chana ro', se quirii ta'nga' no' rihaan nee man ma'an no' ma'. 'O se nĭca no' quirii ta'nga' rihaan nee man no', ne vaa snó'o uún, ne se quirii ta'nga' so' rihaan nee man ma'an so' uún ma'. 'O se nĭca so' quirii ta'nga' rihaan nee man so' uún adonj.

⁵ Se guun cataj yo'o so' se vaa na'vej rá so' cotoj so' ga nĭca so' ma'. Tzaj ne sese 'o cuyaán guun rá roj nĭca roj so' se vaa me rá roj so' guun yanj roj so' rihaan tuvi' roj so' che'é yan yo'o cachĭnj ni'yaj roj so' rihaan Diose doj güii, ne ca'vee qui'yaj roj so' danj ei. Dan me se ndaa quisĭj cachúin ni'yaj roj so' rihaan Diose, gaa ne cunu rcua'aan uún roj nĭca roj so', cotoj rcua'aan uún roj so' ei. Sese se cuno soj nana nihánj, ne caxriĭ sí chree chrej chi'ĭi rque soj, che'é se se guun nucaj soj guun yanj soj rihaan nĭca soj que'ee güii ma'.

⁶ Ne a'né' 'unj suun rihaan soj se vaa xcaj tuvi' soj, man tinuĭ, man nocoj. Maan se ataj 'unj se vaa sese me rá soj xcaj tuvi' soj, ne ca'vee qui'yaj soj danj ei. ⁷ Dan me se sa' doj sese 'o cuyaán gaa cunudanj yuviĭ ga 'unj, ne guun nucaj cunudanj nij yuviĭ cayáán ma'an nij yuviĭ, rá 'unj, tzaj ne se guun nucaj cunudanj yuviĭ qui'yaj nij so' danj a ma'. Dan me se ndaa ino vaa se

nucuaꝝ 'o 'o ní' 'yaj ní', 'yaj Diose, ne dan me se ino vaa se nucuaꝝ yo'ó tinúú ní' qui'yaj so', ne ino doj vaa se nucuaꝝ yo'ó tinúú ní' qui'yaj so' uún a.

⁸ Dan me se cataꝝ xna'anꝝ 'unꝝ rihaan nij soꝝ sij yaan do', rihaan soꝝ chaꝇa yaan do', rihaan soꝝ chaꝇa cavi' nica do', se vaa sa' vaa sese guun nucuaꝝ soꝝ cayáán ma'an soꝝ, ne ase vaa un ma'anꝝ ro', danꝝ gaꝇ cane ma'an soꝝ tzaj adonꝝ. ⁹ Tzaj ne sese se guun nucuaꝝ nij soꝝ cayáán ma'an soꝝ, ne táá a se xcaꝝ tuvi' cachrij soꝝ nanꝝ ei. Che'é se aca tihá' gaꝇ me un rá soꝝ cotoꝝ soꝝ ga' 'o chaꝇa, táá a se xcaꝝ tuvi' cachrij soꝝ nanꝝ adonꝝ.

¹⁰ Nihánꝝ me cataꝝ xna'anꝝ 'unꝝ rihaan soꝝ sij vaa nica daꝝ qui'yaj soꝝ ga nica soꝝ ei. Dan me se nuveé nana cavii raꝇ ma'anꝝ me nana nihánꝝ ma'. 'O se nana cataꝝ xna'anꝝ sí' 'nij ra'a man ní' rihaan ní' me nana nihánꝝ adonꝝ. Dan me se se cunánꝝ chaꝇa rihaan nica no' ma'. ¹¹ Sese cunánꝝ chaꝇa rihaan nica no', ne quinaj un no', ne se xcaꝝ no' yo'ó snó'o ma'. Maꝇ se ca'vee canicaj uún no' nan' no' rihaan nica no', ne guun tuvi' uún no' ga nica no' ei. Ne snó'o uún me se se tanaj so' man nica so' ma'.

¹² Vaa doj nana cataꝝ xna'anꝝ uún 'unꝝ rihaan soꝝ sij vaa nica, tzaj ne nuveé nana cataꝝ xna'anꝝ sí' 'nij ra'a man ní' me nana nihánꝝ, tzaj ne nana ya me nana nihánꝝ, raj adonꝝ. Dan me se sese vaa nica yo'ó tinúú ní', ne nuveé chaꝇa amán rá ni'yaj man Jesucristó me no', tzaj ne taj che'é quiri'ij tinúú ní' man no', sese a'vej rá no' cane no' ga so' a. ¹³ Ne sese vaa chaꝇa ra'vij ní' chaꝇa amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne nica no' ne amán rá ni'yaj man Jesucristó, tzaj ne cane no' ga so', ne taj che'é cunanꝝ no' rihaan so', sese a'vej rá so' cane no' ga so' ma'. ¹⁴ Snó'o ne amán rá ni'yaj man Jesucristó ro', me rá Diose qui'yaj suun Diose nimán so' che'é nica so' chaꝇa ra'vij ní', ne chaꝇa ne amán rá ni'yaj man Jesucristó ro', me rá Diose qui'yaj suun Diose nimán no' che'é nica no' tinúú ní', ne che'é dan me cunꝝ sa' ta'níi roꝝ so' rihaan Diose, qui'yaj Diose vaa güii adonꝝ. Sese se qui'yaj Diose danꝝ, ne sij yo'ó tumé cacun' me ta'níi soꝝ rihaan Diose asuun tzaj adonꝝ. Nihánꝝ me se che'é se sij amán rá ni'yaj man Diose me ma'an soꝝ, ne ya xurá cunꝝ sa' ta'níi soꝝ rihaan Diose vaa nanꝝ adonꝝ.

¹⁵ Sese nica ní' ne amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne me rá nica ní' ca'anꝝ yanꝝ yo' rihaan ní', ne ca'ne' cachrij rá ní' ca'anꝝ nica ní' nanꝝ ei. Gaꝇ ya'núꝝ rihaan ní' gaꝇ nanꝝ adonꝝ. Sese ne amán rá nica ní' ni'yaj nica ní' man Jesucristó, ne taj che'é qui'yaj ní' fuerzá man nica ní' cane nica ní' ga ní' a ma'. 'O se canacúún Diose man ní' che'é rej dínꝝ cumán ní' adonꝝ. ¹⁶ Asá' ne'én so' chaꝇa gaꝇ xraj, ne ca'vee quinaniꝝ snó'o nica so' rihaan sayuun qui'yáá so' ga. Ne asá' ne'én so' snó'o quinaniꝝ chaꝇa nica so' rihaan sayuun qui'yaj uún so' ga.

¹⁷ Veé ndaꝇ se vaa 'o 'o ní' gaꝇ canacúún Diose man ní' ca'na' ní' xrej so' ro', veé danꝝ gaꝇ ní' nanꝝ á. 'O se nihánꝝ me chrej narqué 'unꝝ man daꝝ a nij sí' noco' man Jesucristó man daꝝ a chuman' a. ¹⁸ Sese Diose me sí' canacúún man sí' aj taj ta'nga' man canoco' so' man so', gaꝇ ne taj se 'yaj meí. Veé danꝝ gaꝇ quitaj ta'nga' man nij so' nanꝝ ei. Ne veé danꝝ vaa nij sí' nuvi' ta'nga' táá man uún gaꝇ canacúún Diose man nij so' canoco' nij so' man Diose uún, ne taj che'é guun rá nij so' cano' ta'nga' man nij so' ma'. Veé danꝝ gaꝇ cachrij nij so' nanꝝ ei. ¹⁹ Dan me se ca'vee se taj ta'nga' man ní', ca'vee se nuvi' ta'nga' táá man ní', ca'vee se, tzaj ne taj se 'yaj ma'. Maꝇ se inanꝝ no' xcúún ní' cunꝝ ní' nu' nana cataꝝ xna'anꝝ Diose rihaan ní' nanꝝ adonꝝ. ²⁰ Veé ase vaa ní' gaꝇ

canacúun Diose man ní canoco' ní man Diose ro', veé danj gaa cayáan ní rej rihaan ní nanj ei.

21-22 Dan me se sese mozó mé so' gaa canacúun Diose mán so' canocó' so' man Diose, ne se nanó rá so' ma'. 'Q se mozó sij canacúun Diose man canoco' man Diose ro', nuveé mozó uun me so', ni'yaj Diose ma'. 'Q se vaa ya'núj rihaan so' canoco' so' man sí 'nij ra'a man ní' nanj adonj. Ne sí ne uun mozó gaa canacúun Diose man so' me se no xcuún so' guun so' mozó nuu rihaan Jesucristó yaj adonj. Tzaj ne sese gaa ya'núj rihaan mozó guun yaníj so' rihaan ru'vee rii ta'nga' rihaan so', ne vaa che'é guun yaníj so' chuguanj.

23 Sayuun ndo'o quiran' Diose gaa quiránj Diose man soj, ne che'é dan se ca'vej rá soj quiríj ta'nga' rma'an yuvi rihaan soj a' ma'. 24 Dan me se ase vaa cayáan ní' gaa canacúun Diose man ní' canoco' ní' man Diose ro', veé danj gaa cayáan ní' rej rihaan ní' che'é Diose, tinuj, nojoj.

25 Cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj che'é rej xcax tuvi' ní', tinuj, nojoj. Nuveé nana cataj xna'anj sí 'nij ra'a man ní' rihaan ní' me nana nihánj, tzaj ne cunuu 'ee rá sí 'nij ra'a man ní' manj, ne che'é dan me ca'ne' so' suun rihanj, ne che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj daj me raj, ne ca'vee guun nucuaj rá soj man nana nihánj nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj a'. 26 Dan me se vaj ní' quiran' ndo'o ní' sayuun rihaan chumi nihánj, ne che'é dan me sa' a doj sese cayáan ma'an snó'o ndaa vaa ne so' cuano, raj a.

27 Dan me se sese vaa nica so', ne se nanó rá so' rej quiri'ij so' man nica so' ma'. Ne sese nuvi' nica so', ne se xcax so' chana ma'. 28 Tzaj ne sese xcax so' 'o chana, ne nuveé cacun' me yo' mei. Ne sese xcax chana yaan man 'o snó'o, ne nuveé cacun' me yo' uún mei. Tzaj ne nij sí vaa nica ro', me se quiran' nij so' sayuun rihaan chumi nihánj, ne me raj quinani soj rihaan sayuun yo' ei.

29 Dan me se me raj quene'en soj se vaa nichrun' quisij güii ca'na' uún Jesucristó rihaan chumi nihánj, ne che'é dan me se nicaj raan ní' man rasuun man rihaan chumi nihánj ma'. 'Q se ra'yanj navij nu' rasuun man rihaan chumi nihánj nanj ei. Dan me se sí vaa nica ro', ase vaa sí yaan ro', danj gaa so' cayáan so' á. 30 Ne sí nanó ndo'o rá ro', se ta'vee so' ma'. Ne sí niha' ndo'o rá ro', se ca'nga' so' ma'. Ne sí naránj natu'vej ro', ase vaa sí nuvi' rasuun rihaan danj gaa so', ne inanj qui'yaj suun so' che'é Jesucristó á. 31 Ne sí 'yaj suun ga chumi nihánj ro', ase vaa sí ne achiin chumi nihánj rihaan ro', danj gaa so' á. 'Q se vaj navij chumi nihánj, ne ino uxrá gaa chumi nihánj vaa güii nanj ei.

32 Ne na'vej raj nano ndo'o rá nij soj ma'. Dan me se sí nuvi' nica vaa ro', inanj acaj so' cuentá daj qui'yaj so', ne guun niha' rá sí 'nij ra'a man ní' ni'yaj sí 'nij ra'a man ní' man so' a. 33 Tzaj ne sí vaa nica ro', me se acaj ndo'o so' cuentá che'é chumi nihánj daj qui'yaj so', gaa ne guun niha' rá nica so' ni'yaj no' man so', 34 ne uun vij rá so' a. Ne ase vaa snó'o ro', danj vaa chana uún, ne chana yaan do', chana ne vaa nica do', inanj che'é sí 'nij ra'a man ní' acaj no' cuentá, ne acaj ndo'o no' cuentá daj qui'yaj no' che'é rej inanj sa' uxrá gaa ne man no' do', nimán no' do', rihaan Diose a. Tzaj ne chana vaa nica ro', me se acaj ndo'o no' cuentá che'é chumi nihánj daj qui'yaj no', gaa ne guun niha' rá nica no' ni'yaj so' man no' a. 35 Maan che'é se inanj me raj cavij sa' soj me a'mij nana nihánj rihaan soj ei. Nuveé che'e se me raj caranj chrej rihaan soj daj qui'yaj soj me a'mij nana nihánj rihaan soj ma'. Maan che'é se me raj ve'é inanj qui'yaj soj ne yo' canoco' sa' soj man sí 'nij ra'a man ní' ro', che'é dan ca'mij danj, ne na'vej raj guun vij rá soj a man adonj.

³⁶ Dan me se vaa ta'níi ta'aj soj chana yaan, ne sa' doj cane ma'an no' tucua soj, ra soj, tzaj ne sese chana yaan cachij me no' ne me ndo'o ra no' xcaj no' man snó'o, ne sese aj xcaj rej no' cuentá se vaa nanó ra no' 'yaj ma'an so', gaa ne ca'vee go' so' man no' rihaan snó'o, ne xcaj tuvi' roj so' ei. Dan me se sese se ca'vee quinaj uun no', ra rej no', ne no xcuún rej no' rque so' man no' adonj. Nuveé cacun' me yo' ma'. Ca'vee xcaj tuvi' chana yaan ga 'o snó'o ei. ³⁷ Tzaj ne sese me ndo'o ra rej chana se vaa cane no' tucua so', ne cane no', ne sese taj che'é xcaj chana man snó'o, ne guun nucuaj rej no' qui'yaj so' ndaa vaa me ra ma'an so' qui'yaj so' a. Cane ta'nij chana so' tucua so', qui'yaj so', ne sa' uxrá vaa 'yaj so' sese danj 'yaj so' ei. ³⁸ Che'é dan me, síi o' ta'nij chana rihaan snó'o ro', sa' 'yaj so', ne síi na'vej ra go' ta'nij chana rihaan snó'o ro', me se sa' doj 'yaj so' adonj.

³⁹ No xcuún chana cayáan chana ga nica chana ndaa se cavi' so', tzaj ne sese cavi' nica chana, ne ca'vee xcaj chana man naj guun snó'o me ra ma'an no' xcaj no', tzaj ne no xcuún no' xcaj no' man síi noco' man síi 'nij ra'a man ní a. ⁴⁰ Tzaj ne sese quinaj uun no', ne ve'é doj gaa cane ma'an no' ei. Danj inanj vaa ra 'unj, ne ase vaa yáan Nimán Diose ga soj ro', danj vaa ne Nimán Diose ga 'unj uún nanj ei.

8

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se guun quiran' tinúú ní sayuun, qui'yaj ní ma'

¹ Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é nee aj cuta' nii rihaan ya'anj cacóy yuvií a. Ne'en ní se vaa síi acaj cuentá me cunudanj ní, ne nuveé se ya'anj tiha' me ne'en ní, ne ca'mii xta' ní ma'. 'O se nij ndo'o vaa sese danj qui'yaj ní adonj. Tzaj ne sese 'ee rá ní man tinúú ní, ne racují ní man tinúú ní, gaa ne cavií sa' tinúú ní doj á. ² Dan me se síi taj se vaa sa' uxrá ne'en ma'an so' ro', ataa doj narí so' nana' achiin man so' ei. ³ Tzaj ne sese ya aráj cochroj yo' o so' rihaan Diose, ne ya ne'en Diose man so' uún adonj.

⁴ Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ne nó xcuún ní cha ní nee cuta' nii rihaan ya'anj cacóy yuvií a. Ne ya ne'en ní se vaa taj se guun ya'anj cacóy yuvií rihaan chumií nihánj ma'. Ne xa' Diose, tzaj ne oruun ya so' adonj. ⁵ Dan me se man ndo'o ya'anj noco' nij yuvií man rihaan chumií nihánj, ne tumé ya'anj yo' man nij yuvií, rá nij yuvií, ne ya'anj me yo', rá nij so', ne ta'aj ya'anj yo' rii ta'nga' rej xta', ne yo'ó ta'aj ya'anj yo' rii ta'nga' rihaan yo'óo, rá nij so' a. ⁶ Ne xa' ní, tzaj ne ne'en ní se vaa oruun ya Diose á. Rej ní Diose me so', ne orún' so' me síi qui'yaj cunudanj rasuun man rihaan chumií nihánj, ne inanj che'é ma'an so' vaa i'na' ní a. Ne vaa orún' síi 'nij ra'a man ní, ne Jesucristó cu'na'j so', ne che'é so' curuvi' nu' rasuun man rihaan chumií nihánj, ne che'é so' cunuu i'na' cunudanj ní ya adonj.

⁷ Tzaj ne nuveé cunudanj tinúú ní ne'en nana' nihánj ma'. Tzaj ne 'o se vaa ta'aj nij so' canoco' man ya'anj cacóy yuvií gaa rque, ne ta'aj nij tinúú ní me se ne nucuaj nimán nij so', ne gaa chá nij so' nee cuta' nii rihaan ya'anj me se uun vj rá nij so' ni'yaj nij so' man nee yo', che'é se nee cuta' nii rihaan ya'anj me yo', rá nij so' a. Cacun' me cha' man nee cuta' nii rihaan yo', rá nij so', ne che'é dan me sese cha' nij tinúú ní síi vaa danj rá man nee yo', ne quirí' rá nij so' nanj adonj. Dan me se qui'yaj nij so' cacun' rihaan Diose, rá nij so', ne che'é dan me no xcuún ní racují ní man tinúú ní, ne se chá ní nee yo', sese cacun' me yo' rihaan tinúú ní mei. ⁸ Nuveé che'e se chá ní me cavií sa' ní

doj rihaan Diose ma'. Dan me se ca'vee se se chá ní' man nee yo' do', tzaj ne se quina'aan tiha' rque ní' do' a ma'. Ne ca'vee se chá ní' man nee yo', tzaj ne se nari' nucuaaj tiha' ní' do', qui'yaj nee yo' nanj ma'. Nuveé nee yo' me 'yaj vaa i'na' ní' a man adonj.

⁹ Nda' se ca'vee chá soj me ma'an rasuun, tzaj ne tadó soj se vaa maan che'é se chá quiran' tinúú soj cacun', qui'yaj soj á. ¹⁰ 'O se sese aj ne'en so' nu' rasuun nihánj, tzaj ne 'anj so' rej na'vij nii rihaan ya'anj cacóy yuvij, ne ca'anj cayáán so' chá nee yo' ga nij síí na'vij rihaan ya'anj yo', gaa ne ne'en tinúú so' síí ne nucuaaj nimán, gaa ne dan me se ndaa a so' ndaa a ca'anj cayáán chá, gaa ne uun vij rá so' che'é se chá yo', gaa ne 'yaj so' cacun' rihaan síí 'nj ra'a man nij ma'an soj nanj adonj. ¹¹ Dan me se quirí' rá so' che'é se vaa qui'yaj soj nanj adonj. Dan me se ma'an soj me se guun ya rá xa' soj chá soj, tzaj ne tinúú soj síí ne guun ya rá ro', me se quirí' so' gaa nanj adonj. Dan me se cavi' Jesucristó che'é tinúú soj, tzaj ne quirí' tinúú soj, qui'yaj ma'an soj, sese danj qui'yaj soj chuguanj. ¹² Dan me se qui'yaj soj cacun' rihaan tinúú soj, ne quirí' rá so', qui'yaj soj, ne yo' me cacun' cutumé soj rihaan Jesucristó sese danj qui'yaj soj adonj. ¹³ Che'é dan me sese quiran' tinúú 'unj sayuun che'é nee chá 'unj, ne daj chihaa mjí se chá 'unj nee, gaa ne se gaa nanj quiran' tinúú 'unj sayuun, qui'yáa 'unj a ma'.

9

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nda' se no xcuún Pabló ca'nee so' rasuun rihaan nij síí uno nana a'mii natáj so', tzaj ne ne 'yaj so' danj ma'. Maan se inanj me rá so' cavij sa' nij so' rihaan Diose a

¹ Ne'en soj se vaa nuveé mozó uun mé 'unj ma'. Apóstol cune' Jesucristó man nata' se-nana so' rihaan cunudanj yuvij man rihaan chumij mej, ne quene'en yá 'unj man Jesucristó sji 'nj ra'a man ní', ne che'é suun qui'yaj suun 'unj canoco' ma'an nij soj man síí 'nj ra'a man ní' adonj. ² Dan me se vaa yuvij taj se vaa nuveé ya apóstol cune' Jesucristó man mé 'unj, tzaj ne ya ne'en soj se vaa cune' Jesucristó man 'unj nata' 'unj se-nana so' rihaan soj, ne dan me se che'é se canoco' soj man síí 'nj ra'a man ní', che'é dan xcaj yuvij cuentá se vaa ya cune' Diose man 'unj nata' 'unj rihaan yuvij che'é so' adonj. ³ Ne gaa achíin na'anj nij yuvij manj sese ya ya cune' Diose manj, ne dan me se taj xna'anj 'unj rihaan nij yuvij se vaa ya ya canoco' nij soj man Jesucristó che'é nana nata' 'unj rihaan soj a.

⁴ Che'é dan no xcuún núj chá núj chraa á. No xcuún núj co'ó núj á. ⁵ No xcuún núj xcaj núj man ra'vij núj níí noco' man Jesucristó, ca'anj no' me rej ma'an ca'anj núj á. Ne'en soj se vaa nij tinúú síí 'nj ra'a man ní' do', síí cu'naj Pedró do', yo'ó nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se-nana so' rihaan yuvij do', vaa nica 'o 'o nij so' a. ⁶ No xcuún núj nicaj núj sa'anj rque yuvij a. Me che'é vij ran' guee núj ga síí cu'naj Bernabé me síí 'yaj suun che'é rej quirí' núj sa'anj chá núj gaa chéé núj ga soj ga. Me che'é ne 'yaj núj ndaa vaa 'yaj yo'ó nij apóstol cune' Jesucristó man nata' rihaan yuvij che'é so', rá soj ga. ⁷ Tanuu ro', o' so' sa'anj che'é se vaa achiin rihaan ma'an so' na'. Taj, man tinuj, man nocoj. Maan se gobiernó rque nu' se vaa achiin rihaan tanuu yo' ei. Ne síí 'yaj suun naa ro', me se inanj 'yaj suun rma'an so' náa. Taj, man tinuj, man nocoj. Maan se me rá so' chá so' se achij man raaj naa yo' ei. Ne síí tumé matzinj ro', cataj so' se vaa ne nó xcuún so' co'ó so' stoo matzinj na'. Taj, man tinuj, man nocoj. 'O se anuu so' too, ne co'ó so' ei. Ne danj vaa guee

núj, raj, tinúj, nocoj. Vaa núj, ne nō xcúún núj nıcaj núj se vaa me rá soj rque soj rihaan núj nanj adonj.

⁸ Nuveé nana avii raá yuvii me nana nihánj ma'. 'O cuyaan a'mii se-tucuanj Moisés ga nana nihánj, ne: ⁹ "Se numij so' tu'va scúj gaa 'yaj suun xo' gaa tuguáj che'é xo' 'núú trigó cunūu sa' 'núú trigó ma'", taj se-tucuanj Moisés yo' a. Inanj che'é scúj nanó rá Diose, rá soj na'. ¹⁰ Ase che'é ma'an ya ní' a'mii nana nihánj ei. Síx uxra' yo'óo ro', me se nō xcúún so' gaa nucuaj rá so' se vaa ya quirı' so' ta'aj se achij rihaan yo'óo yo', vaa güii ei. Ne sí rii tan' ro', nō xcúún so' gaa nucuaj rá so' se vaa quirı' ma'an so' ta'aj tan' rii so' man rque naa yo' chuguanj.

¹¹ Ne ase vaa síx 'yaj suun yo'óo ro', danj vaa núj che'é soj, ne dan me se caxrıj núj se-nana Diose nimán soj, ne cavii sa' nij soj nu' cavii nu' ca'anj, ne che'é dan, sese rque soj doj se chá man rihaan chumij nihánj rihaan núj, ne nuveé se ya'anj tiha' me yo' rihaan núj ma'. ¹² Sese nō xcúún yo'ó yuvii chá nij so' se vaa rque soj rihaan nij so', ne táa a núj, ne doj a nō xcúún núj chá núj se vaa rque soj rihaan núj, raj a. Tzaj ne ne achıın núj se chá rihaan soj ma'. 'O se chu'vi' núj se vaa guun rá yuvii se vaa a'mii natáj núj se-nana Diose che'é sa'anj do', che'é se chá do', ne se cuchumán rá nij yuvii cunō nij yuvii se-nana Diose nana sa', rá núj, ne che'é dan na'vej rá núj nıcaj núj sa'anj che'é nana a'mii natáj núj ma'. 'O se a'vej rá núj quiran' núj me ma'an sayuun che'é se-nana Diose nanj adonj.

¹³ Ne'en soj se vaa nij síx 'yaj suun rihaan Diose rque nuvii ro', chá nij so' ta'aj rasuun 'anj nıcaj yuvii rque nuvii yo', ne nij síx racuj man yuvii rque rasuun rihaan Diose ro', chá ma'an nij so' ta'aj rasuun yo', ne dan me se nō xcúún nij so' chá nij so' rasuun yo' adonj. ¹⁴ Ne xa' núj sijn nata' se-nana Diose nana sa' rihaan yuvii, tzaj ne cataj xna'anj síx 'nij ra'a man ní' rihaan ní' se vaa nō xcúún núj qui'yaj núj se vaa 'yaj nij síx 'yaj suun rá nuvii yo', ne nō xcúún núj chá núj se vaa rque yuvii rihaan núj che'é se-suun núj suun nata' se-nana Diose rihaan yuvii a. Danj taj síx 'nij ra'a man ní' adonj.

¹⁵ Tzaj ne a 'ó güii ne qui'yáj danj ma'. Nuveé che'e se me raj rque soj rasuun rihanj me cachronj nana nihánj ma'. 'O se nda' se cavij, tzaj ne se guun raj daj chihaa mįj rque soj sa'anj manj ma'. 'O se síx nucuaj nimán mej adonj. Sese cata'aa 'unj sa'anj, ne cataj yuvii se vaa tu'va rma'an 'unj taj 'unj se vaa se cata'aa 'unj sa'anj che'é se-suun 'unj suun a'mii natáj se-nana Diose nana sa', ne che'é dan daj chihaa mįj se qui'yáj danj ma'. ¹⁶ Dan me se a'mii natáj 'unj se-nana Diose, tzaj ne se ca'mii xtá' 'unj che'é suun yo' mei. Maan se suun ca'ne' Diose rihaan 'unj me suun yo', ne sese se ca'mii natáj 'unj se-nana Diose nana sa', gaa ne quirán' 'unj cacun' nocoo ndo'o gaa nanj adonj. ¹⁷ Sese guun niha' raj qui'yaj sunj suun ca'ne' Diose rihanj, ne naru'vee Diose rihanj, tzaj ne ca'vee se ne gaa niha' raj qui'yaj sunj che'é Diose, tzaj ne daj chihaa mįj se ca'ne' raj ga suun a'mii natáj se-nana Diose ma'. Maan se yo'o qui'yaj sunj nanj ei. ¹⁸ Ne me se naru'vee Diose rihanj, rá soj ga. 'O se inanj ca'vej rá Diose rque un 'unj se-nana Diose rihaan yuvii, ne cunō un yuvii se-nana Diose nana sa' ca'mii natáj 'unj, ne se rque yuvii sa'anj rihanj ma'. Nō xcún cachınj sa'anj rihaan yuvii cunō nana sa', tzaj ne na'vej rá Diose qui'yáj danj ma'. Maan se cunō un nij yuvii, ne se luj rque Diose manj me nana yo' a. Se naru'vee yuvii rihanj ma'.

¹⁹ Nuveé mozó mej rihaan yuvii ma'. A 'ó yuvii se guun nucuaj quirıı ta'nga' rihanj, tzaj ne naquiyaj yá 'unj mozó manj rihaan cunudanj yuvii,

che'é se me raj cunqu rij ndo'o yuvij, ne cumān doj nij so' canoco' man Jesucristó adonj. ²⁰ Dan me se gaa vaa 'unj sca'núj nij yuvij israelitá, gaa ne naqui'yaj manj ndaa vaa 'yaj ma'an nij so', gaa ne ca'vee canoco' nij so' se-tucuanj Jesucristó, che'é se me raj cunq nij so' se-nana Jesucristó ei. Ase vaa nij sí noco' uxrá se-tucuanj Moisés ro', danj vaa ma'anj gaa taj xna'anj Diose rihaan nij so' che'é Jesucristó ei. Taj che'é canoco' ma'anj se-tucuanj Moisés, tzaj ne maan che'é rej me raj cunq nij so' se-nana Jesucristó me 'yaj danj nanj adonj. ²¹ Ase vaa nij sí ne noco' se-tucuanj Moisés ro', danj vaa 'unj gaa taj xna'anj 'unj rihaan nij so' che'é Jesucristó, che'é rej me raj cunq nij so' se-nana Jesucristó, ne dan me se ne 'yáá 'unj naj guun se vaa me raj qui'yaj ma'. 'O se unó 'unj rihaan Diose, ne unó 'unj cunudanj nana cataj xna'anj Jesucristó rihaan ní' adonj. ²² Ase vaa nij sí ne guun ya rá se vaa a'vej rá Diose chá nij so' naj guun rasuun ro', danj vaa ma'anj gaa tucu'yonj se-nana Diose rihaan nij so', che'é rej me raj raan doj canoco' nij so' man Jesucristó ei. Dan me se ase vaa 'o 'o nij yuvij ro', danj vaa naqui'yaj man ma'anj gaa taj xna'anj 'unj rihaan 'o 'o nij so' che'é Jesucristó, gaa ne canoco' ta'aj 'o 'o nij yuvij man Jesucristó, qui'yaj adonj.

²³ Inanj danj 'yáá 'unj ga se-nana Diose nana sa', gaa ne cavij sa' ma'anj, qui'yaj se-nana Diose, raj a. ²⁴ Ne'en soj se vaa nij sí unánj tico tuvi' ro', nucuaj unánj cunudanj nij so', tzaj ne orún' tuvi' nij so' 'yaj canaán, ne dan me se ase vaa 'yaj suun ndo'o sí 'yaj canaán ro', danj gaa soj qui'yaj suun soj che'é Jesucristó, gaa ne qui'yaj canaán soj, ne cavij sa' soj ei. ²⁵ Dan me se sí me rá qui'yaj canaán gaa tico nii ro', tumé uxrá so' man ma'an so' daj qui'yaj so', ne se náj qui'yaj rma'an so' ma'. 'O se me rá so' guun nucuaj so' qui'yaj canaán so' 'o cachriin coj cunuú raá so', tzaj ne nuveé 'o cachriin coj gaa nu' cavij nu' ca'anj me yo' ma'. Maan se vaa güi canacoo yo' nanj adonj. Tzaj ne ino vaa se rque Diose man ní' sese qui'yaj canaán ní', ne dan me se se rque Diose man ní' ro', yo' o gaa yo' nu' cavij nu' ca'anj, ne che'é dan cutumé uxrá ní' man ma'an ní' ei.

²⁶ Xa' sí unánj tico tuvi', tzaj ne ne'en so' me rej cuchí' so', ne ne 'anj so' naj guun chrej ma'. Ne danj 'yaj guee 'unj nanj á. Dan me se ne'en yaj me rej cuchí' 'unj, ne che'é dan inanj 'yaj sunj adonj. Ne sí tico tuvi' cuxru', tzaj ne ne o' so' rihaan nana un ma'. 'O se ne'en so' daj qui'yaj so', ne qui'yaj canaán so', ne ase 'yaj so' ro', danj 'yaj adonj. Ne'enj daj qui'yaj, ne qui'yaj cananj ni'yaj Diose, ne danj 'yaj guee 'unj nanj á. ²⁷ Dan me se sí tico tuvi' cuxru' ro', me se o' so' man ma'an so', che'é se me rá so' gaa sca' nee man so', gaa ne qui'yaj canaán so' man tuvi' so' a. Uxrá tumé so' man nee man ma'an so', ne ase vaa tumé so' man ma'an so' ro', danj vaa tumej man ma'anj a. Dan me se ca'mii natáj 'unj rihaan yo'ó yuvij se vaa canoco' nij so' man Jesucristó, ne na'vej raj cataj Jesucristó se vaa ne canoco' ya ma'anj man so' ma'.

10

Nana nihánj taj xna'anj se vaa tadó uxrá ní' se vaa se qui'yaj ní' cacun' rihaan Diose, ne se na'vúj ní' rihaan ya'anj cacój yuvij a

¹ Me raj xcaj nij soj cuentá che'é xij núj sij israelitá nij sí cumán gaa naá, gaa ne quene'en soj me che'é canoco' raan ní' man sí 'nij ra'a man ní', tinuj, nocoj. Xij núj sij israelitá nij sí cumán gaa naá ro', me se caráán ngaa rihaan güi xráá cunudanj nij so', qui'yaj Diose, ne cachén sa' nij so' tanu na ya'anj, ne canó nij so' ndaa rej xco na ya'anj, qui'yaj Diose, ² ne gaa cachén nij yuvij

israelitá rej caráán ngaa rihaan güii xráá nij so' do', gaa cachén sa' nij so' ndaa rej xcō na ya'anj do', ne yo' me cata' ne nij so' vaa, ne cunuu rcua'aan nij so' ga síi cu'naj Moisés, ne canoco' cunudanj nij so' man Diose ga síi cu'naj Moisés ei. ³ Ne vaa se rqué Jesucristó rihaan nij so' chá cunudanj nij so', ⁴ ne vaa na rqué Jesucristó rihaan nij so' co'o cunudanj nij so', ne rqué Jesucristó cunudanj rasuun cachiin man nee man nij so' do', man nimán nij so' do', nanj adonj. Dan me se cachée Jesucristó ga nij so' me rej ma'an vaj nij so', ne ase vaa yujej quixra' cavii na co'o nij yuvií israelitá ro', danj vaa Jesucristó rihaan nimán nij so', rqué Jesucristó nu' se vaa cachiin man nimán nij so' adonj. ⁵ Tzaj ne ne guun niha' uxrá rá Diose ni'yaj Diose man que'ee nij so' ma'. Doj tzin' tuvi' nij so' me síi sa' rihaan Diose, ne che'é dan cavi' nu' yo'ó ta'aj nij so' rej tacaan, qui'yaj Diose ei.

⁶ Xcäj raa ní' daj qui'yaj nij yuvií israelitá gaa naá, ne xcäj ní' cuentá daj qui'yaj ní' yo' yaj á. Dan me se guun ndo'o rá nij yuvií israelitá qui'yaj nij so' se nij, gaa ne quiran' nij so' sayuun, ne che'é dan xcäj ní' cuentá se vaa ne nó xcúún ní' guun rá ní' qui'yaj ní' se nij ma'. ⁷ Dan me se quina'víj ta'aj nij so' rihaan ya'anj cacój yuvií, ne dan me se cayáán nij yuvií israelitá rej rihaan nij ya'anj yo', gaa ne chá nij so' chraa, gaa ne co'o nij so' na, gaa ne canicun' nij so', gaa ne quiij tico tuvi' nij so' ga tuvi' nij so' rihaan ya'anj yo', taj danj Diose a. Gaa ne quiran' ndo'o nij so' sayuun, che'é yan qui'yaj nij so' danj a. Dan me se xcäj ní' cuentá se vaa se quina'víj ní' rihaan ya'anj cacój yuvií ma'. ⁸ 'Q se qui'yaj yo'ó ta'aj nij yuvií israelitá cacun' ga chana, ne dan me se cavi' icō va'núj mīj tuvi' nij so' rque 'o güii yo', qui'yaj cacun' yo' a. Che'é dan xcäj ní' cuentá se vaa se qui'yaj ní' danj ma'. ⁹ Ne ne cuchu'ví' nij yuvií israelitá qui'yaj nij so' cacun' ma'. Maan se guun rá nij so' quene'en nij so' sese ya ya qui'yaj Diose sayuun man nij so' che'é cacun' tumé nij so' a. Doj a qui'yaj nij so' cacun', tzaj ne cavi' que'ee nij so', qui'yaj xcuáá, ne che'é dan xcäj ní' cuentá se vaa se qui'yaj ní' danj ma'. ¹⁰ Ne ca'mii ta'aj nij so' nana nij rihaan Diose, se vaa ne ve'é qui'yaj Diose rihaan nij so' a. Ne che'é dan cavi' yo'ó ta'aj nij so', qui'yaj se-mozó Diose síi ca'née Diose rihaan nij so', ne che'é dan xcäj ní' cuentá se vaa se qui'yaj ní' danj ma'.

¹¹ Inanj danj quiran' nij yuvií israelitá nij síi cumán gaa naá, gaa ne cachrón nii nana nihánj che'é nij so' rihaan yanj, che'é yan xcäj ní' cuentá daj qui'yaj ní' yo' yaj a. Nichrun' quinavij chumiij nihánj, ne che'é dan no xcúún ní' xcäj ní' cuentá daj qui'yaj ní' a. ¹² Sese sa' uxrá noco' ní' man Jesucristó rá ní', ne tumé uxrá ní' man ní' se gaa nanj ca'anj yanj ní' ne quirí' ní' a. ¹³ Xa' soj, tzaj ne ne cachén soj rihaan sayuun nocōo ndo'o ne guun nucuaj soj quiran' soj ma'. Maan se inanj sayuun le'ej nii 'vee guun nucuaj soj 'na' rihaan soj nanj adonj. Tzaj ne vaa che'é gaa nucuaj rá soj man Diose, gaa ne se gaa nanj ca'na' sayuun nocōo ndo'o rihaan soj ei. Tzaj ne asa' ca'na' sayuun nocōo ndo'o rihaan soj, ne gaa nucuaj rá soj man Diose, ne racuíj so' man soj daj gaa qui'yaj soj, gaa ne quinaníj soj rihaan chrej chí'íi yo', gaa ne se gaa nanj qui'yaj soj cacun' chuguanj. Dan me se daj chihaa mīj se guun nucuaj sayuun nocōo yo' qui'yaj canaán yo' rihaan soj ma'. 'Q se Diose racuíj nanj adonj.

¹⁴ Che'é dan tumé uxrá soj man soj ei. Se quina'víj soj rihaan ya'anj cacój yuvií, man tinuj, man nocoj. ¹⁵ Síi aj acaj cuentá me soj, raj, ne che'é dan me nuchruj raa soj nana a'mij á. ¹⁶ Dan me se gaa nuu chre' ní', ne vaa yo'q tazá na vinó rihaan ní', ne nago' ní' gracia rihaan Diose che'é tazá se vaa che'é inanj orún' Diose gaa na vinó yo', ne ase vaa ton man Jesucristó ro', danj vaa

na vinó yo' rihaan ní' a. Ne ne'en ní' se vaa cavi' Jesucristó che'é nu' nij tinuj ní' a. Gaa ne uxra' ta'aj ní' rachrúún, gaa ne chá taran' ní' doj rachrúún yo', ne ase vaa nee man Jesucristó ro', danj vaa rachrúún yo' rihaan ní' a. Ne ne'en ní' se vaa cavi' Jesucristó che'é nu' nij tinuj ní' a. ¹⁷ Dan me se orún' rachrúún vaa rihaan ní' chá cunudanj ní' a. Che'é dan me ase vaa orún' yuvij ro', danj vaa cunudanj nij tinuj ní' a. ¹⁸ Ne xcaj soj cuentá se vaa ase vaa 'yaj ní' cuano ro', danj qui'yaj nij yuvij israelitá nij síi man gaa naá, chá cunudanj nij so' nee rque nij so' rihaan Diose, ne che'é dan ase vaa orún' yuvij ro', danj vaa cunudanj nij so' rihaan Diose a.

¹⁹ Xcaj nij soj cuentá ni'yaj soj nana a'mij á. Yu'va' cha' nee uta' nii rihaan ya'anj cacój yuvij na'. Taj ma'. Ya ya'anj me nij ya'anj cacój yuvij na'. Taj ma'. ²⁰ Inanj me rá 'unj cataj 'unj se vaa nee uta' nii rihaan ya'anj cacój yuvij ro', nuveé Diose me síi rque nii nee yo' rihaan ma'. Maan se rihaan nana chree rque nii nee yo' nanj adonj. Ne na'vej raj guun tuvi' soj ga nij nana chree ma'. ²¹ Sese co'q soj na vinó che'é síi 'nij ra'a man ní', ne se ca'vee canicaj soj co'q soj na vinó che'é nij nana chree ma'. Se guun co'q soj vij na yo' ma'. Sese cha soj chraa rihaan síi 'nij ra'a man ní', ne se ca'vee canicaj soj cha soj chraa rihaan nij nana chree ma'. ²² Sese danj qui'yaj ní', ne caxrij yuvaa síi 'nij ra'a man ní' man ní' nanj adonj. Che'é se sa' Diose, ne nana' ní' daj qui'yaj ní', gaa ne ca'maan rá Diose ni'yaj Diose man ní' na'. Taj ma'. Sese danj qui'yaj ní', ne se guun nucuaj ní' quinanij ní' rihaan so' a ma'.

²³ "Ca'vee qui'yaj naj guun se me raj á", taj ta'aj yuvij, ne ya vaa nana a'mii nij so', tzaj ne se cavi' sa' ní' a doj, qui'yaj naj guun se 'yaj ní' ma'. Se cunuu sa' ní', qui'yaj naj guun se 'yaj ní' man chuguanj. ²⁴ Se guun nana' ní' se sa' gaa rihaan ma'an inanj ní' ma'. 'Q se no' xcúún ní' nana' ní' se sa' gaa rihaan yo'ó yuvij adonj. Danj qui'yaj ní', gaa ne cavi' sa' doj ní' ei.

²⁵ Ca'vee cha soj naj guun nee ane' rihaan yu'vee, ne se nana' rá soj sese nee cuta' nii rihaan ya'anj cacój yuvij me nee yo' mei. Maan se cha uun soj ei. ²⁶ Danj Diose taj se vaa nu' cachra' chumij do', cunudanj rasuun man rihaan chumij do', me si'yaj síi 'nij ra'a man ní' a. Danj taj danj Diose, ne taj che'é chucu'vj' ní' cha ní' man si'yaj síi 'nij ra'a man ní' ma'.

²⁷ Sese nacúún yo'q síi ne amán rá ni'yaj man Jesucristó man soj cha soj chraa ga so', ne ca'vee ca'anj soj cha soj ga so', sese danj me rá soj, ne ca'vee cha soj naj guun rasuun rque so' cha soj ei. Se xcaj soj cuentá sese nee cuta' nii rihaan ya'anj cacój yuvij me nee yo' ma'. Cha soj cuaj ei. ²⁸ Tzaj ne sese cataj xna'anj yo'q so' rihaan soj se vaa nee uta' nii rihaan ya'anj cacój yuvij me nee chá soj, ne se chá soj man nee yo' a mei. 'Q se síi cataj xna'anj rihaan soj ro', ne guun ya' rá so' se vaa ca'vee cha soj nee yo', ne che'é dan me se guun cha soj a ma'. ²⁹⁻³⁰ Dan me se ne'en ma'an soj se vaa nuveé cacun' me cha soj nee yo' ma'. Tzaj ne tinúú soj síi cataj xna'anj rihaan soj ro', cacun' me cha' nee yo', rá so', ne che'é dan me se táa a se chá soj nee yo' a man adonj. Ca'vee cha 'unj nee yo', raj, tzaj ne sese cha 'unj nee yo', gaa ne cuta' tinúú 'unj cacun' xraj, ne nda' se nago' 'unj graciá rihaan Diose che'é nee yo', tzaj ne cataj tinú se vaa chi'ii vaa nimanj, ne na'vej uxrá raj ca'mii tinú danj a ma'. Che'é dan me taj che'é chaj nee yo' ma'.

³¹ 'Q se veé danj qui'yaj soj uún ei. Dan me se nu' se cha soj do', nu' se co'q soj do', naj guun se qui'yaj soj do', inanj che'é Diose qui'yaj soj cunudanj nij rasuun yo', gaa ne ve'é doj ca'mii yuvij che'é Diose, qui'yaj soj chuguanj. ³² Tananj uún, ne se quinanó rá nij yuvij israelitá do', nij yuvij yanj do',

cunudanj nij sí noco! man Jesucristó do!, qui'yaj soj ma'. ³³ Inanj danj 'yaj ma'anj, ne nu' se vaa me rá 'o 'o ta'aj yuvii qui'yáa 'unj ro', 'yáa 'unj, ne ne 'yáa 'unj inanj se me raj qui'yáj ma'. 'Q se 'yáa 'unj ndaa vaa me rá nij yuvii nanj adonj. 'Q se nanó! 'unj chrej cavii sa' cunudanj nij yuvii doj, gaa ne quinaniij nij so' rihaan sayuun che'é se sa' yo' adonj. Inanj danj qui'yaj soj uún ei.

11

¹ Dan me se xcaj 'unj cuentá daj qui'yaj Jesucristó, ne inanj danj 'yáa 'unj, ne xcaj soj cuentá daj 'yáa 'unj, ne inanj danj qui'yaj soj uún ei.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' gaa na'v'j ní' rihaan Diose a

² A 'ó güii ne quini'yon nij soj manj, ne ve'é 'yaj soj nu' tucuáan tucu'yonj rihaan soj, ne che'é dan sa' uxrá qui'yaj soj á. ³ Me raj xcaj soj cuentá se vaa uun chij Jesucristó rihaan nu' snó'o, ne snó'o uun chij rihaan chana nica so', ne uun chij Diose rihaan Jesucristó a.

⁴ Dan me se gaa achín ni'yaj snó'o rihaan Diose do!, gaa nata' so' se-nana Diose cunó cunudanj nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó do!, ne sese caráán so' raá so', ne nij ndo'o 'yaj so' rihaan ma'an so' do!, rihaan Jesucristó do!, vaa ei. ⁵ Ne chana me se gaa achín ni'yaj no' rihaan Diose do!, gaa nata' no' se-nana Diose cunó cunudanj nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó do!, ne sese se caráán no' raá no', ne nij 'yaj no' rihaan ma'an no' do!, rihaan nica no' do!, vaa ei. Ase vaa chana raá çan ro', vaa no', ⁶ sese se ca'vej rá no' caráán raá no' ei. Táa a se ca'vej cachrij rá no' caca çan nii raá no', sese ne na'aj no' gaa danj raá no' ei. Sese na'aj no', ne caráán no' raá no' adonj.

⁷ Ne nó xcúún núj snó'o caráán núj raá núj ma'. 'Q se ase vaa Diose ro', danj vaa ma'an núj snó'o, ne che'é dan ni'yaj yuvii man snó'o ne xcaj yuvii cuentá se vaa ve'é ndo'o vaa Diose sí qui'yaj man snó'o adonj. Ne ni'yaj yuvii man chana ne xcaj yuvii cuentá se vaa ve'é ndo'o vaa snó'o, che'é se cúu man snó'o ro', guun chana a. ⁸ Ne'en soj se vaa cúu man ma'an snó'o ro', cavii chana, ne nuveé cuj man chana cavii snó'o ma'. ⁹ Ne nuveé che'e chana me qui'yaj Diose man snó'o ma'. Che'e snó'o ro', me qui'yaj Diose man chana adonj. ¹⁰ Che'é dan nq xcúún chana tijaan chana se vaa uun chij snó'o rihaan no', ne che'é dan caráán no' raá no', ne quene'en nij se-mozó Diose se vaa ve'é 'yaj no' ei.

¹¹ Tzaj ne ní' sij noco! man sí 'nij ra'a man ní' ro', se guun cataj ní' se vaa taj se uun snó'o rihaan chana, ne se guun cataj ní' se vaa taj se uun chana rihaan snó'o ma'. ¹² 'Q se che'e snó'o guun chana rihaan chumii nihánj, tzaj ne che'é chana me a'ngaa snó'o, ne Diose me sí qui'yaj man cunudanj ní' adonj. ¹³ Nuchruj raá ma'an soj daj qui'yaj soj á. Cunaj vaa cachinj ni'yaj chana rihaan Diose sese se caráán raá no', rá soj na'. Taj ma'. ¹⁴ Ne'en cunudanj yuvii se vaa sese gaa xcaan ndo'o yuvé raá snó'o, ne guun na'aj so', ¹⁵ tzaj ne sese xcaan yuvé raá chana, ne ve'é vaa no', rá yuvii a. Me rá Diose gaa xcaan yuvé raá chana, ne che'é dan me rqué Diose yuvé raá no', me rá Diose caráán yo' raá no' ei. ¹⁶ Sese vaa 'o sí na'vej rá cunó nana nihánj, ne taj se qui'yaj ní' a ma'. 'Q se nuvi' yo'ó tucuáán canoco! ní' a ma'. 'Q se veé nihánj me tucuáán noco! ní' do!, tucuáán noco! taran' nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó man cunudanj chuman' do!, nanj adonj.

¹⁷ Vaa yo'ó nana cataj xna'anj uún 'unj rihaan soj, tzaj ne se cataj 'unj se vaa ve'é 'yaj soj ma'. Maan se nij 'yaj soj gaa nuu chre' soj, ne se cavii sa' soj, qui'yaj se vaa 'yaj soj ma'. Maan se nij doj cavii soj adonj. ¹⁸ Asino yaan

cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é se vaa ne cuyaan vaa rá taran' soj a man chuguanj. Dan me se ca'na' nana rihanj, ne cunoj se vaa gaa nuu chre' soj, ne un yanij ta'aj soj rihaan tuvi' soj, ne ino vaa rá ta'aj 'o 'o soj, ne xa' nana yo', tzaj ne nana ya ya me nana yo', raj nanj á. ¹⁹'O se cunaj uxrá vaa cuxra' ta'aj soj man ma'an soj axee. Ne yaj me se xcáj ní' cuentá nì'yaj ní' me tuvi' soj me síí noco' ya man Jesucristó raá adonj. ²⁰Dan me se gaa nuu chre' soj, navij rá soj chá xti'nó soj che'é síí 'nij ra'a man ní', rá soj, tzaj ne ino uxrá 'yaj soj, ne nuveé che'e ya síí 'nij ra'a man ní' chá xti'nó soj ga tinúú soj a ma'. ²¹Maan se che'é ma'an soj chá xti'nó 'o 'o soj, ne dan me se ta'aa 'o 'o soj chá ma'an soj, ne na'vej rá soj go' soj chraa chá tinúú soj ma'. Che'é dan na'aan rque yo'o ta'aj tinúú soj, 'yaj soj ei. Ne yo'ó ta'aj soj me se unu xno soj ei. ²²Sese inanj me rá soj chá soj do', co'o soj do', ne me che'é ne quinan' soj tucúa soj chá soj do', co'o soj do' ga. Taj vaj tucúa soj vaa, don 'yaj soj danj na'. Nachri' soj nì'yaj soj man tinúú soj síí noco' man Jesucristó, don 'yaj soj danj na'. Me che'é me rá soj guun na'aj nij tinúú soj nij síí nique ga. Daj cataj 'unj rihaan soj, rá soj ga. Ca'vee cataj 'unj se vaa sa' uxrá 'yaj soj axee.

²³Dan me se cataj xna'anj síí 'nij ra'a man ní' rihanj daj qui'yaj ní' gaa chá xti'nó ní' che'é so', ne aj cataj xna'anj 'unj nana yo' rihaan soj á. Dan me se gaa quisij güii tacuachén síí cu'naj Judas man Jesucristó síj 'nij ra'a man ní' rihaan nij síí taj ri'yunjan man Jesucristó, gaa ne maan ti'nuu dan ro', nicaj síí 'nij ra'a man ní' rachrúún, ²⁴ne nago' so' graciá rihaan Diosé che'é rachrúún yo', ne guun che'e so' cuxra' ta'aj so' man rachrúún yo', gaa ne dan me se cataj so':

—Nihánj me nee manj, ne inanj che'é soj vaa nihánj adonj. Chá soj man nihánj, gaa ne yo'o cunuú rá soj manj á —taj Jesucristó rihaan nij síí noco' man so' a.

²⁵Gaa ne quisij chá xti'nó nij so', gaa ne nicaj Jesucristó 'o copá nuu na vinó, gaa ne cataj uún so':

—Na vinó nihánj ro', me ton manj, ne che'é ton manj ro', rqué naca Diosé 'o nana rihaan soj daj qui'yaj Diosé ga soj, ne me ma'an güii co'o soj na nihánj, ne na'nuj rá soj manj á —taj Jesucristó rihaan nij síí noco' man so' a.

²⁶Dan me se me ma'an güii chá soj rachrúún yo' do', me ma'an güii co'o nij soj na vinó yo' do', ne tijaan soj rihaan taran' nij yuviij man rihaan chumiij se vaa cavi' Jesucristó che'é soj, ne inanj danj qui'yaj soj ndaa se quisij güii ca'na' uún Jesucristó rihaan chumiij nihánj a.

²⁷Che'é dan me sese nij 'yaj yo'o tinúú ní' gaa chá so' rachrúún do', gaa 'o so' na vinó do', che'é síí 'nij ra'a man ní', ne tumé so' cacun', che'é yan 'yaj so' danj adonj. Tumé so' cacun' rihaan nee man síí 'nij ra'a man ní' do', rihaan ton man síí 'nij ra'a man ní' do', nanj adonj. ²⁸Che'é dan xcáj 'o 'o nij soj cuentá daj qui'yaj 'o 'o soj, gaa ne ve'é chá soj rachrúún do', ve'é co'o soj na vinó do' á. ²⁹Sese ne acáj soj cuentá sese nee man síí 'nij ra'a man ní' me se chá soj, ne quiran' soj sayuun, ne sese ne acáj soj cuentá sese ton man síí 'nij ra'a man ní' me se 'o soj, ne quiran' soj sayuun ei. ³⁰Dan me se maan che'é se nij 'yaj soj rihaan síí 'nij ra'a man ní' ro', che'é dan aj ran' que'ee soj sayuun chuguanj. Dan me se ta'aj soj anó chí'ij man, ne yo'ó ta'aj soj yo'o inaj, ne yo'ó ta'aj soj aj cavi' nanj ei.

³¹Sese naqui'yaj cuu ní' che'é ma'an ní' daj vaa ní', gaa ne se qui'yaj síí 'nij ra'a man ní' sayuun ma'. ³²Tzaj maan che'é se nij 'yaj ní', rá síí 'nij ra'a man ní', ne che'é dan 'yaj so' sayuun man ní', che'é rej quinarí' ní' daj qui'yaj

ní' cavij sa' ní' adonj. Sese narj' sa' ní' chrej sa', gaa ne se quiran' ní' sayuun qui'yaj Diose, asa' qui'yaj so' sayuun man cunudanj yuvij man rihaan chumij nihánj, gaa güii qui'yaj Diose sayuun man nij so' ma'.

³³ Che'é dan, gaa nuu chre' soj cha soj, gaa ne na'vij soj ca'na' cunudanj tinúu soj, tinuj, nocoj. ³⁴ Sese na'aan ndo'o rque yo'o tuvi' soj ta' asuun, ne cha so' chraa tucua' so', gaa ne se quiran' soj sayuun che'é se vaa 'yaj soj gaa nuu chre' soj ei. Ne yo'o nana xna'anj soj manj ro', cataj xna'anj 'unj nana yo' rihaan soj asa' cuchij chiháan soj ei.

12

Nana nihánj taj xna'anj che'é suun sa' nicaj ní' yaj Nimán Diose a

¹ Me raj xcaj soj cuentá che'é suun sa' nicaj ní' yaj Nimán Diose, tinuj, nocoj. ² Ne'en soj se vaa gaa ataa canoco' soj man Diose, ne 'anj yanj soj rihaan Diose, ne chéé soj rihaan ya'anj acóy yuvij, qui'yaj nii, ne náa qui'yaj rma'an nii man soj, tiha' yu'unj nii man soj ei. Ne nij ya'anj yo' me se ne uno nij yo' nana a'mii soj a man adonj. ³ Che'é dan xa' ní' sjj noco' man Jesucristó nihánj me se ino 'yaj ní', ne che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa nda' se cataj yo'o so' se vaa quij ndo'o vaa Jesucristó, tzaj ne nuveé nana rque Nimán Diose rihaan so' me nana a'mii so' a ma'. Tzaj ne sese cataj yo'o so' se vaa 'nij ra'a Jesucristó man ní', ne nana yo' me nana rque Nimán Diose rihaan so', don a'vee a'mii so' danj adonj. Che'é se racuj Nimán Diose man ní', che'é dan gunu nucuaj ní' ca'mii ní' danj ei.

⁴ Dan me se ino vaa 'o 'o suun sa' rque Nimán Diose man ní' nicaj 'o 'o ní' chuguanj. Tzaj ne orún' Nimán Diose me sí rque man 'o 'o suun sa' yo' ei. ⁵ Ne ino vaa 'o 'o suun 'yaj suun 'o 'o ní' rihaan tinúu ní' ei. Tzaj ne veé orún' sí 'nij ra'a man ní' me 'yaj nu' rasuun yo' ei. ⁶ Ne ino vaa suun 'yaj suun Diose nimán 'o 'o ní', tzaj ne veé orún' Diose 'yaj nu' daj a rasuun sa' yo' ei. Ne Diose me sí 'yaj suun nimán 'o 'o ní', ne inanj ma'an so' 'yaj don a'vee qui'yaj suun ní' ei.

⁷ Dan me se vaa suun sa' nicaj 'o 'o ní', 'yaj Nimán Diose, ne che'é dan ne'en ní' se vaa yanj Nimán Diose ga ní', ne che'é suun sa' nicaj ní' ro', cavij sa' doj nu' nij tinuj ní', qui'yaj ní' adonj. ⁸ Dan me se yo'o tinúu ní' a'mii nana cuu, 'yaj Nimán Diose, ne avii ndo'o raq yo'o tinúu ní', 'yaj uun ma'an Nimán Diose, ⁹ ne yo'o tinúu ní' me sí nucuaj ndo'o rá man Diose se vaa racuj ndo'o Diose man ní', ne inanj danj vaa rá so', 'yaj uun ma'an Nimán Diose, ne uun nucuaj yo'o tinúu ní' tinahuun so' man sí ran', 'yaj uun ma'an Nimán Diose, tzaj ne veé orún' Nimán Diose 'yaj nanj adonj. ¹⁰ Yo'o tinúu ní' me sí uun nucuaj 'yaj suun sa' nocoj, ne yo'o tinúu ní' uun nucuaj nata' nana rque Diose rihaan, ne yo'o tinúu ní' me sí uun nucuaj xcaj cuentá daj vaa nana a'mii 'o 'o ní', ne so' ro', me sí ne'en sese se-nana Nimán Diose a'mii ní' ni', ase se-nana sí chree a'mii ní' a. Dan me se ne'en so' nu' nana a. Ne vaa yo'o tinúu ní' a'mii xna'anj naca xna'anj ne ne'en a ma'an nij so' ma'. Ne yo'o tinúu ní' ro', me sí nata' daj ca'mii tinúu ní' sí a'mii xna'anj naca yo' a.

¹¹ Ne ma'an Nimán Diose me sí 'yaj uun nucuaj 'o 'o tinúu ní' qui'yaj suun tinúu ní' suun sa' nicaj so', ne orún' Nimán Diose me sí 'yaj suun nimán 'o 'o ní' nanj adonj. Ne'en Nimán Diose daj vaa 'o 'o ní', ne rque so' rihaan 'o 'o ní' se vaa me rá so' rque so' man ní', ne dan me se nda ino vaa se rque so' rihaan 'o 'o ní' a.

¹² Ne'en nij soj se vaa vaa orún' nee man ní', tzaj ne man que'ee rej 'yaj suun man ní' adonj. Man ra'a ní' do', man tacóo ní' do', man xrée ní' do', man rlij rihaan ní' do' a. Dan me se que'ee nee 'yaj suun man ní', tzaj ne orún' ní', ne ase vaa nee man orún' yuvij ro', danj vaa taran' ní' sij nocó' man Jesucristó adonj. Dan me se 'o yuvij me ní' nanj ei. ¹³ Dan me se canoco' cunudanj ní' man Jesucristó, ne cayaán Nimán Diose ga 'o 'o ní', ne che'é dan cata' ne ní', gaa ne cunuu rcua'aan taran' ní', ne che'é dan ase vaa nee man orún' yuvij ro', vaa taran' ní' cuano nanj chuguanj. Ino vaa ta'aj 'o 'o ní', ne veé dan me se ta'aj ní' me yuvij israelitá do', ta'aj ní' me yuvij yanij do', ta'aj ní' me mozó do', ta'aj ní' ne uun mozó me do', tzaj ne ase vaa nee man orún' yuvij ro', vaa taran' ní' cuano, ne yanj ndo'o Nimán Diose ga cunudanj ní' cuano ei.

¹⁴ Ne'en soj se vaa ne 'o cuyaán vaa cunudanj nee man yo'o yuvij ma'. Maan se ino vaa 'o 'o rej 'yaj suun man yuvij adonj. ¹⁵ Dan me se ca'vee se guun rá tacóo ní' se vaa, che'é se na'vee qui'yaj suun yo' se-suun ra'a ní' ro', che'é dan naxuun yo' man ma'an yo' rihaan ní' cataj yo', tzaj ne se guun nucuaj yo' qui'yaj yo' danj ma'. 'O se nee man ma'an ní' me tacóo ní' nanj adonj. ¹⁶ Ne ca'vee se guun rá xrée ní' se vaa, che'é se na'vee qui'yaj suun yo' se-suun rlij rihaan ní', ne che'é dan naxuun yo' man ma'an yo' rihaan ní', tzaj ne se guun nucuaj yo' qui'yaj yo' danj ma'. 'O se nee man ma'an ní' me xrée ní' nanj adonj. ¹⁷ Ne vaa se uun nu' nee man ní' rihaan ní', ne sese inanj rlij rihaan ní' me nu' nee man ní', ne asa' ca'vee cunó ní', rá soj ga. Ne sese inanj xrée ní' me nu' nee man ní', ne asa' ca'vee naxuun ní' nana, rá soj ga.

¹⁸ Diose me síi qui'yaj nu' nee man ní', ne Diose ro', me síi rqué suun rihaan 'o 'o nee man ní' daj qui'yaj nij yo' ei. ¹⁹ Sese cuyaán gaa cunudanj nee man ní', ne nuveé yuvij me ní' ma'. ²⁰ Dan me se ndá' se ino vaa 'o 'o nee man ní', tzaj ne ve'é vaa nu' nee man ní' ei. ²¹ Ne nó xcúun rlij rihaan ní' cataj yo' rihaan ra'a ní': "Taj se uún so' rihanj ma'". Se guun tu'va yo' danj ma'. Ne ne nó xcúun raá ní' cataj yo' rihaan tacóo ní': "Taj se uún so' rihanj ma'". Se guun tu'va yo' danj ma'.

²² 'O se nee man ní' nee ninaj doj ro', doj a achiin nee yo' man ní', ²³ ne nee man ní' nee nij doj ro', ve'é a doj niqee sa' yo', 'yaj ní', ne na'vej rá ní' quene'en yuvij man nee yo', ne che'é dan aráán ní' yatzij man nee yo' a. ²⁴ Tzaj ne nee man ní' nee ve'é doj ro', taj se qui'yá' caráán ní' yatzij man nee yo' ma'. Ne ve'é ndo'o vaa rcua'aan nu' nee man ní', qui'yaj Diose, ne ve'é doj qui'yaj so' che'é nee man ní' nee cunii doj, ²⁵ che'é rej na'vej rá so' gaa yanij nee yo' man ní' a. Maan se ve'é cütumé 'o nee man ní' man tuvi' nee man ní', rá Diose, ²⁶ ne sese quiran' chí'ij doj nee man ní', ne nanó rá nu' nee man ní', ne danj inanj uún, ne sese ve'é cavij sa' doj nee man ní', ne guun niha' rá nu' nee man ní' uún a.

²⁷ Yaj me se aj canoco' taran' soj man Jesucristó, ne che'é dan ase vaa nee man Jesucristó vaa cunudanj soj, ne ase vaa doj nee man Jesucristó vaa 'o 'o nij soj á. ²⁸ Ne Diose ro', me síi cune' man 'o 'o soj qui'yaj suun soj che'é cunudanj nij síi nocó' man Jesucristó, ne ino vaa suun ca'ne' Diose rihaan 'o 'o soj, ne dan me se asino cune' Diose man núj sij apóstol nata' se-nana so' rihaan cunudanj nij yuvij man rihaan chumij, gaa ne cune' uún Diose man nij síi nata' nana rqué Diose rihaan nij so' a. Gaa ne cune' uún Diose man nij síi tucu'yón se-nana Diose rihaan yuvij, gaa ne cune' uún Diose man nij síi 'yaj suun sa' nocoo a. Gaa ne cune' uún Diose man nij síi uun nucuaj tinahuun man yuvij ran', ne cune' uún Diose man nij síi racuj man yuvij

quiran' sayuun a. Ne cune' Diose man nij síf uun chij rihaan nij síf nocó' man Jesucristó, ne cune' Diose man nij síf ne'en ca'mii xna'ánj naca a.

²⁹ Tzaj ne nuveé apóstol nata' se-nanā Jesucristó rihaan cunudanj yuvii man rihaan chumij me taran' soj ma'. Nuveé sij nata' nanā rque Diose rihaan nij so' me cunudanj soj ma'. Nuveé sij tucuyón se-nanā Diose rihaan tinúú ní' me cunudanj soj ma'. Ne uun nucuaj cunudanj ní' qui'yaj suun ní' suun sa' nocó ma'. ³⁰ Ne uun nucuaj taran' soj tinahuun taran' soj man yuvii ran' ma'. Ne a'mii cunudanj soj xna'ánj naca ma'. Ne uun nucuaj taran' soj cataj xna'anj soj me taj nanā a'mii tinúú ní' gaa a'mii tinúú ní' xna'ánj naca ma'. ³¹ 'O se nano' soj daj qui'yaj soj, gaa ne ca'ne' Diose suun rihaan soj qui'yaj suun soj nij suun sa' doj á. Sese danj qui'yaj soj, ne cavii sa' taran' soj chuguanj. Tzaj ne me rá 'unj cataj 'unj yo'ó nanā rihaan soj, ne me ya raj nari' soj yo'ó tucuaán sa' inanj ei.

13

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa nō xcúún ní' cunūu 'ee rá ní' man yuvii a

¹ Dan me se ca'vee se ca'mij xna'ánj a'mii yuvii do', ca'vee se ca'mij xna'ánj a'mii se-mozó Diose do', tzaj ne sese ne 'ee raj tuvij, ne se guun niha' rá yuvii cunó yuvii nanā ca'mij ma'. Maan se tu'va rma'anj, cataj nij yuvii, ne ase uun gaa agüiin aga' do', ase uun gaa anó aga' do', ta'nga' danj vaa se-nanaj, cataj yuvii nanā á. ² Ca'vee se ve'é ndo'o natá' 'unj nanā rque Diose manj do', ca'vee se ne'enj nu' nanā tihaan Diose rihaan yuvii do', ca'vee se sa' uxrá avii raj do', ca'vee se amán uxrá raj ni'yaj 'unj man Diose do', ca'vee se guun nucuáj natunaj rej nicun' 'o qui xcaan che'é se amán uxrá raj ni'yaj 'unj man Diose do', tzaj ne sese ne 'ee raj tuvij, ne taj se uún 'unj gaa a ma'. ³ Ca'vee se rque uun 'unj cunudanj si'yáj rihaan nij síf nique do', ca'vee se rque 'unj ndaa nee man ma'anj do', tzaj ne sese ne 'ee raj man nij síf nique, ne se cavii sa' 'unj daj chihaa mij ma'.

⁴ Ne ra'yanj rá síf 'ee rá man tuvi' qui'yaj so' sayuun man tuvi' so' ma'. Tzaj ne vaa inaj nimán so', ne 'ee rá so' man tuvi' so', ne inanj ve'é 'yaj so' rihaan tuvi' so' á. Ne uun xcoj ruvaa rá síf 'ee rá man tuvi' ni'yaj so' tuvi' so' ma'. Ne a'mii xtá' so' ma'. 'O se nica' vaa nimán so' a. ⁵ Síf 'ee rá man tuvi' ro', inanj ve'é 'yaj so' rihaan tuvi' so', ne ne aráya'anj so' inanj ma'an so' ma'. 'O se aráya'anj so' tuvi' so' a. Ne ra'yanj rá so' caxrii yuvaa so' ma'. Ne nuú rá so' sayuun qui'yaj yuvii man so' gaa rque ma'. ⁶ Nuveé sij niha' rá ne'en man yuvii 'yaj cacun' me so' ma'. Tzaj ne niha' rá so' ne'en so' se vaa uno yuvii nanā ya a. ⁷ Uun nucuaj so' ran' so' naj guun sayuun, ne ne tanáj ma'an so' man tinúú so' ma'. 'O se yo'ó amán rá so' uno so' cunudanj nanā sa', ne yo'ó ne'en so' se vaa inanj sa' uxrá cavii ní' vaa güii, ne inanj danj vaa rá síf 'ee rá man tuvi' adonj.

⁸ Xa' suun 'ee rá tuvi', tzaj ne yo'ó gaa yo' nu' cavii nu' ca'anj ei. Cuano nihánj me se man síf nata' nanā rque Diose rihaan nij so', tzaj ne vaa güii ca'ne' rá nij so' gā suun yo' ei. Ne cuano nihánj me se man yuvii a'mii xna'ánj naca xna'ánj ne ne'en ma'an yuvii, tzaj ne vaa güii ca'ne' rá nij so' gā suun a'mii xna'ánj yo' a. Ne cuano nihánj me se man síf avii ndo'o raa, 'yaj Nimán Diose, tzaj ne vaa güii se go' nij so' doj nanā rihaan yuvii a ma'. ⁹ Dan me se nu' nanā sa' a'mii ní' do', nu' nanā cuu avii raa ní' 'yaj Diose do', me se ta'aj guee nanā me yo' nanj adonj. Tzaj ne vaa güii quinavij yo' nanj adonj. ¹⁰ 'O

se güii quinan' ní rihaan Diose me se Diose me síi qui'yaj yo'ó quene'en ní cunudanj nana, ne se cachiin a doj nana ca'mii ní a ma'.

¹¹ Gaa mej xnii me se a'mii xnií 'unj, ne daj se uun rá xnii, danj uun raj, ne daj se nuchruj raá xnii, danj nuchruj raá 'unj a. Tzaj ne yaj cachij 'unj, guún 'unj snó'o nocoo, ne tanáj xcó 'unj nu' se vaa qui'yáj gaa mej xnii a. Dan me se ase vaa se 'yaj inanj xnii ro', danj vaa 'yaj ní' cuano, tzaj ne vaa güii tanáj xcó ní' man nu' se vaa 'yaj ní' cuano á. ¹² Vaa se ne'en ní' cuano, rá ní', tzaj ne ne ne'en sa' ní' man yo' ma'. Dan me se ase vaa yuvii ni'yaj rihaan 'o se ni'yaj rihaan ro', danj vaa ní', ne sese ne naruvii rihaan se ni'yaj rihaan, ne se quene'en sa' yuvii rihaan yuvii ma'. Ne danj vaa ní' uún, ne man ndo'o rasuun ne ne'en sa' ní' ei. Tzaj ne vaa güii canicun' ní' rihaan ma'an Diose, ne sa' uxrá quene'en ní' man ma'an so' a. Cuano nihánj me se ne ne'enj cunudanj, tzaj ne vaa güii, ne ase vaa ne'en Diose manj ro', danj gaa quene'enj man cunudanj adonj. ¹³ Tzaj ne vaa va'nuj suun sa' no xcúún ní' qui'yaj ní' cuano, ne dan me se guun nucuaj rá ní' man Diose, ne guun ya rá ní' se vaa ya cavii sa' ní', ne gaa 'ee rá ní' tuvi' ní' a. Yo' me va'nuj se no xcúún ní' qui'yaj ní', tzaj ne orún' suun gaa 'ee rá man tuvi' ro', yo' me suun nocoo doj rihaan cunudanj yo'ó suun ei.

14

Nana nihánj taj xna'anj che'é xna'ánj naca xna'ánj ne ne'en ma'an yuvii a

¹ Che'é dan yo'ó gaa suun 'ee rá man tuvi' nimán soj ei. Tzaj ne nana' soj daj qui'yaj soj, ne nıcaj soj suun sa', qui'yaj Nimán Diose ei. Tzaj ne doj a guun rá soj nata' soj nana rqué Diose rihaan soj ei. 'O se sa' doj vaa suun yo' chuguanj. ² Dan me se xa' síi a'mii xna'ánj naca, tzaj ne ne a'mii so' rihaan yuvii ma'. Rihaan Diose a'mii so', ne taj síi uno nana a'mii so' ma'. 'O se racuıı Nimán Diose man so' a'mii so' nana tihaan Diose rihaan ma'an so' adonj. ³ Tzaj ne síi nata' nana rqué Diose rihaan, tzaj ne rihaan yuvii a'mii so', ne sa' doj xcıaj nij yuvii cuentá daj qui'yaj nij yuvii canoco' nij yuvii man Diose, ne nari' nucuaj nimán nij yuvii, qui'yaj so', ne se nanó rá nij yuvii ma'. 'O se guun niha' doj rá nij so' adonj. ⁴ Dan me se síi a'mii xna'ánj naca ro', orún' ma'an so' noco' sa' doj man Diose, 'yaj so', tzaj ne síi nata' nana rqué Diose rihaan me se sa' doj noco' cunudanj nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó man Diose, 'yaj so' adonj. ⁵ Me raj ca'mii taran' soj xna'ánj naca, tzaj ne sa' doj nata' soj nana rqué Diose rihaan soj ei. Dan me se sa' doj 'yaj síi nata' se-nana Diose rihaan síi a'mii xna'ánj naca, tzaj ne sese guun nucuaj síi a'mii xna'ánj naca cataj xna'anj so' rihaan nij yuvii me taj nana a'mii so' gaa uun che'e so' a'mii so' xna'ánj naca, ne sa' doj qui'yaj so', ne cavii sa' doj nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó, qui'yaj so', sese danj qui'yaj so' adonj.

⁶ Cuno soj ca'mij, tinuj, nocoj, ne dan me se sese cuchí' 'unj rihaan soj, ne cuno soj sese inanj xna'ánj naca ca'mij rihaan soj, rá soj na'. Taj ma'. Me nana nari' soj, sese danj qui'yáj ga. Tzaj ne sese tihaán 'unj yo'ó nana naca nana ca'mii Diose rihanj rihaan soj, ne cuno soj doj, ne sese cavii ndo'o raá 'unj do', sese nata' 'unj nana rqué Diose manj do', sese tucu'yonj rihaan soj do', ne cuno sa' soj doj ei. ⁷ Dan me se ne'en soj daj vaa ya'ánj, ne ne vaa i'na' ya'ánj, tzaj ne vaa che'é agüiin sca' yo', ne sese ne tica'mii sca' nii man ya'aá nuu rihaan ya'ánj yo'ó gaa anıcaj 'o' o' chra', gaa ne asa' ca'vee xcıaj yuvii cuentá me chra' me achraá nii rihaan ya'ánj yo' ga. ⁸ Sese ne tunacaj nii se-nana chruun a'yánj yo' gaa a'yánj nii, gaa ne asa' ca'vee xcıaj nij tanuu cuentá se

vaa ca'anj nij so' cunuj' nij so' ga. ⁹ Ne ase vaa ya'anj do', chruun a'yanj do', ta'nga' danj vaa nij soj uun, ne sese ca'mii soj xna'anj naca, ne sese se gaa nica nana ca'mii soj, ne asa' ca'vee cunuj yuvij me taj soj ga. 'O se se ca'mii soj rihaan yuvij a ma'. Maan rihaan nana uun ca'mii soj, raj a.

¹⁰ Dan me se man uxrá xna'anj a'mii yuvij rihaan chumij nihanj, raj, ne vaa yuvij uno cunudanj nij xna'anj yo', ¹¹ tzaj ne sese ca'mii yo' so' xna'anj a'mii ma'an so' rihanj, ne sese se cunuj nana ca'mii so', gaa ne sij 'na' yo'ó chuman' guun so' rihanj, ne tananj 'unj, ne guun 'unj sij 'na' yo'ó chuman' rihaan so' a.

¹² Che'é dan me xcaj soj cuentá daj qui'yaj ma'an soj uun, ne dan me se guun rá soj nicaj soj suun sa', qui'yaj Nimán Diose, tzaj ne nano' soj daj qui'yaj soj, ne ca'vee nicaj soj suun sa' doj suun racuj man cunudanj yo'ó nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó, qui'yaj Nimán Diose a. 'O se cavij sa' soj doj, sese danj qui'yaj soj adonj. ¹³ Che'é dan me sese vaa yo'ó tinúú soj sí a'mii xna'anj naca, ne no xcúun so' cachinj ni'yaj so' rihaan Diose se vaa guun nucuaj so' cataj xna'anj so' me taj nana ca'mii so' rihaan nij yuvij cunuj nana yo' adonj. ¹⁴ Tzaj ne sese ca'mii 'unj xna'anj naca cachinj ni'yáá 'unj rihaan Diose, ne inanj maan nimán 'unj me cachinj ni'yaj rihaan Diose, ne cúu yavej, tzaj ne se cachin ni'yaj yo' rihaan Diose a ma'. ¹⁵ 'O se me se no xcúun 'unj qui'yá ga. 'O se no xcúun 'unj asino yaan cachinj ni'yá rihaan Diose ga nimanj, gaa ne cachinj ni'yaj cúu yavej uun rihaan Diose, ne asino yaan cachraa 'unj chra' rihaan Diose ga nimanj, gaa ne nu' cúu yavej cachraa chra' uun rihaan Diose adonj. ¹⁶ Danj qui'yaj soj che'é se asa' nuu chre' soj cachinj ni'yaj soj rihaan Diose, ne 'na' nij sí ataa nari' sa' se-nana Diose a. Ne sese inanj nimán so' cachinj ni'yáá so' rihaan Diose do', sese inanj nimán so' nago' so' graciá rihaan Diose do', sese inanj nimán so' cataj se vaa sa' vaa Diose do', ne asa' ca'vee cunuj sí 'na' naca nana ca'mii so' ga. Asa' ca'vee cataj so' se vaa ya uxrá vaa nana ca'mii so' ga. ¹⁷ Ca'vee se ve'é uxrá gaa nana cachinj ni'yáá so' rihaan Diose, tzaj ne yo'ó so' ro', se ca'vee guun niha' rá so', qui'yáá so' ma'.

¹⁸ Nagó' 'unj graciá rihaan Diose che'é se xcaan vaa xna'anj naca a'mij rihaan taran' nij soj, che'é se 'unj me sí ne'en doj xna'anj naca rihaan taran' soj a. ¹⁹ Tzaj ne gaa nuu chre' 'unj ga nij tinúú ní' nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne no xcúnj ca'mij nana avii cúu yavej rihaan nij so', ne dan me se ca'vee se chi' mij nana xna'anj naca ca'mij, tzaj ne se cavij sa' doj tinúj, qui'yaj nana yo' a ma'. Tzaj ne sese ca'mij nuj se 'un' guee nana cavij cúu yavej rihaan tinúú ní', tzaj ne cavij sa' nij so' doj, qui'yaj nana yo', che'é se nana uno nij so' me yo' ei.

²⁰ Gaa sca' raá nij soj, tinuj, nocoj. Se gaa raá soj ase vaa raá 'o xnii ma'. Dan me se ase vaa ne'ej ataa nari' qui'yaj cacun' ro', danj gaa soj, tzaj ne gaa sca' raá soj ei. ²¹ Dan me se vaa nana no rihaan danj Diose taj se vaa: "Ca'nej 'unj yuvij man gan' cuchij' rihaan nij yuvij israelitá, ne yo'ó xna'anj quinata' nij so' rihaan nij yuvij israelitá, tzaj ne se cuno nij yuvij israelitá nana ca'mij rihaan nij so' ma'." Danj cataj Diose rihaan nij yuvij israelitá gaa naá a. ²² Dan me se xcaj ní' cuentá se vaa nuveé che'e ma'an ní' sij amán rá ni'yaj man Jesucristó vaa xna'anj naca xna'anj ne ne'en a 'ó yuvij yo' ma'. 'O se che'é nij sí ne amán rá ni'yaj man Jesucristó vaa xna'anj naca yo', ne dan me se cunuj so' xna'anj naca, gaa ne xcaj nij so' cuentá se vaa nuveé sij noco' man Diose me ma'an nij so' a. Ne se-nana Diose nana nata' nii ro',

nuveé che'e nij síí ne amán rá ni'yaj man Jesucristó vaa nana yo' ma'. 'O se che'é ní' sij amán rá ni'yaj man Jesucristó vaa nana yo' adonj.

²³ Dan me se sese inanj xna'ánj naca ca'mii taran' soj gaa nuu chre' soj, ne catuú nij síí ataa nari' sa' tucuáán noco' ní' catuú síí ne amán rá ni'yaj man Jesucristó catuú rá ve' ga nij soj, ne daj cataj nij so', rá soj ga. Se cuno nij so' xna'ánj ca'mii soj a ma'. Che'é dan: "Snúú rma'an nij soj", cataj nij so' nanj adonj. ²⁴ Tzaj ne sese nata' taran' soj nana rque Diose rihaan soj, ne catuú nij síí ataa nari' tucuáán noco' ní' catuú nij síí ne amán rá ni'yaj man Jesucristó catuú rá ve', gaa ne xcaj nij so' cuentá che'é cacun' tumé nij so', qui'yaj taran' soj, ne quinano rá nij so' che'é cacun' tumé nij so', qui'yaj taran' soj chuguanj. ²⁵ Cuno nij so' nana ca'mii taran' soj, gaa ne xcaj nij so' cuentá che'é nu' se chi'ii man nimán nij so', ne ca'anj canicun' ruj nij so', gaa ne na'vij nij so' rihaan Diose, ne cataj ya nij so' se vaa ya Diose ne ga soj ei.

²⁶ Che'é dan nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj daj qui'yaj soj, tinuj, nocoj. Gaa nuu chre' soj, ne ino gaa se qui'yaj 'o 'o soj ei. Yo'o tinúú soj cachraa 'o chra', ne tucu'yón yo'ó tinúú soj se-nana Diose rihaan soj, ne nata' yo'ó tinúú soj nana rque Diose rihaan so', ne ca'mii yo'ó tinúú soj xna'ánj naca, ne cataj xna'anj yo'ó tinúú soj me taj nana ca'mii tinúú soj síí ca'mii xna'ánj naca, ne inanj danj qui'yaj soj, racuúj taran' soj man tinúú soj, gaa ne ve'é doj canoco' sa' soj man Jesucristó a.

²⁷ Sese vaa vj va'núj soj me rá ca'mii xna'ánj naca, ne ca'vee ca'mii nij so', tzaj ne sese que'ee soj doj me rá ca'mii, gaa ne se ca'vee ma'. 'O se dínj tu'va ta'aj soj, gaa ne canicun' yo'ó tuvi' soj nata' so' me nana me ca'mii nij síí ca'mii xna'ánj naca yo' á. ²⁸ Tzaj ne sese taj vaj a 'o soj guun nucuaj nata' che'é nana ca'mii nij síí ca'mii xna'ánj naca, ne táa a se se ca'mii nij so' xna'ánj naca rihaan yuvií a ma'. Maan se dínj gaa tu'va nij so' gaa nuu chre' soj á. Inanj rihaan ma'an nij so' do', rihaan Diose do', ca'mii nij so' xna'ánj naca yo' á.

²⁹ Dan me se veé danj qui'yaj guee soj asa' nata' soj se-nana Diose uún a. Nata' vj va'núj tinúú soj, síí rque Diose se-nana so' rihaan, ne nuchruj raa yo'ó tinúú soj nana nata' nij so', sese ya ya se-nana Nimán Diose me nana nata' nij so' a. ³⁰ Sese nata' yo'o so', ne sese guun rá yo'ó so' nata' so' yo'ó nana rque Diose rihaan ma'an so', ne ca'ne' rá síí nicun' a'mii yo' ca'mii yo'ó tinúú so' á. ³¹ Veé dan me se gaa ya'núj rihaan taran' soj, ne ndaa yo'o yo'o soj nata' nana rque Diose rihaan soj, ne nari' cunudanj soj nana achiin man soj, gaa ne nari' nucuaj nimán taran' soj a. ³² Sese uun nucuaj nij síí nata' nana rque Diose rihaan nij so' quirii ta'nga' nij so' rihaan nimán ma'an nij so', ne uun nucuaj nij so' ca'ne' rá nij so' ga nana a'mii nij so' adonj.

³³⁻³⁴ Dan me se xa' Diose, tzaj ne nuveé sij tinachej rasuun me Diose ma'. 'O se Diose ro', me síí 'yaj nica vaa nu' rasuun adonj.

Dínj gaa tu'va chana gaa nuu chre' nij soj sij amán rá ni'yaj man Jesucristó á. Ne nó xcúún chana ca'mii chana ma'. Maan se danj nana xrej no' á. Inanj danj taj se-tucuanj Moisés, ne inanj danj vaa tucuáán noco' cunudanj ní' sij sa' noco' man Diose man daj a chuman' a. ³⁵ Sese vaa 'o nana me rá chana nari' no', ne xna'anj no' man snó'o nica no' ve' tucuá no', ne cataj xna'anj so' rihaan no' a. Tzaj ne nij vaa sese canicun' chana ca'mii no' rihaan cunudanj nij síí amán rá ni'yaj man Jesucristó gaa nuu chre' nij so' adonj.

³⁶ Nuveé nana cavii raa nij soj me se-nana Diose ma'. Nuveé inanj soj me síí cuchi' se-nana Diose rihaan ma'. Che'é dan me xcaj soj cuentá daj vaa tucuáán noco' núj sij amán rá ni'yaj man Jesucristó á. ³⁷ Sese guun rá yo'o so'

se vaa ne'en so' nata' so' nana rque Diose rihaan so' do', sese guun ra so' se vaa yanj Nimán Diose ga ma'an so' do', ne xcaj so' cuentá se vaa nana nihánj nana cachrón 'unj che'é soj ro', nana cataj xna'anj ma'an sí 'nij ra'a man ní' rihaan ní' me nana nihánj a. ³⁸ Sese vaa yo'q sí taj se vaa nuveé nana cataj xna'anj sí 'nij ra'a man ní' me nana nihánj, ne se cuchumán rá ní' se vaa sij nata' se-nana Diose me ma'an so' ma'. ³⁹ Che'é dan me nana' uxrá soj daj qui'yaj soj, ne guun nucuaj soj nata' soj nana rque Diose rihaan soj, tinuj. Ne se cataj soj se vaa se ca'vee ca'mij yuvij xna'ánj naca mei. ⁴⁰ Tzaj ne ve'é inanj qui'yaj soj nu' se vaa 'yaj soj, ne chij inanj qui'yaj soj nu' se-suun Diose ei.

15

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunuu i'na' ya uún Jesucristó gaa cavi' so', ne danj gaa cunuu i'na' ya ma'an ní' uún a

¹ Yaj me se me raj na'núj rá soj nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj, tinuj, nocoj. Dan me se nana sa' aj nata' 'unj rihaan soj asij rque me nana nihánj, ne cuno soj nana nihánj, ne raan noco' soj man nana nihánj a. ² Dan me se che'e nana nihánj nana natá' 'unj rihaan soj me quinanj soj rihaan sayuun, sese yo'q raan canoco' soj nana nihánj ei. Tzaj ne sese tu'va rma'an soj do', sese ne ya noco' soj nana sa' nihánj do', ne se cavii sa' soj ma'. Maan se quirán' soj sayuun nanj adonj.

³ 'Q se asino yaan nataj nana sa' narí' 'unj rihaan soj, ne nana cataj xna'anj nii rihanj me nana nihánj, se vaa cavi' Jesucristó che'é cacun' tumé ní', ndaa vaa taj danj Diose a. ⁴ Dan me se cachin' nii man so' rque yo'óo, gaa ne dan me se cachén va'núj güii, ne cunuu i'na' uún so', ne dan me se ase vaa tu'va guee danj Diose vaa quirán' so' a. ⁵ Dan me se curuvi' so' ni'yaj sí cu'naj Pedró, ne gaa doj, gaa ne curuvi' uún so' ni'yaj nu' chuvij nij apóstol cune' so' man nata' se-nana so' a.

⁶ Cachén doj güii, gaa ne curuvi' uún so' rihaan 'un' cientó táá doj tinúú ní' sí noco' man so' a. Dan me se ta'aj nij so' cavi', tzaj ne yo'ó ta'aj nij so' vaa i'na' cuano ga ní' a. ⁷ Gaa ne cachén doj, gaa ne curuvi' uún Jesucristó ni'yaj sí cu'naj Santiagó, ne veé dan, gaa ne curuvi' uún so' ni'yaj cunudanj nij apóstol cune' so' man nata' se-nana so' a. ⁸ Veé dan, gaa ne curuvi' uún so' ni'yaj ma'anj a. Sí noco' xcó taran' nij sí quene'en man so' mej, ne ase vaa 'q ne'ej ni'ya' vaa 'unj rihaan nij so' nanj ei. 'Q se ne nó xcúún 'unj guún 'unj apóstol rihaan nij so' a ma'.

⁹ 'Q se gaa ataa canocoj man Jesucristó, ne qui'yaj ndo'oj sayuun man nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó, ne che'é dan yaj mej sí noco' rihaan cunudanj nij apóstol cune' Jesucristó man nata' se-nana so' a. Che'é dan nuveé sij no' xcúún nata' rihaan yuvij che'é so' mej, raj a ma'. ¹⁰ Tzaj ne sa' uxrá qui'yaj Diose che'ej, ne racuj ma'an Diose manj, ne che'é dan mej apóstol cuano adonj. Nuveé se qui'yaj rma'an Diose danj manj ma'. 'Q se 'unj nihánj ro', me sí 'yaj suun doj rihaan cunudanj nij apóstol cune' Jesucristó man, tzaj ne nuveé ma'anj 'yaj suun ma'. 'Q se che'é se racuj Diose manj ro', che'é dan 'yaj danj, ne ma'an Diose 'yaj danj adonj. ¹¹ Ne a'mii natáj 'unj a'mii natáj yo'ó nij apóstol cune' Jesucristó man a'mii natáj se-nana Diose nana sa', ne che'é se ca'mii natáj cunudanj núj rihaan soj, che'é dan cuchumán rá soj cuno soj nana sa' yo' ei.

¹² Dan me se ne'en soj se vaa a'mii natáj núj se vaa cunuu i'na' uún Jesucristó gaa cavi' so', ne che'é dan me che'é taj ta'aj yuvij 'nij sca'núj soj

se vaa se ca'vee cunu'u i'na' uún nij sí cavi' ga. ¹³ Sese ya se ca'vee cunu'u i'na' uún nij sí cavi', gaa ne me che'é cunu'u i'na' uún Jesucristó, rá soj ga. ¹⁴ Sese ya ne cunu'u i'na' uún Jesucristó, gaa ne tu'va rma'an núj gaa a'mii natáj núj aj na'. Amán rma'an rá soj ni'yaj soj nana ne a'mii núj gaa aj na'. ¹⁵ Aj cataj xna'anj núj rihaan soj se vaa cunu'u i'na' uún Jesucristó, qui'yaj Diose, tzaj ne sese se ca'vee cunu'u i'na' uún nij sí cavi', gaa ne ne cunu'u i'na' uún Jesucristó vaa gaa na'. Síi ne me núj, ne ca'mii ne núj che'é ma'an Diose vaa gaa aj na'. ¹⁶ 'O se sese se ca'vee cunu'u i'na' uún nij sí cavi', gaa ne ne cunu'u i'na' uún Jesucristó vaa gaa a ma'. ¹⁷ Ne sese ya ne cunu'u i'na' uún Jesucristó, ne nana amán rá soj yo' ro', nana tiha' yu'unj me yo' vaa gaa asanj. Ne quiran' ma'an soj sayuun che'é nu' cacun' tumé soj, ¹⁸ ne nij sí cavi' síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó me se cuchumán rma'an rá nij so', ne ca'anj nij so' rihaan ya'an vaa gaa nanj asanj. ¹⁹ Ne ní sijn guun ya rá se vaa cavii sa' ní qui'yaj Jesucristó me se doj a quij quiran' ní rihaan daj a nij yuvii man rihaan chumii nihánj vaa gaa asanj. Dan me se che'é se nana tiha' yu'unj noco' ní, gaa ne doj a quij quiran' ní vaa gaa ei.

²⁰ Tzaj ne, taj ma'. 'O se ya uxrá cunu'u i'na' uún Jesucristó gaa cavi' so' adonj. Che'é se cunu'u i'na' uún so' ro', che'é dan ne'en ya ní se vaa cunu'u i'na' uún nij sí cavi' cuchumán rá ni'yaj man so' adonj. ²¹ Dan me se che'é se orún' snó'o me qui'yaj cavi' cunudanj yuvii man rihaan chumii ro', che'é dan orún' snó'o me qui'yaj cunu'u i'na' uún yuvii adonj. ²² Dan me se che'é se vaa qui'yaj orún' síi cu'naj Adán ne cavi' taran' yuvii ro', veé danj qui'yaj Jesucristó, ne che'é orún' so' ro', me cunu'u i'na' uún cunudanj yuvii noco' man so' adonj.

²³ Tzaj ne ndaa 'o 'o orá quisij 'o 'o rasuun adonj. Dan me se Jesucristó me síi cunu'u i'na' asino yaan rihaan cunudanj yuvii, gaa ne güii ca'na' uún so' rihaan chumii nihánj ro', me se asino nij síi cuchumán rá ni'yaj man so' cunu'u i'na' uún ei. Dan me se quisij cunu'u i'na' taran' nij síi noco' man so', ²⁴ gaa ne quinaavij nu' chumii nihánj a. Dan me se asino yaan ca'nee Jesucristó nu' suun ata taran' nij yuvii do', taran' nij ya'anj uun chij rihaan chumii nihánj do', gaa ne nago' Jesucristó nu' chumii nihánj rihaan Rej ní Diose, gaa ne ma'an Diose guun chij rihaan chumii nihánj adonj. ²⁵ 'O se no xcúun Jesucristó guun chij Jesucristó rihaan chumii nihánj ndaa se qui'yaj canaán ya ya so' rihaan taran' nij síi taj ri'yunj man so' adonj. ²⁶ 'O se síi taj ri'yunj man Jesucristó me se 'yaj avi' yuvii, ne dan me se yo'o qui'yaj canaán Jesucristó rihaan se 'yaj avi' yuvii, gaa ne quisij quinaavij cunudanj nij síi taj ri'yunj man Jesucristó ei.

²⁷ Danj Diose taj se vaa qui'yaj canaán Jesucristó rihaan cunudanj rasuun, qui'yaj Diose a. Danj a'mii danj Diose, tzaj ne se guun chij Jesucristó rihaan ma'an Diose ma'. 'O se Diose me síi qui'yaj guun chij so' rihaan cunudanj yo'ó nij rasuun adonj. ²⁸ Asa' guun chij Jesucristó rihaan nu' rasuun qui'yaj Diose, ne guun chij Diose rihaan ma'an Jesucristó, ne dan me se qui'yaj canaán Jesucristó rihaan cunudanj rasuun, qui'yaj Diose, gaa ne guun chij Diose rihaan ma'an so', gaa ne Diose me síi guun chij ndo'o rihaan cunudanj rasuun adonj.

²⁹ Sese se cunu'u i'na' síi cavi', gaa ne me che'é ata' ne nii che'é 'o xngá, rá soj ga. Sese se cunu'u i'na' ya uún nij síi cavi', gaa ne ata' ne rma'an nii che'é síi cavi' a. Tzaj ne 'o se ya uxrá cunu'u i'na' uún nij síi cavi', rá nii ei. ³⁰ Me che'é niganj vaj núj rihaan sayuun che'é se-nana Diose, rá soj ga. ³¹ Ya

inanj danj vaj núj rihaan sayuun, tinuj, nocoj. Ne'en soj se vaa niha' ndo'o rá núj che'é suun 'yaj suun núj sca'núj soj che'é síi 'nij ra'a man ní, ne dan me se ya taj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa maan na'vij núj 'o 'o güii cavi' núj che'é se-nana Diose ei. ³² Quiran' ndo'oj sayuun chuman' Efeso, ne dan me se ase vaa sayuun ran' síi unu' ga xcuu yuvaa ro', ta'nga' danj vaa sayuun quiranj, ne me che'é qui'yáj danj, rá soj, sese yuun che'e cavij ga. 'O se qui'yaj suun uun 'unj vaa gaa nanj ei. Sese ya uxrá se cunuu i'na' uún nij síi cavi', gaa ne doj a ve'é sese canoco' ní' nana a'mii yuvij man rihaan chumij nihánj chuguanj. Dan me se yuvij man rihaan chumij nihánj taj: "Daj doj quisij güii cavi' ní' á. Che'é dan cha ní' chraa do', co'qo ní' tzi' dq', yaj gaa vaa i'na' ní' á", taj nij yuvij man rihaan chumij nihánj yuvij ne guun ya rá se vaa cunuu i'na' uún ní' a. Tzaj ne ne 'yaj núj danj ma'. 'O se ne'en ya núj se vaa cunuu i'na' ya uún nij síi cavi' adonj.

³³ Ca'ne' rá soj ga suun tiha' yu'unj man ma'an ei. Nda' se sa' vaa nimán soj, tzaj ne sese cachee soj ga síi chi'ii, ne nuu chi'ii nimán soj, qui'yaj nij so' ei. ³⁴ No xcuún soj xcaj naca soj cuentá, ne ca'ne' rá soj ga suun 'yaj cacun' ei. 'O se ta'aj soj me síi ne ne'en uxrá daj vaa Diose, raj a ma'. 'O se vaa che'é guun na'aj soj chuguanj.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' ní' güii cunuu i'na' uún ní' a

³⁵ Tzaj ne vaa yuvij cataj: "Asa' ca'vee cunuu i'na' uún nij síi cavi' ga. Daj gaa nee man nij so' asa' cunuu i'na' uún nij so' ga", taj nij yuvij, xna'anj nij yuvij a. ³⁶ Tzaj ne síi ni'yon mé sq', sese danj a'mii sq' chuguanj. Ne'éen so' daj ran' 'núu unô so' ei. Asino yaan uchruu 'núu yo' rque yo'óo, gaa ne xtun' ma'an 'núu yo', gaa ne xra' naa le'ej man 'núu yo' a. Sese se cuchruu 'núu yo' rque yo'óo, ne daj chihaa mij se xra' naa ma'. 'O se ase vaa ran' 'núu gaa unô nii man yo' rque yo'óo ro', danj gaa quiran' ní' adonj.

³⁷ Ne sese cunq so' yo'qo caân 'núu trigó do', naj guun caân do', rque yo'óo, ne nuvee ma'an coj me se caxrij so' rque yo'óo ma'. Maan se caân me yo', tzaj ne síj xra' yo', gaa ne nahuun yo' coj adonj. ³⁸ Tzaj ne inq vaa coj xra' man 'o 'o caân, ne ase vaa me rá Diose gaa 'o 'o coj ro', ta'nga' danj vaa 'o 'o coj xra', 'yaj Diose adonj. ³⁹ Ne ne 'o cuyaan vaa nu' nee ma'. 'O se ca'vee se nee man yuvij do', ca'vee se nee man xcuu do', ca'vee se nee man xtâj do', ca'vee se nee man xcuaj do', tzaj ne inq vaa a'ngaa 'o 'o nij nee yo' adonj. ⁴⁰ Ne man rasuun rej xta', ne man rasuun rihaan yo'óo, ne inq doj vaa rasuun man rej xta' ga rasuun man rihaan yo'óo nihánj, tzaj ne ve'é uxrá vaa cunudanj nij rasuun yo' ei. ⁴¹ Dan me se ve'é vaa güii do', ve'é vaa yavii do', ve'é vaa yati' do', tzaj ne inq vaa ruvi' 'o 'o nij rasuun yo' gaa ni'ya' man nij yo', ne ve'e danj inq vaa 'o 'o nij yati' uún chuguanj.

⁴² Dan me se ase vaa inq vaa 'o 'o nij rasuun yo' ro', vaa 'o 'o ní' uún chuguanj. Ne nee man ní' asa' quisij cunuu i'na' uún ní' me se inq gaa nee yo' ga nee man ní' cuano chuguanj. Ne nee man ní' cuano, tzaj ne daj doj cavi' yo', ne vaa güii cavi' ní', gaa ne cachin' nii man nee man ní' rque yo'óo, gaa ne cunuu inq yo' ei. Tzaj ne asa' cunuu i'na' uún ní', gaa ne daj chihaa mij se cavi' uún nee man ní' a ma'. ⁴³ Xa' nee man ní' cuano, tzaj ne nij vaa yo', tzaj ne asa' cunuu i'na' uún ní', ne inanj ve'é ndo'o gaa nee man ní' asa' cunuu i'na' uún ní' ei. Tzaj ne inq me se taj se 'yá' guun nucuaj yo' ma'. Tzaj ne asa' cunuu i'na' uún ní', ne gaa nucuaj ndo'o nee man ní' adonj. ⁴⁴ Nee man uun rihaan chumij nihánj cuano me ní', tzaj ne asa' cunuu i'na' uún ní', ne

neē yo'ō canoco' sa' man Dioso guun neē man ní' adonj. Dan me se sese ne'en ní' se vaa ya vaa neē man ní' cuano, ne veē danj ya uxrá gaa yo'ó neē sa' man ní', qui'yaj Dioso ei. Ne neē yo' me yo'ō canoco' sa' man Dioso chuguanj.

⁴⁵ Ne danj Dioso taj se vaa snó'o qui'yaj Dioso asino yaan me sí' cu'naj Adán, ne gaa tihaj qui'yaj Dioso man so' me se ca'née Dioso nana vaa i'na' rque neē man so' a, taj danj Dioso a. Dan me se ase vaa sí' cu'naj Adán ro', danj vaa sí' cu'naj Jesucristó, tzaj ne ino doj vaa Jesucristó, ne dan me se gaa cunuu i'na' uún Jesucristó, ne cunuu ino un' neē man so', ne dan me se 'vee vaa i'na' ndaa ma'an ní', 'yaj so' a. Ne che'é dan cunuu i'na' uún taran' ní' chuguanj. ⁴⁶ Tzaj ne asino yaan vaa neē man ní' gaa mán ní' rihaan chumij nihánj, gaa ne vaa güii, gaa ne ma'an ní' nicaj neē sa' doj yo' a. ⁴⁷ Xa' snó'o qui'yaj Dioso asino yaan, tzaj ne yo'óo un' guun so' a. Dan me se nicaj Dioso yo'óo man rihaan chumij nihánj, qui'yaj Dioso man so', tzaj ne xa' yo'ó snó'o, tzaj ne Jesucristó me so', ne so' me sí' cavii rej xta' ca'na' rihaan ní' adonj. ⁴⁸ Ne ase vaa sí' cu'naj Adán sí' guun yo'óo ro', ta'nga' danj vaa cunudanj yuvij man rihaan chumij nihánj, tzaj ne ase vaa Jesucristó sí' cavii rej xta' ro', ta'nga' danj vaa cunudanj yuvij yanj rej xta' nanj á. ⁴⁹ Gaa mán ní' rihaan chumij nihánj me se ase vaa Adán sí' guun yo'óo ro', danj vaa ma'an ní', tzaj ne vaa güii, ne ase vaa Jesucristó sí' cavii rej xta' ro', ta'nga' danj gaa ní' adonj.

⁵⁰ Cuanó nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj se vaa se guun nucuaj neē man ní' do', ton man ní' do', cúu man ní' do', cayáan yo' ga Dioso asa' guun chij Dioso rihaan chumij nihánj, man tinuj, man nocoj. 'Q se se guun cumañ rasuun cuchruu ga rasuun ne uchruu meí.

⁵¹ Tzaj ne cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj yo'ō nana yuve tihaan naca Dioso rihanj, se vaa se cavi' taran' ní' ma'. 'Q se vaa güii, ne rque orún' orá le'ej nii yuun che'e cunuu ino taran' ní', ⁵² ne dan me se daj se uun rá' gaa nanij doj yuvé scu'lu' rihan' ro', danj guun un' doj rá' asa' quisij orá cunuu ino ní' nanj adonj. Dan me se güii quínavij chumij nihánj me se nu' ca'yanj se-mozó Dioso chruun a'yánj, ne cunuu ino taran' ní' nanj adonj. 'Q se asa' ca'yánj so' chruun a'yánj, ne cunuu i'na' nu' nij sí' cavi', tzaj ne ino gaa nij so', ne se cavi' uún nij so' daj chihaa mǐj gaa a ma'. Dan me se quisij cunuu i'na' nij sí' cavi', gaa ne cunuu ino taran' ní' sǐj gaa i'na' rihaan chumij nihánj adonj.

⁵³ Sese ase vaa ní' cuano nihánj ro', danj gaa ní' ca'anj ní' rihaan Dioso, rá ní', gaa ne se ca'vee daj chihaa mǐj ma'. 'Q se vaa che'é asino cunuu sa' neē man ní', gaa ne ca'vee quinan' ní' rihaan Dioso adonj. Dan me se che'é se nichrun' cavi' neē man ní', che'é dan vaa che'é cunuu sa' yo', ne daj chihaa mǐj se cavi' yo' gaa a ma'. ⁵⁴ Dan me se asa' nanó neē se cavi' uún xráa ní', gaa ne daj chihaa mǐj se cavi' neē man ní' a ma'. 'Q se güii dan ro', quisij ya nu' nana nihánj nana no rihaan danj Dioso nana taj: "Sa' uxrá qui'yaj canaan ní', ne daj chihaa mǐj se cavi' ní' a ma'. 'Q se quisij ní' qui'yaj canaan ní' rihaan ta'naj 'yaj avi' yuvij adonj. ⁵⁵ Me rej vaj ta'naj 'yaj avi' yuvij ga. Me rej vaj se nucuaj so' ga. Yaj me se se nanó rá ní' se vaa quiran' uún ní' sayuun ma'. 'Q se daj chihaa mǐj se cavi' ní' ma'. 'Q qui'yaj canaan ya ní' adonj", taj danj Dioso, ne quisij ya nu' nana yo' adonj. ⁵⁶ Se nucuaj ta'naj 'yaj avi' ní' ro', me cacun' tumé ní' adonj. Ne che'é se-tucuanj Moisés qui'yaj ní' cacun', ⁵⁷ tzaj ne tinavij Jesucristó sǐj 'nij ra'a man ní' cacun' tumé ní', ne dan me se ya qui'yaj canaan ní', qui'yaj Dioso, ne che'é dan no xcúún ní' nago' ní' graciá rihaan Dioso ei.

⁵⁸ Ne'en soj se vaa 'ee raj man soj, tinuj, nocoj. Che'é se vaa cataj 'unj rihaan soj ro', che'é dan raan canoco' soj man Jesucristó á. Se ca'ne' rá soj ma'. 'Q

se niganj qui'yaj suun ndo'o soj che'é síi 'nij ra'a man ní' á. Ne'en soj se vaa suun 'yaj suun soj che'é síi 'nij ra'a man ní' ro', nuveé suun snúu rma'an me yo' ma'. 'O se cavij sa' soj che'é se noco' sa' soj man so' adonj.

16

Nana nihánj taj xna'anj che'é sa'anj naqui'yaj chre' nij síi man chuman' cu'naj Corinto rque nij so' man nij síi nique man chuman' cu'naj Jerusalén a

¹ Cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj che'é sa'anj naqui'yaj chre' soj rque soj man nij síi nique síi sa' noco' man Diose á. Dan me se qui'yaj soj ndaa se vaa cataj xna'anj 'unj rihaan nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj estadó Galacia, ² ne rque 'o 'o cotungó ro', ca'nej sa' soj doj sa'anj tucua' soj che'é nij síi nique á. Sese noco' doj qui'yaj canaán yo'o soj, ne noco' doj ca'nej sa' soj, ne sese doj doj qui'yaj canaán yo'ó soj, ne doj doj ca'nej sa' soj á. Ve'é cutumé soj sa'anj yo' ndaa se cuchí' 'unj chiháán soj á. 'O se na'vej raj naqui'yaj chre' soj sa'anj ndaa güii cuchí' 'unj ma'. 'O se güii yo' aj naqui'yaj chre' soj sa'anj, raj ei. ³ Asa' cuchí' 'unj rihaan soj, ne go' soj sa'anj naqui'yaj chre' soj man tinúu soj síi me rá soj nıcaj sa'anj yo' a. Ne tinúu soj síi nıcaj sa'anj yo' ro', ca'anj nıcaj nij so' sa'anj yo' ndaa chuman' Jerusalén a. Ne me raj nıcaj nij so' yanj cartá ca'anj nij so', ne yanj cartá yo' ro', cataj xna'anj yo' rihaan nij síi man Jerusalén se vaa vaj sa'anj yo' rihaan nij so', 'yaj nij tinúu ní' a. ⁴ Sese vaa che'é ca'anj ma'anj chuman' Jerusalén, ne nıcaj tuvi' nıj ca'anj nıj a.

Nana nihánj taj xna'anj me güii cuchí' Pabló chuman' cu'naj Corinto a

⁵ Cachén 'unj estadó Macedonia, gaa ne cuchí' 'unj chiháán soj a. Se guun raan 'unj estadó Macedonia ma'. ⁶ 'O se xraj, ne carán' 'unj chiháán soj que'ee güii, tzaj ne ne ne'enj sese canej ga' soj nu' yavii ayuu yu've' man adonj. 'O se veé maan chiháán soj me raj cavij 'unj ca'anj 'unj adonj. ⁷ Na'vej raj cachén ra'yanj uún 'unj chiháán soj ma'. 'O se me raj guun raan 'unj que'ee güii, sese ca'vej síi 'nij ra'a man ní' danj gaa adonj. ⁸ Tzaj ne me raj cunuú 'unj chuman' Efeso nihánj ndaa se cachén ya' cha'anj Pentecostés adonj. ⁹ 'O se vaa ndo'o rej rihanj qui'yaj sunj se-suun Diose, tzaj ne 'o se man ndo'o síi taj ri'yunj man ní' chuman' yo' ei.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij tinúu Pabló síi canoco' man Jesucristó a

¹⁰ Tzaj ne sese cuchí' síi cu'naj Timoteo rihaan soj, ne ve'é ca'mij soj ga' so', gaa ne guun niha' rá so' ga' soj ei. 'O se 'yaj suun so' che'é síi 'nij ra'a man ní', ne ase vaa 'yaj sunj ro', ta'nga' danj vaa 'yaj suun ma'an so' che'é síi 'nij ra'a man ní' adonj. ¹¹ Se nachri' soj ni'yaj soj man so' ma'. Maan se dinj cumán soj ga' so', ne ve'é racuj soj man so' yan ca'na' uún so' rihanj nihánj á. Na'vij uxraj ca'na' uún so' ga' yo'ó nij tinúu ní' adonj.

¹² Ne tinúu ní' síi cu'naj Apolos me se cataj xna'anj ndo'oj rihaan so' se vaa cuchí' so' ga' yo'ó nij tinúu ní' rihaan soj, tzaj ne ne ca'vej so' cuchí' so' cuano mei. Tzaj ne ndaa güii quix'núj rihaan so' asuun, gaa ne cuchí' so' rihaan soj a.

¹³ Tumé soj man soj á. Raan canoco' soj man Jesucristó á. Gaa nucuaj nimán soj, ne 'o ca'nej nimán soj qui'yaj suun soj á. ¹⁴ Ne gaa 'yaj suun soj nu' suun vaa rihaan soj, ne uxrá gaa 'ee rá soj man tinúu soj á.

¹⁵⁻¹⁶ Ne'en nij soj man nij tucua' tinúu ní' síi cu'naj Estéfnas se vaa nij so' me síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó asino yaan rihaan cunudanj nij yuvij man estadó Acaya a. Ne ca'neé nimán ma'an nij so' qui'yaj suun nij so' racuj

nij so' man nij sí sa' noco' man Dioso á. Cuanō nihánj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ve'é cunō soj rihaan cunudañj yuvií 'yaj suun ndaa vaa 'yaj suun nij so', tinuj, nocoj. Ne cunō uún soj rihaan cunudañj nij sí a'née ndo'o nimán qui'yaj suun ga nij so' ei. ¹⁷ Guun niha' ndo'o raj se vaa ca'na' ma'an sí cu'naj Estéfanos do', sí cu'naj Fortunato do', sí cu'naj Acaico do', ei. Dan me se guun niha' uxrá raj gaa ca'na' va'nuj nij sí nihánj rej nej, ne gaa quene'enj man nij so', ne ndaa ma'an ya soj quene'enj nda' rá se 'yaa raj nanj ei. 'O se nayón nij so' rihaan soj ei. ¹⁸ Dan me se nuu cujj nimanj, qui'yaj nij so', ne dan me se nuu cujj nimán ma'an soj, qui'yaj uún nij so' a. 'O se nij yuvií vaa danj me se no xcuún ya soj caraā cochroj soj rihaan nij so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é saludó a'née nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó a'née ma'an Pabló a'née a

¹⁹ Cunudañj nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó man estadó Asia a'née saludó rihaan soj, ga sí cu'naj Aquila do', chana cu'naj Priscila do', taran' nij sí amán rá nuu chre' tucua' roj so' do', a'née ndo'o saludó rihaan soj a. ²⁰ Dan me se cunudañj nij tinúú ní a'née saludó rihaan nij soj ei. Gaa nari' tuvi' soj, ne ve'é ndo'o ca'mij soj ga tinúú soj, ne go' soj 'o xto guee rihaan tinúú soj asa' nari' tuvi' soj ei.

²¹ A'née ma'anj saludó do' rihaan soj uún ei. Nihánj me nana cachrón ma'anj ra'aj ya rihaan yanj nihánj adonj.

²² Sese vaa yo'o tuvi' soj ne amán rá ni'yaj man sí 'nij ra'a man ní', ne quene'en soj se vaa ya quiran' sí vaa danj sayuun nanj chuguanj. Ya ca'na' uún sí 'nij ra'a man ní' ei.

²³ Me rá 'unj qui'yaj ndo'o Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' se luj che'é soj ei. ²⁴ Ne se sa' 'eē rá yuvií nuu nimanj 'yaj Jesucristó me se a'néj rihaan soj cunuú nimán soj ei.

Nihánj me síj vij yanj cartá qui'yaj síi cu'naj Pabló ca'néé so' rihaan nij yuvij noco' man Diose yanj chuman' cu'naj Corinto a

¹Unj me síi cu'naj Pabló sij apóstol cune' Jesucristó man nata' se-nana so' rihaan yuvij, ndaa vaa me rá ma'an Diöse qui'yá a. Yanj tinú' Timoteo gaj, ne 'yaj núj yanj nihánj ca'nej núj rihaan soj sij noco' man Diöse yanj chuman' cu'naj Corinto, ne ca'nej núj yanj nihánj rihaan cunudanj yo'o nij soj sij sa' noco' man Diöse yanj nú' estadó cu'naj Acaya uún a. ²Dan me se me rá núj qui'yaj ndo'o Rej ní' Diöse do', Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' do', se luj che'é nij soj, ne me rá núj gaa xej nimán soj qui'yaj roj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quiran' ndo'o nij tuvi' Pabló sayuun, tzaj ne tinanii Diöse man nij so' rihaan sayuun yo' a

³Ve'é ndo'o vaa Diöse ei. Se-Diose Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' me Diöse, ne Rej Jesucristó me uún Diöse chuguanj. Ne so' me síi 'ee ndo'o rá man yuvij, ne so' me síi racuíj ndo'o nana sa' nimán yuvij chuguanj. ⁴Ca'vee se me ma'an sayuun ran' núj, tzaj ne Diöse ro', me síi narqué ndo'o chrej nucuj man núj, ne che'é dan guun nucuj núj nago' núj chrej nucuj man tinúú núj güii quiran' tinúú núj sayuun uún chuguanj. Che'é dan asa' ran' tinúú núj sayuun, ne ca'vee nago' núj chrej nucuj man tinúú núj chrej narqué ma'an Diöse man núj nago' núj man tinúú núj chuguanj. ⁵Dan me se nda' rá se vaa quiran' uxrá Jesucristó sayuun ro', danj vaa 'na' uxrá sayuun xráá núj, ne che'é dan cunuú 'ee uxrá rá Jesucristó man núj che'é sayuun ran' núj ei. Che'é dan nari' nucuj rá núj che'é Jesucristó, 'yaj Diöse a. ⁶Q se sese ran' núj sayuun, ne che'é yan nari' nucuj nimán soj do', che'é yan nanii soj rihaan cacun' tumé soj do', me ran' núj sayuun adonj. Dan me se sese Diöse rqué se nucuj nuu nimán núj, ne veé danj gaa guee cunuú se nucuj nimán soj asa' quiran' soj sayuun se vaa ran' núj adonj. ⁷Dan me se yo'o guun ya rá núj ni'yaj núj man soj che'é se vaa ran' soj ei. 'Q se nda' rá se vaa 'na' sayuun xráá soj ro', veé danj vaa a'néé Diöse se nucuj nimán núj rej yo' nanj chuguanj. Ase vaa ran' núj sayuun ro', danj vaa ran' guee soj sayuun, ne ase vaa nari' nucuj rá núj 'yaj Diöse ro', danj vaa nari' nucuj rá soj 'yaj uún Diöse a.

⁸Me rá núj na'núj rá soj se vaa quiran' núj sayuun estadó Asia, tinuj, nocoj. Ne me rá núj quene'en soj se vaa uxrá quiran' ya núj sayuun, ne daj doj se cavi' ya núj ei. ⁹Dan me se 'o sayuun nocoj ya ya me yo', ne nuveé sayuun guun nucuj ya' me sayuun yo' a ma'. 'Q se ne gaa ya ya rá núj gaa i'na' núj a ma'. 'Q se ca'néé nimán núj quinaj nimán núj rej yo' nanj adonj. Nda' rá se vaa síi nata' se-cacun' cavi' ro', danj vaa guun rá núj nanj adonj. Tzaj ne 'o se cunaj uxrá quiran' núj danj, gaa ne yuun che'e, gaa ne se gaa nucuj rá núj man ma'an núj ma'. 'Q se vaa che'é gaa nucuj ya rá núj man Diöse síi naqui'yaj i'na' man yuvij cavi' nanj adonj. ¹⁰Dan me se daj doj se cavi' núj, tzaj ne Diöse me síi tinanii man núj rihaan sayuun yo', ne so' me síi tinanii man núj rihaan sayuun quiran' núj rej rihaan, ne nucuj rá núj man so', ne ya ya tinanii so' man núj rihaan sayuun, ¹¹che'é se racuíj ndo'o soj man núj achíin ni'yaj soj rihaan Diöse che'é núj ei. Dan me se cuno Diöse se vaa achíin ni'yaj que'ee yuvij rihaan so' che'é núj, ne qui'yaj so' se luj che'é núj tinanii

so' man núj rihaan sayuun ei. Ne nago' que'e'e ní' graciá rihaan Diose che'é se vaa tinanii so' man núj rihaan sayuun ei.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é ne cuchí' Pabló chuman' cu'naj Corinto a

¹² Ne'en núj se vaa quinanij núj rihaan sayuun, ne niha' ndo'o rá núj, che'é se ne'en núj se vaa nuvi' cacun' tumé núj a. 'Q se ve'é qui'yaj núj ga soj gaa chéé núj rihaan chumij nihánj, ne ne tiha' yu'unj núj man soj ma'. Maan se cuno núj rihaan Diose, ne ca'mii chij núj rihaan soj, ne ne qui'yaj núj inanj se vaa cavii raá ma'an núj ma'. 'Q se ma'an Diose racuij man núj, ne qui'yaj núj inanj se vaa me rá Diose qui'yaj núj nanj adonj. ¹³⁻¹⁴ Dan me se taj vaj nana nachran' cachrón núj nayaá soj ma'. Inanj nana guun nucuaj soj nayaá soj do', inanj nana guun nucuaj soj cunq soj do', me nana cachrón núj nayaá soj nanj adonj. Cuanq ro', aj nari' soj ta'aj nana cataj xna'anj núj rihaan soj, ne me rá núj nari' guq soj nu' nana yo' ei. Danj me rá núj, che'é yan guun niha' rá núj che'é soj güii ca'na' uún Jesucristó sij 'nij ra'a man ni' rihaan chumij nihánj, ne veé danj guun niha' rá soj che'é núj uún ei.

¹⁵ Che'é se guun ya raj se vaa cavij sa' taran' ní' vaa güii, che'é dan guun raj ca'anj 'unj chiháán soj, gaa ne quisij vij ca'anj ni'yaj 'unj man soj, che'é se me raj guun niha' rá soj doj, raj a. ¹⁶ Dan me se gaa vaj 'unj ca'anj 'unj estadó Macedonia, ne guun raj caranj chiháán soj gaa cachén 'unj chrej ca'anj 'unj estadó yo' ei. Dan me se guun raj caranj chiháán soj rej ca'anj 'unj ne rej 'na' niquej uún ei. Danj guun raj qui'yaj che'é se guun raj racuij soj manj ca'anj 'unj estadó Judea ei. Tzaj ne ne caranj chiháán soj gaa ca'naj nihánj a mei.

¹⁷ Me che'é me ne carán' 'unj chiháán soj, rá soj ga. Guun vij rá 'unj gaa cataj 'unj se vaa guun rá 'unj carán' 'unj chiháán soj, rá soj na'. Gaa nuchruj raá 'unj daj qui'yaj, ne naj guun nana avii raá 'unj ca'mii 'unj, rá soj na'. 'Q cuyaán vaa nana ya ga nana ne rihanj, rá soj na'. ¹⁸ Taj ma'. 'Q se Diose me testigó se vaa ya uxrá vaa nu' nana a'mii núj rihaan soj ei. Xa' núj, tzaj ne ne a'mii rma'an núj nana rihaan soj ma'. ¹⁹ 'Q se a'mii natáj ma'anj ga síí cu'naj Silvano do', síí cu'naj Timoteo do', rihaan soj che'é ta'níí Diose síí cu'naj Jesucristó, ne ne tinachej núj nana ne ga nana ya gaa a'mii natáj núj rihaan soj ma'. Tananj inanj nana ya me nana a'mii núj rihaan soj, che'é se quene'en núj se vaa ya uxrá vaa nu' se-nana Jesucristó nana sa' chuguanj. ²⁰ Cunudanj nij nana cata' tu'va Diose che'é ní' ro', ni'yaj ní' man Jesucristó ne xcaj ní' cuentá se vaa ya vaa nu' nana yo' chuguanj. Ne che'é se sij noco' man Jesucristó me ní', che'é dan taj ní' "Veé danj gaa ya ei", taj ní' rihaan Diose, ne sa' doj xcaj yuvij cuentá se vaa ve'é ndo'o 'yaj Diose á. ²¹ Diose me síí racuij man núj noco' sa' núj man Jesucristó ga soj, ne so' me síí cune' man núj qui'yaj suun núj rihaan so' a. ²² Ne so' me síí cataj se vaa ya ya ta'nij so' me ní', ne ca'née so' Nimán so' cayáán nimán ní', ne che'é dan guun ya rá ní' se vaa ya rque so' se sa' man ní', vaa güii adonj.

²³ Tzaj ne sese ne cuchij rej man soj, ne me raj quene'en Diose nimanj, se vaa ya vaa nana a'mij rihaan soj cuano nihánj, ne che'é se ne ca'vej ya raj qui'yaj sayuun man soj, che'é dan ne cuchij chuman' Corinto adonj. ²⁴ 'Q se ne me rá núj quirij ta'nga' núj rihaan soj daj qui'yaj soj canoco' soj man Jesucristó ma'. 'Q se síí 'yaj suun ga soj yan cavij sa' soj ne guun niha' rá soj me núj, ne aj nari' sa' soj canoco' ma'an soj man Jesucristó nanj adonj.

2

1 Maan che'é se guun raj yo'o gaa niha' nimán soj ro', che'é dan ne cuchij rej man soj nanj adonj. 2 Sese nanao rá soj qui'yáj, gaa ne me sí qui'yaj guun niha' raj ga. 'O se soj me sí naqui'yaj niha' nimanj adonj. Tzaj ne sese nuvi' soj, gaa ne a me sí qui'yaj danj ga. 3 'O se che'é dan qui'yáj yanj cartá yo', ndaa vaa me rá ma'anj, che'é se ne ca'vej raj cuchij ne quinano raj qui'yáj soj ei. Tzaj ne 'o se no xcúun soj guun niha' raj qui'yáj soj, ne ndaa ma'an soj do', guun niha' rá gaa chuguanj. 4 Tzaj ne gaa qui'yáj yanj cartá yo' me se nuu quitzii ndo'o raj, ne nanó ndo'o raj, ne ndaa ta'vee ma'anj, qui'yaj suun nanó rá chuguanj. Tzaj ne nuveé che'e se me raj quinano rá soj me qui'yáj yanj cartá yo' ma'. 'O se me raj quene'en soj se vaa 'ee uxrá raj man soj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é na'mii sq' uún nij sí man Corinto ga tinúú nij so' sí tanáj cacun' tumé so' a

5 Tzaj ne sese vaa yo'o sí 'yaj nanó raj doj, ne nuveé inanj ma'anj nanó rá 'yaj so', cataj ní' vaa ma'. 'O se ndaa ma'an soj do', nanó rá, cataj ní' vaa, che'é se na'vej rá ní' cutá' ní' doj vaa nanj adonj. 6 Ne sayuun cuta' soj xráá sí qui'yaj cacun' yo' me se veé dan ca'vee, ne ca'neé soj sayuun xráá so' nanj ei. Taj che'é qui'yaj soj doj sayuun man so' a ma'. 7 Maan se caraa x'naa soj rihaan so', ne veé dan quisij qui'yaj soj sayuun man so', tadó soj se nanó ndo'o rá so', qui'yaj soj, ne quirí' nimán so', qui'yaj soj ei. 8 Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa me raj ve'é qui'yaj soj, gaa ne guun ya rá so' se vaa ya ya 'ee rá soj man so' ei. 9 Gaa qui'yáj yanj cartá ca'néj rihaan soj gaa rque, ne ca'né' 'unj suun rihaan soj se vaa qui'yaj soj sayuun man sí qui'yaj cacun' yo', che'é rej me rá 'unj xcaj 'unj cuentá daj sij me soj, ne me raj quene'enj sese sij uno nu' nana a'mij rihaan me soj a. 10 Sese ca'vej rá soj caraa x'naa soj che'é so', ne veé danj qui'yáj, ne caraa x'naj che'é so', che'é rej me raj cavii sa' doj soj, ne ne'enj se vaa tumé Jesucristó man ní' ei. 11 Danj qui'yaj ní', gaa ne se gaa nanj qui'yaj canaán sí cu'naj Satanás man ní' ei. 'O se aj ne'en ní' daj me rá so' qui'yaj so' ga ní' ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cavii Pabló chuman' cu'naj Troas, ne ca'anj so' estadó cu'naj Macedonia a

12 Dan me se ca'anj 'unj chuman' cu'naj Troas ca'mii natáj 'unj se-nana Jesucristó nana sa', ne dan me se vaa ndo'o rej ca'mii natáj 'unj nana sa', qui'yaj sí 'nij ra'a man ní', 13 tzaj ne ne nari' 'unj man tinúú ní' sí cu'naj Titó, ne nanó ndo'o raj, ne che'é dan tanáj 'unj man nij tinúú ní' sí ne chuman' Troas yo', ne cavii 'unj ca'ná' 'unj estadó Macedonia nihánj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nana a'mii natáj nij tiví' Pabló rihaan nij yuvií a

14 Tzaj ne nago' ní' graciá rihaan Diose, che'é se Diose me sí 'yaj se vaa 'yaj canaán uxrá núj rihaan sí chree che'é Jesucristó a. Ne Diose me sí 'yaj uno yuvií man rihaan nu' cachra' chumii nana sa' a'mii núj che'é Jesucristó, ne yo'o cha'nuu nana sa' yo' rihaan nu' cachra' chumii, nda' rá se vaa avii se gun' daj man yâj gaa naxra' yo' ro', danj vaa cha'nuu se-nana Diose chuguanj. 15 Dan me se nda' rá se vaa yachruu squíí gun' daj, ne achén yo' sca'núj nij sí quinanií rihaan sayuun, ne achén yo' sca'núj nij sí ca'anj rihaan ya'an, danj vaa núj gaa nata' núj se-nana Jesucristó rihaan yuvií che'é Diose ei. 16 Ne xa' nij sí ca'anj rihaan ya'an, tzaj ne nda' rá se vaa gun' squíí rihaan nij yuvií

cavi' ro', danj vaa se-nanā Diose rihaan nij so' ei. Tzaj ne xa' nij sí quinanij rihaan sayuun me se nda' rá se uun rá' gaa sa' uxrá gun' squí ro', danj uun rá nij so' gaa uno nij so' se-nanā Diose ei. Tzaj ne a me sí uun nucuaj 'yaj danj, rá soj ga. ¹⁷ 'O se núj me se ne 'yaj núj ndaa vaa 'yaj ta'aj nij sí a'mii natáj se-nanā Diose a ma'. 'O se ta'aj nij so' me se me inanj nij sí me rá qui'yaj canaán sa'anj che'é se-nanā Diose, ne xa' núj, tzaj ne inanj nana ya me rá núj ca'mii núj, ne na'vej rá núj ca'nee núj sa'anj che'é se-nanā Diose rihaan yuvií ma'. 'O se Diose me sí ca'ne' suun rihaan núj ca'mii natáj núj, ne tumé Diose man núj daj ca'mii núj, ne sí noco' man Jesucristó me núj adonj.

3

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa 'o yanj cartá qui'yaj Jesucristó vaa nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Corinto ga nu' ní a

¹ Dan me se gaa a'mii núj nanā nihánj me se uun che'e uún núj a'mii núj che'é ma'an núj, rá soj na'. Taj mei. Dan me se ase vaa yanj cartá vaa nu' ní sij amán rá ni'yaj man Jesucristó ei. Dan me se nuveé che'e nucui' rá núj a'mii núj danj ma'. 'O se veé danj vaa ya ei. Nda' se me rá soj tihaa núj yanj cartá a'mii sa' che'é núj chiha'. Nda' se me rá soj cachin núj yanj cartá a'mii sa' che'é núj rihaan soj chiha'. 'O se taj ma'. Ne vaa danj mei. 'O se aj ne'en soj man núj á. Ne taj che'é qui'yaj soj yanj cartá cataj xna'anj rihaan yo'ó yuvií daj sij me núj ma'. ² 'O se ase vaa yanj cartá a'mii che'é núj vaa ma'an soj adonj. Dan me se aj ne'en cunudanj yuvií daj vaa nimán núj se vaa 'ee rá núj man soj, ne che'é dan xcaj nij yuvií cuentá se vaa sij sa' me núj ei. ³ Dan me se ne'en ya ya ní' adjí' se vaa yanj cartá qui'yaj ma'an Jesucristó vaa soj chuguanj. Tzaj ne nuveé yanj cartá qui'yaj ní ga tintá me yo' ma'. Nuveé letrá cachrón ní rihaan yahij me yo' ma'. 'O se letrá cachrón ya ma'an Jesucristó ndaa nimán soj me nana yo' adonj. Ne yo' me qui'yaj Nimán Diose, ne che'é Nimán Diose me nuú nana yo' ndaa rque nimán soj ei.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa guun nucuaj nij tuvi' Pabló ca'mii natáj nij so', qui'yaj ma'an Diose a

⁴ Yo' nucuaj rá núj man Diose che'é Jesucristó se vaa ya racuíj Diose man núj ei. ⁵ Dan me se ne nó xcúún núj cataj núj se vaa guun nucuaj núj qui'yaj suun núj che'é Diose ma'. 'O se ma'an Diose me sí 'yaj uun nucuaj núj qui'yaj suun núj adonj. ⁶ Ne Diose me sí qui'yaj guun nucuaj núj cataj xna'anj núj che'é tucuáán naca cuchruj Diose che'é yuvií adonj. Ne xa' tucuáán naca yo', tzaj ne nuveé inanj tucuáán nō rihaan yanj daj vaa nō xcúún ní' canoco' ní' me tucuáán naca yo' ma'. 'O se se guun nucuaj ní' canoco' ní' tucuáán nō rihaan yanj ma'. Xa' tucuáán nō rihaan yanj, tzaj ne cavi' nimán ní', qui'yaj tucuáán vaa danj ei. Dan me se xa' tucuáán naca cuchruj Diose che'é ní', tzaj ne tananj a cunuu i'na' nimán ní' qui'yaj Nimán Diose che'é tucuáán naca yo' nanj adonj.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa ve'é ndo'o vaa nanā a'mii natáj nij tuvi' Pabló nanā a'mii che'é Nimán Diose a

⁷ Nanā cataj xna'anj Diose rihaan Moisés gaa naá ro', cachrón Diose nana yo' rihaan yahij caxra', ne cataj so' se vaa sí se cuno nu' nana yo' ro', yuun che'e cavi' so', taj so' a. Dan me se gaa tucuachén Moisés tucuáán yo' rihaan nij yuvií, ne cuchuguun uxrá rihaan so', ne ndaa do' do' quina'áj ya'an rihaan Moisés, tzaj ne ne guun nucuaj nij yuvií israelitá ni'yaj nij so' rihaan

Moisés ma'. ⁸ Táa a suun vaa rihaan núj suun nata' se-tucuaj Nimán Diose chuguaj. ⁹ 'O se nanj se-tucuaj Moisés, tzaj ne sa' uxrá ca'mii nii ni'yaj nii se-suun Moisés suun nata' che'é tucuáan 'yaj 'na' cacun' xráá yuvií, ne táa a se-suun núj, ne sa' doj 'yaj núj nata' núj tucuáan 'yaj nuu sa' yuvií rihaan Diose ei. ¹⁰ Dan me se gaa naá ro', ve'é ndo'o chuguaj rihaan Moisés, rá nij yuvií israelitá, tzaj ne yaj ro', me se ne ve'é vaa nana nga yo' rihaan ní' a ma'. Ne tucuáan naca cuchruj Diose che'é ní' ro', yo' ve'é vaa rihaan ní' yaj adonj. 'O se ve'é doj vaa tucuáan cuchruj Diose cuano rihaan nana ca'mii Diose gaa naá nanj adonj. ¹¹ 'O se doj orá chuguaj rihaan Moisés, qui'yaj nana ca'mii Diose rihaan so' gaa naá, tzaj ne sa' doj vaa nana ca'mii Diose cuno ní' yaj, ne ve'é uxrá doj cumaj ní' nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj nana naca yo' adonj.

¹² Che'é se guun ya rá núj se vaa gaa i'na' núj nu' cavii nu' ca'anj, che'é dan niha' rá núj, ne ne na'aj núj a ma'. ¹³ Ne 'yaj núj ndaa vaa qui'yaj Moisés gaa naá ma'. Dan me se caráan so' yatzíj rihaan so', che'é yan ne ca'vej rá so' ni'yaj nij yuvií israelitá rihaan so' daj guun quiti'inj chuguaj rihaan so' a. ¹⁴ Dan me se ne quene'en nij so' daj vaa canicun' se chuguaj rihaan Moisés ma'. 'O se ne guun nucuaj nij so' xcaj nij so' cuentá a man adonj. Ne inanj danj vaa uún nij yuvií israelitá ndaa cuano nihánj, ne aráan rihaan nij so' gaa nayaa nij so' nana ca'mii Diose gaa naá, ne taj se 'yá' xcaj nij so' cuentá che'é nana yo' a man adonj. Inanj nij sí' noco' man Jesucristó me sí' uun nucuaj xcaj cuentá che'é nana yo' nanj ei. ¹⁵ Tzaj ne ve'e danj vaa ndaa cuano, ne ne guun nucuaj nij yuvií israelitá xcaj sa' nij so' cuentá gaa nayaa nij so' se-tucuaj Moisés ma'. Ve'e danj aráan rihaan nij so' nanj á. ¹⁶ Ne gaa canicaj ní' noco' ní' man sí' 'nij ra'a man ní', gaa ne x'nej yatzíj aráan rihaan ní', ne a'vee ruvi' sa' rihaan ní' ni'yaj ní' ei. ¹⁷ (Dan me se daj vaa ese Nimán Diose me sí' 'nij ra'a man ní', ne dan me se rej yanj Nimán Diose me se vaa ya'núj rej yo' ei.) ¹⁸ Ne taj se aráan rihaan taran' ní' ma'. 'O se uun nucuaj ní' ne'en ní' man sí' 'nij ra'a man ní', se vaa ve'é uxrá vaa so', ne ase vaa so' ro', danj gaa uún ma'an ní', che'é se ni'yaj ní' man so' ei. Dan me se do' do' naqui'yaj sa' sí' 'nij ra'a man ní' nimán ní', ne dan me se ne so' nimán ní', ne ase vaa ma'an so' ro', danj gaa taran' ní' uún adonj.

4

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nda' se ran' ndo'o nij tuvi' Pabló sayuun, tzaj ne uun nucuaj nij so' a'mii natáj nij so' se-nana Diose, qui'yaj Diose a

¹ Dan me se cunuu 'ee rá Diose man núj, ne ca'ne' so' suun rihaan núj ca'mii natáj núj, ne che'é dan ne ri' rá núj ca'mii natáj núj se-nana Diose ma'. ² Tananj a 'o tanáj xco núj nu' nij rasuun na'aj chi'ii 'yaj yuve nii ei. Se cuhu'vi' núj quene'en yuvií me 'yaj núj ma'. Se ca'mii núj nana tihá' yu'unj ma'. Se ca'mii ne núj che'é se-nana Diose ma'. Inanj nana ya ca'mii núj cuno cunudanj yuvií, ne xcaj ma'an nij yuvií cuentá se vaa ya vaa nana a'mii núj, ne Diose me sí' cuno nu' nana ca'mii núj nanj ei. ³ Tzaj ne sese nana yuve me nu' nana a'mii natáj núj, rá ta'aj nij yuvií, ne inanj nij sí' chi'ii ca'anj rihaan sayuun me nij sí' uun danj rá nanj ei. ⁴ Ne xa' nij so', tzaj ne ne amán rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó ma'. 'O se caráan xréé ní' so', qui'yaj sí' chree sí' noco' nij so' man, ne ne guun nucuaj nij so' xcaj nij so' cuentá che'é se-nana Jesucristó ma'. Ne ne'en nij so' se vaa sa' ndo'o vaa Jesucristó ma'. Ne xa' Jesucristó, tzaj ne ase vaa ma'an Diose vaa so' ni'yaj ní' man so' adonj.

⁵ Xa' núj, tzaj ne ne a'mii natáj núj che'é ma'an núj ma'. Inañj che'é Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' a'mii natáj núj, ne taj núj se vaa che'é se noco' ní' man so', che'é dan sji 'yaj suun rihaan soj me núj ei. ⁶ 'O se Diose me síí cataj se vaa chuguun rihaan chumii, ne danj ca'mii Diose gaa naá uxrá gaa vaa rmi' rihaan chumii nihánj, gaa ne chuguuun rihaan chumii nihánj, ne yaj me se chuguun nimán núj, qui'yaj uún Diose á. Che'é dan me guun nucujaj núj cataj xna'anj núj rihaan yuvi se vaa sa' uxrá vaa Diose, ne sese cunq nuj yuvi se-nana Jesucristó, ne xcaj nij so' cuentá se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose adonj.

⁷ Dan me se nuu nu' rasuun sa' yo' nimán núj, tzaj ne ase vaa 'o xruj yo'óo niqiii uun vaa núj, ne che'é dan ne'en ya ní' se vaa nu' se sa' nucujaj yo' 'na' 'yaj Diose ei. Ne nuveé ma'an núj 'yaj veé 'na' se sa' yo' ma'. Diose me síí rqué se nucujaj man núj che'é rej ca'vee nata' núj se-nana so' adonj. ⁸ Dan me se me rej ma'an vaj núj me se 'yaj nii sayuun man núj, tzaj ne rqué Diose rej quinani núj rihaan sayuun yo' a. Chu'vi' nimán núj, tzaj ne ne ri' nimán núj ma'. ⁹ Noco' uxrá yuvi man núj che'é yan me rá nij so' go' nij so' man núj, tzaj ne ne tanáj Diose man núj ma'. 'Yaj ya nii sayuun man núj, tzaj ne ne avi' núj a ma'. ¹⁰ Niganj ne'en ya núj se vaa ase guun rá nii gaa ticavi' nii man Jesucristó ro', cunudanj me rá nii ticavi' nii man núj adonj. Che'é se ne cavi' núj, gaa ne caráya'anj uxrá nij yuvi adonj. Ne xcaj nij yuvi cuentá se vaa vaa i'na' núj che'é se 'nij Jesucristó nimán núj ne tumé so' man núj adonj. ¹¹ Dan me se vaa i'na' núj rihaan chumii nihánj, tzaj ne niganj ne'en núj se vaa ca'vee cavi' núj che'é se noco' núj man Jesucristó, ne ne'en yuvi se vaa ca'vee cavi' núj, tzaj ne xcaj nij yuvi cuentá se vaa vaa i'na' núj che'é se 'nij Jesucristó nimán núj ne racuíj ndo'o so' man núj adonj. ¹² Dan me se núj me se sji daj doj cavi' me núj, tzaj ne soj ro', tanañj a yo'o gaa i'na' nimán nij soj á.

¹³ No nana ca'mii 'o síí cane gaa naá rihaan danj Diose se vaa cataj so':

—Cuchumán raj ni'yaj lunj man Diose, ne che'é dan ca'mij che'é so' a —taj yo'o síí cane gaa naá yo' a.

Ne ase vaa cuchumán rá síí cane gaa naá yo' ro', danj vaa amán rá núj, ne che'é dan a'mii núj che'é Diose, ¹⁴ che'é se ne'en núj se vaa Diose me síí qui'yaj cunuu i'na' uún Jesucristó sji 'nij ra'a man ní', ne che'é dan cunuu i'na' uún ma'an núj ga Jesucristó, qui'yaj uún Diose, gaa ne canicun' núj rihaan Jesucristó, qui'yaj uún Diose, ne danj qui'yaj uún Diose che'é soj uún adonj. ¹⁵ 'O se inañj che'é soj ran' núj nu' se vaa ran' núj, tzaj ne che'é se me rá núj nicaj que'ee soj se luj qui'yaj Diose, gaa ne guun rii doj ní' sji nago' graciá rihaan Diose, ne guun rii doj ní' sji ve'é a'mii che'é Diose adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nata' ndo'o nij tuvi' Pabló se-nana Diose, che'é se ne'en nij so' se vaa naru'vee Jesucristó rihaan nij so' a

¹⁶ Che'é dan se ca'ne' rá núj ma'. Dan me se núj me se daj doj cavi' nee man núj, tzaj ne daj a güii tanañj a nahuun sca' doj nimán núj nanj ei. ¹⁷ Cuanq yaj me se vaa doj sayuun ran' núj, tzaj ne ra'yanj cachén nu' sayuun yo', ne che'é sayuun ro', ve'é uxrá cavi' núj nu' cavi' nu' ca'anj ei. ¹⁸ Che'é dan ne xcaj núj cuentá che'é nij rasuun ruvi' ni'yaj yuvi ma'. 'O se rasuun ruvi' ni'yaj yuvi ro', vaa güii quinavij nu' rasuun yo', ne che'é dan inañj che'é nij rasuun ne ruvi' ni'yaj yuvi cuanq xcaj núj cuentá, che'é se rasuun cumán nu' cavi' nu' ca'anj me rasuun yo' adonj.

5

¹ Dan me se ne'en núj se vaa ase vaa 'o ve' mantá uta' uun nii 'o orá le'ej nii ne doj orá a'néj nii mantá ro', vaa nee man núj, ne yanj nee man núj gaa vaa i'na' núj rihaan chumiij nihánj, tzaj ne ne'en núj se vaa ca'vee navij nee man núj vaa güii, ne asa' navij yo', gaa ne rque Diose yo'ó nee naca cunuú núj, ne daj chíhaa mij se quínavij nee naca yo' a ma'. Tanánj a cayáán núj rej xta' nu' cavii nu' ca'anj adonj. ² 'Q se aráj chej núj, che'é se me uxrá rá núj cunuú núj nee naca yo', nee qui'yaj Diose rej xta' che'é núj a. ³ Ne nee naca yo' me caráán xráá núj, gaa ne se gaa nanj gaa canj núj ei.

⁴ Dan me se nuú núj nee nga nihánj cuano, ne che'é dan nanó rá núj, ne aráj chej núj, che'é se na'vej rá núj cavi' núj a man adonj. Dan me se na'vej rá núj tanáj núj nee nuu núj cuano, tzaj ne me ndo'o rá núj cunuú núj nee naca yo', ne veé dan me se nee man núj nee daj doj cavi' nihánj ro', cunu naca uun yo', ne gaa i'na' yo' nu' cavii nu' ca'anj ei. ⁵ Ne Diose me síf 'yaj suun nimán núj yan ca'vee cunuú naca nee man núj vaa güii, ne rque so' Nimán so' man núj, ne che'é dan guun ya rá núj se vaa cunuú naca ya núj adonj. ⁶ Che'é dan niganj vaa nucuaj nimán núj, ne dan me se ne'en núj se vaa gaa vaa nee man núj nihánj cuano ro', ne taj vaj núj ne rej xta' ga síf 'nij ra'a man ní' ma'. ⁷ 'Q se ataa quita'aa núj se vaa rque Diose rihaan núj, tzaj ne amán rá núj ni'yaj núj man Diose se vaa ya vaa nana cataj xna'anj so' rihaan núj, ne che'é dan uno núj rihaan so' nanj adonj. ⁸ Dan me se nari' nucuaj nimán núj, ne uun rá núj se vaa cunaj uxrá gaa tanáj núj nee man núj, ne ca'anj núj cayáán núj ga síf 'nij ra'a man ní', ne sa' doj cavii núj asa' qui'yaj núj danj adonj.

⁹ Che'é dan me ndo'o rá núj guun niha' rá síf 'nij ra'a man ní' ni'yaj so' man núj á. Ca'vee se cayáán núj rihaan chumiij nihánj, ca'vee se cayáán núj rej xta', tzaj ne me rá núj guun niha' rá síf 'nij ra'a man ní' ni'yaj so' man núj nanj adonj. ¹⁰ Ne'en núj se vaa vaa güii no xcuún taran' ní' canicun' taran' ní' rihaan Jesucristó, ne naqui'yaj cuu so' che'é ní' a. Gaa ne naru'vee Jesucristó rihaan ní' che'é se vaa qui'yaj ní' gaa vaa i'na' ní' rihaan chumiij nihánj, ne sese sa' qui'yaj ní', ne se sa' naru'vee Jesucristó rihaan ní', ne sese nij qui'yaj ní', ne se nij quinicaj ní' nanj adonj.

¹¹ Chu'vi' núj che'é se ne'en núj se vaa qui'yaj síf 'nij ra'a man ní' sayuun man nij síf tumé cacun', ne che'é dan nago' núj chrej nucuaj man yuvij canoco' nij yuvij man so', ne aj ne'en Diose daj vaa nimán núj a. Ne guun ya rá 'unj se vaa xcaj ma'an nij soj cuentá daj vaa nimán núj nanj adonj.

¹² Nuveé che'e se me rá núj ca'mii núj nana sa' che'é ma'an núj me a'mii 'unj danj ma'. Maan se me rá núj guun nucuaj soj ca'mii nacaj soj ni'yaj soj man núj nanj adonj. 'Q se nij síf taj ri'yunj man núj me se inanj xcaj nij so' cuentá daj ruví' yuvij ni'yaj nij so', tzaj ne ne acaj nij so' cuentá daj vaa nimán yuvij ma'. ¹³ Ca'vee se snúú rma'an núj rá nij so', tzaj ne inanj che'é se noco' núj Diose me 'yaj núj ndaa vaa 'yaj núj, ne ca'vee se nuvi' nana niha' nimán núj rá nij so', tzaj ne inanj che'é se me rá núj racuúj núj man soj me 'yaj núj ndaa vaa 'yaj núj adonj.

¹⁴ 'Q se ne'en núj se vaa 'ee rá Jesucristó man cunudanj yuvij, ne che'é dan 'o me rá núj cataj xna'anj núj rihaan yuvij che'é so' a. 'Q se guun ya rá núj se vaa orún' Jesucristó me síf cavi' che'é cunudanj yuvij, ne che'é dan ase vaa síf cavi' ro', danj vaa cunudanj nij yuvij noco' man so' ni'yaj nij so' chrej chí'ij a.

¹⁵ Ne che'é se cunuu sa' nimán nij yuvij ro', che'é dan se guun rá nij yuvij se vaa vaa i'na' nij yuvij rihaan chumiij nihánj che'é yan qui'yaj suun nij yuvij

che'é ma'an nij yuvij ma'. 'Q se gaa i'na' nij so' che'é yan canoco' nij so' man Jesucristó, ne Jesucristó me se so' me sí cavi' che'é nij so', ne cunuu i'na' uún so' che'é yan cavij sa' nij yuvij doj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa a'mii natáj nij tuvi' Pabló se vaa ca'vej rá yuvij tinanii Diose man nij yuvij rihaan sayuun a

¹⁶ Che'é dan me ca'ne' rá núj ga suun acaj cuentá ndaa vaa ruvi' yuvij ni'yaj tuvi' yuvij á. Asij rque me se nanj yuvij me Jesucristó rá núj, ne inanj xcaj núj cuentá ndaa vaa ruvi' so', tzaj ne yaj me se ne 'yaj núj danj a ma'. ¹⁷ Ne che'é se cunuu sa' nimán núj, che'é dan ne'en núj se vaa me ma'an yuvij amán rá ni'yaj man Jesucristó ro', cunuu sa' nimán so', qui'yaj Diose á. Ne sí amán rá ro', se guun rá uún so' qui'yaj so' ndaa vaa qui'yaj so' gaa rque ma'. 'Q se sí acaj naca' cuentá me so' adonj.

¹⁸ Ne xa' nu' nihánj, tzaj ne Diose me sí 'yaj nu' nihánj che'é yuvij, ne so' me sí qui'yaj cunuu rcua'aan ni' ga ma'an so' che'é se vaa qui'yaj Jesucristó, ne ca'ne' ma'an Diose suun rihaan núj cataj xna'anj núj rihaan yuvij se vaa ca'vee cunuu rcua'aan nij yuvij ga Diose adonj. ¹⁹ Dan me se ma'an Diose ca'neé man Jesucristó rihaan chumij nihánj, ne che'é se vaa qui'yaj Jesucristó ro', che'é dan ca'vee cunuu rcua'aan yuvij ga Diose, qui'yaj Diose, ne tirí' Diose cuentá cacun' vaa rihaan nij yuvij a. Ne Jesucristó me sí rque nana nihánj man núj cataj xna'anj núj nana nihánj rihaan yuvij, qui'yaj uún Diose ei.

²⁰ Dan me se a'mii núj se-nana Jesucristó rihaan yuvij, ne ma'an Diose rque se-nana Diose rihaan núj ca'mii núj che'é ma'an Diose, ne che'é dan achíin ni'yaj ndo'o núj rihaan nij yuvij, ne a'mii núj nana nihánj rihaan nij yuvij a: "Cunuu rcua'aan nij soj ga Diose ei. ²¹ A' ó cacun' ne tumé Jesucristó ma'. Tzaj ne naraa Diose nu' cacun' tumé ni' xráa ma'an Jesucristó, ne quiran' Jesucristó sayuun che'é cacun' yo', ne che'é dan ca'vee cunuu sa' ya ni' rihaan Diose che'é se sij noco' man Jesucristó me ni' adonj." Yo' me nana a'mii natáj núj rihaan yuvij nanj adonj.

6

¹ Dan me se 'yaj suun núj suun ca'ne' Diose rihaan núj, ne che'é dan taj xna'anj núj rihaan soj se vaa se quiri'lj yanlj soj se luj qui'yaj Diose che'é soj ma'. ² 'Q se nana nihánj me nana ca'mii Diose á:

—Maan güii cunó 'unj cachíin ni'yaj soj rihanj, ne güii dan me racu'ij 'unj man soj cavij sa' soj a —cataj Diose gaa naá a.

Ne xcaj soj cuentá se vaa cuano nihánj me güii cunuu 'ee rá Diose man soj, ne cuano nihánj me güii ca'vee cavij sa' soj chuguanj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa tumé ndo'o nij tuvi' Pabló man ma'an nij so' daj 'yaj nij so' che'é yan cunó yuvij nana a'mii nij so' a

³ Ne tumé uxrá núj man núj che'é chrej sa', che'é se na'vej rá núj guun yanlj soj rihaan chrej sa' a. Ne na'vej rá núj cataj soj se vaa nij vaa suun 'yaj suun núj rihaan Diose uún a. ⁴⁻⁵ 'Q se me rá núj ni'yaj soj man núj ne cataj soj se vaa ya ya sij 'yaj suun rihaan Diose me núj, ne che'é dan a'vee se daj a ran' núj sayuun, tzaj ne vaa inaj nimán núj nanj adonj. Dan me se ran' núj sayuun, ne achíin rasuun man núj, ne chu'vi' nimán núj, ne o' nii cuxru' xráa núj, ne axríj nii taga' man núj, ne nuu chre' nii caxri' yuva' nii man núj, ne 'yaj suun ndo'o núj che'é se qui'yaj canaán núj cha' núj, ne vaa güii narii ndo'o núj nej,

ne vaa güüi, ne ne vaa ya'nú; rihaan nú; chá nú; tzej ne vaa inaj nimán nú; ne ne a'ne' rá nú; a ma'. ⁶ Ne a'neé nimán nú; qui'yaj suun nú; rihaan Diose, ne nú; ro', ne uun yuvaá nú; man tuvi' nú; ma'. Tananj ve'é 'yaj nú; rihaan tuvi' nú; ne noco' nú; Nimán Diose, ne ya ya 'ee rá nú; man tuvi' nú; adonj. ⁷ Nana ya a'mii nú; ne rqué Diose se nucuaj man nú; ne, ne cunuú sa' nimán nú; rihaan Diose, ne che'é dan a'vee unu' nú; ga sí; chree, ne tumé nú; man nú; se vaa se qui'yaj sí; chree chi'ii man nú; a. ⁸ Vaa yuvií a'mii sa' che'é nú; ne vaa yuvií a'mii nij che'é nú; ne vaa yuvií taj se vaa sí; ne me nú; tzej ne nana ya a'mii nú; ei. ⁹ Ne nuvi' se uun nú; taj uún nii, tzej ne sij ne'en uxrá yuvií man me nú; a. Ne taj uún nii se vaa daj doj caví' nú; tzej ne ne'en soj se vaa vaa nucuaj nú; a. Ne ma'an Diose 'yaj sayuun man nú; che'é rej narí' nú; cunó nú; doj rihaan Diose, tzej ne ne avi' nú; 'yaj Diose ma'. ¹⁰ Ne nanó rá nú; che'é sayuun, tzej ne niha' rá nú; rihaan Diose uún a. Ne sí; niqúe me nú; tzej ne avii sa' doj que'ee yuvií, 'yaj nú; a. Ne taj si'yaj nú; tzej ne cunudanj chumii nihánj me si'yaj nú; a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá Pabló cunuú 'ee rá nij sí; man Corinto ni'yaj nij so' man nij tuvi' Pabló a

¹¹ Dan me se nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj sij man chuman' Corinto daj vaa nimán nú; a. Dan me se ne'en soj se vaa 'ee ndo'o rá nú; man soj á. ¹² Nuveé che'e se vaa qui'yaj nú; me nanó rá soj ma'. Maan che'é se ne nucuaj rá soj man nú; ro', che'é dan nanó rá soj adonj. ¹³ Daj se uun rá nii ne'en nii ta'nii nii ro', danj vaa uun raj ne'enj man soj, ne che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa, ase vaa qui'yaj nú; che'é soj ro', danj qui'yaj uún soj che'é nú; ne gaa nucuaj rá soj man nú; a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nq xcúun ní; tanáj ní; chrej chi'ii, ne cunuú sa' nimán ní; rihaan Diose a

¹⁴ Se guun guun tuvi' soj ga nij sí; ne amán rá ni'yaj man Jesucristó ma'. Se guun qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj nij so' ma'. Asa' ca'vee cuyaán gaa rej rangá' ga rej rmi', rá soj ga. Che'é dan, asa' ca'vee guun tuvi' sí; me rá qui'yaj sa' ga sí; me rá qui'yaj cacun', rá soj ga. ¹⁵ Asa' ca'vee cuyaán gaa rá Jesucristó ga sí; chree, rá soj ga. Ne ca'vee cuyaán gaa rá sí; amán rá ni'yaj man Diose ga sí; na'vej rá cuchuman rá, rá soj na'. Taj ma'. ¹⁶ Ne xa' ní; sij noco' man Diose, tzej ne asa' ca'vee cunuú chre' ní; ga ya'anj cacó; yuvií, rá soj ga. Xa' ya'anj cacó; yuvií, tzej ne ne vaa i'na' yo' ma'. Ne xa' Diose, tzej ne sí; vaa i'na' me so', ne ne so' nimán ní; ei. 'O cuyaán vaa nana nihánj ga nana ca'mii Diose gaa naá gaa cataj Diose:

—Cayáán 'unj ga nij so', ne cachee 'unj ga nij so', ne guún 'unj Diose noco' nij so', ne guun nij so' yuvií tumé 'unj man a —taj Diose gaa naá che'é ní; sij noco' man so' a.

¹⁷ Ne cataj uún Diose rihaan ní; sij noco' man so':

—Che'é dan guun yaní; soj rihaan nij sí; chi'ii yo', ne a 'ó se chi'ii se qui'yaj soj, gaa ne nacaj 'unj man soj, ¹⁸ ne guun Rej soj manj, ne guun soj ta'ní; a. Veé danj sí; nana cataj xna'anj 'unj sij 'nij ra'a man soj rihaan soj, ne sij guun nucuaj qui'yaj nu' nana nihánj mej adonj —taj uún Diose rihaan ní; a.

7

¹ Dan me se nu' nana nihánj nana ca'mii ya Diose gaa naá ro', ca'mii Diose nana yo' rihaan ní; tinuj, nocoj. Che'é dan quirii yaní; ní; man cunudanj se

chi'ii qui'yaj ní asij rque do', man cunudanj se chi'ii man nimán ní do', ne gaa kuj nimán ní á. Ne naqui'yaj sa' inanj ní nimán ní, che'é se uxrá aráj cochroj ní rihaan Diose á.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun niha' rá Pabló cuno so' nana se vaa cuno nij síi man Corinto se nana Pabló a

² Me rá núj ve'é ca'mii soj gá núj á. 'O se a 'ó soj ne qui'yaj chi'ii núj man ma'. A 'ó soj ne tiha' yu'unj núj man ma'. ³ Dan me se nuveé che'e se me rá 'unj cuta' 'unj cacun' xraá soj me a'mij danj ma'. 'O se aj cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa 'ee uxrá rá núj man soj, ne ca'vee se gaa i'na' ní do', ca'vee se cavi' ní do', tzaj ne yo'o gaa 'ee rá núj man soj nanj adonj. ⁴ Inanj nucuaj ndo'o rá 'unj ni'yaj 'unj man soj se vaa ve'é qui'yaj soj, ne niha' ndo'o rá 'unj ni'yaj 'unj man soj, ne nda' se sayuun ran' núj, tzaj ne uun niha' ndo'o raj adonj.

⁵ Dan me se ca'anj núj estadó Macedonia, tzaj ne taj se 'yá' cané sa' núj a ma'. 'O se qui'yaj ndo'o nii sayuun man núj, ne vaa yuvii ca'mii cunu' gá núj, ne chuchuvi' ndo'o núj a. ⁶ Tzaj ne Diose me síi racuj ndo'o man nij síi ni'yanj nimán, ne dan me se racuj ndo'o Diose man núj se vaa ca'na' tinú' Titó rihaan núj, qui'yaj Diose, ne cunuu cuuj rá núj, qui'yaj so' a. ⁷ Ne veé uún so' me síi cataj xna'anj rihaan núj se vaa guun niha' rá so' quene'en so' man soj, ne cataj xna'anj so' se vaa me ndo'o rá soj quene'en soj man núj do', se vaa nanó rá soj che'é síi qui'yaj cacun' 'nij sca'núj soj do', se vaa niha' rá soj ca'mii sa' soj che'é núj do', ne che'é dan doj a guun niha' raj adonj.

⁸ Dan me se nda' se quinanó rá soj, qui'yaj yanj cartá ca'néj, tzaj ne cunaj qui'yaj, raj ei. 'O se quinanó rá soj che'é se cataj xna'anj 'unj che'é cacun' tumé soj, tzaj ne ne'én 'unj cuano se vaa ya quinanó rá soj doj güii, qui'yaj yanj cartá yo' chuguanj. Dan me se ne guun niha' raj gaa cachronj nana nucuaj yo' rihaan soj ma'. ⁹ Tzaj ne yaj me se guun niha' raj, ne nuveé che'e inanj se quinanó rá soj me guun niha' raj ma'. Che'é se tanáj soj cacun' tumé soj, ne canicaj nimán soj ro', che'é dan guun niha' raj adonj. 'O se quinanó rá soj, ne canicaj nimán soj ndaa vaa me rá Diose qui'yaj soj, ne che'é dan ne quirán' soj sayuun, qui'yaj núj a ma'. Tananj a cavii sa' soj doj, qui'yaj núj adonj. ¹⁰ 'O se sese quinanó rá ní ndaa vaa me rá Diose qui'yaj ní, ne canicaj nimán ní, ne cavii sa' ní, ne guun rá ní se vaa sa' qui'yaj Diose che'é ní adonj. Tzaj ne sese quinanó rá ní ndaa vaa nanó rá nij síi man rihaan chumii nihánj, ne quirí' nu' nimán ní nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj. ¹¹ 'O se xcaj soj cuentá se vaa ve'é ndo'o qui'yaj soj, che'é se quinanó rá soj che'é cacun' qui'yaj soj, qui'yaj Diose á. 'O se cunaj ca'mii soj che'é nana ca'mii núj do', ne niha' rá soj ni'yaj soj cacun' tumé yuvii 'nij sca'núj soj do', caráj cochroj ndo'o soj ni'yaj soj Diose do', guun rá soj quene'en soj man núj do', guun niha' rá soj qui'yaj soj sayuun man síi qui'yaj cacun' do' a. Nu' nihánj qui'yaj soj, tihaan soj se vaa nuveé sij tumé cacun' me ma'an soj ma'. 'O se síi sa' me soj nanj ei.

¹² Nuveé che'e síi tumé cacun' me qui'yáa 'unj yanj cartá yo' ma'. Nuveé che'e síi qui'yaj so' cacun' rihaan me qui'yáa 'unj yanj cartá yo' ma'. 'O se qui'yáa 'unj yanj cartá yo' che'é se guun rá 'unj xcaj ma'an soj cuentá se vaa niha' rá ma'an soj cunó soj nana ca'mii núj rihaan soj, che'é se nocq' nu' ní man Diose adonj. ¹³ Ne che'é se vaa qui'yaj soj ro', che'é dan guun niha' rá núj nanj adonj.

Ne dan me se guun niha' rá núj che'é se cunuu cujj rá síi cu'naj Titó ne guun niha' rá so', qui'yaj soj a. ¹⁴ Dan me se ca'mii 'unj nana sa' rihaan síi cu'naj Titó che'é soj, ne quisij ya nu' nana ca'mii 'unj rihaan so' che'é soj vaa ei. Dan me se ya vaa nu' nana a'mii núj rihaan soj, ne ya vaa nana ca'mii núj rihaan Titó, ne che'é dan taj a yo'ó chrej na'aj nó rihaan 'unj ma'. ¹⁵ Ne nuu rá síi cu'naj Titó se vaa uxrá ve'é cuno soj nana cataj xna'anj so' rihaan soj, ne uxrá caráj cochroj soj rihaan so' asij cuchí' so' rihaan soj, ne cucu'vi' soj caxrii yuvaa so' man soj a. Che'é dan uxrá doj 'ee rá so' man soj chuguanj. ¹⁶ Guun niha' rá 'unj, che'é se ca'vee gaa nucuaj yá yá 'unj man soj adonj.

8

Nana nihanj taj xna'anj daj qui'yaj nij síi man Corinto, ne quirii nij so' sa'anj rihaan nij síi man Jerusalén a

¹ Ne cataj xna'anj núj rihaan soj che'é se luj qui'yaj Diose che'é nij síi sa' nocó' man Diose man estadó Macedonia, tinuj, nocoj. ² Dan me se quiran' uxrá nij so' sayuun, tzaj ne guun niha' uxrá rá nij so', ne nda' se síi niqúe ndo'o me nij so', tzaj ne guun niha' rá nij so' quirii nij so' sa'anj rihaan tinúú nij so' síi niqúe a. Nda' rá se 'yaj síi ru'vee 'yaj nij so' nanj adonj.

³ Dan me se cavii raá ma'an nij so' rque nij so' nu' se vaa guun nucuaj nij so' rque nij so' ei. Nuveé sij quirii sa'anj me nij so' vaa, tzaj ne quirii nij so' nocó' sa'anj adonj. ⁴ Ne cachún ni'yaj uxrá nij so' rihaan núj se vaa qui'yaj núj se ndo'o ca'vej núj qui'yaj nij so' ndaa vaa qui'yaj yo'ó tinúú ní' síi quirii sa'anj rihaan yo'ó nij síi sa' nocó' man Diose, ⁵ ne doj a qui'yaj nij so' rihaan se vaa me rá núj qui'yaj nij so' nanj chuguanj. Dan me se asino yaan guun rá nij so' qui'yaj nij so' nu' se vaa me rá síi 'nij ra'a man ní' qui'yaj nij so', gaa ne guun rá uún nij so' qui'yaj nij so' nu' se vaa me rá núj qui'yaj nij so', ne dan me se sa' uxrá cuno nij so' rihaan Diose nanj adonj.

⁶ Che'é dan cataj xna'anj núj rihaan síi cu'naj Titó se vaa cuchí' so' rihaan soj sij ne chuman' Corinto, ne cataj so' se vaa ase vaa qui'yaj nij síi man estadó Macedonia ro', danj gaa ca'vee qui'yaj ma'an nij soj uún, gaa ne quisij quirii taran' soj sa'anj rihaan nij síi niqúe yo' ei. ⁷ Dan me se 'yaj suun ndo'o nij soj nu' suun sa' adonj. Tzaj ne soj me se veé danj síi nucuaj ndo'o rá man Jesucristó me soj do', síi a'mii sa' me soj do', síi avii raá me soj do', síi niha' rá qui'yaj suun me soj do', síi 'ee rá man núj me soj do' ei. Che'é dan guun soj síi rii ndo'o sa'anj rihaan tinúú á.

⁸ Se ca'né' 'unj suun rihaan soj daj qui'yaj soj ma'. Maan se me rá 'unj xcaj 'unj cuentá sese ya ya 'ee rá soj tinúú soj ndaa vaa 'ee rá nij síi man Macedonia tinúú nij so' a. ⁹ Q se aj ne'en soj se vaa qui'yaj ndo'o Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' se luj che'é ní' á. Dan me se ru'vee ndo'o so' gaa cayáan so' rej xta', tzaj ne naqui'yaj niqúe so' man so' ne ca'na' so' rihaan chumii nihanj che'é ní', gaa ne che'é se danj qui'yaj so' ro', che'é dan cavii sa' doj ní' nanj adonj.

¹⁰ Maan se cataj xna'anj 'unj se vaa me raj qui'yaj soj á. Ne'en soj se vaa yo' cachén qui'yaj suun ndo'o soj, ne guun che'e soj racuíj soj man nij síi niqúe, ne che'é dan cavii sa' soj doj, sese ¹¹ tinavij soj suun guun che'e soj ei. Dan me se ase vaa ya ya guun niha' rá soj racuíj soj asij tacóo gaa guun che'e soj ro', veé danj guun rá soj tinavij soj nu' suun yo', ne racuíj soj sa'anj guun nucuaj soj man nij síi niqúe ei. ¹² Sese ya ya rii nimán soj rque soj sa'anj yo', ne guun niha' rá Diose nacaj Diose sa'anj guun nucuaj soj rque soj a. Se cataj Diose

rqe soj doj sa'anj, sese se guun nucaj soj qui'yaj soj danj ma'. ¹³ Nuveé che'e se me rá núj cunu nique soj ne cunu ru'vee yo'ó yuvi me a'mii núj danj ma'. 'Q se me rá núj cuyaän gaa nu' nij tinuj ní' adonj. ¹⁴ Maän se cuano nihánj ro', vaa ndo'o sa'anj rihaan soj, ne nique ndo'o yo'ó tinúú ní', ne che'é dan nq xcúún soj raçuíj soj man nij so' ei. Ne xraj, ne cachiin sa'anj rihaan soj, ne sese vaa sa'anj rihaan yo'ó tinúú ní', ne raçuíj nij so' man soj, gaa ne cuyaän gaa nij tinuj ní' a. ¹⁵ Ne ase vaa nana nihánj ro', danj vaa nana nq rihaan danj Diose che'é nij yuvi israelitá, taj yo': "Ne quinaj se chá rihaan síí vaa ndo'o se chá rihaan ma'. Tananj uún, ne ne cachiin se chá rihaan síí vaa doj se chá rihaan ma'", taj nana yo' a.

¹⁶ Nago' uxrá núj graciá rihaan Diose, che'é se ase vaa me ndo'o rá núj raçuíj núj man soj ro', danj vaa guun ndo'o rá síí cu'naj Titó raçuíj so' man soj, qui'yaj Diose chuguanj. ¹⁷ Dan me se cuno so' nana cataj xna'anj núj rihaan so' se vaa ca'anj so' chiháán soj, tzaj ne guun niha' rá ma'an so' raçuíj so' man soj, ne che'é dan quirii nimán so' ca'anj so', ne dan me se ca'anj so' chiháán soj a.

¹⁸ Ne cuchí' yo'ó tinúú ní' ga síí cu'naj Titó, ne yo'ó so' ro', me síí a'mii natáj ndo'o se-nana Diose nana sa', ne che'é dan ve'é a'mii taran' nij síí amán rá ni'yaj man Jesucristó ni'yaj nij so' man so' ei. ¹⁹ Ne ca'ne' taran' nij síí amán rá ni'yaj man Jesucristó suun rihaan so' ca'anj so' ga núj raçuíj so' man núj taacuachén núj sa'anj yo' rihaan nij síí nique yo', gaa ne uxrá ve'é ca'mii yuvi che'é síí 'nij ra'a man ní', ne guun niha' doj rá ma'an núj qui'yaj suun núj suun yo' chuguanj. ²⁰ Tzaj ne na'vej rá núj cataj yuvi se vaa caxrij yuve núj ta'aj sa'anj ma'. ²¹ 'Q se nuchruij raa núj daj qui'yaj núj ne guun niha' rá síí 'nij ra'a man ní' ni'yaj so' man núj, ne guun niha' rá yuvi uún ni'yaj nij yuvi man núj adonj.

²² Ne ca'nej uún núj man yo'ó tinúú ní' ga roj so' á. Guun que'ee uxrá quene'en núj se vaa sij ya ya me rá qui'yaj suun me so', ne yaj ro', guun ya rá so' se vaa ya ya raçuíj soj man nij síí nique, ne che'é dan niha' doj rá so' qui'yaj suun so' che'é soj nanj adonj. ²³ Dan me se xa' tinú' Titó, tzaj ne síí 'yaj suun ga 'unj me so', 'yaj suun so' che'é ma'an soj, ne yavíj roj tinúú ní' ro', síí cune' nij síí amán rá ni'yaj man Jesucristó cutumé sa'anj yo' me roj so', ne ve'é ca'mii yuvi che'é Jesucristó, qui'yaj roj so' nanj adonj. ²⁴ Che'é dan gaa 'ee rá soj man nij so', ne ve'é ndo'o qui'yaj soj ga nij so', gaa ne quisij ya 'unj nana ve'é ca'mii núj che'é soj rihaan nij so', ne quene'en taran' nij síí amán rá ni'yaj man Jesucristó daj qui'yaj soj ei.

9

¹ Taj che'é cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é sa'anj quirii soj rihaan nij síí sa' nocó' man Diose ma'. ² 'Q se aj ne'én 'unj se vaa guun niha' rá soj quirii soj sa'anj rihaan nij so', ne ve'é ca'mii 'unj rihaan nij tinúú ní' síí man estadó Macedonia che'é soj, cataj 'unj: "Yo' cachén ro', guun che'e nij síí man estadó Acaya quirii nij so' sa'anj rihaan nij síí sa' nocó' man Diose adonj", taj 'unj che'é soj, gaa ne guun niha' doj rá que'ee nij so' quirii ma'an nij so' sa'anj a.

³ Tzaj ne ca'nej 'unj nij tinúú ní' cuchí' nij so' rihaan soj, ne raçuíj nij so' man soj qui'yaj soj nu' se vaa cataj xna'anj 'unj che'é soj rihaan nij síí man estadó Macedonia a. Me rá 'unj raçuíj nij so' man soj naqui'yaj chre' soj sa'anj yo', gaa ne quisij ya nu' nana ca'mii núj che'é soj, raj a. ⁴ 'Q se sese cuchí' ta'aj nij síí man estadó Macedonia chiháán soj ga núj, ne sese xcáj nij so' cuentá

se vaa taj vaj sa'anj nuu chre' qui'yaj soj, ne guun na'aj uxrá núj ei. Ne guun na'aj doj ma'an soj che'é nana ca'mii núj se vaa guun ya rá núj se vaa quirij soj sa'anj adonj.

⁵ Che'é dan guun rá núj se vaa ca'nej núj man nij tinúú ní' cuchí' nij so' rihaan soj chuguanj. Dan me se asino yaan cuchí' nij tinúú ní' rihaan soj, ne racuj nij so' man soj naqui'yaj chre' soj sa'anj yo', ne asa' cuchí' núj, gaa ne aj cunuu chre' sa'anj yo' a. 'Q se danj qui'yaj soj, gaa ne se gaa nanj guun rá nij síi man Macedonia se vaa na'vej rá soj qui'yaj soj se vaa cataj soj a. 'Q se quene'en nij so' se vaa ya me rá soj qui'yaj suun soj nu' suun yo' ei.

⁶ Dan me se ne'en soj se vaa síi unô doj tzin' 'núú ro', doj tan' quirij so', ne síi unô nocoo uxrá 'núú ro', nocoo uxrá tan' quirij so', ne ase vaa ran' síi unô 'núú ro', danj quirán' soj che'é sa'anj rque soj vaa adonj. ⁷ Xcaj yo'o yo'o soj cuentá me daj sa'anj rque yo'o soj, ne se quinanó rá soj che'é sa'anj rque soj mei. Se cataj soj se vaa maan che'é se no xcúún soj rque soj sa'anj, che'é dan rque soj ma'. 'Q se síi niha' rá quirij sa'anj rihaan tinúú ro', 'ee rá Diose man so' adonj. Che'é dan inanj sa'anj rii nimán soj ro', go' soj á. ⁸ Ne guun nucaj Diose rque ndo'o Diose nu' se sa' man soj, ne ca'vee se me ma'an sayuun quirán' soj, tzaj ne niganj nicaj soj nu' se cachijn man soj, ne guun nucaj soj qui'yaj soj nu' suun sa' ca'ne' Diose rihaan soj chuguanj. ⁹ Ase vaa nana nihánj vaa nana no rihaan danj Diose, taj yo': "Síi niha' rá racuj man nij síi niqúe ro', daj chihaa míj se quini'yón Diose se sa' qui'yaj so' a ma'", taj danj Diose a. ¹⁰ Dan me se Diose me síi rque 'núú rihaan síi unô naa, ne Diose me síi rque se chá rihaan síi na'aan rque, ne cavij sa' uxrá nij tinúú ní' che'é se sa' qui'yaj soj, qui'yaj uún Diose ei. ¹¹ Ne me a' se sa' nicaj soj, gaa ne guun niha' doj rá soj racuj soj man tinúú ní', ne nago' tinúú ní' gracia rihaan Diose che'é se vaa rque soj sa'anj man núj tacuachén núj rihaan nij so' ei.

¹² Ne xa' suun qui'yaj suun ní' che'é tinúú ní', tzaj ne nuveé inanj suun qui'yaj suun ní' yan caraa rque nij síi sa' noco' man Diose me yo' ma'. 'Q se suun qui'yaj suun ní' yan nago' ndo'o yuvij gracia rihaan Diose me suun yo' adonj. ¹³ Ne quene'en nij yuvij se vaa ya uno soj se-nana Jesucristó nana sa' noco' ní', ne quene'en nij yuvij se vaa niha' rá soj rque soj sa'anj soj man nij síi sa' yanj chuman' Jerusalén do', man taran' nij tinúú ní' do', ne che'é dan guun ya rá nij so' se vaa ya ya sij noco' man Diose me soj, ne ve'é uxrá ca'mij nij so' che'é Diose a. ¹⁴ Ne cunuu 'ee rá ma'an nij tinúú ní' man chuman' Jerusalén man soj, ne cachinj ni'yaj nij so' rihaan Diose che'é soj, che'é yan uxrá racuj Diose man soj qui'yaj suun soj che'é nij so' nanj ei. ¹⁵ Nago' uxrá ní' gracia rihaan Diose che'é se ve'é uxrá qui'yaj Diose che'é ní', ne daj chihaa míj se guun nucaj ní' cataj ní' nu' se vaa qui'yaj Diose che'é ní' a ma'.

10

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúún nij síi man Corinto cunq nij so' rihaan Pabló, ne se cuno nij so' rihaan nij síi tihá' yu'unj a

¹ Xa' 'unj sij cu'naj Pabló, tzaj ne me rá 'unj gaa 'unj ndaa rá se vaa ma'an Jesucristó adonj. Dan me se na'vej rá 'unj caxrij yuvaa 'unj man soj ma'. Maan se ve'é inanj ca'mij ga soj, raj a. Ne'en soj se vaa vaa yuvij 'nij sca'núj soj taj se vaa ve'é uxrá a'mii 'unj rihaan soj gaa nicún' 'unj rihaan soj, tzaj ne axrj yuvaa 'unj man soj gaa nican' yanj 'unj a. Danj tu'va nij yuvij yo', tzaj ne cuano nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj ² se vaa qui'yaj soj se ndo'o, ne se qui'yaj tuchi' soj cumán soj, ne asa' cuchí' 'unj, gaa ne se caxrij yuvaa

'unĵ man soĵ man ruguanĵ. Ya quisĵj rá 'unĵ caxriĵ yuvaa 'unĵ man nij síĵ taj se vaa inañĵ 'yaj núĵ se vaa me rá neĵ man núĵ qui'yaj núĵ nanĵ á. Tzaj neĵ taj che'é caxriĵ yuvaa 'unĵ man ma'an soĵ, sese ve'é qui'yaj soĵ ma'.

³ Dan me se vaa i'na' neĵ man núĵ cuano, tzaj neĵ ne unu' ma'an neĵ man núĵ ga síĵ chree ma'. ⁴ Xa' se nucuaj núĵ, tzaj neĵ nuveé se nucuaj man rihaan chumiĵ nihánĵ me yo' ma'. 'O se se nucuaj rque' ma'an ya Diose man núĵ me yo' adonĵ. Che'é dan guun nucuaj núĵ qui'yaj canaan núĵ rihaan cunudanĵ nij síĵ me rá cunu' ga Diose, neĵ dan me se tirí' núĵ nana tiha' yu'unĵ nana avii raag yuviĵ, ⁵ ne tirí' núĵ nu' nana aráan chrej rihaan yuviĵ cunō nij yuviĵ se-nana Diose, gaa neĵ guun rá nij yuviĵ cunō nij yuviĵ rihaan Jesucristó, qui'yaj núĵ a. ⁶ Ne asa' cunō ma'an soĵ rihaan Diose, neĵ guun nucuaj núĵ qui'yaj núĵ sayuun man cunudanĵ nij tuvi' soĵ síĵ na'veĵ rá cunō rihaan Diose ei.

⁷ Dan me se ni'yaj sa' soĵ man núĵ, neĵ xcax soĵ cuentá daj vaa núĵ, neĵ sese vaa yo'o tuvi' soĵ me rá se vaa ya ya noco' so' man Jesucristó, neĵ xcax so' cuentá se vaa ase vaa noco' so' man Jesucristó ro', ta'nga' danĵ vaa noco' ma'an núĵ uún man Jesucristó nanĵ adonĵ. ⁸ Dan me se ne'en soĵ se vaa ca'ne' síĵ 'nij ra'a man ní' suun rihanĵ, neĵ veé dan me se na'veĵ rá so' tirí' 'unĵ man soĵ ma'. 'O se me rá so' cavii sa' soĵ doĵ qui'yaj nanĵ adonĵ. Neĵ ca'vee se ve'é ca'mij che'é suun atá 'unĵ, tzaj neĵ se guun na'aj 'unĵ daj chihaa mij ma'. 'O se ma'an ya síĵ 'nij ra'a man ní' ca'ne' suun rihanĵ se vaa ya nō xcúnĵ ca'nej suun rihaan soĵ se vaa naqui'yaj sa' soĵ doĵ nimán soĵ adonĵ.

⁹ Dan me se na'veĵ uxrá rá 'unĵ guun rá soĵ se vaa maan che'é se me rá 'unĵ tuchu'ví' 'unĵ man soĵ me a'neé 'unĵ nij yanĵ cartá rihaan soĵ a mei. ¹⁰ 'O se ne'en soĵ se vaa cataĵ ta'aj nij síĵ 'nij sca'núĵ soĵ se vaa nda' se nana nucuaj achrón 'unĵ rihaan yanĵ cartá, tzaj neĵ gaa nicún' 'unĵ rihaan soĵ, neĵ ne guun nucaáá 'unĵ ca'mii sca' 'unĵ rihaan soĵ, taj nij so' a. Maan se taj yu'vee nó nana a'mii 'unĵ rihaan soĵ gaa nicún' 'unĵ rihaan soĵ, taj nij so' a. ¹¹ Tzaj neĵ xcax nij síĵ a'mii danĵ cuentá se vaa ase vaa nana achrón núĵ rihaan yanĵ cartá gaa nuvi' núĵ yaán ga soĵ ro', ta'nga' danĵ gaa suun qui'yaj suun núĵ asa' cuchí' núĵ rihaan soĵ adonĵ.

¹² Dan me se xa' nij síĵ a'mii danĵ, tzaj neĵ taj nij so' se vaa sa' uxrá vaa ma'an nij so', neĵ che'é dan se quisĵj rá núĵ cataĵ núĵ se vaa 'yaj nij so' ndaa vaa 'yaj ma'an núĵ a. 'O se ne'en núĵ se vaa nuveé sij acax cuentá me nij so' ma'. 'O se ma'an nij so' taj se vaa cunudanĵ yuviĵ 'yaj tucuaán noco' nij so' ro', me síĵ sa', neĵ taj uún nij so' se vaa ma'an nij so' me síĵ sa' doĵ rihaan yo'o nij yuviĵ noco' tucuaán noco' ma'an nij so', neĵ inañĵ danĵ tu'va nij so', ¹³ tzaj neĵ daj chihaa mij se ca'mii xta' núĵ ndaa vaa tu'va nij so' danĵ ma'. Maan se inañĵ che'é suun ca'ne' ma'an Diose rihaan ma'an núĵ me ca'mii núĵ a. Neĵ Diose me síĵ ca'ne' suun rihaan núĵ natá' núĵ se-nana Diose ndaa rihaan ma'an soĵ nanĵ adonĵ.

¹⁴ Dan me se ne 'anj núĵ qui'yaj suun núĵ rej na'veĵ rá Diose ca'anj núĵ ma'. 'O se me rá Diose cuchí' núĵ rihaan soĵ cataĵ xna'anj núĵ se-nana Jesucristó nana sa' rihaan soĵ, neĵ danĵ qui'yaj núĵ, neĵ asino núĵ me síĵ cataĵ xna'anj se-nana Jesucristó rihaan soĵ nanĵ adonĵ. ¹⁵ Dan me se se ca'mii xta' núĵ che'é se vaa qui'yaj yo'o yuviĵ ma'. Se cataĵ núĵ se vaa ma'an núĵ me síĵ qui'yaj se vaa qui'yaj suun yo'o yuviĵ ma'. Ne nó xcúún núĵ qui'yaj núĵ danĵ ma'. Maan se na'vij ndo'o núĵ se vaa cuchuman doĵ rá soĵ ni'yaj soĵ man Diose, gaa neĵ uxrá doĵ qui'yaj suun núĵ sca'núĵ soĵ, ndaa vaa me rá Diose qui'yaj núĵ, ¹⁶ gaa neĵ ndaa guun nucuaj núĵ cataĵ xna'anj núĵ se-nana Diose nana sa' rihaan nij

yuvij man yo'ó chuman' gan' doj uún a. Tzaj ne taj che'é cataj núj se vaa ma'an núj me sí qui'yaj se vaa qui'yaj suun yo'ó so' a ma'.

17 'O se sí me rá ca'mii sa' che'é ma'an ro', nō xcuún so' cataj so' se vaa sa' qui'yaj so' canoco' so' man sí 'nij ra'a man ní' ei. 18 'O se sese cataj yo'ó so' se vaa ma'an so' qui'yaj sa', ne taj se 'yaj ma'. Tzaj ne sese cataj sí 'nij ra'a man ní' se vaa sa' qui'yaj so', ne ya ya sa' qui'yaj so' chuguanj.

11

1 Me rá 'unj ca'vej rá soj ca'mii snuj 'unj doj rihaan soj ei. 'O se danj vaa ma'an, tzaj ne 'o se caraā x'naa soj doj chuguanj. Dan me se yo'ó danj qui'yaj soj nanj á. 2 Dan me se ase vaa me ndo'o rá Diose cūtumé Diose man soj ro', danj vaa me rá 'unj cūtumé 'unj man soj ei. 'O se ase vaa yo'ó chana yaan taj cacun' tumé ro', danj vaa cunudanj nij soj rihaan 'unj, ne cataj 'unj rihaan Jesucristó se vaa ya nacaj so' man soj canoco' soj man orún' so', taj 'unj rihaan so' ei. 3 Tzaj ne chu'vi' 'unj se vaa ase vaa tiha' yu'unj xcuáá man chana cu'naj Eva gaa naá ro', danj gaa tiha' yu'unj sí chree man soj, ne se guun nucuaj soj xcaj sa' soj cuentá, gaa ne tanáj xco soj man nana sa' nari' soj gaa canoco' soj man Jesucristó, raj nanj adonj. 4 'O se ca'vee se ca'na' me ma'an yo'ó so' rihaan soj, ne ca'vee se nata' so' yo'ó nana rihaan soj che'é Jesucristó, ne ca'vee se ino' doj gaa se-nana so' ga se-nana núj, tzaj ne nuveé sij rihuun rá me soj a ma'. Ase ra'yanj tanáj xco soj Nimán Diose canoco' soj yo'ó nana xee. 5 Taj che'é tiha' yu'unj nij sí ca'na' man soj ma'. 'O se sij sa' ndo'o me nij so', rá soj, ne apóstol cune' Jesucristó man me nij so', rá soj, tzaj ne nuveé sij sa' doj me nij so' rihaan 'unj, rá 'unj a ma'. 6 Nda' se ataa nari' sa' 'unj ca'mii natáj 'unj rihaan soj, tzaj ne aj ne'en soj se vaa sij avij raā mej, ne nu' se vaa qui'yaj núj ve'é qui'yaj núj, quene'en cunudanj soj nanj adonj.

7 Ne'en soj se vaa ne ca'nee 'unj sa'anj man soj gaa ca'mii natáj 'unj se-nana Diose nana sa' rihaan soj ma'. Ne dan me se nuu niqué 'unj doj, tzaj ne cavii sa' soj doj adonj. Che'é dan nij qui'yáá 'unj, rá soj na'. Cacun' me se vaa qui'yáj, rá soj na'. 8 Ne nicaj 'unj sa'anj rqué nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó sí man yo'ó chuman', ne cutún' 'unj sa'anj yo' yan guun nucuáá 'unj qui'yaj suun 'unj che'é soj nanj adonj. 9 Ne gaa cayaán 'unj ga soj, ne gaa cachiin rasuun mán 'unj, ne a 'ó rasuun ne cachinj 'unj man soj a ma'. Maan se nij tinúú ní' nij sí ca'na' estadó Macedonia ro', rqué nij so' nu' se vaa cachiin manj, ne dan me se ne caraā chrúú 'unj a doj rihaan soj a ma'. Dan me se veé danj qui'yáj rej rihaan, ne se caráj chrúj rihaan soj, raj man adonj.

10 Che'é se yanj Jesucristó ga 'unj, che'é dan ne'en soj se vaa ya vaa nana a'mii 'unj rihaan soj, ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa se guun danj chihaa súj cataj yuvij man estadó man soj se vaa quita'aj se-sa'anj soj ma'.

11 Me che'é tu'vaj danj, rá soj ga. Danj tu'vaj che'é se ne 'ee raj man soj, rá soj na'. Taj ma'. 'O se Diose me sí ne'en se vaa ya ya 'ee rá 'unj man soj ei.

12 Tzaj ne ne'en soj se vaa me rá yo'ó nij so' cataj nij so' se vaa 'o cuyaān vaa se 'yaj núj ga se 'yaj nij so', ne che'é dan ase vaa 'yáá 'unj cuano ro', ta'nga' danj qui'yáá 'unj xraj, ne se ca'néj 'unj sa'anj man soj ma'. Ne se ca'vee cataj nij so' se vaa 'o cuyaān 'yaj nij so' ga núj a ma'. 13 Dan me se taj nij so' se vaa me nij so' apóstol cune' Jesucristó man nata' se-nana so', tzaj ne a'mii ne nij so', ne dan me se 'yaj suun nij so' rihaan soj, tzaj ne tiha' yu'unj nij so' man soj nanj adonj. Ne ase vaa apóstol cune' Jesucristó man ro', danj vaa nij so'

rihaan soj a. ¹⁴ Tzaj ne taj se 'yaj sese cuchumán rá soj ni'yaj soj man nij so' ma'. 'O se ma'an síi chree cu'naj Satanás naqui'yaj ino man, ne naqui'yaj síi chree yo' man yo' yo' se-mozó Diose chuguun ndo'o, ne tiha' yu'unj so' man soj nanj adonj. ¹⁵ Ne ase vaa 'yaj síi chree ro', danj 'yaj uún nij so' a. Che'é dan, nuveé se ya'anj tiha' me yo', sese ne'en nij síi 'yaj suun che'é síi cu'naj Satanás qui'yaj nij so' danj a ma'. Ca'vee natuna nij so' man ma'an nij so' guun nij so' síi 'yaj suun che'é rej cunu sa' nimán yuvij ei. Tzaj ne che'é se 'yaj ndo'o nij so' sayuun ro', che'é dan uxrá quirán' nij so' sayuun nu' cavii nu' ca'anj adonj.

¹⁶ Dan me se cataj xna'anj uún 'unj rihaan soj se vaa se guun cataj soj se vaa sij snúu mé 'unj ma'. Ca'vee se sij snúu ya ya mé 'unj rá soj, tzaj ne ve'é nacaj soj manj, ne ve'é cunjo soj nana ca'mij, ne ca'mii xta' 'unj doj che'é ma'anj ndaa ase vaa 'yaj yo'ó nij so' ei. ¹⁷ (Nuveé nana rqué síi 'nij ra'a man ní rihaan 'unj me nana nihánj nana ca'mii 'unj rihaan soj cuano ma'. Tananj che'é se snúu rma'anj, don ca'mii 'unj nana nihánj rihaan soj nanj ei.) ¹⁸ Dan me se che'é se que'ee yuvij a'mii xta' che'é se vaa qui'yaj ma'an nij so' ro', che'é dan ca'mii xta' ma'an 'unj doj rihaan soj gaa ei. ¹⁹ 'O se ne'en 'unj se vaa síi avii ndo'o raá me soj, rá ma'an soj, ne che'é dan ne ne'en soj se vaa sij snúu me nij síi ca'na' rihaan soj, ne che'é dan niha' rá soj ve'é cunjo soj rihaan nij so' a. ²⁰ Ne nda' se rii ta'nga' ndo'o nij so' rihaan soj do', nda' se a'néj nij so' nu' si'yaj soj do', nda' se tiha' yu'unj nij so' man soj do', nda' se sa' doj vaa nij so' rihaan soj rá nij so' do', nda' se ase vaa síi oxro xruu soj vaa nij so' do', tzaj ne ve'é uno soj rihaan nij so' á. ²¹ Che'é dan guun na'aj núj doj tzin' rihaan soj, che'é se ne guun nucuaj núj qui'yaj núj se nij yo' rihaan soj a mei. 'O se che'é se ne quisij rá núj qui'yaj quij núj ro', che'é dan sa' doj vaa yo'ó nij so', rá soj asanj.

Ne nda' se nana snuj me nana nihánj, tzaj ne ase vaa quisij rá nij so' ca'mii xta' nij so' ro', danj gaa quisij rá ma'anj ca'mii xta' ma'anj rihaan soj ei. ²² Dan me se yuvij israelitá me nij so', taj nij so' na'. 'O se veé danj sij israelitá me ma'anj uún nanj á. Noco' xna'anj tuví' nij so' ga síi cu'naj Abraham síi cane gaa naá, taj nij so' na'. 'O se veé danj sij noco' xna'anj tuví' ga so' mej uún nanj ei. ²³ 'Yaj suun nij so' che'é Jesucristó, taj nij so' na'. 'O se veé danj qui'yaj suun gaa 'unj do', nanj á. 'O se nihánj me nana snuj cataj 'unj rihaan soj se vaa 'unj me síi 'yaj suun doj che'é Jesucristó rihaan nij so' nanj ei. Dan me se 'unj nihánj ro', me síi qui'nij doj taga' che'é Jesucristó rihaan nij so' do', uxrá go' nii cuartá xráá 'unj che'é Jesucristó do', que'ee güii daj doj se caví 'unj che'é Jesucristó do', ²⁴ quisij 'un' ya quita'aa nij síi uun chij rihaan nij yuvij israelitá manj, ne ico xnu' ca'anj ya go' nij so' cuartá xrá a. ²⁵ Va'nuj go' nii chruun xrá a. Ne yuun go' níi yahij manj a. Quisij va'nuj quiri' rihoo vaj 'unj rihaan na ya'anj, ne ca'anj cunuuh rihoo yo' rque na ya'anj, ne 'o güii 'o yan' quitáá 'unj rihaan na ya'anj cunuuh ndo'o ya a. ²⁶ Dan me se aj cachéé ndo'oj nu' nij chrej, ne vaa ndo'o sayuun quirán' 'unj rihaan chráá do', che'é síi ituu do', che'é nij síi israelitá ne noco' man Jesucristó do', che'é nij síi yanj do', che'é yuvij yanj chuman' do', che'é nij yuvij yanj quij do', che'é na ya'anj do', che'é síi tiha' yu'unj manj se vaa tinúj me nij so' do' á.

²⁷ Dan me se aj suun ndo'o quirán' 'unj rihaan nij sayuun, ne que'ee yan' ne ca'vee cotoj, ne ta'aj güii me se quina'aan ndo'o rquej, ne yo'ó ta'aj güii canacoó ndo'oj na, ne quisij que'ee ndo'o ne quirij chraa chaj, ne ta'aj güii me se go' ndo'o ya nuvij xrá, ne yo'ó ta'aj güii me se ne quiri' yá 'unj yatzíj

caráán xráá 'un̄j uún, ne dan me se vaa can̄j yá 'un̄j nda' rasuun nan̄j á. ²⁸ Tzaj ne se ca'mii 'un̄j che'é yo'ó sayuun quirán' 'un̄j a ma'. Maan se nihánj nanó rá 'un̄j che'é cunudañj nij síí amán rá ni'yaj man Jesucristó man 'o 'o chuman' a. ²⁹ Sese ne nucuaj nimán yo'ó tinúú ní', ne ase vaa ran' nimán so' ro', danj ran' nimanj, ne sese qui'yaj yo'ó tinúú ní' cacun', ne uun na'aj uxrá ma'an̄j adonj.

³⁰ Dan me se, sese me rá soj ca'miij xta' 'un̄j, tzaj ne inañj cataj xna'an̄j yaj se vaa ne guun nucuaj ma'an̄j qui'yaj suun ma'an̄j a ma'. ³¹ Diose Rej Jesucristó s̄ij 'nij ra'a man ní' ro', ne'en se vaa a'miij yá 'un̄j, ne ve'é uxrá ca'miij ní' che'é so' nu' cavii nu' ca'an̄j nan̄j ei. ³² Gaa ca'an̄j 'un̄j chuman' cu'naj Damasco ro', ne síí nicaj suun 'yaj suun che'é rey cu'naj Aretas ro', caráán so' rej atúj yuviij chuman', che'é yan guun rá so' quita'aa so' manj, ³³ tzaj ne na'núj nij tuví' 'un̄j yo'ó ta'yaa nii taj chraan nicun' nu' anicaj tu'va chuman' yo', ne ca'née nij so' rá 'o scaa manj, ne tinanij nij so' rej xe' manj, ne dan me se curihan̄j 'un̄j chuman' yo', ne quinanii 'un̄j rihaan síí nicaj suun yo' ei.

12

¹ Dan me se taj a doj se quirí' ní' che'é yan ca'miij sa' ní' che'é ma'an̄n ní', tzaj ne nihánj me ca'miij 'un̄j che'é doj rasuun curuvi' rihan̄j ei. Ne cataj xna'an̄j 'un̄j che'é se vaa tihaan síí 'nij ra'a man ní' rihan̄j a. ² Dan me se ne'enj man 'o síí amán ndo'o rá ni'yaj man síí 'nij ra'a man ní' ei. Ne quisij xca'an̄j yo' nicaj Diose man so', ca'an̄j so' rej xta', qui'yaj Diose, ne ndaa va'núj xta' cavii so' ca'an̄j so' ei. Dan me se ma'an̄j me yo' ei. Tzaj ne ne ne'enj sese inañj nimanj cavii ní', ase nu' nee manj cavii ca'an̄j ní', ne ne'en uxrax ma'. Qrún' Diose me síí ne'en daj vaa 'un̄j gaa cavii 'un̄j ca'an̄j 'un̄j a. ³⁻⁴ Ne ne'én 'un̄j se vaa cavii 'un̄j ndaa rej sa' ndo'o yan̄j ma'an̄n Diose, qui'yaj Diose, ne cunó 'un̄j nana sa' ndo'o nana ne nó xcúún yuviij ca'miij yuviij a. Tzaj ne ne ne'enj sese inañj nimanj cavii ca'an̄j ní', ase nu' nee manj cavii ca'an̄j ní', ne ne'en yaj a mei. Qrún' Diose me síí ne'en daj vaa 'un̄j gaa cavii 'un̄j ca'an̄j 'un̄j ei.

⁵ Dan me se ve'é ca'miij che'é se vaa quiran̄j nda' rasuun, tzaj ne se ca'miij che'é se vaa qui'yaj danj ma'. Maan se inañj cataj xna'an̄j 'un̄j se vaa nuveé 'o síí sca' mej ma'. ⁶ Dan me se ca'vee se ve'é ca'miij che'é ma'an̄j, tzaj ne se ca'miij snuj 'un̄j ma'. 'Q se nana ya ca'miij á. Dan me se me rá 'un̄j xcaj yuviij cuentá che'é inañj daj vaa 'yáá 'un̄j ni'yaj nij so' do', che'é inañj nana a'miij 'un̄j uno nij so' do', gaa ne ca'vee xcaj sa' nij yuviij cuentá daj s̄ij me 'un̄j á. Tzaj ne taj che'é cataj xna'an̄j 'un̄j yo'ó nana rihaan nij yuviij a mei. Che'é dan se cataj xna'an̄j 'un̄j ⁷ che'é cunudañj nij nana tihaan naca Diose rihan̄j a mei.

Dan me se ne ca'vej rá Diose ca'miij xta' 'un̄j ma'. Che'é dan ca'vej Diose qui'yaj síí chree cu'naj Satanás sayuun man nee manj, che'é rej se guun rá 'un̄j se vaa s̄ij sa' ndo'o mej a. ⁸ Ne quisij va'núj ya cachúin ni'yáá 'un̄j rihaan síí 'nij ra'a man ní' se vaa ca'nee so' sayuun yo' rihan̄j a. ⁹ Tzaj ne 'o se cataj so' rihan̄j a:

—Ma'an̄j raçuíj mán so', ne cavii sa' so' á. Che'é dan se ca'néj 'un̄j sayuun yo' rihaan so' ma'. 'Q se che'é se vaa ninaj nee mán so' ro', che'é dan guun nucaáá 'un̄j raçuíj 'un̄j mán so' qui'yaj suun so' adonj —taj síí 'nij ra'a man ní' rihan̄j a.

Che'é dan guun niha' rá 'un̄j cataj xna'an̄j 'un̄j se vaa ninaj 'un̄j, ne guun nucuaj Jesucristó raçuíj so' manj qui'yaj sunj a. ¹⁰ Dan me se che'é se ninaj 'un̄j do', che'é se uun na'aj 'un̄j do', che'é se rán' 'un̄j sayuun do', che'é se 'yaj

ndo'o nii sayuun manj do', che'é nu' se rán' 'un̄j che'é Jesucristó do', che'é dan guun niha' ndo'o raj chuguanj. 'Q se che'é se síi ninaj mej ro', che'é dan guun nucaáj qui'yaj sunj nanj adonj.

11 Dan me se nda' rá se tu'va 'o síi snúu tu'vaj, tzaj ne ma'an soj qui'yaj don tu'vaj danj ca'mii snuj 'un̄j doj ei. 'Q se ma'an soj me síi n̄o xcúun cataj se vaa sa' 'yá ei. Nda' se taj yu'vee nó 'un̄j, tzaj ne nuveé s̄j sa' doj me yo'ó nij so' rihanj ma'. Dan me se s̄j sa' uxrá me nij so', ne ma'an nij apóstol cune' ya ma'an Jesucristó me nij so', rá soj, tzaj ne nuveé s̄j sa' doj me nij so' rihanj ma'. 12 'Q se 'un̄j me se suun sa' noc̄o ya qui'yá ni'yaj soj, ne suun sa' noc̄o 'yaj nij apóstol cune' Jesucristó man me suun sa' qui'yá ni'yaj soj, ne dan me se naqui'yaj naj ndo'o 'un̄j nimanj, ne ne ca'ne' raj ga suun 'yaj suun sa' noc̄o yo' ma'. 13 'Q se caraā x'naa soj doj rihanj sese nij ca'mij rá soj ei. Xa' 'un̄j, tzaj ne a doj ne naqui'yaj yanj 'un̄j man soj ma'. 'Q se orún' rasuun me naqui'yaj yanj 'un̄j adonj. Ne ca'vej ya raj naqui'yaj chrúj rihaan soj ma'. Tzaj ne sese nij qui'yá ne cachin̄j 'un̄j sa'anj rihaan soj, rá soj, ne caraā x'naa soj ei.

14 Dan me se aj qui'yaj chuvii uún 'un̄j cuchí' 'un̄j rihaan soj, ga ne quisij va'nuj cuchí' 'un̄j rihaan soj, ne asa' cuchí' 'un̄j rej man soj, ne se ca'néj 'un̄j rasuun man soj ma'. Maan se me raj cun̄o sa' ma'an soj rihanj ei. Dan me se ase vaa ta'nij vaa soj rihanj, ne ne nó xcúun xnii caraā sa' xnii rasuun che'é rej xnii ma'. 'Q se maan rej xnii n̄o xcúun caraā sa' rasuun che'é ta'nú so' adonj. 15 Guun niha' rá 'un̄j cutun' 'un̄j sa'anj che'é nimán soj, ne ndaa nimán ya 'un̄j me raj qui'yaj sunj che'é nimán soj chuguanj. Dan me se che'é se 'eē raj man soj, ne doj a rá soj chiha'. Me che'é 'yaj soj danj ga. 16 Dan me se ne ca'neē 'un̄j rasuun man soj ma'. Tzaj ne vaa yuvij cataj se vaa tiha' yu'unj uxrá 'un̄j man soj, 17 ne cataj nij yuvij se vaa ca'néé 'un̄j yo'ó so' cuchí' so' rihaan soj, ne racuj yo'ó so' manj tiha' yu'unj núj man soj, ne ca'néj núj rasuun rihaan soj, cataj nij yuvij adonj. 18 Dan me se ya cataj xna'anj 'un̄j rihaan síi cu'naj Titó se vaa cuchí' so' rihaan soj, ne ca'néé 'un̄j yo'ó tinúú ní' ca'anj ga so' á. Tiha' yu'unj síi cu'naj Titó man soj na'. Taj ma'. 'Q se veē orún' Nimán Diose noco' núj ga síi cu'naj Titó, ne cyaan qui'yaj síi cu'naj Titó ga 'un̄j nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá Pabló tanáj nij síi man Corinto chrej chíi, ne se canó xcúun Pabló qui'yaj so' sayuun man nij síi tumé cacun' a

19 Dan me se che'é se chu'vi' ndo'o núj se vaa cuta' soj cacun' xráá núj me se ca'mii ndo'o núj nu' nana nihánj, rá soj na'. Taj ma'. 'Q se ne'en Diose daj a'mii núj, ne che'é se s̄j noco' man Jesucristó me núj, ne ca'mii núj nu' nana nihánj che'é se 'eē rá núj man soj, ne me rá núj nari' sa' soj canoco' soj man Diose, tinuj, nocoj. 20 'Q se chu'ví' 'un̄j doj tzin' se vaa cuchí' 'un̄j chiháan soj ne que'ne'enj se vaa ne 'yaj soj ndaa vaa n̄o xcúun soj qui'yaj soj, ne cataj soj se vaa ne 'yáa 'un̄j ndaa vaa me rá soj qui'yáa 'un̄j a. Chu'ví' 'un̄j se vaa que'ne'én 'un̄j se vaa guun yuvaā soj rihaan tinúú soj do', se vaa guun xcoj ruvaā rá soj ni'yaj soj tinúú soj do', se vaa caxrii yuvaā soj man tinúú soj do', se vaa cuxra' ta'aj soj man ma'an soj ne guun rá soj cunu' soj do', se vaa nana soj cuentó ne che'é tinúú soj do', se vaa ca'mij xta' soj do', se vaa gaā sayuun sca'núj soj do' chuguanj. 21 Dan me se chu'vi' uún 'un̄j se vaa asa' cuchí' 'un̄j rihaan soj, ne guun na'aj ndo'o 'un̄j qui'yaj Diose che'é soj, ne quinan̄o ndo'o rá 'un̄j che'é que'eē nij tinúú ní' nij síi tumé cacun', che'é se na'vej rá nij so' tanáj nij so'

cacun' ne cunū sa' nimán nij so' a. 'Q se yo'q cūtumé nij so' cacun' se vaa nij ndo'o 'yaj nij so' do', se vaa 'yaj nij so' cacun' ga yo'ó chana do', nanj ei.

13

¹ Dan me se cuchí' uún 'unj, ne quisij va'nuj cuchí' 'unj rihaan soj, ne sese vaa yo'q tinúú soj síí tumé cacun', ne sese canicun' vj síí quene'en do', sese canicun' va'nuj síí quene'en do', ne quirí' so' sayuun nanj á. ² Gaa quisij vj cuchí' 'unj rihaan soj, ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sese cuchí' uún 'unj rihaan soj, ne se caráj x'naj quene'enj man síí qui'yaj cacun' ma'. Ne cuano nihánj me se nuví' 'unj ne rej man soj, tzaj ne cataj xna'anj uún 'unj rihaan soj se vaa ya ya qui'yáá 'unj sayuun man cunudanj nij síí tumé cacun' yo' ei. ³ 'Q se ca'vee don ma'an soj me rá quene'en sese ya ya Jesucristó me síí rque nana a'mii 'unj rihaan soj ei. Xa' Jesucristó, tzaj ne nuveé sij ninaj me so' rihaan soj ma'. 'Q se sij guun nucuaj ndo'o tumé man soj me Jesucristó ei. ⁴ Dan me se ca'vej rá Jesucristó guun nucuaj doj yuvi rihaan so', ne cachrón nii man so' rihaan rcutze, tzaj ne guun nucuaj so' cunuu i'na' uún so', qui'yaj Diose, ne che'é se noco' núj man Jesucristó ro', che'é dan ase vaa síí ninaj vaa ma'an núj rihaan chumij nihánj, tzaj ne Diose ro', me síí rque se nucuaj man núj, gaa ne guun nucuaj núj ga Jesucristó qui'yaj suun núj ga nij soj nanj adonj.

⁵ Xcáj ma'an soj cuentá sese ya ya noco' soj se-tucuanj Jesucristó ei. Ne'en soj se vaa yanj Jesucristó ga soj na'. Ase ne ne'en soj xa'. Ya ne Jesucristó ga soj, sese nuveé sij tiha' yu'unj me soj chuguanj. ⁶ 'Q se amán ya raj, ne me raj quene'en soj se vaa nuveé sij tiha' yu'unj me núj man chuguanj. ⁷ 'Q se achíin ni'yaj núj rihaan Diose se vaa a 'ó se chí'ii se qui'yaj soj mei. Nuveé che'é se me rá núj cataj yuvi se vaa sa' qui'yaj núj me achíin ni'yaj núj danj ma'. 'Q se che'é se me rá núj qui'yaj sa' inanj soj, che'é dan achíin ni'yaj núj danj rihaan Diose ei. Ca'vee se cataj yuvi se vaa síí tiha' yu'unj me ma'an núj, tzaj ne yo'q qui'yaj sa' soj ei. ⁸ 'Q se se guun nucuaj núj tiha' yu'unj núj man Diose daj vaa nimán 'o 'o ní' ma'. Maan se inanj a tanañ rquee núj ca'mii núj nana ya che'é 'o 'o ní' a. ⁹ Ne ca'vee se nuveé sij nucuaj me núj, tzaj ne uun niha' rá núj che'é se sij nucuaj me soj, ne achíin ni'yaj núj rihaan Diose se vaa rque Diose nu' se vaa achíin man soj, gaa ne qui'yaj suun soj che'é so' a. ¹⁰ Che'é dan cuano nihánj me se cachrón 'unj nana nihánj rihaan yanj cartá nayaá soj a. Dan me se ndá' se nuví' 'unj yáán ga soj cuano, tzaj ne cachrón 'unj nana nihánj, gaa ne güii cuchí' 'unj rihaan soj me se se gaa suun rihanj qui'yaj ndo'oj sayuun man soj a. Dan me se ca'ne' síí 'nij ra'a man ní' suun rihanj cūtumej man soj, ne dan me se na'vej rá so' quirí' soj qui'yáj ma'. 'Q se me rá so' raçuíj 'unj man soj yan canoco' sa' soj man so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa a'néé nij tuvi' Pabló saludó rihaan nij síí man Corinto a

¹¹ Ne vaa doj nana me raj cataj xna'anj 'unj rihaan soj, tinuj, nocoj. Dan me se gaa niha' nimán soj ei. Raçuíj soj nana sa' man tinúú soj yan guun nucuaj soj canoco' soj man Diose á. Se guun cano' tuvi' soj ga tuvi' soj ma'. 'Q se cuyaán gaa nimán soj ga tuvi' soj ei. Ne cayáán Diose ga soj ei. 'Q se Diose me síí 'yaj nuu 'eé rá ní' tinúú ní', ne vaa xej nimán ní', 'yaj Diose a. ¹² Ne gaa nari' tuvi' soj ga tinúú soj, ne uxrá ve'é ca'mii soj ga tinúú soj ei. Danj me rá Diose qui'yaj soj chuguanj. ¹³ Ve'é cayáán nij soj, rá cunudanj nij síí sa' rihaan Diose ei. ¹⁴ Dan me se me rá núj qui'yaj ndo'o Jesucristó sij 'nij ra'a

man ní' se luj che'é cunudanj soj, ne me rá núj gaa 'ee rá Diose ni'yaj Diose
man cunudanj soj, ne me rá núj ve'é ca'mii cunudanj soj ga tinúú soj qui'yaj
Nimán Diose nanj adonj.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj síí cu'naj Pabló ca'néé so' rihaan nij yuvij noco' man Diose yanj estadó cu'naj Galacia a

1 Síí cu'naj Pabló mej, ne dan me se gaa cavi' Jesucristó, ne cunuu i'na' uún so', qui'yaj Diose, ne Jesucristó do', Rej ní' Diose do', me roj síí cune' mán 'unj guún 'unj apóstol nata' se-nana Jesucristó rihaan cunudanj nij yuvij man rihaan chumij a. Nuveé inanj yuvij me síí cune' mán 'unj ma'. Ma'an ya Diose cune' mán 'unj adonj. ² Dan me se taran' nij tinúú ní' síí ne ga 'unj ro', 'yaj yanj cartá nihánj ga 'unj, ne ca'nej núj yanj nihánj rihaan nij soj sij amán rá ni'yaj man Jesucristó sij yanj nij chuman' naj rihaan estadó Galacia a. ³ Dan me se me rá núj qui'yaj Rej ní' Diose qui'yaj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' qui'yaj ndo'o se luj che'é nij soj, ne me rá núj gaa xej nimán soj qui'yaj roj so' adonj. ⁴ Dan me se chí'ij vaa nimán yuvij man rihaan chumij nihánj cuano, ne me rá Rej ní' Diose quinanij ní' rihaan sayuun quiran' nij yuvij man rihaan chumij nihánj, ne che'é dan ca'vej Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' cavi' ya ma'an so' che'é cacun' tumé ní' adonj. ⁵ Sa' uxrá vaa 'yaj Diose, cataj ní' nu' cavii nu' ca'anj a. Veé danj gaa ya ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se canoco' ní' yo'ó nana ma'. Maan se inanj se-nana Jesucristó canoco' ní' a

⁶ Ne ne'en uxraj me che'é me rá nij soj tanáj ra'yanj soj man Diose ne canoco' soj yo'ó nana ma'. Ne'en soj se vaa qui'yaj ndo'o Jesucristó se luj che'é soj, ne che'é dan canacúún ma'an Diose man soj canoco' soj man so', ne me che'é me rá soj tanáj soj man Diose ga. ⁷ Nuveé se vaa yo'ó se-tucuanj Diose ma'. Maan se vaa nij síí me rá naqui'yaj ino se-tucuanj Jesucristó chuguanj. Tzaj ne inanj se-nana Diose nana cataj xna'anj núj rihaan soj che'é Jesucristó me nana sa' adonj. ⁸ Che'é dan se ca'vej rá soj nata' yuvij yo'ó nana naca rihaan soj mei. 'O se inanj nana nata' núj rihaan soj asij rque ro', cuchuman rá soj ei. Dan me se ca'vee se ndaa ma'an núj do', ca'vee se ndaa 'o se-mozó Diose nanij rej xta' do', nata' yo'ó nana naca rihaan soj, tzaj ne yo'ó guun ya rá soj se vaa quiran' ndo'o síí a'mii yo'ó nana yo' sayuun qui'yaj Diose á. 'O se taj síí no xcúún natuná se-nana Diose ma'. ⁹ Dan me se aj cataj xna'anj núj rihaan soj, ne cuano nihánj me cataj xna'anj uún 'unj rihaan soj, se vaa sese ino gaa nana nata' yo'ó so' rihaan soj ga nana canoco' soj asij rque, ne guun ya rá soj se vaa quiran' uxrá síí nata' yo'ó nana yo' sayuun, qui'yaj Diose ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa inanj me rá síí cu'naj Pabló gaa niha' rá Diose ni'yaj Diose man so' a

¹⁰ Me rá 'unj gaa niha' rá yuvij ni'yaj yuvij mán 'unj, rá soj na'. Taj mei. 'O se inanj me rá 'unj gaa niha' rá Diose ni'yaj Diose manj ei. Dan me se gaa rque me se inanj me rá 'unj gaa niha' rá yuvij ni'yaj yuvij manj, tzaj ne yaj ro', me taj ma'. Sese inanj guun rá 'unj gaa niha' rá yuvij ni'yaj yuvij mán 'unj, ne nuveé sij 'yaj suun che'é Jesucristó mé 'unj a man chuguanj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nana a'mii natáj Pabló ro', orún' Jesucristó me síí tucu'yón nana yo' man so' a

¹¹ Me rá 'unj xcaj nij soj cuentá se vaa se-nanā Diose nanā sa' a'mii natáj 'unj ro', nuveé nanā cavii raā yuvij me nanā yo' ma'. ¹² Ne nuveé yuvij nata' nanā yo' rihanj ma'. Ne taj síi tucu'yón nanā yo' manj ma'. Tzaj ne ma'an ya Jesucristó me síi qui'yaj xcaj 'unj cuentá che'é nanā sa' yo' adonj.

¹³ Aj ne'en soj daj vaa raj asij rque doj adonj. Dan me se gaa canocó' 'unj tucuáán noco' nij yuvij israelitá, ne dan me se qui'yaj ndo'o 'unj sayuun man taran' nij síi cuchumán rá ni'yaj man Diose, ne qui'yaj suun uxrá 'unj che'é se me rá 'unj tirí' 'unj man nij so' a. ¹⁴ Ne tucuáán noco' nij yuvij israelitá ro', 'unj me síi noco' sa' doj tucuáán yo' rihaan que'ee nij tuvi' 'unj síi israelitá vaa cuyaán ga 'unj ei. Ne 'unj ro', me síi a'neé sa' doj nu' se-tucuanj xii 'unj sij israelitá adonj.

¹⁵ Tzaj ne asij ataa ca'ngaa 'unj, ne guun rá Diose se vaa qui'yaj sunj che'é so' ei. Dan me se qui'yaj ndo'o Diose se luj che'ej se vaa canacúun so' manj qui'yaj sunj che'é so', ¹⁶ ne tihaán so' ta'nii so' Jesucristó rihanj, che'é se me rá so' ca'anj 'unj nata' 'unj se-nanā so' nanā sa' rihaan nij yuvij yanj nanj adonj. Tzaj ne 'unj me se a doj ne ca'anj 'unj xna'anj 'unj man yuvij daj qui'yaj canocoj man Diose ma'. ¹⁷ Dan me se vaa nij síi yanj chuman' Jerusalén, ne apóstol cune' Jesucristó nata' se-nanā so' rihaan yuvij me nij so', ne dan me se asij ataa cune' Jesucristó mán 'unj ro', cune' Jesucristó man nij so', tzaj ne ne cuchí' 'unj rihaan nij so' xna'anj 'unj man nij so' daj qui'yaj ma'. Maan se ra'yanj ca'anj 'unj cuaj estadó Arabia, ne canicaj 'unj ca'naj chuman' Damasco adonj.

¹⁸ Quisj va'nuj ya yo' nocoj man Jesucristó ta' asuun, gaa ne ca'anj 'unj chuman' Jerusalén, gaa ne cunuu yaan 'unj man síi cu'naj Pedró a. Dan me se nanó 'unj cuentó ga so', ne cayáán 'unj tucuá so' rque xnu' güii a. ¹⁹ Ne dan me se gaa canej ga so' me se quene'enj man síi cu'naj Santiagó tinúú síi 'nij ra'a man ní' uún a. Tzaj ne orún' so' quene'enj nanj á. Ne ne quene'én 'unj man yo'ó nij apóstol ma'. ²⁰ Ne'en ya Diose se vaa ya vaa nanā nihánj nanā cachrón 'unj rihaan yanj nihánj adonj. Nuveé nanā ne me nanā nihánj ma'.

²¹ Dan me se curihanj 'unj chuman' Jerusalén, ne cachéé 'unj nu' chuman' naj estadó Siria do', nu' chuman' naj estadó Cilicia do', ²² tzaj ne nij síi man estadó Judea síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó ro', me se ne quene'enj nij so' mán 'unj ma'. ²³ Maan se cuno nij so' cuentó cataj xna'anj tuvi' nij so' che'é 'unj se vaa síi chi'ii ndo'o mé 'unj, tzaj ne yaj nihánj cuano me se sij a'mii natáj se-nanā Diose mé 'unj cuano, taj nij so', caráya'anj nij so' a. "Síi qui'yaj ndo'o sayuun man ní' gaa rque me se cuano nihánj nata' ma'an so' nanā sa' nanā noco' ní' nanā me rá so' tirí' so' gaa rque chuguanj", taj tuvi' nij so' a. ²⁴ Dan me se caráya'anj ndo'o nij so', ne cataj nij so' se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose se vaa quene'enj nij so' manj a.

2

¹ Dan me se cachén xca'anj yo' gaa curihanj 'unj chuman' Jerusalén, gaa ne canicaj uún 'unj ca'anj 'unj chuman' Jerusalén ga síi cu'naj Bernabé, ne dan me se nicaj núj man síi cu'naj Titó ca'anj núj rej yo' a. ² Dan me se ca'anj 'unj chuman' Jerusalén, che'é se cataj xna'anj Diose rihaan 'unj se vaa me rá Diose ca'anj 'unj chuman' Jerusalén, ne cataj xna'anj 'unj rihaan nij tinúú ní' síi israelitá daj vaa nanā sa' nanā ca'mii natáj 'unj rihaan nij soj sij yanj a. Tzaj ne quirii yanj 'unj man nij síi uun chij doj rihaan nij so', ne natá 'unj rihaan ma'an inanj nij so' che'é nanā a'mii natáj 'unj rihaan nij soj a. Dan

me se me rá 'un̄j xcaj sa' nij sí uun chij yo' cuentá daj vaa se-nan̄aj, gaa ne se gaa nan̄j tir̄i' nij so' nu' suun qui'yaj suun 'un̄j che'é Jesucristó a.

³ Ne nicun' sí cu'naj Titó ga 'un̄j, ne nda' se nuveé sij israelitá me so', tzaj ne ne qui'yaj nij sí man Jerusalén fuerzá man so' cata' ta'nga' man so' ma'.

⁴ Tzaj ne doj nij sí tiha' yu'un̄j, ne dan me se taj nij so' se vaa tinúú ní' me nij so', tzaj ne nuveé tinuj ní' me nij so' ma'. 'O se tu'va rma'an̄j nij so' nan̄j adon̄j. Dan me se catúj yuve nij so' rej nuu chre' núj, ne me rá nij so' quene'en yuve nij so' daj qui'yaj núj a. Tzaj ne xa' ní' sij canoco' man Jesucristó, tzaj ne daj chihaa m̄j ne nó xcúún ní' canoco' ní' nu' se-tucuan̄j Moisés a ma'. Che'é dan guun rá nij so' xcaj nij so' cuentá daj 'yaj ní', gaa ne tihaan̄ uún nij so' man ní' canoco' ní' nana noco' nij so', rá a nij so' a. ⁵ Tzaj ne núj me se a 'o xco' nii ne cun̄o núj rihaan̄ nij so' a ma'. 'O se guun rá núj se vaa ve'é ya quinaj nu' se-nan̄a Diose nana' yaj rihaan̄ soj, rá núj adon̄j. ⁶ Dan me se ase vaa sí uun chij vaa ta'aj nij sí man Jerusalén, rá nii, tzaj ne taj vaj sí sa' doj rihaan̄ tuvi', rá 'un̄j a ma'. Maan̄ se 'o cuyaan̄ vaa cunud̄anj yuvij rihaan̄ Diose nan̄j adon̄j. Dan me se nij sí uun chij yo' ro', ne cataj xna'an̄j nij so' a doj nana rihaan̄ 'un̄j ma'. Maan̄ se cunaj vaa nana ca'mii natáj 'un̄j, taj nij so' a.

⁷⁻⁸ Dan me se Diose me sí qui'yaj guun nucaj sí cu'naj Pedró nata' so' se-nan̄a Diose nana sa' rihaan̄ nij yuvij israelitá, ne dan̄j qui'yaj guee Diose ga 'un̄j uún, ne dan me se guun nucaá 'un̄j nata' 'un̄j se-nan̄a Diose nana sa' rihaan̄ nij yuvij yanij, qui'yaj Diose, ne che'é dan me xcaj nij sí uun chij man Jerusalén cuentá se vaa ne cach̄iin̄ doj nana mán 'un̄j a. Maan̄ se ase vaa ata' sí cu'naj Pedró suun nata' rihaan̄ nij yuvij israelitá, qui'yaj Diose ro', dan̄j vaa ata' 'un̄j suun nata' rihaan̄ nij yuvij yanij, qui'yaj uún Diose a. ⁹ Ne quene'en sí cu'naj Santiagó do', sí cu'naj Pedró do', sí cu'naj Juan do', se vaa qui'yaj ndo'o Diose se lūj che'é 'un̄j do', che'é sí cu'naj Bernabé do', se vaa guun nucaá 'un̄j nata' 'un̄j se-nan̄a Diose nana sa' rihaan̄ yuvij, qui'yaj Diose, ne guun ya nu' rá nij so' se vaa Diose me sí ca'ne' suun rihaan̄ núj ei. Dan me se sí uun chij rihaan̄ nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó man Jerusalén me nij so', tzaj ne guun ya rá nij so' se vaa tuvi' ma'an̄ nij so' me núj, ne 'o cuyaan̄ vaa suun vaa rihaan̄ núj ga suun vaa rihaan̄ nij so', rá nij so' a. Dan me se ne nata' nij so' se-nan̄a Diose nana sa' rihaan̄ nij yuvij israelitá, ne tan̄anj núj uún, ne nata' núj rihaan̄ nij sí yanij, cataj nij so' uún a. ¹⁰ Tzaj ne orún' ya rasuun me cach̄iin̄ ni'yaj ndo'o nij so' rihaan̄ núj se vaa asino' nij sí niq̄e me racūij núj, taj nij so' a. Tzaj ne tumé ndo'o núj man nij sí niq̄e, ne asino' yo' me 'yaj núj chéé núj ei.

Nana nihánj taj xna'an̄j che'é nana cataj xna'an̄j Pabló rihaan̄ sí cu'naj Pedró, se vaa inan̄j che'é Jesucristó cunuu sa' ní' rihaan̄ Diose a

¹¹ Cachén doj güi, gaa ne cuchi' sí cu'naj Pedró chuman' cu'naj Antioquía a. Tzaj ne qui'yaj so' doj se nij, ne tumé so' cacun' che'é se nij qui'yaj so', rá 'un̄j, ne che'é dan ca'mii rihaan̄ yaj ga so' rihaan̄ cunud̄anj yuvij, ne cataj 'un̄j se vaa tumé so' cacun' che'é se vaa qui'yaj so' a. ¹² Dan me se gaa ca'na' so' chuman' Antioquía, ne xcaj so' cuentá se vaa ca'vee cha' so' chraa ga nij yuvij yanij, ne dan̄j qui'yaj so', ne chá so' chraa ga nij so' chuguan̄j. Tzaj ne gaa namán nij sí ca'na' suun qui'yaj sí cu'naj Santiagó chuman' nihánj, gaa ne kuchu'vi' Pedró ca'mij̄ nij sí man Jerusalén sí taj se vaa no xcúún cunud̄anj nij snó'o noco' man Diose cata' ta'nga' man nij so' a. Dan me se chu'vi' Pedró se vaa xcaj nij so' cuentá se vaa chá so' chraa ga nij yuvij yanij, ne cataj nij

so' se vaa ne nó xcúún so' qui'yaj so' danj, rá so', ne che'é dan me ca'ne' rá so' ga rej chá chraa ga nij yuvií yaníj, ne naxuun yaníj so' man so' rihaan nij yuvií yaníj nanj adonj. ¹³ Quene'en ma'an so' se vaa ca'vee chá so' chraa ga nij yuvií yaníj, tzaj ne nuveé sij 'o vaa rá ga nana a'mii me so' a ma'. Ne ase vaa qui'yaj so' ro', ta'nga' danj qui'yaj uún taran' nij yuvií israelitá, ne ndaa síi cu'naj Bernabé qui'yaj cacun' ga nij so' se vaa ca'ne' rá so' ga rej chá chraa ga nij yuvií yaníj nanj adonj.

¹⁴ Dan me se xcaj 'unj cuentá se vaa ne raan noco' nij so' se-nana Diose nana ya ma'. Dan me se ca'mii yá 'unj rihaan Pedró, ne cuno taran' nij so', ne cataj 'unj:

—Síi israelitá mé so', tzaj ne ne noco' so' tucuáán noco' nij yuvií israelitá ma'. Maan se ase vaa 'yaj nij yuvií yaníj ro', danj vaa 'yáá so' chuguanj. Me che'é qui'yáá so' fuerzá man nij yuvií yaníj canoco' nij yuvií yaníj tucuáán noco' nij yuvií israelitá ga. ¹⁵ Dan me se yuvií israelitá me ní' á. Nuveé yuvií yaníj yuvií 'yaj ndo'o cacun' me ní' ma'. ¹⁶ Tzaj ne ne'en ní' se vaa nda' se ve'é noco' yo'o so' se-tucuanj Moisés, tzaj ne se cunuu sa' ma'an so' rihaan Diose ma'. 'O se cunuu sa' ya so' rihaan Diose sese cuchuman rá so' ni'yaj so' man Jesucristó adonj. Dan me se cuchumán rá ma'an ní' ni'yaj ní' Jesucristó, yan cunuu sa' ní' rihaan Diose, tzaj ne se cunuu sa' ní', qui'yaj se-tucuanj Moisés ma'. Inanj danj taj danj Diose á. A 'ó yuvií se cunuu sa' rihaan Diose qui'yaj se-tucuanj Moisés ma', taj uún danj Diose adonj. ¹⁷ 'O se ní' me se canoco' ní' man Jesucristó, gaa ne ca'vee x'neé cacun' xráá ní' qui'yaj so', rá ní', tzaj ne 'o se veé danj 'yaj ní' cacun' ta' rasuun chiha'. Me che'é 'yaj ní' danj ga. 'O se Cristó me síi ca'ne' suun qui'yaj ní' cacun', rá so' na'. Taj ma'. —Nu' nana nihánj me nana ca'mii 'unj rihaan síi cu'naj Pedró adonj.

¹⁸ Dan me se ma'an 'unj me síi tiri' chrej canoco' se-tucuanj Moisés, ne veé dan, gaa ne sese guun che'e uún 'unj naqui'yaj sa' uún 'unj man chrej yo', ne dan me se ma'an inanj yá 'unj me síi tumé cacun' gaa nanj adonj. ¹⁹ Asij rque me se canoco' 'unj tucuáán yo', tzaj ne quirí' rá 'unj, qui'yaj tucuáán yo', ne yaj me se ase vaa cavi' Jesucristó rihaan rcutze ro', danj vaa cavi' 'unj rihaan tucuáán yo' chuguanj. Ne yaj me se inanj che'é Diose gaa i'na' 'unj ei. ²⁰ Che'é se amán rá 'unj ni'yaj 'unj Jesucristó ro', maan che'é dan vaa i'na' 'unj ei. Yaj me se nuvé 'unj me síi yanj cuano ma'. 'O se Jesucristó me síi yanj nimanj, ne che'é dan vaa i'na' 'unj cuano ei. Che'é se amán rá 'unj ni'yaj 'unj man ta'níi Diose ro', che'é dan inanj noco' 'unj man so' gaa cheé 'unj rihaan chumií nihánj adonj. Ne dan me se maan che'é se cunuu 'ee uxrá rá so' mán 'unj ro', che'é dan ca'ne' guee rá so' cavi' so' rihaan rcutze che'é 'unj nanj adonj. ²¹ Ne na'vej rá 'unj tanáj yaníj 'unj se luj qui'yaj Diose che'é 'unj ma'. 'O se vaa che'é ya qui'yaj Diose se luj adonj. Dan me se sese ca'vee ya navij cacun' che'é qui'yaj se-tucuanj Moisés, gaa ne cavi' uun ma'an Jesucristó vaa gaa aj na'. Taj ma'. 'O se ne cavi' uun so' mei.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa inanj che'é se amán rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó, che'é dan yanj Nimán Diose ga ní' a

¹ Síi nij snúu rma'an ya me soj sij man estado Galicia nanj chuguanj. Me che'é guun rá soj tanáj soj tucuáán sa' ga. Vaa síi qui'yaj chree man soj na'. Nuveé se sa' uxrá nata' nii rihaan soj se vaa cavi' Jesucristó rihaan rcutze che'é soj á. ² 'O se me rá 'unj xna'anj 'unj 'o nana man soj chuguanj. Che'é se

canoco' nij soj se-tucuꝋanj Moisés me yáán Nimán Diose ga soj na'. Ase che'é se amán rá soj cuno soj se-nana Jesucristó me yáán Nimán Diose ga soj xa'. ³O se síi nij snúú rma'an ya me soj nanj chuguꝋanj. Gaa guun che'e soj canoco' soj man Jesucristó, ne guun nucuꝋaj rá soj man Nimán Diose se vaa raꝋuíj Nimán Diose man soj, tzaj ne yaj me se nucuꝋaj rá soj man ma'an soj se vaa cunuꝋ sa' soj qui'yaj ma'an soj nanj ason. ⁴Nu' se sa' qui'yaj Diose che'é soj gaa canoco' naca soj man Jesucristó ro', taj yu'vee nó yo', qui'yaj soj a' man ason. Ya ya aj na'. Ne cuchuman ya raj se vaa qui'yaj soj a' mei. ⁵Gaa rque Diose Nimán so' rihaan soj qui'yaj ndo'o soj rasuun sa', gaa ne me che'é qui'yaj Diose danj, rá soj ga. Che'e se canoco' soj se-tucuꝋanj Moisés me qui'yaj Diose danj na'. Taj mei. Dan me se che'é se amán rá soj ni'yaj soj man Jesucristó me qui'yaj Diose danj chuguꝋanj.

⁶Dan me se ase vaa qui'yaj síi cu'naj Abraham síi cayáan gaa naá ro', inanj danj qui'yaj soj ei. Dan me se síi cu'naj Abraham ro', me se cuchumán rá so' ni'yaj so' Diose, ne che'é dan cataj Diose se vaa sij sa' me Abraham, ne cunuꝋ sa' so' rihaan Diose á. Inanj danj a'mii danj Diose adonj. ⁷Che'é dan xcaj soj cuentá se vaa ní' sij amán rá ni'yaj man Diose me se ase vaa síi cu'naj Abraham ro', ta'nga' danj vaa ma'an ní' chuguꝋanj.

⁸Dan me se gaa naá ne'en Diose se vaa cuchuman rá nij yuvij yanij ni'yaj nij so' man Diose, ne ne'en Diose se vaa cunuꝋ sa' nij so' rihaan Diose, qui'yaj ma'an Diose, ne che'é dan me nata' Diose se-nana Diose nana sa' rihaan Abraham, cataj Diose:

—Che'é se vaa qui'yáa so' ro', che'é dan me qui'yáa 'unj se luj che'é taran' nij yuvij yanij adonj —taj Diose rihaan síi cu'naj Abraham asij taj vaj a 'ó yuvij ne'en se-nana Diose nana sa', ne nu' nana yo' nana ca'mii Diose rihaan síi cu'naj Abraham ro', canó nana yo' rihaan danj Diose a.

⁹Dan me se cuchumán rá Abraham ni'yaj so' Diose, ne qui'yaj Diose se luj che'é so', ne ase vaa qui'yaj Diose che'é síi cu'naj Abraham ro', danj qui'yaj uún Diose che'é taran' nij síi cuchuman rá ni'yaj man so', ne qui'yaj uún Diose se luj che'é nij so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se ca'vee cunuꝋ sa' ní' rihaan Diose, qui'yaj se-tucuꝋanj Moisés a ma'

¹⁰Tzaj ne a'mii uún danj Diose che'é yuvij nucuꝋaj rá man se-tucuꝋanj Moisés, taj yo': “Sese se qui'yaj yo'o so' cunudanj nij nana no' rihaan danj Diose nana cataj xna'anj Moisés ro', ne so' me síi cachran' xna'anj ni'yaj rihaan Diose á”, taj danj Diose, ne a 'ó yuvij se guun nucuꝋaj qui'yaj nu' se-tucuꝋanj Moisés a ma'. Che'é dan me taran' nij yuvij nucuꝋaj rá man se-tucuꝋanj Moisés ro', quiran' nij so' sayuun, qui'yaj Diose adonj. ¹¹Tzaj ne: “Síi amán rá ni'yaj man Diose ro', me se cunuꝋ sa' so' rihaan Diose, ne cayáan so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj a”, taj uún danj Diose, ne che'é dan me ne'en ní' se vaa inanj nij yuvij amán rá ni'yaj man Diose me yuvij cunuꝋ sa' rihaan Diose á. Se cunuꝋ sa' nij yuvij nucuꝋaj rá man se-tucuꝋanj Moisés ma'. ¹²Dan me se xa' se-tucuꝋanj Moisés, tzaj ne ne che'e yan cuchuman rá' me nani' rihaan sayuun ma'. Maan che'é yan qui'yá' nu' rasuun taj tucuáan yo' me nani' rihaan sayuun, taj se-tucuꝋanj Moisés nanj adonj.

¹³Dan me se gaa naá me se ne guun nucuꝋaj ní' qui'yaj ní' nu' se-tucuꝋanj Moisés ma'. Che'é dan me sij cachran' xna'anj ni'yaj me ya ní' gaa rque, tzaj ne cavi' Jesucristó rihaan rcutzé che'é ní', ne guun so' síi cachran' xna'anj ni'yaj che'é ní', ne che'é dan se quiran' ma'an ní' sayuun daj chihaa míj a

man chuguanj. “Sí aj noco' rihaan rcutze me sí cachran' xna'anj ni'yaj rihaan Diose”, taj danj Diose á. Dan me se guun Jesucristó 'o sí cata se-cacun' cunudanj ní nago' so' nu' nij cacun' yo' rihaan rcutze, ne cuano nihánj me se sí vaa uun xraá me ní' cuano ei. ¹⁴ Ndaa síj, gaa ne se luj cata' tu'va Diose rihaan sí cu'naj Abraham ro', ca'na' se luj yo' ndaa rihaan nij yuvij yanij, che'é se vaa qui'yaj Jesucristó a. Dan me se gaa naá, ne cata' tu'va Diose se vaa catuü Nimán Diose nimán ní', ne cuchumán rá ní' ni'yaj ní' man Diose, ne che'é dan catúj ya Nimán Diose nimán taran' ní' cuano ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cata' tu'va Diose rihaan sí cu'naj Abraham cataj Diose se vaa rque ndo'o Diose se sa' rihaan nij ta'ní ta'nij si'no Abraham a

¹⁵ Ne ca'mii 'unj che'é ndaa vaa 'yaj nij sí man rihaan yo'ó nihánj, tinuj, nocoj. Sese vaa vj roj so' numij nana, ne asa' quisij numij roj so' nana, gaa ne naxcaj roj so' 'o yanj a'mii che'é ndaa vaa qui'yaj roj so', gaa ne dan me se ndaa vaa taj yanj naxcaj roj so' ro', 'yaj roj so' a. Se guun ca'ne' rá roj so' ma'. ¹⁶ Ne dan me se ta'nga' danj qui'yaj guee Diose ga sí cu'naj Abraham, ne dan me se cunumij roj so' nana ndaa vaa qui'yaj Diose ga sí cu'naj Abraham a. Dan me se cataj Diose se vaa cavij sa' so' do', cavij sa' ta'ní ta'nij si'no so' do' a. (Dan me se danj a'mii danj Diose, tzaj ne ne cataj Diose se vaa cavij sa' que'ee ta'ní ta'nij si'no sí cu'naj Abraham ma'. 'O se che'é orún' ta'ní ta'nij si'no sí cu'naj Abraham ca'mii danj Diose adonj. Ne sí cu'naj Jesucristó me sí cavij sa' nanj adonj.)

¹⁷ Ne inanj nihánj me nana me rá 'unj cataj xna'anj 'unj rihaan soj ei. Dan me se Diose cataj rihaan sí cu'naj Abraham daj qui'yaj Diose che'é Abraham do', che'é ta'ní ta'nij si'no Abraham do', ne cachén yo'ó ca'anj cientó táa yo'ó icq chí' yo', gaa ne rque Diose se-tucuanj Moisés, tzaj ne ne quiri' nana cata' tu'va Diose qui'yaj Diose che'é sí cu'naj Abraham qui'yaj se-tucuanj Moisés ma'. 'O se ya qui'yaj so' ndaa vaa cataj so' adonj. ¹⁸ Dan me se sese che'é se-tucuanj Moisés me rque Diose rasuun sa', gaa ne nuveé che'e yan cata' tu'va so' rque so' rasuun sa' asij naá me yo' gaa a ma'. Maan se ca'mii uun so' vaa gaa nanj adonj. Tzaj ne sese inanj nij sí noco' se-tucuanj Moisés me sí nıcaj nij rasuun sa' yo', gaa ne taj yu'vee nó nana cata' tu'va Diose rihaan Abraham gaa naá vaa gaa a ma'. Tzaj ne ne vaa danj a ma'. 'O se che'é nana ca'mii Diose rihaan Abraham me nıcaj ní' nij rasuun sa' ei. Dan me se quiri' uun ní' nu' nij rasuun sa' yo', qui'yaj Abraham chuguanj. Ne a doj sa'anj ne curu'vee ní' che'é nu' rasuun sa' yo' a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa rque Diose se-tucuanj Moisés che'é yan xcax yuvij cuentá se vaa sí tumé ndo'o cacun' me yuvij a

¹⁹ Dan me se sese danj vaa, gaa ne me che'é rque Diose se-tucuanj Moisés, rá soj ga. Rque Diose tucuaán yo' rihaan Moisés che'é cacun' tumé yuvij, ne me rá Diose canoco' yuvij tucuaán yo' ndaa se ca'na' ta'ní ta'nij si'no Abraham sí cu'naj Jesucristó rihaan chumij nihánj, gaa ne so' ro', me sí rque nu' nij rasuun sa' rihaan yuvij, ndaa vaa cataj Diose rihaan sí cu'naj Abraham gaa naá ei. Dan me se guun rá Diose se vaa gaa ca'na' Jesucristó, ne ca'ne' rá yuvij ga se-tucuanj Moisés yo' adonj. Tzaj ne se-mozó Diose me nij sí cataj xna'anj tucuaán yo' rihaan sí cu'naj Moisés, gaa ne cataj xna'anj so' tucuaán yo' rihaan nij yuvij a. Dan me se cataj xna'anj Moisés rihaan nij yuvij, ²⁰ tzaj ne gaa ca'mii Diose rihaan sí cu'naj Abraham, ne ma'an ya so'

ca'mii adonj. Taj vaj síi ca'mii che'é Diose ma'. Taj vaj síi cataj xna'anj rihaan Diose daj me rá síi cu'naj Abraham ma'. Maan se ma'an ya so' me síi ca'mii ga síi cu'naj Abraham, ese orún' ya so' me Diose nanj adonj.

²¹ Tzaj ne taj ri'yunj se-tucuanj Moisés man nana cata' tu'va Diose rihaan Abraham gaa naá, rá soj na'. Daj chihaa mij ne vaa danj ma'. Tzaj ne sese guun nucuj yuvij qui'yaj yuvij 'o tucuáan rque Diose, ne ya cunuj sa' yuvij rihaan Diose, qui'yaj tucuáan yo' ei. Tzaj ne se guun nucuj yuvij qui'yaj yuvij tucuáan vaa danj ma'. ²² Che'é dan me taj danj Diose se vaa cunudanj yuvij tumé ndo'o cacun' nanj adonj. Inanj danj vaa tumé taran' yuvij cacun', taj danj Diose, ne che'é dan me nana cata' tu'va Diose rihaan síi cu'naj Abraham ro', quisij ya nu' nana yo' che'é taran' ní' sij amán rá ni'yaj man Jesucristó adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa gaa ca'na' Jesucristó, ne taj che'é canoco' ní' se-tucuanj Moisés a man adonj

²³ Tzaj ne gaa ataa doj quisij güii cuchuman rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó, ne inanj se-tucuanj Moisés canoco' ní', ne ase vaa 'o síi tumé man ní' ro', danj vaa se-tucuanj Moisés rihaan ní' gaa rque ei. Inanj se-tucuanj Moisés vaa rihaan ní' canoco' ní' ndaa se ca'na' güii tihaan Diose rihaan ní' se vaa cuchuman rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó a. ²⁴ Dan me se ase vaa síi tumé man xnii daj qui'yaj xnii ro', ta'nga' danj vaa se-tucuanj Moisés rihaan ní' gaa rque, cutumé yo' man ní' ndaa se ca'na' Jesucristó ei. Ndaa síj, gaa ne no xcuún ní' cuchuman rá ní' ni'yaj ní' man so', ne ca'vee cunuj sa' ní' rihaan Diose adonj. ²⁵ Cuanó ro', nihánj me se aj cuchuman rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó, ne che'é dan me taj che'é tumé se-tucuanj Moisés man ní' a ma'.

²⁶ Che'é se amán rá nij soj ni'yaj soj man Jesucristó ro', che'é dan ta'níi Diose me taran' soj cuano nanj adonj. ²⁷ Dan me se che'é se cata' ne soj che'é Jesucristó ro', che'é dan me ase vaa Jesucristó ro', ta'nga' danj vaa soj cuano nanj ei. ²⁸ Ne se cataj soj se vaa ta'aj soj me yuvij israelitá ne yo'ó ta'aj soj me yuvij yanij ma'. Ne se cataj soj se vaa ta'aj soj me mozó ne yo'ó ta'aj soj, nuveé sij uun mozó me yo'ó ta'aj soj, cataj soj ma'. Ne se cataj soj se vaa ta'aj soj me snó'o ne yo'ó ta'aj soj me chana ma'. 'O se tananj ase vaa orún' yuvij vaa taran' soj, ne 'o cuyaán vaa taran' soj che'é se noco' soj man Jesucristó nanj ei. ²⁹ Che'é se sij noco' man Jesucristó me soj ro', che'é dan ma'an ya ta'níi ta'nij si'no síi cu'naj Abraham me soj rihaan Diose, ndaa vaa cataj Diose rihaan síi cu'naj Abraham se vaa rque so' rasuun sa' rihaan taran' nij ta'níi ta'nij si'no síi cu'naj Abraham adonj.

4

¹ Ne ne'en soj daj vaa xnii, se vaa vaa güii, ne guun si'yaj xnii nu' rasuun man tucua rej xnii ei. Tzaj ne gaa xnii me so', ne ase vaa mozó ro', danj vaa so' tucua rej so' gaa yaán rej so' ei. ² Dan me se vaa yuvij tumé man xnii daj qui'yaj xnii, ne inanj danj vaa tumé nii man xnii ndaa se cachij ya xnii, gaa ne vaa güii ca'vej rá rej xnii quita'aa xnii rasuun man tucua xnii ei. ³ Ne ase vaa xnii ataa cachij ro', ta'nga' danj vaa ma'an ní' gaa rque, ne inanj ne'en ní' canoco' ní' man nij ya'anj uun chij rihaan chumij nihánj a.

⁴ Tzaj ne quisij güii me rá Diose rque Diose nu' se sa' rihaan ní', ne che'é dan ca'néé Diose ta'níi so' ca'na' ta'níi so' rihaan chumij nihánj, ne cuchruj 'o chana man ta'níi Diose, ne síi noco' se-tucuanj Moisés me nu' nij tuv' so' gaa cayáan so' rihaan chumij nihánj adonj. ⁵ Dan me se me rá Jesucristó racuj

so' man taran' ní' sji nocó' tucuáán nocó' yuvií man rihaan chumií nihánj, se vaa ca'vee tanáj ní' tucuáán nocó' yuvií man rihaan chumií, ne nıcaj ní' nu' se sa' me rá Diose rque Diose rihaan ta'nıí Diose ei. Ne danj me rá Jesucristó qui'yaj so' che'é ní' chuguanj. ⁶ Cuanó nihánj me se ta'nıí Diose me nij soj ei. Che'é dan ca'neé Diose man Nimán ta'nıí so' nimán ní', ne che'é dan me: "Ataj chij. Rej nu' mé so' á", taj ní', aguáj ní', 'yaj Nimán ta'nıí so' ei. ⁷ Che'é dan me nuveé mozó me soj rihaan Diose cuano nihánj ma'. Ase vaa mozó vaa soj gaa rque, tzaj ne xa' yaj, nahuun soj ta'nıí Diose, ne vaa güii nacaj soj nu' se sa' rque Diose rihaan nij ta'nıí so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne nó xcúún ní' qui'yaj ní' tucuáán nocó' yuvií man rihaan chumií nihánj cuano mei

⁸ Gaa rque me se ne ne'en ya soj daj vaa Diose ma'. Che'é dan me qui'yaj suun soj rihaan ya'anj uun chij rihaan rasuun man rihaan chumií nihánj, tzaj ne nuveé ya'anj ya me nij ya'anj qui'yaj suun soj rihaan ma'. ⁹ Tzaj ne cuano nihánj me se ne'en nij soj man ma'an ya Diose ei. Tzaj ne sa' doj cataj 'unj se vaa ne'en Diose man nij soj chuguanj. Sese aj ne'en soj man ma'an ya Diose, gaa ne me che'é canıcaj uún soj canocó' soj man nij ya'anj uun chij rihaan rasuun man rihaan chumií nihánj ga. Ne'en soj se vaa se guun nucuaj nij so' racuıj nij so' man soj ma'. Taj yu'vee a 'ó xco' nó ma'an nij so' ma'. Me che'é me rá uún soj qui'yaj suun soj rihaan nij so' ga. ¹⁰ Ne navij rá soj güii guee do', navij rá soj cha'anj che'é 'o 'o yavii do', vaa díó guee rihaan soj do', vaa yo' guee rihaan soj do' ga. Me che'é 'yaj soj danj ga. ¹¹ Nanó ndo'o rá 'unj se vaa 'yaj soj, ne nanó rá 'unj se vaa quirı' rma'an nu' suun qui'yaj suun 'unj tucu'yón 'unj se-nana Diose nana sa' man nij soj nanj chuguanj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nanó rá Pabló che'é se tanáj nij síı man Galacia nana tucu'yón so' man nij so' a

¹² Ase vaa 'unj ro', danj gaa guee soj, ése ndaa adi' se vaa soj ro', danj vaa guee 'unj, tinuj, nocoj. Che'é dan me daj se 'yaj guej cuano ro', danj qui'yaj guee soj ei. Nuveé che'e se qui'yaj chí'ıı soj manj ma'. Tananj a, ne inanj ve'é qui'yaj soj gaa cayáán 'unj ga soj ei. ¹³ Aj ne'en soj se vaa che'é se canó chí'ıı manj, che'é dan natá' 'unj se-nana Diose nana sa' rihaan soj gaa asino yaan ei. ¹⁴ Ne gaa quirán' 'unj rihaan soj me se ne nachrı' soj ni'yaj soj manj ma'. Tananj a, ne caráya'anj ndo'o soj ni'yaj soj manj, ne ndaa adi' ve'é 'yaj nii ga 'o se-mozó Diose ro', danj qui'yaj soj, gaa ne ve'é ndo'o ca'mıı soj gaj ei. Ne ase vaa ma'an ya Jesucristó ro', ta'nga' danj vaa 'unj, rá soj, ¹⁵ ne che'é dan me guun niha' uxrá rá nij soj ne ve'é uxrá cuno soj nana ca'mıj, ne cunuu 'ee uxrá rá soj manj nanj adonj. Dan me se cataj yá' ta' asuun, ne sese guun nucuaj nij soj quirıı soj rlıj rihaan soj cunuú yo' rihanj, ne ca'vej rá soj qui'yaj soj danj, nda' rasuun nanj chuguanj. Tzaj ne yaj me se me che'é ne niha' rá soj gaa uno soj nana a'mıj cuano ga. ¹⁶ Maan che'é se ca'mıj nana ya ya rihaan soj, che'é dan mej síı taj ri'yunj man soj, rá soj nanj na'. Taj ma'.

¹⁷ Dan me se aráya'anj uxrá yo'ó nij so' man soj, tzaj ne ne cunaj daj chihaa mıj 'yaj nij so' ma'. Maan me me rá nij so' tanáj xco soj nana nocó' ní' sji amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne inanj ma'an nij so' canocó' soj, rá nij so' nanj adonj. ¹⁸ Sese ve'é 'yaj yuvií ga soj, ne cunaj uxrá sese caráya'anj nij yuviı man soj, rá 'unj á. Tzaj ne yo'ó danj qui'yaj nij so', sese ya me sa' rá nij so' ni'yaj nij so' man nij soj ei. Tzaj ne taj ma'. Me che'é gaa yáán 'unj ga soj, gaa ne uun che'e nij so' 'yaj nij so' se sa' ga soj ga. Nuveé se sa' 'yaj nij so' ga soj

man chuguanj. ¹⁹ Dan me se ase vaa ta'níi 'unj ne'ej ro', danj vaa nij soj, tinuj, nocoj. Cuanō nihánj me se uun che'e uún 'unj nanó ndo'o raj che'é soj ndaa vaa nanó raj gaa rque, ne me rá 'unj se vaa narj' sa' ya soj se-nana Diose nana sa' ya ei. Dan me se ase vaa nanó rá chana nichrun' cuchruj ne'ej che'é se ne ne'en no' sese ca'ngaa sa' ta'níi no' ro', danj vaa nanó rá 'unj che'é soj cuano chuguanj. Ne vee inanj danj nanó ndo'o rá uún 'unj che'é nij soj ndaa narj' ya ya soj ndaa vaa qui'yaj ma'an ya Jesucristó nanj ei. ²⁰ 'O se 'vee, ne ndaa cuano cayáán yá 'unj ga soj, gaa ne ca'mii ma'an yá 'unj ga soj, raj ei. Tzaj ne ne ne'en yaj daj nanō raj che'é soj a mei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sese noco' ní' se-tucuanj Moisés, ne mozó me ní', ne ne nó xcúún ní' qui'yaj ní' danj a ma'

²¹ Me rá 'unj cataj ya soj 'o nana rihanj ei. Me rá nij soj canoco' soj se-tucuanj Moisés, tzaj ne ne'en soj daj taj nana cachrón Moisés rihaan yanj yo' na'. ²² Dan me se cachrón Moisés nana nihánj rihaan yanj, se vaa vaa vij ta'níi síi cu'naj Abraham sno'o cunii, ne yo'ó ta'níi so' me ne'ej cuchruj mozó chana nuu rihaan so', ne yo'ó ta'níi so' me ne'ej cuchruj ma'an nica so' a. Xa' nica so', tzaj ne nuveé mozó me chana nica so' ma'. Nica ya so' me yo' adonj. ²³ Dan me se ne'ej cuchruj mozó chana ro', me se ase vaa a'ngaa naj guun ne'ej ro', danj vaa ca'ngaa so' a. Tzaj ne xa' ne'ej cuchruj ma'an nica Abraham, tzaj ne aj cata' tu'va Diose daj qui'yaj Diose che'é so' asij gaa ataa ca'ngaa so' a.

²⁴⁻²⁵ Ne ase vaa cuentó che'é roj chana cuchruj ne'ej ro', danj vaa yo'ó nana tucu'yón ní', rá 'unj, ne ase vaa roj chana ro', danj vaa vij nana cataj xna'anj Diose rihaan yuvií a. Dan me se yo'ó chana me se-mozó Abraham, ne Agar cu'naj se-chuvji no', ne ase vaa mozó chana cu'naj Agar ro', ta'nga' danj vaa nana cataj xna'anj Diose rihaan síi cu'naj Moisés gaa ca'mii Diose ga Moisés xraá qui xcaan cu'naj Sinaí a. Se-tucuanj Moisés me nana yo', ne ase vaa mozó ro', danj vaa yuvií noco' nana yo' a. Nicun' qui xcaan cu'naj Sinaí rej cu'naj Arabia, tzaj ne ase vaa chana cu'naj Agar ro', ta'nga' danj vaa nij yuvií man chuman' Jerusalén cuano a. Dan me se taran' nij yuvií man chuman' Jerusalén me yuvií israelitá yuvií noco' se-tucuanj Moisés, ne ase vaa mozó ro', danj vaa taran' nij so' nanj ei. ²⁶ Tzaj ne síi man yo'ó chuman' Jerusalén chuman' naj rej xtá' me ní', ne nuveé mozó me ní' ma'. 'O se aj guun nji ní' man chuman' Jerusalén naj rej xtá' adonj.

²⁷ Nihánj me nana nō rihaan danj Diose a: "Gaa niha' nimán so', chana itūun á. Ataa cuchruj so' ne'ej, tzaj ne gaa niha' uxrá nimán so' á. 'O ruún so' cuano, tzaj ne vaa güii, ne doj a gaa ta'níi so' rihaan ta'níi chana otoj ga snó'o adonj". Inanj danj a'mii danj Diose che'é nica Abraham chana cuchruj man síi cu'naj Isaac a.

²⁸ Ne ase vaa ta'níi no' síi cu'naj Isaac ro', ta'nga' danj vaa nij soj, tinuj, nocoj. Soj me ne'ej se vaa cataj ya Diose ca'ngaa ya ei. Ne ase vaa cavii sa' síi cu'naj Isaac ro', danj cavii sa' soj uún ei. ²⁹ Ne'en nij soj se vaa xnii ca'ngaa ma'an ta'níi yo'ó chana ro', me se taj ri'yunj ndo'o so' man ne'ej tucua ya ve' chuguanj. Dan me se ta'nga' danj ran' guee ní' cuano nihánj, ne dan me se 'yaj ndo'o nij yuvií noco' ma'an se-tucuanj Moisés sayuun man ní' sji cunuu sa' nimán che'é Nimán Diose chuguanj.

³⁰ Tzaj ne xcaj ní' cuentá me taj danj Diose ei. Dan me se taj yo' se vaa: "Quirij so' man roj ta'nij mozó chana ca'anj yanij roj ta'nij no' á. 'O se orún' ta'níi nica so' níi ne uun mozó me síi guun síi si'yaj nu' si'yáá so' vaa güii ei.

Ne xa' ta'níi chana uun mozó, tzaj ne daj chihaa míj ne nó xcúún ta'níi mozó chana yo' quirí' yo' ta'aj si'yáa so' ma'. Dan me se danj vaa nana ca'mii Diose rihaan Abraham nana no rihaan danj Diose a. ³¹ Dan me se nuveé ta'nij mozó chana me ní', man tinuj, man nocoj. Nuveé yuvii 'yaj suun ndo'o canoco' se-tucuanj Moisés me ní' ma'. Maan se ase vaa ta'níi chana ne uun mozó ro', danj vaa ní', ne a' ó tucuaán ne nó xcúún ní' canoco' ní' a ma'.

5

¹ Maan se aj ca'néj Jesucristó nu' suun taj xráa ní', ne che'é dan vaa ya'núj rihaan ní' canoco' ní' man Diose cuano ei. Che'é dan me ca'nej nucuaaj soj nimán soj, ne se ca'vej uún soj qui'yaj suun soj suun uun mozó a ma'. Se guun rá soj canoco' soj nu' se-tucuanj Moisés a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa taj che'é cuta' nii ta'nga' man nee man ní' ma'

² Xcaj nij soj cuentá se vaa nihánj me nana taj xna'anj ma'an 'unj sij cu'naj Pabló rihaan soj ei. Dan me se sese cuta' nii ta'nga' man soj, ne taj yu'vee nó Jesucristó rihaan soj vaa ga a ma'. ³ Nihánj me cataj xna'anj uún 'unj rihaan soj se vaa taran' nij snó'o a'vej rá cuta' nii ta'nga' man ro', no xcúún nij so' canoco' nij so' nu' se-tucuanj Moisés adonj. ⁴ Ta'aj nij soj me rá canoco' se-tucuanj Moisés, ne cunu sa' nij so' rihaan Diose, rá nij so', tzaj ne nuveé sij nocoj man Jesucristó me sí 'yaj danj ma'. 'O se sí tanáj xco se luj qui'yaj Diose che'é ní' me nij so' adonj. ⁵ Xa' ní', tzaj ne nu Nimán Diose nimán ní', ne amán rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó, ne che'é dan me guun ya rá ní' se vaa vaa güii cunu sa' ní' rihaan Diose, ne yo' o na'vij ní' ndaa se quisij ya güii yo' adonj. ⁶ Xa' ní' sij nocoj man Jesucristó me se taj se 'yaj sese quitaj ta'nga' man ní', taj se 'yaj sese se quitáa ta'nga' man ní', taj se 'yaj ma'. 'O se amán rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó, ne che'é dan cunu 'ee rá ní' ni'yaj ní' man tinúú ní', ne che'é roj yo' me cavii sa' ní' adonj.

⁷ Gaa rque me se aj sa' uxrá noco' soj man Diose tzaj niha'. Me sí caráan chrej rihaan soj se cuchumán rá soj cunó soj nana ya yaj ga. ⁸ Xa' nana uno soj cuano, tzaj ne nuveé Diose me sí ca'mii nana yo' rihaan soj ma'. Dan me se xa' Diose, tzaj ne yo' o canacúún so' man soj canoco' soj man orún' ya so' adonj. ⁹ Ne'en nij soj se vaa yo' o cu'naj levadura se 'yaj namij rque rachruún, me se doj tzin' yo' araa nii rque cunj, tzaj ne namij rque cunudanj cunj, 'yaj yo', ne ase vaa yo' o cu'naj levadura ro', ta'nga' danj vaa nana ne uno soj adonj. Dan me se doj tzin' nana ne uno soj, tzaj ne ca'anj ni'ya que'ee nij soj, qui'yaj nana ne yo' ei.

¹⁰ Dan me se 'unj me se yo' o amán raj ni'yaj 'unj man sí 'nij ra'a man ní' se vaa yo' o cuyaán ga rá soj ga 'unj chuguanj. Ne sí a'mii yo' o nana ro', tzaj ne 'yaj chruj so' rihaan soj se vaa se canoco' sa' soj man Diose chuguanj. Che'é yan 'yaj so' danj ro', che'é dan quirán' so' sayuun, qui'yaj Diose nanj adonj. Me ma'an sij me so', tzaj ne ya quirán' so' sayuun, qui'yaj Diose ei.

¹¹ A'mii natáj ma'an 'unj rihaan yuvii se vaa cuta' nii ta'nga' man yuvii, rá soj na'. Taj, man tinuj, man nocoj. Sese danj vaa nana a'mii natáj 'unj, ne ne guun na'aj yuvii cunó yuvii nana se vaa cavi' Jesucristó rihaan rcutze asuun saj ma'. Tzaj ne guun na'aj nij yuvii ei. Ne maan che'é dan 'yaj ndo'o nij yuvii sayuun manj adonj. ¹² Dan me se vaa che'é cataj ní' se vaa nij sí 'yaj sayuun man soj ro', 'o se veé, ne vaa che'é ca'ne' nij so' nu' nee man ma'an nij so' vaa tzaj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é qui'yaj ní nu' se vaa me rá Nimán Diose qui'yaj ní á

¹³ Dan me se canacúun Diose man nij soj guun niha' nimán soj canoco' soj man so', tinuj, nocoj. Tzaj ne se guun rá soj se vaa ca'vee qui'yaj soj náa guun se me rá nee man ma'an soj qui'yaj soj ma'. Tananj cunuú 'ee rá soj tinúú soj, ne yo'q qui'yaj suun soj che'é tinúú soj ei. ¹⁴ Dan me se 'o cuyaan ya vaa nu' se-tucuanj Moisés ga orún' nana nihánj chuguanj: "Adj' se 'ee rá so' man ma'an so' ro', ta'nga' danj gaa 'ee rá so' man yo'ó yuvií á". Ne nihánj me nana no xcuún ní' cunq ní', ne sese danj qui'yaj ní', ne sí' 'yaj nu' se-tucuanj Moisés me ya ní' adonj. A 'ó nana se cachiin cunq uún ní', sese danj qui'yaj ní' a ma'. ¹⁵ Tzaj ne sese cunq' soj do', sese guun xcoj ruvaa rá soj ni'yaj soj tuvi' soj do', sese qui'yaj soj sayuun man tuvi' soj do', ne dan me se tadó uxrá soj ei. 'Q se sese danj uun rá soj, ne quiri' cunudanj tuvi' soj, qui'yaj soj nanj chuguanj.

¹⁶ Ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa yo'q cunq soj a'mii Nimán Diose gaa chéé soj rihaan chumií nihánj, ne sese inanj danj qui'yaj soj, ne daj chihaa míj se guun qui'yaj soj se vaa me rá nee man ma'an soj qui'yaj soj ma'. ¹⁷ Dan me se inq uxrá vaa se me rá nee man ní' qui'yaj yo' ga se me rá Nimán Diose qui'yaj yo' ei. Dan me se inq me rá 'o 'o roj yo' ei. Sese me rá ní' cunq ní' rihaan Nimán Diose, ne aráan nee man ní' chrej rihaan ní' cunq ní' rihaan Diose chuguanj. Ne sese me rá ní' qui'yaj ní' se nij me rá nee man ní' qui'yaj yo', ne aráan Nimán Diose chrej rihaan ní' se qui'yaj ní' danj ma'. Ne unu' Nimán Diose ga nee man ní', ne ca'vee se me rá ní' qui'yaj ní' ndaa vaa me rá ma'an ní' qui'yaj ní', tzaj ne se guun nucuaj ní' qui'yaj ní' danj a man adonj. ¹⁸ Tzaj ne sese noco' soj man Nimán Diose, ne taj che'é canoco' soj se-tucuanj Moisés a mei.

¹⁹ Dan me se aj ne'en soj daj vaa rasuun me rá nee man ma'an soj qui'yaj yo' ei. Me rá yo' qui'yaj yo' cacun' ga yo'ó chana do', me rá yo' qui'yaj yo' se nij ndo'o do', me rá yo' qui'yaj yo' se na'aj ndo'o do', ²⁰ quina'vjj soj rihaan ya'anj acóy yuvií do', me rá uún yo' ca'mii soj ga sí' chruun nano' so' chrej che'é soj do', uun xcoj ruvaa rá soj ni'yaj soj tinúú soj do', unu' soj ga tinúú soj do', axríj yuvaa soj man tinúú soj do', inanj me rá 'o 'o soj cavií sa' uún soj do', uxra' ta'aj nij soj man nij soj do', ²¹ uun xcoj ruvaa rá soj ni'yaj soj tinúú soj do', achraá ndo'o soj chra' xno ga tuvi' soj do', ne dan me se que'ee doj tuvi' cacun' nihánj 'yaj uún soj, 'yaj nee man ma'an soj nanj adonj. Aj cataj xna'anj 'unj rihaan soj, ne cuano nihánj me se cataj xna'anj uún 'unj rihaan soj se vaa yuvií 'yaj danj ro', daj chihaa míj se cayáan nij so' ga Diose asa' guun chij Diose rihaan chumií nihánj a ma'.

²² Tzaj ne sese inanj rihaan Nimán Diose cunq ní', ne cunuú 'ee rá ní' tuvi' ní' do', guun niha' rá ní' do', gaa xej nimán ní' do', gaa inaj nimán ní' do', ve'é qui'yaj ní' rihaan yuvií do', yo'q cuchuman rá ní' do', ²³ sí' ni'yanj a'mii guun ní' do', ve'é cutumé ní' man ní' daj qui'yaj ma'an ní' do', qui'yaj Nimán Diose ei. Inanj danj gaa ní' sese ve'é cunq ní' rihaan Nimán Diose nanj adonj. Yo' me sese qui'yaj ní' ndaa vaa taj nana nihánj, ne taj cacun' quitaj xraá ní' qui'yaj nana nihánj a ma'. ²⁴ Dan me se ní' sjj aj canoco' man Jesucristó ro', me se aj ticavi' Jesucristó man nu' se chi'ii man nimán ní', gaa cavi' so' rihaan rcutze, ne dan me se quisj qui'yaj nee man ní' cacun', ne daj chihaa míj se qui'yaj uún ní' se chi'ii me rá nee man ní' qui'yaj yo' a ma'. ²⁵ Dan me se che'é se cunuú sa' nimán ní', qui'yaj Nimán Diose, che'é dan yo'q cunq ní' nu' se vaa cataj xna'anj Nimán Diose rihaan ní' ei. ²⁶ Se ca'mii xta' ní' a 'ó xco' a ma'. Se

ca'mii ra'yunj ní rihaan tinúú ní a ma'. Se guun xcoj ruvaa rá ní ni'yaj ní tinúú ní a ma'.

6

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é racuj ní man tinúú ní a

¹ Sese ya xcaj nij soj cuentá se vaa qui'yaj 'o tinúú soj cacun', ne soj sji ve'é noco' Nimán Diose ro', nago' soj chrej man sí tumé cacun' daj qui'yaj so' rej rihaan so', tinuj, nocoj. Tzaj ne nica' gaa nimán soj, ne ve'é ca'mii soj nana sa' ga sí tumé cacun' ei. Dan me se tadó soj ga ma'an soj gaa nago' soj chrej ei. Sese se tadó soj, ne ma'an soj do' ca'anj chrej chi'ii nanj chuguanj. ² Dan me se ca'vee se me ma'an sayuun ran' tinúú soj, tzaj ne racuj soj man so' ei. Sese danj qui'yaj soj, ne sí qui'yaj nu' tucuáan cuchrui Jesucristó che'é ní' me soj gaa nanj chuguanj. ³ Ne sese vaa sí guun rá se vaa sí sa' me ma'an so', ne sí ne ne'en uxrá me so', ne sí tiha' yu'unj man ma'an me so' nanj ei. ⁴ Tzaj ne naqui'yaj cuu 'o 'o ní daj 'yaj ma'an ní', ne sese ve'é 'yaj ní', ne guun niha' rá ní' che'é se vaa ve'é 'yaj ma'an ní' ei. Tzaj ne ne nó xcúun ní' naqui'yaj cuu ní' daj 'yaj tinúú ní' ma'. Se cataj ní' se vaa sa' doj 'yaj ní' rihaan tinúú ní' ma'. ⁵ Maan se ino vaa suun ata' 'o 'o ní', ne no xcúun 'o 'o ní' cata' ní' suun vaa rihaan ma'an ní' nanj adonj.

⁶ Dan me se sí tucu'yón se-nana Diose ro', me se no xcúun so' cuxra' ta'aj so' nu' se sa' rihaan sí tihaan se-nana Diose nana sa' rihaan so' a.

⁷ Tzaj ne se tiha' yu'unj soj man ma'an soj ma'. Se ca'vee tiha' soj man Diose ma'. Dan me se sese 'yaj yo'o so' sayuun rihaan chumi' nihánj, ne gaa ndo'o sayuun quitaj xraá so', ⁸ ne sese qui'yaj yo'o so' inanj se vaa me rá nee man ma'an so' qui'yaj so', ne nee man so' qui'yaj qui'ri' nu' so' nanj adonj. Sese qui'yaj yo'o so' inanj se vaa me rá Nimán Diose qui'yaj so', ne Nimán Diose qui'yaj gaa i'na' so' cayáan so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj adonj. ⁹ Se guun rmi' ní' qui'yaj sa' ní' ma'. Sese se qui'ri' rá ní', ne quisj güii cachrón Diose, ne sa' uxrá doj cavii ní', qui'yaj Diose ei. ¹⁰ Dan me se yaj vaa ya'núj rihaan ní' ro', qui'yaj suun ndo'o ní' che'é se sa' cuano ei. Che'é dan ve'é uxrá qui'yaj suun ní', racuj ní' man cunadanj yuvi' ei. Tzaj ne doj a guun rá ní' racuj ní' man nij tinúú ní' nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun niha' rá Pabló inanj che'é se cavi' Jesucristó rihaan rcutze che'é ní' a

¹¹ Ni'yaj soj ei. Xij ndo'o vaa letrá cachrón ra'aj ma'anj che'é nij soj chuguanj. ¹² Nij sí me rá ve'é ca'mii yuvi' che'é ro', ma'an nij so' me sí me rá cata' ta'nga' man soj nanj adonj. Danj 'yaj nij so' che'é se na'vej rá nij so' qui'yaj yuvi' sayuun man nij so' che'é se noco' nij so' man Jesucristó sí cavi' rihaan rcutze nanj chuguanj. Maan che'é dan a'mii nij so' danj rihaan soj nanj adonj. ¹³ Dan me se ata' ta'nga' man nij so', tzaj ne ne noco' sa' ma'an nij so' se-tucuanj Moisés ma'. Tzaj ne inanj me rá nij so' cata' ta'nga' man soj, gaa ne ca'mii xta' nij so' cataj nij so' se vaa cata' ta'nga' man soj qui'yaj ma'an ya' nij so', che'é se qui'yaj nij so' fuerzá man soj, cataj nij so' a. ¹⁴ Ne xa' 'unj, tzaj ne daj chihaa' m'j se ca'mii xta' 'unj ma'. 'O se guun niha' rá 'unj inanj che'é se cavi' Jesucristó sji' ni'j ra'a man ní' rihaan rcutze che'é ní', ne xa' chumi' nihánj, tzaj ne ase vaa se cavi' ro', danj vaa chumi' nihánj rihaan 'unj, ne taj yu'vee nó chumi' nihánj rihaan 'unj, ne yo'o tanáj 'unj man se vaa 'yaj nij yuvi' man rihaan chumi' nihánj nanj adonj. ¹⁵ Taj se 'yaj sese taj ta'nga' man ní' do', taj se 'yaj sese nuvi' ta'nga' táa man ní' do' ma'. Núj naqui'yaj

nacá Dioṣe man ní', ne cavii sa' yá ní' nanj adonj. ¹⁶ Me rá 'un̄j gaa xej nimán taran' soj sij nocó' tucuáán nihánj, ne gaa 'eē rá Dioṣe man soj ei. Yá yuvii israelitá me soj rihaan Dioṣe nanj chuguñj.

¹⁷ Dan me se aj quiran' ndo'o neē mán 'un̄j sayuun che'é se 'yaj suun 'un̄j che'é Jesucristó natá' 'un̄j rihaan yuvii che'é so', ne che'é dan na'vej rá 'un̄j qui'yaj soj doj sayuun mán 'un̄j a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá Pabló qui'yaj Jesucristó se luj che'é nij sí man Galacia a

¹⁸ Me rá 'un̄j qui'yaj ndo'o Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' se luj che'é nimán nij soj, tinuj, nocej. Yá uxrá ei. Veé danj gaa yá ei.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj sí cu'naj Pabló ca'néé so' rihaan nij yuvii noco' man Diose yanj chuman' cu'naj Efeso a

¹ Síí cu'naj Pabló mej, ne cune' Jesucristó mán 'unj guún 'unj apóstol nata se-nana so' rihaan nij yuvii, che'é se danj me rá Diose qui'yáj a. 'Yáá 'unj yanj cartá nihánj ca'nej 'unj rihaan nij soj sij sa' rihaan Diose yanj chuman' cu'naj Efeso sij amán rá ni'yaj man Jesucristó a. ² Me rá 'unj qui'yaj ndo'o Rej ní' Diose dq', qui'yaj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' dq', se luj che'é nij soj, ne me rá 'unj gaa xej nimán nij soj, qui'yaj roj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nu' se luj qui'yaj ndo'o Diose che'é nij yuvii israelitá dq', che'é ní' sij yanj dq' a

³ Inanj sa' uxrá vaa Diose Rej Jesucristó sij 'nij ra'a man ní', ne ve'é ndo'o qui'yaj so' che'é ní', ne rqué ndo'o so' se sa' man ní', ne se sa' cavii rej xta' cavii ma'an ya Nimán Diose me rqué Diose man ní', che'é se síí noco' man Jesucristó me ní' a. ⁴ Ne dan me se che'é se sij noco' man Jesucristó me ní', che'é dan me asij ataa qui'yaj Diose chumiij nihánj me narii so' man ní' guun ní' síí sa' rihaan ma'an so', ne se tumé ní' cacun', rá so' a ma'. Ne dan me se cunuu 'ee rá so' man ní', ⁵ ne cune' so' man ní' canoco' ní' man Jesucristó ne guun ta'nij ma'an so' man ní', ndaa vaa quirii nimán ma'an so' qui'yaj so' che'é ní', ⁶ gaa ne che'é dan ve'é ca'mii ní' ni'yaj ní' man Diose, ne cataj ní' se vaa ve'é ndo'o qui'yaj so' se luj che'é ní', che'é se noco' ní' man Jesucristó síí 'ee rá so' man adonj.

⁷ Ne che'é se cavi' Jesucristó che'é ní' ro', che'é dan navij cacun' xráá ní', che'é se sa' uxrá vaa rá Diose ni'yaj Diose man ní', ⁸ ne Diose ro', me síí qui'yaj ndo'o se luj che'é ní' se vaa rqué ndo'o so' nana çuú man ní', ne xcaj ndo'o ní' cuentá, qui'yaj so' adonj. ⁹ 'O se so' me síí qui'yaj xcaj ní' cuentá che'é nana naca nana a'mii che'é daj me rá ma'an so' qui'yaj so' che'é ní' sij noco' man Jesucristó, ¹⁰ asa' quisj güii ca'na' uún Jesucristó rihaan chumiij nihánj a. Dan me se güii yo' me se guun chij Jesucristó rihaan cunudanj rasuun, qui'yaj Diose, ne guun chij Jesucristó rihaan taran' nij rasuun man rej xta' dq', rihaan cunudanj nij rasuun man rihaan chumiij nihánj dq' a.

¹¹⁻¹² Ne che'é Jesucristó me se narii Diose man núj sij israelitá sij amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne dan me se narii so' man núj che'é se aj cune' so' man núj guun núj nij síí gaa nucuaj rá gaa asino yaan man Jesucristó, che'é rej ve'é nata' núj se vaa sa' uxrá vaa Diose a. Dan me se inanj danj guun rá Diose qui'yaj so', ne so' me síí avii ndo'o raá daj qui'yaj, ne so' me síí 'yaj nu' ndaa vaa avii raá so' qui'yaj so' adonj.

¹³ Ne vaa nij soj sij yanj uún, ne cuno soj nana ya se vaa ca'vee cavii sa' uxrá ní' qui'yaj Jesucristó, ne cuchumán rá soj ni'yaj soj man Jesucristó, ne che'é Jesucristó me se ca'na' Nimán Diose catúj Nimán Diose nimán soj, ne Nimán Diose me se ca'na' rihaan ní' sij noco' man Diose, ndaa vaa cata' tu'va Diose gaa naá, ne che'é se nuu Nimán Diose nimán ní' ro', che'é dan ne'en ya ní' se vaa me ní' ta'níí Diose ¹⁴ ne ya rqué ndo'o Diose se sa' man ní' vaa güii nanj adonj. Dan me se rqué Diose Nimán Diose rihaan ní', cataj Diose se vaa

ya nacaj Dioso man ní vaa güüi, ne quinanií ní rihaan sayuun, che'é rej ve'é nata' taran' ní se vaa sa' uxrá vaa Dioso a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa achíin ni'yaj Pabló rihaan Dioso se vaa xcax sa' doj nij síi man Efeso cuentá che'é Jesucristó qui'yaj Dioso a

¹⁵ Dan me se cunó 'unj nana se vaa amán rá nij soj ni'yaj nij soj man Jesucristó sijn 'nij ra'a man ní, ne cunó 'unj nana se vaa 'ee rá soj man taran' nij síi sa' noco' man Dioso, ne che'é se vaa qui'yaj Dioso che'é ní' sijn noco' man Jesucristó ro', che'é dan ¹⁶ yo'o nagó' 'unj graciá rihaan Dioso che'é soj gaa achíin ni'yáá 'unj che'é soj rihaan Dioso adonj. ¹⁷ Dan me se Dioso me síi ca'néé man Jesucristó sijn 'nij ra'a man ní' ca'na' so' rihaan chumií, ne Rej ní' nicun' xta' me uún Dioso, ne síi uun chij sa' uxrá me so', ne che'é dan achíin ni'yáá 'unj rihaan Dioso se vaa rque ndo'o so' nana cuu sa' nimán soj, ne achíin ni'yáá 'unj se vaa guun nucuaj soj nari' soj nu' nana naca tihaan so' man ní', gaa ne sa' doj xcax ma'an soj cuentá che'é so' ei.

¹⁸ Dan me se xcax soj cuentá sa' doj, ne quene'en soj me che'é nacúin Dioso man soj, ne quene'en soj nu' se vaa qui'yaj Dioso che'é soj, ne guun rá soj se vaa vaa che'é ndo'o canoco' soj man Jesucristó adonj. Quene'en soj se vaa sa' uxrá vaa se qui'yaj Dioso che'é taran' ní' sijn sa' noco' man so', ¹⁹ ne quene'en soj se vaa guun nucuaj ndo'o Dioso racuij Dioso man ní' sijn amán rá ni'yaj man so' a. Nucuaj ndo'o Dioso adonj.

²⁰ Che'é se nucuaj Dioso ro', che'é dan cunuu i'na' ya uún Jesucristó, qui'yaj Dioso gaa cavi' Jesucristó, ne guun chij uxrá Jesucristó rej xta' rej x'nuij Dioso, qui'yaj uún Dioso adonj. ²¹ Veé dan, ne uun chij ya Jesucristó rihaan taran' nij yuvií do', rihaan taran' nij ya'anj rii ta'nga' rihaan chumií nihánj do', tzaj ne ne doj cuano me uun chij so' ma'. 'Q se guun chij so' nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj. ²² Ne uun chij Jesucristó rihaan cunudanj rasuun qui'yaj Dioso, ne dan me se Dioso me síi qui'yaj rii ta'nga' Jesucristó rihaan cunudanj rasuun che'é ní' sijn amán rá ni'yaj man so' adonj. ²³ Ne ase vaa nee man Jesucristó ro', danj vaa ní', uno ní' rihaan so', ne dan me se so' me síi 'nij ra'a man cunudanj rasuun man rihaan nu' cachra' chumií, ne so' me síi rque nu' se vaa achiin man nu' nij rasuun man rihaan chumií nihánj adonj.

2

Nana nihánj taj xna'anj daj vaa cavii sa' ní' sijn yaníj, qui'yaj Dioso, ne síi cunuu sa' nimán rihaan Dioso me ní' cuano, che'é se luj qui'yaj uun Dioso che'é ní' a

¹ Gaa rque me se ma'an nij soj me síi tumé ndo'o cacun', ne che'é dan quiri' nu' nimán nij soj, ne taj se qui'yá' ca'vee quinanií soj rihaan sayuun a ma'.

² Dan me se qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj yuvií man rihaan chumií nihánj, ne qui'yaj soj nu' rasuun chi'ii rasuun niha' rá síi chree síi rii ta'nga' rihaan chumií nihánj cuano síi chéé uun chij rque nana, ne so' me síi rii ta'nga' rihaan nimán nij yuvií na'vej rá cunó rihaan Dioso a. ³ Ne ase vaa 'yaj nij yuvií vaa danj ro', danj qui'yaj guee taran' ní' gaa rque, ne qui'yaj ní' cacun' ga nij so', ne qui'yaj ní' inanj se me rá nee man ní' qui'yaj ní' a. Inanj se cavii raa ma'an ní' qui'yaj ní', ne yuvií ca'maan rá Dioso ni'yaj Dioso man me ní' gaa rque, ne ase vaa nij yuvií chéé rihaan chumií nihánj cuano ro', ta'nga' danj vaa ní' gaa rque ei.

4 Tzaj ne cunuu 'ee ndo'o rá Diose man ní, 5 ne quene'en Diose se vaa aj quiri' nu' nimán ní' che'é cacun' tumé ní', ne che'é dan, ase vaa cunuu i'na' uún Jesucristó, qui'yaj Diose ro', ta'nga' danj vaa uún ní' cunuu sa' nimán ní', qui'yaj Diose, ne che'é dan ca'vee cayáán ní' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj. (Dan me se maan che'é se luj qui'yaj Diose che'é soj me se ca'vee quinanii soj rihaan chrej chi'ii uun chij nimán soj ne cavii sa' soj ei.) 6 Ne ase vaa cavii Jesucristó cayáán so' rej xta', qui'yaj Diose ro', danj qui'yaj uún Diose che'é ní', che'é se sij noco' man Jesucristó me ní', ne vaa güii cavii ní' cayáán ní' ga so' rej xta' ei. 7 Ndaa síj, gaa ne nu' cavii nu' ca'anj quene'en nij yuvii se vaa qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é ní', ne dan me se quene'en nij yuvii se vaa cunuu 'ee ndo'o rá Diose man ní' che'é se síi noco' man Jesucristó me ní' nanj adonj.

8 Dan me se xcaj nij soj cuentá se vaa inan'j che'é se luj qui'yaj Diose che'é soj me quinanii soj rihaan chrej chi'ii uun chij nimán soj ne cavii sa' soj á. Dan me se maan che'é se amán rá soj ni'yaj soj man so' me cavii sa' soj ei. Nuveé ma'an soj me síi 'yaj a'vee avii sa' soj ma'. Maan se Diose racuíj man soj don a'vee avii sa' soj nanj adonj. 9 Nuveé che'e rasuun sa' qui'yaj soj me cavii sa' soj ma'. 'Q se na'vej Diose ca'mii xta' yuvii cataj yuvii se vaa ma'an nij yuvii me síi qui'yaj cavii sa' nij yuvii ma'. 10 'Q se Diose me síi qui'yaj man ní', ne qui'yaj Diose man ní' che'é rej canoco' ní' man Jesucristó ne ve'é qui'yaj suun ní' suun sa', rá Diose, ne che'é ma'an Diose me a'vee qui'yaj suun ní' suun sa' yo' nanj adonj.

11 Dan me se ne'en soj se vaa nuveé yuvii israelitá me soj ma'. 'Q se yuvii yanij me soj, ne dan me se cataj núj síj israelitá se vaa nij vaa nee man soj adonj. Tzaj ne cuta' núj ta'nga' man nee man ma'an núj, ne che'é dan me síi ata' ta'nga' me núj, taj yuvii ni'yaj yuvii man núj adonj. Yo'o xcaj soj cuentá 12 se vaa gaa rque ro', nuveé sij noco' man Jesucristó me nij soj ma'. 'Q se sij yanij rihaan núj síj israelitá me soj gaa naá nanj adonj. Dan me se nuveé sij no xcuún a 'ó xco' canoco' man Diose me soj gaa rque ma'. Maan se sij 'yaj rma'an rihaan chumii me soj nanj adonj. Dan me se ya cata' tu'va Diose che'é núj síj israelitá se vaa cavii sa' núj, tzaj ne taj nana' cata' tu'va Diose che'é nij soj gaa rque ma'. Dan me se aj quene'en nij soj se vaa se cavii sa' nij soj do', se racuíj Diose man nij soj do', gaa man adonj. Maan se chéé uun nij soj rihaan chumii gaa rque nanj adonj. 13 Tzaj ne yaj me se nda' se ne quene'en uxrá soj man Diose, tzaj ne ca'na' Jesucristó cavi' Jesucristó che'é soj, ne guun che'e soj canoco' soj man Diose, qui'yaj Jesucristó, ne guun che'e Jesucristó naqui'yaj chre' so' man nij soj che'é ton cayanj man so' rihaan rcutze nanj adonj.

14 Ne Jesucristó ro', me síi naqui'yaj dínj man núj síj israelitá ga soj sij yanij, gaa ne orún' ya chuman' me taran' ní' cuano, qui'yaj so' a. 'Q se tiri' so' chingá ca'ne' tanuu man ní' ga tuvi' ní', gaa cavi' ma'an so' rihaan rcutze, 15 ne dan me se chingá yo' ro', me se-tucañj Moisés, ne yo'o tinavij Jesucristó tucuáán yo' nanj adonj. Che'é dan me 'o cuyaán vaa taran' ní' cuano, ne cunuu 'ee rá ní' man tuvi' ní', qui'yaj Jesucristó, ne yo'o cunuu naca' nimán ní', qui'yaj Jesucristó, ne dínj vaa nimán taran' ní', qui'yaj ya so' adonj. 16 Che'é se cavi' Jesucristó rihaan rcutze ro', che'é dan orún' ya chuman' me ní' cuano, ne yo'o qui'yaj canaán Jesucristó man nu' se a'maan rá maan nimán taran' ní', ne dan me se cunuu rcua'laan taran' ní' ga Diose, qui'yaj Jesucristó a.

¹⁷ Dan me se ca'na' Jesucristó, ne nata' so' rihaan nu' soj sij yaníj do', rihaan núj sij israelitá sij nicaj se-tucuanj Diose do', se vaa dínj cumañ taran' ní' rihaan Diose á. ¹⁸ O se che'é Jesucristó me se nuu Nimán Diose nimán taran' ní', ne che'é dan vaa ya'núj rihaan taran' ní' cachínj ni'yaj ma'an ní' rihaan Rej ní' Diose adonj.

¹⁹ Che'é dan nuveé sij man yo'ó chuman' me soj a ma'. 'O se sij ne'en man Diose me nij soj cuano nanj adonj. Nuveé sij noco' yo'ó tucuáan me soj ma'. Maan se ma'an soj me sí cunuu sa' nimán, ne noco' nu' taran' ní' man Diose yaj adonj. ²⁰ Xa' tucuáan noco' taran' ní' cuano ro', ase vaa 'o ve' sa' 'yaj nii xráá yuvej sa' inanj ro', danj vaa ní', ne nij yuvej sa' yo' ro', me núj sij apóstol cune' Jesucristó do', nij sí nata' se-nana Diose gaa naá do', ne yuvej sa' doj rihaan taran' nij yuvej naj tacóo ve' yo', tzaj ne ma'an ya Jesucristó me yo' vaa nanj chuguanj. ²¹ Dan me se yo'ó chre' gaa ní' sij noco' man Jesucristó, gaa ne yo'ó cuyaan naxcaj nuví ei. Ne nuví yo' ro', me nu' ní' sij noco' man sí 'nij ra'a man ní' nanj adonj. ²² Ne ma'an nij soj ro', me se che'é se noco' soj man sí 'nij ra'a man ní', che'é dan cunuu rcua'aaan soj ga yo'ó nij sí guun nuví, ne nihánj me se ma'an ya Nimán Diose yáan sca'núj taran' ní' ei.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'ne' Diose suun rihaan Pabló nata' so' se-nana Diose nana sa' rihaan ní' sij yaníj a

¹ Ne'en nij soj se vaa 'nij 'unj taga' che'é se nocó' 'unj man Jesucristó, ne 'yaj suun 'unj a'mii natáj 'unj rihaan nij soj sij yaníj che'é so', ² ne aj ne'en soj se vaa atá 'unj suun qui'yaj Diose che'é soj sij yaníj nanj adonj. Dan me se qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é 'unj, ne ca'ne' so' suun rihanj qui'yaj sunj che'é soj ei. ³ Dan me se tihaan naca Diose rihanj daj me rá Diose qui'yaj Diose che'é nij yuvi man rihaan chumií nihánj, ne aj cachrón 'unj doj nana che'é se vaa tihaan Diose manj rihaan yanj cartá ca'néé 'unj rihaan soj gaa rque adonj. ⁴ Nayaá soj yanj cartá yo', ne xcaj soj cuentá che'é nu' nana narí' 'unj nana che'é nu' se vaa qui'yaj Jesucristó che'é yuvií ei. ⁵ Gaa rque ro', ne cataj xna'anj Diose nana yo' rihaan yuvií ma'. Tzaj ne ndaa yaj ro', me tihaan Nimán Diose nana yo' rihaan núj sij apóstol sij sa' cune' Jesucristó man nata' se-nana so' rihaan yuvií, ne tihaan so' nana yo' rihaan yo'ó nij sí nata' se-nana Diose rihaan yuvií a. ⁶ Dan me se tihaan so' nana se vaa cuño nij soj sij yaníj se-nana Diose nana sa', ne cunuu sa' soj ga núj sij israelitá adonj. Ne nana cata' tu'va Diose che'é nij sí canoco' man Jesucristó ro', quisíj ya nu' nana yo' che'é nij soj sij yaníj ga núj sij israelitá nanj chuguanj.

⁷ Ne vaa ndo'o suun rihanj nata' 'unj nana sa' yo', ne yo' me se luj qui'yaj Diose che'ej adonj. Nda' se ne nó xcúun 'unj quirí' 'unj se luj nihánj, tzaj ne ma'an ya Diose me sí rque se luj nihánj manj nanj ei. So' me sí nucuaj ndo'o, ne guun nucuáj qui'yaj sunj, qui'yaj Diose nanj chuguanj. ⁸ Nda' se sí nicá' doj rihaan taran' nij sí sa' noco' man Diose mej, tzaj ne qui'yaj Diose se luj yo' rihanj, ne ca'ne' so' suun rihanj nataj nana sa' rihaan nij soj sij yaníj se vaa sa' uxrá vaa se qui'yaj Jesucristó che'é ní' adonj. ⁹ Ne me rá Diose cataj xna'anj 'unj rihaan yuvií nu' se vaa qui'yaj so' che'é nij yuvií a. Dan me se Diose me sí qui'yaj nu' rasuun, ne aj ne'en so' daj qui'yaj so' che'é yuvií, tzaj ne ne cataj xna'anj so' rihaan yuvií nu' cavii nu' ca'na' ma'. ¹⁰ Tzaj ne nij ya'anj man rej xta' ro', me rá Diose xcaj nij so' cuentá cuano se vaa inanj nana cuu sa' ndo'o avii raá Diose, ne quene'en nij so' man taran' ní' sij noco'

man Jesucristó, ne xcaj nij so' cuentá se vaa avii ndo'o raá Diose adonj. ¹¹ Dan me se guun rá Diose nu' cavii nu' ca'na' se vaa qui'yaj so' danj tió man ní, ne guun rá so' se vaa ca'nej so' man Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' rihaan chumi nihánj a. ¹² Ne che'é se amán rá ní' ni'yaj ní' Jesucristó ro', che'é dan ca'vee cachinj ni'yaj ma'an ní' rihaan Diose, ne taj che'é cuchu'vi' ní' ca'mii ní' ga Diose ma'.

¹³ Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa se cuchu'vi' nimán soj quene'en soj sayuun quirán' 'unj che'é soj ma'. Maan se tananj a cavii sa' soj doj che'é sayuun rán' 'unj nihánj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa achíin ni'yaj Pabló rihaan Diose se vaa sa' doj xcaj nij síi man Efeso cuentá se vaa 'ee ndo'o rá Jesucristó man ní' a

¹⁴ Che'é se cavii sa' ndo'o nij soj ga núj, che'é dan canicun' ruj 'unj, ne achíin ni'yáá 'unj rihaan Rej ní' Diose che'é soj adonj. ¹⁵ Dan me se Diose me Rej nu' taran' nij x'ne' nij síi man rej xta' do', Rej nu' taran' nij x'ne' ní' sji man rihaan chumi nihánj do', ¹⁶ ne achíin ni'yáá rihaan so' che'é soj se vaa nari' nucuj nimán soj qui'yaj Nimán Diose adonj. ¹⁷ Ne achíin ni'yáá se vaa cuchuman' doj rá soj quene'en soj man Jesucristó, ne yo'o natuu Jesucristó nimán soj qui'yaj Diose, gaa ne yo'o cunuu 'ee rá soj man taran' tinúú soj adonj. ¹⁸⁻¹⁹ Ndaa síj, gaa ne nari' nucuj ndo'o nimán soj, ne guun nucuj soj xcaj sa' soj cuentá se vaa 'ee uxrá rá Jesucristó man ní', ne quene'en taran' ní' sji cunuu sa' nimán rihaan Diose se vaa 'ee uxrá rá Jesucristó man ní' adonj. Taj a 'ó síi guun nucuj ma'an quene'en se vaa 'ee uxrá rá Jesucristó man ní' ma'. Tzaj ne guun nucuj ní' xcaj ní' cuentá se vaa 'ee uxrá rá Jesucristó man ní', qui'yaj Diose, ne qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é ní', ne dan me se cunuu sa' inanj ní', ndaa vaa ma'an Diose adonj.

²⁰ Dan me se yaj me se síi sa' uxrá me Diose, ne uun nucuj so' rque so' nu' rasuun achíin ní' gaa rihaan ní' a. Tzaj ne ne rque so' maan inanj nij rasuun achíin ni'yaj ní' gaa rihaan ní' ma'. 'O se rque so' nu' rasuun achíin ní' rihaan so', ne rque so' yo'o doj a rasuun rihaan ní' ei. ²¹ Che'é dan cataj ní' sji noco' man Jesucristó se vaa inanj sa' uxrá vaa Diose, ne yo'o danj ca'mii ní' ga ta'núú ní' nu' cavii nu' ca'anj che'é Jesucristó a. Veé danj gaa ya ei.

4

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é qui'yaj ní' rihaan tinúú ní', che'é se ase vaa nee man yo'o yuvii ro', danj vaa taran' nij tinuj ní' a

¹ Ne'en nij soj se vaa 'nij 'unj taga' che'é se nocó' 'unj man síi 'nij ra'a man ní', ne cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj se vaa ve'é qui'yaj ma'an soj rihaan Diose á. Diose me síi canacúun man soj canoco' soj man so', ne che'é dan ve'é canoco' soj man so' gaa chéé soj rihaan chumi nihánj á. ² Ne guun nij soj síi ni'yanj a'mii, ne ve'é qui'yaj soj ga tinúú soj, ne se guun yuvaa soj man tinúú soj ma'. Maan se inanj cunuu 'ee rá soj man tinúú soj, ne gaa inaj nimán soj ga tinúú soj á. ³ Ne se cunu' soj ga tuvi' soj, ne se quitáá ri'yunj soj tuvi' soj ma'. Maan se díj cumán soj ga tinúú soj á. Ve'é cunó taran' soj rihaan Nimán Diose, ne ase vaa nimán orún' yuvii ro', danj gaa nimán soj ga tinúú soj á. ⁴ Dan me se orún' ya yuvii me ní' vaa, ne orún' ya nimán ní' vaa, ne dan me se orún' ya Nimán Diose me nuú nimán ya ní', ne guun ya rá taran' ní' se vaa canacúun Diose man taran' ní', ne 'o cuyaan cavii sa' taran' ní', qui'yaj Diose adonj. ⁵ Oruun síi 'nij ra'a man ní', ne oruun nana sa' amán rá ní', ne

sij cata' ne che'é Jesucristó me taran' ní, ⁶ ne orún' Rej taran' ní Diose uún a. Nicañ yu'unj so' man taran' ní, ne 'yaj suun so' nimán taran' ní, ne yanj so' ga taran' ní nanj adonj.

⁷ Tzaj ne ndaa 'o 'o ní rqué Jesucristó 'o 'o suun sa' rihaan a. Dan me se yo' me rsuun sa' rqué Jesucristó, ndaa vaa me rá so' rqué so' man ní ei. Ne qui'yaj ndo'o Diose se luj rihaan 'o 'o ní se vaa guun nucuaj 'o 'o ní qui'yaj suun ní suun ca'ne' Jesucristó rihaan ní a. ⁸ 'O cuyaan vaa nana nihánj ga nana no rihaan danj Diose, ne dan me se nana no rihaan danj Diose taj se vaa qui'yaj canaán Jesucristó rihaan nij sí taj ri'yunj man so', gaa ne ca'anj nicañ so' man nij so' rej xta', gaa ne rqué so' se sa' rihaan nij yuvi a. Danj taj danj Diose a. ⁹ (Ne nana yo' taj se vaa cavii so' xta', ne ne'en ní se vaa asino yaan nanij so' rej man nij sí cavii rqué yo'ó a. ¹⁰ Ne orún' so' me sí nanij rej man nij sí cavii, ne orún' so' me sí cavii rej xta' uún adonj. Dan me se xta' doj cavii so' rihaan daj a rasuun, gaa ne guun so' sí nicañ yu'unj man daj a rasuun adonj.)

¹¹ Ne ma'an so' me sí cune' man ta'aj ní guun ta'aj ní apóstol nata' se-nana so' rihaan cunudanj nij yuvi man rihaan chumij, ne yo'ó ta'aj ní me sí cune' so' nata' nana tihaan naca Diose rihaan so', ne yo'ó ta'aj ní me sí cune' so' nata' se-nana Diose nana sa' rihaan nij sí ataa cuchuman rá ni'yaj man so', ne yo'ó ta'aj ní me sí nicañ yu'unj man nij sí amán rá ni'yaj man so', qui'yaj so', ne yo'ó ta'aj ní me sí ticha'nuu se-nana Diose rihaan nu' tinúú ní, qui'yaj so', ne dan me se ndaa ino vaa 'o 'o suun sa' nicañ 'o 'o ní, qui'yaj Jesucristó a. ¹² Dan me se danj qui'yaj Jesucristó, che'é se me rá Jesucristó guun nucuaj ní sij cunuu sa' rihaan Diose qui'yaj suun ní racuñ ní man tinúú ní, gaa ne ve'é doj cuman taran' ní sij noco' man Jesucristó, ne sa' doj qui'yaj suun ní rihaan so' nanj adonj. ¹³ Ne sa' doj cuchuman rá ní quene'en ní ta'ní Diose, ne sa' doj quene'en ní daj vaa so', ne ve'é cunuu rcua'aan taran' ní adonj. Chij inanj gaa rá ní, gaa ne daj se sa' ndo'o vaa Jesucristó ro', danj gaa sa' taran' ní nanj adonj.

¹⁴ Tzaj ne cuano ro', me se ase vaa xnii vaa ní, ne vaa yuvi tiha' yu'unj ndo'o man ní, ne dan me se nuchruj raa ndo'o nij yuvi daj qui'yaj nij so', ne tiha' yu'unj nij so' man ní, ne tucu'yón ndo'o nij sí tiha' yu'unj nana naca man ní, ne amán rá ní uno ní náá guun nana tiha' yu'unj yo', 'yaj nij so' a. Tzaj ne asa' quisij cunuu chij rá ní, ne se cuno ní nana tiha' yu'unj yo' a ma'.

¹⁵ Maan inanj nana ya ca'mij ní rihaan tinúú ní, che'é se 'ee rá ní man tinúú ní, gaa ne sa' doj quene'en ní canoco' ní man Jesucristó, nu' se vaa qui'yaj ní adonj. Dan me se ase vaa rii ta'nga' cúu yave yuvi rihaan nu' nee man yuvi ro', danj vaa rii ta'nga' Jesucristó rihaan ní adonj. ¹⁶ Ne maan che'é so' ro', me ase vaa oro' tuvi' nu' cúu man yo'o yuvi ro', danj vaa noco' tuvi' ní ga tinúú ní, ne narqué Jesucristó se nucuaj achiin rihaan nu' nij tinuj ní, ne che'é dan ve'é doj cuman taran' ní, ne ve'é doj cunuu 'ee rá ní tinúú ní adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'ne' rá ní ga suun 'yaj ndaa vaa 'yaj nij sí ne amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne ve'é qui'yaj ní ga tinúú ní do', ga sí 'nij ra'a man ní do' ei

¹⁷ Che'é dan me cataj xna'anj yá 'unj 'o nana rihaan soj, che'é se noco' ní man sí 'nij ra'a man ní ei. Dan me se quisij qui'yaj soj se vaa 'yaj yo'ó nij sí yanij nij sí ne amán rá ni'yaj man Jesucristó nanj ei. Nij sí yanij yo' me se noco' nij so' nana snúú rma'an nana avii raa ma'an nij so', ¹⁸ ne ne uun

nucuaꝝ nij so' xcaꝝ sa' nij so' cuentá a ma'. Se cavii sa' nimán nij so', qui'yaj Diose ma'. Maan se quiraꝝ' nij so' sayuun che'é se síi ni'yon me nij so' ne nichraꝝ ndo'o rá nij so' adonj. ¹⁹ Ne rihuun rá nij so' che'é cacun' 'yaj nij so' ma'. Tananj yo' o noco' nij so' tucuáan chi'ii, ne 'yaj ndo'o nij so' cacun' se vaa me rá nee man nij so' qui'yaj nij so', ne niha' ndo'o rá nij so' qui'yaj nij so' cacun' yo' a. Ne a'ne' rá nij so' ga suun 'yaj cacun' a ma'.

²⁰ Tzaj ne ino uxrá vaa nana nari' soꝝ asij guun che'e soꝝ canoco' soꝝ man Jesucristó ei. ²¹ Ya uxrá cuno nij soꝝ se-nana Jesucristó, ne nari' nij soꝝ nana ya adonj. ²² Nana nari' nij soꝝ taj se vaa no xcúun soꝝ tanáj soꝝ chrej chi'ii chrej canoco' soꝝ asino yaan a. Dan me se inanj se me rá nee man soꝝ qui'yaj soꝝ asino yaan, ne che'é dan tiha' yu'unj síi chree man soꝝ, ne ve'e danj vaj soꝝ, ne ca'anj soꝝ rihaan ya'an nanj á. ²³ Tzaj ne cuano nihánj no xcúun soꝝ ca'vej soꝝ cunuꝝ sa' nimán soꝝ, ne xcaꝝ naca soꝝ cuentá ei. ²⁴ Ne ca'vej soꝝ guun soꝝ yuviꝝ naca qui'yaj Diose á. Dan me se Diose me síi qui'yaj cunuꝝ nica ya nimán soꝝ, ne cunuꝝ sa' ya nimán soꝝ, qui'yaj so' adonj.

²⁵ Che'é dan ca'ne' rá soꝝ ga nana ne, ne inanj nana ya ca'mii soꝝ rihaan tinúú soꝝ, che'é se ase vaa nee man ma'an soꝝ ro', vaa nee man taran' nij tinuꝝ ní' a. ²⁶ Nda' se a'maan ndo'o rá soꝝ, tzaj ne se qui'yaj soꝝ cacun' ma'. Ne ra'yanj na'maan rá uún soꝝ cuaj ei. Se ca'vej rá soꝝ yo' o gaa yuvaꝝ nimán soꝝ cunuꝝ güii ma'. ²⁷ Se gaa ya'núꝝ rihaan síi chree caxriꝝ síi chree chrej chi'ii rque soꝝ, qui'yaj soꝝ mei. ²⁸ Sese vaa síi ituu 'nij sca'núꝝ soꝝ, ne ca'ne' rá nij so' ga suun 'yaj ituu rasuun ei. Maan se ve'é qui'yaj suun ma'an nij so' suun sa', gaa ne sese achiin rasuun rihaan tinúú so', ne guun nucuaꝝ so' rque ma'an so' rasuun rihaan tinúú so' ei. ²⁹ Se ca'vej soꝝ ca'mii soꝝ nana quij ma'. Maan se inanj guun rá soꝝ ve'é ca'mii soꝝ, ne nana sa' nana achiin man tinúú soꝝ ro', yo' me nago' soꝝ rihaan tinúú soꝝ á. Ne cavii sa' doꝝ taran' nij síi cunꝝ nana ca'mii soꝝ, sese sa' ca'mii soꝝ ei.

³⁰ Ne se guun quinanꝝ rá Nimán Diose, qui'yaj soꝝ ma'. Che'é se yanj Nimán Diose ga soꝝ ro', che'é dan ne'en ya soꝝ se vaa cavii sa' soꝝ asa' quisij güii tinanii Diose man ní' rihaan sayuun adonj. Che'é se Nimán Diose yaan nimán soꝝ ro', che'é dan me ne'en Diose se vaa ta'nij ya Diose me soꝝ adonj. ³¹ Ca'ne' rá soꝝ ga suun nachri' ni'yaj tinúú á. Ca'ne' rá soꝝ ga suun axriꝝ yuvaꝝ man tinúú á. Ca'ne' rá soꝝ ga suun a'maan rá á. Se caguáj soꝝ doꝝ rihaan tinúú soꝝ ma'. Se ca'mii soꝝ doꝝ nana nij che'é tinúú soꝝ ma'. Quiri'ij soꝝ cunudanj chrej chi'ii yo' á. ³² Dan me se ve'é qui'yaj soꝝ rihaan tinúú soꝝ á. Gaa 'ee rá soꝝ ni'yaj soꝝ tinúú soꝝ á. Ne'en soꝝ se vaa caráj x'naa Diose che'é cacun' tumé ní', che'é se cavi' Jesucristó che'é ní' a. Che'é dan no xcúun ya soꝝ caraꝝ x'naa soꝝ ni'yaj soꝝ tinúú soꝝ adonj.

5

¹ Ne'en nij soꝝ se vaa ta'nij Diose me soꝝ cuano, ne 'ee uxrá rá Diose man soꝝ, ne che'é dan ase vaa 'yaj ma'an Diose ro', danj gaa qui'yaj uún ma'an soꝝ ei. ² Gaa 'ee rá soꝝ man tinúú soꝝ gaa che'e soꝝ rihaan chumiꝝ nihánj á. Inanj danj qui'yaj Jesucristó, cunuꝝ 'ee rá so' man ní', ne ca'vej so' cavi' so' che'é ní', ne ase vaa se luj nago' yuviꝝ rihaan Diose ro', ta'nga' danj vaa Jesucristó che'é ní' nanj chuguanj.

³ Se qui'yaj soꝝ cacun' ga chana ma'. A 'ó se chi'ii se qui'yaj soꝝ ma'. Ne se guun niha' rá soꝝ quirí' ndo'o soꝝ rasuun ma'. Síi sa' noco' man Diose me soꝝ, ne daj chihaa míj se qui'yaj soꝝ a doꝝ cacun' vaa danj mei. ⁴ Ne se ca'mii

soj nana chi'ii do!, nana nij do! ma'. Se ca'mii soj nana snúu rma'an ma'. 'Q se taj che'é ca'mii soj nana vaa danj mei. Maan se no xcuún soj nago' inanj soj graciá rihaan Diose ei. ⁵ Dan me se síi 'yaj cacun' ga chana ro', quiran' so' sayuun, ne síi niha' rá quirí' ndo'o rasuun ro', quiran' so' sayuun adonj. 'Q se ase vaa síi na'víj rihaan ya'anj cacóy yuvií ro', danj vaa uún síi niha' rá quirí' ndo'o rasuun ei. Xcaj ya' soj cuentá se vaa a 'ó síi 'yaj cacun' yo' se cayáan ga Diose asa' quisíj güii guun chij Jesucristó do!, guun chij Diose do!, rihaan chumii nihánj a ma'.

⁶ Se ca'vej rá soj ca'mii yuvií nana ne rihaan soj ne tiha' yu'unj nij yuvií man soj ma'. Se qui'yaj soj se chi'ii me rá nij yuvií qui'yaj soj ma'. Maan se yo' me se 'yaj nij síi na'vej rá cunó rihaan Diose, ne che'é dan axríj yuvaa Diose man nij so' adonj. ⁷ Che'é dan naxuun yaníj soj man soj rihaan nij síi 'yaj danj ei. ⁸ Asij rque ro', ase vaa nij síi chéé rej rmi' ro', danj vaa ma'an soj, ne nuvi' cuentá nicaj soj ma'. Tzaj ne yaj ro', canoco' soj man síi 'nij ra'a man ní', ne che'é dan ase vaa síi chéé rej ranga' ro', danj vaa soj, nicaj ndo'o soj cuentá, ne che'é dan ve'é qui'yaj soj gaa chéé soj rihaan chumii nihánj ei. ⁹ Síi chéé rej ranga' ro', sa' 'yaj so', ne nica vaa rá so', ne nana ya inanj a'mii so' adonj. ¹⁰ Dan me se nuchruj raa soj daj qui'yaj soj, ne guun niha' rá síi 'nij ra'a man ní' quene'en so' man soj adonj.

¹¹ Tzaj ne se guun guun tuvi' soj ga nij síi chi'ii ne acaj cuentá ne qui'yaj soj se chi'ii ga nij so' ma'. 'Q se xa' se vaa 'yaj nij so', tzaj ne taj se guun yo' rihaan nij so' a ma'. 'Q se tananj a guun rá soj tihaañ soj man nij síi 'yaj danj se vaa ne sa' vaa se 'yaj nij so' a. ¹² 'Q se xa' se vaa 'yaj yuve nij so', tzaj ne ndaa uun na'aj yá' ca'mi' che'é se vaa 'yaj yuve nij so' chuguanj. ¹³ Tzaj ne sese tihaañ ní' rihaan nij yuvií daj vaa nu' rasuun 'yaj yuve nij so', gaa ne quene'en nij so' daj vaa yo', ne xcaj ya' nij so' cuentá se vaa nij vaa qui'yaj nij so' ei. ¹⁴ 'Q se ya'an chuguun me se ya' ruvi' nu' nij rasuun, 'yaj ya'an adonj. Che'é dan taj nana nihánj: "Narij soj nej, sij otoj sca'núj nij xnangá, ne naxagaa soj, canicun' caya soj, ne Cristó me síi quichuguun rihaan soj a", taj nana yo' a.

¹⁵ Che'é dan tumé uxrá nij soj daj vaa 'yaj soj gaa chéé soj rihaan chumii nihánj ei. Se qui'yaj soj se vaa 'yaj nij síi ne ne'en ma'. Tananj qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj síi cuu raa á. ¹⁶ Ne se ca'ne' uun rá soj cachén ndo'o orá rihaan soj ma'. 'Q se uun ndo'o cacun' cuano nihánj, ne che'é dan no xcuún soj qui'yaj suun ndo'o soj yaj gaa vaa ya'núj rihaan soj chuguanj. ¹⁷ Ne se guun soj síi ni'yon ma'. Tananj xcaj soj cuentá daj me rá síi 'nij ra'a man ní' qui'yaj soj ei. ¹⁸ Ne se guun xno soj ma'. Che'é se uun xno yuvií ro', che'é dan 'yaj ndo'o nij yuvií cacun' chi'ii ndo'o adonj. Tzaj ne yo'o cunuú Nimán Diose nimán soj ei. ¹⁹ Ase vaa nana achraá soj rihaan Diose ro', danj gaa nana ca'mii soj rihaan tinúu soj á. Ne cachraa nimán soj chra' rihaan síi 'nij ra'a man ní' á. ²⁰ Ne niganj nago' soj graciá rihaan Diose che'é cunudanj rasuun, che'é se síi noco' man ta'núj Diose Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' me soj á. ²¹ Ne ve'é qui'yaj cunudanj soj ndaa vaa me rá tuvi' soj, ne yo'o cunuú rá soj se vaa Jesucristó me síi ca'ne' cacun' che'é ní' vaa güii a.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj 'o' o ní' rihaan tuvi' ní' a

²² Dan me se ve'é qui'yaj nij chana ndaa vaa me rá nica no' á. Dan me se daj se uun rá ní' ni'yaj ní' man síi 'nij ra'a man ní' ro', danj guun rá chana ni'yaj chana nica no' á. ²³ Dan me se Jesucristó me síi qui'yaj cavii sa' ní' sij noco' man so' rihaan sayuun, ne guun chij so' rihaan ní', ne che'é dan daj se

uun rá ní' ni'yaj ní' man so' ro', danj inanj guun rá chana ni'yaj no' man nica no' a. ²⁴ Ne ase vaa uno taran' ní' sij noco' man Jesucristó rihaan Jesucristó ro', ta'nga' danj qui'yaj nij chana cunó no' nu' nana sa' a'mii nica no' rihaan no' á.

²⁵ Ne nij snó'o ro', me se gaa 'ee uxrá rá nij so' man nica nij so' uún á. Dan me se ase vaa 'ee rá Jesucristó man taran' ní' sij noco' man so' ro', danj gaa 'ee rá nij snó'o man nica nij so' uún adonj. Ne'en soj se vaa ca'neé nimán Jesucristó cavi' so' che'é ní' sij noco' man so', ²⁶ che'é se me rá so' cata' ne ní' ne naruvij nimán ní' ne x'nee cacun' taj xráá ní' ne cunó ní' se-nana Diose ne cunú sa' ní' rihaan Diose, rá Jesucristó a. Danj me rá Jesucristó qui'yaj so' che'é taran' ní' sij noco' man so' adonj. ²⁷ Ndaa sij, gaa ne vaa güii, ne cachron so' man ní' sij noco' man so' rihaan ma'an so', ne ve'é uxrá gaa taran' ní' ni'yaj so', ne a 'ó cacun' do', a 'ó se nij do', se quitáá xráá ní' a ma'. Maan se ase vaa vaa sa' Diose ro', danj gaa sa' taran' ní' adonj.

²⁸ Dan me se ase vaa 'yaj Jesucristó che'é ní' sij noco' man so' ro', danj qui'yaj uún nij snó'o che'é nica snó'o, ne ase vaa aráya'anj snó'o man nee man ma'an so' ro', danj gaa caraya'anj so' man nica so' uún á. Dan me se ase vaa nee man ma'an ní' ro', danj vaa chana nica ní' rihaan ní', ne che'é dan me se sese aráya'anj snó'o man nica snó'o, ne síi aráya'anj man ma'an me uún so' nanj chuguanj. ²⁹ Ne a 'ó yuvij se qui'yaj chi'ij man nee man ma'an ma'. Tananj sese na'aan rque ní', ne ri' ní' se cha ní', ne aráya'anj uxrá ní' man nee man ní' nanj adonj. Dan me se ase vaa 'yaj Jesucristó aráya'anj Jesucristó man taran' ní' sij noco' man so' ro', danj inanj 'yaj uún ní' aráya'anj uxrá ní' man nee man ní' ei. ³⁰ Dan me se ase vaa nee man ma'an Jesucristó ro', danj vaa taran' ní' sij noco' man so' rihaan so' uún adonj. ³¹ Ne nihánj me nana no rihaan danj Diose a: "Che'é dan tanáj snó'o man rej so' do', man nii so' do', ne ve'é nacañ snó'o man chana nica so', ne ase vaa orún' yuvij ro', danj gaa roj so' a", taj danj Diose a.

³² Nana nocoó ndo'o me nana nihánj nana tihaan naca Diose rihaan ní', ne a'mii nana nihánj che'é Jesucristó do', che'é taran' ní' sij noco' man so' do', nanj adonj. ³³ Dan me se sese snó'o me soj, ne no xcúún 'o 'o soj gaa 'ee rá soj man nica soj, ne ase vaa aráya'anj soj man ma'an soj ro', danj gaa caraya'anj soj man nica soj ei. Ne chana ro', no xcúún chana caraá cochroj chana rihaan nica chana uún ei.

6

¹ Ne nij xnii noco' man síi 'nij ra'a man ní' ro', no xcúún nij xnii ve'é cunó nij xnii rihaan rej xnii do', rihaan nii xnii do' ei. ² Nihánj me 'o nana nocoó taj xna'anj danj Diose rihaan ní' a: "Ve'é caraá cochroó so' rihaan rée so' do', rihaan nii so' do' á", taj danj Diose rihaan ní', ne cata' tu'va Diose se vaa sese cunó ní' nana nihánj, ne sa' uxrá qui'yaj Diose che'é ní', ne orún' nana nihánj me nana ca'mii Diose asino yaan rihaan nu' yo'ó nij tuvi' nana nihánj adonj. ³ Dan me se cataj Diose se vaa sese danj qui'yaj ní' ndaa nihánj, gaa ne cavij sa' ní', ne guun que'ee doj güii cané ní' rihaan chumij nihánj a. Danj qui'yaj Diose che'é ní', sese cunó ní' rihaan rej ní' do', rihaan nii ní' do' adonj. ⁴ Ne sese rej xnii me soj, ne se ca'maan rá ta'níi soj qui'yaj soj ma'. Tananj ve'é tajuachij soj man ta'níi soj, ne dan me se tucu'yón soj suun man ta'níi soj, ne tucu'yón soj se-nana síi 'nij ra'a man ní' man ta'níi soj á.

⁵ Ne mozó ro', me se ve'é cunō so' rihaan se-ru'vee so', ne gaa ni'yanj nimán mozó, ne caraā cochroj uxrá mozó rihaan se-ru'vee mozó á. Ase vaa 'yaj mozó rihaan ma'an Jesucristó ro', danj qui'yaj uún mozó rihaan se-ru'vee mozó á. ⁶ Ne se qui'yaj mozó yo' se vaa 'yaj nij síi vaa quij nimán ma'. Dan me se nij síi vaa quij nimán ro', me rá nij so' gaa niha' rá se-ru'vee nij so' ni'yaj so' man nij so', tzaj ne inanj gaa ni'yaj ru'vee man nij so' 'yaj suun nij so', ne se guun qui'yaj soj danj ma'. Tananj 'o ca'nej nimán soj qui'yaj suun soj, ne guun rá soj se vaa se-mozó Jesucristó me soj, ne qui'yaj soj nu' se vaa me rá Diose qui'yaj soj á. ⁷ Guun niha' rá soj qui'yaj suun soj á. Se guun rá soj se vaa rihaan yuvi' 'yaj suun soj mei. Tananj guun rá soj se vaa mozó 'yaj suun rihaan ma'an síi 'nij ra'a man ní' me soj á. ⁸ Xcaj soj cuentá se vaa sese qui'yaj suun sa' ní', ne taj se 'yaj sese ca'vee se mozó me ní' dō', ca'vee se nuveé mozó me ní' dō', ne taj se 'yaj mei. Dan me se ya naru'vee síi 'nij ra'a man ní' che'é suun 'yaj suun sa' ní' nanj adonj.

⁹ Ne soj sij ru'vee ro', me se ve'é qui'yaj uún soj ga se-mozó soj ei. Ca'ne' rá soj ga suun axr'ij yuvaā man mozó, ne ca'ne' rá soj ga suun tuchu'vi' man mozó uún á. 'O se ne'en soj se vaa nicun' síi 'nij ra'a man soj dō', man se-mozó soj dō', rej xta', ne 'o cuyaān vaa taran' ní' rihaan so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní', ne ca'vee qui'yaj canaán ní' rihaan síi chree a

¹⁰ Taj vaj yo'ó nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj, man tinuj, man nocoj. Yo'ó gaa chre' soj ga síi 'nij ra'a man ní' ei. Ca'vej soj ca'nej síi 'nij ra'a man ní' se nucuaj nimán soj, ne daj se vaa se nucuaj nicaj ma'an so' ro', danj gaa se nucuaj nicaj ma'an soj, qui'yaj so' chuguanj. ¹¹ Dan me se nu' se nucuaj rqué Diose man soj ro', ca'nej soj se nucuaj yo' nimán soj, ne guun nucuaj soj qui'yaj canaán soj rihaan síi chree gaa me rá síi chree tiha' yu'unj síi chree man soj ei. ¹² 'O se nuveé inanj yuvi' man rihaan chumij nihánj me nij síi unu' ga soj mei. 'O se nij ya'anj rii ta'nga' rihaan chumij nihánj me nij síi unu' ga soj, ne ase vaa nimán vaa nij so', ne vaj nij so' rque nana vaj xta' ndo'o, ne chí'ii ndo'o vaa nij so', ne yuvi' man rihaan chumij nihánj cuano, tzaj ne vaj ndo'o nij so' rej rmi', ne che'é dan rii ta'nga' ndo'o nij ya'anj yo' rihaan nij so' adonj. ¹³ Che'é dan ca'nej soj nu' se nucuaj rqué Diose man soj nimán soj, ne güi' qui'yaj ndo'o síi chree sayuun rihaan chumij nihánj ro', ne guun nucuaj soj qui'yaj canaán soj rihaan síi chree ei. Ne asa' cunu' soj ga síi chree yo', ne síi gaa nucuaj doj rihaan síi chree guun soj adonj.

¹⁴ Dan me se nano' soj daj qui'yaj soj cunu' soj ga síi chree yo' á. Uxrá canoco' soj nana ya, ne ase vaa nuj 'nij catuun tanuu ro', danj gaa nana yo' rihaan soj, ne guun nucuaj soj cunu' soj ga síi chree yo' ei. Ne ca'vej soj cunu sa' nimán soj rihaan Diose, ne ase vaa aga' aráán nu' rucuaā tanuu ro', danj gaa se caraán nimán soj, qui'yaj Diose, gaa ne se guun nucuaj síi chree qui'yaj chí'ii síi chree yo' nimán soj a mei. ¹⁵ Ne gaa listó soj, ne cavii soj ca'anj soj, nata' soj se-nana Diose nana sa' rihaan yuvi', ne cunō nij yuvi' nana sa' yo', ne cavii sa' nij yuvi', ne ve'é cayáán nij yuvi' ga Diose, qui'yaj nana sa' yo' ei. Ne ase vaa canuj 'nij tacóo tanuu ro', danj gaa nana sa' yo' rihaan soj a. Qui'yaj canaán soj rihaan síi chree qui'yaj nana sa' yo' adonj. ¹⁶ Ne niganj gaa nucuaj uxrá rá soj man Jesucristó, gaa ne ase vaa tanuu nocō' rucura' manj ra'a ro', danj gaa ma'an soj uún, ne sese go' síi chree chruun taj tanj raa aco' ya'an man soj, ne guun nucuaj soj tina'áj soj ya'an yo' chuguanj. ¹⁷ Ne guun ya rá soj se vaa quinani' soj rihaan sayuun, qui'yaj Diose, ne ase vaa

nave aga' nuu raq tanuu ro', danj gaa nana sa' cunuú raq soj, ne se guun nucaj sí chree qui'yaj sí chree se chi'ij man soj, che'é se guun ya rá soj se vaa quinanií soj rihaan sayuun adonj. Ne canoco' uxrá soj se-nana Diose nana sa' nana rqué Nimán Diose rihaan ní', ne ase vaa neê espadá noco' ra'a tanuu ro', danj gaa se-nana Diose rihaan soj, ne guun nucaj soj go' soj man sí chree, qui'yaj se-nana Diose yo' adonj.

¹⁸ Ne niganj cachinj ni'yaj uxrá soj rihaan Diose, ne racuíj Nimán Diose man soj cachinj ni'yaj soj ei. Se ca'ne' rá soj ma'. Tananj a yo' o cachinj ni'yaj uxrá soj che'é taran' ní' sij sa' noco' man Diose ei. ¹⁹ Ne cachinj ni'yaj soj che'é ma'án 'unj se vaa rqué Diose nana cuu ca'mii 'unj rihaan yuvii, ne sca' tihaan 'unj nu' se-nana Diose nana sa' rihaan nij yuvii á. Dan me se nana tihaan naca Diose man ní' me nana sa' yo', ²⁰ ne nda' se numii 'unj aga' ne', tzaj ne 'unj me sí quiri' suun nata' nana sa' yo' rihaan yuvii, ne cachinj ni'yaj soj rihaan Diose se vaa se cuchu'ví' 'unj ca'mii 'unj nana sa' yo' rihaan yuvii, che'é se no xcuún yá 'unj ca'mii sca' yá 'unj nana sa' yo' rihaan yuvii adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'neé Pabló man sí cu'naj Tíquico cuchí' so' rihaan nij sí man Efeso a

²¹ Cataj xna'anj tinúú ní' sí cu'naj Tíquico rihaan soj nu' se vaa quirán' 'unj a. 'Ee ndo'o rá 'unj man so', ne ve'é ndo'o 'yaj suun so' rihaan 'unj, che'é se sí noco' man sí 'nij ra'a man ní' me núj chuguanj. Ne a'ne' rá so' ga suun 'yaj suun ma'. Tananj 'o 'yaj suun so' che'é se-nana Diose nanj adonj. ²² Ne me rá 'unj quene'en soj nu' se vaa quiran' núj, ne me rá 'unj quinari' nucaj nimán soj, ne che'é dan ca'nej 'unj man so' cuchí' so' rihaan soj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá Pabló qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Efeso a

²³ Me rá 'unj gaa xej nimán nij tinuj nij soj, ne gaa 'ee rá soj tinúú soj, ne gaa nucaj rá soj man Diose, qui'yaj Rej ní' Diose do', qui'yaj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' do' adonj. ²⁴ Ne me rá 'unj qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é taran' nij soj sij yo' o aráj cochroj rihaan Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' nu' cavii nu' ca'anj a.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj síí cu'naj Pabló ca'néé so' rihaan nij yuvií noco' man Diose yanj chuman' cu'naj Filipos a

¹ Síí cu'naj Pabló gá síí cu'naj Timoteo me rój, ne síí 'yaj suun rihaan Jesucristó me rój, ne nihánj me se 'yaj rój yanj cartá nihánj ca'nej rój rihaan cunudanj nij soj sij sa' rihaan Diose noco' man Jesucristó sij yanj chuman' cu'naj Filipos a. Me rá rój nayaa nij soj nayaa nij síí suun chij rihaan soj nayaa nij síí 'yaj suun che'é soj nayaa yanj cartá nihánj a.

² Dan me se me rá rój qui'yaj Rej ní' Diose qui'yaj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' qui'yaj se luj che'é nij soj, ne me rá rój gaa xej nimán nij soj qui'yaj roj so' a.

*Nana nihánj taj xna'anj se vaa achíín ni'yaj ndo'o Pabló rihaan Diose che'é
nij síí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' cu'naj Filipos a*

³ Gaa na'nuj rá 'unj man nij soj, ne nagó' 'unj gracia rihaan Diose che'é soj a. ⁴ Ne gaa achíín ni'yaj rihaan Diose, ne uun niha' ndo'o raj gaa achíín ni'yaj che'é taran' soj rihaan Diose chuguanj. ⁵ Dan me se nagó' 'unj gracia rihaan Diose che'é se vaa gaa cuno soj se-nana Diose, ne yuun che'é racuij soj manj cataj xna'anj cunudanj ní' se-nana Diose rihaan yuvií, ne veé danj 'yaj soj ndaa cuano ei. ⁶ Veé danj nagó' 'unj gracia rihaan Diose che'é soj che'é se guun ya raj se vaa ya uxrá guun che'e ya Diose qui'yaj suun ma'an Diose nimán soj, ne guun ya raj se vaa guun nucuaj soj tinavj soj nu' suun ca'ne' Diose rihaan soj, qui'yaj uún Diose, ne asa' quisij güii ca'na' uún Jesucristó rihaan chumií nihánj ro', ne quisij guee nu' suun vaa rihaan soj adonj. ⁷ Ne vaa che'é ya ca'mij danj che'é taran' nij soj, ese ya no xcúun soj chuguanj. Dan me se ya caráya'anj uxrá soj manj, ne gaa 'nij 'unj taga' do', gaa ca'mii 'unj rihaan nij síí na'vej rá cuno se-nana Diose do', gaa vaj 'unj rihaan nij síí nicaj suun che'é yan a'ne' nij so' cacun' che'ej do', gaa tucu'yón 'unj se-nana Diose man yuvií do', ne racuij ndo'o cunudanj nij soj manj, ne che'é dan me se soj sij 'yaj suun gaj me se me ndo'o ya raj quene'enj man soj ei. ⁸ Ne Diose me síí ne'en ya se vaa ase vaa 'ee rá Jesucristó man nij soj ro', veé danj 'ee guee rá ma'anj man cunudanj nij soj chuguanj.

⁹ Ne achíín ni'yaj rihaan Diose se vaa cunuu 'ee doj rá soj tuvi' soj 'o 'o güii, ne sa' doj xcaj soj cuentá daj vaa 'o 'o rasuun, ¹⁰ gaa ne inanj chrej sa' doj narií soj canoco' soj nanj adonj. Ndaa sij, gaa ne asa' ca'na' uún Jesucristó rihaan chumií nihánj, ne sa' inanj gaa nimán soj, ne taj cacun' cutumé soj a ma'. ¹¹ Dan me se ya guun soj yuvií cunuu sa' nimán, ese ya qui'yaj canaán soj nacaj ndo'o soj rihaan vuan, ne dan me se gaa güii ca'na' uún Jesucristó me se cataj nii se vaa sa' uxrá rá Diose síí naqui'yaj sa' nimán soj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuno ndo'o yuvií se-nana Diose nana sa' a

¹² Me rá 'unj xcaj nij soj cuentá se vaa cavii sa' doj se-nana Diose nana sa' che'é nu' sayuun quirán' 'unj, tinuj, nocoj. ¹³ Dan me se nij tanuu man tucua suun do', cunudanj nij yuvií man nihánj do', ne'en nij so' se vaa 'nij 'unj taga' che'é se canoco' 'unj man Jesucristó, ¹⁴ ne yo'ó nij tinúu ní' síí noco' man síí 'nij ra'a man ní' ro', nari' nucuaj nimán que'ee ndo'o nij so', che'é se ne'en

nij so' se vaa 'nij 'unj taga', ne ne chu'vi' nij so' ca'mii nij so' se-nana Diose rihaan yuvii cuano ma'.

¹⁵ Dan me se, ta'aj nij so' a'mii natáj se-nana Jesucristó che'é se uun xcoj ruvaa rá nij so' ni'yaj nij so' manj, tzaj ne yo'ó ta'aj nij so' a'mii natáj che'é se me inanj rá nij so' qui'yaj sa' nij so' adonj. ¹⁶ Nij síi sa' yo' ro', 'ee rá nij so' manj, ne ne'en nij so' se vaa cune' Diose manj ca'mij rihaan nij yuvii na'vej rá cuño nana sa' yo' a. ¹⁷ Tzaj ne yo'ó nij so' ro', me se che'é se guun xcoj ruvaa rá nij so' ni'yaj nij so' manj, che'é dan a'mii natáj nij so' se-nana Jesucristó, tzaj ne ne a'mii chij nij so' ma'. Maan se danj 'yaj nij so' che'é se me rá nij so' nano doj rá 'unj che'é se 'nij 'unj taga' adonj. ¹⁸ Tzaj ne ca'vee se vaa nica nimán ta'aj nij so' do', ca'vee se ne vaa nica nimán ta'aj nij so' do', tzaj ne taj se 'yaj ma'. Maan se nata' cunudanj nij so' se-nana Jesucristó rihaan yuvii, ne che'é dan guun niha' raj adonj. Tzaj ne vaa güii, ne guun niha' doj rá yá 'unj nanj ei. ¹⁹ 'O se ne'én 'unj se vaa cavii sa' 'unj doj vaa güii, che'é nu' se vaa rán' 'unj nihánj adonj. Dan me se guun ni'yaj ní' che'é se achíin ni'yaj soj rihaan Diose che'é 'unj, ne guun ni'yaj ní' che'é se racuíj ya Nimán Diose manj, ne che'é dan cavii sa' yá 'unj doj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa vaa i'na' Pabló che'é Jesucristó a

²⁰ Dan me se daj chihaa mij se cano chrej na'aj rihanj, raj ma'. Ca'vee quitaj xta' rihanj ca'mij nana ya rihaan nij yuvii, ne dan me se guun ya raj se vaa se guun na'aj 'unj ma'. Dan me se asij rque ro', xcaj ndo'o yuvii cuentá se vaa sa' uxrá vaa Jesucristó, qui'yáj, ne ca'vee se gaa i'na' 'unj do', ca'vee se cavi' 'unj do', tzaj ne danj inanj qui'yáj cuano nihánj, rá 'unj, ne se cuchu'vi' 'unj daj chihaa mij, rá 'unj ma'. ²¹ Vaa i'na' 'unj che'é Jesucristó, ne sese cavi' 'unj che'é Jesucristó, ne cavii sa' 'unj doj, qui'yaj so' adonj. ²² Dan me se sese yo'ó gaa i'na' 'unj rihaan chumij nihánj, ne gaa ya'núj rihanj qui'yaj sunj che'é Jesucristó, ne che'é dan ne ne'enj ase sa' doj cavi' 'unj ni', ase sa' doj canej ni', ne ne'enj daj qui'yáj a mei. ²³ 'O se sa' cuyaan vaa roj chrej chuguanj. Dan me se sese cavi' 'unj, ne quínán' 'unj rihaan Jesucristó, ne ve'é uxrá doj gaa uún nanj ei. ²⁴ Tzaj ne achíin doj cayánj quitihanj se-nana Diose rihaan soj, ²⁵ ne che'é dan ne'én 'unj se vaa se guun cavi' 'unj cuano ma'. Maan se quinaj 'unj ga soj doj, ne racuíj 'unj man soj, ne sa' doj canoco' soj Diose, qui'yáj adonj. Ndaa síj, gaa ne guun niha' doj rá soj rihaan Diose adonj. ²⁶ Dan me se asa' curihanj 'unj taga', ne quene'en uún soj manj, ne che'é dan ve'é uxrá doj ca'mii soj che'é Jesucristó ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é qui'yaj suun ní' che'é Jesucristó a

²⁷ Síi noco' se-nana Jesucristó nana sa' me nij soj, ne che'é dan cuño soj tucuaán yo', ne ve'é qui'yaj soj cane soj ga tinúu soj á. Ne sese cuchí' 'unj chiháan soj, ne quene'én 'unj se vaa cuyaan vaa rá cunudanj soj a. Dan me se nda' se se cuchí' 'unj, tzaj ne nda' se nana uun cuñoj se vaa cuyaan vaa rá cunudanj soj á. Dan me se cuyaan gaa rá soj, ne racuíj soj tinúu soj, ne yo'ó qui'yaj suun soj che'é nana sa' noco' ní' á. ²⁸ Ne daj chihaa mij se cuchu'vi' soj ni'yaj soj man nij síi taj ri'yunj man ní' ma'. Ne yo' me quene'en nij so' daj 'yaj soj, ne xcaj nij so' cuentá se vaa xa' ma'an nij so', tzaj ne cacaa nij so' vaa güii, ne xa' soj, tzaj ne cavii sa' soj a. Veé danj xcaj ya nij so' cuentá, qui'yaj Diose nanj adonj. ²⁹ Maan che'é Jesucristó qui'yaj ndo'o Diose se luj rihaan soj se vaa cuchumán rá soj ni'yaj soj man Jesucristó qui'yaj ma'an Diose adonj. Tzaj ne yo'ó se luj qui'yaj Diose me se ca'vej rá Diose quiran'

soj sayuun che'é Jesucristó, ne doj a ve'é gaa sese quiran' soj sayuun che'é so' adonj. Ne yo' me yo'ó se luj qui'yaj uún Diose rihaan soj a. ³⁰ Dan me se cuyaan vaa sayuun ran' soj ga sayuun rán' 'unj nanj ei. Tzaj ne aj ne'en soj daj vaa canó tuví 'unj ga sayuun yo' adonj. Ne cuano nihánj me se aj cuchí uún nana nihánj rihaan soj se vaa anó tuví uún 'unj ga sayuun nanj adonj.

2

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa rá Jesucristó ro', danj gaa rá ma'an ní' uún a

¹ Ya ya nari' nucuj nimán ní', 'yaj Jesucristó, rá soj na'. Ya ya uun niha' nimán ní', 'yaj tinúú ní' sí' ee rá man ní', rá soj na'. Ya ya ve'é mán nu' nij tinuj ní', 'yaj Nimán Diose, rá soj na'. Ya ya nuu 'ee rá ní' sij nocó' man Jesucristó man tinúú ní' sí' quiran' sayuun, rá soj na'. Dan me se nana nihánj ro', me ya uxrá vaa nanj adonj. ² Che'é dan qui'yaj soj ndaa vaa taj nana nihánj, gaa ne guun niha' uxrá raj, ne dan me se cuyaan gaa nimán soj ga tinúú soj, ne cunú 'ee rá soj man tinúú soj, ne guun niha' uxrá raj adonj. ³ Se guun xcoj ruvaa rá soj ni'yaj soj tinúú soj ma'. Se guun rá soj se vaa cataj tinúú soj se vaa sa' uxrá vaa ma'an soj ma'. Tzaj ne gaa nica' nimán soj, cataj soj se vaa sa' doj vaa tinúú soj rihaan ma'an soj á. ⁴ Se caraya'anj soj man inanj ma'an soj ma'. Tzaj ne caraya'anj 'o' o' soj man tinúú soj á.

⁵ Ase vaa rá ma'an Jesucristó ro', danj gaa rá ma'an soj uún á. ⁶ Ne Jesucristó me se Diose ya me so', ne so' me sí' no xcuún guun chij ndo'o, tzaj ne ne guun niha' ndo'o rá so' guun chij so' ma'. ⁷ Tananj a tanáj so' nu' suun uun chij yo', ne guun so' yuvií guun so' se-mozó yuvií guun so', ne ase vaa yuvií ro', danj vaa so' gaa ca'na' so' rihaan chumií nihánj adonj. ⁸ Dan me se cunuu nica' nimán so', ne cuno so' ca'mii Diose, ne ndaa ca'vej rá so' cachron nii man so' rihaan rcutze ya, ne veé danj me nó so' gaa cavi' so' nanj adonj. ⁹ Che'é dan guun chij ndo'o so' rej xta', qui'yaj Diose, ne guun so' sí' guee doj rihaan cunudanj yuvií, qui'yaj uún Diose nanj adonj. ¹⁰ Che'é dan vaa güii, ne canicun' ruj cunudanj nij sí' man xta' do', nij sí' man rihaan chumií do', nij sí' man rej rque yo'ó do', asa' cuno nij so' se-chuvií Jesucristó, ¹¹ ne cataj ya nij so' se vaa ma'an Jesucristó me sí' 'nij ra'a man ní', ne quene'en nij so' se vaa sa' uxrá qui'yaj Rej ní' Diose adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa qui'yaj suun ní' yan cunú sa' nimán ní' a

¹² Che'é dan cunó soj ca'mij, tinuj, nocoj. Gaa cayáan 'unj ga soj, ne cuno soj nu' nana ca'mij, ne qui'yaj suun uxrá soj che'é rej quinavij nu' chrej chi'ii uun chij nimán soj, ne cunú sa' nimán soj a. Cuano nihánj me se nda' se nuví 'unj yáan ga soj, tzaj ne me rá 'unj doj cunó soj a. Ase 'yaj xnii gaa chu'vi' xnii ni'yaj xnii rej xnii ro', danj gaa qui'yaj soj chuchu'vi' soj ni'yaj soj Diose, ne doj a qui'yaj suun soj che'é rej quinavij nu' chrej chi'ii uun chij nimán soj, ne cunú sa' nimán soj rihaan Diose á. ¹³ Diose me sí' 'yaj suun nimán soj yan guun rá soj cunó soj se-nana so', ne so' me sí' qui'yaj guun nucuj soj qui'yaj soj nu' se vaa me rá so' qui'yaj soj adonj.

¹⁴ A' ó güii se ca'mii tu'va yuve soj che'é tinúú soj ma'. Inanj ve'é qui'yaj suun soj ga tinúú soj á. ¹⁵ Ne guun soj sí' sa', ne taj cacun' cutumé soj rihaan Diose mei. Ne nda' se chéé soj ga yuvií vaa quij nimán man rihaan chumií nihánj cuano, tzaj ne ve'é cunó soj rihaan Diose, ne yo' o' ya guun ta'nij Diose man soj chuguanj. Dan me se ase vaa ve'é ndo'o vaa chuguun yati' rej xta' ro',

danj ve' é uxrá quene'en yuviij man soj vaj soj rihaan chumiij nihánj, ne¹⁶ raan canoco' soj se-nanā Diose nanā 'yaj vaa i'na' nimán ní', gaa ne guun niha' raj ni'yaj 'unj man soj gaa güii ca'na' uún Jesucristó rihaan chumiij nihánj, che' é se quene'en so' se vaa qui'yaj suun uxraj tucu'yonj man soj ne cavii sa' nu' suun qui'yaj sunj a.

¹⁷ Ne ndá se ndaa ayanj ma'an ton manj che' é sayuun rán' 'unj che' é se me ndo'o raj yo' o cuchuman rá soj ni'yaj soj Diose, tzaj ne guun niha' ndo'o raj, ne tucuachenj doj se niha' nuu nimanj nimán soj ei. ¹⁸ Ne guun niha' rá soj uún, ne guun niha' rá 'unj che' é soj a.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa cuchij' síi cu'naj Timoteo do', síi cu'naj Epafrodito do', chuman' cu'naj Filipos a

¹⁹ Me rá 'unj ca'nej 'unj man síi cu'naj Timoteo cuchij' so' rihaan soj, sese ca'vej rá Jesucristó sjj 'nij ra'a man ní' cuchij' so' a. Ne canicaj so' ca'na' so' rihanj, ne cataj xna'anj so' rihanj daj quiran' soj, gaa ne guun niha' raj a. ²⁰ Qrún' so' me síi nanó ndo'o rá che' é soj daj ran' soj, ne taj vaj yo' ó síi sa' ase sa' orún' so' ma'. ²¹ Tzaj ne yo' ó nij so' ro', inanj che' é ma'an nij so' aráya'anj nij so', tzaj ne ne aráya'anj nij so' che' é Jesucristó ma'. ²² Tzaj ne aj ne'en soj se vaa síi sa' uxrá me síi cu'naj Timoteo, ne daj se 'yaj xnii 'yaj suun xnii ga rej xnii ro', danj vaa 'yaj Timoteo 'yaj suun so' che' é se-nanā Diose gaj ei. ²³ Che' é dan xcaj 'unj cuentá daj quirán' 'unj rej rihaan, gaa ne nu' ca'nej 'unj man so' cuchij' so' rej yanj soj a. ²⁴ Ne nucuaj rá 'unj man síi 'nij ra'a man ní' se vaa ra'yanj cuchij' ma'anj rihaan soj adonj.

²⁵ Vaa che' é ndo'o ca'nej 'unj man tinúu ní' síi cu'naj Epafrodito cuchij' so' rihaan soj vaa nanj ei. So' me síi qui'yaj suun ndo'o gaj rej man síi taj ri'yunj man ní', ne ma'an nij soj me síi ca'neé man so' ca'na' so' rque so' se vaa achiin manj, ²⁶ ne me ndo'o rá so' quene'en uún so' man nij soj nanj adonj. Dan me se nanó rá so' se vaa cuno soj nanā che' é so' se vaa canó chi'ii man so' adonj. ²⁷ Ya daj doj se cavi' so', tzaj ne cunuu 'eē rá Diose man so', ne cunuu 'eē rá Diose mán 'unj do', ne ne cavi' so' ma'. 'Q se sese cavi' síi cu'naj Epafrodito, ne nanó ndo'o raj nanj ei. ²⁸ Che' é dan ra'yanj ca'nej 'unj man so' cuchij' so' rihaan soj, ne guun niha' rá soj quene'en soj man so', ne che' é dan se nanó rá 'unj che' é soj ma'. ²⁹ Che' é dan asa' cuchij' so', ne gaa niha' ndo'o rá soj ca'miij soj ga so' ei. Dan me se ya tinúu ní' sjj noco' man síi 'nij ra'a man ní' me so' ei. Caraā cochroj soj rihaan cunudanj nij yuviij 'yaj ndaa vaa 'yaj síi cu'naj Epafrodito yo' ei. ³⁰ 'Q se daj doj se cavi' so' che' é suun qui'yaj suun so' che' é Jesucristó nanj adonj. Dan me se ca'neé nimán so' cavi' so' che' é se nayón so' rihaan soj racuij so' manj nanj chuguanj.

3

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa sa' doj vaa Jesucristó rihaan cunudanj a

¹ Dan me se gaa niha' rá soj ni'yaj soj síi 'nij ra'a man ní', tinuj, nocoj. Ne sayuun vaa cachrón uún 'unj nanā nihánj nayaa soj ma'. Ne cavii sa' doj soj, sese cuno soj nanā nihánj chuguanj. ² Dan me se tumé soj man soj sese cuchij' nij síi chi'ii, nij síi niha' rá ca'ne' nee man yuviij rej man soj á. 'Q se ase vaa chuvee ro', danj vaa nij so' adonj. ³ Ne xa' ní', tzaj ne ino 'yaj ní' ei. 'Q se síi ya cunuu sa' rihaan Diose me ní', ne inanj Nimán Diose noco' ní' gaa 'yaj suun ní' rihaan Diose adonj. Ne nucuaj rá ní' man ma'an ní' se vaa cavii sa' ní'

che'é se vaa 'yaj ma'an ní' ma'. Tananj niha' rá ní' nata' ní' se vaa Jesucristó me síi 'yaj ca'vee cavii sa' ní' adonj.

⁴ Dan me se nij síi chi'ii ro', sa' uxrá 'yaj ma'an nij so', rá nij so', ne che'é dan cavii sa' nij so' qui'yaj ma'an nij so', rá nij so', tzaj ne 'unj nihánj me se sa' doj qui'yaj ma'anj rihaan nij so' ei. ⁵ Dan me se ya síi israelitá mej, ne gaa cachén tunj güii ca'ngaa 'unj, ne cuta' nii ta'nga' man nee manj a. Yo'ó ta'núí ta'nij sí'no síi cu'naj Benjamín gaa naá mej, ne xii 'unj do', réj do', ma'anj do', me síi a'mii xna'anj hebreo, ne síi fariseo mej, ne canocó' 'unj se-tucuanj Moisés ga nij so' a. ⁶ Gaa rque doj, ne síi nichraj nimán mej, ne qui'yaj uxraj sayuun man nij síi noco' man Jesucristó, che'é se me raj guun niha' rá Diose ni'yaj Diose manj, ne ve'é uxrá canocó' 'unj nu' se-tucuanj Moisés, ne a 'ó nana yo' ne quinaj, qui'yáj ma'.

⁷ Ne sa' uxrá qui'yáj, raj gaa rque, tzaj ne yaj ro', quene'enj se-nana Jesucristó, ne nu' rasuun qui'yáj gaa naá ro', ase vaa sigui' ri'yuj vaa nu' rasuun qui'yáj gaa naá, raj nanj ei. ⁸ Dan me se che'é se me ndo'o raj xcax sa' 'unj cuentá che'é Jesucristó sij 'nij ra'a manj ro', che'é dan nu' se vaa qui'yáj gaa rque ro', daj se me raj ne'enj sigui' ri'yuj ro', danj me raj ne'enj man yo' cuano, ne che'é se ni'ya uun me yo' rihanj ro', che'é dan ca'vee canocó' 'unj man Jesucristó adonj. ⁹ Gaa ne vaa güii, ne cunu sa' 'unj rihaan Diose, tzaj ne nuveé se-tucuanj Moisés me se qui'yaj cunu sa' 'unj rihaan Diose ma'. Maan se che'é se amán rá 'unj ni'yaj 'unj Jesucristó ro', che'é dan me cunu sa' 'unj qui'yaj ma'an Diose adonj. ¹⁰ Inanj me rá 'unj sa' doj xcax 'unj cuentá che'é Jesucristó á. Dan me se nucuaj Diose, ne cunu i'na' uún Jesucristó gaa cavi' so', qui'yaj Diose, ne che'é dan me ndo'o raj quene'enj daj qui'yaj Diose che'é 'unj a. Ne ase vaa quiran' Jesucristó sayuun ro', danj gaa quiran' ma'an 'unj sayuun ga so', raj, ne ase vaa ca'vej rá Jesucristó cavi' so' che'é ní' ro', danj gaa 'unj, raj, ne yo'ó qui'yaj sunj che'é tinúú 'unj rihaan Diose adonj. ¹¹ Ndaa síj, gaa ne sese yo'ó canocó' 'unj man so', ne ca'vee cunu i'na' uún 'unj asa' cavi' 'unj, qui'yaj so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa qui'yaj suun uxrá ní', ne ca'anj ní' rej xta', qui'yaj Diose a

¹² Nuveé se aj quisij 'unj cunu sa' 'unj, taj 'unj ma'. Maan se ataa quisij 'unj se vaa me rá Diose gunj, ne che'é dan me yo'ó raan nocó' 'unj man Jesucristó, che'é rej me raj cunu sa' 'unj, vaa güii a. Jesucristó me síi qui'yaj canocó' 'unj man so', che'é se me rá ma'an so' cunu sa' 'unj adonj. ¹³ 'Unj me síi ne'en se vaa ataa quisij 'unj se me raj gunj, tinuj, nocoj. Che'é dan orún' suun vaa rihanj cuano nihánj me 'yaj tanáj xco 'unj nu' se vaa qui'yáj asij rque, ne guun niha' uxrá raj qui'yáj nu' se vaa qui'yáj rej rihanj, ¹⁴ ne 'yaj suun uxraj, ne ca'na' güii qui'yaj cananj qui'yaj Diose, ne cavii sa' 'unj, qui'yaj Diose, ne nacunj Diose manj cavii 'unj rej xta', che'é se 'unj me síi noco' man Jesucristó adonj. ¹⁵ Ne sese aj cuchumán sa' rá ní', ne inanj danj gaa rá taran' ní' á. Tzaj ne sese ino vaa rá nij soj, ne Diose me síi tahaan rihaan soj me ma'an nana cachijn rihaan soj a. ¹⁶ Tzaj ne tucuaán aj nari' ní' ro', raan canoco' ní' tucuaán yo' á.

¹⁷ Xcaj nij soj cuentá daj 'yaj ma'anj do', daj 'yaj nij síi noco' manj do', ne cuyaán danj qui'yaj soj ga nú' á. ¹⁸ Ino vaa rá que'ee yuvií, ne aj cataj xna'anj uxraj rihaan soj che'é nij so', ne nihánj me cataj xna'anj uún 'unj rihaan soj daj vaa nij so', tzaj ne 'o se ta'vee 'unj che'é nij so' nanj adonj. Dan me se cavi'

Jesucristó che'é ní' rihaan rcutze, tzaj ne me rá nij so' tirí' nij so' se vaa qui'yaj Jesucristó che'é ní' adonj. ¹⁹ Vaa güii cacaa ndo'o nij so' ei. Inañ nee man nij so' aráya'anj nij so', tzaj ne Diosé ne noco' nij so' ma'. Nij 'yaj nij so', tzaj ne ne na'aj nij so' ma'. Tzaj ne sa' uxrá 'yaj nij so', rá ma'an nij so' chuguanj. Inañ che'é rasuun ruvi' rihaan chumií nihánj xcaj nij so' cuentá nanj adonj. ²⁰ Xa' ní', tzaj ne ino vaa ní', ne chiháan ní' me rej xta', ne na'vij uxrá ní' cavíj Jesucristó s'ij 'nij ra'a man ní' rej xta' ca'na' so' tinanií so' man ní' rihaan sayuun, ²¹ ne n'icaj so' nee man ní', ne nda' se ninaj uxrá nee man ní' cuano, tzaj ne natuna so' man yo', ne ase vaa nee man so' nee sa' ndo'o ro', danj inañ gaa nee man ní', qui'yaj so' adonj. Dan me se che'é se me so' síf guun nucuaj qui'yaj canaán rihaan cunudanj rasuun, ne che'é se quiríi ta'nga' so' rihaan cunudanj rasuun ro', che'é dan ne'en ní' se vaa guun nucuaj so' natuna so' man nee man ní' ei.

4

¹ Dan me se 'ee ndo'o raj man soj, ne me uxrá raj n'iyaj 'unj man soj, tinuj, nocoj. Niha' ndo'o raj, qui'yaj soj, ne vaa güii cataj Diosé se vaa sa' uxrá qui'yaj, tucu'yón 'unj man soj, ne che'é dan vaa che'é cunó soj nu' nana nihánj, ne raan canoco' soj man síf 'nij ra'a man ní', tinuj, nocoj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nago' Pabló chrej sa' man nij síf cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' cu'naj Filipos a

² Achíin n'iyáa 'unj rihaan chana cu'naj Evodia do', rihaan chana cu'naj Síntique do', se vaa yo'o cuyaán gaa rá roj no', che'é se chana noco' man síf 'nij ra'a man ní' me roj no' á. ³ Vaa so', ne tuví' 'unj síf sa' noco' raan man Diosé mé so', ne síf 'yaj suun ga 'unj me uún so', ne dan me se achíin n'iyaj rihaan so' racuíj so' man roj chana yo', tinuj. Roj chana nihánj ga yo'ó síf cu'naj Clemente do', yo'ó nij tinúú 'unj do', qui'yaj suun ndo'o nij so' racuíj nij so' mán 'unj ca'mií núj se-nana Diosé nana sa' rihaan yuvij, ne no se-chuvij nij so' rihaan yanj taj rihaan Diosé se vaa gaa i'na' nij so' rihaan Diosé nu' cavii nu' ca'anj ei.

⁴ Gaa niha' niganj rá soj n'iyaj soj man síf 'nij ra'a man ní' á. Dan me se cataj xna'anj uún 'unj rihaan soj se vaa no xcúún soj gaa niha' niganj rá soj ei.

⁵ Inañ ni'yanj ca'mií soj rihaan cunudanj yuvij man rihaan chumií nihánj, ne xcaj nij yuvij cuentá se vaa síf sa' me soj á. Nichrun' ca'na' uún síf 'nij ra'a man ní' nanj adonj. ⁶ Se nanó rá soj mei. Tzaj ne cachin n'iyaj soj rihaan Diosé, ne me ma'an rasuun achiin man soj, ne cachin soj rihaan Diosé, ne nago' soj gracia rihaan Diosé ei. ⁷ Danj qui'yaj soj, gaa ne yo'o gaa dínj nimán soj, qui'yaj Diosé, che'é se s'ij noco' man Jesucristó me soj, ne dan me se guun nucuaj Diosé qui'yaj canaán Diosé rihaan cunudanj nana cavii raa yuvij nanj adonj.

⁸ Dan me se inañ che'é se ya do', che'é se sa' do', che'é tucuaán sa' do', che'é se luj do', che'é se nicá vaa nimán do', che'é se ni'yanj do', nuchruj raa soj, tinuj, nocoj. Dan me se sese ve'é vaa se 'yaj yo'o so' rá soj, ne xcaj soj cuentá, ne nuchruj raa soj daj 'yaj so' ei. ⁹ Nu' nana tucu'yón 'unj man soj do', nu' rasuun qui'yáa 'unj quene'en soj do', nu' nana ca'mií 'unj cuno soj do', danj qui'yaj uún soj á. Gaa ne cayáán ma'an Diosé ga soj, ne Diosé me síf naqui'yaj dínj nimán yuvij ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sa' uxrá qui'yaj nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Filipos racuáj nij so' man Pabló a

¹⁰ Guun niha' ndo'o raj rihaan síi 'nij ra'a man ní', che'é se yo'ó uun che'e soj caráya'anj soj manj ne rqué soj nu' se vaa cachiin manj ei. 'Q se ne taj 'unj rihaan soj se vaa ne racuáj soj manj ma'. Maan se gaa rque me se ne gaa ya'núj rihaan soj racuáj soj manj man adonj. ¹¹ Nuveé che'e se vaa doj rasuun achiin manj me tu'vaj danj rihaan soj cuano ma'. Nda' se doj rasuun man rihanj, tzaj ne ne nanó rá 'unj ma'. 'Q se aj nari' 'unj naqui'yaj inaj 'unj nimanj, ne niha' inanj raj nanj adonj. ¹² Dan me se vaa güii achiin ndo'o rasuun manj, ne vaa güii vaa ndo'o rasuun rihanj, tzaj ne ca'vee se vaa raan rquej do', ca'vee se na'aan rquej do', ca'vee se vaa se achiin manj do', ca'vee se man ndo'o rasuun rihanj do', tzaj ne taj se 'yaj ma'. Maan se daj a güii vaa inaj nimanj, ne vaa niha' raj, ne ne nanó raj ma'. ¹³ Che'é se rqué ndo'o Jesucristó se nucuaj manj ro', che'é dan uun nucuáj 'yaj sunj nu' suun vaa rihanj adonj.

¹⁴ Tzaj ne cunaj uxrá qui'yaj soj racuáj soj manj gaa quirán' 'unj sayuun gaa rque chuguanj. ¹⁵ Ne'en ma'an soj se vaa gaa curihanj 'unj estadó Macedonia ne guun che'ej tucu'yonj se-nana Diose, ne nu' rqué soj sa'anj manj cuaj nanj niha'. Taj vaj yo'ó yuvij cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó racuáj manj ma'. Maan se orún' soj me síi racuáj manj nanj niha'. ¹⁶ Ne gaa cayánj qui'yaj sunj chuman' Tesalónica, ne yavij nu' rqué uun soj sa'anj cachiin manj rihanj a'. ¹⁷ Nuveé che'e se me raj rque uun soj doj sa'anj manj me tu'va uun 'unj danj nihánj cuano ma'. Maan se che'é se me raj naru'vee Diose doj se sa' rihaan soj, che'é dan tu'vaj danj adonj. ¹⁸ Dan me se nacaj 'unj cunudanj se vaa ca'née soj rihanj, ne a 'ó rasuun ne achiin manj a ma'. Ne sa'anj ca'née soj rihanj ga síi cu'naj Epafrodito me se narqué so' nu' sa'anj yo' rihanj, ne guun niha' rá Diose ne'en Diose se vaa rqué soj sa'anj yo' manj, ne ase vaa xcuu sa' acaa rihaan chraan altar, ne daj ndo'o gun' yo' ro', danj vaa sa'anj yo' ni'yaj Diose adonj. ¹⁹ Dan me se 'unj me síi nocó' man Diose, ne sese vaa se achiin man soj, ne rque Diose nu' rasuun yo' rihaan soj che'é se me soj síi nocó' man Jesucristó, ne xa' Diose, tzaj ne taj vaj rasuun achiin rihaan Diose ma'. 'Q se so' me síi uun chij rihaan cunudanj rasuun, ²⁰ ne ve'é uxrá uun chij Rej ní' Diose, cataj ní' nu' cavii nu' ca'anj adonj. Veé danj gaa ya ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é cumán nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' cu'naj Filipos, rá nij tuyi' Pabló a

²¹ Me raj cataj nij soj rihaan cunudanj nij síi sa' rihaan Diose síi nocó' man Jesucristó se vaa ve'é cayáan nij so' raj, ne vaa nij tinúu ní' síi man gaj, ne ve'é cumán nij soj, rá nij so', ²² ne vaa nij síi sa' nocó' man Diose man chuman' nihánj, ne ve'é cumán soj, rá daj a nij so' uun, ne vaa nij síi 'yaj suun tucua' síi nicaj suun emperador cu'naj César, ne ve'é cumán soj, rá nij so' uun adonj.

²³ Me raj qui'yaj ndo'o Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' se luj che'é soj ei.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj síi cu'naj Pabló ca'néé so' rihaan nij yuvií noco' man Diose yanj chuman' cu'naj Colosas a

¹ 'Unj ro', me síi cu'naj Pabló, ne sij apóstol cune' Jesucristó man nata' se-nana so' rihaan yuvií mej ndaa vaa guun rá Diose, ne yanj tinú' Timoteo ga 'unj cuano a.

² 'Yaj rój yanj nihánj ca'nej rój rihaan nij soj sij sa' noco' man Diose yanj chuman' cu'naj Colosas a. Che'é se amán rá soj ni'yaj soj man Jesucristó ro', che'é dan nuu tinuj ní', ne nucaj rá rój ne'en rój man soj cuano, tinuj, nocoj.

Me rá rój qui'yaj Rej ní' Diose se luj che'é soj, ne me rá rój gaa xej nimán soj, qui'yaj Diose uún ei.

Nana nihánj taj xna'anj che'é se vaa achíin ni'yaj Pabló rihaan Diose che'é nij síi cuchumán rá ni'yaj man Diose yanj chuman' Colosas a

³ Niganj achíin ni'yaj rój rihaan Diose Rej Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' che'é soj, ne nago' rój graciá rihaan Diose che'é soj, ⁴ che'é se ca'na' nana rihaan rój se vaa amán rá soj ni'yaj soj man Jesucristó ne 'ee rá soj ne'en soj cunudanj yo'ó nij síi sa' noco' man Diose a. ⁵ Danj vaa rá soj cuano, che'é se cuno soj se-nana Jesucristó nana ya, ne guun ya rá soj se vaa man ndo'o se sa' rej xta' nacaj soj vaa güii ei. ⁶ Dan me se aj cuchí' nana sa' nihánj rihaan cunudanj nij yuvií man rihaan chumii, ne cuchumán rá que'ee nij yuvií cuno nij yuvií nana sa' yo', ne 'o cuyaan qui'yaj nij soj ga yo'ó nij síi cuno nana yo', ne dan me se gaa cuchí' nana nihánj rihaan soj, ne cuno soj, ne xcaj soj cuentá che'é se luj qui'yaj Diose che'é ní', ne cuchumán rá soj adonj. ⁷ Ne síi cu'naj Epafras me síi tucu'yón nana yo' man soj, ne dan me se síi 'yaj suun ga núj me so', ne 'ee rá núj man so', ne yo'ó 'yaj suun so' rihaan Jesucristó che'é soj adonj. ⁸ Ne cataj xna'anj so' rihaan núj se vaa 'ee uxrá rá soj man tinúu soj, qui'yaj Nimán Diose adonj.

⁹ Che'é dan gaa cuno núj nana cataj so' rihaan núj, ne niganj achíin ni'yaj núj rihaan Diose che'é soj se vaa rque Nimán Diose nana sa' cuu nimán soj, ne xcaj soj cuentá daj me rá Diose qui'yaj soj, ¹⁰ che'é rej qui'yaj soj nu' se vaa no xcúun ní' sij noco' man síi 'nij ra'a man ní' qui'yaj ní', ne guun niha' rá Diose ni'yaj Diose man soj ei. Ne cunudanj suun sa' qui'yaj suun ndo'o soj, gaa ne sa' doj xcaj soj cuentá daj vaa ma'an Diose ei. ¹¹ Diose me síi uun chij ndo'o, ne achíin ni'yaj núj se vaa ca'nej ndo'o Diose se nucaj nimán soj, gaa ne ca'vee gaa raan rá soj rihaan sayuun qui'yaj yuvií man soj, ne gaa inaj nimán soj, ne gaa niha' rá soj, ¹² ne nago' soj graciá rihaan Diose Rej Jesucristó ei. Nu' dan me se vaa achíin ni'yáá 'unj rihaan Diose che'é soj, ne ne'en soj se vaa aj cunuu sa' ní' qui'yaj Diose, ne che'é dan me vaa güii quirí' ní' se sa' rque Diose man taran' nij síi sa' noco' man so', che'é se yuvií xcaj cuentá chéé rej rangá' me ní' chuguanj. ¹³ Asino yaan me se guun chij síi chree rihaan ní', ne inanj cacun' qui'yaj ní', ne ase vaa síi chéé rej rmi' ro', danj vaa ní', ne taj se qui'yá' xcaj ní' cuentá che'é Diose tzaj ma'. Tzaj ne yaj me se tinani Diose man ní' rihaan síi chree, ne guun chij Jesucristó ta'nii Diose rihaan ní', qui'yaj Diose yaj ei. Dan me se 'ee ndo'o rá Diose man ta'nii so', ¹⁴ ne che'é ta'nii so' navij cacun' tumé ní', ne che'é dan se qui'yaj

Diose sayuun man ní' a man adonj. Tananj tınanii Jesucristó man ní' rihaan sayuun adonj.

Nana nihánj taj xna'anj me sí me Jesucristó a

¹⁵ Ne ruvi' Diose ni'yaj yuvii ma'. Maan se quene'en ní' man Jesucristó, ne xcaj ní' cuentá daj vaa ma'an Diose adonj. Asij ataa qui'yaj Diose chumii, ne aj nicun' Jesucristó ga so' ei. ¹⁶ Dan me se nicun' Jesucristó ga Diose gaa qui'yaj Diose se man xtá' do', se man rihaan chumii do', nu' rasuun ruvi' ni'yaj yuvii do', nu' rasuun ne ruvi' ni'yaj yuvii do', nij ya'anj uun chij rihaan chumii nihánj do', cunudanj rasuun yo' me se qui'yaj Diose á. Dan me se ca'ne' Diose suun rihaan Jesucristó qui'yaj Jesucristó nu' rasuun, ne che'é dan qui'yaj Jesucristó nu' rasuun yo', ne inanj che'é Jesucristó vaa nu' rasuun yo', ne dan me se me rá Diose nicaj yu'unj Jesucristó man chumii nanj adonj. ¹⁷ Asij ataa curuvi' rasuun man rihaan chumii nihánj, ne nicun' Jesucristó, ne che'é orún' Jesucristó vaa cunudanj rasuun yo' cuano ei.

¹⁸ Ne so' me sí uun chij ndo'o rihaan ní' ei. Dan me se ase vaa rii ta'nga' cúu yave yuvii rihaan ma'an yuvii ro', danj vaa rii ta'nga' Jesucristó rihaan cunudanj ní' sji noco' man so' chuguanj. Asino so' me sí cunuu i'na' uún gaa cavi' so', ne danj inanj gaa cunuu i'na' uún ní', qui'yaj so', gaa ne guun so' sí sa' doj rihaan cunudanj ní' ei. ¹⁹ Ase vaa ma'an Diose ro', danj vaa Jesucristó, qui'yaj Diose, ne so' me sí nicaj cunudanj se sa' ei. ²⁰ Asino quiri' nu' chumii rihaan Diose che'é cacun' qui'yaj yuvii, tzaj ne cavi' Jesucristó rihaan rcutze che'é yuvii, qui'yaj Diose, ne ca'vee cunuu sa' yuvii do', nu' chumii do', rihaan Diose, ne guun niha' rá Diose ni'yaj Diose nu' se man rihaan chumii do', nu' se man xtá' do', nanj adonj. Yo' me se vaa qui'yaj Diose gaa ca'neé Diose man Jesucristó rihaan chumii nihánj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunuu rcua'aan ní' ga Diose, qui'yaj Jesucristó a

²¹ Gaa naá me se yuvii yanij me soj, ne yuvii taj ri'yunj man Diose me soj gaa naá ei. 'O se quij vaa rá soj, ne inanj se chi'ii qui'yaj soj, ne sí taj ri'yunj man Diose guun soj gaa rque che'é se ne guun soj tuvi' Diose gaa rque ma'. ²² Tzaj ne guun Jesucristó yuvii, ne cavi' so', ne che'é dan cunuu rcua'aan soj ga Diose, qui'yaj so', ne vaa güi canicun' soj rihaan Diose, qui'yaj Jesucristó, ne sji sa' guun soj rihaan Diose, ne taj cacun' cutumé soj a ma'. ²³ Dan me se cavii sa' soj, sese yo'o canoco' soj se-tucuanj Jesucristó nanj adonj. Raan canoco' soj man so' ei. Aj cuno soj se-nana Diose nana sa', ne che'é dan guun ya rá soj se vaa cavii sa' soj, ne se guun cataj soj se vaa ne ya vaa nana sa' cuno soj ma'. 'O se nana ca'mii natáj nii rihaan cunudanj nij yuvii man rihaan chumii me nana sa' yo', ne 'unj nihánj me sí a'mii natáj se-nana Diose nana sa' yo' rihaan yuvii nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é suun yaj suun Pabló che'é nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

²⁴ Aj quirán' 'unj sayuun che'é nij soj, ne nihánj me guun niha' raj che'é sayuun rán' 'unj á. Dan me se ase vaa sayuun quiran' Jesucristó che'é nij sí noco' man so' ro', danj vaa sayuun ran' ma'an 'unj che'é nij soj sji noco' man so' a. ²⁵ Sí 'yaj suun che'é nij soj sji noco' man Jesucristó mej, ne Diose me sí cune' mán 'unj nata' 'unj cunudanj se-nana Diose rihaan nij soj a. ²⁶ 'O vaa yuve se-nana Diose nana sa' gaa naá, tzaj ne ndaa yaj me tinaruvi' sa' Diose nu' se-nana Diose nana sa' rihaan ní' sji sa' noco' man so' yaj ei. ²⁷ Dan me

se guun rá Dioşę xcaj cunudaņj ní sĳ sa' noco' man so' cuentá che'é nanaŋ naçá nihánj se vaa sa' uxrá qui'yaj Dioşę che'é soj sĳ yanĳ nanj adonj. Dan me se nuveé yuviĳ israelitá me nij soj ma'. Yuviĳ yanĳ me soj, tzaĳ ne yaņ Jesucristó nimán soj, ne che'é dan guun ya rá ní' se vaa vaa güii cavĳi sa' uxrá soj ga Dioşę nanj adonj. ²⁸ Ne ma'an núj me síi nata' rihaan cunudaņj yuviĳ che'é Jesucristó, ne nago' núj chrej nucuaĳ man nij yuviĳ se vaa canoco' nij yuviĳ man Jesucristó, ne tucu'yón núj nana sa' çu rihaan cunudaņj yuviĳ, che'é rej gaa asa' cachrón núj man nij so' rihaan Dioşę, ne sa' inañj gaa nij so', che'é se sa' uxrá noco' nij so' man Jesucristó a. ²⁹ Che'é dan 'yaj suun uxraj tucu'yonj se-nana Jesucristó a. Ne ðañj 'yáĳ che'é se nucuaĳ do', nana sca' nuu nimanj qui'yaj Jesucristó do' ei.

2

¹ Me rá 'unĳ quene'en nij soj se vaa 'yaj suun ndo'oj che'é soj do', che'é nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó yaņ chuman' Laodicea do', che'é yo'ó nij yuviĳ amán rá yuviĳ ataa quene'en manj do' a. ² 'Q se rquee ndo'oj narĳ' nucuaĳ nimán soj ne yo'ó cunuú se sa' nimán soj cumān soj ga tuvi' soj, ne yo'ó narĳ' ndo'ó soj ndaa guun ya ya rá soj nanaŋ naçá se vaa Jesucristó me se veé ma'an so' me nanaŋ naçá yo' ei. ³ Dan me se veé rihaan Jesucristó me mán sa' cunudaņj rasuun çu do', rasuun sa' do', nu' yo'ó rasuun achiin quene'en yuviĳ do' ei.

Nanaŋ nihánj taj xna'anĳ se vaa se cuno ní' nanaŋ tiha' yu'unĳ a. 'Q se inañj Jesucristó canoco' ní' a

⁴ Nanaŋ nihánj me taj xna'anĳ 'unĳ rihaan nij soj che'é se na'veĳ rá 'unĳ tiha' yu'unĳ yuviĳ man soj a. Dan me se vaa yuviĳ me rá caxriĳ nanaŋ chi'ĳi rque soj, tzaĳ ne me rá 'unĳ caráan 'unĳ chrej rihaan nij yuviĳ se vaa se qui'yaj nij so' ðañj ga soj ma'. ⁵ Nða' se nuvi' 'unĳ nicun' ni'yaj soj, tzaĳ ne nicun' nimán 'unĳ ga soj chuguāņj. 'Q se guun niha' uxrá ya raj se vaa 'o sa' mán soj, ne yo'ó Jesucristó nucuaĳ rá soj, mán soj ei. ⁶ Dan me se nda' rá se guun rá soj gaa guun che'e soj canoco' soj man Jesucristó ro', ðañj guun rá soj yo'ó canoco' chre' soj man so' ei. ⁷ Dan me se yo'ó guun xej soj rihaan so', ne yo'ó canicun' raan soj rihaan so', ne yo'ó cunō soj rihaan so', ne tucu'yón uxrá soj tucuaán tucu'yón núj man soj, ne yo'ó so' cuchuman rá soj ni'yaj soj, ne nago' uxrá soj graciá rihaan Dioşę á.

⁸ Tumé soj man soj se gaa nanj tiha' yu'unĳ yuviĳ man soj á. Me rá nij yuviĳ canoco' soj se-tucuaņj nij so', tzaĳ ne nuvi' yu'vee nó se-tucuaņj nij so' rihaan tucuaán sa' noco' ní' mei. Maņ se nanaŋ tiha' yu'unĳ me nanaŋ a'miĳ nij so', ne se quinaniĳ soj rihaan cacun' tumé soj, qui'yaj nanaŋ yo' a man adonj. Maņ se nanaŋ yo' ro', nanaŋ tucu'yón nanj tuvi' nij yuviĳ rihaan nij yuviĳ me nanaŋ yo', ne se-nanaŋ nij ya'anĳ man rihaan chumiĳ nihánj me nanaŋ yo', tzaĳ ne nuveé se-nanaŋ Jesucristó me nanaŋ yo' ma'. ⁹ 'Q se ase vaa ma'an Dioşę ro', ðañj vaa Jesucristó, tzaĳ ne vaa nee man Jesucristó, ne che'é dan ruvi' Jesucristó rihaan ní', ne ne'en ní' Jesucristó, ne xcaj ní' cuentá ðaj vaa ma'an Dioşę uun chuguāņj. ¹⁰ Ne Jesucristó me síi guun chĳ rihaan nij ya'anĳ maņ rihaan chumiĳ nihánj, ne yaņj Jesucristó ga soj, ne che'é dan taj se achiin man soj cuanoĳ mei. ¹¹ Tanañj uun, ne maņ che'é se nuu rcua'aa soj ga Jesucristó ro', maņ che'é dan aĳ táa ta'nga' sa' inañj man soj vaa ei. Nuveé ta'nga' taj nee man yuviĳ me ta'nga' yo' ma'. Ta'nga' 'yaj ca'vee tanáĳ soj nu' rasuun chi'ĳi me yo' adonj. 'Q se che'é yan tanáĳ soj nu' rasuun chi'ĳi ro', che'é dan ase

vaa táá ta'nga' man soj vaa ya ei. ¹² 'Q se gaa cata' ne soj, ne ase vaa cachin' nii man Jesucristó rque yo'óo rque va'núj güii ne na'núj uún so' ro', danj vaa soj, che'é se cuchumán rá soj se vaa veé ya Diose sij nucuaj ndo'o qui'yaj ya cunuú i'na' ya uún Jesucristó ei.

¹³ Gaa naá gaa ataa quene'en soj sij yaníj man Jesucristó, ne qui'yaj ndo'o soj cacun', ne taj ta'nga' cuta' nii man nee man soj ma'. Tzaj ne ca'néj uun Diose nu' cacun' taj xraá ní', ne ase vaa cunuú i'na' uún Jesucristó gaa cavi' so' ro', danj vaa soj, ne yo'ó cunuú sa' nimán soj, qui'yaj Diose ei. ¹⁴ Ne dan me se tinavij so' nu' suun vaa rihaan ní' suun cunó ní' nu' se-tucuanj Moisés, ne xa' se-tucuanj Moisés yo', tzaj ne que'ee ndo'o nana ne guun nucuaj ní' qui'yaj ní' ndaa vaa taj tucuaán yo' a ma'. 'Q se che'é se ne guun nucuaj ní' cunó ní' nu' tucuaán yo' ro', che'é dan cutumé ndo'o ní' cacun', qui'yaj yo' adonj. Tzaj ne gaa go' nii caquí ra'a Jesucristó ne cachrón nii man so' rihaan rcutze, gaa ne Diose me sí tinavij man nu' suun vaa rihaan ní' cunó ní' nu' se-tucuanj Moisés yo' adonj. ¹⁵ Maan che'é rasuun sa' qui'yaj Jesucristó ro', maan che'é dan qui'yaj canaán Diose rihaan taran' nij ya'anj man rihaan chumií nihánj, ne tihaan so' man nij so' se vaa daj chihaa míj se guun nucuaj nij ya'anj yo' guun chij nij yo' rihaan ní' ma'. Dan me se che'é se cavi' Jesucristó rihaan rcutze ro', che'é dan qui'yaj canaán Diose man cunudanj nij ya'anj man rihaan chumií nihánj, ne yo'ó caxríj yuve Diose man nij ya'anj man nihánj vaa, ne guun na'aj ndo'o taran' nij ya'anj yo', qui'yaj Diose chuguanj.

¹⁶ Che'é dan se ca'vej rá soj cataj xna'anj yuvií rihaan soj daj qui'yaj soj ma'. Se guun cataj yuvií me rasuun se ca'vee cha soj do', me rasuun se ca'vee co'ó soj do', me güii quinavij rá soj cha'anj do', daj qui'yaj soj güii naránj rá soj do' ma'. Se ca'vej soj cataj xna'anj yuvií daj qui'yaj soj mei. ¹⁷ Tucuáán tucu'yón nij yuvií rihaan soj ro', tucuáán yo' me se canoco' nij yuvií israelitá gaa naá, ne xcaj nij so' cuentá daj gaa qui'yaj ní' gaa cayáan ní' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj tucuáán yo', tzaj ne yaj ro', che'é Jesucristó me se xcaj ní' cuentá sa' doj, se vaa ma'an so' canoco' ní' nu' cavii nu' ca'anj, ne taj che'é canoco' ní' yo'ó tucuáán cuano ma'. Tananj orún' so' canoco' ní' nanj adonj.

¹⁸ Se ca'vej soj quirí' soj qui'yaj nij sí taj se vaa nica' ndo'o a'mii nij so' mei. Ca'vee se cataj nij so' se vaa na'víj nij so' rihaan se-mqzó Diose do', ca'vee se nucuí ndo'o rá nij so' se vaa ne'en nij so' rasuun tihaan Diose rihaan nij so' taj nij so' do', tzaj ne tu'va rma'an nij so', ne maan rasuun avii raá ma'an nij so' me tu'va rma'an nij so' danj ei. ¹⁹ Dan me se taj cúú yave nij so' táá gaán chihá nij so' vaa, ese taj Jesucristó rihaan nij so' mei. Ne uno nij so' se-nana Jesucristó ma'. Ne Jesucristó me se ase vaa rii ta'nga' cúú yave ní' rihaan nee man ní' ro', danj vaa rii ta'nga' Jesucristó rihaan taran' ní' sij noco' man so', ne sa' doj noco' ní' man Diose, 'yaj Jesucristó, ne inan' danj me rá Diose qui'yaj ní' nanj adonj. Ne ase vaa vaa sca' nee man ní' 'yaj ya'aá man ní' ro', danj vaa cuyaán rá taran' ní' sij noco' man Diose 'yaj Jesucristó adonj.

²⁰ Che'é se cavi' Jesucristó che'é nij soj ro', che'é dan ne nó xcúún soj daj chihaa míj cunó soj se-nana nij ya'anj man rihaan chumií nihánj a mei. Che'é dan, me che'é 'yaj ndo'o soj se vaa 'yaj nij yuvií man uun rihaan chumií nihánj ga. Dan me se me che'é niha' rá soj cunó soj nana se vaa ²¹ vaa rasuun se guun cha soj do', vaa rasuun se guun xcaj tu'va soj daj chá yo' do', vaa rasuun se guun cano ra'a soj do' ga. ²² Me che'é uno rma'an soj nana vaa danj ga. 'Q se rasuun yo' me se cha yuvií man rasuun yo', ne quinavij nu' rasuun yo' vaa güii adonj. Ne xa' nana vaa danj, tzaj ne nana avii raá uun

yuvij me nana yo', ne niha' ra nij yuvij cataj nij yuvij nana vaa danj rihaan tuvi' nij yuvij nanj adonj. ²³ Ne avii ra yuvij uno nana yo', taj nii, ne sa' uxrá nari' nij so' chrej canoco' nij so' Diose, taj nii, ne sí ni'yanj a'mii me nij so', taj nii, tzaj ne ne ya ya sij nocq' man Diose me nij so' ma'. Maan se che'é nana noco' nij so' ro', 'yaj ndo'o nij so' naj guun cacun' me ra nee man nij so' qui'yaj nij so' nanj adonj.

3

¹ Dan me se ase vaa cunuu i'na' uun Jesucristó ro', danj vaa cunuu sa' nimán soj, ne canoco' soj chrej sa', qui'yaj Jesucristó a. Che'é dan che'é inanj rasuun man rej xta' xcaj soj cuentá, ne cuano nihánj me se x'núú Diose rej nuva' Diose nicun' Jesucristó cuano ei. ² Dan me se xcaj soj cuentá che'é rasuun man rej xta', ne se nanó rá soj che'é rasuun man rihaan chumij nihánj mei. ³ Dan me se aj cavi' nee man soj rihaan chumij nihánj vaa, ne cuano nihánj me se táá nimán soj rej xta' rej yanj Diose, 'yaj Jesucristó ei. ⁴ Ne che'é dan ca'vee cayáan soj ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ne vaa güii ca'na' uun Jesucristó rihaan chumij nihánj, ne curuvj' soj ga so', ne ve'é ndo'o gaa cumán soj ga so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é tucuáan nga ne che'é tucuáan cuchrj Pabló che'é ní' a

⁵ Yaj me se se qui'yaj uun nij soj cacun' qui'yaj soj asij naá mei. Se qui'yaj soj se vaa 'yaj yuvij man rihaan chumij nihánj a ma'. 'O se sa' xcaj soj cuentá, ne orún' nica soj cotoj ga soj, ne se guun rá soj qui'yaj soj se nij a ma'. Se guun rá soj qui'yaj ituu soj si'yaj tuvi' soj ma'. Ase vaa yuvij na'víj rihaan naj guun ya'anj ro', danj vaa yuvij 'yaj ituu si'yaj tuvi' adonj. Nij vaa Diose, ne sa' doj vaa rasuun yo', rá nij so', ne ⁶ che'é cacun' yo' guun yuvaa uxrá Diose, ne qui'yaj ndo'o Diose sayuun man nij sí 'yaj cacun' yo' adonj. ⁷ 'O cuyaan vaa cacun' yo' ga cacun' qui'yaj ma'an soj asij naá, gaa canoco' soj tucuáan chi'ij ei.

⁸ Tzaj ne cuano nihánj me se se qui'yaj nij soj danj ma'. Se guun yuvaa soj ma'. Se guun rá soj qui'yaj soj chi'ij man yo'ó yuvij ma'. Se ca'mii soj nana nij che'é tuvi' soj ma'. Se nachri' soj ni'yaj soj tuvi' soj ma'. ⁹ Se ca'mii ne soj che'é tuvi' soj ma'. Yo' me se qui'yaj soj gaa ataa canoco' soj man Jesucristó, tzaj ne yaj me se cunuu sa' soj, ne se qui'yaj soj a doj danj a mei. ¹⁰ Cunuu sa' nimán soj, qui'yaj Diose, ne che'é dan sa' doj namán nana sa' cuu raá soj 'o 'o güii adonj. Ne'en soj se vaa Diose me sí qui'yaj man soj, ne ase vaa ma'an Diose ro', danj gaa uun soj ei. ¹¹ Yaj me se taj se 'yaj sese naj guun yuvij me soj mei. Ca'vee se sij israelitá do', ca'vee se sij yanj do', ca'vee se sij taj ta'nga' man do', ca'vee se nuveé sij taj ta'nga' do', ca'vee se sij man yo'ó chuman' do', ca'vee se sij ru'vee do', ca'vee se sij nique do', ca'vee se sij chéé ma'an do', taj se 'yaj a doj mei. Orún' ya ya rasuun sa' me Jesucristó, ne orún' so' me nicun' rihaan daj a rasuun nanj ei.

¹² Dan me se narií Diose man soj canoco' soj man so', ne guun soj sí sa' noco' man Diose, ne 'ee rá Diose man soj, ne che'é dan cunuu 'ee rá soj tuvi' soj chuguanj. Dan me se gaa sa' nimán soj, ne ca'mii sa' soj, ne se guun yuvaa soj man tuvi' soj ma'. Maan se gaa inaj nimán soj ei. ¹³ Sese qui'yaj chi'ij tuvi' soj rihaan soj, ne caraá x'naa yo'ó yo'ó soj rihaan tuvi' soj ei. Danj qui'yaj sí 'nij ra'a man ní' che'é soj, caráj x'naa so' rihaan soj, ne che'é dan danj qui'yaj soj rihaan tuvi' soj ei. ¹⁴ Nu' yo' qui'yaj soj, ne vaa yo'ó se sa' doj qui'yaj uun

soj, ne yo' me se gaa' ee ya ya ra soj tuvi' soj, ne yo' me qui'yaj guun raan cuman soj ei. ¹⁵ Ne ca'vej soj gaa' dinj nimán soj qui'yaj Jesucristó a. Che'é se me ra ma'an Diose gaa' dinj nimán soj, che'é dan narii Diose man soj, ne naqui'yaj rcua'aan so' man nu' nij tinuj soj, ne che'é dan nago' soj gracia' rihaan Diose ei. ¹⁶ Cuno uxrá soj se-nana Jesucristó, ne cavii nana sa' cuu raá soj, ne tucu'yón soj nana sa' rihaan tuvi' soj, ne nago' soj chrej sa' man tuvi' soj ei. Cachraa soj chra' rihaan Diose, ne nago' soj gracia' rihaan Diose ei. ¹⁷ Yuvii noco' man Jesucristó me soj, ne che'é dan xcaj soj cuentá daj me ra Jesucristó qui'yaj soj do', daj me ra Jesucristó ca'mii soj do', daj qui'yaj soj canoco' soj man Jesucristó síi 'nij ra'a man ní' do', ne maan che'é Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' nago' soj gracia' rihaan Rej ní' Diose ei.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj 'o 'o ní' rihaan tuvi' ní' a

¹⁸ Cataj xna'anj 'unj rihaan nij chana vaa nica, se vaa ve'é cuno nij no' rihaan nica nij no' á. Danj vaa no xcuún nij no' qui'yaj nij no', ese chana noco' man síi 'nij ra'a man ní' me nij no' a.

¹⁹ Ne ve'é gaa' ee ra nij snó'o man nica nij so' uún á. Se caxrij yuvaá nij snó'o man nica nij so' ma'. Se qui'yaj quij snó'o man no' ma'.

²⁰ Ve'é cuno nij xnii nu' nana a'mii rej xnii nu' nana a'mii nii xnii uún á. Danj qui'yaj nij xnii noco' man síi 'nij ra'a man ní', ne guun niha' ra Diose ni'yaj Diose man xnii ve'é uno a.

²¹ Se ca'mii rej xnii nana chi'ii rihaan xnii, gaa ne se quiri' nimán xnii, qui'yaj rej xnii a.

²² Cuno sa' mozó rihaan se-ru'vee mozó á. Se naqui'yaj rmii mozó man mozó rihaan se-ru'vee mozó ma'. Nda' se nuvi' se-ru'vee mozó, tzaj ne yo'o qui'yaj suun mozó á. Síi 'nij ra'a man ní' ro', tumé so' man mozó yo', ne che'é dan chucu'vi' mozó ne ve'é qui'yaj suun so' a. ²³ Ne rihaan yuvii un 'yaj suun mozó ma'. Tanañ rihaan síi 'nij ra'a man ní' 'yaj suun so', ne che'é dan 'o ca'nej nimán so' qui'yaj suun uxrá so' nu' suun vaa rihaan so', ne se naqui'yaj rmii so' nimán so' ma'. ²⁴ Aj ne'en soj se vaa ma'an síi 'nij ra'a man ní' me síi qui'yaj cayáan soj rej sa' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ne che'é dan ve'é qui'yaj suun soj rihaan Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' á. ²⁵ Ne síi qui'yaj cacun' ro', inañ sayuun quiran' so', ne 'o cuyaan qui'yaj Diose ca'ne' Diose cacun' che'é mozó do', che'é ru'vee do', che'é taran' yuvii do', nanj adonj. Xa' Diose, tzaj ne taj vaj síi cunii do', taj vaj síi le'ej do', taj vaj síi uun chij do', rihaan Diose man adonj.

4

¹ Dan me se ve'é qui'yaj soj sji ru'vee rihaan se-mozó soj uún á. Se tiha' yu'unj soj sji ru'vee man se-mozó soj ma'. Xcaj soj sji ru'vee cuentá se vaa ase vaa mozó rihaan soj ro', danj vaa ma'an soj rihaan Diose uún ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachinj ni'yaj nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó rihaan Diose che'é Pablo a

² Dan me se yo'o cachinj ni'yaj uxrá soj rihaan Diose daj a güii ei. Se ca'ne' rá soj ga suun achii'ni ni'yaj rihaan Diose mei. Ne tadó soj cumán soj, ne niganj nago' soj gracia' rihaan Diose á. ³ Dan me se cachinj ni'yaj uún soj rihaan Diose che'é núj se vaa gaa' ya'núj rihaan núj ca'mii núj se-nana Jesucristó nana tihaan naca Diose rihaan ní' á. Che'é nana yo' me 'nij 'unj taga' nihánj cuano ei. ⁴ Vaa suun rihaan 'unj tihaán 'unj se-nana Jesucristó rihaan yuvii,

ne che'é dan cachinj ni'yaj soj rihaan Diose se vaa ca'vee ca'mii natáj sca' 'unj rihaan nij so' ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nuchruj raa ní' daj ca'mii ní' rihaan nij síí ataa cuchuman rá ni'yaj man Jesucristó a

⁵ Asa' chéé soj ga nij síí ataa cuchuman rá ni'yaj man Jesucristó, ne sa' nuchruj raa soj daj ca'mii soj ga nij so', ne se quiri' uun tiempó qui'yaj soj ga nij so' mei. ⁶ Nu' cuentó nanó soj ga nij so' me se inanj cuentó ve'é do', inanj cuentó sa' aran' rá nij so' do', inanj cuentó a'mii danj Diose do', ca'mii soj, ne quene'en soj me nana ca'mii soj rihaan 'o' o' síí xna'anj man soj che'é tucuáán noco' soj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é cumán nij síí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Colosas, rá nij tuvi' Pabló a

⁷ Tinúú ní' síí 'ee ndo'o rá ní' man síí sa' ndo'o 'yaj suun gaj che'é síí 'nij ra'a man ní' síí cu'naj Tíquico me síí ca'nej 'unj cuchí' nıcaj nana che'é núj rihaan soj ei. ⁸ Ne me rá 'unj cataj xna'anj so' rihaan soj daj quiran' núj, gaa ne guun ya' rá soj, ne nari' nucuaj nimán soj ei. ⁹ Ne ca'nej 'unj man tinú' Onésimo cuchí' so' ga tinú' Tíquico yo', ne síí man chiháán soj me tinú' Onésimo, ne 'ee rá ní' man so', ne nucuaj rá 'unj man so', ne cataj xna'anj roj so' rihaan soj nu' se vaa quiran' núj rej nihánj ei.

¹⁰ Aj ne'en soj man síí cu'naj Aristarco uún a. Cuanó nihánj me se 'nij so' taga' ga 'unj, ne me rá so' se vaa ve'é cumán soj a. Ne vaa síí cu'naj Marcos tinúú tachruu síí cu'naj Bernabé a. Veé danj ve'é cumán soj, rá so' uún a. Aj cuchí' nana rihaan soj che'é síí cu'naj Marcos, se vaa sese cuchí' so' chiháán soj, ne ve'é ca'mii soj ga so' á. ¹¹ Ne ne'en soj man síí cu'naj Jesús Justo uún a. So' ro', me rá se vaa ve'é cumán soj a. Síí cu'naj Aristarco do', síí cu'naj Marcos do', síí cu'naj Jesús do' a. 'O se orún' va'núj nij so' me yuviı israelitá 'yaj suun ga núj che'é yan guun chij Diose rihaan chumiı nihánj, ne nari' nucuaj doj rá 'unj, qui'yaj nij so' ei.

¹² Ne ve'é cumán soj, rá síí cu'naj Epafras uún a. Síí cavii chiháán soj me so', ne 'yaj suun uxrá so' che'é Jesucristó, ne nu' güii achín ni'yaj uxrá so' rihaan Diose che'é soj, ne me rá so' gaa chij rá soj, ne guun ya' rá soj se vaa ne'en soj daj me rá Diose qui'yaj soj, ¹³ ne 'unj me síí ne'en ya' se vaa qui'yaj suun uxrá so' che'é soj do', che'é nij yuviı amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Laodicea do', che'é nij yuviı amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Hierápolis do' a. ¹⁴ Doctor síí cu'naj Lucas síí 'ee ndo'o rá ní' me se me rá uún so' se vaa ve'é cumán soj a. Ne tananj síí cu'naj Demas uún, ne me rá so' se vaa ve'é cumán soj a.

¹⁵ Cataj soj rihaan nij yuviı amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Laodicea do', rihaan chana cu'naj Ninfas do', rihaan nij yuviı amán rá na'víj rihaan Diose tucuá no' do', se vaa ve'é cumán nij so', rá 'unj ei. ¹⁶ Asa' navij nayaa soj yanj cartá nihánj, ne ca'nej soj yanj nihánj ca'anj yo' rihaan nij yuviı amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Laodicea, ne nayaa nij so' uún a. Ne ca'nej nij so' yanj ca'neé 'unj rihaan nij so', nayaa soj uún a.

¹⁷ Ne cataj soj rihaan síí cu'naj Arquipo se vaa 'o ca'nej nimán so' qui'yaj suun so' nu' suun ca'ne' síí 'nij ra'a man ní' rihaan so' á.

¹⁸ Ma'anj ra'aj sij cu'naj Pabló cachrón nana nihánj adonj. Se quini'yón soj se vaa 'nij 'unj taga' ma'. Me rá 'unj qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é nij soj ei.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj síi cu'naj Pabló ca'néé so' rihaan nij yuvij noco' man Diose yanj chuman' cu'naj Tesalónica a

1 Síi cu'naj Pabló do', síi cu'naj Silvano do', síi cu'naj Timoteo do', me núj, ne tu'va taran' núj avii 'yaj núj yanj nihánj ca'nej núj rihaan nij soj sij yanj chuman' cu'naj Tesalónica sij noco' man Rej ní' Diose do', man Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' do' a. Me rá núj qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é soj, ne me rá núj gaa xej nimán soj, qui'yaj Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' cu'naj Tesalónica ro', sa' uxrá noco' nij so' man Diose a

2 Niganj nago' núj graciá rihaan Diose che'é cunudanj soj, ne gaa achíin ni'yaj núj rihaan Rej ní' Diose, ne achíin ni'yaj ndo'o núj che'é taran' nij soj ei. Dan me se yo'o³ nuú rá núj se vaa qui'yaj suun ndo'o soj che'é se amán rá soj ni'yaj soj man Jesucristó, ne caran' rá soj ni'yaj soj man so', ne nuu rá núj se vaa ne'en soj se vaa cavij sa' soj qui'yaj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' vaa güii, ne che'é dan yo'o a'néé nimán soj qui'yaj suun soj che'é so' adonj. ⁴ Dan me se 'ee rá Diose man soj, tinuj, nocoj. Ne ne'en núj se vaa narii Diose man soj canoco' soj man so' adonj.

5 'O se cuno soj nana sa' nana nata' núj rihaan soj, ne ne cuno rma'an soj nana yo' ma'. Dan me se gaa cuno soj nana yo', ne yuun che'e guun ya rá soj se vaa nana ya me yo', ne guun nucuaj ndo'o soj canoco' soj nu' nana yo' ei. 'O se Nimán Diose ne ga soj ei. 'O se gaa cane núj ga soj, ne quene'en soj daj qui'yaj núj che'é se me rá núj cavij sa' soj a. ⁶ Ne ase qui'yaj guee núj do', ase 'yaj guee síi 'nij ra'a man ní' do', danj qui'yaj guee soj chuguanj. Dan me se nda' se quiran' soj sayuun qui'yaj nij yuvij ne amán rá ni'yaj man Jesucristó, tzaj ne yo'o canoco' soj se-nana Diose, ne guun niha' rá soj, qui'yaj Nimán Diose adonj. ⁷ Ne cunudanj nij yuvij noco' man Diose man estadó Macedonia do', man estadó Acaya do', xcaj nij so' cuentá che'é se vaa qui'yaj soj, ne danj qui'yaj guee nij so' uún ei.

8 Dan me se aj cuno ndo'o yuvij se-nana síi 'nij ra'a man ní', qui'yaj soj, ne dan me se nuveé inanj nij yuvij man estadó Macedonia do', nij yuvij man estadó Acaya do', me yuvij cuno nana se vaa amán rá soj ni'yaj soj man Diose ma'. 'O se yuvij man rihaan nu' cachra' chumij me yuvij cuno nana yo' nanj adonj. Che'é dan me taj che'é cataj xna'anj núj rihaan nij yuvij che'é se vaa qui'yaj soj ma'. ⁹ Ma'an nij yuvij taj xna'anj rihaan tuvi' nij so' se vaa ve'é uxrá ca'mii soj ga núj gaa cayáán núj ga soj, ne taj xna'anj nij so' se vaa tanáj soj ya'anj canoco' soj gaa rque, ne dan me se chruun cacó soj do', yahij cacó soj do', me nij ya'anj yo', ne yaj me se canicaj soj canoco' soj man Diose síi vaa i'na' ya ya, ¹⁰ ne na'vij soj ca'na' uún ma'an Jesucristó ta'nii Diose rej xtá' a. Ne Jesucristó ro', me síi cunuú i'na' ya uún qui'yaj Diose gaa cavi' so', ne tinanii Jesucristó man ní' rihaan sayuun asa' quisij güii caxrij yuvaa Diose man nij síi tumé cacun' ne qui'yaj Diose sayuun man nij so' ei.

2

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é tucu'yón síi cu'naj Pabló se-nana Diose nana sa' rihaan nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' cu'naj Tesalónica a

¹ Ne'en ma'an soj se vaa cavii sa' suun qui'yaj suun núj gaa cayáán núj ga soj, tinuj, nocoj. ² Dan me se asino yaan quiran' núj sayuun chuman' Filipos, ne nachri' ndo'o nij síi man chuman' yo' ni'yaj nij so' man núj, tzaj ne che'é se sij noco' man Diose me núj, che'é dan nda' se sayuun ndo'o vaa nata' núj se-nana Diose nana sa' rihaan soj qui'yaj nij síi man chiháán soj, tzaj ne ne cuchu'vı' núj ma'. Tananj ca'néé nimán núj nata' núj doj nana sa' rihaan soj a.

³ Vaa che'é a'mii natáj núj se-nana Diose rihaan soj, ne dan me se nuveé sij noco' tucuáán ne me núj ma'. Ne qui vaa nimán núj ma'. Nuveé sij tiha' yu'unj man yuvii me núj ma'. ⁴ Q se guun nucaj rá Diose man núj, ne ca'ne' so' suun rihaan núj nata' núj se-nana so' nana sa', ne danj 'yaj guee né adonj. Ne uun rá núj se vaa cataj yuvii se vaa ve'é 'yaj núj ma'. Maan se me rá núj guun niha' rá Diose ni'yaj Diose man núj, ne che'é dan 'yaj suun núj che'é Diose, ne Diose me síi acaj cuentá che'é núj daj vaa nimán núj adonj. ⁵ Ne'en soj do', ne'en ma'an Diose do', se vaa ne ca'mii ya'anj ndo'o núj ga soj che'é rej ca'vee ca'nee núj sa'anj man soj ma'. ⁶ Ne guun rá núj cataj soj do', cataj yo'ó yuvii do', se vaa ve'é 'yaj núj ma'. Nda' se Jesucristó me síi cune' man núj guun núj apóstol nata' se-nana so', tzaj ne ne cachinj núj rasuun rihaan soj ma'.

⁷ Tananj ase 'yaj nij chana ga ta'nii chana ro', danj qui'yaj núj ga soj gaa cayáán núj ga soj, ne ve'é inanj qui'yaj núj ga soj adonj. ⁸ Dan me se cunuu 'ee rá núj man soj, ne che'é dan nuveé inanj se-nana Diose me se vaa rque' núj man soj ma'. Rque' núj se-nana Diose man soj, ne yo'ó ca'néé nimán núj qui'yaj suun núj che'é soj uún adonj. ⁹ Dan me se ne'en soj se vaa nuvii nigan' 'yaj suun núj, gaa ne ri' núj sa'anj, ne ránj ma'an núj se chá núj, ne ne ca'vej rá núj ca'nee núj se chá man soj, man tinuj, man nocoj. Danj inanj qui'yaj núj gaa ca'mii natáj núj se-nana Diose nana sa' rihaan soj adonj.

¹⁰ Quene'en ma'an soj do', quene'en Diose do', se vaa sij nica' nimán me núj rihaan soj sij amán rá ni'yaj man Diose, ne dan me se qui'yaj núj inanj se me rá Diose qui'yaj núj, ne ne qui'yaj núj cacun' a ma'. ¹¹ Ne'en soj se vaa ase vaa 'yaj snó'o ga ta'nii snó'o ro', danj vaa qui'yaj núj ga 'o 'o nij soj, ne dan me se guun nucaj nimán soj, qui'yaj núj, ne narqué núj chrej nucaj man soj ¹² se vaa qui'yaj soj se vaa no xcuún soj qui'yaj soj che'é se narii Diose man soj cané soj ga Diose güii guun chij Diose rihaan chumii nihánj, ne ve'é ndo'o cumañ soj ga Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó man chuman' Tesalónica ro', quiran' nij so' sayuun, qui'yaj nij síi ne amán rá ni'yaj man Jesucristó man chiháán nij so' a

¹³ Niganj nago' núj graciá rihaan Diose che'é soj ei. Dan me se gaa cuno soj se-nana Diose nana ca'mii natáj núj rihaan soj, ne ne cataj soj se vaa se-nana yuvii uun me nana yo' ma'. Ya' cataj soj se vaa se-nana Diose me nana nata' núj, ne veé ya se-nana Diose me yo' adonj. Ne nuu sa' nimán soj, 'yaj nana yo', che'é se cuchumán rá soj cuno soj nana yo' ei. ¹⁴ Q se ase vaa quiran' nij síi noco' man Diose síi man estadó Judea ro', danj quiran' uún soj, che'é se

sij noco' man Jesucristó me taran' soj, tinuj, nocoj. Dan me se quiran' nij síí man estadó Judea sayuun, qui'yaj nij yuvii israelitá síí man chiháán nij so', ne quiran' uún soj sayuun, qui'yaj nij síí man chiháán soj ei. ¹⁵ Ne xa' nij síí israelitá yo', tzaj ne nij so' me síí ticavi' man Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' do', man nij síí nata' se-nana Diose gaa naá do', ne veé uún nij so' canoco' ndo'o man núj, guun rá nij so' go' nij so' man núj uún nanj adonj. Nij ndo'o 'yaj nij so' ni'yaj Diose, ne taj ri'yunj nij so' man cunudanj yuvii uún adonj. ¹⁶ Dan me se me rá núj nata' núj se-nana Diose rihaan soj sij yanj che'é yan quinanj soj rihaan sayuun, tzaj ne aráán ndo'o nij síí israelitá yo' chrej rihaan núj, ne guun noco' uxrá cacun' quitaj xráá nij so' nu' cavii nu' ca'anj, ne che'é dan yo'q ca'maan rá Diose ni'yaj Diose man nij so', ne yuun che'e quiran' nij so' sayuun, qui'yaj Diose ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me ndo'o rá síí cu'naj Pabló quene'en so' man nij síí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó man chuman' cu'naj Tesalónica a

¹⁷ Xa' yaj me se guun gan' ya núj doj rihaan chiháán soj doj güii nihánj, tzaj ne 'o nuú rá núj man soj, ne che'é dan me ndo'o rá núj quene'en yucuan' núj man soj, ¹⁸ ne che'é dan guun rá núj cuchí' núj rihaan soj, ne xa' 'unj sij cu'naj Pabló me se guun que'ee ndo'o me raj cuchij rej man soj, tzaj ne caráán Satanás chrej rihaan núj cuchí' núj rihaan soj ei. ¹⁹ Dan me se asa' ca'na' uún Jesucristó rihaan chumii nihánj ne guun niha' uxrá rá núj che'é soj, ne nata' núj rihaan Jesucristó se vaa ve'é canoco' soj man so' qui'yaj núj, ne cavii sa' núj rihaan so' che'é soj ei. Taj vaj yo'ó yuvii 'yaj danj a ma'. 'O se orún' ya soj me síí 'yaj danj ei. ²⁰ 'O se soj me síí qui'yaj cavii sa' núj, ne soj me síí qui'yaj guun niha' rá núj adonj.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj síí cu'naj Timoteo rihaan Pabló se vaa sa' uxrá cuchumán rá nij síí man chuman' Tesalónica ni'yaj nij so' man Jesucristó a

¹ Che'é dan ne ca'vej uxrá rá núj cane raan taran' núj chuman' nihánj a ma'. Che'é dan cavii raá núj se vaa vij ran' guee rój me síí quinaj chuman' Atenas nihánj, ² ne dan me se ca'née núj man tinú' Timoteo cuchí' so' rej man soj a. Dan me se so' me síí 'yaj suun ndo'o rihaan Diose gá núj suun nata' se-nana Jesucristó nana sa', ne me rá núj racuj so' man soj, narque so' chrej nucuaj man soj, ne raan doj canoco' soj man Jesucristó, qui'yaj so', ³ ne a 'ó tuvi' soj se quiri'lj tucuaán noco' soj che'é sayuun qui'yaj yuvii man soj, rá núj a ma'. 'O se ne'en soj se vaa no xcúún ní' quiran' ní' sayuun rihaan chumii nihánj, ⁴ ne gaa cayáán núj ga soj, ne cataj ya núj rihaan soj se vaa xraj, ne quiran' ní' sayuun, ne ne'en soj se vaa ya quiran' ní' sayuun niha'. ⁵ Che'é se me uxrá rá 'unj quene'en 'unj daj quiran' soj, ne che'é dan ca'née 'unj man Timoteo cuchí' so' rej man soj, ne cataj xna'anj so' rihanj daj 'yaj soj noco' soj man Diose, raj a. Dan me se quinano rá 'unj sese aj caxrij síí chree chrej chi'ii rque soj do', sese quiri' nu' suun qui'yaj suun núj che'é soj do', raj a.

⁶ Dan me se canicaj uún Timoteo namán so' rihaan núj, ne cataj xna'anj so' se vaa ve'é uxrá amán rá soj ni'yaj soj man Jesucristó, ne ee rá soj tinúú soj, taj so', ne niganj ve'é nuú rá soj man núj, taj so', ne ase vaa me rá núj quene'en núj man soj ro', danj vaa rá soj me rá soj quene'en soj man núj, taj so', ne guun niha' ndo'o rá núj gaa cuno núj se-nana so' adonj. ⁷ Dan me se

quiran' ndo'o núj sayuun gaa rque gaa qui'yaj suun núj yan cuchuman rá soj ni'yaj soj Diose, tzaj ne cuano nihánj me guun niha' uxrá rá núj che'é rej nata' Timoteo che'é soj rihaan núj, tinuj, nocoj. ⁸ Dan me se che'é se raan noco' soj man síi 'nij ra'a man ní', che'é dan vaa che'é gaa niha' rá núj qui'yaj suun núj rihaan chumij nihánj adonj. ⁹ Dan me se guun niha' uxrá rá núj rihaan Diose che'é soj, ne che'é dan no xcúún núj nago' ndo'o núj graciá rihaan Diose che'é soj, ¹⁰ ne nuvi nigan' cachinj ni'yaj núj rihaan Diose se vaa ca'vej Diose quene'en núj man soj, ne sese ataa narj' soj nu' tucuáán noco' ní', ne me rá núj narque núj doj chrej sa' man soj, ne sa' doj canoco' soj Diose nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunuú 'ee rá ní' man cunudanj yuvií a

¹¹ Me rá núj racuj ma'an Rej ní' Diose racuj Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' racuj man núj cuchí' núj rihaan soj, ¹² ne ase vaa 'ee rá núj man soj ro', danj gaa cunuú 'ee ndo'o rá soj ni'yaj soj tinúú soj do', cunudanj yuvií do', qui'yaj síi 'nij ra'a man ní', rá núj a. ¹³ Ndaa síj, gaa ne yo'o cunuú sa' nimán soj rihaan Rej ní' Diose gaa güii ca'na' uún Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' rihaan chumij nihánj gaa cunudanj nij se-mozó so' síi guee, ne a 'ó cacun' se tumé soj vaa gaa man adonj.

4

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní', ne ve'é cumán ní' ga nij tinúú ní' a

¹ Yaj me se che'é se sji aj noco' man síi 'nij ra'a man ní' me nu' ní' ro', che'é dan cuano nihánj me cataj xna'anj núj rihaan soj se vaa doj a canoco' soj nu' tucuáán noco' soj tucuáán cuchruj núj rihaan soj gaa cataj núj daj qui'yaj soj gaa mán soj rihaan chumij nihánj gaa ne gaa niha' rá Diose ni'yaj Diose man soj, tinuj, nocoj. ² 'O se aj ne'en soj se vaa vaa doj nana cataj xna'anj núj rihaan soj che'é Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' nanj á. ³ 'O se nihánj me se vaa me rá Diose qui'yaj soj, ne dan me se me rá Diose guun soj síi sa' rihaan so', ne na'vej rá Diose cotoj nij snó'o ga náa guun chana ma'. ⁴ Maan se ve'é qui'yaj 'o 'o snó'o, nano' so' orún' chana xcaj so', ne ve'é qui'yaj snó'o rihaan Diose, ne ve'é qui'yaj so' rihaan chana uún a. ⁵ Dan me se se guun canoco' soj tucuáán noco' nij yuvií ne ne'en man Diose ma'. Maan che'é se ve'é vaa chana rihaan nij so', ne uun rá nij so' xcaj nij so' man chana, tzaj ne ne acaj nij so' cuentá daj qui'yaj nij so' taj ya'anj nij so' man chana ma'. ⁶ Sese cunó soj nana nihánj, ne se guun soj síi tiha' yu'unj man tinúú ní' che'é chana ma'. 'O se aj cataj ya núj rihaan soj se vaa qui'yaj síi 'nij ra'a man ní' sayuun man yuvií tiha' yu'unj man tinúú nanj adonj. ⁷ Nuveé che'e se me rá Diose qui'yaj ní' cacun' me canacúún Diose man ní' ma'. Canacúún Diose man ní', tzaj ne che'é rej cunuú sa' nimán ní' rihaan Diose me canacúún Diose man ní' adonj. ⁸ Che'é dan xcaj soj cuentá se vaa síi ri'ij yanj man nana nihánj ro', nuveé se-nana yuvií me ri'ij yanj so' ma'. Se-nana Diose síi rque Nimán cunuú nimán ní' me nana ri'ij so' nanj adonj.

⁹ Dan me se taj che'é cachron 'unj nana rihaan yanj cartá nihánj cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa no xcúún soj gaa 'ee rá soj man tinúú soj ma'. 'O se ma'an Diose me síi tucuyón man soj se vaa qui'yaj soj danj adonj. ¹⁰ 'O se danj inanj 'yaj ya soj nuu 'ee rá soj man nu' nij tinúú ní' síi man estado Macedonia, tzaj ne inanj me rá núj narque núj chrej man soj se vaa doj a cunuú 'ee rá soj man tinúú ní', tinuj, nocoj. ¹¹ Ne guun rá soj gaa dínj cumán soj, ne se tiguíj soj man soj rihaan se-suun tinúú soj ma'. Maan se ndaa

se-suun 'o 'o soj qui'yaj suun soj á. Dənj inənj vaa chrej narqué núj rihaan soj asij rque á. ¹² Sese dənj qui'yaj soj, ne nij sí ne amán rá ni'yaj man Jesucristó ro', cataj nij so' se vaa ve'é 'yaj soj ei. Ne se cachiin a doj rasuun man soj ma'. 'Q se ma'an soj nano' rej cavij rasuun achiin man soj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj quiran' ní asa' quisij güii ca'na' uún Jesucristó rihaan chumij nihánj a

¹³ Me rá núj quene'en soj daj quiran' nij tinúu ní' nij sí noco' man Jesucristó nij sí cavi', tinuj, nocoj. Ne se quinanó rá soj che'é tinúu ní' sí cavi' ma'. Dan me se nij sí ne amán rá ni'yaj man Diose ro', nanó ndo'o rá nij so' che'é tuvi' nij so' sí cavi' che'é se taj se qui'yá' cavij sa' tuvi' nij so', rá nij so' a. ¹⁴ Tzaj ne cuchumán ya rá ní' se vaa cavi' Jesucristó, ne cunuu i'na' uún so', qui'yaj Diose, ne che'é dan ne'en ní' se vaa xa' nij tinúu ní' sí cavi', tzaj ne che'é se cavi' Jesucristó che'é nij so' ro', che'é dan cunuu i'na' uún nij so', ne ca'na' uún nij so' ga so', qui'yaj Diose adonj.

¹⁵ Nihánj me nana cataj xna'anj ma'an sí 'nij ra'a man ní' rihaan núj, ne dan me se asa' quisij güii ca'na' uún sí 'nij ra'a man ní' rihaan chumij nihánj, ne ní' sij gaa i'na' rihaan chumij nihánj ro', se quitáa yaan ní' rihaan nij sí cavi' ma'. ¹⁶ 'Q se caguaj ma'an sí 'nij ra'a man ní' gaa cavij so' rej xta' nanij so' rihaan chumij nihánj, ne caguaj nij se-mozó Diose nij sí uun chij doj, ne ca'yanj se-mozó Diose xruún Diose chruun a'yánj, gaa ne nij tinúu ní' nij sí canoco' man Jesucristó nij sí cavi' me se asino nij so' cunuu i'na' a. ¹⁷ Ne sese gaa i'na' ní' cayáan ní' rihaan chumij nihánj, ne nacaj nij se-mozó Diose man ní', ne cavij ní' rej xta' raa ngaa ga nij sí cunuu i'na' uún, ne nari' tuvi' ní' ga sí 'nij ra'a man ní' rej xta', gaa ne cayáan ní' ga sí 'nij ra'a man ní' nu' cavij nu' ca'anj nanj adonj. ¹⁸ Nihánj me nana cataj xna'anj soj rihaan tinúu soj, ne nari' nucuaaj nimán 'o 'o soj, qui'yaj nana nihánj ei.

5

Nana nihánj taj xna'anj se vaa xcaj ní' cuentá daj qui'yaj ní' ndaa se quisij güii ca'na' uún Jesucristó a

¹ Taj che'é cachron núj nana rihaan yanj cartá nihánj cataj xna'anj núj rihaan soj me güii ca'na' uún Jesucristó, man tinuj, man nocoj. ² 'Q se aj ne'en ya soj se vaa ase vaa ne ne'en ní' me güii catuú sí ituu qui'yaj ituu so' ro', danj vaa ne ne'en ní' me güii ca'na' uún sí 'nij ra'a man ní' rihaan chumij nihánj a ma'. ³ Dan me se vaa güii cataj yuvij: "Yaj me se dínj vaa rihaan chumij, ne taj che'é kuchu'vi' ní' ma'", cataj nij yuvij a. 'Q se güii yo' me taj ni'yón ase vaa ran' chana' cuchruj ne'ej ro', danj gaa quiran' ndo'o nij yuvij sayuun, ne se quinanij nij so' ma'. 'Q se yuun che'e cutuna' nij so' nanj adonj.

⁴ Xa' soj, tzaj ne nuveé sij chéé rej rmi' ne acaj cuentá me soj, man tinuj, man nocoj. 'Q se güii ca'na' uún Jesucristó me se taj che'é kuchu'vi' soj ndaa vaa chu'vi' nij sí ne'en man sí ituu ma'. ⁵ Ino vaa soj rihaan nij sí ne amán rá ni'yaj man Jesucristó ei. Dan me se xa' soj, tzaj ne sij chéé ranga' man naán güii me soj, ne sij acaj sa' cuentá me soj uún, ne nuveé sij chéé rej rmi' do', rej nij do', me soj ma'. 'Q se sij chéé rej ranga' me soj ei. ⁶ Che'é dan se guun guun ní' sí otoj nda' rá se vaa 'yaj ta'aj nii ma'. 'Q se vaa che'é ni'yaj ranga' rlij rihaan ní' ei. Se canoco' ní' tucuaán noco' yo'lo' nij yuvij mei. Tananj yo'lo' gaa yu've ní', ne se gaa xno' ní' mei. ⁷ Dan me se nij sí man rihaan chumij nihánj ro', sí vaj rej rmi' me nij so', ne taj se 'yá' xcaj nij so' cuentá ma'. Che'é

dan ase vaa 'o síi otoj nu' dɔ', ase vaa síi xno dɔ', vaa nij so', ne ne ne'en nij so' daj 'yaj nij so' a ma'. ⁸Xa' ní', tzaj ne sij vaj rej ranga' me ní', ne acaj ní' cuentá daj qui'yaj ní' nanj á. Dan me se yo' o gaa nucuaj rá ní' man síi 'nij ra'a man ní', ne gaa 'ee rá ní' man tinúú ní', ne ase vaa aráán rihaan nimán tanuu 'yaj aga' no rucuaa tanuu ro', danj gaa caráán rihaan nimán ní' a. Ne guun ya rá ní' se vaa ya cavii sa' ní', ne ase vaa avii sa' tanuu 'yaj aga' nuu raá tanuu ro', danj gaa cavii sa' ní' che'é se guun ya rá ní' se vaa cavii sa' ní' a.

⁹Nuveé che'ę se me rá Diose caxrii yuvaa Diose man ní' me cataj Diose se vaa canoco' ní' man so' ma'. 'O se cataj Diose danj che'é se me rá Diose quinanii ní' rihaan sayuun ne cavii sa' ní' che'é Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' adonj. ¹⁰Ne Jesucristó me síi cavi' che'é ní', ne che'é dan ca'vee se cavi' ní', ca'vee se gaa i'na' ní', tzaj ne cayáán rcua'aan cunudanj ní' ga so' adonj. ¹¹Che'é dan ase vaa 'yaj soj cuano ro', danj inanj qui'yaj soj, raj a. Dan me se nago' soj nana sa' man tinúú soj, nari' nucuaj nimán tinúú soj, ne racuíj soj man tinúú soj yan sa' doj canoco' nij tinuj nij soj man Diose á.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nago' Pabló chrej man nu' nij síi noco' Diose a

¹²Cuano nihánj me cataj xna'anj núj rihaan soj se vaa caraa cochroj soj rihaan nij síi uun chij rihaan soj, tinuj, nocoj. Dan me se nij so' ro', me síi nicaj yu'unj man soj rihaan síi 'nij ra'a man ní', ne narqué nij so' chrej sa' man soj, ¹³ne 'yaj suun ndo'o nij so' che'é soj, ne che'é dan gaa 'ee rá soj man nij so', ne caraa cochroj soj rihaan nij so' á. Ne ve'é cumán soj ga tinúú soj ¹⁴Ne cuano nihánj me cataj xna'anj núj rihaan soj se vaa nago' soj chrej nucuaj man nij síi rmii se vaa qui'yaj suun nij so', tinuj, nocoj. Sese vaa 'o síi chu'vi' nimán, ne ca'mii soj nana sa' rihaan so', ne nari' nucuaj nimán so', qui'yaj soj á. Racuíj soj man nij yuvii ninaj, ne gaa inaj nimán soj ni'yaj soj man cunudanj yuvii á. Se guun ca'maan ra'yanj rá soj ma'. ¹⁵Tumé soj man soj se guun qui'yaj chi'ii yo' o tuvi' soj man síi 'yaj chi'ii man soj ma'. Maan se inanj suun sa' qui'yaj suun soj che'é tuvi' soj dɔ', che'é cunudanj yuvii dɔ' á.

¹⁶Niganj gaa niha' rá soj, ¹⁷ne se ca'ne' rá soj ga suun achíin ni'yaj rihaan Diose mei. ¹⁸Ne ca'vee se me ma'an sayuun quira'n soj, tzaj ne yo' o nago' soj graciá rihaan Diose á. Danj me rá Diose qui'yaj soj che'é se sij noco' man Jesucristó me soj adonj.

¹⁹Se guun caráán soj chrej rihaan Nimán Diose tuču'yón Nimán Diose nana sa' man soj ma'. ²⁰Se quiri'ij yanij soj man nana cataj xna'anj naca Nimán Diose rihaan soj ma'. ²¹Tzaj ne xcaj soj cuentá daj vaa 'o 'o nana cunɔ soj, gaa ne quene'en soj sese ya nana ca'mii Nimán Diose me yo', ne sa' cunuú rá soj nu' nana sa' yo' á. ²²Ne a 'o se nij se ca'vej rá soj qui'yaj soj ma'. ²³Diose ro', me síi naqui'yaj xej nimán ní', ne me rá núj cunuú sa' inanj nimán soj rihaan so', qui'yaj ma'an so', ne me rá núj tumé Diose man ma'an soj ndaa se quisij güii ca'na' uún Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' rihaan chumii nihánj, ne dan me se me rá núj tumé Diose man nimán soj dɔ', man nee man soj dɔ', ne a 'o cacun' se tumé soj a mei. ²⁴Dan me se Diose me síi nacúún man soj canoco' soj man so', ne vaa che'é gaa nucuaj rá soj man so' se vaa tumé so' man soj adonj.

²⁵Ne cachinj ni'yaj soj rihaan Diose che'é núj, tinuj, nocoj.

²⁶Asa' nari' tuvi' soj ga tinúú ní' síi noco' man Diose, ne ve'é ca'mii soj ga nij so', ne go' soj 'o xto man nij so' rihaan Diose ei. ²⁷Maan che'é se síi'nij

ra'a man ní' rqué suun manj, che'é dan me nq xcúnj cataj xna'anj 'ujj rihaan soj se vaa nayaá soj yanj cartá nihánj rihaan cunudanj nij tinúú ní' síí noco' man Dióse ei. ²⁸ Ne me rá núj qui'yaj ndo'o Jesucristó sij 'njij ra'a man ní' se luj che'é soj adonj.

Nihánj me sǐj vǐj yanj cartá qui'yaj sǐí cu'naj Pabló ca'néé so' rihaan nij yuvǐi noco' man Dioṣe yanj chuman' cu'naj Tesalónica a

¹ Sǐí cu'naj Pabló do', sǐí cu'naj Silvano do', sǐí cu'naj Timoteo do', me núj, ne 'yaj núj yanj cartá nihánj ca'nej núj rihaan nij soj sǐj yanj chuman' cu'naj Tesalónica sǐj noco' man Rej ní' Dioṣe do', man Jesucristó sǐj 'nij ra'a man ní' do' a. ² Me rá núj qui'yaj Rej ní' Dioṣe do', qui'yaj Jesucristó sǐj 'nij ra'a man ní' do', se luj che'é soj, ne me rá núj gaa xej nimán soj, qui'yaj roj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é noco' nij sǐí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Tesalónica man Dioṣe a

³ Sa' uxrá doj canoco' nij soj man Dioṣe, ne cunuu 'eḡ doj rá 'o 'o soj tinúú soj daj a güii, ne che'é dan no xcuún núj niganj nago' núj graciá rihaan Dioṣe che'é soj, tinuj, nocoj. ⁴ Ne ma'an núj nata' rihaan nij yuvǐi noco' man Dioṣe yanj que'eḡ chuman' se vaa ve'é 'yaj soj, ne dan me se taj núj se vaa 'yaj ndo'o nii sayuun man soj, tzaj ne yo'o amán rá soj ni'yaj soj man Dioṣe, ne 'o vaa sca' rá soj rihaan sayuun, ne yo'o noco' raan soj man Dioṣe ei. Dan me se yo'o a'mii sca' ya ma'an núj che'é soj rihaan daj a nij sǐí noco' Dioṣe yanj daj a chuman' se vaa uxrá táá ri'yunj nii man soj ne uxrá ran' soj sayuun, taj núj rihaan nij so' ei.

Nana nihánj taj xna'anj che'é güii qui'yaj Dioṣe sayuun man nij yuvǐi 'yaj sayuun man nij sǐí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

⁵ Che'é se vaa 'yaj soj, che'é dan ne'en ní' se vaa nicá vaa nana cataj xna'anj Dioṣe che'é soj a. Dan me se nuchruj raa Dioṣe che'é soj, ne cataj xna'anj Dioṣe se vaa ca'vee cayáan soj ga Dioṣe asa' guun chij Dioṣe rihaan chumiñ nihánj, ne che'é ma'an güii dan ran' soj sayuun nanj á. ⁶ Dan me se ne'en ní' se vaa nicá vaa rá Dioṣe qui'yaj Dioṣe sayuun man nij yuvǐi qui'yaj sayuun man soj, ⁷ ne nicá vaa rá Dioṣe cataj xna'anj Dioṣe se vaa navǐj güii ran' soj sayuun, ne naraan rá soj ga núj, ne veé danj naraan rá taran' ní' güii curuvǐ' uún Jesucristó sǐj 'nij ra'a man ní' do', curuvǐ' nij se-mozó so' sǐí nucuaj ndo'o do', curuvǐ' rej xtá' rque 'o ya'an chuguun a. ⁸ Ne qui'yaj Jesucristó sayuun man nij yuvǐi ne ne'en man Dioṣe do', man nij yuvǐi na'vej rá cunó se-nana Jesucristó sǐj 'nij ra'a man ní' nana sa' do' a. ⁹ Dan me se quirán' nij so' sayuun che'é cacun' qui'yaj nij so', ne dan me se rej yanj cuman' nij so', cacaa nij so' nu' cavii nu' ca'anj a. Se quene'en nij so' man sǐí 'nij ra'a man ní' do', se quene'en nij so' se vaa ve'é ndo'o vaa so' do', yan nucuaj ndo'o so' do' ma'. ¹⁰ 'O se güii ca'na' uún sǐí 'nij ra'a man ní' rihaan chumiñ nihánj me se cataj nij sǐí sa' noco' man so' se vaa ve'é ndo'o vaa so', ne sa' uxrá vaa nu' se vaa qui'yaj so' a. 'O se cuchumán ya rá soj cunó soj nana nata' núj rihaan soj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa achín ni'yaj Pabló rihaan Dioṣe se vaa racuj Dioṣe man nij sǐí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

¹¹ Che'é dan niganj achín ni'yaj núj rihaan Dioṣe che'é soj se vaa ca'vee quisij soj guun soj nu' ndaa vaa me rá Dioṣe guun soj gaa canacúún Dioṣe man soj canoco' soj man so' a. Ne achín ni'yaj núj se vaa racuj ndo'o Dioṣe man soj qui'yaj suun soj nu' suun sa' me rá soj qui'yaj suun soj, che'é se sǐj

amán rá ni'yaj man Jesucristó me soj a. ¹² Dan me se ndaa síj, gaa ne ca'vee cavii sa' doj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' ni'yaj yuvii che'é se vaa qui'yaj ma'an soj, ne cavii sa' ma'an soj ni'yaj yuvii che'é se sij noco' man Jesucristó me soj a. Danj inanj me se luj me rá Diose síi noco' ní' man do', Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' do', qui'yaj roj so' che'é soj adonj.

2

Nana nihánj taj xna'anj che'é síi chí'ij ca'na' rihaan chumii a

¹ Dan me se aj ne'en soj se vaa ca'na' uún Jesucristó sij 'nij ra'a man ní', ne cunu chre' ní' ga so', tinuj, nocoj. Che'é dan cataj xna'anj núj rihaan soj cuano ² se vaa se guun vij ra'yanj rá soj ma'. Se caráya'anj soj nana cuno soj se vaa aj quisij güii ca'na' uún Jesucristó rihaan chumii ma'. Nuveé nana ya me nana yo' ma'. Ca'vee se nana ca'mii Nimán Diose me yo' taj nii, ca'vee se danj a'mii 'o síi a'mii natáj taj nii, ca'vee se nana cachrón núj rihaan 'o yanj cartá me yo' taj nii, tzaj ne taj se 'yaj ma'. 'O se ataa quisij güii ca'na' uún Jesucristó adonj. ³ Dan me se na'vej uxrá raj tihá' yu'unj nii a doj man soj a mei. Dan me se asino tucuj yuvii rihaan Diose, ne ca'na' yo'o síi chí'ii rihaan chumii, ne síi se ca'vej rá cuno rihaan Diose guun so' a. Dan me se xa' so', tzaj ne sij aj cacaa guun so' vaa güii ei. ⁴ Dan me se quinachri' so' man cunudanj ya'anj, ne a 'o rasuun se ca'vej rá so' na'vij yuvii rihaan ma'. Dan me se catuu ma'an so' nuvi noco cayáán so' rej na'vij yuvii rihaan Diose, gaa ne ca'mii ne so' cataj so' se vaa ma'an so' me Diose á.

⁵ Sese na'núj rá soj, ne nu' nana nihánj me nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj asij rque doj gaa cayáán 'unj ga soj ei. ⁶ Ne aj ne'en soj me rasuun aráán chrej rihaan síi chí'ii yo', se vaa se ca'vee ca'na' so' cuano ma'. Dan me se caráán chrej rihaan so' ndaa se quisij güii cachrón Diose ca'na' so', gaa ne ca'na' so' adonj. ⁷ Cuano nihánj me se uun ndo'o cacun', tzaj ne ataa quene'en ní' daj gaa nu' cacun' qui'yaj síi chí'ii yo' ei. Ne xa' síi aráán chrej ca'na' síi chí'ii, tzaj ne vaa güii naxuun so' man ma'an so', ⁸ gaa ne ca'na' síi chí'ii yo' síi na'vej rá cuno rihaan Diose, gaa ne quene'en ní' daj guun ei. Tzaj ne asa' ca'na' Jesucristó sij 'nij ra'a man ní', ne ca'yanj uun so' man síi chí'ii yo', ne quirj' nu' so' adonj. ⁹ Síi chree síi cu'naj Satanás me síi qui'yaj ca'na' síi chí'ii yo', ne ma'an síi chree qui'yaj guun nucuaj síi chí'ii yo' qui'yaj ndo'o so' suun noco ni'yaj yuvii, che'é yan tihá' yu'unj so' man nij yuvii a. ¹⁰ Ne nu' se chí'ii ndo'o qui'yaj so', tihá' yu'unj so' man nij yuvii ca'anj cacaa nu' cavii nu' ca'anj a. Ne nij yuvii yo' me se nuveé yuvii aran' rá cuno nana ya nana qui'yaj quinanii nij so' rihaan sayuun me nij so' ma'. ¹¹ Che'é dan ma'an Diose qui'yaj cuchuman rá nij so' nana ne, ne canoco' nij so' chrej tihá' yu'unj, qui'yaj Diose adonj. ¹² Danj inanj qui'yaj Diose ga cunudanj nij yuvii ne cuchuman rá nana ya, ne inanj chrej chí'ii niha' rá nij so' canoco' nij so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa narii Diose man ní' canoco' ní' man so' a

¹³ Tzaj ne nō xcúún núj niganj nago' núj graciá rihaan Diose che'é soj sij 'ee rá síi 'nij ra'a man ní' man, tinuj, nocoj. 'O se narii Diose man soj cunu sa' soj qui'yaj Nimán Diose, ne cuchuman rá soj cuno soj nana ya, ne quitaj yaan soj rihaan yo'ó nij síi cavii sa' nu' cavii nu' ca'anj adonj. ¹⁴ Dan me se gaa nata' núj se nana Diose nana sa' rihaan soj, ne canacúún Diose man soj se vaa cavii sa' soj ga so', ne che'é dan daj se ve'é ndo'o vaa Jesucristó sij 'nij ra'a man ní'

ro', danj gaa soj uún adonj. ¹⁵ Che'é dan canoco! raan soj tucuáan cuchruj núj rihaan soj gaa ca'mii núj ga soj do', gaa qui'yaj núj yanj cartá ca'née núj rihaan soj do' ei. ¹⁶⁻¹⁷ Ne me rá núj quinarí' nucuaaj nimán soj, qui'yaj ma'an Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' do', Rej ní' Diose do' a. Ne Diose ro', me síí 'ee rá man ní', ne qui'yaj ndo'o so' se luj ga ní' se vaa naqui'yaj nucuaaj so' nimán ní' nu' cavii nu' ca'anj, ne guun ya rá ní' se vaa cavii sa' ní', qui'yaj uún so' ei. Ne me rá núj guun nucuaaj soj qui'yaj suun soj nu' suun sa', ne ca'mii soj nu' nana sa', qui'yaj Diose adonj.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachinj ni'yaj nij síí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó rihaan Diose che'é síí cu'naj Pablo a

¹ Dan me se vaa yo'o nana me rá núj ca'nej núj rihaan soj, tinuj, nocoj. Ne me rá núj cachinj ni'yaj soj rihaan Diose se vaa xna'anj uxrá se-nana síí 'nij ra'a man ní', ne cavii sa' nana yo' rej cunó yo'o yuvij nana yo', ndaa vaa cavii sa' nana yo' gaa cuno ma'an soj nana yo' a. ² Ne cachinj ni'yaj soj che'é núj se vaa quinanii núj rihaan nij síí chí'ii uún á. 'Q se vaa yuvij ne amán rá ni'yaj man Jesucristó a man adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa vaa che'é gaa nucuaaj rá ní' man síí 'nij ra'a man ní' a

³ 'Q se síí sa' ndo'o me síí 'nij ra'a man ní', ne vaa che'é ndo'o gaa nucuaaj rá ní' man so', ne so' me síí qui'yaj nari' nucuaaj rá soj, ne tumé so' man soj se vaa se qui'yaj canaán síí chree rihaan soj adonj. ⁴ Ne nucuaaj rá núj man síí 'nij ra'a man ní' se vaa yo'o 'yaj ya soj nu' se vaa cataj núj rihaan soj, ne dan me se veé 'o danj ya qui'yaj soj ei.

⁵ Ne me rá núj se vaa raçuj síí 'nij ra'a man ní' man ma'an soj daj qui'yaj soj, caraa cochroj soj rihaan Diose, ne yo'o canoco! soj man Diose ndaa vaa qui'yaj ma'an Jesucristó, ne se ca'ne' rá soj ga suun 'yaj danj ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se gaa rmii ní' ma'

⁶ Ne che'é se sij noco' man síí 'nij ra'a man ní' me nu' ní', ne che'é dan cataj xna'anj 'unj yo'o nana rihaan soj, tinuj, nocoj. Dan me se guun yanj soj rihaan nu' nij tinúú ní' nij síí noco' chrej rmii na'vej rá qui'yaj suun ei. 'Q se sij ne noco' tucuáan narqué núj rihaan me nij so' nanj adonj. ⁷ 'Q se aj ne'en soj se vaa no xcúún soj qui'yaj soj ndaa vaa qui'yaj núj gaa cayáán núj ga soj, ne dan me se ne vaa rmii núj gaa cane núj ga soj ma'. ⁸ Ne ne chá uun núj chraa rihaan soj ma'. 'Q se nu' se chá núj naru'vee núj sa'anj rihaan soj adonj. Tzaj ne 'o se nuvij nigan' qui'yaj suun uxrá núj quirí' núj chá núj, ne ne qui'yaj suun soj che'é núj, qui'yaj núj ma'. ⁹ Dan me se sese guun rá núj cachinj se chá rihaan soj, ne cunó xcúún núj qui'yaj núj danj, tzaj ne ne ca'vej rá núj qui'yaj núj danj ma'. Maan se guun rá núj cuchruj núj tucuáán rihaan soj daj qui'yaj ma'an soj adonj. ¹⁰ 'Q se gaa cayáán núj ga soj, ne tananj nata' núj nana nihánj rihaan soj ca'mii soj a: "sese vaa 'o síí na'vej rá qui'yaj suun, ne se chá so' chraa ma'", taj núj rihaan soj adonj.

¹¹ Aj cuchí' nana rihaan núj se vaa ta'aj síí rmii 'nij sca'núj soj, ne nij so' me se na'vej rá nij so' qui'yaj suun nij so', tzaj ne na'née rma'an nij so' nana rihaan tuvi' nij so' a. ¹² Che'é Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' a'ne' núj suun cuano rihaan yuvij 'yaj danj, se vaa dínj gaa tu'va nij so', ne qui'yaj suun nij so', ne inanj se chá qui'yaj canaán ma'an nij so' chá nij so' á.

¹³ Ne xa' ma'an soj, tzaj ne se ca'ne' rá soj qui'yaj suun soj suun sa', man tinuj, man nocoj. ¹⁴ Sese yo'o tuvi' soj na'vej rá cunō nana cachrón núj rihaan yanj nihánj, ne xcaj soj cuentá me síi na'vej rá cunō nana, ne se cayáán rcua'aan soj ga so' ma'. Ndaa síj, gaa ne guun na'aj so' a. ¹⁵ Tzaj ne se nachri' soj ni'yaj soj man síi rmií yo' ma'. Tananj ve'é qui'yaj soj, nago' soj chrej nucuj man so' á. 'Q se tinúú soj me so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é cumān nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yo', rá síi cu'naj Pabló a

¹⁶ Qrún' síi 'nij ra'a man ní' ne'en qui'yaj gaa xej nimán ní', ne me rá núj qui'yaj so' danj che'é soj nu' güii a. Ne ca'vee se me ma'an sayuun quirān' soj, tzaj ne dínj gaa nimán soj, qui'yaj so' á. Ne me rá núj cayáán síi 'nij ra'a man ní' ga taran' soj adonj.

¹⁷ Ma'anj sīj cu'naj Pabló ra'aj achronj nana nihánj se vaa ve'é cumān soj raj a. Danj inānj 'yáá 'unj doj nana rihaan cunudanj nij yanj cartá a'née 'unj, ne nanj vaa letrá achronj a. ¹⁸ Me rá núj qui'yaj ndo'o Jesucristó sīj 'nij ra'a man ní' se luj che'é cunudanj soj adonj.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj síi cu'naj Pabló ca'néé so' rihaan síi cu'naj Timoteo a

¹ 'Unj nihánj me síi cu'naj Pabló síi uun apóstol síi nata' se-nānā Jesucristó rihaan yuvij a. Yo' me suun ca'ne' Diose do', Jesucristó do', rihanj, ne Diose me síi tinanii man ní' rihaan sayuun, ne guun ya rá ní' se vaa cavij sa' ní' qui'yaj Jesucristó adonj.

² Yáá 'unj yanj cartá nihánj ca'nej 'unj rihaan so' sij cu'naj Timoteo a. Dan me se tihaán 'unj se-nānā Diose rihaan so', ne cuchumán rá so' nana yo', ne che'é dan ase vaa 'o ta'nij ro', danj vaa yá so' rihanj ei.

Me rá 'unj qui'yaj Rej ní' Diose qui'yaj Jesucristó sij 'nj ra'a man ní' qui'yaj ndo'o se luj che'é so', ne gaa 'ee rá roj so' mán so', ne gaa xej nimán so', qui'yaj roj so', raj a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij síi tucu'yón tucuáán ne a

³ Dan me se aj ne'én so' se vaa gaa ataa ca'anj 'unj estadó Macedonia, ne cataj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa cané so' chuman' Efeso á. Dan me se me rá 'unj cataj xna'anj so' rihaan ta'aj nij síi man Efeso se vaa se tucu'yón nij so' tucuáán ne rihaan nij tinúú ní' mei. ⁴ Dan me se cataj so' rihaan nij tinúú ní', ne a se cuta' xrej nij so' cuentó yo' ma'. 'O se cuentó man gaa naá do', cuentó che'é daj vaa daj a xii nij so' man gaa naá do', me yo' ei. 'O se a'mii unu' uxrá yuvij che'é nana yo', tzaj ne ne racuj nana yo' man ní' canoco' ní' man Diose ma'. 'O se me rá Diose gaa nucuaj rá ní' man ma'an Diose ei. ⁵ 'O se che'é suun a'né' 'unj rihaan so' me se a'né' 'unj suun yo' rihaan so' che'é rej gaa 'ee rá ní' tuvi' ní' ndaa nimán ya ya ní' ndaa vaa cuchumán ya rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó ei. ⁶ Dan me se vaa ta'aj nij yuvij, ne ta'aa nij so' yo'ó chrej a'mii nij so', ne dan me se ri' rma'an tiempó, 'yaj nij so', a'mii nij so' che'é yo'ó tucuáán ei. ⁷ 'O se me rá nij so' guun nij so' maestró tucu'yón se-tucuaj Moisés, tzaj ne na'vee ran' nij so' a ma'. A ma'an nij so' ne ne'en nana tucu'yón nij so' a mei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa inanj che'é nij síi 'yaj cacun' vaa se-tucuaj Moisés a

⁸ Ne'en ní' se vaa sa' vaa se-tucuaj Moisés, ne cataj Diose rihaan Moisés daj qui'yaj nij yuvij israelitá canoco' nij so' man Diose, tzaj ne xcaj ní' cuentá me che'é me ca'mii Diose danj á. ⁹ Ne'en ní' se vaa xa' yuvij nica nimán, tzaj ne taj tucuáán achiin man yuvij nica nimán canoco' nij so' Diose ma'. 'O se ma'an Diose uun chij nimán nij so' daj gaa qui'yaj nij so' nanj á. Maan se che'é nij yuvij 'yaj cacun' do', yuvij na'vej rá canoco' Diose do', yuvij a'mii nana nij che'é Diose do', yuvij ticavi' rej do', yuvij ticavi' nii do', ¹⁰ síi 'yaj cacun' ga yo'ó chana do', chii chana do', síi otoj ga chii chana do', yuvij tu'vej man tuvi' do', yuvij a'mii nana ne do', yuvij na'vej rá cunə nana ya do', me cuchruj Diose se-tucuaj Moisés adonj. ¹¹ Inanj danj a'mii se-nānā Diose nana sa' che'é se-tucuaj Moisés, ne 'unj me síi cune' Diose nata' nana yo' rihaan yuvij se vaa ve'é uxrá yáán Diose, ne guun chij so' nu' cavij nu' ca'anj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunuu 'ee ndo'o rá Jesucristó man síi cu'naj Pabló, ne 'ee ndo'o rá Jesucristó man cunudanj ní' sij noco' man so' uún a

¹² Nagó' 'un̄j graciá rihaan Jesucristó s̄ij 'n̄j ra'a man ní' che'é se guun n̄cuaá 'un̄j qui'yaj suun 'un̄j, qui'yaj so' a. Dan me se nucuaj rá so' mán 'un̄j, n̄e cune' so' mán 'un̄j qui'yaj suun 'un̄j rihaan so' adon̄j. ¹³ Asino yaan me se nij uxrá ca'mii 'un̄j che'é Jesucristó, n̄e qui'yaj ndo'o 'un̄j sayuun man so', n̄e ca'mii xta' 'un̄j ni'yaj 'un̄j man so', tzaj n̄e quene'en Jesucristó se vaa che'é se ne quene'en yá 'un̄j daj vaa so' ro', che'é dan ne cuchuman rá 'un̄j ni'yaj 'un̄j man so' a. Tzaj n̄e cunuu 'e'e rá Jesucristó manj, n̄e ne qui'yaj so' sayuun manj ma'.

¹⁴ Tanañj sa' uxrá qui'yaj uun Jesucristó s̄ij 'n̄j ra'a man ní' manj, se vaa cuchumán rá 'un̄j ni'yaj 'un̄j man so', n̄e cunuu 'e'e raj tuvij, qui'yaj so' adon̄j. ¹⁵ Dan me se ya uxrá vaa nana nihánj, n̄e taran' ní' n̄o xcúun cun̄o nana nihánj se vaa me rá Jesucristó tinanií so' man nij yuvij rihaan chrej chí'ij uun chíj nimán nij so', n̄e na'vej rá so' quiran' nij so' sayuun ma'. Che'é dan ca'na' so' rihaan chumij nihánj ei. Dan me se noc̄o doj cacun' qui'yáa 'un̄j rihaan cacun' qui'yaj taran' yo'ó nij yuvij, ¹⁶ tzaj n̄e cunuu 'e'e rá Jesucristó ni'yaj so' manj, che'é se guun rá Jesucristó se vaa xc̄aj yo'ó nij síí cuchuman rá ni'yaj man so' cuentá se vaa canoc̄o' nij so' man Jesucristó, n̄e x'ne'e cacun' xráa nij so', n̄e ca've'e cayáán nij so' ḡa so' nu' cavii nu' ca'anj ei. ¹⁷ Nu' cavii nu' ca'anj cataj ní' se vaa sa' uxrá vaa Diose, n̄e so' me síí guun chíj nu' cavii nu' ca'anj, n̄e daj chíhaa m̄j se cavi' so' ma'. Ne ruvi' so' ni'yaj yuvij ma'. Taj vaj 'ó Diose ma'. Orún' so' me Diose ya adon̄j. Veé danj gaa ya ei.

¹⁸⁻¹⁹ Timoteo. Ase vaa ta'níí ya ma'anj vaa yá so' ei. Dan me se a'ne' yá 'un̄j suun rihaan so' yo'q ca'mii cun̄u' sa' yá so' che'é chrej sa' ya nihánj ei. Daj chíhaa m̄j se ca'ne' rá so' ma'. Tzaj n̄e yo'q gaa nic̄a nimán so', n̄e yo'q gaa nucuaj rá so' cuchuman rá so', gaa n̄e quisij ya ndaa vaa ya ca'mii nij síí naruvi' Diose rihaan che'é so' ei. Dan me se vaa ta'aj nij síí quiri' rá, n̄e ne cuchuman ya rá nij so' ma'. ²⁰ Dan me se vij tuvi' nij so' me roj síí cu'naj Himeneo ḡa Alejandro síí ca'mii nij che'é Diose a. Dan me se nago' yá 'un̄j man roj so' ra'a Satanás, gaa n̄e ri' rá roj so', gaa n̄e xc̄aj roj so' cuentá, n̄e yuún che'e me se se ca'mii nij roj so' che'é Diose ma'.

2

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cachin̄j ni'yaj ní' rihaan Diose che'é cunudan̄j yuvij a

¹ Nihánj me se asino yaan a'né' 'un̄j suun rihaan nij soj se vaa cachin̄j ni'yaj soj rihaan Diose che'é cunudan̄j yuvij, n̄e nago' soj graciá rihaan Diose che'é cunudan̄j nij yuvij, ² n̄e cachin̄j ni'yaj soj che'é cunudan̄j nij síí nic̄aj suun, gaa n̄e gaa dínj cayáán ní' rihaan chumij nihánj, n̄e ve'é qui'yaj ní', canoc̄o' ní' man Diose á. ³ Sa' uxrá vaa sese danj qui'yaj ní' ni'yaj Diose, n̄e aj ne'en soj se vaa Diose me síí 'yaj avii sa' ní' ei. ⁴ Me rá Diose ra'cuj Diose man cunudan̄j yuvij, che'é rej cavij sa' cunudan̄j yuvij, n̄e me rá Diose narí' cunudan̄j yuvij nana ya ei.

⁵ O se oruun Diose, n̄e oruun 'o snó'o cataj xna'anj rihaan ní' daj vaa Diose, n̄e so' me síí racuj man yuvij cun̄u sa' yuvij rihaan Diose, n̄e yo'q snó'o cu'naj Jesucristó me síí qui'yaj danj ei. ⁶ Ne Jesucristó me se ca'ne' rá so' cavi' so' che'é cunudan̄j yuvij, n̄e nanij nij yuvij rihaan sayuun a. Dan me se cacrón Diose güii cavi' Jesucristó, n̄e güii dan cavi' Jesucristó, n̄e tihaan Jesucristó se vaa me uxrá rá Diose cavij sa' cunudan̄j yuvij a. ⁷ Ne cune' Diose mán 'un̄j guún 'un̄j apóstol nata' rihaan yuvij se vaa me rá Diose cavij sa' nij

yuvij, tzaj ne ne tucu'yón 'unj man nij yuvij israelitá ma'. Maan se inanj nij yuvij yanij tucu'yón 'unj daj qui'yaj nij so', se vaa cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' man Diose, ne cunõ nij so' nana ya ca'mii Diose, taj 'unj rihaan nij so' adõnj. Xa' nana nihánj, tzaj ne nana ya uxrá me nana nihánj, ne ne a'mii ne 'unj ma'.

⁸ Dan me se gaa nuu chre' soj sij amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne me rá 'unj cachinj ni'yaj nij snó'o rihaan Diose, ne naxcay ra'a nij so' rej xta' cachinj ni'yaj nij so' rihaan Diose, ne yo'o guun rá nij so' se vaa ve'é canocõ' nij so' man Diose, ne se ca'maan rá nij so' dõ', se canó tuvi' nij so' dõ', se ca'mii cunu' nij so' dõ', 'o se sa' inanj cachinj ni'yaj nij so' nanj adõnj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj chana cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

⁹ Ne xa' chana, tzaj ne se guun rá chana cunuû chana yatzij sa' ndo'o vaa ma'. Maan se ve'é qui'yaj chana caráan chana nee man chana, gaa ne cataj nii se vaa chana sa' me no' ei. Tzaj ne se caxrij chana que'ee quitzi' yuvé raá chana dõ', se toco' chana que'ee caquí xrée chana dõ', se ca'née chana ticuu gaán chihá no' dõ' ma'. ¹⁰ Tzaj ne qui'yaj suun chana raculj chana man yuvij, ne quene'en nii se vaa ya vaa nana a'mii chana yo', se vaa noco' no' man Diose adõnj. ¹¹ Ve'é cunõ chana gaa tucu'yón nii nana sa' man no' á. ¹² Se ca'vee tucu'yón chana man snó'o ma'. Se guun guun chij chana rihaan snó'o ma'. Maan se dínj gaa tu'va chana adõnj.

¹³ Dan me se gaa guun che'e chumij, ne asino qui'yaj Diose man snó'o cu'naj Adán, gaa ne qui'yaj Diose man chana cu'naj Eva adõnj. ¹⁴ Ne tiha' yu'unj sí chree man sí cu'naj Adán ma'. Tzaj ne chana tiha' yu'unj so', ne qui'yaj no' cacun' rihaan Diose, qui'yaj sí chree adõnj. Che'é dan se guun chij chana rihaan snó'o ma'. ¹⁵ Tzaj ne cavij sa' nij chana che'é se cunu se uun nij chana se vaa cuchruj chana ne'ej adõnj. Daj gaa cavij sa' chana, sese cuchuman rá chana ni'yaj chana man Diose dõ', sese cunu 'ee rá chana tuvi' chana dõ', sese cunõ chana se-nana Diose dõ', sese tumé chana man ma'an chana daj qui'yaj no' dõ' adõnj.

3

Nana nihánj taj xna'anj daj gaa nij snó'o guun sí chij nicaj yu'unj man nij yuvij noco' man Diose a

¹ Ya vaa nana nihánj ei. Sese me rá yo'o so' guun so' sí chij nicaj yu'unj man nij yuvij noco' man Diose, ne sa' vaa suun me rá so' cata so' ei. ²⁻³ Che'é dan inanj snó'o ne a'mii chree nii che'é guun sí chij nicaj yu'unj man nij yuvij noco' man Diose á. Qrún' nica so' nica so', ne sí chij vaa rá guun so', ne sí a'mii nica inanj guun so', ne sí ará cochroj dõ', sí ará x'naa dõ', sí 'yaj se luj rihaan taran' yuvij dõ', sí yo'o a'née nimán raculj man yuvij dõ', sí aran' rá caran' yuvij tucua dõ', sí ne'en tahaan sa' man yuvij dõ', sí ne aran' rá gaa xno dõ', sí ne aran' rá cunu' gaa yuvij dõ', sí se guun rá gaa que'ee uxrá si'yaj dõ', guun so' ei. ⁴ Maan se yan gaa so' me se inanj sí tumé sa' uxrá tucua guun chij dõ', yan ve'é uxrá cunõ ta'ní so' rihaan so' dõ', se tucuaá nij xni rihaan so' dõ' adõnj. ⁵ O se sese ne ne'en so' guun chij so' rihaan tucua so', ne asa' ca'vee cutumé so' man cunudanj nij yuvij noco' man Diose ga. ⁶ Sese sí noco' naca se-tucuanj Diose me yo'o so', ne se gaa nanj ca'mii so' ne quiran' so' sayuun ga sí chree se vaa cacaa so', qui'yaj Diose ei. ⁷ Tananj uún, ne chij gaa rá so' gaa nij yuvij ne noco' man Jesucristó, gaa ne xcay nij so' cuentá se

vaa ya chij a'mii sí nicaj yu'unj man nij sí noco' man Jesucristó, gaa ya rá nij so' a. 'O se danj qui'yaj sí me rá quinicaj yu'unj man nij sí noco' man Jesucristó, gaa ne se gaa nanj tihá' yu'unj sí chree man so' ei.

Nana nihánj taj xna'anj daj gaa nij snó'o do', nij chana do', guun diácono a

⁸ Ne veé danj gaa guee nij sí guun diácono uún, ne sí ni'yanj guun nij so' á. Se ca'mii nij so' nana tihá' yu'unj mei. Se gaa niha' rá nij so' co'ó ndo'o nij so' na vinó mei. Se tihá' yu'unj nij so' man yuvií ca'nee uun nij so' sa'anj mei. ⁹ Canoco' raan nij so' nana tucuyón Diose man ní' á. Se guun vijj rá nij so' ma'. ¹⁰ 'O se asino xcaj nii cuentá ni'yaj nii man nij so' sese taj cacun' tumé nij so', gaa ne ca'vee guun nij so' diácono ei. ¹¹ Veé danj gaa guee nij chana me rá guun diácona, ne chij gaa rá nij no' do', chij ca'mii nij no' rihaan nij yuvií do', se gaa ne nij no' do', se guun xno nij no' do', yo'ó ve'é qui'yaj nij no' daj a rasuun do' ei. ¹² Xa' nij sí guun diácono, tzaj ne orún' nica nij so' nica nij so' do', sa' cutumé nij so' man ta'núí nij so' do', sa' cutumé nij so' man nu' nij tucua' nij so' do' ei. ¹³ Ne sese sa' 'yaj nij so' nu' suun vaa rihaan nij so', ne sí sa' me nij so', cataj nij yuvií noco' man Diose, ne se cuhu'vi' nij so' cataj xna'anj nij so' daj qui'yaj ní' canoco' ní' man Jesucristó ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sa' uxrá vaa nana cataj xna'anj Diose rihaan ní' nana canoco' ní' a

¹⁴ Dan me se cachrón 'unj nana nihánj rihaan yanj nihánj, ne ca'nej 'unj rihaan so' á. Tzaj ne me ndo'o rá 'unj cuchí' 'unj rihaan so' rque doj güii ei. ¹⁵ Tzaj ne asa' ne cuchí' ra'yanj 'unj, ne taj se 'yaj mei. Aj ne'én so' daj qui'yaj soj sij noco' man Diose gaa yáan soj ga tinúú soj ei. 'O se tucua' Diose me ma'an cunudanj soj sij noco' man Diose sí vaa i'na' ya ei. Che'é ma'an soj me se acay yuvií cuentá se vaa ya vaa se-nana Diose ne ma'an soj me sí nicaj nana ya ei. ¹⁶ Ne'en cunudanj ní' sij amán rá ni'yaj man Jesucristó se vaa sa' uxrá vaa nana cataj xna'anj Diose rihaan ní' nana canoco' ní', ne nihánj me nana yo' a: "Ca'na' Jesucristó a. Curuvi' so' ni'yaj yuvií a. Guun so' yuvií a. Ve'é ndo'o qui'yaj so', cataj Nimán Diose, ne quene'en rihaan nij se-mozó Diose daj qui'yaj so' a. Dan me se nata' nii che'é so' rihaan nij yuvií yanj yuvií ne noco' se-nana Diose, ne cuchumán rá ta'aj nij so' quene'en nij so' man so' a. Ne quinan' so' xta', qui'yaj Diose, ne ve'é ndo'o yáan so' rej xta' cuano adonj". Dan me nana noco' ní' a.

4

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunó ta'aj yuvií se-nana nij sí ne, gaa ne quiri'ij nij yuvií se-tucuanj Diose a

¹ Tzaj ne taj xna'anj Nimán Diose se vaa vai güii, ne quiri'ij ta'aj yuvií se-tucuanj Diose, ne canoco' nij so' yo'ó tucuaán, ne cunó nij so' nana tihá' yu'unj nana tucuyón nij nana chree adonj. ² Dan me se cuchuman rá nij so' nana ca'mii sí taj a'mii sa' tu'va rma'an ei. Ne sí ne ndo'o me nij so' ei. Ne xa' nij sí ne yo', tzaj ne a'mii rma'an nij so', ne nimán nij so' me se nda' rá se vaa táa yaan cavi' i'na' ro', vaa táa yaan chi'ii nimán nij so' a. ³ Ne tucuyón nij sí ne rihaan yuvií se vaa se ca'vee xcaj yuvií chana, ne cacun' me yo', taj nij so' a. Ne tucuyón nij so' se vaa se ca'vee cha' yuvií náa guun rasuun uún a. Tzaj ne 'o se nu' nij rasuun man rihaan yo'ó me se rasuun chá nago' gracia rihaan Diose me yo', rá Diose, don araa so' rasuun yo' rihaan yo'ó che'é nij sí mán raá nana ya ei. ⁴ Dan me se nu' rasuun qui'yaj Diose me se sa', ne ne

nó xcuún ní nachri! ní nì'yaj ní man se vaa qui'yaj Diose che'é ní ma'. Maan se nìcay ní man yo', ne nago' ní graciá rihaan Diose che'é rasuun yo' chá ní ei. ⁵ Ne'en ní daj taj se-nana Diose, ne che'é dan ne'en ní se vaa sese cachin j ni'yaj ní asino yaan rihaan Diose, ne Diose me sí naqui'yaj sa' yo' chá ní ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é qui'yaj suun Timoteo suun ca'ne' Diose rihaan so' a

⁶ Sese tucu'yón so' nana nihánj rihaan yo'ó nij tinúú ní sí noco' man Jesucristó, ne sí ve'é 'yaj suun rihaan Jesucristó mé so', ne sí ve'é nari' nu' nana noco' ní mé so' chuguanj. 'Q se tucu'yón nii nana sa' yo' rihaan so', ne cuchumán rá so', ne canocó' so' nana yo', ne che'é dan guun nucuáá so' tucu'yón so' nana yo' rihaan tinúú ní a. ⁷ Se cunó so' cuentó nata' yuviij cuentó ne ya a'mii che'é Diose ma'. 'Q se nana snúú rma'an me nana yo' nanj á. Tzaj ne tucu'yón so' daj qui'yáá so', ne ve'é doj canocó' so' se-tucuanj Diose á. ⁸ Nda' se vaa yu'vee nó suun 'yaj suun nee man ní, tzaj ne vaa doj yu'vee nó nimán ní, canocó' nimán ní man Diose ei. Che'é suun 'yaj suun nimán ní me se cavij sa' ní gaa yáán ní rihaan chumij nihánj, ne ne'en ní se vaa cavij sa' ní cayáán ní ga Diose nu' cavij nu' ca'anj ei. ⁹ Ya vaa nana yo', ne vaa che'é cunó ní man yo' chuguanj. ¹⁰ Dan me se nucuaj rá ní man Diose sí vaa i'na' se vaa cavij sa' ní qui'yaj Diose, ne che'é dan 'yaj suun uxrá ní, ne ne chu'vi' ní ca'mij yuviij nana nij che'é ní a mei. Qrún' Diose ca'vee cavij sa' cunudan j yuviij ei. Ne ya cavij sa' cunudan j daj 'yáá so', ne dan j qui'yaj man Diose adonj. ¹¹ Tucu'yón so' nana yo' rihaan yuviij, ne ca'ne' so' suun rihaan nij yuviij se vaa canocó' nij yuviij nana yo' á.

¹² 'Q se xnii mé so', ne ataa cachij so', tzaj ne taj se 'yaj yo' mei. Se guun cataj yuviij se vaa taj se uún so' mei. Maan se ve'é qui'yáá so' nu' tucuáán noco' ní, se vaa ve'é ca'mij so' do', ve'é qui'yáá so' do', gaa 'ee rá so' man tinúú so' do', gaa nucuaj rá so' man Diose do', cutumé so' mán so' se qui'yáá so' cacun' do', gaa ne xcaj nij sí noco' man Diose cuentá daj 'yáá so', ne dan j qui'yaj nij so' uún adonj. ¹³ Asa' guun raan 'o xco' le'ej nii cuchij, ne nayaá so' se-nana Diose cunó nij so', tucu'yón sa' so' man nij so', ne inan j dan j gaa suun qui'yaj suun so' ndaa güii cuchij 'un j rihaan so' ei. ¹⁴ Se quini'yón so' suun sa' ca'ne' Diose rihaan so' mei. 'Q se che'é suun sa' yo' me tihaan Diose 'o nana che'é so' rihaan nij sí chij nìcay yu'unj man nij yuviij noco' man Diose, ne cuta' nij so' ra'a nij so' raá so' ei. ¹⁵ Dan me se yo'ó ca'nej so' raá so' man nij rasuun yo', gaa ne quene'en cunudan j nij yuviij se vaa vaj nari' so' qui'yaj suun so' se-suun Diose, nì'yaj nij yuviij ei. ¹⁶ Xcaj so' cuentá se vaa 'yáá so' do', se vaa tucu'yón so' do' á. Canocó' so' nu' nana nihánj, gaa ne cavij sa' ma'an so' cavij sa' nij yuviij uno nana a'mii so' cavij sa', qui'yáá so' a.

5

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mij ní rihaan 'o 'o yuviij noco' man Diose a

¹ Se caxrij yuvaá so' man nij chíi nga ma'. Maan se ve'é ca'mij so' rihaan nij so' nago' so' chrej sa' man nij so' á. Daj se a'mii so' rihaan rée so' ro', dan j ca'mij so' rihaan nij chíi nga á. Ase a'mii so' rihaan tinúú so' ro', dan j ca'mij so' rihaan nij sí tachruu uún a. ² Ase a'mii so' rihaan ní so' ro', dan j ca'mij so' rihaan nij vichij uún a. Ase a'mii so' rihaan ra'vij so' ro', dan j ca'mij so' rihaan nij chana tachruu á. Se ca'mii so' a doj nana chíi ga nij no' ma'.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij chana cavi' nìca a

³ Caraa cochróo so' rihaan nij chana cavi' nica á. Go' so' rasuun achiin man nij no', sese nuvi' tuvi' chana racuuj man chana a. ⁴ Tzaj ne sese vaa ta'nii chana do', ta'nij si'no chana do', ne taj ya'anj nij so' man chana yo' á. Danj qui'yaj nij so', gaa ne quinar'i' nij so' suun ca'ne' Diose rihaan nij so' se vaa taj ya'anj nij so' man tuvi' nij so' á. 'O se danj gaa ya, gaa ne cunuú rá nij so' se vaa asij xniú me nij so', ne taj ya'anj nii nij so' do', xcua'anj nij so' do', man ma'an nij so', ne ase vaa qui'yaj nii nij so' do', ase vaa qui'yaj xcua'anj nij so' do', man nij so' ro', danj qui'yaj ma'an nij so' man nii nij so' do', man xcua'anj nij so' do' ei. Yo' me, gaa ne guun niha' rá Diose ni'yaj Diose man nij so' a. ⁵ Sese ya chana nique me yo'o no', ne gaa nucuaj rá no' ni'yaj no' Diose á. Se-suun no' guun suun achún ni'yaj rihaan Diose nuvi' nigan' a. ⁶ Tzaj ne sese me inanj rá no' guun niha' rá no' rihaan chumii nihánj, ne nda' se vaa i'na' nee man no', tzaj ne nimán no' me se aj cavi' a. ⁷ Nago' so' nana nihánj rihaan nij sí amán rá ni'yaj man Diose, ne se cuta' yuvií a doj cacun' xráá nij so' mei. ⁸ Sese vaa yuvií na'vej rá taj ya'anj man tuvi' yuvií do', man nij tucua yuvií do', ne nuveé yuvií noco' se-tucuanj ní' sij noco' man Diose me nij so' ma'. Nij doj 'yaj yuvií yo' rihaan nij yuvií ne amán rá ni'yaj man Diose adonj.

⁹ Inanj se-chuvii nij chana vaj va'nuj chihaa yo' taj doj cachron so' rihaan yanj no' se-chuvii nij chana cavi' nica á. Ne inanj se-chuvii chana nicaj raan man orún' nica cachron so' uún á. ¹⁰ Ne quene'en cunudanj nii man nij no' se vaa ve'é 'yaj suun nij no' che'é tuvi' nij no' do', se vaa ve'é tucuchij nij no' ta'nii nij no' do', se vaa rque nij no' chraa chá yuvií ca'na' rej man gan' do', se vaa na'nu' nij no' tacóo nij yuvií noco' man Diose do', se vaa racuuj nij no' man nij sí quiran' sayuun do', ne nij no' me ca'vee cachron so' se-chuvii rihaan yanj no' se-chuvii nij chana cavi' nica a.

¹¹ Tzaj ne se cachron so' se-chuvii chana ta'aj rihaan yanj ma'. 'O se vaa güii guun niha' rá nij chana ta'aj yo' canoco' nij no' yo'ó chii, ne quiri'ij nij no' suun atá nij no' che'é Jesucristó nanj adonj. ¹² Sese danj qui'yaj nij chana ta'aj, gaa ne cutumé nij no' cacun' che'é se tanáj nij no' suun 'yaj suun che'é Jesucristó a. ¹³ Tananj uún, ne ne yaán xej nij no' ve', ne chéé rma'an nij no' daj a ve', ne uun rmii nij no', ne achén uun tiempo, 'yaj nij no', ne nanó nij no' cuentó ne uún, ne tiguíj nij no' se-cuento nij no' rihaan se-cuento nij yo'ó yuvií, ne a'mii nij no' náá guun rasuun ne nó xcúún nij no' ca'mii nij no' a. ¹⁴ Maan che'é dan me rá 'unj xcaj nij chana ta'aj yo' yo'ó chii, ne cuchruj nij no' ne'ej, ne cutumé nij no' ve' tucua' nij no', ne danj gaa, gaa ne se ca'vee ca'mii nij sí taj ri'yunj man ní' nana chi'ii che'é ní' adonj. ¹⁵ 'O se vaa ta'aj nij chana cavi' nica, ne aj quiri'ij ta'aj nij no' tucuaán noco' ní', ne canoco' nij no' man sí cu'naj Satanás quin' rihaan adonj. ¹⁶ Tzaj ne sese vaa chana noco' man Diose, ne sese vaa tuvi' nij no' chana cavi' nica 'nij sca'núj nij no', ne racuuj chana noco' man Diose man tuvi' no' chana cavi' nica á. Gaa ne se cachiin taj ya'anj cunudanj nij sí noco' man Diose man chana cavi' nica yo' a. Maan se taj ya'anj nij so' man nij chana quináj uun inanj ei.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' man nij sí uun chij nicaj yu'unj man nij yuvií noco' man Diose a

¹⁷ Vij ya nuu che'e soj go' soj tu'vee nij sí uun chij nicaj yu'unj man nij sí noco' man Diose ei. Danj qui'yaj soj, ne caraa cochróo soj rihaan nij so' sese ya sij 'yaj suun uxrá a'mii natáj se-nana Diose me nij so' do', sese ya tucuyón nij so' nana rihaan yuvií do' ei. ¹⁸ Danj Diose taj, ne: “Se numij so' tacúún scúj gaa 'yaj suun scúj utun' scúj 'núú trigó cunuú sa' 'núú trigó ma'”, taj yo'

a. Ne taj uún yo': "Nacaj mozó sa'anj tu'vee so' sese 'yaj suun so' á". Danj taj danj Diose a. Ne che'é dan xcaj ní' cuentá se vaa no xcuún ní' naru'vee ní' rihaan nij sí' 'yaj suun tucu'yón man ní' á. ¹⁹ Sese cutá' nii cacun' xráá 'o sí' uun chij nicaj yu'unj man nij sí' noco' man Diose, ne se cuchumán rá so' ma'. Tzaj ne sese vaa vj va'nuj sí' quene'en se vaa tumé so' cacun', ne cunó so' nana ca'miij nij so' á. ²⁰ Sese vaa 'o sí' uun chij qui'yaj ndo'o cacun', ne ca'ne' so' cacun' che'é so' quene'en cunudanj yo'ó nij sí' uun chij, gaa ne cuchu'vi' nij so' qui'yaj ma'an nij so' cacun' uún a.

²¹ Nihánj me suun ca'ne' 'unj rihaan so' ni'yaj Diose do', ni'yaj Jesucristó do', ni'yaj nij se-mozó Diose narij Diose man do' a. Dan me se ca'ne' so' cacun' che'é yuviij, ne 'o cuyaán qui'yáá so' ga 'o 'o nij so' a. Taj se 'yaj sese sij sa' doj me yo'ó so' rihaan so' ma'. Maan se ca'ne' yá so' cacun' me ma'an cacun' tumé 'o 'o nij so' a. ²² Se gaa ra'yanj rá so' cutá' ra'á so' raá me ma'an 'o so' che'é yan guun so' sí' cata suun che'é Diose mei. 'O se sese sij tumé cacun' me so', ne taj che'é racuj so' man so' guun chij so' ma'. Danj inanj qui'yáá so', gaa ne se gaa nanj cutumé so' se-cacun' so' a. Dan me se yo'ó inanj se ca'vee catuú a yo'ó se chi'ii mei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa co'o sí' cu'naj Timoteo doj tzin' na vinó a

²³ Che'é se ran' ndo'o so', ne ve'ee rqué so', ne se co'o so' inanj na uun ma'. Maan se co'o so' doj tzin' na vinó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa vaa güii, ne ya quene'en ní' me yuviij tumé cacun' do', me yuviij qui'yaj suun sa' do' a

²⁴ Vaa yuviij tumé cacun', ne nda' se ataa quirán' nij so' sayuun, tzaj ne aj ne'en cunudanj yuviij man rihaan chumij se vaa tumé nij so' cacun' ei. Tzaj ne ino vaa yo'ó ta'aj nij yuviij tumé cacun' uún ei. Nda' se ne ne'en nii se vaa cacun' qui'yaj nij so', tzaj ne vaa güii quirán' nij so' sayuun che'é cacun' tumé nij so', ne quene'en nii man nij so', ne xcaj nii cuentá se vaa ya tumé nij so' cacun' adonj. ²⁵ Veé danj vaa uún nij suun sa' 'yaj suun yo'ó ta'aj nij yuviij, ne canó yuviij ni'yaj man nij suun sa' adonj. Tzaj ne sese vaa suun sa' ne ruvi' do', ne acaj yuviij cuentá do', ne taj se 'yaj mei. Maan se vaa güii, ne xcaj cunudanj yuviij man rihaan chumij cuentá se vaa sa' qui'yaj suun nij so' ei.

6

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é qui'yaj suun mozó rihaan se-ru'vee mozó a

¹ Ne nij mozó me se ve'é caraá cochroj nij mozó rihaan se-ru'vee nij so' a. 'O se yo' me qui'yaj nij so', gaa ne se gaa nanj ca'miij chi'ii yuviij che'é Diose do', che'é nana tucu'yón ní' do' a. ² Ne sese sí' noco' man Diose me ru'vee, ne se guun cataj mozó: "Tinúú 'unj me se-ru'vee 'unj, ne taj che'é qui'yaj suun nucuáá 'unj rihaan so' ma'". Se guun ca'miij mozó danj ma'. Maan se ve'é qui'yaj suun so' rihaan se-ru'vee so', ne gaa 'ee rá so' se-ru'vee so' á. 'O se ne'en mozó se vaa sij noco' man Diose me se-ru'vee mozó, ne guun niha' rá mozó se vaa cavij sa' 'o tinúú so' che'é suun 'yaj suun so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nij sí' tucu'yón yo'ó tucuáán ro', nij 'yaj nij so', ne inanj me rá nij so' qui'yaj canaán nij so' sa'anj a

Nana nihánj me chrej nucuaj nago' so' man nij yuviij a. ³ Ino vaa ta'aj nij sí' tucu'yón yo'ó tucuáán, ne ino vaa nana a'miij nij so' ga nana ya ca'miij Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' adonj. Nuveé se-tucañj Diose me tucuáán

tucu'yón nij so' ma'. ⁴ Sí sã' uxrá me nij so', rá nij so', tzaj ne sí tuchrii me nij so', ne ne ne'en uxrá nij so' a ma'. Niha' uxrá rá nij so' ca'mii cunu' nij so' che'é nana' a'mii nij so', ne che'é dan uun xcoj ruvaã rá nij so' ni'yaj nij so' tuvi' so', ne unu' ndo'o nij so', ne a'mii nacoo nij so' che'é Diose, ne nij 'yaj nij so', uta' nij so' cacun' rmi' xráã tuvi' nij so' adonj. ⁵ Sí ni'yón me nij so', ne na'vee xcaj nij so' cuentá a ma'. Nana' ya na'vee cunõ nij so' mei. Maan se sese ve'é canoco' nij so' man Diose, ne qui'yaj canaán ndo'o nij so' sa'anj, rá nij so' adonj.

⁶ Dan me se ya uxrá danj vaa, ne sij quirí' uxrá ya se sa' me ní', tzaj ne yo'o gaa xej nimán ní' canoco' ní' Diose, gaa ne ca'vee guun ní' sí ru'vee rej xtã' ei. ⁷ Dan me se xcaj ní' cuentá, ne gaa ca'ngaa ní' rihaan chumii nihánj, ne taj se nicaj ní' ca'na' ní' ma'. Ne taj rasuun nicaj ní' ca'anj ní' asa' cavi' ní' uún mei. ⁸ Che'é dan me sese vaa se chá ní' do', sese vaa yatzíj taj xráã ní' do', ne taj che'é guun rá ní' nicaj ní' doj rasuun ma'. ⁹ Tzaj ne xa' nij yuvií me rá guun ru'vee me se achiin que'ee rasuun man nij so', rá nij so', ne ne uun nucuaj nij so' canoco' nij so' man Diose a mei. Ne ndaa uun rá nij so' qui'yaj nij so' cacun' che'é rej qui'yaj canaán nij so' rasuun gaa rihaan nij so', ne dan me se ran' ndo'o nij so' sayuun, ne sjj, gaa ne yuun che'e quirí' nij so' nanj ei. ¹⁰ Maan che'é se uun ndo'o rá yuvií ni'yaj yuvií sa'anj ro', che'é dan 'na' daj a sayuun ei. Man yuvií aran' rá sa'anj, ne che'é dan quirí'ij nij so' se-tucuaj Diose tucuaán canoco' nij so' asij rque doj, gaa ne quiran' ndo'o nij so' sayuun, ne quinanó ndo'o rá nij so' adonj.

Nana' nihánj taj xna'anj se vaa ve'é cunõ ní' nu' se-nanã Diose a

¹¹ Tzaj ne so' sij noco' man Diose me se se guun rá so' qui'yaj canaán so' noco' sa'anj ma'. Tananj gaa niha' rá so' qui'yáã so' se vaa me rá Diose qui'yáã so' á. Gaa nucuaj rá so' man Diose, ne cunu 'ee doj rá so' tuvi' so', ne caraã x'naa so', ne se caxrj yuvaã so' man tuvi' so' ma'. Ve'é inanj qui'yáã so' che'é nij so' á. ¹² Qui'yaj suun uxrá so' suun sca' sa' ca'ne' Diose rihaan ní' sij noco' man so', gaa ne cayáán so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj a. Che'é dan cune' Diose mán so' qui'yaj suun so', ne cataj yá so' se vaa ya qui'yaj suun so' che'é Diose gaa canoco' so' man so' ei. Dan me se danj ca'mii so' cunõ que'ee tinúú ní', ne se ca'ne' rá so' ca'anj yanij so' rihaan chrej sa' rque Diose mei.

¹³ Ne'en so' se vaa Diose me sí qui'yaj vaa i'na' ní', ne ne'en so' daj qui'yaj sí cu'naj Jesucristó gaa canicun' so' rihaan sí nicaj suun sí cu'naj Poncio Pilato, se vaa nata' ya so' che'é suun cata so' a. Ne cunõ Diose cunõ Jesucristó cunõ chrej narqué 'unj nihánj mán so' á. ¹⁴ Dan me se cunó so' se-nanã Diose, ne qui'yáã so' cunudanj yo' á. Se qui'yáã so' cacun' ma'. Danj qui'yáã so' ndaa güii ca'na' uún Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' rihaan chumii nihánj. ¹⁵ O se Diose me sí qui'yaj ca'na' so' güii cachrón ma'an Diose, ne xa' Diose, tzaj ne sa' uxrá vaa so', ne orún' so' uun nucuaj guun chij rihaan chumii nihánj, ne uun chij so' rihaan cunudanj nij sí nicaj suun vaa rihaan chumii nihánj adonj. ¹⁶ Orún' so' me sí uun nucuaj qui'yaj gaa i'na' ní' nu' cavii nu' ca'anj, ne yanj so' rej aco' ya'an chuguun rej na'vee quinichrun' yuvií ei. A 'ó yuvií ne quene'en man so', ne daj chihaã mij se ca'vee quene'en yuvií man so' ma'. Che'é dan caraã cochroj ní' rihaan so', ne so' me sí nucuaj ndo'o nu' cavii nu' ca'anj adonj. Veé danj gaa ya ei.

Nana' nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nij ru'vee a

¹⁷ Nago' so' chrej nucuaj man nij sí ru'vee yanj rihaan chumij nihánj cuano se vaa se guun cataj nij so' se vaa sij sa' uxrá me nij so' che'é se vaa sa'anj rihaan nij so' mei. Se gaa nucuaj rá nij so' man si'yaj nij so' mei. 'Q se sese quiran' nij so' sayuun, ne se racuj si'yaj nij so' man nij so' ma'. Che'é dan yo'o gaa nucuaj rá nij ru'vee man Diose, ne Diose me sí rque cunudanj se sa' rihaan ní, che'é rej guun niha' rá ní' qui'yaj rasuun yo' a. ¹⁸ Maan se cataj xna'anj so' rihaan nij sí ru'vee se vaa suun sa' qui'yaj suun nij so', che'é rej guun ru'vee nij so' rihaan Diose, ne ve'é rque nij so' rasuun achiin man tinúú nij so' sí nique á. ¹⁹ Danj qui'yaj nij ru'vee che'é rej cataj Diose vaa güii se vaa ya cuno ru'vee yo' rihaan Diose, gaa ne cayáán ru'vee yo' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ne doj a gaa i'na' nij sí cayáán ga Diose rihaan nij sí man rihaan chumij nihánj cuano adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se cuno ní' yo'ó nana ma'

²⁰ Yo'o tumé so' se-suun Diose suun ca'ne' Diose rihaan so', tinuj. Se cunó so' yo'ó nana cuu tucu'yón nii, nana a'mii yuvij uun ma'. Nuvee se-nana Diose me yo' a ma'. 'Q se avii ndo'o raaj nij sí noco' yo'ó nana, rá nij so', tzaj ne ne ne'en uxrá nij so' a ma'. ²¹ Vaa yuvij noco' yo'ó nana yo', tzaj ne veé danj aj tanáj nij so' se-tucuanj Diose nanj adonj.

Me rá 'unj qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é taran' soj adonj.

Nihánj me síj vij yanj cartá qui'yaj síi cu'naj Pabló ca'néé so' rihaan síi cu'naj Timoteo a

¹ 'Uñj nihánj me síi cu'naj Pabló, ne cune' Jesucristó mán 'uñj guún 'uñj apóstol nata' rihaan yuvij se vaa gaa i'na' ní' nu' cavii nu' ca'anj qui'yaj Jesucristó, ne yo' me suun me rá Diose qui'yaj sunj adonj.

² 'Yáa 'uñj yanj nihánj ca'nej 'uñj rihaan so' sij cu'naj Timoteo a. 'Ee rá 'uñj mán so', tinuj. Ase vaa 'o ta'níi 'uñj, danj vaa so' rihanj á. Me rá 'uñj qui'yaj ndo'o Diose Rej ní' do', Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' do', se luj che'é so', ne me rá 'uñj gaa 'ee rá roj so' mán so', ne gaa xej nimán so', qui'yaj roj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun niha' doj rá ní' qui'yaj suun ní' rihaan Diose a

³ Dan me se 'uñj nihánj me síi 'yaj suun rihaan Diose ndaa vaa qui'yaj nij xií 'uñj gaa naá, ne nuvi' cacun' tumej mei. Ne dan me se tananj nagó' 'uñj graciá rihaan Diose che'é so', ne yo' nuú raj mán so', ne 'o achíin n'jáj che'é so' rihaan Diose nuvji nigan' ei. ⁴ Ne na'nuj rá 'uñj se vaa ta'veé so' gaa tanáj 'uñj mán so', ne che'é dan me ndo'o rá 'uñj quene'en uún 'uñj mán so', gaa ne cunu cuj nimanj qui'yáa so', raj a. ⁵ Dan me se achíin n'jáa 'uñj che'é so' che'é se nuú rá 'uñj se vaa ne tihá' yu'uñj so' mei. Ya nocó' so' man Diose, ne dan me se tucuaán nicaj níi so' chana cu'naj Eunice ga Xcuá'áan so' chana cu'naj Loida ro', nicaj ma'an so' uún, raj a. ⁶ Che'é dan cataj xna'anj 'uñj rihaan so' se vaa yuun che'e ca'nej so' nimán so' qui'yaj suun so', ndaa vaa rqué Diose se nucuaj mán so' qui'yaj suun so', gaa cutaj ra'aj raá so' á. ⁷ 'O se nuveé sij chu'vi' nimán me ní', qui'yaj Diose ma'. Tananj nari' nucuaj nimán ní', ne nuu 'ee rá ní' tuvi' ní', ne tumé ní' man ní' me daj 'yaj ní', qui'yaj Diose adonj.

⁸ Che'é dan se guun na'aj so' nata' so' rihaan yuvij che'é síi 'nij ra'a man ní' mei. Ne se guun na'aj so' che'é se 'nij 'uñj taga' ma'. Se cuhu'vi' so' qui'rán' so' sayuun ma'. Raçuíj so' manj ca'mii natáj ní' se-nana Diose nana sa', ne Diose me síi qui'yaj guun nucuaj ní' adonj. ⁹ Ne Diose me síi tinanii man ní' rihaan sayuun, ne canacúun so' man ní' canoco' ní' man so' ei. Nuveé che'e suun qui'yaj suun ma'an ní' me qui'yaj Diose danj ma'. Maan se danj guun rá ma'an so' qui'yaj so', ne guun rá so' qui'yaj uun so' se luj che'é ní' ei. Asij ataa qui'yaj so' chumii, ne qui'yaj so' se luj che'é ní' che'é se sij noco' man Jesucristó me ní' a. ¹⁰ Ne yaj me se tihaan Diose rihaan ní' nu' se sa' nuu nimán so', se vaa ca'na' Jesucristó síi tinanii man ní' rihaan sayuun, qui'yaj Diose a. Yaj me se se ca'vee caví' ní', qui'yaj Jesucristó yaj a mei. Tzaj ne yo' gaa i'na' nimán ní' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj so', ne danj taj se-nana Jesucristó nana sa' adonj.

¹¹ Ne 'uñj nihánj me síi cune' Diose se vaa guún 'uñj apóstol nata' nana yo' rihaan yuvij, ne tucu'yonj nana yo' man yuvij adonj. ¹² Maan che'é dan rán' 'uñj sayuun nihánj cuano, tzaj ne ne na'aj 'uñj a doj se vaa rán' 'uñj mei. 'O se ne'én 'uñj se vaa Diose me síi cuchumán raj ní'yaj 'uñj man, ne guun ya raj se vaa uun nucuaj so' tumé so' manj qui'yaj sunj nu' suun ca'ne' so' rihanj, ne danj inanj qui'yaj so', raçuíj so' manj ndaa güii ca'na' uún Jesucristó adonj.

¹³ Dan me se aj cunó sɔ' nij naná yá ca'mii 'un̄j rihaan sɔ' á. Ne ase cunó sɔ' ro', dan̄j qui'yáá sɔ', ne yo'ɔ gaa nucuaj rá sɔ' man Diose, ne gaa 'ee rá sɔ' man tuví' sɔ' che'é se sij nocɔ' man Jesucristó mé sɔ' á. ¹⁴ Ne Nimán Diose nuu nimán sɔ' ro', racuíj mán sɔ' se vaa yo'ɔ qui'yaj suun sɔ' suun sa' suun ca'ne' Diose rihaan sɔ' qui'yáá sɔ' á. Ne ve'é n̄icaj sɔ' tucuáán sa' nari' sɔ' á.

¹⁵ Aj ne'én sɔ' se vaa cunudan̄j nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó yan̄j estadó Asia ro', tanáj nij sɔ' man̄j, ne canocɔ' nij sɔ' yo'ɔ tucuáán a. Vij tuví' nij sɔ' me síi cu'naj Figelo do', síi cu'naj Hermógenes do' a. ¹⁶ Me rá 'un̄j gaa 'ee rá Diose man nij tucua síi cu'naj Onesíforo a. 'O se aj guun que'ee ndo'o racuíj sɔ' man̄j, ne ndaa nuu cuij nimán 'un̄j qui'yaj sɔ', ne ne guun na'aj sɔ' se vaa 'nij 'un̄j taga' ma'. ¹⁷ Tzaj ne gaa ca'na' sɔ' chuman' Romá, ne cuaj nano' sɔ' man̄j, ne nari' sɔ' man̄j ei. ¹⁸ Me ndo'o raj gaa 'ee rá síi 'nij ra'a man ní' man sɔ' se vaa se quiran' sɔ' sayuun gaa güii ca'na' uún síi 'nij ra'a man ní' rihaan chumiij nihánj a. Ne sɔ' me síi ne'en doj rihan̄j se vaa qui'yaj suun ndo'o síi cu'naj Onesíforo che'é ní' sij nocɔ' man Jesucristó gaa cane sɔ' chuman' Efeso a.

2

Nan̄a nihánj taj xna'an̄j se vaa se cunánj ní' rihaan sayuun a

¹ Ase vaa 'o ta'nij, dan̄j vaa sɔ' rihan̄j, tinuj. Ne me rá 'un̄j ca'vej rá sɔ' nari' nucuaj nimán sɔ', qui'yaj Jesucristó síi 'yaj ndo'o se luj che'é ní' a. ² Dan me se man̄ ndo'o síi cunó naná cataj xna'an̄j 'un̄j rihaan sɔ', ne me rá 'un̄j tucu'yón sɔ' naná yo' man doj nij snó'o luj nicaj tuví' ga sɔ' guun nij sɔ' síi gaa nucuaj nimán nata' rihaan yuviij guun nij sɔ' uún a.

³ Se cuhu'ví' sɔ' quirán' sɔ' sayuun che'é se sij nocɔ' man Jesucristó mé sɔ' mei. Maan se ase vaa uno tanuu naná a'mii tanuu uun chij ro', dan̄j gaa cunó ma'án sɔ' se-nan̄a Jesucristó á. ⁴ Dan me se vaa nij tanuu 'nij cuarteé, ne ne avii yan̄j nij sɔ' 'yaj suun nij sɔ' ma'. Maan se ve'é 'yaj suun nij sɔ' in̄anj suun a'ne' nii rihaan nij sɔ', che'é se me rá nij sɔ' guun niha' rá tanuu uun chij ni'yaj sɔ' man nij sɔ' a. Ne ase 'yaj guee tanuu, dan̄j qui'yáá sɔ', ve'é qui'yaj suun sɔ' rihaan orún' Jesucristó á. ⁵ Dan me se ve'é dan̄j 'yaj nij síi tico canaán uún, ne n̄o xcúun nij sɔ' cunó sa' nij sɔ' nu' suun a'ne' nii rihaan nij sɔ' qui'yaj nij sɔ' adon̄j. Tzaj ne sese se cunó sa' nij sɔ' suun a'ne' nii rihaan nij sɔ' qui'yaj nij sɔ', ne daj chihaa m̄j se qui'yaj canaán nij sɔ' cachriin yâj cunuú raá nij sɔ' ma'. Che'é dan sese me rá sɔ' qui'yaj canaán sɔ' ni'yaj Jesucristó, ne ve'é cunó sɔ' rihaan sɔ' ei. ⁶ Ne ve'é dan̄j vaa síi 'yaj suun ndo'o naa uún, ne gaa rii nii naa, ne sɔ' me síi quirí' tan' asino yaan gaa cuxra' ta'aj nii tan' uún adon̄j. Ne ase vaa ran' síi 'yaj suun naa ro', dan̄j quirán' ma'án sɔ', ne cavii sa' uxrá sɔ' sese yo'ɔ qui'yaj suun sɔ' che'é Diose ei. ⁷ Cunó sɔ' naná nihánj, ne racuíj Diose mán sɔ' nari' sɔ' cunudan̄j yo'ó nij naná chuguan̄j.

⁸ Se quini'yón sɔ' man síi cu'naj Jesucristó a doj mei. Se quini'yón sɔ' se vaa cunuu i'na' uún sɔ' gaa cavi' sɔ', ne se quini'yón sɔ' se vaa nocɔ' xna'an̄j tuví' sɔ' ga síi cu'naj David síi cayáán gaa naá mei. Nihánj me naná sa' a'mii natáj 'un̄j á. ⁹ Che'é naná nihánj quirán' 'un̄j sayuun, ne ndaa 'nij 'un̄j taga', ne nda' rá se vaa ran' síi tumé cacun' chuguan̄j. 'O se taj se 'yaj mei. Xa' se-nan̄a Diose, tzaj ne se ca'vee numij nii man yo' do', se ca'vee caxrii nii taga' man naná yo' do' mei. ¹⁰ Che'é dan ne chu'ví' 'un̄j quirán' 'un̄j me ma'án sayuun che'é nij síi narii Diose man ma'. 'O se dan̄j gaa quirán' 'un̄j, gaa ne ca'vee cavii sa' nij sɔ' ga 'un̄j che'é se vaa qui'yaj Jesucristó che'é ní', ne ve'é ndo'o

gaa ní' ga Dioso nu' cavii nu' ca'anj a. ¹¹ Ya vaa nana nihánj ei. "Ne sese aj cavi' ní' ga so', ne gaa i'na' ní' ga so' uún a. ¹² Sese se cunanj ní' rihaan sayuun, ne guun chij ní' ga so' uún a. Sese cataj ní' se vaa nuveé sij noco' man so' me ní', ne cataj so' se vaa nuveé tuví' so' me ní' uún a. ¹³ Nda' se ne sa' rá ní' ga so', tzaj ne so' me se sa' inanj so' ga ní' uún a. 'Q se ne ne'en so' naqui'yaj ino' so' nana ca'mii so' rihaan ní' a man adonj". Nana ya cunó ní' me nu' nana nihánj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se cunó ní' nana a'mii rma'an yuvii ma'

¹⁴ Dan me se cataj xna'anj so' rihaan nij sí' noco' man Dioso se vaa se quini'yón nij so' nana nihánj mei. Ne nago' so' chrej nucuj man nij so' se vaa se canó tuvi' nij so' che'é nana tucu'yón nij so' ma'. 'Q se taj che'é qui'yaj nij so' danj man adonj. Maan se sí' quene'en che'é yan unu' nij so' ro', quirí' rá nij so' adonj. ¹⁵ Ca'nej nucuj nimán so', gaa ne ca'vee cataj Dioso se vaa sí' ve'é qui'yaj suun rihaan so' mé so', ne se cunó rej na'aj rihaan so' che'é suun 'yaj suun so' mei. Tananj nata' nica so' se nana Dioso nana ya ei.

¹⁶ Se nanó xrej so' nana a'mii rma'an ta'aj yuvii ma'. A'mii a'mii unu' nij so', tzaj ne che'é nana a'mii nij so' ro', me se doj a 'yaj nij so' se vaa na'vej rá Dioso qui'yaj nij so' adonj. ¹⁷ Ase vaa ran' yuvii nó luj yuvaá ro', danj quirán' nij sí' cunó nana a'mii nij so', ne nij doj quirán' nij yuvii unu' nana avii tu'va nij so' adonj. Vij tuvi' nij so' me sí' cu'naj Himeneo do', sí' cu'naj Fileto do' chuguanj. ¹⁸ Dan me se cataj roj so' se vaa aj quisíj cunuu i'na' uún nij sí' cavi', ne se cunuu i'na' uún doj yuvii, taj roj so' a. Danj tu'va roj so', tzaj ne ne ne'en uxrá roj so' a doj a ma'. Tzaj ne vaa ta'aj yuvii cuchumán rá nana ca'mii roj so', ne che'é dan ca'ne' rá nij yuvii ga suun nucuj rá man Dioso, qui'yaj roj so', ¹⁹ tzaj ne aj cuchruj sca' Dioso tucuáán noco' ní', ne aj naj se-sello' so', qui'yaj so' a. Ne nihánj me nana no' rihaan se-sello' so' a: "Ne'en sí' 'nij ra'a man ní' man nij sí' noco' man so' a". Ne yo'ó nana no' rihaan se-sello' so' taj: "Nu' nij sí' nata' se vaa sij noco' man sí' 'nij ra'a man ní' me nij so' ro', no' xcúún nij so' tanáj nij so' nu' chrej chi'ij á". Dan me roj nana noco' ní' adonj.

²⁰ Dan me se ve' tucua' 'o ru'vee me se mán xruj tu'vee ndo'o do', man xruj aga' oró mí' do', man xruj aga' platá catzi' do' a. Tananj uún, ne vaa xruj nij doj do' uún a. Vaa se rii nii man chruun do', vaa se rii nii man yo'ó no' niqúú do' a. Dan me se vaa se sa' doj, ne vaa uún se nij doj uún a. ²¹ Dan me se sese guun yaníj so' ga nij yuvii tu'va rma'an yo', ne ase vaa xruj sa' doj ro', danj gaa ma'an so' rihaan nij so' a. Dan me se inanj suun sa' doj qui'yaj suun so' che'é Dioso, ne guun nucuaá so' qui'yaj suun so' nu' suun sa' che'é Dioso á.

²² Tzaj ne se ca'vej rá so' qui'yáá so' ndaa vaa me rá nij sí' tachruu qui'yaj nij so' mei. Maan se guun rá so' qui'yáá so' se sa' ni'yaj Dioso á. Gaa nucuj rá so' man so' á. Gaa ee' rá so' tuvi' so' á. Dínj cayáán so' ga yo'ó nij sí' sa' nimán nij sí' achín ni'yaj rihaan sí' 'nij ra'a man ní' á. ²³ Se ca'vej rá so' canó tuvi' so' ga yuvii che'é nana mei. Ne acaj nij sí' 'yaj danj cuentá ma'. Sij ataa nari' sa' me nij so' nanj adonj. Ne che'é se vaa 'yaj nij so', che'é dan unu' ndo'o nij so' ga tuvi' nij so' ei.

²⁴ Ne nó xcúún sí' 'yaj suun che'é sí' 'nij ra'a man ní' cunú' so' danj ma'. Maan se ve'é qui'yaj so' che'é cunudanj yuvii, ne ve'é tucu'yón so', ²⁵ ne tihánj so' chrej sa' man nij sí' me rá cunú' ga so' uún a. 'Q se xcaj so' cuentá se vaa ca'vee raquíj Dioso man nij so', ne quinano rá nij so' che'é cacun' tumé nij so', ne quinari' nij so' nana ya a. ²⁶ Gaa ne ca'vee xcaj nij so' cuentá, gaa ne quinani' nij so' rihaan sí' chree a. Ne sí' chree me se so' me sí' tihá' yu'unj

man nij yuvij, ne quita'aa so' man nij so', ne cuano nihánj me se 'yaj so' ndaa vaa me rá ma'an so' qui'yaj so' man nij so' adonj.

3

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nij sí chi'ii asa' nichrun' ca'na' uún Jesucristó a

¹ Ne'én so' se vaa asa' nichrun' ca'na' uún Jesucristó, ne guun ndo'o sayuun a. ² 'O se gaa 'ee uxrá rá nij yuvij man ma'an yuvij, ne guun ndo'o rá nij yuvij qui'yaj canaán nij so' sa'anj, ne cataj uxrá nij so' se vaa sij sa' ndo'o me ma'an nij so', ne nij ndo'o ca'mii nij so' che'é Diose uún a. Se cuno nij so' ca'mii rej nij so' do', ni nij so' do', uún ma'. Ca'mii nij so', ne se nago' nij so' graciá che'é rasuun, ne se guun rá nij so' canoco' nij so' man Diose mei. ³ Se gaa 'ee rá nij so' man tuvi' nij so', ne o ra'yunj tuvi' nij so', ne nango ndo'o nij so' cuentó ne che'é tuvi' nij so', ne se guun na'aj nij so' ni'yaj nij so' man nij so' mei. Ne se guun nucuaj nij so' ca'ne' rá nij so' ga suun chi'ii nicaj nij so' mei. Inanj quij gaa nij so' ei. Ne inanj quinachri' nij so' ni'yaj nij so' rasuun sa' ei. ⁴ Ne inanj sí tiha' yu'unj tuvi' guun uún nij so' ei. Ne inanj ca'nej nimán nij so' qui'yaj nij so' chrej chi'ii ei. Ne yo'o ndaa raan rma'an cuman se nucui' rá nimán nij so', ne inanj nana' nij so' rasuun me rá ma'an nij so' a. Se nana' nij so' a doj man Diose a ma'. ⁵ Ase vaa yuvij nocó' Diose ro', danj gaa nij so', tzaj ne daj chihaa mǐj se ca'vej rá nij so' naqui'yaj sa' Diose nimán nij so' ma'. Naxuun yanǐj so' mán so' rihaan nij sí vaa danj ei.

⁶ Atúj nij so' rá ve' tucua' chana ne nicaj cuentá, ne tiha' yu'unj nij so' man nij chana atá daj a cacun' quij avii raá ma'an no' a. ⁷ Niganj tucu'yón nij chana yo' nu' nana sa', tzaj ne daj chihaa mǐj ne guun nucuaj nij no' xcaj nij no' cuentá che'é nana ya yo' a mei. ⁸ Ne xa' nij sí chi'ii yo', tzaj ne nda' rá se vaa quiran' 'o sí chruun cu'naj Janes ga sí chruun cu'naj Jambres gaa quitaá ri'yunj roj so' man sí cu'naj Moisés gaa naá ro', danj quiran' guce' nij sí taj ri'yunj man inanj nana sa' ei. 'O se sí man inanj nana chi'ii raá me nij so' do', sí aj tanáj xcó man Diose do', me nij so' ei. ⁹ Tzaj ne se quisǐj nij so' xna'anj nana chi'ii yo' ndaa gan' ndo'o qui'yaj nij so' mei. 'O se cunudanj nij yuvij man rihaan chumii xcaj cuentá se vaa sij nij snúu rma'an me nij so', ne se cuchumán rá nij yuvij a doj ca'mii nij so' mei. 'O se nda' rá se vaa quiran' roj sí cu'naj Janes ga sí cu'naj Jambres gaa ne cuchumán rá yuvij ca'mii roj so' ro', danj quiran' nij sí chi'ii yo' ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nda' se quiran' ní' sayuun, tzaj ne yo'o canoco' ní' se-nana Diose a

¹⁰ Ne xa' ma'an so', tzaj ne xcaj ndo'o so' cuentá che'é nana tucu'yón 'unj man yuvij do', che'é tucuaán nocó' 'unj do', che'é se vaa guun raj qui'yaj rej rihaan ní' do' a. Ne'én so' se vaa nucuaj ndo'o raj man Diose do', se vaa nanaj rá 'unj caxrii yuvaa 'unj man yuvij do', se vaa 'ee raj man tinúj do', se vaa yo'o nucuaj rá 'unj rihaan sayuun do' ei. ¹¹ Ne aj ne'én so' daj vaa sayuun qui'yaj nii manj, ne aj ne'én so' nu' se vaa quiran' 'unj chuman' Antioquia do', chuman' Iconio do', chuman' Listra do', uún chuguanj. Tzaj ne sí 'nij ra'a man ní' me sí tinanii manj rihaan nu' sayuun quiran' 'unj ei. ¹² Dan me se cunudanj uún nij yuvij me rá canoco' man Diose yuvij amán rá ni'yaj man Jesucristó ro', quiran' sayuun uún che'é Jesucristó ei. ¹³ Tzaj ne xa' nij

sí tiha' yu'unj, tzaj ne tananj a doj a doj a ca'anj nij so' tiha' yu'unj nij so' man nij yuvií do', tihá' yu'unj nij yuvií man nij ma'an nij so' do' ei.

¹⁴ Ne ma'an so', tzaj ne yo' o canocó' so' nana cuchumán rá so' nana narí' so' á. 'Q se aj ne'én so' me ní me roj chana tucu'yón nana yo' mán so' ei. ¹⁵ Ne aj ne'én so' se vaa asij ne'ej mé so', ne quene'én so' daj taj nij yanj guee, ne yanj yo' me se qui'yaj ca'vee xcaxj ní' cuentá, ne che'é dan cuchumán rá so' ní'yaj so' man Jesucristó, ne cavij sa' so' nu' cavii nu' ca'anj yaj adonj. ¹⁶ 'Q se ma'an Diose qui'yaj cachrón nii nu' nana man rihaan yanj yo' adonj. Ne che'é dan vaa se guun ndo'o man nana yo' rihaan ní' adonj. 'Q se vaa ndo'o rasuun nari' ní' uno ní' nana man rihaan yanj yo', ne taj xna'anj yo' rihaan ní' che'é cacun' tumé ní', ne axrij yuvaa yo' man ní' che'é cacun' 'yaj ní', ne tucu'yón yo' man ní' daj qui'yaj ní' ve'é qui'yaj ní' canocó' ní' man Diose, ne taj xna'anj yo' rihaan ní' daj gaa sa' nimán ní' uún a. ¹⁷ 'Q se ní' sij noco' man Diose me se danj gaa ya, gaa ne yo' o ca'vee cunuú nana sa' nimán ní', ne yo' o qui'yaj ní' daj a rasuun sa' ei.

4

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se ca'ne' rá ní' gá suun a'mii natáj se-nana Diose rihaan yuvií ma'

¹ Cuanó nihánj me se me rá 'unj cunó Diose cunó Jesucristó sí ca'na' uún guun chij rihaan chumií nihánj sí ca'ne' cacun' che'é sí vaa i'na' do', che'é sí cavi' do', se vaa ca'ne' yá 'unj suun rihaan so' ² ca'anj so' nata' so' nana sa' á. Taj se 'yaj sese vaa ya'núj rihaan so' do', se ne vaa ya'núj rihaan so' do', taj se 'yaj ma'. Maan se ca'mii natáj yá so' ei. Cataj xna'anj so' rihaan yuvií che'é cacun' tumé nij yuvií, ne cataj so' se vaa nij ndo'o 'yaj nij so', ne nago' so' chrej nucuaj man nij so' qui'yaj nij so' inanj se sa' ei. Tzaj ne se gaa ra'yanj rá so' caxrij yuvaa so' man nij yuvií mei. Tananj yo' o gaa inaj nimán so', ne ve'é tucu'yón so' man nij so' ei. ³ 'Q se vaa güii, ne se ca'vej rá nij yuvií cunó nij yuvií nana 'yaj ca'vee cunuú sa' nimán nij so' man chuguanj. Maan se guun rá nij so' cunó nij so' yo' o nana naca, ne che'é dan nana' nij so' que'ee sí tucu'yón yo' o nana me rá ma'an nij so' man nij so' a. ⁴ Ne ca'anj nij so' rej nuvi' nana ya cunó nij so', ne nanj cuentó ne cunó nij so' a. ⁵ Tzaj ne so' me se ca'nej sa' inanj so' tucuaán sa', ne gaa inaj nimán so' gaa rán' so' sayuun, ne yo' o nata' so' se-nana Diose rihaan nij sí ataa xcaxj cuentá á. Dan me se qui'yaj suun so' nu' suun ca'ne' Diose rihaan so' á.

⁶ Xa' 'unj, tzaj ne nichrun' cavi' 'unj che'é Diose, ne quinaj chumií nihánj nanj ei. ⁷ 'Unj me se quisj qui'yaj suun uxrá yaj suun ca'ne' Diose rihanj, ne yo' o canocó' 'unj se-tucuanj Jesucristó, ⁸ ne cuanó nihánj me se maan se na'vij uún 'unj quisj güii ca'na' uún sí 'nj ra'a man ní' rihaan chumií nihánj, ne rque so' 'o cachriin yá cunuú raá 'unj, ne cataj so' se vaa nuvi' cacun' taj xraj a. Dan me se cuese nicá nimán ya me Jesucristó, ne nuveé che'é orún' 'unj me qui'yaj so' danj ma'. Ne veé danj qui'yaj so' che'é cunudanj nij yuvií me ndo'o rá ca'na' uún so' rihaan chumií nihánj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchí' Timoteo rihaan Pabló a

⁹ Ra'yanj ca'na' so' rej nuú 'unj nihánj ca'na' so' ni'yaj so' manj ei. ¹⁰ 'Q se tanáj sí cu'naj Demas manj, che'é se caran' doj rá so' ni'yaj so' rasuun man rihaan chumií nihánj, ne ca'anj so' chuman' Tesalónica nanj ei. Sí cu'naj Crescente ca'anj estadó Galacia, ne sí cu'naj Titó ca'anj estadó Dalmacia ei.

11 Daj orún' sí cu'naj Lucas nicun' ga 'unj nihánj cuano nanj ei. Nıcaj so' man sí cu'naj Marcos ca'na' so' ei. 'O se vaa ndo'o suun qui'yaj suun 'unj, ne racuj so' manj, raj a. 12 Ne sí cu'naj Tíquico me se ca'néj 'unj man so' ca'anj so' chuman' Efeso ei. 13 Tanáj 'unj se-rotó 'unj tucua sí cu'naj Carpo sí ne chuman' Troas, ne nıcaj so' man yo' ca'na' so' doj ei. Dan me se nıcaj so' nij dáan 'unj do', nij yanj nuj xcuu do', ca'na' so', che'é se ra'yanj ndo'o achiin yo' manj nihánj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa qui'yaj ndo'o sí cu'naj Alejandro sayuun man Pabló a

14 Dan me se xa' sí cu'naj Alejandro sí 'yaj suun aga', tzaj ne qui'yaj ndo'o so' sayuun manj, ne narque sí 'nij ra'a man ní' sayuun man so' che'é sayuun qui'yaj so' manj, raj a. 15 'O se tadó so' ga so' se gaa nanj qui'yaj so' sayuun mán so' á. 'O se na'vej uxrá rá so' cunó yuvi se-nana ní' a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa racuj Jesucristó man Pabló gaa canicun' Pabló rihaan cuesé a

16 Gaa ca'anj 'unj rihaan nij sí nıcaj suun qui'yaj nii, ne nuvi' a 'ó tinúú ní' racuj manj a ma'. Maan se tanáj cunudanj nij so' man orún' 'unj rihaan nij sí nıcaj suun, tzaj ne na'vej raj caraa Dıose cacun' xráá nij so' a mei. 17 'O se canicun' sí 'nij ra'a man ní' ga 'unj, ne so' me sí qui'yaj guun nucúaá 'unj natá' 'unj nu' se-nana Dıose cuno cunudanj nij yuvi yanj, ne tinani so' manj rihaan sayuun nocoo, 18 ne so' me sí tinani manj rihaan daj a se nij me rá nii qui'yaj nii manj, ne so' me sí qui'yaj cavii sa' 'unj cayáan 'unj ga so' asa' nanij so' rej xta' ne guun chij so' rihaan chumi nihánj a. Ve'é inanj ca'mii ní' che'é so' nu' cavii nu' ca'anj á. Veé danj gaa ya ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é cumán nij tuvi' Timoteo, rá nij tuvi' Pabló a

19 Me rá 'unj se vaa ve'é cumán chana cu'naj Prisca do', nıca no' sí cu'naj Aquila do', nij tucua sí cu'naj Onesíforo do' ei. 20 Quináj sí cu'naj Erasto chuman' Corinto, ne sí cu'naj Trófimo me se ran' so' a. Che'é dan tanáj 'unj man so' chuman' Mileto nanj ei. 21 Ra'yanj ca'na' so' nihánj yaj gaa ataa ca'na' yavii acoj ndo'o a. Ve'é cayáan so', rá sí cu'naj Eubulo do', sí cu'naj Pudente do', sí cu'naj Lino do', chana cu'naj Claudia do', taran' nij tinúú ní' do' ei. 22 Me rá 'unj cayáan sí 'nij ra'a man ní' ga nimán so', ne qui'yaj ndo'o Dıose se luj che'é nij soj a.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj síi cu'naj Pabló ca'néé so' rihaan síi cu'naj Titó a

¹ 'Unj ro', me síi cu'naj Pabló, síi 'yaj suun che'é Diose, ne cune' Jesucristó mán 'unj guún 'unj apóstol ca'anj rihaan nij yuvij narii Diose man che'é rej nari' nij so' se-tucuaj Jesucristó, ne nari' nij so' se-nana Diose nana ya, ne ve'é uxrá canoco' nij so' man Diose, qui'yaj nana ya yo' a. ² Gaa ne guun ya rá nij yuvij se vaa cayáán nij yuvij ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ndaa vaa cata' tu'va Diose asij naá ndo'o, ne xa' Diose, tzaj ne ne a'mii ne Diose ma'. ³ Gaa ne gaa quisíj güii cachrón Diose, ne tihaan Diose rihaan ní' se vaa ca'vee cayáán ní' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj a. Danj qui'yaj so' gaa ca'ne' so' suun rihanj se vaa ca'mii natáj 'unj se-nana so', ne xa' so', tzaj ne so' me síi tinanii man ní' rihaan sayuun adonj.

⁴ Dan me se qui'yáá 'unj yanj nihánj ca'nej 'unj rihaan so' sij cu'naj Titó a. Amán rá so' se-nana Jesucristó nana cataj xna'anj 'unj rihaan so', ne cuyaan vaa nana amán rá ní', ne che'é dan ase vaa 'o ta'nij ro', danj vaa so' rihanj, tinuj. Me rá 'unj qui'yaj Rej ní' Diose do', qui'yaj Jesucristó síi tinanii man ní' rihaan sayuun do', se luj che'é so', ne gaa xej nimán so', qui'yaj roj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cune' síi cu'naj Titó doj síi guun chij nicaj yu'unj man nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj estadó cu'naj Creta a

⁵ Tanáj 'unj mán so' estadó Creta, che'é se vaa doj suun ataa tinaví 'unj rej yo', ne me rá 'unj tinaví so' suun yo' a. Dan me se me rá 'unj cune' so' doj síi guun chij nicaj yu'unj man nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj 'o 'o chuman' yo' a. ⁶ Dan me se aj cataj xna'anj 'unj rihaan so' daj gaa nij síi uun chij cune' so' á. Inanj síi nuvi' cacun' tumé do', síi nicaj raan nica do', síi amán rá ta'nú ni'yaj man Jesucristó do', cune' so' á. Tzaj ne sese sij 'yaj cacun' ga chana do', sij tucuaá rihaan rej do', me ta'nú yo'o so', ne se cune' so' man so' ma'. ⁷ Dan me se inanj síi nuvi' cacun' tumé guun síi uun chij, che'é se sij nicaj yu'unj man nij yuvij noco' man Diose me síi uun chij yo' adonj. 'O se se ca'mii xta' nij síi uun chij ma'. Se gaa ya'aan rá nij so' ma'. Se guun xno' nij so' ma'. Se go' nij so' tuvi' nij so' ma'. Se tiha' yu'unj nij so' tuvi' nij so' che'é yan ca'nee nij so' sa'anj man tuvi' nij so' ma'. ⁸ Maan se ve'é qui'yaj nij so' ca'vej nij so' cotoj yuvij 'na' yo'ó chuman' tucua' nij so', ne rque' nij so' chraa cha' nij yuvij á. Gaa niha' rá nij so' ni'yaj nij so' man yuvij 'yaj se sa', ne xcaj nij so' cuentá daj 'yaj ma'an nij so' uun á. Inanj ve'é qui'yaj nij so' rihaan tuvi' nij so' do', rihaan Diose do' a. Se guun nij so' síi 'yaj canaán se chi'ij rihaan ma'. ⁹ Raan canoco' nij so' se-nana Diose nana tucu'yón nuj rihaan nij síi noco' man Diose a. Danj qui'yaj nij so', gaa ne guun nucuaj nij so' nago' nij so' se-tucuaj Diose tucuaán sa' man yo'ó nij yuvij, ne guun nucuaj nij so' tihaan nij so' rihaan nij síi tucu'yón yo'ó tucuaán ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa caráán síi cu'naj Titó chrej rihaan nij síi cuchuman' rá ni'yaj man Jesucristó se vaa se canoco' nij so' yo'ó tucuaán a

¹⁰ Dan me se man ndo'o síi tucuaá do', síi tu'va rma'an do', síi tiha' yu'unj do', estadó Creta, ne síi chi'ij doj rihaan yo'ó nij so' me nij síi taj se vaa no xcuún nij snó'o noco' man Jesucristó cata' ta'nga' man nij so', taj nij síi chi'ij yo' a. ¹¹ Vaa che'é ndo'o ca'ne' rá nij so' ga nana vaa danj qui'yáá so' ei. 'O

se ri' ndo'o rá que'ee nij tucua yuvii, 'yaj nij so' gaa tucu'yón nij so' nana vaa danj nana ne nó xcuún nij so' tucu'yón nij so' nanj adonj. Ne inanj sa'anj quirí' uun nij so', rá nij so', don 'yaj chí'ii nij so' adonj.

¹² Dan me se yo'q tuvi' ma'an nij so' síi nata' se-nana ya'anj noco' nij so' ro', cataj so' se vaa xa'í nij síi man Creta, tzaj ne síi ne me nij so', ne xcuu chí'ii me nij so', ne inanj síi rmii me rá caraa rque uún me nij so', taj ma'an tuvi' nij so' ni'yaj so' man nij so' a. ¹³ Ne dan me se ya uxrá cataj so' che'é nij tuvi' so' ei. Che'é dan sca' inanj cataj xna'anj so' che'é se-cacun' nij so' rihaan nij so', gaa ne ca'vee canicaj nij so' canoco' nij so' se-tucuanj ní' sij amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne gaa sa' nij so' ei. ¹⁴ Dan me se danj qui'yáá so', gaa ne se gaa nanj xcax nij so' cuentá che'é nij cuentó uun nanó nij yuvii israelitá ei. Ne se cuno nij so' se vaa taj nij yuvii na'vej rá canoco' man Diose man rihaan chumij nihánj rihaan nij so' ma'. Sese xcax nij so' cuentá a'mii yuvii uún, ne tanáj nij so' tucuaán ya nanj adonj.

¹⁵ Dan me se yuvii vaa sa' nimán, tzaj ne sa' vaa cunudanj rasuun rihaan nij so', ne xa' yuvii vaa chí'ii nimán, tzaj ne daj a rasuun ruvi' ni'yaj nij síi chí'ii síi na'vej rá cuchuman rá ni'yaj man Jesucristó ro', chí'ii vaa taran' rasuun rihaan nij so' nanj adonj. ¹⁶ Ne ne'en nij so' man Diose, taj ma'an nij so', tzaj ne ni'yaj ní' se vaa 'yaj nij so', ne xcax ní' cuentá se vaa ne ne'en uxrá nij so' man Diose a ma'. Tananj síi chí'ii me nij so', ne síi ne uno me nij so', ne taj vaj a doj suun sa' ne ne'en nij so' qui'yaj suun nij so' man adonj.

2

Nana nihánj taj xna'anj che'é tucuaán cuchruj síi cu'naj Titó che'é nij síi cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

¹ Ne ma'an so' me se tucu'yón so' nu' nana sca' achiin man nij so' á. ² Cataj xna'anj so' rihaan nij chíi nga se vaa se guun xno nij so' ma'. Gaa ni'yanj nij so' á. Xcax nij so' cuentá daj qui'yaj nij so' á. Yo'q cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' man Diose, ne gaa 'ee rá nij so' tuvi' nij so', ne daj chí'aa míj se ca'ne' rá nij so' ga se-tucuanj Jesucristó che'é sayuun ma'. ³ Dan me se veé danj ve'é ndo'o qui'yaj nij chana hij uún, gaa ne ca'vee xcax yuvii cuentá se vaa chana sa' noco' uxrá man Diose me nij no', guun rá nij yuvii a. Se quinanó nij chana hij cuentó ne che'é tuvi' nij no' ma'. Se gaa niha' rá nij no' co'q ndo'o nij no' na vinó ma'. Tananj guun nij no' chana ve'é tucu'yón man tuvi', ⁴ gaa ne ca'vee nago' no' chrej sa' man nij chana ta'aj se vaa gaa 'ee rá nij chana ta'aj nica no' do', ta'nii no' do' a. ⁵ Ne ve'é cutumé nij chana ta'aj daj qui'yaj ma'an nij no' do', inanj nica no' cotoj ga no' do', ve'é cutumé nij no' ve' tucua nij no' do' á. Ne chana sa' guun nij no', ne ve'é cuno nij no' rihaan nica nij no' á. Danj qui'yaj nij no', cataj chana hij rihaan nij no', gaa ne se gaa nanj ca'mii yuvii ne amán rá ni'yaj man Jesucristó nana nij che'é se-nana Diose a.

⁶ Ne nago' so' chrej nucuaj man nij síi tachruu uún se vaa xcax nij so' cuentá daj gaa qui'yaj nij so' á. ⁷ Ne ma'an so' ro', ve'é qui'yaj suun so' nu' suun sa', ne quene'en nij tinúu ní' daj 'yáá so', gaa ne cuyaán qui'yaj nij so' ga so' á. Inanj tucuaán sca' tucu'yón so' á. Ne guún so' 'o síi ni'yanj a'mii a. ⁸ Inanj nana sa' ca'mii so' á. Gaa ne guun na'aj nij síi taj ri'yunj man ní' che'é se se ca'vee ca'mii nij so' nana nij che'é ní' a.

⁹ Ne cataj xna'anj so' rihaan nij mozó se vaa ve'é cuno nij mozó rihaan se-ru'vee mozó, ne qui'yaj suun nij mozó nu' suun ca'ne' nij ru'vee rihaan nij so' á. Ne qui'yaj mozó guun niha' rá se-ru'vee mozó ni'yaj so' man mozó yo'

á. Se ca'mii cunu' mozó ga se-ru'vee mozó ma'. ¹⁰ Se qui'yaj ituu mozó si'yaj se-ru'vee mozó ma'. Tananj ve'é qui'yaj mozó, ne xcaj se-ru'vee mozó cuentá se vaa ca'vee gaa nucuaj rá ru'vee man mozó se vaa me ma'an rasuun qui'yaj mozó, gaa ne ve'é inanj ca'mii yuvii che'é tucuáan tucu'yón ní' tucuáan che'é Diose síi tinanii man ní' rihaan sayuun adonj.

¹¹ Dan me se aj xcaj ní' cuentá se vaa qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é cunudanj yuvii, se vaa ca'vee quinanii cunudanj nij yuvii rihaan chrej chi'ii uun chij nimán nij yuvii, ¹² ne che'é dan xcaj ní' cuentá se vaa no xcúun ní' ca'ne' rá ní' ga rasuun na'vej rá Diose qui'yaj ní' a. Ne se qui'yaj ní' inanj se vaa me rá nee man ní' qui'yaj yo' ma'. 'O se xcaj ní' cuentá daj qui'yaj ní', ne tucuáan nica qui'yaj ní', ne qui'yaj ní' inanj se vaa me rá Diose qui'yaj ní' gaa yaj ne ní' rihaan chumii nihánj cuano á. ¹³ Ne na'vij ndo'o ní' ca'na' uún Jesucristó síi tinanii man ní' rihaan sayuun, ne dan me se guun niha' uxrá rá ní' che'é se guun ya rá ní' se vaa ca'na' uún so' a. Ne xa' so', tzaj ne quene'en ní' se vaa ve'é uxrá vaa so', ne Diose uun chij ndo'o me ya so' adonj. ¹⁴ Ne so' me síi ca'neé nimán caví' che'é ní', che'é rej ca'vee ca'ne' rá ní' ga me ma'an tucuáan chi'ii canoco' ní' gaa rque, ne ca'vee cunuu sa' ní', ne guun ní' yuvii noco' man orún' so', ne guun niha' ndo'o rá ní' qui'yaj suun ní' suun sa' adonj. ¹⁵ Nana nihánj me chrej sa' ya nago' so' rihaan nij tinúú ní', ne sca' ndo'o ca'mii so', ca'ne' so' suun rihaan nij so', gaa ne ca'ne' rá nij so' ga se chi'ii á. Ne danj qui'yáa so' do', danj ca'mii so' do', gaa ne daj chihaa mjí se guun cataj yuvii se vaa taj yu'vee nó so' do', nana a'mii so' do' a.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é qui'yaj ní' rihaan yuvii che'é se tinanii Diose man ní' rihaan sayuun a

¹ Cataj uún so' rihaan nij yuvii se vaa caraa cochroj nij yuvii rihaan nij síi nicaj suun, ne cunó nij yuvii rihaan nij so' á. Ca'vej nij yuvii qui'yaj suun nij yuvii suun a'ne' nij síi nicaj suun rihaan nij so', ne me ma'an suun sa' qui'yaj suun nij so' á. ² Se ca'mii chi'ii nij so' ni'yaj nij so' tuvi' nij so' ma'. Se cunu' nij so' ga tuvi' nij so' ma'. Maan se ve'é inanj qui'yaj nij so', ne nica' ndo'o ca'mii nij so' rihaan cunudanj yuvii a.

³ Dan me se asij rque, ne síi ni'yón rma'an me ma'an ní', ne ne cunó ní' rihaan tuvi' ní', ne canoco' ní' tucuáan tiha' yu'unj, ne qui'yaj ní' náa guun se vaa guun rá ní' qui'yaj ní' a. Dan me se quij me rá ní' ni'yaj ní' tuvi' ní', ne guun xcoj ruvaa rá ní' ni'yaj ní' tuvi' ní', ne quitáa ri'yunj tuvi' ní' ni'yaj nij so' man ní', ne nachri' ní' man tuvi' ní' a.

⁴ Tzaj ne gaa xcaj ní' cuentá che'é Diose síi tinanii man ní' rihaan sayuun, se vaa so' me síi me rá raquí man ní', gaa ne dan me se quene'en ní' se vaa cunuu 'ee rá so' man ní' a. ⁵ Dan me se tinanii Diose man ní' rihaan chrej chi'ii uun chij nimán ní' ei. Nuveé che'e se sa' qui'yaj ma'an ní' me tinanii Diose man ní' rihaan sayuun ma'. Maan se cunuu 'ee rá ma'an Diose quene'en so' man ní', ne rque Diose Nimán Diose rihaan ní', don cunuu naca nimán ní' ne cunuu sa' ní' man ní' adonj. ⁶ Dan me se maan che'é Jesucristó síi tinanii man ní' rihaan sayuun me qui'yaj ndo'o Diose se luj rihaan ní', ne ndaa ayuu rma'an se luj, qui'yaj so' ei. ⁷ Se luj qui'yaj so' me se tinavij so' cacun' xráa ní', ne cunuu sa' ní', qui'yaj so', ne maan che'é dan ca'anj ní' cayáan ní' ga so' nu' cavii nu' ca'anj ndaa vaa me rá ya ní' ei. ⁸ Ya uxrá vaa nu' nana nihánj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij yuvií 'yaj unu' nij síi cuchumán rá ni'yaj man Diose a

Ne me rá 'un̄j sca' ca'mii so' nu' nana nihánj rihaan nij yuvií amán rá ni'yaj man Diose, che'é rej xcaj nij so' cuentá se vaa nō xcúun nij so' qui'yaj suun nij so' suun sa' inañ á. Sese danj qui'yaj nij so', ne sij vaa sa' me nij so', ne cavií sa' doj yuvií, qui'yaj nij so' adonj. ⁹Tzaj ne se canó tuvi' so' ga yuvií mei. Síi ni'yon me síi 'yaj danj chuguanj. Se nanó rá so' che'é xií so' gaa naá daj sij me nij so' ma'. Se canó tuvi' so' che'é se-tucuanj Moisés mei. 'O se qui'yaj rma'an danj nanj ei. Taj cuentá ní' 'yá' danj ma'. ¹⁰Sese vaa 'o síi 'yaj unu' ndo'o yuvií, ne cataj xna'anj so' rihaan so' se vaa ca'ne' rá so' ga suun 'yaj unu' yuvií a. Ndaa vj ca'mii so' rihaan so', ne sese se ca'vej rá so' cun̄o so', ne ca'anj yaníj so' rihaan so' ei. ¹¹'O se xa' síi 'yaj unu' yuvií, tzaj ne aj tanáj so' tucuaán ya, ne tumé so' cacun' ei. Ne maan che'é cacun' ata so' 'yaj tananj yuun che'e ri' so' nanj ei.

Nana nihánj taj xna'anj che'é suun a'ne' síi cu'naj Pabló rihaan síi cu'naj Titó a

¹²Ca'nej 'un̄j man síi cu'naj Artemas cuchí' so' rihaan so', ne sese se ca'vee cuchí' so', ne ca'nej 'un̄j man síi cu'naj Tíquico a. Asa' cuchí' so' rihaan so', ne ra'yanj cuchí' so' chuman' Nicópolis, gaa ne narí' tuvi' ní' ei. 'O se guun rá 'un̄j cayáán 'un̄j chuman' yo' yavii acoj ndo'o adonj. ¹³Racuíj so' man síi cu'naj Zenas licenciado síi a'mii che'é yuvií rihaan cuese do', man síi cu'naj Apolos do', qui'yaj chuvii roj so' ca'anj roj so' ei. Taj se cachiin man roj so', qui'yáá so' ma'. 'O se me ma'an rasuun achiin man roj so', ne go' so' ei.

¹⁴Ne me rá 'un̄j narí' yo'ó nij tinúu ní' qui'yaj suun ndo'o nij so' suun sa' che'é tuvi' nij so' síi achiin ya rasuun man uún chuguanj. Se taj, ne taj se gún' man nij so' ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é cuman nij tuvi' Titó, rá nij tuvi' síi cu'naj Pabló a

¹⁵Me rá cunudan̄j nij yuvií yanj ga 'un̄j cuano se vaa ve'é cayáán so' ei. Ne cataj so' rihaan nij síi 'ee rá man ní' nij síi noco' man Diose se vaa ve'é cuman cunudan̄j nij so' ei. Me rá 'un̄j qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é cunudan̄j nij soj ndaa cayuu rma'an se luj qui'yaj Diose ei.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj síi cu'naj Pabló ca'néé so' rihaan síi cu'naj Filemoó a

¹ 'Unj ro', me síi cu'naj Pabló síi 'nij taga' cuano che'é se nocó' 'unj man Jesucristó, ne nicun' tinúú ní' Timoteo ga 'unj cuano, ne dan me se 'yaá 'unj yanj nihánj ca'nej 'unj rihaan so' sij cu'naj Filemoó a. 'Ee rá 'unj mán so', ne tuvi' ní' síi 'yaj suun ga 'unj mé so', ² ne veé danj vaa uún nu' 'nij síi nocó' man Diose nuu chre' tucua so' do', ra'vij ní' chana cu'naj Apia do', síi cu'naj Arquipo síi yo'o rquee che'é suun 'yaj suun ní' do', nu' rihaan nij so' 'yaá 'unj yanj nihánj ca'nej 'unj rihaan nij soj ei.

³ Me rá 'unj qui'yaj Rej ní' Diose qui'yaj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' qui'yaj ndo'o se luj che'é nij soj, ne gaa xej nimán nij soj, qui'yaj roj so', raj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nago' Pabló graciá rihaan Diose che'é síi cu'naj Filemoó che'é se canoco' sa' síi cu'naj Filemoó man Diose a

⁴ Daj a güii gaa tananj nanj achún ni'yáá 'unj rihaan Diose, achún ni'yáá 'unj che'é so', ne nagó' 'unj graciá rihaan Diose che'é so' ei. ⁵ Danj 'yaá 'unj, che'é se ca'na' nana rihanj se vaa amán ndo'o rá so' ni'yaj so' man Jesucristó sij 'nij ra'a man ní', ne 'ee ndo'o rá so' man cunudanj nij síi sa' nocó' man so' vaa cunó 'unj ei. ⁶ Dan me se che'é se aj canocó' so' se-tucuanj Jesucristó ga yo'o nij tinúú ní', ne che'é dan achún ni'yáá 'unj se vaa ca'vee xcaj yo'o nij so' cuentá che'é nu' se sa' nicaj nij tinuj nij soj qui'yáá so', gaa ne ca'vee cavii sa' doj Jesucristó qui'yaj taran' nij soj a. ⁷ 'O se guun niha' uxrá rá 'unj, ne nari' nucuj nimán 'unj, che'é se 'ee rá so' man tinúú so' ne nuu cujj rá nij síi sa' nocó' man Diose 'yaá so', tinuj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá Pabló ve'é nacaj uún síi cu'naj Filemoó man síi cu'naj Onésimo a

⁸ Nda' se uun chij ndo'o 'unj ne ca'vee ca'ne' 'unj suun rihaan so' qui'yáá so' ndaa vaa suun qui'yáá so', tzaj ne taj ma'. ⁹ Maan se ve'é rquee 'unj mán so' qui'yáá so' ndaa vaa no xcúun so' qui'yáá so' ei. 'Unj sij cu'naj Pabló nihánj me se aj chii nga mej ne 'nij 'unj taga' cuano che'é se nocó' 'unj man Jesucristó ei. 'O se ne'én 'unj se vaa 'o 'ee rá so' tinúú so', ne che'é dan cachinj ni'yáá 'unj doj rihaan so' ¹⁰ che'é síi cu'naj Onésimo a. Dan me se ase vaa 'o ta'nij ro', danj vaa so' rihanj cuano, che'é se gaa 'nij 'unj taga', ne cataj xna'anj 'unj rihaan so' che'é Jesucristó, ne guun che'e so' canoco' so' man Jesucristó nanj adonj. ¹¹ Dan me se asij rquee doj me se taj se gún' a doj man so' rihaan so' ma'. Tzaj ne cuano nihánj me se guunu sa' so', ne vaa se guun so' rihaan ní' cuano ei.

¹² Dan me se aj ca'néé 'unj man so' cuchí' uún so' rihaan so', ne ne'én so' se vaa 'ee uxrá raj man so' adonj. ¹³ Ne guun rá 'unj nayon so' rihaan so' quinaj so' nihánj rej 'nij 'unj taga' nihánj che'é se-nana Jesucristó nana sa', ne qui'yaj suun so' rihaan 'unj nihánj che'é so', raj ei. ¹⁴ Tzaj ne ne ca'vej rá 'unj quinaj so' rej nihánj, che'é se ndaa tu'va ma'an yá so' cavii, gaa ne quinaj so', raj ei. 'O se ne guun raj qui'yaj fuerzá mán so' qui'yáá so' se ndo'o che'ej ma'. Maan se inanj se rii nimán ma'an so' qui'yáá so' se ndo'o yo' che'ej, raj ei. ¹⁵ Dan me se maan che'é rej ca'vee cayáán so' ga so' nu' cavii nu' ca'anj ro', che'é dan ca'anj yanj so' doj rihaan so' doj güii ei. ¹⁶ Tzaj ne yaj me se se guun so' mozó uun rihaan so' nu' cavii nu' ca'anj yaj a ma'. Tananj a sa' doj gaa so' rihaan

yo'q nij mozó rihaan so', ne 'o tinúú ní' sí' 'ee rá ní' man guun so' ei. 'Q se 'ee uxrá raj man so', ne táá a so', ne doj a gaa 'ee rá ma'án so' man so' a ei. 'Q se sij 'yaj suun rihaan so' me so' rihaan chumiñ nihánj, ne sij noco' man sí' 'nij ra'a man ní' me uún so', ne doj a gaa ya rá so' man so' ei.

¹⁷ Dan me se sese tinuj ya ní', ne ve'é na'miñ sa' so' ga so', ne daj se uun rá so' ne'én so' manj ro', danj guun rá so' quene'én so' man so' ei. ¹⁸ Ne sese qui'yaj chi'ii so' mán so' do', sese vaa xcúún qui'yaj so' rihaan so' do', ne ma'án 'unj naru'vee rihaan so' se vaa qui'yaj xcúún so' ei. ¹⁹ Ma'anj ra'aj sij cu'naj Pabló cachronj nanañ nihánj se vaa naru'vee 'unj cunudanj se vaa qui'yaj xcúún so' rihaan so' ei. Veé danj vaa xcúún rihaan so' do', tzaj ne taj che'é cataj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa vaa xcúún rihaan ma'án so' se vaa quinanii so' rihaan sayuun nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj ma'anj gaa natá' 'unj se-nanañ Jesucristó rihaan so' ma'. ²⁰ Dan me se me inanj rá 'unj qui'yáá so' se ndo'o che'ej, che'é se sij noco' man sí' 'nij ra'a man ní' me ní', tinuj. 'Q se ndaa cunyu cuij rá 'unj, qui'yáá so' che'é Jesucristó ei.

²¹ Dan me se gaa cachrón 'unj nanañ nihánj, ne nucuaj rá 'unj mán so' se vaa qui'yáá so' nu' nihánj, ne ndaa doj a qui'yáá so' rihaan se vaa cataj xna'anj 'unj rihaan so' chuguanj. ²² Ne me rá 'unj naqui'yaj chuvii so' ve' cané 'unj doj ga so' á. 'Q se guun ya raj se vaa che'é se cachúin ni'yaj soj rihaan Diose che'ej ro', che'é dan raçuñj Diose manj cuchij rihaan soj, raj adonj.

Nanañ nihánj taj xna'anj se vaa me rá nij tuvij' Pabló se vaa ve'é cayáán sí' cu'naj Filemoó a

²³ Me rá sí' cu'naj Epafra se vaa ve'é cayáán so' á. 'Nij so' taga' ga 'unj, che'é se sij noco' man Jesucristó me so' a. ²⁴ Ne sí' cu'naj Marcos do', sí' cu'naj Aristarco do', sí' cu'naj Demas do', sí' cu'naj Lucas do', me rá uún se vaa ve'é cayáán so' a. Taran' nij so' me sí' 'yaj suun ga 'unj adonj.

²⁵ Me rá 'unj qui'yaj ndo'o Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' se luj che'é nimán nij soj adonj.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj yo'o so' ca'néé so' rihaan nij yuvii israelitá noco' man Diose a

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sq' uxrá vaa ta'núí Diose sí cu'naj Jesucristó a

¹ Nata' uxrá Diose se-nana Diose rihaan nij sí nata' se-nana Diose gaa naá, ne nata' nij so' nana yo' rihaan xii ní' nij sí cumán gaa naá a. Dan me se do' do' cataj xna'anj Diose se-nana so' rihaan nij sí nata' yo', ne ino vaa qui'yaj Diose ga 'o 'o nij so', gaa cataj xna'anj Diose se-nana Diose rihaan 'o 'o nij so' a. ² Tzaj ne yaj gaa nichrun' ca'anj ni'ya chumii nihánj me se cataj xna'anj ma'an ya ta'núí Diose se-nana Diose rihaan ní', qui'yaj Diose, ne ta'núí Diose me se so' me sí cune' Diose man se vaa guun chij so' rihaan cunudanj rasuun vaa güii, ne so' me sí qui'yaj cunudanj chumii, qui'yaj Diose ei. ³ Ne ase vaa ma'an Diose ro', danj vaa so' chuguanj. Dan me se ni'yaj ní' man so', ne xcaj ní' cuentá se vaa ve'é ndo'o vaa Diose, ne xcaj ya ní' cuentá daj vaa ma'an Diose ei. Ne che'é se sij nucuaj ndo'o me so' ro', che'é dan maan nana avii uun tu'va so', ne 'o mán chre' nu' rasuun, ne se quiri' a 'o rasuun qui'yaj so' ma'. Che'é dan tinavij so' cacun' tumé ní', gaa ne ca'anj cayáan so' rej xtá' ndo'o rej x'nuj Diose, ne rej nuva' Diose yáan so' cuano ei. ⁴ Dan me se guun so' sí sa' doj rihaan nij se-mozó Diose, ne noco' uxrá doj vaa suun atá so' rihaan suun atá taran' nij se-mozó Diose nanj chuguanj. ⁵ O se aj ne'en soj nana nihánj nana ca'mii Diose che'é ta'núí so' a:

—Ta'nij mé so' á. Cuanó nihánj me se quene'en yuvii se vaa ta'nij mé so', qui'yá a. —Danj ca'mii Diose che'é ta'núí Diose, tzaj ne nuveé rihaan se-mozó Diose ca'mii Diose nana vaa danj ma'.

Ne nihánj me nana ca'mii Diose che'é ta'núí Diose, cataj Diose:

—Guún 'unj rej so', ne guun so' ta'nij a —cataj uún Diose che'é ta'núí Diose a. Tzaj ne ne ca'mii so' nana vaa danj che'é se-mozó so' ma'. Maan che'é ta'núí so' ca'mii so' nana yo' adonj.

⁶ Dan me se so' me sí guun sí chava' rihaan taran' ní' sij noco' man Diose a. Ne danj Diose taj se vaa asa' ca'na' uún so' rej cumán taran' nij yuvii gaa i'na' rihaan chumii nihánj qui'yaj Diose, ne quina'v'ij taran' nij se-mozó Diose rihaan so', taj danj Diose a.

⁷ Ne a'mii uún danj Diose che'é nij se-mozó Diose, taj yo' se vaa nana uun do', ndá' rá se vaa daa ya'an do', vaa se-mozó Diose, qui'yaj Diose a.

⁸ Tzaj ne vaa doj nana nó rihaan danj Diose nana a'mii rihaan ma'an ta'núí Diose, ne nana yo' taj: “Diose mé so', ne quirii ta'ngá' so' nu' cavii nu' ca'anj, ne nice' gaa rá so' nicaj yu'unj so' man yuvii nu' cavii nu' ca'anj a. ⁹ Niha' inanj rá so' canocó' so' chrej sa', tzaj ne nachri' uxrá so' chrej chí'ii ei. Che'é dan Diose sí uun chij rihaan so' ro', cune' so' mán so', se vaa cavii sa' so' doj rihaan nij tuví' so' a", taj danj Diose a.

¹⁰ Ne taj uún danj Diose: “Asij guun che'e chumii nihánj, ne so' me sí cune' man chumii nihánj, Señor. Ne ma'an so' ra'a yá so' qui'yáa so' nu' se man rej xtá' adonj. ¹¹ Ne vaa güii, ne quinavij nu' nihánj, tzaj ne daj chihaa mij se quinaví so' ma'. Dan me se ase vaa yatzí' nga ro', danj gaa nu' chumii nihánj do', nu' rej xtá' do' ei. ¹² Ne ase vaa yatzí' ro', danj gaa narumii so' man roj yo', ne guun ino roj yo', qui'yáa so' ei. Tzaj ne se cunuu ino ma'an so' ma'. 'O

veé danj gaa so', ne daj chihaa mij se cavi' so' man chuguanj", taj uún danj Diose che'é ma'an ta'ní Diose a.

¹³ Ne ca'mii uún Diose rihaan ta'ní Diose, cataj so':

—Cayáan so' rej x'núú 'unj rej nuva' 'unj, ne qui'yaj canaán 'unj rihaan nij síí taj ri'yunj man so', ne quiríi ta'ngá' so' rihaan nij so' a —cataj Diose rihaan ta'ní Diose a. Tzaj ne a 'ó rihaan se-mozó so' ne ca'mii so' danj ma'.

¹⁴ Dan me se xa' nij se-mozó Diose, tzaj ne nana uun me nij so' a. 'Yaj suun nij so' rihaan Diose, ne ca'néé Diose man nij so' qui'yaj suun nij so' rihaan ní' sij cavií sa' ga Diose nu' cavií nu' ca'anj ei. Ne sa' doj vaa ta'ní Diose rihaan nij se-mozó Diose nanj chuguanj.

2

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcuún uxrá ní' cunq ní' se-nana Jesucristó

¹ Che'é dan doj a nó xcuún ní' cunq sa' ní' nana aj nari' ní' ei. Sese se qui'yaj ní' danj, ne do' do' tanáj ní' chrej sa' yo', ne quinij ní' xrej Diose, ne ca'anj ni'ya ní' gaa nanj chuguanj. ² Q se ya uxrá vaa se-nana Diose nana cataj xna'anj nij se-mozó Diose rihaan síí cu'naj Moisés gaa naá ei. Tzaj ne nij yuvií me se ne cunq nij so' nana yo' ma'. Tzaj ne nica ya qui'yaj Diose sayuun man 'o 'o nij yuvií ne cunq nana yo' chuguanj. ³ Che'é dan, asa' ca'vee quinanj ma'an ní' rihaan sayuun, sese se xcaj sa' ní' cuentá che'é chrej sa' chrej qui'yaj naca Diose quinanj ní' rihaan sayuun, rá soj ga. Dan me se asino ma'an síí 'nij ra'a man ní' me síí cuchruj chrej sa' yo', gaa ne nij síí cunq nana ca'mii so' ro', cataj xna'anj nij so' se-nana so' nana sa' yo' rihaan ní', ne nari' sa' ní' nana yo', qui'yaj nij so' ei. ⁴ Ne qui'yaj ndo'o ma'an Diose suun sa' nocoq ni'yaj yuvií, ne rque ndo'o so' Nimán so' cunuú nimán yuvií adonj. Danj inanj guun rá Diose qui'yaj Diose, che'é se guun rá so' cunq ní' se-nana síí 'nij ra'a man ní' yo' ei.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nu' se vaa quiran' Jesucristó che'é ní' a

⁵ Dan me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é güii guun chij Diose rihaan chumij nihánj a. Ne ne cune' Diose man nij se-mozó Diose se vaa quiríi ta'nga' nij so' rihaan chumij nihánj ma'. ⁶ Maan se vaa nana no rihaan danj Diose nana ca'mii yo'o so' rihaan Diose, ne cataj so' se vaa: "Taj yu'vee nó a doj yuvií ma'. Me che'é nuú uxrá rá so' man yuvií ga. Taj yu'vee nó a 'ó ta'ní yuvií ma'. Me che'é nuu 'ee rá so' man nij so' ga. ⁷ Tzaj ne sij noco' doj tzin' me nij yuvií rihaan nij se-mozó so', qui'yáa so' chuguanj. Gaa ne ve'é uxrá cavií sa' nij yuvií, ne ve'é uxrá ca'mii níí che'é nij yuvií, qui'yáa so' asanj. ⁸ Ne quiríi ta'nga' nij yuvií rihaan cunudanj rasuun, qui'yáa so' uún asanj", taj nana no rihaan danj Diose yo' a. Ne dan me se ya quiríi ta'nga' nij yuvií rihaan cunudanj rasuun adonj. Tzaj ne ne'en ní' se vaa yaj me se ataa quiríi ta'nga' nij yuvií rihaan cunudanj rasuun a. ⁹ Tzaj ne ni'yaj ní' man Jesucristó, ne nda' se ya ya sij noco' doj guun so' rihaan nij se-mozó Diose rque doj yo', tzaj ne yaj me se aj guun chij ndo'o so', ne ve'é ndo'o a'mii níí che'é so', qui'yaj Diose a. Ne danj cavií sa' so', che'é se cavi' so' a. 'Q se sese ne cavi' so', ne ne ca'vee nayon so' rihaan cunudanj ní' a ma'. Tzaj ne yaj me se qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é ní' se vaa nayon Jesucristó rihaan ní' nanj adonj.

¹⁰ Dan me se Diose me síí qui'yaj nu' rasuun che'é ma'an inanj so' chuguanj. Dan me se vaa güii, ne nucuí' ndo'o nij ta'ní Diose rihaan Diose rej xta', qui'yaj Diose, ne Jesucristó me síí narqué chrej sa' canoco' nij ta'ní

Diose, ne quinanij nij so' rihaan sayuun, ne cavij sa' nij so' chuguanj. Che'é dan vaa che'é quiran' Jesucristó sayuun rihaan yo'óo nihánj qui'yaj Diöse, ne maan che'é se quiran' Jesucristó sayuun ro', ne che'é dan me guun chij ndo'o so' ne ne achiin cavij sa' nu' so', qui'yaj Diöse nanj ei. ¹¹ Dan me se ta'nij Diöse me Jesucristó, ne ta'nij Diöse me ní yuvij cunuu sa' rihaan Diöse che'é Jesucristó, ne che'é dan ne guun na'aj Jesucristó cataj so' se vaa tinúú so' do', ra'vij so' do', me ní ma'. ¹² Dan me se cataj so': "Nata' 'unj rihaan nij tinúj che'é so', ne ve'é cachraj chra' che'é so' asa' cunuu chre' núj rihaan so' a", cataj so', ca'mii so' nana no' rihaan danj Diöse a. ¹³ Ne ca'mii uún so', cataj so': "Gaa nucuaj raj ni'yaj 'unj man Diöse adonj", taj so' a. Ne guun che'e uún so', cataj so': "Ni'yaj soj manj ga' nij ta'ní Diöse sí rque Diöse manj vij", taj uún Jesucristó a. Dan me se nu' nana nihánj me nana ca'mii Jesucristó che'é ní sij tinúú Jesucristó do', ra'vij Jesucristó do', nana no' rihaan danj Diöse adonj.

¹⁴ Dan me se che'é se vaa nee vaa cúu vaa ton vaa man ní sij ta'ní Diöse ro', che'é dan ase vaa ma'an ní ro', danj gaa guee Jesucristó, ne ca'na' so', ne cavi' so' a. Ne gaa cavi' so' me se qui'yaj canaán so' rihaan sí 'yaj avi' ní a. Dan me se sí chree me sí 'yaj avi' ní, ne Jesucristó me sí ca'vee qui'yaj canaán che'é yan cavi' so' ei. ¹⁵ Ne guun nucuaj so' nacaj so' man ní sij chée rihaan cacun', ne gaa rque me se ndaa chée chu'vi' cavi' rma'an ní che'é se inanj cacun' qui'yaj ní chuguanj. Tzaj ne che'é se vaa cavi' Jesucristó che'é ní, che'é dan güej sayuun yo' xráa ní ne sí chée ma'an me ní ei. ¹⁶ 'Q se ne ca'na' Jesucristó tinanii so' man nij se-mozó Diöse rihaan sayuun ma'. Maan se ca'na' so' tinanii so' man ní ta'nij ta'nij si'no' sí cu'naj Abraham sí cane gaa naá rihaan sayuun adonj. ¹⁷ Che'é dan me naqui'yaj so' man so', ne nda' rá se vaa guee nij tinúú ya' so' ro', vaa so' adonj. Danj qui'yaj so' che'é rej ca'vee cunuu 'ee rá so' man ní, ne guun so' xrej atá suun nocoo doj rihaan Diöse che'é ní, ne guun nucuaj rá ní ni'yaj ní man so', ne tinavij so' cacun' tumé ní sij noco' man Diöse adonj. ¹⁸ 'Q se che'é se quiran' ma'an ya' so' sayuun se vaa guun rá sí chree caxrij sí chree chrej chi'ij rque so' ro', che'é dan guun nucuaj so' racuj so' man ní asa' guun rá sí chree caxrij sí chree chrej chi'ij rque ma'an ní adonj.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sa' doj vaa Jesucristó rihaan sí cu'naj Moisés sí cane gaa naá a

¹ Dan me se sij sa' me soj rihaan Diöse, tinuj, nocoj. Ne nacúun Diöse sí nicun' xta' man soj se vaa cavij sa' soj ga' so' adonj. Che'é dan xcax soj cuentá che'é Jesucristó, ne sij ca'née Diöse rihaan ní me so', ne cataj xna'anj so' rihaan ní nana ya' che'é Diöse, ne ase vaa xrej atá suun nocoo doj vaa uún so', tinavij ya' so' cacun' tumé ní rihaan Diöse ei. Inanj danj vaa nana nocoo' ní nanj ei. ² Ne ve'é 'yaj suun Jesucristó nu' suun ca'ne' Diöse rihaan so', nda' rá se vaa ve'é qui'yaj suun sí cu'naj Moisés nu' suun ca'ne' Diöse rihaan so' qui'yaj suun so' che'é nij yuvij noco' man Diöse adonj. ³ Dan me se xcax sa' ní cuentá che'é Jesucristó ei. 'Q se sa' uxrá doj vaa so' rihaan sí cu'naj Moisés yo' nanj chuguanj. Dan me se ne'en soj se vaa doj yu'vee nó sí cune' ve' rihaan ma'an ve' yo' ei. Ne ase vaa sí cune' ve' vaa Jesucristó, ne cavij sa' taran' ní ga' Diöse, qui'yaj so', ne ase vaa ve' yo' vaa ní do', vaa sí cu'naj Moisés do', nanj ei. ⁴ Dan me se vaa 'o ya' míj sí 'yaj daj a nij ve' ei. Tzaj ne

orún' Diose me síi qui'yaj daj a rasuun nanj ei. ⁵ Ne síi cu'naj Moisés me se ve'é ya qui'yaj suun so' nu' suun ca'ne' Diose rihaan so' adonj. Tzaj ne nanj mozó me so' rihaan nij yuvi narii Diose, ne cataj xna'anj so' rihaan nij yuvi che'é nij nana nata' Diose rihaan nij yuvi rej rihaan nij yuvi adonj. ⁶ Tzaj ne Jesucristó me se nuveé mozó me so' ma'. Tananj ta'nii síi tucua ya ve' me so' ei. Ne veé danj 'yaj suun so' nu' suun vaa rihaan so' rá ve', ne dan me se ma'an ya ní' me ve' yo', sese yo'o guun ya rá ní' se vaa cavii sa' ní', qui'yaj Diose, ne sese guun niha' rá ní' cataj xna'anj ní' rihaan tuvi' ní', ne sese se cuchu'vi' ní' canoco' ní' man Diose ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se gaa nichraj nimán ní' ni'yaj ní' Diose a

⁷ Che'é dan cuno ní' nana nihánj nana ca'mii Nimán Diose á: “Cuan' ro', sese ya cuno soj nana ca'mii Diose, ⁸ ne se naqui'yaj nichraj soj nimán soj ndaa rá se vaa qui'yaj nij síi cumán gaa naá gaa cachéé nij so' rej tacaan a. Dan me se cunu' nij so' ga Diose, ne guun rá nij so' xcaj nij so' cuentá sese ya qui'yaj Diose sayuun man nij so' a. ⁹ Veé danj qui'yaj xii soj nij síi cumán gaa naá rihaan Diose, ne quene'en nij so' nu' nij suun sa' nocco qui'yaj suun 'unj che'é nij so' ¹⁰ vij chihaa ya yo' a. Che'é dan ca'maan raj ni'yaj 'unj man nij so', ne cataj 'unj se vaa ne ne'en uxrá nij so' a ma'. 'O se ne quene'en uxrá nij so' daj qui'yaj nij so' canoco' nij so' manj a ma'. ¹¹ Dan me se ca'maan raj, ne guun ya raj daj quiran' nij so', ne yo'o cataj 'unj se vaa daj chihaa múj se quinaránj ya rá nij so' ga 'unj a man chuguanj”, taj nana ca'mii Nimán Diose a.

¹² Dan me se cutumé uxrá soj man soj se gaa nanj gaa quij nimán yo'o tuvi' soj cataj so' se vaa taj vaj Diose, man tinuj, man nocoj. Dan me se se gaa nanj tanáj xco yo'o tuvi' soj man Diose síi vaa i'na' ya ma'. ¹³ Cuanó nihánj me se nago' soj chrej nucauj man tinúú soj daj a güii gaa vaa ya'núj rihaan soj ei. Danj qui'yaj soj, se gaa nanj guun nichraj rá tinúú soj qui'yaj nana ne chí'ii a. ¹⁴ 'O se yaj me se guun ní' síi cavii sa' ga Jesucristó, ne cavii sa' ya ní' ga so' sese yo'o cuchuman rá ní' cuno ní' nana ya, ndaa vaa qui'yaj ní' gaa guun che'é ní' canoco' ní' man Jesucristó chuguanj.

¹⁵ Dan me se danj Diose taj: “Cuan' ro', sese ya cuno soj nana ca'mii Diose, ne se naqui'yaj nichraj soj nimán soj nda' rá se vaa qui'yaj nij síi cumán gaa naá a. Dan me se cunu' nij so' ga Diose a”, taj danj Diose a. ¹⁶ Ne me síi ne ca'vej rá cuno se-nana Diose, ne cunu' nij so' ga Diose, rá soj ga. Ne taran' nij síi cavii Egipto ga síi cu'naj Moisés me nij so' chuguanj. Veé ya nij so' ei. ¹⁷ Ne me síi me ca'maan rá Diose ni'yaj Diose rque vij chihaa ya yo', rá soj ga. Ne sij ca'maan rá Diose ni'yaj Diose me nij síi qui'yaj cacun', ne cavi' nij so' rihaan yo'óo tacaan a. ¹⁸ Ne me rihaan nij síi cataj Diose se vaa daj chihaa múj se cachén nij so' naraan rá nij so' ga Diose, rá soj ga. Rihaan nij síi ne ca'vej rá cuno rihaan so' me yo' na'. Veé ya nij so' ei. ¹⁹ Ne ne'en ní' se vaa che'é se ne cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so' man Diose ro', che'é dan ne guun nucauj nij so' quinaraan rá nij so' ga Diose chuguanj.

4

¹ Che'é dan cutumé uxrá ní' man ní' ei. Tadó ní' se gaa nanj caráán ní' xréé ní' rihaan nana cataj xna'anj Diose rihaan ní' se vaa catuú ní' chrej ca'anj ní' naraan rá ní' ga Diose á. 'O se adi' se vaa síi ne ruvi' rihaan ro', gaa ní', sese se cutumé ní' man ní' adonj. ² Ne ase vaa catúj se-nana Diose xréé nij síi cumán gaa naá ro', danj vaa guce catúj se-nana Diose xréé ma'an ní' cuano ei. Gaa

cuno nij so' se-nanā Diose me se cuno uun nij so' nana yo', ne taj se gún' nana yo' rihaan nij so' a ma'. Dan me se nata' nii nana yo' rihaan nij so', tzaj ne ne cuchuman rá nij so' daj chihaa mǐj nana yo' a man chuguanj. ³ 'Q se orún' ní' sǐj amán rá ni'yaj man Diose me nij sǐi ca'anj quinarāan rá ga Diose nanj ei. Inañj danj ca'mii Diose, cataj Diose: "Dan me se ca'maan raj, ne guun ya raj daj quiran' nij so', ne yo' o cataj 'unj se vaa daj chihaa mǐj se quinaránj rá nij so' ga 'unj a mei", taj Diose a. Ne dan me se gaa naá gaa quisǐj qui'yaj Diose chumii nihánj, ne navij suun rihaan Diose, ne ca'ne' rá Diose a. ⁴ Ne vaa nana nō rihaan danj Diose nana taj xna'anj che'é güii chij, ne taj nana yo': "Ne güii chij quinaránj rá Diose che'é yan quisǐj qui'yaj suun Diose ni' suun qui'yaj suun so' a", taj nana yo' a. ⁵ Ne vaa nana taj uún, ne: "Daj chihaa mǐj se quinaránj ya rá nij so' ga 'unj a man chuguanj", taj uún Diose a.

⁶ Dan me se ataa ta'aj nij yuviǐ catuǐ quinarāan rá ga Diose adonj. Tzaj ne xa' nij sǐi aj cuno se-nanā Diose gaa naá ne ne ca'vej rá nij so' cuno nij so' me se daj chihaa mǐj se quinaránj rá nij so' ga Diose ma'. Dan me se yo' me quiran' nij so' che'é se ne ca'vej rá nij so' cuno nij so' nana sa' adonj. ⁷ Che'é dan cachrón uún Diose yo' ó güii canoco' yuviǐ man so', ne cuano nihánj me güii cachrón Diose canoco' yuviǐ man so' ei. Ne ma'an sǐi cu'naj David ca'mii se-nanā Diose nana yo' nana aj cachrón 'unj rihaan yanj nihánj, cataj so': "Yaj ro', sese ya catúj se-nanā Diose xrée soj, ne se naqui'yaj nichraj soj nimán soj ma'", taj sǐi cu'naj David yo' a.

⁸ Ne che'é se ne quinarāan rá nij sǐi cumán gaa naá, qui'yaj sǐi cu'naj Josué ro', che'é dan me cachén ndo' o güii, gaa ne ca'mii sǐi cu'naj David che'é yo' ó güii canoco' yuviǐ man Diose, ne quinarāan rá nij yuviǐ ga Diose adonj. ⁹ Dan me se ne'en ní' se vaa ya uxrá vaa güii quinarāan rá ní' sǐj noco' man Diose adonj. ¹⁰ 'Q se nij sǐi naránj rá ga Diose me se aj quisǐj qui'yaj suun nij so', ne navij suun rihaan nij so' ei. Ase vaa qui'yaj Diose gaa navij se-suun Diose rihaan Diose ro', danj 'yaj nij so' chuguanj. ¹¹ Che'é se nana' ní' daj qui'yaj ní' quinarāan rá ní' ga Diose, gaa ne se guun tumé a 'ó tuvi' ní' cacun' tumé nij sǐi cumán gaa naá ma'. Dan me se ve'é cuno taran' ní' rihaan Diose adonj.

¹² 'Q se vaa i'na' ya se-nanā Diose adonj. Ne nucuaj uxrá yo', ne ase vaa yo' o neé espadá sihaa nu' niha rihaan ro', vaa yo', tzaj ne nuveé inanj cúú do', nee do', me se a'ne' yo' ma'. 'Q se a'ne' yo' ndaa nimán ya ní', ne che'é se-nanā Diose yo' ro', uun nucuaj Diose xcaj Diose cuentá daj vaa nimán ya ní' chuguanj. ¹³ Ne nu' nij rasuun vaa yuve ro', ruvi' nu' nij yo' rihaan Diose chuguanj. 'Q se ranga' uxrá rihaan Diose ei. Ne ruvi' nu' rasuun ni'yaj so', ne ya ruvi' sa' nu' rasuun ni'yaj Diose ei. Ne veé rihaan ma'an ya Diose ro', me ca'anj ní' nago' ní' cuentá adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa xrej atǎ suun nocoǐ doj ro', danj vaa Jesucristó rihaan ní' a

¹⁴ Tzaj ne vaa 'o xrej sa' xrej atǎ suun nocoǐ doj nicaj yu'unj man ní' adonj. Ne sǐj cavii xta' doj rihaan rej xta' me so', ne Jesucristó ta'níi Diose ya me uún so' nanj chuguanj. Che'é dan nǐcaj raan ní' tucuáan noco' ní' ei. ¹⁵ 'Q se nuveé xrej ne ne'en daj vaa sayuun ran' ní' me so' ma'. 'Q se aj ne'en so' daj vaa xrej chí'ii 'na' rihaan ní' adonj. Che'é dan cunuu 'ee rá so' man ní' gaa ninaj ní' rihaan sayuun adonj. Dan me se ase vaa ma'an ní' ro', vaa so', ne ase vaa sayuun 'na' rihaan ní' ro', danj vaa sayuun ca'na' rihaan so', tzaj ne ne qui'yaj so' a 'ó xco' cacun' ma'. ¹⁶ Che'é se xrej me so' che'é ní' ro', che'é

dan se cuchu'vi' ní a doj mei. Tananj quinichrun' ní rihaan chrej sa', gaa ne ca'vee cunu'u 'ee rá Diose man ní, ne asa' 'na' sayuun rihaan ní, ne ca'vee cata' tu'va ní man so', ne nacaj so' man ní rihaan sayuun chuguanj. Dan me se ya cunu'u 'ee rá Diose man ní, ne sese vaa güii quiran' ní sayuun, ne qui'yaj so' se luj che'é ní adonj.

5

¹ 'O se xa' nij xrej ata suun nocoo doj xrej une' yuvii, tzaj ne ata nij so' suun se vaa racuj nij so' man yuvii me rá cunu'u sa' rihaan Diose ei. Dan me se racuj nij so' man nij yuvii rque yuvii xcuu cacaa rihaan Diose che'é cacun' tumé nij yuvii a. ² Danj 'yaj nij so', che'é se nanj yuvii me nij so', ne che'é dan ne uun nucuaj nij so' qui'yaj nij so' inanj se sa' a man adonj. Che'é dan ca'vee guun 'ee rá nij so' ni'yaj nij so' man nij sí ne ne'en do', man nij sí vaj chrej chi'ij do' a. Ne che'é cacun' tumé ma'an nij so' ro', ³ che'é dan ase vaa uta' nij so' xcuu cacaa rihaan Diose che'é cacun' tumé yuvii ro', inanj danj no xcuun nij so' cuta' nij so' xcuu cacaa rihaan Diose che'é cacun' tumé ma'an nij so' uun adonj.

⁴ Ne taj sí une' man ma'an cata suun nocoo yo' ma'. 'O se inanj sí nacúun Diose me sí cata suun nocoo adonj. Danj quiran' sí cu'naj Aarón sí cane gaa naá, ne nacúun Diose man so' cata so' suun nocoo yo' gaa naá ei. ⁵ Ne ase vaa quiran' sí cu'naj Aarón ro', danj quiran' Jesucristó chuguanj. Ne cune' so' man ma'an so' se vaa cavii sa' so' guun so' xrej ata suun nocoo doj ma'. 'O se Diose cune' man so', cataj Diose: "Ta'nij mé so' á. Cuanó nihánj me se quene'en yuvii se vaa ta'nij mé so', qui'yaj nanj á", taj nana no rihaan danj Diose nana ca'mii Diose rihaan Jesucristó a. ⁶ Ne vaa yo'ó nana uun nana ca'mii Diose rihaan Jesucristó, ne nana yo' taj se vaa: "Xrej mé so' nu' cavii nu' ca'anj a. Dan me se ase vaa xrej cu'naj Melquisedec xrej cane gaa naá ro', danj vaa ma'an so' nanj á", taj doj nana no rihaan danj Diose nana ca'mii Diose rihaan Jesucristó a. ⁷ Dan me se gaa chéé Jesucristó rihaan chumij nihánj, ne cachii ni'yaj uxrá so' rihaan Diose se vaa tinanii Diose man so' se cavi' so', ne che'é dan ndaa ta'vee ma'an so', ne che'é se sij aráj cochroj ya rihaan Diose me so', che'é dan cuno ya Diose ca'mii so', ⁸ ne ta'nij ya Diose me so', tzaj ne taj se qui'yá' quinanii so' rihaan sayuun a ma'. Che'é sayuun quiran' so' ro', che'é dan tananj a nari' sa' so' cunó so' adonj. ⁹ Dan me se guun so' sí uno nu' se-nana rej, ne che'é dan guun so' sí tinanii man taran' ní sij uno rihaan so' rihaan sayuun, ne dan me se cavii sa' ní nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj so' ei. ¹⁰ Ne guun uun so' xrej ata suun nocoo doj, qui'yaj Diose, ne ase vaa xrej cu'naj Melquisedec vaa uun so' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcuun ní xcqj ní cuentá sq' doj che'é se-nana Jesucristó a

¹¹ Vaa uxrá yo'ó nana me rá 'unj cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é sí cu'naj Melquisedec yo', ne sayuun uxrá vaa cataj xna'anj 'unj nana yo' rihaan soj, che'é se nuveé sjj niha' rá cunó ra'yanj me soj mei. ¹² Dan me se guun que'ee yo' noco' soj man Jesucristó, ne no xcuun soj tucu'yón soj se-nana Jesucristó rihaan tuvi' soj, tzaj ne ne guun nucuaj soj qui'yaj soj danj man asan. 'O se achiin 'o sí tuj asuj tacóo se-nana Diose man soj, rá soj, ne che'é dan ase vaa ne'ej vaa soj, ne ne'ej me se ne ne'en ne'ej chá ne'ej se chá ma'. Tihaj utzii ne'ej nanj adonj. Ne ta'nga' danj vaa soj, ne tihaj ndaa tacóo se-nana Diose guun nucuaj soj cunó soj, rá soj nanj adonj. ¹³ Dan me se sí utzii too

ro', ase vaa ne'ej uun vaa so', ne ataa nari' so' daj qui'yaj so' ne cunu sa' so' rihaan Diose ei. ¹⁴ Ne ase vaa sí nocoo sí chá nu' rasuun sca' ro', danj vaa sí acaj ndo'o cuentá, ne tucu'yón niganj so' nuchruj raá so' che'é rasuun, ne che'é dan ne'en so' nuchruj raá so' me se me se sa' do', me se me se nij do', ne xcaj so' cuentá che'é nu' rasuun yo' chuguanj.

6

¹ Che'é dan se guun rá ní tucu'yón uún ní nana aj nari' ní gaa guun che'e ní canoco' ní man Jesucristó mei. Tzaj ne yo'o tananj guun rá ní nari' ní nana chij doj nana cachijn rihaan ní canoco' sa' ní man Jesucristó ei. Dan me se aj nari' ní nana se vaa canicaj nimán ní tanáj ní tucuáán chi'ij canoco' ní asij rque á. Ne aj nari' ní nana se vaa cuchuman rá ní ni'yaj ní man Diose ei. ² Ne aj nari' ní nana se vaa cata' ne ní á. Ne aj nari' ní nana se vaa cata' ní ra'a ní raá tinúú ní gaa nago' ní suun man tinúú ní á. Ne aj nari' ní nana se vaa cunu i'na' uún nij sí cavi' á. Ne aj nari' ní nana se vaa ca'ne' Diose cacun' che'é yuviij daj quiran' yuviij nu' cavii nu' ca'anj á. ³ Dan me se quisij tucu'yón ní nana nihánj, ne cachén ní tucu'yón ní nana nocoo doj, sese ca'vej rá Diose qui'yaj ní danj á.

⁴ O se sese aj xcaj ní cuentá che'é se-nana Diose do', sese aj nicaj ní nu' nij se sa' rque Diose rihaan ní do', sese aj cayáán Nimán Diose ga ní do', ⁵ sese aj nari' ní se vaa taj se-nana Diose che'é ní do', sese aj ne'en ní suun sa' qui'yaj suun Diose naquiyaj sa' Diose chumiij nihánj do', ⁶ gaa ne sese cunu ino nimán ní ne tanáj rma'an ní se-tucuanj Jesucristó, gaa ne daj chihaa mij se guun nucuaj ní canicaj uún nimán ní canoco' uún ní chrej sa' a man chuguanj. Maan se sí 'yaj danj ro', me rá so' cavi' uún ta'ní Diose rihaan rcutze che'é so', ne me rá so' ca'nga' nacoó yuviij ni'yaj yuviij man Jesucristó che'é so', rá so' adonj. Dan me se nu' yo' me rá ní quiran' uún Jesucristó, sese guun rá ní canicaj uún nimán ní canoco' uún ní man so' adonj.

⁷ O se ase vaa yo'óo vaa ní rihaan Diose, ne sese aman' uxrá maan rihaan yo'óo, ne sese sa' uxrá avii naa do', cuêj do', rihaan yo'óo yo' chá nij sí qui'yaj suun yo'óo yo', ne cavii sa' uxrá yo'óo yo', qui'yaj Diose ei. ⁸ Tzaj ne sese quixra' uxrá coj tanj uun do', tanj ya'aa uun do', rihaan yo'óo yo', ne quiran' uxrá yo'óo yo' sayuun, qui'yaj Diose, ne cacaa nu' yo'óo yo', qui'yaj Diose nanj ei.

⁹ Ee rá 'unj man soj, tinuj, nocoj. Ne nda' se nana nucuaj ca'mii 'unj rihaan soj nihánj, tzaj ne guun ya' rá 'unj se vaa sa' uxrá qui'yaj soj, ne ya' cavii sa' soj, qui'yaj Diose ei. ¹⁰ O se nuveé sij chi'ij me Diose ma'. Sij vaa nica' rá me Diose, ne yo'o cunuú rá Diose taran' nij suun sa' qui'yaj suun soj gaa canoco' soj man so' ei. Ne yo'o cunuú rá Diose se vaa aran' uxrá rá soj cunó soj nana a'mii Diose nanj chuguanj. Dan me se qui'yaj suun uxrá soj racuúj soj man nij sí sa' nocoo' man Diose gaa rque, ne 'o danj qui'yaj ya' soj ei. ¹¹ Tzaj ne me uxrá rá 'unj se vaa 'o yaan guun ya' rá taran' nij tinuj soj se vaa cavii sa' ya' uxrá soj qui'yaj Jesucristó, ne guun niha' rá soj canoco' raan soj man so' ndaa se quisij güii ca'na' uún so' ei. ¹² Ne se gaa rmiij soj ma'. Maan se ve'é xcaj soj cuentá daj 'yaj nij sí chumán sa' rá ni'yaj man Diose, ne ase vaa 'yaj nij so' ro', danj qui'yaj uún soj, gaa ne ca'vee chuguanj. Dan me se nij sí chumán sa' rá me se ne a'ne' rá nij so' ma'. 'Q se yo'o nocoo' nij so' man Jesucristó, gaa ne vaa güii nacaj nij so' nu' se sa' cataj xna'anj Diose se vaa rque Diose man ní sij noco' man Diose adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj Diose gaa cataj xna'anj Diose rihaan sí cu'naj Abraham daj qui'yaj Diose che'é so' a

¹³ Dan me se quisij cataj xna'anj Diose rihaan sí cu'naj Abraham daj qui'yaj Diose che'é so', gaa ne guun rá Diose cuta' Diose raq yo'o sí sa' ndo'o, ne cuchuman rá sí cu'naj Abraham se vaa ya vaa nana cataj xna'anj Diose rihaan so' a. Tzaj ne ne nano' Diose yo'ó so' ma'. Maan se ma'an Diose cataj se vaa ya danj qui'yaj Diose adonj. ¹⁴ Dan me se cataj Diose rihaan sí cu'naj Abraham a:

—Ya uxrá cavii sa' so', qui'yáj, ne ya uxrá xna'anj ndo'o nij ta'núí ta'nij si'no so', qui'yáj nanj á —taj Diose rihaan sí cu'naj Abraham a.

¹⁵ Ne ya danj quiran' sí cu'naj Abraham, gaa inaj nimán so', yo'o noco' so' man Diose, ne cavii sa' uxrá ya so', ndaa vaa cataj xna'anj Diose rihaan so' nanj ei. ¹⁶ Dan me se tananj nij yuvij, ne sese guun rá yo'o so' cano' tuvi' so' che'é 'o nana, ne cuta' so' raq 'o rasuun ca'mii so', gaa ne cuchuman rá tuvi' so', qui'yaj so' chuguanj. Tzaj ne inanj raq yo'o rasuun sa' doj rihaan ma'an yuvij uta' yuvij adonj. ¹⁷ Ne gaa ca'mii Diose ga nij sí nacaj nu' se sa' rque so', ne guun rá so' cuchuman sa' doj rá nij so' che'é nana ca'mii so', ne che'é dan cuta' ma'an ya Diose raq yo'o rasuun, ca'mii Diose a. ¹⁸ Dan me se asino ca'mii ya Diose, gaa ne cuta' Diose raq ma'an so' a. Dan me se quisij vj nana ca'mii so', ne daj chihaa mij se natuná Diose se-nana so' ma'. 'O se ne uun nucuaj Diose a'mii Diose nana ne ma'. Che'é dan me ndo'o rá ní' racuj Diose man ní', ne che'é dan vaa che'é ndo'o cuchuman rá ní', ne guun ya rá ní' se vaa ya cavii sa' ní', ndaa vaa cataj xna'anj Diose rihaan ní' nanj adonj. ¹⁹ Ne sese yo'o guun ya rá ní', ne gaa sca' nimán ní', ne se cucu'vi' nimán ní' ma'. 'O se ya uxrá vaa nana amán rá ní', ne che'é nana yo' ca'vve quinan' ní' rihaan ma'an Diose adonj. ²⁰ Dan me se aj taj yaan Jesucristó rihaan ní' quinan' so' rihaan Diose qui'yaj suun so' che'é ní', ne so' me sí guun xrej ata' suun nocoo doj, ne ase vaa sí cu'naj Melquisedec gaa naá ro', danj gaa guee so' nu' cavii nu' ca'anj adonj.

7

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa xrej cu'naj Melquisedec vaa Jesucristó, ne xrej sa' uxrá me Jesucristó che'é ní' a

¹ Dan me se xa' xrej cu'naj Melquisedec, tzaj ne sí nicaj suun rey guun chij rihaan chuman' cu'naj Salem me so', ne xrej me uún so' rihaan Diose sí nicun' xtá' adonj. Gaa nanicaj sí cu'naj Abraham 'na' nique so' gaa quisij qui'yaj canaan so' man yo'ó nij sí nicaj suun rey sí cunu' ga so', ne dan me se ca'anj caran' sí cu'naj Melquisedec man so' chrej 'na' nique so', ne ve'é cataj sí cu'naj Melquisedec se vaa me rá so' qui'yaj Diose se luj che'é sí cu'naj Abraham yo' a. ² Gaa ne xa' nij rasuun qui'yaj canaan Abraham ro', rque so' 'o rasuun rihaan daj a chí' rasuun rihaan Melquisedec, ne diezmo cu'naj yo' a. Ne se-chuvii sí cu'naj Melquisedec taj se vaa sí nicaj suun rey sí 'yaj inanj se sa' me ma'an so' a. Ne sí nicaj suun rey ne chuman' Salem me uún so', ne nana Salem taj se vaa sí nicaj suun rey qui'yaj cumán dínj yuvij me so', taj nana yo' a. ³ Ne xa' so', tzaj ne taj rej so' taj nii so' taj tuvi' so' taj ma'. Ne taj güii ca'ngaa so', ne taj güii cavi' so' do' a ma'. Dan me se ase vaa ma'an ta'núí Diose vaa so', gaa guun so', ne xrej guun so' nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj.

⁴ Dan me se xa' sí cu'naj Abraham, tzaj ne xii taran' ní' sji israelitá me so', ne rque so' diezmo rihaan sí cu'naj Melquisedec che'é nij rasuun qui'yaj

canaán ma'an so' adonj. Che'é dan me xcaj soj cuentá daj sij me síí cu'naj Melquisedec yo', se vaa sij sa' uxrá me so' nanj ei. ⁵ Dan me se xa' nij ta'núí ta'nij si'no síí cu'naj Leví, tzaj ne cune' Diose man nij so' guun nij so' xrej che'é nij yuvií israelitá ei. Ne a'néj nij so' diezmo man nij síí israelitá, ndaa vaa taj se-tucuanj Moisés yo' adonj. Ne ase vaa tinúú nij yuvií israelitá vaa nij so', che'é se ta'núí ta'nij si'no síí cu'naj Abraham me nij so' ga yo'ó nij yuvií israelitá adonj.

⁶ Tzaj ne nuveé tuví' nij so' me síí cu'naj Melquisedec ma'. Tzaj ne so' me síí ca'néj diezmo man síí cu'naj Abraham chuguanj. Ne ndá' se sij cavíi sa' qui'yaj ma'an Diose me síí cu'naj Abraham, tzaj ne cuno so' se-nana síí cu'naj Melquisedec se vaa qui'yaj Diose se luj che'é so' adonj. ⁷ Dan me se ne'en taran' ní' se vaa síí a'mii nana sa' se vaa qui'yaj Diose se luj che'é tuví' ro', so' me síí atá suun nocoo doj rihaan tuví' so' síí uno nana sa' yo' adonj. Che'é dan me sij atá suun nocoo doj me síí cu'naj Melquisedec rihaan síí cu'naj Abraham adonj. ⁸ Ne xa' nij ta'núí ta'nij si'no síí cu'naj Leví, tzaj ne a'néj nij so' diezmo man yuvií, tzaj ne nanj yuvií me nij so', ne vaa güii caví' nij so' ei. Ne xa' síí cu'naj Melquisedec, tzaj ne danj Diose taj se vaa yo'ó vaa i'na' so' nanj adonj. ⁹ Ne ndá' se a'néj nij ta'núí ta'nij si'no Leví diezmo man yuvií, tzaj ne vaa che'é cataj ní' se vaa gaa rqué Abraham diezmo rihaan síí cu'naj Melquisedec, gaa ne rqué ma'an nij so' diezmo uún rihaan síí cu'naj Melquisedec adonj. ¹⁰ 'O se nicaj Abraham semilla guun nij ta'núí ta'nij si'no Leví gaa nari' tuví' so' ga síí cu'naj Melquisedec adonj.

¹¹ Dan me se nij ta'núí ta'nij si'no síí cu'naj Leví ro', ta'núí ta'nij si'no síí cu'naj Aarón me nij so', ne tucu'yón nij so' se-tucuanj Moisés rihaan nij yuvií israelitá, tzaj ne ne quisij guun sa' inanj nij yuvií israelitá, qui'yaj nij so' ma'. 'O se danj Diose taj se vaa ase vaa síí cu'naj Melquisedec ro', danj gaa yo'ó xrej cune' Diose, tzaj ne nuveé tuví' síí cu'naj Aarón me xrej naca yo' a. ¹² Ne che'é se nuu ino doj xrej, che'é dan nuu ino tucuáan tucu'yón xrej yo' rihaan nij yuvií, ne canoco' nij yuvií yo' yo'ó tucuáan yo' adonj. ¹³ Ne danj Diose taj se vaa xrej naca yo' ro', me tuví' yo'ó x'ne' nij yuvií israelitá, ne taj tuví' nij so' guun xrej rihaan Diose gaa rqué ma'.

¹⁴ 'O se síí 'nijj ra'a man ní' ro', so' me yo'ó ta'núí ta'nij si'no síí cu'naj Judá, ne ne cataj Moisés se vaa guun ta'núí ta'nij si'no síí cu'naj Judá yo' 'o xrej canicun' rihaan Diose gaa rqué ma'. ¹⁵ Dan me se ase vaa síí cu'naj Melquisedec vaa yo'ó xrej naca yo' adonj. Ne che'é dan ya uxrá ino doj vaa tucuáan noco' ní', qui'yaj so' adonj. ¹⁶ Ne yo'ó xrej naca yo', tzaj ne nuveé che'e se-tucuanj yuvií uun me guun so' xrej ma'. 'O se ase vaa ma'an yuvií vaa tucuáan noco' ma'an yuvií, ne che'é dan vaa güii quinavij tucuáan noco' nij yuvií nanj chuguanj. Tzaj ne xa' xrej naca yo', tzaj ne guun nucuaj so' gaa i'na' so' nu' cavii nu' ca'anj, ne daj chihaa mij se navij xrej yo' man adonj. ¹⁷ 'O se danj Diose taj: "Xrej mé so' nu' cavii nu' ca'anj a. Dan me se ase vaa xrej cu'naj Melquisedec xrej cane gaa naá ro', danj vaa ma'an so' á", taj danj Diose a.

¹⁸ Dan me se taj se uun tucuáan nga yo' a ma'. Ne ne guun nucuaj yo' raçuíj yo' man yuvií a man chuguanj. Che'é dan quinavij tucuáan nga yo', qui'yaj Diose nanj adonj. ¹⁹ 'O se taj vaj a doj rasuun cunuu sa' qui'yaj se-tucuanj Moisés ma'. Dan me se navij tucuáan nga, ne yo'ó tucuáan sa' naca noco' ní' cuano, ne guun ya rá ní' se vaa cavíi sa' ní', qui'yaj tucuáan naca yo' adonj. 'O se che'é tucuáan naca yo' qui'yaj ca'vee cuchí' ma'an ní' rihaan Diose adonj.

20-21 Ne xa' nij ta'níi ta'nij si'no síi cu'naj Leví, tzaj ne taj raá a 'ó rasuun cuta' Diose gaa cune' Diose man nij so' a ma'. Tzaj ne xa' Jesucristó me se vaa se cuta' Diose raá gaa cune' Diose man so' adonj. Dan me se danj Diose taj: "Cuta' síi 'nij ra'a man ní' raá ma'an so', ne daj chihaa mǐj se nanaicaj se-nana so', qui'yaj so' ma'. Dan me se cataj so' se vaa xrej guún so' nu' cavii nu' ca'anj a", taj danj Diose a. Ne che'é se cuta' Diose raá ma'an so' ro',²² che'é dan ne'en ya ní' se vaa sa' doj vaa tucuáán noco' ní' sese sij noco' man Jesucristó me ní', ne sa' doj qui'yaj Diose che'é ní' adonj.²³ Ne nij ta'níi ta'nij si'no síi cu'naj Leví ro', yuvii cavi' vaa güii me nij so', ne che'é dan a 'ó nij so' se cayáán guun xrej nu' cavii nu' ca'anj ma'. Che'é dan aj cayáán que'ee nij so' a.²⁴ Tzaj ne Jesucristó me se daj chihaa mǐj se cavi' so' ma'. Che'é dan orún' so' me xrej qui'yaj suun rihaan Diose che'é ní' nu' cavii nu' ca'anj adonj. Se gaa yo'ó xrej rihaan so' ma'.²⁵ Dan me se yo'ó vaa i'na' so', ne cachinj ni'yaj so' rihaan Diose che'é ní' nu' cavii nu' ca'anj ei. Che'é dan nu' ní' sij cuchí' rihaan Diose che'é so' me se guun nucuaj so' tinanii so' man ní' rihaan sayuun nu' cavii nu' ca'anj adonj.

²⁶ Dan me se vaa che'é ndo'o guun so' xrej atá suun noco'o doj che'é ní' adonj. 'O se síi guee ya me so', ne taj vaj a doj cacun' tumé so' ma'. 'O se síi sa' inanj nimán me so', ne gan' uxrá yáán so' ga ní' sij tumé cacun' nanj adonj. Dan me se xta' doj yáán so' rihaan nu' rej xta' ei.²⁷ Ne nij xrej atá suun noco'o doj man rihaan chumiij nihánj ro', 'o 'o güii nó xcúún nij so' caxrii ya'an nij so' xcuu rihaan Diose che'é cacun' tumé ma'an nij so' asino yaan, gaa ne caxrii ya'an uún nij so' xcuu rihaan Diose che'é cacun' tumé nij yuvii nanj chuguanj. Tzaj ne Jesucristó me se ne nó xcúún so' qui'yaj so' danj ma'. 'O se xa' so', tzaj ne ca'née nimán ma'an so' cavi' so' che'é cacun' tumé ní' nanj adonj. Taj che'é cavi' uún so' che'é ní' ma'.²⁸ Ne se-tucuanj Moisés taj se vaa cune' yuvii man nanj yuvii cayáán nij yuvii xrej, ne che'é dan nanj síi tumé cacun' me nij xrej yo' nanj adonj. Tzaj ne quínaviij tucuáán nga yo', gaa ne cuta' Diose raá ma'an Diose, ne cune' Diose man ta'níi Diose, ne síi sa' inanj me so' nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj.

8

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sa' doj vaa se-tucuanj Jesucristó rihaan se-tucuanj Moisés a

¹ Dan me se nihánj me nana noco'o doj rihaan taran' nij nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj nihánj, ne nana nihánj taj se vaa sa' inanj vaa Jesucristó síi guun xrej atá suun noco'o doj xrej 'yaj suun rihaan Diose che'é ní' ei. Ne rej xta' yáán so' rej nuva' Diose,² ne 'yaj suun so' rihaan Diose rá ve' ne rej xta', ne nuveé 'o ve' cune' yuvii uun me ve' yo' ma'. 'O se ve' cune' ma'an síi 'nij ra'a man ní' me ve' yo' adonj.³ 'O se nij xrej atá suun noco'o doj man rihaan chumiij nihánj ro', nó xcúún nij so' rque nij so' rasuun do', xcuu cacaa do', rihaan Diose adonj. Che'é dan me nij so' xrej ei. Che'é dan nó xcúún Jesucristó rque uún so' yo'ó rasuun rihaan Diose ei.⁴ Dan me se nuveé xrej man rihaan chumiij nihánj me Jesucristó ma'. 'O se sese sij man rihaan chumiij nihánj me Jesucristó, ne taj che'é guun so' xrej ma'. Maan se rihaan chumiij nihánj man xrej rque rasuun rihaan Diose ndaa vaa taj Moisés nanj ei.⁵ Ne nij xrej man rihaan chumiij nihánj ro', ne 'yaj suun nij so' ga ma'an nij rasuun man rej xta' ma'. Maan se ase vaa se tinanga' uun do', ase vaa se-cachun' nij rasuun man rej xta' do', vaa suun 'yaj suun nij so' nanj adonj.

Che'é dan me asij ca'ne' Diose suun rihaan sí cu'naj Moisés cune' so' ve' mantá xij ve' na'vjj nij yuvij israelitá rihaan Diose, ne nago' so' chrej rihaan Moisés daj qui'yaj so', cataj so':

—Xcaj so' cuentá se vaa ase vaa ve' tihaán 'unj rihaan so' raá quij ro', danj gaa guee ve' cune' so' á —taj Diose rihaan Moisés a.

⁶ Tzaj ne cuano ro', sa' doj vaa tucuaán noco' ní' gaa 'yaj suun ní' rihaan Diose a. 'Q se sa' uxrá doj vaa sí tucu'yón rihaan ní' daj qui'yaj ní' ne cavij sa' ní' rihaan Diose, ne gaa cune' Diose man so', ne cataj xna'anj Diose rihaan ní' se vaa sa' doj qui'yaj Diose ga ní' rihaan nij sí cumán gaa naá a. ⁷ 'Q se sese inanj sa' uxrá vaa nana cataj xna'anj Diose rihaan Moisés, ne taj che'é cataj xna'anj Diose yo'ó nana che'é ní' ma'. Tzaj ne cataj Diose se vaa ca'mij Diose yo'ó nana ei. ⁸ Dan me se cuta' Diose cacun' xráá nij sí man gaa naá, cataj Diose se vaa vaa yo'ó nana cachiin uún rihaan nij so', cataj Diose:

—Nj'yaj so' 'na' güii, —taj sí' 'nij ra'a man ní'— ne cataj xna'anj naca 'unj rihaan nij ta'nii ta'nij si'no sí cu'naj Israel do', rihaan nij ta'nii ta'nij si'no sí cu'naj Judá do', daj qui'yaj nij so', ne cavij sa' nij so' rihanj á. ⁹ Ne ino doj gaa nana naca yo' ga nana cataj xna'anj 'unj rihaan xij nij so' sji cumán gaa naá, gaa quita'aa 'unj ra'a nij so', ne quirii 'unj man nij so' Egiptó a. Tzaj ne tanáj xco nij so' nana yo', gaa ne na'nej ra'a nij so' nanj adonj —taj sí' 'nij ra'a man ní' a—. ¹⁰ Dan me se ino doj gaa nana naca yo' adonj tucuyonj rihaan nij ta'nii ta'nij si'no sí cu'naj Israel asa' quisj güii yo' adonj —taj sí' 'nij ra'a man ní' a—. 'Q se ca'nej 'unj se-nanaj nimán nij so', ne quene'en ma'an nij so' daj me rá 'unj qui'yaj nij so' adonj. Ne guún 'unj Diose canoco' nij so', ne guun nij so' yuvij tutumé 'unj adonj. ¹¹ Ne se tucu'yón nij so' rihaan tuvi' nij so' do', rihaan tinúu nij so' do', daj qui'yaj nij so' canoco' nij so' manj a ma'. Se cataj nij so': “Xcaj so' cuentá che'é Diose vjj”, se cataj nij so' ma'. 'Q se quene'en cunudanj nij so' manj nanj adonj. Dan me se quene'en sí cunj do', quene'en sí chij doj do', manj nanj adonj. Quene'en cunudanj nij so' manj, ¹² che'é se cunuu 'ee raj man nij so', ne se qui'yaj sayuun man nij so' che'é cacun' tumé nij so' a ma'. Quinavij cacun' taj xráá nij so', qui'yaj nanj adonj —taj Diose a.

¹³ Veé danj ca'mii Diose che'é nana naca yo', ne che'é dan ne'en ní' se vaa guun nga nana cataj xna'anj so' rihaan sí cu'naj Moisés, ne che'é dan taj se uun se-nana Moisés yo' a ma'. Nichrun' navij nana nga yo' nanj adonj.

9

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa cunuu sa' nee man nij yuvij israelitá rihaan Diose qui'yaj ton man xcuu ro', danj vaa cunuu sa' nimán ní' rihaan Diose, qui'yaj ton man Jesucristó a

¹ Dan me se gaa ca'mii Diose rihaan Moisés asino yaan, ne cataj xna'anj Diose daj qui'yaj nij yuvij israelitá gaa na'vjj nij so' rihaan Diose, ne cataj xna'anj Diose daj gaa ve' guee cune' nij yuvij israelitá rihaan chumij nihánj a. ² Dan me se cune' nij yuvij israelitá ve' ne rihaan tuvi' ve', ne rá ve' yo' ro', nuú aga' taj aga' ya'an do', chruun mesá cuta' nii rachrúun rihaan Diose do', ne ve' cu'naj rej guee me ve' yo' a. ³ Ne vaa yo' o yatzj cortiná canoco' rej xco rej guee yo', ne rej xco yatzj cortiná yo' ne yo'ó ve' cu'naj rej guee doj a. ⁴ Ne rá ve' rej guee doj yo' nicun' aga' oró mí, ne aga' cacaa squi rihaan Diose me aga' oró mí tu'vee ndo'o yo' a. Ne vaa se-chrunj Diose chrúun guee, ne chrúun qui'yaj sí cu'naj Moisés gaa ca'mii Diose se-nana Diose rihaan so' me

yo' a. Ne nu' xráá chrúún yo' nó aga' oró míi a. Ne rque chrúún yo' ro', nuú xruj oró, ne rque xruj oró cunuú se chá cu'naj maná a. Ne x'núú xruj oró yo' ro', naj xrúún síi cu'naj Aarón chruun vará, ne chruun xra' ma'an coj rihaan me yo', ne x'núú chruun vará yo' ro', naj yahij no se-nana Diose nana guun rá Diose cunó nij síi israelitá a. ⁵ Ne xráá chrúún guee yo' ro', táá vij aga', ne ase vaa se-mozó Diose ro', danj vaa curuvi' roj aga' yo', ne querubines cu'naj roj aga' yo' a. Dan me se táá roj aga' yo' che'é Diose, ne caráán xcóo roj yo' man chrúún guee yo', ne rej xráá chrúún guee yo' ro', me rej tinavij Diose cacun' che'é yuvii a. Tzaj ne se nataj doj che'é rasuun yo' cuano a mei.

⁶ Dan me se nu' nij rasuun yo' mán rque roj ve' yo' a. Ne daj a güii atúj nij xrej rá ve' rej guee yo', 'yaj suun nij xrej rihaan Diose che'é nij yuvii a. ⁷ Tzaj ne rque 'ó ve' rej guee doj yo' ro', orún' güii rque 'o yo' atúj xrej atá suun nocojo doj rá ve' yo' nanj adonj. Ne dan me se rej guee doj yo' me se inanj ton nicaj xrej atúj xrej rej yo' adonj. Ne ton yo' me se yo' me ton che'é cacun' tumé ma'an xrej do', che'é cacun' qui'yaj nij yuvii gaa ne xcaj nij yuvii cuentá se vaa cacun' me se vaa qui'yaj nij so' do' adonj. ⁸ Inanj danj vaa tucuáán tihaan Nimán Diose a. Dan me se yo' o ne ve' cu'naj rej guee yo', ne che'é dan ne nó xcúún yuvii catuú yuvii rej guee doj yo' ma'. ⁹ Ne ase vaa rej guee ro', vaa yo' yaj adonj. Dan me se se cunuú sa' inanj yuvii rihaan Diose qui'yaj rej guee yo' ma'. Ne yo' yaj me se rque yuvii rasuun do', xcuu cacaa do', rihaan Diose, tzaj ne taj se qui'yá' cunuú sa' inanj nimán yuvii rihaan Diose qui'yaj rasuun yo' a ma'. ¹⁰ Maan se ase vaa tucuáán noco' yuvii che'é se chá yuvii do', che'é se 'o yuvii do', che'é daj 'yaj yuvii na'ya' yuvii do', vaa tucuáán che'é rasuun rque yuvii rihaan Diose nanj á. Dan me se tucuáán noco' yuvii man yaj me tucuáán yo', ne taj xna'anj nana yo' rihaan yuvii daj qui'yaj yuvii ne cunuú sa' nee man yuvii rihaan Diose adonj. Tzaj ne asa' quisij nari' yuvii tucuáán naca cuchruj Diose, gaa ne ino uxrá qui'yaj nij yuvii canoco' nij yuvii Diose ei.

¹¹ Dan me se guun Jesucristó xrej atá suun nocojo doj, ne cavii sa' uxrá ní', qui'yaj so', ne 'yaj suun so' yo'ó rej guee, tzaj ne nuveé ve' cune' yuvii rihaan chumii nihánj me yo'ó rej guee yo' ma'. ¹² Ne orún' uun catúj so' rá rej guee yo', ne yuun che'e navij cacun' tumé ní' nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj so' nanj adonj. Tzaj ne nuveé nanj ton man tana do', ton man scúj le'ej do', me nicaj so' ma'. Maan se ton man ma'an ya so' nicaj so' gaa catúj so' rihaan Diose, ne qui'yaj canaán ya so' nanj adonj. ¹³ Dan me se sese ton man tana do', ton man scúj toró do', yaj man nij scúj vacá cacaa do', taman' xrej man nij yuvii, ne cunuú sa' nee man nij yuvii yo' rihaan Diose, ¹⁴ gaa ne táá a ton man Jesucristó, ne sa' doj vaa yo' rihaan nu' nij rasuun yo' nanj chuguanj. Dan me se taj a doj cacun' tumé Jesucristó ma'. 'O se cayáán Nimán Diose ga so', ne che'é dan rque so' man ma'an so' rihaan Diose chuguanj. Che'é dan me doj a cunuú sa' nimán ní', qui'yaj ton man Jesucristó, ne quinavij cacun' tumé ní' che'é se chi'ii qui'yaj ní' asij rque doj a. 'O se daj chihaa mij se cavii sa' ní', qui'yaj ma'an ní' ma'. Maan se cavi' uun ní', qui'yaj ma'an ní' nanj ei. Tananj uún, ne taj che'é qui'yaj ní' se vaa 'yaj ní' nu' 'na' mei. Maan se yaj ro', qui'yaj ní' nu' rasuun rej rihaan ní', ne canoco' inanj ní' man Diose síi vaa i'na' yaj ei.

¹⁵ Dan me se Jesucristó me se cavi' so' che'é rej quene'en so' se vaa ne guun nucaj yuvii canoco' nij yuvii nu' tucuáán cataj xna'anj Diose asino yaan rihaan síi cu'naj Moisés chuguanj. Che'é dan Jesucristó me síi narqué

tucuáán nacá che'é ní, cataj xna'anj so' nana nacá rihaan ní' daj qui'yaj ní', cavii sa' ní' rihaan Diose a. Che'é dan ní' sij canacúún Diose man ro', nacaj ní' nu' se sa' cataj xna'anj Diose se vaa rque so' rihaan ní' nu' cavii nu' ca'anj ei. ¹⁶ Dan me se sese vaa si'yaj yo'q so' rasuun guun si'yaj yo'ó yuvii, ne asa' cavi' so', ne asino yaan cavi' so', gaa ne guun ya rá yuvii se vaa cavi' so', gaa ne ca'vee guun rasuun yo' si'yaj yo'ó yuvii yo' adonj. ¹⁷ 'O se asa' quisij cavi' yo'q so', gaa ne quisij ya nu' se-nana so' che'é si'yaj so' ei. Tzaj ne se guun quita'aa yuvii si'yaj yo'q so' sese ataa cavi' so' mei. ¹⁸ Che'é dan gaa cataj xna'anj Diose asino yaan rihaan síi cu'naj Moisés daj qui'yaj nij yuvii israelitá cavii sa' nij so' rihaan Diose, ne vaa xcuu cavi' che'é nana yo' nana cataj xna'anj Diose, ne dan me se che'é ton cayanj man xcuu yo' ro', che'é dan quisij ya nu' se-nana Diose che'é nij yuvii yo' adonj. ¹⁹ Dan me se gaa quisij cataj xna'anj síi cu'naj Moisés rihaan nij yuvii nu' nana me rá Diose cunq nij yuvii, gaa ne nicaj so' ton man scúj le'ej nicaj so' na nicaj so' cachij matzinj cachij maree nicaj so' coj cu'naj hisopo nicaj so', gaa ne taman' so' ton yo' rihaan yanj no se-nana Diose do', rihaan taran' nij yuvii do' adonj. ²⁰ Ne cataj xna'anj so' rihaan nij yuvii a:

—Che'é ton nihánj quisij ya nu' nij nana cataj xna'anj Diose rihaan ní' daj qui'yaj ní' cavii sa' ní' rihaan Diose adonj —taj Moisés rihaan nij yuvii a.

²¹ Gaa ne taman' uún so' ton yo' rihaan ve' mantá guqe do', rihaan nu' nij rasuun rásuun nij xrej gaa na'vúj nij xrej rihaan Diose do' a. ²² Dan me se inanj ton me se vaa achiin che'é rej nahuun sa' que'ee uxrá rasuun rihaan Diose, taj se-tucuanj Moisés a. Ne sese nuvi' ton, ne se caráj x'naa Diose ni'yaj Diose cacun' tumé yuvii ma'.

²³ Dan me se xa' nij rasuun taman' Moisés ton rihaan, tzaj ne ase vaa nij rasuun man rej xta' rej nicun' Diose vaa nij rasuun yo', ne achiin ton che'é rej cunpu sa' nij rasuun yo' rihaan Diose, ne che'é dan avi' xcuu, 'yaj Moisés chuguanj. Tzaj ne sa' uxrá doj vaa ma'an nij rasuun man rej xta' rihaan nij rasuun man rihaan chumii nihánj, ne che'é dan achiin se sa' doj rihaan ton man xcuu yan cunpu sa' nij rasuun man rej xta' rej catpu ní' rihaan Diose ei.

²⁴ Dan me se ma'an Jesucristó me síi rque ton man ma'an so', che'é rej cunpu sa' nij rasuun man rej xta' che'é ní' ei. 'O se nuveé rej guqe nuu rá ve' cune' ma'an yuvii me rej catúj Jesucristó ma'. 'O se rej guqe man rihaan chumii nihánj ro', ase vaa rej nicun' ma'an Diose rej xta' vaa yo', tzaj ne nuveé ya ya rej nicun' Diose me yo' ma'. Tzaj ne yaj me se catúj ma'an Jesucristó rej xta' yo', ne cuano nicun' so' rihaan ma'an Diose, ne achíin ni'yaj so' rihaan Diose che'é ní' adonj. ²⁵ Tzaj ne se qui'yaj so' ndaa vaa 'yaj nij xrej atá suun nocoo doj man rihaan chumii nihánj ma'. Nij xrej me se nicaj nij xrej ton man xcuu atúj nij xrej rá rej guqe doj yo' daj a yo' adonj. Tzaj ne ne cachijn niganj rque Jesucristó ton man ma'an so' rihaan Diose man adonj. ²⁶ 'O se sese vaa che'é qui'yaj so' danj, ne no xcúún so' que'ee ndo'o quiran' so' sayuun asij gaa qui'yaj Diose chumii nihánj ndaa cuano adonj. Tzaj ne yaj ro', nichrun' quinavj chumii nihánj, ne ndaa yaj ca'na' Jesucristó rihaan chumii nihánj, ne orún' uun cavi' so' che'é ní', ne navij nu' cacun' tumé ní' nanj adonj.

²⁷ Dan me se ne'en ní' daj quiran' 'o 'o ní' sij man rihaan chumii nihánj, ne dan me se ne'en ní' se vaa orún' uun cavi' 'o 'o ní', gaa ne canicun' ní' rihaan Diose, ne ca'ne' so' cacun' che'é ní' nanj adonj. ²⁸ Ne dan me se che'é se orún' uun cavi' Jesucristó, ne tinavj so' cacun' tumé que'ee yuvii ro', vaa güii ca'na' uún so' rihaan chumii nihánj ei. Tzaj ne nuveé che'e rej cavi' uún so' che'é

cacun' tumé yuvij me ca'na' so' ma'. 'O se ca'na' so', ne ní sij na'vij ndo'o man so' ro', cavij sa' ní rihaan Diose, qui'yaj so' adonj.

10

¹'O se ase vaa nij se sa' quene'en ní rej xraj vaa se-tucuanj Moisés, tzaj ne nuveé ma'an nij se sa' yo' me tucuaán yo' ma'. 'O se ticavi' nii man xcuu, ne rqué nii xcuu yo' rihaan Diose, ne inanj danj 'yaj nii 'o yo' 'o yo' nanj adonj. Dan me se taj güii yo'o cunu sa' ya' nij sí rqué rasuun yo' rihaan Diose ma'.

²Dan me se x'nej cacun' xraá nij sí rqué xcuu rihaan Diose, tzaj ne quene'en uún nij so' se vaa vaa doj cacun' tumé uún nij so', ne che'é dan se ca'ne' rá nij so' ga suun rqué xcuu cavi' rihaan Diose a ma'. ³Dan me se che'é xcuu cavi' rqué nij so' rihaan Diose ro', che'é dan 'o yo' 'o yo' me se ne quini'yon nij so' se vaa sij tumé ya' cacun' me nij so' a man adonj. ⁴'O se taj se qui'yá' quinavij cacun' tumé yuvij qui'yaj ton man scúj toró do', ton man tana do' a ma'. ⁵Che'é dan ca'na' Jesucristó rihaan chumij nihánj, ne ca'mii so' rihaan Diose, cataj so':

—Taj se uun xcuu rque nij yuvij cavi' rihaan so' a ma'. Taj se uun nu' nij rasuun rque yuvij rihaan so' a ma'. Tzaj ne nee manj ro', vaa se uun rihaan so', ne che'é dan qui'yáa so' nee manj adonj. ⁶Dan me se ne niha' rá so' ni'yaj so' xcuu aca che'é cacun' ma'. ⁷Dan me se cataj 'unj: “Veé 'unj nicun' rihaan so' 'na'. Rihaan daán so' yanj libró nó nana a'mii che'é 'unj, se vaa qui'yáa 'unj nu' se vaa me rá so' qui'yáj, Ataj”, taj 'unj rihaan so' a —taj nana ca'mii Jesucristó rihaan Diose nana no rihaan danj Diose a.

⁸Dan me se cataj so' se vaa xcuu rqué yuvij rihaan Diose do', 'núú rqué yuvij rihaan Diose do', xcuu aca do', xcuu avi' che'é cacun' do', ne achiin rihaan Diose ma'. Ne ne niha' rá Diose ni'yaj Diose rasuun yo' a man adonj. Ne nanj rasuun yo' me se rqué nij sí noco' se-tucuanj Moisés rihaan Diose nanj adonj.

⁹Gaa ne cataj uún so' a:

—Veé 'unj nicun' rihaan so', 'na' qui'yáa 'unj nu' se vaa me rá so' qui'yáj á —taj uún so' a.

Veé dan me tinavij so' tucuaán nga yo', ne vaa tucuaán naca cuchruj so' canoco' ní a. ¹⁰Ne che'é se yuun che'e nago' Jesucristó man ma'an so' rihaan Diose ndaa vaa guun rá Diose qui'yaj so' ro', che'é dan aj cunu sa' ní rihaan Diose adonj.

¹¹Ne xa' taran' nij xrej, tzaj ne yo'o nicun' nij so' 'yaj suun nij so' rihaan Diose daj a güii, ne nanj xcuu do', 'núú do', rqué nij so' rihaan Diose, tzaj ne taj se qui'yá' x'nee cacun' xraá yuvij qui'yaj rasuun yo' ma'. ¹²Tzaj ne Jesucristó me se orún' uun ca'vej so' cavi' so' che'é nij yuvij, ne yuun cavi' so' che'é nu' cacun' atá nij yuvij nanj adonj. Dan me se rqué ma'an so' man so' rihaan Diose che'é nu' cacun' tumé yuvij, gaa ne ca'anj cayáan so' x'núú Diose rej nuva' Diose ei. ¹³Ne cuano nihánj me se na'vij uun Jesucristó ndaa se qui'yaj canaán Diose rihaan taran' nij sí taj ri'yunj man Jesucristó, gaa ne quirij ta'nga' Jesucristó rihaan taran' nij so' adonj. ¹⁴'O se orún' uun nago' so' man ma'an so' rihaan Diose, ne che'é dan yo'o cunu sa' nij sí sa' noco' man Diose nu' cavi' nu' ca'anj ei. ¹⁵Ne ma'an Nimán Diose taj xna'anj uún rihaan ní daj quiran' ní ei. Asino yaan cataj so':

¹⁶—Dan me se ino doj gaa nana naca yo' nana tucu'yón 'unj rihaan nij so' asa' quisij güii yo' adonj. 'O se ca'nej 'unj xrej 'unj nimán nij so', ne cachron

'un̄j letrá nana yo' cúu raá nij so' daj qui'yaj nij so', ne quene'en ma'an nij so' qui'yaj nij so' rasuun sa' adonj —taj síi 'nij ra'a man ní' a.

¹⁷ Gaa ne cataj uún so':

—Ne güej nu' cacun' tumé nij so' xráá nij so', qui'yáj á —taj uún Nimán Diose a.

¹⁸ Ne che'é se aj caráj x'naa Diose che'é cacun' tumé ní' ro', che'é dan ca'ne' rá ní' ga suun rqué rasuun rihaan Diose che'é cacun' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcuún ní' canoco' raan ní' man Diose a

¹⁹ Dan me se che'é se cayanj ton man Jesucristó ro', che'é dan taj che'é cuchu'vi' ní' catuu ní' rá rej guée xtá' a ma'. Dan me se taj che'é cuchu'vi' ní' canicun' ní' rihaan ma'an Diose, man tinuj, man nocoj. ²⁰ 'Q se cavi' nee man Jesucristó, ne inanj danj ca'núj so' chrej naca rihaan ní' catuu ní' rihaan Diose, ne gaa i'na' ní' rihaan Diose nanj adonj. ²¹ Ne xrej sa' uxrá me uún Jesucristó che'é ní' sji noco' man Diose nanj ei. ²² Che'é dan no xcuún ní' cuchj' ní' rihaan Diose, ne che'é se amán rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó, che'é dan guun ya uxrá rá ní' se vaa ca'vee canoco' sa' ní' man Diose, ne 'o cuyaan gaa rá taran' ní' ei. Dan me se 'o cuyaan gaa rá taran' ní', che'é yan quisij nanó rá ní' che'é cacun' tumé ní', ne cunuu sa' ya nimán ní', qui'yaj ní', gaa canoco' ní' man Jesucristó nanj chuguanj. Ne cata' ne ní' rque na sa', ne cunuu sa' ya nee man ní' nanj adonj.

²³ Ne yo' o' cuchuman rá ní' se vaa ya cavij sa' ní', ne se guun vij rá ní' daj chihaa mij mei. 'Q se vaa che'é gaa nucuaj rá ní' man síi cataj se vaa sa' qui'yaj so' che'é ní' á. ²⁴ Ne xcaj ní' cuentá che'é tinúu ní' daj qui'yaj ní' ne sa' doj cunuu 'ee rá nij tinúu ní' man tuvi' so', ne doj a qui'yaj suun nij tinúu ní' suun sa' che'é Diose a. ²⁵ Ne se tanáj ní' tucuaán nuu chre' ní' ga tinúu ní' ma'. 'Q se vaa yuvij ne noco' tucuaán yo', tzaj ne no xcuún soj nago' soj chrej nucuaj man tinúu soj gaa nuu chre' soj ei. Ne yaj ro', me se doj a cunuu chre' soj, che'é yan ne'en soj se vaa nichrun' quisij güii ca'na' uún Jesucristó rihaan chumij nihánj nanj adonj.

²⁶ 'Q se sese aj canoco' ní' nana ya nana nari' ní', gaa ne sese quirij nimán ní' qui'yaj ní' cacun', ne taj vaj yo' se vaa qui'yaj ní' gaa ne caraa x'naa Diose uún che'é cacun' tumé ní' a ma'. ²⁷ Dan me se nique ní', ne vaa güii ca'ne' Diose cacun' che'é ní', ne gaa yo' o' ya'an, ne guun niha' uxrá rá ya'an yo' cha' ya'an yo' man nij síi taj ri'yunj man Diose nanj adonj. ²⁸ Xa' nij síi noco' se-tucuanj Moisés, tzaj ne sese 'yaj 'o tuvi' nij so' cacun', ne sese vaa vij va'nuj síi quene'en se vaa 'yaj so' cacun', ne se cunuu 'ee rá nii man so' a ma'. Maan se avi' so' cuaj, 'yaj nii nanj á. ²⁹ Ne nij uxrá doj gaa sayuun quiran' síi taj ri'yunj man ma'an ta'nú Diose adonj. 'Q se ton man Jesucristó ro', qui'yaj cunuu sa' ní' rihaan Diose ne yo' o' canoco' ní' chrej sa' cuchruj Diose che'é ní' ei. Tzaj ne taj yu'vee nó ton yo', rá nij síi tanáj xco se-nana Jesucristó a ma'. Ne quij a'mii nij so' rihaan Nimán Diose síi qui'yaj ndo'o se luj che'é ní' ei. ³⁰ 'Q se aj ne'en ní' daj ca'mii Diose, cataj Diose:

—'Unj me síi no xcuún qui'yaj sayuun man yuvij tumé cacun' a. Ya naru'vee 'unj nu' che'é se vaa qui'yaj nij so' rihaan chumij nanj á —taj Diose a.

Ne taj uún Diose:

—'Unj sij 'nij ra'a man soj ro', ca'nej cacun' che'é soj sij noco' manj adonj —taj uún Diose a.

³¹ Dan me se cuchu'v̄i' ndo'o vaa me se vaa quir̄an' nij síi tanáj ra'a Diose vaa i'na' yā adonj.

³² Dan me se cunuú rá soj daj qui'yaj soj gaa guun che'e soj canoco' soj man Jesucristó ei. Dan me se gaa guun che'e soj canoco' soj man Jesucristó, ne síi xcaj cuentá me soj, ne guun nucuaj soj quiran' soj sayuun, ne yo'o raan canoco' soj man Jesucristó chuguanj. ³³ Ne quene'en yuvīi daj s̄ij me soj, ne nachri' nij yuvīi ni'yaj nij yuvīi man soj, ne qui'yaj nij yuvīi sayuun man soj, ne guun tuvīi' soj gā yo'ó nij síi ran' sayuun yo' a. ³⁴ 'Q se cunuu 'eē rá soj man tinúú soj nij síi 'nij taga', ne guun niha' rá soj ni'yaj soj se vaa ca'néj yuvīi si'yaj soj che'é se s̄ij nocó' man Jesucristó me soj a. 'Q se ne'en soj se vaa sa' doj vaa si'yaj soj rasuun nicaj soj rej xta', ne rasuun yo' me se daj chihāā m̄j se quinavij rasuun yo' a man adonj. ³⁵ Dan me se se gaa cuchu'v̄i' soj canoco' soj man Jesucristó, ne se ca'ne' rá soj ma'. Ne 'o veé danj gaa rá soj nu' cavii nu' ca'anj ei. Che'é yan a'néé nucuaj nimán soj ro', vaa güii, ne nocoo yā vaa rasuun quir̄i' soj ei. ³⁶ 'Q se vaa che'é gaa inaj nimán soj, ne yo'o qui'yaj soj se vaa me rá Diose qui'yaj soj, ne vaa güii nacaj soj nu' se vaa cataj Diose nacaj soj chuguanj.

³⁷ Dan me se danj Diose taj se vaa nichrun' ca'na' síi ca'na', ne se guun raan so' ma'. ³⁸ Ne síi sa' rihaan Diose ro', maan che'é se amán rá so' ro', che'é dan yo'o cayáán so' gā Diose adonj. Tzaj ne sese canicaj so' rej xco so', ne se gaa niha' rá Diose quene'en Diose man so' a ma', taj danj Diose a.

³⁹ Tzaj ne nuveé s̄ij anicaj rma'an rej xco me ni' ma'. Che'é dan se quir̄i' ni' ma'. 'Q se s̄ij nucuaj rá man Diose me ní', ne che'é dan quinanīi nimán ní' rihaan sayuun adonj.

11

Nana nihánj taj xna'anj daj 'yaj síi amán rá ni'yaj man Diose a

¹ Vaa se ne ruvi' ni'yaj yuvīi, tzaj ne guun yā rá ní' se vaa yā vaa nu' nij rasuun yo' ei. Tzaj ne orún' ní' s̄ij amán rá ni'yaj man Diose me nij síi amán rá se vaa yā vaa nu' nij rasuun yo' chuguanj. ² Ne nij síi man gaa naá ro', amán rá nij so' ni'yaj nij so' Diose, ne che'é dan gaa naá cataj Diose se vaa síi sa' me nij so' ei.

³ Xa' ma'an ní', tzaj ne che'é se amán rá ní' ni'yaj ní' Diose ro', che'é dan xcaj ní' cuentá se vaa ca'mii Diose, gaa ne guun nu' nij chumīi, qui'yaj so' adonj. Dan me se nicaj Diose rasuun ne ruvi', ne qui'yaj Diose nu' rasuun ruvi' ni'yaj ní' adonj.

⁴ Xa' síi cu'naj Abel, tzaj ne che'é se cuchumán rá so' ni'yaj so' Diose ro', che'é dan sa' doj vaa se rqué so' rihaan Diose, ne tinúú so' Caín me se nij doj vaa rasuun rqué so' man Diose adonj. Che'é dan cataj Diose se vaa sa' vaa nimán síi cu'naj Abel, ni'yaj Diose che'é nij rasuun rqué síi cu'naj Abel rihaan Diose a. Dan me se che'é se cuchumán rá so' ni'yaj so' Diose ro', che'é dan yaj taj xna'anj yuvīi che'é so' daj qui'yaj so' gaa naá nanj adonj.

⁵ Xa' síi cu'naj Enoc, tzaj ne che'é se cuchumán ndo'o rá so' ni'yaj so' Diose ro', che'é dan vaa i'na' so' cavii so' ca'anj so' rej xta' rej yanj Diose, ne ne ca'vej rá Diose cav̄i' so' ma'. Dan me se nano' ndo'o nii man so', tzaj ne ne nari' nii man so' a mā'. Maan se naxcaj nu' Diose man so' ca'anj so' rej xta' nanj adonj. 'Q se gaa ataa cav̄i' so' rej xta', ne cataj xna'anj Diose che'é so' se vaa guun niha' uxrá rá Diose ni'yaj Diose man so', che'é se síi sa' guun so' rihaan Diose ei. ⁶ Tzaj ne síi ne amán rá ni'yaj man Diose ro', daj chihāā m̄j se guun niha'

rá Diose nî'yaj Diose man so' a ma'. 'Q se síi me rá cuchî' rihaan Diose ro', no xcúún so' cuchuman rá so' se vaa ya vaa Diose, ne vaa che'é cuchuman rá so' se vaa naru'vee ma'an Diose rihaan nij síi nano' yá man Diose ei.

7 Dan me se síi cu'naj Noé, tzaj ne che'é se cuchumán ndo'o rá so' ni'yaj so' Diose ro', che'é dan, nda' se ataa quene'en so' daj gaa sayuun qui'yaj Diose man chumiî nihánj, tzaj ne maan che'é se ve'é cuno so' nana cataj xna'anj Diose rihaan so', ne che'é dan qui'yaj so' rihoo xij chéé rihaan na, ne che'é dan me quinaniî nij tuvî' nij so' rihaan sayuun yo' adonj. Ne maan che'é se cuchumán yá rá so' ni'yaj so' Diose, che'é dan cuta' so' cacun' yá xráá nij yuviî man rihaan chumiî se vaa ne ca'vej rá nij yuviî cuno nij yuviî se-nana Diose, ne guun ma'an so' síi sa' ni'yaj Diose adonj.

8 Dan me se síi cu'naj Abraham uún me se che'é se cuchumán ndo'o rá so' ni'yaj so' Diose ro', che'é dan cuno so' rihaan Diose gaa canacúún Diose man so', ne cavii so' ca'anj so' rej rque Diose yo'óo guun to'oj so' vaa güii a. Dan me se a doj ne quene'en so' me rej cuchî' so', tzaj ne ne guun vij rá so' ma'. Maan se cavii so' ca'anj so' adonj. 9 Dan me se maan che'é se cuchumán rá so' ni'yaj so' Diose ro', che'é dan cavii so' chiháán so' ca'anj so' rej cataj xna'anj Diose se vaa guun to'oj so' ei. Ne gaa cuchî' so' yo'óo yo', ne to'oj yo'óo yuviî me yo'óo yo', tzaj ne veé danj quináj síi cu'naj Abraham yo', ne cuta' so' ve' mantá, ne yáán so' ga ta'núí so' síi cu'naj Isaac do', ta'nij si'no' so' síi cu'naj Jacob do' a. Taran' nij so' me síi guun to'oj yo', cataj Diose rihaan síi cu'naj Abraham a. 10 Danj qui'yaj síi cu'naj Abraham, cuno so' rihaan Diose, che'é se sij na'vij ndo'o cayáán yo'óo chuman' nocoo chuman' naj rej xtá' me so' a. Ne nuveé ve' mantá uun me chuman' yo' ma'. 'Q se raan ndo'o vaa tacóó nu' ve' naj chuman' yo' ei. 'Q se ma'an Diose cuchruj chuman' yo', ne ma'an Diose qui'yaj nu' chuman' yo' adonj.

11 Dan me se che'é se cuchumán rá síi cu'naj Abraham ni'yaj so' Diose ro', che'é dan nda' se chana ituun me nica' so' chana cu'naj Sará, ne nda' se chii nga me ma'an so', tzaj ne guun nucuaj rá so' man Diose se vaa ca'ngaa ta'núí so', che'é se cuchumán rá so' se vaa Diose me síi qui'yaj nu' se vaa cataj xna'anj ma'an Diose rihaan so' adonj. 12 Dan me se nda' se daj doj cavî' síi chii nga yo', tzaj ne xna'anj ndo'o nij so', ne ase vaa que'ee ndo'o nij yati' man rej xtá' ro', danj vaa guun que'ee uxrá nij tuvî' nij so' nij síi israelitá yo', ne dan me se ase vaa naj yo'óo chruu tu'va na ya'anj ro', cunudanj vaa xna'anj nij so' nanj adonj.

13 Dan me se yo'óo cuchumán rá taran' nij síi man gaa naá ni'yaj nij so' Diose ndaa se cavi' taran' nij so' ei. Ne ne quirî' ma'an nij so' se vaa cataj xna'anj Diose se vaa rque Diose rihaan nij tuvî' nij so' ma'. Tzaj ne quene'en nij so' se vaa vaa güii qui'yaj Diose cunudanj yo', ne che'é dan guun niha' rá nij so' nanj adonj. Ne cataj xna'anj nij so' se vaa nuveé chihanj nij so' me chumiî nihánj ma'. Maan se vaj uun nij so' doj rihaan chumiî nihánj, ne síi man yo'óo chumiî me nij so', cataj ma'an nij so' nanj adonj. 14 Ne síi a'mii danj me se nata' nij so' se vaa nano' uxrá nij so' yo'óo chumiî guun chihanj nij so' ei. 15 Ne sese guun rá nij so' se vaa sij chihanj chumiî nihánj me nij so', ne gaa ya'núj rihaan nij so' nanicaj nij so' chiháán nij so' chuman' naj rihaan chumiî nihánj, tzaj ne ne guun rá nij so' danj ma'. 16 'Q se guun ndo'o rá nij so' cané nij so' chuman' sa' doj chuman' naj rej xtá' ei. Ne sese taj vaj chuman' sa' cayáán nij so' vaa güii, ne guun na'aj Diose gaa nanj ei. Tzaj ne taj che'é guun na'aj Diose ma'. 'Q yá vaa chuman' nocoo cayáán nij so', qui'yaj Diose ei.

17 Ne che'é se cuchumán rá síí cu'naj Abraham ni'yaj so' Diose ro', che'é dan gaa guun rá Diose quene'en Diose sese raan ya noco' so' man Diose, ne ca'vej rá síí cu'naj Abraham ticavi' so' rihaan Diose man orún' ta'níí so' Isaac síí rqué ma'an Diose man so' a. Dan me se danj qui'yaj síí cu'naj Abraham yo', che'é se me ndo'o rá so' ni'yaj so' Diose a. Ne Isaac me síí rqué Diose guun ta'nij síí cu'naj Abraham, ndaa vaa cataj xna'anj Diose rihaan so' se vaa gaa ta'níí so' a. 18 Dan me se cataj xna'anj Diose rihaan síí cu'naj Abraham se vaa cumán ndo'o ta'níí ta'nij si'nó síí cu'naj Abraham qui'yaj síí cu'naj Isaac yo' a. 19 Ne nda' se guun ndo'o rá síí cu'naj Abraham ca'ngaa ta'níí ta'nij si'nó so', tzaj ne ca'vej rá so' ticavi' so' man síí cu'naj Isaac rihaan Diose nanj chuguanj. 'Q se guun rá so' se vaa guun nucuaj Diose cunuú i'na' uún yuvij qui'yaj Diose asa' cavi' yuvij, rá so' a. Dan me se ya' uxrá, ne daj doj se cavi' síí cu'naj Isaac, qui'yaj Abraham, tzaj ne caráan Diose rihaan so', ne tanáj uún Diose man síí cu'naj Isaac rihaan síí cu'naj Abraham a.

20 Dan me se síí cu'naj Isaac me se che'é se cuchumán rá so' ni'yaj so' Diose ro', che'é dan cataj so' se vaa qui'yaj Diose se luj che'é roj ta'níí so' síí cu'naj Jacob gá síí cu'naj Esaú a. Ne cataj xna'anj so' daj gaa quiran' roj ta'níí so' rej rihaan roj so' a.

21 Dan me se síí cu'naj Jacob me se che'é se cuchumán rá so' ni'yaj so' Diose ro', che'é dan gaa nichrun' cavi' so', ne cataj so' se vaa qui'yaj Diose se luj che'é roj ta'níí síí cu'naj José, ne dan me se ru'maan so' se-garro'té so' rihaan yo'óó, ne quina'víj ndo'o so' rihaan Diose a.

22 Ne dan me se síí cu'naj José me se che'é se cuchumán rá so' ni'yaj so' Diose, che'é dan gaa nichrun' cavi' so', ne nuchruij raa so' daj qui'yaj nij yuvij israelitá gá cúú man so' asa' curihañj nij so' Egiptó vaa güii, ne che'é dan cataj xna'anj so' se vaa asa' cavii nij síí israelitá rej Egiptó, ne quirij nij so' cúú man ma'an so' nicañj nij so' ca'anj nij so', cataj so' rihaan nij so' a.

23 Dan me se Moisés me se che'é se cuchumán rá nij tuvi' síí cu'naj Moisés ni'yaj nij so' Diose ro', che'é dan va'nuij ya yavii caxrij yuve nij so' man Moisés gaa ca'ngaa so' a. Danj qui'yaj nij so' che'é se quene'en nij so' se vaa ve'é ndo'o vaa ne'ej yo' a. Ne ne cuchu'vi' nij so' rihaan síí nicañj suun rey síí cataj xna'anj se vaa cavi' nu' ta'níí nij so' ne'ej sno'o cunii a ma'.

24 Che'é se cuchumán rá ma'an síí cu'naj Moisés ni'yaj so' Diose ro', che'é dan gaa cachij so', ne ne ca'vej rá so' cataj yuvij se vaa ta'nij si'nó síí nicañj suun rey cu'naj Faraón me so' ma'. 25 'Q se ca'néé nimán so' quiran' so' sayuun gá nij yuvij noco' man Diose nanj adonj. 'Q se sa' a doj vaa canocó' man Diose, rá so', ne nij vaa guun niha' rá' qui'yá' cacun' rihaan Diose yaj vaa i'na' rihaan chumij nihánj, rá so' a. 26 Dan me se vaa yu'vee ndo'o nó sayuun quiran' so' che'é síí ca'nej Diose tinanii man yuvij man rihaan chumij nihánj rihaan sayuun, ne taj yu'vee nó taran' nij rasuun sa' man rej cu'naj Egiptó, rá so', ne ve'é a doj canocó' man Diose, rá Moisés a. 'Q se aj navij nu' nuchruij raa so' che'é nu' rasuun sa' rque Diose man so' ei. 27 Che'é se cuchumán rá so', che'é dan tanáj so' Egiptó ca'anj so', ne ne cuchu'vi' so' daj qui'yaj síí nicañj suun rey man so' ma'. Nda' se ne ruvi' Diose ni'yaj yuvij, tzaj ne ase 'yaj síí ruvi' nicun' Diose rihaan ro', danj qui'yaj síí cu'naj Moisés, yo'o canoco' so' man Diose adonj. 28 Che'é se cuchumán rá so' ni'yaj so' Diose, che'é dan cuchruij so' cha'anj cu'naj pascuá navij rá nij yuvij israelitá, ne cataj xna'anj so' rihaan nij yuvij israelitá se vaa caxrij nij so' ton matzinj

tu'va ta'yaa rihaan tucua' nij so', gaa ne se gaa nanj cavi' ta'nii nij so' sii chava' qui'yaj se-mozó Diose sii 'yaj avi' ndo'o yuvii, taj Moisés rihaan nij so' a.

²⁹ Dan me se nij yuvii israelitá me se che'é se cuchumán rá nij so' ni'yaj nij so' Diose ro', che'é dan guun nucuaj nij so' cachén nij so' tanuu na ya'anj cu'naj Na Ya'anj Ve'ej a. Ne ca'ne' na ya'anj yo' man yo', ne quináj yo'óo nacoó inanj cachén nij so', qui'yaj Diose a. Tzaj ne gaa guun rá nij sii man Egiptó cachén nij so' rihaan yo'óo nacoó yo' me se caráan na xráá nij so', ne canó xráá nij so', qui'yaj na yo' a.

³⁰ Ne che'é se cuchumán rá nij yuvii israelitá ni'yaj nij so' Diose ro', che'é dan cachén chij ya güii gaa aman tucuchriin nij so' nu' anicaj chuman' cu'naj Jericó, ne canee nu' chingá nicun' nu' anicaj tu'va chuman' yo', qui'yaj Diose, che'é yan cuchumán rá nij so' ni'yaj nij so' Diose a.

³¹ Dan me se che'é se cuchumán rá chana niha' rá ga chii chana cu'naj Rahab ni'yaj no' Diose ro', che'é dan ne cavi' no' ga yo'ó nij sii man chiháan no' sii ne ca'vej rá cunó rihaan Diose a. Maan se ve'é nacadá me rá ticavi' sii israelitá sii me rá quene'en daj vaa nu' chiháan no', ne ne qui'yaj no' sayuun man roj so' a.

³² Ne me yo'ó nana cataj xna'anj 'unj rihaan nij soj, rá soj ga. 'O se achén ndo'o orá, 'yáá 'unj, ne ataa cataj xna'anj 'unj che'é sii cu'naj Gedeón do', che'é sii cu'naj Barac do', che'é sii cu'naj Sansón do', che'é sii cu'naj Jofé do', che'é sii cu'naj David do', che'é sii cu'naj Samuel do', che'é yo'ó taran' nij sii nata' se-nana Diose gaa naá do', nanj chuguanj. ³³ Dan me se che'é se cuchumán rá nij so' ni'yaj nij so' Diose ro', che'é dan qui'yaj canaán nij so' rihaan sii nicaj suun rey do', ca'ne' sa' nij so' cacun' che'é yuvii do', quiri' nij so' se vaa cataj xna'anj Diose quiri' ya nij so' do', guun nucuaj nij so' caráan nij so' tu'va chuvaá do', ³⁴ tina'áj nij so' ya'an yuvaá se gaa nanj cacaa nij so' qui'yaj ya'an do', quinanii nij so' rihaan yuvii nicaj neé espadá me rá ticavi' man nij so' do', nari' nucuaj nij so' qui'yaj Diose gaa ninaj nij so' do', guun nucuaj nij so' qui'yaj canaán nij so' rihaan sii man yo'ó chuman' sii cunu' ga nij so' do' ei. ³⁵ Ne vaa nij chana cuchumán rá ni'yaj man Diose se vaa ya cunu' i'na' uún tuvi' nij chana sii cavi', ne ya uxrá cunuu i'na' uún tuvi' nij chana yo' ei.

Ne yo'ó ta'aj nij sii cuchumán rá ni'yaj man Diose ro', quita'aa nii numij nii man nij so', ne go' uxrá nii man nij so' ndaa se cavi' nij so' ei. Dan me se cavi' nij so' che'é se ne ca'vej rá nij so' cataj nij so' se vaa nij vaa Diose a. 'O se sa' doj cavi' nij so' che'é Diose, ne ve'é doj cunuu i'na' uún nij so' vaa güii qui'yaj Diose, rá nij so' a. ³⁶ Ne yo'ó ta'aj nij so' me se ca'nga' nacoó yuvii ni'yaj yuvii man yo'ó ta'aj nij so', ne go' yuvii cuartá xráá nij so', ne yo'ó ta'aj nij so' me se numij nii aga' ne' ra'a nij so', ne caxrj nii taga' man nij so' chuguanj. ³⁷ Yo'ó ta'aj nij so' cavi', qui'yaj yuvii gaa go' nij yuvii yahij man nij so' a. Ne ta'aj nij so' ro', ca'ne' aga' seraá a'ne' chruun man nij so' a. Go' yuvii neé espadá man ta'aj nij so' a. Ne dan me se taran' nij sii sa' yo' me se cachéé uun nij so' rej xraj rej rque rihaan chumii nihánj, ne taj vaj ve' sa' cayáan nij so' ma'. Ne inanj nuj matzinj do', nuj tana do', cunuú nij so' ei. Ne sii niqwe uxrá me nij so', ne sii cachiin ndo'o rasuun rihaan guun uún nij so', ne sii nij uxrá quiran' guun uún nij so', qui'yaj yuvii ei. ³⁸ Dan me se sij sa' uxrá me nij so', ne ne nó xcúun nij yuvii man rihaan chumii nihánj cayáan nij so' ga nij yuvii nihánj a man adonj. Dan me se táa ri'yunj yuvii man nij so' rihaan chumii nihánj, ne dan me se unánj nij so' tucua' nij so', ne vaj nij so' rej tacaan do', rej qui' do',

atúj nij so' rque yu'uj taj yuvej do', rque yu'uj taj rque yo'óo do', 'yaj nij yuviñ yo' nanj adonj.

³⁹ Ne dan me se nda' se guun niha' rá Diose ni'yaj Diose man cunudanj nij so' che'é se cuchumán rá nij so' ni'yaj nij so' Diose, tzaj ne ne quirí' nij so' nu' se vaa cataj xna'anj Diose se vaa qui'yaj Diose che'é nij síi noco' man so' ma'.
⁴⁰ 'Q se aj ne'en Diose se vaa sa' doj gaa suun qui'yaj suun ní' che'é so', ne che'é dan ne ca'vej rá Diose cunuñ sa' inanj nij síi cumán gaa naá yo' rihaan Diose, gaa ataa cunuñ sa' ma'an ní' rihaan so' ma'. 'Q se che'é ní' me guun raan qui'yaj Diose nu' se sa' che'é nij síi cumán gaa naá yo' adonj.

12

Nanq nihánj taj xna'anj se vaa se ca'ne' rá ní' gá suun noco' man Diose á

¹ Dan me se sa' uxrá vaa nij síi man gaa naá, ne cuano nihánj me se man nij so' nu' anicaj rej x'nuj ní' ni'yaj nij so' man ní' daj 'yaj ma'an ní' adonj. Che'é dan ne daj qui'yaj ní', rá soj ga. Maan se tanáj xco ní' nu' se vaa caráan chrej rihaan ní' qui'yaj suun ní', ne tanáj xco ní' nu' chrej chí'ij ei. 'Q se sayuun ndo'o vaa tanáj xco ní' chrej chí'ij yo' adonj. Ne dan me se yo'o qui'yaj suun ní' nu' suun vaa rihaan ní' ei. Dan me se ase vaa síi unánj tico tuvi' ro', danj gaa ní', ne se ca'ne' rá ní' ca'anj ní' rej rihaan ní' ma'.
² Tzaj ne yo'o ni'yaj ní' rej nicun' Jesucristó, ne veé so' me síi cuchruj tucuáan amán rá ni'yaj man Diose ei. Dan me se cuchumán rá ma'an so' ni'yaj so' Diose, ne so' me síi quisij qui'yaj ya nu' suun vaa rihaan so' che'é rej canoco' ní' man so' adonj. Dan me se guun rá Jesucristó se vaa cavij sa' yuviñ qui'yaj so', ne quene'en so' se vaa guun niha' rá so' sese cavij sa' nij yuviñ, ne che'é dan guun nucuaj so' cavi' so' rihaan rcutzé, ne ne xcaj so' cuentá che'é rej ca'nga' nacoñ yuviñ ni'yaj yuviñ man so' ma'. Ne xcaj ní' cuentá se vaa x'núú Diose rej nuva' Diose ro', ne so' cuano, uun chij so' ga Diose chuguanj.
³ Che'é dan me nuchruj rañ soj se vaa ase vaa taj ri'yunj yuviñ tumé cacun' man soj ro', danj táá ri'yunj yuviñ tumé cacun' man uún so' chuguanj. Tzaj ne ne ca'ne' rá so' ma'. Tananj soj uún, ne nuchruj rañ soj, ne se ninaj nimán soj mei.

⁴ Dan me se 'yaj ndo'o nij síi tumé cacun' sayuun man soj, tzaj ne aj ne'enj se vaa na'vej uxrá rá soj qui'yaj soj cacun' ga nij so' ma'. Ne nda' se sayuun 'yaj nij so' man nij soj, tzaj ne ne cavi' nij soj, qui'yaj nij so' mei.
⁵ Ne aj ni'yón soj chrej nucuaj no' rihaan danj Diose, nanj raj a. Dan me se ase vaa ta'nú Diose vaa soj, taj nana yo' chuguanj. Ne nihánj me se taj nana yo' ei: "Cunó so' ca'mij, ta'nij ne'ej. Se guun nachri' so' chrej sa' rque síi 'nij ra'a man ní' mán so' ma'. Ne se quirí' rá so' asa' caxrij yuvaá síi 'nij ra'a man ní' mán so' che'é cacun' 'yaá so' mei.
⁶ 'Q se síi 'nij ra'a man ní' me se tucu'yón so' man taran' ní' sij 'ee rá so', ne uun yuvaá so' man taran' nij síi nacaj so' guun ta'nij so', sese qui'yaj nij so' cacun' adonj." Dan me se nu' nana yo' me a'mii danj Diose ei.
⁷ Dan me se sese guun nucuaj soj gaa axrij yuvaá Diose man soj, ne cunaj ndo'o vaa yo' ei. Dan me se ase 'yaj nij síi man nihánj ga ta'nú so' ro', danj 'yaj Diose ga soj chuguanj. Ne me sij ta'nij me yo'o so' sese ne yuvaá rej so' man so' ne ne narqué rej so' chrej rihaan so' ga. Daj chihaa mij se cavij sa' síi vaa danj ma'.
⁸ 'Q se cunudanj yuviñ yuvaá rej man sese qui'yaj nij so' cacun' ei. Tzaj ne sese ne yuvaá rej ní' Diose man soj, ne nuveé ta'nij Diose me soj gaa a ma'. Dan me se taj vaj rej soj gaa mei.

⁹ Dan me se vaa rej ní' síi ne rihaan chumij nihánj, ne caráj cochroj ní' rihaan nij so' gaa narqué nij so' chrej rihaan ní' daj qui'yaj ní' adonj. Che'é

dan táá a doj sese cunō sa' ní' rihaan Dioso chuguanj. 'O se rej nimán ya ní' me Dioso chuguanj. Dan me se yo'o gaa i'na' nimán ní', qui'yaj so' ei. ¹⁰ Dan me se gaa me ní' xnii ro', doj güii me yo', ne güii yo' me se tuculyón rej ní' rihaan ní' daj qui'yaj ní' cavii sa' ní', ne narqué so' chrej man ní' adonj. Dan me se qui'yaj rej ní' ndaa vaa me rá ma'an so' ga ní' ei. Dan me se Dioso me se sa' uxrá doj cavii sa' ní', qui'yaj xrej so' chrej sa' chuguanj. Dan me se ase vaa Dioso, sa' inanj vaa so' ro', danj gaa sa' inanj ma'an ní', qui'yaj Dioso ei. ¹¹ Tzaj ne ya uxrá, ne gaa tihaj narqué nii chrej man ní', ne sayuun uxrá vaa narj' ní' daj qui'yaj ní', ne ne niha' uxrá rá ní' ma'. 'O se nanó rá ní', gaa sayuun vaa yo' adonj. Tzaj ne achén doj, ne nuu sa' nimán ní' 'yaj chrej sa' yo', ne nuu xej nimán ní', 'yaj yo' ei.

¹² Che'é dan ase 'yaj síi naqui'yaj nicā ra'a do', tacóo do', danj qui'yaj soj, naqui'yaj nicā soj nimán soj sese vaa vij nimán soj ei. ¹³ Ne ase 'yaj síi naqui'yaj sa' chrej cachee yuvij ro', danj qui'yaj soj, nuchruj raā soj daj qui'yaj nimán soj ei. Asa' quisij qui'yaj soj danj, gaa ne ca'vee se nuveé sij noco' sa' chrej sa' me soj, tzaj ne se tanáj nu' soj chrej sa' ma'. 'O se cunu sa' soj adonj.

¹⁴ Dan me se tirquee soj gaa dínj cayáan soj ga cunudanj yuvij ei. Ne tirquee soj cunu sa' soj ndaa vaa ma'an Dioso ei. 'O se sese taj vaj se sa' yo', ne daj chihāā mīj se quene'en ní' man síi 'nij ra'a man ní' ma'. ¹⁵ Ne tumé soj man soj, gaa ne se gaa nanj tanáj yo'o tinúu soj se luj qui'yaj Dioso che'é ní' ei. Dan me se se guun nachri' yo'o tinúu soj ni'yaj so' tinúu so' ma'. Tadó uxrá soj che'é se 'o síi nachri' ni'yaj tinúu ro', qui'yaj quirí' rá que'ee tinúu soj ei. ¹⁶ Ne se guun cataj yo'o tinúu soj se vaa taj se uun se-nanā Dioso mei. 'O se ase vaa síi cu'naj Esaú síi cane gaa naá vaa síi a'mii danj chuguanj. Dan me se síi chava' me síi cu'naj Esaú, tzaj ne nu' rasuun sa' tanáj rej so' rihaan so' me se cutu'vej so' nu' rasuun sa' yo' rihaan tinúu so', che'é se guun rá so' rque tinúu so' doj se chá chá so' chuguanj. ¹⁷ Ne aj ne'en soj se vaa cachén doj, gaa ne guun rá uún síi cu'naj Esaú cataj rej so' se vaa nacaj uún so' se sa' yo', tzaj ne quináj uun so' nanj ei. 'O se taj se qui'yá' tucua'anj ni'ya so' nanā ca'mii so' a ma'. Nda' se ndaa ta'vee ma'an so' che'é yan guun rá so' quirí' so' se sa' yo', tzaj ne ne quirí' so' daj chihāā mīj a ma'.

¹⁸ Dan me se tumé uxrá soj man soj ei. 'O se cavii sa' soj doj rihaan nij síi israelitá vaa nanj chuguanj. Nij so' me se cuchí' nij so' tacóo quij xcaan rej rqué Dioso se-nanā Dioso rihaan síi cu'naj Moisés, ne quene'en nij so' caco' ya'an raā quij quene'en nij so' rej rmi' ndo'o quene'en nij so' nanā yuvāā quene'en nij so' do' ei. ¹⁹ Tananj uún, ne cuno nij so' chruun a'yanj cuno nij so' nanā ca'mii ma'an Dioso rihaan nij so' do' ei. Dan me se cuchu'vi' uxrá nij so', ne cachíin ni'yaj nij so' rihaan Dioso se vaa ne ca'vej rá nij so' ca'mii ma'an Dioso se-nanā Dioso rihaan nij so' a. ²⁰ 'O se nanā sayuun ndo'o me nanā cataj xna'anj Dioso rihaan nij so', rá nij so', ne dan me se cataj Dioso rihaan nij so' se vaa sese ndaa xcuu cachee xráā quij yo', ne go' nij so' yahij man xcuu yo' ndaa se caví' xcuu cuaj, taj Dioso rihaan nij so' a. ²¹ Dan me se cuchu'vi' ndo'o nij yuvij ni'yaj nij yuvij quij yo', ne ndaa ma'an síi cu'naj Moisés cataj se vaa cuchu'vi' uxrá so' ne ndaa quirí'lj ma'an man so', taj so' a.

²² Tzaj ne inō uxrá quiran' nij soj ga nij so' nanj ei. Dan me se xa' soj, tzaj ne ca'vee cuchí' ma'an soj chuman' Jerusalén chuman' naj rej xta' nanj chuguanj. Ne chuman' Jerusalén naj rej xta' me se ase vaa chuman' Jerusalén

naj raq̄ quij cu'naj Sion rihaan chumij nihánj ro', vaa chuman' yo' ei. Ne ma'an Dioso síi vaa i'na' yaán chuman' Jerusalén naj rej xta' yo', ne yo' me rej man mǐj mǐj se-mozó Dioso me rej yo', ne navij ndo'o rá nij se-mozó Dioso cha'anj che'é Dioso rej yo' adonj. ²³ Ne dan me se cunu chre' soj ga taran' nij ta'níi Dioso, ne ase vaa síi chava' vaa cunudanj nij ta'níi Dioso yo', ne ne nij so' ga ma'an ya Dioso rej xta' yo', ne no se-chuvij nij so' rihaan yanj taj rej xta' yo' ei. Ne ca'vee cuchí' soj rihaan ma'an ya Dioso síi a'ne' cacun' che'é cunudanj yuvij adonj. Ne ca'vee cuchí' soj rej ne nimán nij síi aj cunuu sa' inanj rihaan Dioso ei. ²⁴ Ne ca'vee guun tuví' soj ga Jesucristó, ne so' ro', me síi cuchruj tucuáán naca che'é ní' daj qui'yaj ní' canoco' ní' man Dioso ei. Dan me se sa' a doj a'mii ton cayanj man Jesucristó vaa ton cayanj man síi cu'naj Abel qui'yaj tinúú so' síi cu'naj Cain nanj adonj.

²⁵ Sa' uxrá nǐ'yaj soj sese se nachri' soj nǐ'yaj soj man síi narqué chrej sa' man soj ei. Dan me se ma'an ya Dioso me so', ne tadó uxrá soj ei. Dan me se tananj nij síi ne ca'vej rá cunó rihaan síi cataj xna'anj se-nana Dioso rihaan nij so' rihaan yo'óo nihánj gaa naá me se ne quinanij nij so' mei. Táa a ní' sij man cuano, ne a'mii síi nicun' rej xta' rihaan ní', ne sese nachri' ní' nǐ'yaj ní' xre' joi chrej sa', ne daj chihaa mǐj se quinanij ní' a ma'. ²⁶ Dan me se gaa ca'mii Dioso gaa naá, ne quinaan ya yo'óo, ne cuano nihánj me se taj xna'anj so' se vaa quinaan uún yo'óo, qui'yaj so' chuguanj. Tzaj ne nuveé inanj yo'óo me se quinaan ma'. 'O se yo'óo do', rej xta' do', quinaan, qui'yaj so' adonj. ²⁷ Ne che'é se quinaan nu' yo', che'é dan ne'en ní' se vaa quinavij nu' nij rasuun, qui'yaj Dioso ei. Ne rasuun qui'yaj Dioso ruvi' ní'yaj ní' cuano me se quinaan adonj. Ne nij rasuun ne ruvi' rihaan ní' me se se quinaan rasuun yo' ma'. 'O se gaa rasuun yo' nu' cavij nu' ca'anj adonj. ²⁸ Dan me se guun ní' sij chihanj rej sa' ndo'o rej guun chij ní' ga Dioso, ne daj chihaa mǐj se quinaan chuman' yo' a ma'. Che'é dan guun ní'yaj uxrá ní' rihaan Dioso, ne che'é dan yo'o qui'yaj suun ní' rihaan Dioso, ne guun niha' rá Dioso, qui'yaj ní' ei. Ne caraq̄ cochroj uxrá ní' rihaan Dioso nanj á. ²⁹ 'O se ase vaa 'o ya'an vaa Dioso síi noco' ní', ne cacaa nu' se chí'ii, qui'yaj so' adonj.

13

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní', ne ve'é canoco' ní' man Dioso a

¹ Yo'o gaa 'eej rá soj man tinúú soj ei. ² Se tanáj xcq̄ soj suun a'mii sa' ga yuvij 'na' yo'óo chuman' ma'. 'O se cunuú rá soj ndaa vaa qui'yaj síi ca'mii sa' ga yuvij 'na' yo'óo chuman' asij rque ei. Ne ne quene'en nij so' se vaa se-mozó Dioso me síi ca'mii ga nij so' ma'. 'O se ndaa síj, gaa ne quene'en nij so' adonj. ³ Se ni'yón soj tinúú soj síi 'nij taga' ma'. Dan me se guun rá soj ndaa adi' se ma'an soj 'nij taga' ga tinúú soj a. Ne se ni'yón soj tinúú soj síi ran' sayuun 'yaj yuvij ma'. Dan me se guun rá soj ndaa adi' se ma'an soj 'yaj yuvij sayuun man a. ⁴ Ne ve'é uxrá sese xcax soj 'o chana adonj. Nuveé se na'aj me yo' ma'. Ne nuveé cacun' me sese otoj soj ga nica ma'an soj ma'. Tzaj ne síi otoj ga yo'óo chana do', síi otoj ga nica tuví' do', me se qui'yaj Dioso sayuun man so' adonj. ⁵ Se guun soj síi 'eej rá ní'yaj sa'anj ma'. Maan se gaa xej nimán soj che'é doj rasuun man rihaan soj ei. 'O se ma'an Dioso cataj xna'anj rihaan ní', ne:

—Daj chihaa mǐj se tanáj 'unj man soj ma' —taj Dioso rihaan ní' a.

⁶ Che'é dan vaa che'é ca'mii ní' nana nihánj nana no rihaan danj Dioso a: “Che'é se racuǐj síi 'nij ra'a man ní' manj, che'é dan se cuchu'ví' 'unj ma'. 'O se nuveé se ya'anj tiha' me sayuun qui'yaj yuvij manj ma'”, cataj ní' a.

⁷ Nuchruj *raa* soj daj 'yaj nij sí uun chij rihaan soj, nij sí cataj xna'anj se-nana Diose rihaan soj á. Xcaj uxrá soj cuentá daj 'yaj nij so' gaa yanj nij so' rihaan chumij nihánj, ne xcaj uxrá soj cuentá daj gaa quirán' nij so' vaa güii a. Ne ase vaa nucuaj uxrá rá nij so' ni'yaj nij so' Diose ro', danj gaa qui'yaj soj uún, ne gaa nucuaj rá soj ni'yaj soj Diose ei.

⁸ Dan me se orún' Jesucristó me sí nicun' asij rque, ne veé so' me sí nicun' cuano, ne veé so' me sí canicun' nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj.

⁹ Se ca'vej soj tihá' yu'unj nii man soj ga yo'ó tucuáán naca mei. 'Q se aj sa' uxrá vaa sese nari' nucuaj nimán soj che'é se luj qui'yaj Jesucristó che'é ní' ei. Tzaj ne se nari' nucuaj nimán soj qui'yaj se chá mei. 'Q se se cavii sa' nij sí noco' tucuáán yo' tucuáán che'é se chá ma'. ¹⁰ Dan me se ase vaa sí nicun' mesá altar rihaan, ne man rasuun sa' rihaan 'yaj Diose ro', danj vaa ní' chuguanj. Ne orún' ní' me sí no xcuún chá rasuun taj rihaan mesá altar yo' ei. Ne nij sí 'yaj suun che'é tucuáán nga tucuáán noco' nii rá nuví noco ro', ne nó xcuún nij so' chá nij so' nij rasuun sa' taj rihaan se-mesa ní' a ma'. ¹¹ Dan me se 'anj nicaj xrej atá suun noco doj ton man xcuu rá rej guee doj che'é nij yuvii, ne ton che'é cacun' tumé yuvii me ton yo' a. Ne nu' nee man scúy yo' me se rii nii man nee yo' rej tu'va chuman', ne axrij ya'an ní' nu' nee yo' nanj adonj. ¹² Che'é dan danj qui'yaj guee Jesucristó cavi' so' tu'va chuman' rej atúy yuvii chuman', gaa ne cunuú sa' nij yuvii rihaan Diose che'é ton cayanj man ma'an so' nanj adonj.

¹³ Che'é dan me cuano nihánj me se no xcuún ní' curihanj ní' ne cuchí' ní' rihaan so' tu'va chuman' a. Dan me se ase qui'yaj so' ca'vej rá so' nachri' yuvii ni'yaj yuvii man so' ro', danj qui'yaj ní' ca'vej rá ní' nachri' yuvii ni'yaj yuvii man ma'an ní' á. ¹⁴ 'Q se rihaan chumij nihánj ro', taj vaj chiháán ní' chuman' quinaj nu' cavii nu' ca'anj mei. 'Q se nano' ní' yo'ó chuman' cane ní' vaa güii ei. ¹⁵ Che'é se vaa qui'yaj Jesucristó ro', che'é dan yo'ó cataj ní' rihaan Diose se vaa ve'é uxrá vaa qui'yaj Diose nanj adonj. Ne dan me se nuveé inanj rasuun man rihaan chumij nihánj me se vaa nago' ní' man Diose ma'. 'Q se nana sa' tu'va ní' me se vaa nago' ní' man so' ei. ¹⁶ Ne se tanáj soj suun sa' 'yaj soj, suun racuíj soj man tinúú soj sí nique mei. 'Q se yo'ó se sa' nago' ní' man Diose me uún yo', ne uun niha' rá Diose ni'yaj Diose man sí 'yaj danj adonj.

¹⁷ Ve'é cunq soj rihaan nij sí uun chij rihaan soj á. 'Q se sí tumé man nimán soj me nij so', ne vaa güii xna'anj Diose man nij so' daj qui'yaj nij so' che'é soj adonj. Ne ve'é cunq soj, ne guun niha' rá nij so' cataj xna'anj nij so' che'é soj chuguanj. Ne se rnuj soj rihaan nij sí guun chij mei. 'Q se sese rnuj soj rihaan nij so', ne rnuj nij so' rihaan Diose che'é soj, ne se cavii sa' soj mei.

¹⁸ Cachinj ni'yaj soj rihaan Diose che'é núj á. 'Q se guun ya rá núj se vaa taj vaj cacun' tumé núj ma'. 'Q se inanj me rá núj qui'yaj sa' núj gaa yáán núj rihaan chumij nihánj ei. ¹⁹ Ne cuano nihánj me se uxrá doj cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa cachinj ni'yaj soj se vaa ca'vej rá Diose ra'yanj cuchí' uún 'unj rihaan soj ei.

Nihánj me taj sí 'yaj yanj nihánj se vaa ve'é cayáán nij sí nayaa yanj nihánj rá so' a

²⁰ Dan me se Diose me sí 'yaj vaa xej nimán ní', ne so' me sí qui'yaj cunuú i'na' uún Jesucristó sji 'nij ra'a man ní' gaa cavi' so' a. Ne Jesucristó me se ase vaa sí tumé matzinj vaa so', ne ase vaa daán so' matzinj vaa ní', ne tumé so' man ní' sji noco' man so', ne sí sa' uxrá me so', ne che'é ton man so' me nicaj

ní' yo'ó tucuáán cuchruj so' che'é ní' se vaa canoco' ní' man Diose a. Ne me rá 'unj²¹ guun nucaj soj qui'yaj suun soj nu' suun sa', ne qui'yaj soj nu' se vaa me rá Diose qui'yaj soj, qui'yaj ma'an Diose chuguanj. Ne dan me se guun ní' se niha' rihaan Diose, qui'yaj ma'an Diose che'é Jesucristó ei. Ne ve'é ndo'o cayáán so' nu' cavii nu' ca'anj adonj. Veé danj gaa ya ei.

²² Cuanó niháanj me se cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa ve'é cunó soj nana niháanj, tinuj, nocej. 'O se chrej nucaj narqué 'unj man soj me nana niháanj, ne doj vaa nana niháanj nana cachrón 'unj rihaan yanj cartá niháanj nayaa soj ei.

²³ Xcaj soj cuentá se vaa curihanj tinú' Timoteo taga', ne sese ra'yanj ca'na' so' rihanj, ne cuchj' núj rihaan soj ra'yanj ei.

²⁴ Cataj soj rihaan taran' nij síí uun chij rihaan soj do', rihaan taran' nij síí sa' rihaan Diose do', se vaa ve'é cayáán nij so' raj ei. Nij tinúú ní' nij síí man rej cu'naj Italia ro', ve'é cayáán nij soj, rá nij so' chuguanj.

²⁵ Me rá 'unj qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é taran' nij soj nanj adonj. Amén.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj sí cu'naj Santiago ca'néé so' rihaan nij yuvii noco' man Diose a

1 'Unj ro', me sí cu'naj Santiago sí 'yaj suun rihaan Diöse do', rihaan Jesucristó sji 'nij ra'a man ní do', ne 'yáá 'unj yanj nihánj ca'nej 'unj rihaan taran' soj sji noco' man Diöse sji ca'anj cayáán que'ee chuman' naj rihaan chumij a. Dan me se ase vaa chuvij nij x'ne' yuvii israelitá yuvii noco' man Diöse gaa naá ro', danj vaa guee soj rihaan Diöse nanj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa rque Diöse nana cuu sa' rihaan ní a

2 Dan me se asa' ca'na' me ma'an sayuun rihaan soj, ne guun niha' rá soj, tinuj, nocoj. 3 'Q se ne'en soj se vaa asa' ca'na' sayuun rihaan soj che'é se me soj sí amán rá ni'yaj man Diöse, ne tananj cunuu nucuaj doj nimán soj ei. 4 Maan se gaa nanaj uxrá nimán soj rihaan sayuun, gaa ne ca'vee cavii sa' nu' se-suun soj, ne sí cachij nu' nimán ya guun soj, ne se cachiin a doj se sa' man nimán soj a man adonj.

5 Sese yo'o tuvi' soj me rá nari' nana cuu sa', ne cachinj ni'yaj so' rihaan Diöse, ne rque Diöse nana cuu sa' yo' man so' chuguanj. 'Q se nuveé sji nachri' man sí achín ni'yaj me Diöse ma'. Tananj niha' rá so' gaa achín ni' rasuun man so', ne rque so' nu' se sa' man cunudanj yuvii ei. 6 Tzaj ne yo'o cuchuman ya rá sí achín ni'yaj rihaan Diöse ni'yaj so' man Diöse, gaa ne ca'vee, ne se guun vij rá so' mei. Tzaj ne sese guun vij nimán 'o so', ne ase chéé nuú na ya'anj gaa o' nana rihaan na ya'anj ro', danj vaa nimán sí uun vij nimán, chéé nuú uxrá nimán so' uún, 7 ne taj che'é guun rá so' sese rque Diöse rasuun man so' a ma'. 8 'Q se sí vij vaa nimán me se daj chihaa mij se ca'vee yo'o qui'yaj suun so' a doj suun sa' a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj che'é ru'vee do', che'é sí nique do' a

9 Ne soj sji nique, tzaj ne gaa niha' rá soj che'é se sji cavii sa' rihaan Diöse me soj ei. 10 Ne vaa nij soj sji ru'vee uún, ne gaa niha' rá soj che'é se nuu nica' nimán soj rihaan Diöse á. 'Q se ase vaa navij yucuan' yâ man tacaan ro', danj gaa quinavij nij ru'vee nucuaj rá ni'yaj sa'anj, vaa güii, nanj adonj. 11 Dan me se gaa uun xta' güii, ne uun ya'aan naán, gaa ne nacoo coj, ne uun che'e yâj yo' ayuu yo' raá coj a. Núj ayuu yo', ne taj se gún' man yo' gaa ma'. Ne veé danj vaa guee nij ru'vee uún, ne yo'o nuú rá nij so' rej qui'yaj canaán nij so' sa'anj, ne dan me se vaj cavij' nij so' ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nuveé sji 'yaj uun rá ní qui'yaj ní cacun' me Diöse ma'

12 Sí nucuaj nimán rihaan sayuun ro', so' me sí cavii sa', ne cataj Diöse se vaa:

—Che'é se raan nocó' so' manj ro', che'é dan ca'vee cayáán so' gaj nu' cavii nu' ca'anj —cataj Diöse, ndaa vaa cataj Diöse se vaa ya qui'yaj Diöse che'é nij sí aráj cochroj rihaan so' a.

13 Sese me rá ní qui'yaj ní cacun', ne se guun cataj ní se vaa Diöse me sí qui'yaj guun rá ní qui'yaj ní cacun' ma'. A 'ó xco' na'vej rá Diöse qui'yaj Diöse cacun' mei. Ne nuveé Diöse me sí axrij chrej chi'ij rque a 'ó yuvii a

ma'. ¹⁴ 'O se ma'an inañj ní' me rá qui'yaj se chí'ij che'é se ve'é vaa se chí'ij yo' rihaan ní' nanj adonj. ¹⁵ Tzaj ne sese qui'yaj ní' ndaa vaa me rá ma'an ní' qui'yaj ní', ne qui'yaj ní' cacun', ne asa' quisij qui'yaj ndo'o ní' cacun', gaa ne yuun che'e quirí' nu' nimán ní' vaa gaa nanj ei.

¹⁶ Se cuchumán rá soj nana ne, man tinuj, man nocoj. ¹⁷ Xcaj soj cuentá se vaa daj a se sa' vaa rihaan ní' ro', Diose me se rque nij yo', ne dan me se maan rej yanj ma'an ya sí' 'yaj avij ya'an chuguun ro', maan dan 'na' nu' se sa' do', se luj do', se ni'yanj do' ei. Dan me se se ca'vee natuna se-nana so' nana sa' nana nica ya ya mei. Dan me se 'o vaa rá so', ne na'vee cunu ino Diose a ma'. Yo'o sa' 'yaj so' ga ní' nanj adonj. ¹⁸ Guun rá so' guun ta'nij so' man ní', gaa ne cuno ní' se-nana so' nana ya, qui'yaj so', ne che'é dan asino ní', guun ta'nij so' man ní' gaa asino yaan, gaa ne vaa güii naqui'yaj sa' so' man cunudanj nij rasuun qui'yaj so' rihaan chumij nihánj a.

Nana nihánj taj xna'anj me sí' noco' ya man Diose a

¹⁹ Se quini'yón soj nana nihánj, man tinuj, man nocoj. Gaa niha' rá taran' ní' nana xrej ní' se-nana Diose ei. Tzaj ne se gaa niha' rá ní' ca'mii ní' do', ca'maan rá ní' do' mei. ²⁰ 'O se sese a'maan ndo'o rá ní', ne se ca'vee qui'yaj sa' ní' ndaa vaa me rá Diose qui'yaj ní' ma'. ²¹ Yuun che'e ca'ne' rá soj ga suun 'yaj se nij, ne gaa nica' nimán soj, ne cuno soj nana ca'née Diose nimán soj, ne ca'vee quinanj nimán soj rihaan sayuun ei. ²² Se guun catu rma'an se-nana Diose xréé ní' ma'. Tzaj ne qui'yaj ní' ndaa vaa taj Diose ei. Sese se qui'yaj ní' danj, ne tiha' yu'unj ní' man ma'an ní' gaa nanj á. ²³ 'O se sí' atúj rma'an se-nana Diose xréé ro', ase vaa sí' ni'yaj rihaan espejo ro', danj vaa so', ²⁴ ne sí' ni'yaj rihaan espejo me se xcaj so' cuentá se vaa canó nacaj rihaan so', tzaj ne 'anj so', gaa ne yuun che'e ni'yón so' nacaj no rihaan so' a. ²⁵ Ne ase vaa espejo ro', danj vaa tucuáan sa' cuchruj Diose rihaan ní', ne xcaj ní' cuentá daj me rá Diose qui'yaj ní', 'yaj tucuáan sa' yo', ne ne sayuun vaa uno ní' rihaan Diose, 'yaj tucuáan yo' ma'. Se guun ní' sí' tucu'yón rma'an nana yo' ne ni'yón nana yo' ma'. Tzaj ne cavij ní' qui'yaj ní' ndaa vaa taj nana yo' ei. Ne sese se ca'ne' rá ní' ga nana yo', ne Diose me sí' qui'yaj cavij sa' ní' adonj.

²⁶ Sij ve'é noco' man Diose me soj, rá soj na'. Sese nanó soj cuentó che'é tuvi' soj, ne nuveé sij noco' ya man Diose me soj ma'. Sij tiha' yu'unj man ma'an me soj nanj chuguanj. ²⁷ Cataj xna'anj 'unj rihaan soj me sí' me sí' noco' ya man Rej ní' Diose a. Sí' racu'j man xnii nique do', sí' racu'j man chana nique do', sí' ne noco' man sí' chí'ij man rihaan chumij nihánj do', so' me sí' noco' ya man Diose adonj.

2

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúun ní' qui'yaj ní' se luj rihaan daj a yuvii a

¹ Amán rá soj ni'yaj soj man Jesucristó sí' uun chij ndo'o rihaan ní', tinuj, nocoj. Che'é dan se guun cataj soj se vaa sa' doj vaa sí' ru'vee rihaan sí' nique ma'. ²⁻³ Xcaj soj cuentá, ne gaa nuu chre' soj cachraa soj rihaan Diose, ne sese atúj 'o sí' ru'vee nuu yatzij sa' rej man soj, ne 'nij ra'a so' se'ej tu'vee ndo'o, ne aráya'anj ndo'o soj man so', ne taj soj se vaa quitaj so' chruun xlá sa' a. Ne sese atúj 'o sí' nique nuu yatzij tahrinj rej man soj, ne ne a'mii noco soj ga so' ma'. Ca'vee canicun' caya so' do', ca'vee cane so' rihaan yo'óo rej tajoj

soj do', nanj ei. ⁴ Tzaj ne sese danj qui'yaj soj, ne sa' doj vaa ru'vee rihaan sí nique, rá soj, ne ase vaa cuese chí'ijí nimán na'vej rá xcaj sa' cuentá che'é yuvií vaa soj nanj chuguanj.

⁵ Nano xrej soj nana ca'mij, tinuj, nocoj. Nari Diosé man nij sí nique guun nij so' sí amán uxrá rá ni'yaj man so' ei. Nique nij so' rihaan yo'óo nihánj, tzaj ne aráj cochroj nij so' rihaan Diosé, ne che'é dan cata' tu'va Diosé se vaa ya cayáán nij so' ga Diosé asa' guun chij Diosé rihaan chumií nihánj adonj. ⁶ Tzaj ne nij soj me se nij ndo'o 'yaj soj rihaan nij sí nique chuguanj. Xcaj soj cuentá se vaa ru'vee me sí 'yaj sayuun man soj, ne 'anj soj rihaan cuese, 'yaj nij ru'vee a. ⁷ Ne nana nij a'mii nij ru'vee che'é Jesucristó sí cata' ne soj che'é a.

⁸ Dan me se vaa che'é qui'yaj ní' nana ca'mii sí cu'naj Moisés nana no rihaan danj Diosé nana ya, ne dan me se taj nana yo': "Gaa 'ee rá ní' man tuvi' ní' ndaa rá se vaa 'ee rá ní' man ma'an ní'", taj nana yo', ne sese qui'yaj soj nana yo', ne cunaj 'yaj soj ei. ⁹ Tzaj ne sese narii soj yuvií ru'vee inanj, gaa ne tumé ndo'o soj cacun' che'é se ne 'yaj ya soj se-tucuanj Diosé adonj. ¹⁰ Sese vaa 'o sí 'yaj nu' se-tucuanj Diosé, ne sese vaa orún' nana na'vej so' qui'yaj so', ne ase vaa sí' ne uno daj chí'haa m'j rihaan Diosé ro', vaa so' ei. ¹¹ 'Q se cataj Diosé se vaa se cotoj ní' ga nica tuvi' ní', ne veé cataj uún Diosé se vaa se ticavi' ní' tuvi' ní' a. Vaa sí' ne otoj ga nica tuvi', tzaj ne ticavi' so' tuvi' so', gaa ne sí' 'yaj danj ro', me se yuun che'e tiri' so' se-tucuanj Diosé tucuáán nocó' so' gaa nanj adonj. ¹² Che'é dan ve'é ca'mii soj, ne ve'é qui'yaj soj, ne cunuú rá soj se vaa vaa güii ca'ne' Diosé cacun' che'é ní', ni'yaj Diosé se-tucuanj Diosé chuguanj. 'Q se ne sayuun vaa cunó ní' nana yo' ma'. ¹³ 'Q se asa' ca'ne' Diosé cacun' che'é yuvií, ne se gaa 'ee rá Diosé ni'yaj Diosé man sí' ne 'ee rá man tuvi' ma'. Tzaj ne se ni'yanj rá me se yo' me qui'yaj canaán rihaan sayuun adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchuman rá ní' ni'yaj ní' Diosé, ne qui'yaj ní' se luj uún a

¹⁴ Cunoj soj ca'mij, tinuj, nocoj. Sese taj ní' se vaa amán rá ní' ni'yaj ní' Diosé, ne sese ne 'yaj ní' a doj se luj rihaan tuvi' ní', ne ca'vee quinanií ní' rihaan sayuun, rá soj na'. Taj ma'. Se ca'vee a doj man adonj. ¹⁵ Xcaj soj cuentá ei. Sese vaa tinúú ní' do', ra'vij ní' do', ne achiin se chá achiin yatzij cunuú so' do', ¹⁶ ne sese cataj ní' rihaan sí achiin rasuun man, ne: "Ca'anj sa' so', ne dínj gaa nimán so' ei. Rque Diosé yatzij quitaj xráá so' do', rque Diosé se chá chá so' do' ei", cataj ní' rihaan sí achiin man, gaa ne sese se quirii ní' se vaa achiin man tuvi' ní', ne taj se guun se-nana ní' gaa a ma'. ¹⁷ Veé danj vaa ya, ne sese taj ní' se vaa sí amán rá ni'yaj man Diosé me ní', ne sese taj se luj 'yaj ní', gaa ne nuveé sij amán ya rá me ní' gaa a mei.

¹⁸ Tzaj ne ta'aj ní' cataj rihaan tuvi' se vaa so' me se sí amán rá ni'yaj man Diosé mé so', ne 'unj nihánj me se sí 'yaj se sa' rihaan Diosé mé 'unj, cataj nii chuguanj. Tzaj ne xcaj so' cuentá, ne asa' ca'vee xcaj yuvií cuentá se vaa sí amán rá ni'yaj man Diosé mé so', sese nuvi' a 'o se sa' 'yáá so' ga. Tzaj ne 'unj nihánj me se che'é se sa' 'yáá 'unj ro', che'é dan ne'en yuvií se vaa sí amán rá ni'yaj man Diosé mé 'unj chuguanj. ¹⁹ Dan me se cunaj 'yáá so' se vaa amán rá so' se vaa oruun Diosé, tzaj ne danj 'yaj gué' nij nana chree uún, ne che'é dan chu'vi' nij so' ndaa ri'íj ma'an man nij so' che'é sayuun qui'yaj Diosé man nij so' vaa güii a. ²⁰ Sí' ni'yon mé so', sese uun rá so' se vaa taj che'é qui'yáá so' se luj, ne nihánj me se t'haán 'unj rihaan so' se vaa sese taj se luj 'yaj ní',

ne amán rma'an rá ní' ni'yaj ní' Diose nanj chuguanj. ²¹ Dan me se xij ní' sí' cu'naj Abraham me se ne'én so' se vaa ca'vej so' ticavi' so' ta'ní' so' sí' cu'naj Isaac rihaan mesá altar go' so' man ta'ní' so' rihaan Diose a. Ne che'é se vaa qui'yaj so' danj ro', che'é dan cunuu sa' so' rihaan Diose ei. ²² Xcaj so' cuentá se vaa che'é se cuchumán rá Abraham ni'yaj so' man Diose ro', che'é dan me guun rá so' qui'yaj so' se luj che'é Diose, ne che'é se qui'yaj so' danj ro', che'é dan ne'en ní' se vaa cuchumán nu' rá so' ni'yaj so' man Diose chuguanj. ²³ Ne quisij ya nu' se-nana Diose nana nihánj a: “Cuchumán rá Abraham ni'yaj so' man Diose, ne che'é dan cataj Diose se vaa sij sa' me Abraham a”. Ne sí' chéé ga Diose me uún Abraham, taj nii uún a.

²⁴ Xcaj soj cuentá se vaa che'é se luj 'yaj ní' ro', che'é dan nuu sa' ní' rihaan Diose, ne nuveé che'e se taj ní' se vaa amán rá ní' ni'yaj ní' man Diose doj me nuu sa' ní' rihaan Diose ma'. ²⁵ Dan me se Rahab chana niha' rá me se cunuu sa' no' rihaan Diose gaa qui'yaj no' se luj rihaan roj sí' ca'néé Diose man ca'mij nana sa' rihaan no' a. Cunuu sa' no' rihaan Diose che'é se luj qui'yaj no', ne dan me se ve'é racuij no' man roj sí' israelitá ca'anj suun chiháan no' caxrij yuve no' man roj so' rihaan nij sí' guun rá ticavi' man roj so', gaa ne ca'néé no' man roj so' yo'ó chrej vaa dínj nan' roj so' tucua' roj so' a.

²⁶ Dan me se sese nuvi' nimán 'o so', ne nuveé sij vaa 'na' me so' ma'. Maan cúu cavi' uun me so', ne ase vaa xngangá nuvi' nimán rque ro', danj vaa sí' taj se vaa amán rá ni'yaj man Diose, ne nuvi' a doj se luj 'yaj so', ne taj se gún' man nana tu'va uun so' a man adonj.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa 'yaj chi'ij ní' man tuvi' ní', sese ne tumé ní' nana avii tu'va ní' a

¹ Tinuj. Nocoj. Se guun gaa que'ee sí' narqué chrej man soj ma'. 'O se núj sij narqué chrej ro', ne'en soj se vaa doj a caraa Diose cacun' xráá núj sese se cuno núj rihaan Diose ei. ² 'O taran' ní' avii nana chi'ij tu'va nanj adonj. Tzaj ne sese vaa 'o sí' ne a'mii nana chi'ij, ne so' me sí' ca'vee guun nucuaj guun hij rihaan nu' nee man so' chuguanj. ³ Xcaj soj cuentá ni'yaj soj man cuayó á. Nda' se xij vaa cuayó, tzaj ne anu' ní' aga' le'ej nii tu'va xo', gaa ne cuno xo' rihaan ní' ca'anj xo' me rej ma'an me rá ní' chuguanj. ⁴ Ne xcaj soj cuentá ni'yaj soj man rihoo chéé rihaan na uún á. Xij vaa rihoo, ne nucuaj ndo'o o' nana rihaan rihoo, ne rcuchra' le'ej nii vaa rásuun nii tuguáj nii rihoo, tzaj ne ca'anj yo' me rej ma'an me rá nii ca'anj yo' uún ei.

⁵ Ne ta'nga' danj vaa guee daa ní' uún, ne tzin' vaa daa ní', tzaj ne nucuaj uxrá daa ní' nanj adonj. Dan me se ne'en soj se vaa orún' ya'an le'ej nii ro', ca'vee qui'yaj yo' cacaa' cunu' quij ei. ⁶ Ne ase vaa ya'an vaa nana a'mii daa ní', ne ase vaa nu' chi'ij man rihaan chumij nihánj ro', danj vaa nana a'mii daa ní', ne ndaa ri' nu' nee man ní', 'yaj daa ní' nanj adonj. Unu' ní' ga tuvi' ní', 'yaj daa ní', che'é se sí' chree me sí' 'yaj a'mii daa ní' nana chi'ij nanj á. ⁷ A'vee uun hij yuvij rihaan me ma'an xcuu, ne dan me se rihaan xcuu man quij do', rihaan xtâj do', rihaan xcuáá do', rihaan xcuaj do', uun hij yuvij, ⁸ tzaj ne taj se 'yá' guun hij a doj yuvij rihaan daa ma'an yuvij ma'. Avii ndo'o nana chi'ij tu'va ní', ne taj se 'yá' guun dínj tu'va ní', 'yaj daa ní' ía ma'. Ase vaa na xnaj taj tu'va xcuáá yuvaa ro', danj vaa nana chi'ij avii tu'va ní', 'yaj daa ní', ne 'yaj chi'ij yo' man tuvi' ní' chuguanj. ⁹ Dan me se tu'va ní' me avii nana luj a'mii ní' che'é Rej ní' Diose sí' 'nij ra'a man ní', ne veé daa ní'

a'mii naná chree che'é tuvi' ní' uún a. Ne dan me se ase vaa Diose ro', danj vaa nij tuvi' ní' gaa qui'yaj Diose man taran' ní' a. ¹⁰ Veé tu'va ní' avii naná luj ne veé tu'va ní' avii naná chree, 'yaj daa ní', ne nij uxrá vaa 'yaj ní' danj, nanj tinuj, nocoj. ¹¹ Se ca'vee cavii na chihan' ga na 'ne' rque orún' curuj na ma'. ¹² Taj rutzí' avii raá chruun rcoo ma'. Ne rcoo ne avii raá chruun rcue'e ma'. Ne danj nanj na uún, ne se ca'vee curihanj na chihan' rej nuu na 'ne', ne taj che'é cavii naná chi'ii tu'va ní', sese rej nuu naná sa' me nimán ní' a man adonj.

Naná nihánj taj xna'anj me síí me síí nicaj tucuáán sa' cavii rihaan Diose a

¹³ Sese vaa ta'aj soj síí acaj cuentá ne avii ndo'o raá soj, rá soj, ne ve'é inanj qui'yaj soj sij vaa danj rá rihaan tuvi' soj, ne xcaj tuvi' soj cuentá se vaa che'é se avii raá soj ro', che'é dan síí ni'yanj nimán me soj, ne che'é dan me ve'é inanj 'yaj soj a. ¹⁴ Tzaj ne sese xcoj ruvaá rá soj, ne sese me inanj rá soj quirii ta'nga' soj rihaan tuvi' soj, gaa ne se guun ca'mii xta' soj cataj soj se vaa síí acaj cuentá avii raá me soj a ma'. 'O se nuveé sij acaj cuentá me síí 'yaj danj mei. ¹⁵ Sese sij xcoj ruvaá rá me soj, ne nuveé sij nicaj tucuáán sa' cavii rihaan Diose me soj a ma'. Inanj tucuáán cavii raá nij síí man rihaan yo'óo nihánj uuun me tucuáán nicaj soj, ne danj inanj 'yaj yuvii che'é se naná chree uno nij yuvii nanj adonj. ¹⁶ Rej yanj síí xcoj ruvaá rá me se taj se qui'yá' gaa dínj ma'. Me a' se chi'ii 'yaj nij so' nanj á. ¹⁷ Tzaj ne síí nicaj tucuáán sa' cavii rihaan Diose me se yo'o vaa sa' nimán so', ne che'é dan 'o chij yáán so', ne ne unu' so' ga yuvii ma'. Yo'o luj a'mii so' ga tuvi' so', ne ne naqui'yaj so'o so' xréé so' gaa a'mii tuvi' so' ga so' ma'. 'Ee rá so' ni'yaj so' tuvi' so', ne inanj se sa' 'yaj so', ne yo'o cuyaán ve'é 'yaj so' rihaan nu' nij yuvii, ne 'yaj so' nu' ndaa vaa taj so' a. Ne nij síí 'yaj danj ro', me síí nicaj ya tucuáán sa' cavii rihaan Diose chuguanj. ¹⁸ Dan me se síí 'yaj dínj ne yuvii ga tuvi' yuvii ro', ma'an so' me síí ne dínj ga tuvi', ne che'é dan cunu sa' nij tuvi' so' rihaan Diose, qui'yaj so' nanj adonj.

4

Naná nihánj taj xna'anj se vaa se guun rá ní' cavii sa' ní' rihaan chumii nihánj a

¹ Me che'é unu' ndo'o nij soj ga tuvi' soj, rá soj ga. Nuveé che'e se me ndo'o rá soj cavii sa' soj rihaan chumii nihánj, ne che'é dan na'vee gaa xej nimán soj a a. Ne nuveé che'e dan unu' soj ga tuvi' soj a a. ² Me ndo'o rá soj gaa rasuun sa' rihaan soj, tzaj ne ne ca'vee quirí' soj rasuun yo' cumán yo' rihaan soj a a. Dan me se che'é dan uun xcoj ruvaá ndo'o rá soj ni'yaj soj man síí vaa rasuun rihaan adonj. Tzaj ne soj me se taj se 'yá' quirí' soj, ne che'é dan unu' soj ga tuvi' soj ei. Tzaj ne nuvi' rasuun sa' rihaan soj, che'é se ne achíin ni'yaj soj rihaan Diose adonj. ³ Ne ndá' se achíin ni'yaj soj rihaan Diose, tzaj ne ne rque Diose nij rasuun yo' rihaan soj, che'é se chi'ii ndo'o vaa nimán soj gaa achíin ni'yaj soj rihaan Diose ei. Dan me se me inanj rá soj cavii sa' ma'an inanj soj rihaan chumii nihánj qui'yaj nij rasuun yo' ei.

⁴ Ne ase vaa chana' otoj ga yo'óo chii ro', danj vaa soj, ne ne noco' ya soj man Diose a ma'. Xcaj soj cuentá se vaa síí me rá cavii sa' rihaan chumii nihánj ro', so' me síí taj ri'yunj man Diose adonj. Ya uxrá ei. ⁵ Ne xcaj soj cuentá se vaa ne tu'va rma'an naná nihánj naná a'mii danj Diose a: "Diose qui'yaj nimán ní', ne me uxrá rá Diose canoco' nimán ní' man orún' so'", taj danj Diose a.

⁶ Ne uxrá doj 'yaj Dioṣe se luj che'é ní', ne che'é dan no nana nihánj rihaan danj Dioṣe a: "Aráán Dioṣe chrej rihaan nij síi xta' nimán se cavii sa' nij so', tzaj ne 'yaj Dioṣe se luj che'é nij síi vaa nica' nimán", taj danj Dioṣe a.

⁷ Che'é dan cunḡ soj rihaan Dioṣe á. Naqui'yaj so'o soj xréé soj rihaan síi chree, ne cunḡj síi chree rihaan soj á. ⁸ Quinichrun' soj rihaan Dioṣe, gaa ne quinichrun' Dioṣe rihaan soj á. Nij síi tumé cacun' ro', tanáj nij so' se-tucuañj nij so' tucuaán chí'ij, ne nij síi uun vij rá canoco' man Dioṣe ro', naqui'yaj nica' nij so' nimán nij so' á. ⁹ Se gaa niha' rá soj ca'nga' soj mei. Vaa che'é quinano rá soj ta'vee soj che'é cacun' tumé soj ei. ¹⁰ Naqui'yaj nica' soj nimán soj rihaan síi 'nij ra'a man ní', gaa ne cavii sa' soj, qui'yaj so' chuguañj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se ca'mii ní' nana nij che'é tuvi' ní' ma'

¹¹ Se guun nana soj cuentó ne che'é tuvi' soj, man tinuj, man nocoj. Síi nanó cuentó ne do', síi araa cacun' xráá tuvi' do', so' me síi taj se vaa taj che'é cunḡ ní' cunudañj se-tucuañj Dioṣe chuguañj. Ne síi a'mii danj ro', nuveé sji uno se-tucuañj Dioṣe me so' ma'. Maan se síi naqui'yaj cuu se-tucuañj Dioṣe me uun so' nanj ei. ¹² Dan me se orún' Dioṣe ya me síi cuchruj se-tucuañj Dioṣe, ne veé orún' Dioṣe me síi ca'ne' cacun' che'é ní' vaa güii, ne so' me síi guun nucuaj tinanii man ní' rihaan sayuun, ne veé so' me síi guun nucuaj ca'nej man ní' rihaan ya'an ei. Tzaj ne ní' me se yuvij uun me ní', ne taj che'é caraa ní' cacun' xráá tuvi' ní' ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ne ne'en ní' daj quiran' ní' a'yuj a

¹³ Ne vaa soj sji a'mii nana nihánj uún a: "Cuan' se, a'yuj se, ca'anj núj 'o chuman' cayáan núj 'o yo', ne quiraan núj rasuun natu'vee núj, ne qui'yaj canaan ndo'o núj sa'anj", taj soj, ne nihánj me se cunḡ soj ca'mij á. ¹⁴ Nij soj me se ne ne'en uxrá soj daj quiran' soj a'yuj a ma'. 'O se ase vaa ngaa ya'aan ro', danj vaa soj rihaan chumij nihánj, ne nanij ngaa ya'aan 'o orá le'ej nii, ne ra'yanj naxtun' uún ngaa ya'aan yo' nanj adonj. ¹⁵ Che'é dan no xcúun soj cataj soj: "Sese me rá síi 'nij ra'a man ní', ne ca'vee gaa i'na' ní', ne ca'vee qui'yaj suun ní' á", cataj soj á. ¹⁶ Tzaj ne soj me se a'mii xta' ndo'o soj rihaan Dioṣe, ne chí'ij ndo'o vaa nu' nana xta' a'mii soj adonj. ¹⁷ Tzaj ne sese ne'en ní' daj me rá Dioṣe qui'yaj ní', ne ne 'yaj ní' ndaa vaa me rá Dioṣe qui'yaj ní', gaa ne guun ní' síi tumé ndo'o cacun' nanj adonj.

5

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quiran' ndo'o nij ru'vee sayuun a

¹ Ne soj sji ru'vee me se yaj me se quene'en soj ei. Ta'vee uxrá soj che'é sayuun quiran' soj vaa güii chuguañj. ² Ne rihaan Dioṣe me se ase vaa se cuchruj vaa nu' si'yaj soj, ne ase vaa yatzij navij chá xcuu vaa nu' sagan' soj, ³ ne ase vaa aga' navij qui'yaj tucunj yoo ro', danj vaa nu' se-sa'anj soj, ne tucunj yoo yo' ro', ni'yaj Dioṣe, ne xcaj Dioṣe cuentá se vaa síi yanu' me soj rihaan síi nique, ne che'é dan cacaa ma'an soj, qui'yaj tucunj yoo yo' adonj. Dan me se uxrá caraa sa' soj sa'anj rihaan chumij nihánj, tzaj ne nichrun' ca'anj ni'ya chumij nihánj nanj adonj. ⁴ Dan me se acaj ndo'o Dioṣe cuentá se vaa ne naru'vee sa' soj tu'vee se-mozó soj síi rii xnaa' soj a. Ne aguáj ndo'o nij mozó yo' rihaan Dioṣe che'é se-sa'anj nij so' chuguañj. Ne catúj se-nana nij so' xréé Dioṣe sji uun chíj ndo'o rej xta' nanj ei. ⁵ Ne dan me se uun niha' uxrá rá soj rihaan chumij nihánj, ne inanj rasuun sa' uxrá man rihaan soj, ne ase vaa xcaá namij ro', danj vaa soj, ne ne acaj soj cuentá se vaa nichrun' ca'na'

sayuun rihaan soj a ma'. ⁶Tzaj ne dan me se cuta' ndo'o soj cacun' xraá nij sí sa', ne ndaa ticavi' soj man ta'aj tuvi' nij so', ne ca'ne' sa' guee rá nij so' cavi' tuvi' nij so', qui'yaj soj a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa gaa inaj nimán ní' cachinj ni'yaj ní' rihaan Diose a

⁷Che'é dan gaa inaj nimán soj na'vjj soj ndaa se quisij güii ca'na' uún sí 'nij ra'a man ní', tinuj, nochoj. Xcaj soj cuentá daj 'yaj sí uún naa ei. Naj vaa nimán so' na'vjj so' maan che'é rej cachij sa' ve'é xnaa so', gaa ne quirii so' tan' adonj. ⁸Danj qui'yaj guee soj, ne gaa inaj nimán soj, ne ca'nej nucuaaj soj nimán soj, che'é se nichrun' ca'na' sí 'nij ra'a man ní' ei. ⁹Se ca'mii soj nana nij che'é tuvi' soj, ne se gaa nanj quitaj cacun' xraá ma'an soj, man tinuj, man nochoj. 'O se aj nicun' chruun sí ca'ne' cacun' che'é ní' rej ta'yaa ei. ¹⁰Xcaj soj cuentá, ni'yaj soj nij sí nata' se-nana Diose gaa naá se vaa nucuaaj nimán nij so' rihaan sayuun, ne ase vaa qui'yaj nij so' ro', danj gaa qui'yaj soj ei. ¹¹Ne uxrá cavii sa' nij sí nucuaaj nimán rihaan sayuun, rá ní', ni'yaj ní' man nij so', ne aj cuno soj se vaa nucuaaj nimán sí cu'naj Job rihaan sayuun gaa naá, ne aj ne'en soj se vaa avii sa' nu' nij sí vaa danj, 'yaj sí 'nij ra'a man ní', che'é se 'ee uxrá rá so' ni'yaj so' man ní' chuguanj.

¹²Dan me se nana nihánj me nana nocoo doj rihaan nu' nij nana, tinuj, nochoj. Se cuta' soj raá Diose ca'mii soj meí. Se cataj soj chumanj yo'óo man soj, sese se ca'mii ya soj meí. Ne me ma'an yo'óo rasuun, ne se ca'mii soj danj che'é ma'. Sese ca'vee qui'yaj soj, rá soj, ne: "Ca'vee ei", cataj uun soj, ne sese se ca'vee qui'yaj soj, rá soj, ne: "Se ca'vee ma'", cataj uun soj, gaa ne se cuta' Diose cacun' xraá soj man chuguanj.

¹³Sese vaa 'o tuvi' soj ran' sayuun, ne cachinj ni'yaj so' rihaan Diose á. Sese vaa 'o tuvi' soj niha' rá, ne cachraa so' chra' rihaan Diose á. ¹⁴Sese vaa 'o tuvi' soj ran', ne nacunj so' man nij sí chij nicaj yu'unj man nij sí nocoo man Jesucristo ca'na' nij so', ne cata' tu'va nij so' se-chuvii sí 'nij ra'a man ní', ne cutaa nij so' casté raá sí ran', ne cachinj ni'yaj nij sí chij yo' rihaan Diose che'é sí ran' a. ¹⁵Sese ya amán rá nij sí achín ni'yaj rihaan Diose se vaa racuúj Diose man sí ran', ne nahuun sí ran' yo', qui'yaj sí 'nij ra'a man ní', ne sese tumé sí ran' yo' cacun', ne quinavjj cacun' xraá so' a. ¹⁶Che'é dan ndaa 'o 'o ní' nata' ya rihaan tinúú ní' che'é cacun' tumé ní', ne ndaa 'o 'o ní' cachinj ni'yaj rihaan Diose che'é tuvi' ní', gaa ne nahuun ní', qui'yaj Diose a. Sese vaa 'o sí vaa nica ya nimán achín ni'yaj uxrá rihaan Diose, ne cuno ya Diose, ne qui'yaj Diose ndaa vaa cachín ni'yaj so' ei. ¹⁷Nanj yuvii me sí cu'naj Elias sí cayáan gaa naá, ne ase vaa ma'an ní' vaa so', tzaj ne cachín ni'yaj so' rihaan Diose se vaa se caman', ne quisij ndaa va'nuj ya yo' táá yané ne caman' qui'yaj so', qui'yaj Diose gaa cachín ni'yaj so' rihaan Diose ei. ¹⁸Ndaa síj, gaa ne cachín ni'yaj uún so' maan rihaan Diose, gaa ne caman' uún, qui'yaj Diose, gaa ne cavii sa' naa a.

¹⁹Cuno soj ca'mij, tinuj, nochoj. Sese tanáj xco 'o tuvi' soj se-tucuanj Diose tucuaán ya, ne sese guun nucuaaj yo'óo tuvi' soj qui'yaj canaán so' canicaj uún sí ca'anj yaníj yo' canoco' so' tucuaán sa', ²⁰ne dan me se sí qui'yaj canaán yo' me se so' me sí tinanii man tuvi' rihaan sayuun adonj. Ne guun nucuaaj so' tinanii so' man nimán tuvi' so' rihaan sayuun ei. Dan me se ca'nej nocoo ndo'o so' cacun' xraá tuvi' so' adonj.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj síi cu'naj Pedró ca'néé so' rihaan nij yuvii noco' man Diose a

¹ Uñj ro', me síi cu'naj Pedró, ne apóstol cune' Jesucristó ca'anj nata' rihaan yuvii che'é so' mej a. Ne qui'yáá 'unj yanj nihánj ca'nej 'unj rihaan soj sij narii Diose man canoco' man so' sij cha'nuu ca'anj estadó Ponto do', estadó Galacia do', estadó Capadocia do', estadó Asia do', estadó Bitinia do', che'é sayuun quiran' soj a. ² Asij naá quene'en Rej ní' Diose se vaa canoco' soj man so', ne che'é dan quinarií so' man soj, gaa ne guun che'e soj canoco' soj man orún' Diose, qui'yaj Nimán Diose, che'é se me rá so' cunó soj rihaan so', ne me rá so' cunú soj sa' nimán soj qui'yaj ton man Jesucristó ton cayanj man so' gaa cavi' so' che'é ní' a.

Me rá 'unj qui'yaj ndo'o Diose se luj che'é soj, ne gaa xej ndo'o nimán soj qui'yaj Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa na'vii ní' güii cayáan ní' rihaan Diose a

³ Cunaj uxrá vaa Diose Rej Jesucristó sij 'nij ra'a man ní', cataj ní' á. Dan me se cunuu 'ee uxrá rá so' ni'yaj so' man ní', ne che'é dan naqui'yaj i'na' so' man Jesucristó, ne che'é se cunuu i'na' uún Jesucristó ro', che'é dan guun ta'nij Diose man ní', ne che'é se ta'nij Diose me ní', che'é dan guun niha' rá ní' ne na'vii ní' quisij güii cayáan ní' rihaan Diose nu' cavii nu' ca'anj ei. ⁴ Ne dan me se vaa se sa' nicaj Diose rque Diose man soj asa' nucui' soj rihaan so', ne daj chihaa míj se quirí se sa' yo', ne yo'o gaa sa' yo' nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj. ⁵ Nucuj ndo'o Diose, ne che'é se amán rá soj ni'yaj soj man Jesucristó, che'é dan tumé Diose man soj, che'é rej ca'vee cavii sa' soj asa' quisij güii ca'anj ni'ya chumii nihánj ne quene'en ní' nu' se vaa qui'yaj so' che'é ní' ei.

⁶ Che'é dan guun niha' uxrá rá soj nanj á. Dan me se nda' se cuano nanó rá soj che'é sayuun 'na' rihaan soj doj güii nanj rihaan chumii nihánj cuano, tzaj ne aj guun niha' ndo'o rá soj, che'é se ne'en soj se vaa cavii sa' soj vaa güii, qui'yaj Diose chuguanj. ⁷ Dan me se ne'en soj se vaa aga' oró míi me se se man uun rihaan chumii nihánj me yo', ne vaa güii ca'anj ni'ya yo' ga chumii nihánj, tzaj ne axríj ya'an nii man aga' oró míi yo', che'é rej me rá nii xcaj nii cuentá sese aga' sa' me yo' ní', ase aga' nij me yo' a. Ne ase vaa ya'an rihaan aga' oró míi yo' ro', danj vaa sayuun rihaan soj, ne che'é sayuun ran' soj ro', che'é dan acaj ní' cuentá sese ya ya amán rá soj ni'yaj soj man Diose ní', ase 'yaj ma'an soj a. Tzaj ne sa' doj vaa soj rihaan aga' oró míi yo', ne daj chihaa míj se ca'anj ni'ya soj, sese amán ya rá soj ni'yaj soj man Diose mei. Dan me se uxrá cavii sa' Diose, qui'yaj soj, ne uxrá ca'mii sa' yuvii che'é Diose, asa' ca'na' uún Jesucristó rihaan chumii nihánj chuguanj.

⁸ Ne Jesucristó me se nda' se ne quene'en rihaan soj man so', tzaj ne amán rá soj ni'yaj soj man so', ne ne ne'en xa' rihaan soj man so' nihánj cuano, tzaj ne che'é se cuchumán ya rá soj ni'yaj soj man so' ro', che'é dan guun niha' uxrá rá soj che'é se aj ne'en soj se vaa cavii sa' uxrá soj adonj. ⁹ Ne che'é se amán rá soj ni'yaj soj man Diose ro', che'é dan cavii sa' nimán soj rihaan so' ei.

¹⁰ Dan me se nij síi nata' se-nana Diose gaa naá ro', nata' nij so' che'é se luj qui'yaj Diose che'é soj, ne guun ndo'o rá nij so' xcaj nij so' cuentá daj gaa cavii sa' yuvii qui'yaj Diose, ne naqui'yaj cuu nij so' cúu yave nij so' che'é

nu' nij rasuun sa' chuguñj. ¹¹ Dan me se naqui'yaj çu uxrá ya nij so' aman ca'na' sí ca'nej Diose rihaan chumiij a. 'O se nicaj yu'unj Nimán Jesucristó man nij so', ne ma'an Nimán Jesucristó cataj xna'anj rihaan nij so' daj quiran' ma'an Jesucristó asa' ca'na' so' do', che'é suun sa' cata so' asa' quisij quiran' so' sayuun do' a. ¹² Dan me se cataj xna'anj Diose rihaan nij so' se vaa nuveé ma'an nij so' me nij sí quene'en ca'na' sí ca'nej Diose ma'. Tananj nu' nij soj me nij sí quene'en man sí ca'nej Diose, asa' ca'na' so', taj Diose rihaan nij sí nata' se-nana Diose gaa naá yo' a. Ne nihánj me se nij sí nata' se-nana Diose nana sa' yo' yaj ro', ca'néé Diose Nimán Diose rihaan nij so', ne aj nata' nij so' nu' se vaa qui'yaj Jesucristó sí ca'néé Diose rihaan chumiij nihánj cuno soj a. Ne ndaa nij se-mozó Diose sí yanj xta' me rá quene'en daj gaa caviij sa' ní qui'yaj Jesucristó ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nacúun Diose man ní guun ní sí sa' inanj rihaan so' a

¹³ Che'é dan 'o ca'nej nimán soj qui'yaj soj ndaa vaa me rá Diose ei. Gaa chij rá soj ga tuvi' soj, ne yo' o gaa nucaj rá soj man Diose se vaa qui'yaj ndo'o so' se luj che'é soj asa' ca'na' uún Jesucristó rihaan chumiij nihánj ei. ¹⁴ Dan me se guun soj sí uno sa' rihaan Diose ei. Gaa naá me se ne quene'en soj daj vaa Diose, ne inanj guun rá soj qui'yaj soj se nij, tzaj ne yaj me se se guun qui'yaj uún soj danj mei. ¹⁵ Tananj che'é se sí sa' inanj me Diose sí nacúun man soj canoco' soj, che'é dan ma'an soj ro', no xcúun guun sí sa' ei. ¹⁶ Che'é dan no nana nihánj rihaan danj Diose a: "Sí sa' inanj mé 'unj, ne che'é dan guun soj sí sa' inanj uún á", taj Diose rihaan nij sí canoco' man so' gaa naá a.

¹⁷ Diose ro', me sí nica inanj a'ne' cacun' che'é 'o 'o ní ndaa vaa 'yaj 'o 'o ní, ne che'é se: "Ataj chij", taj soj rihaan Diose gaa achún ni'yaj soj rihaan so' ro', che'é dan 'o caraá cochroj soj rihaan so' doj nij güii cayáan soj rihaan yo'óo nihánj á. ¹⁸ Aj ne'en soj daj qui'yaj Diose gaa tinanii so' man soj rihaan tucuaán nij rma'an canoco' nij xii soj sí cumán gaa naá, ne nuveé sa'anj me se go' Diose gaa tinanii so' man soj ma'. Sa'anj me se se navij uun me yo' ei. ¹⁹ Tzaj ne ca'néé Diose man Jesucristó cavi' ya so' cayanj ton man so' che'é ní, ne ase vaa avi' matzinj le'ej sa' inanj 'yaj nij sí israelitá che'é cacun' tumé nij so' ro', danj vaa cavi' Jesucristó che'é ní, ne so' me se vaa yu'vee ndo'o nó so' che'é se taj cacun' tumé so' man chuguñj. ²⁰ Dan me se asij ataa qui'yaj Diose chumiij, ne aj ne'en Diose se vaa cavi' Jesucristó che'é ní, ne cuano gaa nichrun' quinavij chumiij nihánj me se curuvi' Jesucristó rihaan chumiij nihánj che'é ma'an nij soj ei. ²¹ Ne che'é se vaa qui'yaj Jesucristó che'é soj ro', che'é dan amán rá soj ni'yaj soj man Diose sí naqui'yaj i'na' man Jesucristó, ne cune' Diose man so' se vaa guun chij so' a. Ne che'é se danj qui'yaj Diose ro', che'é dan amán rá soj ni'yaj soj man Diose, ne na'vij soj quisij güii caviij sa' ndo'o soj qui'yaj so' a.

²² Dan me se uno soj se-nana Diose nana ya, ne che'é dan cunuu sa' nimán soj, ne che'é dan no xcúun soj gaa 'ee rá soj man tuvi' soj adonj. Se cataj rma'an soj se vaa 'ee rá soj man tuvi' soj ma'. Ya gaa 'ee ndo'o rá soj man tuvi' soj ei. ²³ 'O se cunuu i'na' nimán soj, qui'yaj se-nana Diose, ne nuveé se cavi' me se-nana Diose ma'. Tananj ase vaa 'o rasuun vaa i'na' vaa se-nana Diose, ne daj chihaa mij se ca'anj ni'ya yo' mei. ²⁴ Che'é dan nó nana nihánj rihaan danj Diose a: "Ase vaa coj chrin' man tacaan ro', danj vaa taran' ní, ne ase vaa yâ taj raá coj ro', danj vaa suun sa' 'yaj ní' a. Daj se vaa nacoó coj ne navij yâ ayuu ro', danj vaa ní navij ní' a. ²⁵ Tzaj ne daj chihaa mij se

navij se-nanā sīi 'nij ra'a man ní' ma'". Đanj taj nanā nō rihaan danj Diose, ne se-nanā Diose yo' me nanā sa' nata' nūj rihaan soj adonj.

2

¹ Che'é dan ca'ne' rá soj ga suun noco' tucuáan chi'ij ei. Se nachri' soj ni'yaj soj nu' tuvi' soj mei. Se tíha' yu'unj soj man tuvi' soj mei. 'O ndaa taj soj ro', veé danj qui'yaj guēē soj ei. Se guun xcōj ruvaa rá soj ni'yaj soj tuvi' soj mei. Se nanó soj cuentó ne che'é tuvi' soj ma'. ² Ase vaa me ndo'o rá leé nō cutzii leé nō too ro', danj guun ndo'o rá soj tucu'yón soj se-nanā Diose nanā ya, ne ase vaa racuuj too man leé nō achij leé nō ro', danj gaa racuuj se-nanā Diose man soj cunuū sca' nimán soj chuguanj. Dan, gaa ne cavii sa' ndo'o soj, qui'yaj Diose ei. ³ 'O se aj ne'en soj se vaa ve'é ndo'o 'yaj sīi 'nij ra'a man ní' che'é ní' adonj.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa yuvej sa' vaa Jesucristó a

⁴ Ca'na' soj rihaan Jesucristó ei. Ase vaa 'o yuvej xij sa' uchruj nii asino yaan tacóo ve' gaa nachráj nii ve' ro', danj vaa so', tzaj ne nij sīi man rihaan chumij nihánj me se nachri' nij so' ni'yaj nij so' yuvej yo', tzaj ne sīi sa' ndo'o narij Diose me so' nanj adonj. ⁵ Ne ase vaa nij yuvej le'ej nii nata' xráá yuvej xij ro', danj vaa taran' soj, sese canoco' raan soj man Jesucristó, ne ve'é cumān rcua'aañ soj, qui'yaj Jesucristó, gaa ne cunuū sa' nimán soj, gaa ne ase vaa xrej ro', danj gaa soj rihaan Diose, ne ase vaa se sa' nago' nij xrej rihaan Diose ro', danj gaa se sa' qui'yaj soj che'é se me soj sīi noco' man Jesucristó, gaa ne carān' rá Diose se vaa 'yaj soj ei.

⁶ Che'é dan nó nanā nihánj rihaan danj Diose a: "Ni'yaj so' ei. Aj cuné' 'unj yo'o yuvij chuman' Jerusalén naj rej cu'naj Sion, ne ase vaa 'o yuvej vaa so', nucuaj ndo'o so' chuguanj. Sij sa' ndo'o me so', ne quinarii 'unj man so', ne ase vaa yuvej xij une' yuvij tacóo ve' ro', danj gaa so', ne sese cuchuman rá yo'o so' quene'en so' man sīi cuné' 'unj, ne se guun na'aj so' ma'. Tananj cavii sa' ndo'o so' adonj". Đanj cataj Diose, ca'mii so' che'é Jesucristó gaa naá a. ⁷ Vaa yu'vee ndo'o nó Jesucristó rihaan soj sij amán rá ni'yaj man so', tzaj ne xa' nij sīi ne amán rá ni'yaj man Jesucristó me se quisij ya ndaa vaa taj nanā nihánj nanā nō rihaan danj Diose adonj: "Yuvej quiri'ij nij sīi cune' ve' ro', guun yuvej sa' doj rihaan taran' nij yuvej naj tacóo ve' yo' nanj adonj", taj danj Diose a. ⁸ Ne: "Naxru' yuvij, qui'yaj yuvej yo', ne guun na'aj nij yuvij gaa quene'en nij yuvij man so'", taj yo'ó nanā nō rihaan danj Diose a. Ne nij sīi ne amán rá ni'yaj man Jesucristó me se che'é se ne cunō nij so' se-nanā Diose ro', che'é dan naxru' nij so' ne quiri'ij nij so' a. Dan me se ca'née ra'a Diose man nij so' quirān' nij so' danj nanj ei.

Nanā nihánj taj xna'anj se vaa narij Diose man ní' sij noco' man Jesucristó a

⁹ Xa' soj, tzaj ne sij narij Diose me soj, ne xrej uun chij ya nuū rihaan Diose me soj, ne sij cunuū sa' nimán me soj, ne yuvij man chuman' noco'o sa' ndo'o ya uun chij Diose rihaan me soj, ne che'é se me rá Diose nata' soj che'é se sa' qui'yaj so' ro', che'é dan narij so' man soj ei. Dan me se sij noco' tucuáan rmī' me soj gaa naá, tzaj ne canacúún Diose man soj xcāj soj cuentá, ne cunaj uxrá vaa se-tucuanj Diose tucuáan noco' soj cuanō ei. ¹⁰ Dan me se gaa naá me se nuveé yuvij 'nij ra'a Diose me soj, ne ne gaa 'ee rá Diose ni'yaj Diose man soj ma'. Tzaj ne yaj me se cunuū 'ee rá so' ni'yaj so' man soj, ne guun soj sīi chéé ga ma'an Diose, ne 'nij ra'a Diose man soj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa qui'yaj suun ní' rihaan Diose á

¹¹ Dan me se 'ee ndo'o raj man soj, ne qui'yaj soj se ndo'o uxrá, ne cunq soj ei. Nuveé chihánj ní' me chumiñ man ní' cuano, man tinuj, man nocoj. Ase vaa 'o síi aran' me ma'an rej ro', danj vaa ní' rihaan chumiñ nihánj cuano ei. Che'é dan se guun qui'yaj soj rasuun chi'ii me rá nee man soj qui'yaj soj ma'. 'Q se unu' se chi'ii yo' ga nimán ní' adonj. ¹² Ne ve'é inanj qui'yaj soj rej ne soj sca'núj nij síi chi'ii man rihaan chumiñ nihánj, gaa ne sese guun rá nij so' cuta' nij so' cacun' rmi' xráá soj se vaa nij 'yaj soj, gaa ne xcaj nij so' cuentá se vaa ve'é inanj 'yaj soj ei. Gaa ne güii cuchí' Diose rihaan nij so' me se cataj nij so' se vaa sa' uxrá vaa Diose chuguanj.

¹³ Che'é se sij noco' man síi 'nij ra'a man ní' me soj ro', che'é dan cunq soj rihaan taran' nij síi nicaj suun ei. Dan me se cunq soj rihaan síi nicaj suun nocqo emperador, che'é se sij uun chij doj me so' ei. ¹⁴ Ne dan me se cunq soj rihaan yo'ó nij síi nicaj suun gobernador noco' do' nij uun, che'é se sij a'ne' suun síi nicaj suun emperador rihaan me nij so', ne no xcúun nij so' qui'yaj nij so' sayuun man nij síi chi'ii do', ca'mii sa' nij so' che'é nij síi sa' do' chuguanj. ¹⁵ Ne me rá Diose qui'yaj ní' se sa', gaa ne cunqo dínj tu'va nij síi ne acaj cuentá síi tu'va rma'an nana nij che'é Jesucristó chuguanj. ¹⁶ Ne'en ní' se vaa sij cheé uun me ní', tzaj ne se guun cataj ní' se vaa che'é dan me ca'vee qui'yaj ní' me ma'an se chi'ii ma'. Tananj guun ní' síi 'yaj suun rihaan Diose ei. ¹⁷ Dan me se ve'é ca'mii soj ga da' a yuvi, ne gaa 'ee rá soj man nu' nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne cunq soj rihaan Diose, ne ve'é caraa cochroj soj rihaan síi nicaj suun emperador ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa ca'ne' sa' guee rá Jesucristó gaa quiran' so' sayuun ro', danj gaa qui'yaj ní' a

¹⁸ Ve'é cunq soj rihaan se-ru'vee soj sij uun mozó á. Nuveé inanj rihaan nij ru'vee sa' ru'vee ni'yanj a'mii cunq soj ma'. Veé danj cunq uun soj rihaan nij ru'vee nij 'yaj do' uun nanj ei. ¹⁹ Ne sese quiran' ta'aj soj sayuun qui'yaj se-ru'vee ta'aj soj ru'vee chi'ii, che'é se maan se sij noco' man Diose me síi ran' sayuun yo', ne sese a'ne' sa' guee rá síi ran' sayuun yo' ga suun tucuáá rihaan ru'vee, gaa ne cunaj uxrá 'yaj so' ni'yaj Diose adonj.

²⁰ Dan me se síi tumé ya cacun' ro', vaa che'é cayuun so', ne nda' se ca'vee ca'ne' guee rá so' ayuun so' do', ran' so' sayuun do', tzaj ne se cataj ní' se vaa cunaj 'yaj so' ran' so' sayuun a ma'. Maan che'é cacun' tumé so' me ayuun so' nanj á. Tzaj ne síi inanj se sa' 'yaj me se sese ca'ne' sa' guee rá so' quiran' cachrij so' sayuun che'é Diose, ne cunaj uxrá qui'yaj so' nanj á. 'Q se Diose ro', me síi naru'vee nu' sayuun quiran' so' che'é so' nanj adonj. ²¹ 'Q se canacúun Diose man ní' canoco' ní' man so' ne quiran' ní' sayuun adonj. Tananj Jesucristó, tzaj ne quiran' so' sayuun che'é ní', ne ca'ne' sa' guee rá so' gaa quiran' so' danj adonj. Dan me se ndaa rá se vaa ca'ne' rá Jesucristó gaa quiran' so' sayuun che'é ní' ro', danj gaa guee ca'ne' rá ní' quiran' ní' sayuun, rá so' ei. ²² Ne Jesucristó me se a 'ó nana ne do', a 'ó cacun' do', ne nari' ní' tu'va so' mei. ²³ Ca'mii chree yuvi che'é so', tzaj ne ne ca'mii chree so' che'é nij yuvi ma'. Quiran' so' sayuun, tzaj ne ne ca'mii so' nana quij ma'. Tananj guun rá so' se vaa Diose síi a'ne' nicá cacun' che'é ní' ro', so' me síi ca'ne' cacun' che'é so' vaa güii a. ²⁴ Cacun' tumé ní' ro', nata' xráá Jesucristó gaa cavi' so' rihaan rcutze, che'é rej ca'ne' rá ní' ga suun 'yaj cacun' ne inanj

tucuáán sa' canoco' ní a. Ne che'é se go' nii xráá so' ro', che'é dan nahuun sa' nimán soj a.

²⁵ Dan me se ase vaa matzinj cha'nuu rco' ro', vaa soj gaa naá, ne ne canoco' soj man Diose gaa naá, tzaj ne yaj ro', canicaj nimán soj, ne guun che'e soj canoco' soj man Jesucristó, ne ase vaa síi ve'é ndo'o tumé daán matzinj ro', danj vaa so' ga soj cuano, ne ve'é nicaj yu'unj so' man soj cuano ei. Dan me se so' me síi uun chij rihaan nimán soj cuano chuguanj.

3

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj yuvij ga nica yuvij a

¹ Ase vaa no xcuún mozó cunó mozó rihaan se-ru'vee mozó ro', danj vaa no xcuún soj chana cunó soj rihaan nica soj á. Gaa ne ca'vee se na'vej rá nica ta'aj soj cunó nij so' se-nana Diose, tzaj ne che'é se ve'é ndo'o 'yaj soj rihaan nica soj ro', che'é dan guun rá nica soj canoco' nij so' man Diose ga soj chuguanj. Dan me se ca'vee se se guun rá nica soj ca'mii natáj soj rihaan nij so', tzaj ne che'é se ve'é ndo'o 'yaj ma'an soj, che'é dan guun rá nica soj canoco' nij so' man Diose ei. ² Dan me se xcaj nij so' cuentá se vaa chana aráj cochroj rihaan nica me soj, ne nuveé chana niha' rá me soj a. ³ Se caráya'anj ndo'o soj chana che'é rej ni'quee sa' soj ma'. Se nanó rá soj che'é rej daj gaa yuvé raq soj do', che'é caquíi canoco' xréé soj do', che'é ticuu cunuú chihá soj do', che'é yatzij tu'vee cunuú soj do' ma'. Se guun rá soj se vaa ve'é gaa soj qui'yaj rasuun danj ma'. ⁴ Dan me se xcaj soj cuentá che'é nimán ma'an soj che'é rej gaa sa' nimán soj á. 'O se ve'é gaa nimán soj, ne dínj gaa nimán soj, ne nimán soj me se daj chihaa mij se quiri' yo' ma'. Ne ve'é gaa soj, gaa ne caran' rá Diose ni'yaj Diose man soj adonj. ⁵ Danj qui'yaj nij chana canoco' man Diose cumán gaa naá, ne nucuaj rá nij no' man Diose, ne ve'é cuno nij no' rihaan nica nij no', che'é rej ve'é gaa nij no' a. ⁶ Ne danj qui'yaj chana cu'naj Sará, ne ve'é cuno no' rihaan nica no' síi cu'naj Abraham, ne: "Síi chij", cataj no' ni'yaj no' man so' a. Dan me se sese sa' inanj qui'yaj soj, ne sese a 'o xco' se kuchu'vi' soj, gaa ne guun soj ta'nij si'no ní cu'naj Sará uún chuguanj.

⁷ Ne tananj soj sno'o uún, ne xcaj soj cuentá me se achiin man nica soj, ne ve'é cayáán soj ga no' ei. Xcaj soj cuentá se vaa nucuaj soj doj rihaan no', ne che'é dan ve'é qui'yaj soj ga no' á. Ne xcaj soj cuentá se vaa 'o cuyaán cayáán chana rihaan Diose nu' cavii nu' ca'anj a. Sese ve'é qui'yaj soj, ne se guun vij rá soj gaa achuín ni'yaj soj rihaan Diose ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nda' se quiran' nij síi 'yaj se sa' sayuun cuano, tzaj ne vaa güii cavii sa' uxrá nij so' a

⁸ Daj yo'ó nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj, ne dan me se cuyaán gaa nimán taran' soj ga tuvi' soj, ne dan me se ase 'ee rá soj tinúú a'ngaa soj ro', danj gaa 'ee rá soj man tuvi' soj yo'ó nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó á. Racuj soj man nij síi ran' sayuun, ne gaa nica' nimán soj ei. ⁹ Ca'vee se qui'yaj chi'ii yuvij man soj, tzaj ne se qui'yaj chi'ii soj man nij yuvij ma'. Ca'vee se ca'mii chree yuvij che'é soj, tzaj ne se ca'mii chree soj che'é nij yuvij ma'. Tananj ve'é ca'mii soj ga nij yuvij ei. 'O se canacúun Diose man soj, che'é rej qui'yaj soj danj, gaa ne ca'vee ca'mii luj Diose che'é ma'an soj chuguanj. ¹⁰ 'O se nana nihánj no' rihaan danj Diose, taj yo' se vaa: "Sese me rá yo'q so' guun niha' rá so' cayáán so', ne sese me rá so' cavii sa' so', ne se ca'mii so' nana nij se ca'mii so' nana ne se ca'mii so' nana chree do' ma'. ¹¹ Naxuun so' man

so' rihaan suun chi'ij, ne inanj se sa' qui'yaj so' á. Dan me se nano' ndo'o so' rej ca'vee cayáan dínj so' ga' tuvi' so', ne yo'q canoco' so' man chrej dínj yo' a. ¹²'Q se ni'yaj ndo'o Diose daj ran' nij sí vaa sa', ne nanó xrej Diose nu' nana achín ni'yaj nij so' rihaan so', tzaj ne taj ri'yunj Diose ni'yaj Diose man nij sí 'yaj chi'ij a", taj nana no' rihaan danj Diose a.

¹³Ne se guun rá yuvij qui'yaj chi'ij yuvij man soj, sese sij niha' rá qui'yaj sa' me soj ma'. ¹⁴Tzaj ne ca'vee se quiran' soj sayuun che'é se sij vaa sa' inanj me soj, tzaj ne vaa che'é guun niha' rá soj chuguanj. 'Q se vaa güii cavi' sa' soj adonj. Che'é dan se nanó rá soj, ne se cuchu'vi' soj che'é se vaa qui'yaj yuvij man soj ma'. ¹⁵Caráa cochroj soj ni'yaj soj man Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' ei. Xcaj soj cuentá daj gaa ca'mij soj ga' me ma'an sí xná'anj man soj me che'é me guun rá soj se vaa cavi' sa' soj qui'yaj Diose vaa güii a. ¹⁶Ve'é nata' soj rihaan nij sí xná'anj man soj, ne se naqui'yaj xta' soj nimán soj asa' nata' soj se-nana Diose ma'. A' lo' xco' se qui'yaj soj cacun' ma'. Gaa ne nij sí nachri' ni'yaj man soj sij noco' man Jesucristó che'é se ve'é inanj 'yaj soj me se guun na'aj nij so' che'é nana quij tu'va ma'an nij so' adonj. ¹⁷Ne sese ca'vej rá Diose ne sese quiran' ní' sayuun che'é se qui'yaj sa' ní', ne cunaj quiran' ní' sayuun ei. Tzaj ne sese maan che'é se qui'yaj ní' cacun' ne quiran' ní' sayuun, ne nij uxrá vaa quiran' ní' sayuun gaa ei.

¹⁸Tzaj ne Jesucristó me se nda' se taj cacun' tumé so', tzaj ne gaa cachéé so' rihaan chumij nihánj, ne quiran' ndo'o so' sayuun che'é cacun' tumé ní' sij tumé cacun', che'é rej ca'vee nucuj' ní' rihaan Diose chuguanj. Dan me se cavi' maan nee man Jesucristó, tzaj ne cunuu i'na' nimán so' adonj. ¹⁹Gaa ne ca'anj so' ca'mij natáj so' rihaan nij nana chree 'nij taga' rmi' a. ²⁰Ne nij nana chree me se ne ca'vej rá nij so' cunó nij so' rihaan Diose gaa naá gaa cayáan sí c'na' Noé adonj. Dan me se Noé me se 'yaj so' rihoo ne a'mii natáj so' se-nana Diose se vaa caman' uxrá, tzaj ne ne cuchuman rá nij yuvij ma'. Tzaj ne caráj x'naa Diose che'é nij yuvij, ne na'vij ndo'o Diose canicaj nimán nij so', tzaj ne ne canicaj nimán nij so', ne canó xráá nij so' gaa ca'na' na ya'anj a. Ne daj yo'ó tunj guee yuvij catúj rque rihoo, ne quinaniij nij so' rihaan na ya'anj, qui'yaj na yo' nanj adonj. ²¹Ne ve'é na me se 'yaj nanii ní' rihaan sayuun yo' yaj ei. Na ata' ne ní' me yo' chuguanj. Nuveé che'ej rej guun rá ní' güej naca'j xráá ní' cata' ne ní' ma'. Che'é rej cataj ní' rihaan Diose se vaa guun rá ní' se vaa navij chrej chi'ij uun chij nimán ní' ne inanj se sa' guun rá ní' qui'yaj ní' rej rihaan ní' me se che'é dan cata' ne ní' adonj. Ne inanj che'é se cunuu i'na' uún Jesucristó gaa cavi' so' ro', che'é dan ca'vee quinaniij ní' sij cata' ne rihaan sayuun chuguanj. ²²Dan me se quisij cunuu i'na' uún Jesucristó, gaa ne quinán' so' rej xta', ne x'núú Diose rej nuva' Diose yáan so' cuano, ne uun chij so' rihaan cunudanj nij se-mozó Diose do', rihaan nu' nij nana uun chij rihaan nij rasuun man rihaan chumij nihánj do', rihaan yo'ó nij sí man rej xta' adonj.

4

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' yaj che'é se nichrun' ca'na' uún Jesucristó rihaan chumij nihánj a

¹Dan me se che'é se quiran' ndo'o Jesucristó sayuun gaa me so' yuvij ro', che'é dan no' xcúún soj ca'nej nucaj soj nimán soj, gaa ne ca'vee guun nucaj soj rihaan sayuun quiran' soj ei. Ne'en soj se vaa sí quiran' nee sayuun che'é Diose me se daj chihaa mij se qui'yaj canaán cacun' rihaan so' ma'. ²Dan me

se doj güii quinaj cayáan so' rihaan chumiij nihánj me se se qui'yaj uún so' me ma'an se nij me rá nee man so' qui'yaj so' ma'. Tananj qui'yaj so' ndaa vaa me rá Diose qui'yaj so' ei. ³ Dan me se gaa naá me se ya qui'yaj ndo'o soj nu' nij rasuun nij ndaa vaa me rá nij síi yanij chuguanj. Dan me se cachée soj chrej chi'ij do', chrej a'mii ga chana niha' rá do', chrej uun xno do', chrej a'mii chree do', yo'ó nij chrej chi'ij do', 'yaj soj chuguanj. Ne na'víj soj rihaan ya'anj cacóy yuvij ndaa vaa na'vej rá Diose qui'yaj soj ei. ⁴ Tzaj ne yaj me se ca'ne' rá soj ga suun chée ga nij síi chi'ij ne 'yaj ndo'o se nij ga nij so' chuguanj. Che'é dan yaj me se ma'anj rá nij so' ni'yaj nij so' man soj, ne a'mii chree nij so' che'é soj cuano ei. ⁵ Tzaj ne aj nicun' chruun Jesucristó ca'ne' so' cacun' che'é nij síi vaa i'na' do', che'é nij síi cavi' do', ne nij síi chi'ij yo' ro', no xcúun nij so' nata' nij so' rihaan Jesucristó che'é nu' nij se chi'ij qui'yaj nij so' ei. ⁶ Maan che'é dan me ca'mii natáj Jesucristó se-nana Diose nana sa' gdaa rihaan nij síi cavi', che'é rej nda' se quiran' nij so' sayuun ga yo'ó nij yuvij che'é cacun' qui'yaj nij so' rihaan chumiij nihánj, tzaj ne ca'vee cayáan nimán nij so' rihaan Diose nu' cavii nu' ca'anj a.

⁷ Nichrun' un' ca'anj ni'ya chumiij nanj ei. Che'é dan gaa chij inanj rá soj, ne yo'o xcaj soj cuentá, gaa ne ca'vee cachinj ni'yaj soj rihaan Diose chuguanj. ⁸ Ne suun sa' nocoj doj qui'yaj soj me nihánj, ne gaa ee rá soj man tuvi' soj nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne sese 'ee rá ní' tuvi' ní', gaa ne quinavij ndo'o nij cacun' tumé tuvi' ní', qui'yaj ní' adonj. ⁹ Ca'vej soj caran' tuvi' soj síi amán rá ni'yaj man Jesucristó ve' tucua soj, ne go' soj se chá cha nij so', ne se guun cataj soj se vaa sayuun uxrá vaa 'yaj soj danj ma'. ¹⁰ Dan me se qui'yaj Diose se luj che'é 'o 'o ní', rqué Diose suun rihaan 'o 'o ní' qui'yaj suun ní' che'é tinúú ní', ne ino doj vaa suun 'yaj suun 'o 'o ní' che'é tinúú ní', ne che'é dan no xcúun soj racúj soj man tinúú soj, ndaa vaa uun nucuaj soj chuguanj. ¹¹ Sese ca'mij natáj yo'o tuvi' soj, ne yo'o cunuú rá so' se vaa se-nana Diose me nij nana a'mii natáj so' á. Sese qui'yaj suun yo'o tuvi' soj che'é soj, ne qui'yaj so' nu' ndaa vaa guun nucuaj so' qui'yaj so' qui'yaj Diose á. Gaa ne ca'vee ca'mii sa' yuvij che'é Diose ni'yaj nij yuvij man soj sij noco' man Jesucristó ei. Ne Diose me se nu' cavii nu' ca'anj ca'mij sa' ní' che'é so', ne guun chij ndo'o so' adonj. Veé danj gaa ya ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa se nanó rá ní' che'é sayuun ran' ní' a

¹² Se ca'anj rá soj che'é sayuun quiran' soj, man tinuj, man nocoj. Ya quiran' ndo'o soj sayuun, che'é rej ca'vee xcaj soj cuentá sese sij amán ya rá ni'yaj man Diose me soj chuguanj. Ne se guun rá soj se vaa orún' soj me síi ran' sayuun ma'. ¹³ Maan se guun niha' rá soj che'é se ase quiran' Jesucristó sayuun ro', danj vaa ran' guee soj ga so', gaa ne güii ca'na' uún so' guun chij so' rihaan chumiij nihánj me se ca'vee guun niha' doj rá soj ei. ¹⁴ Sese nachri' yuvij ni'yaj yuvij man soj che'é se sij noco' man Jesucristó me soj, ne vaa che'é guun niha' rá soj adonj. 'O se yanj Nimán Diose ga soj, ne uun chij ndo'o Nimán Diose ei.

¹⁵ A'ó soj se guun síi ticavi' yuvij do', síi ituj do', síi chi'ij do', síi tiguíj man do' ma'. Tadó soj ei. Vaa che'é quiran' síi vaa danj sayuun ei. ¹⁶ Tzaj ne sese quiran' yo'o tuvi' soj sayuun che'é se sij noco' man Jesucristó me so', ne taj che'é guun na'aj so' ma'. Tananj che'é se sij noco' man Jesucristó me so' ro', che'é dan cataj so' se vaa sa' vaa Diose a. ¹⁷ 'O se yaj me se aj guun che'e Diose ca'ne' Diose cacun' che'é ní' sij tucua Diose a. Che'é dan ne'en ní' se vaa nij doj

quiran' nij sí na'vej rá cunō se-nānā Dioṣe nana sa' asa' ca'ne' Dioṣe cacun' che'é nij so' chuguanj. ¹⁸ 'Q se danj Dioṣe taj: “Nānj sí noco' ndo'o man Dioṣe, tzaj ne sayuun ndo'o quinaniij nij so' rihaan sayuun, ne táá a nij sí ne noco' man Dioṣe do', táá a nij sí chí'ij do', ne ca'anj ya nij so' rihaan ya'an ei”. Danj taj nana nō rihaan danj Dioṣe a. ¹⁹ Che'é dan xa' soj sij ran' sayuun ndaa vaa me rá Dioṣe quiran' soj, tzaj ne yo'ō inanj qui'yaj sa' soj, ne dan me se ca'vej rá soj nīcaj yu'unj Dioṣe man nimán soj á. 'Q se Dioṣe me sí qui'yaj man soj, ne vaa che'é gaa nucuaj rá soj man so' ei.

5

Nana nihánj taj xna'anj che'é chrej narqué Pedró rihaan nij sí cuchumán rá ni'yaj man Jesucristó a

¹ Rihaan soj sij chij nicaj yu'unj man nij sí noco' man Jesucristó man daj a chuman' ca'mij cuano a. 'Q se sí chij mé 'unj ga soj, ne sí quene'en sayuun se vaa quiran' Jesucristó mé 'unj, ne dan me se ve'é guun chij 'unj ga Jesucristó asa' ca'na' uún so' rihaan chumiij nihánj, raj a. ² Ase vaa nicaj yu'unj yuviij man matzinj ro', danj gaa ve'é nīcaj yu'unj soj man nij sí noco' man Dioṣe ndaa vaa ca'ne' Dioṣe suun rihaan soj á. Se naqui'yaj 'ee soj man soj rihaan suun yo' ma'. Maan se ve'é qui'yaj suun soj che'é Dioṣe ei. Ne se guun inanj rá soj qui'yaj canaán soj che'é suun 'yaj soj ma'. Tanañ gaa niha' rá soj che'é ma'an suun yo' ei. ³ Ne se guun niha' rá soj quirii ta'nga' soj rihaan nij sí noco' man Jesucristó ma'. Inanj ve'é qui'yaj suun soj ga nij so', ne quene'en nij so' daj qui'yaj soj, gaa ne xcaj nij so' cuentá daj qui'yaj ma'an nij so' uún a. ⁴ Gaa ne asa' curuvi' Jesucristó sí nicaj yu'unj man taran' ní' sij nicaj yu'unj man nij sí noco' man Jesucristó me se ca'na' 'o cachriin corona sa' inanj cunuú raaj ní', qui'yaj so', ne dan me se nu' cavii nu' ca'anj ve'é ndo'o gaa ní', qui'yaj Jesucristó chuguanj.

⁵ Tanañ soj sij tachruu, ne cunō soj rihaan nij sí chij, ne veé dan me taran' soj me se naqui'yaj nīca' soj nimán soj rihaan tuvi' soj á. 'Q se nana nihánj nó rihaan danj Dioṣe, taj yo' se vaa: “Aráán Dioṣe chrej rihaan nij sí xtá' nimán se cavii sa' nij so', tzaj ne 'yaj Dioṣe se luj che'é nij sí nīca' nimán a”, taj nana yo' a. ⁶ Che'é dan me yo'ō naqui'yaj nīca' soj nimán soj rihaan Dioṣe sí nucuaj ndo'o, ne cunō soj rihaan so', gaa ne vaa güii, ne cavii sa' soj, qui'yaj so' adonj. ⁷ A 'ó xco' se nanó rá soj ma'. Dioṣe ro', me sí nanó ndo'o rá daj ran' soj, ne che'é dan me 'o gaa nucuaj rá soj man so' ei.

⁸ Gaa sca' rá soj, ne tumé soj man soj daj qui'yaj soj ei. 'Q se vaa sí taj ri'yunj ni'yaj man soj, ne sí chree me so', ne ase 'yaj chuvaa aguáj chéé nano' xcuu chá ro', danj 'yaj sí chree, chéé so' nano' so' man sí ca'vee tirí' so' man chuguanj. ⁹ 'Q raan canoco' soj man Dioṣe, ne daj chihaa mīj se cuno soj rihaan sí chree mei. Xcaj soj cuentá se vaa ase vaa sayuun ran' soj ro', danj vaa gueṣe sayuun ran' taran' nij sí noco' man Jesucristó man rihaan chumiij nihánj chuguanj. ¹⁰ Dan me se Dioṣe ro', me sí 'yaj daj a se luj che'é soj, ne so' me sí canacúun man soj cavii sa' uxrá soj ga so' nu' cavii nu' ca'anj che'é Jesucristó, ne asa' quisij quiran' soj sayuun doj güii rihaan chumiij nihánj, gaa ne cuné' sa' Dioṣe man soj, ne naqui'yaj sca' so' man soj, ne gaa nucuaj inanj rá soj, qui'yaj so' adonj. ¹¹ Ne guun chij ndo'o Dioṣe nu' cavii nu' ca'anj, ne daj a güii ve'é cayáán so' nanj adonj. Amén.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é cayáán nij sí ca'anj yanj cartá nihánj rihaan, rá nij tuvi' Pedró a

¹² Veé danj síj natá' 'unj doj nij nana nō rihaan yanj nihánj, ne tinú' Silvano me sí cachrón se-nanaj rihaan yanj nihánj, ne dan me se tinúú ní' sí nucaj rá ní' man me so', ne dan me se nana nihánj me se narquej chrej nucaj rihaan soj, ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa tucuaán nocō' ní' ro', ma'an ya tucuaán yo' me rej 'yaj Diose se luj che'é ní' chuguanj. Raan canoco' soj tucuaán yo' ei. ¹³ Dan me se nij tinúú ní' sí man chuman' nihánj chuman' cu'naj Babilonia ro', me rá nij so' se vaa ve'é cumān soj a. Narii Diose man nij so' ga soj canoco' taran' nij soj man Diose, ne vaa tinú' Marcos, ne ase vaa 'o ta'nij ro', vaa so' rihanj, ne ve'é cayáán soj, rá so' uún a.

¹⁴ Ve'é uxrá ca'mij soj nana luj ga tinúú soj sí amán rá ni'yaj man Jesucristó gaa nari' tuvi' soj á.

Ne me ndo'o rá 'unj gaa xej nimán cunudanj soj sij nocō' man Jesucristó qui'yaj Diose nanj chuguanj.

Nihánj me síj vij yanj cartá qui'yaj síi cu'naj Pedró ca'néé so' rihaan nij yuvii noco' man Diose a

1 'Unj ro', me síi cu'naj Simón Pedró síi 'yaj suun rihaan Jesucristó, ne apóstol cune' so' nata' rihaan yuvii che'é so' mej, ne qui'yáá 'unj yanj nihánj ca'nej 'unj rihaan soj sij noco' man Jesucristó, ne dan me se cuyaán yu'vee nó soj ga núj rihaan Diose ei. Dan me se síi nicá nimán me Jesucristó, ne amán rá soj ga núj ni'yaj soj man Diose, qui'yaj Jesucristó, ne so' ro', me Diose síi noco' ní, ne so' me síi tinanii man ní' rihaan sayuun adonj.

2 Me rá 'unj xcaj ndo'o soj cuentá che'é Diose do', che'é Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' do', gaa ne ca'vee quirí' ndo'o soj se luj ne gaa xej nimán soj, qui'yaj roj so' ei.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' ne canoco' raan ní' man Jesucristó a

3 Dan me se canacúun Diose man ní' cavii sa' uxrá ní' ne guun chij ní' ga ma'an so', ne Jesucristó me se ya'anj ndo'o rá so', ne so' me síi qui'yaj xcaj ní' tumé che'é Diose, ne che'é dan ca'vee cayáán sa' ní' ga Diose, ne ve'é canoco' ní' man Diose, ne taj a doj rasuun cachiiin man ní', qui'yaj so' ma'.

4 Ne che'é dan cata' tu'va so' che'é nij se luj qui'yaj ndo'o so' che'é ní', che'é rej ca'vee quinanii soj rihaan se chí'ii nuu nimán nij síi man rihaan chumii nihánj, ne ase vaa ma'an Diose ro', danj gaa soj ei.

5 Ne che'é dan soj sij amán rá ni'yaj man Jesucristó me se yo'o naqui'yaj cuu soj che'é se-tucuanj Diose, ne naqui'yaj sca' ndo'o soj nimán soj, ne asa' guun sca' nimán soj, gaa ne terquee soj xcaj soj cuentá sa' doj che'é se-nana Diose, 6 ne asa' quene'en sa' soj se-nana Diose, gaa ne terquee soj guun soj síi tumé sa' man ma'an daj qui'yaj ma'an, ne asa' quisíj tumé sa' soj man ma'an soj, gaa ne terquee soj guun nucuaj nimán soj rihaan sayuun, ne asa' quisíj guun nucuaj nimán soj rihaan sayuun, gaa ne terquee soj qui'yaj soj ndaa vaa me rá Diose qui'yaj soj, 7 ne asa' quisíj nari' soj qui'yaj soj ndaa vaa me rá Diose, gaa ne terquee soj cunuun ni'yanj nimán soj, ne asa' quisíj cunuun ni'yanj nimán soj, gaa ne terquee soj cunuun 'ee rá soj ni'yaj soj tuvi' soj ei.

8 Dan me se sese doj a nari' soj qui'yaj soj nu' danj daj a güii, gaa ne se ca'vee guun soj síi ni'yon síi ne ne'en qui'yaj suun che'é Diose a ma'. Tananj sa' uxrá doj quene'en soj man Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' adonj. 9 Tzaj ne síi ataa nari' qui'yaj nu' ndaa vaa taj 'unj nihánj me se ase vaa síi ne ruvi' gan' ni'yaj vaa so', se vaa síi tuchrii vaa so', ne nichrun' yá tacúun so' ruvi' ni'yaj so', ne taj se 'yá' xcaj so' cuentá che'é nij rasuun nocoj doj a man adonj. Ne dan me se quini'yón so' nu' cacun' naruvii xráá so' gaa rque nanej adonj.

10 Che'é dan me doj a tananj terquee ndo'o soj canoco' raan soj man Diose, tinuj, nocoj. Dan, gaa ne quene'en ya soj se vaa nacúun Diose man soj ne narii Diose man soj cavii sa' soj ga so', ne daj chihaa míj se quirí' soj rihaan Diose ma'. 11 Gaa ne Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' síi tinanii man ní' rihaan sayuun ro', ve'é uxrá nucuí' sa' soj rej guun chij so' nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj so' chuguanj.

12 Che'é dan nda' se aj ne'en soj nana nihánj, ne nda' se aj guun che'e soj canoco' soj se-nana Diose nana ya vaa rihaan soj, tzaj ne nano niganj

'un̄j nan̄a nihánj rihaan soj se gaa nan̄j quini'yon̄ soj ei. ¹³ Vaa che'é ndo'o nan̄oj nan̄a nihánj rihaan soj yaj gaa vaa i'na' 'un̄j rihaan chumīj nihánj, raj chuguan̄j. ¹⁴ 'O se aj ne'enj se vaa nichrun' cavi' 'un̄j, ndaa vaa cataj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' rihan̄j, ¹⁵ ne che'é dan yo'o qui'yáj ndaa daj a ca'vee ma'an, gaa ne nda' se cavij, tzaj ne yo'o cunuú rá soj nan̄a sa' nihánj ei.

Nan̄a nihánj taj xna'anj se vaa quene'en nij tuvi' Pedró se vaa sí' uun chij me Jesucristó a

¹⁶ 'O se gaa cataj xna'anj núj rihaan soj se vaa ca'na' uún Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' rihaan chumīj nihánj ne gaa nucuj ndo'o so' asa' ca'na' so', ne nuveé cuentó avii raá ma'an núj me yo' ma'. Rihaan ma'an núj quene'en núj se vaa sí' sa' uxrá me so' adon̄j. ¹⁷ Ya sij uun chij me so', cataj Diose, gaa ca'mii Diose nan̄a nihánj rihaan so' a: "Ta'ní' 'un̄j sí' 'e'e ndo'o raj man mé so', ne niha' ndo'o raj ni'yaj mán so' adon̄j", taj Diose rihaan so' adon̄j. ¹⁸ Xréé ma'an núj cuno núj nan̄a nihánj nan̄a cavii rej xta' gaa cumán núj xráá quij guee ga so' ei.

¹⁹ Che'é se quene'en núj ndaa vaa guun chij Jesucristó qui'yaj Diose, che'é dan doj a cuchumán rá núj nan̄a cachrón̄ nij sí' nata' se-nan̄a Diose gaa naá chuguan̄j. Ne sa' qui'yaj soj, sese xcaj ma'an soj cuentá che'é nan̄a ca'mii nij so' ei. 'O se ase vaa ya'an chuguun racūj man nij sí' yan̄j rej rmi' ro', dan̄j vaa se-nan̄a nij so', racūj yo' man ní' gaa yáán ní' chumīj nihánj adon̄j. Tzaj ne vaa güii quene'en soj man ma'an Jesucristó, ne se cachiin uún se-nan̄a nij sí' man̄ gaa naá rihaan soj ma'. 'O se ase vaa yati' xta'ngaa chuguun gaa rej nichrun' rá ranga' ro', dan̄j gaa so', quene'en nimán soj rej sa', qui'yaj so' a. ²⁰ Maan se asino yaan xcaj soj cuentá che'é se-nan̄a nij sí' nata' se-nan̄a Diose gaa naá, ne nuveé raá ma'an nij so' cavii nan̄a cachrón̄ nij so' rihaan yan̄j ma'. ²¹ 'O se a 'ó yuvīj qui'yaj ca'na' se-nan̄a Diose rihaan chumīj nihánj cuno yo'ó nij yuvīj ma'. Maan se Nimán Diose me sí' qui'yaj ca'mii nij yuvīj nan̄a cavii rihaan ma'an ya Diose adon̄j.

2

Nan̄a nihánj taj xna'anj che'é nij sí' nago' tucuáán ne a

¹ Tzaj ne cumán uxrá nij sí' ne nata' se-nan̄a Diose gaa naá rihaan nij sí' israelitá, ne ndaa rá se vaa nij sí' ne gaa naá ro', ta'nga' dan̄j vaa nij sí' ne cuchí' rihaan soj narque tucuáán ne rihaan soj adon̄j. Ne sese cuchuman rá soj, ne ca'anj soj rihaan ya'an ga nij so' a. Dan me se Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' ro', cavi' so' che'é rej ca'vee quinanīj nij so' rihaan sayuun, tzaj ne ma'an nij so' me se inan̄j nan̄a ne a'mii nij so' che'é Jesucristó, ne che'é dan quiran' ra'yan̄j ya nij so' sayuun, qui'yaj Diose a. ² Tzaj ne canoco' que'ee nij sí' amán rá ni'yaj man Jesucristó man nij sí' ne yo', ne qui'yaj ndo'o nij so' nu' tucuáán chí'ii, ne che'é tucuáán chí'ii 'yaj nij so' ro', che'é dan ca'miīj nij sí' ne amán rá ni'yaj man Diose nan̄a nij che'é se-tucuan̄j Diose tucuáán ya ei. ³ Guun rá nij sí' narque tucuáán ne yo' qui'yaj canaán ndo'o nij so' sa'anj, ne che'é dan nan̄oj nij so' nan̄a ne ca'miīj nij so' rihaan nij soj, tzaj ne asij naá cataj Diose se vaa quiran' ndo'o nij so' sayuun vaa güii, ne ya uxrá quiran' nij so' sayuun ei.

⁴ Dan me se aj ne'en soj se vaa ne caraá x'naa Diose a rihaan ma'an nij se-mozó so' gaa qui'yaj nij so' cacun' a ma'. Ya ca'née Diose man nij so' rej

quiran' nij so' sayuun, ne numij Diose aga' ne' man nij so', nago' Diose man nij so' rej rmi' quiran' nij so' sayuun, ne dan me se danj gaa cuman nij so' ndaa guii ca'ne' Diose cacun' che'é nij so' adonj. ⁵ Ne aj ne'en soj se vaa ne caraa x'naa Diose a rihaan nij sí cumán gaa naá ma'. Maan tunj guee nij tuvi' sí cu'naj Noé sí ca'mii natáj nana sa' rihaan yuvij se vaa ca'vee cunyu sa' nij yuvij rihaan Diose ro', inanj nij so' me nij sí quinanii rihaan sayuun qui'yaj Diose, gaa ca'ne' rá Diose ca'na' na ya'anj, ne cano xráa nij sí chi'ii man rihaan chumij nihánj, che'é se ne cunq nij so' rihaan Diose adonj. ⁶ Tananj uún, ne ne'en soj se vaa yuun che'e cacaa nu' roj chuman' cu'naj Sodoma ga Gomorra, qui'yaj Diose uún, ne dan me se cataj Diose se vaa daj chihaa mij se cumán uún yuvij roj chuman' yo', ne danj qui'yaj Diose che'é se guun rá Diose xcaj ní' cuentá daj quiran' nu' nij sí na'vej rá cunq rihaan Diose a. ⁷ Tzaj ne tinanii Diose man sí cu'naj Lot rihaan sayuun yo', che'é se sí nica nimán me sí cu'naj Lot yo', ne quiri' rá sí cu'naj Lot che'é se chi'ii qui'yaj nij sí tucuáa rihaan Diose nij sí cumán roj chuman' yo' a. ⁸ Dan me se gaa cayáán sí nica nimán yo' chiháán nij so', ne daj a guii quene'en so' se chi'ii qui'yaj nij sí chi'ii yo', ne cuno so' nu' nana chi'ii ca'mii nij so' a. Veé dan, ne quiri' ndo'o rá so' a.

⁹ Tzaj ne sí 'nij ra'a man ní' me se nacaj so' man nij sí noco' man so', ne tinanii so' man nij so' rihaan sayuun, ne veé danj guun nucuaj so' tumé so' man nij sí chi'ii, ne yo'o quiran' nij sí chi'ii yo' sayuun ndaa se quisij guii ca'ne' so' cacun' che'é nij so' adonj. ¹⁰ Dan me se táa a qui'yaj so' man nij sí chéé se-tucuanj ma'an, ne 'yaj nij so' ndaa vaa me rá nee man ma'an nij so', ne nachri' nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó sji 'nij ra'a man ní', ne sí a'mii xta' ndo'o me nij so', ne a 'ó xco' ne na'aj nij so' a ma'. Ne ne chu'vi' nij so' ca'mii nij so' nana nij che'é nij ya'anj uun chij rihaan nij rasuun man rihaan chumij nihánj a ma'. ¹¹ Ne nanj sji nucuaj doj me nij se-mozó Diose nij sí noco' sa' man so', tzaj ne ne quisij rá nij so' cuchí' nij so' rihaan sí 'nij ra'a man ní' ne cutá' nij so' cacun' xráa nij ya'anj yo' ma'.

¹² Tzaj ne ase vaa xcuu ne acaj cuentá, ne ta'aa nii, ne ticavi' nii man ro', danj vaa nij sí narqué tucuáán ne yo' ei. Ne acaj nij so' cuentá daj vaa nij ya'anj, tzaj ne a'mii nij so' nana nij che'é nij ya'anj yo', ne che'é dan quiran' nij so' sayuun ndaa vaa quiran' ma'an nij ya'anj yo' vaa guii, qui'yaj Diose, ¹³ ne dan me se naru'vee Diose sayuun rihaan nij so' che'é sayuun qui'yaj nij so' man tuvi' nij so' adonj. Niha' rá nij so' qui'yaj nij so' se nij rej ranga', ne veé danj niha' ndo'o rá nij so' gaa chá nij so' chraa ga soj, ne che'é dan tiri' nij so' man soj gaa nuu chre' soj cha soj chraa adonj. ¹⁴ Inanj me rá nij sí narqué tucuáán ne ni'yaj nij so' man chana niha' rá, ne ne a'ne' rá nij so' ga suun 'yaj cacun' a ma'. Tiha' yu'unj nij so' man nij sí ne nicaj raan se-tucuanj Diose, ne yo'o vaa nimán nij so' me rá nij so' quiri' ndo'o nij so' sa'anj ei. Ase vaa xnii maña ndo'o ro', danj vaa nij so', ne ya quiran' ndo'o nij so' sayuun vaa guii chuguanj.

¹⁵ Tanáj nij so' se-tucuanj Diose tucuáán nica, ne canoco' nij so' tucuáán ne, ne ase vaa qui'yaj sí cu'naj Balaam ta'ní' Beor gaa naá ro', danj qui'yaj nij so' ei. Ne sí cu'naj Balaam me se che'é se guun rá so' ni'yaj so' sa'anj, ne qui'yaj so' cacun', ¹⁶ tzaj ne ase vaa a'mii yuvij ro', danj ca'mii daán so' burro rihaan so', ne cuta' daán so' burro cacun' xráa so', ne dan me se caráán daán so' burro chre' rihaan so' qui'yaj chi'ii rma'an so' rihaan Diose, qui'yaj Diose adonj.

¹⁷ Ne ase vaa curuj na utun' ro', danj vaa nij so', ne ase vaa ngaa achén rma'an 'yaj nana ne ne aman' maan 'yaj ro', danj vaa nij sí narqué tucuáán ne yo', ne guun na'aj ndo'o nij yuviñ nucuaj rá man nij so' ei. Aj cataj Diose se vaa cuné' Diose man nij so' rej rmí' ndo'o nu' cavii nu' ca'anj adonj.

¹⁸ Dan me se a'mii xtá' ndo'o nij so' nana nij rma'an, ne uno nij sí cuchumán naca rá ni'yaj man Jesucristó, ne nda' se tihaj guun yanj nij so' rihaan nij sí ne acaj cuentá man rihaan chumij nihánj, tzaj ne nanicaj nij so', ne tanáj nij so' chrej sa', ne 'yaj uún nij so' se chí'ij ndaa vaa me rá ma'an nij so' qui'yaj nij so', ¹⁹ ne taj nij sí narqué tucuáán ne rihaan yuviñ, ne: "Ca'vee qui'yaj soj me ma'an se me rá soj ei", taj nij sí narqué tucuáán ne rihaan nij sí cuchumán naca rá yo', tzaj ne ma'an nij so' ro', me mozó 'yaj suun che'é rej qui'ri' nu' nimán yuviñ adonj. 'O se me ma'an rasuun 'yaj canaán rihaan ní' ro', yo' me rasuun 'yaj suun ní' rihaan, ne mozó me ní' rihaan yo' adonj. ²⁰ 'O se gaa rque me se xcay nij so' cuentá che'é Jesucristó sijn 'nij ra'a man ní' sí tinanii man ní' rihaan chrej chí'ij uun chij nimán ní' do', rihaan cunudanj chrej chí'ij man rihaan chumij nihánj do', tzaj ne yaj me se nanicaj nij so' qui'yaj uún nij so' chí'ij, ne ndaa qui'yaj canaán chrej chí'ij yo' rihaan nij so', ne dan me se asino yaan me se maan ta'nga' nij vaa nij so', tzaj ne yaj me se chí'ij doj vaa nij so' adonj. ²¹ Cavii sa' nij so' doj sese ne quene'en nij so' se-tucuñj Diose tucuáán nica se vaa yaj quene'en nij so' se-tucuñj Diose, gaa ne nanicaj uún nij so' tanáj nij so' tucuáán sa' nago' Diose man nij so' saj adonj. ²² Ase vaa 'yaj nij so' vaa nana ya nihánj a: "Uchráan chuvee, gaa ne anicaj uún xo' chá xo' se-cuchranj xo' a", ne vaa se-nana xcáá uún taj: "Quisij cane xcáá na sa', gaa ne anicaj uún xo' natúj xo' rá sigui' a", vaa yo'ó nana taj xna'anj daj 'yaj nij sí narqué tucuáán ne yo' a.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa taj ni'yón ca'na' uún Jesucristó rihaan chumij nihánj a

¹ Nihánj me yanj vij ca'nej 'unj rihaan soj, tinuj, nocoj. Rihaan roj yanj nihánj nanej se-nana Diose rihaan soj che'é se me raj xcay soj cuentá che'é rej sa' ei. 'O se sijn me ya rá canoco' man Diose me soj, ² ne me raj ninuj rá soj nana ca'mii nij sí vaa sa' rihaan Diose sí nata' se-nana Diose gaa naá, ne me raj ninuj rá soj se-nana Jesucristó sijn 'nij ra'a man ní' sí tinanii man ní' rihaan sayuun nana narqué núj sijn apóstol cune' so' man rihaan soj a.

³ Tzaj ne vaa che'é ndo'o xcay nij soj cuentá, ne ca'na' sí a'nga' nacoo ni'yaj man soj asa' nichrun' ca'na' uún Jesucristó rihaan chumij nihánj, ne náá guun se nij guun rá nij so' qui'yaj nij so' a. ⁴ Gaa ne cataj nij so' nana nihánj rihaan soj a: "Cataj nij sí nata' se-nana Diose gaa naá rihaan xii ní' se vaa ca'na' uún Jesucristó rihaan chumij nihánj, tzaj ne ne ca'na' uún so' chí'ij. Veé danj vaa cavi' xii ní', ne taj vaj so' ca'na' man asanj. Veé ase vaa chumij ga asino curuvi' chumij ro', veé danj vaa guce chumij ndaa cuano nanj asanj", cataj nij so' ca'nga' nacoo nij so' rihaan soj a.

⁵ Dan me se danj cataj nij so' che'é se na'vej rá nij so' xcay nij so' cuentá ndaa vaa curuvi' chumij gaa naá qui'yaj Diose ei. Tzaj ne ca'mii Diose, ne guun rej xtá', ne curihanj yo'óo nacoo rque na ya'anj chuguanj. ⁶ Gaa ne gaa naá me se ca'anj ni'ya ní' yuviñ man rihaan chumij, qui'yaj maan do', na ya'anj do' ei. ⁷ Tzaj ne xtá' ga yo'óo man ní' cuano me se ma'an Diose ca'mii, ne cataj Diose se vaa quinaj roj yo' ndaa se quisij güii ca'ne' Diose cacun' che'é nij sí

chi'ii, gaa ne nu' che'e cacaa nij so' chuguanj. Ne güii yo' me se ca'nej Diose ya'an, ne cacaa nu' xta' ga yo'óo man ní' cuano, ne ca'anj ni'ya uún yo' adonj.

⁸ Se quini'yón soj nana nihánj, man tinuj, man nocoj. Ase vaa 'o mǐj yo' vaa orún' güii rihaan síi' nij ra'a man ní', ne ase vaa orún' güii vaa 'o mǐj yo' rihaan so' ei. ⁹ Ta'aj nij yuvij me se guun raan ndo'o Diose qui'yaj Diose ndaa vaa cataj so' gaa naa, rá nij so', tzaj ne se guun raan Diose mei. Maan se inaj nimán Diose ni'yaj Diose man soj, ne na'vej rá Diose cavi' nimán a doj tuvi' soj mei. Tananj me rá so' canicaj nimán taran' soj ne tanáj xcq soj tucuáan chi'ii chuguanj.

¹⁰ Tzaj ne taj ni'yón quisij güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuvij ei. Dan me se cariin ndo'o ca'anj ni'ya xta', ne quinavij nu' nij se man rej xta' cacaa, ne ca'anj ni'ya yo'óo ga nu' se man rihaan yo'óo adonj. ¹¹ Che'é se ca'anj ni'ya chumi, che'é dan se guun nana rá soj che'é rasuun man rihaan chumi nihánj ma'. Tananj xcaj soj cuentá che'é rej daj qui'yaj soj canoco' raan soj man Diose ei. ¹² Na'vij soj quisij güii yo', ne ve'é canoco' soj man Diose che'é rej ra'yanj doj quisij güii yo' chuguanj. Ne güii yo' me se quinavij nu' xta' cacaa, ne nacune nu' nij rasuun man rej xta' yo' ei. ¹³ Tzaj ne aj cataj Diose se vaa ya gaa yo'óo ya'óo naca, ne gaa yo'óo rej xta' naca, ne inanj se sa' qui'yaj nij síi cumañ rej yo' asa' quisij ei. Dan me se na'vij ndo'o ni' quisij güii yo' cuaj ei.

¹⁴ Che'é se na'vij ní' güii yo' ro', che'é dan terquee soj doj qui'yaj soj se sa' inanj rihaan Diose, ne se gaa nanj cutumé soj cacun' asa' ca'na' uún Jesucristó ei. Ne dínj gaa nimán soj, tinuj, nocoj. ¹⁵ Xcaj soj cuentá se vaa na'vij Diose nanj che'é se me rá so' quinaniij nij yuvij rihaan sayuun chuguanj. Veé danj taj uún nij nana cachrón tinú' Pabló rihaan yanj ca'néé so' rihaan soj, ndaa vaa chrej cuu narqué Diose rihaan so' a. ¹⁶ Dan me se daj a nij yanj cartá qui'yaj Pabló ro', ca'mii so' che'é rasuun nihánj, ne vaa doj nana cuu sayuun cunó' nó rihaan yanj qui'yaj so', ne dan me se nij síi ne ne'en do', nij síi uun vij rá me se tinicaj nij so' se-nana Pabló, ne a'mii ne nij so' che'é Pabló, taj nij so' se vaa inq vaa tucuáan tucu'yón so' a. Ne danj 'yaj nij so' ga yo'óo nij nana nq rihaan danj Diose uún, ne che'é dan quiran' ndo'o nij so' sayuun vaa güii adonj.

¹⁷ Aj cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é nij síi narqué tucuáan ne ca'na' rihaan soj vaa güii, tinuj, nocoj. Che'é dan tadó uxrá soj se gaa nanj canoco' soj tucuáan ne narqué nij síi na'vej rá cunq rihaan Diose yo' ei. Sese canoco' soj se-nana nij so', ne guun vij rá soj, qui'yaj nij so' ei. ¹⁸ Che'é dan yo'q guun rá soj ni'yaj soj se luj rqué Diose rihaan soj, ne yo'q guun rá soj xcaj soj cuentá sa' doj che'é Jesucristó sij 'njj ra'a man ní' síi tinanii man ní' rihaan sayuun adonj. Vaa che'é ndo'o cataj ní' se vaa sij sa' ndo'o me so' ne sij sa' ndo'o guun so' nu' cavii nu' ca'anj adonj. Veé danj gaa ya ei.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj síi cu'naj Juan ca'néé so' rihaan nij yuvij noco' man Diöse a

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cataj xna'anj síi cu'naj Juan che'é se vaa quene'en rihaan ma'an so' a

¹ Dan me se núj me se cataj xna'anj núj rihaan nij soj che'é 'o síi cane gaa naá asij guun che'e Diöse qui'yaj Diöse chumij, ne inanj se vaa cuno ma'an núj do', se vaa quene'en rihaan ma'an núj do', se vaa cuta' núj ra'a núj xráá do', che'é inanj rasuun vaa danj cataj xna'anj núj rihaan soj a. Dan me se cataj xna'anj núj che'é se-nana Diöse, ne so' me síi qui'yaj cayáan ní' ga Diöse nu' cavii nu' ca'anj adonj. ² Dan me se so' me síi qui'yaj cayáan ní' ga Diöse nu' cavii nu' ca'anj, ne ca'na' so', ne quene'en núj man so', ne nihánj me se nata' núj rihaan nij soj che'é so' se vaa asino canicun' so' ga Diöse rej yanj Diöse gaa naá, gaa ne yaj me se ca'na' so' rej ne ní' a. ³ Dan me se nata' núj rihaan ma'an nij soj che'é se vaa quene'en núj do', che'é se vaa cuno núj do', che'é rej ca'vee cunu rcua'aan soj ga núj, ne dan me se cunu rcua'aan ní' ga Rej ní' Diöse, ga ta'núí so' Jesucristó a. ⁴ Ne achrón núj nana nihánj rihaan yanj naya soj, che'é rej ca'vee guun niha' uxra rá taran' ní' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa ya'an chuguun ro', danj vaa Diöse, ne ca'vee cunu sa' nimán ní' qui'yaj so' a

⁵ Ne nihánj ro', me nana cataj xna'anj Jesucristó cuno núj, ne nata' núj nana nihánj rihaan soj, ne dan me se ase vaa 'o ya'an chuguun vaa Diöse, ne rej vaj Diöse me se nuvi' rej rmi' rej vaj so' ma'. ⁶ Che'é dan sese cataj ní' se vaa sij chéé ga Diöse me ní', ne sese chéé ní' rej rmi', gaa ne tu'va rma'an ní' vaa gaa nanj ei. Ne ne noco' ní' tucuaán ya yo' gaa a ma'. ⁷ Tzaj ne sese chéé ní' rej chuguun sa' rej vaj ma'an Diöse, ne ve'é sa' man taran' ní', ne quinavij nu' cacun' tumé ní', qui'yaj Jesucristó síi cavi' che'é ní', ne yo' cunu sa' nimán ní' ei. ⁸ Dan me se sese cataj ní' se vaa a doj cacun' ne tumé ní', ne dan me se tiha' yu'unj ní' vaa gaa nanj adonj. Ne nuveé sij a'mii nana ya me ní' gaa a ma'. ⁹ Tzaj ne sese nata' ya ní' rihaan Diöse che'é cacun' tumé ní', ne Diöse me se vaa che'é gaa nucuaj rá ní' se vaa nica qui'yaj so' che'é ní', ne dan me se cataj so' se vaa navij cacun' tumé ní', ne tinavij so' nu' se chi'ij man nimán ní' adonj. ¹⁰ Dan me se sese cataj ní' se vaa a doj ne qui'yaj ní' cacun', ne sij tu'va rma'an me ní', ne 'yaj ní' síi ne man ndaa ma'an Diöse vaa gaa nanj chuguanj. Dan me se aj cataj ya Diöse se vaa tumé ní' cacun' nanj ei. Ne sese ca'mij ní' danj, ne nuveé sij uno se-nana Diöse me ní' gaa mei.

2

Nana nihánj taj xna'anj che'é nana no' xcúún ní' cunq ní' a

¹ Ase vaa ta'núí 'unj ro', danj vaa soj, tinuj, nocoj. Ne achrón 'unj nu' nana nihánj rihaan yanj nihánj, che'é rej se qui'yaj soj cacun' mei.

Dan me se sese qui'yaj ní' cacun', ne vaa 'o síi nica nimán a'mii yu'unj che'é ní' rihaan Rej ní' Diöse, ne Jesucristó me síi a'mii yu'unj che'é ní' ei. ² Ne so' me síi cavi' che'é rej ca'vee quinavij cacun' tumé ní' adonj. Tzaj ne nuveé che'e doj se-cacun' ní' me cavi' so' ma'. Cavi' so' che'é cacun' tumé cunudanj nij yuvij man rihaan chumij adonj.

³ Dan me se nihánj me rej ne'en ní' se vaa sij noco' man Jesucristó me ní' a. Dan me se sese 'yaj ní' ndaa vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan ní', ne sij noco' ya man so' me ní' adonj. ⁴ Tzaj ne sese taj yo'ó so' se vaa sij noco' man Jesucristó me so' ne ne 'yaj so' ndaa vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan ní', ne síi ne me so', ne nuveé sij a'mii nana ya me so' mei. ⁵ Tzaj ne síi uno se-nana Jesucristó ro', so' me síi ya ya aráj cochroj rihaan Diose chuguanj. Che'é dan, sese qui'yaj ní' danj, ne ca'vee guun ya rá ní' se vaa sij noco' man Jesucristó me ní' ei. ⁶ Ne síi taj se vaa yo'ó noco' man Jesucristó ro', ase vaa qui'yaj Jesucristó ro', danj inanj nó xcuún so' qui'yaj ma'an so' uún adonj.

⁷ Dan me se 'ee raj man soj, tinuj, nocoj. Ne nihánj me se cachron 'unj 'o nana naca rihaan yanj nihánj cunó soj chuguanj. Tzaj ne nuveé nana naca me nana nihánj ma'. Veé nana cunó soj asij guun che'e soj canoco' soj man Jesucristó me nana nihánj nanj adonj. ⁸ Dan me se cachron uún 'unj nana naca nihánj cunó soj, ne ya ya nana naca tucu'yón Jesucristó me nana nihánj, ne cunó soj nana naca nihánj adonj. 'O se vaj navij rej rmi' rihaan chumii nihánj, ne Jesucristó ro', me ya'an chuguun, ne dan me se guun che'e se-nana so' cuchuguun se-nana so' rihaan chumii nihánj ei. ⁹ Ne xa' síi taj se vaa vaj so' rej chuguun ga se-nana Jesucristó ne nachri' so' ni'yaj so' man tinúú so', ne sij vaj guee rej rmi' me ya so' nanj chuguanj. ¹⁰ Ne síi 'ee rá man tinúú me se so' me síi chéé rej chuguun ga se-nana Jesucristó, ne se ca'vee quiri' so' ma'. ¹¹ Ne xa' síi nachri' man tinúú, tzaj ne so' me síi vaj rej rmi', ne 'o chéé guee so' rej rmi' nanj á. Ne ne'en so' me rej vaj so' a ma'. 'O se caráán rihaan so', qui'yaj rej rmi' vaj so' nanj adonj. Na'vee a doj xcaj so' cuentá a ma'.

¹² Dan me se achrón 'unj nu' nana nihánj nayaá soj xni, ne 'o se che'é se noco' soj man Jesucristó ro', che'é dan quinavij cacun' tumé soj rihaan Diose ei.

¹³ Achrón 'unj nu' nana nihánj nayaá soj sij vaa ta'níi, ne 'o se aj ne'en soj man síi cayáán ga Diose gaa guun che'e Diose qui'yaj Diose chumii nihánj a.

Achrón 'unj nu' nana nihánj nayaá soj sij tachruu, ne 'o se aj qui'yaj canaán soj rihaan síi chree ei.

¹⁴ Achrón 'unj nu' nana nihánj nayaá soj xni, ne 'o se aj ne'en soj man Rej ní' Diose adonj.

Achrón 'unj nu' nana nihánj nayaá soj sij vaa ta'níi, ne 'o se aj ne'en soj man síi cayáán ga Diose gaa guun che'e Diose qui'yaj Diose chumii nihánj ei.

Achrón 'unj nu' nana nihánj nayaá soj sij tachruu, ne 'o nucuaq ndo'o nimán soj rihaan sayuun, ne yo'ó uno soj se-nana Diose, ne aj qui'yaj canaán soj rihaan síi chree ei.

¹⁵ Se guun rá soj ni'yaj soj chumii nihánj do', nij rasuun man rihaan chumii nihánj do' mei. 'O se xa' síi me rá ni'yaj chumii nihánj, tzaj ne nuveé sij aráj cochroj rihaan Rej ní' Diose me so' man chuguanj. ¹⁶ 'O se rihaan chumii nihánj vaa ndo'o se me rá yuvi qui'yaj yuvi do', vaa ndo'o se me rá yuvi ni'yaj yuvi do', vaa ndo'o rasuun 'yaj uun xta' nimán yuvi do', tzaj ne nuveé rasuun cavii rihaan Rej ní' Diose me nu' nij rasuun vaa danj ma'. 'O se nanj rasuun man rihaan chumii nihánj me nij rasuun yo' nanj adonj. ¹⁷ Ne vaj navij chumii nihánj ei. Ne vaj navij nu' se vaa me rá nij yuvi man rihaan chumii nihánj qui'yaj nij so' ei. Tzaj ne síi 'yaj ndaa vaa me rá Diose me se cayáán so' nu' cavii nu' ca'anj ga Diose chuguanj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é síi tu'va rma'an se vaa sij tinanii man yuvi rihaan sayuun me so' a

¹⁸ Dan me se ase vaa ta'nij vaa soj, ne me raj cunq soj nana nihanj ei. 'Q se nichrun' quinavij chumij nihanj, ne aj cuno soj nana se vaa ca'na' 'o sif quitaj yu'unj, ne cataj so' se vaa sij ca'neé Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun me so', ne nihanj me se aj ca'na' que'ee sif tu'va danj, ne che'é dan ne'en ya ní' se vaa ya nichrun' quinavij chumij nihanj ei. ¹⁹ Dan me se ase vaa tinuu ní' vaa nij so' asij rque, tzaj ne ca'anj yanij nij so' rihaan ní', ne nuveé ya ya tinuj ní' me nij so' a ma'. 'Q se ca'anj yanij nij so' rihaan ní' che'é rej ca'vee xcaj ní' cuentá se vaa nuveé tinuj ní' me taran' nij so' a man adonj.

²⁰ Ne xa' soj, tzaj ne cune' Diose man soj, ne guun nucaj soj xcaj soj cuentá, qui'yaj Diose, ne ne'en soj cunudanj rasuun ei. ²¹ Nuveé che'e se ne ne'en soj nana ya me cachron' 'unj nana nihanj nayaá soj ma'. Tzaj ne achrón' 'unj nana nihanj nayaá soj che'é se sij ne'en nij nana ya me soj, ne aj ne'en soj se vaa inq doj vaa nana ne ga nana ya nana noco' ní' adonj.

²² Ne sif ne me se so' me sif taj se vaa nuveé sij ca'neé Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun me Jesucristó chuguanj. Dan me se taj so' se vaa ma'an so' me Cristó ca'neé Diose, taj so' chuguanj. Ne dan me se ne aráj cochroj so' rihaan Rej ní' Diose do', rihaan ta'nif Diose do' ma'. ²³ Dan me se xa' sif ne aráj cochroj rihaan ta'nif Diose, tzaj ne sij ne noco' man Rej ní' Diose me so' ei. Tzaj ne sif nata' ya se vaa ve'é noco' so' man ta'nif Diose ro', so' me sif noco' ya man Rej ní' Diose uun adonj.

²⁴ Ne xa' soj, tzaj ne yo'o cunq soj nana cuno soj gaa guun che'e soj canoco' soj man Jesucristó ei. Sese qui'yaj soj danj, ne sij noco' man ta'nif Diose do', man ma'an ya Rej ní' Diose do', me soj chuguanj. ²⁵ Ne nihanj me nana cata' tu'va ma'an Jesucristó rihaan ní', se vaa ca'vee cayáán ní' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj ya ei.

²⁶ Dan me se cachron' 'unj nu' nana nihanj nayaá soj che'é rej xcaj soj cuentá che'é nij sif me rá tihá' yu'unj man soj adonj. ²⁷ Ne xa' soj, tzaj ne che'e se cune' Diose man soj ro', che'é dan yo'o noco' soj man Diose, ne taj che'é tucu'yón nii doj nana man soj a ma'. Tananj che'é se cune' Diose man soj, che'é dan aj nari' soj nana che'é nu' rasuun, ne inanj nana ya nari' soj ei. Nuveé nana ne me nana nari' soj, qui'yaj Diose ma'. Dan me se yo'o noco' soj man Diose, ndaa vaa tucu'yón ya so' man soj adonj.

Nana nihanj taj xna'anj se vaa ta'nij Diose me ní' a

²⁸ Dan me se ase vaa ta'nij vaa nij soj rihanj, ne me rá 'unj se vaa yo'o canoco' raan soj man Jesucristó, che'é rej asa' ca'na' uun so' rihaan chumij nihanj, ne se guun na'aj soj a doj ma'. Tananj guun niha' rá soj ca'mii soj ga so' ei. ²⁹ Dan me se ne'en soj se vaa sif sa' inanj me Jesucristó, ne che'é dan ne'en soj se vaa nu' nij sif 'yaj sa' ro', taran' nij so' me sif cunuu sa' nimán qui'yaj so' adonj.

3

¹ Dan me se xcaj soj cuentá se vaa cunuu 'ee uxrá rá Rej ní' Diose ni'yaj so' man ní', ne ndaa ta'nif Diose guun ní', qui'yaj Diose chuguanj. Ne ta'nij Diose me xa' ní' adonj. Che'é dan ne ne'en nij sif man rihaan chumij nihanj man ní' daj sij me ní' man chuguanj. 'Q se tananj uun, ne ne ne'en nij so' man ma'an Diose uun a man adonj. ² Dan me se 'ee raj man nij soj, tinuj, nocoj, ne cuanoj nihanj me se ta'nij Diose me ní', ne ataa xcaj ní' cuentá daj sij guun ní' qui'yaj Diose vaa güii ei. Maan se ne'en ní' se vaa asa' ca'na' so', ne ase vaa so' ro', danj gaa ma'an ní' uun adonj. 'Q se quene'en ní' man so', ne xcaj ya

ní cuentá daj vaa xá' so' nanj adonj. ³ Ne nij síí nucuaj rá man naná nihánj se vaa yá vaa naná nihánj me se yá cunuú sa' nimán nij so' qui'yaj nij so', ne ase vaa sa' nimán Jesucristó ro', danj gaa sa' nimán nij so' uún adonj.

⁴ Dan me se nu' nij síí 'yaj cacun' ro', nij so' me nij síí na'vej rá cunó rihaan Diose, ⁵ ne ne'en nij soj se vaa ca'na' Jesucristó rihaan chumii nihánj, che'é rej ca'vee tinavij so' cacun' tumé yuvií, ne a doj cacun' taj tumé so' ma'. ⁶ Ne taran' nij síí yo'o noco' man so' ro', ne 'yaj nij so' cacun' ma'. Ne nij síí noco' tucuáán 'yaj cacun' ro', nuveé sij ne'en man Jesucristó me nij so' man adonj. ⁷ Dan me se ase vaa ta'nij vaa soj rihanj, tinuj, nocoj, ne se guun tiha' yu'unj a doj yuvií man soj man chuguanj. Síí 'yaj sa' ro', síí sa' me so', ne ase vaa ma'an Jesucristó vaa so' adonj. ⁸ Ne síí 'yaj cacun' me se síí noco' se-tucuanj síí chree me so' ei. 'Q se asij guun che'e Diose qui'yaj Diose chumii nihánj, ne sij 'yaj inanj cacun' me síí chree nanj adonj. Ne ca'na' ta'nii Diose rihaan chumii nihánj, che'é rej ca'vee tirj' so' nu' se vaa 'yaj síí chree yo' ei. ⁹ Ne taran' nij síí cunuú sa' nimán qui'yaj Diose ro', ne 'yaj nij so' cacun' a ma'. 'Q se Diose me síí qui'yaj cunuú sa' nimán nij so', ne se ca'vee yo'o qui'yaj so' cacun', ése ma'an Diose qui'yaj ca'ngaa naca' nij so' nanj adonj. ¹⁰ Ne nihánj me xcaj ní' cuentá ni'yaj ní', gaa ne cunuú yaan ní' ta'nii Diose do', ta'nii síí chree do' ei. Dan me se nij síí ne 'yaj se sa' ro', nuveé sij noco' man Diose me nij so' ma'. Dan me se nuveé sij 'ee rá man tinúú me nij so' a man adonj.

Naná nihánj taj xna'anj se vaa no xcúún ní' cunuú 'ee rá ní' man tuvi' ní' a

¹¹ 'Q se naná nihánj me naná cuno soj asij guun che'e soj canoco' soj man Diose, ne naná nihánj taj se vaa no xcúún ní' cunuú 'ee rá ní' man tuvi' ní' chuguanj. ¹² Dan me se se qui'yaj ní' ndaa vaa qui'yaj síí cu'naj Caín gaa naá ma'. 'Q se sij noco' tucuáán chi'ii me so', ne ticavi' so' tinúú so' adonj. Ne me che'é qui'yaj so' danj, rá soj ga. 'Q se nu' rasuun qui'yaj so' me se inanj chi'ii ndo'o qui'yaj ma'an so', ne tinúú so' me se sa' inanj vaa rasuun qui'yaj tinúú so', ne che'é dan guun xcoj ruvaá rá so' ni'yaj so' tinúú so' adonj.

¹³ Dan me se se ca'anj rá soj sese quitaj ri'yunj nij síí man rihaan chumii nihánj ni'yaj nij so' man soj, man tinuj, man nocoj. ¹⁴ 'Q se che'é se cunuú 'ee rá ní' man tinúú ní' ro', che'é dan ne'en ní' se vaa aj tanáj xco ní' chrej chi'ii chrej qui'yaj cavi' ní', ne aj cunuú sa' nimán ní', ne ca'vee cayáán ní' ga Diose ei. Ne síí ne 'ee rá man tuvi' me se adí' se vaa nij síí cavi' ro', vaa nij so' nanj adonj. ¹⁵ Dan me se xá' taran' nij síí nachri' ni'yaj man tinúú me se ase vaa síí ticavi' man tinúú ro', vaa nij so', ne ne'en soj se vaa daj chihaa mjí se ca'vee gaa i'na' síí vaa danj rihaan Diose nu' cavii nu' ca'anj ma'. ¹⁶ Ne Jesucristó ro', me síí ca'vej rá cavi' che'é ní', ne che'é dan ne'en ní' se vaa 'ee rá so' man ní' adonj. Ne che'é dan no xcúún ní' ca'nej nimán ní' cavi' ní' che'é tinúú ní' chuguanj.

¹⁷ Dan me se sese vaa ndo'o rasuun man rihaan chumii nihánj njcaj yo'o so', ne nda' se ne'en so' se vaa achiin ndo'o rasuun man tinúú so' tzaj ne na'vej rá so' racuíj so' man tinúú so', ne nuveé sij aráj cochroj rihaan Diose me so' a man adonj. ¹⁸ Dan me se ase vaa ta'nij vaa soj chuguanj. Dan me se se guun cataj uun ní' naná uun se vaa aráj cochroj ní' rihaan Diose chuguanj. Qui'yaj ya ya ní' se sa' ndaa vaa me rá Diose qui'yaj ní', ne ya ya sij aráj cochroj rihaan Diose me ní' adonj.

Naná nihánj taj xna'anj se vaa taj che'é guun na'aj ní' ni'yaj ní' Diose ma'

¹⁹ Dan me se sese qui'yaj ní' dānj, ne quene'en ní' se vaa sij noco' yā nana yā me ní', ne dan me se guun yā yā rá nimán ní' rihaan Diose ei. ²⁰ 'Q se nda' se ca'vee quinano rá ní' che'é cacun' tumé ní', tzaj ne sa' doj vaa Diose rihaan nimán ní', ne Diose me sí' ne'en cunudanj adonj. ²¹ Dan me se 'ee raj man nij soj, tinuj, nocoj. Ne sese nuvi' cacun' tumé ní', ne se cuchu'vi' ní' ca'mii ní' ga Diose ma'. ²² Dan me se me ma'ān rasuun cachinj ní' rihaan Diose, ne rque Diose cunudanj se vaa cachinj ni'yaj ní' rihaan so', che'é se sij uno se-nana so' me ní', ne uun niha' rá so' ni'yaj so' se sa' 'yaj ní' ei. ²³ Dan me se nihánj me se vaa me rá Diose qui'yaj ní' a. Me rá Diose cuchuman rá ní' ni'yaj ní' man ta'nii so' Jesucristó, ne me rá Diose cunuu 'ee rá ní' ni'yaj ní' man tuvi' ní' ndaa vaa ca'ne' Diose suun rihaan ní' a. ²⁴ Ne sí' uno se-nana Diose ro', so' me sí' yo'o noco' man Diose, ne yo'o ne Diose ga só' adonj. Ne nihánj me rej ne'en ní' se vaa yo'o ne Diose ga ní' ei. Che'é se xcaj ní' cuentá se vaa 'yaj suun Nimán Diose nimán ní', che'é dan ne'en ní' se vaa ne Diose ga ní' adonj.

4

Nana nihánj taj xna'anj me nana ca'vee cunq ní' a

¹ 'Ee raj man nij soj, tinuj, nocoj. Ne se guun cunq soj me ma'ān nana ma'. Asino xcaj soj cuentá sese nana rque Nimán Diose me nana ca'mii yo'o so', ne sese Nimán Diose me sí' rque nana yo', ne ca'vee cunq soj nana yo' ei. 'Q se aj ca'na' ndo'o sí' ne, ne taj nij so' se vaa sij nata' se-nana Diose me nij so', tzaj ne tu'va rma'ān nij so' nanj ei. Dan me se dānj tu'va nij so' rihaan nij sí' mān rihaan chumij nihánj che'é se me rá nij so' cuchuman rá nij sí' mān rihaan chumij nihánj chuguanj. ² Tzaj ne nihánj me se vaa qui'yaj soj, ga ne ca'vee xcaj soj cuentá me nana me nana ca'mii Nimán Diose ei. Sese cataj yo'o so' se vaa Jesucristó me sí' ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun, ne guun Jesucristó yuvij ca'na' so', cataj yo'o so', ne nana yo' me se-nana Nimán Diose adonj. ³ Tzaj ne nu' nij sí' taj se vaa nuveé sij ca'née Diose man me Jesucristó me se nuveé nana rque Nimán Diose me yo' ma'. 'Q se se-nana nij sí' ne tu'va rma'ān me yo', ne dan me se aj cunq soj se vaa ca'na' nij so', ne cataj nij so' se vaa sij ca'née Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun me ma'ān nij so' ei. Ne yaj nihánj me se aj mán ndo'o nij so' rihaan chumij nihánj yaj cuano chuguanj.

⁴ Tzaj ne yaj nihánj me se sí' cunuu sa' nimán qui'yaj Diose me nij soj, tinuj, nocoj. Ne aj qui'yaj canaán soj rihaan nij sí' ne cuano ei. 'Q se nuu Nimán Diose nimán soj, ne nucaj doj Nimán Diose rihaan sí' chree vaj rihaan chumij nihánj chuguanj. ⁵ Ne nij sí' ne yo', tzaj ne sí' mān rihaan chumij nihánj me nij so', ne che'é dan inanj a'mii nij so' ndaa vaa nari' nij so' rihaan chumij nihánj, ne uno nij sí' mān rihaan chumij nihánj se-nana nij so' ei. ⁶ Tzaj ne sí' cunuu sa' nimán qui'yaj Diose me ní', ne nij sí' ne'en man Diose ro', uno nij so' se-nana ní' adonj. Ne xa' sí' ne cunuu sa' nimán qui'yaj Diose, tzaj ne ne uno nij so' se-nana ní' a ma'. Che'é dan ne'en ní' me sí' nuu Nimán Diose nimán, ne ne'en ní' me sí' nuu nana tiha' yu'unj nimán chuguanj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nq xcúún ní' cunuu 'ee rá ní' man tuvi' ní', che'é se 'ee rá Diose man ní' a

⁷ 'Ee raj man nij soj, tinuj, nocoj. Ne nq xcúún ní' cunuu 'ee rá ní' man tuvi' ní' adonj. 'Q se Diose me sí' rque rej nucaj rihaan ní' cunuu 'ee rá ní' man tuvi' ní' a. Che'é dan nu' sí' 'ee rá man tuvi' me se sí' cunuu sa' nimán qui'yaj

Diose me nij so' adonj. Ne ne'en nij so' man Diose adonj. ⁸ Ne síí ne 'ee rá man tuvi' me se ataa xcaj nij so' cuentá che'é Diose ei. 'O se ataa xcaj nij so' cuentá se vaa Diose me síí 'ee inanj rá man ní' adonj. ⁹ Ne nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj me che'é ne'en ní' se vaa 'ee rá Diose man ní' a. Dan me se nda' se orún' ya ta'núí Diose, tzaj ne ca'néé Diose man ta'núí ma'an ya Diose rihaan chumií nihánj, che'é rej ca'vee gaa i'na' nimán ní' nu' cavii nu' ca'anj qui'yaj so' a. ¹⁰ Ne vaa che'é xcaj ní' cuentá se vaa ne caraá cochroj ní' rihaan Diose asino yaan ma'. Tananj asino yaan me se cunuu 'ee rá Diose ni'yaj Diose man ní', gaa ne ca'néé so' man ta'núí so' che'é rej caví' ta'núí so' ne tinavij ta'núí so' cacun' tumé ní' a. ¹¹ Ne che'é se cunuu 'ee rá Diose man ní' ro', che'é dan no xcuún ní' cunuu 'ee rá ní' man tuvi' ní', tinuj, nocoj. ¹² A doj yuvij ne quene'en rihaan man Diose nu' cavii nu' ca'na' ma'. Tzaj ne sese gaa 'ee rá ní' man tuvi' ní', ne ya ne Diose ga ní', ne aj cunuu sa' nimán ní' ndaa vaa guun rá Diose gaa cunuu 'ee rá Diose man ní' a.

¹³ Dan me se che'é se rqué Diose Nimán Diose rihaan ní' ro', che'é dan ne'en ní' se vaa sij noco' man Diose me ní' ne yo' o ne so' nimán ní' a. ¹⁴ Ne aj ne'en núj se vaa ca'néé Rej ní' Diose man ta'núí so' rihaan chumií nihánj che'é rej tinanii so' man ní' sij man rihaan chumií nihánj rihaan sayuun, ne aj nata' núj nana' yo' rihaan yuvij ei. ¹⁵ Ne síí taj rihaan tuvi' se vaa ta'núí Diose me Jesucristó ro', so' me síí 'o noco' man Diose, ne 'o ne Diose ga so' chuguanj. ¹⁶ Ne aj ne'en núj se vaa 'ee rá Diose man ní', ne amán rá núj se vaa 'ee rá so' man ní' ei.

Diose me síí 'ee rá man ní' ei. Ne sij 'o 'ee rá man tuvi' ro', so' me síí 'o noco' man Diose, ne 'o ne Diose ga so' ei. ¹⁷ Ne che'é dan sese 'ee rá ní' man tuvi' ní', ne asa' quisij güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuvij, ne se cuchu'vi' ní' ma'. 'O se quene'en ní' se vaa ase vaa qui'yaj Jesucristó gaa vaj so' rihaan chumií nihánj ro', danj qui'yaj ma'an ní' uún adonj. ¹⁸ Che'é dan síí ya ya 'ee rá man tuvi' ro', a doj ne chu'vi' so' ma'. Síí chu'vi' me síí uun rá se vaa qui'yaj Diose sayuun man so', ne nuveé sij ya ya 'ee rá man tuvi' me síí guun danj rá ma'. ¹⁹ Dan me se 'ee rá ní' man tuvi' ní' che'é se asino cunuu 'ee rá ma'an Diose man ní' a. ²⁰ Ne sese cataj yo' o so' se vaa aráj cochroj so' rihaan Diose, ne sese nachri' so' ni'yaj so' tinúú so', ne síí ne me so' ei. 'O se sese ruvi' ya tinúú so' ni'yaj so' tzaj ne ne 'ee rá so' man tinúú so', ne asa' ca'vee caraá cochroj so' rihaan Diose, sese ne ruvi' Diose ni'yaj so' ga. ²¹ Ne nihánj me nana' cataj xna'anj Jesucristó rihaan ní', ne cataj so' se vaa síí aráj cochroj rihaan Diose ro', no xcuún so' gaa 'ee rá so' man tuvi' so' uún adonj, taj Jesucristó a.

5

¹ Cunudanj nij síí amán rá se vaa me Jesucristó síí ca'néé Diose tinanii man yuvij rihaan sayuun ro', aj cunuu sa' nimán nij so', qui'yaj Diose chuguanj. Ne che'é dan sese aráj cochroj ní' rihaan Diose, ne no xcuún ní' gaa 'ee rá ní' man nij síí cunuu sa' nimán yo' ei. ² Ne sese aráj cochroj ní' rihaan Diose, ne sese uún ní' nana' cataj xna'anj Diose rihaan ní', ne veé síí aráj cochroj rihaan ta'núí Diose me uún ní' adonj. ³ Ne sese uún ní' nana' cataj xna'anj Diose rihaan ní', ne sij aráj cochroj rihaan Diose me ní' chuguanj.

Nana' nihánj taj xna'anj se vaa sese cuchuman rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó, ne qui'yaj canaán ní' rihaan se nij man rihaan chumií nihánj a

Ne ne sayuun vaa cunó ní' rihaan Diose ma'. ⁴ 'O se cunudanj nij síí cunuu sa' nimán qui'yaj Diose ro', qui'yaj canaán nij so' rihaan se nij man rihaan

chumiꝝ nihánj, ne che'é se amán rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó ro', che'é dan aj qui'yaj canaán ní' rihaan chumiꝝ nihánj nanj ei. ⁵ Dan me se síí amán rá se vaa Jesucristó me ta'níí Dioṣe ro', so' me síí 'yaj canaán rihaan se nij man rihaan chumiꝝ nihánj adonj.

⁶ Nihánj me Jesucristó síí ca'na' cata' ne, ne 'o se ne ca'na' so' cata' ne uun so' ma'. Dan me se ca'na' so' cata' ne so', ne ca'na' so' cavi' so' che'é ní' uún adonj. 'O se Nimán Dioṣe me se taj xna'anj Nimán Dioṣe rihaan ní', ne amán ya rá ní', ése ya uxrá a'mii Nimán Dioṣe adonj. ⁷ 'O se va'nuj nij rasuun taj xna'anj rihaan ní' che'é Jesucristó ei. ⁸ Dan me se Nimán Dioṣe taj xna'anj rihaan ní' che'é Jesucristó, ne che'é se cata' ne Jesucristó, che'é dan xcaj ní' cuentá che'é so', ne che'é se cavi' Jesucristó, che'é dan xcaj ní' cuentá che'é so', ne cyaan a'mii va'nuj nij rasuun yo' a. ⁹ Dan me se uno ní' nana nata' tuvi' ní' síí man rihaan chumiꝝ nihánj rihaan ní', ne che'é dan vaa che'é cuño ní' nana nata' Dioṣe rihaan ní' a. 'O se sa' doj vaa Dioṣe rihaan yuviꝝ, ne nata' so' rihaan ní' che'é ta'níí so' a. ¹⁰ Dan me se síí amán rá ni'yaj man ta'níí Dioṣe ro', so' me síí cuno se-nana Dioṣe a. Tzaj ne síí na'vej rá cuchuman rá se-nana Dioṣe ro', so' me síí uun rá se vaa síí ne me Dioṣe a. 'O se ne cuchuman rá so' nana nata' Dioṣe rihaan so' che'é ta'níí Dioṣe ma'. ¹¹ Ne nana nata' Dioṣe rihaan ní' taj se vaa ca'vee cayáán ní' ga Dioṣe nu' cavií nu' ca'anj, qui'yaj Dioṣe, che'é rej cavi' ta'níí Dioṣe che'é ní' a. ¹² Síí noco' man ta'níí Dioṣe me síí cayáán ga Dioṣe nu' cavií nu' ca'anj ya ei. Tzaj ne síí na'vej rá canoco' man so' taj ma'. Se cayáán so' ga Dioṣe ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa xcaj ní' cuentá se vaa ca'vee cayáán ní' ga Dioṣe nu' cavií nu' ca'anj a

¹³ Dan me se aj cachronj nana nihánj nayaꝝ nij soj, che'é rej quene'en soj se vaa cayáán soj ga Dioṣe nu' cavií nu' ca'anj, che'é rej me soj síí amán rá ni'yaj man ta'níí Dioṣe ei. ¹⁴ Ne cuano nihánj me se a doj ne chu'vi' ní' cachinꝝ ni'yaj ní' 'o rasuun rihaan Dioṣe a ma'. 'O se aj ne'en ya ní' se vaa sese ca'vej rá so' ncaj ní' rasuun cachín ni'yaj ní' rihaan so', ne rjue so' adonj. ¹⁵ Ne che'é se ne'en ní' se vaa cuño so' me ma'an nana cachinꝝ ni'yaj ní' rihaan so', che'é dan ne'en ní' se vaa qui'yaj so' ndaa vaa cachinꝝ ni'yaj ní' rihaan so' ei.

Nana nihánj taj xna'anj che'é cacun' a

¹⁶ Dan me se sese ne'en ní' tinúú ní' 'yaj so' me ma'an cacun', ne cachinꝝ ni'yaj ní' che'é so' rihaan Dioṣe, ne Dioṣe me síí caraꝝ x'naa che'é cacun' qui'yaj so' adonj. Tzaj ne sese ne'en ní' man tinúú ní' 'yaj so' cacun' nocoꝝ ndo'o cacun' qui'yaj cavi' nu' so' rihaan Dioṣe, ne taj che'é cachinꝝ ni'yaj ní' rihaan Dioṣe che'é so' a ma'. Dan me se vaa cacun' uun, ne vaa cacun' nocoꝝ ndo'o qui'yaj cavi' nu' ní' rihaan Dioṣe adonj. Tzaj ne che'é cacun' nocoꝝ yo' me se se cachín ni'yaj soj mei. ¹⁷ Dan me se me ma'an se nij 'yaj ní' me cacun' chuguanj. Tzaj ne se cavi' nu' ní' rihaan Dioṣe qui'yaj me ma'an cacun' yo' ma'. 'O se ca'vee tinavij Dioṣe cacun' yo' ei.

¹⁸ Dan me se ne'en ní' se vaa nu' nij síí ca'ngaa nimán qui'yaj Dioṣe ro', daj chihaa mꝝj ne chéé nij so' xrej síí chree ma'. 'O se tumé ta'níí Dioṣe man nij so', ne se ca'vee qui'yaj chi'ij síí chree man nij so' a. ¹⁹ Ne ne'en ní' se vaa síí noco' man Dioṣe me ní' adonj. Tzaj ne cunudanꝝ nij yuviꝝ man rihaan chumiꝝ nihánj noco' man síí chree ei. ²⁰ Ne ne'en ní' se vaa aj ca'na' ta'níí Dioṣe, ne qui'yaj suun so' che'é ní', che'é rej ca'vee xcaj ní' cuentá che'é Dioṣe ya, ne ne'en ní' se vaa me ní' síí noco' man ma'an ya ta'níí so' Jesucristó, ne

Jesucristó ro', me ma'an ya Diose, ne so' me sí qui'yaj cayáan ní' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj adonj.

²¹ Ase vaa ta'nij vaa nij soj rihanj, tinuj, nocoj. Dan me se cataj 'unj rihaan soj, ne cutumé ndo'o soj man soj rihaan ya'anj acóy yuvii man rihaan chumii nihánj ei. Ne se guun guun rá soj ni'yaj soj a 'ó rasuun vaa danj ma'.

Nihánj me síj vij yanj cartá qui'yaj síí cu'naj Juan ca'néé so' rihaan nij yuvií noco' man Diose a

¹ Síí chíi nga mej, ne achrón 'unj yanj nihánj nayaa taran' nij soj sij narii Diöse man sij nuu chre' rej achíin ni'yaj soj rihaan Diöse a. Dan me se 'ee raj man soj, che'é rej sij noco' nana ya me taran' ní' a. Ne nuveé orún' 'unj me síí 'ee rá man soj ma'. 'Q se taran' nij síí ne'en nana ya 'ee rá man soj adonj. ² 'Ee rá núj man soj che'é se nuu nana ya nimán ní', ne yo'ó cunuú nana ya yo' nimán ní' nu' cavii nu' ca'anj ruguanj. ³ Ne me rá 'unj qui'yaj Rej ní' Diöse do', ta'níí so' Jesucristó do', se luj che'é nij soj, ne me rá 'unj cunu 'ee rá roj so' ni'yaj roj so' man soj, ne me rá 'unj gaa xej nimán soj qui'yaj roj so', ne yo'ó canoco' soj nana ya ne gaa 'ee rá soj man tuvi' soj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa yo'ó qui'yaj ní' nana cataj xna'anj Diöse rihaan ní', ne gaa 'ee rá ní' man tuvi' ní' a

⁴ Guun niha' uxrá raj, che'é se xcaj 'unj cuentá se vaa ta'aj nij soj me síí yo'ó noco' tucuáán ya, ndaa vaa cataj xna'anj Rej ní' Diöse rihaan ní' chuguanj. ⁵ Ne nihánj me se achíin ni'yáá 'unj rihaan soj se vaa qui'yaj nij soj ndaa vaa cataj xna'anj Diöse rihaan ní' a. Ne nuveé nana ca'na' naca rihaan ní' me nana nihánj ma'. Maan se nana cataj xna'anj Diöse rihaan ní' asij guun che'e ní' canoco' ní' man so' me nana nihánj adonj. Ne nana nihánj taj se vaa cunu 'ee rá ní' man tuvi' ní' a. ⁶ Sese gaa 'ee rá ní' man tuvi' ní', ne síí 'yaj ndaa vaa cataj xna'anj Diöse rihaan ní' me ní' ei. Ne yo' me nana cataj xna'anj so' rihaan ní' asij guun che'e ní' canoco' ní' man so', ne me rá so' yo'ó qui'yaj ní' nana yo' adonj. ⁷ 'Q se yaj me se curihañj ndo'o nij síí tiha' yu'unj rihaan chumij nihánj, ne cataj nij so' se vaa nuveé sij guun yuvií me Jesucristó a. Che'é dan me nij so' síí tiha' yu'unj a'mii nana ne, ne taj nij so' se vaa ma'an nij so' me síí ca'néé Diöse tinanii man yuvií rihaan sayuun a. ⁸ Cütumé ndo'o soj man soj se gaa nanj ca'anj ni'ya nu' nij rasuun sa' qui'yaj canaán soj ma'. Tzaj ne yo'ó canoco' soj nana ya, gaa ne ve'é naru'vee Diöse rihaan soj ei. ⁹ Ne me ma'an síí tanáj se-tucuanj Jesucristó ro', nuvi' Diöse yáán ga so' ma'. Tzaj ne síí noco' raan se-tucuanj Jesucristó me se so' me síí yo'ó yáán roj ta'nij Diöse ga so' adonj. ¹⁰ Ne sese ca'na' 'o síí a'mii yo'ó nana rej yanj soj, ne se ca'vej rá soj catuu so' rihaan soj, ne se ca'mii sa' soj ga so' ma'. ¹¹ 'Q se síí a'mii sa' ga so' me síí racuáj man so' qui'yaj so' se chíí adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchí' Juan rej yanj nij so' a

¹² Vaa ndo'o nana me rá 'unj cataj xna'anj 'unj rihaan soj, tzaj ne na'vej rá 'unj cachron 'unj cunudanj nij nana rihaan yanj nihánj, che'é se que'ee ndo'o nana me yo' ei. Tzaj ne cuchij rihaan soj, raj, gaa ne ca'vee ca'mii rihaan ma'an tuvi' ya ní', gaa ne guun niha' uxrá rá ní' gaa nari' tuvi' ní' chuguanj. ¹³ Ne nij síí narii Diöse yanj chuman' nihánj ro', me rá taran' nij so' se vaa ve'é cayáán taran' soj ei.

Nihánj me síj va'núj cartá qui'yaj síí cu'naj Juan, ne ca'néé so' yanj nihánj rihaan síí cu'naj Gayo a

¹ Síí chíi nga mej, ne achrón 'unj yanj nihánj nayaa so' sij cu'naj Gayo a. 'Ee raj mán so', che'é se sij noco' nana ya me ní' a. ² Dan me se me rá 'unj se vaa cavii sa' so' ne gaa nucuáá so' á. 'Q se ya ya vaj avii sa' nimán so' nanj adonj. ³ 'Q se guun niha' uxrá rá 'unj, che'é se ca'na' doj tinúú ní' rihanj nihánj, ne nata' nij so' rihanj se vaa yo'o noco' so' tucuáán ya ei. ⁴ Ne taj vaj yo'o rasuun ca'vee qui'yaj guun niha' raj a ma'. Maan se orún' nana cunó 'unj se vaa ve'é noco' nij soj sij guun ta'níí 'unj man tucuáán ya, ne che'é nana yo' ro', uun niha' uxrá raj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é racuíj síí cu'naj Gayo man nij síí chéé nata' se-nana Jesucristó a

⁵ Dan me se 'ee raj mán so', ne ve'é 'yáá so' racuíj so' man nij tinúú ní' nij síí 'na' yo'o chuman', ne che'é dan síí ve'é noco' man síí 'nij ra'a man ní' mé so', raj adonj. ⁶ Ne aj nata' nij so' rihaan nij síí amán rá yanj chuman' nihánj se vaa cunuu 'ee rá so' man nij so' chuguanj. Ne cunaj uxrá sese yo'o racuíj so' man nij so' gaa chéé nij so' que'ee chuman' yo' ei. 'Q se síí 'yaj suun rihaan ma'an Diose me nij so' adonj. ⁷ 'Q se cavii nij so' nata' nij so' se-nana síí 'nij ra'a man ní', ne taj vaj a 'o rasuun ne quirí' nij so' ra'a nij síí na'vej rá cunó se-nana Jesucristó a man chuguanj. ⁸ Che'é dan no xcuún ní' racuíj ní' man taran' nij síí chéé che'é Diose, gaa ne guun ní' tuvi' nij so' síí nata' nana ya rihaan yuvií ei.

Nana nihánj taj xna'anj che'é 'o síí chí'íi nimán a

⁹ Dan me se qui'yáj 'o yanj cartá ca'néé 'unj rihaan cunudanj nij síí amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chiháán so' a. Tzaj ne vaa yo'o tuvi' nij so' síí cu'naj Diótrefes, ne so' me síí me rá guun chij rihaan nij so', ne na'vej rá so' cunó so' se-nana ma'. ¹⁰ Che'é dan, sese cuchí' uún 'unj rihaan so', ne cataj xna'anj 'unj rihaan so' che'é se nij 'yaj so' gaa tu'va so' nana nij che'é núj ei. Ne nuveé inanj nana nij a'mii so' ma'. Dan me se gaa uchi' nij tinúú ní' chiháán so', ne ne a'mii so' ga nij tinúú ní' ma'. Tananj uún, ne me ma'an síí me rá ca'mii ga nij tinúú ní', ne aráán so' chrej rihaan nij yuvií se gaa nanj ca'mii nij yuvií ga nij tinúú ní', ne ndaa rii so' xe' man nij yuvií chuguanj. Danj 'yaj síí cu'naj Diótrefes ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é qui'yaj ní' a

¹¹ Dan me se 'ee rá 'unj mán so', tinuj. Ne se guun qui'yáá so' ndaa vaa 'yaj nij síí chí'íi ma'. Maan se qui'yáá so' ndaa vaa 'yaj nij síí vaa sa' á. 'Q se síí 'yaj se sa' ro', me síí noco' man Diose adonj. Ne síí 'yaj se chí'íi ro', ne ne'en so' man Diose a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj che'é síí cu'naj Demetrio a

¹² Cunudanj nij tinúú ní' taj xna'anj che'é síí cu'naj Demetrio se vaa síí vaa sa' me so', ne ya ya síí sa' me so' adonj. Yo' me nana taj xna'anj núj rihaan so', ne aj ne'en so' se vaa nana ya me nij nana ataj xna'anj núj rihaan so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuchí' Juan rej yanj Gayo a

¹³ Vaa ndo'o nana guun rá 'unj cataj xna'anj 'unj rihaan so', tzaj ne na'vej rá 'unj cachron 'unj nu' nana yo' rihaan yanj nihánj a man chuguanj. ¹⁴ Tzaj ne cuchij rihaan so', gaa ne ca'vee ca'mij ní' me ma'an nana rihaan tuvi' ní' ei. ¹⁵ Dínj gaa nimán so' á. Me rá nij tinúú ní' se vaa ve'é cayáán so' á. Cataj so' rihaan 'o 'o nij tinúú 'unj yanj chiháán so' se vaa ve'é cumán nij so' raj a.

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj síi cu'naj Judas ca'néé so' rihaan nij yuvii noco' man Diose a

¹ 'Unj ro', me síi cu'naj Judas síi 'yaj suun rihaan Jesucristó, ne tinúú Santiagó mej a. Cachronj nana nihánj rihaan yanj ca'nej 'unj rihaan soj sji canacúun Diose man canoco' man so' a. Dan me se 'ee rá Rej ní' Diose man soj, ne nicaj yu'unj Jesucristó man soj se gaa nanj tanáj soj se-nana Diose a.

² Me raj gaa 'ee ndo'o rá Diose man soj ne gaa xej nimán soj qui'yaj Diose ne gaa 'ee ndo'o rá soj tuvi' soj qui'yaj Diose a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij síi narqué tucuáán ne a

³ Dan me se guun ndo'o raj cachronj nana rihaan yanj ca'nej 'unj rihaan soj che'é daj gaa cavii sa' ndo'o taran' ní' vaa güii qui'yaj Diose, tinuj, nocoj. Tzaj ne yaj me se no xcúnj cachronj yo'ó nana rihaan yanj, ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa terquee ndo'o soj canoco' raan soj se-tucañj Diose tucuáán tucuachén nij síi nata' se-nana Jesucristó rihaan soj sji cunuu sa' rihaan Diose a. ⁴ 'O se aj catúj yuve doj nij síi narqué tucuáán ne sca'núj soj, ne asjj naá ndo'o nó nana rihaan danj Diose che'é nij so' se vaa vaa güii quiran' nij so' sayuun, qui'yaj Diose adonj. Sij na'vej rá cunq rihaan Diose me nij so', ne aj nari' nij so' nana se vaa me rá Diose ca'nee Diose cacun' xráá nij so', ne che'é dan taj nij so' se vaa ca'vee qui'yaj nij so' me ma'an se nij ga nij chana niha' rá a. Dan me se orún' Jesucristó me síi 'nij ra'a man ní', tzaj ne taj che'é cunq nij so' rihaan Jesucristó, rá nij so' a.

⁵ Nda' se aj ne'en soj nu' nana no rihaan danj Diose, tzaj ne na'vej raj quini'yon soj nana yo', ne che'é dan noná uún 'unj nana nihánj xréé soj, ne dan me se síi 'nij ra'a man ní' ro', tinanii so' man taran' nij síi israelitá rihaan nij síi man Egiptó gaa naá, tzaj ne ta'aj nij so' ro', ne cuchuman rá ni'yaj man Diose, ne che'é dan cachén doj yo', gaa ne cavi' nij so', qui'yaj Diose a. ⁶ Ne aj ne'en soj se vaa ta'aj nij se-mozó Diose ro', ne ca'vej rá nij so' cataj nij so' suun ca'ne' Diose rihaan nij so', ne curihanj nij so' rej guun rá Diose cumán nij so', ne che'é dan numíj nii man nij so', ne yo'o veé danj gaa numii nij so' cayaán nij so' rej rmi' ndaa se quisij güii guee güii ca'ne' Diose cacun' che'é nij so', ne daj chihaa míj se ca'vee quinanii nij so' ma'. ⁷ Dan me se quiran' nij so' ndaa vaa quiran' nij síi man roj chuman' cu'naj Sodoma ga Gomorra ga yo'ó nij chuman' naj nichrun' a. Dan me se ase vaa se chi'ii qui'yaj ta'aj se-mozó Diose yo' ro', danj vaa se chi'ii qui'yaj nij síi man nij chuman' yo', ne ndaa guun rá nij so' cotoj nij so' ga chii chana do', ga xcuu do', ne che'é dan yuun che'e tucayuu Diose ya'an chiháán nij so', ne che'é dan me ca'vee xcaxj ní' cuentá se vaa sese qui'yaj ní' se chi'ii, ne cacaa ní' rihaan ya'an nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj Diose adonj.

⁸ Nda' se ne'en nij síi narqué tucuáán ne rihaan soj daj vaa sayuun quiran' nij síi israelitá do', nij se-mozó Diose do', nij síi man Sodoma do', tzaj ne taj se qui'yá' xcaxj nij so' cuentá ma'. 'O danj 'yaj nij so' se nij, ne ase vaa síi a'nu' vaa nij so', che'é se amán rma'an rá nij so' nana ne nanj ei. Ne che'é dan 'yaj ndo'o nij so' se chi'ii, ne tucuáá nij so' rihaan Diose, ne a'mii nij so' nana chi'ii che'é nij se-mozó Diose a. ⁹ Tzaj ne ndaa síi cu'naj Migueé síi 'nij ra'a man nu' nij se-mozó Diose ro', gaa naá gaa cavi' Moisés ne canó tuvi' Migueé

ga síi chree che'é cúu man Moisés, ne ne quisij rá Migueé ca'mii so' naná nij rihaan síi chree ma'. Maan se cataj Migueé rihaan síi chree se vaa síi 'nij ra'a man ní' me síi caxrii yuvaá man síi chree, cataj Migueé a. ¹⁰ Tzaj ne ino 'yaj nij síi narqué tucuáán ne ga síi cu'naj Migueé yo', ne nda' se ne ne'en nij so' daj vaa nij se-mozó Diose, tzaj ne ne chu'vi' nij so' ca'mii nij so' naná nij che'é nij se-mozó Diose ma'. Ne ase vaa xcuu ne acaj cuentá 'yaj náá guun se vaa me rá qui'yaj ro', danj vaa nij síi narqué tucuáán ne, ne che'é dan quirí' nij so' vaa güii adonj. ¹¹ Niqne nij so' che'é sayuun quiran' nij so' nanj adonj. 'O se ase vaa qui'yaj síi cu'naj Caín gaa ticavi' so' man tinúu so' gaa naá ro', danj vaa 'yaj nij so', ne xcoj ruvaá rá nij so' ga tuvi' nij so' a. Ne ase vaa qui'yaj síi cu'naj Balaam gaa naá ro', danj vaa 'yaj nij so', ne me ndo'o rá nij so' qui'yaj canaán nij so' sa'anj, ne che'é dan tiha' yu'unj nij so' man tuvi' nij so' a. Ne ase vaa qui'yaj síi cu'naj Coré ro', danj vaa 'yaj nij so', ne dan me se tucuáá Coré rihaan Moisés, ne che'é dan chumánj yo'óo man nij tuvi' nij so', qui'yaj Diose a. Ne danj quiran' guee nij síi narqué tucuáán ne, quiran' uxrá nij so' sayuun vaa güii, qui'yaj Diose ei.

¹² Gaa nuu chre' soj chá soj chraa, ne ne chu'vi' nij síi narqué tucuáán ne yo' qui'yaj nij so' se nij, ne che'é dan ase vaa luj chi'ii ro', danj vaa nij so' rihaan soj ei. Síi taj ya'anj man ma'an me nij síi narqué tucuáán ne yo', ne ne racuíj nij so' man tuvi' nij so' ma'. Ase vaa ngaa no rma'an xta' ne ne aman' 'yaj ro', vaa nij so', ne vaj nij so' rej rque do', rej xraj do' adonj. Ne ase vaa chruun nuvi' vaj chruj mán raá gaa sij dió cumán chruj raá ro', vaa nij so', ne chruun nacoó me nij so', ne chruun quiriháj nii quirí'ij nii rihaan yo'óo me uún nij so' adonj. Ase vaa ngaa ga chruun ro', danj vaa nij síi narqué tucuáán ne yo' ei. Asino yaan guun rá yuvií se vaa síi sa' me nij so', tzaj ne nuvi' suun sa' síj, 'yaj nij so' ma'. ¹³ Ase vaa rii ndo'o na ya'anj yatan' chi'ii rej tu'va na ya'anj ro', danj vaa rii ndo'o nij so' se chi'ii 'yaj nij so' quene'en yuvií, ne ase vaa yati' natuná rej chéé 'o 'o yavii ro', danj vaa uún nij so', ne taj che'é gaa nucuaj rá ní' man nij so' ma'. Vaa güii, ne ca'nej Diose man nij so' cayáán nij so' rej rmi' ndo'o nu' cavii nu' ca'anj nanj ei.

¹⁴ Síi cu'naj Enoc me se aj síj vatan' xii so' cachén, ne dan me se ta'nii ta'nij si'no síi cu'naj Adán me so', ne dan me se nata' so' che'é nij síi narqué tucuáán ne rihaan soj cuano, ne dan me se cataj síi cu'naj Enoc a: "Cuno soj ca'mij á. Vaa güii, ne ca'na' síi 'nij ra'a man ní' ga que'ee mij nij se-mozó so' nij síi guee, ¹⁵ ne ca'ne' so' cacun' che'é cunudanj yuvií, ne cataj so' se vaa tumé nij síi ne noco' man Diose cacun' che'é nu' cacun' qui'yaj nij so' do', che'é nu' naná nij ca'mii nij so' che'é Diose do' a." Danj ca'mii Enoc che'é nij síi narqué tucuáán ne rihaan soj nihánj cuano a. ¹⁶ Nij so' me se taj se qui'yá' caran' rá nij so' ni'yaj nij so' se vaa 'yaj Diose do', se vaa 'yaj tuvi' nij so' do' ma'. Inanj 'yaj nij so' se nij ndaa vaa me rá ma'an nij so', ne inanj danj 'yaj nij so' nanj chuguanj. Síi xta' inanj a'mii me nij so', ne ve'é ndo'o a'mii nij so' ga ru'vee che'é se inanj me rá nij so' quirí' nij so' sa'anj man nij ru'vee adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é tucuáán narqué Judas rihaan nij síi cuchumán yaj rá ni'yaj man Jesucristó a

¹⁷ Tzaj ne soj ro', yo'óo cunuú rá soj naná cataj xna'anj nij apóstol cune' Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' man nata' rihaan yuvií che'é so', tinuj, nocoj. ¹⁸ Nihánj me naná ca'mii nij so' rihaan soj a: "Asa' nichrun' ca'anj ni'ya chumii, ne ca'na' síi ca'nga' nacoó ni'yaj man nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne inanj qui'yaj nij so' se nij, ne guun rá nij so' cachee nij so' ndaa

vaa me rá ma'an nij so', ne se canoco' nij so' man Diose a man adonj". Danj vaa nana cataj nij apóstol che'é nij sí narqué tucuáán ne a.

¹⁹ Nij sí narqué tucuáán ne yo' ro', 'yaj uun yanij nij sí noco' man Jesucristó rihaan tuvi' nij so' ei. Inanj che'é nee man nij so' acaj nij so' cuentá, ne che'é yo'ó rasuun ne acaj nij so' cuentá a ma'. ²⁰ Tzaj ne soj me se yo'ó raan canoco' soj se-tucuanj Diose tucuáán guee, tinuj, nocoj. Ne ca'vej rá soj racuíj Nimán Diose man soj cachinij ni'yaj soj rihaan Diose ei. ²¹ Yo'ó qui'yaj soj ndaa vaa me rá Diose, gaa ne yo'ó gaa 'ee rá Diose man soj chuguanj. Na'vij soj güii cayáán ní' rihaan Diose nu' cavii nu' ca'anj qui'yaj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní', che'é se 'ee rá so' man ní' ei.

²² Xa' nij sí uun vij rá, tzaj ne naqui'yaj nica soj nimán nij so' canoco' nij so' Diose ei. ²³ Nago' soj chrej nucuj man yo'ó ta'aj nij sí tumé cacun' che'é rej quinanjij nij so' rihaan ya'an a. Ne gaa 'ee rá soj man nij sí aj cuno se-nana nij sí narqué tucuáán ne ei. Tzaj ne cuchu'vi' soj se gaa nanj qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj nij so', ne quinachri' soj ni'yaj soj se chi'ii 'yaj nij so' ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sa' uxrá vaa Diose daj a güii a

²⁴⁻²⁵ Sa' uxrá vaa orún' Diose sí tinanii man ní' rihaan sayuun, ne guun nucuj so' caráán so' rihaan ní' se qui'yaj ní' cacun' man chuguanj. Guun nucuj so' tumé so' man ní' ndaa se quisij güii cayáán ní' rihaan so' rej guun chij so', ne gaa nica nimán ní' güii yo', qui'yaj so', ne guun niha' uxrá rá ní', qui'yaj so' adonj. Ne Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' me sí racuíj man ní', ne che'é dan cataj ní' se vaa sa' uxrá vaa Diose nu' cavii nu' ca'na', ne sa' uxrá 'yaj so' yaj, ne sa' uxrá qui'yaj so' nu' cavii nu' ca'anj, ne yo'ó guun chij so' chuguanj. Veé danj gaa ya ei.

Yanj nihánj taj xna'anj che'é nij rasuun tihaan naca Jesucristó rihaan síí cu'naj Juan a

¹ Nihánj me nij rasuun tihaan naca Jesucristó rihaan nij síí 'yaj suun rihaan so', ndaa vaa cataj xna'anj ma'an Diose rihaan so', ne rasuun guun ra'yanj ya vaa güii me nij rasuun yo' ei. Ne Jesucristó ro', so' me síí ca'née se-mozó rihaan síí cu'naj Juan síí nuu 'yaj suun rihaan so', ne dan me se xcaj síí cu'naj Juan cuentá che'é nu' nij rasuun nihánj, qui'yaj Jesucristó ei. ² Ne síí cu'naj Juan me síí ataj xna'anj nihánj rihaan nu' nij yuvij che'é nu' se-nana Diose ndaa vaa cataj xna'anj Jesucristó rihaan so', ne rasuun quene'en ma'an so' me nu' nij rasuun nihánj adonj. ³ Ne cavij sa' uxrá nij síí nayaá nana nihánj rihaan tuvi', ne tananj uún ne cavij sa' nij síí a'née sa' nana nihánj, sese ya 'yaj nij so' ndaa vaa taj nana no rihaan yanj nihánj chuguanj. 'O se daj doj quisj ya güii ca'na' nij rasuun yo' ei.

⁴⁻⁵ Dan me se 'unj sij cu'naj Juan me síí 'yaj yanj nihánj, ca'nej 'unj rihaan cunu' chij ya x'ne' nij soj sij man estado Asia sij amán rá ni'yaj man Jesucristó a. Dan me se me rá 'unj qui'yaj ndo'o Diose qui'yaj ndo'o Nimán Diose qui'yaj ndo'o Jesucristó qui'yaj ndo'o se luj che'é nij soj, ne me rá 'unj gaa xej nimán soj, qui'yaj nij so' adonj. Ne Diose ro', me síí nicun' yaj, ne asij naá nicun' so', ne vaa güii ca'na' so' adonj. Ne Nimán Diose ro', vaa guee inanj, ne chij ya se nucuaj nicaj so', ne nicun' so' rihaan xrúun Diose chruun xlá rej rii ta'nga' Diose ei. Ne dan me se Jesucristó me síí nata' nana ya rihaan ní', ne so' me síí cunuu i'na' uún asino yaan rihaan cunudanj nij síí cavi' síí cunuu i'na' uún vaa güii, ne uun chij so' rihaan cunudanj nij síí nicaj suun rey man rihaan chumij nihánj adonj.

Ne Jesucristó me síí 'ee rá man ní', ne aj tinanii so' man ní' rihaan cacun' tumé ní' gaa cavi' so' a. ⁶ Ne cune' so' man ní' guun ní' síí nicaj suun rey ne guun ní' xrej nuu rihaan Rej so' Diose a. Ne ve'é guun chij so' nu' cavii nu' ca'anj adonj. Veé danj gaa ya ei.

⁷ Dan me se ca'na' so' xráá ngaa, ne quene'en cunudanj nij yuvij man so', ne ndaa nij síí qui'yaj sayuun man so' quene'en man so', ne go' cunudanj nij yuvij man rihaan chumij cuxru' nimán nij so', che'é rej quinano ndo'o rá nij so' che'é cacun' tumé nij so' adonj. Veé danj gaa ya ei.

⁸ Ne Diose síí 'nij ra'a man ní' taj:

—'Unj me se ase vaa letrá A ga letrá Z vaa 'unj a. Dan me se veé 'unj nicun' asij rque, ne veé 'unj canicun' nu' cavii nu' ca'anj adonj. Dan me se veé 'unj nicun' yaj, ne veé 'unj nicun' asij naá, ne vaa güii cuchí' yá 'unj rihaan soj a. Ne 'unj me síí guun nucuaj qui'yaj cunudanj a —taj Diose síí 'nij ra'a man ní' a.

Nana nihánj taj xna'anj daj vaa Jesucristó gaa curuvi' so' rihaan síí cu'naj Juan a

⁹ 'Unj sij cu'naj Juan ro', tinúú soj mé 'unj, ne síí ran' sayuun ga soj mé 'unj, ne síí nucuaj nimán rihaan sayuun mej ga soj, ne danj ran' ní' che'é se sij me rá guun chij Diose rihaan chumij nihánj me nu' ní' a. Dan me se yáán 'unj yo'óo naj tanuu na ya'anj yo'óo cu'naj Patmos, ne yo' me rej ca'née nii manj che'é se sij nata' se-nana Diose mej ne sij taj xna'anj nana che'é Jesucristó

mej a. ¹⁰ Ne 'o güii na'v'ij ní' rihaan sí' 'nj ra'a man ní' me se quene'en nimanj rasuun, ne dan me se rej xcoj ro', nucuaj ndo'o ca'mii yo'o so' cunoj, ne daj se uun rá' gaa a'yánj nii chruun a'yánj ro', danj guun raj gaa cunoj se-nana so' adonj. ¹¹ Ne cataj so':

—'U'nj ro', me ya sí' canicun' asij rque, ne veé 'unj canicun' nu' cavii nu' ca'anj adonj —taj so' a. Dan me se cataj so'— Cachron so' nana che'é nu' nij rasuun quene'én so' rihaan yanj, ne ca'nej so' rihaan nij sí' amán rá ni'yaj manj yanj chij chuman' á. Dan me se rihaan nij sí' man Efeso do', rihaan nij sí' man Esmirna do', rihaan nij sí' man Pérgamo do', rihaan nij sí' man Tiatira do', rihaan nij sí' man Sardis do', rihaan nij sí' man Filadelfia do', rihaan nij sí' man Laodicea do', ca'nej so' yanj yo' á —taj so' cunoj a.

¹² Gaa ne canicaj 'unj ni'yaj 'unj man sí' ca'mii nana dan rihanj, ne quene'enj chij aga' oró mí' aga' taj aga' ya'an a. ¹³ Ne tanuun nij aga' taj aga' ya'an ro', quene'enj 'o sí' nicaj yu'unj man yuvij, ne nuu so' yatzij xcaan, ne 'nj catuun so' merque caxra' anó ndaa rucuaa so' a. Ne merque aga' oró mí' me yo' a. ¹⁴ Ne raá so' do', yuvé raá so' do', me se catzii ndo'o vaa yo' a. Dan me se ase vaa cachij xraá matzinj catzii do', ase vaa yu've' do', danj vaa raá so' a. Ne rlij rihaan so' ro', ase vaa ya'an vaa yo', chuguun yo' a. ¹⁵ Ne tacóo so' ro', ase vaa aga' bronca maree axri' ya'an nii man rque chruun hornó vaa tacóo so' a. Ne daj se uun rá' unó' cayuj vaj chraá xij ro', danj guun raj cunoj nana ca'mii so' a. ¹⁶ Ne ra'a so' rej nuva' so' ro', coró' so' chij yati', ne neé espadá sihaa nu' niha rihaan curihanj tu'va so', ne ase vaa nucuaj ndo'o chuguun güii ro', danj vaa chuguun nu' so' ni'yaj 'unj man so' a.

¹⁷ Dan me se gaa quene'én 'unj man so', ne naxrú' 'unj ca'anj quináa 'unj rihaan yo'óo tacóo so', ne ase vaa sí' cavi' ro', danj vaa 'unj a. Dan me se cuta' so' ra'a so' rej nuva' so' xráj, ne cataj so':

—Se chucu'ví' so' ma'. 'U'nj ro', me sí' táa yaan rihaan cunudanj, ne veé 'unj me sí' noco' xco rihaan cunudanj adonj. ¹⁸ Ne sí' vaa i'na' mej a. Dan me se cavi' 'unj, tzaj ne cuano nihánj me se vaa i'na' uun 'unj, ne dan me se yo'o gaa i'na' 'unj nu' cavii nu' ca'anj adonj. Ne 'unj ro', me sí' no xcuun cataj me sí' cavi' ne me sí' ca'anj rej man nij sí' cavi' adonj.

¹⁹ "Che'é dan me cachron so' nana rihaan yanj che'é nu' se vaa quene'én so' nihánj, ne dan me se cachron so' che'é rasuun man cuano, ne cachron so' che'é rasuun ca'na' rej rihaan ní' a. ²⁰ Ne nihánj me se cataj xna'anj 'unj che'é chij nij yati' taj ra'aj ne'én so' do', che'é chij nij aga' oró mí' aga' taj aga' ya'an do' a. Dan me se chij nij yati' do', nij aga' taj aga' ya'an do', ma'an nij yuvij amán rá ni'yaj manj yanj chij nij aman' me nij rasuun yo' a —taj so' rihanj a.

2

Nana nihánj me nana ca'anj rihaan nij sí' amán rá ni'yaj man Jesucristó ne chuman' Efeso a

¹ Gaa ne cataj so' rihanj a:

—Nana nihánj me nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij sí' amán rá ni'yaj manj ne chuman' Efeso á: “Dan me se nihánj me nana ca'mii 'unj sij nicaj chij yati' ra'a rej nuva' ei. Ne sij vaj sca'núj chij nij aga' oró mí' taj aga' ya'an mej ei. Dan me se cuoj soj sij ne chuman' Efeso a. ² Aj ne'én 'unj daj 'yaj soj se vaa 'yaj suun uxrá so' ne nucuaj ndo'o vaa nimanó soj rihaan sayuun adonj. Ne aj ne'enj se vaa na'vej uxrá rá soj ni'yaj soj man nij sí' chi'ii mei. Ne xa' nij sí' tiha' yu'unj tu'va rma'an se vaa sij cune' Jesucristó nata' rihaan yuvij che'é

so' me nij so', tzaj ne aj nuchruij raaj soj che'é nij so', ne aj xcaj soj cuentá se vaa nuveé sij a'mii ya me nij so' a man adonj. ³ Ne nucuaj ndo'o vaa nimán soj rihaan sayuun quiran' soj che'é rej sij nocó' manj me soj, ne ne ca'ne' a doj rá soj a ma'. ⁴ Tzaj ne vaa 'o cacun' tumé soj rihanj se vaa asij rque doj me se caráj cochroj ndo'o soj rihanj, tzaj ne yaj me se do' do' ca'ne' rá soj aráj cochroj soj rihanj ei.

⁵ "Che'é dan nanuj rá soj daj qui'yaj soj gaa ataa ca'anj yanij soj rihanj, ne canicaj nimán soj, ne guun rá soj ndaa vaa guun rá soj asino yaan á. Sese se canicaj nimán soj, ne cuchí' 'unj rihaan soj, ne ca'nee' 'unj se-aga' soj aga' taj aga' ya'an rej nicun' yo' nanj adonj. ⁶ Tzaj ne nihánj me se sa' qui'yaj soj, se vaa na'vej uxrá rá soj ni'yaj soj se vaa 'yaj nij síi nicolaíta, ne veé danj vaa guée, ne na'vej rá ma'anj ni'yaj 'unj se vaa 'yaj nij so' uún ma'. ⁷ Dan me se sese taj yu'uj xréé soj, ne no xcúun soj cunó soj nana nihánj nana taj xna'anj Nimán Diosé rihaan nij síi amán rá ni'yaj manj ne 'o 'o chuman' a. Dan me se rihaan síi 'yaj canaán rihaan nu' sayuun me se rque 'unj chruj man raaj chruun qui'yaj gaa i'na' yuviij nu' cavii nu' ca'anj ga Diosé cha so', ne chruun yo' ro', nicun' rej sa' ndo'o rej rihaan ma'an Diosé ei." Veé danj sij nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij síi amán rá ni'yaj manj ne chuman' Efesó a —taj so' rihanj a.

Nana nihánj me nana ca'anj rihaan nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó ne chuman' Esmirna a

⁸ Gaa ne cataj uún so' rihanj a:

—Nana nihánj me nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij síi amán rá ni'yaj manj ne chuman' Esmirna a: “Dan me se nihánj me nana ca'mii 'unj sij nicun' asij rque do', sij canicun' nu' cavii nu' ca'anj do', ne sij cavi' mej, tzaj ne cunuu i'na' ya uún 'unj ei. ⁹ Ne'én 'unj daj vaa sayuun ran' nij soj sij man chuman' Esmirna, ne ne'én 'unj se vaa niqwe ndo'o soj adonj. Tzaj ne rihaan Diosé me se síi ru'vee me ya soj ei. Ne vaa nij síi tu'va rma'an taj se vaa yuviij israelitá me nij so', tzaj ne nuveé sij israelitá me ya nij so' ma'. Maan sij tucu'yón se-nana Satanás me nij so' nanj á. Ne ne'én 'unj se vaa a'mii nij so' nana nij che'é soj ei.

¹⁰ "Tzaj ne a doj se cuchu'vi' soj che'é sayuun quiran' soj ma'. Dan me se síi chree ro', me se caxrii so' taga' man ta'aj soj, che'é rej cuchu'vi' soj ne tanáj soj tucuáan sa' ei. Ne chi' güii quiran' soj sayuun danj chuguanj. Dan me se nda' se ticavi' nii man soj, tzaj ne yo'ocanoco' soj manj, ne vaa güii rque 'unj 'o cachriin cunuú raaj soj, che'é rej sij gaa i'na' nu' cavii nu' ca'anj ga Diosé guun soj ei. ¹¹ Dan me se sese taj yu'uj xréé soj, ne no xcúun soj cunó soj nana nihánj nana taj xna'anj Nimán Diosé rihaan nij síi amán rá ni'yaj manj ne 'o 'o chuman' a. Dan me se se quiran' síi qui'yaj canaán yo' sayuun asa' cavi' uún nij síi tumé cacun' a ma'." Veé danj sij nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij síi amán rá ni'yaj manj ne chuman' Esmirna a —taj uún so' rihanj a.

Nana nihánj me nana ca'anj rihaan nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó ne chuman' Pérgamo a

¹² Gaa ne cataj uún so' rihanj a:

—Nana nihánj me nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij síi amán rá ni'yaj manj ne chuman' Pérgamo a: “Dan me se nihánj me nana ca'mii 'unj sij nicaj neé espadá sihaa nu' niha rihaan rihaan soj sij ne chuman' Pérgamo a. ¹³ Ne'én 'unj rej ne nij soj, se vaa uun chij ndo'o Satanás rej yo' ei. Tzaj ne

yo'ō noco' soj manj, ne ne tanáj xco' soj se-tucuānj 'unj ma'. Dan me se vaa sí cu'naj Antipas sí yo'ō nata' rihaan yuvii che'é 'unj, ne nda' se ticavi' nii man so' rej ne soj rej ne ma'an Satanás, tzaj ne ne ca'ne' rá soj ga se-nanaj ma'.¹⁴ Tzaj ne vaa doj cacun' tumé soj rihanj, se vaa maan sca'núj soj 'nij sí noco' se-nanaj sí cu'naj Balaam sí tucu'yón rihaan sí cu'naj Balac se vaa ca'nej so' tucuáan chi'ii nimán nij sí israelitá se vaa cha' nij sí israelitá rasuun rqué nii rihaan nij ya'anj cacó'j nij tuvij' Balac ne qui'yaj nij so' cacun' ga chana, ne dan me se quirij' nij sí israelitá rihaan Diose, qui'yaj cacun' yo' ei.¹⁵ Ne tananj uún, ne man ta'aj nij sí nicaj se-tucuānj nij sí nicolaíta sca'núj soj uún ei. Dan me se nachri' 'unj ni'yaj 'unj tucuáan yo' ei.

¹⁶ "Che'é dan canicaj nimán soj, tanáj soj chrej chi'ii yo' ei. Se taj, ne ra'yanj cuchij' 'unj rihaan soj, ne nijaj 'unj neé espadá nuu tu'vaj cunu' 'unj ga nij soj adonj.¹⁷ Sese taj yu'uj xréé soj, ne no' xcúun soj cunó soj nana nihánj nana taj xna'anj Nimán Diose rihaan nij sí amán rá ni'yaj manj ne 'o' 'o' chuman' a. Rihaan sí 'yaj canaán ro', rqué 'unj se cu'naj maná se 'nij yuve' cha' so', ne caxrij' 'unj 'o' yahij catzii ston so', ne quino' naca' 'o' se-chuvii yo'ō so' nijaj sí qui'yaj canaán, ne dan me se taj a 'ó sí ca'vee nayaá nana yo' a ma'. Maan se orún' sí nijaj yahij catzii yo' me sí quene'en me taj yo' nanj adonj." Veé danj síj nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij sí amán rá ni'yaj manj ne chuman' Pérgamo a —taj so' rihanj a.

Nana nihánj me nana ca'anj rihaan nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó ne chuman' Tiatira a

¹⁸ Gaa ne cataj uún so' rihanj a:

—Gaa ne cachron so' nana nihánj ne ca'nej so' rihaan nij sí amán rá ni'yaj manj ne chuman' Tiatira a: "Dan me se nana nihánj me nana ca'mii 'unj ta'nij Diose cunó soj, ne 'unj ro', ase vaa ya'an vaa rlij rihanj, ne ase vaa aga' bronce maree vaa tacó' a.¹⁹ Ne'én 'unj daj 'yaj nij soj se vaa 'ee rá soj tinúú soj ne yo'ō amán rá soj ni'yaj soj manj ne 'yaj suun soj che'é tinúú soj ne yo'ō nucuaj vaa nimán soj rihaan sayuun a. Dan me se doj a 'yaj suun soj yaj adonj. Gaa guun che'e soj canoco' soj manj me se doj doj 'yaj suun soj nda' rá se 'yaj soj yaj ei.²⁰ Tzaj ne vaa cacun' tumé soj rihanj se vaa a'vej rá soj cayáan chana cu'naj Jezabel ga soj a. Ne no' me ní taj se vaa chana nata' se-nanaj Diose me no', ne tucu'yón no' man yuvij, ne tiha' yu'unj no' man nij sí 'yaj suun rihaan ma'anj ei. Ndaa síj, gaa ne 'yaj nij so' cacun' ga chana ne chá nij so' rasuun rqué nii rihaan ya'anj cacó'j nii uún adonj.²¹ Ne ca'ne' raj cachén doj güii che'é rej guun raj se vaa canicaj nimán no' ne tanáj no' chrej chi'ii ne canoco' no' chrejsa' adonj. Tzaj ne na'vej rá no' canicaj rá no' ne tanáj no' se chi'ii 'yaj no' ma'.²² Che'é dan nihánj me se quirij' 'unj man no' rihaan chruun camá, ne nij sí qui'yaj cacun' ga no' ro', quirān' uxrá nij so' sayuun, qui'yaj adonj. Danj quirān' nij so' sese se canicaj nimán nij so' ne se tanáj xco' nij so' se vaa 'yaj nij so' ga no' ei.²³ Ne yo'ō cavi' ta'nii chana yo', qui'yaj, gaa ne quene'en cunudanj nij sí amán rá ni'yaj manj ne 'o' 'o' chuman' se vaa 'unj me sí acaj ndo'o cuentá daj vaa raá yuvij do', daj vaa nimán yuvij do', ne naru'vee 'unj rihaan 'o' 'o' nij soj che'é se vaa 'yaj 'o' 'o' nij soj chuguanj.

²⁴ "Ne nihánj me se ca'mii 'unj rihaan yo'ō nij soj sij man chuman' Tiatira sij ne noco' tucuáan chi'ii yo' a. 'O se tucuáan sca' yuve' ndo'o me tucuáan noco' yo'ō nij so', rá ma'an nij so', tzaj ne se-tucuānj Satanás me yo' rihaan soj, ne ne nari' soj tucuáan yo' a ma'. Dan me se taj che'é cuta' 'unj doj suun

xráa soj a ma'. ²⁵ Maan se yo'q noco' soj tucuaán nicaaj soj ndaa se quisij güii cuchí' 'unj rihaan soj ei. ²⁶ Ne síi 'yaj canaán yo'q 'yaj suun suun ca'ne' 'unj rihaan ndaa se cuchí' 'unj rihaan soj ro', guun chij so' rihaan nij chuman' na'vej rá canoco' manj, qui'yáj adonj. ²⁷ Ne nicaaj so' vará aga' hierró, ne tumé so' man nij so', ne dan me se ndaa rá se vaa 'yaj nii gaa uxra' nii xruj ro', danj gaa qui'yáj síi guun chij yo' chuguanj. ²⁸ Dan me se ase vaa guun chij ma'anj qui'yáj Réj Diose ro', danj gaa guun chij so', ne rque 'unj yati' xta'ngaa urihanj rej nichrun' rá ranga' rihaan so' adonj. ²⁹ Sese taj yu'uj xréé soj, ne no xcúún soj cunq soj nana nihánj nana taj xna'anj Nimán Diose rihaan nij síi amán rá ni'yaj manj ne 'o 'o chuman' a." Veé danj síj nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij síi amán rá ni'yaj manj ne chuman' Tiatira a —taj so' rihanj a.

3

Nana nihánj me nana ca'anj rihaan nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó ne chuman' Sardis a

¹ Gaa ne cataj uún so' rihanj a:

—Nana nihánj me nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij síi amán rá ni'yaj manj ne chuman' Sardis a: “Dan me se nihánj me nana ca'mii 'unj síj nicaaj Nimán Diose do', chij nij yati' do', rihaan soj síj man chuman' Sardis, ne Nimán Diose ro', vaa guee so', ne chij ya se nucuaj nicaaj so' a. Ne'éen 'unj daj 'yaj nij soj, ne dan me se síi vaa i'na' ya nimán me soj, rá yuvií, tzaj ne ase vaa síi cavi' nimán vaa soj rihanj nanj adonj. ² Dan me se naríi soj nej rihaan soj ruguaj. Tumé soj man ma'an soj, ne ca'nej soj se nucuaj nimán tinúú soj nij síi daj doj cavi' nimán á. 'O se xcaj 'unj cuentá se vaa nu' se 'yaj soj, nuveé se aran' rá Diose me nij yo' ma'. Tadó soj ei.

³ “Che'é dan nanuj rá soj nana tucu'yón nii man soj do', nana cuno soj do', ne yo'q qui'yaj soj ndaa vaa taj nana yo', ne canicaaj nimán soj canoco' soj chrej sa' ei. Sese se tumé soj man soj, ne ase vaa 'na' síi ituu ro', danj gaa chuchj rihaan nij soj, ne se quene'en uxra' soj me orá me chuchj rihaan soj man adonj. ⁴ Tzaj ne man ta'aj tuvi' soj síj man chuman' Sardis ne qui'yaj cacun' mei. Ne che'é dan ase vaa síi nuu yatzíj naruvii ro', danj vaa nij so' cuano rihanj chuguanj. Ne nij so' ro', vaa güii cunuú nij so' yatzíj catzií, ne cachee nij so' gaj adonj. 'O se no xcúún nij so' qui'yaj nij so' danj adonj. ⁵ Dan me se cunudanj nij síi 'yaj canaán ro', vaa güii rque nii yatzíj catzií cunuú so', ne daj chihaa míj se tirí' 'unj se-chuvii so' no rihaan yanj no se-chuvii nij síi gaa i'na' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj ma'. Ne nata' 'unj rihaan Réj Diose, rihaan nij se-mozó so' do', se vaa me nij so' síi noco' manj adonj. ⁶ Sese taj yu'uj xréé soj, ne no xcúún soj cunq soj nana nihánj nana taj xna'anj Nimán Diose rihaan nij síi amán rá ni'yaj manj ne 'o 'o chuman' a.” Veé danj síj nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij síi amán rá ni'yaj manj ne chuman' Sardis a —taj so' rihanj a.

Nana nihánj me nana ca'anj rihaan nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó ne chuman' Filadelfia a

⁷ Gaa ne cataj uún so' rihanj a:

—Nana nihánj me nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij síi amán rá ni'yaj manj ne chuman' Filadelfia a: “Dan me se nihánj me nana ca'mii 'unj síj vaa sa' inanj síj ca'née ya Diose rihaan chumii cunq soj a. Ne 'unj ro', me síi uun chij ndo'o ndaa vaa guun chij síi cu'naj David gaa naá adonj. Dan me se sese

ca'núj 'unj ta'yaa, ne taj sí quisij naráán ta'yaa yo' ma'. Ne sese caráán 'unj ta'yaa, ne taj sí quisij ca'nuú uún ta'yaa yo' ma'. ⁸ Dan me se aj ne'én 'unj daj 'yaj nij soj a. Ne nihánj me se xcaj soj cuentá se vaa aj ca'núj 'unj ta'yaa rej rihaan soj, ne taj sí quisij naráán ta'yaa yo' ma'. Ne nij soj me se nda' se nuveé sij nucuj ndo'o nimán me soj, tzaj ne yo'o 'yaj soj se-nanaj, ne ne cataj soj se vaa nuveé sij noco' manj me soj ma'. Yo'o taj soj se vaa sij noco' manj me soj adonj. ⁹ Ne vaa nij sí tu'va rma'an se vaa sij israelitá me nij so', tzaj ne nuveé sij israelitá ya me nij so' ma'. Maan se sí ne me nij so', ne sí tucuyón se-nana Satanás me uún nij so' ei. Dan me se nagoj man nij so' rihaan soj, ne cuchí' nij so' rihaan soj, ne canicun' ruj nij so' rihaan soj, ne quene'en nij so' se vaa sij cunuu 'ee raj man me soj adonj. ¹⁰ Che'é se aj qui'yaj soj nu' se-nanaj nana taj se vaa no xcúun soj gaa nucuj nimán soj rihaan sayuun ro', che'é dan tjanii 'unj man soj rihaan sayuun ca'na' rihaan nu' chumii nihánj vaa güii, asa' xcáj 'unj cuentá daj vaa nimán cunudanj nij yuvii man rihaan chumii adonj.

¹¹ "Dan me se daj doj cuchij rihaan soj chuguanj. Nica raan soj tucuaán nicaj soj, gaa ne se ca'vee ca'nee nii cachriin cunuú raá soj cachriin qui'yaj canaán soj rihaan soj ei. ¹² Ne sí qui'yaj canaán ro', me se ase vaa 'o chraan xcaan nicun' tacóo nuví noco' rej na'víj yuvii rihaan Diose ro', danj gaa so' rihanj, qui'yáj, ne se curihanj uún so' rej né 'unj ma'. Ne rihaan so' ro', cachron 'unj va'núj nana, ne dan me se cachron 'unj se-chuvii Diose sí noco' 'unj, ne cachron 'unj se-chuvii chuman' ne Diose noco' 'unj chuman' cu'naj chuman' Jerusalén chuman' naca nanj rihaan chumii nihánj, ne cachron 'unj se-chuvii ma'an nana naca ya cachron 'unj rihaan so' adonj. ¹³ Sese taj yu'uj xréé soj, ne no xcúun soj cunú soj nana nihánj nana taj xna'anj Nimán Diose rihaan nij sí amán rá ni'yaj manj ne 'o 'o chuman' a." Veé danj síj nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij sí amán rá ni'yaj manj ne chuman' Filadelfia a —taj so' rihanj a.

Nana nihánj me nana ca'anj rihaan nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó ne chuman' Laodicea a

¹⁴ Gaa ne cataj uún so' rihanj:

—Nana nihánj me nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij sí amán rá ni'yaj manj ne chuman' Laodicea a: "Dan me se nana nihánj me nana ca'mii 'unj sij qui'yaj nu' nana cataj xna'anj 'unj rihaan soj a. Dan me se 'unj me sí nata' ya se-nana Diose rihaan soj ndaa vaa me rá Diose qui'yáj, ne 'unj me sí qui'yaj nu' se man rihaan chumii nihánj ei. Ne qui'yáj nu' se vaa me rá Diose qui'yáj ei. ¹⁵ Dan me se ne'enj nu' se vaa 'yaj soj, ne nuveé se acoj ne nuveé se ya'aan me soj mei. Ca'vee doj a sese guun soj se acoj inanj ni', ase se ya'aan inanj ni' a. ¹⁶ Dan me se che'é se ase vaa na guun vaa soj ne nuveé se acoj nuveé se ya'aan nuveé me soj, ne che'é dan ne se uun soj rihanj ma'. Dan me se maan che'é se danj vaa soj ro', che'é dan tcamanj man soj rihaan yo'óo nanj adonj. ¹⁷ Dan me se taj soj se vaa ru'vee inanj soj, ne taj vaj a doj rasuun ne achiin rihaan soj, rá soj a. Tzaj ne ne ne'en soj sese ase vaa sí nique ndo'o vaa soj, ne ase vaa sí achiin caridad rihaan vaa soj, ne ase vaa tuchrii vaa soj, ne ase vaa sí canj nuvi' sagan' ro', vaa nu' soj nanj adonj.

¹⁸ "Che'é dan narquej rej nucuj man soj se vaa quiraan soj aga' oró mí rihanj aga' cachén ya'an ne cunuu sa' inanj, gaa ne ca'vee cunuu ru'vee ya ya soj rihanj ei. Ne quiraan soj yatzíj catzii rihanj, ne ca'vee cunuú soj, ne se quene'en yuvii se vaa nuvi' sagan' soj ne se guun na'aj soj se vaa nuvi' sagan'

soj ma'. Ne quiraan soj rmedió sa' rihanj, ne caxrii soj rlii rihaan soj, gaa ne ca'vee quene'en soj, ne xcax sa' soj cuentá ei. ¹⁹ Dan me se 'unj ro', taj xna'anj 'unj rihaan nu' nij síí 'ee raj man daj qui'yaj nij so', ne qui'yáj sayuun man nij so' sese se cuno nij so' rihanj chuguanj. Che'é dan guun niha' rá soj cuno soj rihanj, ne canicaj nimán soj canoco' soj chrej sa' doj á. ²⁰ Nihánj me se ase vaa 'o síí nicun' ta'yaa ne tica'mii ta'yaa ro', vaa 'unj a. Ne sese vaa yo' o so' cuno se-nanaj, ne sese ca'nuu so' ta'yaa, ne catuu 'unj rihaan so', ne chaj chraa ga so', ne so' cha chraa ga 'unj, ne ve'é qui'yaj núj ei. ²¹ Ne síí qui'yaj canaan ro', cayáan so' rihaan xruún 'unj chruun xlá sa' ga 'unj, ne guun chij so' gaj, qui'yáj, ndaa vaa qui'yaj Réj Diose gaj ei. Dan me se gaa qui'yaj canaan ma'anj, ne cayáan 'unj rihaan xruún Réj Diose chruun xlá sa' ga so', ne guun chij 'unj ga so', qui'yaj so' chuguanj. ²² Sese taj yu'uj xréé soj, ne no xcúun soj cuno soj nana nihánj nana taj xna'anj Nimán Diose rihaan nij síí amán rá ni'yaj manj ne 'o 'o nij chuman' adonj." Veé danj síj nana cachron so' ca'nej so' rihaan nij síí amán rá ni'yaj manj ne chuman' Laodicea a —taj so' rihanj a.

4

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quene'en Juan ma'an chruun xlá sa' rej uun chij Diose a

¹ Quisíj ca'mii so' nu' nana dan, gaa ne quene'én 'unj 'o ta'yaa taj ya'núj rej xta' a. Gaa ne cuno 'unj ca'mii uún síí ca'mii asino yaan rihanj, ne se-nana so' ro', daj se uun rá' unó' a'yánj nii chruun a'yánj ro', danj guun raj gaa cunoj se-nana so' a. Ne cataj so' rihanj a:

—Cavii so' ca'na' so' nihánj, gaa ne tihanj rihaan so' nu' se vaa guun rej rihaan so' á —taj so' rihanj a.

² Ne ra'yanj quene'en nimanj rasuun, ne quene'enj chruun xlá sa' ndo'o rej xta', ne vaa síí taj chruun xlá yo' síí uun chij ndo'o, ³ ne ase vaa yahij jasje do', ase vaa yahij cornalina do', danj vaa so' curuvi' so' a. Ne ase vaa xcuáá cu'lúu ro', danj vaa nu' anicaj chruun xlá sa' yo', ve'é chuguun yo', ne ase vaa chuguun yahij esmeralda ro', danj vaa chuguun yo' a. ⁴ Ne nu' anicaj chruun xlá sa' yo' ro', nicun' yo'ó ico ca'anj chruun xlá sa', ne taj ico ca'anj síí uun chij rihaan nij chruun xlá sa' yo', ne nuu nij síí uun chij yatzíj catzji, ne nuu raq nij so' cachriin aga' oró míí a. ⁵ Ne rej nicun' chruun xlá nicun' tanuu tuvi' me se raan ndo'o, ne cariin ndo'o, ne caguáj ndo'o tu'vii a. Ne chij aga' chuguun táá ya'an ro', nicun' rihaan chruun xlá sa', ne chij aga' chuguun yo' ro', me Nimán Diose síí guee inanj síí nicaj chij ya se nucuaj a. ⁶ Ne rej rihaan chruun xlá sa' yo' ro', nuu 'o na ya'anj, tzaj ne nuveé na ya me yo' ma'. Maan scuraan inanj me yo', ne ase vaa yahij cristal danj vaa yo' a.

Ne nu' anicaj chruun xlá sa' yo' ne tanuu yo'ó nij chruun xlá me se nicun' ca'anj xcuu, ne nu' anicaj man nij xcuu man rlii rihaan nij xo' a. ⁷ Ne yo' o xcuu ro', ase vaa chavaa vaa xo' a. Ne xcuu vij ro', ase vaa scúj le'ej vaa xo' a. Ne xcuu va'núj ro', ase vaa rihaan snó'o vaa rihaan xo' a. Ne xcuu ca'anj ro', ase vaa xtaa vaj rej xta' vaa xo' a. ⁸ Ne vaa vatan' scachee 'o 'o nij xo' taj xráá nij xo', ne ase vaa scachee xtáj vaa scachee nij xo' yo' a. Ne nu' xráá xo' nu' rque xo' nu' man rlii rihaan xo' adonj. Ne nuvii nigan' me se ne a'ne' rá nij xo' ga suun taj: "Sij guee ndo'o me Diose síí 'nij ra'a man ní' síí uun nucuaj 'yaj cunudanj a. Ne so' me síí nicun' yaj, ne asij naá nicun' so', ne vaa güii cuchí' so' rihaan chumij a", taj ca'anj nij xcuu yo' a. ⁹ Ne gaa ca'mii sa' nij xcuu che'é

Diose sís taj rihaan chruun xlá sa' yo' sís cayáán nu' cavii nu' ca'anj, ne gaa nago' nij xo' graciá rihaan so', ¹⁰ ne canicun' ruj icó ca'anj nij sís uun chij yo' rihaan sís taj rihaan chruun xlá sa' yo', ne quina'vñj nij so' rihaan so', che'é rej me so' sís cayáán nu' cavii nu' ca'anj, ne tagüéj nij so' cachriin nuu raá nij so' rej rihaan chruun xlá sa' yo' a. Gaa ne cataj nij so':

¹¹ —No xcúún ndo'o so' Diöse sij 'nij ra'a man núj ca'mij sa' núj che'é so' ne guun chij ndo'o so' á. 'O se so' me sís qui'yaj cunudanj rasuun, ne mañ che'é se guun rá so' cumañ nij rasuun yo' ro', che'é dan guun cunudanj nij rasuun, qui'yáá so' adonj —taj icó ca'anj nij sís uun chij yo' rihaan Diöse a.

5

Nana nihánj taj xna'anj che'é yanj do', che'é matzinj le'ej no xcúún nuxra' yanj do' a

¹ Ne rej nuva' sís taj rihaan chruun xlá sa' yo' ro', quene'enj 'o yanj, ne no nana nu' rej rque yanj nu' rej xraj yanj nu' a. Ne no chij selló yánj tu'va yanj yo', ne aráán selló yo' nu' anicaj tu'va yanj yo' a. ² Gaa ne quene'én 'unj yo'o se-mozó Diöse sís nucuaj ndo'o, ne nucuaj ndo'o xná'anj so', cataj so', ne:

—Me sís no xcúún ca'neé nij selló no aráán tu'va yanj ne nuxra' so' yanj ga —taj so', xná'anj so' a.

³ Ne taj vaj a 'ó sís ne rej xta' do', sís ne rihaan chumij do', sís ne rej rque chumij do', guun nucuaj nuxra' yanj ne ni'yaj so' yanj yo' a ma'. ⁴ Che'é dan ta'vee uxraj che'é se ne nari' nii man a 'ó sís ni'yanj nimán nuxra' yanj yo' ni'yaj man yanj yo' a man adonj. ⁵ Gaa ne yo'o tuvi' nij sís uun chij cataj rihanj a:

—Se ta'vee so' ma'. Xcaj so' cuentá, ne aj qui'yaj canaán sís chuvaá ta'nú ta'nij si'no sís cu'naj Judá sís cayáán gaa naá, ne yo'o ta'nú ta'nij si'no David me uún so', ne che'é dan ca'vee ca'neé so' chij nij selló no tu'va yanj ne nuxra' so' yanj yo' nanj adonj —taj so' rihanj a.

⁶ Gaa ne quene'én 'unj se vaa tanuu nij chruun xlá sa' do', tanuu ca'anj nij xcuu do', tanuu nij sís uun chij do', nicun' 'o matzinj le'ej, ne matzinj aj ticavi' nii man asij rque me yo' a. Ne chij cúu taj raá xo', ne chij nij rlij rihaan xo', ne nij rlij rihaan xo' ro', nij yo' me Nimán Diöse sís guee inanj sís nicaj chij ya se nucuaj sís aj ca'née Diöse rihaan nu' chumij a. ⁷ Dan me se cuchí' xo' rihaan sís taj rihaan chruun xlá sa' yo', ne quita'aa xo' yanj oro' ra'a sís taj rihaan chruun xlá rej nuva' so' a. ⁸ Ne gaa quita'aa xo' yanj, ne canicun' ruj ca'anj nij xcuu do', icó ca'anj nij sís uun chij do', rihaan matzinj le'ej yo' a. Ne nicaj 'o 'o nij so' ya'ánj sa' do', co'oo aga' oró mii caraa squíi xlá rque do', ne squíi xlá yo' ro', me nij nana achíin ni'yaj nij sís sa' noco' man Diöse rihaan ma'an Diöse a. ⁹ Gaa ne achráá nij so' chra' naca rihaan matzinj le'ej, cataj nij so', ne:

—No xcúún so' nica'j so' yanj ne ca'neé so' selló yánj aráán no tu'va yanj yo' á. 'O se ticavi' nii mán so', ne dan me se nicaj so' ton mán so' quiránj so' man 'o 'o nij yuvi' man rihaan chumij nihánj, ne dan me se quiránj so' man nij yuvi' a'mii nu' yo'ó xna'ánj, ne quiránj so' man nij yuvi' man daj a chuman' man daj a yo'óo noco' do', quiránj so' che'é Diöse á. ¹⁰ Gaa ne guun chij Diöse rihaan nij so', qui'yáá so', ne guun nij so' xrej nuu rihaan Diöse, qui'yáá so', ne vaa güii guun chij nij so' rihaan chumij adonj —taj chra' achráá nij so' a.

11 Gaa ne quene'en uún 'unj, ne cunó 'unj se-nana que'ee mǐj mǐj se-mozó Diose nicun' nu' anicaj chruun xlá sa' dǒ', nij xcuu dǒ', nij síi uun chij dǒ' a.

12 Ne nucuaj ndo'o ca'mii nij se-mozó Diose yo', cataj nij so' a:

—Nǒ xcúun ndo'o matzinj le'ej ticavi' nii man guun nucuaj ndo'o so' dǒ', nǐcǎj so' nu' rasuun sa' dǒ', cavii ndo'o raǎ so' dǒ', ca'mii sa' taran' ní' che'é so' dǒ', guun chij ndo'o so' dǒ' adonj —taj nij se-mozó Diose ni'yaj nij so' matzinj le'ej yo' a.

13 Gaa ne cunó 'unj se vaa ca'mii cunudanj nij rasuun qui'yaj Diose rasuun man rej xta' dǒ', rasuun man rihaan chumii dǒ', rasuun man rque chumii dǒ', rasuun man rihaan na ya'anj dǒ', rasuun man rque na ya'anj dǒ' a. Ne cataj nij rasuun:

—Rihaan síi taj rihaan chruun xlá sa' dǒ', rihaan matzinj le'ej dǒ', ca'mii sa' taran' ní' nu' cavii nu' ca'anj, ne guun chij roj so' nu' cavii nu' ca'anj ei —taj cunudanj nij rasuun a.

14 Gaa ne:

—Veé danj gaa ya ei —taj ca'anj nij xcuu yo' a.

Gaa ne canicun' ruj nij síi uun chij, ne na'vǐj nij so' rihaan Diose a.

6

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ca'néj matzinj le'ej chij nij selló yánj caráán tu'va yanj yo' a

1 Gaa ne quene'én 'unj se vaa ca'néj matzinj le'ej yo' yo'o tuvi' nij chij selló caráán tu'va yanj libró yo', gaa ne cunoj ca'mii yo'o tuvi' ca'anj nij xcuu, ne ase uun rá' gaa aguáj tu'vii ro', danj guun raj gaa ca'mii xo' a. Ne:

—Cuvá' so' nǐ'yaj so' ei —taj xcuu yo' a.

2 Gaa ne quene'én 'unj se vaa cavii 'o cuayó catzii, ne síi taj xráa cuayó yo' ro', nǐcǎj so' curuvej, ne rqué nii cachriin cunuú raǎ so' man so', ne sǐj 'yaj canaán ndo'o me so', ne cavii so' qui'yaj canaán so' a.

3 Ne gaa ca'néj matzinj le'ej selló vǐj nǒ tu'va yanj yo', ne cunó 'unj ca'mii xcuu vǐj a. Ne xcuu vǐj cataj:

—Cuvá' so' nǐ'yaj so' ei —taj xo' a.

4 Gaa ne cavii yo'ó cuayó, ne cuayó maree me xo' a. Gaa ne ca'ne' nii suun rihaan síi taj xráa cuayó yo' se vaa quisǐj cayáán dǐnj yuvii rihaan chumii, qui'yaj so', ne ticavǐ' ndo'o yuvii tuvi' yuvii, qui'yaj so' a. Ne rqué nii 'o neé espadá xǐj rihaan so' a.

5 Gaa ne gaa ca'néj matzinj le'ej selló va'nuj, gaa ne cunoj ca'mii xcuu va'nuj a. Ne cataj xo':

—Cuvá' so' nǐ'yaj so' ei —taj xo' a.

Gaa ne quene'énj se vaa cavii cuayó maruu, ne síi taj xráa cuayó ro', 'nij ra'a so' aga' romaná aga' a'née ta'nga' nij rasuun a. 6 Gaa ne cunó 'unj nana cavii rej tanuú ca'anj nij xcuu, ne nana yo' cataj:

—Nu' sa'anj 'yaj canaán yuvii rque 'o güii ro', nu' yo' me quino vǐj kiló 'núú trigó dǒ', vatan' kiló 'núú cebada dǒ', qui'yáa so' á. Tzaj ne se tiri' so' casté chá dǒ', na vinó dǒ' ma' —taj nana yo' a.

7 Gaa ne gaa ca'néj matzinj le'ej yo' selló ca'anj nǒ tu'va yanj me se cunó 'unj ca'mii xcuu ca'anj yo' a. Ne cataj xo':

—Cuvá' so' nǐ'yaj so' ei —taj xo' a.

8 Gaa ne quene'én 'unj, ne dan me se cavii cuayó daj, ne síi taj xráa cuayó daj ro', ta'naj 'yaj avi' yuvii cu'naj so', ne rej xcǒ so' ro', noco' rej ca'anj nij síi cavi' a. Gaa ne ca'ne' nii suun rihaan roj so' se vaa guun chij roj so' rihaan

'o ta'aj nij yuviḡ man rihaan chumii, ne nīcaj roj so' neê espadá nīcaj roj so' x'naa na'aan rque nīcaj roj so' chi'iḡ yuvaḡ nīcaj roj so' xcuu quiḡ nīcaj roj so', ticavi' roj so' man nij yuviḡ yo' a.

⁹ Gaa ne gaa ca'neḡ matzinj le'ej selló 'un' nō tu'va yanj yo', ne quene'én 'unj rej rque mesá altar, ne rque mesá altar me se naj nij nimán nij sí cavi' che'é se-nanā Diose che'é yan nata' nij so' nanā ya rihaan yuviḡ a. ¹⁰ Ne nucaḡ ndo'o aguáj nij so', cataj nij so', ne:

—Ndaa me güii ca'ne' so' cacun' che'é nij sí man rihaan chumii, ne qui'yáá so' sayuun man nij so' che'é ton cayanj man núj qui'yaj nij so' ga. 'O se so' me sí vaa sa' inanj, ne sí uun chij ya rihaan núj mé so' á —taj nij nimán, aguáj nij so' a.

¹¹ Gaa ne rqueḡ nii yatzj xcaan catzii rihaan 'o 'o nij so', gaa ne cataj xna'anj nii rihaan nij so' se vaa gaḡ inaj nimán nij so' doj ndaa se quisj cavi' nu' nij tinúu nij so' sí 'yaj suun ga nij so' sí cavi' ndaa vaa cavi' ma'an nij so' a.

¹² Gaa ne quene'én 'unj se vaa ca'neḡ matzinj le'ej yo' selló vatān' nō tu'va yanj yo', gaa ne cachén ndo'o yuún, ne guun maruu rihaan güii, ne nda' rá se vaa maruu yatzj maruu ro', danj vaa güii a. Ne ase vaa ton ro', danj vaa rihaan yavii a. ¹³ Ne cayuu nij yati' man xtā' rihaan yo'óo, ne nda' rá se vaa ayuu chruj higó rihaan yo'óo gaa o' nanā yuvaḡ raḡ chruun man chruj higó ne tinasqui' ndo'o nanā raḡ chruun yo' ro', danj vaa ayuu yati' a. ¹⁴ Ne quixra' rej xtā', ne ase vaa yanj gaa nacué nii yanj ro', danj guun rej xtā' yo' a. Ne nasqui' nu' quiḡ nu' yo'óo taj rihaan na ya'anj do' a. ¹⁵ Gaa ne dan me se nij sí nīcaj suun do', nij sí sa' do', nij sí uun chij rihaan tanuu do', nij sí ru'vee do', nij sí nucaḡ do', nu' nij mozó do', nu' nij sí ne uun mozó do', catj yuve nij so' rque yu'uj yuvej do', rque nij yuvej naj quiḡ do' a. ¹⁶ Gaa ne cataj nij so' rihaan nij quiḡ rihaan nij yuvej rihaan:

—Cayuu nij soj xráá núj, ne caxriḡ yuve soj man núj, ne se gaa nanj quene'én sí taj rihaan chruun xlá sa' yo' man núj, ne se caxriḡ yuvaḡ matzinj le'ej yo' man núj ruguanj. ¹⁷ 'O se aj quisj güii guee güii caxriḡ yuvaḡ roj so' man núj, ne se quisj rá núj canicun' núj a ma' —taj nij so' rihaan quiḡ do', rihaan yuvej do' a.

7

Nanā nihánj taj xna'anj che'é nij sí israelitá catq' ta'nga' caan rihaan che'é Diose a

¹ Veé dan, gaa ne quene'én 'unj ca'anj se-mozó Diose nicun' ca'anj nij scúj chumii nihánj, ne caráán nij so' chrej rihaan ca'anj nij nanā avii rihaan chumii, se cavii nij nanā rihaan yo'óo rihaan na ya'anj rihaan a doj chruun rihaan a. ² Ne ca'anj nij se-mozó Diose ro', aj ca'ne' Diose suun rihaan nij so' qui'yaj nij so' sayuun man yo'óo do', man na ya'anj do' a. Dan me se quene'én 'unj yo'ó se-mozó Diose cavii rej síj güii, ne nīcaj so' selló nō se-ta'nga' Diose a. Dan me se caguáj so' rihaan ca'anj nij se-mozó Diose, cataj so', ne:

³ —Se guun qui'yaj soj sayuun man yo'óo do', man na ya'anj do', man chruun do' ma'. Ca'ne' rá soj doj tzin', ne ndaa quisj cuta' núj ta'nga' caan rihaan nij sí 'yaj suun che'é Diose, ne ca'vee eí —taj so', caguáj so' a.

⁴ Gaa ne cunó 'unj me daj nij so' cuta' nii ta'nga' caan rihaan, ne cientó táá yavj chihāḡ ca'anj mǫ yuviḡ me nij so', ne sij man 'o 'o x'ne' nij yuviḡ israelitá me uún nij so' a.

⁵ Dan me se chuvij mǎj nij so' me ta'núí ta'nij si'no sǐí cu'naj Judá a. Ne chuvij mǎj nij so' me ta'núí ta'nij si'no sǐí cu'naj Rubén a. Ne chuvij mǎj nij so' me ta'núí ta'nij si'no sǐí cu'naj Gad a. ⁶ Ne chuvij mǎj nij so' me ta'núí ta'nij si'no sǐí cu'naj Aser a. Ne chuvij mǎj nij so' me ta'núí ta'nij si'no sǐí cu'naj Neftalí a. Ne chuvij mǎj nij so' me ta'núí ta'nij si'no sǐí cu'naj Manasés a. ⁷ Ne chuvij mǎj nij so' me ta'núí ta'nij si'no sǐí cu'naj Simeón a. Ne chuvij mǎj nij so' me ta'núí ta'nij si'no sǐí cu'naj Levi a. Ne chuvij mǎj nij so' me ta'núí ta'nij si'no sǐí cu'naj Isacar a. ⁸ Ne chuvij mǎj nij so' me ta'núí ta'nij si'no sǐí cu'naj Zabulón a. Ne chuvij mǎj nij so' me ta'núí ta'nij si'no sǐí cu'naj José a. Ne chuvij mǎj nij so' me ta'núí ta'nij si'no sǐí cu'naj Benjamín a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nij sǐí man 'o 'o chuman' a

⁹ Veé dan, gaa ne quene'én 'unǎj que'ee ndo'o yuvii, ne taj vaj sǐí guun nucuaj qui'yaj contá man nij yuvii a man chuguǎnj. Ne sǐí man cunudanǎj chuman' naj rihaan chumii me nij so', ne sǐí man 'o 'o x'ne' yuvii me nij so', ne sǐí a'mii nu' xna'ánj a'mii yuvii me uún nij so', ne dan me se canicun' xǐj so' rihaan chruun xlá sa' yo' dǎ', rihaan matzinǎj le'ej yo' dǎ' a. Ne yatzǐj xcaǎn catzii nuú nij so', ne oro' nij so' ra'a chruun yuun a. ¹⁰ Ne nucuaj ndo'o caguáǎj nij so', cataj nij so', ne:

—Diose sǐí noco' ní' man sǐí taj rihaan chruun xlá sa' dǎ', matzinǎj le'ej dǎ', me roǎj sǐí tinanii man ní' rihaan sayuun adǎnj —taj nij so' a.

¹¹ Gaa ne cunudanǎj nij se-mozǎ DiOSE ro', canicun' nij so' nu' anicaj xrúún DiOSE chruun xlá sa' dǎ', nij sǐí uun chij dǎ', ca'anǎj nij xcuu dǎ', gaa ne canicun' ruj nij so' rihaan chruun xlá sa' yo', ne toco' nij nij so' rihaan nij so' rihaan yo'óo, ne na'víj nij so' rihaan DiOSE a. ¹² Ne cataj nij so':

—Veé danǎj gaa ya ei. Ve'é inǎnj ca'mii ní' rihaan DiOSE sǐí noco' ní' man nu' cavii nu' ca'anǎj á. So' me sǐí avii ndo'o raa, ne nago' ní' gracia rihaan so', ne so' me sǐí nucuaj ndo'o nu' cavii nu' ca'anǎj adǎnj. Veé danǎj gaa ya ei —taj nij so' ni'yaj nij so' DiOSE a.

¹³ Gaa ne xná'anj yo'o tuvi' nij sǐí uun chij manǎj, cataj so':

—Ne nij sǐí nuu yatzǐj xcaǎn catzii ro', me sǐj me nij so', ne me rej cavii nij so', rá so' ga —taj so', xná'anj so' manǎj a.

¹⁴ Gaa ne cataj 'unǎj rihaan so' a:

—Ne ne'én 'unǎj me sǐí me nij so', man señor. Tzaj ne so' me sǐí ne'en, raj a —taj 'unǎj rihaan so' a.

Gaa ne cataj so' rihanǎj a:

—Nij sǐí nihánj ro', me nij sǐí cachén rihaan que'ee ndo'o sayuun, gaa guun sayuun nocoǎ rihaan chumii adǎnj. Ne cavi' matzinǎj le'ej che'é nij so', ne cayanǎj ton man matzinǎj le'ej che'é nij so', ne canoco' nij so' man matzinǎj le'ej, ne che'é dan naruvii sagan' nij so', ne cunuú catzii sagan' nij so', qui'yaj ton cayanǎj man matzinǎj le'ej adǎnj. ¹⁵ Che'é dan me nicun' nij so' rihaan xrúún DiOSE chruun xlá sa', ne nuvíj nigan' nicun' nij so' rá nuvíj nocoǎ ne rej xta' 'yaj suun nij so' rihaan DiOSE, ne DiOSE sǐí taj rihaan chruun xlá sa' yo' ro', ma'an so' cayáán ga nij so', ne caráán so' rihaan sayuun che'é nij so' a. ¹⁶ Ne daj chihaa mǎj se quina'aaan uún rque nij so' dǎ', se canacoǎ nij so' na dǎ', se go' naán xráá nij so' dǎ', se cunuú cachi' rá nij so' dǎ', a ma'. ¹⁷ 'Q se ma'an matzinǎj le'ej nicun' ma'an rej rihaan chruun xlá sa' yo' ro', cutumé man nij so', ne ca'anǎj nǐcaǎj so' man nij so' rej xra' na sa', ne co'o nij so', gaa ne yo'o gaa i'na' nímán nij so', qui'yaj na yo' a. Ne ma'an DiOSE ro', me sǐí tinacoǎ na ayanǎj rihaan nij so' ei —taj sǐí uun chij yo' rihanǎj a.

8

Nana nihánj taj xna'anj che'é selló yánj chij do', che'é aga' nuu squíi do' a

¹ Gaa ne gaa ca'néj matzinj le'ej selló chij no tu'va yanj yo', gaa ne yuun che'e cunuú dínj rej xta' 'o yanéj orá a. ² Gaa ne quene'én 'unj chij nij se-mozó Diose nij síi nicun' rihaan Diose, se vaa rqueé nii chij chruun a'yánj rihaan nij so' a. ³ Gaa ne ca'na' yo'ó se-mozó Diose uún, ne canicun' so' rihaan mesá altar aga' oró míi nicun' rihaan xrúún Diose chruun xlá sa' a. Ne noco' ra'a so' aga' acaa squíi, ne aga' oró míi me aga' yo' a. Gaa ne rqueé ndo'o nii squíi man so' che'é rej ricatze' so' squíi rihaan mesá altar che'é nij síi vaa sa' rihaan Diose gaa achíin ni'yaj nij so' rihaan Diose a. ⁴ Gaa ne cavii yachruu squíi noco' ra'a se-mozó Diose yo' rihaan ma'an Diose, gaa cachíin ni'yaj nij so' rihaan Diose a. ⁵ Gaa ne dan me se ca'anj nicaj se-mozó Diose yo' aga' acaa squíi yo' rihaan mesá altar, gaa ne caraa ndo'o so' ru'vi' ya'an man rihaan mesá altar yo' rá aga', gaa ne tagüéj so' ya'an yo' rihaan chumij a. Gaa ne caguáj tu'vii, ne caríin ndo'o, ne quiraan ndo'o, ne cachén ndo'o yuún, qui'yaj se-mozó Diose yo' gaa tagüéj yo' squíi rihaan chumij a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa ca'yánj nij se-mozó Diose chij nij chruun a'yánj a

⁶ Gaa ne chij nij se-mozó Diose nicaj chij nij chruun a'yánj ro', yuun che'e guun rá nij so' ca'yanj nij so' nij chruun a'yánj yo' a.

⁷ Gaa ne ca'yánj yo' o so' xrúún so', gaa ne maan yahij do', ya'an do', nachej ga ton me se caman' yo' rihaan chumij a. Gaa ne cacaa nu' 'o va'nuj scuj yo'óo man rihaan chumij, ne cacaa 'o va'nuj scuj nij chruun nicun' rihaan chumij, ne nu' coj chrin' ya'lij cacaa uún a.

⁸ Gaa ne ca'yánj se-mozó Diose mozó vj chruun a'yánj, gaa ne cayuu 'o ya'an xij rque na ya'anj a. Ne ase vaa quij xcaan vaa ya'an xij yo' a. Gaa ne 'o va'nuj scuj na ya'anj yo' ro', cunuú ton a. ⁹ Ne cavi' 'o xcuu rihaan daj a va'nuj xcuu man rque na ya'anj, ne quiri' 'o va'nuj scuj nij rihoo chéé rihaan na ya'anj, qui'yaj ya'an yo' a.

¹⁰ Gaa ne ca'yánj se-mozó Diose mozó va'nuj chruun a'yánj, gaa ne cavii 'o yati' xij ndo'o rej xta', ne yati' yo' ro', ya'an inanj me yo', ne chuguun yo', ne adí' chuguun aga' taj ya'an raá ro', danj chuguun yo' a. Ne quiniy yati' yo' rque 'o va'nuj scuj nij chráa man rihaan chumij do', rque nij na yu'uj man rihaan chumij do' a. ¹¹ Ne se-chuvii yati' yo' ro', me "yati' e'", ne cunuú e' nu' na quiniy yati' yo' rque, gaa ne cavi' que'ee yuvii, qui'yaj na e' yo', che'é se cunuú e' na yo', qui'yaj yati' a.

¹² Gaa ne ca'yánj se-mozó Diose mozó ca'anj chruun a'yánj, gaa ne quiran' chí'ii 'o va'nuj scuj rihaan güii do', 'o va'nuj scuj rihaan yavii do', 'o va'nuj scuj nij yati' do', ne dan me se yo' o cunuú rmi' 'o va'nuj scuj nij yo', ne dan me se ne cuchuguun nij yo' 'o va'nuj scuj rej ranga' do', ne ne cuchuguun nij yo' 'o va'nuj scuj rej nií do', a ma'.

¹³ Gaa ne quene'én 'unj, ne cunó 'unj caguáj yo' o xtaa vaj tanuu rihaan risca' xta', ne dan me se cunó 'unj se vaa nucuaaj ndo'o caguáj xtaa yo', taj xo', ne:

—Ai. Ai. Ai. Niqueé nij síi ne rihaan chumij che'é sayuun quiran' nij so' asa' quisj ca'yánj ya'núj nij se-mozó Diose síi nichrun' ca'yanj chruun a'yánj á —taj xtaa, caguáj xo' a.

9

¹ Gaa ne ca'yánj se-mozó Diose mozó 'un' chruun a'yánj, gaa ne quene'én 'unj se vaa cavii yo' o yati' rej xta' quinij yo' rihaan yo'óo, gaa ne rque' níi raga' rihaan so' nuxra' so' tu'va yu'uj cunuú ndo'o rej man nij nana chree a. ² Gaa ne nuxra' so' tu'va yu'uj cunuú ndo'o, gaa ne curihañj ndo'o catze' tu'va yu'uj yo', ne ase vaa catze' avii chruún hornó xij ro', ñanj vaa catze' cavii tu'va yu'uj yo' a. Gaa ne caráán rihaan güii, ne guun rmi' rihaan chumij, qui'yaj catze' yo' a. ³ Gaa ne curihañj ndo'o rquíi rque catze' yo', ne ca'anj nij rquíi rihaan nu' chumij, gaa ne guun nucuaj nij rquíi yo' qui'yaj nij xo' ndaa vaa 'yaj nij xcuun, qui'yaj nii a. ⁴ Gaa ne cataj xna'anj nii rihaan nij xo' se vaa se qui'yaj sayuun nij xo' man coj chrin' do', man coj do', man cuêj do', man nij chruun do' a. Maan se qui'yaj nij xo' sayuun man inanj nij yuvij nuvi' se-ta'nga' Diose cata' caan rihaan a. ⁵ Ne ne nó xcúun nij xo' ticavi' nij xo' man nij yuvij ma'. Maan se 'un' ya yavii qui'yaj ndo'o nij xo' sayuun man nij yuvij a. Ne a'ngaj ndo'o man yuvij rej xtáj nij xo' a. Ne ase vaa sayuun 'yaj xcuun gaa xtáj xcuun man yuvij vaa sayuun qui'yaj nij rquíi man yuvij yo'. ⁶ Ne güii vaj nij rquíi yo' rihaan chumij me se guun ndo'o rá nij yuvij cavi' nij yuvij, tzaj ne se ca'vee cavi' nij yuvij a ma'.

⁷ Ne nij rquíi me se ase vaa cuayó taj síi ca'anj cunu' ro', ñanj vaa nij xo' curuvi' un' nij xo', ne ase vaa cachriin aga' oró míi ro', ñanj vaa se nuú raá nij xo' a. Ne ase vaa rihaan yuvij ro', ñanj vaa rihaan nij xo' a. ⁸ Ne vaa yuvé raá nij xo', ne ase vaa yuvé raá chana vaa yuvé raá nij xo', ne ase vaa cúu yan' chuvaa vaa cúu yan' nij xo' a. ⁹ Ne caráán aga' hierró nu' rucuaa nij xo' a. Ne ñanj se uun rá' gaa unó' que'ee cuchri' xuun cuayó 'anj rej cunu' nii ro', ñanj guun raj gaa cunoj cariin scachee nij xo' gaa chéé nij xo' xta' a. ¹⁰ Ne ase vaa tane' xcuun vaa tane' nij xo', ne guun nucuaj nij xo' xtáj nij xo' man yuvij, ne che'é dan guun nucuaj nij xo' qui'yaj nij xo' sayuun man yuvij 'un' ya yavii a. ¹¹ Ne se-mozó Diose síi tumé yu'uj cunuú ro', uun chij so' rihaan nij rquíi yo' a. Ne se-chuvij se-mozó Diose yo' me Abaddón xna'ánj hebreo, ne Apolión cu'naj so' xna'ánj griego, ne nana yo' taj se vaa sij tiri' rasuun me so' a. ¹² Dan me se navij 'o tui' nij sayuun quiran' nij yuvij, ne ataa ca'na' yavij roj sayuun quiran' yuvij a.

¹³ Gaa ne dan me se ca'yánj se-mozó Diose mozó vatan' chruun a'yánj, gaa ne cunoj nana ca'mii 'o so' rej tanuu nij xcúu mesá altar aga' oró míi nicun' rihaan Diose a. ¹⁴ Gaa ne ca'mii so' rihaan se-mozó Diose mozó nicaj chruun a'yánj vatan', cataj so':

—Naché so' man ca'anj nij se-mozó Diose síi numij tu'va chraá xij cu'naj Eufrates á —taj so' rihaan se-mozó Diose yo' a.

¹⁵ Gaa ne nache so' ca'anj nij se-mozó Diose síi cune' Diose cavij maan orá yo', maan güii yo', maan yavii yo', maan yo' ya yo', che'é rej ticavi' nij so' 'o yuvij rihaan ñanj a va'ñuj yuvij man rihaan chumij ñanj adonj. ¹⁶ Ne vij cientó míj míj síi taj xraá cuayó me nij síi nocó' man ca'anj nij se-mozó Diose yo', taj nii cunoj a. ¹⁷ Ne dan me se gaa naquiyaa nu' rasuun nihánj rihaan 'unj, qui'yaj se-mozó Diose yo', ne quene'én 'unj man nij cuayó do', man nij síi taj xraá nij cuayó do', ne nij so' ro', me se nicaj nij so' aga' caráán rucuaa nij so', ne dan me se ño se maree ndo'o, ne ño se maree risca', ne ño se míi, ndaa vaa chuguun yo'óo azufre acaa a. Ne ase vaa raá chuvaa vaa raá nij cuayó, ne curihañj ya'an curihañj catze' curihañj yo'óo azufre curihañj tu'va nij xo' a. ¹⁸ Ne che'é ya'an do', catze' do', yo'óo azufre do', curihañj tu'va nij cuayó ro',

che'é dan cavi' 'o yuvij rihaan daj a va'nuj yuvij man rihaan chumij, qui'yaj nij xo' a. ¹⁹ 'O se guun nucuaj nij cuayó ticavi' nij xo' man yuvij che'é rasuun cavii tu'va nij xo' do', che'é tane' nij xo' do' a. 'O se ase vaa xcuáá vaa tane' nij xo', ne vaa raá xcuáá yo', ne chá nij xo' man yuvij, quene'enj a.

²⁰ Ne vaa yuvij quinanii rihaan nij cuayó yo', tzaj ne ne canicaj nimán nij so' tanáj xco nij so' chrej chí'ij ma'. Tananj yo'ó na'vij nij so' rihaan nij nana chree do', rihaan ya'anj cacóy yuvij do', ne ya'anj cacóy nij yuvij me se aga' oró míi do', aga' platá catzii do', aga' cobre maree do', yahij do', chruun do', me uun nij yo' a. Ne dan me se nuvi' rihaan yo' ni'yaj yo' do', nuvi' xréé yo' cuno yo' do', a ma'. Ne chéé nij yo' do', a ma'. ²¹ Dan me se ne canicaj nimán nij yuvij ca'ne' rá nij yuvij ga suun ticavi' tuvi' do', ga suun a'mii ga síi chruun do', ga suun 'yaj cacun' ga chana do', ga suun 'yaj ituu si'yaj tuvi' do', a man adonj.

10

Nana nihánj taj xna'anj che'é yanj rque se-mozó Diose chá síi cu'naj Juan a

¹ Gaa ne quene'én 'unj yo'ó se-mozó Diose síi nucuaj ndo'o cavii rej xta' ne nanij rihaan yo'óó, ne nu' anicaj man so' niquee so' ngaa, ne nda' rá se vaa nicun' xcuáá cu'lúu ro', danj vaa nicun' raá so', ne chuguun nu' anicaj raá so', ne chuguun rihaan so', ndaa vaa chuguun güii a. Ne ase vaa chraan acaa vaa tacóó so' a. ² Ne nicaj so' 'o yanj cunii a. Ne cuta' so' 'o tacóó so' rej nuva' so' rihaan na ya'anj, ne cuta' so' yo'ó tacóó so' rej nichruun so' rihaan yo'óó a. ³ Ne nucuaj ndo'o caguáj so', nda' adj' se aguáj chuvaá aguáj so' a. Ne gaa caguáj so' me se chij ya caguáj tu'vii cunoj a. ⁴ Ne gaa quisij chij caguáj tu'vii, gaa ne guun raj cachronj nana caguáj tu'vii rihaan yanj, tzaj ne cunoj nana cavii rej xta', ne nana cunoj taj:

—Ca'nej yuve so' nana caguáj tu'vii, ne se cachron so' nana yo' rihaan yanj ma' —taj nana cavii rej xta' cunoj a.

⁵ Gaa ne se-mozó Diose síi nicun' tacóó rihaan na ya'anj do', rihaan yo'óó do', me se naxcaj ra'a so' rej nuva' so' rej xta', ⁶ ne cuta' so' raá Diose síi cayáán nu' cavii nu' ca'anj síi qui'yaj rej xta' ga nu' se man rej xta', síi qui'yaj chumij ga nu' se man rihaan chumij, síi qui'yaj na ya'anj ga nu' se man rque na ya'anj, se vaa se ca'vee guun raan a doj a ma'. ⁷ Dan me se asa' quisij güii ca'yanj se-mozó Diose mozó chij chruun a'yanj me se quisij nu' se vaa guun rá Diose qui'yaj so', ndaa vaa nata' so' rihaan nij síi nata' se-nana so' síi 'yaj suun che'é so' a, taj se-mozó Diose yo' a.

⁸ Gaa ne cavii doj nana rej xta', rej cavii nana cunoj asij rque doj, ne cataj nana yo':

—Cavii so' nicaj so' yanj nicaj se-mozó Diose síi taj tacóó rihaan na ya'anj do', rihaan yo'óó do' á —taj nana yo' rihanj a.

⁹ Gaa ne cavii 'unj rihaan se-mozó Diose yo', ne cataj 'unj rihaan so' se vaa rque so' doj yanj cunii yo' rihanj a. Gaa ne cataj so' rihanj a:

—Veé yanj nihánj nicaj so', ne chá nu' so' man yo' a. Dan me se tu'vá so' ro', gaa tzi' ndo'o nda' adj' catzi' xtaan, tzaj ne rque so' me se guun e', qui'yaj yanj yo' adonj —taj se-mozó Diose yo' rihanj a.

¹⁰ Gaa ne dan me se nicaj 'unj yanj cunii rque se-mozó Diose yo' rihanj, ne chá nu' 'unj man yo', ne ase tzi' catzi' xtaan ro', danj vaa tzi' yo' tu'vaj a. Ne gaa quisij chay man yo', ne cunuu e' rquej, qui'yaj yo' a. ¹¹ Gaa ne cataj ni rihanj a:

—Vaa che'é ca'mii natáj uún so' che'é yuvii man que'ee chuman' man que'ee yo'óo nocoo do', che'é yuvii a'mii que'ee xna'ánj a'mii yuvii do', che'é que'ee sí nicañ suun rey do' ei —taj nii rihanj a.

11

Nana nihánj taj xna'anj che'é vij sí nata' rihaan yuvii che'é Diose a

¹ Gaa ne rque nii 'o rihaa ase vaa 'o vará a'née ta'nga' manj, ne cataj Diose rihanj a:

—Cavii so' ne xcaj ta'ngá' so' nuvií nocoo rej ne Diose, ne xcaj ta'ngá' so' mesá altar, ne qui'yaj contá so' nij sí na'v'j rihaan Diose do' á. ² Tzaj ne xa' rej rihaan nuvií, tzaj ne se xcaj ta'ngá' so' man yo' ma'. 'O se ca'vee ca'na' nij sí yaníj rej yo', ne vij chihaa vij yavii yuun che'e ru'maan che'é nij so' nu' chuman' gu'ee yo' adonj. ³ Ne cune' 'unj man vij roj sí nata' rihaan yuvii che'é 'unj, ne 'o m'j táa yav'j cientó ne táa ya'núj chihaa güii me se ca'mii natáj roj so' rihaan yuvii, ne cunuú roj so' yatz'j ya' a —taj Diose rihanj a.

⁴ Roj so' ro', me roj chruun man chruj olivó raa do', roj aga' taj aga' ya'an nicun' rihaan sí 'nij ra'a chumii nihánj do' a. ⁵ Ne sese guun rá yo' o so' qui'yaj chí'ii so' man roj so', ne avii ya'an tu'va roj so', ne acaa sí taj ri'yunj man roj so', qui'yaj ya'an avii tu'va roj so', ne yuun che'e cavi' sí 'na' guun rá qui'yaj chí'ii man roj so' a. ⁶ Ne guun nucuaj roj so' caráán roj so' rej xta', che'é yan se caman' a doj maan nu' güii ca'mii natáj roj so' a. Ne guun nucuaj roj so' naqui'yaj roj so' ton man na a. Ne guun nucuaj roj so' qui'yaj chí'ii roj so' man chumii ndaa vaa me rá ma'an roj so' qui'yaj roj so' a.

⁷ Ne asa' quis'j ca'mii natáj roj so' se-nana roj so', gaa ne cavii xcuu yuvaa yu'uj cunuú ndo'o yo' a. Ne cunu' xo' ga roj so', ne qui'yaj canaán xo', ne ticav'j xo' man roj so' a. ⁸ Gaa ne cúu man roj so' ro', quinañ un yo' rihaan callé rá chuman' nocoo a. Ne chuman' nocoo yo' me se sese ca'mii cachron ní, ne Sodoma do', Egiptó do', cu'nañ chuman' yo' a. Ne yo' me rej cachron nii rihaan rcutze man ma'an sí 'nij ra'a man roj sí nata' yo' asj rque doj a.

⁹ Ne cunudanj nij yuvii man daj a chuman' do', cunudanj nij yuvii a'mii nu' nij xna'ánj do', cunudanj nij yuvii man daj a yo'óo nocoo do', ni'yaj man roj sí cavi' va'núj güii táa yanée yo' a. Ne ne ca'vej rá nij yuvii yo' cachin' nii man roj so' rihaan yo'óo santó ma'. ¹⁰ Ne nu' nij sí man rihaan chumii me se guun niha' ndo'o rá nij so' che'é se cavi' roj sí nata' yo', ne ndaa narque nij yuvii rasuun rihaan tuvi' nij yuvii che'é se cavi' roj so' a. Dan me se gaa vaa i'na' roj so' me quiran' ndo'o nij yuvii sayuun, qui'yaj roj so' a.

¹¹ Ne gaa quis'j va'núj güii táa yanée yo', gaa ne catúj uún nana rque roj so', qui'yaj Diose, ne cunuú i'na' uún roj so', ne canicun' caya roj so', ne dan me se nu' nij yuvii quene'en man roj so' me se cuchu'vi' ndo'o nij so' a. ¹² Gaa ne cuno roj so' nana nucuaj sca' ndo'o cavii rej xta', ne nana yo' cataj:

—Cavii roj soj ca'na' roj soj nihánj á —taj nana yo' cuno roj so' a.

Gaa ne catúj roj so' rque ngaa, cavii roj so' xta', ne ca'anj roj so' a. Dan me se nij sí taj ri'yunj man roj so' me se quene'en nij so' se vaa cavii roj so' rej xta' a.

¹³ Ne maan orá dan cachén ndo'o yuún, ne canee 'o ve' rihaan daj a chí' ve' ne chuman' yo', ne cavi' chíj m'j yuvii, qui'yaj yuún, ne cuchu'vi' ndo'o yo'óo nij yuvii, ne guun che'e nij so' ca'mii sa' nij so' che'é Diose sí nicun' rej xta' a. ¹⁴ Dan me se quis'j vij sayuun yo', ne nichrun' quis'j sayuun va'núj a.

Nana nihánj taj xna'anj daj guun gaa ca'yánj se-mozó Diose mozó chij chruun a'yánj a

¹⁵ Gaa ne dan me se ca'yánj se-mozó Diose mozó chij chruun a'yánj, gaa ne ca'mii ndo'o nij síi man rej xta', cataj nij so':

—Nihánj me yuun che'e guun chij síi 'nij ra'a man ní', ne guun chij síi ca'née so' tñaniñ man yuviñ rihaan sayuun, ne dan me se guun chij roj so' rihaan chumiñ, ne dan me se yo'o guun chij Diose nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj —taj nij síi man rej xta' a.

¹⁶ Ne ico ca'anj nij síi uun chij taj rihaan chruun xlá sa' rej rihaan Diose me se ca'anj canicun' ruj nij so' rihaan Diose, ne toco' nij nij so' rihaan nij so' rihaan yo'óo, ne quina'vñj nij so' rihaan Diose a. ¹⁷ Dan me se cataj nij so':

—Narque núj graciá rihaan so', Diose sñj 'nij ra'a man núj á. So' me síi guun nucuaj qui'yaj cunudanj a. Ne síi nicun' yaj mé so', síi nicun' asij naá mé so' á. Dan me se guun ni'yaj ní' se vaa yaj me se guun nucuaj ndo'o so', qui'yáa so', ne guun chij so' rihaan chumiñ a. ¹⁸ Dan me se ca'maan rá nij síi man rihaan chumiñ ni'yaj nij so' man so', gaa ne ca'ná' so', ne caxrij yuvaá so' man nij so' a. Ne quisij güii ca'ne' so' cacun' che'é nij síi caviñ ne naru'vee so' rihaan nij síi yaj suun rihaan so' nij síi ca'mii natáj se-nana so' do', rihaan nij síi vaa sa' rihaan so' do', rihaan nij síi aráj cochroj rihaan so' do' a. Dan me se ca'vee se síi nique me nij so' ni', ca'vee se síi sa' atá suun me nij so' ni', tzaj ne naru'vee so' rihaan nij so' a. Ne tiri' so' man nij síi tiri' chumiñ a —taj ico ca'anj nij síi uun chij rihaan Diose a.

¹⁹ Gaa ne naxra' ta'yaa rihaan nuviñ nocoo rej ne Diose rej xta', ne rá nuviñ nocoo me se curuvi' se-chruñj Diose chruun guue qui'yaj nii gaa ca'mii Diose se-nana Diose rihaan síi cu'naj Moisés gaa naá a. Gaa ne quiraan ndo'o, ne cariñ ndo'o, ne canuñ ndo'o, ne cavii ndo'o nana yuvaá, ne caguáj tu'viñ, ne cachén yuun, ne caman' ndo'o mañ yahij nanj adonj.

12

Nana nihánj taj xna'anj che'é chana do', che'é xcuáa tu'vñj do', curuvi' rej xta' a

¹ Gaa ne dan me se naqui'yaa 'o rasuun nocoo curuvi' rej xta' rihaan 'unj, qui'yaj Diose, ne chana me yo', ne sagan' chana yo' ro', me güii, ne táa tacóo no' xráa yaviñ a. Ne nuu raá no' 'o cachriin no' chuj yati' a. ² Ne chana yo' ro', nuu rque, ne ve'ee uxrá rque no' che'é se me rá no' cuchruj no' ne'ej, ne che'é dan ta'vee ndo'o no' a. ³ Ne naqui'yaa uun yo'óo rasuun rej xta' rihaan 'unj, qui'yaj Diose, ne xcuáa tu'vñj xij maree me yo' a. Ne vaa chij raá xo', ne chi' cúu táa raá xo', ne chij cachriin nuu raá xo' a. ⁴ Ne tane' xo' me se cuxuun yo' yo'óo va'nuj scuñ nij yati' man rej xta', ne cayuu nij yati' rihaan yo'óo, qui'yaj xo' a. Ne canicun' xcuáa tu'vñj yo' rihaan chana cuchruj ne'ej, che'é rej cha nu' xo' man ne'ej cuchruj chana yo' a. ⁵ Gaa ne cuchruj no' ne'ej sno'o, ne so' ro', me síi ñicaj vará hierró ne cutumé man cunudanj nij yuviñ man rihaan chumiñ a. Gaa ne ca'néj nii ta'niñ chana yo', ne ca'anj ñicaj nii man ne'ej rihaan Diose rej táa so' rihaan chruun xlá sa' yo' uun chij so' a. ⁶ Gaa ne cunánj chana ndaa rej tacaan rej qui'yaj ma'an Diose cané no', che'é rej ca'vee cayáan no', ne ca'vee rque Diose se cha no' 'o mij táa yavij cientó ne táa ya'núj chihaa güii a.

⁷ Gaa ne guun che'e nij síi man rej xta' cunu' nij so' a. Dan me se se-mozó Diose síi cu'naj Miguee ga yo'óo nij se-mozó Diose nuu rihaan so' me se cunu'

ndo'o nij so' ga xcuáá tu'vji a. Ne tananj xcuáá tu'vji do', nij se-mozó ma'an xcuáá tu'vji do', cunu' ndo'o nij so' ga nij tuví' se-mozó Diose Migueé, ⁸ tzaj ne ne guun nucuaj nij so' qui'yaj canaán nij so' man Migueé a man adonj. Ne taj rej cumán nij so' rej xta', qui'yaj nij tuví' Migueé a man chuguanj. ⁹ Ne xcuáá tu'vji yo' ro', xcuáá cayáán asij naá tempó me xo', ne síi chree do', Satanás do', cu'naj xo', ne síi tiha' yu'unj man cunudanj nij yuvij man rihaan chumij me uún xo' nanj adonj. Ne go' nii man xcuáá tu'vji xij yo' rihaan chumij ga nij se-mozó so' a. ¹⁰ Gaa ne cunó 'unj nana nucuaj ca'mii yo'o so' rej xta', ne cataj so':

—Nihánj me se guun che'e Diose tinanii Diose man yuvij rihaan sayuun, ne guun nucuaj ndo'o so', ne guun chij ndo'o so' adonj. Ne guun chij síi ca'née so' tinanii man yuvij rihaan sayuun a. 'O se síi cuta' cacun' xráá tinúú ní' nuvij nigan' rihaan Diose ro', quirii yanj nii man so' nanj adonj. ¹¹ Ne qui'yaj canaán nij tinúú ní' man xcuáá tu'vji che'é ton cayanj man matzinj le'ej yo' che'é nij tinúú ní', ne che'é se nata' nij so' nana ya sa' rihaan yuvij ro', che'é dan qui'yaj canaán nij so' rihaan xcuáá tu'vji yo' nanj ei. Ne nij so' me se ne cuchu'vj' nij so' sese cavi' nij so' che'é nana sa' nata' nij so' ma'. ¹² Che'é dan guun niha' rá nij soj rej xta' do', sij ne rej xta' do' ei. Tzaj ne nique ndo'o soj sij man rihaan chumij do', na ya'anj do', nanj adonj. 'O se quirij'jii nii man síi chree rihaan roj soj, ne che'é dan nuu yuvaá uxrá rá so' nanj chuguanj. 'O se ne'en síi chree se vaa nichrun' ca'na' sayuun quiran' so' nanj ei —taj nana ca'mii yo'o so' rej xta' a.

¹³ Gaa ne dan me se gaa xcaj xcuáá tu'vji yo' cuentá se vaa quirij'jii nii man xo' rihaan chumij, gaa ne canoco' ndo'o xo' man chana kuchruj ne'ej yo' a. ¹⁴ Tzaj ne rque níi vij scachee xtaa xij man chana, che'é rej ca'vee cavi' no' ca'anj no' rej tacaan rej ne no' qui'yaj Diose, ne yo' me rej rque Diose se cha no' va'nuj yo' táá yanée, ne gan' ndo'o cunánj no' rihaan xcuáá tu'vji a. ¹⁵ Tzaj ne quirii ndo'o xcuáá yo' na tu'va xo' rej vaj chana, ne ase vaa chráá vaa na ca'née xo' rej vaj chana, che'é rej guun rá xo' rnuu chana qui'yaj chráá yo', rá xo' a. ¹⁶ Gaa ne racuíj yo'óo man chana, ne dan me se nuxra' yo'óo tu'va yo'óo, ne chumánj yo'óo nu' chráá quirii xcuáá tu'vji tu'va yo' a. ¹⁷ Gaa ne ca'maan ndo'o rá xcuáá tu'vji ni'yaj xo' man chana, gaa ne cavi' xo' cunu' xo' ga yo'óo nij ta'núú no' síi uno rihaan Diose síi nata' se-nana Jesucristó rihaan yuvij a. Gaa ne canicun' xo' rihaan yo'óo chruu naj tu'va na ya'anj a.

13

Nana nihánj taj xna'anj che'é xcuu yuvaá cavii na ya'anj a

¹ Gaa ne quene'én 'unj se vaa cavii 'o xcuu yuvaá rque na ya'anj, ne chij ya raá xo', ne chí' cúu raá chij cúu yave xo', ne táá chí' cachriin raá nij cúu taj raá xo' a. Ne quij ndo'o vaa se-chuvij xo' nó rihaan xo' a. ² Ne ase vaa sni'yó vaa xo', ne ase vaa tacóo xcuu osó vaa tacóo xo', ne ase vaa tu'va chuvaá vaa tu'va xo' a. Ne xcuu yuvaá cavii rque na ya'anj ro', guun nucuaj ndo'o xo' guun chij xo', qui'yaj xcuáá tu'vji a. ³ Ne yo'o raá xo' ro', aj quiran' chí'ii ndaa se daj doj se cavi' xo', tzaj ne quinahuun sa' uún man xo' a. Ne caráya'anj nij yuvij man nu' rihaan chumij ni'yaj nij yuvij man xcuu yuvaá yo', ⁴ ne quina'v'jii nij yuvij rihaan xcuáá tu'vji yo', che'é se guun nucuaj xcuu yuvaá yo' guun chij yo', qui'yaj ma'an xcuáá tu'vji yo' a. Ne quina'v'jii uún nij yuvij rihaan xcuu yuvaá uún, cataj nij yuvij:

—Me 'o sís ca'vee qui'yaj ndaa vaa 'yaj xcuu yuvaa nihánj ga. Taj vaj a doj síi guun nucuaj cunuj' ga xo' ma' —taj nij yuvij ni'yaj nij yuvij man xcuu yuvaa yo' a.

⁵ Gaa ne ca'vej rá Diose guun nucuaj xo' ca'mii xta' ndo'o xo' ndaa rihaan ma'an Diose a. Ne ca'vej rá Diose guun chij xo' vij chihaa vij yavii a. ⁶ Gaa ne dan me se ca'mii ndo'o xo' nana chi'ij ni'yaj xo' man Diose do', ve' mantá rej ne Diose do', che'é nij sís ne rej xta' ga Diose do' a. ⁷ Ne ca'vej rá Diose cunuj' xo' ga nij sís vaa sa' nimán rihaan Diose, ne dan me se qui'yaj canaán ya xo' man nij so' a. Ne ca'vej rá Diose guun chij xo' rihaan 'o 'o ta'aj yuvij do', rihaan nij yuvij man cunudanj chuman' naj rihaan chumij do', rihaan nij yuvij a'mii cunudanj nij xna'ánj a'mii yuvij do', rihaan nij yuvij man nu' nij yo'óo nocoo do' a. ⁸ Ne quina'v'ij cunudanj nij yuvij man rihaan chumij rihaan xo' a. Ne nij sís quina'v'ij rihaan xo' me se nuvi' se-chuvij nij so' no rihaan danj matzinj le'ej sís cavi' rihaan rcutze, ne che'é dan se gaa i'na' nij so' rihaan Diose nu' cavii nu' ca'anj ma'. Ne nij sís ne quina'v'ij rihaan xcuu yuvaa yo' me se aj nó se-chuvij nij so' rihaan yanj yo' asij ataa qui'yaj Diose chumij nanj adonj.

⁹ Dan me se sese taj yu'uj xréé yo'o so', ne no xcuún so' cunoo so' nana nihánj adonj. ¹⁰ Dan me se sís 'yaj atúj yuvij taga' ro', vaa güii catuu ma'an so' uún nanj adonj. Ne sís o' neé espadá man tuvi' me se cavi' ya ma'an so', qui'yaj neé espadá nanj adonj. Nihánj me se xcaj ní' cuentá che'é nij sís vaa sa' rihaan Diose, se vaa yo'o Diose gaa nucuaj rá nij so', ne yo'o Diose cuchuman rá nij so' ni'yaj nij so', ne yo'o gaa nucuaj nimán nij so' rihaan sayuun ei.

Nana nihánj taj xna'anj che'é xcuu yuvaa cavii rque yo'óo a

¹¹ Gaa ne quene'en 'unj yo'o xcuu yuvaa cavii rque yo'óo, ne táá vij cúu raa xo', ne ase vaa cúu taj raá matzinj le'ej ro', danj vaa cúu taj raá xo' a. Ne a'mii xo' ndaa vaa a'mii ma'an xcuáá tu'vij a. ¹² Ne dan me se ca'na' xo' rihaan xcuu yuvaa cavii rque na ya'anj, ne guun chij xo' rihaan yuvij ndaa vaa uun chij ma'an xcuu cavii rque na ya'anj yo' a. Dan me se quina'v'ij nij yuvij man nu' rihaan chumij rihaan xcuu yuvaa cavii rque na ya'anj xcuu nahuun sa' gaa daj doj se cavi', qui'yaj xcuu yuvaa cavii rque yo'óo yo' a. ¹³ Ne qui'yaj suun ndo'o xo' suun nocoo quene'en nij yuvij, ne ndaa cavii ya'an rej xta' ne quiniy ya'an rihaan yo'óo, qui'yaj xo' a. ¹⁴ Dan me se qui'yaj suun xo' suun nocoo rihaan xcuu yuvaa cavii rque na ya'anj yo', qui'yaj ma'an xo', ne che'é suun nocoo yo' me se tiha' yu'unj ndo'o xo' man nij sís man rihaan chumij, ne cataj xo' rihaan nij so' se vaa qui'yaj nij so' 'o se-tinanga' xcuu cavii rque na ya'anj yo' xcuu quiran' chi'ij qui'yaj neé espadá ne cunuu i'na' uún a. ¹⁵ Dan me se guun nucuaj xo' qui'yaj xo' nayón nana nimán se-tinanga' xcuu cavii rque na ya'anj yo', ne qui'yaj uún xo' ca'mii se-tinanga' yo', ne taran' nij sís na'vej rá na'vij rihaan se-tinanga' yo' ro', me se ticavi' xo' man taran' nij so' a. ¹⁶ Gaa ne qui'yaj xcuu cavii rque yo'óo yo' fuerzá man cunudanj yuvij se vaa cata' nii ta'nga' ra'a nij yuvij rej nuva' nij yuvij, ne se taj, ne caan rihaan nij yuvij cata' ta'nga' a. Dan me se danj qui'yaj nii man nij sís ata' suun do', man nij sís chéé ma'an do', man nij sís nique' do', man nij sís ru'vee do', man nij mozó do', man nij sís ne uun mozó do' a. ¹⁷ Ne dan me se sese nuvi' ta'nga' yo' ra'a yo'o so' do', rihaan yo'o so' do', ne ne ca'vee quiraan so' rasuun do', cutu'vee so' rasuun do', qui'yaj se-tinanga' xcuu yo' a man adonj. Ne ta'nga' yo' ro', me se-chuvij xcuu cavii rque na ya'anj, ne dan me se número me yo' ei.

¹⁸ Ne nihánj me se cavij raá soj sij nayaá nana nihánj, ne sese cuu raá soj, ne nuchruj raá soj daj taj se-número xcuu yuvaá cavii rque na ya'anj yo' ei. 'O se número yo' ro', me se-chuvij yo' o snó'o nanj chuguanj. Ne vatan' cientó táa ya'núj chihaa vatan' me número yo' ei.

14

Nana nihánj taj xna'anj che'é cientó táa yavij chihaa ca'anj mij nij sí vaa sa' rihaan Diose a

¹ Gaa ne quene'én 'unj se vaa nicun' matzinj le'ej yo' raá quij cu'naj Sion, ne nicun' 'o cientó táa yavij chihaa ca'anj mij nij so' ga so', ne no se-chuvij matzinj le'ej do', se-chuvij Rej matzinj le'ej do', caan rihaan nij so' a. ² Gaa ne cunó 'unj se vaa ca'mii nana cavii rej xta', ne ase vaa uun ayuj vaj chráá xij do', ase uun aguáj ndo'o tu'vii do', danj vaa nana yo', ne ase vaa chra' achraá nii ya'ánj vaa nana yo' a. ³ Ne achraá nij so' chra' naca inanj rihaan sí taj chruun xlá sa' yo' do', rihaan ca'anj nij xcuu nicun' nu' anicaj chruun xlá sa' do', rihaan nij sí uun chij do' a. Ne taj vaj a 'ó nij sí ca'vee nari' cachraa chra' yo' ma'. Maan se orún' cientó táa yavij chihaa ca'anj mij nij sí vaa sa' yo' ro', me nij sí guun nucuaj nari' chra' yo' nanj adonj. Nij so' ro', me nij sí narii Diose rihaan chumij, ne nij so' me sí tinanii matzinj le'ej man rihaan sayuun gaa cavi' so' a. ⁴ Ne ne cunuú chí'ij nij so' rihaan Diose che'é chana ma'. 'O se sí vaa sa' inanj me taran' nij so' nanj adonj. Ne sí canoco' xcó matzinj le'ej me rej ma'an vaj xo' me uún nij so' a. Ne nij so' me nij sí táa yaan rihaan taran' yo'ó nij sí man rihaan chumij sí cunuú sa' rihaan Diose do', rihaan matzinj le'ej do', gaa cavi' matzinj le'ej yo' a. ⁵ Ne dan me se taj vaj a doj nana ne ne ca'mii nij so' ma'. 'O se sij vaa sa' inanj me nij so' nanj ei.

Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii va'núj nij se-mozó Diose a

⁶ Gaa ne quene'én 'unj yo'ó se-mozó Diose vaj tanuú rihaan risca' xta', ne nicaj so' nana sa' nana che'é se vaa quirañ yuvij nu' cavii nu' ca'anj nata' so' rihaan nij sí man cunudanj nij yo'ó nocgo man rihaan chumij do', rihaan nij sí man cunudanj nij chuman' do', rihaan nij sí a'mii cunudanj nij xna'ánj a'mii nij yuvij do', rihaan 'o 'o ta'aj nij yuvij man rihaan chumij do' a. ⁷ Gaa ne dan me se nucuaj ndo'o ca'mii so', cataj so', ne:

—Caraa cochroj nij soj rihaan Diose, ne ve'é ca'mii soj che'é so' ei. 'O se aj quisij orá ca'ne' so' cacun' che'é yuvij nanj adonj. Dan me se na'vij soj rihaan so', che'é se so' me sí qui'yaj rej xta' do', yo'ó do', na ya'anj do', rej avii na do' a —taj se-mozó Diose yo' cunoj a.

⁸ Gaa ne canoco' yo'ó se-mozó Diose xcó tuvi' so', ne cataj so':

—Aj quiri' nu' chuman' nocgo chuman' cu'naj Babilonia, ne qui'yaj ndo'o nij sí man rihaan chumij cacun' chí'ij, qui'yaj chuman' yo', ne nihánj me se caxrij yuvaá Diose man nij so' che'é cacun' chí'ij qui'yaj nij so' chuguanj —taj yo'ó se-mozó Diose yo' a.

⁹ Gaa ne canoco' se-mozó Diose mozó va'núj rej xcó roj tuvi' so', ne nucuaj ndo'o ca'mii so', cataj so', ne:

—Sese na'vij yo'ó so' rihaan xcuu yuvaá yo' do', rihaan se-tinanga' xcuu yuvaá yo' do', ne sese ca'vej rá yo'ó so' cata' ta'nga' caan rihaan so' do', ra'a so' do', ¹⁰ ne ya co'ó so' na vinó sayuun nucuaj caraa Diose rque tazá, ne na vinó yo' ro', me sayuun qui'yaj Diose man so' asa' caxrij yuvaá Diose man so', ne dan me se cacaa so' rihaan ya'an do', rihaan yo'ó azufre acaa do', ni'yaj nij se-mozó Diose mozó vaa sa' do', ni'yaj matzinj le'ej do' a. ¹¹ Ne dan

me se nu' cavii nu' ca'anj cavii catze' rej quiran' nij so' sayuun, ne yo'o danj quiran' nij so' nuvii nigan' nanj adonj. Danj quiran' nij sí na'víj rihaan xcuu yuvaa yo' do', rihaan se-tinanga' xcuu yuvaa yo' do', sí ca'vej rá cata' ta'nga' se-chuvii xcuu yo' do' a —taj se-mozó Diose mozó va'nuj yo' a.

¹² Ne nihánj me rej xcaj ní' cuentá che'é nij sí vaa sa' rihaan Diose, se vaa yo'o vaa nucuaj nimán nij so' rihaan sayuun ei. 'O se nij so' me sí yo'o uno nana taj xna'anj Diose, ne yo'o amán rá nij so' ni'yaj nij so' Jesucristó a.

¹³ Gaa ne cunó 'unj yo'ó nana cavii rej xtá', ne nana yo' cataj rihanj a:

—Cachron so' nana nihánj rihaan yanj á. Cachron so' se vaa nij sí noco' man sí 'nij ra'a man soj me se sese caví' nij so' rej rihaan yaj, ne vaa che'é guun niha' rá nij so' ei. 'O se cavii sa' nij so' nanj á. Ne Nimán Diose taj se vaa ca'ne' rá nij so' ga suun 'yaj suun, ne naraan rá nij so' a. 'O se yuun che'e cavii sa' nij so' che'é suun sa' aj qui'yaj suun nij so' adonj, cachron so' á —taj nana cavii rej xtá' yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sayuun quiran' nij sí man rihaan chumii nihánj a

¹⁴ Gaa ne quene'én 'unj se vaa curuvi' 'o ngaa catzii rej xtá', ne táá 'o sí nicaj yu'unj man yuvij xráá ngaa, ne nuu raá so' 'o cachriin aga' oró mii, ne noco' ra'a so' 'o aga' seraa cuyuu a'ne' coj, ne sihaa uxrá seraa yo' a. ¹⁵ Gaa ne yo'ó se-mozó Diose curihanj rque nuvii noco, ne nucuaj ndo'o caguáj so' rihaan sí taj xráá ngaa yo' a. Dan me se cataj so', ne:

—Tacuachén so' sagá' so' aga' sihaa tacóo nij rasuun man rihaan yo'óo, ne cutá so' se man rihaan yo'óo cuaj ei. 'O se quisíj orá cutá ní' se man rihaan yo'óo nanj adonj. 'O se aj cachij nu' se man rihaan yo'óo nanj á —taj se-mozó Diose rihaan sí taj xráá ngaa yo' a.

¹⁶ Gaa ne sí taj xráá ngaa yo' ro', me se tacuachén so' saga' so' tacóo nij rasuun man yo'óo, ne dan me se cuta so' nu' rasuun cachij man rihaan yo'óo yo' a.

¹⁷ Gaa ne curihanj yo'ó se-mozó Diose uún rque nuví noco ne rej xtá', ne ma'an so' nicaj yo'ó aga' seraa cuyuu sihaa uún a. ¹⁸ Gaa ne curihanj yo'ó se-mozó Diose uún rej nicun' mesá altar, ne sí guun chij rihaan ya'an me so', ne nucuaj ndo'o caguáj so' rihaan sí nicaj yo'ó aga' sihaa yo' a. Dan me se cataj so', ne:

—Tacuachén so' sagá' so' aga' seraa sihaa tacóo nij rasuun man rihaan yo'óo, ne naqui'yaj chre' so' nij chruj uvá cachij rihaan yo'óo á. 'O se aj cané nu' nij chruj uvá nanj ei —taj so' rihaan tuví' mozó so' a.

¹⁹ Gaa ne dan me se tacuachén se-mozó Diose yo' saga' so' aga' seraa tacóo nij rasuun man rihaan yo'óo, gaa ne naqui'yaj chre' so' nij chruj uvá cachij man rihaan chumii, gaa ne caraa sa' so' nij chruj uvá yo' rque 'o xruj xij rej rii nii na man nij chruj uvá, ne dan me se rej yo' me rej quiran' uxrá nij chruj uvá yo' sayuun qui'yaj Diose vaa nanj adonj. ²⁰ Gaa ne dan me se rej tu'va chuman' quírii nii man chruj uvá, ne rej yo' me canuu nii man chruj uvá yo', ne curihanj ndo'o ton rque xruj xij yo', ne quisíj ton yo' ndaa tu'va nij cuayó yo' rej nuu rtá, ne va'nuj cientó táá yo'ó icó kilómetro ya cunanj ton yo' rej gan' rihaan yo'óo a.

¹ Gaa ne quene'én 'un̄j yo'ó rasuun curuvi' rej xta' qui'yaj Diose, ne se xij ndo'o me yo', ne rasuun caráya'an̄j yá' me yo' a. Dan me se quene'en̄j chij se-mozó Diose, ne chij sayuun ca'na' me nicaj nij se-mozó Diose yo' a. Ne asa' quisj guun sayuun yo' rihaan chumij qui'yaj Diose, gaa ne ca'ne' rá Diose ga suun axrj̄j yuvaa man chumij a.

² Gaa ne quene'én 'un̄j na ya'an̄j, ne ndaa raan ma'an̄j rihaan na ya'an̄j yo', ne ase vaa raan vidrió ro', danj vaa raan yo', ne ase vaa ya'an̄j vaa yo', ne nij sí qui'yaj canaán rihaan xcuu yuvaa yo' do', rihaan se-tinanga' xcuu yuvaa yo' do', rihaan número uun se-chuvij xcuu yuvaa yo' do', nij so' me nij sí nicun' rihaan na ya'an̄j vidrió yo', ne nicaj nij so' ta'an̄j Diose nicun' nij so' yo' a. ³ Ne achraá nij so' chra' qui'yaj sí cu'naj Moisés sí qui'yaj suun che'é Diose gaa naá, ne xra' matzinj le'ej me chra' yo' a. Ne nihánj me nana cachraá nij so' a:

—Xij ndo'o ne ya'an̄j ndo'o vaa nu' suun qui'yaj suun so', Diose sij ne'en qui'yaj cunudan̄j sij 'nij ra'a man núj á. Tucuáan̄j nicá ne tucuáan̄j ya me nu' tucuáan̄j cuchruj so', ne sí nicaj suun rey uun chij rihaan cunudan̄j yuvij mé so' á. ⁴ Me sí se ca'vej rá caraa cochroj rihaan so', ga man Señor. Ve'é ca'mij cunudan̄j yuvij ni'yaj nij yuvij man so' a. 'O se orún' so' me sí sa' inanj, ne ca'na' cunudan̄j nij yuvij man rihaan chumij, ne na'vij nij yuvij rihaan so' á. 'O se quene'en̄j nij so' nu' nij suun nicá qui'yaj suun so' adon̄j —me chra' cachraá nij sí qui'yaj canaán yo' a.

⁵ Gaa ne quene'én 'un̄j se vaa naxra' ta'yaa rihaan nuvií nocoo rej ne Diose rej xta' rej xcaj yuvij cuentá che'é so' a. ⁶ Gaa ne curihan̄j chij nij se-mozó Diose nij sí nicaj sayuun rque nuvií nocoo yo', ne nuu nij so' yatzj̄j linó sa' inanj naruvij chuguun, ne 'nij catuun nij so' merque caxra' anó ndaa rucuaa nij so', ne merque aga' oró mii inanj me nij merque yo' a. ⁷ Gaa ne yo'ó tuvi' ca'an̄j nij xcuu ro', rque xo' chij co'oo aga' oró mii rihaan chij nij se-mozó Diose, ne sayuun qui'yaj Diose caxrij yuvaa Diose man nij sí man rihaan chumij ro', maan ndaa araa ma'an̄j sayuun yo' rque nij co'oo a. Ne Diose, tzaj ne so' me sí gaa i'na' nu' cavij nu' ca'an̄j adon̄j. ⁸ Ne che'é se ve'é ndo'o 'yaj Diose ne che'é se nucuaj ndo'o Diose, che'é dan caraa catze' rá nuvií nocoo yo', ne taj vaj sí guun nucuaj catuu rque nuvií nocoo yo' ndaa se quisj chij nij sayuun nicaj chij nij se-mozó Diose tagüej nij so' rihaan chumij a.

16

Nana nihánj taj xna'an̄j che'é sayuun man rque co'oo nicaj chij nij se-mozó Diose a

¹ Gaa ne cunó 'un̄j se vaa nucuaj ca'mii 'o sí ne rá nuvií nocoo yo' rihaan chij nij se-mozó Diose, cataj so':

—Cavij nij soj, tucuayuu soj se man rque se-co'oo soj rihaan yo'óó, che'é rej caxrij yuvaa Diose man nij sí man rihaan yo'óó á —taj sí ne rá nuvií nocoo yo' a.

² Gaa ne guun yaan 'o se-mozó Diose, cavij so' ca'an̄j so', ne tucuayuu so' se nuu rque se-co'oo so' rihaan yo'óó a. Gaa ne dan me se canó ndo'o luj ri'yuj chij man nij sí ne se-ta'nga' xcuu yuvaa sí na'vij rihaan se-tinanga' so' a.

³ Gaa ne se-mozó Diose mozó vij, ne tucuayuu so' se man rque se-co'oo so' rihaan na ya'an̄j yo', ne ase vaa ton man xngará ro', danj vaa nu' na ya'an̄j yo' a. Gaa ne cunudan̄j nij xcuu do', xcuaj do', cavi' rque na ya'an̄j yo' a.

⁴ Gaa ne se-mozó Diose mozó va'nuj, ne tucuayuu so' se man rque se-co'oo so' rihaan nij chráá do', rihaan nij rej avii na do' a. Gaa ne guun ton man nu' nij na yo' a.

⁵ Gaa ne cunó 'unj ca'mii se-mozó Diose síi tumé na, se vaa cataj so':

—Cunaj uxrá 'yáá so' sij nicun' yaj sij nicun' asij naá, ne sij sa' inanj mé so' á. 'Q se ma'án so' me síi cataj xna'anj se vaa guun nu' nij rasuun nihánj nanj adonj. ⁶ 'Q se nij síi man rihaan chumij ro', tucuayuu nij so' ton man nij síi sa' do', ton man nij síi nata' se-nana so' do', rihaan yo'óo, ne nihánj me se rqué so' ton rihaan nij so' co'oo ma'an nij so' yaj adonj. Dan me se yaj me nayon ya cuentá ndaa vaa qui'yaj nij so' gaa naá ei —taj se-mozó Diose síi tumé na yo' a.

⁷ Gaa ne cunó 'unj se vaa ca'mii mesá altar, ne cataj yo':

—Veé danj vaa, Diose sij 'nij ra'a man núj sij guun nucuaj qui'yaj cunudanj a. Nana ya ne nana nica me nu' nana cataj xna'anj so' gaa ca'ne' so' cacun' che'é nij yuvij yo' —taj yo' uún a.

⁸ Gaa ne se-mozó Diose mozó ca'anj ro', me se tucuayuu so' se man rque se-co'oo so' rihaan güii a. Gaa ne guun nucuaj güii cacaa nij yuvij qui'yaj güii a. ⁹ Gaa ne cacaa ndo'o nij yuvij, gaa ne dan me se ndá' se Diose me síi uun chij rihaan nu' nij sayuun yo', tzaj ne ca'mii chí'ii nij yuvij ni'yaj nij yuvij man Diose, ne ne canicaj nimán nij yuvij ca'mii sa' nij yuvij che'é Diose a ma'.

¹⁰ Gaa ne se-mozó Diose mozó 'un' ro', me se tucuayuu so' se man rque se-co'oo so' rihaan chruun xlá rej taj xcuu yuvaa a. Gaa ne yuun che'e cunuu rmí' nu' rej quirii ta'nga' xo' rihaan, ne dan me se que'ee ndo'o man nij síi guun chij xo' rihaan, ne ndaa chá ruj ma'an nij so' tu'va nij so' che'é yan a'ngaj man nij so' a. ¹¹ Gaa ne dan me se ca'mii chí'ii nij so' che'é Diose, che'é se que'ee ndo'o man nij so' ne canó luj chí'ii ri'yuj man nij so' a. Tzaj ne ne canicaj nimán nij so' tanáj nij so' se chí'ii qui'yaj nij so' a ma'.

¹² Gaa ne se-mozó Diose mozó vatan' ro', me se tucuayuu so' se man rque se-co'oo so' rihaan chráá xij cu'naj chráá Eufates, gaa ne canacoó nu' na man rque chráá yo', qui'yaj so' a. Ne dan me se guun chráá yo' chrej cachén nij síi nicaj suun rey cavii rej síj güii ca'na' nij so' a. ¹³ Gaa ne quene'én 'unj se vaa curihanj va'nuj nana chí'ii tu'va xcuáá tu'vii do', tu'va xcuu yuvaa do', tu'va síi nata' nana ne do', ne ase vaa riquij vaa va'nuj nij nana chí'ii yo' a. ¹⁴ 'Q se nana chree me nij so', ne vaj nij so' 'yaj suun nij so' suun nocoo ne'en nij yuvij, ne dan me se cavii nij so' ca'anj nij so' rej ne nij síi nicaj suun rey uun chij rihaan nu' nij yuvij man rihaan chumij a. Gaa ne cunuu chre' cunudanj nij síi nicaj suun rey, qui'yaj nij nana chree, che'é rej cunu' nij síi nicaj suun rey yo' ga Diose asa' quisij güii ca'ne' Diose cacun' che'é yuvij a. Ne Diose me síi guun nucuaj qui'yaj cunudanj ei.

¹⁵ Ne nihánj me se-nana síi 'nij ra'a man ní' a:

—Dan me se ase vaa 'na' yuve síi ituu ro', danj gaa cuchí' 'unj rihaan soj á. Ne cavij sa' síi ne otoj, ne ni'yaj ranga' nij so', ne tumé sa' nij so' sagan' nij so' yatzij catzii á. Dan me se se gaa canj nij so' cachee nij so', ne se cunó chrej na'aj rihaan nij so' ni'yaj yuvij man nij so' ma' —taj síi 'nij ra'a man ní' ni'yaj so' man nij síi ne tumé cacun' a.

¹⁶ Gaa ne dan me se cunuu chre' nij síi nicaj suun rey yo' rej cu'naj Armagedón xna'anj hebreo, qui'yaj va'nuj nij nana chree yo' a. ¹⁷ Gaa ne se-mozó Diose mozó chij me se tucuayuu so' se man rque se-co'oo so' rihaan

nana a. Gaa ne nucuaj ca'mii síf taj chruun xlá sa' nicun' rá nuví nocqo, cataj so', ne:

—Quisíj guun yo' á —taj so' a.

¹⁸ Gaa ne quiraan, ne cariin ndo'o, ne caguáj ndo'o tu'vii, ne cachén uxrá yuún yuvaá, ne nucuaj doj yuún yo' rihaan nu' nij yuún cachén rihaan chumií nihánj asij guun che'e yuvií cayáan yuvií rihaan chumií nihánj a. ¹⁹ Dan me se quixra' ta'aj chuman' xij nocqo yo', ne cunuu va'núj ta'aj chuman' xij yo', ne canee cunudanj yo'ó nij chuman' naj rihaan chumií, qui'yaj yuún a. Dan me se na'núj rá Diose chuman' nocqo cu'naj Babilonia se vaa rque so' 'o aga' na vinó 'na' sayuun co'qo chuman' yo', ne na vinó yo' ro', me se vaa caxríj yuvaá Diose man chuman' yo' a. ²⁰ Gaa ne cunánj cunudanj nij yo'ó naj tanuú rihaan na ya'anj do', cayuu cunudanj nij quij xcaan do', ne ne curuvi' a 'o nij quij a ma'. ²¹ Ne caman' ndo'o maan yahij xráá nij yuvií, ne vij chihaa chí' kiló me 'o 'o chraan yu've' yo' cayuu xráá nij yuvií a. Gaa ne guun che'e nij so' ca'mii chí'ij nij so' ni'yaj nij so' man Diose che'é maan yahij go' xráá nij so' qui'yaj Diose a. 'O se sayuun uxrá vaa sayuun quiran' nij so' nanj adonj.

17

Nana nihánj taj xna'anj che'é chana niha' rá ga chíi a

¹ Gaa ne dan me se ca'na' yo'qo tuvi' chíj nij se-mozó Diose nicaj chíj nij co'oo, gaa ne cataj so' rihanj a:

—Cuva' so' nihánj, ne tijaán 'unj rihaan so' daj gaa sayuun quiran' chana niha' rá ga chíi chana taj rihaan que'ee nij na ya'anj ei. ² Dan me se qui'yaj chí'ij nij síf nicaj suun rey uun chíj rihaan chumií ga no', gaa ne ase 'yaj nij síf xnq ro', danj qui'yaj nij síf man rihaan chumií, che'é se qui'yaj chí'ij nij so' ga no' chuguanj —taj se-mozó Diose rihanj a.

³ Gaa ne ca'anj nimán 'unj rej tacaan, qui'yaj uún se-mozó Diose a. Gaa ne dan me se quene'én 'unj 'o chana taj xráá xcuu yuvaá maree, ne nó ndo'o se-chuvij xo' xráá xo', ne nij nana yo' me se inanj nana chí'ij me nij yo', ne vaa chíj raá xo', ne táa chí' cúu raá xo' a. ⁴ Ne chana yo' ro', nuú no' yatzíj tintá ga yatzíj maree, ne nó aga' oró míi do', yahij chuguun tu'vee ndo'o do', rmií raan perlá tu'vee ndo'o do', nó rihaan sagan' no' a. Ne nicaj ra'a no' yo'qo aga' tazá aga' oró míi, ne ndaa araa ayanj ma'an inanj nij se chí'ij rque aga' oró yo', ne dan me se inanj se chí'ij qui'yaj ma'an no' me se vaa araa man rque saga' no' a. ⁵ Ne caan rihaan no' ro', nó se-chuvij no', ne nana yuve me se-chuvij no', ne dan me se chuman' nocqo cu'naj Babilonia cu'naj no', ne nii taran' nij chana niha' rá ga chíi me no', ne nii cunudanj nij se chí'ij man rihaan chumií me uún no' a. ⁶ Gaa ne quene'én 'unj se vaa xnq chana yo', che'é se aj co'o ndo'o no' ton man nij síf vaa sa' rihaan Diose do', ton man nij síf nata' se-nana Jesucristó do' a. Ne ca'anj ndo'o raj ni'yaj 'unj man no' a. ⁷ Gaa ne xná'anj se-mozó Diose manj, cataj so', ne:

—Me che'é ca'anj rá so' ga. 'O se cataj xna'anj 'unj rihaan so' nana yuve nana che'é chana do', che'é xcuu yuvaá atá man no' xcuu taj chíj cúu yave do', che'é chí' cúu taj raá chíj cúu yave xo' do' a. ⁸ Xcuu yuvaá ne'én so' ro', me síf cayáan asij rque doj, tzaj ne taj vaj so' rihaan chumií cuano ma'. Ne rej rihaan ni' me se vaa cavij uún so' yu'uj cunuú ndo'o, gaa ne ca'anj so' rej quiri' nu' so' ei. Tananj uún, ne vaa nij síf man rihaan chumií síf ne nq se-chuvij rihaan yanj nq se-chuvij nij síf gaa i'na' nu' cavii nu' ca'anj asij ataa qui'yaj Diose chumií, ne ca'anj rá nij so' ni'yaj nij so' xcuu yuvaá yo', che'é se

quene'en nij so' se vaa asjj rque doj cayáán xo', ne taj vaj xo' cuano ma'. Ne rej rihaan ní' me se ca'na' uún xo' adonj. ⁹ Ne nihánj me xcáj sí avii raá cuentá a. Dan me se chij nij raá xcuu yuvaá yo' ro', me chij quij, ne ne chana yo' xráá nij quij yo' a. Ne chij sí nicaj suun rey me uún chij nij raá xcuu yuvaá yo' a. ¹⁰ Dan me se 'un' nij so' ro', aj quiri' ne aj navij cachén nij so' suun a. Ne yo'ó so' ro', ne cuano, ne ataa quisjj yo'ó so' uún, ne asa' ca'na' yo'ó so', ne doj cayáán so' rihaan suun nanj á. ¹¹ Ne ma'an xcuu yuvaá yo' me se sí cayáán asjj rque me so', ne taj vaj so' ne cuano ma'. Ne sí nicaj suun rey tunj me so', tzej ne yo'ó tuvi' yo'ó chij nij sí nicaj suun rey me uún so', ne cavii so', ne quirí' nu' so' nanj adonj.

¹² Ne chí' nij cúu taj nij raá xcuu yuvaá ro', me chí' nij sí nicaj suun rey uún a. Dan me se ataa cayáán nij so' qui'yaj nij so' suun a. Tzej ne asa' qui'yaj nij so' suun rey me se orún' orá níi guun nij so' sí nicaj suun rey ne guun chí' nij so' ga ma'an xcuu yuvaá yo' ei. ¹³ Dan me se yo'ó cuyaán gaa rá taran' nij so', ne nayón xcuu yuvaá rihaan nij so' guun chí' ma'an xcuu yuvaá, qui'yaj ma'an nij so' adonj. ¹⁴ Gaa ne cunú' taran' nij so' ga matzinj le'ej, tzej ne qui'yaj canaán nij tuvi' matzinj le'ej rihaan nij so' ei. 'Q se matzinj le'ej ro', me sí 'nij ra'a man nu' sí uun chí', ne sí nicaj suun rey uun chí' rihaan nu' sí nicaj suun rey me uún so' adonj. Ne nij tuvi' so' ro', me nij sí canacúun so' canoco' man so', ne dan me se aj narii so' man nij so', ne yo'ó amán rá nij so' ni'yaj nij so' man so' ei —taj se-mozó Diose rihanj a.

¹⁵ Gaa ne cataj uún so':

—Nij na quene'én so' rej ne chana niha' rá ga chíi ro', me que'ee yuvii do', yuvii man que'ee chuman' do', yuvii a'mii que'ee xna'anj a'mii yuvii do' a. ¹⁶ Ne xcuu yuvaá yo' do', chí' nij cúu taj raá xcuu yuvaá do', nachri' ndo'o nij so' ni'yaj nij so' man chana niha' rá ga chíi yo' a. Ne quirí' nu' no', qui'yaj nij so', ne cánj uun gaa no', qui'yaj nij so', ne cha nij so' man no', ne cacaa nu' no', qui'yaj nij so' nanj ei. ¹⁷ 'Q se ma'an Diose caxri' chrej rque nij so' se vaa qui'yaj nij so' ndaa vaa me rá ma'an so' qui'yaj nij so', ne che'é dan yo'ó vaa rá taran' nij so', ne nayón xcuu yuvaá rihaan nij so' guun chí' xo', qui'yaj nij so', ne veé danj guun chí' ya xo' ndaa se quisjj ya nu' se-nana Diose ei. ¹⁸ Ne ma'an chana quene'én so' ro', no' me chuman' nocoo 'nij ra'a man nij sí nicaj suun rey uun chí' rihaan chumij a —taj se-mozó Diose rihanj a.

18

Nana nihánj taj xna'anj se vaa canee nu' chuman' Babilonia a

¹ Veé dan, gaa ne quene'én 'unj yo'ó se-mozó Diose cavii rej xtá' nanij rihaan yo'óó, ne sí nucuj ndo'o me so' a. Ve'é ndo'o curuvi' so', ne chuguun rihaan yo'óó, qui'yaj so' a. ² Gaa ne nucuj ndo'o caguá' so', cataj so', ne:

—Canee nu' chuman' nocoo cu'naj Babilonia, ne guun chíhanj nana chree man yo', ne taga' nuu nij nana chí'ij do', yachrúu do', me yo' yaj ei. ³ 'Q se chuman' yo' me se rque ndo'o no' na vinó co'o cunudanj nij yuvii man rihaan chumij, ne na vinó yo' ro', me sayuun quiran' nij so' che'é cacun' chí'ij qui'yaj nij so' ga no' a. Dan me se qui'yaj ndo'o nij sí nicaj suun rey cacun' ga no', ne nij sí naránj natu'vej ro', guun ru'vee ndo'o nij so' che'é rej ca'néj nu' nij so' nu' se sa' man chuman' yo' nanj adonj —taj se-mozó Diose yo' a.

⁴ Gaa ne cunó 'unj nana ca'mii yo'ó so' rej xtá', ne dan me se cataj so':

—Curihanj soj sij nocoo manj chuman' yo' ei. Se guun qui'yaj soj cacun' ndaa vaa 'yaj nij sí man chuman' yo' mei. Curihanj soj do', se quiran' soj

sayuun ndaa vaa quirán' nij so' ei. ⁵ Q se aj ne'en Diose se vaa nocoo ndo'o cacun' taj xráa nij so', ne nihánj me se qui'yaj Diose sayuun man nij so' chuguanj. ⁶ Dan me se ase vaa qui'yaj chuman' yo' sayuun man yuvij ro', danj gaa qui'yaj guce soj sayuun man chuman' yo', ne vij naru'vee soj sayuun man chuman' yo' ei. Dan me se rque aga'an aga' tazá yoj ro', vij guun che'e soj caraa soj na co'lo yuvij ro', veé maan rque aga' tazá yo' ro', vij guun che'e soj caraa soj na co'lo ma'an chuman' yo' á. ⁷ Dan me se ca'mii xta' ndo'o no', ne nano' ndo'o no' se sa' gaa rihaan no', ne che'é dan qui'yaj ndo'o soj sayuun ndaa ca'ngaj ma'an nimán no', qui'yaj soj, ne ndaa que'ee ndaa cúu man no', qui'yaj soj, gaa ne xri' ndo'o rá no' ei. Dan me se taj nimán no': "Ne amán raj daj chihaa cavi mei. Ma'anj me chana' reiná uun chij yaj, ne ne chu'vij ma'. Nuveé chana' cavi' nicá mej, ne se quirán' 'unj sayuun daj chihaa míj ma'", taj no' a. ⁸ Ne che'é dan rque orún' güii me se ca'na' nu' nij sayuun quirán' no', ne dan me se cavi' ndo'o yuvij rque no' do', quinanó ndo'o rá nij yuvij do', cachén ndo'o x'naa rque no' do', cacaa nu' no', qui'yaj ya'an do', nanj ei. Q se nucuaj ndo'o Diose sí' 'nij ra'a man soj sí' ca'ne' cacun' che'é chuman' yo' nanj chuguanj —taj nana' ca'mii sí' ca'mii rej xta' a.

⁹ Dan me se ta'vee ndo'o nij sí' nicaj suun rey uun chij rihaan chumij ni'yaj nij so' man chuman' yo' asa' quene'en nij so' se vaa avii ndo'o catze' rej acaa chuman' yo' a. Q se nij so' me sí' qui'yaj ndo'o cacun' chi'ij ga no', ne cutun' ndo'o nij so' se sa' ga no' a. ¹⁰ Ne dan me se gan' canicun' nij so' rej naj chuman' yo', che'é rej cuchu'vi' nij so' quene'en nij so' sayuun quirán' no' a. Ne cataj nij so' a:

—Ai. Ai. Ná'unj. Niqué so' chuman' nocoo chuman' nucuaj chuman' cu'naj Babilonia ei. Q se rque orún' orá ca'na' sayuun rihaan so' che'é cacun' tumé so' a —cataj nij sí' nicaj suun rey yo', ni'yaj nij so' man chuman' Babilonia yo' a.

¹¹ Ne nij sí' naránj natu'vej rihaan chumij ro', ta'vee ndo'o nij so', ne quinanó ndo'o rá nij so' ni'yaj nij so' chuman' yo' a. Q se se ca'vee cane' a doj si'yaj nij so' rasuun, ¹² aga' oró míj do', aga' platá catzij do', yahij chuguun tu'vee ndo'o do', rmii raan perlá do', yatzij linó do', yatzij sedá do', yatzij tintá do', yatzij maree do', nu' chruun gun' daj do', nu' rasuun rii nii man cúu marfil do', nu' rasuun rii nii man chruun sa' do', nu' rasuun rii nii man aga' bronce maree do', nu' rasuun rii nii man aga' hierró ndo'o do', nu' rasuun rii nii man yahij mármol do', ¹³ quíi canelá do', coj gun' daj do', na gun' daj do', squíi cu'naj mirra do', squíi xlá do', na vinó do', casté do', hariná do', 'núu trigó do', scúj do', matzínj do', cuayó do', cuchri' do', ndaa ma'an yuvij guun mozó do', se cane' daj chihaa míj uún rasuun yo', qui'yaj nij so' a ma'. ¹⁴ Ne nij sí' naránj natu'vej ro', ca'mij nij so' rihaan chuman' yo', cataj nij so', ne:

—Ne nij chruj niha' ndo'o rá so' cha so' ro', navij nu' chruj yo', ne nu' se tu'vee ndo'o do', nu' se chuguun do', ca'anj ni'ya nij yo' rihaan so', ne daj chihaa míj se nari' uún so' man nij rasuun sa' vaa danj yaj a ma' —cataj nij sí' naránj natu'vej rasuun a.

¹⁵ Ne nij so' ro', me nij sí' cunuu ru'vee qui'yaj chuman' yo', ne gan' canicun' nij so' ga no', che'é se cuchu'vi' nij so' ni'yaj nij so' sayuun quirán' no' a. Dan me se ta'vee nij so', ne quinanó ndo'o rá nij so', ¹⁶ ne cataj nij so' a:

—Ai. Ai. Niqué ndo'o so' chuman' nocoo nanj á. Chuman' nuu yatzij linó mé so', ne yatzij tintá do', yatzij maree do', nuú so', ne aga' oró míj do', yahij

chuguun tu'vee ndo'o do', rmii raan perlá do', nó rihaan so', ¹⁷ tzaj ne rque orún' orá navij nu' nij yo' quiri' tananj —cataj nij sí naránj natu'vej yo' a.

Ne cunudanj nij sí tuguáj rihoo chéé rihaan na ya'anj do', nu' nij sí 'yaj suun rihaan rihoo chéé rihaan na ya'anj do', canicun' nij so' rej gan' a. ¹⁸ Dan me se gaa quene'en nij so' rej avii catze' yan acaa chuman', gaa ne caguaj nij so', cataj nij so':

—Me rej naj yo'ó chuman' nocoo doj rihaan chuman' nihánj, rá soj yaj onj —cataj nij so' a.

¹⁹ Dan me se caraa nij so' yo'óo tachruu raá nij so', ne ta'vee ndo'o nij so', ne quinano rá nij so', ne cataj uún nij so', ne:

—Ai. Ai. Niqué so' chuman' nocoo nanj á. Dan me se guun ru'vee taran' núj sijn si'yaj rihoo chéé rihaan na ya'anj, qui'yaj rasuun sa' tu'vee man rque so' tzaj man. Tzaj ne nihánj me se rque orún' orá navij nu' so' nanj asuun. ²⁰ Tzaj ne guun niha' rá nij soj sijn ne rej xtá' do', sijn vaa sa' rihaan Diose do', sijn ca'née Jesucristó nata' rihaan yuvii che'é so' do', sijn nata' se-nana Diose do', ni'yaj soj chuman' yo' á. 'Q se qui'yaj Diose sayuun man chuman' yo' che'é cacun' qui'yaj chuman' yo' rihaan soj ei —cataj uún nij sí tuguáj rihoo chéé rihaan na a.

²¹ Gaa ne yo'ó se-mozó Diose sí nucaj ndo'o ro', naxcaj so' yo'ó yuvej xij, ne yuvej xij caxra' ndo'o me yo', ne quiri'ij so' man yo' rque na ya'anj, ne cataj so':

—Veé danj gaa quiran' guee so' chuman' nocoo cu'naj Babilonia ei. Dan me se quiri'ij nii man so' rque na ya'anj, ne daj chihaa mǐj se nari' uún nii man so' rque na ya'anj a ma'. ²² Ne daj chihaa mǐj se cuno nii chra' rque se-callé so' chuman' a ma'. Se cuno nii cachraa ya'anj do', cachraa rihuu do', cachraa chruun a'yánj do', rque so' a ma'. Ne se gaa sí qui'yaj me ma'an suun do', se gaa máquina vǎj nihaj do', se gaa a 'ó rasuun rque so' a ma'.

²³ Ne se cuchuguun a 'ó aga' ya'an rej náa so' do', se nara'aa yuvii rej náa so' do', se cuno nii ca'mii cachraa yuvii do', rque so' a ma'. 'Q se nij sí naránj natu'vej ne rque so' ro', me se nij sí ru'vee doj rihaan cunudanj nij ru'vee man rihaan chumii me nij so' adonj. Ne nij rmedió chi'ii cane' rque so' ro', me se tiha' yu'unj yo' man cunudanj nij yuvii man rihaan chumii chuguanj.

²⁴ Ne ma'an so' tumé cacun' se vaa cavi' nij sí nata' se-nana Diose cavi' nij sí vaa sa' rihaan Diose cavi' cunudanj nij sí ticavi' nii rihaan chumii adonj —taj se-mozó Diose yo', ca'mii so' rihaan chuman' nocoo cu'naj Babilonia a.

19

¹ Veé dan, gaa ne cunó 'unj nana ca'mii nucaj que'ee yuvii nicun' rej xtá', ne cataj nij yuvii:

—Caraa guee ní' rihaan Ya'anj ei. Diose sí nocoo ní' man ro', so' me sí tinanii man ní' rihaan sayuun, ne guun chij ndo'o so', ne sí nucaj ndo'o me so' adonj. ² 'Q se nana ya nana nica inanj me nu' nana a'mii so' gaa a'ne' so' cacun' che'é yuvii adonj. 'Q se yaj me naru'vee Diose rihaan nij yuvii che'é nu' cacun' qui'yaj nij yuvii rihaan Diose a. Che'é dan qui'yaj so' sayuun man chuman' nocoo chuman' guun chana niha' rá ga chii, che'é se quiri' nu' chumii, qui'yaj no' do', che'é nu' nij sí nuu rihaan ma'an Diose sí cavi' qui'yaj chuman' nocoo yo' do' a —taj nij yuvii yo' a.

³ Gaa ne cataj uún nij sí ca'mii rej xtá' yo':

—Caraa guee ní' rihaan Ya'anj ei. Ne nu' cavii nu' ca'anj me se yo'ó cavii catze' rej acaa chuman' yo' a —taj uún nij so' a.

⁴ Gaa ne canicun' ruj ico ca'anj nij sí uun chij do', ca'anj nij xcuu do', rihaan Diose sí taj rihaan chruun xlá sa' yo', ne na'v'ij nij so' rihaan so', cataj nij so':

—Veé danj gaa ya ei. Caraa guee ní' rihaan Ya'anj ei —taj nij so' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é cha'anj nara'qa matzinj le'ej yo' a

⁵ Gaa ne cunó 'unj doj nana cavii rej nicun' chruun xlá sa', ne cataj nana yo':

—Ca'mii sa' inanj soj rihaan Diose sí noco' ní' man á. Dan me se soj sij 'yaj suun rihaan so' sij aráj cochroj rihaan so' ro', ta'aj soj me sí niqúe, ne ta'aj soj me sí sa' atá suun, ne ca'mii sa' taran' soj che'é so' á —taj nana cavii rej nicun' chruun xlá sa' yo' a.

⁶ Gaa ne cunó 'unj doj nana ca'mii que'ee ndo'o yuvii, ne ase uun rá' unó' cayuj vaj chráa xij do', ase uun rá' unó' aguáj ndo'o tu'vii do', danj guun raj gaa cunoj se-nana nij so', ne cataj nij so':

—Caraa guee ní' rihaan Ya'anj ei. 'O se guun che'e Diose sí 'nij ra'a man ní' guun chij so' ei. Sí uun nucujaj qui'yaj cunudanj me so' adonj. ⁷ Dan me se guun niha' uxrá rá ní', ne ca'mii sa' ní' che'é so' á. 'O se nihánj me se anuú cha'anj nara'qa matzinj le'ej, ne chana xcaj so' man ro', aj quisij qui'yaj chuvii no' man no' nara'qa no' ga so' ei. ⁸ Ne rqué nii yatzij linó sa' inanj cunuú no', ne ndaa too chuguun ma'an yatzij yo', ne naruvii sa' ndo'o yatzij yo' a. Ne yatzij yo' ro', me nu' se sa' qui'yaj nij sí vaa sa' rihaan Diose adonj —cataj nij yuvii yo' a.

⁹ Gaa ne cataj yo' o so' rihanj a:

—Cachron so' nana nihánj rihaan yanj á. Dan me se vaa che'é gaa niha' rá nij sí canacúun nii man cha xti'no cha'anj nara'qa matzinj le'ej yo', cachron so' á —taj so' rihanj, ne cataj uún so'— Nana nihánj me nana ya ca'mii ma'an Diose adonj —taj uún so' a.

¹⁰ Gaa ne canicun' ruj 'unj rihaan so' quina'v'ij 'unj rihaan so' a. Tzaj ne cataj uún so' rihanj a:

—Se qui'yáa so' danj ma'. 'O se 'unj ro', me sí 'yaj suun ga nij tinuj nij soj sij nata' se-nana Jesucristó rihaan yuvii a. Rihaan orún' Diose na'v'ij so' ei. 'O se nu' nana ca'mii nij sí nata' se-nana Diose ro', me nana rqué Nimán Diose rihaan nij so', ne se-nana Jesucristó me nana yo' adonj —taj so' rihanj a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é sí taj xráa cuayó catzji a

¹¹ Gaa ne quene'én 'unj se vaa naxra' rej xta', gaa ne cavii 'o cuayó catzji, ne sí taj xráa cuayó yo' ro', me sí cu'naj sí sa' a'mii nana ya a. Ne sí no xcuún atá suun cu'naj uún so', ne a'ne' nicá so' cacun' che'é yuvii, ne sa' uxrá unu' so' a. ¹² Ne ase vaa ya'an chuguun vaa rlij rihaan so', ne que'ee ndo'o cachriin nuú raá so' a. Ne nó se-chuvii so' xráa so', tzaj ne dan me se orún' so' me sí ne'en daj cu'naj so' a. ¹³ Ne nuu so' yatzij quixij ndo'o ton man, ne tucu'náj nii se-nana Diose man so' a. ¹⁴ Ne canoco' nij tanuu man rej xta' xcó so', ne táa nij so' xráa cuayó catzji, ne nuu taran' nij so' yatzij linó sa' catzji naruvii sa' a. ¹⁵ Ne 'nij tu'va so' neé espadá sihaa, ne yo' me se vaa go' so' xráa nij yuvii man rihaan chumii, ne nicaj so' vará aga' hierró, ne tume' ma'an so' man nij yuvii a. Ne ma'an so' me sí ca'ne' cacun' che'é yuvii, ne quirii so' nu' cacun' atá yuvii, ne nda' rá se vaa ru'maan che'é nii chruj uvá ne rii nii nu' na uvá ro', veé danj gaa guee qui'yaj so', ne cavii nu' cacun' atá yuvii, qui'yaj so' a. Dan me se racuj so' man Diose sí uun nucujaj qui'yaj cunudanj axrij yuva

Diose man nij sí tumé cacun' a. ¹⁶ Ne rihaan sagan' so' ne rihaan ta'maan so' do', nó se-chuvii so', ne sí 'nij ra'a man nu' nij sí uun chij, ne sí nicaj suun rey uun chij rihaan nu' nij sí nicaj suun rey me se-chuvii so' a.

¹⁷ Gaa ne quene'én 'unj se vaa nicun' 'o se-mozó Diöse tanuu rihaan güii, ne nucuaj ndo'o caguáj so' rihaan cunudanj nij xtaa do', rihaan cunudanj yachrúu do', cataj so', ne:

—Ca'na' cunudanj soj cunu chre' soj, ne qui'yaj chuvii Diöse cha xti'no soj ei. ¹⁸ Ne dan me se nee man sí nicaj suun rey do', nee man tanuu uun chij do', nee man sí nucuaj do', nee man cuayó do', nee man nij sí taj xráa cuayó do', nee man mozó do', nee man sí ne uun mozó do', nee man sí niq̄e do', nee man sí sa' at̄a suun do', cha soj á —cataj se-mozó Diöse rihaan nij xo' a.

¹⁹ Gaa ne quene'én 'unj man xcuu yuvaá yo' ga nij sí nicaj suun rey uun chij rihaan chumij ga nij tanuu nuu rihaan nij so', ne dan me se aj nuu chre' nij so' cunu' nij so' ga sí taj xráa cuayó catzii do', ga nij tanuu nuu rihaan so' do' a. ²⁰ Tzaj ne quita'aa nii man xcuu yuvaá yo' do', man sí nata' nana ne sí qui'yaj suun noc̄o rihaan xcuu yuvaá do' a. Ne suun noc̄o qui'yaj so' me se veé danj tiha' yu'unj ndo'o so' man nij sí ca'ne' rá quino se-ta'nga' xcuu yuvaá yo' man do', sí quina'vij rihaan se-tinanga' xcuu yuvaá che'é suun noc̄o quene'en nij so' do' a. Gaa ne dan me se quiri'ij nii man roj so' rque na ya'anj rej acaa ndo'o yo'ó azufre, ne veé danj vaa i'na' roj so' quiri'ij nii man roj so' rihaan na ya'anj yo' a. ²¹ Gaa ne neé espadá nuu tu'va sí taj xráa cuayó catzii yo' ro', me se cavi' yo'ó nij sí noc̄o' xcó roj so', qui'yaj neé espadá yo' a. Dan me se chá nij xtaa do', chá nij yachrúu do', man nee man nij sí cavi' yo' ndaa daj quisij caraa ma'an rque nij xo' a.

20

Nana nihánj taj xna'anj che'é m̄j nij yo' num̄i xcuáá tu'v̄i a

¹ Gaa ne quene'én 'unj yo' o se-mozó Diöse cavii rej xta', ne nanij so' 'na' so', ne oro' so' aga' ne' ga raga' yavé 'nij tu'va yu'uj cunu rmi' ndo'o yo' a. ² Gaa ne quita'aa so' xcuáá tu'v̄i xcuáá cayáan gaa naá a. Ne xcuáá tu'v̄i yo' ro', me sí chre, ne Satanás cu'naj so' a. Gaa ne dan me se nicaj se-mozó Diöse aga' ne' num̄j se-mozó Diöse man so' rque 'o m̄j ya yo' a. ³ Gaa ne quiri'ij se-mozó Diöse man so' rque yu'uj cunu rmi' ndo'o, ne caxr̄j so' raga', ne caxrón so' 'o ta'nga' selló ya tu'va yu'uj cunu rmi' ndo'o yo', che'é rej yo' o qui'nij yuve xcuáá yo', gaa ne se gaa nanj tiha' yu'unj uún xcuáá tu'v̄i yo' do' man nij yuvij man rihaan chumij rque 'o m̄j ya yo' a. Dan me se gaa quisij m̄j nij yo' yo', gaa ne nache uún xcuáá tu'v̄i yo' do'j tzin' a.

⁴ Gaa ne dan me se quene'én 'unj chruun xlá sa', ne vaa nij sí taj nij chruun xlá sa' yo' a. Dan me se ca'ne' Diöse suun rihaan nij so' se vaa ca'ne' nij so' cacun' che'é nij yuvij a. Ne quene'én 'unj man yo'ó nij sí ne rej yo' a. Ne nij so' ro', me nij sí sa' cavi' che'é se-nana Jesucristó nana nata' nij so' do', che'é se-nana Diöse do' a. Ne nij so' ro', ne na'vij nij so' rihaan xcuu yuvaá do', rihaan se-tinanga' xcuu yuvaá do' ma'. Ne ne ca'vej rá nij so' cata' se-ta'nga' xcuu yuvaá yo' caan rihaan nij so' do', ra'a nij so' do' ma'. 'O se cunu i'na' uún nij so', ne 'o m̄j yo' cayáan nij so' ne guun chij nij so' ga Jesucristó a. ⁵ Ne xa' yo'ó nij sí cavi', tzaj ne ne cunu i'na' uún nij so' ndaa se quisij ya nu' m̄j yo' yo' a. Tzaj ne nij sí taj rihaan chruun xlá sa' yo' ro', nij so' me nij sí cunu i'na' uún asino yaan rihaan cunudanj nij yuvij a. ⁶ Dan me se sí vaa sa' inanj me se sí cavij sa' ndo'o me nij so', che'é se sí cunu i'na' uún asino

yaan me nij so' ei. Se ca'vee daj chihaa mĭj cavĭ' uún nij so' a ma'. Tzaj ne guun nij so' xrej cayáán rihaan Diose dō', rihaan Jesucristó dō', ne guun chij nij so' ga Jesucristó nu' mĭj ya yo' yo' ei.

⁷ Gaa ne asa' quisĭj mĭj nij yo', gaa ne curihañj uún síí cu'naj Satanás taga' nuu so', ⁸ gaa ne cavĭi' so' tiha' yu'unj so' man nij síí man rihaan nu' cachra' chumiĭ adonj. Dan me se tiha' yu'unj so' man nij síí ne chuman' Gog dō', man nij síí ne chuman' Magog dō', gaa ne cunuu chre' taran' nij so', qui'yaj so', che'é rej cunu' nij so' a. Ne ase vaa que'ee ndo'o nij yo'óo chruu naj tu'va na ya'anj ro', danj gaa que'ee nij tuvĭ' nij so' nanj ei. ⁹ Dan me se cavĭi' nij so' rihaan taa, ne tucuachriin nij so' man rej ne nij tanuu sa' nij síí vaa sa' rihaan Diose dō', man ma'an chuman' 'ee rá Diose man dō' a. Gaa ne maan orá yo' cavĭi' ndo'o ya'an rej xta' nanĭj yo' rihaan yo'óo, gaa ne cacaa nu' nij síí chí'ĭi' yo', qui'yaj ya'an yo' nanj adonj. ¹⁰ Gaa ne dan me se síí chree síí tiha' yu'unj man nij so' ro', quiri'ĭj nĭi man so' rque na ya'anj rej acaa ndo'o yo'óo azufre, ne yo' me rej nuu xcuu yuvaa dō', síí nata' nana ne dō' a. Gaa ne dan me se nuvĭi nigan' quirañ' ndo'o nij so' sayuun nu' cavĭi' nu' ca'anĭj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anĭj che'é chruun xlá xĭj catzĭi' rej ca'ne' Diose cacun' che'é yuvĭi a

¹¹ Gaa ne dan me se quene'én 'unĭj 'o chruun xlá xĭj catzĭi', ne quene'én 'unĭj 'o síí taj chruun xlá yo', ne cuchu'vi' ndo'o nu' chumiĭ dō', nu' rej xta' dō', ni'yaj roĭ yo' man so' a. Dan me se naxuun roĭ yo' man roĭ yo' rihaan síí taj chruun xlá, ne 'o se ne nari' roĭ yo' rej quinaĭ roĭ yo' a ma'. ¹² Gaa ne quene'én 'unĭj man nij síí cavi' uún a. Dan me se síí sa' atá suun dō', síí niqúe dō', síí nocoo dō', síí cunĭi dō', quene'én 'unĭj, ne nicun' nij so' rihaan síí taj chruun xlá xĭj catzĭi' yo' a. Gaa ne nuxra' nĭi nij yanĭj libró a. Dan me se nuxra' nij so' man yo'óo yanĭj libró no se-chuvĭi' nij síí gaa i'na' nu' cavĭi' nu' ca'anĭj ga Diose a. Dan me se ca'ne' Diose cacun' che'é nij síí cavi' yo', ne ni'yaj so' nana no rihaan nij yanĭj libró yo' nana taj xna'anĭj ndaa vaa qui'yaj nij so' gaa vaa i'na' nij so' rihaan chumiĭ a. ¹³ Dan me se narqué na ya'anĭj nu' nij síí cavi' rque na ya'anĭj, ne me rej ma'an naj nij síí cavi' yo' nurihañj nij so' canicun' nij so' rihaan síí taj chruun xlá xĭj catzĭi' yo' a. Dan me se ni'yaj Diose rihaan yanĭj libró, ne ca'ne' Diose cacun' che'é 'o 'o nij so' ndaa vaa qui'yaj 'o 'o nij so' a. ¹⁴ Dan me se ma'an ta'naj 'yaj avi' yuvĭi' dō', nu' rej naj nimán nij síí cavi' dō', quiri'ĭj Diose man nij yo' rihaan ya'an cacaa nij yo' a. Ne rihaan ya'an yo' ro', me rej yo'óo cavĭi' ya uún nĭi nu' cavĭi' nu' ca'anĭj a. ¹⁵ Ne xa' taran' nij síí nuvi' se-chuvĭi' rihaan yanĭj no se-chuvĭi' nij síí gaa i'na' nu' cavĭi' nu' ca'anĭj, tzaj ne quiri'ĭj nĭi man nij so' rihaan ya'an, ne yo'óo cacaa nij so' ei.

21

Nana nihánj taj xna'anĭj che'é rej xta' naca dō', che'é yo'óo naca dō' a

¹ Dan me se cachén nu' rasuun nga, gaa ne quene'én 'unĭj rej xta' naca dō', yo'óo naca dō' a. 'O se aj navĭj nu' rej xta' nga dō', yo'óo nga dō', ne na ya'anĭj me se nuvi' yo' naj a ma'. ² 'O se 'unĭj sĭj cu'naj Juan me quene'en se vaa cavĭi' chuman' guée chuman' Jerusalén naca rej xta' rej ne Diose, ne nanĭj yo', ne ase uun rá' ni'ya' chana' nara'aa ro', danj guun raj ni'yaj 'unĭj man chuman' yo' a. ³ Gaa ne dan me se cunó 'unĭj nana ca'mĭi síí taj chruun xlá sa', cataj so', ne:

—Nì'yaj soj ei. Nihánj me rej cayáán Diose gā yuvií a. Dan me se cayáán so' gā nij yuvií, ne taj ya'anj so' man nij yuvií, ne dan me se cayáán rcua'aañ Diose gā nij so', ne Diose síi noco' nij so' man me so' nanj adonj. ⁴ Ne ma'an Diose ro', na've nu' na ayanj rihaan nij so', ne se cavi' uún nij so' a ma'. Ne se nanó rá nij so' do', se ta'vee nij so' a doj do', se quiran' nij so' a doj sayuun do', a ma'. 'O se aj cachén nu' rasuun nga yo' nanj adonj —taj síi taj rihaan chruun xlá sa' yo' a.

⁵ Gaa ne cataj uún so':

—Nì'yaj soj ei. Nihánj me se qui'yaj naca uún 'unj man cunudanj nij rasuun nanj ei —taj so', gaa ne cataj uún so'— Cachron so' nana nihánj rihaan yanj á. 'O se nana ya me nana nihánj, ne vaa che'é gaa nucuaj rá soj manj se vaa qui'yá nu' rasuun nihánj ei —taj so' a. ⁶ Gaa ne cataj uún so' rihanj— Aj quisíj qui'yáá 'unj nu' rasuun nanj á. Ne ase vaa letrá A do', ase vaa letrá Z do', vaa 'unj, ne dan me se síj nicun' asij rque mej, ne veé 'unj canicun' nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj. Ne rihaan síi nacoó na me se rque 'unj na co'ó so', ne gaa i'na' so' nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj na yo' ei. Ne dan me se co'ó uun so' na, ne se ca'néj 'unj a doj sa'anj man so' a ma'. ⁷ Ne síi 'yaj canaán ro', me se guun so' síi nicaj cunudanj rasuun si'yáá 'unj, ne 'unj ro', me se guun Diose taj ya'anj man nij so', ne nij so' ro', guun ta'níj ne'ej adonj. ⁸ Tzaj ne xa' nij síi cunánj rihaan sayuun do', nij síi ne noco' raan manj do', nij síi 'yaj se chi'ii do', nij síi ticavi' tuvi' do', nij síi 'yaj chi'ii gā chana do', nij síi chruun do', nij síi na'víj rihaan ya'anj acóy yuvií do', taran' nij síi ne do', me se vaa rej cacaa nij so' rihaan ya'an, ne rej acaa ndo'o yo'óo azufré me yo' ei. Yo' me rej cavi' uún nij so' nu' cavii nu' ca'anj nanj chuguanj —taj síi taj rihaan chruun xlá sa' yo' a.

Nana nihánj taj xna'anj che'é chuman' Jerusalén naca

⁹ Gaa ne ca'na' yo'ó tuvi' chij nij se-mozó Diose síi nicaj chij nij co'oo araa ndaa ayan ma'an chij nij sayuun a. Gaa ne cataj so' rihanj a:

—Cuvá' so' nihánj, ne tihaán 'unj chana xcaj matzinj le'ej man rihaan so' á —taj so' rihanj a.

¹⁰ Gaa ne dan me se ca'anj nicaj so' nimanj raá quij xcaan, gaa ne tihaan so' chuman' guee cu'naj Jerusalén rihanj, ne cavii chuman' yo' rej xta' rej ne Diose, ne nanij yo' rihaan yo'óo a. ¹¹ Ne chuman' yo' ro', me se ma'an ta'an Diose me 'yaj chuguun cunudanj chuman' yo' nanj adonj. Ne chuguun yo' ndaa vaa chuguun yahij chuguun tu'vee ndo'o a. Dan me se ase vaa yahij jaspe vaa yo', chuguun ndo'o yo' a. ¹² Dan me se nicun' 'o chingá chraan xij xcaan nu' anicaj tu'va chuman' yo', ne taj chuvij ta'yaa tu'va chingá yo', ne nicun' se-mozó Diose tu'va 'o 'o ta'yaa yo' a. Ne nó se-chuvij chuvij nij x'ne' nij yuvií israelitá rihaan chuvij nij ta'yaa yo' a. ¹³ Dan me se rej síj güii rihaan chingá chraan ro', táa va'núj nij ta'yaa, ne rej norte rihaan chingá ro', táa ya'núj nij ta'yaa, ne rej sur rihaan chingá chraan ro', táa ya'núj nij ta'yaa, ne rej ata' güii rihaan chingá chraan ro', táa ya'núj nij ta'yaa yo' a. ¹⁴ Ne vaa chuvij yuvej xij naj tacóo che'é chingá chraan yo', ne rihaan chuvij nij yuvej yo' ro', nó se-chuvij chuvij nij apóstol cune' matzinj le'ej man nata' se-nana so' rihaan yuvií a.

¹⁵ Ne se-mozó Diose síi ca'mii gā 'unj ro', nicaj so' 'o vará aga' oró míi, che'é rej xcaj ta'nga' so' chuman' do', nij ta'yaa do', nu' chingá do' a. ¹⁶ Ne dan me se cyaan vaa rej xcaan gā rej caxra' man chuman' yo' a. Gaa ne xcaj ta'nga' so' chuman' yo', ne vij míj táa yavíj cientó kilómetro vaa chuman' yo' rej xcaan

dɔ', rej caxrɑ' dɔ', rej xtɑ' uún dɔ' a. Dan me se cuyaɑn vaa rej xcɑɑn dɔ', rej caxrɑ' dɔ', rej xtɑ' dɔ', man chuman' yo' a. ¹⁷ Gaa ne dan me se xcɑj ta'nga' so' rej xcɑɑn xtɑ' chingá yo', ne va'nuj chihɑɑ ca'anj metrɔ tɑj doj vaa chraan chingá yo' xtɑ' a. Dan me se ase vaa xcɑj ta'nga' yuviȳ rasuun ro', danj vaa xcɑj ta'nga' se-mozó Diose yo' nu' chingá yo' a. ¹⁸ Ne inanj yahij jaspe me nu' chraan yo', ne inanj aga' oró mii sa' me nu' chuman' yo', ne ase vaa vidrió ro', danj vaa nu' aga' oró mii sa' yo' a. ¹⁹ Ne canó me a' yahij chuguun tu'vee ndo'o ro', nó rihaan tacóo chuman' yo' a. Dan me se yo'ɔ yuvej xij naj tacóo chraan ro', me yahij jaspe, ne yo'ó yuvej ro', me yahij zafiro, ne yo'ó yuvej ro', me yahij ágata, ne yo'ó yuvej ro', me yahij esmeralda a. ²⁰ Ne yo'ó yuvej ro' me yahij ónice, ne yo'ó yuvej ro', me yahij cornalina, ne yo'ó yuvej ro', me yahij crisólito, ne yo'ó yuvej ro', me yahij berilo, ne yo'ó yuvej ro', me yahij topacio, ne yo'ó yuvej ro', me yahij crisoprato, ne yo'ó yuvej ro', me yahij jacinto, ne yo'ó yuvej ro', me yahij amatista a. Ne nu' nij yahij yo' ro', nó rihaan 'ɔ 'ɔ nij yuvej xij naj tacóo chingá chuman' yo' a. ²¹ Ne chuvjij nij ta'yaa tɑj rej atúj yuviȳ rque chuman' ro', me rmii perlá nanj a. Dan me se ɔrún' rmii perlá yo' me 'ɔ 'ɔ nij ta'yaa a. Ne inanj aga' oró mii sa' me nu' nij callé tɑj rque chuman' yo', ne ase vaa raɑn vidrió ro', vaa nu' aga' oró mii yo' a.

²² Ne nuvi' nuviȳ nocɔo quene'én 'unȳ rque chuman' yo' ma'. 'Q se ma'an Diose sȳ 'nij ra'a man ni' sȳ uun nucuaj qui'yaj cunudanȳ ga ma'an matzinȳ le'ej me roȳ sȳ guun nuviȳ rque chuman' yo' nanȳ adonȳ. ²³ Ne ne achin güii dɔ', yavii dɔ', chuguun rihaan chuman' yo' a ma'. 'Q se ma'an Diose chuguun rihaan chuman' yo', ne ma'an matzinȳ le'ej yo' guun aga' chuguun rque nu' chuman' yo' nanȳ chuguanj. ²⁴ Ne cunudanȳ nij yuviȳ man rihaan chumiȳ, curuviȳ ni'yaj nij so' cacheeȳ nij so', qui'yaj ma'an chuman' yo' a. Ne nij sȳ nicaj suun rey ro', me se nicaj nij so' nu' si'yaj nij so' rasuun sa', 'na' nij so' rque chuman' yo' a. ²⁵ 'Q se inanj rej ranga' gaa yo', ne daj chihɑɑ mȳ se caráan nii ta'yaa tɑj tu'va chuman' yo' ma'. 'Q se tɑj vaj rej niȳ chuman' yo' ma'. ²⁶ Ne nu' rasuun sa' nicaj cunudanȳ nij yuviȳ man rihaan chumiȳ me se ca'anȳ nicaj nii nu' rasuun sa' yo' rque chuman' yo' a. ²⁷ Tzaj ne tɑj vaj a doj se chi'ii catuu rque chuman' yo' ma'. 'Q se sȳ 'yaj se chi'ii dɔ', sȳ a'mii ne dɔ', se catúj nij so' daj chihɑɑ mȳ rque chuman' yo' a man adonȳ. Tzaj ne ɔrún' nij sȳ nɔ se-chuviȳ rihaan danȳ matzinȳ le'ej yanȳ libró nɔ se-chuviȳ nij sȳ gaa i'na' ga Diose nu' cavii nu' ca'anȳ ro', ɔrún' nij so' me nij sȳ catuu rque chuman' yo' nanȳ adonȳ.

22

¹ Gaa ne tihaan se-mozó Diose yo' 'ɔ chráa rihanȳ, ne chráa nuu na 'yaj vaa i'na' yuviȳ ga Diose nu' cavii nu' ca'anȳ me chráa yo' a. Ne ndaa chuguun raan ma'an chráa yo' a. Ne chráa yo' ro', me avii tacóo chruun xlá sa' xrúun Diose dɔ', xrúun matzinȳ le'ej dɔ' a. ² Ne tanuu callé nocɔo tɑj rque chuman' yo' nicun' chruun 'yaj vaa i'na' yuviȳ ga Diose nu' cavii nu' ca'anȳ a. Dan me se nu' niha tu'va chráa yo' nicun' chruun yo' a. Ne vaa chuvjij chruj rii chruun yo', ne dan me se inɔ vaa chruj rii chruun yo' 'ɔ 'ɔ yavii, ne dan me se cunu' yo' mán chruj raɑ chruun yo' a. Ne coȳ man ra'a chruun yo' ro', 'yaj nahuun sa' cunudanȳ nij yuviȳ man rihaan chumiȳ a. ³ Ne tɑj vaj a doj rasuun chree man yo' a ma'. Ne chruun xlá sa' xrúun Diose dɔ', xrúun matzinȳ le'ej dɔ', nicun' chuman' yo', ne yo' me rej man nij sȳ 'yaj suun rihaan so' a. ⁴ Ne rihaan ya quene'én nij so' rihaan ma'an ya Diose, ne quino se-chuviȳ Diose caan rihaan

nij so', ⁵ ne taj vaj rej nij quene'en nij so' rej yo' a ma'. Ne se cachiin aga' chuguun do', naán güii do', rihaan nij so' a ma'. 'O se ma'an Diose sís 'nij ra'a man ní' chuguun rihaan nij so', ne dan me se guun chij nij so' nu' cavii nu' ca'anj ga Diose nanj chuguanj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nichrun' ca'na' uún Jesucristó a

⁶ Gaa ne cataj uún se-mozó Diose yo' rihanj a:

—Vaa che'é gaa nucuaj rá so' man nana ya nihánj ei. Ne Diose sís 'nij ra'a man ní' sís uun chij nimán nij sís nata' se-nana so' ro', ca'née so' man se-mozó so' rihaan nij sís 'yaj suun rihaan so', che'é rej tijaan se-mozó so' rihaan nij so' rasuun nichrun' guun adonj —taj se-mozó Diose yo' rihanj a.

⁷ Dan me se:

—Nichrun' cuchij rihaan soj ei —taj Jesucristó rihaan ní' a.

Dan me se cavii sa' sís uno nu' nana no rihaan yanj nihánj nana taj xna'anj daj guun rej rihaan ní' a. ⁸ 'Unj sij cu'naj Juan ro', me sís cuno nu' nana nihánj, ne 'unj me sís quene'en nu' rasuun nihánj a. Dan me se gaa quisij cunó 'unj do', quene'én 'unj do', gaa ne canicun' ruj 'unj na'vjj 'unj rihaan se-mozó Diose sís tihaan nu' rasuun nihánj rihanj a. ⁹ Tzaj ne cataj so' rihanj a:

—Se qui'yáa so' danj ma'. 'O se sís 'yaj suun rihaan Diose ga so' do', ga taran' nij tinúu so' nij sís nata' se-nana Diose sís 'yaj nu' nana no rihaan yanj nihánj do', mej nanj adonj. Rihaan orún' Diose na'vjj so' á —taj so' rihanj a. ¹⁰ 'O se cataj uún so'— Se caráán yuve so' se-nana Diose nana taj xna'anj daj guun rej rihaan ní' nu' nana no rihaan yanj nihánj ma'. 'O se nichrun' quisij güii guun nu' nij rasuun nihánj nanj adonj. ¹¹ Che'é dan nij sís 'yaj cacun' ro', yo'o qui'yaj nij so' cacun', ne sís chí'ii nimán ro', yo'o gaa chí'ii nimán so' á. Ne sís vaa nica nimán, tzaj ne yo'o naqui'yaj sa' so' nimán so', ne sís vaa sa' rihaan Diose ro', yo'o gaa sa' so' rihaan Diose á —taj se-mozó Diose yo' a.

¹² Dan me se Jesucristó taj:

—Nichrun' cuchij rihaan soj ei. Ne nicaj 'unj se naru'vee 'unj rihaan soj chuguanj. Dan me se naru'vej rihaan 'o 'o soj ndaa vaa rasuun qui'yaj 'o 'o soj adonj. ¹³ Dan me se ase vaa letrá A do', ase vaa letrá Z do', vaa 'unj a. Dan me se 'unj ro', me sís taj yaan rihaan cunudanj, ne veé 'unj me sís noco' xco cunudanj a. Ne veé 'unj me sís nicun' asij gaa guun chumi, ne veé 'unj ro', me sís canicun' nu' cavii nu' ca'anj a.

¹⁴ "Cavii sa' uxrá nij sís na'nu' sagan' ne navij cacun' ata so' a. 'O se cuno xcúun nij so' cha nij so' chruj man raá chruun 'yaj gaa i'na' yuvij ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ne catuu nij so' ta'yaa taj tu'va chuman' yo' a. ¹⁵ Tzaj ne xa' nij sís 'yaj ndaa vaa 'yaj chuvee, tzaj ne xe' ro', quinaj nij so' do', nij sís chruun do', nij sís 'yaj se chí'ii ga chana do', nij sís ticavi' man tuvi' do', nij sís na'vjj rihaan ya'anj cacóy yuvij do', nij sís niha' rá ca'müi nana ne do' a.

¹⁶ "O se 'unj Jesucristó ro', me se ca'née 'unj se-mozó 'unj cuchí' so' rihaan nij soj nata' so' nana nihánj rihaan soj, che'é rej ca'anj soj cataj xna'anj soj nana nihánj rihaan cunudanj nij sís amán rá ni'yaj manj ne 'o 'o chuman' adonj. 'Unj ro', me ta'núí ta'nij si'no sís cu'naj David, ne noco' xna'anj tuvi' so' gaj ei. Ne ase vaa yati' xta'ngaa avii nichrun' rá ranga' ro', vaa 'unj rihaan chumi adonj —taj Jesucristó a.

¹⁷ Ne dan me se Nimán Diose do', chana guun nica Jesucristó do', taj roj so': "Cuvá' so' ei", taj roj so' a. Ne sís uno nana nihánj ro', cataj so': "Cuvá' so' á", cataj so' rihaan tuvi' so' a.

Ne síi nacoq na ro', ca'na' so', ne co'q so' na 'yaj vaa i'na' yuvij ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, sese me rá so' a. Se naru'vee so' a 'ó cha'aa che'é na yo' ma'. 'Q se co'q uun so' na yo' nanj adonj.

¹⁸ Dan me se 'unj ro', me síi nata' nu' nana no rihaan yanj nihánj rihaan nij soj, ne nana taj xna'anj daj guun rej rihaan ní' me nana nihánj chuguanj. Ne sese nuta' yo'q so' doj yo'ó nana uun rihaan yanj nihánj, ne quiran' so' nu' sayuun taj xna'anj yanj nihánj, qui'yaj Diose adonj. ¹⁹ Ne sese tirí' yo'q so' ta'aj nij nana no rihaan yanj nihánj nana taj xna'anj daj guun rej rihaan ní', ga ne daj chihaa mij se chá so' chruj man raa chruun 'yaj ga i'na' yuvij ga Diose nu' cavii nu' ca'anj ndaa vaa taj xna'anj yanj nihánj, qui'yaj Diose ma'. Ne se cayáan so' chuman' guqe, ndaa vaa taj xna'anj yanj nihánj, qui'yaj Diose ma'.

²⁰ Dan me se Jesucristó síi nata' ya nana nihánj me se taj so', ne:

—Ra'yanj cuchij rihaan soj ei —taj so' rihaan ní' a.

“Veé danj ga ya ei. Cuvá' so' Jesucristó, cuvá' so' sij 'nij ra'a man nú' á”, taj ní' rihaan Jesucristó adonj.

²¹ Dan me se me rá 'unj qui'yaj ndo'o Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' se luj che'é nij soj nanj ei. Veé danj ga ya ei.